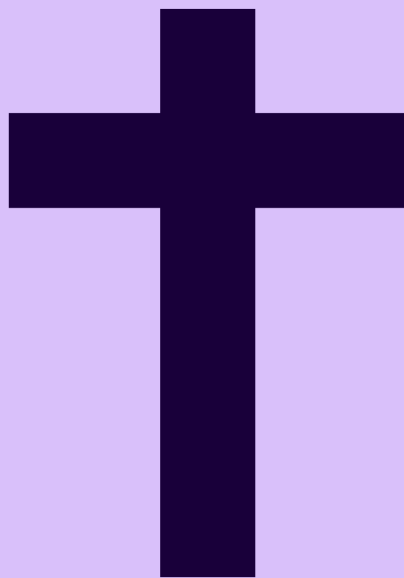

Wε Tɔno dı kasım

Kasem (Kassem): Wε Tɔno dı kasım New Testament

Wε Tɔnɔ dɪ kasum
Kasem (Kassem): Wε Tɔnɔ dɪ kasum New Testament

copyright © 1997 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Kasem)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
993cfae5-b100-5981-87e7-5a648d773cb9

Contents

Matiyu	1
Mariku	53
Luki	85
Zan	139
Tutuḡa Tṓḡṓ	176
Rom	226
1 Korentu	249
2 Korentu	271
Galatu	286
Efḗḗzu	295
Filipi	303
Kolṓsu	309
1 Tesaloniki	315
2 Tesaloniki	320
1 Timoti	323
2 Timoti	330
Titi	335
Filimṓn	338
Ebru	340
Zaku	358
1 Piyḗḗri	364
2 Piyḗḗri	371
1 Zan	376
2 Zan	382
3 Zan	383
Zudi	384
Bruḡ Tṓḡṓ	386

**Wε taani dɩɩ
MATIYU
na pɔpɔni tun**

**Wε taani dɩɩ Matiyyu
na pɔpɔni tun na bɩ
dɩbam kɩɩ tun mu
tuntu**

Matiyyu dɛɛn yɩ Zezi karabiə fugə-
bale bam wɔ dɩɩba mu (Matiyyu 9:9
dɩ 10:3).

Matiyyu bɩɩ nɩ Zezi Krisi yɩ Vɩɩnɩ
wɔm Wε na goni ni dɩ Zwifə bam
faŋa faŋa sɩ oó ba tun mu. O ma ta
bɩ Zwifə yigə tiinə dɛɛn na vɩ-o te
tun.

Zezi Krisi dɛɛn tu lɔgɔ baŋa dwi
tiinə maama ŋwaanɩ mu, kɔ daɩ
Zwifə bam má ŋwaanɩ. O pɛ o
karabiə ni, sɩ ba tɔɔli o kwər-ywəŋə
kam ba bɩɩ lɔgɔ baŋa dwi tiinə
maama (Matiyyu 28:19).

Matiyyu ŋɔɔni Zezi lɩra dɩ o biini
woŋo, o bɩɩ nɩ o yɩ Pɛ wɔɩ na tu sɩ
o vɩɩ nɔɔna ba lwarɩm wɔni tun mu
(pɔɔɩm 1-2).

O daa ta maa bɩɩ Zan na miisi Zezi
na wɔni te dɩ sɩtaani na maŋ-o te
tun (pɔɔɩm 3-4),

yɩ o bɩɩ Zezi na tunɩ Galile nɩ
te tun: o tɔɔli Wε kwərə, o bɩɩ
nɔɔna Wε cɩga kam, o pa yawɩna
na yazurə (pɔɔɩm 5-18).

Kuntɩ kwaga nɩ Zezi ma vu
Zeruzalem. Zwifə yigə tiinə ma pa
ba ja-o ba pa tɔɔn-dagara baŋa nɩ
ba gɩ. Da yatɔ dɛ nɩ o ma joori o bi
o yagi tɔɔni (pɔɔɩm 19-28).

Matiyyu bɩɩ Zezi zaasɩm dɩm na cɛ
kuni bɩnu te tun:

1. O bɩɩ balɩ na zɩ Wε paari dɩm
wɔ tun na maŋi sɩ ba taa tɔgɩ
cɩga te tun (pɔɔɩm 5-7).
2. O kwe balɩ na maŋi sɩ ba tɔɔli
Wε paari dɩm kwərə kam ba bɩɩ
nɔɔna tun (pɔɔɩm 10).
3. O mɛ mɩmaŋa yarpe mu o ma
bɩɩ Wε paari dɩm ta na səgi yɩ dɩ
wɔ ba dɩ bɩɩ jaja te tun (pɔɔɩm
13).

4. O bɩɩ Wε nɔɔna na maŋi sɩ ba
taa ŋwɩ te tun (pɔɔɩm 18).

5. O bɩɩ nɩ dɩ maŋi sɩ dɩ taa
cɛgi maŋa kalɩ Wε paari dɩm
na wɔ ba dɩ wani wo-lwaanɩ
dwi maama te tun (pɔɔɩm 24-
25).

*Zezi kwə dwi dɩm na tonɩ te tun
(Luki 3:23-38)*

¹ Zezi Krisi nabaara bam kuri na
puli te tun mu tuntu:

Zezi Krisi yɩ Davidi dwi tu mu,
Davidi dɩ maa yɩ Abraham dwi tu.

² Abraham ma lɩ Yizaki.

Yizaki ma lɩ Zakɔbi.

Zakɔbi ma lɩ Zuda dɩ o zɩmbaara dɩ
o nyaana.

³ Zuda dɩ Tamaari ma lɩ Faresɩ dɩ
Zara.

Faresɩ ma lɩ Esrom.

Esrom ma lɩ Aram.

⁴ Aram ma lɩ Aminadabi.

Aminadabi ma lɩ Naason.

Naason ma lɩ Salɩmɔn.

⁵ Salɩmɔn dɩ o kaani Rahabi ma lɩ
Bɔazi.

Bɔazi dɩ o kaani Ruuti ma lɩ Obedi.
Obedi ma lɩ Zese.

⁶ Zese ma lɩ Davidi wɔɩ na jigi pɛ
tun.

Davidi dɛɛn di kadəm wɔɩ na yɩ
Yuri kaani tun,
yɩ ba lɩ Salɩmɔn.

⁷ Salɩmɔn ma lɩ Robɩam.

Robɩam ma lɩ Abia.

Abia ma lɩ Aza.

⁸ Aza ma lɩ Zɔzafati.

Zɔzafati ma lɩ Zɩram.

Zɩram ma lɩ Yoziasi.

⁹ Yoziasi ma lɩ Zɩvatam.

Zɩvatam ma lɩ Asasi.

Asasi ma lɩ Ezekiasɩ.

¹⁰ Ezekiasɩ ma lɩ Manasi.

Manasi ma lɩ Amɔn.

Amɔn ma lɩ Zɩziasi.

¹¹ Zɩziasi ma lɩ Yɩkonia dɩ o nyaana.

Yɩkonia mɩmaŋa kam nɩ mu ba
jaani Yisɩrayeli tiinə bam ba vu ba
yagi Babiloni tun nɩ.

¹² Yisɩrayeli tiinə bam viirim dɩm
kwaga nɩ mu

Yɩkonia lɔgɩ Salatɩyeli.

Salatɩyeli ma lɩ Zorobabelɩ.

¹³ Zorobabelɩ ma lɩ Abidu.

Abidu ma lɩ Eliyakɩm.

Eliyakɩm ma lɩ Azori.

14 Azori ma lu Sadoki.
Sadoki ma lu Akimi.
Akimi ma lu Eliyudi.

15 Eliyudi ma lu Eleyazaari.
Eleyazaari ma lu Matan.

Matan ma lu Zakobi.

16 Zakobi ma lu Zuzefu, wuntu mu
jigi Mari baru.

Mari deen ma ba o lu Zezi wulu ba
na banyi ni Kresi.

17 Kuntu maa bri ni, ku na zigi
Abraham ni ku vu ku yi Davidi
tin, ba dwi dum yi kuni fugə-bina
mu. Ku na zigi Davidi ni ku vu ku
yi Yisrayeli tiine bam viirim dum
mana kam ni tin, bantɔ di dwi dum
yi kuni fugə-bina mu. Ku na zigi
mana kam kuntu ni si ku vu ku yi
ba na lugi Zezi Kresi mana kalu tin,
bantɔ di dwi dum maa yi kuni fugə-
bina.

*Zezi lura kam na de te tin
(Luki 1:26-38, 2:1-7)*

18 Ba na lugi Zezi Kresi te tin mu
tuntu. O nu Mari di Zuzefu tiine
maama deen ya se si ba pa ba zu
daani, yi Mari daa ta wu ve o baru
wum te. Mana kam kuntu ni o
ma ba o ja pugə di We Joro dam.

19 Zuzefu wulu o na lugi o zu tin
maa yi non-ɲum. O maa ba lugi si
o pa cavura ja o kaani wum noona
maama yigə ni. O ma banyi si o
daani o yag-o, si noona yi zani ba
lwarɔ. 20 O na banyi kuntu tin, Baŋa-
We maleka ma ba o te o dindwɔ
wuni, yi ka ta did-o ka wɔ: «Zuzefu,
Pe Davidi dwi tu, yi pa n wu cogi
si n joni Mari n ma n ji n kaani.
Benwaani, o na jigɔ pugə kam tin,
ku yi We Joro kum dam ɲwaani mu.
21 O lugi o lu bəkərə mu, si n pa o
yiri ni Zezi, benwaani oo ba o vri o
noona ba lwarɔm wuni o yagi.»

22 Zezi lura kam deen suni ka togɔ
kuntu donɔ mu, si ku pa Baŋa-We
deen na tagi kulɔ tin suni ku ki.
Faŋa faŋa tin, Di nijonnu wodon
deen tooli Di kwərə kam o wɔ:

23 «Buko wulu ta na yəri baaru tin
wɔ ba o ja pugə o lu bəkərə,
yi baá banyi bu wum yiri ni
Emanuyeli.»

O yiri dum kuntu kuri mu yi We
wura didaani dibam.

24 Zuzefu na do o zani tin, o ma se
o ki Baŋa-We maleka kam na tagi ni
o ki te tin. O ma se o joni Mari o ja
vu soŋo. 25 O ma wu pəni did-o si
ku vu ku yi o na lugi bu wum mana
kalu tin. O laan ma pa o yiri ni Zezi.

2

*Yiyən-yeenə na tu si ba zuli Zezi
te tin*

1 Ba deen lugi Zezi Zude tiv kudoŋ
ni mu, ku yiri mu Betelhem. Ku
maa yi mana kalu Erɔdi deen na yi
pe tin. Yiyən-yeenə badaara deen
ma nunɔ wa-puli seeni ba ba ba yi
Zeruzalem. 2 Ba laan ma bwe noona
ba wɔ: «Bu wum ba na lugi si o ji
Zwifə pe tin wu yən mu? Benwaani
dibam ne calɔva kalu na bri o lura
kam tin na nunɔ bri-kwaga seeni, yi
dibam ba si di zul-o.»

3 Pe Erɔdi deen na ni kuntu tin,
liə maa jig-o di noona balu maama
na zuri Zeruzalem ni tin. 4 O
laan ma banyi Zwifə kaani yigə
tiine bam maama, didaani We cullu
karanyina tiine bam, yi ba la daani.
O ma bwe-ba o wɔ: «Yən mu ba
manɔ si ba lu Kresi wum?»

5 Ba ma lər-o ba wɔ: «Kuu ta
yi Betelhem ni mu, Zude tiv ni.
Benwaani faŋa faŋa We nijonnu
wodonɔ pɔpɔni o wɔ:

6 «Betelhem, tiv kulɔ na yi balana
Zude tɔni dum wuni tin, dai
tiv kulɔ na muri tin.

Benwaani nmu wuni mu baá lu
didɛɛɛ wulu na wɔ ta nii a
noona balu na yi Yisrayeli
dwi tiine tin baŋa ni.» »

7 Erɔdi na ni kuntu tin, o ma daani
o banyi yiyən-yeenə bam si ba ba o te.
O ma kwaanɔ o bwe-ba, si o lwarɔ
de dum calɔva kam na puli ka nunɔ
tin. 8 O laan ma tunɔ-ba si ba vu
Betelhem, yi o wɔ: «Ve-na á kwaanɔ
á beeri bu wum jəgə, si á na ne-o, si
á joori á ba á ta á bri-ni, si a di vu a
zul-o.»

9 Pe wum na tagi kuntu di ba tin,
ba laan ma zani ba maa kea. Ba na

maa ke tun, ba ma da ba na calicva kalu ba ya na manɔ ba na wa-puli seeni tun. Ka laan maa wu ba yigə ni weyuu ni ka veə, yi ka vu ka zigɔ ka manɔ di bu wum na wu me tun. ¹⁰ Ku ma pa ba tiini ba jigɔ wupolo lanyirani. ¹¹ Ba ma vu ba zu soŋo kum wu. Ba ma na bu wum di o nu Mari. Ba ma kuni doonə ba zul-o. Ba laan ma bwəli ba zila ba li pɛera ba pa-o. Ba pɛera yam yi səbu-sɔŋa, di wəənu tɔlɔ ba na zwe yi ti lwəm ywəmmə tun, di trali nugə kalu yiri na yi Miiri tun. ¹² We ma pa ba lwarɔ ba dɔndwɔa wuni, ni ba daa yi joori ba da Erɔdi te. Ba laan ma togi cwəgaa ba joori ba vu ba tɔlɔ kum.

Erɔdi na kwaani si o gv bu wum te tun

¹³ Yiyən-yeenə bam na ke ba daari kuntu tun, Baŋa-We maleka ma da ka ba Zuzefu te o dɔndwɔa wuni, yi ka wi: «Zanɔ n ja bu wum di o nu n ja n duri n vu Ezipi tɔlɔ, si á taá zɔvri da, si ku yi maŋa kam a na wu pa abam ni si á nunɔ Ezipi á joori á ba tun. Bɛŋwaani Erɔdi mu lagi o zanɔ o beeri bu wum si o gv-o.»

¹⁴ Zuzefu na ni kuntu tun, o ma suni o zanɔ o ja bu wum di o nu wum, o nunɔ titi dim kuntu ni o vu Ezipi. ¹⁵ Ba ma zɔvri da taan, si ku vu ku yi maŋa kalu Erɔdi na tigi tun. Ku deen ki kuntu mu, si ku pa Baŋa-We deen na tagi kulɔ tun suni ku ki. Faŋa faŋa tun, Di deen pɛ Di nijonnu wudonɔ tɔlɔ Di kwərə o wi:

«Amu We bəŋi a bu wum si o nunɔ Ezipi ni mu o ba.»

¹⁶ Erɔdi deen na tu o lwarɔ ni yiyən-yeenə bam lɔvri o yigə ni ba viiri tun, o bam ma tiini di zanɔ. O ma pa ni si o noona vu Betelhem di ku ti-balwa bam maama wuni, ba gv bəkəri-bale silɔ na yi bina yale di balɔ na muri bina yale tun maama. O nan ki kuntu, si ku manɔ di yiyən-yeenə bam na pɛ o lwarɔ maŋa kalu calicva kam na nunɔ tun mu.

¹⁷ Biə bam gum dim ma pa We nijonnu Zeremi na tagi We kwərə

kalu faŋa faŋa tun suni ku ki. ¹⁸ O deen tagi o wi:

«Soɔ mu zanɔ Rama tɔlɔ wuni.

Noona mu wura ba keerə, yi ba coosə zanzan.

Raseli mu tiini o keerə o biə ŋwaani,

o maa ba se si noon-noonu gan-o, o biə bam na tɔga tun ŋwaani.»

¹⁹ Erɔdi deen ma ba o ti, yi Zuzefu daa ta wu Ezipi ni. Baŋa-We maleka ma daa ba Zuzefu te o dɔndwɔa wuni, yi ka wi: ²⁰ «Zanɔ n ja bu wum di o nu n joori n vu Yisrayeli tɔlɔ. Bɛŋwaani wulɔ ya na lagi si o gv bu wum tun laan tɔga.»

²¹ Zuzefu na ni kuntu tun, o ma suni o zanɔ o ja bu wum di o nu o joori o vu Yisrayeli tɔlɔ kum. ²² O laan ma ba o lwarɔ ni Erɔdi bu Arisila mu ləni o ko wum yuu ni o di paari Zude tɔlɔ dim baŋa ni. Ku ma pa o kwari fɔvri si o joori o vu jəgə kam kuntu. O dɔndwɔa wuni We ma pa o lwarɔ kulɔ o na manɔ si o ki tun, ku pa o lɛeri o vu Galile tɔlɔ. ²³ O laan ma vu o yi tɔlɔ kudonɔ, ku yiri mu Nazareti, yi o zɔvri da. Ku laan ma pa We nijonno bam deen na tɔlɔ Di kwərə faŋa faŋa te tun suni ku ki. Ba deen tagi ba wi: «Baá bəŋ-o ni Nazareti tu.»

3

Zan na miisi noona na wuni yi o bri-ba te tun

(*Mariki 1:1-8, Luki 3:1-18, Zan 1:19-28*)

¹ Noonu wudonɔ deen mu wura, o yiri mu Zan. Wuntu mu yi wulɔ na miisi noona na wuni tun. O deen ma ba o wu Zude ni o beeri kagba wuni, yi o tɔlɔ We kwərə. ² O maa yəni o ta o bri-ba si ba ləni ba wurɔ ba yagi kəm-balwaarɔ, si maŋa kam laan yiə We paari dim na lagi di ba noona titari ni tun. ³ Zan yi wulɔ We nijonnu Ezayi na manɔ o noonu o taani faŋa faŋa tun o wi:

«Noonu mu wu kagba wuni o tɔlɔ o kwərə o wi:

<Zanɔ-na á fəgi á kwe di Yuutu wum cwəŋə kam,

o na lagɪ o ba o tɔgɪ da tɪn.
Pa-na cwe silɔ o na lagɪ o ba o tɔgɪ
tɪn fɔgɪ sɪ yɔɔrɪ lanyɪranɪ.» »

⁴ Zan dɛɛn zɔvɪ gɔrɔ kɔlɔ ba na
sɔgɪ dɪ yogondi kɔrɔ tɪn mɔ. O maa
maɪ kilɔ o ma ja o tɔgɔ. O wɔdiu mɔ
yɪ kayɪra dɪ tɔvɪ. ⁵ Nɔɔna zanzan
maa yɛni ba nunji Zeruzalem, dɪ
Zude tɪni dɪm maama, dɪ Zɔrden
bugɔ ni je sɪm, ba ve o te. ⁶ Ba maa
tɛ ba brɪ kɔlɔ ba na kɪ ba cɔgɪ tɪn.
O laan maa paɪ ba tu Zɔrden bugɔ
kam wɔni, yɪ o miisi-ba na wɔni Wɛ
ɲwaani.

⁷ Zan na wɔra o miisi nɔɔna na
wɔni tɪn, o nɛ ni Farizian tiinɔ dɪ
Sadustian tiinɔ zanzan tui o te. O
ma ta dɪ ba o wɪ: «Abam nyɪ dɪ
bɪsankwɪ-dwɔ mɔ. Wɔɔ mɔ brɪ
abam sɪ á kwaanɪ á lu cam dɪlɔ Wɛ
na lagɪ Dɪ pa nabiinɔ na tɪn wɔni?»

⁸ Abam nan manɪ sɪ á taá kɪ kɛnɔ
yalɔ na wɔ brɪ ni á sɪni á lɛni á
wɔrɔ á yagɪ kɛm-balwaarɔ tɪn mɔ.

⁹ Abam yɪ taá bɔɲa á pa á titɪ ni, á na
yɪ Abraham dwi tiinɔ tɪn, á daa wɔ
manɪ sɪ á lɛni á wɔrɔ. Wɛ na laga,
Dɪ wɔ wantɪ Dɪ pa kandwa yantɔ lɛni
ya ji Abraham dwi tiinɔ. ¹⁰ Nɔɔnɔ
nan manɪ o jɪgɪ dooru o jɪɲa ni, sɪ
o ta maa goni tweeru tɪm o dɪ tɪga
ni. Tiu kɔlɔ maama na ba lɛri bu-
ɲɔna tɪn, o manɪ sɪ o go-kɔ mɔ o dɪ
mini wɔni sɪ kɔ di. Mɔ Wɛ dɪ na
lagɪ Dɪ kɪ nɔɔna balɔ na wɔ lɛni ba
wɔrɔ ba yagɪ kɛm-balwaarɔ te tɪn.

¹¹ Amɔ nan miisi abam na wɔni mɔ,
sɪ kɔ brɪ ni abam lɛni á wɔrɔ á yagɪ
kɛm-balwaarɔ tɪm. Kɔ daari wɔlɔ
na lagɪ o sanɪ amɔ kwaga o ba tɪn
tiini o dwe amɔ. A wɔ manɪ sɪ a
zeeri o nɛ natra dɪ. Wɔntɔ nan wɔ
miisi abam Wɛ Joro dɪ mini wɔni
mɔ. ¹² Wɔntɔ nan ze zɔɲ-kɔgɔ mɔ
sɪ o ma caari o mɪna o pɛ o kɪ o tulɔ
ni, sɪ o daari mɪn-swaanɔ tɪm o zwe
dɪ mini dɪlɔ na ba dɪ dɪ dwe tɪn. Mɔ
Wɛ na lagɪ Dɪ pɔɔrɪ nɔɔna daani Dɪ
kɪ-ba te tɪn.»

*Zan na miisi Zezi na wɔni te tɪn
(Marikɪ 1:9-11, Luki 3:21-22)*

¹³ Zan dɛɛn na wɔ Zɔrden bugɔ
kam ni ni tɪn, Zezi ma nunji Galile

tɪv ni o vu o te sɪ o miisi-o na wɔni.
¹⁴ Zan dɛɛn ya wɔ sɛ, yɪ o ta did-o
o wɪ: «Amɔ mɔ manɪ sɪ a ba nmɔ
te sɪ n miisi-nɪ na wɔni, sɪ kɔ dai
nmɔ mɔ wɔ ba amɔ te sɪ a miisi-m
na wɔni.»

¹⁵ Zezi ma lɛr-o o wɪ: «Yagɪ sɪ
kɔ kɪ kɔntɔ lele, sɪ kɔ manɪ sɪ dɪ
kɪ kɔntɔ mɔ, sɪ dɪ wantɪ dɪ kɪ kɔlɔ
maama na yɪ Wɛ wɔbɔɲa tɪn.» O
laan ma sɛ.

¹⁶ Zezi na miisi na kɔntɔ tɪn, o ma
da o nunji na bam wɔni. O laan ma
na weyuu na pɔrɪ o bɔɲa ni, yɪ o na
Wɛ Joro kɔm na dɛ da kɔ tu o bɔɲa,
yɪ kɔ nyɪ dɪ kunkwɔɲɔ te. ¹⁷ Kwɔrɔ
laan ma ɲɔɔni weyuu ni ka wɪ:

«Wɔntɔ mɔ yɪ amɔ bu-dua a na so-o
dɪ a wɔ maama.

O ma yɛni o pa a wɔ poli zanzan.»

4

*Sɔtaanɪ na manɪ Zezi te tɪn
(Marikɪ 1:12-13, Luki 4:1-13)*

¹ Wɛ Joro kɔm dɛɛn na tu Zezi te
kɔntɔ tɪn, kɔ laan ma ja-o kɔ vu
kagɔa wɔni, sɪ sɔtaanɪ manɔ-o dɪ nii.

² Zezi dɛɛn maa wɔra taan da fiinna,
yɪ o ba dɪ wɔdiu wɪa dɪ titɪ maama.
Kana maa jɪg-o. ³ Sɔtaanɪ laan ma
ba o te, yɪ dɪ ta did-o dɪ wɪ: «Nmɔ
na sɪni n yɪ Bɔɲa-Wɛ Bu, sɪ n ta dɪ
kandwa yantɔ sɪ ya ji wɔdiu sɪ n di.»

⁴ Zezi ma lɛri o wɪ: «Kɔ nan
pɔpɔni Wɛ tɔnɔ kɔm wɔni kɔ wɪ:

«Kɔ dai wɔdiu yɪranɪ mɔ paɪ nabi-
inu ɲwɪ,

kɔ yɪ Wɛ ni-taanɪ dɪm maama mɔ
paɪ nabiinu ɲwɪa.» »

⁵ Sɔtaanɪ laan ma ja-o dɪ ja vu dɪ zɔ
Wɛ titɪ tɪv Zeruzalem wɔ. Dɪ ma ja-o
dɪ vu dɪ dɪ Wɛ-di-kamunu kɔm yuu
mɛ na dwara tɪn dɪ zɪg-o da, ⁶ yɪ dɪ
wɪ: «Nmɔ na yɪ Wɛ Bu, sɪ n fanɪ
n cu tɪga ni sɪ dɪ nii. Bɛɲwaanɪ kɔ
pɔpɔni Wɛ tɔnɔ kɔm wɔni kɔ wɪ:

«Wɛ wɔ pa Dɪ malesɪ ba nmɔ
ɲwaanɪ,

sɪ lwɛri-m dɪ sɪ jɪa,

sɪ n yɪ tɔ tɪga ni n magɪ n naga dɪ
kandwɛ.» »

⁷ Zezi ma lɛri o wɪ: «Kɔ ta pɔpɔni
kɔ wɪ:

«Yi zanɔ n manɔ n Yuutu Baɗa-We n nii.» »

⁸ Sɔtaani daa ma ja-o di ja vu di di piu kulɔ na tiini ku dwara tin yuu. Di laan ma bri-o lugu baɗa tɔni dɔm maama di wo-laaru tɔlɔ maama na wurɔ tin. ⁹ Di ma ta did-o di wi: «Nmɔ na se n kuni doonɔ n zuli amɔ, aá pa n ta n te wænu tintu maama.»

¹⁰ Zezi laan ma ta di-di o wi: «Sɔtaani, ve daa a tee ni! Si ku pɔpɔni We tɔnɔ kɔm wɔni ku wi: «Ku yi n Yuutu Baɗa-We yirani mu n manɔ si n kuni doonɔ n zuli, si n ki DI wɔbɔɗa na lagɔ te tin.» »

¹¹ Sɔtaani laan ma viiri di daar-o. We malesi laan ma ba Zezi te si zɔn-o.

Zezi na puli si o tɔɔli We kwɛrɛ te tin
(Mariki 1:14-15, Luki 4:14-15)

¹² Zezi deen na lwarɔ ni ba jaani Zan ba ki pɔna digɔ ni tin, o ma joori o vu Galile. ¹³ O maa daa wɔ manɔ Nazareti ni, yi o ke o vu Galile tɔlɔ kɔdon, ku yi mu Kapernawum, o zɔuri da. Tu kɔm kuntu wɔ nɔnɔ ni ni mu, di je silɔ Zabulon dwi tiinɔ di Nefitali dwi tiinɔ ya na zɔuri tin.

¹⁴ O na zɔuri da kuntu tin, ku deen ma pa We nijonnu Ezayi na manɔ o tɔɔli We kwɛrɛ faɗa faɗa te tin sɔni ku ki. ¹⁵ O deen tagɔ o wi:

«Ku na yi Zabulon di Nefitali tɔni dɔm,

di je silɔ na wɔ nɔnɔ kɔm seeni tin,
di je silɔ na wɔ Zɔrden bugɔ kam
bube didon dɔm kwaga ni tin,
di Galile je silɔ dwi-ge tiinɔ na zɔuri
da tin,

¹⁶ jɔgɔ kantɔ tiinɔ bam deen ya wɔ
lim wɔni mu,

yi ba laan ba ba na pooni zanzan.
Balɔ na zɔuri da tin ya ba jigi tɔna

di We,
tɔni mu ya te-ba.

Pooni laan ma zɔɗi ba baɗa ni.»

¹⁷ Zezi na joori o vu Galile tin, ku zigɔ maɗa kantɔ ni mu o puli o tɔɔli We kwɛrɛ, o bri nɔɔna ni ba manɔ si ba lani ba wurɔ ba yagi kɔm-balwaarɔ, beɗwaani

maɗa kam laan yiɔ We paari dɔm na lagɔ di ba nɔɔna tɔtari ni tin.

Zezi na bɔɗi nɔɔna bana si ba taa tɔg-o te tin

(Mariki 1:16-20, Luki 5:1-11)

¹⁸ Zezi deen maa wɔ Galile nɔnɔ kɔm ni ni o veɔ. O ma na nɔɔna bale, ba yi curɔ mu. Ba didɔba yiri mu Simɔn, o yiri didon maa yi Piyɛeri. Wɔdon wɔm maa yi o nyaani, o yiri mu Andre. Ba yi kalɔɗ-jara mu, yi ba wɔ na bam wɔni ba dɔli buri ba ma jaani kale.

¹⁹ Zezi laan ma ta di ba o wi: «Zanɔna á ba á taá tɔgɔ-ni. Aá pa á taá beeri nɔɔna mu á pa-ni si ba da amɔ kwaga, ni á na yɔni á jaani kale te tin.» ²⁰ O na tagɔ kuntu tin, ba ma zanɔ lɔla ba yagi ba buri sim, yi ba vu ba tɔgɔ o kwaga.

²¹ Zezi na ve o maa ke tin, o daa ma na nɔɔna bale, ba di yi curɔ mu. Ba ko yiri mu Zebede. Ba didɔba yiri mu Zaki. Wɔdon wɔm maa yi o nyaani, o yiri mu Zan. Bantu bale di ba ko Zebede maa wɔ naboro wɔni ba kwe ba buri, si ba ma ja kale. O ma bɔɗi biɔ bam si ba ba ba taa tɔg-o. ²² O na bɔɗi-ba kuntu tin, ba ma zanɔ lɔla ba yagi ba ko wɔm di naboro kɔm, yi ba vu ba tɔg-o.

²³ Zezi deen maa tɔli Galile tɔni dɔm maama. O maa yɔni o ve Zwifɔ bam We-di sim si o taa bri nɔɔna We cɔga kam. O maa tɔɔli We kwɛrɛ-ywɔɗɔ kam di We na lagɔ DI di paari nɔɔna tɔtari ni te tin. O maa kwɛri o pa yawɔna na yazurɔ di yawuru tɔlɔ dwi maama na jigi-ba tin. ²⁴ Nɔɔna ma ba ba ni o ɗwa je sim kuntu ni, di Siiri tɔlɔ kɔm maama wɔni. Ba maa yɔni ba jaani yawɔna dwi dwi ba tu o te, balɔ yira na tiini ya wɔe tin, ku wɔli di balɔ ciciri na yaari-ba tin, di balɔ na sai kɔɔru tin, di kwaarɔ. Ba na tu Zezi te kuntu tin, o maa yɔni o pa ba na yazurɔ. ²⁵ Nɔn-kɔgɔ zanzan deen ma nunɗi Galile tɔni dɔm, di je silɔ ba na bɛ ni Tɔni Fugɔ tin, di Zeruzalem, di Zude maama, di je

sılıb na wɔ Zurdɛn bugɛ kam bube didonɔ dɛm ni tun ba toɔɔɔ did-o.

5

Zezi zaasim-dɔvri dɛm (Luki 6:20-23)

¹ Zezi dɛɛn na nɛ nɔn-kɔɔɔ na toɔɔɔ o tun, o ma vu o di piu kɔdonɔ yuu o jɛni da. O na je tun, o karabiɛ bam ma ba o te. ² O laan ma puli o bri-ba o wɔ:

³ «Balɔ na ye ni ba yi yinigɛ tiinɛ We yigɛ ni tun mu jigi yu-yoɔɔ, ba na wɔ toɔɔɔ ba di We paari dɛm tun nɔwanɔ.

⁴ Balɔ wɔvɔ na cɔɔɔ tun mu jigi yu-yoɔɔ,

We na wɔ pa-ba wɔ-zuru tun nɔwanɔ.

⁵ Balɔ na jigi ban-pɔvɔ tun mu jigi yu-yoɔɔ,

We na wɔ pa ba taa te lɔɔɔ tun nɔwanɔ.

⁶ Balɔ na pai We cɔɔɔ kam toɔɔɔ jigi fra di ba tun mu jigi yu-yoɔɔ,

We na wɔ pa ba bicara pɛni tun nɔwanɔ.

⁷ Balɔ na jigi nɔɔna nɔwanɔ tun mu jigi yu-yoɔɔ,

We na wɔ duri ba di nɔwanɔ tun nɔwanɔ.

⁸ Balɔ na yi wɔ-pɔɔɔ tiinɛ tun mu jigi yu-yoɔɔ,

ba na wɔ ba ba na We tun nɔwanɔ.

⁹ Balɔ na pai nɔɔna jigi ywɛɛni daani tun mu jigi yu-yoɔɔ,

We na wɔ ta bɛ-ba ni DI biɛ tun nɔwanɔ.

¹⁰ Balɔ na toɔɔɔ We cɔɔɔ kam yi nɔɔna bɛɛsɔ-ba tun mu jigi yu-yoɔɔ,

ba na wɔ toɔɔɔ ba di We paari dɛm tun nɔwanɔ.

¹¹ Nɔɔna na twɔ abam yi ba bɛɛsɔ abam, yi ba fɔ vwan ba te wɔ-balwaarɔ dwi maama ba pa abam amɔ yiri nɔwanɔ tun, á jigi yu-yoɔɔ.

¹² Á taá jigi wɔpɔlo lanyiranɔ sɔ We wɔ pa á na nyɔɔri zanzan DI tee ni. Ku na yi We nijonɔnɛ balɔ dɛɛn na loori abam yigɛ ba ba tun, nɔɔna dɛɛn manɔ ba bɛɛsɔ-ba kɔvɔ mu.

¹³ Ye na pai wɔdiu ywɛɛnɛ te tun, abam di nan manɔ sɔ á taá pai

ywɛɛni taa wɔ nabiinɛ tee ni. Ye ywɛɛni nan na ti, n daa n bá want n pa di joori di ja ywɛɛni. Di daa ba jigi kuri. Baá di-di ba yagi mu, sɔ nɔɔna taa nwanɔ di banɔ ni.

¹⁴ Abam nyɔ di lɔɔɔ banɔ pooni mu nabiinɛ titari ni. Tu kulɔ ba na lɔɔɔ piu yuu ni tun bá want ku sɛgi, ku nai mu jaja. ¹⁵ Nɔɔn-nɔɔvɔ bá sɛ o tarigi kanɔ o pu titɔɔɔ kuri ni. Oó kwe-ka o pai wɛɛni mu, sɔ ka pooni dɛm taa nai di pai nɔɔna balɔ maama na wɔ digɛ kam wɔni tun. ¹⁶ Abam di nan manɔ sɔ á zɛɔi á pooni dɛm kɔvɔ mu nɔɔna titari ni. Ba laan wɔ na wɔ-laarɔ tilɔ á na ki tun, yi ba zuli á Ko We wɔvɔ na wɔ weyuu ni tun.»

Zezi na pɛ We cullu tim tiini ti ja kuri te tun

¹⁷ «Abam nan yi taá bunɔ ni amɔ tu sɔ a pa We tɔnɔ kɔm na bri kulɔ tun ji kafe, ku na yi We cullu tilɔ DI dɛɛn na pɛ Moyisi, di DI nijonɔnɛ bam na bri kulɔ fanɔ fanɔ tun di. Amɔ tu sɔ a pa ti tiini ti taa jigi kuri mu lanyiranɔ, sɔ ku dai ni a lagi a cɔɔɔ-ti mu. ¹⁸ A lagi a ta cɔɔɔ mu di abam sɔ, lɔɔɔ banɔ di weyuu na wɔ daani sɔ ku taa ve manɔ kalɔ tun, kulɔkulɔ bá want ku li We cullu tim wɔni di finfin di. Ti nan wɔ ta wɔra kɔvɔ mu taan, sɔ ku ba ku yi manɔ kalɔ We na wɔ pa wɔnɔ maama ki ku ti tun. ¹⁹ Nɔɔvɔ wɔvɔ maama na wɔ sɛ We niɛ yam didɔvɔ yi o daari o bri o donnɛ sɔ ba di yi sɛ-di tun, di na manɔ di yi mumu di, kɔvɔ tu wɔ ba ji balanɔ We paari dɛm wɔni. Ku daari, wɔvɔ maama na sɛ We niɛ yam yi o daari o bri o donnɛ sɔ ba di sɛ tun, kɔvɔ tu wɔ ba ji kamunu We paari dɛm wɔni. ²⁰ Á nan taá ye ni, abam na wɔ sɛ We cɔɔɔ kam á dwɛni á cullu karanyina tiinɛ bam di Farizian tiinɛ bam, á bá want á na cwɛɔ sɔ á toɔɔɔ á zɔ We paari dɛm wɔ.»

Ban-zɔɔɔ na nyɔ di nɔn-gvra te tun

²¹ «Abam ye ni ba dɛɛn bri dibam kwɛ bam ba wɔ: <Yi zanɔ n gɔ nɔɔvɔ.

Wulɔ nan na gu nɔɔnɔ, ba maɲɪ sɪ ba di o taani mu. > ²² Ku daari, a nan lagi a ta di abam ni, nɔɔnɔ wulɔ na jigi ban-zɔɲɔ di o ko-bu, ku maɲɪ sɪ ba di kuntu tu di taani mu. Wulɔ na tagi di o ko-bu o wi, o ba jigi wɔbɔɲa, ku maɲɪ sɪ dɪbam sariya-dirɛ nakwa bam mu di kuntu tu taani. Nɔɔnɔ wulɔ di na tagi di o ko-bu o wi, o yi joro, ku maɲɪ sɪ kuntu tu zu min-tɪv mu. ²³ Kuntu ŋwaani, nmɔ na lagi n kwe n pɛɛri n pa We, yi n laan na guli ni n ko-bu jigi n ban-zɔɲɔ, ²⁴ sɪ n tiɲi n pɛɛri dim, sɪ n joori n vu n ko-bu wɔm te sɪ á fɔgi daani. Nmɔ na ki kuntu, sɪ n laan joori n ba n kwe n pɛɛri dim n pa We.

²⁵ Ku daari, nɔɔnɔ nan na jaani-m o vu o saɲɪ, sɪ n ki lila n pa á fɔgi daani yi á daa ta wɔ yi sariya yam dim jɛgɛ kam. Ku na dai kuntu, o laan wú ki nmɔ sariya-diru wɔm jɲa ni, sɪ o pa n na cam. Wɔntu di laan wú ki-m o tintɔɲɔnɔ jɲa ni, sɪ o ja-m o vu o ki pɪna digɛ ni. ²⁶ A lagi a ta cɪga di nmɔ sɪ, nɪ ta n wɔra taan. Nmɔ na wɔ ŋwi jɲɪ dim maama n ti, ba bá yagi-m.»

Ka-laga na yi kɛm-balɔɔ te tin

²⁷ «Abam nan ye ni ba maɲɪ ba ta ba wi: <Yi zaɲɪ n pɛni di n doɲ kaani.> ²⁸ Amɔ nan lagi a ta abam ni, nɔɔnɔ wulɔ na nii kaani di fra tin, ku nyɪ di o maɲɪ o pɛni did-o mu o wɔbɔɲa na lag-o tin ŋwaani. ²⁹ Kuntu tin, nmɔ jazɪm yi na pai n ki lwarɪm, sɪ n li-di n yagi. Nmɔ yira daa didɔba na cɔgi, kú ta lana ku pa-m ku dwe n yira yam maama na wɔra yi ba di-ya min-tɪv ni. ³⁰ Nmɔ jazɪm mu na pai n ki lwarɪm, sɪ n go-di n yagi. Nmɔ yira daa didɔba na cɔgi, kú ta lana ku pa-m ku dwe n yira yam maama na zu min-tɪv.»

Kaani yagim
(*Matiyu 19:9, Mariki 10:11-12,*
Luki 16:18)

³¹ «Ba maɲɪ ba ta ba wi: <Nɔɔnɔ wulɔ na yagi o kaani, kuntu tu maɲɪ

sɪ o pa-o tɔnɔ kulɔ na wú bri ni ba yagi daani tin.> ³² Amɔ nan lagi a ta abam ni, nɔɔnɔ wulɔ na yagi o kaani yi ku dai ni o cɔgi di baaru tin, kuntu tu pɛ kaani wɔm ki bwɛɲɛ mu, di o daa na zu baru wɔdoɲ tin. Nɔɔnɔ wulɔ maama nan na di kaani wɔm kuntu tin, kuntu tu di ki bwɛɲɛ mu.»

Durɛ duum na wɔ maɲɪ te tin

³³ «Abam maɲɪ á ye ni ba dɛen bri dɪbam kwɛ bam ba wi: <Yi zaɲɪ n kwani n ni, di nmɔ na dugɛ n wi nɪ ki kulɔ n pa n Yuutu Baɲa-We tin.> ³⁴ Amɔ nan lagi a ta a bri abam sɪ á yi zaɲɪ á du di kulɔkulɔ. Yi zaɲɪ á du durɛ di We-sɔɲɔ, bɛɲwaani dáani mu yi We jɛɲɛ je. ³⁵ Yi du-na di tɪga baɲa di, ka na yi We ne cwiim jɛgɛ tin ŋwaani. Nan yi du-na di Zeruzalem di, sɪ kuntu yi We pa-faru wɔm tɪv mu. ³⁶ Nan yi zaɲɪ á du di á tɪti yuu di, bɛɲwaani á bá wani á pa á yuuyue didɔba tɪti lɛni ka ji naponɔ naa nazono. ³⁷ Nan pa-na abam <ɛɛn> ji <ɛɛn>, sɪ abam <awo> ji <awo>, sɪ á daa yi wɛli kulɔkulɔ da. Wɔɲɔ na wɛli da, kuntu yi sɔtaani nyɪm mu.»

Dí na maɲɪ sɪ dí taá jigi wɔ-zuru te tin (*Luki 6:29-30*)

³⁸ «Abam maɲɪ á ni sɪ ba tagi ba wi: <Nɔɔnɔ na pi n yi, sɪ ba pi kuntu tu di yi. Nɔɔnɔ nan na guri n yɛli, sɪ ba guri kuntu tu di yɛli.> ³⁹ Amɔ nan lagi a ta a bri abam ni, nɔɔnɔ na ki-m lwarɪm, sɪ n di daa yi ki-o lwarɪm n ma n ŋwi. Nɔɔnɔ nan na logi n jazɪm pɔpɔɲɔ, sɪ n guni kudɔɲ kum di, sɪ o lo o wɛli da. ⁴⁰ Nɔɔnɔ nan na saɲɪ-m sɪ o jɔɲi n gwar-bu o jɲɪ ŋwaani, sɪ n pa o kwe n gwar-bwɛrɛ di o wɛli da. ⁴¹ Didɛɛrɔ nan na fi-m sɪ n zɪɲɪ o zɪla n vu nabaa yi mɔrɔ, sɪ n zɪɲɪ n vu nabaa yi mɔrr-tile. ⁴² Nɔɔnɔ nan na loori-m wɔɲɔ, sɪ n kwaanɪ n pa-o-ku. Nɔɔnɔ nan na lagi sɪ o jɲɪ wɔɲɔ n tee ni, sɪ n yi van-o.»

Sono taani
(Luki 6:27-28,32-36)

⁴³ «Abam manɔ á ni sɔ ba tagɔ ba wɔ: <N manɔ sɔ n ta n soe n donnə mu, sɔ n daari n ta n culi n dɔna.> ⁴⁴ Amu nan lagɔ a ta abam ni, á taá soe á dɔna, sɔ á daari á taá loori We á pa balu na jɔgɔ abam ba beesi tɔn. ⁴⁵ Á na kɔ kontu don, kɔ bɔ ni abam yɔ Baɔa-We biə mu. Beɔwaani dɔntu ba pɔɔri nɔɔna daani, DI pai wɔa nyɔ nɔn-balwaaru dɔ nɔn-ɔɔna maama baɔa ni. DI ta kwəri DI pai dɔa ni ka pai balu na kɔ lanyɔrani dɔ balu na kɔ balɔɔ tɔn maama. ⁴⁶ Abam nan na soe balu dɔ na soe abam tɔn yɔrani, beɔ nyɔɔri mu á wó na We tee ni? Lampo-jɔɔnə dɔ yəni ba kɔ kontu don mu. ⁴⁷ Abam nan na zuli á cɔrru yɔrani mu, abam kɔ á dwe á donnə bam na? Balu na yəri We tɔn dɔ nan yəni ba kɔ kontu don mu. ⁴⁸ Abam nan manɔ sɔ á taá yɔ lanyɔrani dɔ cɔga tiinə, ni á Ko Baɔa-We na yɔ lanyɔrani dɔ cɔga tu te tɔn.»

6

Zezi na bɔi pɛera pam dɔ We-loro
dɔ ni-vɔɔm na manɔ sɔ kv taa yɔ te tɔn
(Luki 11:2-4)

¹ «Á taá yɔri á tɔti, sɔ á yɔ taá bɔi kəm-laaru tɔlɔ á na kɔ tɔn nɔɔna yigə ni. Á na kɔ kontu don, kv bá pa á na nyɔɔri á Ko We tee ni. ² Kontu tɔn, á na kwe woɔo á pa yinigə tu, á yɔ zaɔi á pa nɔɔna lwarɔ abam na kɔ kulɔ tɔn ni ni, ni pipiri-nyɔna bam na yəni ba bɔi ba na kɔ kulɔ tɔn ba We-di sɔm wɔni, dɔ ba tɔv kum pooni yigə ni, sɔ kv ta pa nɔɔna zuli-ba te tɔn. A lagɔ a ta cɔga mu dɔ abam sɔ, bantɔ manɔ ba na ba ɔwuru. ³ Nmu nan na lagɔ n wəli yinigə tu, sɔ n yɔ pa nɔɔn-nɔɔnu lwarɔ kv ni ni, nɔnɛni nɔɔnu na kwe woɔo o pa dɔ o jazum yɔ o jagwiə yəri kv ni ni te tɔn. ⁴ N Ko We nan nai kulɔ n na səgi n kɔ tɔn. DI laan wó pa n na nyɔɔri kv ɔwaani.

⁵ Abam na yəni á lagɔ á warɔ We, sɔ á yɔ zaɔi á taá bɔi á tɔti ni pipiri-nyɔna bam na kɔ te tɔn. Bantɔ soe sɔ ba taa zaɔi wɛeni mu ba warɔ We ba We-di sɔm wɔni dɔ pooni yigə ni, sɔ nɔɔna maama taa na-ba. A lagɔ a ta cɔga mu dɔ abam sɔ, bantɔ manɔ ba na ba ɔwuru ba ti. ⁶ Nmu nan na lagɔ n warɔ We, zɔ digə wu n ja ka ni n pi, sɔ n laan warɔ n Ko We dɔlɔ na wu jəgə kalɔ na səgi tɔn ni. Dɔntu nan nai kulɔ n na səgi n kɔ tɔn. DI laan wó pa n na nyɔɔri kv ɔwaani.

⁷ Abam na wɔra á warɔ We, á yɔ taá tiini á ɔɔni bɔtar-yɔɔru nɔnɛni balu na yəri We tɔn na yəni ba ɔɔni te tɔn. Bantɔ yəni ba buɔi ni, ba na tiini ba ɔɔni ta-fari mu, We wó ləri ba loro. ⁸ Abam nan yɔ zaɔi á kɔ ni bantɔ na kɔ te tɔn. Beɔwaani á Ko We manɔ DI ye kulɔ abam na lagɔ tɔn, yɔ á ta wu loori-DI kv ɔwaani.

⁹ Abam nan manɔ sɔ á taá warɔ We tɔntu don mu:

<Dɔbam Ko wɔlɔ na wu wɛeni tɔn,
sɔ nmu yɔri na tiə dɔ zulə,

¹⁰ sɔ nmu paari ba,

sɔ nmu wubɔɔa kɔ lɔgɔ baɔa ni,
ni kv na kɔ n sɔɔo ni te tɔn.

¹¹ Pa dɔbam wɔdiu zɔm sɔ kv manɔ dɔbam.

¹² Yagɔ dí lwarɔm n ma n cɛ dɔbam,
ni dɔbam dɔ na yagɔ dí ma cɛ dí donnə te tɔn.

¹³ Yɔ pa dí na manɔm dɔlɔ na wó pa dí tɔ tɔn.

Nan vɔri dɔbam wo-lwaanu tu jɔɔa ni.
(Nmu te paari dɔ dam dɔ tiə
sɔ kv taa ve maɔa kalɔ na ba ti tɔn.
Amina.)>

¹⁴ Abam na yagɔ á ma cɛ nɔɔna balu na kɔ abam lwarɔm tɔn, á Ko We dɔ wó yagɔ abam lwarɔm DI ma cɛ abam. ¹⁵ Kv daari, abam na wu yagɔ á ma cɛ balu na kɔ abam lwarɔm tɔn, á Ko We dɔ bá yagɔ abam lwarɔm DI ma cɛ abam.

¹⁶ Abam nan na vɔgɔ ni, sɔ á yɔ nywanɔ á yigə, ni pipiri-nyɔna bam na yəni ba kɔ te tɔn. Bantɔ yəni ba pa ba yibiyə ləni sɔ kv pa nɔɔna lwarɔ ni ba vɔgɔ ni mu. A lagɔ a ta cɔga

mu di abam si, bantv manj ba na ba ηwuru. ¹⁷ Nmυ nan na vɔgi ni, si n su n yiə si n daari n li n yuu lanyirani. ¹⁸ Kuntu mu wó pa nɔɔn-nɔɔnv bá lwarɪ nɪ n vɔgi ni. N Ko We dɪlv na wɔ jəgə kalv na səgi nɪ tɪn yirani mu ye. Dɪntv nan nai kulv n na səgi n kɪ tɪn. DI laan wó pa n na nyɔɔri kv ηwaanɪ.»

We-sɔŋɔ jɪjɪgɪrv taani
(Luki 12:33-34, 11:34-36, 16:13, 12:22-31)

¹⁹ «Nan yɪ zanj á kwaanɪ sɪ á na jɪjɪgɪrv zanzan lvgv kuntu banja nɪ. Á na tɪnjɪ jɪjɪgɪrv lvgv banja yo, tɪ wó ba tɪ cɔgi. Tva wó mu-tɪ, yɪ tɪ wó svɪj tɪ cɔgi. Nwɪna dɪ ma wó bwəri sɔŋɔ kum ba zv ba ηɔ-tɪ. ²⁰ Abam nan manj sɪ á tɪnjɪ á jɪjɪgɪrv zanzan We-sɔŋɔ nɪ mu. Dáani mu tva daa bá wani ka mu-tɪ, yɪ tɪ bá svɪj tɪ cɔgi, yɪ ηwɪna dɪ bá wani ba ηɔ-tɪ. ²¹ Bɛŋwaanɪ, abam jɪjɪgɪrv na tigi mɛ tɪn, á bicara dɪ tigi dáani mu.

²² Nɔɔnv yiə mu nyɪ nɪnɛɛnɪ kanta kalv na paɪ o yɪra jɪgɪ pooni te tɪn. Kuntu tɪn, nmυ yiə na lana, kv paɪ n yɪra maama wɔ pooni wɔnɪ mu. ²³ Nmυ yiə nan na ba lana, kv paɪ n yɪra maama wɔ lim wɔnɪ mu. Kuntu tɪn, nmυ yiə ya na manj sɪ ya taa yɪ pooni tɪn nan na yɪ lim, kv laan wó ta tiini kv yɪ lim kv ja gaalɪ.

²⁴ Nɔɔn-nɔɔnv bá wani o li wɔbvɪ-dɪdwɪ, sɪ o ma tɪnjɪ o pa o yuutiinə bale. Oó ta culi dɪdv wɔm yɪ o daari o soe wɔdonj wɔm, naa oó ta nɪgɪ dɪdv wɔm yɪ o daari o gooni wɔdonj wɔm. Kuntu ηwaanɪ abam bá wani á pa sɪ We taa yɪ á yuutu, sɪ á daari á pa səbu dɪ taa yɪ á yuutu.

²⁵ Kuntu ηwaanɪ mu a lagɪ a ta abam, sɪ á yɪ taá liə dɪ lvgv banja kulukulv, kv na yɪ á ni-wɔdiu, naa á na wó zv gwaarv tɪlv tɪn. Bɛŋwaanɪ á ηwɪa garɪ wɔdiu. Yɪra yalv We na pɛ abam tɪn dɪ maa garɪ gwaarv. ²⁶ Nan maani-na á nii zunə na yɪ te tɪn. Bantv ba duə, yɪ ba ba zagɪ mɪna ba kɪ tuli nɪ. Kv nan yɪ á

Ko We mu nii ba banja nɪ dɪ ba ni-wɔdiu. Abam nan ba jɪgɪ kuri á dwe zunə bam na? ²⁷ Abam wɔlvwɔlv bá wani o tonjɪ o ηwɪa dɪ finfɪn dɪ, o na manj o li te dɪ.

²⁸ Bɛɛ nan mu yɪ á kɪ liə dɪ gwaarv wɔŋo? Maani-na á nii ga-punnu tɪm lam na yɪ te tɪn. Tɪntv nan warɪ tɪ tɔnjɪ yɪ tɪ warɪ gwaarv tɪ sɔ. ²⁹ Nan taá ye-na nɪ, tɪntv jɪgɪ lam tɪ dwe Pɛ Salɔmɔn deen na manj o zɔvri gwar-ηɔnnv tɪlv tɪn. ³⁰ Kv nan na yɪ gaarv tɪm kuntu, tɪntv ba jɪgɪ de dɪ nɔɔna na zwe-tɪ. Dɪ kuntu dɪ We ta mu paɪ tɪ jɪgɪ lam kuntu donj. Kuntu ηwaanɪ, kv na yɪ abam, We bá nii abam banja nɪ cɪga? Bɛɛ nan yɪ á ba kɪ á wɔ-dɪdva dɪ We?

³¹ Kuntu ηwaanɪ, á yɪ taá liə dɪ á na wó dɪ wɔŋo kulv naa á na wó zv wɔŋo kulv tɪn. ³² Balv na yəri We tɪn mu tiini ba bvɪj wəənu tɪm kuntu maama wɔbvɪja. Abam Ko We nan manj DI ye wɔŋo kulv na manj dɪ abam tɪn. ³³ Abam manj sɪ á da yigə á beeri Banja-We paari dɪm dɪ ηwɪa kalv na tɔgi We wɔbvɪja tɪn. Á na kɪ kuntu, We laan wó wəli abam wəənu tɪlv na daari tɪn. ³⁴ De maama tui dɪ dɪ tɪtɪ cam mu. Á nan yɪ taá pa liə jɪgɪ abam dɪ jwa wɔŋo. Yagɪ-na sɪ jwa de dɪm tɪtɪ wó nii dɪ tɪtɪ wɔŋo.»

7

Yɪ ηɔɔnɪ n donj wəənu
(Luki 6:37-38,41-42)

¹ «Abam yɪ taá ηɔɔnɪ á donnə wəənu, sɪ We yɪ ηɔɔnɪ abam dɪ wəənu. ² Bɛŋwaanɪ, abam na ηɔɔnɪ á donnə wəənu te tɪn, We wó tɔgi kuntu donj mu DI ma dɪ á sarɪya. Abam na mai bwɔŋa kalv á manj á pa á donnə tɪn, We dɪ wó mai bwɔŋa kantv mu DI manj DI pa abam sɪ kv taa mai daani.

³ Abam nyɪ dɪ nɔɔnv na nii o donj yɪ nɪ o na ga-balanja da, yɪ o daari o ba lagɪ sɪ o lwarɪ nɪ o tɪtɪ yɪ jɪgɪ daa tɪn. Kv manj sɪ kv taa yɪ kuntu donj na? ⁴ Daa na wɔ nmυ yɪ nɪ tɪn, nɪ kɪ ta mu n ta dɪ n donj nɪ o pa n li gaa

o yi ni n yagi? ⁵ Nmυ yi pipiri-nyim di nmυ na ki n doŋ te tin. Nmυ nan maŋi si n li n titi yi daa kam mυ, si n laan wanı n nii lanyıranı si n li n doŋ yi gaa kam.

⁶ Yi zanı á kwe wænu tilı na yi wo-kamunə Wε yigə ni á pa balı na vın Wε tin. Á na ki kuntu, baá cəgi-tı, yi ba daarı ba cəgi abam titi di ba wəli da.»

*Wε-loro
(Luki 11:9-13)*

⁷ «Á taá loori Wε, si DI wó pa abam kulı á na lagı tin. Beerı-na kulı á na lagı tin, si á wó na. Magı-na boro, si baá pıri ba pa abam. ⁸ Beŋwaanı wulı maama na loori Wε si DI pa-o woŋo tin wó joŋi. Wulı maama na beerı woŋo tin wó na-ku. Baá pıri ba pa wulı maama na magı boro tin.

⁹ Abam wulı na jigı bu yi o na loori-m wıdıu, nmυ wó se n kwe kandwe n pa-o na? ¹⁰ Naa o na loori-m kaləŋə, nı se n pa-o bısan kwıa na? ¹¹ Awo. Abam wıru na ba lana yi á ta ye si á taá paı á biə wo-laarı tilı ba na lagı tin, á Ko Wε na lamma DI dwe abam tin bá kwe wo-laarı DI pa balı na loori-DI tin na?

¹² Á taá ki á donnə lanyıranı, si ku maŋi di á na lagı si bantı taa ki abam te tin. Kuntu mυ yi cıga kalı Moyisi di Wε nijonə bam zaasım dım na maŋi di brı tin.»

*Zezi karabiə na wó təgi cwəŋə kalı tin
(Luki 13:24)*

¹³ «Á taá cu á titi, si á wanı á təgi cwə-mımına kam á vu á na ŋwıa Wε tee ni. Ku daarı cwəŋə kalı ni na yalma yi ka vəŋə yi mwalı mwalı tin maa ve ka kweeli cəgım jəgə ni mυ, yi nɔɔna zanzan mυ təgi cwəŋə kantı. ¹⁴ Ku daarı cwəŋə kalı nmυ na wó da si n vu n joŋi ŋwıa Wε tee ni tin ni yi mımına mυ, yi ka pıri. Nɔɔna finfin yıranı mυ təgi cwəŋə kam kuntu.»

*Ba lwarı tiu ku biə larım ni mυ
(Luki 6:43-44, 13:25-27)*

¹⁵ «Á taá yıri á titi di balı na paı ba yi Wε nijonə yi ba daı tin. Bantı yəni ba ki ba yibiyə ni ba yi nɔɔn-ŋɔna mυ te abam yigə ni, yi ba nan lagı ba cəgi abam ni nywənkuri na lagı si cəgi peeni te tin mυ. ¹⁶ Ba titıŋa nan mυ wó pa á lwarı ba na yi balı tin. Beŋwaanı tiu tərə ku na wó wanı ku lə ku doŋ biə. N bá na swan sabara yuu ni naa mɔɔla kaligonə yuu ni. ¹⁷ Tu-ŋɔŋɔ mυ ləri bu-ŋɔna. Tu-balɔɔ di maa ləri bu-balwaarı. ¹⁸ Tu-ŋɔŋɔ tərə ku na wó lə bu-balwaarı. Tu-balɔɔ di nan tərə ku na wó lə bu-ŋɔna. ¹⁹ Tiu kulı maama na ba ləri bu-ŋɔna tin, baá go-ku ba di mini ni mυ. ²⁰ Kuntu tin, ba titıŋa mυ wó pa á lwarı ba na yi balı tin.

²¹ Ku daı ni balı maama na bə amı ni <Yuutu, Yuutu> tin mυ wó təgi ba zı Wε paarı dım wıri. Ku nan yi balı na sıri ba təgi amı Ko Wε wıbuŋa tin mυ. ²² Sarıya de dım na yiə, nɔɔna zanzan wó ta di amı ba wı: <Dı Yuutu, dibam deen təgi nmυ yıri dım ŋwaanı mυ dı ŋɔɔni Wε yiyıu-ŋwe, yi dı ma nmυ yıri dım dı zəli ciciri nɔɔna yıra ni, yi dı daarı dı ma dı ki wo-kıngagıla zanzan.> ²³ A laan wó ta di ba a wı: <A maŋi a yəri abam. Ve-na daa ni, abam kəm-balwaarı tiinə-ba.> »

*Dı na maŋi si dı se Wε taanı te tin
(Luki 6:47-49)*

²⁴ «Kuntu ŋwaanı, wulı maama na cəgi a taanı dım yi o ki a na tagı kulı tin, kuntu tu nyı di wıbuŋa tu wulı na cwi o sɔŋo kuri pulɔɔ baŋa ni yi o laan lə-ku tin mυ. ²⁵ Dıa ma ba ka ni ka pa bwi su si peeli. Vu-dıı di ma ba ku magı sɔŋo kım, yi ku wı tu, ku kuri na cwi pulɔɔ kım baŋa ni tin ŋwaanı. ²⁶ Ku daarı wulı maama nan na cəgi a taanı dım yi o ba ki a na tagı kulı tin nyı di nɔɔn-joro na ləgi ku sɔŋo kasulı baŋa ni te tin mυ. ²⁷ Dıa ma ba ka ni ka pa bwi su si peeli, yi vu-dıı di magı sɔŋo kım, ku pa ku tiini ku tu tıga ni buri buri.»

²⁸ Zezi dɛɛn na tagi wænu tuntu maama o ti tun, non-kɔgɔ kulɔ na wura tun ma tiini ba yi yæu di o zaasɔm dɔm. ²⁹ Bɛɲwaani o ni-taani dɔm jigi dam di dwe ba titi callu karanyina tiinɛ bam taani dɔm.

8

Zezi na pɛ nanyɔŋɔ na yazurɛ te tin

(Mariki 1:40-45, Luki 5:12-16)

¹ Zezi laan ma zaɲi o tu piu kum yuu ni o maa kea, yi kɔ-fɔrɔ tɔgi o kwaga. ² O na maa ke tun, nanyɔŋɔ kɔdoŋ ma vu o te, yi ku kuni doonɛ o yigɛ ni ku loor-o ku wi: «Amu tu, nmɔ na laga, nɲ wani n pa a na yazurɛ a ji lanyiranu.»

³ Zezi ma sɛ. O ma twi o jɲa o dwe-o, yi o wi: «ɛɛn, a laga. Zaɲi di yazurɛ si n ji lanyiranu.» O na tagi kuntu bidwi baɲa ni tun, mu nɔɔnu wɔm nanywaanu tim dɛ ti je yi o yira ji lanyiranu. ⁴ Zezi laan ma ta did-o o wi: «Yi zaɲi n ta kulɔ na ki tun n bri nɔɔna. Nan yɔɔri n vu We kaanum tu wɔm te si n pa o nii n yira yam, si n daari n ja pɛera yalu Moyisi callu tim na bri ni ya maɲi tun n vu n pa-o, si o ma kaani Baɲa-We. Kuntu mu wɔ bri nɔɔna maama ni n yawɔ kum sɔni ku je.»

Zezi na pɛ pamaɲna yigɛ tu tintuɲnu na yazurɛ te tin

(Luki 7:1-10)

⁵ Zezi laan ma vu o yi tu kɔdoŋ, ku yiri mu Kapernawum. Pamaɲna yigɛ tu wɔdoŋ ma ba o te, ⁶ yi o loor-o o wi: «Amu tu, a jigi a tintuɲnu mu o tigi sɔŋɔ ni yi o wɔɛ, ku tiini ku cana o yira ni. O ma gwarigi yi o wari o zaɲi.»

⁷ Zezi ma lɛr-o o wi: «Aá da a vu si a pa o na yazurɛ.»

⁸ Pamaɲna yigɛ tu wɔm ma lɛri o wi: «Amu tu, a wɔ maɲi si n ba n zɔ amu sɔŋɔ. Nan weeni n ta di n ni ni a tintuɲnu wɔm zaɲi. N na tagi kuntu, oó na yazurɛ.

⁹ Bɛɲwaani, amu di yi nɔɔnu wɔlu nɔɔna badonnɛ na jigi dam amu baɲa ni tun, yi a di daa ta jigi dam

pamaɲna badaara baɲa ni. A na tagi a wi, nɔɔnu wɔlu ve, o maɲi si o vu mu. A nan daa na wi, nɔɔnu wɔlu ba, o di wɔ ba mu. Ku daa zi yi a tintuɲnu, a na wi o ki wɔŋɔ, oó ki mu. Kuntu, a ye si, nmɔ na tagi kulɔ maama kɔ ki.»

¹⁰ Zezi na ni kuntu tun, ku ma tiini ku sɔ-o. O ma ta di balɔ na tɔgi ba wura tin o wi: «A lagi a ta ciga mu di abam si, a wɔ nɛ nɔɔn-nɔɔnu o na jigi wɔ-didwa di amu nɲɛɛni nɔɔnu wuntu na jigi wɔ-didwa te tin, ku na maɲi ku yi Yisɔrayɛli dwi tiinɛ bam wuni di. ¹¹ A lagi a ta abam si, nɔɔna zanzan wɔ nɲi lɔgu baɲa je maama ni, ba ba ba zɔ We paari dɔm wɔ. Dáani mu ba laan wɔ jɛni di dibam nabaara Abraham di Yizaki di Zakɔbi, yi ba di ywæni daani. ¹² Ku daari, Yisɔrayɛli dwi tiinɛ balɔ ya na maɲi si ba zɔ We paari dɔm wɔ tun, bantɔ daa bá na cwɛŋɛ si ba zɔ. We wɔ zɛli-ba DI yagi lim je ni, mɛ nɔɔna na yaara yi ba keerɛ yi ba dɔni ba nwa tin.»

¹³ Zezi laan ma ta di pamaɲna yigɛ tu wɔm o wi: «Nan ve. Nmɔ na ki n wɔ-didwa di amu si a ki kulɔ tin, We wɔ pa ku ki.»

Maɲa kam kuntu ni nɔɔ mu o tintuɲnu wɔm sɔni o na yazurɛ.

Zezi na pɛ Pɔyɛɛri tɲkaani di yawɔna zanzan na yazurɛ te tin

(Mariki 1:29-34, Luki 4:38-41)

¹⁴ Zezi laan ma vu Pɔyɛɛri-ba sɔŋɔ. O ma na Pɔyɛɛri tɲkaani na tigɛ o ba jigi yazurɛ. Ku yi paa mu jig-o.

¹⁵ Zezi ma vu o ja o jɲa, yi paa kam nɲi o yira ni. Kaani wɔm laan ma zaɲi o ki wɔdiu o pa-o.

¹⁶ Tɲga na tu ka wura ka yi tun, nɔɔna maa jaani ciciri na jigi balɔ tin zanzan ba tui Zezi te. O maa yæni o ma o ni-taani o zɛli ciciri sɔm, yi o daari o pa yawɔna bam maama na yazurɛ. ¹⁷ O ki kuntu, si ku pa We nijɔŋnu Ezayi na maɲi o ta kulɔ faɲa faɲa tin mu sɔni ku ki, ni o dɛɛn na tagi o wi:

«Wuntu mu jɔni dibam cam di dí yawɔru maama o zɲi.»

Balv na lagı sı ba tɔgı Zezi tın na maŋı sı ba kɪ te tın

(Luki 9:57-62)

¹⁸ Zezi dæen na ne nı kɔ-fɔrɔ tiini kɔ wɔ o tee nı tın, o ma pa o karabiə bam ni sı ba be nınu kum ni didon dım. ¹⁹ Ba daa ta na wɔ ke tın, Wε cullu karanyına tu wɔdon ma vu o te, yɪ o ta did-o o wɪ: «Karanyına, nmɔ na lagı n vu je silv maama tın, amɔ wɔ tɔgı a vu.»

²⁰ Zezi ma lər-o o wɪ: «Kɔ na yɪ yirə, bantv jıgı bɔɔna ba tigi da. Zunə dı jıgı pwəru ba tigi da. Kɔ daari amɔ Nabiin-bu wɔm ba jıgı jɔgɔ sı a pəni da a sin.»

²¹ Nɔɔnɔ wɔdon dı na yɪ o karabiə bam wɔ nɔɔnɔ didva tın ma ta did-o o wɪ: «Amɔ tu, yagı sı a vu a kɪ a ko luə, sı a laan ba a tɔgı nmɔ.»

²² Zezi ma lər-o o wɪ: «Ta n tɔgı-nı, sı n yagı sı balv na ba jıgı ŋwɪa Wε tee nı tın taa kɪ ba lwi.»

Zezi na jıgı dam vu-fɔrɔ dı na banja nı te tın

(Marıkı 4:35-41, Luki 8:22-25)

²³ Zezi dı o karabiə bam laan ma vu ba zɔ naboro wɔ sı ba ke. ²⁴ Vu-fɔrɔ ma da kɔ zanı kɔ magı boro kum, yɪ kɔ wɔra kɔ miisi na bam kuri nı, dı Zezi ya tigi o dɔa. ²⁵ O karabiə bam ma vu ba zan-o ba wɪ: «Dı Yuutu, vrı dıbam n yagı, sı dı lagı dı tı.»

²⁶ O ma ta dı ba o wɪ: «Bɛŋwaantı mu yɪ fɔntı jıgı abam? Abam ba jıgı wɔ-dıdva dı amɔ na?» O laan ma zanı wɛenı, yɪ o bagı viu kum dı na bam, yɪ tı maŋı da cımm.

²⁷ Kɔ ma tiini kɔ kɪ nɔɔna bam yəəu, yɪ ba tɛ ba wɪ: «Nɔɔnɔ wɔntv yɪ wɔɔ mu, yɪ viu dı na dı ta sɛ o ni?»

Zezi na zəli ciciri nɔɔna bale yıra nı te tın

(Marıkı 5:1-20, Luki 8:26-39)

²⁸ Ba laan ma vu ba be nınu kum ni didon dım, mɛ Gadara tiinə na zɔvrı da tın. Nɔɔna bale maa wɔra ciciri na jıgı-ba sı yaara. Bantv tigi yibeelə je nı mu, yɪ ba jıgı fɔntı, kɔ paı nɔɔn-nɔɔnɔ warı o tɔgı cwəŋə kam kɔntv o ke. Ba laan ma nuŋi

yibeelə je sım nı ba vu ba jeeri Zezi.

²⁹ Ba ma kaası banja banja ba wɪ: «Banja-Wε Bu, nmɔ tu dıbam te sı n kɪ bɛɛ mu? Nmɔ tu sı n yaari dıbam yɪ Wε sarıya dɛ dım ta wɔ yɪ mu na?»

³⁰ Je sım kɔntv nı tərə zanzan mu ya wɔra ba beeri ba dı. ³¹ Ciciri sım ma loori Zezi sı wɪ: «Nmɔ na lagı n zəli dıbam, sı n pa dı vu dı zɔ tərə bantv.»

³² O ma ta o wɪ, sı ve. Sı ma sıntı sı nuŋi nɔɔna bam yıra nı sı vu sı zɔ tərə bam. Tərə bam maama ma duri ba tu ba tv nınu kum wɔntı ba li na ba tı.

³³ Nɔɔna balv ya na nii tərə bam tın ma duri ba vu tv kum wɔ. Ba ma ta kulv maama na kɪ tın, dı Zezi na zəli ciciri sım nɔɔna bale bam yıra nı te tın. ³⁴ Kɔ ma pa tv kum nɔɔna bam maama nuŋi ba vu sı ba jeeri Zezi. Ba na ne-o tın, ba ma loor-o sı o nuŋi ba tv kum wɔntı o viiri.

9

Zezi na brı nı o jıgı dam sı o yagı nɔɔna lwarım o ma cɛ-ba te tın
(Marıkı 2:1-12, Luki 5:17-26)

¹ Zezi laan ma joori o vu o zɔ naboro kum. O ma be nınu kum o vu o yɪ o tıti tv Kapernawum. ² O na wɔra tın, nɔɔna badonnə ma zıŋı kɔrɔ dı gungolo ba ba o te. Zezi ma lwarı ba na tiini ba kɪ ba wɔ-dıdva did-o te tın. O ma ta dı kɔrɔ kum o wɪ: «A bu, kɪ pu-dıa, sı nmɔ lwarım dım ti.»

³ Wε cullu karanyına tiinə badonnə maa wɔra, yɪ ba bwe ba tıti nı ba wɪ: «Nɔɔnɔ wɔntv ŋɔɔntı o twı Wε mu o paı o dı Wε yɪ bıdwi mu.»

⁴ Zezi ma lwarı ba na buŋı kulv tın. O ma bwe-ba o wɪ: «Bɛɛ mu yɪ á jıgı wɔbɔŋ-balwaarv tıntv á wɔntı?»

⁵ Kɔɔ mu yɪ mwalı kɔ dwe, a na tagı dı kɔrɔ kum a wɪ: «Nmɔ lwarım dım ti» mu yɪ mwalı, naa a na tagı a wɪ: «Zanı n ta n veə» mu yɪ mwalı?

⁶ Amɔ nan wɔ pa abam lwarı nı, amɔ na yɪ Nabiin-bu wɔm tın jıgı dam lɔgɔ banja nı, sı a yagı nɔɔna lwarım a ma cɛ-ba.» O laan ma ta

dí kóro kúm o wí: «Zañi wéeni sí n kwe n gungolo kúm n ja n vu sóŋo.»

⁷ O na tagi kuntu tɪn, nɔɔnu wum ma sɪni o zaŋi o vu sóŋo. ⁸ Nɔn-kɔŋo kúm maama na nɛ kuntu tɪn, fɔɔni ma zɔ-ba. Ba ma zuli Wɛ dɪ Dɪ na pɛ dam dɪntu don wɔ nabiinɛ tee ni tɪn.

Zezi na bɛŋi Matiyo sɪ o taa tɔg-o te tɪn

(Mariki 2:13-17, Luki 5:27-32)

⁹ Zezi laan ma nuŋi o maa kɛa. O ma na nɔɔnu wɔdon, o yɪri mu Matiyo. O dɛɛn je mɛ seeni o na yɛni o jonɪ lampoo tɪn mu. Zezi ma ta did-o o wí: «Zañi n ta n tɔgi-nɪ.» O ma sɪni o zaŋi o tɔgi o kwaga.

¹⁰ Zezi dɛɛn ma vu Matiyo sóŋo sɪ o di wɔdiu, o dɪ o karabiɛ bam. Lampo-jonɔnɛ dɪ nɔn-cɪcɔgɪru zanzan dɪ maa tɔgi ba wɔra ba di wɔdiu kúm dɪ ba. ¹¹ Farizian tiinɛ dɪ maa tɔgi ba wɔra. Bantu na nɛ Zezi na kɪ te tɪn, ba ma vu ba ta dɪ o karabiɛ bam ba wí: «Bɛɛ mu kɪ yɪ á karanyɪna kam dɪ wɔdiu didaani lampo-jonɔnɛ dɪ nɔn-cɪcɔgɪru tim kuntu?»

¹² Zezi ma ni ba na tagi kulɔ tɪn. O laan ma ta o wí: «Kɔ na yɪ balɔ na jɪgi yazurɛ tɪn, bantu wɔ maŋi sɪ ba vu dɔgɪta tu te sɪ o sooni-ba. Kɔ daari balɔ na ba jɪgi yazurɛ tɪn mu maŋi sɪ ba vu sɪ ba na soonim.

¹³ Wɛ titi maŋi Dɪ ta Dɪ wí: «A lagɪ sɪ nabiinɛ taa jɪgi da-ŋwɛna mu, sɪ kɔ dai ni ba taa mai ba wɛɛnu mu ba kaani-nɪ.» Ve-na á zaasi taani dɪm kuntu kuri cɪga. Amu na tu lɔgɔ baŋa tɪn, kɔ dai sɪ a bɛŋi balɔ na maŋi ba yɪ nɔn-ŋɔna tɪn, amu nan tu sɪ a bɛŋi nɔn-balwaarɔ mu sɪ ba ba amu te.»

Zezi zaasɪm dɪm na yɪ zaasɪm-dɔvri te tɪn

(Mariki 2:18-22, Luki 5:33-39)

¹⁴ Zan karabiɛ dɛɛn ma vu Zezi te, yɪ ba bwe-o ba wí: «Dɪbam dɪ Farizian tiinɛ bam yɛni dí vɔ ni maŋa zanzan. Bɛɛ mu yɪ nmu karabiɛ bam ba vɔ ni kuntu?»

¹⁵ Zezi ma lɛri-ba o wí: «Nɔɔnu na di kaani yɪ o kɪ candiɛ, yɪ o cilonnɛ

na wɔra sɪ ba tɔgi ba di, bantu wɔ wani ba nywani ba yigɛ sɪ ba yɪ di wɔdiu yɪ kan-barɔ wum ta wɔ ba tee ni na? Ba bá sɛ ba kɪ kuntu. Kɔ nan wɔ ba kɔ yɪ maŋa kam ba laan na wɔ ja kan-barɔ wum ba viiri tɪn. Maŋa kam kuntu ni yɪ o daa na ba ta wɔ ba tee ni tɪn, mu o cilonnɛ bam laan wɔ vɔ ni.

¹⁶ Nɔɔn-nɔɔnu dɪ nan bá sɛ o kwe garyi-dɔvri o ma fɛri gwar-donɔ kulɔ na kaari tɪn. O na kɪ kuntu, kɔ fɛrim dɪm laan wɔ vuuri gɔro kúm kɔ pa kɔ tiini kɔ cɔgi zanzan.

¹⁷ Nɔɔn-nɔɔnu dɪ nan bá sɛ o kwe sa-dɔŋa o lo o kɪ lɔ-donɔ wɔni. O na kɪ kuntu yɪ sana kam na keeri, kaá pa lɔo kúm bagɪ mu. Kuntu ŋwaaɪ sana kam wɔ lo, yɪ lɔo kúm dɪ cɔgi. Nɔɔnu nan maŋi sɪ o kwe sa-dɔŋa o kɪ lɔ-dɔŋɔ wɔni mu, sɪ tɪ maama maŋi daani.»

Zezi na pɛ kaani na yazurɛ yɪ o bi Zwifɛ yigɛ tu bukɔ te tɪn

(Mariki 5:21-43, Luki 8:40-56)

¹⁸ Zezi dɛɛn na wɔra o ŋɔni kuntu tɪn, Zwifɛ yigɛ tu wɔdon ma ba o te. O kuni doonɛ o yigɛ ni yɪ o wí: «Amu bukɔ mu tɪga lele kuntu. Nan ba sɪ n ma n jɪŋa n dwe-o, sɪ o joori o na ŋwɛa.»

¹⁹ Zezi ma zaŋi o tɔg-o, dɪ o karabiɛ bam maama.

²⁰⁻²¹ Ba na maa kɛ kuntu tɪn, kaani wɔdon dɪ ya tɔgi o wɔra, o na tiini o wɔɛ ka-wɔ taan bɪna fugɛ-yale. O maa buŋi o wɔni o wí: «A na maŋi a dwe o gɔro kúm yɪrani dɪ, aá na yazurɛ.» O ma kɛ Zezi kwaga o dwe o gɔro kúm ni. ²² O na dwe-o kuntu tɪn, o ma pipiri o nii-o yɪ o wí: «A bukɔ, kɪ pu-dɪa. Nmu na kɪ n wɔ-dɪdɔa dɪ amu te tɪn mu pɛ n na yazurɛ.»

Maŋa kam kuntu ni nɔo mu kaani wum sɪni o na yazurɛ.

²³ Zezi laan ma vu o zɔ Zwifɛ yigɛ tu wum sóŋo. O ma zɔ o na balɔ na maŋi ba wu wi yɪ ba kwe nɔɔna ba kɪ tɪn na ti ba yigɛ sɪ ba kɪ-o, dɪ nɔɔna zanzan na keeri yɪ ba fri ba titi. ²⁴ O ma ta dɪ ba o wí: «Zañi-na

á nunji, si bu wum wu tigi, o tigi o do mu.» O na tagi kuntu tin, noona bam maa jig-o ba mwana. ²⁵ Ba na pe kogo kum maama nunji tin, Zezi laan ma vu o zu dige kam bu wum na wura tin. O ma ja o juna o pa o bi o zaji weeni.

²⁶ O kam dim kuntu ma jagi di yi tu kum je sum maama.

Zezi na puri lilwa bale yia te tin

²⁷ Zezi deen ma zaji o maa kea. O na maa ve tin, lilwa bale ma zaji ba togi o kwaga, yi ba te di kwere-dia ba wi: «Pe Davidi dwi tu! Duri dibam yibwone!»

²⁸ O ma vu o zu sone koton. Lilwa bale bam ma togi ba zu da. O laan ma bwe-ba o wi: «Abam buni si aa wani a ki a na lagi kul tin a pa abam na?»

Ba ma ler-o ba wi: «Dibam tu, een, nn wani n ki.»

²⁹ O laan ma dwe ba yia yam yi o wi: «Abam na ki a wu-didwa di amu si a ki kul a pa abam tin, We wu pa ku ki.» ³⁰ O na tagi kuntu tin, ba yia yam ma suni ya joori ya puri. O ma kaani-ba si ba yi pa noon-noonu lwaru ku ni ni. ³¹ O na kaani-ba kuntu tin, ba ta zaji ba kari ba nono o taani je sum maama ni.

Zezi na pe muma nono te tin

³² Manja kalu ba na maa ke tin, noona badonne ma ja muma ba ba Zezi te. Ku yi cicire mu tog-o ka pa o wari o nono. ³³ Zezi ma zeli cicire kam o yira ni, yi nono wum laan wai o nono. Ku ma su non-kogo kum maama, yi ba te ba wi: «Dibam manji di wu ne wo-kinkagili duntu don Yisrayel tu ni.»

³⁴ Ku daari Farizian tiine bam deen wu se, yi ba wi: «Wuntu na wai o zeli sutaana tin, ku yi sutaana-pe dam nyaani mu.»

³⁵ Zezi deen maa kaagi ti-kamuna di ti-bale sum maama wuni. O maa yeni o zuri Zwifa bam We-di sum o bri-ba We kwere-ywenge kam, di We na lagi Di di paari nono titari ni te tin. O maa pai nono na yazure di

ba yawuru dwi dwi. ³⁶ O deen na ne non-kogo kum yaara yam na yi te tin, ba nya ma zu-o lanyirani, benyaani ba tiini ba bwani yi ba dam di ti. Ba nyi di peeni silu na ba jig nayuru si o taa nii si baji ni te tin. ³⁷ O laan ma ta di o karabia bam o wi: «Ku nyi di faa na ki lanyirani yi tintuna finfin yirani mu wura si ba ki-ku te tin. ³⁸ Nan loori-na faa kum tu si o tuni nono zanzan, si ba vu ba ki o faa kum ba pa-o.»

10

Zezi na tuni o karabia fugə-bale bam te tin

(*Mariki 3:13-19, 6:7-13, 13:9-13, 9:41, Luki 6:12-16, 9:1-6, 21:12-17, 12:2-9,51-53, 14:26-27*)

¹ Zezi deen ma baji o karabia fugə-bale bam si ba ba o te. O ma pa-ba dam si ba wani ciciri ba zeli nono yira ni, si ba daari ba pa nono na yazure di ba yawuru dwi maama.

² O karabia fugə-bale bam yira mu tintu:

O ma da yige o baji Simon wulu yiri didon na yi Piyeri tin,

di Andre wulu na yi Simon nyaani tin,

di Zaki, di o nyaani Zan balu na yi Zebede bia tin,

³ Filipi di Batelemi,

Toma di Matiyu wulu ya na yi lampo-jonnu tin,

Zaki wulu na yi Alifi bu tin, di Tadi,

⁴ Simon wulu na yi Zeloti nono bam wu nono tin,

di Zudas Yiskariyo wulu na wu ba o yegi Zezi o pa nono tin.

⁵ Zezi laan ma tuni bantu fugə-bale bam si ba nunji ba vu ba toli We kwere kam. Ba na lagi ba ke tin, o ma pa-ba ni o wi: «Yi zaji a vu dwi-ge tiine na zuri me tin, naa a vu Samari tiine tu. ⁶ A nan manji si a vu Yisrayel dwi tiine bam te, benyaani bantu nyi di peeni silu na je tin mu. ⁷ Nan ve-na a bri-ba ni manja kam yia, We paari dim lagi di ba nono titari ni. ⁸ Ve-na a ta a pa yawuna na yazure, si a

daari á taá bi balu na tigi tin, si á pa nanywaanu joori ti na yazurè ti ji lanyirani, si á daari á taá zèli ciciri noona yira ni. Á nan manji si á zèni noona zaani mu, ni abam di na jonji We dam dum zaani te tin. ⁹ Á na maa ve, si á yi zaji á kwe sèbu-sija naa sèbu á ki á gwar-fwèela ni á wèli da. ¹⁰ Nan yi kwe-na tampogo kulb ba na ki wòdiu da tin. Á nan yi kwe gwaaru tile tile naa natra naa nacègè á wèli da. Benwaanu tintunhu manji di o ni-wòdiu mu.

¹¹ Abam nan na ve á yi tiv kulb maama, si á lagi noonu wulu na wó jeeri abam di wupolo tin, á vu o soho á taá wura si ku ba ku yi á viirim. ¹² Á nan na ve á zu soho kulb, si á jooñu-ba á ta ni: <We wó pa abam yazurè.> ¹³ Soho kum tiinè nan na jeeri abam lanyirani, yazurè yam wó ta wura di ba. Ku daari, ba na wu jeeri abam lanyirani, yazurè yam wó joori ya ba abam te. ¹⁴ Abam nan na ve soho kulb naa tiv kulb, yi ba na wu se si ba jeeri abam naa ba cègi abam taani, si á nunji je sim kuntu ni. Á na maa viirè, si á puri á ne fogo kum á yagi da. ¹⁵ Á nan lagi a ta ciga mu di abam si, We sariya de dum na yiè, Sodòm di Gomoori tiinè bá tiini ba na lèeru ni tiv kum kuntu noona te.

¹⁶ Cègi-na, a lagi a tunji abam nuneeni peeni na maa ve si si gwaanu nywènkuri wuni te tin mu. Kuntu nwaanu á manji si á taá cu á titi, si á taá jigi swan ni bisankwi te, si á daari á pa á wuru taa lana ni kunkwèna na yi te tin. ¹⁷ Á taá cu á titi, si noona wó ja abam ba vu ba saji sariya-dirè nakwa bam tee ni, yi ba daari ba magi abam ba We-di sim wuni. ¹⁸ Abam na togi amu tin nwaanu, baá ja abam ba vu ba saji didèera di pwa tee ni. Kuntu mu á wó wani á bri-ba We ciga kam, yi á daari á bri dwi-gè tiinè bam di. ¹⁹ Ba nan na jaani abam ba vu ba saji, si á yi taá liè di á na wó ta kulb tin naa á na wó ta te tin. Á na wó taá zigi

ba yigè ni manja kalu tin, We wó pa á lwaru á na wó ta kulb tin. ²⁰ Ku dai abam titi mu wó nooni, ku yi á Ko We Joro kum mu wó pa abam taani dilu á na wó nooni tin.

²¹ Noona badonnè wó ja ba titi curru ba ki noona jia ni si ba gu-ba. Kwè di wó ki ba biè kuntu don. Biè di wó zaji ba pa ba ja ba niinè di ba kwè ba gu. ²² Noona maama wó ta culi abam, á na yi amu noona tin nwaanu. Wulu maama nan na tiini o zigi kènkèni si ku vu ku yi yaara yam tiim tin, We wó vri kuntu tu nwa. ²³ Ba nan na beesu abam tiv kulb ni, si á duri á vu kudon. A lagi a ta ciga mu di abam si, abam bá wani á tulu tuni dilu maama na wu Yisrayeli ni tin á ti, yi amu Nabiin-bu wum daa ta wu joori a ba.

²⁴ Karabu nan tère o na dwe o karanyina. Tintunhu di nan tère o na dwe o yuutu. ²⁵ Karabu nan na tu o yi ni o karanyina te, ku manji kuntu. Tintunhu di nan na tu o yi ni o yuutu te, ku manji kuntu. Ba na jigi soho tu ba bè ba wi <Sutaana-pe Belizebuli> tin, ba laan wó tiini ba twi o soho tiinè bam si ku dwèni kuntu.

²⁶ Á nan yi taá funa di nabiinè. Wonjo kulb maama na sègi noona tee ni tin jwa wó ba ku lwaru jaja. Wonjo kulb na pugi tin jwa wó ba ku puri. ²⁷ Á na sègi a bri abam ciga kalu maama tin, á manji si á pa ka nunji pooni mu. Á na waasu kulb di abam tin, á manji si á di nayuu mu á toli-ku. ²⁸ Abam yi taá kwari funi di noona balu na wó wani ba gu á yira yam yi ba bá wani á jwèru ba gu tin. Á nan manji si á taá kwari We mu, benwaanu dintu mu wó wani DI pa á yira di á jwèru maama cègi min-tiv ni.

²⁹ Ku na yi kabèmbèli, sintu yèlo yi mwalu mwalu mu. Á Ko We nan nii si bana ni, yi si diduwa bá wani ka tu tiga ni ka ti di We na wu se. ³⁰ Ku nan na yi abam, We ye abam yuuywe sim ni na mai te tin.

31 Kuntɔ ɲwaani, á yɪ taá kwarɪ fɔɔni, sɪ abam dɪdɔa dɪdɔa tiini á jɪgɪ kuri á dwe kabɛmbɛli zanzan.

32 Nɔɔnɔ wɔɔɔ maama na zɪgɪ nabiinɛ yigɛ ni o brɪ jaja ni wɔntɔ yɪ amɔ nɔɔnɔ tɪn, amɔ dɪ nan wɔ zɪgɪ kuntɔ tu kwaga ni a brɪ ni o yɪ a nɔɔnɔ a Ko Wɛ yigɛ ni. 33 Kɔ daari, nɔɔnɔ wɔɔɔ maama na vɪn amɔ nabiinɛ yigɛ ni tɪn, amɔ dɪ wɔ vɪn kuntɔ tu a Ko Wɛ yigɛ ni.

34 A na tu lɔgɔ baɲa tɪn, á yɪ taá bɔɲɪ ni, kɔ yɪ sɪ a pa nɔɔna mɔ na ywɛni daani. A nan tu sɪ a pa nabiinɛ mɔ pɔɔrɪ daani. 35 A tu sɪ a pa nɔɔna dɪ ba kwɛ mɔ pɔɔrɪ daani, sɪ a daari a pa bukwa dɪ ba niinɛ dɪ pɔɔrɪ daani, kɔ daari sɪ kaana dɪ ba banna niinɛ dɪ pɔɔrɪ daani. 36 Kɔ ma wɔ pa nɔɔnɔ dɪ o tɪtɪ sɔɲɔ tiinɛ taa culi daani.

37 Wɔɔɔ na soe o nu dɪ o ko o dwe amɔ tɪn, kuntɔ tu wɔ maɲɪ sɪ o taa yɪ a nɔɔnɔ. Wɔɔɔ maama na soe o biɛ o dwe amɔ tɪn, kuntɔ tu wɔ maɲɪ sɪ o taa yɪ a nɔɔnɔ. 38 Wɔɔɔ maama na wɔ se sɪ o toɲɪ amɔ kwaga, sɪ o na yaara ni wɔɔɔ na zɪɲɪ tɔɔn-dagara o maa ve o tɔɔni jɛgɛ te tɪn, kuntɔ tu wɔ maɲɪ sɪ o taa yɪ amɔ nɔɔnɔ. 39 Wɔɔɔ maama nan na lagɪ sɪ o yɪrɪ o tɪtɪ ɲwɪa tɪn, oó ga-ka mɔ. Kɔ daari, wɔɔɔ na se sɪ o ga o ɲwɪa amɔ ɲwaani tɪn, oó na ɲwɪa Wɛ tee ni.

40 Nɔɔnɔ wɔɔɔ na jeeri abam lanyɪranɪ tɪn, kɔ tu jeeri amɔ mɔ. Nɔɔnɔ wɔɔɔ na jeeri amɔ lanyɪranɪ tɪn, kɔ tu jeeri Baɲa-Wɛ dɪɔ na tɔɲɪ-nɪ tɪn mɔ. 41 Nɔɔnɔ wɔɔɔ maama na jeeri Wɛ nijonɲu lanyɪranɪ tɪn, dɪ Wɛ na tɔɲ-o tɪn ɲwaani, Wɛ wɔ pa kuntɔ tu dɪ toɲɪ o na nyɔɔrɪ ni Dɪ nijonɲu wɔm te. Kɔ daari, nɔɔnɔ wɔɔɔ na jeeri nɔn-ɲum lanyɪranɪ o nɔn-ɲunɔm dɪm ɲwaani tɪn, Wɛ wɔ pa kuntɔ tu dɪ toɲɪ o na nyɔɔrɪ dɪɔ Dɪ na wɔ pa nɔn-ɲum wɔm tɪn. 42 A lagɪ a ta cɪga mɔ dɪ abam sɪ, nɔɔnɔ wɔɔɔ na maɲɪ o kɪ na-zurɛ funfɪn dɪ o pa amɔ nɔɔna bam wɔ dɪdɔa, o na yɪ a karabu tɪn ɲwaani, kɔ tu wɔ na nyɔɔrɪ Wɛ tee ni.»

11

Zan wɔɔɔ na miisi nɔɔna na wɔntɔ tɪn tɔɲɪ o karabiɛ Zezi tee ni (Luki 7:18-35)

1 Zezi dɛɛn na brɪ o karabiɛ fugɛ-bale bam ba na maɲɪ sɪ ba kɪ te o ti tɪn, o laan ma ke o vu je sɪm kuntɔ tɪnɪ dɪm wɔntɔ sɪ o taa brɪ nɔɔna, yɪ o toɔɔ Wɛ kwɛrɛ kam dɪ ba.

2 Zan wɔɔɔ na miisi nɔɔna na wɔntɔ tɪn dɛɛn maa wɔ pɪna digɛ ni. O ma ni wɛɛnu tɪɔ Zezi Krisi na kɪ tɪn. O ma tɔɲɪ o karabiɛ badonnɛ sɪ ba vu o te, 3 sɪ ba bwe-o ba nii: «Nmɔ mɔ yɪ wɔɔɔ Wɛ na tagɪ dɪ dɪbam ni nɲɪ ba tɪn na, naa dɪ ta wɔ ta cɛgi nɔɔnɔ wɔdɔɲ mɔ?»

4 Ba na bwe Zezi kuntɔ tɪn, o ma lɛrɪ-ba o wɪ, ba ve ba ta dɪ Zan kɔɔɔ maama ba na niɛ yɪ ba kwɛrɪ ba na tɪn. 5 «Á taá brɪ-o ni lilwɛ yɪɛ purɪ, kwaarɔ dɪ wai ti veɛ, nanywaanu yɪra dɪ joorɪ ya kwe lanyɪranɪ, zwa-kwarɔ dɪ zwa ni, twa dɪ joorɪ ba bi. Kɔɔɔ na wɛli da tɪn, yinigɛ tiinɛ dɪ maa ni Wɛ kwɛr-ywɛɲɛ kam. 6 Wɔɔɔ maama na ba joorɪ amɔ kwaga ni tɪn mɔ yɪ yu-yonɔ tu.»

7 Zan karabiɛ bam na ma viiri tɪn, Zezi laan ma ta Zan taani o brɪ nɔn-kɔgɔ kɔm o wɪ: «Abam dɛɛn na ve Zan te kagɔa wɔntɔ tɪn, á bɔɲɪ ni á wɔ na bɛɛ mɔ? Á ve sɪ á nii miu kɔɔɔ vii na jɪgɪ kɔ zuuli tɪn mɔ na?

8 Aye, kɔ dai kuntɔ. Sɪ bɛɛ mɔ? Á ve sɪ á nii nɔɔnɔ wɔɔɔ na zɔ gwar-ɲunɔnɔ tɪn mɔ na? Aye, kɔ dai kuntɔ. Nɔɔna balɔ na zɔ gwar-ɲunɔnɔ tɪn zɔɔrɪ sɔ-ɲunɔnɔ wɔntɔ mɔ, sɪ kɔ dai kagɔa wɔntɔ. 9 Bɛɛ nan mɔ á ve sɪ á nii? Á ve sɪ á na Wɛ nijonɲu mɔ na? ɛɛn, kɔ yɪ kuntɔ mɔ. Á nan na ne wɔɔɔ tɪn tiini o dwe faɲa faɲa Wɛ nijonɲɛ bam na yɪ te tɪn. 10 Bɛɲwaani Wɛ tɔnɔ kɔm maɲɪ kɔ ta wɔntɔ taani kɔ wɪ:

<Nii, amɔ Wɛ lagɪ a tɔɲɪ a nijonɲu mɔ, sɪ o da nmɔ yigɛ o vu o kwe cwɛɲɛ kalɔ nmɔ na wɔ ba n toɲɪ da tɪn.>

11 A lagɪ a ta cɪga mɔ dɪ abam sɪ, nabiinɛ balɔ maama ba na maɲɪ

ba lu tin wɔni nɔɔn-nɔɔnu tɛrɛ o na dwe Zan. Kɔ daari lele kuntu, nɔn-nabwɛm wulu maama na zu We paari dim wɔni tin laan tu o dwe Zan. ¹² Kɔ na zigɛ maɲa kalɔ Zan na miisi nɔɔna na wɔni sɪ kɔ ba kɔ yi zim tin, We paari dim laan jagɛ di vu yigɛ di dam, yi nɔn-balwaarɔ di kwaani sɪ ba ci-di di dam. ¹³ Faɲa faɲa We nijonɲɛ bam di Moyisi cullu tim dɛɛn maɲi ti bri We paari dim cigɛ kam, sɪ kɔ ba kɔ yi maɲa kalɔ Zan laan na tu tin. ¹⁴ Abam na sɛ á jɔɲi ba na bri cigɛ kalɔ tin, á wɔ lwari nɪ Zan na tu o wɔra tin, wɔntu mu yi Eli wɔlu ba dɛɛn na tagɛ o taani nɪ oó ba tin.

¹⁵ Abam nan fɔgɛ á cɛgi amɔ taani dim.

¹⁶ A ma bɛɛ mu a maɲi zim nɔɔna bam kɛm na yi te tin? Ba nyɪ di biɛ na je yaga kaporo nɪ ba kwɛera te tin mu. Ba maa tɛ di ba yuu donnɛ ba wɪ:

¹⁷ <Dí magɛ gullu mu sɪ á sa, yi á wɔ sagɛ.

Dí ma daari dí leeni luɛ le, yi á yigɛ wɔ nywanɪ.>

¹⁸ Bɛɲwaanɪ Zan na tu tin, o pɪni o kana mu yi o ba nyɔ sana. Nɔɔna na nɛ-o tin, ba maa jig-o ba yáala ba wɪ, kɔ yi cicirɛ mu tɔg-o. ¹⁹ Kɔ daari, amɔ Nabiin-bu wɔm nan na tu tin, a wɔ vɔgɛ ni. Nɔɔna daa ta maa yáalɪ amɔ di, yi ba wɪ, a yi nɔn-kolo mu, yi a yi sa-nyɔru di. Ba daa ta maa wɪ, a yi lampo-jonɲɛ di nɔn-cɪcɔgɪru cilonɲ mu. <Wɔbɔɲa tu titɔɲa mu bri nɪ o jigɛ wɔbɔɲa.> »

Balu na vin Zezi tin na wó na lærv te tin
(Luki 10:13-15)

²⁰ Zezi na tagɛ kuntu o ti tin, o laan maa jigɛ balɔ na nɛ o wo-kɪnkagɪla yam yi ba ta wɔ sɛ sɪ ba læni ba wɔru tin taani o ɲɔɔna. O ma kaani balɔ na zɔvri tɪni dilɔ o na kɪ wo-kɪnkagɪla zanzan da tin o wɪ: ²¹ «Abam Korazin tiinɛ, á wó na lærv! Kɔ wɛli di abam Betisayida tiinɛ di wó na lærv! Bɛɲwaanɪ, wo-kɪnkagɪla yalɔ maama a na kɪ abam tee nɪ tin, yadonnɛ ya na kɪ

Tiiri di Sidon tiinɛ tee nɪ, bantɔ ya wó kɪ lɪla ba læni ba wɔru ba yagɛ kɛm-balwaarɔ, yi ba ya wó zu gwar-zɪnzwara ba lo puru ba yuu nɪ, sɪ kɔ bri nɪ ba wɔru mu tiini ti cɔgɛ zanzan. ²² Taá ye-na nɪ, We sariya dɛ dim na yiɔ, Tiiri di Sidon tiinɛ bá tiini ba na lærv nɪ abam na wó na lærv te tin.

²³ Abam Kapernawum tiinɛ, á ga bɔɲi nɪ We lagɛ Di zɔɲi abam weyuu nɪ mu na? Aye. Abam nan lagɛ á tɔ tɪga nɪ mu, á tu á kwaarɪ curu goɲ-luɲu kɔm kuri. Bɛɲwaanɪ, wo-kɪnkagɪla yalɔ maama a na kɪ abam tee nɪ tin, yadonnɛ ya na kɪ Sodɔm tiinɛ tee nɪ, ba ya wó læni ba wɔru yi We ya daa bá cɔgɛ ba tɪv kɔm. ²⁴ Á taá ye nɪ, We sariya dɛ dim na yiɔ, Sodɔm tiinɛ bá tiini ba na lærv nɪ abam na wó na lærv te tin.»

Zezi na wó pa nɔɔna na siun di ba cam te tin
(Luki 10:21-22)

²⁵ Maɲa kantɔ nɪ, Zezi laan ma kɪ o Ko Baɲa-We le yi o wɪ: «A Ko, nmɔ yi wɔlu na te weyuu di tɪga baɲa maama tin. Nmɔ nan mu pɛ n cigɛ kam sɛgi swan tiinɛ di yiyiu tiinɛ tee nɪ, yi n daari n pa balɔ na nyɪ di bu-balɛ te tin lwari ka kuri. ²⁶ A Ko, a kɪ nmɔ le. Nmɔ na kɪ kuntu tin, kɔ yi n wɔbɔɲa na lagɛ kulɔ tin ɲwaanɪ mu.»

²⁷ O laan ma ɲɔɔni di nɔɔna bam o wɪ: «A Ko We nan kwe wɔɲo maama o kɪ a jɲa nɪ. Nɔɔn-nɔɔnu bá wantɔ o lwari We Bu wɔm, kɔ na dai o Ko yɪranɪ. Nɔɔn-nɔɔnu di nan bá wantɔ o lwari a Ko We, kɔ na dai amɔ wɔlu na yi o Bu tin yɪranɪ, kɔ wɛli di amɔ na lagɛ sɪ a pa nɔɔnu wɔlu maama lwar-o tin.

²⁸ Á ba-na amɔ te, abam balɔ bam maama á na bwani yi á zɪɲi zɪla yalɔ na dunɛ tin, sɪ amɔ wó pa á na siun. ²⁹ Á sɛ-na sɪ á tɔɲi á pa amɔ, sɪ á zaasi kulɔ a na lagɛ a bri abam tin. Bɛɲwaanɪ a yi wɔ-bono tu mu yi a yi tu-n-tɪti tu. Aá pa á wɔbɔɲa taa tigi jɛgɛ didɔa. ³⁰ Bɛɲwaanɪ amɔ titɔɲa

yam ba cana, yi a na lagɪ sɪ á kɪ kɔlɔ tɪn yi mwali mwali mu.»

12

Zezi na brɪ nɪ o dwe siun de cullu tɪm te tɪn

(Mariki 2:23-28, 3:1-6, Luki 6:1-11)

¹ Da yam kɔntɔ ni nɪ Zezi deen ma tɔgɪ kari wɔ o maa kea. Kɔ deen yi Zwifə bam siun de nɪ mu. O karabiə bam dɪ maa tɔgɪ ba wɔra, yi kana jɪgɪ-ba. Ba ma bwəri mɪna ba yu ba dɔna. ² Farizian tiinə dɪ ma tɔgɪ ba wɔra. Ba ma na ba na kɪ kɔlɔ tɪn. Ba laan ma ta dɪ Zezi ba wɪ: «Nii nmu karabiə bam na kɪ kɔlɔ. Ba tɔŋɪ tɪtɔŋɪ dɪlɔ na cɔgɪ dɪbam siun de cullu tɪm tɪn mu.»

³ Zezi ma ləri-ba o wɪ: «Abam ta wɔ fɔgɪ á karɪmɪ Wɛ tɔnɔ kɔm na brɪ Pɛ Davidi taanɪ te tɪn na? Kɔ brɪ sɪ kana deen mu jaanɪ wɔntɔ dɪ o nɔɔna. ⁴ O ma vu o zɔ Wɛ digə, yi o kwe culu dɪpɛ dɪlɔ na tigi da Wɛ ŋwaanɪ tɪn o pa o dɪ o nɔɔna bam dɪ. Kɔ nan ya culə sɪ bantɔ dɪ dɪpɛ dɪm. Kɔ yi Wɛ kaanɪm tiinə yɪranɪ mu jɪgɪ cwəŋə sɪ ba di-di. ⁵ Naa, abam ta wɔ fɔgɪ á karɪmɪ Wɛ tɔnɔ kɔm na brɪ nɪ, Wɛ kaanɪm tiinə bam yəni ba cɔgɪ siun de culu kɔm dɪ ba na tɔŋɪ Dɪ digə kam tɪtɔŋa siun de maama wɔntɔ tɪn? Ba nan na yəni ba tɔŋɪ kɔntɔ tɪn, ba ta jɪgɪ bɔra kɔ wɔntɔ. ⁶ Kɔ daari lele kɔntɔ, wɔlɔ na dwe Wɛ-di-kamunu kɔm tɪn nan mu wɔ yo. ⁷ Wɛ tagɪ Dɪ wɪ: «Amu lagɪ sɪ nabiinə taa jɪgɪ da-ŋwanja mu, sɪ kɔ dai nɪ a lagɪ sɪ ba taa mai ba wəənu mu ba kaanɪ-nɪ.» Abam ya na lwarɪ taanɪ dɪntɔ kuri, á ya bá di balɔ na jɪgɪ bɔra tɪn taanɪ. ⁸ Bɛŋwaanɪ amu Nabiin-bu wɔm jɪgɪ ni siun de cullu tɪm banja nɪ.»

⁹ Zezi laan ma nunɪ jəgə kantɔ nɪ o vu o zɔ Zwifə bam Wɛ-digə. ¹⁰ Nɔɔntɔ maa wɔra o jɪŋa dɪdɔba na tɪga. Farizian tiinə badonnə dɪ maa tɔgɪ ba wɔra ba na lagɪ cwəŋə sɪ ba brɪ nɪ Zezi kɪ o tusi. Ba ma bwe-o ba wɪ: «Nɔɔntɔ jɪgɪ cwəŋə sɪ o pa o donɪ na yazurə siun de dɪm nɪ na?»

¹¹ Zezi ma ləri-ba o wɪ: «Abam wɔlɔ na jɪgɪ piə, yi ka na tɔ vul-kɔgɔ wɔntɔ siun de dɪm nɪ, á bá nii ka banja nɪ sɪ á lɪ-ka na? ¹² Nabiinu nan tiinɪ o jɪgɪ kuri o dwe piə. Kuntɔ ŋwaanɪ nɔɔntɔ jɪgɪ cwəŋə sɪ o kɪ o donɪ lanyɪranɪ siun de dɪm nɪ.» ¹³ O na tagɪ kɔntɔ tɪn, o laan ma ta dɪ nɔɔntɔ wɔlɔ jɪŋa kam na tɪgɪ tɪn o wɪ: «Twi n jɪŋa kam.»

Nɔɔntɔ wɔm ma sɪntɔ o twi-ka. O jɪŋa kam ma joori ka ji lanyɪranɪ nɪ o jɪ-ŋɔŋa kam te. ¹⁴ Farizian tiinə bam na nɛ kɔntɔ tɪn, ba ma nunɪ ba vu ba banɪ daanɪ sɪ ba lagɪ cwəŋə ba gɔ Zezi.

¹⁵ Zezi deen ma lwarɪ ba na lagɪ ba kɪ-o te tɪn. O ma nunɪ jəgə kam kɔntɔ nɪ. Nɔn-kɔgɔ zanzan deen maa tɔg-o. O ma pa ba maama na yazurə dɪ ba yawɪrɔ. ¹⁶ O ma daari o kaanɪ-ba o wɪ, ba yi zanɪ ba pa nɔɔna lwarɪ o ni nɪ. ¹⁷ Zezi na kɪ kɔntɔ tɪn, kɔ yi sɪ kɔ pa Wɛ nijonnu Ezayi na manɪ o ta kɔlɔ fanja fanja tɪn mu sɪntɔ kɔ kɪ. O deen tagɪ o wɪ: ¹⁸ «Nii, wɔntɔ mu yi amu Wɛ tɪntɔŋntɔ wɔlɔ a na kuri tɪn. Wɔntɔ mu yi wɔlɔ a na so-o yi o yəni o pai a wɔ poli zanzan tɪn.

Aá pa a Joro kɔm taa wɔ o tee nɪ.

O ma wú pa dwi maama tiinə ba ba lwarɪ amu cɪga kam na yi te tɪn.

¹⁹ Wɔntɔ nan bá ta magɪ kantɔgɔ naa o taa kɪ sɔɔ.

O nan bá ta pai o kwərə zanja cwe jeerə nɪ.

²⁰ Wɔntɔ bá cɔgɪ nɔɔna balɔ na tiinɪ ba bwənə tɪn,

oó ta jɪgɪ ba ŋwanja,

nɪnɛnɪ nɔɔntɔ wɔlɔ na bá bwəri miu kɔlɔ na tiiri tɪn,

yi o bá dwe kanta kalɔ mini na ba dana tɪn.

Oó ta kɪ kɔntɔ mu,

sɪ kɔ vu kɔ yi manja kalɔ o na wú pa amu Wɛ cɪga kam ba ka taa jɪgɪ dam nɔɔna tɪtarɪ nɪ, yi lanyɪranɪ wanɪ balɔrɔ.

21 Wóntu yiri nwaani mu dwi maama wó ta jigi tina amu We tee ni.»

Wó dam mu Zezi mai o zeli sutaana?

(Mariki 3:22-30, Luki 11:14-23, 12:10, 6:43-45)

22 Nóna badonnè dèen ma ja lilwe, yi o kwari o yi mumaa ba ba Zezi te. Benwaani cicirè dèen mu jig-o ka yaara. Zezi ma pa nónu wum na yazurè. O yiè ma joori ya nai, yi o daari o wai o nona. 23 Ku ma su non-kogò kum maama, yi ba te ba wi: «Nónu wóntu mu yi Pe Davidi dwi tu wulu We na lagi DI tuni tin na?»

24 Farizian tiinè bam na ni kuntu tin, ba ma ta ba wi: «Wóntu na wai o zeli sutaana tin, ku yi sutaana-pe Belizebuli dam mu o ma o zeli-ya.»

25 Zezi na lwarì ba wubunja na yi te tin, o ma ta di ba o wi: «Tù kulù paari na pòori kuni bile yi ba jigi daani tin, ku bá daani ku cogi. Tù kulù maama naa sòjo kulù maama na pòori ku titi wuni kuni bile tin, kubú tu mu. 26 Ku ya na suni ku yi ciga ni a mai sutaana-pe dam mu a ma a zeli sutaana nona tee ni, kuntu ya wó bri ni sutaana-pe dam dím pòori kuni bile mu, yi o paari dím bá daani di cogi. 27 Ku na suni ku yi amu jigi Belizebuli dam mu a ma a zeli sutaana, abam nona bam di nan mai dam dím kuntu mu ba maa zeli-ya na? Abam titi nona bam na ki te tin mu bri ni ciga tæri á tee ni. 28 Ku nan yi We Joro kum dam mu a ma a zeli sutaana. Kuntu maa bri ni We manjì DI ba abam te, si DI di paari nona titari ni.

29 Sutaana-pe nan nyi di non-didèeru na yiri o sòjo te tin mu. Nónu na lagi si o vu non-didèeru wum sòjo o non, o manjì si o da yigè o ja non-didèeru wum o vò mu. O na vòg-o o ti tin, mu o laan wó wani o wænu tím maama o kwalimí.

30 Nónu wulu maama nan na dai a nonu tin, o yi a dum mu. Nónu wulu maama nan na ba togì o lai amu nona o ki jægè didua tin, o

jagi-ba mu. 31 Á taá ye ni, kèmbalwaaru tilu maama nona na ki tin, naa ta-balwaaru tilu maama ba na nonu tin, We wai DI yagi-ti DI ma ce-ba. Ku daari, nonu wulu nan na nonu o twi We Joro kum tin, We bá se si DI ma ce kuntu tu. 32 Nónu wulu na nonu ta-balwaaru o pa amu Nabiin-bu wum tin, We wó se si DI ma ce ku tu. Nónu wulu nan na nonu o twi We Joro kum tin, We bá se si DI ma ce kuntu tu manja di manja.

33 Á na wi, tiu yi tu-nun, ku biè di yi bu-nuna mu. Á na wi, tiu yi tu-baloro, ku biè di yi bu-balwaaru mu. Ba lwarì tiu ku biè lèrim ni mu. Kuntu tin, abam na se ni amu kèmdim lana, á manjì si á se ni amu dam dím nunjì We Joro kum te mu.

34 Abam nyi di bísankwi-dwè mu. Abam na yi non-balwaaru tin, á bá wani á nonu wo-nunnu. Wòjo kulù maama na wu nonu wubunja ni tin mu togì o ni ku nunjè. 35 Non-nun nonu wo-nunnu tilu na wu o wubunja ni tin mu, yi non-baloro di nonu wo-balwaaru tilu na wu o wubunja ni tin. 36 Á taá ye ni, We sariya de dím ni DI wó bwe nonu maama si o ma o ni o ta bitar-yòoru tilu maama o na tagi tin. 37 Benwaani abam titi ni-taani mu wó bri ni á jigi bura naa á ba jigi bura.»

Balu na vin We ciga kam tin wó na bura na?

(Mariki 8:11-12, Luki 11:29-32)

38 We cullu karanyina tiinè di Farizian tiinè badonnè dèen ma zanjì ba ta di Zezi ba wi: «Karanyina, dibam lagi si n ki wo-kinkagili mu, si ku bri dibam ni n nunjì We te mu.»

39 O ma læri-ba o wi: «Zim nona bantu yi non-balwaaru mu, ba ba togì We di ciga, yi ba lagi si a ki wo-kinkagili a bri-ba. Ba nan bá na, ku na dai wo-kinkagili dilu na manjì di ki di We nijonnu Zonasì faña faña tin. 40 Wóntu dèen ki da yatò mu wia di titi maama kalènkamunu wuni. Ku nan manjì si ku

ki amu Nabiin-bu wum kuntu don mu, amu di wu ki da yato mu wia di titi maama yibeeli wuni. ⁴¹ Zonasi deen na ve Niniivi tiina te o tooli We kwera kam di ba tin, bantu lani ba wuru ba yagi kam-balwaar. Wulu na dwe Zonasi tin nan wu abam tee ni yi a wu se ku tu. Kuntu nwaani, We sariya de dum na yi, Niniivi tiina laan wu zaji ba bri ni abam ba jigi bura. ⁴² Pa-kana kalu deen na te Saba tu tin di wu zaji o di abam sariya, yi o vin abam bura. Benwaani wuntu deen zaji o titi tu kulub na tiini ku yi yiga yiga tin ni, o ba pe Salomon te si o cegi o swan taani dum. Wulu nan na dwe Salomon tin mu wu abam tee ni, yi a ba lagi si a ceg-o.»

Cicira na nuni nconu yira ni yi ka joori ka ba, ku na yi te tin
(Luki 11:24-26)

⁴³ «Cicira na nuni nconu yira ni, ka laan wu vu ka beeri kapwera yiga mu si ka lagi jega ka sin da. Ka na beeri ka ga tin, ⁴⁴ ka laan maa wi: <Aa joori a vu a na nuni me tin mu a taa wura.> Ka ma joori ka vu nconu wum te, yi ka na ni ka jega kam fagi ka kwe lanyirani, yi kulukulub wu zu da. ⁴⁵ Ka laan ma joori ka vu ka lagi ciciri sirpe silu na tiini si yi balwaar si dwe ka titi tin. Si ma togi daani si vu si zuuri da. Kuntu, nconu wum laan wu tiini o na cam ku dwani faja. Mu ku na lagi ku ki zim non-balwaar tum di te.»

Zezi nu di Zezi nyaana na yi balu tin
(Mariki 3:31-35, Luki 8:19-21)

⁴⁶ Zezi deen ta na wura o njoni di non-kego kum kuntu tin, o nu di o nyaana ma ba ba zigi sogo kum manongo ni, yi ba lagi si ba njoni did-o. ⁴⁷ Nconu wodon ma ta di Zezi o wi: «N nu di n nyaana tu ba wu cicwaha ni, yi ba lagi si ba na-m.»

⁴⁸ Zezi ma ta di nconu wum o wi: «Woo mu yi a nu, bran yi a nyaana?»

⁴⁹ O laan ma nii o karabia bam seeni yi o wi: «A nu di a nyaana mu tintu.

⁵⁰ Benwaani wulu maama na ki a Ko

We wubaha na lagi te tin mu yi a nyaani di a nako di a nu.»

13

Zezi na manji mumaña o bri nconu te tin
(Mariki 4:1-20, Luki 8:4-15, 10:23-24)

¹ De dum kuntu ni Zezi ma nuni sogo kum ni o vu nuni kum ni. O ma jani tuga ni si o bri nconu. ² Non-kego ma ba ku gilim-o. Kuntu nwaani o ma zaji o vu o zu naboro wu o je da, yi kego kum laan zigi na bam ni ni si ba taa cegi o taani dum. ³ O ma manji mumaña o bri-ba wenu zanzan o wi:

«Valu deen mu wura. O ma zaji o vu kara si o du. ⁴ O ma kari o duli o wo-duuru tum. Tidonna ma tu cwaha ni ni. Zunu ma ba ba twe-ti ba di. ⁵ Tidonna ma tu kandwa jega ni valum na ba daga me tin. Ti ma wu daani ti puli, valum dum na ba lire tin nwaani. ⁶ Wia ma ba ka baani ti maama. Ti bunnu na wu zu tuga tin, ti ma ti. ⁷ Ku daari wo-duuru tidonna ma tu sabari wuni. Ti na puli tin, sabari sim laan ma zaji si li-ti si gu. ⁸ Ku daari tidonna ma tu ti-ywaha jega ni. Ti ma nuni ti ki bia lanyirani. Tidaara ki nuni bia bi bi. Tidaara ma ki nuni bia fusiudu fusiudu. Tidaara di ma ki nuni bia fiintu fiintu.

⁹ Abam nan fagi a cegi a taani dum lanyirani.»

¹⁰ Zezi na manji mumaña tum kuntu o ti tin, o karabia bam laan ma vu o te, yi ba bwe-o ba wi: «Bee mu yi nuni yani n manji mumaña n bri nconu bam?»

¹¹ O ma leri-ba o wi: «We paari dum kuri ya sagi mu. Ku nan na yi abam, We manji Di pa a lwaru Di paari dum kuri na yi te tin. Ku daari nconu badaara bam, We wu pe ba lwaru Di paari dum kuri. ¹² Mumaña yam na manji si ya zani nconu wubaha te tin nyi di nconu na manji o jigi wono, o ta wu jani kudon o wali da si ku taa daga. Nconu wulu nan na manji o ba jigi kulukulub tin laan wu ba o ga kulub funfun o ya na

jigi tun mu. ¹³ Kuntu, a mai mumaɲa mu a bri-ba, beɲwaani bantu yiə mu nai a na ki wəenu tɩɩ tun, yi ba ba ni ti kuri. Ba ta maa ni a zaasum dim, yi ba ba lwarɩ di kuri. ¹⁴ Kuntu mu bri ni We nijonnu Ezayi deen na tagi kulɩ faɲa faɲa tun sɩni ku ki bantu tee ni. O deen tagi o wɩ:

«Abam wó fɔgi á cəgi We taani dim di á zwa,

yi á bá ni di kuri.

Abam wó fɔgi á nii di á yiə,

yi á bá na.

¹⁵ Beɲwaani nɔɔna bam kuntu wubɔɲa tigi mu.

Ba zwa di ma kwarimi,
yi ba daari ba pu ba yiə,

sɩ ba yiə yi zaɲi ya na,

sɩ ba zwa yi zaɲi ya ni,

sɩ ba wubɔɲa yi zaɲi ya lwarɩ We taani dim kuri.

Ku na dai kuntu, ba ya wó pipiri ba se amu We,

yi aá pa-ba yazurə.»

¹⁶ Zezi laan ma ta di o karabiə bam o wɩ: «Ku nan na yi abam, á jigi yu-yonɔ, beɲwaani abam yiə nai yi á zwa di ni. ¹⁷ A lagɩ a ta cɩga mu di abam sɩ, faɲa faɲa We nijonno bam di non-ɲona zanzan deen jigi tɩna sɩ ba ya na kulɩ abam na nai lele tun, yi ba wu wani ba na. Ba deen ta jigi tɩna sɩ ba ya ni We taani dilɩ abam na ni tun, yi ba wu wani ba ni-di.

¹⁸ Nan cəgi-na, sɩ a maɲi valɩ wum mumaɲi dim kuri a bri abam.

¹⁹ Wo-duuru tɩɩ na tu cwəɲə kam ni ni tun nyɩ di nɔɔna balɩ na ni We paari dim taani yi ba wu lwarɩ di kuri tun. Wo-lwaanu tu sutaani laan ma ba o li-di, yi di wu zu ba wubɔɲa. ²⁰ Wo-duuru tɩɩ na tu kandwa jəgə ni tun di maa nyɩ di nɔɔna balɩ na ni We taani dim yi ba jonji-di lɩla di wɔpolo. ²¹ Taani dim ma wu tiini di zu ba wubɔɲa, ba ma wu zɩgi kəɲkəɲ. Yaara na yi-ba yi ba na beesi-ba We taani dim ɲwaani, baá da ba kwe ba yagi mu

lɩla. ²² Wo-duuru tɩɩ na tu sabari sum wani tun maa nyɩ di nɔɔna balɩ

na ni We taani dim yi ba ta jigi liə di lugɩ baɲa wəenu tun. Səbu-lagi ma cəgi ba wubɔɲa, ni sabari sum na ligi wo-duuru tim te tun. Ku ma pa ba kwe We taani dim ba yagi, yi di wu jaani kuri di pa-ba. ²³ Ku daari wo-duuru tɩɩ na tu ti-ywəɲə jəgə kam ni tun maa nyɩ di balɩ na ni We taani dim yi ba pa di tiini di zu ba wubɔɲa tun. Kuntu ma pa We taani dim ja kuri di pa-ba, ninɛeni wo-duuru na ki biə lanyirani te tun. Tɩdaara ki biə bi bi, tɩdonnə ma ki biə fusɩrdɩ fusɩrdɩ, tɩtɩm ma ki biə fiinto fiinto.»

Mɩn-ɲona di mɩn-kayali mumaɲa

²⁴ Zezi deen ma maɲi mumaɲi didonɔ o bri-ba o wɩ: «A lagɩ a bri abam We paari dim na wu nɔɔna titari ni te tun mu. Ku nyɩ di valɩ na kwe mɩn-ɲona o ja vu o kara o du. ²⁵ O na dugi-ya kuntu tun, o dum ma zaɲi pən-dua maɲa ni o ja mɩn-puurə o vu o du o gwaani valɩ wum kara mɩn-ɲona yam wani, yi o daari o joori o vu sɔɲɔ. ²⁶ Mɩn-ɲona yam ma ba nunji ya ji mɩn-kwɩru. O dum wum na dugi yalɩ tun ma nunji ya ji mɩn-kayali. ²⁷ Sɔɲɔ tu wum tintɩɲna laan ma vu ba ta did-o ba wɩ: «Dɩbam yuutu, nmu na dugi n kara kam tun, ku dai mɩn-ɲona yirani mu n dugi na? Bɛɛ mu yi mɩn-kayali laan nunji sɩ gwaani da?» ²⁸ O ma ləri-ba o wɩ: «Ku yi a dum mu ki kuntu.»

Ba laan ma bwe-o ba wɩ: «Dí nan ve dí gɔ mɩn-kayali sum dí yagi na?»

²⁹ O ma wu se, yi o ta di ba o wɩ: «Abam na ki kuntu, á wó ke á gɔ mɩn-ɲona yam di mu á wəli da. ³⁰ Nan yagi-na sɩ ya maama taa wura sɩ ku ba ku yi zagum maɲa. Kantu maɲa kam ni, a laan wó ta di mɩn-zaguna bam, sɩ ba da yigə ba pɔɔri mɩn-kayali sum ba zagi ba ki daani ba zwe, sɩ ba daari ba zagi mɩn-ɲona yam ba pe ba ki a tulə ni.»

*Wo-duu na yi mɩmɩnu mumaɲa
(Mariki 4:30-32, Luki 13:18-19)*

³¹ Zezi daa ta ma manɔ mɔmanɔ didonɔ o bri-ba o wɔ: «Wɛ paari dɔm nyi di nɔɔnɔ na kwe wo-duu na yi mɔmɔnɔ o vu o du o kara ni. ³² Wo-duu kɔm kɔntɔ mɔ tiini kɔ yi mɔmɔnɔ wo-dwɛ maama wɔni. Kɔ ma nunɔ, yi kɔ ji kamunu kɔ dwɛni dwɛ balɔ maama na wɔ o kara kam ni tɔn. Kɔ laan maa ji tu-kamunu, yi zunɛ tui ba sɔ ba pwɛru da.»

*Dabili mɔmanɔ
(Luki 13:20-21)*

³³ Zezi daa ta ma manɔ mɔmanɔ didonɔ o bri-ba o wɔ: «Wɛ paari dɔm nyi di kaani na kwe dabili o gwaani di dipe muni zwi-ze sitɔ te tɔn mɔ. Di laan ma pa dipe muni dɔm maama tiini di fɔli.»

³⁴ Wɛɛnu tɔm kɔntɔ maama Zezi deen na bri nɔn-kɔgɔ kɔm tɔn yi mɔmanɔ yɔrani mɔ o ma bri-ba. O wɔ nɔɔni wo-wonɔ di ba yi kɔ wɔ de di mɔmanɔ. ³⁵ O nan kɔ kɔntɔ, sɔ kɔ pa Wɛ nijonɔnu wɔdonɔ taani mɔ sɔni di kɔ. O deen tagi o wɔ: «Amɔ na lagi a nɔɔni a bri-ba, aá ta mai mɔmanɔ mɔ a ma bri-ba. Aá pa ba lwarɔ Wɛ cɔga kalɔ na sɛgi lɔgɔ pulim manɔ ni sɔ kɔ ba kɔ yi zim tɔn.»

*Mɔn-kayali mɔmanɔ dɔm kuri na
yi te tɔn*

³⁶ Zezi deen ma zanɔ o yagi nɔn-kɔgɔ kɔm, yi o daari o joori o vu sɔnɔ. O karabiɛ bam ma ba o te yi ba wɔ: «Bri dibam mɔn-kayali sɔm mɔmanɔ dɔm kuri.»

³⁷ O ma lɛri-ba o wɔ: «Nɔɔnɔ wɔlɔ na dugi mɔn-ɔna yam tɔn bri amɔ Nabiin-bu wɔm na kɔ te tɔn mɔ. ³⁸ Kara kam maa nyi di lɔgɔ banɔ. Mɔn-ɔna yam maa nyi di nɔɔna balɔ na yi Wɛ paari dɔm nɔɔna tɔn. Kɔ daari mɔn-kayali sɔm maa nyi di balɔ na yi sɔtaani nɔɔna tɔn. ³⁹ Dɔm wɔlɔ na dugi mɔn-kayali sɔm tɔn maa nyi di sɔtaani dɔm titi. Zagim manɔ kam maa nyi di lɔgɔ na wɔ ba kɔ ti te tɔn. Mɔn-zagɔna bam maa nyi di Wɛ malesɔ sɔm. ⁴⁰ Ni mɔn-zagɔna bam na zagɔ mɔn-kayali sɔm ba zwe te tɔn, kɔntɔ donɔ mɔ wɔ kɔ

lɔgɔ tiim manɔ ni. ⁴¹ Kɔ na wɔ kɔ te tɔn, amɔ Nabiin-bu wɔm wɔ tɔnɔ a malesɔ tiinɛ bam sɔ ba vu ba li kɔlɔ maama na paɔ nɔɔna tɔsi tɔn di wo-lwaan-kɛrɛ bam maama Wɛ paari dɔm wɔni. ⁴² Ba laan wɔ zɛli-ba ba yagi min-lɔnɔ wɔni sɔ di di-ba. Daaɔni mɔ ba laan wɔ ta wɔra ba keerɛ yi ba donɔ ba nwa. ⁴³ Kɔ daari balɔ maama na sɛ Wɛ yi ba kɔ lanyɔrani tɔn laan wɔ ta tiini ba nyɔna ba Ko Wɛ paari dɔm wɔni, ni wɔa na nyi te tɔn.

Fɔgi-na á cɛgi a taani dɔm lanyɔrani.»

*Wo-ɔnɔnɔ tɔlɔ na sɛgi tɔn
mɔmanɔ*

⁴⁴ «Wɛ paari dɔm daa ta nyi di wo-ɔnɔnɔ tɔlɔ na yi lɔnnɔ nyɔm tɔn na sɛgi kara wɔni. Nɔɔnɔ wɔdonɔ laan ma na-ti. O ma joori o fɔgi o sɛgi-ti. O wɔ na tiini kɔ poli tɔn, o ma vu o kwe o wɛɛnu maama o yɛgi sɛbu, sɔ o vu o yɛgi kara kantɔ, sɔ wo-ɔnɔnɔ tɔm taa yi o nyɔm.»

Kandwe-ɔni mɔmanɔ

⁴⁵ «Wɛ paari dɔm daa ta nyi di pipimpiinu na beeri o lagi kandwe-ɔna sɔ o yɛgi te tɔn. ⁴⁶ O ma ba o na kandwe dɔlɔ na tiini di jɔgi lam yi di sɛbu daga tɔn. O laan ma joori o vu o kwe o wɛɛnu maama o yɛgi, o ma yɛgi kandwe dɔm kɔntɔ yɔrani.»

Kalɔn-jara di ba bura mɔmanɔ

⁴⁷ «Wɛ paari dɔm daa ta nyi di nɔɔna na kwe bura ba di bugɛ ni sɔ ba ma ja kale te tɔn. Ba na di-ka da tɔn, ba ma ja kale dwi dwi. ⁴⁸ Ka ma ba ka su lanyɔrani. Nɔɔna bam laan ma vanɔ-ka ba tuuri ba ja bɛ. Ba laan ma jɔni tɔga ni ba kuri kalɔn-ɔni sɔm ba kɔ ba tampwarɔ wɔni. Ba ma daari ba kwe sɔlɔ na ba lana tɔn ba dɔli ba yagi. ⁴⁹ Kɔ nan wɔ ba kɔ kɔntɔ mɔ lɔgɔ tiim manɔ ni. Wɛ malesɔ wɔ ba sɔ pɔɔri nɔn-balwaarɔ di balɔ na sɛ Wɛ yi ba kɔ lanyɔrani tɔn daani. ⁵⁰ Sɔ laan wɔ daari sɔ zɛli nɔn-balwaarɔ tɔm sɔ yagi min-lɔnɔ kɔm wɔni sɔ di di-ba. Daaɔni mɔ ba

laan wó ta wɔra ba keerə yɪ ba dɔni ba nwa.»

Zaasım-dɔvri di zaasım-doori na wəli daani te tin

⁵¹ Zezi na nɔɔni o ti tin, o laan ma bwe o karabiə bam o wɪ: «Abam ni wəənu tum maama kuri na?» Ba ma lər-o ba wɪ: «Eɛn, dɪ niə.» ⁵² O ma ta dɪ ba o wɪ: «Kuntv tin, Wɛ cullu karanyina wɔlv maama na tu o zaasɪ Wɛ paari dɪm cɪga kam tin nyɪ dɪ sɔŋɔ tu wɔlv na li wo-dɔnnv dɪ wo-dwəənu o jɪjɪgɪrv wɔni o paɪ nɔɔna te tin mv. Kuntv tu laan wai o li zaasım-dɔvri o wəli dɪ zaasım-doori dɪm sɪ o ma bri o nɔɔna bam.»

Zezi titi tv kɔm tiinə na vi-o te tin

(Mariki 6:1-6, Luki 4:16-30)

⁵³ Zezi dɛen na maŋɪ mɪmaŋa yam kuntv o ti tin, o laan ma nuŋi jəgə kam kuntv ni. ⁵⁴ O ma joori o vu o titi tv o na biɣi mɛ tin. O ma zv Zwifə Wɛ-digə kam sɪ o bri-ba. O na bri-ba te tin, kv dɛen sv-ba lanyirani. Ba ma ta ba wɪ: «Nɔɔnv wɔntv ki ta mv o jɪɣi swan yam kuntv dɔŋ? O nan ki ta mv o na dam o ma ki wo-kɪnkagɪla yantv? ⁵⁵ Wɔm mv dai da-lwarv wɔm bu wɔm na? O nu mv dai Mari na? Kv dai o nyaana mv yɪ Zakɪ dɪ Zɔzefv dɪ Simɔn dɪ Zudasɪ na? ⁵⁶ Kv dai o nakwa bam maama mv wɔra didaani dɪbam tin na? Wɔntv nan nɛ dam dɪm kuntv maama yən mv?»

⁵⁷ Kuntv nwaani ba dɛen wɔ sɛ ni Zezi sɪni o nuŋi Wɛ te. Zezi ma ta dɪ ba o wɪ: «Nɔɔnv na yɪ Wɛ nijonnu, nɔɔna pa-o zulə lanyirani, kv daari o titi tv tiinə dɪ o sɔŋɔ tiinə nan bə nɪg-o.»

⁵⁸ Ba dɛen na wɔ ki ba wɔ-dɪdɪv sɪ ba sɛ-o tin mv pɛ o wɔ tiini o ki wo-kɪnkagɪla ba tee ni.

14

Pɛ Erɔdi na gv Zan te tin

(Mariki 6:14-29, Luki 9:7-9)

¹ Kantv maŋa kam ni, Galile Pɛ Erɔdi dɛen ma ba o ni Zezi nwa. ² O ma ta dɪ o tintɔŋna o wɪ: «Wɔntv wó ta yɪ Zan wɔlv na miisi nɔɔna

na wɔni tin mv. Wɔntv mv joori o bi o yagɪ tɔvni. Kuntv nwaani mv o jɪɣi dam yɪ o wai wo-kɪnkagɪla o kɪa.»

³⁻⁴ Erɔdi dɛen tagɪ kuntv dɔŋ, bɛnwaani o dɛen ya wɔ ki Zan lanyirani, yɪ o ta pa ba gv-o. O dɛen di kaani wɔdɔŋ mv, o yɪri mv Erɔdiadi. Kaani wɔm dɛen yɪ o zɪmbaarv Filipi kaani mv. Zan ma ta o bri-o o wɪ, kv culə sɪ o di o zɪmbaarv kaani yɪ o ta nwi. Zan na kaan-o kuntv tin, o ma pa ba ja-o ba vɔ ba ki pɪna digə ni. ⁵ O ya maa buŋi sɪ o gv-o, yɪ o laan kwarɪ tv kɔm nɔɔna bam, bɛnwaani ba dɛen nii Zan ni o yɪ Wɛ nijonnu mv.

⁶ Erɔdi lura maŋa laan ma ba ka yɪ. O ma bəŋi nɔɔna zanzan sɪ ba ba ba tɔɣi ba di candiə. Erɔdiadi buko ma zaŋi o vu vərə bam yigə o sa o bri-ba. O sɛ dɪm na lana kuntv tin, kv ma pa Erɔdi wɔ poli. ⁷ O wɔ na poli tin, o ma ta o du o wɪ, wɔŋo kulv maama buko wɔm na lagɪ tin, oó pa-o. ⁸ Buko wɔm nu ma ta o bri-o, o na wó loori kulv tin. O laan ma vu Erɔdi te o wɪ: «Wɔŋo kulv a na lagɪ tin, kv yɪ Zan yuu mv. Nmɔ na goni-kv, sɪ n ki zɔŋ-tanlanja wɔni n pa-ni.»

⁹ Pɛ Erɔdi na ni kuntv tin, o wɔ ma tiini kv cɔɣi. O nan na tagɪ o du yɪ o vərə bam ni tin, o ma pa ni sɪ ba ki kuntv ba pa-o. ¹⁰ O ma tɔŋi nɔɔna sɪ ba vu pɪna digə kam ba go Zan yuu kɔm. ¹¹ Ba ma sɪni ba go o yuu kɔm ba ki zɔŋ-tanlanja wɔni ba ja nuŋi ba pa buko wɔm. O laan ma kwe-kv o ja vu o pa o nu Erɔdiadi.

¹² Zan karabiə bam ma zaŋi ba vu ba kwe o yɪra yam ba ja vu ba ki. Ba laan ma vu ba ta dɪ Zezi kulv na ki tin.

Zezi na pɛ baara mɔrr-tinu (5.000) dɪ kaana dɪ biə di wɔdiu ba su te tin

(Mariki 6:30-44, Luki 9:10-17, Zan 6:1-14)

¹³ Zezi dɛen na ni ba na ki Zan te tin, o ma zaŋi o vu o zv naboro o nuŋi jəgə kam kuntv ni. O ya lagɪ sɪ o bɛ nɪnv kɔm ni o vu jəgə kalv

na yi gaa wu tun o yirani. Nɔɔna zanzan ma ba ba lwarɪ o na maa ve jɛgɛ kalɔ tun. Ba ma zanɪ ba nunɪ ba tɪni dɪm ni, yi ba vu tɪga ni ba vu o te. ¹⁴ Zezi ma nunɪ naboro kum wɔni. O laan ma na nɔn-kɔgɔ kum na tu ku wɔra. Ba nwanja ma zu-o lanyirani, yi o pa balu na ba jigi yazurɛ tun na yazurɛ.

¹⁵ Tɪga na wɔra ka yi tun, o karabiɛ bam laan ma vu ba ta did-o ba wɪ: «Maɲa kam wɔra ka kea, yi jɛgɛ kalɔ dɪbam na wɔra tun yi gaa wu mu. Wɔdiu tɛri yo. Kuntu nwaanɪ, pa nɔɔna bam vu sam wu ba yɛgi wɔdiu ba di.»

¹⁶ Zezi ma lɛri-ba o wɪ: «Ba wu maɲɪ sɪ ba viiri. Abam tɪti pa-ba wɔdiu sɪ ba di.»

¹⁷ Ba ma ta ba wɪ: «Dɪbam na jigi kulɔ tun yi dɪpwa yanu dɪ kale sɪle yirani mu.» ¹⁸ Zezi ma ta dɪ ba o wɪ, ba ja ba ba pa-o. ¹⁹ O laan ma ta dɪ nɔɔna bam maama sɪ ba jɛni tɪga ni. O ma kwe dɪpwa yanu yam dɪ kale sɪle sɪm, yi o kwɛni o yuu wɛɛni o ki Wɛ le ti nwaanɪ. O ma fɔ fɔ dɪpwa yam o maɲɪ o pa o karabiɛ bam, yi bantɔ dɪ laan jɔni-ya ba pa nɔɔna bam. ²⁰ Nɔɔna bam maama ma di ba su ba daari. Ba ma pɛ cicwɛru tɪlɔ na daari tun ba su titwarɔ fugɛ-tɪle. ²¹ Nɔɔna balu dɛɛn na di kuntu tun yi nɪnɛɛni baara mɔrr-tɪnu mu (5.000), ku wɛli dɪ kaana dɪ biɛ dɪ.

*Zezi na ve na banja ni te tun
(Mariki 6:45-56, Zan 6:15-21)*

²² Kuntu kwaga ni Zezi ma da o pa o karabiɛ bam vu ba zu naboro kum, sɪ ba da yigɛ ba bɛ nɪnɪɔ kum ni didɔɲ dɪm. Ba na maa ke tun, o ma pa kɔgɔ kum viiri. ²³ O na pɛ ba viiri tun, o ma vu o di piu yuu o yirani sɪ o warɪ Wɛ. Tɪga ma ba ka yi, yi o ta wɔra o yirani ²⁴ dɪ o karabiɛ bam maɲɪ ba ja naboro kum ba ke nɪnɪɔ kum tɪtari yigɛ yigɛ. Vu-dɪɔ ma ba ku jeeri-ba, yi na-nɔm tiini sɪ dana ku pa na bam pɔgɪli ba magɪ naboro kum.

²⁵ Tɪga na wɔra ka pɔuri tun, Zezi laan ma zanɪ o ve na bam banja ni o maa ve o karabiɛ bam te. ²⁶ Ba

na nɛ-o tun, fɔni ma tiini dɪ ja-ba, dɪ o na wu na bam banja ni o ve tun. Ba ma ta ba wɪ: «Kɔbɔ ta yi ciru mu!» Fɔni na zu-ba kuntu tun, ba ma kaasi banja banja.

²⁷ O laan ma nɔɔni dɪ ba o wɪ: «Pa-na á wɔrɔ ki dam, sɪ ku yi amu mu. Yi pa-na fɔni taa jigi abam.»

²⁸ Pɪyɛɛri ma lɛr-o o wɪ: «A Yuutu, ku na sɪni ku yi nmu, sɪ n pa-ni ni sɪ a dɪ vu na bam banja ni a ba nmu te.»

²⁹ Zezi maa wɪ, o ba. Pɪyɛɛri laan ma nunɪ naboro kum wɔni o tu na bam banja ni o ve o maa jeeri Zezi.

³⁰ O na nɛ vii kum na tiini ku dana te tun, fɔni ma zu-o, yi o laan wɔra o miisi na bam kuri ni. O na wɔra o miisi tun, o ma loori Zezi dɪ kwɛr-dɪa o wɪ: «A Yuutu, vri a nwanɪ!»

³¹ Zezi laan ma da o twɪ o jɪɲa o ja-o, yi o ta did-o o wɪ: «Bɛɛ mu yi n ba jigi wu-dɪdɔa dɪ amu? Bɛnwaanɪ mu n jigi bubwɛa dɪ amu?»

³² Ba laan ma vu ba zu naboro kum wu. Vii kum ma da ku zigɪ.

³³ Nɔɔna balu na wu naboro kum wɔni tun ma kuni doonɛ ba zuli Zezi, yi ba ta ba wɪ: «N sɪni n yi Banja-Wɛ Bu cɪga cɪga.»

³⁴ Ba ma vu ba bɛ ba yi bube didɪm dɪm. Ba na yi jɛgɛ kalɔ tun yiri mu Zenezareti. ³⁵ Tɪɔ kum kuntu tiinɛ bam ma ba ba lwarɪ Zezi. Ba na lwar-o tun, ba ma tɔɲɪ ni ba pa nawurɛ yam maama, yi ba ja balu na ba jigi yazurɛ tun ba ba o te, sɪ o pa ba na yazurɛ. ³⁶ Ba ma loor-o sɪ o na sɛ, sɪ o yagɪ sɪ yawɪna bam dwe o gɔrɔ kum ni má. Balu maama na dwe o gɔrɔ kum kuntu tun dɛɛn sɪni ba na yazurɛ.

15

*Wo-digiru tɪlɔ na cɔgi nɔɔna tun
(Mariki 7:1-23)*

¹ Farizian tiinɛ badaara dɪ Wɛ cullu karanyɪna tiinɛ badonnɛ dɛɛn ma nunɪ Zeruzalem ni ba vu Zezi te, ba ma bwe-o ba wɪ: ² «Bɛɛ mu yi n karabiɛ bam yɛni ba cɔgi cullu tɪlɔ dɪ nabaara bam na pɛ dɪbam tun? Ba na lagɪ ba di wɔdiu, ba yɛni ba ba

sani ba jia si ku togɔ dí cullu tum na bri te tin.»

³ Zezi ma læri-ba o wɔ: «Bɛɲwaani mu abam yæni á togɔ á titi wubɔɲa cullu, yi á daari á vin We ni dum na bri te tin? ⁴ We tagi Dɪ wɔ: <Nɔɔnu manɔ si o taa zuli o nu di o ko.> We daa ta bri ni, nɔɔnu na ɲɔɔni ta-balɔɔ di o ko naa o nu, kuntu tu manɔ si ba gu-o mu. ⁵ Ku daari abam nan yæni á ja We taani dum á gugwæli yi á wɔ: <Nɔɔnu na jigɔ woɲo kulɔ o ya na wó ma o zæni o nu di o ko tin, yi o na wɔ, woɲo kuntu yi We nyum, ⁶ wuntu daa wu manɔ si o kwe-ku o ma zæni o ko.> Á na ki te tin bri ni á pai We taani dum daa ba jigɔ kuri di abam, yi á daari á togɔ á titi cwe mu. ⁷ Abam yi pipirinyina mu. Ezayi dɛɛn jigɔ bura di o na manɔ o ta abam taani faɲa faɲa te tin. ⁸ O dɛɛn tagi o wɔ:

<Nɔɔna bantɔ zuli amɔ We di ba niɛ mu,
yi ba wubɔɲa banwe di amɔ.
⁹ Ba na pai amɔ zulɛ yalɔ maama tin yi kafe mu.
Ba yæni ba bri nabiinɛ wubɔɲa cullu,
yi ba pai ti yi amɔ zaasum dum mu.>

¹⁰ Zezi laan ma bæɲi nɔn-kɔgɔ kum o pa ba ba o te, yi o ta di ba o wɔ: «Cɛgi-na lanyirani si á ni a taani dum kuri. ¹¹ Ku dai woɲo kulɔ na togɔ nɔɔnu ni ku zu o wu tin mu cɔg-o. Ku yi woɲo kulɔ na togɔ nɔɔnu ni ku nuɲi tin mu cɔg-o.»

¹² Zezi karabiɛ bam laan ma vu o te, yi ba ta did-o ba wɔ: «Nmɔ wu lwarɔ ni Farizian tiinɛ bam wɔɔ cɔgi di nmɔ taani dum na?»

¹³ Zezi ma læri-ba o wɔ: «Á nan yi taá nii bantɔ. A Ko We na wu jæri tiu kulɔ maama tin manɔ si ku gɔ ku yagi mu. ¹⁴ Yæn-na-ba si bantɔ nyɔ di lilwe vanɔna balɔ di na ba nai tin mu. Lilwe nan na lagɔ o vanɔ o donɔ, ba maama wó vu ba tu goɲo wɔni mu.»

¹⁵ Pɔyɛɛri laan ma ta di Zezi, si o bri-ba taani dum kuri na yi te tin.

¹⁶ O ma ta di ba o wɔ: «Abam di ta

ba jigɔ wubɔɲa na? ¹⁷ Á manɔ si á taá ye ni, woɲo kulɔ maama na yæni ku zu nɔɔnu ni tin mu yæni ku tu o kana, yi o laan daari o tɔ-ku o yagi. ¹⁸ Ku daari kulɔ na nuɲi nɔɔnu ni ni tin yæni ku zigɔ o wubɔɲa ni mu ku nuɲi. Ku nan yi wænu tum kuntu mu yæni ti cɔgi nɔɔna. ¹⁹ Nɔɔnu wubɔɲa mu pai o lagɔ wo-balwaarɔ kɛm, ti na yi nɔn-gura di boorim wo-zɔɔna dwi maama, di ɲwɔni, vwa-fɔra, bɔbara di nɔn-tura. ²⁰ Ku nan yi wænu tum kuntu mu cɔgi nɔɔna. Ku daari, nɔɔnu na di wɔdiu yi o wu sani o jia, kuntu wari ku cɔg-o.»

Kaani wɔdon na ki o wu-didwa di Zezi te tin
(Mariki 7:24-30)

²¹ Zezi dɛɛn ma zanɔ o nuɲi jɛgɛ kam kuntu ni, yi o vu Tiiri di Sidon tunɔ dum wɔni. ²² Kaani wɔdon maa zɔɔri je sim kuntu ni, o yi dwigɛ tu mu. O ma vu Zezi te, yi o kaasi di kwɛr-dia o ta did-o o wɔ: «Amɔ tu, Pɛ Davidi dwi tu, popo duri a yibwænɛ. Cicirɛ mu jigɔ a bukɔ, yi ka tiini ka jig-o ka yaara.»

²³ Zezi maa cɔm. O karabiɛ bam ma vu o te, ba loor-o si o zæni kaani wum si o viiri, o na togɔ-ba yi o ki sɔɔ tin ɲwaani. ²⁴ Zezi ma læri-ba o wɔ: «We tunɔ amɔ si a ba a zæni Dɪ titi nɔɔna Yisɔrayɛli dwi tiinɛ bam mu, bɛɲwaani bantɔ nyɔ di peeni silɔ na je tin mu.»

²⁵ Kaani wum laan ma vu o kuni doonɛ o yigɛ ni, yi o loor-o o wɔ: «Amɔ tu, zæni-ni!»

²⁶ Zezi ma lær-o o wɔ: «Ku wu manɔ si nɔɔnu jonɔ o biɛ wɔdiu o dulɔ o pa kakuri.»

²⁷ Kaani wum ma læri o wɔ: «Amɔ tu, n tagi ciga. Kakuri nan wai si twe wɔdiu kulɔ si tu wum na di yi ku siiri tɔga ni tin si di.»

²⁸ Zezi laan ma lær-o o wɔ: «Kaani, n ciga sunɔ n ki n wu-didwa di amɔ. Kuntu tin, nmɔ na lagɔ kulɔ tin, We wó ki Dɪ pa-m.» Manɔ kam kuntu ni nɔɔ mu o bukɔ wum nɛ yazurɛ.

Zezi na pe baara murr-tina (4.000) di kaana di biə di wɔdiu ba su te tin

(Mariki 7:31-37, 8:1-10)

²⁹ Zezi laan ma ke o vu o togi Galile ninu kum ni, yi o daari o vu o di piu yuu o jeni da. ³⁰ O na je da kuntu tin, ko-foro maa tui o te, yi ba jaani yawuna zanzan ba weli da ba tui. Badaara deen yi gwan, badonna maa yi lilwe di kwaru di mumaaru, ku weli di balu yawuru dwi dwi na jigi-ba tin. Ba maa jaani-ba ba ve ba tiji Zezi yige ni, yi o pa ba na yazure. ³¹ Ku deen ma su non-kofo kum di ba na ne mumaaru joori ti nona, yi gwan di na yazure, yi kwaru di wai ti vea, yi lilwe yie di joori ya nai tin. Ba na ne wo-kinkagula yam tin, ku ma pa ba zuli Baŋa-We dilu na yi Yisrayeli tiine bam Yuutu tin.

³² Zezi laan ma bəni o karabiə bam, yi o ta di ba o wi: «A jigi nona bantu nwanja, di ba na tu ba wu a tee ni zim da yato yi ba daa ba jigi wɔdiu si ba di tin. A ba lagi si a pa ba viiri yi ba wu di kulukulu. Ba na lagi ba viiri kuntu, kana wu pa ba bəri cwəgə ni mu.»

³³ O karabiə bam ma bwe-o ba wi: «Dibam wu ki ta mu di na wɔdiu gaa kuntu wuni di pa ko-foro kuntu di?»

³⁴ O ma bwe-ba o wi: «Abam jigi dipwa yagra mu?»

Ba ma lər-o ba wi: «Dipwa yarpe mu wura, di kaləŋ-bale sigratu.»

³⁵ Zezi laan ma ta di non-kofo kum si ba maama jeni tiga ni. ³⁶ O ma daari o kwe dipwa yarpe yam di kale sim, yi o ki We le ti nwan. O ma ja-ti o fo fo o pa o karabiə bam, yi bantu di laan joni ba pa nona bam. ³⁷ Nona bam maama deen ma di ba su ba daari. Ba laan ma twe cicwəuru tlu na daari tin ba su titwaru tirpe. ³⁸ Nona balu deen na di kuntu tin yi ni baara murr-tina (4.000), ku weli di kaana di biə di.

³⁹ Zezi laan ma banti kofo kum o pa ku viiri. O ma daari o vu o zu

naboro o be o vu o yi tu kudoŋ ku yiri mu Magadan.

16

Farizian tiinə di Sadusian tiinə na yi te tin

(Mariki 8:11-21, Luki 12:54-56)

¹ Farizian tiinə badaara di Sadusian tiinə deen ma zaŋi ba vu Zezi te, si ba maŋ-o ba nii. Ba ma ta did-o ba wi, o ki wo-kinkaguli dilu na wu bri-ba ni o dam dim suni di nuni We te tin. ² Zezi ma ləri-ba o wi: «Ku na yi didaan-ni ni yi weyuu na yi nasuŋu, á yəni á te á wi, tiga wu puri lanyiran. ³ Ku nan na yi zizinzina yi weyuu na yi liire liire, á yəni á te á wi, dɔa mu lagi ka ni. Abam yəni á wai á nii weyuu ni á lwaru tiga kam yibiyə na wu ta yi te tin. Bɛɛ nan mu yi á wari á lwaru ni wənu tlu na wura ti ki lele tin bri We na lagi Di ki wo-kamunnu tlu tin? ⁴ Zim nona bam yi non-balwaar mu, ba yige tərə di We, yi ba laan lagi si a ki wo-kinkaguli a bri-ba. Ba nan bá na, ku na dai wo-kinkaguli dilu na maŋi di ki di We nijonnu Zonasi faŋa faŋa tin.»

O na tagi di ba kuntu tin, o laan ma yagi-ba yi o viiri.

⁵ Zezi karabiə bam deen na ve ba be ninu kum ni didon dim tin, ba ya swe si ba ja dipe ba weli da. ⁶ Zezi ma ta di ba o wi: «Fogi-na á ci á titi si á yi pa Farizian tiinə bam di Sadusian tiinə bam di abam ba dabili dim.»

⁷ O na tagi kuntu tin, ba ma banti daani ba wi: «Dibam na wu jaani dipe di weli da tin mu te o nono kuntu.»

⁸ Zezi ma lwaru ba na jigi kul ba nono tin, yi o wi: «Bɛɛ mu yi á nono daani á wi, á na ba jigi dipe tin mu te a nono kuntu? Bɛɛ nan yi á ba ki á wu-didɔa di We? ⁹ Abam ta wu lwaru We na jigi dam te tin na? A nan swe ni a deen kwe dipwa yanu mu a fo fo a pa baara murr-tinu di ba su ba daari na? Á wu guli titwaru tim ni á deen na twe wɔdiu kul na daari á ki da tin na? ¹⁰ A

nan wu guli ni a deen kwe dɔpwa yarpe mu a pa baara murr-tina di ba su ba daari na? A wu guli titwaru tum ni a deen na tɔwe a su tin na? ¹¹ Bɛɛ mu nan yi a wu lwarɔ ni ku dai dipe taani mu a ya tea? A nan fɔgi a ci a titi, si a yi pa Farizian tiinɛ bam di Sadustian tiinɛ bam di abam ba dabili dum.»

¹² O karabiɛ bam laan ma lwarɔ ni, ku ya dai dabili dilu ba na ki dipe ni tin taani mu o nɔɔni di ba. Ku nan yi si ba yi pa Farizian tiinɛ di Sadustian tiinɛ zaasum dum mu cɔgi-ba.

Piyɛɛri tagi o wi, Zezi mu yi Krisi wɔm We na tɔɔi tin
(Mariki 8:27-30, Luki 9:18-21)

¹³ Zezi deen ma vu o yi Sezaari kulɔ na yi Filipi tuɔ tin. O ma bwe o karabiɛ bam o wi: «Nɔɔna yɛni ba te amɔ Nabiin-bu wɔm taani ba wi amɔ yi wɔɔ mu?»

¹⁴ Ba ma lɛr-o ba wi: «Badaara te ba wi, nmɔ yi Zan wulɔ na miisi nɔɔna na wɔni tin mu. Badaara di maa te ba wi, nmɔ yi Eli mu. Badaara di maa te ba wi, nmɔ yi Zeremi naa faɔa faɔa We nijɔɔnu wɔɔɔɔ mu.»

¹⁵ O laan ma bwe-ba o wi: «Ku nan na yi abam, abam buɔi ni amɔ yi wɔɔ mu?»

¹⁶ Simɔn Piyɛɛri ma lɛr-o o wi: «Nmɔ yi Krisi mu, Nɔwɔ Tu Baɔa-We Bu wulɔ DI na tɔɔi tin.»

¹⁷ Zezi ma lɛr-o o wi: «Simɔn, Zonasɔ bu, nmɔ yi yu-yoɔo tu. Bɛɔwaaɔ, ku dai nabiinu yiyiu mu pe n lwarɔ cɔga kam kuntu, ku yi a Ko We mu pe n lwarɔ-ka. ¹⁸ A nan wu ta a bri-m ni nmɔ yiri mu Piyɛɛri, ku na lagɔ ku ta ni pulɔɔɔ. Pulɔɔɔ kum kuntu yuu ni mu a lagɔ a puli a kɔɔɔ kum kuri da, nɔnɛɛni nɔɔɔɔ na cwi sɔɔɔ kuri pulɔɔɔ yuu ni te tin. Yi tɔɔni di di dam maama ba wani-ku di cɔgi. ¹⁹ A nan wu kwe We paari dum borbiɛ a ki nmɔ jɔɔa ni, si n wani n ma n pɔri cwɔɔɔ n pa nɔɔna taa tɔgi da ba zɔɔri We paari dum wu. Nɔɔɔɔ wulɔ maama nmɔ na pe ni si o zɔ tin, We wu zigi nmɔ

kwaga ni di kuntu. Wulɔ maama nmɔ nan na wi o ba zɔ tin, We daa ta wu zigi nmɔ kwaga ni di kuntu.»

²⁰ Zezi laan ma kaani o karabiɛ bam, si ba yi pa nɔɔn-nɔɔɔɔ lwarɔ ni wɔm mu yi Krisi wɔm We na tɔɔi tin.

Zezi na bri o tɔɔni na wu ta yi te tin
(Mariki 8:31—9:1, Luki 9:22-27)

²¹ Ku na zigi kantu maɔa kam ni tin, Zezi ma nɔɔni jaja di o karabiɛ bam o wi: «A maɔi si a vu Zeruzalem a na yaara zanzan Zwifɛ nakwa bam di ba kaanum yigɛ tiinɛ bam di ba cullu karanyina tiinɛ bam tee ni. Baá gu-ni, yi a laan wu joori a bi a yagi tɔɔni da yatɔ de ni.» ²² Zezi na tagi kuntu tin, Piyɛɛri ma ja-o o nunɔi daa, yi o kaan-o o wi: «A Yuutu, yi ta n te kuntu! We ba se si kuntu woɔo ki nmɔ.»

²³ Zezi ma guni o nii Piyɛɛri, yi o ta did-o o wi: «Sutaani, ve daa a tee ni! Nmɔ lagɔ n pa a tusi mu. Nmɔ wɔɔɔɔa yam yi nabiinɛ nyim mu, ya ba tɔgi We na lagɔ te tin.»

²⁴ Zezi laan ma ta di o karabiɛ bam o wi: «Nɔɔɔɔ wulɔ maama na lagɔ si o taa tɔgi amɔ kwaga tin, kuntu tu maɔi si o vin o titi wɔɔɔɔa, si o se yaara ni wulɔ na zɔɔi tɔɔn-dagara o maa ve o tɔɔni jɔgɛ te tin mu, si o laan taa tɔgi-ni. ²⁵ Wulɔ maama nan na lagɔ si o yiri o nɔwɔ tin, kuntu tu wu ga-ka mu. Ku daari, wulɔ maama na se si o ga o nɔwɔ amɔ nɔwɔaɔ tin, kuntu tu wu na nɔwɔ We tee ni. ²⁶ Nɔɔɔɔɔ nan na ne lɔgu baɔa wɔɔnu tum maama, yi o laan na ge nɔwɔ We tee ni, bɛɛ nyɔɔri mu o nɛa? Kulɔkulɔ nan tɛrɛ nɔɔɔɔ na wu wani o ma lɛni o nɔwɔ We tee ni. ²⁷ Amɔ Nabiin-bu wɔm nan wu ba di paari-zulɛ ni a Ko We na jigi te tin, yi DI malesɔ sum di wu tɔgi-ni. Kantu maɔa kam ni, a laan wu pa nɔɔɔɔ maama jɔɔi nɔwɔɔɔ tɔɔ na maɔi di o titɔɔa na yi te tin. ²⁸ A lagɔ a ta cɔga mu di abam si, nɔɔna balɔ zim na wu yo seeni tin badaara

bá tɪ, yɪ baá na amɔ Nabiin-bu wɔm na maa bɪntɪ dɪ a paartɪ dɪm tɪn.»

17

Zezi yibiyə na ləni te tɪn
(*Mariki 9:2-13, Luki 9:28-36*)

¹ Da yardɔ na kɛ tɪn, Zezi laan ma ja Pɪyɛɛrɪ dɪ Zakɪ dɪ o nyaantɪ Zan, ba tɔgɪ daantɪ ba vu ba di pu-kamunu yuu, ba wɔra ba yɪrantɪ.

² Ba na wɔra kɔntɔ tɪn, Zezi yibiyə ma ləni ba yigə nɪ. O yibiyə kam maa nyɪ dɪ wɪa na nyɪntɪ te tɪn. O gwaarɔ tɪm ma ji napwəənu nɪ pooni te. ³ Yɪ ba laan na Moyisi dɪ Eli na wɔ Zezi tee nɪ, yɪ ba ŋɔɔntɪ dɪd-o. ⁴ Pɪyɛɛrɪ ma ta dɪ Zezi o wɪ: «A Yuutu, dɪ na wɔ yo seeni tɪn, kɔ tiini kɔ lana kɔ pa dɪbam. Nmɔ nan na sɛ, sɪ n pa a pu vwə yatɔ yo, sɪ nmɔ dɪ Moyisi dɪ Eli taa zɔvɪrɪ da.»

⁵ Pɪyɛɛrɪ na wɔra o ŋɔɔntɪ kɔntɔ tɪn, kunkwəənu tɪb na nyɪntɪ tɪn ma ba tɪ kwəli-ba. Ba laan ma ni kwərə na ŋɔɔntɪ tɪ wɔntɪ ka wɪ: «Wɔntɔ mɔ yɪ amɔ bu-dɔa a na soe dɪ a wɔ maama, yɪ o yəni o pa a jɪgɪ wɔpolo. A nan taá cəgi o taantɪ lanyɪrantɪ.»

⁶ Zezi karabiə bam na ni kwərə kam kɔntɔ tɪn, ba ma vi ba yigə tɪga nɪ, fɔvɪntɪ na tiini dɪ zɔ-ba tɪn ŋwaantɪ. ⁷ Zezi laan ma vu ba te o dwe-ba yɪ o wɪ: «Zaŋɪ-na, sɪ á yɪ pa fɔvɪntɪ taa jɪgɪ abam.»

⁸ Ba laan ma kwəni ba yum wɛɛntɪ, yɪ ba daa wɔ nɛ nɔɔn-nɔɔntɔ, kɔ na dat Zezi yɪrantɪ. ⁹ Ba ma zaŋɪ piu kɔm yuu nɪ ba maa tuə. Zezi laan ma kaantɪ-ba o wɪ: «Yɪ pa-na nɔɔn-nɔɔntɔ lwarɪ á na nɛ kɔlɔ tɪn, sɪ kɔ taa ve maŋa kalɔ amɔ Nabiin-bu wɔm na wó ba a bi a yagɪ tɔvɪntɪ tɪn.»

¹⁰ O karabiə bam laan ma bwe-o ba wɪ: «Wɛ cullu karanyɪna tiinə bam yəni ba tɛ ba wɪ, Eli mɔ maŋɪ sɪ o da yigə o ba, sɪ wɔlɔ Wɛ na tɔŋɪ tɪn laan da kwaga. Kɔ yɪ cɪga naa vwan mɔ?»

¹¹ Zezi ma ləri-ba o wɪ: «Kɔ yɪ cɪga mɔ. Eli maŋɪ sɪ o da yigə o ba o kwe wɔŋo maama, sɪ wɔlɔ Wɛ na

tɔŋɪ tɪn laan ba. ¹² A nan taá ye nɪ, Eli maŋɪ o ba yɪ nɔɔna wɔ lwar-o. Ba ma tiini ba bɛɛs-o nɪ ba na lagɪ te tɪn. Kɔ nan na yɪ amɔ Nabiin-bu wɔm, ba daa ta wó bɛɛsɪ amɔ dɪ kɔntɔ mɔ.»

¹³ O karabiə bam laan ma lwarɪ nɪ, kɔ yɪ Zan wɔlɔ na miisi nɔɔna na wɔntɪ tɪn taantɪ mɔ o ŋɔɔna.

Zezi na zəli cicirə bu yɪra nɪ te tɪn
(*Mariki 9:14-32, Luki 9:37-45*)

¹⁴ Zezi dɪ o karabiə batɔ bam laan ma joorɪ ba vu ba yɪ nɔn-kɔgɔ kɔm te. Nɔɔntɔ wɔdɔŋ ma vu o kuni doonə Zezi yigə nɪ o ta dɪd-o o wɪ:

¹⁵ «Amɔ tu, duri a bu yibwənə. O sai kɔɔrɔ mɔ yɪ kɔ tiini kɔ cana o yɪra nɪ, yɪ o yəni o tɔvɪ mini dɪ na wɔntɪ.

¹⁶ Amɔ nan jaan-o a ba nmɔ karabiə bam te mɔ, sɪ ba pa o na yazurə, yɪ ba wɔ wantɪ.»

¹⁷ Zezi na ni kɔntɔ tɪn, o ma ta o wɪ: «Abam zɪm nɔɔna bam brɪ á ba jɪgɪ wɔ-dɪdɔa dɪ amɔ, yɪ á ba kɪ lanyɪrantɪ. Amɔ wó daantɪ abam tɪtarɪ nɪ sɪ kɔ taa ve maŋa kɔɔ? Amɔ wó kɪ wɔ-zuru dɪ abam sɪ kɔ taa ve maŋa kɔɔ? Ja-na bu wɔm á ba yo seeni.» ¹⁸ Zezi laan ma bagɪ cicirə kalɔ na jɪgɪ bu wɔm tɪn, o pa ka nunɪ ka yag-o. O ma da o na yazurə maŋa kam kɔntɔ nɪ nɔɔ.

¹⁹ Nɔn-kɔgɔ kɔm dɛɛn na viiri maama tɪn, Zezi karabiə bam laan ma vu o te ba bwe-o ba wɪ: «Bɛɛ mɔ yɪ dɪbam warɪ cicirə kam dɪ zəli?»

²⁰ O ma ləri-ba o wɪ: «Kɔ yɪ abam na ba tiini á jɪgɪ wɔ-dɪdɔa dɪ amɔ tɪn ŋwaantɪ mɔ. A lagɪ a ta cɪga mɔ dɪ abam sɪ, abam na jɪgɪ wɔ-dɪdɔa dɪ amɔ, yɪ kɔ na maŋɪ kɔ yɪ finfin yɪrantɪ nɪ nyasaŋ-bu na yɪ mɪmɪntɔ te tɪn, á wó wantɪ á ta dɪ pu-kamunu kɔntɔ sɪ kɔ zaŋɪ kɔ vu kɔ jəni je-gɛ, yɪ kɔvɪ sɪntɪ kɔ kɪ. Abam na jɪgɪ wɔ-dɪdɔa dɪ amɔ, kɔlɔkɔlɔ tərə á na bá wantɪ á kɪ. [²¹ Ciciri sɪntɔ dwi warɪ sɪ zəli kɔ na dat Wɛ-loro dɪ ni-vɔrɪ.]»

²² Zezi karabiə bam dɛɛn ma ba ba wɔ daantɪ Galile nɪ. Zezi ma ta dɪ ba o wɪ: «Baá ja amɔ Nabiin-bu wɔm ba kɪ nɔɔna jɪa nɪ, ²³ yɪ ba laan wó

gυ-ni. Da yato de ni a nan wó joori a bi a yagi tɔɔni.»

O taani dɔm kɔntɔ ma tiini dɔ cɔgi ba wɔɔɔ.

Zwifə Wε-di-kamunu lampoo ηwium taani

²⁴ Ba dɛɛn ma vu ba yi Kapernawum. Nɔɔna balɔ na yɔni ba jɔni lampoo Zwifə bam Wε-di-kamunu kɔm ηwaaɔni tɔn ma vu Pɔyɛɛri te, yi ba bwe-o ba wɔ: «Abam karanyina ba ηwi lampoo na?»

²⁵ Pɔyɛɛri ma lɛri o wɔ: «O ηwɔa.»

O laan ma joori o vu o zɔ sɔɔɔ kɔlɔ ba na wɔra tɔn. Zezi ma da yigə o bwe-o o wɔ: «Simɔn, nmu wɔɔɔɔni yi tita mu? Lɔgɔ baɔa pwa bam yɔni ba jɔni lampoo nɔɔna bra tee ni mu? Ba yɔni ba jɔni-ku ba titi tɔɔ biə tee ni mu naa nɔɔna badonnə tee ni mu?»

²⁶ Pɔyɛɛri ma lɛr-o o wɔ: «Kɔ yi nɔɔna badonnə tee ni mu.»

Zezi laan ma ta o wɔ: «Kɔ nan bri ni, dɔ na yi Wε biə tɔn, dɔ wɔ maɔi sɔ dɔ ηwi. ²⁷ Dɔ nan ba lagɔ sɔ dɔ pa lampo-jɔɔnə bam wɔɔɔɔni cɔgi. Kɔntɔ ηwaaɔni, zaɔi n vu nɔɔni kɔm ni, sɔ n dɔ gwələ n ma n ja kaləɔ. Nmu na wó da yigə n ja kaləɔ kalɔ tɔn, sɔ n kəɔi ka ni, sɔ n na səbu-dalɔ da. Səbu-dalɔ dɔm kɔntɔ wó wanɔ dɔ yi Wε-digə kam lampoo kɔm kuni bile ηwium. N na li-dɔ, sɔ n ja n ba n ma n ηwi n pa amɔ dɔ n titi.»

18

Wɔɔ mu yi nɔn-kamunu o dwe Wε paari dɔm wɔni?

(*Mariki 9:33-37,42-48, Luki 9:46-48, 17:1-2*)

¹ Kantɔ maɔa kam ni Zezi karabiə bam ma vu o te, yi ba bwe-o ba wɔ: «Wɔɔ mu wó ta yi nɔn-kamunu o dwe maama Wε paari dɔm wɔni?»

² Zezi laan ma bəɔi bu-balaɔa o pa o ba o zɔgi ba maama titari ni. ³ O ma ta o wɔ: «A lagɔ a ta cɔga mu dɔ abam sɔ, abam na wɔ ləni á wɔɔɔɔni á ji ni bu-balwa te, á bá na cwəɔə sɔ á zɔ Wε paari dɔm wɔ. ⁴ Wɔlɔ na

dwe maama Wε paari dɔm wɔni tɔn mu yi wɔlɔ na tu o titi o ji nɔɔɔni bu-balaɔa kantɔ donj te tɔn. ⁵ Kɔlɔ na wəli da tɔn, wɔlɔ maama na nɔgi bu wɔntɔ donj lanyiranɔ amɔ yiri ηwaaɔni tɔn, kɔntɔ tu nɔgi amɔ mu.

⁶ Balɔ na kɔ ba wɔ-dɔɔba dɔ amɔ tɔn, ba na maɔi ba muri ni bu-balwa te dɔ, nɔɔni wɔlɔ na pɛ ba dɔɔba yagi Wε cwəɔə tɔgɔm tɔn, ba na ləgi kandwε kamunu mu kɔntɔ tu ba ni ba dɔ-o nɔɔni wɔni yi o ti, kɔv ta garɔ cam dɔlɔ o na wó ba na Wε tee ni tɔn. ⁷ Kɔ yi lɛɛrɔ lɔgɔ baɔa ni dɔ nabiinə balɔ na ganɔ nɔɔna sɔ ba yagi Wε cwəɔə tɔgɔm tɔn. Gana yam kɔntɔ warɔ sɔ ya yi ba. Kɔ nan na yi nɔɔni wɔlɔ maama na ganɔ nɔɔna sɔ ba yagi Wε cwəɔə tɔgɔm tɔn, lɛɛrɔ wɔ o yuu ni.

⁸ Nmu jɔɔa naa n naga na wó pa n yagi Wε cwəɔə tɔgɔm, kɔ maɔi sɔ n go-ka mu n yagi. N na gɛ n jɔɔa naa n naga, yi n daari n na ηwɔa Wε tee ni, kɔntɔ garɔ n na jɔgi n yira yam maama, yi ba laan dɔ-m ba yagi mini dɔlɔ na bá ti tɔn wɔni. ⁹ Nmu yi nan na wó pa n yagi Wε cwəɔə tɔgɔm, kɔ maɔi sɔ n li-dɔ n dɔlɔ n yagi. N na jɔgi yi dɔɔba yi n na Wε ηwɔa kam, kɔ garɔ n na jɔgi yiə yale, yi ba laan dɔ-m ba yagi mini dɔlɔ na bá dwe tɔn wɔni.»

*Pi-jiə mɔmaɔa
(Luki 15:3-7)*

¹⁰ «Á taá ye sɔ á yi gooni wɔlɔ maama na muri amɔ nɔɔna bam wɔni tɔn. Nan lwarɔ-na ni, Wε malesɔ silɔ na nii bantɔ baɔa ni tɔn zɔgi amɔ Ko Wε tee ni Dɔ sɔɔɔ ni mu maɔa maama. [¹¹ Amɔ Nabiin-bu wɔm na tu lɔgɔ baɔa tɔn, kɔ yi sɔ a beeri balɔ na je tɔn mu, sɔ a vrɔ-ba lwarɔm wɔni.]

¹² Kɔntɔ tɔn, nɔɔni na jɔgi peeni bi (100), yi piə dɔɔba na je, abam bɔɔi ni oó kɔ ta mu? O nan maɔi sɔ o yagi peeni funɔgɔ nɔgɔ kɔm (99) kaporo ni mu piu yuu ni, sɔ o daari o vu o beeri pi-jiə kam. ¹³ A lagɔ a ta cɔga mu dɔ abam sɔ, o nan na beeri o na-ka, o laan wó na wɔpolo zanzan

kantv ηwaaɲi kv dwəni peeni sɪlv na daari yi sɪ wɔ je tɪn. ¹⁴ Kv nan yi bɪdwɪ mɔv dɪ abam Ko Wɛ na ba lagɪ sɪ Dɪ nɔɔna balɔv na muri tɪn dɪdɔv dɪ je.»

Nɔɔnv dɪ o doŋ na maɲɪ sɪ ba fɔgɪ daani te tɪn

¹⁵ «Nmɔv ko-bu na kɪ-m lwarɪm, sɪ n vu n kaan-o dɪ o na kɪ kɔlv tɪn, sɪ kv taa yi abam yɪranɪ taanɪ, sɪ nɔɔn-nɔɔnv ta tɔgɪ o tərə. O nan na sɛ nmɔv na tagɪ kɔlv tɪn, kv brɪ nɪ n joori n dɪ-o Wɛ cwəŋə kam wɔnɪ mɔv. ¹⁶ O nan na wɔv sɛ sɪ o cəgɪ nmɔv taanɪ dɪm, sɪ n lagɪ nɔɔnv dɪdɔv naa nɔɔna bale sɪ á tɔgɪ daanɪ á vu o te, sɪ ba bwe-o ba nii, sɪ Wɛ tɔnɔ kɔm tagɪ kv wɪ: «Nɔɔnv na jɪgɪ taanɪ dɪ o doŋ, kv maɲɪ sɪ nɔɔna bale naa batɔ mɔv taa yi o maana tiinə.» ¹⁷ Nɔɔnv wɔm nan ta na wɔv sɛ sɪ o cəgɪ bantɔv dɪ, sɪ n laan vu n ta dɪ Wɛ-digə kɔgɔ kɔm kv na yi te tɪn. O nan daa ta na wɔv sɛ sɪ o cəgɪ á Wɛ-digə kɔgɔ kɔm taanɪ dɪm, sɪ n laan ta n nii-o nɪnɛnɪ o yi nɔn-balɔrɔv kɔlv na maɲɪ kv yəri Wɛ tɪn mɔv.

¹⁸ A lagɪ a ta cɪga mɔv dɪ abam sɪ, nɔɔnv wɔlv maama abam na pɛ ni sɪ o zɔv Wɛ kɔgɔ kɔm wɔnɪ tɪn, Wɛ wɔv zɪgɪ abam kwaga nɪ dɪ kɔntɔv. Yi abam na wɪ o bá zɔv, Wɛ daa ta wɔv zɪgɪ abam kwaga nɪ dɪ kɔntɔv. ¹⁹ Kv wəli da, abam nɔɔna bale na kɪ ni daanɪ lɔgɔ banɪ nɪ, sɪ á loori wɔŋo kɔlv maama amɔv Ko Wɛ tee nɪ, dɪntɔv wɔv kɪ Dɪ pa abam. ²⁰ Bɛŋwaaɲɪ, jəgə kalɔv maama nɔɔna bale naa batɔ na lagɪ daanɪ amɔv yɪrɪ ηwaaɲɪ tɪn, amɔv wɔv ba tɪtari nɪ.»

Nɔɔnv na maɲɪ sɪ o yagɪ o doŋ lwarɪm o ma cɛ-o te tɪn

²¹ Pɪyɛɛrɪ laan ma vu Zezi te, yi o bwe-o o wɪ: «A Yuutu, amɔv ko-bu na kɪ-nɪ lwarɪm, kuni bɪgra mɔv a maɲɪ sɪ a yagɪ a ma cɛ-o? Kv maɲɪ sɪ kv yi kuni bɪrpe mɔv naa?»

²² Zezi ma lər-o o wɪ: «Awo, kv dai kuni bɪrpe yɪranɪ, kv maɲɪ sɪ kv taa yi fusɪrpe kuni bɪrpe mɔv. ²³ Bɛŋwaaɲɪ Wɛ paari dɪm nyɪ

nɪnɛnɪ pɛ wɔdoŋ na lagɪ o jeeli o səbu o tɪntɔŋna tee nɪ o nii te tɪn mɔv. ²⁴ O na pulɪ sɪ o jeeli-kv tɪn, ba laan ma ja o tɪntɔŋnv wɔdoŋ na jɪgɪ o jɪnɪ zanzan nɪnɛnɪ səbu-dala mɔrr-fugə te tɪn (10.000) ba ba o te. ²⁵ Nɔɔnv wɔm kɔntɔv maa warɪ o ηwɪ o jɪnɪ dɪm. Pɛ wɔm laan ma pa ni sɪ ba ja nɔɔnv wɔm dɪ o kaanɪ dɪ o biə ba yəgɪ, kv wəli dɪ o wəənu maama, sɪ ba ma səbu kɔm kɔntɔv ba ηwɪ jɪnɪ dɪm. ²⁶ Tɪntɔŋnv wɔm na ni kɔntɔv tɪn, o ma vu o kuni doonə pɛ wɔm yigə nɪ o loor-o o wɪ: «Amɔv tu, popo ja n banɪ dɪ amɔv, sɪ amɔv wɔv ηwɪ n jɪnɪ dɪm maama a pa-m.»

²⁷ Pɛ wɔm ma duri o ηwaaɲɪ yi o yagɪ jɪnɪ dɪm o ma cɛ-o, yi o daa wɔv kɪ-o kɔlvkɔlv.

²⁸ Nɔɔnv wɔm kɔntɔv laan ma nɪnɪ o vu o jeeri tɪntɔŋnv wɔdoŋ na jɪgɪ o jɪnɪ finfɪn nɪnɛnɪ səbu-dalɪ dɪdɔv te tɪn. O laan ma sɔv nɔɔnv wɔm ba, yi o fi-o sɪ o ηwɪ o jɪnɪ dɪm. ²⁹ Nɔɔnv wɔm ma kuni doonə o doŋ tɪntɔŋnv wɔm yigə nɪ o loor-o o wɪ: «Popo ja n banɪ dɪ amɔv, sɪ amɔv wɔv ηwɪ n jɪnɪ dɪm a pa-m.»

³⁰ O ma wɔv sɛ, yi o ja nɔɔnv wɔm o vu o kɪ pɪna digə nɪ, sɪ kv vu kv yi maɲɪ kam o na wɔv ηwɪ o jɪnɪ dɪm tɪn.

³¹ Pɛ wɔm tɪntɔŋna badonnə na nɛ kɔntɔv tɪn, kv ma pa ba wɔrv tiini tɪ cəgɪ. Ba laan ma vu ba ta ba brɪ pɛ wɔm kɔlv maama na kɪ tɪn. ³² Pɛ wɔm laan ma bəŋɪ o tɪntɔŋnv wɔm kɔntɔv o ta dɪd-o o wɪ: «Nmɔv yi nɔn-balɔrɔv mɔv. Amɔv yagɪ nmɔv jɪ-farɪ dɪm maama mɔv a ma cɛ-m, nmɔv na loori-nɪ tɪn ηwaaɲɪ. ³³ Kv ya maɲɪ sɪ nmɔv dɪ duri n doŋ wɔm ηwaaɲɪ, nɪnɛnɪ a na duri nmɔv ηwaaɲɪ te tɪn.»

³⁴ Pɛ wɔm banɪ ma tiini dɪ zanɪ zanzan dɪ o tɪntɔŋnv wɔm. O ma kɪ-o o tɪntɔŋna bam jɪŋa nɪ, sɪ ba pa o na cam, sɪ kv vu kv yi maɲɪ kalɔv o na wɔv ηwɪ o jɪnɪ dɪm maama tɪn.

³⁵ Kɔntɔv tɪn, abam wɔlv maama na wɔv yagɪ o ma cɛ o ko-bu dɪ o wɔv maama tɪn, amɔv Ko Wɛ dɪ wɔv pa abam na cam kɔntɔv doŋ mɔv.»

19

Kaani vuum taani
(*Mariki 10:1-12, Luki 16:18*)

¹ Zezi dæen na bri-ba wæenu tum kuntu maama o ti tin, o laan ma zaŋi Galile ni o vu o yi Zude ti-niæ yam, Zorden bugæ kam ni didoŋ dum ni.

² Non-kogɔ ma tog-o ku vu, yi o pa ba yawuna na yazuræ je sim kuntu ni.

³ Farizian tiinæ badaara dæen ma zaŋi ba vu Zezi te. Ba maa lagi si ba maŋ-o ba nii, yi ba bwe-o ba wi: «Nɔɔnu jigi cwæŋæ si o vin o kaani, ku na maŋi ku yi kulɔ maama ŋwaani na?»

⁴ Zezi ma læri-ba o wi: «Ku pupuni Wɛ tɔnɔ kum wuni ku wi: <Pulim ni, Wɛ na ki nabiinæ tin, DI ki-ba si ba taa yi baaru di kaani mu.> Abam nan ta wɔ karimi kuntu na? ⁵ Kuntu ŋwaani, nɔɔnu na di kaani, o maŋi si o pɔɔri o titi o nu di o ko tee ni, si o daari o pa o di o kaani wum jani daani. Kuntu wɔ pa ba laan ji nɔɔnu didua. ⁶ Kuntu tin, ba daa dai nɔɔna bale, ba laan yi nɔɔnu didua mu. Wɛ na ki nɔɔna balɔ daani tin, nɔɔn-nɔɔnu daa wɔ maŋi si o pɔɔri-ba daani.»

⁷ Farizian tiinæ bam daa ma bwe-o ba wi: «Bɛɛ nan mu yi Moyisi dæen pa ni, ni nɔɔnu jigi cwæŋæ si o pupuni tɔnɔ o pa o kaani, si ku bri ni o vi-o?»

⁸ Zezi ma læri-ba o wi: «Abam wuru na dana tin ŋwaani mu pɛ Moyisi di sɛ si á vin á kaana. Ku na zigɔ pulim maŋa ni tin, ku ya wɔ maŋi si nɔɔna vin ba kaana. ⁹ A nan lagi a ta abam si, nɔɔnu na vin o kaani, yi ku na dai ni o cɔgi di baara, yi o daari o di kaani wɔdoŋ, kuntu tu kəm dum yi balɔɔ nɔnɛni o na pɛni di o doŋ kaani te tin mu.»

¹⁰ Zezi na tagɔ kuntu tin, o karabiæ bam ma ta did-o ba wi: «Ku na siuni ku yi kuntu mu baaru di o kaani laŋa ni, ku ya lamma di nɔɔnu na maŋi o wɔ di kaani.»

¹¹ O ma læri-ba o wi: «Ku nan dai nɔɔna maama mu wɔ wani ba ni taani duntu kuri, ku yi balɔ yirani Wɛ na zæni-ba si ba wani ba joni-di

tin mu. ¹² Nɔɔna badaara wura ba na ba buŋi si ba di kaana, beŋwaani ba maŋi ba lɔ bantɔ bakanɔ mu. Badaara di maa wura ba na ba buŋi si ba di kaana, yi ku yi nɔɔna mu jaani-ba ba lwi. Ku daari badaara wura ba titi na vin si ba di kaana, yi ku yi ba na lagi si ba tuŋi Wɛ paari dum tituŋa yam tin ŋwaani mu.

Nɔɔnu wɔlɔ na wɔ wani o ni zaasim duntu kuri tin, si o sɛ.»

Zezi na wari Wɛ o pa bu-balwa te tin

(*Mariki 10:13-16, Luki 18:15-17*)

¹³ Nɔɔna badonnæ dæen ma ja bu-balwa ba vu Zezi te, si o daŋi o jia ba yuu ni si o wari Wɛ o pa-ba. O karabiæ bam ma zaŋi ba kaani-ba si ba yi taa ki kuntu. ¹⁴ Zezi laan ma ta di ba o wi: «Yagɔ-na si biæ bam taa tui a te, si á yi zaŋi á ci-ba. Beŋwaani balɔ na nyi ni bu-balwa te tin mu maŋi si ba zɔ Wɛ paari dum wuni.»

¹⁵ O na tagɔ kuntu tin, o laan ma daŋi o jia ba yuu ni o wari Wɛ o pa-ba, yi o daari o viiri.

Nadunæ wɔ wani ba na ŋwia Wɛ tee ni na?

(*Mariki 10:17-31, Luki 18:18-30*)

¹⁶ De didwi non-duŋu kudonɔ dæen ma zaŋi o vu Zezi te. O ma bwe-o o wi: «Karanyina, kəm-laa kɔɔ mu a maŋi si a ki, si a ma na ŋwia kalɔ na ba ti tin Wɛ tee ni?»

¹⁷ Zezi ma lær-o o wi: «Ku yi ta mu yi n bwe amu si n lwarɔ woŋo kulɔ na lana tin si n ki? Wɛ yirani mu lana. Nmu na lagi si n na ŋwia DI tee ni, ku maŋi si n ta n togɔ DI cullu tum mu.»

¹⁸ Nɔɔnu wum ma bwe-o o wi: «DI cullu tɔɔ mu kuntu?»

Zezi ma lær-o o wi: «Yi zaŋi n gɔ nɔɔnu. Yi zaŋi n pɛni di n doŋ kaani. Yi zaŋi n ŋɔ. Yi fɔ vwan n pa n doŋ. ¹⁹ Ta n zuli n nu di n ko. Ta n soe n doŋ ni n titi te.»

²⁰ Non-duŋu kum laan ma ta o wi: «A maŋi a togɔ cullu tintu maama. Ku nan ta gɛ bɛɛ mu si a ki?»

²¹ Zezi ma ta did-o o wi: «Nmu na lagi si n maŋi di Wɛ cwæŋæ kam fast,

ku manji si n kwe kulɔ maama n na jigi tun n yɛgi, si n laan ma ti sɛbu kum n ma n zani yinigɛ tiinɛ. Kuntu wu pa n ta n jigi jijiguru We-sɔɔɔ ni. Nmɔ na ki kuntu, si n laan ba n ta n togi-ni.»

²² Nɔn-dɔɔɔ kum na ni kuntu tun, ku ma pa o wu cɔgi zanzan, o jijiguru tum na tiini ti daga tun nwan. O ma viiri Zezi tee ni.

²³ Zezi laan ma ta di o karabiɛ bam o wi: «A lagɛ a ta ciga mu di abam si, nadum na lagɛ si o zu We paari dum wɔni, kubɔ ta tiini ku cana ku pa-o. ²⁴ A nan ta lagɛ a ta di abam ni, kubɔ ta yi mwali si yogondi da garlwe bɔɔni di nuji ku dwe nadum na lagɛ si o zu We paari dum wu.»

²⁵ O karabiɛ bam na ni kuntu tun, ku ma tiini ku su-ba. Ba maa te ba wi: «Ku nan na yi kuntu, wɔɔ mu wu wani o na nwan We tee ni?»

²⁶ Zezi ma nii-ba yi o wi: «Nabiinɛ mu ba wani ba ki, si We wai wono maama Di kia.»

²⁷ Piyɛɛri laan ma ta o wi: «Nii. Dibam yagi di wono maama mu, yi di daari di togi nmɔ. Bɛɛ mu dibam lagɛ di na We tee ni?»

²⁸ Zezi ma ta di ba o wi: «A lagɛ a ta ciga mu di abam si, abam balɔ na togi amɔ tun wu ba a togi a di paari, manja kalɔ We na wu ki wɛnu maama si ti taa yi nadɔnnu tun. Manja kam kuntu ni amɔ Nabiin-bu wum wu ba a jani a paari jangɔɔ kum banja ni, yi abam di wu jani paari jangwaanu fugɛ-tile banja ni, si a togi a di Yisrayeli dwi tiinɛ kuri fugɛ-bile dum taani. ²⁹ Nɔɔɔ wu maama na yagi o sɔɔɔ di o nu-biɛ di o nu di o ko di o biɛ di o kari amɔ yiri dum nwan tun, kuntu tu wu ba o na kulɔ maama o na yagi tun kuni bi mu, yi o daari o na nwan kalɔ na ba ti tun We tee ni. ³⁰ Balɔ na manji ba yi yigɛ tiinɛ tun zanzan wu jori ba ji kwaga tiinɛ. Ku daari balɔ di na manji ba yi kwaga tiinɛ tun zanzan wu ba ba ji yigɛ tiinɛ We paari dum wɔni.»

20

Sɔɔɔ tu na nwan o kara tintɔɔna te tin mimanja

¹ Zezi daa ma daari o wi: «We paari dum nyi di nɔɔɔ wɔɔɔni na jigi o kara. O ma zani o nuji zizina ni o vu si o lagɛ nɔɔɔ balɔ na vari ba joni sɛbu tun, si ba vu ba tuni o kara kam ni. ² O ma se si o nwan-ba sɛbu kulɔ ba na manji si ba joni de wɔni tun. Ku yi sɛbu-dali didua mu. Ba na nɔɔɔ ba manji daani kuntu tun, o ma tuni-ba si ba vu o kara kam ba taa tunja.

³ Wia na bigi finfin nɔɔɔni luu nuɔ manja ni te tin, o daa ma vu yaga o na nɔɔɔ badonnɛ na wura, yi ba ba jigi tintɔɔna. ⁴ O ma ta di ba o wi: «Abam di ba a togi a tuni a kara kam ni, si amɔ wu nwan abam te na manji tun.» ⁵ Ba ma se ba vu. Wia titari ni o daa ma jori o vu o lagɛ nɔɔɔ badonnɛ o weli da. Wɛgunim manja ni o daa ta ma vu o lagɛ nɔɔɔ badonnɛ di o weli da. ⁶ Didan-ni ni o daa ma vu yaga o na nɔɔɔ badonnɛ ta na zigɛ da. O ma bwe-ba o wi: «Bɛɛ mu yi abam zigɛ yo seeni de dum wɔni maama, yi a ba ki kulukulu?» ⁷ Ba ma lar-o ba wi: «Nɔɔɔ-nɔɔɔ wu kwe dibam si di tuni di pa-o.» O ma ta di bantɔ di, si ba vu ba togi ba tuni o kara kam ni.

⁸ Tɔga na lagɛ ka yi tun, o laan ma ta di o tintɔɔna yigɛ tu wum si o ta di tintɔɔna bam, si ba zani ba ba ba joni ba nwan. O ma ta dido si o puli o nwan tintɔɔna balɔ na tu ba kweeli tun. ⁹ Nɔɔɔ balɔ na tu ba sɔɔ tintɔɔna didan-ni ni tun ma ba si ba joni ba nwan. Ba ma nwan-ba sɛbu-dali didua didua. ¹⁰ Ku daari balɔ na puli ba tuni tintɔɔni di laan ma ba si ba joni ba nwan. Ba maa bɔni ni ba a joni nwan ku dwe bantɔ nyim tum. Ba di nan joni sɛbu-dali didua didua mu. ¹¹ Ba ma joni ba sɛbu, yi ba daari ba pɔna di kara kam tu wum ba wi: ¹² «Balɔ na tu kwaga tun tuni finfin yirani mu, nɔɔɔni luu didua te. Dibam nan tu

dí tɔŋɩ tɩtɩtɩ mu, ku ɕɛ dí yɩra wɩa yigə nɩ dɛ dɩm maama wɔnɩ, yɩ nmɔ pa bantɔ ŋwɩɩ maɩ dɩ dɩbam na jonɩ te tɩn.»

¹³ Kara kam tu wɔm ma ləri ba dɩdɩba o wɩ: «A cilonɩ, nii yo. A wɩ kɩ nmɔ kampinə, bɛŋwaanɩ nmɔ sɛ sɩ n tɔŋɩ n jonɩ sɛbu-dalɩ dɩdɩba mu dɛ wɔnɩ. ¹⁴ Nan ja n sɛbu kɔm n viiri, sɩ taanɩ tərə. Amɔ laga, yɩ a ŋwɩ nɔɔnɩ wɩɩ na tu kwaga o tɔŋɩ tɩn, sɩ ku maŋɩ dɩ nmɔ na jonɩ te tɩn.

¹⁵ A nan ba jɩɣɩ cwəŋə sɩ a ma a sɛbu kɔm a kɩ kulɩ a na lagɩ tɩn na? Nmɔ nan jɩɣɩ wɩ-gɔɔ dɩ a na jɩɣɩ wɩ-yonɔ tɩn mu na?»

¹⁶ Mu ku kuri, balɩ na wɩ kwaga nɩ tɩn wú ba ba ji yigə tiinə, yɩ balɩ na wɩ yigə nɩ tɩn wú joori ba ji kwaga tiinə.»

Zezi daa na ŋɔɔnɩ o tɔvɩnɩ taanɩ te tɩn

(Marɩkɩ 10:32-34, Luki 18:31-34)

¹⁷ Zezi dɩ o karabiə dɛɛn ma zanɩ ba maa kɛ Zeruzalem. Ba na wɩ cwəŋə nɩ tɩn, o ma pɔɔrɩ o karabiə fugə-bale bam kɔɔɔ kɔm wɔnɩ o pa ba tɔɣɩ dɩd-o ba veə. ¹⁸ O ma ta dɩ ba o wɩ: «Taá ye-na, dí na maa ve Zeruzalem tɩn, dáanɩ mu ba laan wú ja amɔ Nabiin-bu wɔm ba kɩ kaanɩm yigə tiinə bam dɩ cullu karanyɩna tiinə bam jɩŋa nɩ. Nɔɔna bam kɔntɩ wú dɩ a taanɩ sɩ ku bɩrɩ nɩ a maŋɩ sɩ a tɩ mu. ¹⁹ Ba laan wú daari ba kɩnɩ dwi-ge tiinə bam jɩŋa nɩ. Bantɩ dɩ wú mwanɩ amɔ, yɩ ba daari ba magɩ-nɩ dɩ balaara. Ba laan wú janɩ ba pa tɔvɩn-dagara banɩ nɩ ba gɩ. Da yatɔ dɛ nɩ, a laan wú joori a bi a yagɩ tɔvɩn.»

Zezi cwəŋə kam na jɩɣɩ yaara te tɩn

(Marɩkɩ 10:35-45, Luki 22:24-27)

²⁰ Zebede biə bam nu dɛɛn ma vu Zezi te dɩ o biə bale bam. O ma kuni doonə o yigə nɩ sɩ o loor-o. ²¹ Zezi ma bwe-o o wɩ: «Bɛɛ mu n laga?»

O ma lər-o o wɩ: «Popo, pa ni sɩ n na tu n dɩ n paari dɩm, sɩ n pa a biə bale bantɩ jəni nmɔ tee nɩ, n jazɩm nɩ dɩ n jagwiə nɩ.»

²² Zezi ma ta dɩ ba o wɩ: «Abam tɩtɩ yəri á na loori kulɩ tɩn. Abam wú wanɩ á tɔɣɩ á yaari nɩ a na lagɩ a ba a na yaara yalɩ tɩn na?»

Ba ma lər-o ba wɩ: «ɛɛn, dí wú wanɩ.»

²³ Zezi laan ma ta dɩ ba o wɩ: «Abam wú sɩnɩ á tɔɣɩ á yaari amɔ yaara yam donɩ. Ku daari wɩɩ na wú jəni a jazɩm nɩ naa a jagwiə nɩ amɔ paari dɩm wɔnɩ tɩn, a ba jɩɣɩ cwəŋə sɩ a kuri nɔɔna sɩ ba jəni da. A Ko Wɛ mu maŋɩ o tɩŋɩ je sɩm kɔntɩ, sɩ o pa balɩ na wú ba ba jəni da tɩn.»

²⁴ O karabiə fugə kam na lwarɩ ba donnə bale bam na loori kulɩ Zezi tee nɩ tɩn, ba bana ma tiini ya zanɩ dɩ ba. ²⁵ Zezi laan ma bəŋɩ ba maama, yɩ o ta dɩ ba o wɩ: «Abam maŋɩ á ye lɔɣɩ banɩ pwa na yəni ba jɩɣɩ ba nɔɔna ba bɛɛsɩ te tɩn, yɩ ba dɩdɛɛra mu dɩ dam ba banɩ nɩ.

²⁶ Ku nan na yɩ abam, ku wɩ maŋɩ sɩ ku taa yɩ kɔntɩ donɩ abam tɩtarɩ nɩ. Bɛŋwaanɩ, abam wɩɩ na lagɩ sɩ o ji nɔn-kamunu á wɔnɩ tɩn, kɔntɩ tu maŋɩ sɩ o ji abam maama tɩntɔŋnɩ mu. ²⁷ Wɩɩ na lagɩ sɩ o ji abam yigə tu tɩn, kɔntɩ tu maŋɩ sɩ o ji á gambaa mu. ²⁸ Ku yɩ kɔntɩ donɩ mu, amɔ Nabiin-bu wɔm wɩ tu sɩ nɔɔna tɔŋɩ ba pa-nɩ. Amɔ nan tu sɩ a tɔŋɩ a pa nabiinə mu, sɩ a daari a kwe a ŋwɩa a ma ləni nɔɔna zanzan ŋwɩa Wɛ tee nɩ.»

Zezi na puri lilwə bale yia te tɩn

(Marɩkɩ 10:46-52, Luki 18:35-43)

²⁹ Zezi dɩ o karabiə bam dɛɛn ma nuɩ Zeriko nɩ ba maa kɛa. Ba na maa kɛ tɩn, nɔn-kɔɔɔ maa tɔɣɩ-ba.

³⁰ Lilwə bale dɛɛn ma je cwəŋə kam ni nɩ. Ba na lwarɩ nɩ Zezi mu tɔɣɩ dáanɩ o maa kɛ tɩn, ba laan ma kaasɩ banɩ banɩ dɩ kwər-dɩa ba wɩ: «Dí Yuutu! Pɛ Davidi dwi tu! Duri dɩbam yibwənə!»

³¹ Nɔn-kɔɔɔ kɔm ma kaanɩ-ba sɩ ba pu ba niə. Ba laan ma tiini ba kaasɩ ba wɩ: «Dɩbam Yuutu! Pɛ Davidi dwi tu! Duri dɩbam yibwənə!»

³² Zezi na ni kuntu tun, o ma zigɛ yi o baŋi-ba o bwe o wɛ: «Abam lagɛ si a ki bɛɛ mu a pa abam?»

³³ Ba ma lɛri ba wɛ: «Dí Yuutu, dibam lagɛ si n pa dí yiɔ mu joori ya taa nai.»

³⁴ Zezi ma duri ba nwanja. O ma twɛ o jɛɛ o dwe ba yiɔ yam, yi ya joori ya nai bidwɛ baŋa ni. Ba laan ma zanɛ ba toɔɔ o kwaga.

21

Zezi na zu Zeruzalem yi noona zul-o te tin

(*Mariki 11:1-11,15-19, Luki 19:28-40,45-48, Zan 12:12-19, 2:13-17*)

¹ Zezi di o karabiɛ bam deen ma vu ba twe Zeruzalem. Ba ma vu ba yi tu kudonɔ, ku yiri mu Betifaazi. Ku wu Olivi piu kum saŋa ni mu.

² Zezi laan ma li o karabiɛ bale yi o wɛ: «Ve-na á vu á zu tu kulɔ na wu abam yigɛ ni tin. Á na yi da, á wu na bɛnaga na lægi da, yi bɛna-pɔla di toɔɔ ka wura. Á na nea, si á bwɛli-si á ja ba á pa-ni. ³ Noonu na bwe abam si wonjo, si á ta did-o ni, ku yi dí Yuutu wum mu lagɛ-si. Ku tu wu se o yagɛ o pa abam, yi á ja á ba.»

⁴ Ku ki kuntu, si ku pa We nijonnu wudonɔ deen na tagɛ kulɔ faɛa faɛa tin mu suni ku ki. O deen tagɛ o wɛ:

⁵ «Ve-na á ta di Siyon tiinɛ bam ni:

«Nii-na á pe wum,
o maa buni á te.
Wuntu tu o titi mu,
yi o di bɛnaga o maa bina.
Ka yi bɛna-pɔla mu o diinɛ,
yi ka nu mi zila zɛnim.» »

⁶ Zezi karabiɛ bale bam ma suni ba toɔɔ yigɛ, ba vu ba ki kulɔ o na tagɛ si ba ki tin. ⁷ Ba ma ja bɛna-kwɛn kum di bɛna-pɔla kam ba ba, yi ba li ba gwaaru ba danɛ si baŋa ni. Zezi laan ma di bɛna-pɔla kam, yi ba ve ba maa kea. ⁸ Ba na maa ke tin, ko-foro maa toɔɔ-ba, yi ba zanzan li ba gwaaru ba lwarɛ cwɛnɛ kam yuu ni, si Zezi toɔɔ ti baŋa o ke. Badaara di ma goni vɔvɔ ba di cwɛnɛ kam yuu ni, si o toɔɔ ti baŋa o ke. ⁹ Non-kɔgo kulɔ na wu o yigɛ ni

di o kwaga ni ba ve tin maa kaasa, yi ba te ba wɛ:

«Ozaana! Zulɛ taa wu Pe Davidi dwi tu wum tee ni!»

Zuli-na wulɔ na tu dí Yuutu We yiri nwanɛ tin.

Ozaana! Zulɛ taa wu Baŋa-We tee ni!»

¹⁰ Ba deen ma vu ba maa yi Zeruzalem tu kum ni. Tu kum tiinɛ bam maama ma zanɛ ba yi zulimaa ba sirigi je sum maama. Ba maa bwe ba wɛ: «Noonu wɔɔ mu tintu?»

¹¹ Non-kɔgo kulɔ na toɔɔ Zezi tin maa te ba wɛ: «Wuntu yi We nijonnu Zezi mu, o na nunɛ Galile tu Nazareti tin.»

¹² Zezi deen ma vu o zu We-di-kamunu kum wu. O ma na noona na wu ka kunkolo kum ni ba pipiɛ. O ma zɛli-ba o pa ba nunɛ. O ma vu o ja sɛbu-lɛnnɛ bam taabullu tin o pipiri o pu tiga ni, o pa ba sɛbiɛ bam jagɛ. O ma daari o yigi yitunnu tu noona badonnɛ na je da ba yɛgi kunkwɛn-pulɛ tin o di tiga ni. ¹³ O na wura o zɛli-ba kuntu tin, o ma ta di ba o wɛ: «Ku pupuni We tonɔ kum wuni, ni We mu wɛ: «Amu digɛ kantɔ manɛ si ka taa yi jɛgɛ kalɔ noona na wu ta tui ba warɛ amu da tin mu.» Abam nan pe ku ji nwanɛ joro je.»

¹⁴ Lilwɛ di kwaru deen ma ba Zezi te We-di-kamunu kum wuni, yi o pa ba na yazurɛ. ¹⁵ Zwifɛ kaanum yigɛ tiinɛ bam di ba cullu karanyina tiinɛ bam ma na wo-kɛnkagɛla yalu o na ki tin, yi ba daari ba na biɛ na zigɛ We-digɛ kam kunkolo kum ni ba kaasɛ ba wɛ: «Ozaana! Zulɛ taa wu Pe Davidi dwi tu wum tee ni!»

Ba na ne kuntu tin, ba bana ma zanɛ zanzan. ¹⁶ Ba ma ta di Zezi ba wɛ: «Nmɛ ba ni biɛ bam na te nmɛ taanɛ te? N ba ci-ba si ba yi taa te kuntu na?»

Zezi ma lɛri-ba o wɛ: «A ye ba na te kulɔ tin. Ku nan pupuni We tonɔ kum wuni ku wɛ: «Nmɛ We mu pe biɛ di bu-sɛsin zuli nmɛ di ba niɛ.» Abam manɛ á wu karɛni kuntu na?»

17 O laan ma zaŋi ba tee ni o viiri. O ma nuŋi tiv kum ni o vu Betani, yi o pəni daani.

*Zezi na sooli kapuru yi ku ti te tin
(Mariki 11:12-14,20-24)*

18 Tɔga na puuri tituti tin, o ma zaŋi si o joori o vu Zeruzalem. O na wu cwəŋə ni tin, o kana maa wɔɛ.

19 O ma na kapuru na zigɔ cwəŋə kam daa ni. O ma vu si o nii, yi o piini di vɔɔru yirani mu wura, yi mɔɔla tərə si o di. O ma ta di kapuru kum o wɔ: «N daa n bá joori n lə biə maŋa di maŋa.» O na tagi kuntu tin, kapuru kum ma da ku kwaarɔ bidwi baŋa ni.

20 Zezi karabiə bam na ne kuntu tin, ku ma su-ba. Ba ma bwe ba wɔ: «Ku ki ta mu yi kapuru kum da ku kwaarɔ lila kuntu?»

21 Zezi ma ləri-ba o wɔ: «A lagɔ a ta cɔga mu di abam si, á na ki á wu-didwa di amu yi á ba jigɔ bubwɛa, abam di wó wanɔ á ki kulɔ na ki kapuru kum tin doŋ. Ku nan dai kuntu yirani má. Á wó wanɔ á ta di pu-kamunu kuntu ni, ku gɔ ku na wu me tin ku vu ku tu ninu kum wuni, yi Wɛ nan wó pa ku ki. 22 Kulɔ na wəli da tin, abam na loori woŋo kulɔ maama Wɛ tee ni, yi á na ki wu-didwa ni á wó na, Wɛ wó pa á suni á na-ku.»

Nɔɔna na bwe Zezi dam dim na nuŋi me tin

(Mariki 11:27-33, Luki 20:1-8)

23 Zezi deen ma joori o vu o zu Wɛ-di-kamunu kum wu. O maa wura o bri nɔɔna bam. Zwifə nakwa bam di ba kaanum yigə tiinə bam ma vu o te ba bwe-o ba wɔ: «Wɔɔ dam mu n ma n ki wəənu tiv maama n na ki tin? Wɔɔ mu pe nmu ni si n ta n ki kuntu?»

24 O ma ləri-ba o wɔ: «A di jigɔ bwie a lagɔ a bwe abam. Á na ləri á pa-ni, si a laan bri abam wulɔ na pe amu ni si a tɔŋi tin. 25 A lagɔ a bwe abam a nii, Zan na miisi nɔɔna na wuni tin, ku yi Wɛ mu pe-o cwəŋə naa nabiinə mu?»

O na bwe-ba kuntu tin, ba maa wura ba bwe daani si ba nii, ba na

wó lər-o te tin. Ba maa wɔ: «Dɔbam na ləri dí wɔ, ku yi Wɛ mu, o laan wó bwe dɔbam o nii, beɛ mu yi dí nan wu se Zan taani dim? 26 Ku daari, dí na wɔ ku yi nabiinə mu pe-o cwəŋə, nɔn-kɔgɔ kum wó ja di dɔbam, di ba maama na pai Zan yi Wɛ nijonnu tin ŋwaani.» 27 Ba na bani daani ba ga kulɔ ba na wó ta tin, ba ma ləri Zezi ba wɔ: «Dí yəri wulɔ na pe Zan cwəŋə tin.»

Zezi di ma ta di ba o wɔ: «Ku na yi kuntu, amu di nan bá ta wulɔ na pe amu ni si a taa tɔŋi tin.»

Nɔɔnu di o biə bale mumaŋa

28 Zezi laan ma ta o wɔ: «A lagɔ a maŋi mumaŋi didoŋ a bri abam, si á buŋi á nii. Nɔɔnu mu wura di o biə bale. O ma ta di bu-kwian kam o wɔ: <Ve n tɔŋi a kara ni zim de dim ni.> 29 Bu wum ma lər-o o wɔ: <A bá vu.> Ku na ki fin tin, o ma joori o ləni o wubɔŋa yi o vu o tɔŋi.

30 Nɔɔnu wum daa ma ta di o bu wudon wum si o di vu o kara kam o tɔŋi. Wuntu ma ləri o wɔ: <A ko, áá vu.> Yi o laan daari o wu ve.

31 Kuntu tin, biə bam kuntu bale wuni, wɔɔ mu suni o ki ba ko wum na lagɔ kulɔ tin?»

Ba ma lər-o ba wɔ: «Ku yi bu nakwi wum mu.» Ba na ləri kuntu tin, Zezi laan ma ta di ba o wɔ: «A lagɔ a ta cɔga mu di abam si, nɔn-cicɔguru, ku na yi lampo-jonɔ di kabwəru, wó zu Wɛ paari dim wuni ba daari abam. 32 Beŋwaani, Zan na tu abam te tin, o deen bri abam cwəŋə kalɔ á na wó da si á na cɔga Wɛ tee ni tin, yi á wu se o taani dim. Nɔn-cicɔguru tum nan se-o yi ti ləni ti wuru ti yagɔ kəm-balwaarɔ tum. Abam nan ne bantɔ na ki te tin, yi á daa ta wu se si á ləni á wubɔŋa si á se o taani dim.»

Nɔɔnu di o gaari mumaŋa

(Mariki 12:1-12, Luki 20:9-19)

33 Zezi daa ma ta di ba o wɔ: «Cəgi-na, si a daa maŋi mumaŋi didoŋ a bri abam. Soŋɔ tu wudon mu wura. O ma zaŋi o ci gaari, yi o daari o jəri tweeru tiv yiri na yi

vinyə tɪn dɪ wɔnɪ. O ma daari o kɔ goŋo tɪ-dɪa je nɪ, sɪ o na gwəri tweeru tɪm biə bam, sɪ o kɪ dáanu o nɔ o ka tɪ na bam. O ma daari o cwi dapala sɪ nɔɔnɔ taa je da o yɪri gaari dɪm. O na fɔgi o cɪ-dɪ kuntu tɪn, o laan ma kwe nɔɔna o yagi da sɪ ba taa tɔja, yɪ o daari o beeri o vu tɪv kɔdon.

³⁴ Kɔ na yɪ tweeru tɪm biə bam gwərim maŋa tɪn, o ma tɔŋɪ o tɪntɔŋna, sɪ ba vu nɔɔna balɔ na nii o gaari dɪm baŋa nɪ tɪn te, sɪ ba jɔŋɪ tweeru tɪm biə bam ba ja ba pa-o. ³⁵ O tɪntɔŋna bam na tu tɪn, nɔɔna bam ma ja-ba, ba magɪ dɪdɔba lanyɪranɪ, ba gɔ wɔdon, yɪ ba daari ba dɔlɪ dɪdɔba dɪ kandwa ba gɔ.

³⁶ Gaari dɪm tu wɔm ta ma joori o tɔŋɪ o tɪntɔŋna badonnə nɔɔna bam tee nɪ. Bantɔ kɔgɔ dwe dayigə nɔɔna bam. Nɔɔna bam daa ta ma kɪ bantɔ dɪ kuntu don. ³⁷ Kɔ kweelim nɪ tɪn, o laan ma tɔŋɪ o tɪtɪ bu nɔɔna bam tee nɪ, yɪ o bɔŋɪ nɪ, baá nɪgɪ wɔntɔ. ³⁸ O bu wɔm na maa ve yɪ nɔɔna bam na-o tɪn, ba maa ŋɔɔnɪ daanɪ ba wɪ: <Mɔ gaari dɪm tu bu, wɔntɔ mɔ lagɪ o ba o taa te o ko wɔm wəənu tɪm. Nan pa-na dí gɔ-o, sɪ dí daari dí taa te o wəənu tɪm.> ³⁹ Ba laan ma ja-o ba vanɪ ba ja nuŋɪ gaari dɪm wɔnɪ, ba mag-o ba gɔ.

⁴⁰ Kuntu tɪn, gaari dɪm tu wɔm laan na tuə, oó kɪ nɔɔna bam kuntu tɪta mɔ?»

⁴¹ Zezi na bwe-ba kuntu tɪn, ba laan ma ləri ba wɪ: «O maŋɪ sɪ o gɔ nɔn-balwaarɔ tɪm kuntu mɔ, sɪ o daari o kwe gaari dɪm o pa nɔɔna badonnə sɪ ba taa nii-dɪ, sɪ tweeru tɪm biə bam gwərim maŋa na yiə, sɪ ba taa pa-o o tweeru tɪm biə bam.»

⁴² Zezi daa ma ta dɪ ba o wɪ: «Kɔ pɔpɔnɪ Wɛ tɔnɔ kɔm wɔnɪ kɔ wɪ: <Kandwɛ dɪlɔ lwara na vɪn tɪn laan mɔ joori dɪ ba dɪ ji kandwɛ dɪlɔ na paɪ sɔŋɔ kɔm dana tɪn.

Kuntu yɪ Baŋa-Wɛ mɔ kɪa, yɪ kɔ yɪ wo-kamunu kɔ pa dɪbam.> Abam maŋɪ á wɔ karɪmɪ kuntu na?

⁴³ Kɔ brɪ nɪ Wɛ laan wó jɔŋɪ Dɪ paari

dɪm abam tee nɪ, yɪ Dɪ daari Dɪ pa balɔ na sɛ Dɪ ni tɪn na cwəŋə ba zɔ Dɪ paari dɪm wɔ. [⁴⁴ Kɔ na yɪ kandwɛ dɪlɔ Wɛ na kuri tɪn, nɔɔnɔ wɔlɔ maama na tɔ dɪntɔ baŋa nɪ tɪn, kuntu tu wó tiini o cɔcɔgɪ o tɪtɪ mɔ. Kɔ daari, wɔlɔ maama kandwɛ dɪm na tɔ o baŋa nɪ tɪn, dɪ wó mɪrɪ kuntu tu mɔ.]»

⁴⁵ Zezi dɛɛn na maŋɪ mɪmaŋa yam kuntu maama tɪn, kaanɪm yigə tiinə bam dɪ Farizɪan tiinə bam ma lwarɪ nɪ kɔ yɪ bantɔ taanɪ mɔ o tɛa. ⁴⁶ Ba maa kwaanɪ ba lagɪ cwəŋə sɪ ba ja-o, yɪ ba kwarɪ fɔbɔnɪ dɪ nɔn-kɔgɔ kɔm, bantɔ na pɛ o yɪ Wɛ nijɔŋnɪ tɪn ŋwaanɪ.

22

Pɛ bu kadiri candiə mɪmaŋa (Luki 14:15-24)

¹ Zezi dɛɛn ma maŋɪ mɪmaŋɪ dɪdon o brɪ nɔɔna bam o wɪ: ² «Wɛ paari dɪm nyɪ dɪ pɛ wɔdon na lagɪ sɪ o kɪ kadiri candiə o pa o bu te tɪn. ³ Pɛ wɔm ya tagɪ dɪ nɔɔna badonnə mɔ sɪ ba ba ba tɔgɪ ba dɪ kadiri candiə kam. Dɛ dɪm na tu dɪ yi tɪn, o ma tɔŋɪ o tɪntɔŋna sɪ ba vu ba bɔŋɪ nɔɔna bam kuntu sɪ ba ba. Ba ma wɔ sɛ sɪ ba ba. ⁴ O laan ma joori o tɔŋɪ o tɪntɔŋna badonnə, sɪ ba vu nɔɔna bam te ba ta dɪ ba nɪ: <Ba-na, sɪ amɔ ti wɔŋo maama yɪ a pa ba gɔ na-paala dɪ varɪ-nunuguru. Nan ba-na sɪ dí di candiə kam.>

⁵ Nɔɔna balɔ ba na bɔŋɪ kuntu tɪn ma zanɪ ba vu ba wɔbɔŋa je, ba na ba nɪgɪ o beeri dɪm tɪn ŋwaanɪ. Ba dɪdɔba ve o kara mɔ. Dɪdɔba ma vu sɪ o kɪ o pipiu. ⁶ Nɔɔna balɔ na daari tɪn ma ja pɛ wɔm tɪntɔŋna bam, ba bɛɛsɪ-ba ba gɔ.

⁷ Pɛ wɔm banɪ ma tiini dɪ zanɪ. O ma tɔŋɪ o pamaŋna sɪ ba vu ba gɔ nɔn-gɔra bam kuntu, sɪ ba daari ba zwɛ ba tɪv kɔm maama. ⁸ O laan ma ta dɪ o tɪntɔŋna bam o wɪ: <Kadiri dɪm wɔŋo maama ti kɔ yigə sɪ dí di. A nan na bɔŋɪ balɔ sɪ dí di candiə kam tɪn ya wɔ maŋɪ dɪ ka. ⁹ Nan nuŋɪ-na á vu tɪv kɔm je sɪm maama nɪ, á nii cwe sɪm niə

ni. Á na ne nɔɔnɔ wɔɔɔ maama tɔn, sɔ á bɛn-o sɔ o ba o tɔgɔ o di.»

¹⁰ O tɔntɔɔna bam ma nuɔi ba beeri tɔɔ kɔm maama, ba la nɔɔna balɔ maama ba na ne tɔn, kɔ na yɔ nɔn-ɔɔna dɔ nɔn-balwaarɔ dɔ. Pɛ wɔm sɔɔɔ kɔm ma tiini kɔ su dɔ nɔɔna.

¹¹ Pɛ wɔm laan ma nuɔi sɔ o zaanɔ nɔɔna bam. O ma na nɔɔnɔ dɔdɔa na wɔra o na wɔ zɔ gwar-ɔɔɔ kɔɔ na maɔi dɔ kadiri dim tɔn. ¹² Pɛ wɔm ma bwe-o o wɔ: <A cilon, nmɔ kɔ ta mɔ n tɔgɔ n zɔ yo seeni, yɔ nmɔ wɔ zɔ gɔɔ kɔɔ na lana tɔn?> Nɔɔnɔ wɔm ma ga ka lɛrɛ je. ¹³ Pɛ wɔm laan ma ta dɔ o tɔntɔɔna bam o wɔ: <Ja-na nɔɔnɔ wɔntɔ á vɔ o jɔa dɔ o ne, sɔ á ja-o á nuɔi á dɔ lim wɔntɔ, yaara na wɔ mɛ yɔ nɔɔna keerɛ yɔ ba dɔntɔ ba nwa tɔn.>

¹⁴ Kɔntɔ brɔ ni, Wɛ bɛnɔi nɔɔna zanzan mɔ, yɔ Dɔ daari Dɔ kuri ba finfin yɔranɔ.»

Lampoo ɔwɔm taani
(*Mariki 12:13-17, Luki 20:20-26*)

¹⁵ Farizɔan tiinɔ bam laan ma zaɔi ba vu sɔ ba banɔ ba nii, ba na wɔ kɔ te ba pa Zezi ɔɔɔnɔ o tɔsi sɔ ba ja-o tɔn. ¹⁶ Ba ma li ba karabiɔ badonnɔ, sɔ ba tɔgɔ dɔ Pɛ Erɔdɔ kwaga nɔɔna badonnɔ ba vu Zezi te. Ba ma vu ba ta dɔd-o ba wɔ: «Karanyɔna, dɔbam ye ni nmɔ yɔ cɔga tu mɔ, yɔ n yɛni n brɔ nɔɔna Wɛ cwɛɔɔ kam cɔga. Nmɔ yigɔ tɛrɛ dɔ nɔɔna na bɔɔi kɔɔ ba pa nmɔ tɔn, nmɔ nan ba kuri nɔɔna daanɔ. ¹⁷ Dɔ nan lagɔ sɔ dɔ bwe nmɔ dɔ nii, nmɔ wɔbɔɔa yɔ tɔta mɔ? Dɔbam Zwifɔ bam cullu pɛ ni sɔ dɔ ɔwɔ lampoo dɔ pa lɔgɔ kɔm pa-farɔ wɔm na? Mɔ na kɔ wɔ maɔi?»

¹⁸ Zezi na lwarɔ ba na jɔgɔ wɔbɔɔ-balwaarɔ tɔɔ tɔn, o ma lɛri-ba o wɔ: «Abam yɔ pipiri-nyɔna mɔ. Bɛɛ nan mɔ yɔ á lagɔ sɔ á maɔi-nɔ á nii? ¹⁹ Nan brɔ-na-nɔ sɛbu-dalɔ dɔɔ dɔ na yɛni dɔ ma ɔwɔ lampoo tɔn.»

Ba ma li sɛbu-dalɔ dɔm ba brɔ-o. ²⁰ O ma bwe-ba o wɔ: «Wɔɔ nyɔnyɔgɔ dɔ o yɔri mɔ pɔpɔnɔ dɔ banɔ ni?»

²¹ Ba ma lɛr-o ba wɔ: «Kɔ yɔ pa-farɔ wɔm mɔ.»

O laan ma ta dɔ ba o wɔ: «Kɔ lamma. Nan taá ɔwɔ-na kɔɔ na yɔ pa-farɔ wɔm nyɔm tɔn á pa-o, sɔ á daari á taá paɔ Wɛ kɔɔ dɔ na yɔ Dɔ nyɔm tɔn.»

²² O na lɛri-ba kɔntɔ tɔn, kɔ ma sɔ-ba zanzan. Ba laan ma yag-o yɔ ba viiri.

Twa biim taani
(*Mariki 12:18-27, Luki 20:27-40*)

²³ Dɛ dɔm kɔntɔ ni, Sadustan tiinɔ badonnɔ dɛɛn ma zaɔi ba vu Zezi te. Bantɔ mɔ brɔ ni, nɔɔnɔ na tɔga o daa bá jooɔi o bi tɔn. ²⁴ Ba ma vu ba ta dɔ Zezi ba wɔ: «Karanyɔna, Moyisi dɛɛn brɔ ni, nɔɔnɔ na tɔga, yɔ o dɔ o kaanɔ na ba jɔgɔ biɔ daanɔ, o nu-bu mɔ maɔi sɔ o dɔ kadɛm wɔm sɔ ba lɔ biɔ o cɔɔ kɔɔ na tɔgɔ tɔn ɔwɔanɔ. ²⁵ Kɔntɔ, nu-pugɔ-biɔ barpɛ mɔ ya wɔ dɔbam tɔtarɔ ni. Ba dɔdɔa ma dɔ kaanɔ yɔ o tɔ o daari-o, yɔ o wɔ lɔgɔ bu dɔd-o. Wɔɔ na saɔi tɔn dɔ daa ma lɛri o dɔ kaanɔ wɔm. ²⁶ O dɔ ma tɔ o daari-o. Batɔ tu wɔm dɔ daa ma dɔ-o. Kɔ kɔ kɔntɔ dɔɔ mɔ dɔ ba maama barpɛ, yɔ ba wɔ lɔgɔ bu dɔ kaanɔ wɔm. ²⁷ Ba maama na tɔgɔ tɔn, kaanɔ wɔm dɔ laan ma tɔ. ²⁸ Dɔ nan lagɔ dɔ bwe dɔ nii, ba maama na dɔ kaanɔ wɔm tɔn, ba laan na tu ba bi ba yagɔ tɔntɔ, bantɔ wɔɔ mɔ wɔ ta te kaanɔ wɔm?»

²⁹ Zezi ma lɛri-ba o wɔ: «Abam tiini á tɔsi mɔ. Abam nan wɔ ni Wɛ tɔnɔ kɔm zaasɔm dɔm kuri dɔ, yɔ á yɛri Wɛ dam dɔm na yɔ te tɔn.

³⁰ Bɛɔwɔanɔ, nɔɔna na tu ba bi ba yagɔ tɔntɔ, baá ta nyɔ dɔ Wɛ malesɔ sɔm na yɔ te tɔn mɔ, baara daa bá dɔ kaana, kaana dɔ nan daa bá zɔ banna dɔ. ³¹ Kɔ nan na yɔ twa biim dɔm dɔ, abam maɔi á wɔ karɔm kɔɔ Wɛ na tagɔ Dɔ brɔ abam yɔ kɔ pɔpɔnɔ Dɔ tɔnɔ kɔm wɔntɔ tɔn na?

³² Dɔ tagɔ Dɔ wɔ: <Amɔ yɔ Abraham Wɛ, dɔ Yizakɔ Wɛ, dɔ Zakɔbɔ Wɛ mɔ.> Kɔ brɔ ni bantɔ daa ta jɔgɔ ɔwɔa mɔ Dɔ tee ni, bɛɔwɔanɔ Banɔa-Wɛ yɔ nanɔna Wɛ mɔ sɔ Dɔ dai twa Wɛ.»

³³ Nɔn-kɔgɔ kum na ni Zezi zaasum dum na yi te tun, ku ma tiini ku su-ba.

We niə yam wɔni dɔɔ mu yi kamunu di dwe?

(Mariki 12:28-34, Luki 10:25-28)

³⁴ Farizian tiinə bam deen ma lwarɪ Zezi na ləri Sadusian tiinə bam te tun, ku pa ba daa warɪ taanɪ ba ta. Ba laan ma kikili daanɪ sɪ ba lagɪ cwəŋə ba ma ja-o. ³⁵ Ba wu didwa na yi We cullu tum karanyina tun ma zanɪ sɪ o maŋ-o o nii o swan na yi te tun, o ma bwe-o o wɪ: ³⁶ «Karanyina, We niə yam maama wɔni dɔɔ mu yi kamunu di dwe?»

³⁷ Zezi ma lər-o o wɪ: «Ta n soe n Yuutu Baŋa-We di n bicari maama, di n wu maama, di n wubɔŋa maama. ³⁸ Dintu nan mu yi We dayigə ni yi di yi kamunu. ³⁹ Dɔb na sanɪ tun di nyɪ di dintu mu, di tagɪ di wɪ, ta n soe n doŋ ni n titi te. ⁴⁰ Moyisi zaasum dum di faŋa faŋa We nijɔŋnə bam zaasum dum maama yɔɔri di puli niə yantu yale baŋa ni mu.»

Krisi wɔm We na tɔŋi tun yi Davidi Yuutu mu

(Mariki 12:35-37, Luki 20:41-44)

⁴¹ Farizian tiinə badonnə deen ma ba ba kikili daanɪ. Zezi ma zanɪ o bwe-ba o wɪ: ⁴² «Ku na yi Krisi wɔm We na lagɪ Di tɔŋi tun, abam bɔŋi ni oó ta yi wɔɔ dwi tu mu?»

Ba ma lər-o ba wɪ: «Oó ta yi Pɛ Davidi dwi tu mu.»

⁴³ Zezi laan ma ta di ba o wɪ: «Ku nan wó ki ta mu ku taa yi kuntu? We Joro kum deen pɛ Davidi ŋɔɔni o wɔŋo, yi o bəŋ-o ni o Yuutu. Faŋa faŋa tun Davidi tagɪ o wɪ:

⁴⁴ «Yuutu Baŋa-We tagɪ di a Yuutu Di wɪ:

Ba n jəni a jazum ni, sɪ aá ki nmu duna maama n nɛ kuri ni.»

⁴⁵ Davidi nan na sunɪ o bəŋi Krisi wɔm o wɪ o Yuutu tun, o nan daa wó ki ta mu o taa yi Davidi naa daga?»

⁴⁶ Zezi na tagɪ kuntu tun, nɔɔn-nɔɔnɔ daa maa warɪ sɪ o ləri kulɔkulɔ. Ku na zɪgɪ de dum kuntu

ni tun, nɔɔna bam maama maa kwari sɪ ba daa bwe-o taanɪ.

23

Pipiri-nyina na wó ba na lɛɛrv te tin

(Mariki 12:38-40, Luki 20:45-47, 11:37-54)

¹ Zezi laan ma ŋɔɔni di o karabiə bam di nɔn-kɔgɔ kum maama. ² O ma ta di ba o wɪ: «Ku na yi Farizian tiinə bam di We cullu karanyina tiinə bam, bantɔ mu tu ba ləni Moyisi yuu ni, sɪ ba pa nɔɔna lwarɪ o zaasum dum na yi te tun. ³ Kuntu ŋwaanɪ á maŋi sɪ á taá tɔgɪ kulɔ maama ba na brɪ abam tun. Á nan yi zanɪ á lwəni ba na ki kulɔ maama tun, bɛŋwaanɪ ba titi ba tɔgɪ kulɔ ba na brɪ nɔɔna tun. ⁴ Ba na ki te tun, ba yəni ba yaari nɔɔna mu di cul-dɛɛrv sɪ ba taa tɔgɪ-ti. Ku maa nyɪ di ba na fi-ba sɪ ba zɪŋi zɪla yalɔ duuni na dwe ba zɪŋim tun, yi ba titi yigə tərə sɪ ba twəri zɪla yam finfun di ba zɪŋi. ⁵ Kulɔ na wəli da tun, ba yəni ba brɪ ba kəm-laarɔ tum jaja mu sɪ nɔɔna maama taa nai. Ba yəni ba brɪ ba titi nɔɔna yigə ni, ni ba jɪgɪ We tɔnɔ kum sono, di ba na tiini ba vɔ-ti ba yɪra ni jaja tun. Ba ma ki zala zanzan ba gwaarɔ yɪra ni, sɪ ku pa nɔɔna taa zuli-ba. ⁶ Ba na yəni ba vu nɔɔnɔ sɔŋɔ sɪ ba di candiə, ku yi je-ŋɔŋa je ni mu ba lagɪ sɪ ba taa je da. Ba na zɔ ba We-di sɪm, ba daa ta lagɪ je-kamunnu mu sɪ ba taa je yigə ni. ⁷ Ba na ve yaga, ba lagɪ sɪ nɔɔna maama taa tui ba zuli-ba mu, yi ba ta lagɪ sɪ nɔɔna taa bə-ba ni «Karanyina».

⁸ Ku nan na yi abam, á yi taá lagɪ sɪ ba taa bə abam ni «Karanyina», bɛŋwaanɪ á maama yi nu-biə mu daanɪ, yi á jɪgɪ Karanyina didwa mu. ⁹ Á yi zanɪ á ma nɔɔn-nɔɔnɔ á ma bəŋi ni á «Ko» lɔgɔ baŋa yo, We cwəŋə kam tɔgɪm ŋwaanɪ. Bɛŋwaanɪ abam maama jɪgɪ Ko didwa mu, wuntu mu yi Baŋa-We. ¹⁰ Kulɔ na wəli da tun, á nan yi taá lagɪ sɪ nɔɔna taa bə abam ni «Yigə

tiinə, beŋwaanı á Yigə Tu yi didva mu. Wontu mu yi Krisi wum We na tunjı tin.

11 Abam non-kamunu mu yi wulv na yi tintuŋnu á wonu tin.

12 Beŋwaanı, wulv na zəŋi o titi tin, We wó tu kuntu tu. Wulv nan na tu o titi tin, We wó zəŋi kuntu tu.

13 We cullu karanyına tiinə-ba dı Farizian tiinə-ba, lærv wó á yuu nı. Abam yi pipiri-nyına mu. Á yəni á cı cwəŋə á pa nɔɔna warı sı ba zıv We paarı dım wonu. Abam titi ba lagı sı á zıv, yi á daarı á cı balv maama na lagı sı ba zıv tin cwəŋə.

[14 We cullu karanyına tiinə-ba dı Farizian tiinə-ba, lærv wó á yuu nı. Abam yi pipiri-nyına mu. Á yəni á ganı kadənə á jonı ba wəənu. Á kwəri á kı We-lor-dıdwaaru sı kú taa nyı nı á yi non-ŋona mu te. Kuntu ŋwaanı We wó tiini Dı pa abam na cam kú ja gaalı.]

15 We cullu karanyına tiinə-ba dı Farizian tiinə-ba, lærv wó á yuu nı. Abam yi pipiri-nyına mu. Á yəni á beeri lıgv baŋa je maama mu sı á nii, á wó wanı á pa dwi-ge tu didva ba o tıgı cullu tılv We na pe dıbam Zwifə bam tin na. Bantu didva nan na tu o se We, á laan wó brı-o á titi cullu mu, sı á pa o tiini o ji min-tıv nɔɔnu kú dwəni abam titi na yi te tin.

16 Lærv wó á yuu nı. Abam nyı dı lilwə na vanı ba donnə lilwə te tin mu. Abam yəni á brı nɔɔna á wı, nɔɔnu na dugı durə dı We-dı-kamunu kum, kuntu dai kulukulv. Á ma daarı á brı á wı, nɔɔnu nan na dugı dı səbu-sıŋa kalv na wó We-dıgə kam wonu tin, kú yi fıfıv mu sı kuntu tu kı kulv o na dugı dı kú tin. 17 Abam yi jwəeru yi á kwəri á nyı dı lilwə mu. Kú yi digə kam na yi We nyım tin ŋwaanı mu pe səbu-sıŋa kam dı yi We nyım. Kuntu tin, tintu wonu kɔɔ mu jıgı kırı kú dwe kudoŋ? 18 Abam daa ta brı nı, nɔɔnu na dugı dı We kaanım bimbim dım, kuntu dai kulukulv. Á ma daarı á brı nı, nɔɔnu na dugı

dı kaanım wəənu tılv maama na tıgı bimbim dım baŋa nı tin, kú yi fıfıv mu sı kuntu tu kı kulv o na dugı dı kú tin. 19 Abam nyı dı lilwə mu yi á ba nai kulv na yi cıga tin. Kú yi bimbim dım na yi We nyım tin mu pe kaanım wəənu tım dı yi We nyım. Kuntu tin, tintu wonu kɔɔ mu jıgı kırı kú dwe kudoŋ? 20 Kuntu, nɔɔnu wulv na dugı dı kaanım bimbim dım tin, kú brı nı kuntu tu dugı dı bimbim dım titi kú wəli dı woŋo kulv maama na tıgı dı baŋa nı tin mu. 21 Wulv dı na dugı dı We-dıgə kam tin, kú brı nı kuntu tu dugı dı We mu, We na wó ka wonu tin ŋwaanı. 22 Nɔɔnu wulv dı nan na dugı dı We-sɔŋo kum tin, kú brı nı kuntu tu dugı dı We paarı jangɔŋo kum mu, kú brı nı kuntu tu dugı dı Baŋa-We mu.

23 We cullu karanyına tiinə-ba dı Farizian tiinə-ba, lærv wó á yuu nı. Abam yi pipiri-nyına mu. Kú na maŋı kú yi dwə dwı maama, ba zı ba daga dı, á yəni á lı We təri á pa-Dı. Kú lana. Kú daarı á yıgə tərə dı We niə yadaara yalv na tiini ya yi kamunə tin, nıneeni cıga tıgım dı yıbwən-durə dı wó-dıdva kəm. Kú ya maŋı sı á taá kı wəənu tım kuntu mu sı á yi yagı We niə yadaara yam. 24 Abam sıını á nyı dı lilwə balv na vaı ba donnə lilwə tin mu. Abam nyı dı nɔɔna balv na lagı ba nyɔ na, yi ba yəni ba leeri-ba, sı kalisi na wura sı ba lı-dı ba yagı, yi ba yıgə nan tərə dı wo-kamunu kulv ba na liri tin, kú na maŋı kú ma dı yogondi dı.

25 We cullu karanyına tiinə-ba dı Farizian tiinə-ba, lærv wó á yuu nı. Abam yi pipiri-nyına mu. Abam ŋwıa kam nyı dı ba na sın zwı dı kabəli kwe sı kú tıgı cullu na brı te yi sı wó su dı digıru te tin mu. Abam wuru su dı kampınə dı pu-sıŋa mu. 26 Farizian tu, nmu nyı dı lilwe mu te. Nmu maŋı sı n da yıgə n sın n zwı wó mu, sı sı kwe dı daa yi taa jıgı digıru.

27 We cullu karanyına tiinə-ba dı

Fariztan tiinə-ba, lɛɛrv wɔ á yuu nɪ. Abam yɪ pipiri-nyɪna mu. Abam nyɪ dɪ yibeelə yalɔ ba na fɔgɪ ya kwaga sɪ ya taa lana nɔɔna yibiyə nɪ tɪn mu. Yibeelə yam kɔntu wɔ ma su dɪ twa kwi, yɪ ya tiini ya yɪ digiru yɪranɪ. ²⁸ Abam dɪ nan yɪ kɔntu mu. Á paɪ á jɪgɪ cɪga mu nɔɔna yibiyə nɪ, yɪ á wɔrv laan su dɪ lwarɪm yɪranɪ, dɪdaanɪ pipirə kikiə.

²⁹ Wɛ cullu karanyɪna tiinə-ba dɪ Fariztan tiinə-ba, lɛɛrv wɔ á yuu nɪ. Abam yɪ pipiri-nyɪna mu. Abam yəni á fɔgɪ á kɪ faɲa faɲa Wɛ nijonɲə bam yibeelə, yɪ á daari á kwe Wɛ nɔn-ɲɔna bam yibeelə lanyɪranɪ. ³⁰ Á ma daari á tɛ á wɪ, abam dɛɛn ya na wɔra á kwə nakwa bam maɲa kam nɪ, á ya bá sɛ á wəli dɪ ba á gv Wɛ nijonɲə bam. ³¹ Abam tɪtɪ nitaanɪ nan mu bri nɪ á yɪ balɔ na gv Wɛ nijonɲə bam tɪn biə. ³² Kɔntu, nan kwaanɪ-na á tɔɲɪ á kwə nakwa bam na kɪ wo-lwaanɔ tɪlɔ ba daari tɪn sɪ kv vu kv ti. ³³ Abam dɪ á kwə bam maama nyɪ dɪ bɪsankwi-dwə mu. Á bri á bá lu min-tɪv cam dɪm wɔnɪ. ³⁴ Kɔntu ɲwaanɪ a lagɪ a tɔɲɪ a nijonɲə abam tee nɪ, dɪ yiyɪu tiinə dɪ Wɛ tɔnɔ karanyɪna tiinə dɪ. Abam wó ja badaara á gv, yɪ á daari á pa badaara tɔvɔn-dagara baɲa nɪ á gv. Á ma wó ja badaara á Wɛ-di sɪm wɔnɪ á magɪ, yɪ á daari á taá tɔgɪ ba nɛ tɪv dɪ tɪv á bɛɛsɪ-ba. ³⁵ Kɔntu ɲwaanɪ Wɛ wó pa abam na cam nɪnɛɛnɪ kv yɪ abam tɪtɪ mu gv nɔn-ɲɔna balɔ maama ba na maɲɪ ba gv lɔgv pulim nɪ sɪ kv ba kv yɪ zɪm tɪn. Kv na puli dɪ Abɛlɪ wɔlv na yɪ nɔn-ɲɔm tɪn, sɪ kv ba kv kweeli dɪ Barasɪ bu Zakari wɔlv abam kwə na gv Wɛ di-laa kɔm dɪ Wɛ kaanɪm bimbim dɪm tɪtari nɪ tɪn. ³⁶ A lagɪ a ta cɪga mu dɪ abam sɪ, nɔɔna bantu maama caa wó ta tɔgɪ zɪm nɔɔna bam.»

Zezi wɔ na cɔgɪ Zeruzalem tiinə ɲwaanɪ te tɪn
(Luki 13:34-35)

³⁷ «Həii! Zeruzalem tiinə-ba, á yəni á gv Wɛ nijonɲə, yɪ á dɔlɪ

nɔɔna balɔ Wɛ na tɔɲɪ abam tee nɪ tɪn dɪ kandwa. Kuni zanzan mu a ya lagɪ sɪ a la abam nɔn-biə a kɪ daanɪ, sɪ a taa nii á baɲa nɪ, nɪnɛɛnɪ corɔ na kukwəri kv biə kv kɪ kv vwana kuri nɪ te tɪn. Abam maa ba sɛa. ³⁸ Kɔntu ɲwaanɪ abam tɪv kɔm laan wó ba kv ji di-dwəɛnu. ³⁹ Nan taá ye-na nɪ, á daa bá na-nɪ sɪ kv taa ve maɲa kalɔ á na wó ta á wɪ: «Zulina wɔlv na bɪnɪ dɪ Yuutu Wɛ yɪri ɲwaanɪ tɪn.» »

24

Lɛɛrv na wó ba lɔgv baɲa te tɪn
(Mariki 13:1-23, Luki 21:5-24)

¹ Zezi laan ma nunji Wɛ-dikamunu kɔm nɪ sɪ o viiri. O na maa kɛ tɪn, o karabiə bam ma ba o te, sɪ ba pa o maanɪ Wɛ-digə kam lɔɔm dɪm na lana te. ² O ma ta dɪ ba o wɪ: «Abam wɔ nɛ ka na yɪ te tɪn na? A lagɪ a ta cɪga mu dɪ abam sɪ, ka maama wó ba ka tɔ tɪga nɪ ka cɔgɪ maama. Kandwe daa bá danɪ dɪ donɲə baɲa nɪ.»

³ Zezi dɛɛn ma vu o jəni Olivi piu kɔm yuu nɪ. O karabiə bam yɪranɪ ma vu o te, yɪ ba bwe-o ba wɪ: «Maɲa kɔɔ mu Wɛ-digə kam wó ba ka tɔ kɔntu? Bɛɛ mu lagɪ kv kɪ maana kv bri dɪbam nɪ maɲa kam yɪ sɪ nmu joori n ba lɔgv baɲa, sɪ lɔgv tiim mɪmaɲa laan yɪ?»

⁴ Zezi ma ləri-ba o wɪ: «Á fɔgɪ á cɪ á tɪtɪ, sɪ á yɪ pa nɔɔn-nɔɔnɔv gant abam. ⁵ Bɛɲwaanɪ nɔɔna zanzan wó ba abam te, yɪ baá ma amv yɪri ba ma gant abam ba wɪ, bam dɪdɔv dɪdɔv mu yɪ Krisi wɔm Wɛ na tɔɲɪ tɪn. Kɔntu donɲə mu baá gant nɔɔna zanzan. ⁶ Á wó ba á na tigurə na wɔ abam je sɪm nɪ, yɪ á kwəri á ni ka ɲwa tɪnɪ dɪlv na baɲwe tɪn nɪ. Nan yɪ pa-na fɔvɔnɪ zɔv abam, bɛɲwaanɪ wəɛnu tɪm kɔntu maama maɲɪ sɪ tɪ kɪ mu, yɪ kv ta dai lɔgv tiim maɲa. ⁷ Dwi wó zaɲɪ dɪ kɪ jara dɪ dwi dɪdonɲə, yɪ tɪv dɪ kv donɲə wó zaɲɪ tɪ magɪ jara. Kana dɪ wó ba ka taa wɔ je zanzan nɪ, yɪ tɪga dɪ wó sisiɲɪ je sɪdonnə nɪ. ⁸ Wəɛnu tɪm

kuntu maama nan nyi di kaani na sɔŋɔ o vri pugə yi ka wɔɛ te tin mu, yi cam daa ta wu kwaga ni.

⁹ Kantu maɲa kam ni nɔɔna wu ja abam ba ki didɛera jia ni si ba beesi abam, yi ba daari ba gu abam. Abam na yi amu nɔɔna tin ɲwaani, lugu baɲa nɔɔna maama wu ta culi abam. ¹⁰ Kantu maɲa ni nɔɔna zanzan wu ba ba yagi amu kwaga tɔgum. Nɔɔna badaara wu ku dakurə ba bri daani, yi badonnə di wu ta culi daani. ¹¹ Nɔɔna zanzan wu ba ba bri ni ba yi We nijonɲə mu yi ba dai, yi baá gani nɔɔna zanzan. ¹² Wo-balwaarɔ tim na wu ba ti tiini ti gaali tin, kuu pa nɔɔna zanzan sono ti. ¹³ Wulu maama nan na ki pu-dia o zigɔ kəŋkəŋ si ku vu ku yi kweelim tin, We wu vri kuntu tu ɲwɔa. ¹⁴ Nɔɔna di wu beeri lugu baɲa je maama ba tɔɔli We kwərywəŋə kam ni We lagi DI di paari nɔɔna titari ni, si ku taa yi maana nabiinə maama tee ni, si lugu tiim laan yi.

¹⁵ Abam nan wu ba á na wo-lɔŋɔ kulɔ na yi cɔgɔnɔ tin na wu ba ku zu ku zigɔ We titi di-kamunu kum wɔni ku cɔgɔ-ka. We nijonɲu Daniyelɔ maɲi o ta wo-lɔŋɔ kum kuntu taani. (A lagi a ta di abam si wulu na karimi tin, si o kwaanɔ o ni ku kuri lanyirani.)

¹⁶ Abam na ne wo-lɔŋɔ kum kuntu, si abam balɔ na zuuri Zude ni tin ki lila á nuɲi á duri á vu pweeru yuu á səgi da. ¹⁷ Nɔɔnɔ nan na wu nayuu ni, o daa yi tu o zu digə si o kwe kulukulu. ¹⁸ Nɔɔnɔ wulu nan na wu kara ni tin, o di yi joori sɔŋɔ si o kwe o gɔɔ o zu. ¹⁹ Kantu maɲa kam ni kuu tiini ku taa yi leeru di kaana balɔ na jigɔ pwi tin, di balɔ na jigɔ biə yi ba ɲɔgɔ yuli tin. ²⁰ Nan taá loori-na We, si cam durim dim kuntu yi zani di ba taa yi waarɔ mumaɲa ni naa siun de dim ni. ²¹ Benwaani yaara yalu na lagi ya ba maɲa kam kuntu ni tin wu ta tiini ya camma ya dwe yalu na maɲi ya ki lugu pulim maɲa ni si

ku ba ku yi zum tin. Yaara yantu nan na ke, yaara yadonnə daa ba ba nuneeni yantu te. ²² Baɲa-We na wu pe yaara yam da yam tri, nɔɔnɔnɔ bá wəri. Ku nan yi We titi nɔɔna bam DI na kuri tin ɲwaani mu DI wu pa yaara yam da yam tri.

²³ Kantu maɲa kam ni, nɔɔnɔ wulu maama na tagɔ di abam o wɔ: <Nii-na Kri si wum We na tɔŋɔ tin wu yo seeni> naa: <O wu jəgə kadoŋ ni>, si á yi se kuntu tu. ²⁴ Nɔɔna badaara wu zani ba bri ni bam didua didua yi Kri si wum We na tɔŋɔ tin mu, yi ba yagi ba dai. Badonnə di wu bri ni bantu yi We nijonɲə mu, yi ba yagi ba dai. Ba ma wu ki wokinkagila yalu na wu su nɔɔna tin, si ba ya na wai, si ba sɔgɔ We titi nɔɔna balɔ DI na kuri tin. ²⁵ Nii-na, amu nan wuuri a ta a bri abam mu, yi ka maɲa kam ta wu yi.

²⁶ Woŋo kulɔ na wəli da tin, nɔɔna na tagɔ di abam ba wɔ: <Nii-na Kri si tu o wu kagɔa wɔni>, si á yi zani á vu da. Naa ba na tagɔ ba wɔ: <Nii-na, si o wu sɔŋɔ kuntu ni>, si á yi se. ²⁷ Benwaani, de dim amu Nabiin-bu wum na lagi a ba lugu baɲa tin na yiə, kuu ta nyi di dɔa na pipili weyuu ni ka zigɔ bri-kwaga ni ka vu ka yi mancoŋo te tin mu, ²⁸ ni bitardindia na tagɔ ka wɔ: <Wo-tɔɔ na wu me tin, duurə di gilimi da mu.> »

Nabiin-bu wum na wu ba lugu baɲa te tin

(Mariki 13:24-27, Luki 21:25-28)

²⁹ «Yaara yam kuntu maɲa kam na tu ka ke, ku bá daani, yi wɔa kam laan ji nazono tim tim. Cana di daa bá funji si pooni taa wɔra. Weyuu wu sisanji yi calcwɔ sim wu kwəri si tu tɔga ni, yi wəənu tɔɔ maama na wu weyuu ni tin wu vugimi daani.

³⁰ Nɔɔna laan wu na wo-kinkagili weyuu ni, si ku bri ni Nabiin-bu wum maa bɔna. Lugu baɲa dwi tiinə maama wu ta keerə, di ba na

ne Nabiin-bu wum na maa biɓni tɪn. Oó ta wu weyuu ni kunkwænu baɓa ni o biɓna di dam, yi We paari-zulæ zanzan wu o tee ni. ³¹ Nabon-zonɔ wó tiini ku taa wu weyuu ni, yi Nabiin-bu wum laan wó pa o malesi sim nuɓi si jagi si vu lugu baɓa je maama, ku na yi wa-puli di wazuri, jazim di jagwiæ, si la o noona balu We na kuri tɪn je maama si ki daani.»

Kapuru nyinyugu na zaasi dibam kulɔ tɪn

(Mariki 13:28-31, Luki 21:29-33)

³² «Nan maani-na á nii kapuru na yi te tɪn. Kuntu na yæni ku wura ku kwi vɔɔru, á yæni á lwarɪ ni ku twe yadæ. ³³ Ku nan yi bidwi mu di á na ne wænu tilu maama a na tagi a bri abam tɪn na wura ti kia, si á lwarɪ ni Nabiin-bu wum tum dum laan twe di ti mu. ³⁴ A lagɪ a ta ciɓa mu di abam si, wænu tum kuntu maama wó ba ti wura ti kia, yi zim noona bam ta wu tigi ba ti. ³⁵ Weyuu di tɪga baɓa maama wó ba ti ke, yi amu taani dum bá ke maɓa di maɓa.»

We yirani mu ye lugu tiim de
(Mariki 13:32-37, Luki 17:26-30,34-36)

³⁶ «Noon-noonu yæri de dilu Nabiin-bu wum na lagɪ o joori o ba tɪn, noon-noonu yæri de dum wuni maɓa kam o na wó ba tɪn, ku na maɓi ku yi We malesi sim di DI Bu wum titi di. Ku nan yi a Ko Baɓa-We yirani mu ye. ³⁷ Nabiin-bu wum na wó joori o ba maɓa kalu tɪn, ku ta nyi nɪɛni ku deen na ki Nowe maɓa kam ni te tɪn. ³⁸ Ku na wó loori du-fara kam ninim tɪn, noona deen di ba wodiiru, yi ba daari ba di kaana, yi kaana di zuri banna, si ku vu ku yi de dum Nowe na zu naboro kamunu kum wu tɪn. ³⁹ Ba deen wu lwarɪ wono kulɔ na lagɪ ku ba ku ki tɪn, si ku vu ku yi maɓa kalu du-fara kam na bam na tu ba li noona bam maama tɪn. Nabiin-bu wum di lagɪ o ba kuntu don mu. ⁴⁰ Kantu maɓa kam ni, noona bale na wu kara ni ba tɔɓa, We wó

li ba diduɓa DI daari wodon wum. ⁴¹ Kaana bale di na wura ba cu muni noɔɔ ni, We wó li ba diduɓa DI daari wodon wum.

⁴² Kuntu ɓwaani, á fɔɔɔ á ci á titi, si á yæri de dum á Yuutu wum na wó joori o ba tɪn. ⁴³ Lwarɪ-na si, soɔɔ tu ya na lwarɪ maɓa kalu ɓwuni na lagɪ o ba titi ni o ɔɔ tɪn, o ya wó yiri o soɔɔ kum, si ɓwuni wum yi na cwæɓæ o zu o ɔɔ. ⁴⁴ Kuntu tɪn, abam maɓi si á ci á titi mu, beɓwaani amu Nabiin-bu wum lagɪ a ba maɓa kalu abam na ba buɓi ni aá ba tɪn mu.»

Tintɔɓ-ɓum di tintɔɓ-balɔɔ mumaɓa

(Luki 12:41-48)

⁴⁵ «Woo mu yi tintɔɓ-ɓum wulu na jigi wubɔɓa tɪn? O nyi nɪɛni tintɔɓɔ wulu o yuutu na yagi o titɔɓa o pa-o yi o daari o vu cwæɓæ tɪn. O yuutu wum ma li-o si o taa nii o donnæ tintɔɓna bam baɓa ni, si o daari o taa pa-ba ba ni-wodi maɓa maama. ⁴⁶ O yuutu wum na joori o ba, yi o piini di o ki kulɔ maama o na wi o ki tɪn, tintɔɓɔ wum kuntu laan wó na yu-yoɔɔ. ⁴⁷ A lagɪ a ta ciɓa mu di abam si, o yuutu wum laan wó pa o taa nii o jɔɔɔɔ tum maama baɓa ni.

⁴⁸ O nan na yi tintɔɓ-balɔɔ yi o buɓi ni, o yuutu wum daani zanzan yi o ba tui, ⁴⁹ yi o na jigi o donnæ tintɔɓna bam o maga, yi o daari o toɔɔ di sa-nyɔɔa o di yi o nyɔ sana di ba, ⁵⁰ tintɔɓɔ wum kuntu yuutu wum laan wó joori o ba de dum tintɔɓɔ wum na ba buɓi ni oó ba tɪn, di maɓa kalu o na wó ba o zu tɪn. ⁵¹ O yuutu wum nan na tu o pɔɔɔ o kuntu, o laan wó pa o na cam, yi o daari o pa o toɔɔ di pipiri-nyina o na yaara zanzan, jægæ kalu ni ba na wó ta keeræ yi ba duni ba nwa tɪn.»

25

Bukwa fugæ mumaɓa

¹ «Kantu maɓa kam ni We paari dum wó ta nyi di bukwa fugæ na zaɓi

ba vu si ba jeeri kan-bar-duburu te tun. Ba ma kwe ba min-zwænu ba ja wæli da ba vu. ² Bukwa bam banu maa yi jwæru, yi banu bam yi swan tiinæ. ³ Balu na ba jigɔ swan tun ma wu ki nugæ ba wæli da, si ba taa ki ba min-zwænu tum ni. ⁴ Ku daari swan tiinæ bam ma ki nugæ wænu wuni ba ziæ. ⁵ Kan-baru wum na tiini o daani yi o ba tui tun, ku ma pa ba maama tigi ba dæa.

⁶ Tɔga na tu ka kwuru tun, nɔɔna maa tɔɔli ba wɔ: <Kan-baru wum maa buɔna! Zani-na á nunji á jeer-o.>

⁷ Bukwa bam ma zani ba tarigi ba min-zwænu tum. ⁸ Bukwa balu na ba jigɔ swan tun min-zwænu tum maa lagi ti dwe. Ba ma ta di ba donnæ swan tiinæ bam si ba ki nugæ ba pa-ba, si ba min-zwænu tum lagi ti dwe. ⁹ Swan tiinæ bam ma læri ba wɔ: <Aye, nugæ kam ba daga si ka yi dibam maama. Kuntu njwaani, abam di ve balu na jigɔ nugæ ba yægi tun te á yægi.>

¹⁰ Ba laan ma ke si ba yægi. Ba na ke ba daari tun, mu kan-baru wum yiæ. Badaara bam na manɔ ba ti ba yigæ tun, ba ma tɔgi di kan-baru wum ba vu ba zu kadiri dim sɔɔɔ kum. Ba ma pi manɔɔo kum ni.

¹¹ Ku na ki finfin tun, mu bukwa banu balu na ba jigɔ swan tun laan tuæ, yi ba bæni kan-baru wum ba wɔ: <Di yuutu, di yuutu, puri si di zu!>

¹² O ma læri-ba o wɔ: <A lagi a ta ciga mu di abam si, a yæri abam.>

¹³ Kuntu njwaani á manɔ si á taá cu á titi, bænjwaani á yæri de dilu naa manɔ kalu amu Nabiin-bu wum na wu joori a ba tun.>

Tintɔɔna batɔ mɔmanɔ (Luki 19:11-27)

¹⁴ «We paari dim daa ta nyi di sɔɔɔ tu wudɔɔ na lagi o nunji o vu cwæŋæ. O ma bæni o tintɔɔna, yi o kwe o wænu o pa-ba si ba taa niæ. ¹⁵ O ma cæ sæbu-dala murr-tinu (5.000) o pa ba diduwa, yi o daari o pa diduwa sæbu-dala murr-tile (2.000). O ma pa diduwa kam di sæbu-dala muru diduwa (1.000). O nan pæ-ba sæbu

kum, si ku manɔ ba diduwa diduwa dam na mai te tun mu. O laan ma daari o viiri. ¹⁶ Tintɔɔnu wulu na jɔɔni sæbu-dala murr-tinu tum tun ma ki lila o kwe sæbu kum o ma ki pipiu, yi o na sæbu-dala murr-tinu nyɔɔri o wæli da. ¹⁷ Sæbu-dala murr-tile tu wum di ma na sæbu-dala murr-tile nyɔɔri o wæli da. ¹⁸ Ku daari sæbu-dala muru diduwa kam tu wum ma kwe sæbu kulɔ o tu wum na pæ-o tun o ku gɔɔo o suli da.

¹⁹ Ku na daani tun, sɔɔɔ tu wum laan ma joori. O ma bæni o tintɔɔna bam si ba ba ba jeeli o sæbu kum ba nii. ²⁰ Sæbu-dala murr-tinu tum tu wum ma ja sæbu-dala murr-tinu nyɔɔri dilu o na nɛ tun o wæli da o vu o pa-o. O ma ta di o tu wum o wɔ: <Amu yuutu, nii. Nmu ya n pæ-ni sæbu-dala murr-tinu mu, yi a laan ki pipiu a na sæbu-dala murr-tinu nyɔɔri a wæli da.> ²¹ O tu wum ma lær-o o wɔ: <Nmu ki ciga, n jigɔ yawala, n yi tintɔɔ-nɔm. Nmu suni n ki ciga di n na nii kulɔ finfin a na ki n jɔɔni ni tun banɔ ni. Kuntu, a laan wu pa n ta n nii a wænu zanzan banɔ ni. Nan ba si di ki wupolo daani.>

²² Sæbu-dala murr-tile tu wum di ma vu o te, yi o ta diduwa o wɔ: <A yuutu, nmu ya n pæ-ni sæbu-dala murr-tile mu, yi a laan ki pipiu a na sæbu-dala murr-tile a wæli da.>

²³ O tu wum ma lær-o o wɔ: <Nmu ki ciga, n jigɔ yawala, n yi tintɔɔ-nɔm. Nmu suni n ki ciga di n na nii kulɔ finfin a na ki n jɔɔni ni tun banɔ ni. Kuntu, a laan wu pa n ta n nii a wænu zanzan banɔ ni. Nan ba si di ki wupolo daani.>

²⁴ Sæbu-dala muru diduwa kam tu wum laan ma vu o ta di o tu wum o wɔ: <Amu yuutu, a ye ni nmu lanɔ dana. N yæni n zagɔ muna yalu n titi na wu dugi tun, yi n daari n jɔɔni nyɔɔri dilu na dai nmu titɔɔna nyim tun. ²⁵ Kuntu njwaani a kwari fɔɔni di nmu, yi a kwe nmu sæbu kum a vu a suli tɔga ni. Nan joori n jɔɔni n sæbu kum.>

26 O tu wòm ma ta díd-o o wí: <Nmú yí tuntùŋ-balóró múb, yí n jígí yawóró zanzan. Nmú na ye ní amú laŋa dana, yí a yəni a zagí muna yalú a títi na wú dugí tìn, yí a lagí nyóórí dílú na dai a titùŋa nyím tìn, 27 kú ya maŋí sí nmú kwe a səbu kóm n tíjì bankí ní. Nmú ya na kí kúntú, a ya wú ba a jóni-kú dí nyóórí. 28 Kúntú tìn, jóni-na səbu-dala múrú dídba kam o tee ní á pa wúlú na jígí səbu-dala múrr-fugə kam tìn. 29 Bəŋwaani, nɔɔnɔ na maŋí o jígí woŋo, o ta wú jóni kudoŋ o wəli da sí kú tiini kú taa daga. Nɔɔnɔ wúlú nan na maŋí o ba jígí kulukulú tìn laan wú ba o ga kulú finfin o ya na jígí tìn dí múb. 30 Kú nan na yí tuntùŋ-kayaa kantú, ja-o-na á nunjì á dí á yagí lim jəgə ní, me yaara na tiini ya wúra yí nɔɔna keerə yí ba dɔnɔ ba nwa tìn.> »

Nabiin-bu wòm na wú ba o di paari yí o pɔɔri nɔɔna daani te tìn

31 «Nabiin-bu wòm nan na joori o ba dí o paari-zulə yam, yí Wé malesí sım maama tɔgí sí wú o tee ní, o laan wú ba o jəni o paari jangɔŋo kóm baŋa ní. 32 Lúgú baŋa dwi tiinə maama wú ba ba la daani o yigə ní. O laan wú pɔɔri-ba kuni bɛle, ní nayírú na pɔɔri o peeni dí o bɔnɔ daani te tìn. 33 Oó pɔɔri peeni sım o pa sí taa wú o jazım ní, yí o daari o yagí bɔnɔ dım o jagwiə ní. 34 Nabiin-bu wòm na yí pɛ kúntú tìn, o laan wú ta dí balú na wú o jazım ní tìn o wí: <Abam balú a Kó Wé na kí lanyírani tìn, á ba-na á tɔgí á dí paari dílú DÍ na maŋí DÍ tíjì DÍ pa abam, kú na síŋí lúgú pulim ní tìn. 35 Bəŋwaani, kana dɛen jaani amú, yí á pa-ní wɔdiu yí a dí. Na-nyóm dɛen jaani-ní, yí á pa-ní na yí a nyɔ. A dɛen tu abam sam, yí á kí-ní voro lanyírani. 36 A dɛen ba jígí gɔró sí a zú, yí á pa-ní gɔró. A dɛen ba jígí yazurə, yí á ba á nii-ní. Ba dɛen kí-ní pɔna digə ní, yí á ba á nii-ní.>

37 Wé nɔn-ŋɔna bam laan wú zanɔ ba bwe-o ba nii: <Dí Yuutu, maŋa

kɔɔ múb díbam nɛ kana jígí nmú yí dí pa-m wɔdiu yí n dí, naa na-nyóm jígí-m yí dí pa-m na yí n nyɔ?

38 Maŋa kɔɔ múb nmú tu díbam sam yí dí kí nmú voro, naa maŋa kɔɔ múb n ba jígí gɔró yí dí pa-m gɔró, 39 naa maŋa kɔɔ múb nmú ba jígí yazurə naa n wú pɔna digə ní yí dí ba dí nii-m?>

40 Pɛ wòm laan wú ləri o ta dí ba o wí: <A lagí a ta cíga múb dí abam sí, abam nan na kí kúntú doŋ á ma á wəli a nɔɔna bam tìn, kú na maŋí kú yí wúlú na tiini o muri ba maama wɔnɔ tìn dí, kú yí amú múb á kí kúntú.>

41 O laan ma wú daari o ta dí balú na wú o jagwiə ní tìn o wí: <Á ve daa a tee ní, sí abam múb yí balú Wé sɔɔla na wú á yuu ní tìn. Ké-na á vu á zú mini dílú na ba dwe tìn wú, Wé na maŋí DÍ tíjì sí DÍ pa sɔtaani dí dí malesí sım tìn. 42 Bəŋwaani, kana dɛen jaani amú, yí á wú pɛ-ní wɔdiu sí a dí. Na-nyóm dí ma ja-ní, yí á wú pɛ-ní na sí a nyɔ. 43 A dɛen tu abam sam, yí á wú kí-ní voro. A dɛen ba jígí gɔró, yí á wú pɛ-ní gɔró sí a zú. A dɛen ba jígí yazurə, yí ba ta kwəri ba kí-ní pɔna digə ní, yí á wú tu sí á nii-ní.>

44 Ba ma wú ləri ba bwe-o ba wí: <Dí Yuutu, maŋa kɔɔ múb díbam kí nmú kúntú? Maŋa kɔɔ múb dí nɛ kana dí na-nyóm na jígí nmú, naa n na yí vəru, naa n ba jígí gɔró, naa n ba jígí yazurə, naa ba kí-m pɔna digə ní, yí díbam wú zəni-m?> 45 O ma wú ta dí ba o wí: <A lagí a ta cíga múb dí abam sí, abam na vɔn sí á wəli amú nɔɔna bam tìn, kú na maŋí kú yí wúlú na tiini o muri ba maama wɔnɔ tìn dí, kú yí amú múb á vɔn sí á wəli.>

46 Bantú laan wú ké ba vu cam dílú na bá fɔgí dí tí tìn wɔnɔ. Kú daari Wé nɔn-ŋɔna bam ma wú zú DÍ te ba na ŋwɔa kalú na ba tí tìn.>

26

Zwifə bam yigə tiina na kí ni daani

sɪ ba gv Zezi te tɪn

(Mariki 14:1-2, Luki 22:1-2, Zan 11:45-53)

¹ Zezi dɛɛn na tagɪ wəɛnu tɪn kɔntɔ maama o ti tɪn, o laan ma ta dɪ o karabiə bam o wɪ: ² «Abam ye sɪ kɔ daari da yale mɔ sɪ Pakɪ candiə kam yi, yɪ ba laan wó ja amɔ Nabiin-bu wɔm ba kɪ dɪdɛera jɪa nɪ, sɪ ba pa-nɪ tɔbɔn-dagara baɲa nɪ ba gv.»

³ Zwifə nakwa bam dɪ ba kaanɪm yigə tiinə bam ma kikili daanɪ Kayifu sɔɲɔ nɪ. Wɔntɔ mɔ yɪ ba kaanɪm yuutu. ⁴ Ba ma banɪ daanɪ sɪ ba nii, ba na wó kɪ swan yalɔ ba ma ja Zezi ba gv tɪn. ⁵ Ba na wɔra ba bwe kɔntɔ tɪn, ba ma ta ba wɪ: «Dí nan wɔ maɲɪ sɪ dí ja-o candiə kam maɲa nɪ, sɪ kɔv pa vuvugə jəni nɔɔna bam tɪtari nɪ.»

Kaanɪ wɔdɔɲ na kɪ te o zuli Zezi tɪn

(Mariki 14:3-9, Zan 12:1-8)

⁶ Zezi dɛɛn maa wɔ Betani nɪ nɔɔnɔ wɔdɔɲ sɔɲɔ nɪ, o yɪrɪ mɔ Simɔn. Wɔntɔ dɛɛn ya yɪ nanyɔɲɔ mɔ. ⁷ Zezi na wɔra o di wɔdiu maɲa kalɔ tɪn, mɔ kaanɪ wɔdɔɲ tu o te. O maa jɪɪ kunkwələ ka na su dɪ trah nugə kalɔ sɛbu na daga tɪn. O ma vu o lo nugə kam Zezi yuu nɪ sɪ o ma zul-o. ⁸ Zezi karabiə bam na nɛ kɔntɔ tɪn, ba maa ba jɪɪ wɔpolo. Ba maa tɛ ba wɪ: «Bɛɛ mɔ yɪ o ja nugə kam o cɔɪ tɪntɔ? ⁹ Dí ya wó wanɪ dí kwe-ka dí yəgi sɛbu zanzan dí ma wəli yinigə tiinə.»

¹⁰ Zezi ma lwarɪ ba na tɛ kulɔ tɪn, yɪ o ta dɪ ba o wɪ: «Bɛɛ mɔ yɪ á jɪɪ kaanɪ wɔm á yaara? O na kɪ-nɪ zulə yalɔ tɪn yɪ kəm-laa mɔ o kɪ-nɪ.

¹¹ Kɔ nan na yɪ yinigə tiinə, bantɔ wɔra mɔ dɪ abam maɲa maama sɪ á taá zəni-ba. Kɔ daari amɔ nan bá ta wɔra dɪ abam maɲa maama.

¹² Kaanɪ wɔm na logɪ nugə kam a yɪra nɪ tɪn, kɔ brɪ nɪ o wuuri o turi a yɪra yam mɔ, sɪ ba laan kwe-nɪ ba kɪ. ¹³ A lagɪ a ta cɪga mɔ dɪ abam sɪ, ba na wó tɔɔlɪ amɔ kwər-ywəɲə kam lɔgv baɲa je maama nɪ tɪn, baá ta kaanɪ wɔm kɔntɔ dɪ taanɪ sɪ ba taa gulɪ o gulə.»

Zudasɪ na kɪ ni dɪ Zwifə yigə tiinə bam sɪ ba ja Zezi te tɪn

(Mariki 14:10-11, Luki 22:3-6)

¹⁴ Kɔntɔ kwaga nɪ, Zudasɪ Yiskariyo wɔlɔ na yɪ Zezi karabiə fugə-bale bam wɔ dɪdɔa tɪn laan ma zaɲɪ o vu Zwifə bam kaanɪm yigə tiinə bam te. ¹⁵ O ma bwe-ba o wɪ: «Abam wó pa amɔ bɛɛ mɔ, sɪ a brɪ abam cwəɲə sɪ á ja Zezi?» Ba na ni kɔntɔ tɪn, ba ma sɛ sɪ ba pa-o sɛbu-dala fiintɔ. ¹⁶ Kɔ na pulɪ maɲa kam kɔntɔ nɪ tɪn, o laan ma kwaanɪ o beeri cwəɲə sɪ o ja Zezi o kɪ ba jɪa nɪ.

Zezi na di Pakɪ candiə wɔdiu dɪ o karabiə bam te tɪn

(Mariki 14:12-26, Luki 22:7-23, Zan 13:21-30, 1 Korɛntɪ 11:23-25)

¹⁷ Kɔ ma ba kɔ yɪ dɛ dɪlɔ ba na pulɪ sɪ ba di dɪpɛ dɪlɔ na ba jɪɪ dabilɪ dɪ wɔntɔ tɪn. Zezi karabiə bam ma vu ba bwe-o ba wɪ: «Nmɔ lagɪ sɪ dí di Pakɪ candiə kam jəgə kɔɔ nɪ mɔ, sɪ dí vu dí ti wɔɲo maama yigə dí pam?»

¹⁸ O ma ləri-ba o wɪ: «Zaɲɪ-na á vu tɪv kɔm wɔ nɔɔnɔ dɔɲ te, sɪ á ta dɪd-o nɪ: «Karanyɪna mɔ wɪ, o maɲa kam yiə. O nan lagɪ o tɔɪ dɪ o karabiə bam o ba nmɔ sɔɲɔ mɔ, sɪ ba di Pakɪ candiə kam wɔdiu da.» »

¹⁹ O karabiə bam ma vu ba kɪ o na tagɪ kulɔ tɪn, yɪ ba kwe candiə kam wəɛnu tɪn ba ti.

²⁰ Tɪga ma ba ka yi. Zezi dɪ o karabiə fugə-bale bam laan ma jəni sɪ ba di wɔdiu kɔm. ²¹ Ba na wɔra ba di tɪn, Zezi laan ma ta o wɪ: «A lagɪ a ta cɪga mɔ dɪ abam sɪ, abam wɔ nɔɔnɔ dɪdɔa mɔ lagɪ o yəgi amɔ o pa nɔɔna.»

²² Ba na ni kɔntɔ tɪn, ba wɔrɔ ma tiini tɪ cɔɪ zanzan, yɪ ba pulɪ sɪ ba taa bwe-o dɪdɔa dɪdɔa ba wɪ: «Amɔ Yuutu, kɔ yɪ amɔ mɔ na?»

²³ O ma ləri-ba o wɪ: «Nɔɔnɔ wɔlɔ na tɔɪ dɪ amɔ o lu zɔɲa dɪdɔa wɔntɔ tɪn mɔ lagɪ o yəgi amɔ o pa nɔɔna.

²⁴ Kɔ nan maɲɪ sɪ amɔ Nabiin-bu wɔm vu a tɪ, nɪ Wɛ tɔnɔ kɔm na maɲɪ kɔ brɪ a taanɪ te tɪn. Kɔ nan za wó ta yɪ lɛɛrɔ mɔ kɔ pa nɔɔnɔ wɔlɔ na wó yəgi amɔ Nabiin-bu wɔm o pa

tɪn. Ba ya na maɲɪ ba wɔ lɔgɪ nɔɔnɔ wɔm kɔntɔ, kɔ ya wɔ ta gara.»

²⁵ Zudasɪ wɔlɔ na lagɪ o yɛg-o o pa tɪn laan ma bwe-o o wɪ: «Karanyɪna, kɔ yɪ amɔ mu na?»

Zezi ma lɛr-o o wɪ: «Mɔ ka da n taga.»

²⁶ Ba na wɔra ba di maɲa kalɔ tɪn, Zezi ma kwe dɪpɛ yɪ o kɪ Wɛ le dɪ ŋwaanɪ. O ma daari o fɔ-dɪ o pa o karabiɔ bam yɪ o wɪ: «Jonɪ-na á di, sɪ dɪntɔ yɪ a yɪra mu.»

²⁷ O daa ma kwe tweeru biɔ sana dɪ zɔɲa, yɪ o kɪ Wɛ le tɪ ŋwaanɪ. O ma kwe o pa-ba yɪ o wɪ: «Abam maama jonɪ-na á nyɔ. ²⁸ Wo-nyɔɔrɔ tɪntɔ mu yɪ a jana kalɔ na lagɪ ka nuɲɪ ka duri sɪ ka ma vrɪ nɔɔna zanzan ba lwarɪm wɔnɪ tɪn. Kɔ maa brɪ nɪ Wɛ goni nɪ sɪ Dɪ yagɪ nɔɔna lwarɪm Dɪ ma ɛ-ba amɔ jana kam ŋwaanɪ. ²⁹ Taá ye-na nɪ, a daa bá nyɔ wo-nyɔɔrɔ tɪntɔ, sɪ kɔ taa ve maɲa kam abam na wɔ tɔgɪ dɪ amɔ á jɛni amɔ Ko Wɛ paari dɪm wɔnɪ, sɪ dí daa nyɔ daanɪ.»

³⁰ Ba laan ma leeni ba zuli Wɛ, yɪ ba daari ba nuɲɪ ba vu Olivi piu yuu.

Zezi na wuuri o brɪ Pɪyɛɛrɪ na wɔ vɪ-o te tɪn

(Marikɪ 14:27-31, Luki 22:31-34, Zan 13:36-38)

³¹ Zezi laan ma ta dɪ ba o wɪ: «Tɪtɪ dɪntɔ tɪtɪ nɔɔ mu abam maama wɔ joori amɔ kwaga nɪ, nɪ Wɛ tɔnɔ kɔm na maɲɪ kɔ brɪ te tɪn. Wɛ dɛɛn tagɪ Dɪ wɪ:

<Aá pa ba gɔ nayɪrɔ wɔm,

yɪ o peeni sɪm maama jagɪ.>

³² Kɔ daari, Wɛ na joori Dɪ bi-nɪ, aá da yigɔ a vu a taa ɛgɪ abam Galile nɪ.»

³³ Zezi na tagɪ kɔntɔ tɪn, Pɪyɛɛrɪ ma ta dɪd-o o wɪ: «Nɔɔna bam maama na maɲɪ ba joori nmɔ kwaga nɪ, amɔ bá fɔgɪ a joori nmɔ kwaga nɪ.»

³⁴ Zezi ma ta lɛr-o o wɪ: «A lagɪ a ta ɛɪga mu dɪ nmɔ sɪ, tɪtɪ dɪntɔ tɪtɪ nɔɔ mu, kɔ na wɔ loori sɪ ɛɪbwɪ keeri tɪn, nmɔ wɔ fɔ kuni bitɔ nɪ n yɛri amɔ.»

³⁵ Pɪyɛɛrɪ laan ma ta dɪd-o o wɪ: «A brɪ a bá fɔ nɪ a yɛri nmɔ, kɔ na maɲɪ kɔ yɪ ba na lagɪ ba gɔ amɔ dɪ nmɔ maama dɪ.»

Zezi karabiɔ bam maama dɪ ma ta kɔntɔ doɲ.

Zezi na ɛɛ dɪ Wɛ-loro te tɪn
(Marikɪ 14:32-42, Luki 22:39-46)

³⁶ Zezi laan ma zaɲɪ o tɔgɪ dɪ o karabiɔ bam o vu jɛgɔ kadoɲ, gaari na wɔra yɪ ba bɛ-ka nɪ Jesemanɪ tɪn. O ma ta dɪ ba o wɪ: «Á taá je yo, sɪ a vu daa a warɪ Wɛ sɪ a ba.» ³⁷ O ma pa Pɪyɛɛrɪ dɪ Zebede biɔ bale bam tɔg-o ba vu. O wɔ ma tiini kɔ ɛgɪ yɪ o bɪcarɪ dɪ. ³⁸ O ma ta dɪ ba o wɪ: «A wɔ mu tiini kɔ ɛgɪ sɪ kɔ yɪ a tɔbɪ. Á nan zɪgɪ-na yo, á taá kogili-nɪ sɪ á warɪ Wɛ, sɪ á yɪ zaɲɪ á dɔ.»

³⁹ O laan ma fɔfɔ o vu daa. O ma vɪ o yigɔ tɪga nɪ o wɔra o loori Wɛ yɪ o wɪ: «Amɔ Ko, kɔ na wai, sɪ n pa cam dɪlɔ na lagɪ dɪ ba amɔ baɲa nɪ tɪn kɛ. Nmɔ nan kɪ te na yɪ nmɔ wɔbɔɲa tɪn, sɪ n yɪ kɪ amɔ wɔbɔɲa na lagɪ kɔlɔ tɪn.»

⁴⁰ O na loori Wɛ o ti tɪn, o ma joori o vu o karabiɔ batɔ bam te. O ma na nɪ ba tigi ba dɔa. O ma zaɲɪ-ba, yɪ o ta dɪ Pɪyɛɛrɪ o wɪ: «Bɛɛ mu yɪ abam warɪ sɪ á kogili amɔ, sɪ á yɪ zaɲɪ á dɔ sɪ kɔ yɪ mɪmaɲa finfin dɪ? ⁴¹ Fɔgɪ-na á yɪrɪ á tɪtɪ sɪ á taá loori Wɛ, sɪ á yɪ tɔ maɲɪm dɪm maɲa nɪ. Bɛɪwaanɪ nanzwɛnɔ wɔbɔɲa lagɪ sɪ ya sɛ Baɲa-Wɛ, yɪ o yɪra laan bwɛnɔ.»

⁴² Zezi daa ma joori o vu daa, yɪ o loori Wɛ o wɪ: «Amɔ Ko, cam dɪntɔ na bá wanɪ dɪ lɪ amɔ baɲa nɪ dɪ yagɪ, yɪ a na maɲɪ sɪ a zɔ dɪ wɔ mu, amɔ ta sɛ sɪ kɔ kɪ nmɔ wɔbɔɲa na lagɪ te tɪn.» ⁴³ O daa ma joori o vu o na nɪ ba ta tigi ba dɔa, dɔɔm na tiini dɪ wai-ba tɪn ŋwaanɪ. ⁴⁴ O ma yagɪ-ba, yɪ o joori o vu daa o daa ta loori Wɛ o kɪ kuni bitɔ, nɪ o ya na maɲɪ o ta kɔlɔ tɪn. ⁴⁵ O daa ma joori o vu o karabiɔ bam te, yɪ o ta dɪ ba o wɪ: «Á ta tigi á dɔ mu na? Nii-na! Maɲa kam yiɔ, sɪ ba ja amɔ Nabiin-bu wɔm ba kɪ nɔn-balwaarɔ jɪa nɪ.

⁴⁶ Zañi-na si dí vu. Nɔɔnɔ wɔlɔ na lagɪ o yɛgi-nɪ o pa tɪn maa bɪna.»

Ba na jaani Zezi te tɪn

(*Mariki 14:43-50, Luki 22:47-53, Zan 18:3-12*)

⁴⁷ Zezi ta na wɔra o ɲɔɔni kɔntɔ tɪn, mɔ Zudasɪ wɔlɔ na yɪ o karabiɛ fugə-bale bam wɔ didɔa tɪn tu o yɪ o te, yɪ nɔn-kɔgɔ zanzan tɔgɪ did-o kɔ ba, yɪ ba ze su-lwaanɔ dɪ da-lwaanɔ. Kɔ yɪ Zwifə nakwa bam dɪ ba kaanɪm yigə tiinə bam mɔ tɔɲɪ-ba. ⁴⁸ Zudasɪ ya maɲɪ o pa kɔgɔ kɔm lwarɪ nɪ, o na ve o kukwəri nɔɔnɔ wɔlɔ tɪn, si ba ja kɔntɔ tu.

⁴⁹ O laan ma yɔɔrɪ o yɪ Zezi te o jɔɔn-o yɪ o wɪ: «Karanyɪna, dɪnle», yɪ o daari o kukwər-o. ⁵⁰ Zezi ma ta did-o o wɪ: «Amɔ cilonɔ, nmɔ na tu si n kɪ kulɔ tɪn, kɪ-kɔ lɪla.»

Nɔɔna bam laan ma yɪ ba ja Zezi. ⁵¹ Nɔɔna balɔ na maɲɪ ba wɔ Zezi tee nɪ tɪn didɔa ma lɪ o sugɔ o ma zagɪ kaanɪm yuutu wɔm tɪntɔɲɔnɔ zwɛ o go. ⁵² Zezi ma ta did-o o wɪ: «Joori n sɪn n sugɔ kɔm kɔ polo nɪ, si nɔɔnɔ wɔlɔ maama na soe jara dɪ sugɔ tɪn, sugɔ mɔ wɔ gɔ kɔ tu. ⁵³ Nmɔ yəri nɪ, a ya na lagɪ zənə, a ya wɔ ta dɪ a Ko Wɛ, yɪ o da o tɔɲɪ malesɪ kɔgɔ kuni fugə-bɪle, si si ba si wəli-nɪ na? ⁵⁴ Amɔ nan ya na kɪ kɔntɔ, Wɛ tɔnɔ kɔm na brɪ nɪ kɔ maɲɪ si kɔ kɪ amɔ te tɪn daa wɔ wanɪ kɔ kɪ na?»

⁵⁵ Zezi laan ma bwe kɔgɔ kɔm o wɪ: «Abam na kwe su-lwaanɔ dɪ da-lwaanɔ á ba si á ja amɔ tɪn, a yɪ ɲwɪnɔ mɔ na? De maama a yəni a je Wɛ-di-kamunu kɔm wɔnɪ a brɪ nɔɔna, yɪ á wɔ jaani-nɪ. ⁵⁶ Kɔntɔ maama nan kɪ, si kɔ pa faɲa faɲa Wɛ nijonɔnə bam na pɔpɔnɪ kulɔ Wɛ tɔnɔ kɔm wɔnɪ tɪn mɔ ba kɔ sɪnɪ kɔ kɪ.»

Zezi karabiɛ bam na ni kɔntɔ tɪn, ba ma duri ba viiri ba daar-o.

Ba na di Zezi taani te tɪn

(*Mariki 14:53-65, Luki 22:54-55,63-71, Zan 18:13-14,19-24*)

⁵⁷ Nɔɔna balɔ na tu ba ja Zezi tɪn ma ja-o ba vu ba kaanɪm yuutu Kay-ifu sɔɲɔ, mɛ Zwifə cullu karanyɪna tiinə dɪ ba nakwa bam na maɲɪ ba kikili da tɪn. ⁵⁸ Pɪyɛɛrɪ ma dalɪ o tɔgɪ ba kwaga, o da o vu o yɪ kaanɪm yuutu wɔm sɔɲɔ. O ma zɔ o jəni sɔɲɔ kɔm tɪntɔɲɔna bam tee nɪ, si o nii kulɔ na lagɪ kɔ kɪ Zezi tɪn. ⁵⁹ Zwifə kaanɪm yigə tiinə bam dɪ ba sarɪya-dirə nakwa bam maama maa kwaanɪ si ba na nɔɔna balɔ na wɔ fɔ vwan ba pa Zezi tɪn, si kɔ brɪ nɪ kɔ maɲɪ si ba gɔ-o. ⁶⁰ Nɔɔna zanzan ma zañɪ ba fɔ vwan ba pa-o, yɪ ba daa ta wɔ wanɪ ba na kulɔ na brɪ nɪ kɔ maɲɪ si ba gɔ-o tɪn. Kɔ kwaga seeni mɔ nɔɔna bale zañɪ ba ba, yɪ ba ta ba wɪ: ⁶¹ «Nɔɔnɔ wɔntɔ tagɪ o wɪ, wɔm wɔ wanɪ o magɪ dɪbam Wɛ-di-kamunu kɔm maama o dɪ tɪga nɪ, yɪ o joori o ma da yatɔ o lo-ka.»

⁶² Kaanɪm yuutu wɔm na ni kɔntɔ tɪn, o laan ma zañɪ o bwe Zezi o wɪ: «Nɔɔna bantɔ na tagɪ kulɔ ba pa nmɔ tɪn, nmɔ ba jɪgɪ taanɪ si n ləri na?» ⁶³ Zezi maa cɪm. Kaanɪm yuutu wɔm laan ma ta did-o o wɪ: «Kwarɪ Nwɪa Tu Baɲa-Wɛ fɔbɔnɪ, si n ta n brɪ dɪbam, nmɔ yɪ Wɛ Bu Krisi wɔm Dɪ na tɔɲɪ tɪn mɔ na?»

⁶⁴ Zezi ma lər-o o wɪ: «Mɔ ka da n taga. Amɔ nan lagɪ a ta dɪ abam nɪ, abam wɔ ba á na Nabiin-bu wɔm o na je Dam-fɔrɔ Tu Baɲa-Wɛ jazɪm nɪ, yɪ á ta wɔ daari á na-o o na nɔɲɪ Wɛ-sɔɲɔ nɪ o maa bɪnɪ kunkwəənu wɔnɪ.»

⁶⁵ Kaanɪm yuutu wɔm na ni kɔntɔ tɪn, o ma zañɪ o kaari o tɪtɪ gɔrɔ, si kɔ brɪ nɪ o wɔ tiini kɔ cɔgɪ dɪ Zezi taanɪ dɪm. O ma ta o wɪ: «Nii-na, o ɲɔɔnɪ o twɪ Wɛ mɔ, o pai o dɪ Wɛ ma daanɪ mɔ. Dí daa ba lagɪ maana tiinə si ba ɲɔɔnɪ o taanɪ dɪm. Abam maama maɲɪ á ni, o na ɲɔɔnɪ o twɪ Wɛ te. ⁶⁶ Kɔntɔ tɪn, abam wɪ bɛɛ mɔ?»

Ba ma lər-o ba wɪ: «O maɲɪ si ba gɔ-o mɔ.»

⁶⁷ Ba laan ma twɪ lileeru ba yagɪ o yɪə nɪ, yɪ ba mag-o lanyɪranɪ. Badaara ma lo o pɔpɔaanɔ, ⁶⁸ yɪ ba

wɪ: «Nmɔ na yɪ Kɪsɪ wɔm Wɛ na tɔŋɪ tɪn, sɪ n lwarɪ n brɪ dɪbam wɔlɔ na magɪ-m tɪn.»

Pɪyɛɛrɪ na sɪnɪ o vɪn Zezi te tɪn
(*Marɪkɪ 14:66-72, Luki 22:56-62, Zan 18:15-18,25-27*)

⁶⁹ Kantɔ maŋa kam nɪ Pɪyɛɛrɪ maa je kɔnkɔlɔ kɔm wɔnɪ. Kaanɪm yuutu wɔm sɔŋɔ tɪntɔŋ-kana ma vu o te, yɪ o ta dɪd-o o wɪ: «Nmɔ dɪ tɔŋɪ dɪ Zezi, Galile tu wɔm mɔ.»

⁷⁰ Pɪyɛɛrɪ ma fɔ ba maama yigɛ nɪ o wɪ: «A yɛrɪ wɔŋɔ kɔlɔ nmɔ na te tɪn.» ⁷¹ O ma zanɪ o nuŋɪ manɔŋɔ ni. Tɪntɔŋ-kana kadoŋ dɪ daa ma na-o, yɪ o ta dɪ nɔɔna balɔ na wɔra tɪn o wɪ: «Nɔɔnɔ wɔntɔ tɔŋɪ dɪ Nazaretɪ tu Zezi mɔ.»

⁷² Pɪyɛɛrɪ ma du durɛ, yɪ o ta fɔ o wɪ: «A brɪ a yɛrɪ nɔɔnɔ wɔm kɔntɔ.»

⁷³ Kɔ na kɪ fɪn tɪn, nɔɔna badonnɛ ma vu ba ta dɪ Pɪyɛɛrɪ ba wɪ: «Nmɔ sɪnɪ n yɪ ba kɔŋɔ kɔm wɔ nɔɔnɔ dɪdɔba mɔ. Nmɔ ŋwanja kam mɔ brɪ nɪ n sɪnɪ n nuŋɪ dɛanɪ mɔ.»

⁷⁴ O laan ma sɔɔlɪ o pa o tɪtɪ, sɪ kɔ brɪ nɪ o taanɪ dɪm yɪ cɪga, yɪ o wɪ: «A brɪ a yɛrɪ nɔɔnɔ wɔm kɔntɔ.»

O na tagɪ kɔntɔ tɪn, cɪbwɪɔ laan ma da kɔ keeri. ⁷⁵ Pɪyɛɛrɪ laan ma guli Zezi ya na tagɪ kɔlɔ dɪd-o o wɪ: «Kɔ na wɔ loori sɪ cɪbwɪɔ keeri tɪn, nmɔ wɔ fɔ kuni bɪtɔ nɪ n yɛrɪ amɔ.» O na guli kɔntɔ tɪn, o laan ma nuŋɪ, yɪ o tiini o keeri zanzan.

27

Ba na jaanɪ Zezi ba vu Pilatɪ te te tɪn
(*Marɪkɪ 15:1, Luki 23:1-2, Zan 18:28-32*)

¹ Tɪga na tu ka pɔvɪrɪ tɪtɪtɪ tɪn, Zwifɛ kaanɪm yigɛ tiinɛ bam dɪ ba tɪɔ kɔm nakwa bam maama ma kɪ ni daanɪ, sɪ ba pa ba gɔ Zezi. ² Ba ma ja-o ba vɔ, yɪ ba ja-o ba vu ba kɪ gɔvɪrma tu Pilatɪ jɪŋa nɪ.

Zudasɪ na gɔ o tɪtɪ te tɪn
(*Tɪtɔŋa Tɔnɔ 1:18-19*)

³ Zudasɪ wɔlɔ na yɛŋɪ Zezi o pa nɔɔna bam tɪn na lwarɪ nɪ ba dɪ

o sarɪya yɪ ba lagɪ ba gɔ-o tɪn, o wɔ laan ma cɔŋɪ dɪ o na kɪ kɔlɔ tɪn, yɪ o joorɪ o kwe sɛbu-dala fiintɔ kɔm, sɪ o pa kaanɪm yigɛ tiinɛ bam dɪ nakwa bam. ⁴ O ma ta dɪ ba o wɪ: «Amɔ kɪ wo-balɔrɔ, dɪ a na yɛŋɪ nɔɔnɔ wɔlɔ na wɔ kɪ kɔlɔkɔlɔ tɪn a pa abam yɪ ba lagɪ ba gɔ-o tɪn.»

Ba ma lɛr-o ba wɪ: «Dɪbam yigɛ tɛrɛ, kɔ tɔŋɪ dɪ n tɪtɪ.»

⁵ O laan ma kwe sɛbu kɔm o vu o dɪ o yagɪ Wɛ-di-kamunu kɔm wɔnɪ, yɪ o daari o vu o kuuri ŋɔna o tɪ.

⁶ Kaanɪm yigɛ tiinɛ bam dɛen ma kwe sɛbu kɔm yɪ ba wɪ: «Sɛbu kɔntɔ yɪ jana nyɪm mɔ, kɔ culɛ sɪ dɪ gwaanɪ-kɔ Wɛ-digɛ sɛbiɛ bam wɔnɪ.»

⁷ Ba ma bwe daanɪ, yɪ ba ma-kɔ ba yɛŋɪ tɪga kadoŋ, ka yɪrɪ mɔ Kamɔ-mɔrɔ tɪga, yɪ ba ma kɪ vɛrɛ yibeelɛ jɛgɛ. ⁸ Kɔntɔ ŋwaanɪ mɔ nɔɔna jɪgɪ jɛgɛ kam kɔntɔ ba ma bɛ nɪ Jana tɪga, sɪ kɔ ba kɔ yɪ zɪm.

⁹⁻¹⁰ Kɔntɔ ma pa Wɛ nijɔŋnu Zeremi dɛen na tagɪ kɔlɔ faŋa faŋa tɪn ba sɪnɪ kɔ kɪ. O dɛen tagɪ o wɪ: «Ba kwe sɛbu-dala fiintɔ mɔ, ba ma yɛŋɪ kamɔ-mɔrɔ tɪga kam, nɪ Baŋa-Wɛ dɛen na pɛ-nɪ ni, sɪ a ta te tɪn. Kɔ maa yɪ sɛbu kɔlɔ Yisɪrayɛlɪ dwi tiinɛ bam na sɛ sɪ ba ma yɛŋɪ nɔɔnɔ wɔm tɪn mɔ.»

Pilatɪ na bwe Zezi taanɪ te tɪn
(*Marɪkɪ 15:2-15, Luki 23:3-5,13-25, Zan 18:33-19:16*)

¹¹ Zezi ma zanɪ o zɪgɪ gɔvɪrma tu Pilatɪ yigɛ nɪ. Gɔvɪrma tu wɔm ma bwe-o o wɪ: «Nmɔ mɔ yɪ Zwifɛ bam pɛ wɔm na?»

Zezi ma lɛr-o o wɪ: «Mɔ ka da n taga.»

¹² Kɔ daari Zwifɛ kaanɪm yigɛ tiinɛ bam dɪ ba nakwa bam na ŋɔnɪ taanɪ dɪlɔ maama ba pa-o tɪn, o wɔ lɛrɪ kɔlɔkɔlɔ. ¹³ Pilatɪ ma ta dɪd-o o wɪ: «Nmɔ wɔ ni ba na ŋɔnɪ kɔlɔ maama ba pa nmɔ tɪn na?»

¹⁴ Zezi ma wɔ sɛ sɪ o lɛrɪ ba taanɪ dɪm dɪlɔdɪlɔ. Kɔ ma pa gɔvɪrma tu wɔm tiini o yɪ yɛu dɪd-o.

¹⁵ Bɪm maama Pakɪ candiɛ kam maŋa na yɛni ka yɪ, gɔvɪrma tu wɔm

yəni o li piɪnɪ dɪdɪba mu o pa nɔn-kɔgɔ kum, nɪnɛɛnɪ bantɪ na lagɪ wɔlɔ tɪn. ¹⁶ Kantɪ maɲa kam nɪ piɪnɪ wɔdɔŋ maa wɔra, o yɪrɪ mu Barabasi. Nɔɔna maama dɛɛn ye o kəm-balwaarɔ tɪm ni nɪ. ¹⁷ Nɔɔna bam na tu ba la daanɪ tɪn, Pilatɪ ma bwe-ba o wɪ: «Abam lagɪ sɪ a yagɪ bantɪ wɔɔ mu a pa abam? Kɔ yɪ Barabasi mu naa Zezi wɔlɔ ba na bə-o nɪ Krisi tɪn mu?» ¹⁸ O dɛɛn bwe-ba kɔntɔ, bɛɲwaanɪ o ye nɪ, kɔ yɪ wɔgɔrɔ ɲwaanɪ mu ba jaanɪ Zezi ba kɪ o jɪɲa nɪ.

¹⁹ Pilatɪ na je sarɪya dim jəgə kam nɪ tɪn, o kaanɪ ma tɔɲɪ ni o pa-o o wɪ: «Yɪ zanɪ n kɪ nɔɔnɔ wɔm kɔntɔ kɔlɔkɔlɔ, o na jɪgɪ cɪga tɪn ɲwaanɪ. Bɛɲwaanɪ tɪtɪ dɪntɔ nɪ amɔ tiini a na yaara zanzan dɪ nɔɔnɔ wɔm kɔntɔ dɪndwɪa wɔnɪ.»

²⁰ Zwifə kaanɪm yigə tiinə bam dɪ ba nakwa bam ma sugɪ nɔn-kɔgɔ kum, sɪ ba ta dɪ Pilatɪ nɪ, o yagɪ Barabasi o pa-ba, sɪ o daari o pa ba gɔ Zezi. ²¹ Pilatɪ daa ma joori o bwe-ba o wɪ: «Nɔɔna bantɔ bale wɔnɪ, abam lagɪ sɪ a yagɪ wɔɔ mu a pa abam?»

Ba ma lər-o ba wɪ: «Barabasi.»

²² Pilatɪ laan ma bwe-ba o wɪ: «Sɪ kɔ na yɪ Zezi wɔlɔ ba na bə-o nɪ Krisi tɪn, abam wɪ a kɪ-o ta mu?»

Ba maama ma ta dɪd-o ba wɪ: «Pa-o tɔɔn-dagara banja nɪ n gɔ.»

²³ O ma joori o bwe-ba o wɪ: «Wɔntɔ kɪ bɛɛ mu o cɔgɪ?»

Ba laan ma tiini ba kaasi banja banja ba wɪ: «Pa-o tɔɔn-dagara banja nɪ n gɔ.»

²⁴ Pilatɪ ma lwarɪ nɪ kɔ ba jɪgɪ kuri sɪ o taa ɲɔɔnɪ taan taan, kɔ na lagɪ kɔ ja bubwaka kɔ ba tɪn ɲwaanɪ. O ma jɔɲɪ na o ma san o jɪa nɔn-kɔgɔ kum maama yigə nɪ, yɪ o wɪ: «A yigə tɔgɪ ka təri nɔɔnɔ wɔntɔ tɔɔnɪ dɪm wɔnɪ. Kɔ yɪ abam yigə mu.»

²⁵ Nɔn-kɔgɔ kum maama ma lər-o ba wɪ: «Yagɪ sɪ o tɔɔnɪ dɪm caa taa tɔgɪ dɪbam dɪ dɪ biə.»

²⁶ O laan ma yagɪ Barabasi o pa-ba. O ma daari o pa ba magɪ Zezi,

yɪ o pa-ba cwəŋə sɪ ba ja-o ba vu ba pa tɔɔn-dagara banja nɪ ba gɔ.

Ba na jaanɪ Zezi ba vu ba pa tɔɔn-dagara banja nɪ te tɪn

(Mariki 15:16-41, Luki 23:26-49, Zan 19:2-3,17-30)

²⁷ Gɔvɪrma tu wɔm pamaɲna bam laan ma ja Zezi ba vu ba zɔ o sɔɲɔ kum kɔnkɔlɔ. Pamaɲna kɔgɔ kum maama ma gilim-o da. ²⁸ Ba ma li o gwaarɔ tɪm, yɪ ba daari ba zɔ-o gwar-sɔɲɔ. ²⁹ Ba ma sɔ sabari yipugə ba pu o yuu nɪ. Ba ma kwe miu ba ma ji nacəgə ba kɪ o jazɪm nɪ. Ba laan ma yáal-o ba mwana, yɪ ba ve ba kuni doonə o yigə nɪ, yɪ ba tɛ ba wɪ: «Zwifə bam pɛ, dɪnle.» ³⁰ Ba ma daari ba twɪ lileeru ba yagɪ o yɪra nɪ, yɪ ba jɪgɪ miu kum ba lɛɛ o yuu nɪ.

³¹ Ba na mwan-o ba ti tɪn, ba laan ma li gwar-sɔɲɔ kum, yɪ ba daari ba joori ba zɔ-o o tɪtɪ gwaarɔ tɪm. Ba laan ma ja-o ba nuɲɪ ba vu sɪ ba pa-o tɔɔn-dagara banja nɪ.

³² Ba na jɪg-o ba maa kɛ tɪn, ba ma jeeri nɔɔnɔ wɔdɔŋ, o yɪrɪ mu Simɔn o nuɲɪ Sirɛɛnɪ mu. Pamaɲna bam ma fi-o ba pa o jɔɲɪ tɔɔn-dagara kam o zɪɲɪ sɪ ba vu. ³³ Ba maama ma vu ba yɪ jəgə kadoɲ ba na bə sɪ Goligota tɪn. Yɪrɪ dɪm kɔntɔ kuri mu Yukol-pua piu. ³⁴ Ba na yɪ da tɪn, ba ma kɪ sana ba gwaanɪ dɪ liri sɪlɔ ni na cana tɪn ba pa Zezi sɪ o nyɔ. O ma lanɪ o nii, yɪ o wɔ sɛ sɪ o nyɔ.

³⁵ Ba laan ma ja-o ba pa tɔɔn-dagara kam banja nɪ. Ba na pag-o kɔntɔ tɪn, ba ma kwe o gwaarɔ tɪm sɪ ba manɪ-tɪ ba pa daanɪ. Ba ma ta jɔɲɔ sɪ ba nii, wɔɔ mu wɔ twəri kɔlɔ o na lagɪ tɪn. ³⁶ Ba laan ma je da ba yɪr-o.

³⁷ Ba dɛɛn ma tanɪ tɔnɔ dagara kam yɪra nɪ Zezi yuu banja nɪ, sɪ kɔ bɪrɪ kɔlɔ o na kɪ o cɔgɪ yɪ ba gɔ-o tɪn. Ba dɛɛn pɔpɔnɪ ba wɪ:

«Wɔntɔ yɪ Zezi wɔlɔ na yɪ Zwifə bam pɛ tɪn mu.»

³⁸ Ba ma daari ba ja ɲwuɪna bale ba pa dagari sɪdonnə banja nɪ. Ba ma cwɪ dɪdɪba Zezi jazɪm

nɪ. Wɔwɔm maa wɔ o jagwiə nɪ.
³⁹ Nɔɔna balɔ na tɔgɪ da ba kɛ tun
 maa niə, yɪ ba gɔgɪsɪ ba yuni yɪ ba
 twɪ-o. Ba maa yáal-o, ⁴⁰ yɪ ba wɪ:
 «Nmɔ yá na bɔŋɪ sɪ n cɔgɪ Wɛ-di-
 kamunu kɔm n dɪ tɪga nɪ sɪ n daari
 n ma da yatɔ n joori n fɔgɪ n lɔ-ka
 tun, nmɔ na sɪnɪ n yɪ Baŋa-Wɛ Bu,
 sɪ n laan vrɪ n tɪtɪ, n tu dagara kam
 yuu nɪ sɪ dí nii.»

⁴¹ Zwifə nakwa bam dɪ ba kaanɪm
 yigə tiinə dɪ ba cullu karanyɪna tiinə
 bam dɪ maa twɪ-o ba mwana, yɪ ba
 tɛ daanɪ ba wɪ: ⁴² «O yəni o vrɪ
 nɔɔna badonnə ŋwɪa, yɪ o laan warɪ
 o tɪtɪ ŋwɪa o vrɪ. O maa brɪ nɪ o yɪ
 Yisɪrayɛli dwi tiinə pɛ mɔ. O laan
 nan tu dagara kam yuu nɪ lele sɪ dí
 nii, sɪ dí wó ba dí sɪnɪ dí sɛ-o. ⁴³ O
 ta brɪ nɪ o tɪgɪ Wɛ, yɪ o tɛ sɪ o yɪ Wɛ
 Bu mɔ. Kuntɔ, Wɛ na sɪnɪ Dɪ lag-o,
 sɪ Dɪ laan joŋ-o Dɪ yagɪ.»

⁴⁴ Nwɪna balɔ ba na pagɪ dagari
 sɪm baŋa nɪ ba wəli da tun dɪ maa
 jɪg-o ba twɪ kuntɔ doŋ.

⁴⁵ Kɔ ma vu kɔ yɪ maŋa kam wɛ
 na tu dɪ yɪ yupari baŋa nɪ tun. Lɔgɔ
 kɔm maama ma ba kɔ jɪ lim kɔ vu
 kɔ yɪ wɛ-gunim maŋa nɪ, ⁴⁶ kɔ kɪ
 nɪnɛnɪ luu batɔ mɔ te. Maŋa kam
 kuntɔ nɪ Zezi laan ma kaasi baŋa
 baŋa dɪ kwər-dɪa o wɪ: «Eli, Eli,
 lɛma sabakɪtani?» Taanɪ dɪntɔ kuri
 mɔ: «Amɔ Wɛ, amɔ Wɛ, bɛɛ mɔ kɪ
 yɪ n yagɪ amɔ?»

⁴⁷ Nɔɔna balɔ na zɪgɪ da yɪ ba ni
 taanɪ dɪm tun ma bɔŋɪ nɪ, o bə Eli
 mɔ sɪ o ba. ⁴⁸ Ba dɪdɔa ma kɪ lɪla o
 durɪ o vu o kwe sɪpɔɔ. O ma dɪ-kɔ
 sa-nywana wɔnɪ, yɪ o daari o kɪ-kɔ
 miu ni nɪ, o vu o te o pa Zezi sɪ o nyɔ.
⁴⁹ Nɔɔna badaara bam na nɛ kuntɔ
 tun, ba maa wɪ: «Yagɪ sɪ dí cəgɪ dí
 nii, Eli wó ba o joŋ-o o yagɪ na?»

⁵⁰ Zezi daa ma joori o kaasi dɪ
 kwər-dɪa baŋa baŋa. O laan ma pa
 o siun ti.

⁵¹ Zezi na tɪgɪ kuntɔ tun, gɔrɔ kɔlɔ
 ba na ləgɪ ba ma cɪ Wɛ-di-laa kɔm
 tun ma kaari bɔle, kɔ zɪgɪ baŋa nɪ
 kɔ tu kɔ kwaarɪ kɔ kuri. Tɪga kam
 maa sɪsɪŋə, yɪ pulwaarɔ bagɪ tɪ yari.

⁵² Yibeelə yam ma puri. Kɔ daari Wɛ
 nɔn-ŋɔna balɔ ya na tɪgɪ tun zanzan
 ma joori ba bi ba yagɪ tɔbɔnɪ, ⁵³ yɪ
 ba nunɪ ba yibeelə wɔnɪ, maŋa kalɔ
 Zezi tɪtɪ na tu o bi o yagɪ tɔbɔnɪ tun
 kwaga nɪ. Bantɔ laan ma vu ba
 zɔ Wɛ tɪtɪ tɪv Zeruzalem wɔ ba pa
 nɔɔna zanzan na-ba.

⁵⁴ Pamaŋna bam yigə tu wɔm dɪ o
 nɔɔna balɔ na wɔra ba yɪrɪ Zezi tun
 ma na tɪga kam sɪsɪŋim dɪm, dɪ kɔlɔ
 maama na kɪ tun. Fɔbɔnɪ ma tiini dɪ
 zɔ-ba, yɪ ba tɛ ba wɪ: «Nɔɔnɔ wɔntɔ
 ya sɪnɪ o yɪ Baŋa-Wɛ Bu mɔ.»

⁵⁵ Kaana zanzan dɪ tɔgɪ ba wɔra,
 ba ma zɪgɪ yigə yigə yɪ ba niə. Bantɔ
 dɛɛn ya tɔgɪ dɪ Zezi mɔ ba nunɪ
 Galile ba ba, yɪ ba yəni ba tɔgɪ
 ba zən-o. ⁵⁶ Mari wɔlɔ na nunɪ
 Magɪdala tun dɛɛn tɔgɪ o wɔ kaana
 bam kuntɔ wɔnɪ, dɪdaanɪ Mari wɔlɔ
 na yɪ Zakɪ dɪ Zɔzefɔ nu tun, kɔ wəli
 dɪ Zebede biə bam nu.

*Ba na kɪ Zezi bɔɔnɪ wɔnɪ te tɪn
 (Marikɪ 15:42-47, Luki 23:50-56,
 Zan 19:38-42)*

⁵⁷ Nɔɔnɔ wɔdoŋ dɛɛn mɔ wɔra, o
 yɪrɪ mɔ Zɔzefɔ, o na nunɪ Arimatɪ,
 yɪ o kwəri o yɪ nadum. Wɔntɔ dɪ
 dɛɛn yɪ Zezi karabu mɔ. Tɪga dɛɛn
 na lagɪ ka yɪ tun, ⁵⁸ o ma zanɪ o vu
 Pilatɪ te, sɪ o loor-o cwəŋə sɪ o vu o
 kwe Zezi yɪra yam o kɪ. Pilatɪ ma
 sɛ, yɪ o pa ni sɪ ba kwe Zezi yɪra
 yam ba pa-o. ⁵⁹ Zɔzefɔ laan ma vu o
 kwe Zezi yɪra yam o pipiri-ya dɪ gar-
 jalɪ dɪlɔ na lana tun. ⁶⁰ Ba ma daari
 ba kwe-ya ba ja vu ba tinɪ piu bɔɔnɪ
 wɔnɪ. Dɪntɔ maŋɪ dɪ yɪ o tɪtɪ nyɪm
 mɔ, ba dɛɛn lugi-dɪ piu yɪra nɪ mɔ.
 Dɪ yɪ bɔn-dɔbɔrɪ mɔ. Ba na tinɪ Zezi
 yɪra yam da tun, ba laan ma bibili
 kandwɛ-pulɔgɔ kamunu ba ma pɪ
 bɔɔnɪ dɪm ni, yɪ ba daari ba viiri.
⁶¹ Ba na wɔra ba kɪ-o kuntɔ tun, Mari
 wɔlɔ na nunɪ Magɪdala tun dɪ Mari
 wɔdoŋ wɔm maa je yibeeli dɪm yigə
 nɪ ba niə.

*Ba na pɛ pamaŋna yɪrɪ yibeeli
 dɪm te tɪn*

⁶² Dɛ dɪm Zwifə bam na yəni ba tɪ
 ba yigə sɪ ba siun dɛ dɪm laan yɪ tun

ma ke. Tɔga na pɔɔri yi ku yi ba siun de dum tin, Zwifɛ kaanum yigɛ tiinɛ bam di Farizian tiinɛ bam laan ma zanɔ ba vu Pilati te. ⁶³ Ba ma ta did-o ba wɔ: «Dɔbam tu, dɔ guli ni, vwan nyum wum ya na wura manɔ kalɔ tin, o deen tagɔ o wɔ, wum wɔ joori o bi da yatɔ de ni. ⁶⁴ Kuntɔ nwaani, nan pa ni si nɔɔna wuuri ba vu ba fɛri yibeeli dum ni, si ba fɔgɔ ba taa yiri-di si ku vu ku yi da yatɔ yam. Ku na dai kuntɔ, o karabiɛ bam wɔ wani ba vu ba kwe-o ba ja viiri, yi ba daari ba ta di nɔɔna ba wɔ, o bi o yagɔ tɔɔni mu. Kuntɔ ma wɔ pa ba vwan yam laan tiini ya ji cɔga ku dwɛni pulim dum ni.»

⁶⁵ Pilati ma se yi o wɔ: «Abam jɔgɛ nɔɔna. Nan pa-na ba vu si ba kwaanɔ ba taa yiri-di, si ku manɔ di abam na lagɔ te tin.»

⁶⁶ Ba ma zanɔ ba vu yibeeli dum jɔgɛ kam, ba fɛri di ni kandwe kamunu kum na pi tin. Ba ma daari ba yagɔ nɔɔna da si ba taa yiri-di.

28

Zezi na bi o yagɔ tɔɔni te tin
(*Mariki 16:1-8, Luki 24:1-12, Zan 20:1-10*)

¹ Ba siun de dum na ke tin, ti-bra-pɔra ni Mari wɔɔɔ na nunɔ Magɔdala tin di Mari wɔɔɔɔ wum ma zanɔ ba vu yibeeli dum jɔgɛ kam si ba nii.

² Tɔga ma da ka sisinɔ zanzan. Banɔ-Wɛ maleka ma nunɔ weyuu ni, ka tu ka ba ka bibili kandwe kamunu kum ka yagɔ daa ni, yi ka daari ka jɛni di banɔ ni. ³ Ka yibiyɛ maa tiini ka nyuna ni dɔa na pipɔɔ te tin, yi ka gwaarɔ tum di tiini ti pɔri pari pari.

⁴ Nɔɔna balɔ na wura ba yiri yibeeli dum tin ma bɛri di fɔɔni nɔɔɔni ba tigi mu te.

⁵ Maleka kam laan ma ta di kaana bam ka wɔ: «Á yi taá kwarɔ fɔɔni. Amɔ ye ni abam lagɔ si á na Zezi wɔɔɔ ba na jaani ba pa tɔɔn-dagara kam banɔ ni ba gu tin mu. ⁶ O nan tɛri yo. O joori o bi o yagɔ tɔɔni, nɔɔɔni o ya na manɔ o ta kulɔ di abam tin. Nan ba-na á nii o yira

yam ya na tigi me tin. ⁷ Abam nan ki lɔla á vu á ta di o karabiɛ bam ni, Wɛ pe o joori o bi o yagɔ tɔɔni, yi o laan wɔ da yigɛ o vu o taa cɛgi abam Galile ni. Dáani mu á wɔ vu á na-o. Mu kulɔ a na lagɔ a ta a bri abam tin.»

⁸ Maleka kam na tagɔ kuntɔ tin, kaana bam ma ki lɔla ba nunɔ yibeeli dum jɔgɛ kam ni ba maa kea, yi fɔɔni di wɔpɔlo kamunu jɔgɔ-ba. Ba ma duri ba vu si ba ta di Zezi karabiɛ bam kulɔ na ki tin.

⁹ Ba na maa ke tin, Zezi ma da o jeeri-ba, yi o ki-ba le. Ba ma vu ba yi o te, ba kuni doonɔ ba ja o ne yi ba zul-o. ¹⁰ Zezi ma ta di ba o wɔ: «Á yi taá kwarɔ fɔɔni. Ve-na a ko-biɛ bam te, si á ta di ba si ba vu Galile, si dáani mu baá na amɔ.»

¹¹ Kaana bam na nunɔ yibeeli dum jɔgɛ kam ni kuntɔ tin, nɔɔna balɔ na wura ba yiri-di tin badaara ma zanɔ ba joori ba vu tiɔ kum wɔ, yi ba ta kulɔ maama na ki tin ba bri Zwifɛ kaanum yigɛ tiinɛ bam. ¹² Kaanum yigɛ tiinɛ bam laan ma vu ba nɔɔni di tiɔ kum nakwa bam. Ba ma ki ni daani yi ba kwe sɛbu-fɔɔɔ ba pa pamaɔna bam, ¹³ yi ba wɔ: «Abam manɔ si á ta ni, Zezi karabiɛ bam mu tu titi ni, ba nɔ o yira yam ba kwe ba ja viiri, yi abam tigi á dɔa. ¹⁴ Gɔvirma tu wum nan na tu o lwari ku ni ni, yi ku na jɔgɔ taani, dɔbam wɔ nɔɔni dɔ jɔni abam dɔ yagɔ, si liɛ yi taa jɔgɔ abam.»

¹⁵ Pamaɔna bam ma jɔni sɛbu kum, yi ba sɔni ba ki kulɔ ba na tagɔ-ba si ba ki tin. Mu taani dintɔ mu Zwifɛ bam jɔgɔ ba tea, ku ba ku yi zɔm maama.

Zezi na nɔɔni kulɔ di o karabiɛ bam o kweeli tin

(*Mariki 16:14-18, Luki 24:36-49, Zan 20:19-23, Titvɔɔ Tɔɔɔ 1:6-8*)

¹⁶ Zezi karabiɛ fugɛ-didɔa kam laan ma zanɔ ba vu Galile, piu kulɔ yuu ni o na manɔ o ta di ba si ba vu tin. ¹⁷ Ba ma sɔni ba vu ba na-o, yi ba kuni doonɔ ba zul-o. Badaara maa ta jɔgɔ bubwea did-o. ¹⁸ Zezi laan ma vu o yi ba te, yi o ta di

ba o wɪ: «Wε pε-nɪ dam sɪ a taa te wɛyuu dɪ tɪga baɲa wəənu maama.
¹⁹ Kuntu ŋwaani, nan ve-na lɔɡu baɲa dwi tiinə maama te, sɪ á pa ba ji amɔ karabiə, sɪ á daari á miisi-ba na wɔni dɪ amɔ Ko Wε yiri, dɪ amɔ na yɪ Dɪ Bu tɪn yiri, dɪ Dɪ Joro kɔm yiri ŋwaani, ²⁰ sɪ á daari á bri-ba sɪ ba sɛ wɔŋo kɔlɔ maama amɔ na pɛ abam ni sɪ á kɪ tɪn. Nan taá ye-na ni, amɔ wó ta wɔra dɪ abam maɲa maama, sɪ kɔ vu kɔ yi lɔɡu tiim maɲa.»

**We taani dulo
MARIKI
na pupuni tun
We taani dulo Mariki
na pupuni tun na bri
dubam kulub tun mu
tuntu**

Mariki yi wulb deen na togi o tunji We titunja o zani Pooli di Piyeyeri tun mu. (Nii-na Titunja Tonɔ 13:5, Kolosɔ 4:10, 1 Piyeyeri 5:13.)

Mariki tonɔ kum bri ni Zezi yi We Bu mu, o jigi ni wonjo maama banja ni (Mariki 1:1 di 15:39).

Mariki de yigə o pupuni Zan wulb na miisi nɔɔna na woni tun na tu o kwe cwəŋə o pa Zezi te tun. O ta bri Zezi di deen na pe Zan miis-o na woni te di sutaani na manjo te tun (Mariki 1:1-13).

O bri Zezi na bəŋi nɔɔna si ba taa tog-o te, di o na zaasi nɔɔna te, di o na pe yawuna na yazurə yi o zəli ciciri nɔɔna yira ni, yi o yagi nɔɔna lwarim o ma ce-ba te tun (Mariki 1:14—10:52).

Zezi wuuri o ta di o karabiə bam ni, o na ve Zeruzalem, o o na yaara yi o ti, si o laan joori o bi o yagi tɔɔni. Ba nan wu ni o taani dum kuri (Mariki 8:31-32 di 9:30-32 di 10:32-34).

Zezi deen na maa zɔɔri Zeruzalem tun, nɔn-kɔgɔ zul-o zanzan. Zwifə yigə tiinə bam maa cul-o. O laan ma zaasi nɔn-kɔgɔ kum di o karabiə bam di o duna di o maa guri (pɔɔrim 11-13).

Tonɔ kum tiim jəgə ni Mariki bri Zezi na tigi tɔɔn-dagara banja ni yi o joori o bi te tun (pɔɔrim 14-16).

Zan na miisi nɔɔna na woni yi o bri-ba te tun

(Matiyu 3:1-12, Luki 3:1-17, Zan 1:19-28)

¹ Baŋa-We Bu Zezi Kriisi kwər-wəŋə kam na puli te tun mu tuntu:
² Ku ki ni We nijonnu Ezayi na manjo o pupuni kulub fanja fanja yi o tɔɔli We kwərə o wi:

«Nii, amu We lagi a tunji a nɔɔnu mu,

si o da nmu yigə o vu o kwe cwəŋə kalub nmu na wu ba n togi da tun.»

³ «Nɔɔnu mu wu kagwa woni o tɔɔli kwərə o wi:

<Zan-na á fɔgi á kwe dí Yuutu wum cwəŋə kam,

o na lagi o ba o togi da tun.

Pa-na cwe silu o na lagi o ba o togi tun fɔgi si yɔɔri lanyirani.> »

⁴ Ku deen sunu ku ki kuntu don mu. Nɔɔnu wudon deen mu wura, o yiri mu Zan. O maa wu kagwa woni, yi o miisi nɔɔna na woni We nwaani. O maa yəni o tɔɔli We kwərə, o bri nɔɔna ni ba manjo si ba ləni ba wuru ba yagi kəm-balwaarub, si ba daari ba pa o miisi-ba na woni, si We laan wu yagi ba lwarim DI ma ce-ba. ⁵ Nɔɔna zanzan maa yəni ba nunji Zude ti-biə bam maama di Zeruzalem ba ve o te. Ba na ve o te kuntu tun, ba maa te ba bri kulub ba na ki ba cɔgi tun. O laan maa pai ba tu Zɔɔden bugə kam woni, yi o miisi-ba na woni We nwaani.

⁶ Zan deen zɔɔri gɔɔo kulub ba na sogi di yogondi kurub tun mu. O maa mai kilə o ja o təŋə. O wudiu mu yi kayira di tɔɔru. ⁷ O maa tɔɔli We kwərə di nɔɔna bam o wi: «Nɔɔnu wudon wu sanjo amu kwaga o ba, wuntu tiini o dwe amu. A wu manjo si a tiiri a li o ne natra a pa-o. ⁸ Amu miisi abam na woni mu. Wuntu nan na tuə, o o miisi abam We Joro kum woni.»

Zan na miisi Zezi Kriisi na woni te tun

(Matiyu 3:13—4:11, Luki 3:21-22, 4:1-13)

⁹ Manja kam kuntu ni, Zezi deen ma nunji Galile tiu kudon, ku yiri mu Nazareti. O ma vu o yi Zan te, yi o tu Zɔɔden bugə kam wu yi Zan miis-o na woni. ¹⁰ Zezi na maa nunji na bam woni tun, o ma na weyuu na puri yi We Joro kum togi da ku tu o banja, yi ku nyi di kunkwəŋə te. ¹¹ O ma ni kwərə laan na nɔɔni weyuu ni ka wi:

«Nmɔ mɔ yɪ amɔ bu-dua a na soe dɪ a wɔ maama.

A tiini a jɪgɪ wɔpɔlo zanzan dɪ nmɔ.»

¹² Kɔ na-niə da mɔ Wɛ Joro kɔm dɛ kɔ pa o vu kagɔa wɔ. ¹³ O maa wɔ kagɔa kam wɔnɪ taan da fiinna. O na wɔra tɪn, sɔtaani laan ma tui o te, sɪ dɪ gan-o sɪ o ya kɪ o cɔgɪ. O maa zɔvri dɪ kagɔ-vara, yɪ Wɛ malesɪ dɪ tui o te sɪ zən-o.

Zezi na bəŋi nɔɔna bana sɪ ba taa tɔg-o te tɪn

(Matiyu 4:12-22, Luki 4:14-15, 5:1-11)

¹⁴ Ba dɛɛn ma ja Zan ba kɪ pɪna digə nɪ. Kuntɔ kwaga nɪ Zezi ma joori o vu Galile. O maa wɔra o tɔɔlɪ Wɛ kwər-ywəŋə kam o brɪ nɔɔna, ¹⁵ yɪ o wɪ: «Maŋa kam laan yɪə, Wɛ paari dɪm na lagɪ dɪ ba nɔɔna tɪtari nɪ tɪn. Kuntɔ ŋwaani, ləni-na á wɔrɔ á yagɪ kəm-balwaarɔ tɪm, sɪ á daari á sɛ Wɛ kwər-ywəŋə kam.»

¹⁶ Zezi dɛɛn maa wɔ Galile nɪnɪ kɔm ni nɪ o veə. O ma na nɔɔna bale, ba na yɪ cɔrɔ. Ba didɔa yɪri mɔ Simɔn. O nyaani yɪri mɔ Andre. Ba yɪ kaləŋ-jara mɔ. Ba maa wɔ na bam wɔnɪ ba dɔlɪ bɔrɪ sɪ ba ma ja kale. ¹⁷ Zezi ma ta dɪ ba o wɪ: «Zaŋɪ-na á ba á taá tɔgɪ amɔ. Aá pa á taá beeri nɔɔna mɔ á pa-nɪ, sɪ ba taa tɔgɪ-nɪ, nɪ á na yəni á jaani kale te tɪn.» ¹⁸ O na tagɪ kuntɔ tɪn, ba ma zaŋɪ lɪla ba yagɪ ba bɔrɪ sɪm, yɪ ba vu ba tɔgɪ o kwaga.

¹⁹ Zezi na ve yigə fɪnfɪn tɪn, o daa ma na nɔɔna bale. Ba didɔa yɪri mɔ Zakɪ. O nyaani dɪ maa wɔra, o yɪri mɔ Zan. Ba ko yɪri mɔ Zebede. Ba maa wɔ naboro wɔnɪ ba kwɛ ba bɔrɪ. ²⁰ O laan ma bəŋi-ba. O na bəŋi-ba kuntɔ tɪn, ba ma zaŋɪ lɪla ba yagɪ ba ko wɔm dɪ o tɪntɔŋna bam naboro kɔm wɔnɪ, yɪ ba vu ba tɔg-o.

Zezi na zəli cicirə nɔɔnɔ yɪra nɪ te tɪn

(Luki 4:31-37)

²¹ Zezi dɪ o karabiə ma tɔgɪ daani ba vu ba zɔ tɪv kɔdɔŋ wɔ, kɔ yɪri mɔ Kapernawum. Zwifə bam siun dɛ na yɪ tɪn, Zezi ma vu o zɔ ba Wɛ-digə

kam sɪ o brɪ-ba. ²² O na brɪ-ba tɪn, nɔɔna balɔ na wɔra tɪn maa tiini ba yɪ yəəu dɪ o zaasɪm dɪm, bɛŋwaani o ni-taani dɪm jɪgɪ dam dɪ dwe ba tɪtɪ cullu karanyɪna tiinə bam taani dɪm.

²³ Nɔɔnɔ wɔdɔŋ dɛɛn maa wɔ ba Wɛ-digə kam wɔnɪ, yɪ cicirə jɪg-o. O ma kaasi dɪ kwər-dɪa o wɪ: ²⁴ «Zezi, Nazareti tu, bɛɛ mɔ n lagɪ dɪbam tee nɪ? Nmɔ tu sɪ n cɔgɪ dɪbam dwi mɔ na? A ye nmɔ na yɪ wɔlɔ. Nmɔ yɪ Wɔ-pɔŋo Tu wɔlɔ Wɛ na tɔŋɪ tɪn mɔ.»

²⁵ Zezi ma kaani cicirə kam o wɪ: «Cəgɪ sɔɔ, sɪ n nunɪ n daari baaru wɔm.»

²⁶ O na tagɪ kuntɔ tɪn, cicirə kam ma tiini ka ja nɔɔnɔ wɔm ka su. Ka ma kaasi dɪ kwər-dɪa yɪ ka nunɪ ka daari nɔɔnɔ wɔm.

²⁷ Nɔɔna bam na nɛ kuntɔ tɪn, kɔ ma sɔ ba maama lanyɪrani, yɪ ba bwe daani ba wɪ: «Bɛɛ mɔ kuntɔ? O brɪ cwə-duŋa mɔ yɪ o zaasɪm dɪm jɪgɪ dam. Nii, o na te ciciri nɪ sɪ viiri, yɪ sɪ sɛ o ni.»

²⁸ Nɔɔna balɔ maama na zɔvri Galile je sɪm nɪ tɪn dɛɛn ma ni Zezi ŋwa lɪla.

Zezi na pɛ yawɪna zanzan na yazurə te tɪn

(Matiyu 8:14-17, Luki 4:38-44)

²⁹ Zezi dɪ o nɔɔna bam ma nunɪ Wɛ-digə kam nɪ, ba tɔgɪ dɪ Zakɪ dɪ Zan ba vu ba yɪ Simɔn dɪ Andre-ba sɔŋɔ. ³⁰ Paa maa jɪgɪ Simɔn tɪnkaani yɪ o tigə. Ba ma ta dɪ Zezi kɔ na kɪ-o te tɪn. ³¹ O ma vu kaani wɔm te, o ja o jɪŋa o pa o zaŋɪ wɛɛnɪ. Paa kam ma da ka yag-o. O ma zaŋɪ o kɪ wɔdiu o pa-ba.

³² Wɛ na zɔ yɪ tɪga wɔra ka yɪ tɪn, nɔɔna maa jaani balɔ maama na yɪ yawɪna dɪ ciciri na jɪgɪ balɔ maama tɪn ba tui Zezi te. ³³ Tɪv kɔm nɔɔna bam maama ma vu ba gilimi Simɔn-ba sɔŋɔ ni nɪ. ³⁴ Zezi ma pa nɔɔna zanzan na yazurə dɪ ba yawɪrɔ dwi dwi, yɪ o daari o zəli ciciri zanzan nɔɔna yɪra nɪ. O ma wɔ sɛ sɪ ciciri sɪm ŋɔɔnɪ kulɔkulɔ, sɪ na maŋɪ sɪ ye o na yɪ wɔlɔ tɪn ŋwaani.

³⁵ Tɪga na pɔɔri titutu yi we daa ta wɔ puli tɪn, Zezi ma zanɪ o nuɲi o vu jəgə kalɔ nɔɔn-nɔɔnɔ na tərə tɪn. O wɔra o warɪ Wɛ o yɪranɪ. ³⁶ Simɔn-ba laan ma zanɪ ba nuɲi sɪ ba beeri o jəgə. ³⁷ Ba na nɛ-o tɪn, ba ma ta did-o ba wɪ: «Nɔɔna bam maama lagɪ sɪ ba na nmɔ.»

³⁸ Zezi ma ləri-ba o wɪ: «Zanɪ-na sɪ dí kɛ dí vu je sɪdonnə. A maɲɪ sɪ a vu tɪ-balwa balɔ na wɔ yoba seeni tɪn a tɔɔli Wɛ kwərə kam. Kɔ yɪ kɔntɔ nɲaani mɔ a nuɲi Wɛ te a ba.»

³⁹ O laan ma beeri o tɔgɪ Galile wɔ maama. O maa yəni o zɔɔri Zwifə bam Wɛ-di sɪm. O maa brɪ nɔɔna Wɛ cɪga kam, yɪ o zəlɪ ciciri nɔɔna yɪra nɪ.

Zezi na pɛ nanyɔɲɔ na yazurə te tɪn
(*Matiyu 8:1-4, Luki 5:12-16*)

⁴⁰ Nɔɔnɔ wɔdonɲ dɛɛn mɔ wɔra, o na yɪ nanyɔɲɔ. O ma zanɪ o vu Zezi te, o kuni doonə o yigə nɪ o loor-o o wɪ: «Nmɔ na laga, nɲ wantɪ n pa a na yazurə a ji lanyɪranɪ.»

⁴¹ O nɲaɲa ma zɔ Zezi. O ma twɪ o juɲa o dwe-o, yɪ o wɪ: «ɛɛn. A laga. Zanɪ dɪ yazurə sɪ n ji lanyɪranɪ.» ⁴² O na tagɪ kɔntɔ bɪdwɪ baɲa nɪ tɪn, mɔ yawɪɔ kɔm yagɪ nɔɔnɔ wɔm, yɪ o yɪra yam ji lanyɪranɪ. ⁴³ Zezi ma daa ta did-o o wɪ, o ve, yɪ o daari o kaan-o o wɪ: ⁴⁴ «Yɪ zanɪ n ta kɔlɔ na kɪ tɪn n brɪ nɔɔn-nɔɔnɔ. Nan yɔɔri n vu Wɛ kaanɪm tu wɔm te, sɪ n pa o nii n yɪra yam, sɪ n daari n kwe wəənu tɪlɔ Moyisi cullu tɪm na brɪ nɪ tɪ maɲɪ tɪn n pa-o, sɪ o ma o kaanɪ Baɲa-Wɛ. Kɔntɔ wɔ brɪ nɔɔna maama nɪ n yawɪɔ kɔm sɪnɪ kɔ je.»

⁴⁵ Zezi na tagɪ kɔntɔ tɪn, nɔɔnɔ wɔm ma nuɲi yɪ o kari o nɔɔnɔ kɔlɔ na kɪ tɪn o pa nɔɔna maama lwarɪ kɔ ni nɪ. Kɔntɔ nɲaani Zezi daa warɪ o zɔ tɪv dɪ tɪv wɔ yɪ o wɔ səgɪ o titɪ. O ma lɛɛri o maɲɪ gaa wɔnɔ nɔɔna na tərə mɛ tɪn. Nɔɔna maa yəni ba nuɲi je maama ba ve o te.

2

Zezi na brɪ nɪ o jigɪ dam sɪ o yagɪ nɔɔna lwarɪm o ma cɛ-ba te tɪn
(*Matiyu 9:1-8, Luki 5:17-26*)

¹ Da finftɪn na kɛ tɪn, Zezi ma joorɪ o vu Kapernawum. Tɪv kɔm nɔɔna bam ma lwarɪ nɪ o tu o wɔ sɔɲɔ nɪ.

² Ba zanzan ma ba ba la daani sɔɲɔ kɔm nɪ, yɪ laɲa daa tərə kɔ ni nɪ dɪ finftɪn dɪ. O maa wɔra o nɔɔnɔ Wɛ taani o brɪ-ba. ³ O na wɔra o brɪ-ba kɔntɔ tɪn, nɔɔna badonnə ya jigɪ kɔrɔ ba bɪnɪ o te, yɪ nɔɔna bana zɪɲ-o dɪ gungolo. ⁴ Ba na yɪ jəgə kam tɪn, ba maa warɪ ba ja-o ba yɪ Zezi te, kɔgɔ kɔm na daga tɪn nɲaani. Ba ma ja-o ba dɪ digə kalɔ Zezi na wɔ ka wɔnɔ tɪn nayuu, ba zagɪ ba purɪ bɔɔnɔ ba maɲɪ dɪ Zezi na wɔ mɛ tɪn. Ba ma daari ba pa gungolo kɔm kɔrɔ kɔm na tigi kɔ baɲa nɪ tɪn tɔgɪ da kɔ tu digə kam wɔ. ⁵ Zezi ma lwarɪ nɪ ba kɪ ba wɔ-dɪdɔba did-o. O ma ta dɪ kɔrɔ kɔm o wɪ: «A bu, nmɔ lwarɪm dɪm ti.»

⁶ Wɛ cullu karanyɪna tiinə badaara ya tɔgɪ ba wɔra. Ba maa je ba bwe ba wɔnɔ ba wɪ: ⁷ «Bɛɛ mɔ yɪ o nɔɔnɔ kɔntɔ donɲ? O paɪ o dɪ Wɛ yɪ bɪdwɪ mɔ. O nɔɔnɔ o twɪ Wɛ mɔ. Nɔɔn-nɔɔnɔ bá wantɪ o yagɪ nɔɔnɔ lwarɪm o ma cɛ-o, kɔ na dai Wɛ Dɪ yɪranɪ.»

⁸ Zezi ma lwarɪ ba na jigɪ wɔbɔɲa yalɔ ba wɔnɔ tɪn. O ma ta dɪ ba o wɪ: «Bɛɲaani mɔ á bɔɲɪ kɔntɔ donɲ? ⁹ Kɔɔ mɔ yɪ mwali kɔ dwe, a na tagɪ dɪ kɔrɔ kɔm a wɪ: <Nmɔ lwarɪm dɪm ti> mɔ yɪ mwali, naa a na tagɪ a wɪ: <Zanɪ wɛɛnɪ n kwe n gungolo kɔm n ta n veə> mɔ yɪ mwali? ¹⁰ A nan wú pa abam lwarɪ nɪ, amɔ wɔlɔ na yɪ Nabiin-bu wɔm tɪn jigɪ dam lɔgɔ baɲa nɪ, sɪ a yagɪ nɔɔna lwarɪm a ma cɛ-ba.»

O laan ma ta dɪ kɔrɔ kɔm o wɪ: ¹¹ «A lagɪ a ta dɪ nmɔ, zanɪ wɛɛnɪ sɪ n kwe n gungolo kɔm n ja n vu sɔɲɔ.»

¹² Zezi na tagɪ kɔntɔ tɪn, bɪdwɪ baɲa nɪ mɔ nɔɔnɔ wɔm zanɪ ba maama yigə nɪ o kwe o gungolo kɔm o nuɲi o viiri. Ba na nɛ kɔntɔ tɪn, kɔ

ma kɪ ba maama yəəu. Ba ma zuli Wɛ yɪ ba wɪ: «Dí daa ta wɔ fɔgi dí na kəm dɪntu doŋ.»

Zezi na bəŋi Leevi sɪ o taa tɔg-o te tɪn
(*Matiyu 9:9-13, Luki 5:27-32*)

¹³ Zezi daa ma nuŋi o vu o wɔ Galile nɪnɪv kɔm ni nɪ. Kɔgɔ zanzan ma ba o te kɔ gilim-o. O maa wɔra o brɪ-ba Wɛ cɪga kam. ¹⁴ O daa ma zaŋi o maa kea. O na maa ke tɪn, o ma na nɔɔnɔ wɔdoŋ, o yɪri mu Leevi. O ko yɪri mu Alifi. O dɛɛn je mɛ seeni o na yəni o je o joŋi lampoo tɪn mu. Zezi ma ta did-o o wɪ: «Zaŋi n ta n tɔgi-nɪ.» O ma siun o zaŋi o tɔgi o kwaga.

¹⁵ Zezi dɛɛn ma vu Leevi soŋo sɪ o di wɔdiu dɪ o karabiə bam. Lampo-joŋnə dɪ nɔn-cɪcɔgɪrɔ zanzan dɪ maa tɔgi ba wɔra ba di wɔdiu kɔm dɪ ba, bɛŋwaanɪ balɔ dɛɛn na tɔg-o tɪn daga. ¹⁶ Wɛ cullu karanyɪna tiinə badaara na nuŋi Farizɪan tiinə kɔgɔ kɔm wɔ tɪn maa tɔgi ba wɔra. Ba na nɛ Zezi na je o di wɔdiu dɪ nɔn-cɪcɔgɪrɔ dɪ lampo-joŋnə kɔntɔ tɪn, ba ma bwe o karabiə bam ba wɪ: «Bɛɛ mu kɪ yɪ o di wɔdiu didaanɪ lampo-joŋnə dɪ nɔn-cɪcɔgɪrɔ tɪm kɔntɔ?»

¹⁷ Zezi ma ni ba na tagɪ kulɔ tɪn. O laan ma ta dɪ ba o wɪ: «Kɔ na yɪ balɔ na jɪgɪ yazurə tɪn, bantɔ wɔ maŋi sɪ ba vu dɔgɪta tu te sɪ o sooni-ba. Kɔ daari balɔ na ba jɪgɪ yazurə tɪn mu maŋi sɪ ba vu sɪ ba na soonim. A na tu lɔgɔ baŋa tɪn, kɔ dai sɪ a bəŋi balɔ na maŋi ba yɪ nɔn-ŋɔna tɪn, amɔ nan tuə, sɪ a bəŋi nɔn-balwaarɔ mu sɪ ba ba amɔ te.»

Zezi zaasɪm dɪm na yɪ zaasɪm-dɔvɔri te tɪn

(*Matiyu 9:14-17, Luki 5:33-39*)

¹⁸ Zan karabiə bam dɪ Farizɪan tiinə bam dɛɛn yəni ba vɔ ni. Nɔɔna badonnə ma vu Zezi te ba bwe-o ba wɪ: «Bɛŋwaanɪ mu Zan karabiə bam dɪ Farizɪan tiinə bam yəni ba vɔ ni, yɪ nmu karabiə bam ba vɔa?»

¹⁹ Zezi ma ləri-ba o wɪ: «Nɔɔnɔ na di kaanɪ yɪ o kɪ candiə, yɪ o cilonnə

na wɔra sɪ ba tɔgi ba di, bantɔ wɔ wanɪ ba vɔ ni yɪ kan-barɔ wɔm ta wɔ ba tee nɪ na? Ba bá sɛ ba vɔ ni maŋa kalɔ kan-barɔ wɔm ta na wɔ ba tee nɪ tɪn. ²⁰ Kɔ nan wɔ ba kɔ yɪ maŋa kam ba na wɔ ja kan-barɔ wɔm ba viiri tɪn. Maŋa kam kɔntɔ nɪ o daa na təri ba tee nɪ tɪn, mu ba laan wɔ vɔ ni.

²¹ Nɔɔn-nɔɔnɔ bá sɛ o kwe garyi-dɔvɔri o ma fəri gwar-doŋo kulɔ na kaari tɪn. O nan na kɪ kɔntɔ, garyi-dɔvɔri dɪm laan wɔ vuuri gwar-doŋo kɔm dɪ pa kɔ tiini kɔ cɔgi zanzan. ²² Nɔɔn-nɔɔnɔ dɪ nan bá sɛ o kwe sadɔŋa o lo o kɪ lɔ-doŋo wɔnɪ. O na kɪ kɔntɔ, yɪ sana kam na keeri, kaá pa lɔɔ kɔm bagɪ mu. Lɔɔ kɔm wɔ cɔgi yɪ sana kam dɪ lo. Kɔntɔ ŋwaanɪ nɔɔnɔ maŋi sɪ o kwe sadɔŋa o kɪ lɔ-dɔŋɔ wɔnɪ mu.»

Zezi Krisi na dwe siun dɛ cullu tɪm te tɪn

(*Matiyu 12:1-8, Luki 6:1-5*)

²³ Zwifə bam siun dɛ didoŋ na yɪ tɪn, Zezi dɛɛn ma tɔgi kari wɔ o maa kea. O karabiə bam dɪ maa tɔgi ba veə, yɪ ba bwəri mɪna ba yu ba dɔna. ²⁴ Farizɪan tiinə bam na nɛ ba na kɪ te tɪn, ba ma ta dɪ Zezi ba wɪ: «Nii ba na kɪ te tɪn. Bɛɛ mu yɪ ba tɔŋi tɔŋi dɪlɔ na cɔgi siun dɛ cullu tɪm tɪn?»

²⁵ Zezi ma ləri-ba o wɪ: «Abam ta wɔ fɔgi á karɪmɪ Wɛ tɔnɔ kɔm na brɪ Pɛ Davidi taanɪ te tɪn na? Kɔ brɪ nɪ maŋa kalɔ Abɪata dɛɛn na yɪ Wɛ kaanɪm yuutu tɪn, kana dɛɛn jɪgɪ Davidi dɪ o nɔɔna bam, yɪ ba ba jɪgɪ wɔdiu sɪ ba di. ²⁶ O ma vu o zɔ Wɛ digə, yɪ o kwe dɪpwa yalɔ na tigi da Wɛ ŋwaanɪ tɪn o di. Dɪpɛ dɪm kɔntɔ culə sɪ nɔn-gaa di-dɪ, kɔ na dai Wɛ kaanɪm tiinə yɪranɪ. Davidi dɛɛn dɪ dɪpɛ dɪm, yɪ o daari o pa o nɔɔna bam dɪ tɔgi ba di.»

²⁷ O daa ma ta dɪ ba o wɪ: «Wɛ na kɪ nabiinə Dɪ yagi lɔgɔ baŋa nɪ tɪn, Dɪ tɪŋi siun dɛ da yarpe maama wɔnɪ, sɪ kɔ taa jɪgɪ zənə mu kɔ pa-ba, sɪ kɔ dai nɪ Wɛ kɪ nabiinə siun dɛ cullu tɪm tɔgɪm ŋwaanɪ

mu. ²⁸ Kuntu nwaani amu Nabiin-bu wum jigi ni siun de cullu tum bana ni.»

3

Zezi na pe nɔɔnɔ na yazurɔ siun de ni te tin

(Matiyu 12:9-14, Luki 6:6-11)

¹ Zezi daa ma joori o vu o zu ba We-digɛ kam. Nɔɔnɔ maa wɔra o juna diduɔa na tɔga. ² Farizian tiinɛ badonnɛ maa lagi cwɛnɛ sɛ ba brɛ ni Zezi ki o cɔgi. Kuntu nwaani ba ma je ba yiri Zezi sɛ ba nii, oɔ sɛ o pa nɔɔnɔ wum na yazurɔ siun de dim ni naa o bɛ sɛ. ³ Zezi ma ta di nɔɔnɔ wum o wɛ: «Zanɛ n zigi nɔɔna bam maama titari ni.»

⁴ O laan ma bwe ba maama o wɛ: «Culu brɛ bɛɛ mu? Kɔɔ mu manɛ di culu kum, nɔɔnɔ na ki o donɛ lanyiranɛ siun de ni mu manɛ naa o na ki-o lwarum mu gara? Nɔɔnɔ na vri o donɛ nwa siun de ni mu manɛ naa o na gu-o mu gara?»

O na bwe-ba kuntu tin, ba maa cim. ⁵ O ma nii ba maama yi o bani zanɛ. O wɔ ma cɔgi zanzan ba wubɔna na tigi tin nwaani. O laan ma ta di nɔɔnɔ wum o wɛ: «Twi n juna kam.» O ma twi-ka, yi ka joori ka ji lanyiranɛ.

⁶ Farizian tiinɛ bam na nɛ o na ki te tin, ba ma nunɛ ba vu ba bani di Pe Erɔdi kwaga nɔɔna bam, sɛ ba lagi cwɛnɛ ba gu Zezi.

Nɔn-kɔgɔ na tu Zezi te te tin

⁷ Zezi di o karabiɛ bam ma zanɛ ba kɛ. Ba ma vu ba yi ninuɔ kum ni. Kɔgɔ zanzan ma nunɛ Galile je sum ni ba tɔgi o kwaga. ⁸ Nɔɔna badonnɛ di ma nunɛ Zeruzalem di Zude maama, di Yidume je sum ni. Badaara di ma nunɛ je silu na wɔ Zɔrden bugɛ kam bube didonɛ dim ni tin, di Tiiri di Sidon ti-niɛ yam maama wuni. Kɔ-fɔrɔ zanzan ma vu Zezi te, ba na lwarɛ o na ki kulɔ maama tin nwaani. ⁹ Ba kɔgɔ kum na daga yi ba tiini ba pɔn-o zanzan tin, o ma ta di o karabiɛ bam sɛ ba ja naboro ba ba ba zigi da, sɛ

o wanti o zu ku wɔ. ¹⁰ O na manɛ o pa nɔɔna zanzan na yazurɔ tin, ku ma pa yawuna bam maama yigi ba pɔn-o, yi ba kwaanɛ sɛ ba dwe o yira. ¹¹ Manɛ kalɔ maama ciciri sum na yɛni sɛ na-o, sɛ wɔ tu o yigɛ ni mu, yi sɛ kaasi sɛ wɛ: «Nmɔ mu yi We Bu wum.» ¹² Ciciri sum na yɛni sɛ te kuntu donɛ, o yɛni o kaani-sɛ mu, sɛ sɛ yi pa nɔɔn-nɔɔnɔ lwarɛ o na yi wɔlu tin.

Zezi na kuri o tintɔɔna fugɛ-bale bam te tin

(Matiyu 10:1-4, Luki 6:12-16)

¹³ Zezi laan ma zanɛ o vu o di piu kudonɛ yuu. O ma bɛni balu o na lagi tin sɛ ba ba o te. ¹⁴ Ba na tu tin, o ma kuri nɔɔna fugɛ-bale sɛ ba taa wɔ o tee ni, sɛ o taa tɔɔni-ba sɛ ba taa ve ba tɔɔla We kwɛrɛ kam di nɔɔna. ¹⁵ O ma daari o pa-ba dam sɛ ba wanti ciciri ba zɛli nɔɔna yira ni.

¹⁶ Nɔɔna fugɛ-bale bam o na kuri tin yira mu tintu:

Simɔn wɔlu Zezi na pe o yiri ni Pɛyɛri tin,

¹⁷ di Zakɛ wɔlu na yi Zebede bu tin, di o nyaani Zan.

Zezi ma pa bantɔ yiri ni Buanergɛsɛ, ku kuri mu Du-baka biɛ.

¹⁸ Di Andre, di Filipi, di Batelemi, di Matiyo, di Toma,

di Zakɛ wɔlu na yi Alifi bu tin, di Tadi,

di Simɔn wɔlu na yi Zelɔti nɔɔna bam wɔ nɔɔnɔ tin,

¹⁹ didaani Zudasɛ Yiskariyo wɔlu na wɔ ba o yɛgi Zezi o pa nɔɔna tin.

Wɔɔ dam mu Zezi mai o zɛli ciciri sim?

(Matiyu 12:22-32, Luki 11:14-23, 12:10)

²⁰ Zezi ma joori o vu sɔnɔ. Kɔgɔ zanzan daa ta ma ba ku gilimi sɔnɔ kum. Ku ma pa Zezi di o karabiɛ bam daa warɛ ba na laɔa sɛ ba di wɔdiu di. ²¹ O sɔnɔ tiinɛ na ni kuntu tin, ba ma zanɛ ba nunɛ sɛ ba vu ba ja-o ba viiri, bɛnwaani nɔɔna te ba wɛ, o co mu.

22 We cullu karanyina tiinə ya nunji Zeruzalem ba ba si ba nii-o. Ba maa te ba wi: «Sutaana-pe Belizebuli mu jig-o. Ku yi wontu dam mu o ma o zeli sutaana.»

23 Zezi laan ma bəŋi-ba si ba ba o te, yi o daari o maŋi mumaŋa o bri-ba o wi: «Nooŋu wó wanti o ma sutaana-pe dam o ma zeli sutaana na? 24 Tɔv kɔlv paari na pɔɔri kuni bile yi ba jigi daani tin, kúv tu mu. 25 Sɔŋɔ kɔlv maama na pɔɔri kv titi wɔni tin, kv di wóv tu mu. 26 Sutaana-pe na joori o jigi di o titi, kv bri ni o paari dim pɔɔri bile mu yi o dam ti. Oóv tu mu. 27 Kv nan na yi te tin, sutaana-pe nyi di nɔn-didɛɛrv na yiri o sɔŋɔ te tin mu. Nooŋu na lagɔ si o zv didɛɛrv wɔm sɔŋɔ o ŋɔ, o maŋi si o da yigə o ja didɛɛrv wɔm o vɔv mu. O na de yigə o vɔ-o, o laan wóv wanti o zv o kwalimi o jijigirv tum maama o ja viiri.

28 A lagɔ a ta ciga mu di abam si, kəm-balwaarv tɔlv maama noona na ki tin, naa ta-balwaarv tɔlv ba na ŋooŋi tin, We wai DI yagi-ti DI ma ce-ba. 29 Kv daari, wɔlv maama na ŋooŋi o twi We Joro kum tin, We bá se si DI ma ce kuntu tu maŋa di maŋa. Lwarim dim kuntu wóv ta tɔgi kuntu tu si kv taa ve maŋa kalv na ba ti tin.» 30 Ba na tagɔ ba wi, cicirə mu jig-o tin, mu o tagɔ kuntu di ba.

Zezi nu di Zezi nyaana na yi balv tin
(Matiyu 12:46-50, Luki 8:19-21)

31 Zezi nu di o nyaana ma ba o na wɔv me tin, ba zigɔ sɔŋɔ kum manɔŋo ni, yi ba pa ni si ba bəŋ-o. 32 Kɔgɔ zanzan maa je ba gilim-o. Ba ma ta did-o ba wi: «N nu di n nyaana tu ba wɔv manɔŋo ni, yi ba lagɔ-m.»

33 O ma ləri-ba o wi: «Wɔɔv mu yi a nu, bran yi a nyaana?» 34 O laan ma nii balv na je ba gilim-o tin seeni yi o wi: «Amv nu di a nyaana mu tintv. 35 Bəŋwaani wɔlv maama na

ki We wɔbɔŋa na lagɔ te tin mu yi a nyaani di a nako di a nu.»

4

Zezi na maŋi mumaŋa o bri noona te tin

(Matiyu 13:1-23, Luki 8:4-15)

1 Zezi deen maa wɔv nɔnɔv kum ni ni o bri noona bam. Noona zanzan ma ba ba gilim-o. Ba kɔgɔ kum na daga tin, o ma zaŋi o di naboro kv na wɔv na bam wɔni tin, yi o jəni si o bri-ba. Noona bam maama ma maŋi na bam ni ni, si ba taa cəgi o taani dim. 2 O maa mai mumaŋa o bri-ba wəənu zanzan, yi o zaast-ba o wi:

3 «Cəgi-na. Valv deen mu wɔra. O ma zaŋi o vu o kara si o du. 4 O ma kari o dɔlv o wo-duuru tum. Tidonno ma tu cwəŋə ni ni. Zunə ma ba ba twe-ti ba di. 5 Tidonno ma tu kandwa jəgə ni valim na ba daga me tin. Ti ma wɔv daani ti puli, valim dim na ba lirə tin ŋwaani. 6 Wia ma ba ka baani ti maama. Ti bɔnnv na wɔv zv tɔga tin, ti ma ti. 7 Kv daari wo-duuru tidonno ma tu sabari wɔni. Ti na puli tin, sabari sum laan ma zaŋi si li-ti si gv, yi ti daa wɔv ki biə. 8 Kv daari tidonno ma tu ti-ywəŋə jəgə ni, ti ma puli ti nunji ti ki biə lanyirani. Tidonno ki nɔnɛni biə fiintɔ fiintɔ. Tidaara ki nɔnɛni biə fusirdv fusirdv. Titim di maa ki nɔnɛni biə bi bi.»

9 Zezi laan ma ta o wi: «Á nan fɔgi á cəgi a taani dim lanyirani.»

10 Kɔgɔ kum na viiri kv daari Zezi o yirani tin, noona balv ya na wɔv o tee ni tin badaara ma tɔgi di o karabiə fugə-bale bam, ba vu ba bwe-o mumaŋa yam kuri. 11 O ma ləri-ba o wi: «Kv na yi abam, We maŋi DI pa á lwarɔ DI paari dim kuri na yi te tin, yi ciga kam kuntu ya maŋi ka səgi mu. Kv daari, balv na dai amv kɔgɔ kum wɔv noona tin, a mai mumaŋa yirani mu a bri-ba We ciga kam, 12 si

<ba na niə, si ba yi taa nai lanyirani, ba na cəgə, si ba yi taa ni ka kuri. Kv na dai kuntu, ba ya wóv pipiri ba se We,

yɪ Dɪ wó yagɪ ba lwarɪm Dɪ ma ɛɛ-ba.» »

¹³ Zezi laan ma bwe-ba o wɪ: «Á wɔ ni mɪmanɪ dɪntɔ kuri na? Kɔntɔ tɪn, á nan wó kɪ ta mɔ á ni mɪmanɪ yadonnə yam kuri? ¹⁴ Mɪmanɪ dɪm kuri mɔ tɪntɔ:

Wo-duuru tɪlɔ valɔ wɔm na jɪgɪ o du tɪn mɔ brɪ Wɛ taanɪ dɪm na yɪ te tɪn. ¹⁵ Nɔɔna badonnə nyɪ dɪ cwəŋə kam ni wo-duuru tɪm na tɔ mɛ tɪn mɔ. Bantɔ na ni Wɛ taanɪ dɪm tɪn, sɔtaanɪ ma da dɪ ba dɪ lɪ-dɪ, yɪ dɪ wɔ zɔ ba wɔbɔŋa. ¹⁶ Nɔɔna badonnə nyɪ dɪ kandwa jəgə kalɔ wo-duuru tɪm na tɔ da tɪn mɔ. Bantɔ na ni Wɛ taanɪ dɪm tɪn, ba jonɪ-dɪ lɪla dɪ wɔpɔlɔ. ¹⁷ Taanɪ dɪm ma wɔ tiini dɪ zɔ ba wɔbɔŋa. Yaara na yɪ-ba, yɪ ba na bɛɛsɪ-ba Wɛ taanɪ dɪm ŋwaanɪ, baá da ba kwe-dɪ ba yagɪ mɔ lɪla. ¹⁸ Nɔɔna badaara nyɪ dɪ sabarɪ sɪm jəgə kam wo-duuru tɪm na tɔ da tɪn mɔ. Bantɔ mɔ yɪ balɔ na ni Wɛ taanɪ dɪm, ¹⁹ yɪ ba ta jɪgɪ lɪə dɪ lɔgɔ banɪ wəənu tɪm. Səbu-lagɪ ma cəgɪ ba wɔbɔŋa yɪ wo-yɔɔrɔ fra jɪgɪ-ba, kɔ pa ba kwe Wɛ taanɪ dɪm ba yagɪ, yɪ dɪ wɔ jaanɪ kuri dɪ pa-ba. ²⁰ Kɔ daari nɔɔna badaara nyɪ dɪ tɪ-ywəŋə jəgə kam wo-duuru tɪm na tɔ da tɪn mɔ. Bantɔ mɔ yɪ balɔ na ni Wɛ taanɪ dɪm yɪ ba sɛ-dɪ lanyɪranɪ tɪn. Kɔntɔ ma pa Wɛ taanɪ dɪm ja kuri dɪ pa-ba, nɪnɛɛnɪ wo-duuru na kɪ biə lanyɪranɪ, sɪ kɔ manɪ dɪ biə fiintɔ fiintɔ, yɪ tɪdaara dɪ kɪ biə fusɪrdɔ fusɪrdɔ, yɪ tɪdonnə dɪ kɪ biə bi bi tɪn.»

Kanɪa mɪmanɪ (Luki 8:16-18)

²¹ Zezi daa ma manɪ o brɪ-ba o wɪ: «Nɔɔnɔ na tarɪgɪ kanɪa, oó sɛ o kwe-ka o pu tɪtɔgɔ kuri nɪ, naa o zɪgɪ-ka gadogo kuri nɪ na? Aye. Oó kwe-ka o palɪ wɛɛnɪ mɔ. ²² Kulɔ maama na səgɪ zɪm nɔɔna tee nɪ tɪn wó ba kɔ kwɪn. Kulɔ maama na pugɪ zɪm tɪn wó ba kɔ purɪ sɪ nɔɔna maama lwarɪ-kɔ. ²³ Á nan fɔgɪ á cəgɪ a taanɪ dɪm lanyɪranɪ.»

²⁴ O daa ma ta o wɪ: «Kwaanɪ-na á pa á na ni kulɔ tɪn zɔ á wɔbɔŋa. Abam na mai bwanɪ kalɔ á manɪ á pa á donnə tɪn, Wɛ dɪ wó ma bwanɪ kantɔ mɔ Dɪ manɪ Dɪ pɛɛlɪ Dɪ pa abam. ²⁵ Bɛŋwaanɪ, nɔɔnɔ wɔlɔ na manɪ o jɪgɪ wɔŋo tɪn, o ta wó jonɪ kudonɪ o wəli da, yɪ nɔɔnɔ wɔlɔ nan na manɪ o ba jɪgɪ kulɔkulɔ tɪn wó ba o ga kulɔ finfɪn o ya na jɪgɪ tɪn dɪ.»

Wo-vaalɔ brɪv mɪmanɪ

²⁶ Zezi daa ma ta o wɪ: «Wɛ paari dɪm nyɪ dɪ nɔɔnɔ na kwe wo-duuru o du o kara wɔnɪ te tɪn mɔ. ²⁷ Tɪtɪ nɪ o maa tɪgɪ o dɔa. Wɪa nɪ o maa yəni o zanɪ. Wɪa dɪ tɪtɪ maama wo-vaalɔ tɪm maa pulə yɪ tɪ bɪra, yɪ valɔ wɔm yəri tɪ na kɪ te tɪ pulɪ. ²⁸ Tɪga kam nɪ mɔ wəənu tɪm tɪtɪ yəni tɪ pulɪ tɪ nunɪ tɪ da yɪgə tɪ kɪ wɔɔrɔ. Tɪ laan ja pugə yɪ tɪ daari tɪ kɪ biə. ²⁹ Wo-vaalɔ tɪm na bɪgɪ tɪ tɪ, valɔ wɔm laan wó kwe o sɔgɔ o vu o zagɪ-tɪ, faa manɪ kam na yɪ tɪn ŋwaanɪ.»

Wɛ paari dɪm na yɪ te tɪn (Matiyu 13:31-32, Luki 13:18-19)

³⁰ Zezi daa ta ma ta o wɪ: «Amɔ wó ma bɛɛ mɔ a maa manɪ a brɪ abam Wɛ paari dɪm na nyɪ te tɪn? Aá ma mɪmanɪ mɔ a brɪ abam sɪ á lwarɪ lanyɪranɪ. ³¹ Wɛ paari dɪm nyɪ dɪ nɔɔnɔ na kwe wo-duu na yɪ mɪmɪnɔ o du tɪga nɪ, yɪ wo-duu kɔm kɔntɔ mɔ tiini kɔ yɪ mɪmɪnɔ wo-dwə maama wɔnɪ. ³² O na dugɪ-kɔ tɪn, kɔ laan ma nunɪ kɔ jɪ kamunu kɔ dwəni dwə balɔ maama na wɔ o kara kam nɪ tɪn. Kɔ ma ta nɛ kamunə kamunə, yɪ zunə tui ba sɔ ba pwəru kɔ yuu nɪ, kɔ na jɪgɪ woro tɪn ŋwaanɪ.»

³³ Zezi maa mai mɪmanɪ yantɔ dwɪ zanzan mɔ o manɪ Wɛ taanɪ dɪm o brɪ nɔɔna bam. O maa yəni o brɪ-ba nɪnɛɛnɪ ba na wó wanɪ ba ni dɪ kuri te tɪn. ³⁴ O maa mai mɪmanɪ yɪranɪ mɔ o brɪ nɔɔna bam. Kɔ na yəni kɔ yɪ wɔntɔ dɪ o karabiə bam yɪranɪ, o yəni o tɛ wəənu tɪm maama kuri o brɪ-ba.

Zezi na jigi dam vu-fɔrɔ dɪ na baŋa nɪ te tɪn

(Matiyu 8:23-27, Luki 8:22-25)

³⁵ De dɪm kɔntɔ wa-zɔvri maŋa nɪ, Zezi ma ta dɪ o karabiə bam o wɪ: «Pa-na dɪ kwe naboro dɪ vu dɪ be bube dɪdon dɪm.» ³⁶ O na je naboro kɔm wɔnɪ kɔntɔ tɪn, ba ma kwe-o ba ja viiri yɪ ba daari kɔgɔ kɔm. Nabwæru tidonnə dɪ maa tɔgɪ-ba tɪ veə. ³⁷ Vu-fɔrɔ laan ma zaŋɪ kɔ magɪ boro kɔm. Na bam ma pɔgɪli zanzan ba wura ba sui boro kɔm, yɪ kɔ lagɪ kɔ miisi na bam kuri nɪ. ³⁸ Zezi maa wɔ naboro kɔm kwaga kam nɪ o tigi pɔlɔ baŋa nɪ o dɔa. O karabiə bam ma vu ba zaŋ-o, yɪ ba ta dɪd-o ba wɪ: «Karanyɪna, dɪ na lagɪ dɪ tɪ tɪn, kɔ daɪ kulɔkulɔ dɪ nmu na?»

³⁹ O laan ma zaŋɪ weeni, yɪ o bagɪ vu-fɔrɔ kɔm o wɪ, kɔ kwəri, yɪ o daari o ta dɪ na bam o wɪ, ba yaɣɪ sɔɔ! O na tagɪ kɔntɔ tɪn, vii kɔm ma sɔnɪ kɔ ja, yɪ na bam dɪ maŋɪ da cɪmm. ⁴⁰ O ma ta dɪ o karabiə bam o wɪ: «Bɛɛ mu yɪ á fɔmma kɔntɔ? Abam ta wɔ kɪ á wɔ-dɪdɔba dɪ amɔ na?»

⁴¹ Fɔvɔnɪ ma tiini dɪ ja-ba. Ba ma bwe daanɪ ba wɪ: «Nɔɔnɔ wɔntɔ yɪ wɔɔ mu, yɪ vii dɪ na dɪ ta sɛ o ni?»

5

Zezi na zali ciciri nɔɔnɔ yira nɪ te tɪn

(Matiyu 8:28-34, Luki 8:26-39)

¹ Ba ma vu ba be nɪnɔ kɔm nɪ dɪdon dɪm me Zeraaza tiinə na zɔvri da tɪn. ² Zezi ma nuŋɪ naboro kɔm wɔnɪ. Nɔɔnɔ wɔdon ma da o nuŋɪ yibeelə je nɪ o ba o jeer-o. Cicirə mu jig-o ka yaara. ³⁻⁴ O deen tigi yibeelə je nɪ mu. Kuni zanzan ba yəni ba maɪ capɔnnɔ mu ba ma vɔ o jia dɪ o nɛ. O maa yəni o vaŋɪ capɔnnɔ tilɔ na wɔ o jia nɪ tɪn o kɔ. O ma daari o magɪ luguru tilɔ ba na kɪ o nɛ sɪm nɪ tɪn o cɔgɪ. O na tiini o dana tɪn, nɔɔn-nɔɔnɔ daa warɪ o ja-o o vɔ, naa o ja-o o pa o jəni cɪm. ⁵ Maŋa maama wɪa dɪ titɪ o beeri yibeelə je sɪm nɪ dɪ pweeru yuu nɪ

mu, yɪ o kaasa. O maa yəni o magɪ o titɪ dɪ kandwa o fwələ.

⁶ O na tulɪ o na Zezi yigə yigə tɪn, o ma nuŋɪ yibeelə yam wɔnɪ o duri o vu o jeer-o. O na yɪ o te tɪn, o ma kuni doonə o yigə nɪ, ⁷ yɪ o kaasɪ dɪ kwər-dɪa o wɪ: «Zezi, Yuutu Baŋa-Wɛ Bu, n tu amɔ te sɪ n kɪ bɛɛ mu? A loori-m dɪ Wɛ yɪrɪ, sɪ n yɪ zaŋɪ n yaari-nɪ.» ⁸ O tagɪ kɔntɔ, beŋwaanɪ Zezi maŋɪ o wura o te dɪ cicirə kam sɪ ka nuŋɪ o yira nɪ.

⁹ Zezi laan ma bwe-o o wɪ: «N yɪrɪ mu bɛɛ?»

O ma ləri o wɪ: «A yɪrɪ mu Kɔgɔ, beŋwaanɪ dɪ yɪ ciciri zanzan mu.»

¹⁰ Ciciri sɪm ma pa nɔɔnɔ wɔm tiini o loori Zezi, sɪ o yɪ pa sɪ nuŋɪ je sɪntɔ nɪ sɪ viiri.

¹¹ Tərə zanzan deen ma wɔ je sɪm kɔntɔ nɪ ba beeri piu kɔm təŋə nɪ ba dɪ. ¹² Ciciri sɪm ma loori Zezi sɪ wɪ: «Pa dɪbam cwəŋə sɪ dɪ vu dɪ zɔ tərə bam.» ¹³ O ma sɛ. Ciciri sɪm laan ma yaɣɪ nɔɔnɔ wɔm yira yɪ sɪ zɔ tərə bam. Tərə bam kɔgɔ kɔm maama laan ma duri ba tu ba tɔ bugə kam wɔnɪ ba li na ba tɪ. Ba deen yɪ nɪnɛnɪ tərə murr-tile (2.000) mu te.

¹⁴ Nɔɔna balɔ ya na nii tərə bam baŋa nɪ tɪn ma duri ba vu tɔ kɔm wɔ dɪ de sɪm maama nɪ, ba ta dɪ nɔɔna bam kulɔ na kɪ tɪn. Nɔɔna bam ma nuŋɪ ba vu sɪ ba nii kɔ na kɪ te tɪn. ¹⁵ Ba ma vu ba yɪ Zezi te. Ba ma na nɔɔnɔ wɔlɔ ciciri kɔgɔ kɔm ya na jig-o tɪn. O maa je yɪ o wɔbɔŋa joori ya ba o titɪ yɪ o zɔ gwaarɔ. Ba na nɛ-o kɔntɔ tɪn, fɔvɔnɪ ma zɔ-ba. ¹⁶ Balɔ yɪə na nɛ kəm dɪm tɪn ma ta ba brɪ nɔɔna bam kɔ na kɪ nɔɔnɔ wɔm te tɪn, dɪ kulɔ na kɪ tərə bam dɪ tɪn. ¹⁷ Tɔ kɔm nɔɔna bam laan ma loori Zezi sɪ o nuŋɪ ba tɔ kɔm nɪ o viiri.

¹⁸ Zezi ma vu sɪ o joori o zɔ naboro kɔm wɔ. Nɔɔnɔ wɔlɔ ciciri sɪm ya na jigɪ sɪ yaari tɪn ma loor-o, sɪ o na sɛ, sɪ o taa tɔg-o.

¹⁹ O ma wɔ sɛ. O ma ta dɪd-o o wɪ: «Ve sɔŋɔ, sɪ n ta dɪ n sɔŋɔ tiinə n Yuutu Baŋa-Wɛ na duri nmu ŋwəŋa dɪ Dɪ na kɪ wɔŋɔ kulɔ maama Dɪ pa-m tɪn.»

²⁰ Nɔɔnɔ wɔm laan ma ke o vu je silɔ ba na bɛ ni Tiɔni Fugɛ tɔn, yɛ o tɛ o brɛ nɔɔna bam Zezi na ki kulɔ o pa-o tɔn. Balɔ maama na ni o taani dim tɔn, kɔ ma sɔ-ba.

Zezi na bi Zayirusi bukɔ yɛ o pa kaani wɔdon na yazurɛ te tɔn
(*Matiyu 9:18-26, Luki 8:40-56*)

²¹ Zezi dɛɛn ma joori o da nɔnɔ kɔm wɔ di naboro o bɛ bube didon dim. O na zɔgi nɔnɔ kɔm ni ni tɔn, nɔn-kɔgɔ ma ba o te ba gilim-o. ²² Nɔɔnɔ wɔdon maa tɔgi o wɔra, o yɛrɛ mu Zayirusi. O yɛ Wɛ-digɛ kam yigɛ tiinɛ wɔ didɔba mu. O na nɛ Zezi tɔn, o ma kuni doonɛ o yigɛ ni, ²³ yɛ o tiini o loor-o o wɛ: «Amɔ bukɔ balanɔ mu lagɛ o ti. Popo, a loori-m sɛ n ba n danɛ n ja o banɔ ni, sɛ kɔv pa o yawɔ kɔm je sɛ o joori o na ŋwa.»

²⁴ Zezi ma sɛ yɛ o tɔgi did-o o ma ve. Kɔ-fɔrɔ di maa tɔg-o, yɛ ba pɔn-o zanzan.

²⁵ Kaani wɔdon maa tɔgi o wɔra, o na wɔɛ ka-wɔ taan bɛna fugɛ-yale.

²⁶ O dɛɛn tiini o yaari dɔgɛta tiinɛ zanzan tee ni. O dɛɛn cɔgi o sɛbu maama o yawɔ kɔm banɔ ni, yɛ kɔ ta ba garɛ kɔ pa-o, kɔ fɔgi kɔ jiri lɛɛrɔ mu o yɛra ni. ²⁷ O laan na ni Zezi ŋwa tɔn, o ma tɔgi kɔgɔ kɔm wɔ o ke o kwaga o vu o dwe o gɔrɔ. ²⁸ O maa bɔŋɔ o wɛ: «A na manɛ a dwe o gɔrɔ kɔm má di, aá na yazurɛ.»

²⁹ O na dwe-o kɔntɔ tɔn, jana kam ma da ka kɔ. O ma lwarɛ ni o yawɔ kɔm siunɛ kɔ je o yɛra ni. ³⁰ Bidwɛ banɔ ni mu Zezi maani ni dam nunɛ o yɛra ni. O maa zɔgi kɔgɔ kɔm wɔnɔ o pipiri o nii, yɛ o bwe o wɛ: «Wɔɔ mu dwe a gɔrɔ?»

³¹ O karabiɛ bam ma ta did-o ba wɛ: «Nmɔ wɔ nɛ nɔɔna bam maama na yigi ba pɔni nmɔ te tɔn na? Bɛɛ mu yɛ n bwe ni, wɔɔ mu dwe-m?»

³² O daa ta maa fɔgi o nii kɔgɔ kɔm wɔnɔ sɛ o lwarɛ wɔlɔ na dwe-o tɔn.

³³ Fɔbɔni laan maa jɔgi kaani wɔm yɛ o yɛra sai, o na ye kulɔ na ki-o yɛ o na yazurɛ tɔn ŋwaanɛ. O ma vu Zezi te o kuni doonɛ o yigɛ ni, yɛ o

ta o cɔga maama did-o. ³⁴ Zezi ma ta did-o o wɛ: «A bukɔ, nmɔ na ki n wɔ-didɔba di amɔ te tɔn mu pɛ n na yazurɛ. Ve sɛ Wɛ wɔ wɛli-m, sɛ n sin di n yawɔ kɔm.»

³⁵ Zezi ta na wɔra o ŋɔɔnɔ kɔntɔ tɔn, nɔɔna badonnɛ ma nunɛ Zayirusi sɔŋɔ ba ba, ba ta did-o ba wɛ: «N bukɔ wɔm tɔga. Daa n yɛ ta n jɔgi karanyɛna kam n yaara.»

³⁶ Zezi maa cɔm, yɛ o ta di Zayirusi o wɛ: «Yɛ pa fɔbɔni ja-m. Za n weeni n ki n wɔ-didɔba di amɔ.»

³⁷ Zezi ma wɔ sɛ sɛ nɔɔna tɔgi did-o ba vu Zayirusi sɔŋɔ kɔm, kɔ na dai Pɔyɛɛrɛ di Zakɛ di o nyaani Zan yɛranɛ. ³⁸ Ba ma vu ba yɛ sɔŋɔ kɔm. Zezi ma ni ni sɔɔ yɛranɛ mu wɔra bɔgi bɔgi, yɛ nɔɔna keerɛ yɛ ba coosɛ. ³⁹ O ma zɔ sɔŋɔ kɔm, yɛ o ta di nɔɔna bam o wɛ: «Bɛŋwaanɛ mu yɛ á ki sɔɔ yɛ á keerɛ? Bu wɔm wɔ tɔgi, o dɔ mu.»

⁴⁰ O na tagɛ kɔntɔ tɔn, ba ma mwan-o. O ma pa ba maama nunɛ. O ma daari o ja bu wɔm nu di o kɔ di o titɛ karabiɛ batɔ bam o vu o zɔ digɛ kalɔ bu wɔm na tigi da tɔn. ⁴¹ O ma ja bu wɔm jɔŋa, yɛ o ta did-o o wɛ: «Talita kumi.» Taani dɔntɔ kuri mu: «Bɛsankana, a lagɛ a ta nmɔ, zanɛ weeni.»

⁴² O na tagɛ kɔntɔ tɔn, bɛsankana kam ma da ka zanɛ weeni ka veɛ. O bɛna dɛɛn yɛ fugɛ-yale mu. Ba na nɛ kɔntɔ tɔn, kɔ ma sɔ-ba lanyɛranɛ.

⁴³ Zezi laan ma kaani-ba o wɛ, ba yɛ zanɛ ba pa nɔɔn-nɔɔnɔ lwarɛ kulɔ na ki tɔn. O ma daari o ta di ba o wɛ, ba ki wɔdiu ba pa bu wɔm sɛ o di.

6

Zezi titɛ tɔv kɔm tiinɛ na vi-o te tɔn
(*Matiyu 13:53-58, Luki 4:16-30*)

¹ Zezi dɛɛn ma nunɛ jɔgɛ kam kɔntɔ ni, yɛ o joori o vu o titɛ tɔv. O karabiɛ bam di tɔg-o ba vu. ² Zwifɛ bam siun dɛ na yɛ tɔn, o ma vu o zɔ ba Wɛ-digɛ kam yɛ o puli sɛ o brɛ-ba Wɛ taani. Nɔɔna zanzan maa wɔra yɛ ba cɔgi o zaasɔm dim. Ba

na ni tin, ku ma su-ba lanyirani. Ba maa te ba wi: «Nɔɔnu wuntu ki ta mu o lwarɪ wænu tintu don? O ki ta mu o jigi swan tintu, yi o jigi dam o ma ki wo-kɪnkagɪla yantu?»
³ Ku dai wum mu yi da-lwaru wum na? Wum mu dai Mari bu wum na? Ku dai wum nyaana mu yi Zaki di Zubefu di Zudasɪ di Simɔn na? Ku dai wum nakwa mu wu dibam titari ni tin na?»

Kuntu nwaani mu ba deen wu se ni Zezi suni o nuɲi We te. ⁴ O laan ma ta di ba o wi: «Nɔɔnu na yi We nijonnu, nɔɔna yæni ba pa-o zule lanyirani, ku daari o titi tiv tiinæ di o sonjo tiinæ di o curru nan bá ni-g-o.»

⁵ O deen ma wu ki wo-kɪnkagɪla ba tee ni. Ku na dai o na kwe o jɪɲa o danɪ yawuna finfin banja ni o pa ba na yazuræ tin. ⁶ Ku ma su Zezi di ba na wu ki ba wu-dɪdɪba did-o tin.

Zezi na tɔɲi o karabiæ fugæ-bale bam te tin

(Matiyu 10:5-15, Luki 9:1-6)

Zezi deen maa tulu ti-balwa bam o kari o bri nɔɔna We cɪga kam. ⁷ O laan ma bæɲi o karabiæ fugæ-bale bam si ba ba o te. O ma li-ba bale bale si o tɔɲi-ba, yi o pa-ba dam si ba wanɪ ba zæli ciciri nɔɔna yira ni. ⁸ O ma ta di ba o wi: «Á na maa ve, á yi zanɪ á kwe kulukulu á wæli da á ja á vu, ku na dai nacægæ yirani. Á nan yi kwe wɔdiu naa tampɔgɔ. Á yi kwe sæbu á ki gwar-fwæla ni á wæli da. ⁹ Zu-na natra, si á yi kwe gwaaru tile tile. ¹⁰ Á na ve á zu sonjo kulɔ á pæni da, si á taá zɔuri daani si ku ba ku yi á viirim manja. ¹¹ Ku daari, á na yi tiv kulɔ yi ba na wu se si ba jeeri abam lanyirani, naa ba na wu cægi abam taani, si á nuɲi tiv kum kuntu ni. Á na maa viiræ, si á pusi á ne fogo á yagi da, si ku pa nɔɔna bam lwarɪ ni ba wu ki lanyirani.»

¹² O na tagɪ kuntu di ba o ti tin, ba laan ma nuɲi ba vu ba tɔɔli We kwæræ, ba bri nɔɔna ni ba manɪ si ba læni ba wuru ba yagi kæmbalwaaru tin. ¹³ Ba ma zæli ciciri zanzan nɔɔna yira ni. Ba ma kwæri

ba kwe nugæ ba ma dwe yawuna zanzan, yi ba na yazuræ.

Pɛ Erɔdi na pɛ ba gu Zan te tin
(Matiyu 14:1-12, Luki 9:7-9)

¹⁴ Pɛ wɔdon deen mu wurɔ, o yiri mu Erɔdi. O ma ba o ni Zezi nwa, nɔɔna zanzan na jigi o taani ba nɔɔni tin nwaani. Nɔɔna badonnæ maa te ba wi: «Ku yi Zan wulu na miisi nɔɔna na wuni tin mu joori o bi o yagi tɔɔni. Kuntu nwaani mu o jigi dam yi o wai wo-kɪnkagɪla o kia.»

¹⁵ Nɔɔna badaara maa wi: «Ku yi We nijonnu Eli mu tuæ.» Badaara di ta maa wi: «O yi We nijonnu mu, nɪnɛni balu na tɔɔli We kwæræ fanja fanja tin.»

¹⁶ Ku daari, Pɛ Erɔdi na ni Zezi nwa tin, o ma ta o wi: «Kubɔ ta yi Zan wulu amu na pɛ ba go o yuu tin mu joori o bi o yagi tɔɔni.»

¹⁷ O deen tagɪ kuntu, bæɲwani o ya wu ki Zan lanyirani. O pɛ ba ja Zan ba vu ba ki puɲa digæ ni. Ku deen ki tintu don mu: Erɔdi ya di kaani wɔdon, o yiri mu Erɔdiadi. Kaani wum deen yi o zɪmbaarɔ Filipi kaani mu. ¹⁸ Zan deen ma ta did-o ni, ku culæ si o di o zɪmbaarɔ kaani yi o ta nwi. ¹⁹ Kuntu nwaani mu Erɔdiadi culi Zan. O maa lagɪ si ba gu-o, yi o wu ne cwægæ, ²⁰ bæɲwani Erɔdi deen kwari Zan. O maa ye ni Zan yi wu-ponjo tu yi o te cɪga. Kuntu nwaani Erɔdi ma fɔg-o o nii lanyirani, si kulukulu yi ki-o. O maa yæni o cægi o taani di wɔpolo, yi ku pa o wɔbɔɲa vugimi.

²¹ Erɔdiadi deen laan ma ba o na cwægæ si ba gu Zan. Pɛ Erɔdi lura manja na tu ka yi tin, o ma ki candiæ yi o bæɲi o tiv kum didæera bam di pamanja yigæ tiinæ, di nadunæ balu na zɔuri Galile ni tin, si ba tɔgɪ ba di candiæ kam. ²² Ba na wurɔ ba di candiæ kuntu tin, Erɔdiadi buko laan ma zanɪ o zu o sa o bri væræ bam. Ku ma pa pɛ wum di o væræ bam wu poli lanyirani. Pɛ wum ma ta di buko wum o wi: «Wɔɲo kulɔ

maama nmv na lagi tin, amv wv pa-m.» ²³ O ta ma ta o du o wv: «Aá pa-m woŋo kulv maama n na wv loori a tee ni tin. Kv na maŋi kv yi a tiv kvm cicoro di, a ta wv pa-m.»

²⁴ Bukv wvm na ni kvntv tin, o ma nuŋi o vu o nu te o bwe-o o wv: «Bee woŋo mv amv wv loori?» O ma leri o wv: «Ve n ta ni n lagi sv o go Zan yuu mv o pa-m.»

²⁵ Bukv wvm ma kv lila o joori o zv pe wvm te, yi o ta did-o o wv: «A lagi sv n go Zan yuu mv n kv zvŋ-tanlaŋa wvni n pa-ni lele.»

²⁶ Pe Ervdv na ni kvntv tin, o wv ma tiini kv cvgi zanzan. O nan na tagi o du vevv bam yigv ni tin, o maa ba lagi sv o vvn. ²⁷ O ma kv lila o tvŋi o pamaŋnv didva sv o vu o go Zan yuu kvm o ja ba. Ncvnv wvm ma vu pva digv kam o go Zan yuu kvm. ²⁸ O ma kwe-kv o kv zvŋ-tanlaŋa wvni o ja ba o pa buk vvm. O ma jovi o ja vu o pa o nu.

²⁹ Zan karabiav bam na lvarv kulv na kv tin, ba ma zavv ba vu ba kwe o yira yam ba ja vu ba kv.

Zezi na pe kv-fvrcv di wvdiu ba su te tin

(Matiyu 14:13-21, Luki 9:10-17, Zan 6:1-14)

³⁰ Zezi karabiav fugv-bale bam ma joori ba ba o te. Ba ma ta ba brv-o kulv maama ba na kv, di ba na brv ncvna We cvga kam te tin. ³¹ Ncvna zanzan maa yvni ba tui Zezi te, yi ba joori ba viirv. Ba na daga kvntv tin, Zezi di o karabiav bam daa varv ba na pvvlev sv ba di wvdiu di. Kvntv ŋvaani o ma ta di ba o wv: «Abam nan ba á yvranv, sv di vu gaa wv sv á wani á sin finfin.»

³² Ba laan ma vu ba zv naboro, sv ba vu je silv na yi gaa wv tin ba yvranv. ³³ Ba na maa ke tin, ncvna zanzan ma na-ba yi ba lvarv-ba. Ba ma zavv ba nuŋi ba tivni divv maama ni, ba duri di ne ba vu ba loori-ba jvgv kalv ba na maa ve tin ni. ³⁴ Zezi ma nuŋi naboro kvm wvni. O laan ma na nvn-kvgv kvm na tu kv wvra. Ba ŋvaŋa ma zv-o

lanyvranv, bevvaani ba nvi di peeni silv na ba jvgv nayvrv sv o taa nii sv baŋa ni tin. O laan ma puli o wvra o brv-ba wvnu zanzan.

³⁵ Kv na tiini kv daani yi we ba wvra di zvrv tin, o karabiav bam ma vu ba ta did-o ba wv: «Maŋa kam wvra ka kea, yi jvgv kalv divv na wvra tin yi gaa wv mv. Wvdiu tervi yo. ³⁶ Kvntv ŋvaani, pa ncvna bam vu sam wvni ba yvgv wvdiu ba di.»

³⁷ O ma leri-ba o wv: «Abam tivv pa-ba wvdiu sv ba di.»

Ba ma ta ba wv: «Dí na lagi di yvgv divv sv di yi ba maama dim, kvv yi nvnvni svbu-dala bivv yale mv (200). Dí wv wani di yvgv kvntv na?»

³⁸ O laan ma bwe-ba o wv: «Abam jvgv divvva yagra mv? Ve-na á nii.»

Ba na ve ba nii tin, ba ma joori ba ba, ba ta did-o ba wv: «Ya yi divvva yanu di kale silv yvranv mv.»

³⁹ Zezi laan ma pa o karabiav bam ni, sv ba pa ncvna bam pvrv kvgv kvgv ba jvni tuga ni ga-lv kvm baŋa ni. ⁴⁰ Ba maama ma pvrv yi ba jvni, badaara kvgv bi bi, badaara kvgv finnu finnu. ⁴¹ Zezi laan ma kwe divvva yanu yam di kale silv sv, yi o kvvni o yuu wvni o kv We le ti ŋvaani. O ma fv fv divvva yam o maŋi o pa o karabiav bam, sv ba laan jovi-ya ba ja vu ba maŋi ba pa ncvna bam. O ma daari o maŋi kale silv sv di o pa ba maama sv ba di. ⁴² Ncvna bam maama ma di ba su ba daari. ⁴³ Zezi karabiav bam ma pe divvva di kale cicvveru tivv na daari tin ba su tivvarv fugv-tile. ⁴⁴ Ncvna balv devv na di kvntv tin yi baara murr-tinu mv (5.000), kv wvli di kaana di bivv di.

Zezi na ve na baŋa ni te tin

(Matiyu 14:22-36, Zan 6:16-21)

⁴⁵ Kvntv kwaga ni Zezi ma da o pa o karabiav bam vu ba zv naboro kvm, sv ba da yigv ba be nvnv kvm ba vu ba yi Betisayida. Ba na maa ke tin, o ma pa kvgv kvm viiri. ⁴⁶ O na pe ba viiri tin, o ma vu o di piu yuu sv o varv We.

⁴⁷ Tɔga ma ba ka yi. Naboro kum maa wɔ nɔnɔ kum titari ni, yi Zezi ta wɔ buburu kum ni o yiranɔ. ⁴⁸ O ma na o karabiɛ bam na tiini ba kwaanɔ ba ye yi ku ce ba yira ni, vufɔrɔ na zaɲɔ ku jeeri-ba tɔn nwaanɔ. Tɔga na wɔra ka pɔvri tɔn, Zezi ma zaɲɔ o ve na bam baɲa ni o maa ve ba te. O ma vu o lagɔ o gaali-ba o ke. ⁴⁹ Ba na ne-o o ve na bam baɲa ni tɔn, ba ya buɲɔ ni ku yi ciru mu. Ba ma kaasi baɲa baɲa, ⁵⁰ beɲwaanɔ ba maama ne-o yi fɔvri zɔ-ba zanzan.

Zezi laan ma nɔvri di ba o wɔ: «Pa-na á wɔvɔ ki dam, si ku yi amɔ mu. Á yi pa fɔvri taa jɔgi abam.»

⁵¹ O laan ma vu o zɔ naboro kum wɔ. O na yi ba te kɔntɔ tɔn, vii kum ma da ku kwari. Ku ma tiini ku sɔ-ba, ⁵² beɲwaanɔ Zezi na maɲɔ dipe dim o pa nɔn-kɔgɔ kum yi ba di tɔn, ba wɔ ni wo-kɔnkagɔli dim kɔntɔ kuri, We cɔga kam na wɔ wani ka zɔ ba wɔbuɲa tɔn nwaanɔ.

⁵³ Ba ma vu ba be ba yi bube didim dim. Ba ma ja naboro kum ba ja nuɲɔ ba zɔgi da. Ba na yi je silɔ tɔn yiri mu Zenezareti. ⁵⁴ Ba na nuɲɔ naboro kum wɔni tɔn, nɔvri bam ma lwarɔ Zezi. ⁵⁵ Ba laan ma duri je sim kɔntɔ maama ni, ba vu ba ta ba pa nɔvri lwarɔ. Me maama ba na lwarɔ ni o tu da tɔn, ba ma kwe balɔ na ba jɔgi yazurɔ tɔn ba zɔɲɔ gungwælu wɔni ba ja vu o te. ⁵⁶ O na yɛni o ve je silɔ maama tɔn, ku na yi ti-bale naa ti-kamunɔ, nɔvri yɛni ba ja yawɔna mu ba nuɲɔ ba jeer-o yaga ni ni, yi ba loor-o si o pa-ba cwɛɲɔ si ba dwe o gɔrɔ kum ni má. Balɔ maama na dwe o gɔrɔ kum kɔntɔ tɔn deen ne yazurɔ.

7

Wo-digiru tɔlɔ na cɔgi nɔvri tɔn (Matiyu 15:1-20)

¹ Farizian tiinɔ badaara di We cullu karanyina tiinɔ badonnɔ deen ya nuɲɔ Zeruzalem ba ba, ba gilimi Zezi tee ni. ² Ba ma na o karabiɛ badonnɔ na je ba di wɔdiu, yi ba wɔ sanɔ ba jɔa si ku tɔgi bantɔ cullu tɔn

cwɛɲɔ. ³ Beɲwaanɔ Farizian tiinɔ bam di Zwifɔ bam maama ba fɔgi ba di wɔdiu, yi ba wɔ sanɔ ba jɔa si ku tɔgi cullu tɔlɔ ba nabaara bam na pe-ba tɔn. ⁴ Ba na yɛni ba zɔgi yaga ni ba ba sɔɲɔ, baá ki na mu ba ma zari ba titi si ba ji lanyiranɔ, yi ba laan daari ba di wɔdiu. Ba ta jɔgi cullu tidonnɔ zanzan ba na tɔgi-ti ba wɔli da. Ba yɛni ba fɔgi ba sin ba zwɔ di ba kɔvra di ba luu-kambi, yi ba laan daari ba ki wɔdiu da.

⁵ Ku yi kɔntɔ nwaanɔ mu Farizian tiinɔ bam di We cullu karanyina tiinɔ bam deen bwe Zezi ba wɔ: «Beɛ mu yi n karabiɛ bam yɛni ba di wɔdiu, yi ba wɔ sanɔ ba jɔa ni dibam nabaara bam na pe dibam cullu tɔlɔ tɔn?»

⁶ O ma lɔri-ba o wɔ: «Abam yi pipiri-nyina mu. We nijonnu Ezayi deen jɔgi bura di o na maɲɔ o ta abam taanɔ faɲa faɲa te tɔn. Ku pɔvri We tɔnɔ kum wɔni ku wɔ: <Nɔvri bantɔ zuli amɔ We di ba niɔ mu,

yi ba wɔbuɲa baɲwe di amɔ.

⁷ Ba na paɔ amɔ zulɔ yalɔ maama tɔn yi kafe mu.

Ba yɛni ba bri nabiinɔ wɔbuɲa cullu,

yi ba paɔ ti yi amɔ zaasim dim mu.»

⁸ Kɔntɔ, abam kwe We niɔ yam na bri te tɔn á yagi mu, yi á daari á tɔgi nabiinɔ cullu.»

⁹ O daa ta ma ta di ba o wɔ: «Abam yɛni á vɔn We niɔ yam, yi á daari á jɔgi á titi wɔbuɲa cullu mu á tɔga.

¹⁰ Faɲa faɲa tɔn, Moyisi deen bri We ni dim o wɔ, nɔvri maɲɔ si o taa zuli o nu di o ko. O daa ta bri ni, nɔvri na nɔvri ta-balɔrɔ di o nu naa o ko, kɔntɔ tu maɲɔ si ba gu-o mu. ¹¹ Ku daari abam nan yɛni á

ja We taanɔ dim á gugwæli mu yi á wɔ, nɔvri na jɔgi wonɔ kulɔ o ya na wɔ ma o zɛni o nu di o ko tɔn, yi o na tagɔ di ba o wɔ, wonɔ kum kɔntɔ yi <Kɔriɔban> mu (ku kuri mu ku yi We nyim), ¹² ku bri ni kɔntɔ tu daa wɔ maɲɔ si o kwe wonɔ kum o ma zɛni o nu di o ko. ¹³ Abam na bri nɔvri si ba taa tɔgi á titi cullu tɔn

pat We taani dım daa ba jıgı kuri abam tee nı. Abam nan ta yəni á kı wo-balwaarı tıntı donnə zanzan á wəli da.»

¹⁴ Zezi daa ta ma bəñi nɔn-kɔgɔ kum sı ba ba o te, yı o ta dı ba o wı: «Abam maama cəgi lanyıranı sı á ni a taanı dım kuri. ¹⁵ Kú dat woŋo kulı na tɔgı nɔɔnı ni kú zı o wı tın mı wú wanı kú cɔg-o. Kú yı woŋo kulı na tɔgı nɔɔnı ni kú nuñi tın mı wú cɔg-o. [¹⁶ Á nan fɔgı á cəgi a taanı dım lanyıranı.]»

¹⁷ O laan ma vu o zı sɔŋɔ o daarı nɔn-kɔgɔ kum pooni nı. O karabiə bam ma bwe-o taanı dım kuri. ¹⁸ O ma ta dı ba o wı: «Abam dı ba jıgı wıbbıŋa na? Á mañi sı á taá ye nı, woŋo kulı maama nɔɔnı na wú kwe o pa kú tɔgı o ni kú zı o wı tın bá wanı kú cɔg-o. ¹⁹ Bəñwaanı kú bá wanı kú zı o wıbbıŋa. Kú nan wú tu o kana yıranı mı, yı o laan daarı o tɔ-kú o yağı.»

Zezi dɛen na tagı cıga kam kuntu tın, o brı nı wɔdiiru maama mañi sı nɔɔna taa di-tı.

²⁰ O daa ta ma ta o wı: «Kú yı kulı na mañi kú wı nɔɔnı wıni yı kú laan nuñi tın mı cɔg-o. ²¹ Bəñwaanı kú yı nɔɔnı wıbbıŋa mı pat o lagı wo-balwaarı kəm, kú na yı boorım wo-zɔɔna dwi maama, dı ŋwıni, dı nɔn-gıra, ²² dı wo-swənə zanzan, dı pu-sıŋa, dı kampinə, dı wo-dıgıru kikiə, dı wı-gırvı, dı bıbara dı nɔn-tıra, dı kamunni, dı jwərim. ²³ Wo-balwaarı tıntı maama nuñi nɔɔnı wıni mı yı tı cɔg-o.»

Kaani wɔdon na kı o wı-dıdva dı Zezi te tın
(*Matiyu 15:21-28*)

²⁴ Zezi dɛen ma nuñi je sım kuntu nı o vu Tiiri nawurə yam seeni. O maa vu o zı sɔŋɔ kudoŋ. O ma ba lagı sı nɔɔna lwarı nı o wıra, yı o wı wanı o səgi o tıti dı nɔɔna bam. ²⁵⁻²⁶ Kaani wɔdon maa wıra, o na yı dwi-ge tu. Ba ya lıg-o Siiri nı mı, je sılv yıri na yı Fenisi tın. Cicirə maa jıgı o buko ka yaara. O maa na ni Zezi ŋwa tın, o ma kı lıla o vu o te,

yı o kuni doonə o yigə nı o loor-o, sı o zəli cicirə kam o pa ka yağı o buko wım yıra. ²⁷ Zezi ma ta dıd-o o wı: «Biə bam mı mañi sı ba da yigə ba di ba daarı. Kú wı mañi sı nɔɔnı joñi o biə wɔdiu o dı kakuri yigə nı.»

²⁸ Kaani wım maa ləri o wı: «Amı tu, n tagı cıga. Kakuri sılv nan na tigi taabılv kuri nı tın wat sı twe wɔdiu kulı biə bam na di yı kú siiri tıga nı tın sı di.»

²⁹ O laan ma ta dı kaani wım o wı: «Nmı lərə yam na lana tın ŋwaanı, a se n loro kım. Joori n vu sɔŋɔ. Cicirə kam mañi ka yağı n buko wım yıra.»

³⁰ Kaani wım ma sını o joori o vu sɔŋɔ. O ma na o buko wım o tigi o tigə je nı, dı cicirə kam nuñi ka daar-o.

Zezi na pɛ zwa-kɔgɔ na yı bibəku na yazurə te tın

³¹ Zezi laan ma zañi o nuñi Tiiri nawurə yam nı o da Sidon o ke. O laan ma tɔgı je sılv ba na bə nı Tıni Fugə tın o vu o yı Galile nıni kım je sım. ³² Nɔɔnı ma wıra o na yı zwa-kɔgɔ yı o warı o ŋɔɔnı lanyıranı. Ba ma ja-o ba vu Zezi te. Ba ma loor-o sı o kwe o jıŋa o danı nɔɔnı wım baŋa nı sı o pa o na yazurə. ³³ Zezi ma ja-o o vu daa o yıranı o daarı kɔgɔ kım. O ma kwe o nwa o tıri nɔɔnı wım zwa nı, yı o daarı o twı lileeru o kı o nva nı o ma dwe o dındəlimi. ³⁴ O ma kwəni o yuu o nii wɛenı, yı o suuri. O ma ta dı nɔɔnı wım o wı: «Efata», kú kuri mı Pıri! ³⁵ O na tagı kuntu tın, o zwa yam ma sını ya pıri, yı o dındəlimi dı wat dı pipirə. O maa wat o ŋɔɔnı lanyıranı.

³⁶ Zezi ma kaani nɔɔna bam maama, sı ba yı ta kulı na kı tın ba brı nɔɔn-nɔɔnı. O na kaani-ba kuntu tın, mı ba laan fɔgı ba te dı nɔɔna bam. ³⁷ Kú ma tiini kú sı balı maama na ni tın zanzan. Ba maa wı: «Woŋo kulı maama o na kı tın yı lanyıranı mı. O pat zwa-kwarı joori tı ni, yı mımaarı dı wat tı nɔɔna.»

8

Zezi na pe kɔ-fɔɔ di wɔdiu ku su te tin

(Matiyu 15:32-39)

¹ Kantu maɲa kam ni kɔgɔ zanzan daa ma joori ku gilimi daani Zezi tee ni. Ba maa ba jigi kulɔkulɔ si ba di. Zezi ma bɛɲi o karabiə bam yi ba ba o te. O ma ta di ba o wi: ² «Nɔɔna bantɔ ɲwanja jigi-ni, di ba na tu ba wɔ a tee ni zim da yatɔ yi ba daa ba jigi wɔdiu si ba di tin. ³ A na pe ba viiri yi ba wɔ di kulɔkulɔ, kana wú pa ba bəri cwəɲə ni, bɛɲwaani ba badaara nunji yigə yigə mu ba ba amu te.»

⁴ O karabiə bam ma lər-o ba wi: «Dí nan wú kɪ ta mu dí na wɔdiu gaa kuntu wɔni si ku yi ba maama dim?»

⁵ O ma bwe-ba o wi: «Abam jigi dipwa yagra mu?»

Ba ma ləri ba wi: «Ya yi yarpe mu.»

⁶ Zezi laan ma ta di kɔgɔ kum si ba maama jəni tɪga ni. O ma kwe dipwa yarpe yam yi o kɪ Wɛ le ya ɲwaani. O ma ja-ya o fɔ fɔ o pa o karabiə bam, yi bantɔ di laan jɔni ba ja vu ba pa nɔɔna bam. ⁷ Ba dɛɛn jigi kaləɲ-bale funfun ba wəli da. Zezi ma kwe-si o kɪ Wɛ le, yi o daari o ta di o karabiə bam si ba kwe sintu di ba maɲi ba pa nɔɔna bam maama. ⁸ Ba maama ma di ba su ba daari. Ba laan ma twe cicwəuru tɪlɔ na daari tin ba su titwaru tirpe. ⁹ Balu dɛɛn na di kuntu tin yi baara murr-tina mu (4.000), ku wəli di kaana di biə di.

Zezi laan ma pa kɔgɔ kum viiri.

¹⁰ O ma daari o vu o zu naboro di o karabiə bam. Ba ma vu ba yi jəgə kalɔ yiri na yi Dalmanuta tin.

Farizian tiinə na yi te tin

(Matiyu 16:1-12)

¹¹ Farizian tiinə badonnə dɛɛn ma ba Zezi te ba ma puli ba magi kantɔgɔ did-o, yi ba lagɪ si ba maɲ-o ba nii. Ba ma ta did-o, si o kɪ wo-kinkagɪ diɔ na wú brɪ-ba ni o dam dim nunji Wɛ tee ni tin. ¹² O ma tiini o suuri o wɔni, yi o ta o wi: «Bɛɛ mu

yi zim nɔɔna bam lagɪ si a kɪ wo-kinkagɪ a brɪ-ba? A lagɪ a ta cɪga mu di abam si, a bá kɪ wo-kinkagɪ a brɪ-ba.»

¹³ O na tagɪ kuntu tin, o ma yagɪ ba te, yi o joori o vu o zu naboro kum si ba vu ba bɛ bubɛ didim dim.

¹⁴ Ba dɛɛn na wɔ naboro kum wɔni ba maa ve ba bɛ tin, Zezi karabiə bam ya swe si ba ja dipɛ ba wəli da, dipɛ didɔba yiranɪ mu ba ya jiga. ¹⁵ Zezi ma ta di ba o wi: «Fɔgɪ-na á cɪ á tɪtɪ si á yi pa Farizian tiinə bam di Pe Erɔdi di abam ba dabilɪ dim.»

¹⁶ O na tagɪ di ba kuntu tin, ba ma ɲɔɔni daani ba wi: «Ku yi dipɛ taani mu o tɛa, dí na ba jigi tin ɲwaani.»

¹⁷ Zezi ma lwarɪ ba na jigi kulɔ ba ɲɔɔni tin, yi o wi: «Bɛɛ mu yi á ɲɔɔni daani á wi, á na ba jigi dipɛ tin mu te a ɲɔɔni kuntu? Abam ta wɔ lwarɪ Wɛ na jigi dam te tin na? Á wɔbɔɲa tigi mu na? ¹⁸ Abam jigi yiə yi ya ba nai Wɛ cɪga kam. Á jigi zwa yi á ba ni Wɛ taani dim kuri. ¹⁹ Abam maɲi á swe a dɛɛn na kwe dipwa yanu mu a fɔ fɔ a pa baara murr-tinu tim yi ba di na? Ba na di ba ti tin, abam twe cicwəuru tim á su titwaru tɪgra mu?»

Ba ma lər-o ba wi: «Titwaru fugə-tile.»

²⁰ O daa ma bwe-ba o wi: «A daa ta na kwe dipwa yarpe yam a fɔ fɔ a pa baara murr-tina tim yi ba di tin, á twe cicwəuru tim á su titwaru tɪgra mu?»

Ba ma lər-o ba wi: «Titwaru tirpe.»

²¹ O laan ma ta di ba o wi: «Abam nan daa ta ba ni ku kuri mu na?»

Zezi na puri lilwe yiə te tin

²² Ba dɛɛn ma vu ba yi Betisayida. Nɔɔna badonnə ma ja lilwe ba ja vu Zezi te, yi ba loor-o si o ma o jɪɲa o dwe-o, si o na yazurə. ²³ O ma ja lilwe wɔm jɪɲa o vanɪ o ja nunji tu kum daa. O ma twɪ lileeru o kɪ o yiə ni, yi o danɪ o jɪa lilwe wɔm baɲa ni. O laan ma bwe-o o wi: «Nmu nai woɲo na?»

²⁴ Lilwe wum ma puri o yiə o nii, yi o wi: «A nai nɔɔna mu. Ba nan nyi di tweeru mu te yi ba veə.»

²⁵ Zezi daa ma danɔ o jia nɔɔnu wum yiə ni. O laan ma fin o yiə yam, yi ya joori ya nai. O maa wai o nai wonjo maama lanyiranɔ. ²⁶ Zezi laan ma ta did-o o wi, o yɔɔri o vu sɔɔɔ, si o daa yi joori o zu tiv kum wu.

Piyɛɛri tagi si Zezi yi Krisi wum We na tɔɔɔ tin mu

(Matiyu 16:13-20, Luki 9:18-21)

²⁷ Zezi di o karabiə bam daa ma ke, ba vu ba yi Sezaari kulɔ na yi Filipi tiv tin. Ba na maa ve tin, o ma bwe-ba o wi: «Nɔɔna yəni ba te ba wi, amu yi wɔɔ mu?»

²⁸ Ba ma ləri ba wi: «Badaara te ba wi, nmu yi Zan wulu deen na miisi nɔɔna na wɔni tin mu. Babam di maa te ba wi, nmu yi We nijonnu Eli mu. Badonnə di maa te ba wi, nmu yi fanja fanja We nijonno bam didba mu.»

²⁹ O laan ma bwe-ba o wi: «Ku nan na yi abam, abam buɔi si amu yi wɔɔ mu?»

Piyɛɛri ma lər-o o wi: «Nmu yi Krisi wum We na tɔɔɔ tin mu.»

³⁰ Zezi laan ma kaanɔ-ba si ba yi ta kuntu ba bri nɔɔn-nɔɔnu.

Zezi na bri o tɔɔni na wɔ ta yi te tin

(Matiyu 16:21-28, Luki 9:22-27)

³¹ Ku na zigi kantɔ manja kam ni, Zezi ma nɔɔni o bri-ba o wi: «Amu Nabiin-bu wum manɔ si a na yaara zanzan. Zwifə nakwa bam di ba kaanum yigə tiinə bam di ba cullu karanyina tiinə bam mu wɔ culi amu. Baá gu-ni, yi da yatɔ de ni a laan wɔ joori a bi.» ³² O maa nɔɔni kuntu jaja o bri-ba. Piyɛɛri ma ja-o o vu daa, yi o kaan-o o wi, o yi taa nɔɔni kuntu doɔ.

³³ Zezi ma guni o nii o karabiə bam seeni, yi o bagɔ Piyɛɛri o wi: «Sɔtaani, ve daa a tee ni! Nmu wubɔɔɔ yam yi nabiinə nyim mu, si ya ba tɔɔi We na lagɔ te tin.»

³⁴ Zezi laan ma bəɔi non-kɔɔɔ kum maama di o karabiə bam si ba ba

o te. O ma ta di ba o wi: «Nɔɔnu wulu maama na lagɔ si o taa tɔɔi amu kwaga tin, kuntu tu manɔ si o vin o titi wubɔɔɔ si o se yaara ni wulu na zɔɔi tɔɔn-dagara o maa ve o tɔɔni jəgə te tin, si o laan taa tɔɔi ni. ³⁵ Wulu maama nan na lagɔ si o yiri o nɔɔɔ tin, kuntu tu wɔ ga-ka mu. Ku daari, wulu maama na se si o ga o nɔɔɔ amu nɔɔɔni di We kwər-ywəɔ kam nɔɔɔni, kuntu tu wɔ na nɔɔɔ We tee ni. ³⁶ Nɔɔnu nan na ne lɔɔɔ banja wəɔnu tim maama, yi o laan na ge nɔɔɔ We tee ni, bɛɛ nyɔɔri mu o nɛa? ³⁷ Kulɔkulɔ nan tərə nɔɔnu na wɔ wanɔ o ma ləni o nɔɔɔ We tee ni. ³⁸ Kuntu tin, nɔɔnu wulu maama na kwari cavura amu nɔɔɔni di amu taani dim nɔɔɔni zim nɔɔna bam titari ni, ba na yi non-balwaarɔ yi ba yigə tərə di We tin, amu Nabiin-bu wum di wɔ kwari kuntu tu cavura, manja kam a na wɔ joori a ba lɔɔɔ banja di a Ko We paari-zulə di DI malesɔ sim tin.»

9

¹ O daa ta ma ta di ba o wi: «A lagɔ a ta cɔɔa mu di abam si, nɔɔna balɔ zim na wu yo seeni tin badaara bá ti, yi baá na We paari dim na wɔ ba nɔɔna titari ni di dam te tin.»

Zezi yibiyə na ləni te tin

(Matiyu 17:1-13, Luki 9:28-36)

² Da yardɔ deen na ke tin, Zezi laan ma ja Piyɛɛri di Zakɔ di Zan o pa ba tɔɔi daani ba vu ba di pukamunu yuu. Ba wura ba yiranɔ. Ba na wura kuntu tin, Zezi yibiyə ma ləni ba yigə ni. ³ O gwaarɔ tim ma tiini ti purɔ pari pari yi ti nyina. Ti purɔ ti gaali nabiinu na wɔ wanɔ o zari o gwaarɔ o pa ti purɔ te tin. ⁴ Eli di Moyisi ma da ba nunɔ ba yigə ni, yi ba nɔɔni di Zezi.

⁵ Piyɛɛri laan ma ta di Zezi o wi: «Karanyina, di na wu yo seeni tin, ku tiini ku lana ku pa ditbam. Nan pa di pu vwə yatɔ yo seeni, si nmu di Moyisi di Eli taa zɔɔri da.» ⁶ Fɔɔni

dæen zu-ba zanzan. Kuntu n̄waanu mu o garu o n̄oonu kuntu donj.

⁷ Kunkwænu laan ma ba ti kwæli-ba. Ba ma ni kwæræ na n̄oonu ti wunu ka wɪ: «Wuntu mu yi amu bu-dua a na so-o di a wu maama. A nan taá cægi o taani lanyiranu.»

⁸ Ba ma da kwæni ba nii jægæ maama, yi ba daa wu n̄e n̄oon-n̄oonu, ku na dai Zezi yiranu. ⁹ Ba ma zanjɪ piu kum yuu ni ba maa tuæ. Zezi laan ma kaani-ba o wɪ: «Yi pa-na n̄oon-n̄oonu lwaru á na n̄e kulɔ tun, si ku taa ve maɲa kalɔ amu Nabiin-bu wum na wu ba a bi a yagɪ tɔɔni tun.» ¹⁰ Ba ma sɛ yi ba n̄oonu ba yiranu ba bwe ba nii, ka bi ka yagɪ tɔɔni taani dum kuri mu bæɛ.

¹¹ Ba laan ma bwe-o ba wɪ: «Wɛ cellu karanyina tiinæ bam yæni ba tɛ ba wɪ: Eli mu maɲɪ si o da yigæ o ba, si Krisi wum laan da kwaga. Ku yi cɪga mu naa vwan mu?»

¹² Zezi ma læri-ba o wɪ: «Ku yi cɪga mu. Eli maɲɪ si o da yigæ o ba o kwe woɲo maama, si Krisi wum laan ba. Bæɛ nan mu yi ku pupɔni Wɛ tɔnɔ kum wunu ku wɪ, Nabiin-bu wum maɲɪ si o yaari zanzan si n̄oonu cul-o? ¹³ A nan taá ye-na ni, Eli maɲɪ o ba, yi n̄oonu tiini ba bæes-o ni ba wɔbɔɲa na lagɪ te tun, ni ku na maɲɪ ku pupɔni o woɲo Wɛ tɔnɔ kum wunu te tun.»

Zezi na zæli ciciræ bu wɔdonj yira ni te tin

(Matiyu 17:14-23, Luki 9:37-45)

¹⁴ Zezi di o karabiæ batɔ bam laan ma joori ba vu ba yi o karabiæ babam bam te. Ba ma na kɔgɔ zanzan na gilimi-ba. Wɛ cellu karanyina tiinæ badonnæ maa wura ba magɪ kantɔgɔ didaani ba. ¹⁵ Kɔgɔ kum na n̄e Zezi tun, ba ma tiini ba yi yæu, yi ba duri ba vu o te ba jɔon-o.

¹⁶ O ma bwe-ba o wɪ: «Bæɛ n̄waanu mu á zɪgɪ á magɪ kantɔgɔ di ba?»

¹⁷ N̄oonu wɔdonj maa wu kɔgɔ kum wunu, o ma lær-o o wɪ: «Karanyina, a ya jaani a bu mu a ba nmu te, si n pa o na yazuræ. Ciciræ mu jɪg-o ka yaara, ka pa o waru o n̄oonu. ¹⁸ Maɲa kalɔ ka na yæni ka

ja-o tun, ka yæni ka dul-o ka di tɪga ni mu. Lile-punæ ma nuɲi o ni ni yi o dunu o yælæ. O yira yam maama maa yæni ya ku. A ma loori nmu karabiæ bam si ba zæli ciciræ kam si ka yag-o, yi ba wu wani.»

¹⁹ Zezi na ni kuntu tun, o ma ta o wɪ: «Abam zim n̄oonu bam bri á ba jɪgɪ wu-dɪduu di amu. Amu wu daani abam titari ni a ki wu-zuru di abam si ku taa ve maɲa kɔɔ? Jana bu wum á ba.» ²⁰ Ba ma ja-o ba vu o te.

Ciciræ kam na n̄e Zezi tun, ka ma su bu wum ka pa o yira sai pɔgɪ pɔgɪ. O ma tu tɪga ni o bibilæ. Lile-punæ maa nuɲi o ni ni. ²¹ Zezi ma bwe bu wum ko o wɪ: «Maɲa kɔɔ mu ku puli ku ki-o kuntu?»

O ma lær-o o wɪ: «O biini ni. ²² Kuni zanzan ciciræ kam yæni ka dul-o ka di mini wunu di na wunu mu, si ka gu-o. Nmu nan na wu wani, si n duri dɪbam yibwænæ n zæni dɪbam.»

²³ Zezi ma lær-o o wɪ: «Nmu tagɪ n wɪ, amu na wu wani mu. Wulɔ maama nan na ki o wu-dɪduu di amu tun, kulɔkulɔ tæræ Wɛ na bá wani DI ki DI pa kuntu tu.»

²⁴ Bu wum ko laan ma kaasi o wɪ: «A sɔni a jɪgɪ wu-dɪduu di nmu. Nan wæli-ni si a taa fɔgɪ a jɪga.»

²⁵ Zezi ma na n̄on-kɔgɔ zanzan na duræ ku maa biini ba te. O laan ma bagɪ ciciræ kam, yi o ta di ka o wɪ: «Nmu wulɔ na pai n̄oonu jiri mumaaru di zwa-kwaru tun, a tɛ di nmu si n nuɲi bu wum yira ni n viiri, si n daa yi joori n jaar-o.»

²⁶ Zezi na tagɪ kuntu tun, ciciræ kam ma kaasi, yi ka tiini ka su bu wum ka pa o yira sai pɔgɪ pɔgɪ, yi ka nuɲi ka daar-o. Ka na yag-o tun, o ma bæri. N̄oonu zanzan maa tɛ ba wɪ: «O tɪgɪ mu.» ²⁷ Zezi laan ma ja o jɪɲa o pa o zanjɪ wæni o zɪgɪ.

²⁸ Zezi na joori o zu digæ tun, o karabiæ bam ma vu o te ba yiranu, yi ba bwe-o ba wɪ: «Bɛn̄waanu mu dɪbam wu wani dí zæli ciciræ kam?»

²⁹ O ma læri-ba o wɪ: «Ciciræ kantu donj zælim cana. Ciciræ kantu dwi

wari ka zeli ku na dai di We-loro dam.»

³⁰ Ba deen ma nunji jagə kam kontu ni ba vu ba togɪ Galile wɔ ba ke. Zezi maa ba lagɪ si noon-noonu lwarɪ ba je, ³¹ o na jigɪ o karabiə bam o bri tun hwaani. O maa bri-ba o wi: «Baá ja amɔ Nabiin-bu wɔm ba ki noona jɪŋa ni yi ba gu-ni. Ba nan na gu-ni, da yatɔ de ni a laan wó joori a bi a yagɪ tɔɔni.»

³² O karabiə bam ma wɔ ni o taani dim kuri, yi ba kwari si ba bwe-o ba nii.

Wɔɔ mu yi kamunu o dwe maama?

(Matiyu 18:1-9, Luki 9:46-50, 17:1-2)

³³ Ba ma vu ba yi Kapernawum. Ba ma zu soŋɔ. Zezi ma bwe o karabiə bam o wi: «Dí na wɔ cwəŋə ni dí maa biɔni tun, á ya magɪ kantɔgɔ beɛ hwaani mu?»

³⁴ Ba maa ciɔm. Beɪhwaani, ba ya na maa biɔni tun, ba ya magɪ kantɔgɔ daani si ba nii, bantɔ wɔni wɔɔ mu yi kamunu o dwe ba maama. ³⁵ Zezi ma jəni tɪga ni. O ma beɪŋi o karabiə fugə-bale bam si ba ba o te. O ma ta di ba o wi: «Wɔɔ na lagɪ si o taa yi yigə tu tun, kontu tu maɲɪ si o ji ba maama kwaga tu mu, si o taa tɔŋɪ o pa ba maama.»

³⁶ O ma ja bu balanja o pa o zigɪ ba maama titari ni. O ma kwe-o o ki o ja-kukoro ni, yi o ta di ba o wi: ³⁷ «Wɔɔ maama na nigɪ bu balanja kantɔ don lanyirani amɔ yiri hwaani tun, kontu tu nigɪ amɔ mu. Wɔɔ maama nan na nigɪ amɔ tun, ku dai amɔ yirani mu o niga, ku yi o nigɪ Baɲa-We dilɔ na tɔŋɪ-ni tun di mu.»

³⁸ Zan ma ta di Zezi o wi: «Karanyina, dí ya ne noonu wodon na zeli ciciri noona yira ni di nmu yiri. O nan na dai dibam kɔgɔ kum wɔ noonu tun, dí ma kwaanɪ si dí ci-o, si o daa yi taa ki kontu.»

³⁹ Zezi ma ləri o wi: «Á ya wɔ maɲɪ si á ci-o. Noonu wɔɔ maama na togɪ amɔ yiri hwaani o ki wo-kinkagɪ tun bá wanti o

pipiri lila o noonu ta-baloro o pa-ni.

⁴⁰ Beɪhwaani wɔɔ maama na ba culi dibam tun yi dibam noonu mu. ⁴¹ A lagɪ a ta ciɔga mu di abam si, noonu wɔɔ na kwe na o pa abam si á nyɔ, á na yi amɔ Zezi Krisi noona tun hwaani, kontu tu wó na peeri We tee ni.

⁴² Ku na yi balɔ na ki ba wɔ-didwa di amɔ tun, ba na maɲɪ ba muri ni bu-balwa te di, noonu wɔɔ na pe ba didwa yagɪ We cwəŋə togɪm tun, ba na legɪ kandwe kamunu mu kontu tu ba ni ba di-o nɔɔwɔ wɔni yi o ti, kúv ta garɪ cam dilɔ o na wó ba o na We tee ni tun. ⁴³ Nmu jɪŋa na lagɪ ka pa n ki lwarim, ku maɲɪ si n go-ka mu n yagɪ. N na ge n jɪŋa, yi n daari n na hwiɔ We tee ni, kontu garɪ nmu na jigɪ n jɪa maama yi n vu min-tɔɔ, me na yi mini dilɔ na bá dwe maɲa di maɲa tun. [⁴⁴ Jagə kam kontu ni, <kanzwa wó ta di ba yira, yi ya ba fogɪ ya tɔa.

Mini wó ta di-ba, yi di ba fogɪ di dweə.>]

⁴⁵ Nmu naga na lagɪ ka pa n ki lwarim, ku maɲɪ si n go-ka mu n yagɪ. Nmu na yi na-dwa yi n na hwiɔ We tee ni, kontu garɪ nmu na jigɪ n ne sim maama, yi ba laan di-m ba yagɪ min-tɔɔ ni. [⁴⁶ Jagə kam kontu ni,

<kanzwa wó ta di ba yira, yi ya ba fogɪ ya tɔa.

Mini wó ta di-ba, yi di ba fogɪ di dweə.>]

⁴⁷ Nmu yi nan na lagɪ di pa n ki lwarim, ku maɲɪ si n li-di n dɔɔɪ n yagɪ mu. N na jigɪ yi didwa yi n zu We paari dim wɔni, kontu garɪ nmu na jigɪ yiə yale, yi ba laan di-m ba yagɪ min-tɔɔ ni. ⁴⁸ Jagə kam kontu ni,

<kanzwa wó ta di ba yira, yi ya ba fogɪ ya tɔa.

Mini wó ta di-ba, yi di ba fogɪ di dweə.>

⁴⁹ Noonu maama maɲɪ si We kwe mini mu DI ma maɲ-o DI nii, si DI pa o bicari fogɪ di kwe, ni ye na kwe wɔdiu te tun. ⁵⁰ Ye ywəŋə yi di wai

dɪ kwe wɔdiu. Ye ywæni nan na ti, n daa n bá want n pa dɪ joori dɪ ja ywæni. Pa-na á wɔru taa ywæmmə da-ŋwaani, sɪ á jəni dɪ yazurə, nɪ ye na paɪ wɔdiu ywæmmə te tɪn.»

10

*Kaani vum taani
(Matiyu 19:1-12, Luki 16:18)*

¹ Zezi laan ma zaɲɪ o nunji je sɪm kɔntɔ nɪ o vu o da Zude tɪ-niə yam. O ma vu o be Zɔrdən bugə kam ni didoɲ dɪm nɪ. Nɔn-kɔgɔ zanzan daa ma ba ba gilim-o. O ma ta bri-ba We cɪga kam, nɪ o na yəni o kɪ te tɪn.

² Farizian tiinə badaara deen ma zaɲɪ ba vu o te sɪ ba maɲ-o ba nii. Ba ma bwe-o ba wɪ: «Nɔɔnɔ jɪgɪ cwəɲə sɪ o vɪn o kaani na?»

³ Zezi ma ləri-ba o wɪ: «Moyisi deen pe abam culu kɔm o wɪ beɛ?»

⁴ Ba ma lər-o ba wɪ: «Moyisi pe ni, nɪ nɔɔnɔ jɪgɪ cwəɲə sɪ o pɔpɔni tɔnɔ o pa o kaani, sɪ kɔ bri nɪ o vɪ-o mɔ.»

⁵ Zezi ma ləri-ba o wɪ: «Moyisi deen pɔpɔni kɔntɔ o pa abam, á wɔru na dana tɪn ŋwaani mɔ. ⁶ Kɔ daari, pulim nɪ We na kɪ nabiinə tɪn, Dɪ kɪ-ba sɪ ba taa yɪ baaru dɪ kaani mɔ. ⁷ Kɔntɔ ŋwaani, nɔɔnɔ na di kaani, o maɲɪ sɪ o pɔɔri o titi o nu dɪ o kɔ tee nɪ, sɪ o daari o pa o dɪ o kaani wɔm jəni daani. ⁸ Kɔntɔ wɔ pa ba laan ji nɔɔnɔ didɔba. Ba daa dai nɔɔna bale, ba laan yɪ nɔɔnɔ didɔba mɔ. ⁹ We na kɪ nɔɔna balɔ daani tɪn, nɔɔn-nɔɔnɔ daa wɔ maɲɪ sɪ o pɔɔri-ba daani.»

¹⁰ Zezi dɪ o karabiə bam laan ma joori ba vu sɔɲɔ. Ba na zɔ tɪn, ba ma bwe-o o taani dɪm kuri. ¹¹ O ma ta dɪ ba o wɪ: «Nɔɔnɔ na vɪn o kaani yɪ o daari o di kaani wɔdoɲ, kɔntɔ tu kəm dɪm dɪ ka-bwəɲə yɪ bidwɪ mɔ. ¹² Kaani dɪ na vɪn o barɔ yɪ o vu o zɔ barɔ wɔdoɲ, o dɪ kəm dɪm dɪ bwəɲə yɪ bidwɪ mɔ.»

*Bu-balwa na maɲɪ dɪ We paari dɪm te tɪn
(Matiyu 19:13-15, Luki 18:15-17)*

¹³ Nɔɔna badonnə maa jaani biə ba tui Zezi te sɪ o daɲɪ o jɪa ba baɲa nɪ. O karabiə bam ma zaɲɪ ba baɲa sɪ ba yɪ taa kɪ kɔntɔ. ¹⁴ Zezi na ne ba na kɪ te tɪn, o banɪ ma zaɲɪ yɪ o ta dɪ ba o wɪ: «Yagɪ-na sɪ biə bam taa tui amɔ te, sɪ á yɪ zaɲɪ á taá cɔ-ba. Beɲwaani balɔ na nyɪ nɪ bu-balwa te tɪn mɔ maɲɪ sɪ ba zɔ We paari dɪm wɔ. ¹⁵ A lagɪ a ta cɪga mɔ dɪ abam sɪ, nɔɔnɔ na wɔ se sɪ We taa te-o nɪ bu-balaɲa te, o bá na cwəɲə o zɔ We paari dɪm wɔ.»

¹⁶ Zezi na tagɪ kɔntɔ tɪn, o laan ma ja ja biə bam o kɪ o ja-kukoro nɪ. O ma daɲɪ o jɪa ba baɲa nɪ o warɪ We o pa-ba.

*Nadunə wɔ wani ba na ŋwɪa We tee ni na?
(Matiyu 19:16-30, Luki 18:18-30)*

¹⁷ Zezi ma zaɲɪ o maa kea. Nɔɔnɔ wɔdoɲ ma duri o vu o yɪ o te. O ma kuni doonə o yigə nɪ yɪ o wɪ: «Karanyɪna, n yɪ nɔn-ŋɔm. Nan bri-nɪ kɔlɔ a na wɔ kɪ, sɪ a want a na ŋwɪa kalɔ na ba ti tɪn We tee nɪ.»

¹⁸ Zezi ma ta did-o o wɪ: «Beɲwaani mɔ n bəɲi-nɪ nɪ nɔn-ŋɔm? Nɔɔn-nɔɔnɔ tərə o na yɪ nɔn-ŋɔm, kɔ na dai We Dɪ yɪranɪ. ¹⁹ Nmɔ maɲɪ n ye We cullu tɪm na bri kɔlɔ tɪn. Yɪ zaɲɪ n gɔ nɔɔnɔ. Yɪ zaɲɪ n pəni dɪ n doɲ kaani. Yɪ ŋɔnɪ. Yɪ zaɲɪ n fɔ vwan n pa n doɲ. Yɪ pini n doɲ. Ta n zuli n nu dɪ n ko.»

²⁰ Nɔɔnɔ wɔm ma ta did-o o wɪ: «Karanyɪna, kɔ na sɪɲɪ a biini nɪ tɪn, a maɲɪ a se cullu tɪntɔ maama.»

²¹ Zezi ma nii-o dɪ sono, yɪ o ta did-o o wɪ: «Kɔ nan ta ge wɔɲo didɔba mɔ sɪ n kɪ. Ve sɔɲɔ n kwe wɔɲo kɔlɔ maama n na jɪgɪ tɪn n yəgi, sɪ n laan kwe ti səbu kɔm n ma n wəli yinigə tiinə. Kɔntɔ wɔ pa n ta n jɪgɪ jɪjɪgɪrɔ zanzan We-sɔɲɔ nɪ. Nmɔ na kɪ kɔntɔ, sɪ n laan ba n ta n toɲi-nɪ.»

²² Nɔɔnɔ wɔm na ni kɔntɔ tɪn, o wɔ ma cɔgɪ zanzan yɪ o yigə nywanɪ, o jɪjɪgɪrɔ tɪm na tiini tɪ daga tɪn ŋwaani. O ma yagɪ Zezi yɪ o viiri.

²³ Zezi laan ma pipiri o nii o karabiə bam seeni, yɪ o ta dɪ ba o

wɪ: «Nadunə na lagɪ sɪ ba zʊ Wɛ paari dɪm wʊ, kʊv ta tiini kʊ cana kʊ pa-ba.»

²⁴ O karabiə bam na ni kʊntʊ tɪn, kʊ ma sʊ-ba. Zezi daa ta ma ta dɪ ba o wɪ: «A biə-ba, nɔɔna na lagɪ sɪ ba zʊ Wɛ paari dɪm wʊ, kʊv ta tiini kʊ cana kʊ pa-ba. ²⁵ Kʊv ta yɪ mwalɪ sɪ yogondi da gar-lwe bɔɔni dɪ nunɟi kʊ dwe nadum na lagɪ sɪ o zʊ Wɛ paari dɪm wʊ.»

²⁶ Zezi na tagɪ kʊntʊ tɪn, kʊ ma tiini kʊ sʊ o karabiə bam zanzan, yɪ ba tɛ daani ba wɪ: «Kʊ nan na yɪ kʊntʊ, wɔɔ mʊ wʊ wanɪ o na ŋwɪa Wɛ tee nɪ?»

²⁷ Zezi ma nii-ba yɪ o wɪ: «Nabiinə mʊ bá wanɪ ba kɪ, sɪ Wɛ wai Dɪ kɪa. Bɛŋwaanɪ Wɛ wai woŋo maama Dɪ kɪa.»

²⁸ Pɪyɛɛrɪ laan ma ta did-o o wɪ: «Nii. Dɪbam yagɪ dɪ woŋo maama mʊ, yɪ dɪ daari dɪ tɔɟɪ nmʊ.»

²⁹ Zezi ma ləri o wɪ: «A lagɪ a ta cɪga mʊ dɪ abam sɪ, nɔɔnʊ wʊlʊ maama na tagɪ amʊ ŋwaanɪ dɪ Wɛ kwər-ywəŋə kam ŋwaanɪ, o yagɪ o sɔŋɔ naa o nu-biə naa o nu dɪ o ko naa o biə naa o kari dɪ tɪn, ³⁰ kʊntʊ tu wʊ ba o na kʊlʊ maama o na yagɪ tɪn kuni bi mʊ lʊgʊ kʊntʊ baŋa nɪ. Oó na sam dɪ nu-biə dɪ niinə dɪ biə dɪ kari, yɪ oó na yaara dɪ o wəli da. Kʊ daari maŋa kalʊ na wʊ ba tɪn, kʊntʊ tu wʊ na ŋwɪa kalʊ na ba ti tɪn Wɛ tee nɪ. ³¹ Balʊ na maŋɪ ba yɪ yigə tiinə tɪn zanzan wʊ joori ba ji kwaga tiinə. Kʊ daari balʊ dɪ na maŋɪ ba yɪ kwaga tiinə tɪn zanzan wʊ ba ba ji yigə tiinə Wɛ paari dɪm wʊnɪ.»

Zezi daa na ŋɔɔni o tʊvni taani te tɪn

(Matiyu 20:17-19, Luki 18:31-34)

³² Zezi dɪ nɔɔna zanzan maa zanɟɪ ba wʊ cwəŋə nɪ ba maa ve Zeruzalem. Zezi maa wʊ ba yigə nɪ o veə. O karabiə bam maa yɪ yəəu. Nɔɔna balʊ dɪ na tɔɟɪ ba kwaga tɪn maa fɪmma. Zezi ma bəŋi o karabiə fugə-bale bam daa nɪ, yɪ o ta o bri-ba kʊlʊ na lagɪ kʊ kɪ-o Zeruzalem nɪ tɪn. ³³ O maa ta dɪ ba o wɪ: «Taá

ye-na, dɪ na maa ve Zeruzalem tɪn, dáani mʊ ba laan wʊ ja amʊ Nabiin-bu wʊm ba kɪ Zwifə kaanɪm yigə tiinə bam dɪ ba cullu karanyɪna tiinə bam jɪŋa nɪ. Nɔɔna bam kʊntʊ wʊ dɪ a taani ba wɪ, kʊ maŋɪ sɪ a ti mʊ, yɪ ba daari ba kɪ-nɪ dwi-ge tiinə bam jɪŋa nɪ. ³⁴ Baá yáali-nɪ ba mwanɪ, yɪ ba daari ba twɪ lileeru ba yagɪ a yɪra nɪ. Baá magɪ-nɪ dɪ balaara, yɪ ba laan daari ba gʊ-nɪ. Da yatɔ de nɪ a nan wʊ joori a bi a yagɪ tʊvni.»

Zezi cwəŋə kam na jɪgɪ yaara te tɪn
(Matiyu 20:20-28)

³⁵ Zakɪ dɪ Zan balʊ na yɪ Zebede biə tɪn dɛɛn ma vu Zezi te ba ta did-o ba wɪ: «Karanyɪna, popo, kɪ woŋo kʊlʊ dɪ na lagɪ tɪn n pa dɪbam.»

³⁶ Zezi ma bwe-ba o wɪ: «Á lagɪ sɪ a kɪ bɛɛ mʊ a pa abam?»

³⁷ Ba ma lər-o ba wɪ: «Nmʊ na tu n ba n dɪ n paari dɪm, sɪ n pa dɪbam didɔva jəni n jazɪm nɪ sɪ didɔva jəni n jagwiə nɪ.»

³⁸ Zezi ma ta dɪ ba o wɪ: «Abam tɪtɪ yəri á na loori kʊlʊ tɪn. Abam wʊ wanɪ á tɔɟɪ á yaari, nɪ amʊ na lagɪ a ba a na yaara yalʊ tɪn na? Á wʊ wanɪ á yaari á tɪ, nɪ a na lagɪ a yaari a tɪ te tɪn na?»

³⁹ Ba ma lər-o ba wɪ: «ɛɛn, dɪ wʊ wanɪ.»

Zezi laan ma ta dɪ ba o wɪ: «Kʊ yɪ cɪga, abam nan wʊ sunɪ á tɔɟɪ á yaari amʊ yaara yam doŋ. ⁴⁰ Kʊ nan dai amʊ mʊ maŋɪ sɪ a kuri wʊlʊ na wʊ jəni a jazɪm nɪ naa a jagwiə nɪ tɪn. Kʊ yɪ Baŋa-Wɛ mʊ maŋɪ Dɪ tiŋi je sɪm kʊntʊ, sɪ Dɪ pa balʊ na wʊ jəni da tɪn.»

⁴¹ O karabiə fugə kam na tu ba lwarɪ ba donnə bale bam na loori kʊlʊ Zezi tee nɪ tɪn, ba bana ma tiini ya zanɟɪ dɪ Zakɪ dɪ Zan. ⁴² Zezi laan ma bəŋi ba maama, yɪ o ta dɪ ba o wɪ: «Abam nan maŋɪ á ye nɪ lʊgʊ baŋa pwa kɪ dam mʊ dɪ ba nɔɔna, yɪ ba didɛera di dam ba baŋa nɪ. ⁴³ Kʊ nan na yɪ abam, kʊ wʊ maŋɪ sɪ kʊ taa yɪ kʊntʊ doŋ abam tɪtari nɪ. Bɛŋwaanɪ, abam wʊlʊ na lagɪ sɪ o

ji non-kamunu á wóni tún, kúntu tu manj sɪ o ji abam maama tɪntuɲu mu. ⁴⁴ Wɔlɔ na lagɪ sɪ o ji abam yigə tu tún, kúntu tu manj sɪ o ji abam maama gambaa. ⁴⁵ Bɛɲwaanɪ amɔ Nabiin-bu wɔm wɔ tu sɪ nɔɔna tɔɲɪ ba pa-nɪ. Amɔ nan tu sɪ a tɔɲɪ a pa nɔɔna mu, sɪ a daari a kwe a ɲwɪa a ma ləni nɔɔna zanzan ɲwɪa Wɛ tee nɪ.»

*Zezi na pɛ lilwe yia puri te tɪn
(Matiyu 20:29-34, Luki 18:35-43)*

⁴⁶ Zezi dɪ o karabiə bam ma vu ba yi tɪv kudonɔ, kɔ yɪri mu Zeriko. Ba ma toɔɔ da ba nuɲi ba maa kea. Ba na maa ke tɪn, non-kɔɔɔ maa toɔɔ-ba. Nɔɔnu wɔdonɔ maa wɔra o na yɪ lilwe. O yɪri mu Batime, o ko mu yɪ Time. O maa je cwəɲə kam ni nɪ yɪ o loorə. ⁴⁷ O ma lwarɪ nɪ kɔ yɪ Nazareti tu Zezi mu toɔɔ daani o maa kea. O laan ma puli o kaasi baɲa baɲa o wɪ: «Zezi, Pɛ Davidi dwi tu, duri a yibwənə!»

⁴⁸ Nɔɔna zanzan ma bag-o sɪ o pu o ni. O laan ma tiini o kaasi zanzan yɪ o wɪ: «Pɛ Davidi dwi tu, duri a yibwənə!»

⁴⁹ Zezi laan ma zɪɔɔ yɪ o ta o wɪ, ba bəɲ-o sɪ o ba. Ba ma bəɲ-o, yɪ ba ta did-o ba wɪ: «Kɪ wɔpolo, sɪ n zanɔ wɛɛnɪ, sɪ o bə-m o wɪ n ba.»

⁵⁰ Lilwe wɔm ma da pɪsɪ o gɔɔɔ o yagi, yɪ o zanɔ lɪla o vu o yi Zezi te. ⁵¹ Zezi ma bwe-o o wɪ: «Nmɔ lagɪ sɪ a kɪ bɛɛ mu a pa-m?»

O ma ləri o wɪ: «Karanyɪna, a lagɪ sɪ a joori a taa nai mu.»

⁵² Zezi ma ta did-o o wɪ: «Nan ve, nmɔ na kɪ n wɔ-didɔba dɪ amɔ te tɪn mu pɛ n na yazurə.»

Zezi na tagɪ kúntu bɪdwi baɲa nɪ tɪn, mu lilwe wɔm yia joori ya nai. O maa toɔɔ Zezi kwaga cwəɲə kam nɪ.

11

*Zezi na zɔ Zeruzalem yɪ nɔɔna
zul-o te tɪn
(Matiyu 21:1-11, Luki 19:28-40,
Zan 12:12-19)*

¹ Zezi dɪ o karabiə bam dɛɛn ma vu ba tɔwɛ Zeruzalem. Ba ma vu ba yi tɪ-balwa bale, ba yɪri mu Betifaazi dɪ Betani. Je sɪm kúntu wɔ Olivi piu kum saɲa nɪ mu. Zezi ma lɪ o karabiə bam bale o tɔɲɪ, ² yɪ o ta dɪ ba o wɪ: «Ve-na á vu á zɔ tɪv kɔlɔ na wɔ abam yigə nɪ tɪn. Á na zɔ tɪv kum wɔnɪ, á wɔ na bɪna-pɔla na læɔɔ da, yɪ nɔɔn-nɔɔnu daa ta wɔ diini ka baɲa. Ve-na á bwəli-ka á ja ba á pa-nɪ. ³ Nɔɔnu na bwe abam nɪ: «Bɛɛ mu yɪ á bwəli-ka?», sɪ á ta did-o nɪ: «Kɔ yɪ dí Yuutu wɔm mu laga. Oó joori o pa ka ba lele.» »

⁴ Ba ma zanɔ ba vu sɪ ba nii. Ba na yi tɪv kum wɔ tɪn, ba ma sɪnɪ ba na bɪna-pɔla cwəɲə ni nɪ. Ka læɔɔ sɔɲɔ kudonɔ ni nɪ. Ba ma vu ba bwəli-ka. ⁵ Nɔɔna badonnə maa zɪɔɔ da. Ba ma bwe Zezi karabiə bam ba wɪ: «Bɛɛ mu yɪ á lagɪ á bwəli bɪna-pɔla kam?»

⁶ Ba ma ləri-ba nɪ Zezi na manj o ta te tɪn. Nɔɔna bam ma sɛ. ⁷ Ba ma ja bɪna-pɔla kam ba ja vu ba yi Zezi te. Ba laan ma kwe ba gwaaru ba danɔ ka baɲa nɪ. Zezi ma di ka baɲa, yɪ ba ve ba maa kea. ⁸ Ba na maa ke tɪn, nɔɔna zanzan ma zul-o ba kwe ba gwaaru ba lwarɪ cwəɲə kam yuu nɪ, sɪ Zezi ba o toɔɔ tɪ baɲa o ke. Nɔɔna badaara ma vu ba go tweeru nɛ dɪ vɔɔru ba dɪ cwəɲə yuu nɪ, sɪ o toɔɔ tɪ baɲa o ke. ⁹ Nɔɔna balɔ na wɔ o yigə nɪ dɪ o kwaga nɪ ba ve tɪn maa toɔɔ ba wɪ:

«Ozaana! Zulə taa wɔ Wɛ tee nɪ!
Zuli-na wɔlɔ na tu dí Yuutu Wɛ yɪri
ɲwaanɪ tɪn.

¹⁰ Zuli-na wɔlɔ na wó ta te o nɔɔna, nɪnɛɛnɪ dɪbam ko Davidi dɛɛn na jɔɔ paari te tɪn.

Ozaana! Zulə taa wɔ Baɲa-Wɛ tee nɪ!»

¹¹ Zezi ma vu o zɔ Zeruzalem tɪv kum wɔ. O ma vu o yi Wɛ-dikamunu kum o zɔ kɔ wɔ. O ma kaagi o nii wəənu tɪm maama na yɪ te. Wɛ na lagɪ dɪ zɔ tɪn, o ma joori o nuɲi tɪv kum wɔnɪ, o toɔɔ dɪ o karabiə fugə-bale bam o vu Betani.

*Zezi na sooli kapuru te tin
(Matiyu 21:18-19)*

¹² Tɔga na pɔuri tin, ba ma zaɲɔ Betani ni si ba joori Zeruzalem. Kana maa jigi Zezi. ¹³ Ba na maa ve tin, o ma tɔli o na kapuru. Ku deen li di vɔuru mu. O ma vu si o nii moola wura na si o di. O na yi da tin, o ma wu ne kulukulu, ku na wu yi ku lɔrim maɲa tin ɲwaanɔ. ¹⁴ O laan ma ta di kapuru kum o wi: «Nɔɔn-nɔɔnu daa bá na moola nmɔ yuu ni o di.»

O karabiə bam ma ni o na tagi kulɔ tin.

*Zezi na zali pipimpiina We-di-kamunu kum wɔni te tin
(Matiyu 21:12-17, Luki 19:45-48, Zan 2:13-22)*

¹⁵ Ba ma vu ba yi Zeruzalem. Zezi ma vu o zu We-di-kamunu kum wɔ. O ma na nɔɔna na wu ka kunkɔlɔ kum ni ba pipiə. O ma zali-ba o pa ba nuɲi. O ma vu o ja sɛbulənnə bam taabullu tum o pipiri o pu tɔga ni, o pa ba sɛbiə bam jagi. O ma daari o yigi yitunnu tilu nɔɔna badonnə na je da ba yəgi kunkwənpulə tin o di tɔga ni. ¹⁶ O ma wu se si nɔɔna taa zɔni ba zila ba tɔgi kunkɔlɔ kum wɔ ba kea. ¹⁷ O ma bri nɔɔna bam o wi: «Ku pɔpɔni We tɔnɔ kum wɔni ni, We mu wi: «Amu digə kantɔ maɲi si ka taa yi jəgə kalu lugu baɲa dwi tiinə maama na wó ta tui ba warɔ amu da tin mu.» Abam nan pe ka ji ɲwɔna joro jəgə.»

¹⁸ Zwifə kaanum yigə tiinə bam di ba cullu karanyina tiinə bam ma ni Zezi na tagi kulɔ tin. Ba laan ma beeri cwəɲə si ba gu-o. Ba ma kwarɔ fɔɔni did-o, o zaasum dɔm na su nɔn-kɔgɔ kum maama tin ɲwaanɔ.

¹⁹ Tɔga na lagɔ ka yi tin, Zezi di o karabiə bam ma nuɲi tu kum wɔni.

*Zezi ɲɔɔni kapuru kulɔ na kugi tin taani
(Matiyu 21:20-22)*

²⁰ Tɔga na pɔuri tin, ba ma daa zaɲɔ ba maa kea. Ba ma na kapuru kum na kuga, di ku bɔnnu maama.

²¹ Pɔyɛɛɛɛ ma guli Zezi ya na tagi

te tin. O ma ta di Zezi o wi: «Karanyina, nii kapuru kum nmɔ diin na sooli tin, ku kuga.»

²² Zezi ma ta di ba o wi: «Fɔgi-na á kɔ á wu-didwa di We. ²³ A lagɔ a ta cɔga mu di abam si, abam wulɔ na tagi di piu kamunu kuntu ni, ku gɔ ku na zigi me tin ku vu ku tu nɔnu kum wɔni, We wó pa ku kɔ. Nmɔ na jigi wu-didwa ni nmɔ na tagi kulɔ tin wó sunu ku kɔ, yi n ba jigi bɔbwea, We wó pa ku kɔ. ²⁴ Kuntu ɲwaanɔ a lagɔ a ta di abam ni, wɔɲo kulɔ maama á na wó loori We tee ni tin, si á taá jigi wu-didwa ni á wó sunu á na-ku, yi We wó pa á na-ku. ²⁵ Maɲa maama abam na wura á warɔ We, yi taani na wu abam di nɔɔnu wɔdon laɲa ni, si á yagi á ma ce-o. Á Ko We laan wó yagi abam di lwarɔm DI ma ce abam. [²⁶ Ku daari, abam na wu se si á yagi nɔɔna lwarɔm á ma ce-ba, á Ko We bá yagi abam di lwarɔm DI ma ce abam.]»

*Zezi dam dɔm nuɲi yən mu?
(Matiyu 21:23-27, Luki 20:1-8)*

²⁷ Ba daa ma vu ba yi Zeruzalem. Zezi ma vu o zu We-di-kamunu kum wɔ, o karɔ ka wɔni o beerə. Zwifə kaanum yigə tiinə bam di ba cullu karanyina tiinə bam di ba nakwa bam ma vu o te, ²⁸ ba bwe-o ba wi: «Wɔɔ dam mu n ma n kɔ wəənu tilu maama n na kɔ tin? Wɔɔ mu pe nmɔ ni si n ta n kɔ kuntu?»

²⁹ O ma ləri-ba o wi: «A di jigi bwiə a lagɔ a bwe abam, si á na ləri-ya á pa-ni, si a laan bri abam wulɔ na pe amu ni si a tɔni tin. ³⁰ A lagɔ a bwe abam a nii, Zan na miisi nɔɔna na wɔni tin, ku yi We mu pe-o cwəɲə naa nabiinə mu pe-o?»

³¹ O na bwe-ba kuntu tin, ba maa wura ba bwe daani si ba nii ba na wó ləri te tin. Ba maa wi: «Dɔbam na ləri dí wi, ku yi We mu, o laan wó bwe dɔbam ni, beɛ mu yi dí nan wu se Zan taani dɔm? ³² Ku daari, dí bá wanɔ dí ta ni ku yi nabiinə mu pe-o cwəɲə.» Ba tagi kuntu, beɲwaanɔ ba kwarɔ fɔɔni di nɔɔna bam, di ba

maama na se ni Zan suni o yi We nijonnu tin. ³³ Kuntu nwaani mu ba leri Zezi ba wi: «Dí yeri wulu na pe Zan cwəŋə tin.»

Zezi di ma ta di ba o wi: «Ku na yi kuntu, amu di nan ba ta wulu na pe amu ni si a taa tuni tin.»

12

Nɔɔnu di o gaari mumaŋa
(*Matiyu 21:33-46, Luki 20:9-19*)

¹ Zezi ma maŋi mumaŋa o bri nɔɔna bam o wi: «Nɔɔnu wudon mu wura. O ma zaŋi o ci gaari, yi o daari o jeri tweeru tulu yiri na yi vinyə tin di wuni. O ma daari o ku gonjo ti-dia je ni, si o na gwəri tweeru biə bam, si o ki daani o no o kan ti na bam. O ma daari o cwi dapala si nɔɔnu taa je da o yiri gaari dim. O na fəgi o ci-di kuntu tin, o laan ma kwe nɔɔna o yagi da si ba taa tunja, yi o daari o nunji o vu cwəŋə. ² Tweeru biə bam gwərim maŋa na yi tin, o ma tunji o tintunju si o vu nɔɔna balu na nii o gaari dim baŋa ni tin te, si ba ce o təri ba pa-o. ³ Tintunju wum na yi ba te tin, ba ma ja-o ba magi, yi ba daari ba pa o viiri di ji-kuri. ⁴ Nɔɔnu wum daa ma tunji o tintunju wudon. O na yi ba te tin, ba ma magi o yuu ba kaari yi ba twi-o. ⁵ O daa ta ma tunji o tintunju wudon o weli da. Wuntu na yi ba te tin, ba ma mag-o ba gu. Nɔɔnu wum ta ma tunji o tintunja zanzan nɔɔna bam tee ni, yi ba magi ba badonnə, ba daari ba gu ba badaara.

⁶ Ku laan ma daari o titi bu wulu o na so-o zanzan tin yirani. O ma tunji o ba tee ni o ma kweeli, yi o bunji si, baá ngi wuntu. ⁷ Nɔɔna bam na ne-o tin, ba maa nɔɔni daani ba wi: «Mu gaari dim tu bu, wuntu mu lagi o ba o taa te o ko wum wəənu tim. Nan pa-na dí gu-o, si dí daari dí taá te o wəənu tim.» ⁸ Ba laan ma gu-o, yi ba daari ba vanjo ba ja nunji gaari dim wuni ba yagi.

⁹ Kuntu tin, gaari dim tu wum laan wú ki nɔɔna bam kuntu tita mu? O maŋi si o ba o gu-ba mu, si o

daari gaari dim o pa nɔɔna badonnə si ba taa niə. ¹⁰⁻¹¹ Ku pupuni We tonɔ kum wuni ku wi:

«Kandwe dilu lwara na vin tin laan mu joori di ba di ji kandwe dilu na pai sonjo kum dana tin.»

Baŋa-We na ki te tin mu kuntu, yi ku yi wo-kamunu ku pa dibam.» Abam maŋi á wu karimi kuntu na?»

¹² Zwifə yigə tiinə bam na ni kuntu tin, ba ma lwaru ni o maŋi mumaŋi dim bantu nwaani mu. Ba laan maa beeri cwəŋə si ba ja-o. Ba maa wari, ba na kwari fɔɔni di nɔn-kogɔ kum tin nwaani. Ba ma yag-o, yi ba daari ba viiri.

Zwifə bam na bwe Zezi lampoo nyim woŋo te tin

(*Matiyu 22:15-22, Luki 20:20-26*)

¹³ Zwifə bam deen ma li Farizian tiinə badonnə di Pe Erɔdi kwaga nɔɔna badonnə si ba vu Zezi te. Ba maa lagi si ba pa o nɔɔni o tusi, si ba wani ba ja-o. ¹⁴ Ba ma yi o te, yi ba ta did-o ba wi: «Karanyina, dí ye ni nmu yi ciga tu mu. Nmu yigə tərə di nɔɔna na bunji kulɔ ba pa nmu tin, nmu nan ba kuri nɔɔna daani. Nmu nan yəni n bri nɔɔna We cwəŋə di ciga mu. Dí lagi dí bwe dí nii, dibam Zwifə bam culu pe ni si dí nyi lampoo dí pa lugu kum pa-faru wum naa ku wu maŋi? Dí maŋi si dí nyi naa dí wu maŋi si dí nyi?»

¹⁵ Zezi nan maŋi o ye ba na yi pipiri-nyina te tin. O ma ta di ba o wi: «Bee nan mu yi á lagi si á maŋi ni á nii? Ja-na səbu-dali didba á ba si a nii.»

¹⁶ Ba ma li səbu-dali dim ba bri-o. O ma nii yi o bwe-ba o wi: «Wɔɔ nyinyugu di o yiri mu pupuni di baŋa ni?»

Ba ma lər-o ba wi: «Ku yi pa-faru wum mu.» ¹⁷ Zezi laan ma ta di ba o wi: «Ku lamma. Á nan taá nyi kulɔ na yi pa-faru wum nyim tin á pa-o, si á daari á taá pai We kulɔ di na yi DI nyim tin.»

O na ləri-ba kuntu tin, ku ma su-ba zanzan.

Ba na bwe Zezi twa biim wojo te tin

(Matiyu 22:23-33, Luki 20:27-40)

¹⁸ Sadustan tiinə badonnə dɛɛn ma zaŋɪ ba vu Zezi te. Bantu mu bri ba wɪ, nɔɔnɔ na tɪga, o daa bá joori o bi. ¹⁹ Ba ma vu ba ta dɪ Zezi ba wɪ: «Karanyina, Moyisi dɛɛn na pupɔni kulɔ o tɪŋi o pa dɪbam tɪn, kɔ bri nɪ, nɔɔnɔ nu-bu na tɪga yɪ o daari o kaani, ba na wɔ lɔgi biə daani, tu wɔm curɔ mu maŋɪ sɪ o di kaani wɔm sɪ ba wani ba lɔ biə o nu-bu wɔlɔ na tɪgi tɪn ŋwaani. ²⁰ Kuntɔ, nu-biə barpe ya mu wɔra. Ba didɔa ma di kaani, yɪ o tɪ o daar-o, yɪ o wɔ lɔgi bu. ²¹ Wɔlɔ na saŋɪ tɪn laan ma di kadəm wɔm. O di ma tɪ o daari kaani wɔm, yɪ ba dɪ wɔ lɔgi bu. Bato tu wɔm dɪ daa ma di-o. ²² Ba maama barpe di kaani wɔm, yɪ ba wɔ lɔgi bu did-o. Ba maama na tɪgi tɪn, kaani wɔm dɪ laan ma tɪ. ²³ Ba maama barpe na di kaani wɔm tɪn, ba laan na tu ba bi ba yagi tɔɔni, bantu wɔɔ mu wɔ ta te kaani wɔm?»

²⁴ Zezi ma ləri-ba o wɪ: «Abam tiini á tusi mu. Abam wɔ lwarɪ Wɛ tɔnɔ kɔm zaasɔm dɪm kuri, yɪ á ta yəri Wɛ dam dɪm na yɪ te tɪn. Á wɔ tusi cɪga na? ²⁵ Nɔɔna na tu ba bi ba yagi tɔɔni, ba lagɪ ba taa nyɪ dɪ Wɛ malesɪ sɔm na yɪ te tɪn mu, ba ba di kaana, kaana dɪ nan ba zɔvri banna dɪ. ²⁶ Kɔ nan na yɪ twa biim dɪm dɪ, Moyisi na pupɔni kulɔ tɪn bri nɪ nɔɔna wɔ sɔni ba bi. Abam maŋɪ á wɔ karɪmɪ kulɔ Wɛ na tagɪ dɪ Moyisi DI na bri DI tɪtɪ did-o sabari puŋu kɔm wɔni maŋa kalɔ tɪn na? Wɛ dɛɛn tagɪ DI wɪ: «Amɔ yɪ Abraham Wɛ, dɪ Yizaki Wɛ, dɪ Zakɔbi Wɛ mu.» ²⁷ Kɔ bri nɪ bantu daa ta jɪgi ŋwɪa mu Wɛ tee nɪ, beŋwaani Baŋa-Wɛ yɪ nanɔna Wɛ mu, sɪ DI dai twa Wɛ. Mu kɔ kuri á tiini á tusi dɪ á na bɔŋɪ te tɪn.»

Wɛ niə yam wɔni dɔɔ mu yɪ kamunu dɪ dwe?

(Matiyu 22:34-40, Luki 10:25-28)

²⁸ Ba na wɔra ba ŋɔɔni kuntɔ tɪn, Wɛ cullu karanyina tu wɔdon ma yɪ

ba te, yɪ o ni ba taani dɪm. O ma lwarɪ nɪ Zezi tiini o kwaanɪ dɪ o na ləri Sadustan tiinə bam te tɪn. O laan ma twɛ Zezi te, yɪ o bwe o wɪ: «Wɛ niə yam maama wɔni dɔɔ mu yɪ kamunu dɪ dwe?»

²⁹ Zezi ma lər-o o wɪ: «Wɛ ni dɪlɔ na yɪ kamunu dɪ dwe ya maama tɪn mu tɪntɔ: «Yisɪrayelɪ tiinə-ba, cɛgi-na. Yuutu Baŋa-Wɛ mu yɪ dɪbam Yuutu didɔa má. ³⁰ Ta n soe n Yuutu Baŋa-Wɛ dɪ n bɪcari maama, dɪ n wɔ maama, dɪ n wɔbɔŋa maama, dɪ n dam maama.» ³¹ Wɛ ni dɪlɔ na saŋɪ tɪn mu tɪntɔ: «Ta n soe n doŋ nɪ n tɪtɪ te.» Wɛ ni didoŋ daa tɔrə dɪ na yɪ kamunu dɪ dwe niə yantu yale.»

³² Wɛ cullu karanyina tu wɔm ma ta dɪ Zezi o wɪ: «Karanyina, n tagɪ cɪga. Nmɔ na tagɪ n wɪ, Wɛ didɔa yɪrani mu wɔra yɪ DI doŋ daa tɔrə tɪn, kɔ yɪ cɪga mu. ³³ Kɔ maŋɪ sɪ dí taá soe Wɛ dɪ dí wɔ maama, dɪ dí wɔbɔŋa maama, dɪ dí dam maama, sɪ dí daari dí taá soe dí donnə nɪ dí tɪtɪ te. Dí na kɪ kuntɔ, dí kɪ lanyɪrani kɔ dwe dí na mɛ vara naa wojo kulɔ maama dí ma kaani-DI.»

³⁴ Zezi na nɛ nɪ o ləri taani dɪm lanyɪrani dɪ wɔbɔŋ-ŋɔna tɪn, o ma ta did-o o wɪ: «Nmɔ batwari dɪ Wɛ paari dɪm.»

Kɔ na zɪgi maŋa kam kuntɔ nɪ, nɔɔn-nɔɔnɔ daa maa kwarɪ sɪ o bwe-o taani.

Krisi wɔm Wɛ na tɔŋɪ tɪn yɪ Davidi Yuutu mu

(Matiyu 22:41-46, Luki 20:41-44)

³⁵ Zezi dɛɛn maa wɔ Wɛ-dɪ-kamunu kɔm nɪ o bri nɔɔna, yɪ o ta o wɪ: «Wɛ cullu karanyina tiinə bam yəni ba bri nɪ, Krisi wɔm Wɛ na tɔŋɪ tɪn yɪ Pɛ Davidi dwi tu mu. Kɔ nan wɔ wani kɔ taa yɪ kuntɔ na? ³⁶ Wɛ Joro kɔm dɛɛn pɛ Davidi tɪtɪ ta o wɪ:

«Yuutu Baŋa-Wɛ tagɪ dɪ a Yuutu DI wɪ:

Ba n jəni amɔ jazɪm nɪ, sɪ a laan kɪ nmɔ dɔna maama n nɛ kuri nɪ.»

³⁷ Davidi tɪtɪ nan na sɔni o bəŋɪ Krisi wɔm o wɪ o Yuutu tɪn, dɪbam

nan daa wó kɪ ta mu dí bəŋ-o nɪ Davidi naa daga?»

Zezi na brɪ Wɛ cɪga kam kuntu tɪn, kɔ ma pa nɔn-kɔŋɔ kɔlɔ na je kɔ cɔgi tɪn wɔ poli zanzan.

*Zezi kaanɪ nɔɔna, sɪ ba yɪ lwəni
cullu karanyɪna tiinə bam*

(Matiyu 23:1-36, Luki 20:45-47)

³⁸ O daa ta ma brɪ-ba yɪ o wɪ: «Taa yɪrɪ-na á tɪtɪ dɪ cullu karanyɪna tiinə bam. Bantu soe sɪ ba taa zɔvɪrɪ gwar-dɪdwaaru, sɪ ba taa beerə yɪ nɔɔna nii-ba. Ba na ve yaga, ba lagɪ sɪ nɔɔna maama taa tui ba zuli-ba mu. ³⁹ Ba na yəni ba zɔ ba Wɛ-di sɪm, ba lagɪ je-kamunnu mu sɪ ba taa je yigə nɪ. Ba na ve nɔɔnɔ sɔŋɔ sɪ ba di candiə, kɔ yɪ je-ŋɔŋa jəgə nɪ mu ba lagɪ sɪ ba taa je da. ⁴⁰ Ba maa yəni ba ganɪ kadənə ba jonɪ kɔlɔ maama ba na jɪgɪ tɪn, yɪ ba kwəri ba loori Wɛ dɪ bɪtar-dɪdwaaru, sɪ kɔ taa nyɪ nɪ ba yɪ nɔn-ŋɔna mu te. Wɛ wó tiini Dɪ pa bantɔ na cam kɔ ja gaalɔ.»

*Kadəm na pɛ Wɛ pɛɛrɪ te tɪn
(Luki 21:1-4)*

⁴¹ Zezi ma vu o jəni Wɛ-di-kamunu kɔm wɔnɪ, jəgə kalɔ daka na zɪgɪ da yɪ nɔɔna dɪ Wɛ pɛɛra ka wɔnɪ tɪn tɪkəri nɪ. O maa je o nii nɔɔna bam na ve ba dɪ ba səbiə ka wɔnɪ te tɪn. Nadunə zanzan ma ba ba dɪ səbu zanzan ka wɔnɪ. ⁴² Kadəm wɔdoŋ na yɪ yinigə tu tɪn ma ja səbu-dal-balwa bale, o ja vu o dɪ da. ⁴³ Zezi na nɛ kuntu tɪn, o ma bəŋɪ o karabiə bam, yɪ o ta dɪ ba o wɪ: «A lagɪ a ta cɪga mu dɪ abam sɪ, kadəm wɔntu na yɪ yinigə tu tɪn, o dɪ səbu kɔ dwəni nɔɔna balɔ maama na dɪ da tɪn. ⁴⁴ Bantu maama lɪ ba daari səbiə mu tata. Kadəm wɔm nan yɪ yinigə tu mu, yɪ o kwe wɔŋo kɔlɔ maama o na jɪgɪ sɪ o ma yəgi o ni-wɔdiu tɪn o dɪ da.»

13

*Lɛɛrv na wó ba lɔgv baŋa te tɪn
(Matiyu 24:1-28, Luki 21:5-24)*

¹ Zezi laan ma zaŋɪ o nunɪ Wɛ-di-kamunu kɔm wɔnɪ. O na maa kɛ tɪn, o karabiə bam dɪdɔa ma ta dɪd-o

o wɪ: «Karanyɪna, nii kandwa yantu ba na mɛ ba lɔ digə kam tɪn na lana te. Nii ka lɔɔm dɪm na dana te.»

² Zezi ma lər-o o wɪ: «Nmu wɔ nɛ ka na daga te tɪn na? Ka maama nan wó ba ka tɔ tɪga nɪ ka cɔgi. Kandwe daa bá danɪ dɪ doŋ baŋa nɪ.»

³ Zezi dɛɛn ma vu o jəni Olivi piu kɔm yuu nɪ, yɪ o tɔlɪ o na Wɛ-di-kamunu kɔm o yigə nɪ. O na je kuntu tɪn, Pɪyɛɛrɪ dɪ Zakɪ dɪ Zan dɪ Andre yɪranɪ ma vu o te, yɪ ba bwe-o ba wɪ: ⁴ «Maŋa kɔɔ mu Wɛ-digə kam wó ba ka cɔgi kuntu? Bɛɛ mu lagɪ kɔ kɪ maana kɔ brɪ dɪbam, sɪ dí lwarɪ nɪ wəənu tɪntu maama lagɪ tɪ kɪ?»

⁵ Zezi ma ləri-ba o wɪ: «Á fɔgɪ á cɪ á tɪtɪ, sɪ á yɪ pa nɔɔn-nɔɔnɔ ganɪ abam. ⁶ Bɛŋwaanɪ nɔɔna zanzan wó ba abam te, yɪ baá ma amɔ yɪrɪ ba ma ganɪ abam ba wɪ, bantɔ dɪdɔa dɪdɔa mu yɪ Krisi wɔm Wɛ na tɔŋɪ tɪn, yɪ baá ganɪ nɔɔna zanzan. ⁷ Á wó ba á na tigurə na wɔ abam tɪntɪ dɪm nɪ, yɪ á kwəri á ni ka ŋwa tɪntɪ dɪlɔ na banwɛ tɪn nɪ. Á nan na ni kuntu, sɪ á yɪ pa fɔvɪnɪ zɔ abam. Wəənu tɪm kuntu maŋɪ sɪ tɪ kɪ mu, yɪ kɔ ta dai lɔgv tiim maŋa. ⁸ Dwi wó zaŋɪ dɪ kɪ jara dɪ dwi dɪdoŋ, yɪ tɪv dɪ kɔ doŋ wó zaŋɪ tɪ magɪ jara. Tɪga dɪ wó sɪsɪŋɪ je sɪdonnə nɪ, yɪ kana dɪ wó ba ka taa wɔ je zanzan nɪ. Yaara yam kuntu maama nan nyɪ dɪ kaanɪ na sɪŋɪ o vri pugə yɪ ka wɔɛ yɪ cam daa ta wɔ kwaga nɪ te tɪn mu.

⁹ Á fɔgɪ á cɪ á tɪtɪ, sɪ nɔɔna wó ja abam ba vu ba saŋɪ sarɪya-dirə nakwa tee nɪ. Ba ta wó ja abam ba magɪ ba Wɛ-di sɪm wɔnɪ. Baá ja abam ba vu ba saŋɪ dɪdɛera dɪ pwa tee nɪ, abam na tɔgɪ amɔ tɪn ŋwaanɪ. Kuntu mu wó pa á wanɪ á brɪ-ba Wɛ cɪga kam. ¹⁰ Kɔ nan fɪn mu sɪ ba da yigə ba tɔɔlɪ Wɛ kwər-ywəŋə kam ba brɪ dwi maama tiinə, sɪ wɔŋo maama tiim laan yɪ. ¹¹ Ba na jaanɪ abam ba vu ba saŋɪ, sɪ á yɪ taá liə dɪ á na wó ta kɔlɔ tɪn. Á na wó taá zɪgɪ ba yigə nɪ maŋa kalɔ

tin, si á laan ñoonu kulɔ We na wó pa abam tin. Ku dai abam titi mu wó ñoonu, ku yi We Joro kum mu wó pa abam kulɔ á na wó ñoonu tin. ¹² Nɔɔna badonnə wó ja ba titi curre ba ki nɔɔna jia ni si ba gu-ba. Kwə di wó ki ba biə kuntu donj. Biə di wó zanj ba pa ba ja ba niinə di ba kwə ba gu. ¹³ Nɔɔna maama wó ta culi abam, á na yi a nɔɔna tin ñwaanu. Wulɔ maama nan na ki pu-dia o zigi kəŋkəŋ si ku vu ku yi kweelim tin, We wó vri kuntu tu ñwɔa.

¹⁴ Abam nan wó ba á na wo-lɔŋɔ kulɔ na yi cɔŋuɔ tin na wó ba ku zigi jəgə kalɔ na wó maŋi si ku taa zigi da tin.» (A tɛ abam si wulɔ na karimi tin, si o kwaanu o ni ku kuri lanyiranu.)

«Abam na nɛ wo-lɔŋɔ kum kuntu, si abam balɔ na zɔɔri Zude ni tin ki lila á nunji á duri á vu pweeru yum á səgi da. ¹⁵ Nɔɔnu nan na wó nayuu ni, o daa yi tu o zɔ digə si o kwe kulɔkulɔ. ¹⁶ Nɔɔnu wulɔ nan na wó kara ni tin, o daa yi joori sɔŋɔ si o kwe o gɔɔɔ o zɔ. ¹⁷ Kantu maŋa kam ni kúú ta tiini ku yi lɛɛru di kaana balɔ na jigi pwi tin, di balɔ na jigi biə yi ba ñogɔ yili tin. ¹⁸ Nan taá loori-na We, si cam dɔm kuntu yi ba waaru mumaŋa ni. ¹⁹ Bɛŋwaanu yaara yalɔ na lagi ya ba da yam kuntu ni tin wó ta tiini ya camma ya dwe yalɔ na maŋi ya ki pulim ni We na ki lɔgu si ku ba ku yi zim tin. Yaara yantu nan na ke, yadonnə daa bá ba nɛɛɛni yantu te. ²⁰ Baŋa-We nan na wó pɛ yaara yam da yam tri, nɔɔn-nɔɔnu bá wəri. Ku nan yi We titi nɔɔna balɔ DI na kuri tin ñwaanu mu, DI wó pa yaara yam da yam tri.

²¹ Kantu maŋa kam ni, nɔɔnu wulɔ maama na tagi di abam o wɔ: <Nii Krisi wum We na tunj tin, o wó yo seeni> naa <o wó jəgə kantu ni>, si á yi sɛ kuntu tu. ²² Nɔɔna badaara wó zanj ba bri ni bantu didba didba mu yi Krisi wum, yi ba yagi ba dai. Badonnə di wó bri ni bantu mu yi We niŋonə, yi ba yagi

ba dai. Baá ki wo-kɔnkagula yalɔ na wó sɔ nɔɔna tin, si ba ya na wai, si ba sɔgi We titi nɔɔna balɔ DI na kuri tin. ²³ Á taá cɔ á titi, si a wuuri a ta a bri abam mu yi wəənu tim maŋa daa ta wó yi.»

Nabiin-bu wum na wó ba lɔgu baŋa te tin

(Matiyu 24:29-44, Luki 21:25-36)

²⁴ «Yaara yam kuntu maŋa na tu ka ke, da yantu wunu

<wɔa kam laan wó ji nazono tim tim, cana di daa bá funji si pooni taa wɔra.

²⁵ Weyuu wó sisinji yi caliwɔ sim kwəri si tu tɔga ni,

yi wəənu tilɔ maama na wó weyuu ni tin wó vugimi daanu.>

²⁶ Maŋa kam kuntu ni nɔɔna wó na Nabiin-bu wum na maa biini lɔgu baŋa. Oó ta wó kunkwəənu wunu o biini di dam, yi We paari-zulə wó o tee ni zanzan. ²⁷ O laan wó pa o malesi sim nunji si jagi si vu lɔgu baŋa je maama, ku na yi wa-puli di wa-zɔɔri, jazim di jagwiə, si la o nɔɔna balɔ We na kuri tin je maama si ki daanu.

²⁸ Nan maanu-na á nii kapuru na yi te tin. Kuntu na yəni ku wɔra ku kwi vɔɔru, á yəni á lwaru ni ku twe yadɛ.

²⁹ Ku nan yi bidwɔ mu di á na tu á na wəənu tilɔ a na tagi a bri abam tin na wɔra ti kɔa, si á lwaru ni maŋa kam laan twe ka ti. ³⁰ A lagi a ta tɔga mu di abam si, wəənu tim kuntu maama wó ba ti wɔra ti kɔa, yi zim nɔɔna bam ta wó tigi ba ti.

³¹ Weyuu di tɔga baŋa maama wó ba ti ke, yi amu taanu dɔm bá ke maŋa di maŋa.

³² Nɔɔn-nɔɔnu nan yəri de dilɔ Nabiin-bu wum na lagi o joori o ba tin, yi nɔɔn-nɔɔnu yəri de dɔm wunu maŋa kam o na wó ba tin, ku na maŋi ku yi We malesi sim naa DI Bu wum titi di. Ku yi a Ko Baŋa-We yiranu mu ye. ³³ Á taá fɔgi á cɔ á titi, si á yəri maŋa kam o na wó joori o ba tin. ³⁴ Kúú ta nyi di sɔŋɔ tu na nunji si o beeri o vu yigə yigə

te tɪn. O ma pa o tɪntɔŋna bam ni sɪ ba taa nii o sɔŋɔ kɔm baŋa nɪ. O ma pa ba nɔɔnɔ maama o tɪtɔŋɪ. O ma ta dɪ ba dɪdɔa, sɪ o taa yɪrɪ o manɔŋɔ kɔm lanyɪranɪ. ³⁵ Abam dɪ maŋɪ sɪ á fɔŋɪ á taá yɪrɪ kɔntɔ doŋ mɔ. Bɛŋwaanɪ á yɛrɪ maŋa kalɔ sɔŋɔ tu wɔm na wú joori o ba tɪn. O wai o tui dɪdaan-ni nɪ naa tɪtɪ kɔnkɔrɔ nɪ, naa tɪ-bra-pɔra nɪ naa wa-puli maŋa nɪ. ³⁶ Kɔntɔ tɪn, o na tu bɪdwi baŋa nɪ, sɪ o yɪ dari abam dɪ á tigi á dɔa. ³⁷ A lagɪ a ta dɪ abam dɪ nɔɔna bam maama nɪ, á maŋɪ sɪ á taá cɔ á tɪtɪ mɔ.»

14

Zwifə bam yigə tiinə na kɪ ni daanɪ sɪ ba gv Zezi te tɪn

(Matiyu 26:1-5, Luki 22:1-2, Zan 11:45-53)

¹ Kɔ dɛɛn daari da yale mɔ sɪ Pakɪ candiə kam yi. Candiə kam kɔntɔ nɪ mɔ Zwifə bam yɛni ba di dɪpɛ dɪlɔ na ba jigɪ dabɪlɪ tɪn. Zwifə bam kaanɪm yigə tiinə bam dɪ ba cullu karanyɪna tiinə bam maa kwaanɪ ba lagɪ cwɛŋə, sɪ ba kɪ swan ba ma ja Zezi ba gv. ² Ba ma ta ba wɪ: «Dɪ nan wɔ maŋɪ sɪ dɪ ja-o candiə kam maŋa nɪ, sɪ kɔú pa vuvugə jɛni nɔɔna bam tɪtari nɪ.»

Kaanɪ wɔdoŋ na zuli Zezi te tɪn
(Matiyu 26:6-16, Zan 12:1-8)

³ Zezi dɛɛn maa wɔ Betani nɪ nɔɔnɔ wɔdoŋ sɔŋɔ nɪ, o yɪrɪ mɔ Simɔn. Wɔntɔ dɛɛn ya yɪ nanyɔŋɔ mɔ. Zezi na wɔra o di wɔdiu maŋa kalɔ tɪn, mɔ kaanɪ wɔdoŋ tu o te. O maa jigɪ kunkwɛlɛ ka na su dɪ tralɪ nugə kalɔ yɪrɪ na yɪ naadi tɪn. Nugə kam lana yɪ ka yɛlo cana zanzan. O ma purɪ kunkwɛlɛ kam ni, o lo nugə kam Zezi yuu nɪ o ma kɪ-o zulə. ⁴ Balɔ na tɔŋɪ ba wɔra yɪ ba na tɪn badonnə maa ba jigɪ wɔpolo, yɪ ba tɛ daanɪ ba wɪ: «Bɛɛ mɔ yɪ o cɔŋɪ nugə kam kɔntɔ? ⁵ Dɪ ya wai dɪ yɛŋi-ka dɪ na sɛbu zanzan, kɔ dwe sɛbu-dala biə yatɔ, yɪ dɪ ma wɛli

yinigə tiinə.» Ba ma tiini ba jigɪ kaanɪ wɔm ba ŋɔɔna dɪ o kɛm dɪm.

⁶ Zezi ma ta dɪ ba o wɪ: «Á yag-o. Bɛɛ mɔ yɪ á jig-o á yaara? O na kɪ amɔ zulə yalɔ tɪn yɪ kɛm-laa mɔ o kɪ-nɪ. ⁷ Kɔ nan na yɪ yinigə tiinə, bantɔ wɔra mɔ dɪ abam maŋa maama, yɪ á wú wanɪ á zɛni-ba maŋa kalɔ á na lagɪ tɪn. Kɔ daari amɔ nan bá ta wɔra dɪ abam maŋa maama. ⁸ Kaanɪ wɔntɔ kɪ kɔlɔ o na wai tɪn mɔ. O na logɪ nugə kam a yɪra nɪ tɪn, kɔ brɪ nɪ o wuuri o turi a yɪra yam mɔ, sɪ ba laan kwe-nɪ ba kɪ. ⁹ A lagɪ a ta cɪga mɔ dɪ abam sɪ, ba na wú tɔɔlɪ amɔ kwɛr-ywɛŋə kam lugɔ baŋa je sɪm maama nɪ tɪn, baá ta kaanɪ wɔm kɔntɔ dɪ taanɪ sɪ ba taa guli o gulə.»

¹⁰ Zudasɪ Yiskariyo wɔlɔ na yɪ Zezi karabiə fugə-bale bam wɔ dɪdɔa tɪn laan ma zanɪ o nunɪ. O ma vu Zwifə kaanɪm yigə tiinə bam te, sɪ o brɪ-ba cwɛŋə sɪ ba wanɪ ba ja Zezi. ¹¹ Ba na ni o na tagɪ kɔlɔ tɪn, ba wɔ ma poli zanzan. Ba ma go ni nɪ baá pa-o sɛbu. O laan maa kwaanɪ o beeri cwɛŋə sɪ o ja Zezi o kɪ ba jɪŋa nɪ.

Zezi na di Pakɪ candiə wɔdiu dɪ o karabiə bam te tɪn

(Matiyu 26:17-30, Luki 22:7-23, Zan 13:21-30, 1 Korɛntɪ 11:23-25)

¹² Kɔ ma ba kɔ yi dɛ dɪlɔ ba na pulɪ sɪ ba di dɪpɛ dɪlɔ na ba jigɪ dabɪlɪ dɪ wɔntɔ tɪn. Dɛ dɪm kɔntɔ nɪ Zwifə bam yɛni ba gv pibalɪ mɔ, ba ma di Pakɪ candiə kam. Zezi karabiə bam ma vu ba bwe-o ba wɪ: «Nmɔ lagɪ sɪ dɪ di Pakɪ candiə kam jəgə kɔɔ nɪ mɔ, sɪ dɪ vu dɪ ti wɔŋɔ maama yigə dɪ pa-m?»

¹³ O ma tɔŋɪ o karabiə bam bale, yɪ o ta dɪ ba o wɪ: «Zanɪ-na á vu tɪv kɔm wɔ. Á na yi da, nɔɔnɔ wɔdoŋ wú jeeri abam o na zɪŋɪ kɔɔrɔ dɪ na. Sɪ á da-na o kwaga á vu. ¹⁴ O na zɔ sɔŋɔ kɔlɔ tɪn, sɪ á dɪ zɔ á ta dɪ kɔ tu nɪ: «Dɪ Karanyɪna mɔ wɪ, dɪ ba dɪ bwe dɪ nii, digə kalɔ wɔm na wú jɛni da dɪ o karabiə bam sɪ ba di

Paki candiä kam wödiu tin wö yän mu?»¹⁵ Á na bwe-o kuntu, o laan wó brí abam weyuu digä. Kaá ta daga lanyirani, yi ka jigi woŋo kulü maama dí na lagi tin ka wöni. Vena á kwe candiä kam wænu tim á ti, si dí laan ba.»

¹⁶ O karabiä bale bam ma zanjí ba vu tiv kum wö. Ba ma siini ba na woŋo maama ni Zezi na manji o ta te tin. Ba ma kwe Paki candiä kam wödiu kum ba ti.

¹⁷ Tiga ma ba ka yi. Zezi ma ba o zu digä kam di o karabiä fugä-bale bam. ¹⁸ Ba ma jani si ba di wödiu kum. Ba na wura ba di tin, Zezi laan ma ta o wi: «A lagi a ta cigá mu di abam si, abam balü na je á tógi á di di amü tin wö nõõnu didüba mu lagi o yegi amü o pa nõõna.»

¹⁹ Ba na ni kuntu tin, ku ma pa ba wö cögi zanzan. Ba maa bwe-o didüba didüba ba wi: «Ku yi amü mu na?»

²⁰ O ma læri-ba o wi: «Ku yi abam fugä-bale bam wö didüba mu. Ku yi wulü na tógi di amü o lu züja didüba wöni tin mu. ²¹ Ku nan manji si amü Nabiin-bu wöm vu a ti, ni We tönö kum na manji ku brí a taani te tin mu. Ku nan za wó ta yi lærv mu ku pa nõõnu wulü na wó yegi amü Nabiin-bu wöm o pa tin. Ba ya na manji ba wö lugi nõõnu wöm kuntu, ku ya wó ta gara.»

²² Ba na wura ba di maŋa kalü tin, Zezi ma kwe dipé yi o ki We le di ŋwaaní. O ma daari o fõ-di o pa o karabiä bam yi o wi: «Jonji-na, si duntu yi a yira mu.»

²³ O daa ma kwe tweeru biä sana di züja, yi o ki We le ti ŋwaaní. O ma kwe o pa-ba, yi ba maama nyõ.

²⁴ O maa wi: «Wo-nyõõrv tintu mu yi a jana kalü na lagi ka nunji ka duri si ka ma vri nõõna zanzan ba lwarim wöni tin. ²⁵ A lagi a ta cigá mu di abam si, a daa bá nyõ wo-nyõõrv tintu, si ku taa ve maŋa kam a na wó jani We paari dim wöni a daa nyõ tin.»

²⁶ Ba laan ma leeni ba zuli We, yi ba daari ba nunji ba vu Olivi piu kum yuu.

Zezi na wuuri o brí Piyeri na wó vi-o te tin

(Matiyu 26:31-35, Luki 22:31-34, Zan 13:36-38)

²⁷ Zezi ma ta di ba o wi: «Abam maama wó ba á joori amü kwaga ni, ni We tönö kum na manji ku brí te tin. We deen tagi Di wi:

«Áa pa ba gu nayirv wöm, yi o peeni sim maama jagi.»

²⁸ Ku daari, We na joori Di bi-ni, áa da yigä a vu a taa cögi abam Galile ni.»

²⁹ Zezi na tagi kuntu tin, Piyeri ma ta o wi: «Nõõna bam maama na manji ba joori nmü kwaga ni, amü bá fõgi a joori nmü kwaga ni.»

³⁰ Zezi ma lær-o o wi: «A lagi a ta cigá mu di nmü si, zim titu duntu ku na wó loori si cibwüv keeri kuni bile tin, nmü wó fõ kuni bitõ ni n yeri amü.»

³¹ Piyeri laan ma fõgi o ta di baari o wi: «A brí a bá fõ ni a yeri nmü, ku na manji ku yi ba na lagi ba gu amü di nmü maama mu di.»

Zezi karabiä bam maama di ma ta kuntu doŋ.

Zezi na cë di We-loro te tin

(Matiyu 26:36-46, Luki 22:39-46)

³² Ba laan ma zanjí ba vu jögö kadoŋ gaari na wura yi ba bæ-ka ni Jesemani tin. Zezi ma ta di o karabiä bam o wi: «Á taá je yo, si a vu a wari We si a ba.» ³³ O ma pa Piyeri di Zaki di Zan tógi did-o ba vu. O wö ma tiini ku cögi zanzan, yi o bicari di. ³⁴ O ma ta di ba o wi: «A wö mu tiini ku cögi si ku yi a tũni. Á nan taá zigi yo, si á wari We si á yi zanjí á do.»

³⁵ O laan ma fõfõ o vu daa. O ma vi o yigä tiga ni o loori We o wi, ku na wai si cam dim ke di daar-o. ³⁶ O ma loori We o wi: «Amü Ko Baba, nmü wai woŋo maama n kia. Nan pa cam dilü na lagi di ba amü baŋa tin ke. Nan ki te na yi nmü wöbuŋa tin, si n yi ki amü wöbuŋa na lagi kulü tin.»

³⁷ O na loori We o ti tun, o ma joori o vu o karabiə batə bam te. O piini ba tigi ba dɔa. O ma ta dɪ Pɪyɛɛɪ o wɪ: «Simɔn, n tigi n dɔ mɔ na? Bɛɛ mɔ yɪ n warɪ n ta n niə, sɪ n yɪ zanɪ n dɔ, sɪ kɔ yɪ maɲa fɪnfɪn dɪ? ³⁸ Fɔgɪ-na á yɪɪ á tɪtɪ sɪ á taá loori We, sɪ á yɪ tɔ maɲɪm dɪm maɲa nɪ. Bɛɪwaanɪ nanzwənə wɔbɔɲa lagɪ sɪ ya sɛ Baɲa-We, yɪ o yɪra laan bwənə.»

³⁹ O ma yagɪ-ba, yɪ o joori o vu o loori We, nɪ o ya na maɲɪ o loori te tun. ⁴⁰ O daa ta ma joori o vu o piini ba tigi ba dɔa, dɔɔm na tiini dɪ wat-ba tun ɲwaanɪ. Ba maa yəri ba daa na wú ta kɔlɔ dɪd-o tun. ⁴¹ O daa ma vu o loori We o kɪ kuni bitə, yɪ o joori o ba ba te. O laan ma ta dɪ ba o wɪ: «Á ta tigi á dɔa mɔ na? Kɔ maɲɪ. Nii-na! Maɲa kam yiə, sɪ ba ja amɔ Nabiin-bu wɔm ba kɪ nɔn-balwaarɔ jɪa nɪ. ⁴² Zanɪ-na sɪ dɪ vu. Nɔɔnɔ wɔlɔ na lagɪ o yəgɪ-nɪ o pa tun maa bɪna.»

Ba na jaanɪ Zezi te tɪn
(*Matiyu 26:47-56, Luki 22:47-53, Zan 18:3-12*)

⁴³ Zezi ta na wɔra o ɲɔɔnɪ kɔntɔ tun, mɔ Zudasɪ wɔlɔ na yɪ o karabiə fugə-bale bam wɔ dɪdɔa tun tu o yɪ o te, yɪ nɔn-kɔgɔ zanzan tɔgɪ dɪd-o kɔ ba, yɪ ba ze sɔ-lwaanɔ dɪ da-lwaanɔ. Kɔ yɪ Zwifə bam kaanɪm yigə tiinə bam dɪ ba cullu karanyɪna tiinə bam dɪ ba nakwa bam mɔ tunɪ-ba. ⁴⁴ Zudasɪ ya maɲɪ o pa kɔgɔ kɔm lwarɪ nɪ, o na ve o kukwəri nɔɔnɔ wɔlɔ tun, sɪ ba vu ba ja kɔntɔ tu, sɪ ba fɔgɪ ba ja-o lanyɪranɪ ba ja viiri.

⁴⁵ O laan ma yɔɔɪ o vu o yɪ Zezi te yɪ o wɪ: «Karanyɪna.» O ma daari o kukwər-o. ⁴⁶ Nɔɔna bam laan ma yɪ ba ja Zezi. ⁴⁷ Nɔɔna balɔ na tɔgɪ ba wɔ Zezi tee nɪ tun dɪdɔa ma lɪ o sugɔ o ma zagɪ kaanɪm yuutu wɔm tuntɔɲnɔ zwe o go. ⁴⁸ Zezi laan ma bwe kɔgɔ kɔm o wɪ: «Abam na kwe sɔ-lwaanɔ dɪ da-lwaanɔ á ba sɪ á ja amɔ tun, a yɪ ɲwɪnɔ mɔ na? ⁴⁹ De maama a yəni a wɔ abam tee nɪ a bɪ nɔɔna We-di-kamunu kɔm wɔnɪ,

yɪ á ba jaanɪ-nɪ. Kɔ nan maɲɪ sɪ kɔ kɪ kɔntɔ mɔ, sɪ kɔ pa kɔlɔ na maɲɪ kɔ pɔpɔnɪ We tɔnɔ kɔm wɔnɪ tun sɪnɪ kɔ kɪ.»

⁵⁰ O karabiə bam maama na nɛ kɔntɔ tun, ba ma duri ba viiri ba daar-o.

⁵¹ Nɔn-dɔɲɔ kɔdonɪ ya wɔra, o na tɔgɪ Zezi. O ya kukwəri gar-jalɪ yɪranɪ mɔ. Ba ma kwaanɪ sɪ ba ja-o.

⁵² O ma vrɪ o tɪtɪ o daari o gɔɔɔ kɔm o yagɪ o pa-ba, yɪ o duri kalambolo o viiri.

Ba na di Zezi taanɪ te tɪn
(*Matiyu 26:57-68, Luki 22:54-55,63-71, Zan 18:12-14,19-24*)

⁵³ Ba ma ja Zezi ba vu kaanɪm yuutu wɔm sɔɲɔ. Zwifə kaanɪm yigə tiinə bam dɪ ba cullu karanyɪna tiinə dɪ ba tɪv kɔm nakwa bam maama ma gilimi daanɪ jəgə kam kɔntɔ nɪ.

⁵⁴ Pɪyɛɛɪ ma dalɪ o tɔgɪ ba kwaga o da o vu o yɪ kaanɪm yuutu wɔm sɔɲɔ. O ma zɔ o jəni dɪ sɔɲɔ kɔm tuntɔɲna bam o tɔgɪ o weeri mini.

⁵⁵ Zwifə bam kaanɪm yigə tiinə bam dɪ ba sarɪya-dirə nakwa kɔgɔ kɔm maama maa kwaanɪ sɪ ba na cwəɲə kalɔ ba na wú da da ba ma saɲɪ Zezi sɪ ba laan pa ba gɔ-o tun. Ba ma kwaanɪ taan ba ga. ⁵⁶ Nɔɔna zanzan ma zanɪ ba fɔ vwan ba pa-o, yɪ ba na tɛ ba wɪ o kɪ wəɲnu tɪlɔ tun ba tɔgɪ daanɪ. ⁵⁷ Nɔɔna badonnə dɪ daa ma zanɪ ba fɔ vwan ba pa Zezi ba wɪ: ⁵⁸ «Dɪbam ni nɔɔnɔ wɔntɔ na tagɪ o wɪ, oó magɪ We-di-kamunu kɔntɔ nabiinə na lagɪ tun o dɪ tɪga nɪ, yɪ o joori o ma da yatɔ o lɔ kadoɲ, yɪ kɔ dalɪ nabiinə mɔ wú lɔ-ka.» ⁵⁹ Nan dɪ nɔɔna bam na maɲɪ ba tɛ kɔntɔ dɪ tun, ba niə daa ta ba tɔgɪ daanɪ.

⁶⁰ Kaanɪm yuutu wɔm laan ma zanɪ ba maama tɪtarɪ nɪ, yɪ o bwe Zezi o wɪ: «Nɔɔna bantɔ na tagɪ kɔlɔ ba pa nɔm tun, nɔm ba jɪgɪ taanɪ sɪ n ləri na?»

⁶¹ Zezi maa cim yɪ o wɔ ləri kɔlɔkɔlɔ. Kaanɪm yuutu wɔm ma joori o bwe-o o wɪ: «Nɔm mɔ yɪ Krisi wɔm We na tunɪ tun na? Nɔm mɔ yɪ Baɲa-We dɪlɔ dɪbam na zuli tun Bu wɔm na?»

⁶² Zezi ma ləri o wɪ: «Ɛɛn, amɔ mu kɔntɔ. Nan taá ye-na nɪ, á wó ba á na Nabiin-bu wɔm na je Dam-fɔɔ Tu Baŋa-Wɛ jazɔm nɪ, yɪ á ta wó na-o o na nuŋi weyuu nɪ o maa bɪnɪ kunkwænu wɔnɪ.»

⁶³ Kaanum yuutu wɔm na ni kɔntɔ tɪn, o ma zaŋɪ o kaari o titi gɔɔ, sɪ kɔ bri nɪ o wɔ tiini kɔ cɔɔɔ dɪ Zezi taanɪ dɪm. O ma ta o wɪ: «Dí daa ba lagɪ maana tiinə sɪ ba ŋɔɔnɪ o taanɪ dɪm. ⁶⁴ Abam maama maŋɪ á ni o na ŋɔɔnɪ o twɪ Wɛ, o paɪ o dɪ Wɛ ma daanɪ mu. Kɔntɔ tɪn, abam wɪ bɛɛ mu?»

Ba maama ma ləri ba wɪ, o maŋɪ sɪ o tɪ mu. ⁶⁵ Ba badaara ma twɪ lileeru ba yaɔ o yɪra nɪ. Ba ma kwe gɔɔ ba ma pu o yiə, yɪ ba daari ba mag-o dɪ jagulə yɪ ba wɪ: «Lwari n bri dɪbam wɔlɔ na magɪ-m tɪn.» Pamaŋna bam ma jig-o ba maga.

Pɪyɛɛɪ na sɪnɪ o vɪn Zezi te tɪn
(*Matiyu 26:69-75, Luki 22:56-62, Zan 18:15-18,25-27*)

⁶⁶ Pɪyɛɛɪ ya daa ta tɔɔɔ o je kɔnkɔlɔ kɔm nɪ. Kaanum yuutu wɔm sɔŋɔ tintɔŋ-kana ma ba ka tɔɔɔ da ka maa kɛa. ⁶⁷ O ma na Pɪyɛɛɪ na je o weeri mini. O ma fɔɔɔ o nii-o lanyɪranɪ, yɪ o wɪ: «Nmɔ dɪ tɔɔɔ dɪ Nazareti tu Zezi mu.»

⁶⁸ O ma fɔ o wɪ: «A yəri wɔŋɔ kɔlɔ n na tɛ tɪn. A ba ni kɔ kuri.» O ma zaŋɪ o nuŋi o vu mancoŋo ni. Cɪbwɪɔ ma da kɔ keeri.

⁶⁹ Tintɔŋ-kana kam daa ma na-o. O daa ta ma ta dɪ nɔɔna balɔ na zɪɔɔ da tɪn o wɪ: «Nɔɔnɔ wɔntɔ tɔɔɔ o yɪ Zezi kɔɔɔ kɔm wɔ dɪdɔa mu.» ⁷⁰ O daa ma fɔ o wɪ, o dai ba wɔ nɔɔnɔ.

Kɔ na kɪ fiɪn tɪn, nɔɔna balɔ na zɪɔɔ da tɪn ma ta dɪ Pɪyɛɛɪ ba wɪ: «Nmɔ sɪnɪ n yɪ ba wɔ dɪdɔa mu. Nmɔ dɪ yɪ Galile tu mu.»

⁷¹ O laan ma sɔɔlɔ o pa o titi, sɪ kɔ taa yɪ nɪ cɪga mu o taga, yɪ o wɪ: «A bri a yəri nɔɔnɔ wɔlɔ á na tɛ o taanɪ tɪn.»

⁷² O na tagɪ kɔntɔ tɪn, cɪbwɪɔ laan ma da kɔ keeri kɔ kɪ kuni bɪle. Pɪyɛɛɪ laan ma guli Zezi ya na tagɪ kɔlɔ dɪd-o o wɪ: «Kɔ na wó loori sɪ

cɪbwɪɔ keeri kuni bɪle tɪn, nmɔ wó fɔ kuni bɪtɔ nɪ n yəri amɔ.» O na guli kɔntɔ tɪn, o wɔ ma tiini kɔ cɔɔɔ zanzan, o ma zaŋɪ o nuŋi yɪ o keerə.

15

Pilatɪ na bwe Zezi taanɪ te tɪn
(*Matiyu 27:1-2,11-26, Luki 23:1-5,13-25, Zan 18:28—19:16*)

¹ Tɪga na tu ka pɔvɪɪ titɪtɪ tɪn, Zwifə kaanum yigə tiinə bam dɪ ba tɪv kɔm nakwa bam, dɪ ba karanyɪna tiinə bam dɪ ba sarɪya-dirə nakwa kɔɔɔ kɔm maama ma ba ba kɪ ni daanɪ. Ba ma pa ba ja Zezi ba vɔ, yɪ ba ja-o ba vu ba kɪ gɔvɪɪma tu Pilatɪ jɪŋa nɪ. ² Pilatɪ ma bwe-o o wɪ: «Nmɔ mu yɪ Zwifə bam pɛ wɔm na?»

Zezi ma lər-o o wɪ: «Mu ka da n taga.»

³ Zwifə kaanum yigə tiinə bam ma tiini ba maŋɪ wænu zanzan ba pa-o. ⁴ Pilatɪ ta ma joori o bwe-o o wɪ: «Nmɔ ba lagɪ n ləri ba taanɪ dɪm na? Nmɔ wɔ ni ba na ŋɔɔnɪ kɔlɔ maama ba pa nmɔ tɪn na?»

⁵ Zezi daa ta ma wɔ ləri ba taanɪ dɪm dɪbɪdɪbɪ. Kɔ ma pa Pilatɪ tiini o yɪ yəəu dɪd-o.

⁶ Bɪnɪ maama Pakɪ candiə kam maŋa na yəni ka yɪ, gɔvɪɪma tu yəni o lɪ pɪnɔ dɪdɔa mu o pa nɔɔna bam, nɪnɛɛnɪ bantɔ na lagɪ wɔlɔ tɪn.

⁷ Pɪnɔ wɔdɔŋ dɛɛn maa wɔra, o yɪɪ mu Barabasi. Ba dɛɛn ya pɪ-o dɪ balɔ na wəli daanɪ ba kɪ jara dɪ ba tɪv kɔm yigə tiinə yɪ ba gɔ nɔɔnɔ tɪn mu. ⁸ Nɔɔna bam ma ba ba la kɔɔɔ, yɪ ba ta dɪ Pilatɪ sɪ o lɪ pɪnɔ dɪdɔa o pa-ba, nɪ o na yəni o kɪ te tɪn.

⁹ Pilatɪ ma bwe-ba o wɪ: «Á lagɪ sɪ a lɪ Zwifə bam pɛ wɔm mu a pa abam na?»

¹⁰ O dɛɛn bwe-ba kɔntɔ, bɛŋwaanɪ o ye nɪ kɔ yɪ wɔ-gɔvɪɪ ŋwaanɪ mu kaanum yigə tiinə bam ya jaanɪ Zezi ba kɪ o jɪŋa nɪ.

¹¹ Kaanum yigə tiinə bam ma sɔɔɔ nɔn-kɔɔɔ kɔm, ba pa ba ta dɪ Pilatɪ nɪ ba lagɪ sɪ o yaɔ Barabasi mu o pa-ba. ¹² Pilatɪ laan ma bwe-ba o wɪ:

«Si wɔlɔ á na bæ-o ni Zwifə bam pɛ tɪn, abam lagɪ sɪ a kɪ-o ta mu?»

¹³ Ba ma kaasi baŋa baŋa ba wɪ: «Pa-o tɔɔn-dagara baŋa ni n gɔ.»

¹⁴ O ma joori o bwe-ba o wɪ: «Wɔntɔ cɔgi bæɛ mu?»

Ba laan ma tiini ba kaasi baŋa baŋa ba wɪ: «Pa-o tɔɔn-dagara baŋa ni n gɔ.»

¹⁵ Pilati maa lagɪ sɪ o pa kɔgɔ kɔm wɔ poli. Kɔntɔ ŋwaani o ma pa ba pɔri Barabasi ba yagi. O daari o pa ba magɪ Zezi dɪ balaara, yɪ o pa-ba cwəŋə sɪ ba ja-o ba vu ba pa tɔɔn-dagara baŋa ni ba gɔ.

Ba na jaani Zezi ba vu ba pa tɔɔn-dagara baŋa ni te tɪn

(Matiyu 27:27-56, Luki 23:26-49, Zan 19:2-3,17-30)

¹⁶ Pamaŋna bam laan ma ja Zezi ba vu ba zɔ gɔvɪrma tu Pilati sɔŋɔ kɔm kɔnkɔlɔ. Ba ma pa pamaŋna bam kɔgɔ kɔm maama gilimi da, ¹⁷ yɪ ba pa o zɔ gwar-sɔŋɔ. Ba ma daari ba kwe sabari ba ma sɔ yipugə ba pu o yuu ni. ¹⁸ Ba laan maa kɪ ni ba zul-o mu te yɪ ba wɪ: «Zwifə bam pɛ, dɪnle.» ¹⁹ Ba maa jɪgɪ miu ba lɔɛ o yuu ni, yɪ ba twɪ lileeru ba yagi o yɪra ni. Ba ma kuni doonə o yigə ni, yɪ ba kɪ ni ba zul-o mu te. ²⁰ Ba na yaali yaal-o ba ti tɪn, ba ma lɪ gwar-sɔŋɔ kɔm, yɪ ba joori ba zɔ-o o tɪtɪ gɔrɔ kɔm. Ba laan ma ja-o ba nunji ba vu sɪ ba pa tɔɔn-dagara baŋa ni ba gɔ.

²¹ Ba na maa kɛ tɪn, ba ma na nɔɔnɔ wɔdonɔ, o yɪri mu Simɔn. O nunji Sireeni mu. Wɔntɔ mu yɪ Alesandri dɪ Rufusi ko. O deen ya nunji kara mu o ba o yɪ tɪv wɔ o maa kɛa. Pamaŋna bam na nɛ-o tɪn, ba ma fi-o sɪ o kwe tɔɔn-dagara kam o zɪŋɪ sɪ ba vu. ²² Ba ma ja Zezi ba vu ba yɪ jəgə kalɔ ba na bæ ni Goligota tɪn. Yɪri dɪm kɔntɔ kuri mu Yukol-pɔa piu. ²³ Ba na yɪ da tɪn, ba ma kɪ sana kalɔ na gwaani dɪ liri sɪlɔ yɪri na yɪ Miiri tɪn, ba pa Zezi sɪ o nyɔ. O ma wɔ sɛ o nyɔ.

²⁴ Ba laan ma ja-o ba pa dagara kam baŋa ni. Ba ma kwe o gwaaru

tɪm sɪ ba maŋɪ ba pa daani. Ba ma ta jɔrɔ sɪ ba nii, wɔɔ mu wɔ twəri kulɔ o na lagɪ tɪn. ²⁵ Ba na pag-o maŋa kalɔ tɪn yɪ tɪtɪtɪ luu nɔgɔ maŋa ni mu.

²⁶ Ba ma pɔpɔni tɔnɔ, sɪ kɔ bri kulɔ o na cɔgi yɪ ba gɔ-o tɪn, ba tanɪ tɔɔn-dagara kam yuu ni. Ba pɔpɔni ba wɪ:

«Wɔntɔ yɪ Zwifə bam pɛ mu.»

²⁷ Ba ma ja ŋwɪna bale dɪ ba pa dagari sɪdonnə baŋa ni. Ba ma cwi didɔa Zezi jazɪm ni. Wɔwɔm maa wɔ o jagwiə ni. [²⁸ Kɔntɔ ma pa kulɔ na pɔpɔni Wɛ tɔnɔ kɔm wɔni tɪn sunɪ kɔ kɪ, ni kɔ na wɪ: «Ba wəl-o dɪ nɔn-balwaarɔ mu, kɔ ma pa nɔɔna nii-o ni nɔn-balɔrɔ te.»]

²⁹ Nɔɔna balɔ na tɔgi da ba kɛ tɪn maa niə, yɪ ba gɔgɪsɪ ba yuni ba twɪ-o. Ba ma yáal-o yɪ ba wɪ: «Nii. Nmɔ ya na bunɪ sɪ n cɪcɔgi Wɛ-dɪkamunu kɔm mu n dɪ tɪga ni, sɪ n daari n ma da yatɔ n joori n fɔgi n lɔ-ka tɪn, ³⁰ laan nan vrɪ n tɪtɪ n tu dagara kam yuu ni sɪ dí nii.»

³¹ Zwifə kaanum yigə tiinə bam dɪ ba cullu karanyɪna tiinə bam dɪ maa twɪ-o ba bri daani ba mwana. Ba maa te daani ba wɪ: «O yəni o vrɪ nɔɔna badonnə ŋwɪa, yɪ o laan warɪ o tɪtɪ ŋwɪa o vrɪ. ³² O bri o tɪtɪ ni o yɪ Krisi wɔm Wɛ na tɔŋɪ tɪn, dɪ Yisɪrayɛlɪ dwi tiinə pɛ. O nan tu dagara kam yuu ni lele sɪ dí nii. Dí na nɛ kɔntɔ, dí laan wɔ sɛ-o.»

Nɔɔna balɔ ba na pagɪ dagari sɪm baŋa ni ba wəli da tɪn dɪ maa jɪg-o ba twɪa.

³³ Kɔ ma vu kɔ yɪ maŋa kam we na tu dɪ yɪ yupari baŋa ni tɪn. Lɔgɔ kɔm maama ma ba kɔ ji lim kɔ vu kɔ yɪ wɛ-guni maŋa ni. ³⁴ Kɔ na kɪ nɪnɛni luu batɔ te tɪn, Zezi laan ma kaasi baŋa baŋa dɪ kwər-dɪa o wɪ: «Eli, Eli, lema sabakitani?» Taani dɪntɔ kuri mu: «Amɔ Wɛ, amɔ Wɛ, bæɛ mu kɪ yɪ n yagi amɔ?»

³⁵ Nɔɔna balɔ na zɪgɪ da yɪ ba ni taani dɪm tɪn badaara maa wɪ: «Cəgi-na. O lagɪ o bəŋɪ Eli mu sɪ o ba.» ³⁶ Ba didɔa laan ma duri o vu o kwe sɪpɔɔ o dɪ sa-nywana wɔni, o

ki-ku miu ni ni o vu o te o pa Zezi si o nyo. O daari o wi: «Yagi si di cegi di nii, Eli wu ba o pa o tu dagara kam yuu ni na?»

³⁷ Zezi laan ma kaasi banja banja, yi o daari o pa o siun ti.

³⁸ Zezi na tigi kuntu tin, goru kulu ba na lagi ba ma ci We-di-laa kum tin ma kaari bile, ku zigri banja ni ku tu ku kwaarri tiga. ³⁹ Pamaɲna bam yigə tu wulu na zigri Zezi yigə ni tin ma na o na kaasi yi o daari o ti te tin. O na ne kuntu tin, o maa wi: «Nɔɔnu wuntu ya siuni o yi Banja-We Bu mu.»

⁴⁰ Kaana badonnə maa togri ba wuru, ba ma zigri yigə yigə ba niə. Mari wulu na nunji Magidala tin maa wu ba wuni, didaani Mari wulu na yi Zaki kukulə di Zuzesi nu tin. Salomi di maa togri o wuru. ⁴¹ Kaana bantv deen ya togri di Zezi Galile ni mu, yi ba yəni ba tunji ba zən-o. Kaana badaara zanzan di maa wuru, ba ya na togri did-o ba ba Zeruzalem.

Ba na ki Zezi booni wuni te tin
(Matiyu 27:57-61, Luki 23:50-56, Zan 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Nɔɔnu wudon deen mu wuru, o yiri mu Zuzefu, o na nunji Arimati. O yi Zwifə bam nakwa kəgo kum yigə tu didva, yi nɔɔna pa-o zulə. O maa jigi tuna ni We paari dim wu ba nɔɔna titari ni. De dim ba na gu Zezi tin maa yi de dilu Zwifə bam na manji si ba ti ba yigə ba siun de dim nwaani tin. Tiga na yi, mu ba siun de dim pulim. Kuntu nwaani Zuzefu ma ki pu-dia, yi o zanji o vu Pilati te o loor-o cwəŋə, si o kwe Zezi yira yam o ki. ⁴⁴ Pilati na lwarri ni Zezi manji o ti tin, mu ku su-o lanyirani. O ma tunji nɔɔna si ba vu ba bənji pamaɲna bam yigə tu wum si o ba. O na tu tin, o ma bwe-o si o nii, Zezi siuni o ti mu na. ⁴⁵ O na lwarri ni o tigi tin, o ma se si Zuzefu vu o kwe o yira yam o ki. ⁴⁶ Zuzefu ma nunji o vu o yəgi gar-jali dilu na lana tin. O ma vu o pari Zezi yira yam dagara kam yuu ni. O ma kwe goru kum o ma pipir-o, yi o daari o ja vu o

tinji piu booni wuni. Duntu yi yibeeli dilu ba deen na lugi-di piu yira ni tin mu. O laan ma bibili kandwe-pulogo o ma pi booni dim ni. ⁴⁷ Mari wulu na nunji Magidala di Mari wulu na yi Zuzesi nu tin maa zigri ba nii o na tinji Zezi yira yam me tin.

16

Zezi na bi o yagi tvuni te tin
(Matiyu 28:1-8, Luki 24:1-12, Zan 20:1-10)

¹ Ba siun de dim ma ba di ke. Mari wulu na nunji Magidala di Mari wulu na yi Zaki nu tin di Salomi ma zanji ba nunji ba vu ba yəgi trali nugə, si ba ma turi Zezi yira yam. ² De dilu na sanji siun de dim tin, ba maa zanji ba go tiga di we wuru di pulə, ba vu yibeeli dim jəgə kam. ³ Ba na maa ve tin, ba ma bwe daani ba wi: «Wɔɔ mu wu bibili kandwe dilu na pi yibeeli dim ni tin o yagi daa ni o pa dibam?» ⁴ Kandwe dim na yi kamunu tin mu te ba nɔɔni kuntu. Ba na yi jəgə kam tin, ba ma fogri ba nii ba na didaani kandwe dim bibili di tigi daa ni. ⁵ Ba ma vu ba zu booni dim wu. Ba na zu tin, ba ma na non-duhu, ku na je ba jazim seeni. O zu gwar-pono didoro mu. Ba na ne-o tin, ku ma pa ba yira soori. ⁶ O ma ta di ba o wi: «Á yi taá kwari fɔvuni. Abam lagi si á na Nazareti tu Zezi wulu ba na jaani ba pa tvun-dagara kam banja ni ba gu tin mu. O nan təri yo. O joori o bi. Nii-na ba ya na tinji o yira yam me tin. ⁷ Nan ve-na á ta di Piyeri di Zezi karabiə bam maama ni, o lagi o da yigə o vu o taa cegi abam Galile ni. Daa ni mu abam wu vu á na-o. Ku ki ni o na manji o ta kulu o bri abam tin.»

⁸ Kaana bam na ni kuntu tin, fɔvuni maa pa ba yira sai, yi ba wubunja vugimi. Ba ma nunji booni dim wuni ba duri ba ke. Fɔvuni na jigri ba kuntu yi ba maa ve tin, ba ma wu tagri kulu na ki tin ba bri nɔɔn-nɔɔnu.

Zezi na bri o titi noona badonna te tin

(Matiyu 28:9-10,16-20, Luki 24:13-53, Zan 20:11-23, Titwɔa Tɔnɔ 1:6-11)

[⁹ De dɔm Zezi na bi tituti tin maa yi de dilɔ na sanɔ Zwifə bam siun de dɔm tin. O na bi tin, o ma puli o bri o titi Mari wɔlɔ na nuɔi Magidala tin tee ni. Wɔntu mu yi kaani wɔlɔ o ya na zəli ciciri sɔrpe o yira ni tin. ¹⁰ Mari laan ma vu o ta o bri balɔ ya na tɔgɔ di Zezi tin. O yi ba te di ba wɔrɔ cɔgɔ zanzan yi ba keerə. ¹¹ Ba na ni ni Mari wɔ, Zezi joori o bi o ηwɔ yi wɔm na-o tin, ba wɔ se o taani dɔm.

¹² Ku kwaga seeni, Zezi ma ləni o yibiyə yi o bri o titi o karabiə bale. Ba ya nuɔi Zeruzalem mu ba maa ve ti-balaɔa kadoɔ. ¹³ Ba na ne-o tin, ba ma joori ba vu Zeruzalem ba ta ba bri ba donnə karabiə bam. Ba maa daa ta wɔ se ni ku yi ciga.

¹⁴ Kuntu kwaga ni, Zezi laan ma ba o bri o titi o karabiə fugə-didɔa kam, ba na wɔra ba di wɔdiu maɔa kalɔ tin. O ma kaani-ba di ba wɔbɔɔa na muri yi ba wɔ se We ciga kam tin, beɔwaani ba vin si ba se balɔ na tagɔ ba bri-ba ni wɔntu joori o bi yi ba na-o tin.

¹⁵ O laan ma ta di ba o wɔ: «Zanɔ-na á vu lɔgɔ baɔa je maama, si á tɔɔli We kwər-ywəɔə kam á bri nabiinə maama. ¹⁶ Wɔlɔ maama na ki o wɔ-didɔa di amɔ yi o daari o pa ba miis-o na wɔntu We ηwaani tin, We wó vri kuntu tu ηwɔa. Ku daari balɔ maama na wɔ se tin wó ga bura yi ba na cam We tee ni.

¹⁷ Balɔ na se amɔ tin wó wani ba taa ki wo-kɔnkagɔla yalɔ na bri We dam tin. Baá da amɔ yiri ηwaani ba zəli ciciri noona yira ni. Baá ta ηɔɔni ta-ge. ¹⁸ Ba na jaani bɔsankwɔ di ba jɔa, si bá ki-ba kulɔkulɔ. Ba na nyɔgɔ conɔ, ku bá ki-ba kulɔkulɔ. Ba na danɔ ba jɔa yawɔna baɔa ni, baá na yazurə.»

¹⁹ Dí Yuutu Zezi na ηɔɔni o bri-ba kuntu tin, We laan ma pa o zanɔ o di Dɔ sɔɔɔ. O ma vu o jəni Baɔa-We jazum ni. ²⁰ O na diini We-sɔɔɔ

kuntu tin, o karabiə bam ma nuɔi ba vu ba beeri je maama ni ba tɔɔli We kwərə kam ba bri noona. Dí Yuutu wɔm maa wɔ ba tee ni o tɔɔa. O ma pa-ba dam si ba taa ki wo-kɔnkagɔla, si ku bri ni o taani dilɔ ba na bri tin siini di yi ciga.]

**Wε taani dɩbɩ
LUKI
na pɩpɩni tun**
**Wε taani dɩbɩ Luki na
pɩpɩni tun na bri
dɩbam kɩlɩ tun mu
tuntu**

Luki yɩ wɩlɩ dɛɛn na tɔgi dɩ Pooli o tɔŋi Wε titɔŋa tun mu (Filimɔn 24). O dɛɛn yɩ dɔgita tu mu. Wɔntɩ mu daa ta pɩpɩni Titɔŋa Tɔnɔ kɩm dɩ. O dai Zwifu. O nan tiini o kwaani o pɩpɩni Zezi woŋo maama lanyirani mu o ma bri dwi-ge tiinɛ dɩ, sɩ ba lwarɩ tɩ kuri cɩga cɩga (Luki 1:1-4).

Luki bri dɩbam nɩ Zezi yɩ Zwifɛ tiinɛ dɩ lɔgɩ baŋa dwi maama tiinɛ vɩrnɩ mu. O yɩ wɩlɩ na jigi yinigɛ tiinɛ dɩ yawɩna dɩ nɔɔna na culi balɩ tun ŋwaŋa zanzan. O bri nɩ Zezi tɔŋi dɩ Wε Joro dam mu, yɩ o ta bri nɩ Wε kwɛr-ywɛŋɛ kam jigi wɩpɩlo zanzan (Luki 2:10 dɩ 24:52).

Luki dɩ pɩpɩni Zezi ŋwɩa kam na dɛ te tun, nɩ Matiyu dɩ Mariki dɩ na pɩpɩni te tun. O bri Zezi na puli o titɔŋa yam te, dɩ o na zaasi nɔɔna yɩ o pa ba na yazurɛ te tun, dɩ o na ve Zeruzalem yɩ ba ja-o ba pa tɩɩn-dagara baŋa nɩ ba gu yɩ o joori o bi te tun. Luki ta bri Zezi na diini Wε sɔŋɔ te tun.

Luki tɔnɔ kɩm jigi wɛɛnu zanzan tɩ na wɩ pɩpɩni twaanɩ tɩdonnɛ tɩm wɩnɩ. O tagɩ Wε na tɔŋi maleka yɩ ka ba ka ŋɔɔnɩ dɩ Mari Zezi lɩra kam woŋo te tun, dɩ Zan wɩlɩ na miisi nɔɔna na wɩnɩ tun dɩ lɩra kam woŋo (pɔɔrim 1). Luki ta bri Zezi lɩra kam na dɛ te tun, dɩ malesɩ na bri nayɩra yɩ ba vu ba zul-o te tun. O ta bri ba na kwe Zezi ba pa Wε yɩ Simeyon dɩ Anni ŋɔɔnɩ o woŋo te tun, dɩ Zezi na kɩ te o bɩna fugɛ-yale maŋa nɩ Wε-di-kamunu kɩm wɩnɩ tun (pɔɔrim 2). O ta tagɩ Zezi na maŋi mɩmaŋa o bri Samari tu na sooni nɔɔnɩ te tun (Luki 10:30-35), dɩ bu wɩlɩ na nunji

o yagi o ko sɔŋɔ yɩ o joori o ba tun (Luki 15:11-32).

¹⁻³ A cilɔŋ Teofili, a bɔŋi sɩ ku lana sɩ a pɩpɩni tɔnɔ kɩntɩ a pa nmɩ, sɩ n wanɩ n lwarɩ kɩlɩ na yɩ cɩga tun. Nmɩ maŋi n ye wo-kamunnu tɩlɩ na kɩ dɩbam tee nɩ tun ni nɩ. Nɔɔna badonnɛ dɛɛn mu wɩra wo-kamunnu tuntu pulim nɩ. Ba ne kɩlɩ maama na kɩ tun, yɩ ba bri Wε kwɛrɛ kam. Ba ma daari ba pa dɩbam lwarɩ kɩlɩ na kɩ tun. Nɔɔna zanzan ma kwaani sɩ ba pɩpɩni wɛɛnu tuntu ba tiŋi. Mu ku kuri a bɔŋi sɩ kɩlɩ ta lamma sɩ a dɩ pɩpɩni-tɩ lanyirani a pa nmɩ. A kwaani a zaasi wɛɛnu tɩm tɩ pulim nɩ mu, yɩ a lwarɩ tɩ kuri cɩga cɩga. ⁴ Kɩntɩ tun, aá wanɩ a pɩpɩni wɛɛnu tuntu na kɩ te tun, sɩ n wanɩ n lwarɩ lanyirani nɩ, wɛɛnu tɩlɩ ba na tagɩ ba bri nmɩ tun sɩnɩ tɩ yɩ cɩga.

Zakari bu Zan lɩra kam taani

⁵ Maŋa kam Erɔdɩ dɛɛn na yɩ Zude pɛ tun, nɔɔnɩ wɔdɔŋ mu wɩra, o yɩri mu Zakari. Wɔntɩ mu yɩ Wε kaanum tu. O nunji Abɩa dwi tiinɛ wɩnɩ mu. O kaani yɩri mu Elizabeti. Wɔntɩ dɩ dɛɛn nunji kaanum tu Aarɔn dwi dɩm wɩnɩ mu. ⁶ Bantu maama kɩ lanyirani Wε yigɛ nɩ, yɩ ba sɛ Wε niɛ yam dɩ Dɩ cullu tɩm maama. ⁷ Elizabeti dɛɛn yɩ ka-dɔgu mu yɩ o ba jigi bu. Ba maama dɛɛn kwɩn mu. ⁸ Maŋa ma ba yi sɩ Abɩa dwi tiinɛ bam zu Wε-di-kamunu kɩm ba taa tɔŋi ba pa Wε. Zakari maa tɔgi o wɩra o tɔŋa.

⁹ Wε kaanum tiinɛ bam yɛni ba ta jɔrɔ mu sɩ ba nii, ba wɩnɩ wɔɔ mu wú zu Wε-di-laa kɩm wɩnɩ o zwe wɛɛnu tɩlɩ lwɛm na ywɛmmɛ tun o pa Wε. Ba ma ta jɔrɔ yɩ Zakari dɩ. ¹⁰ O ma sɩnɩ o zu sɩ o zwe wɛɛnu tɩm o pa Wε. Maŋa kam o na wɩ digɛ kam wɩnɩ tun, nɔn-kɔgɔ zanzan dɛɛn ma wɩ kɩnkɔlɔ kɩm nɩ ba zɩgi ba warɩ Wε.

¹¹ Baŋa-Wε maleka laan ma da ka ba o te, ka zɩgi wɛɛnu zweɛm bimbim dɩm jazim nɩ. ¹² Zakari na

ne-ka tɪn, o maa yɪ yəəu yɪ fʊɒni zʊ-
o lanyɪranɪ. ¹³ Maleka kam ma ta
dɪd-o ka wɪ: «Zakari, yɪ ta n kwari
fʊɒni, sɪ Wɛ ni nmʊ na loori-Dɪ kulʊ
tɪn. Nmʊ kaanɪ wʊm laan wʊ ja
pugə o lʊ bu o pa-m, sɪ n pa o yɪrɪ
nɪ Zan. ¹⁴ O lʊra kam wʊ pa n na
wʊpɒlo zanzan. Nɔɔna zanzan dɪ
wʊ tiini ba taa jɪgɪ wʊpɒlo dɪ o lʊra
kam. ¹⁵ Oó ta yɪ nɔn-kamunu Baɲa-
Wɛ tee nɪ. O nan yɪ zaɲɪ o nyɔ
sana naa wɔŋo kulʊ na kɪkari yɪə
tɪn. Wɛ Joro kʊm wʊ ta wʊ o tee nɪ
maɲa maama, kʊ na wʊ sɪɲɪ o lʊra
kam maɲa nɪ tɪn. ¹⁶ O nan wʊ pa
Yɪsɪrayelɪ dwi tiinə zanzan wʊbʊɲa
joori ya taa tɔgɪ ba Yuutu Baɲa-Wɛ.
¹⁷ Oó tɔgɪ dɪ Yuutu wʊm yigə, yɪ Wɛ
Joro kʊm dam wʊ ta wʊ o tee nɪ,
nɪnɛɛnɪ Wɛ nijɔɲnu Eli dɛɛn na yɪ
te tɪn. Oó pa kwə joori ba taa soe ba
biə, yɪ o kwəri o pa vɪnvɪna joori ba
taa jɪgɪ nɔn-ɲʊna wʊbʊɲa, sɪ o fɔgɪ o
kwɛ dɪ Yuutu wʊm nɔɔna bam yigə
o pa-o.»

¹⁸ Zakari laan ma bwe maleka
kam o wɪ: «A yɪ nankwɪan mʊ, yɪ
a kaanɪ dɪ kwɪn. Bɛɛ mʊ wʊ pa a
lwarɪ nɪ nmʊ taanɪ dɪm yɪ cɪga?»

¹⁹ Maleka kam ma lər-o ka wɪ:
«Amʊ nan yɪ Gabɪryelɪ mʊ, wʊlʊ na
zɪgɪ Wɛ tee nɪ tɪn. Dɪ tɔɲɪ-nɪ sɪ a
ba a ɲɔɔnɪ dɪ nmʊ, sɪ a ta ta-ɲʊm
dɪm a bri-m. ²⁰ Nmʊ nan na wʊ sɛ a
taanɪ dɪm tɪn, Wɛ wʊ pa n ni məəri.
Maɲa kam na yɪə, wəənu tɪlʊ a na
tagɪ a bri-m tɪn wʊ sɪnɪ tɪ kɪ. Nan
ta n ye sɪ nmʊ bá wanɪ n ɲɔɔnɪ, sɪ
kʊ taa ve maɲa kam wəənu tɪm na
wʊ kɪ tɪn.»

²¹ Kʊntʊ maama na wʊra kʊ kɪ tɪn,
nɔn-kɔgɔ kʊm maa zɪgɪ ba cəgɪ Za-
kari sɪ o nɲɪ Wɛ-di-laa kʊm wʊnɪ.
Ba ma cəg-o taan ba ga. Kʊ ma kɪ-ba
yəəu dɪ o na daanɪ te tɪn. ²² O laan
ma ba nɲɪ, yɪ o warɪ o ɲɔɔnɪ dɪ ba.
O ni na məəri tɪn, o maa mai o jɪa
o maɲɪ o bri-ba. Ba ma maanɪ sɪ o
nɛ wo-kɪnkagɪlɪ mʊ Wɛ-di-laa kʊm
wʊnɪ.

²³ Da yalʊ o na maɲɪ sɪ o taa tɔɲɪ
Wɛ-di-kamunu kʊm wʊnɪ tɪn ma ba
ya ti. O ma joori o vu sɔɲɔ. ²⁴ Da

yantʊ na ke tɪn, o kaanɪ wʊm laan
ma ja pugə. O maa wʊ sɔɲɔ nɪ taan,
canɪ sɪnu. ²⁵ O na wʊra kʊntʊ tɪn,
o maa wɪ: «Mʊ wɔŋo kulʊ Yuutu
Baɲa-Wɛ na kɪ Dɪ pa-nɪ tɪn. Dɪ lɪ
wɔŋo kulʊ ya na yɪ a cavɪra nɔɔna
tɪtari nɪ tɪn.»

Zezi lʊra kam taanɪ
(*Matiyu 1:18-25*)

²⁶⁻²⁷ Bɪsankana kadonɲ dɛɛn mʊ
wʊra, o yɪrɪ mʊ Mari. O ta yəri
baarʊ. O sɔɲɔ tiinə wʊbʊɲa dɛɛn
ya yɪ sɪ o zʊ nɔɔnʊ wʊdonɲ mʊ, yɪ o
daa ta wʊ zʊ-o. Nɔɔnʊ wʊm yɪrɪ mʊ
Zʊzɛfʊ. O yɪ faɲa faɲa Pɛ Davidi dwi
tu mʊ. Mari dɛɛn zʊurɪ Galile tu
kʊdonɲ nɪ mʊ, kʊ yɪrɪ mʊ Nazaretɪ.
Maɲa kam Zakari kaanɪ Elizabetɪ
pugə kam na yɪ nɪnɛɛnɪ canɪ sɪrdʊ
tɪn, Baɲa-Wɛ daa ma tɔɲɪ maleka
Gabɪryelɪ sɪ ka vu Mari te. ²⁸ Ka
ma zʊ o te ka jɔɔn-o yɪ ka wɪ: «Kɪ
wʊpɒlo, n Yuutu Baɲa-Wɛ wʊ nmʊ
tee nɪ sɪ Dɪ zəni-m lanyɪranɪ.»

²⁹ Mari na ni ka na tagɪ kulʊ
tɪn, o bɪcarɪ ma dɪ. O ma bɔɲɪ
o wɪ: «Taanɪ dɪntʊ kuri mʊ bɛɛ?»

³⁰ Maleka kam laan ma ta ka wɪ:
«Mari, yɪ ta n kwari fʊɒni, sɪ Baɲa-
Wɛ kɪ nmʊ yu-yonɔ. ³¹ Nmʊ wʊ ba
n ja pugə n lʊ bəkərə, sɪ n pa o
yɪrɪ nɪ Zezi. ³² Wʊntʊ wʊ ta yɪ nɔn-
kamunu. Baá ta bə-o ba wɪ, Baɲa-
Wɛ Bu. Dɪ Yuutu Wɛ wʊ pa o dɪ
paarɪ nɪ o ko-nakwɪ Davidi dɛɛn na
dɪ paarɪ faɲa faɲa te tɪn. ³³ O ma wʊ
ta yɪ Zakɔbɪ dwi tiinə bam pɛ maɲa
maama. O paarɪ dɪm daa bá ti maɲa
dɪ maɲa.»

³⁴ Mari ma ləri maleka kam o wɪ:
«Kʊntʊ wʊ kɪ tɪta mʊ kʊ kɪ, yɪ a ta
wʊ zʊ barʊ?»

³⁵ Maleka kam ma ləri ka wɪ: «Kʊ
na wʊ kɪ te tɪn, Wɛ Joro kʊm wʊ
ba nmʊ te, yɪ Baɲa-Wɛ tɪtɪ dam-fɔrɔ
kʊm wʊ ba kʊ kwəli nmʊ. Kʊntʊ
ɲwaanɪ bu wʊlʊ n na wʊ lʊ tɪn wʊ
ta yɪ Wɛ tɪtɪ nyɪm, yɪ ba taa bə-o
nɪ Baɲa-Wɛ Bu. ³⁶ Maanɪ n nii nmʊ
cʊrʊ Elizabetɪ na yɪ te. Wʊntʊ jaanɪ
pugə mʊ sɪ o lʊ bu, yɪ o maɲɪ o kwɪn.
Nɔɔna ya bɔɲɪ sɪ o yɪ ka-dʊgʊ mʊ, yɪ
o laan jɪgɪ pugə ka yɪ nɪnɛɛnɪ canɪ

sırdı. ³⁷ Kúlkúlv tərə Baŋa-Wε na bá wanı Dı kı.»

³⁸ Mari ma ta o wı: «Amı yı dı Yuutu Wε tıntıŋ-kana mı. Wε nan pa kú kı nı n na tagı te dı amı tın.» Maleka kam laan ma viiri.

Mari na zanı o vu o na Elizabetı te tın

³⁹ Da yam kúntı ni nı Mari ma zanı o kı lıla o maa diini Zude tıv kúdoŋ na wı pweeru tıtarı nı. ⁴⁰ O ma vu o yi Zakari sɔŋɔ. O ma zı o na o kaanı Elizabetı. O ma kı o pwəgə. ⁴¹ Maŋa kam Elizabetı na ni Mari na jɔɔn-o tın, o bu wım na tigi o wıntı tın ma pipiri. Wε Joro kım ma ba Elizabetı te, ⁴² yı o ŋɔɔnı baŋa baŋa dı kwər-dıa o wı: «Wε tiini Dı kı nmı yu-yoŋo Dı dwəni kaana maama. Kú na yı bu wılv na wı n wıntı tın, Wε kı-o yu-yoŋo lanyıranı. ⁴³ Amı yı wɔɔ mı sı a Yuutu nu ba amı te? ⁴⁴ N jɔɔnım dım na tu dı tı a zwe ni tın, bu wım na wı a wıntı tın tigi o pipiri mı, o na jıgı wıpolo tın ŋwaanı. ⁴⁵ Nmı na sε ni Baŋa-Wε jıgı cıga tın, nmı yı yu-yoŋo tu. Kúlv maama Wε na tagı Dı brı-m tın wı sıntı kú kı.»

Mari na tee Baŋa-Wε te tın

⁴⁶ Mari laan ma ta o wı: «Aá pa a Yuutu Baŋa-Wε zulə dı a bıcarı maama. ⁴⁷ Wıntı na yı a Vırnı tın mı pε a na wıpolo dı a wı maama. ⁴⁸ Bεŋwaanı amı yı Wε tıntıŋ-kana balanı mı, yı Dı nii amı baŋa nı. Kú na zıgı zım kú ta maa ve, nɔɔna maama wı ta wı, a yı yu-yoŋo tu, ⁴⁹ dıdaanı Dam-fɔrɔ Tu Baŋa-Wε na kı kúlv Dı pa-nı tın ŋwaanı. Dıntı mı yı wı-poŋo tu cıga. ⁵⁰ Balı maama na kwarı-Dı tın, Dı jıgı ba ŋwanı lanyıranı maŋa maama. ⁵¹ Wε kwe Dı jıŋa mı Dı ma kı wo-kınkagıla. Dı ma pa banı-nyına jagı da-yıgə nı dı ba wıbıŋ-yɔɔrı tım. ⁵² Dı jɔŋı balı na yı pwa tın paarı,

yı Dı paı balı na yı nabwənə tın na zulə.

⁵³ Dı maa paı balı yinıgə na jıgı-ba tın wo-laarı zanzan, yı Dı daarı Dı pa nadunə viiri dı jı-kurı.

⁵⁴ Yısrayelı dwı tiinə yı Dı tıtı nɔɔna mı.

Dı guli ba gulə, Dı duri ba ŋwanı yı Dı zəni-ba,

⁵⁵ nı Dı na goni ni dıdaanı dıbam kwə-nakwa tın,

dıdaanı Abraham dı o dwı tiinə bam maama,

sı kú taa ve maŋa kalı na ba ti tın.»

⁵⁶ Mari dεen ma maŋı Elizabetı tee nı nıɔenı canı sıtə. O laan ma joorı sɔŋɔ.

Zan lıra kam na dε te tın

⁵⁷ Maŋa kam dεen ma yı sı Elizabetı lı. O ma sıntı o lı bəkərə.

⁵⁸ O tıv kım tiinə dı o cırrı dı ma ni, Baŋa-Wε na tiini Dı duri o ŋwanı yı Dı kı kúlv Dı pa-o tın. Ba maama dı ma jıgı wıpolo zanzan.

⁵⁹ Bu wım da na yı nana tın, ba ma pa ba go-o, nı Moyısi callu tım na brı sı ba taa goni ba bəkəri te tın. Ba ma lagı sı ba pa o yıri nı Zakari, nı o ko yıri na yı te tın. ⁶⁰ O nu wım ma wı sε yı o wı: «Awo, á pa o yıri nı Zan.»

⁶¹ Ba ma lər-o ba wı: «Bεŋwaanı mı yı n ta kúntı? Nɔɔnı maŋı o təri á sɔŋɔ nı o yıri na yı Zan.»

⁶² Ba ma daarı ba ma ba jıa ba maŋı ba brı o ko wım sı ba nii, o na lagı sı ba pa o bu wım yıri te tın.

⁶³ O ma pa ba kwe tɔnɔ ba pa-o, sı o pıpıntı o brı-ba. O ma pıpıntı tɔnɔ kım wıntı o wı, o yıri mı Zan. Kú ma sı-ba dı o na pıpıntı te tın. ⁶⁴ O na pıpıntı kúntı tın, o ni ma purı bıdwı baŋa nı, yı o dındəlımı joorı dı pipiri. O maa ŋɔɔnı o zuli Wε.

⁶⁵ Fıbıntı dεen ma ja ba tıv kım nɔɔna bam maama. Balı maama dεen na zıbrı Zude pweeru tım je sım nı tın dı dεen ma ni wəənu tılv na kı tın, yı ba jıgı tı taanı ba ŋɔɔna.

⁶⁶ Ba maa jıgı kúlv ba na ni tın ba wırv nı, yı ba te ba wı: «Bu wıntı nan lagı o jı wɔɔ mı?» Bεŋwaanı

Baŋa-We dam deen wu bu wum tee ni.

Zakari na bri We kwera te tin

⁶⁷ We Joro kum deen ma ba bu wum ko Zakari te, yi ku pa o nɔɔni We yiyiu-ɲwe o wi:

⁶⁸ «Pa-na dí zuli Baŋa-We dɔɔ na te Yisɔrayeli tiinɛ tin,

beɲwaanɔ DI tu DI nɔɔna bam te, si DI vri-ba lwarim wɔni DI yagi.

⁶⁹ DI ma pa wɔɔ na yi faɲa faɲa We tintɔɲɔ Davidi dwi tu tin zaɲi dí wɔni,

si o ba o ji dɔɔbam vɔrnɔ.

⁷⁰ Ku ma sɔni ku ki ni Baŋa-We na pe DI nijonɔ bam maɲi ba ta kulɔ faɲa faɲa tin.

⁷¹ Ba deen tagi ba wi,

We wó vri dɔɔbam dí dɔna jia ni, di balɔ maama na culi dɔɔbam tin jia ni.

⁷² DI daa ta duri dɔɔbam kwɛ-nakwa yibwɛnɛ,

⁷³ yi DI guli DI ni-ɲum dɔɔ DI deen na goni di dɔɔbam ko-nakwi Abraham tin wɔɲo.

⁷⁴ We deen wi, DI wó jɔɲi dɔɔbam dí dɔna jia ni DI yagi,

yi dí daa bá kwari fɔɔni, si dí taá tɔɲa ni DI wɔɔɲa na lagɔ te tin.

⁷⁵ DI maa wi, dí wó ta tɔɲi-DI di wɔ-pɔɲo,

si dí taá ki lanyiranɔ DI yigɛ ni dɔɔbam ɲwɔa maama wɔni.

⁷⁶ A bu, ku na yi nmɔ, baá bɛɲi nmɔ ni Baŋa-We nijonɔ,

beɲwaanɔ nmɔ wó da dí Yuutu wum yigɛ,

si n fɔɲi n kwe o cwɛɲɛ kam, o na lagɔ o ba o da da tin.

⁷⁷ Nmɔ ta wó pa We nɔɔna bam lwarɔ si DI wó vri-ba, di DI na wó yagi ba lwarim DI ma ce-ba tin.

⁷⁸ We maa jigɔ dɔɔbam ɲwanɔ lanyiranɔ.

DI ma wó pa pooni nuɲi weyuu di ba dɔɔbam te di nyɔna, ni wɔa na puli tititi te tin,

⁷⁹ si di pa nɔɔna balɔ na wu lim wɔni tin di balɔ na kwari tɔɔni tin na pooni,

si di pa dí da yazurɛ cwɛɲɛ.»

⁸⁰ Zakari bu Zan deen ma ki nɔɔni yi o wɔɔɲa bi lanyiranɔ. O deen ma zɔɔri kagɔa ni taan, si ku vu ku yi de dim o na wó nuɲi Yisɔrayeli tiinɛ bam titari ni o bri-ba We kwera kam tin.

2

Zezi lɔra kam na de te tin
(Matiyu 1:18-25)

¹ Maɲa kam kɔntɔ ni lugɔ kum pa-farɔ wɔɔ yi ni na yi Ogusi tin deen ma pa ni, si ba ga o tiɔ kum maama nɔn-biɛ bam si o lwarɔ ba ni. ² Garim dɔntɔ maa yi pulim garim, yi di ki maɲa kalɔ Kwirini di deen na yi Siiri tɔni dim yuutu tin.

³ Garim dim maɲa na yi tin, nɔɔni maama ma vu o titi tiɔ si ba ga-o.

⁴ Zuzefɔ di deen ma zaɲi o nuɲi Nazareti ku na yi Galile tiɔ tin. O ma vu Zude tiɔ kudɔɲ, ku yi ni mu Betelhem, ba na lugɔ faɲa faɲa Pe Davidi me tin. O deen ve daani, o na yi Davidi dwi tu tin ɲwaanɔ mu. ⁵ Mari wɔɔ ba na se si o taa yi Zuzefɔ kaani tin di ma tɔɲi did-o o vu si ba ga-ba. O deen jigɔ pugɛ mu.

⁶ Ba na wu Betelhem ni kɔntɔ tin, ku ma yi si o lu bu wum. ⁷ O ma lu bɛkɛrɛ. Mu o dayigɛ bu. O ma kwe bu wum o ma gwaaru o kukwɛr-o o tiɲi vara wɔdiu dim jɛgɛ ni. Ba deen tigi vara digɛ ni mu, beɲwaanɔ vɛrɛ mu su tiɔ kum maama, yi ba wu ne digɛ si ba zɔ.

Nayira na ni Zezi lɔra kam taani te tin

⁸ Nayira di deen mu wu je sim kɔntɔ ni, gaa kum wɔni, ba yi ni ba vara titi ni. ⁹ Baŋa-We maleka ma nuɲi ba yigɛ ni, yi We zɛɲi DI paari-zulɛ yam pooni ba baɲa ni, yi di nyɔni di gilimi-ba. Fɔɔni ma tiini di zɔ-ba zanzan. ¹⁰ Maleka kam laan ma ta di ba ka wi: «Á yi taá kwari fɔɔni. Ku yi wɔɔpolo taani mu a tu si a ta a bri abam, yi di lagɔ di pa nɔɔna maama wu mu poli zanzan. ¹¹ Beɲwaanɔ zim de dim ni ba lugɔ abam vɔrnɔ wum Davidi tiɔ

Betlehem ni. Wontu yi Krisi wum We na tuni tin mu. Wum mu yi abam Yuutu. ¹² A na ve á nii, á wó na bu-sisija ba na kukwari di gwaaru ba tini vara wodi dim jage ni. Mu kulb na wó bri abam ni ku yi ciga mu a taga.»

¹³ Maleka kam na tagi kontu tin, We malesi kogo zanzan ma da si nuni si weli di ka. Si maama ma tee We si wi:

¹⁴ «We manji di zula weyuu ni.

Ku daari tiga bana ni, balu na tigi We bicari ni tin wó ta zuri lanyirani di wu-zuru.»

¹⁵ Malesi sim laan ma joori We-soro. Si na ke tin, nayira bam ma ta daani ba wi: «Ba-na di vu Bethlehem di nii kulb na ki da yi We pa di lwaru tin.»

Nayira na ve si ba na Zezi te tin

¹⁶ Ba ma zari lila ba ke tu kum wu. Ba ma vu ba na Mari didaani Zuzefu. Ba ma na bu wum na tigi vara wodi dim jage ni. ¹⁷ Ba na ne-o kontu tin, ba laan ma ta maleka kam na manji ka ta bu wum taani te tin. ¹⁸ Balu maama na ni nayira bam na tagi kulb tin, ku ma su-ba. ¹⁹ Mari di na ni wænu tibu na ki tin, o maa buni-ti o wu ni.

²⁰ Nayira bam ma joori ba viiri yi ba zuli We, yi ba tee-DI di kulb ba na ni yi ba ta kwari ba na tin. Ku deen suni ku ki nuneeni maleka kam na tagi ka bri-ba te tin.

Ba na pe bu wum yiri te tin

²¹ Bu wum na yi da nana tin, ba ma pa si ba go-o, ni Moyisi cullu tin na bri si ba taa goni ba bakari te tin. Ba ma pa o yiri ba wi Zezi. Mu yiri dilu maleka kam na manji ka pa-o, yi ba ta wu jaani o pugè tin.

Ba na pe Zezi We te tin

²² Manja kam laan ma yi si Mari zari o digiru tin si o kwe o titi di We, si ku tigi We cullu tibu DI na ki Moyisi jija ni na bri te tin. Zuzefu di Mari ma zari ba ja bu wum ba vu Zeruzalem, si ba vu ba

zu We-di-kamunu kum wu, si ba pa-o ba Yuutu Bana-We. ²³ Ba ki kontu, benwaani We ni dim na bri te tin mu kontu: «Bakarè kalu maama na yi o nu dayigè bu tin manji si o taa yi Bana-We nyum mu.» ²⁴ Ba ma vu si ba kaani Bana-We, ni DI ni dim na bri te tin. Ba manji si ba kwe kunkwèna bale mu ba ma kaani-DI, naa kunkwèna-puli sile ba ma kaani-DI.

²⁵ Nõõnu wodon deen maa zuri Zeruzalem tu kum wuni, o yiri mu Simeyon. O yi non-nyum mu, yi o kwari We lanyirani. O maa yori o cegi de dim We na wó ba DI joni Yisrayeli dwi tiinè bam tin. We Joro kum maa wu o tee ni. ²⁶ Ku deen ya pe o lwaru si o bá ti, yi oó na Krisi wum di Yuutu Bana-We na lagi DI tuni tin.

²⁷ We Joro kum deen ma pa Simeyon zari o vu o zu We-di-kamunu kum wu. O na wura kontu tin, Zezi nu di o ko ma ja-o ba vu ba zu, si ba ki kulb We ni dim na bri si ba ki o nyaani tin. ²⁸ Ba na jaani bu wum ba vu ba zu kontu tin, Simeyon ma vu o kwe-o o zia, yi o daari o zuli We o wi:

²⁹ «A Yuutu Bana-We, lele kontu a ne kulb nmu deen na tagi ni aa na tin.

A laan jigi wu-zuru.

Kuntu nyaani nmu laan wai n pa amu na yi nmu tintunhu tin na cwajè,

si a yagi lugu bana si a ba nmu te.

³⁰ Amu yi ne Vuru wum nmu na tuni si o vri nõõna lwaru wuni tin.

³¹ Nabiinè maama lugu bana ni wó lwaru nmu vrum dim na yi te tin.

³² Kubu ta nyi ni wia pooni mu te, si ku pa dwi maama lwaru nmu cwajè kam.

Kubu pa nmu titi nõõna Yisrayeli dwi dim na zula.»

³³ Simeyon na tagi bu wum taani kontu tin, o nu di o ko maa yi yæu di o taani dim. ³⁴ Simeyon daa ta ma ta di ba o wi, We wó ki-ba lanyirani. O ma daari o ta di bu wum nu Mari

o wɪ: «Nii, Wε sɪnɪ Dɪ tɔŋɪ bu wɔm sɪ o ba o pa Yisɪrayɛɪ tiinə zanzan mu tɔ tɪga nɪ, ba na tɪsi tɪn ŋwaanɪ. O nan daa ta wɔ pa ba zanzan zaŋɪ wɛɛnɪ. Wε wɔ pa o bɪ nɔɔna cɪga, yɪ ba zanzan ta wɔ vɪ-o. ³⁵ Mɔ kɔ kuri nɔɔna zanzan wɔbɔŋa ya na sɛgi tɪn wɔ ba ya lwarɪ jaja. Kɔ daari, kɔ na yɪ nmu tɪtɪ, n wɔ wɔ di nɪ sɔ-zɔɔ na zɔgi nɔɔnɔ bɪcɔŋɔ nɪ te tɪn.»

³⁶⁻³⁷ Kaanɪ wɔdɔŋ dɪ dɛɛn mu wɔra, o yɪrɪ mu Annɪ. O ko yɪrɪ mu Fanuyɛɪ, o yɪ Aɛɛɪrɪ dwi tu mu. Annɪ dɛɛn ya zɔ barɔ. Ba maa wɔra daanɪ bɪna yarpe, yɪ o barɔ wɔm tɪ o daar-o. O daa ma wɔ zɔ barɔ. O kwɪn zanzan yɪ o jɪgi bɪna funɔnɔ-yana (84). O ma yɪ Wε nijɔŋnu. O maa zɔɔrɪ Wε-di-kamunu kɔm wɔnɪ maŋa maama. Wɪa dɪ tɪtɪ maama o ma zuli Wε dɪ ni-vɔɔm dɪ Wε-loro. ³⁸ Maŋa kam kɔntɔ nɪ nɔɔ, mu o ve o yɪ bu wɔm na wɔ mɛ tɪn. O ma kɪ Wε le, yɪ o wɔra o ŋɔɔnɪ bu wɔm wɔŋo o bɪrɪ balɔ maama na wɔra yɪ ba cɛgi maŋa kalɔ Wε na wɔ ba Dɪ vrɪ Yisɪrayɛɪ tiinə bam lwarɪm wɔnɪ Dɪ yagɪ tɪn.

³⁹ Zezi nu dɪ o ko dɛɛn ma kɪ kɔlɔ maama Baŋa-Wε cullu tɪm na bɪrɪ sɪ ba kɪ tɪn. Ba na kɪ ba ti tɪn, ba ma joori ba vu Nazaretɪ na yɪ ba tɪtɪ tɪv yɪ kɔ wɔ Galile nɪ tɪn. ⁴⁰ Ba na joori ba vu ba wɔra tɪn, bu wɔm ma kɪ nɔɔnɔ dɪ ya-dɛɛra. O yɪə ma pɔɔrɪ, Wε na kɪ-o yu-yɔŋo tɪn ŋwaanɪ.

Zezi na kɪ te o bɪna fugə-yale maŋa nɪ Wε-di-kamunu kɔm wɔnɪ tɪn

⁴¹ Zwifə bam candiə kalɔ yɪrɪ na yɪ Pakɪ tɪn ma yɪ. Bɪnɪ maama wuu, Zezi nu dɪ o ko dɛɛn yəni ba vu Zeruzalem mu, sɪ ba di candiə kam kɔntɔ. ⁴² Zezi dɛɛn na yɪ bɪna fugə-yale tɪn, o ma da dɪ ba o vu candiə kam, nɪnɛɛnɪ ba na yəni ba ve ba di-ka te tɪn. ⁴³ Ba na di candiə kam ba ti tɪn, ba ma zaŋɪ ba maa joori sɔŋɔ. Zezi ma maŋɪ Zeruzalem nɪ, yɪ o nu dɪ o ko yəri kɔ ni nɪ. ⁴⁴ Ba ma vu taan dɛ dɪdwɪ, yɪ ba bɔŋɪ sɪ oó ta wɔ ba kɔgɔ kɔm wɔnɪ mu. Ba

na wɔ nɛ-o ba tee nɪ tɪn, ba laan ma puli sɪ ba beeri o je ba nu-biə bam dɪ ba badonnə bam tee nɪ. ⁴⁵ Ba ma wɔ nɛ-o. Ba ma joori ba vu Zeruzalem tɪv kɔm wɔ sɪ ba beer-o. ⁴⁶ Ba ma beer-o taan da yatɔ, yɪ ba laan vu ba na-o Wε-di-kamunu kɔm wɔnɪ, o je karanyɪna tiinə bam tɪtarɪ nɪ. O na je da kɔntɔ tɪn, o maa cɛgi ba na bɪrɪ te tɪn, yɪ o bwe-ba wəənu zanzan. ⁴⁷ Balɔ maama na je ba cɛgi o taanɪ dɪm tɪn maa yɪ yəəu, dɪ o na jɪgi yəno dɪ taanɪ dɪm lərim te tɪn. ⁴⁸ Zezi nu dɪ o ko na nɛ-o kɔntɔ tɪn, kɔ ma sɔɔrɪ-ba. O nu wɔm ma ta dɪd-o o wɪ: «A bu, bɛɛ mu yɪ n kɪ kɔntɔ dɪdaanɪ dɪbam? Ta n nii, amu dɪ nmu ko na tiini dɪ beeri nmu taan, yɪ liə dɪ wɔ-cɔgɔ jɪgi dɪbam.»

⁴⁹ Zezi ma ləri-ba o wɪ: «Bɛɛ mu yɪ abam karɪ á beeri amu je? Amu maŋɪ sɪ a taa wɔ a Ko sɔŋɔ kɔm nɪ mu. Abam yəri kɔntɔ na?» ⁵⁰ O na tagɪ kɔntɔ tɪn, ba ma wɔ ni o taanɪ dɪm kuri.

⁵¹ Zezi dɛɛn ma tɔgi dɪ ba o joori Nazaretɪ, yɪ o sɛ ba ni. O nu wɔm maa jɪgi wəənu tɪm kɔntɔ maama o wɔ nɪ. ⁵² Zezi dɛɛn bɪra o yɪra wɔnɪ, yɪ o yəno dɪ bɪra kɔ wəli da, yɪ Baŋa-Wε dɪ nabiinə dɛɛn so-o.

3

Zakari bu Zan na tɔɔɪ Wε kwərə te tɪn

(Matiyu 3:1-12, Marɪkɪ 1:1-8, Zan 1:19-28)

¹⁻² Kɔ dɛɛn na ke yɪ Tibɛɛrɪ yɪ lɔgɔ kɔm pa-farɔ kɔ maŋɪ dɪ bɪna fugə-yanu tɪn, mu Wε kwərə dɛɛn tu Zakari bu Zan te. Kantɔ maŋa kam nɪ Pɔnsɪ Pilatɪ mu yɪ Zude tɪnɪ dɪm gɔvɪrma tu. Erɔdɪ maa yɪ Galile tɪv kɔm yuutu, yɪ o zɪmbaarɔ Filipi dɪ yɪ Yituri dɪ Tɪrakoni tɪnɪ dɪm yuutu. Lizanɪa dɪ maa yɪ Abɪlenɪ tɪv yuutu. Kɔ daari Annɪ dɪ Kayifu dɛɛn maa yɪ Wε kaanɪm yigə tiinə. Maŋa kam Wε kwərə kam na tu Zan te kɔntɔ tɪn, o wɔ kagɔa wɔnɪ mu. ³ O ma zaŋɪ o tɔɪ Zɔrden bugə ni tɪnɪ dɪm maama nɪ, yɪ o tɔɔɪ Wε kwərə kam o bɪrɪ nɔɔna o wɪ, ba maŋɪ sɪ ba ləni

ba wɔrɔ ba yaɣi kəm-balwaarɔ, si ba daari ba pa o miisi-ba na wɔni, si We laan wɔ yaɣi ba lwarim DI ma ce-ba. ⁴ Zan na tɔɔli We kwɛrɛ kam kɔntɔ tɔn, ku suni ku ki ninɛɛni We nijonnu Ezayi dɛɛn na pupɔni o tɔnɔ kɔm ni o ta te tɔn. Faɲa faɲa tɔn, o dɛɛn tagi o wɔ:

«Nɔɔnɔ mu wɔ kagɔa wɔni o tɔɔli kwɛrɛ o wɔ:

<Zaɲi-na á fɔɣi á kwe dí Yuutu wɔm cwɛɲɛ kam,

o na lagi o ba o tɔɣi da tɔn.

Pa-na cwe silɔ o na lagi o da tɔn fɔɣi si yɔɔri lanyirani.

⁵ Je silɔ maama na jigi gwɛɛnu tɔn maɲi si ti suuri mu,

di je silɔ maama na jigi zwɛɛnu di pweeru tɔn maɲi si ti guri mu ti daari cwɛɲɛ kam.

Cwe silɔ maama na gugwɛli tɔn maɲi si si fɔɣi si yɔɔri mu.

Cwe silɔ maama na ba lana tɔn maɲi si si fɔɣi si kwe mu.

⁶ Nabiinɛ maama laan wɔ na We na wɔ vri nɔɔna lwarim wɔni te tɔn.> »

Mu Ezayi na ɲɔɔni Zan taani faɲa faɲa te tɔn.

⁷ Nɔɔna zanzan dɛɛn ma zaɲi ba vu Zan te ba pa o miisi-ba na wɔni We ɲwaanɔ. Ba na tu o te kɔntɔ tɔn, o ma ta di ba o wɔ: «Abam nyi di bisankwi-dwɛ. Wɔɔ mu bri abam si á kwaanɔ á lu cam dilɔ We na lagi DI pa nabiinɛ na tɔn wɔni?»

⁸ Abam nan maɲi si á ki kɛnɛ yalɔ na wɔ bri ni á lɛni á wɔrɔ á yaɣi kəm-balwaarɔ tɔn mu. Abam nan yi garɔ á buɲi á pa á titi ni, abam na yi Abraham dwi tiinɛ tɔn, á daa wɔ maɲi si á lɛni á wɔrɔ. We na laga, DI wɔ wani DI pa kandwa yantɔ lɛni ya ji Abraham dwi tiinɛ. ⁹ Nɔɔnɔ nan maɲi o jigi dooru o jɲa ni, si o ta maa goni tweeru tum o di tɔga ni. Tiu kulɔ maama na ba lɛri bu-ɲɔna tɔn, o maɲi si o go-ku mu o di mini ni si ku di. Mu We di na lagi DI ki nɔn-balwaarɔ te tɔn.»

¹⁰ Zan na tagi kɔntɔ tɔn, nɔn-kɔɔɔ kɔm ma bwe-o ba wɔ: «Dí nan wɔ ki bɛɛ mu?»

¹¹ O ma lɛri-ba o wɔ: «Abam balɔ na jigi gwaarɔ tile tile tɔn, á maɲi si á kwe didɔa mu á pa balɔ na ba jigi kulɔkulɔ tɔn. Ku daari, abam balɔ na jigi wɔdiiru tɔn, á di maɲi si á kwe-ti á maɲi á pa nɔɔna balɔ na ba jigi ba di tɔn.»

¹² Lampo-jonɔ di dɛɛn ma ba si Zan miisi-ba na wɔni. Ba ma bwe-o ba wɔ: «Karanyina, bɛɛ mu dibam nan wɔ ki?»

¹³ O ma lɛri-ba o wɔ: «Á wɔ maɲi si á la nɔɔnɔ yuu, si ku dwɛni á na wɔ jon-o te tɔn.»

¹⁴ Pamaɲna di daa ma ba ba bwe-o ba wɔ: «Dibam nan wɔ ki bɛɛ mu?»

O ma lɛri-ba o wɔ: «Abam wɔ maɲi si á vri nɔɔn-nɔɔnɔ sɛbu di dam naa á ganɔ-ba á jonɔ. Ku daari, á taá jigi wɔpolo di á ɲwɔrɔ tum na maɲi ti yi te di.»

¹⁵ Nɔɔna dɛɛn maa jigi tɔna di We lanyirani, yi ba maama ma bwe ba wɔni si ba lwarɔ Zan na yi wɔlɔ tɔn. Ba maa wɔ: «Wɔntɔ mu wɔ ta yi Krisi wɔm We na lagi DI tɔn-o si o ba tɔn na?»

¹⁶ Ba maama na buɲi kɔntɔ tɔn, Zan ma ta di ba o wɔ: «Kɔ na yi amɔ, a miisi abam na wɔni mu. Ku daari wɔlɔ na tiini o dwe amɔ tɔn lagi o saɲi amɔ kwaga o ba. A wɔ maɲi si a bwɛli o nɛ natra a pa-o. Wɔntɔ nan wɔ miisi abam We Joro di mini wɔni. ¹⁷ Wɔntɔ nan ze zɔɲ-kɔɔɔ mu si o ma caari o mina o pe o ki o tulɛ ni, si o daari min-swaanɔ tum o zwe di mini dilɔ na ba di di dwe tɔn. Mu o na lagi o pɔɔri nɔɔna daani o ki-ba te tɔn.»

¹⁸ Mu tɔntɔ wɛɛnu tum di wɛɛnu dwi tɛri tɛri mu Zan dɛɛn ma o bri nɔn-kɔɔɔ kɔm We kwɛrɛ-ywɛɲɛ kam.

¹⁹ O dɛɛn ma ta di Erɔdi wɔlɔ na yi Galile yuutu tɔn, ni o ki kulɔ na wɔ maɲi tɔn di o zumbaarɔ kaani Erɔdiadi. O daa ta ma kaan-o di wɔ-balwaarɔ tilɔ maama o na maɲi o ki tɔn. ²⁰ Erɔdi ma ja Zan o ki piina digɛ ni. Kɔntɔ tɔn, o daa ta ki wɔ-balɔrɔ mu o wɛli da.

Zan na miisi Zezi na wɔni te tɔn (Matiyu 3:13-17, Mariki 1:9-11)

21 Nɔn-kɔgɔ kum deen na tu Zan te si o miisi-ba na woni tin, Zezi di deen ma ba o te, si o pa Zan miis-o di. Zezi na miisi na kontu tin, o maa wura o waru We. 22 Weyuu laan ma puri, yi We Joro kum togɔ da ku tu o bana, yi ku nyi di kunkwɛnɔ te. Kwɛrɛ laan ma nɔɔni weyuu ni ka wi:
«Nmɔ mu yi amɔ bu-dua a na soe di a wɔ maama.
Amɔ tiini a jigi wɔpolo di nmɔ.»

*Zezi dwi dim na toɔi te tin
(Matiyu 1:1-17)*

23 Maɔa kam Zezi na puli si o bɔi nɔɔna We cwɛnɔ kam tin, o deen yi nɔnɛni bina fiinto mu te. Nɔɔna deen buɔi ba wi, o yi Zuzefu bu mu. Zuzefu ko deen mu yi Eli.

24 Eli ko deen mu yi Matati.
Matati ko deen maa yi Leevi.
Leevi ko deen maa yi Meliki.
Meliki ko deen maa yi Zanayi.
Zanayi ko deen maa yi Zuzefu.

25 Zuzefu ko deen maa yi Matatia.
Matatia ko deen maa yi Amɔsi.
Amɔsi ko deen maa yi Nawum.
Nawum ko deen maa yi Esili.
Esili ko deen maa yi Nagayi.

26 Nagayi ko deen maa yi Maati.
Maati ko deen maa yi Matatia.
Matatia ko deen maa yi Semeyi.
Semeyi ko deen maa yi Zozeki.
Zozeki ko deen maa yi Zoda.

27 Zoda ko deen maa yi Zbanan.
Zbanan ko deen maa yi Risa.
Risa ko deen maa yi Zorobabeli.
Zorobabeli ko deen maa yi
Salatiyeli.

Salatiyeli ko deen maa yi Neri.

28 Neri ko deen maa yi Meliki.
Meliki ko deen maa yi Adi.
Adi ko deen maa yi Kosam.
Kosam ko deen maa yi Elimadam.
Elimadam ko deen maa yi Eri.

29 Eri ko deen maa yi Zozwe.
Zozwe ko deen maa yi Elizɛɛri.
Elizɛɛri ko deen maa yi Zorim.
Zorim ko deen maa yi Matati.
Matati ko deen maa yi Leevi.

30 Leevi ko deen maa yi Simeyon.
Simeyon ko deen maa yi Zuda.

Zuda ko deen maa yi Zuzefu.
Zuzefu ko deen maa yi Zɔnam.
Zɔnam ko deen maa yi Eliyakim.

31 Eliyakim ko deen maa yi Milia.
Milia ko deen maa yi Minna.
Minna ko deen maa yi Matata.
Matata ko deen maa yi Natan.
Natan ko deen maa yi Davidi.

32 Davidi ko deen maa yi Zese.
Zese ko deen maa yi Zɔbedi.
Zɔbedi ko deen maa yi Bɔazi.
Bɔazi ko deen maa yi Sala.
Sala ko deen maa yi Naason.

33 Naason ko deen maa yi
Amɔnadabi.

Amɔnadabi ko deen maa yi Adimɔni.
Adimɔni ko deen maa yi Arni.
Arni ko deen maa yi Esrom.
Esrom ko deen maa yi Faresi.
Faresi ko deen maa yi Zuda.

34 Zuda ko deen maa yi Zakobi.
Zakobi ko deen maa yi Yizaki.
Yizaki ko deen maa yi Abraham.
Abraham ko deen maa yi Tara.
Tara ko deen maa yi Nakɔɔri.

35 Nakɔɔri ko deen maa yi Seruki.
Seruki ko deen maa yi Rago.
Rago ko deen maa yi Faleki.
Faleki ko deen maa yi Ebɛɛri.
Ebɛɛri ko deen maa yi Sala.

36 Sala ko deen maa yi Kayɔnam.
Kayɔnam ko deen maa yi Arɔfasadi.
Arɔfasadi ko deen maa yi Sem.
Sem ko deen maa yi Nowe.
Nowe ko deen maa yi Lameki.

37 Lameki ko deen maa yi Matusala.
Matusala ko deen maa yi Enɔki.
Enɔki ko deen maa yi Zaredi.
Zaredi ko deen maa yi Malɔiyeli.
Malɔiyeli ko deen maa yi Kayɔnan.

38 Kayɔnan ko deen maa yi Enɔsi.
Enɔsi ko deen maa yi Seti.
Seti ko deen maa yi Adam.
Adam maa yi wɔlɔ We na mɔɔni tin.

4

*Sɔtaani na maɔi Zezi te tin
(Matiyu 4:1-11, Mariki 1:12-13)*

1 Zezi deen ma nunɔi Zɔrden bugɔ kam ni ni o maa kea. We Joro kum maa tog-o di dam. Ku ma ja-o ku vu

kagva wɔni. ² O maa wɔra taan da fiinna. O na wɔra tin mu sɔtaani tu o te, si di sɔg-o si o ya ki o cɔgi. Maɲa kam kɔntɔ ni o ya ba di kulɔkulɔ. Da fiinna yam na ke tin, kana maa jig-o lanyirani. ³ Sɔtaani laan ma ba di ta did-o di wi: «Nmɔ na siuni n yi Baɲa-Wɛ Bu, si n ta di kandwe dintɔ si di ji wɔdiu si n di.»

⁴ Zezi ma lɛri-di o wi: «Kɔ nan pɔpɔni Wɛ tɔnɔ kum wɔni ku wi: <Kɔ dai wɔdiu yirani mu pai nabi-inu ŋwi.> »

⁵ Sɔtaani daa ma ja-o di ja vu di di piu kulɔ na dwara tin yuu. Di laan ma bri-o lɔgɔ baɲa tɔni dim maama yibugisa wɔni. ⁶ Di daa ma ta di wi: «Wo-laaru tuntɔ maama yi amɔ nyim mu. A nan wɔ wani a kwe-ti a pa wɔlɔ maama a na lagi tin. Amɔ wɔ pa n di dam ti maama baɲa ni, si n ta n te zulɛ nɔɔna maama tee ni. ⁷ Nmɔ na sɛ n kuni doonɛ n zuli-ni, wɛɛnu tintɔ maama wɔ ta yi nmɔ nyim.»

⁸ Zezi ma lɛri-di o wi: «Kɔ pɔpɔni Wɛ tɔnɔ kum wɔni ku wi: <Kɔ yi n Yuutu Baɲa-Wɛ yirani mu n maɲi si n kuni doonɛ n zuli, si n ki DI wɔbɔɲa na lagi te tin.> »

⁹ Sɔtaani daa ma kwe-o di ja vu Zeruzalem. Di ma ja-o di ja vu di di Wɛ-di-kamunu kum yuu me na dwara tin di zig-o da, yi di wi: «Nmɔ na yi Baɲa-Wɛ Bu, si n fanɔ n cu tɔga ni si di nii, ¹⁰ si ku pɔpɔni Wɛ tɔnɔ kum wɔni ku wi: <Wɛ wɔ ta DI malesɔ, si si taa nii nmɔ baɲa ni.

¹¹ DI wɔ pa si ba si ma si jta si lwɛrim, si n yi tɔ tɔga ni n magi n naga di kandwe.> »

¹² Zezi laan ma lɛri o wi: «Kɔ ta pɔpɔni Wɛ tɔnɔ kum wɔni ku wi: <Yi zaɲi n maɲi n Yuutu Baɲa-Wɛ n nii.> »

¹³ Sɔtaani laan na maɲi Zezi wɛɛnu maama wɔni di ga tin, di ma yag-o si di daa beeri maɲa kadoɲ.

Zezi na siɲi o titɔɲa Galile ni te tin
(*Matiyu 4:12-17, Mariki 1:14-15*)

¹⁴ Zezi laan ma joori o vu Galile, yi Wɛ Joro kum dam wɔ o tee ni. Nɔɔna balɔ maama na zɔuri je sim kɔntɔ ni tin ma ni o ŋwa. ¹⁵ O maa yɛni o zɔ Zwifɛ bam Wɛ-di sim o bri-ba Wɛ taani. Nɔɔna maama ma zul-o lanyirani.

Zezi titi tiv kum tiina na vi-o te tin
(*Matiyu 13:53-58, Mariki 6:1-6*)

¹⁶ Zezi dɛɛn ma vu o yi Nazareti, mu tiv kulɔ o na ki nɔɔnɔ da tin. Zwifɛ bam siun dɛ maama, o dɛɛn maa zɔuri ba Wɛ-digɛ kam. Ba siun dɛ didɔa na yi tin, o ma vu da. O na zɔ da tin, o ma zaɲi wɛɛni si o karimi Wɛ tɔnɔ o bri-ba. ¹⁷ Ba ma kwe tɔnɔ kulɔ Wɛ nijonnu Ezayi na pɔpɔni faɲa faɲa tin ba pa-o. O ma puri-ku o karima, yi o na me seeni ku na pɔpɔni ku wi:

¹⁸ «Yuutu Baɲa-Wɛ Joro kum wɔ amɔ tee ni.

DI ma kuri-ni yi DI pa-ni dam, si a tɔɔli DI kwɛr-ywɛɲɛ kam a bri yinigɛ tiina.

[DI tɔɲi amɔ si a ganɔ nɔɔna balɔ wɔrɔ na cɔgi tin.]

Si a tɔɔli DI kwɛrɛ kam di balɔ na wɔ gambɛɛm wɔni tin, si ba na vrɔm,

si a daari a bri lilwɛ ni ba yiɔ wɔ ba ya puri.

DI daa ta ma tɔɲi-ni si a vrɔ nɔɔna balɔ ba na bɛɛsɔ tin, si ba na siun,

¹⁹ si a daari a pa nɔɔna lwarɔ si maɲa kam yiɔ,

si Baɲa-Wɛ laan ba DI vrɔ DI nɔɔna bam lwarim wɔni.»

²⁰ Zezi na karimi o ti tin, o laan ma pu tɔnɔ kum, yi o kwe o pa ba Wɛ-digɛ kam tintɔɲnɔ. O ma jɛni si o bri-ba. Nɔɔna bam maama ma lo yiɔ o baɲa ni yi ba cɛg-o. ²¹ O ma ta o wi: «Zim dɛ dim ni abam na ni Wɛ tɔnɔ kum na bri kulɔ tin ki á yibiyɛ ni.»

²² Ba maama ma zul-o yi ba wi: «O taani dim lamma.» O kwɛrɛ kam na ywɛmmɛ tin, ku ki-ba yɛu. Ba daa ta ma wi: «Kɔ dai Zɔzefɔ bu mu tintɔ na?»

²³ O ma ta di ba o wi: «A nan manji a ye ni abam wó ḡoṅni sɪsɪna di amɔ nɪnɛni: <Nmɔ wɔlɔ na pɛ nɔɔna na yazurɛ tɪn, sɪ n zɛni n tɪti!> Abam daa ta wó ta á wi: <Dí ni wəənu tɪlɔ nmɔ na kɪ Kapernawum ni tɪn ḡwa. Nan daa n kɪ kɔntɔ don n tɪti tɪv kɔm ni.> »

²⁴ O daa ta ma ta o wi: «A lagɪ a ta cɪga mɔ di abam sɪ, Baḡa-We niḡonnu bá na zulə o tɪti tɪv ni. ²⁵ Kɔ sɪni kɔ yɪ cɪga mɔ, sɪ maḡa kalɔ We niḡonnu Eli dɛen na wɔra tɪn, dɔa dɛen tu ka zɪgɪ ka wɔ nɪgɪ taan bɪna yatɔ di canɪ sɪrdɔ mɔ. Kɔntɔ ḡwaanɪ kana dɛen maa jɪgɪ lɔgɔ kɔm maama. Kadənə maa daga zanzan Yisɪrayelɪ tiinə bam wɔni, ²⁶ yɪ We nan wɔ tɔḡɪ Eli sɪ o vu ba wɔlɔwɔlɔ te. We dɛen tɔḡ-o kadəm wɔdon tee ni mɔ, o na zɔvɪ Sarepɪta tɪv wɔni, kɔ na yɪ Sidon tɪv ni. ²⁷ Wɔḡo kɔlɔ ta na wəli da tɪn, maḡa kalɔ We niḡonnu Elize dɛen na wɔra tɪn, nanywaanɔ zanzan dɛen wɔ Yisɪrayelɪ tɪv kɔm ni. Ba wɔlɔwɔlɔ di dɛen nan wɔ nɛ yazurə ba wɔni. Elize dɛen pɛ Naaman yɪranɪ mɔ na yazurə, yɪ wɔntɔ nunɪ Siiri tɪv mɔ.»

²⁸ Nɔɔna balɔ maama na wɔ We-digə kam ni tɪn na ni Zezi na tagɪ-ba te tɪn, ba bana ma zanɪ zanzan. ²⁹ Ba ma zanɪ ba zəl-o ba pa o nunɪ tɪv kɔm wɔni. Tɪv kɔm wɔ piu yuu ni mɔ. Ba ma ja-o ba vu jəgə kalɔ na luunə di tɪga tɪn, sɪ ba yig-o ba di tɪga ni ba gɔ. ³⁰ Ba maa warɪ. Zezi ma pipiri o vu o tɔgɪ ba tɪtarɪ o nunɪ o maa kɛa.

Zezi na zəlɪ cicirə nɔɔnɔ yɪra ni te tɪn
(Marɪkɪ 1:21-28)

³¹ Zezi dɛen ma vu Galile tɪv kɔdon, kɔ yɪrɪ mɔ Kapernawum. Zwifə bam siun de ma yɪ. O ma vu o zɔ ba We-digə kam sɪ o brɪ nɔɔna bam We taanɪ da. ³² O na brɪ-ba tɪn, ba maa tiini ba yɪ yəəu di o zaasɪm dɪm, o ni-taanɪ dɪm na jɪgɪ dam tɪn ḡwaanɪ. ³³ Nɔɔnɔ wɔdon dɛen maa wɔ ba We-digə kam wɔni yɪ cicirə jɪg-o. ³⁴ O ma kaasɪ di kwər-dɪa yɪ o

wɪ: «Aa, Zezi, Nazaretɪ tu, bɛɛ mɔ n lagɪ dɪbam tee ni? Nmɔ tu sɪ n cɔgɪ dɪbam dwi mɔ na? A ye nmɔ na yɪ wɔlɔ. Nmɔ yɪ Wɔ-pɔḡo Tu wɔlɔ We na tɔḡɪ tɪn mɔ.»

³⁵ Zezi ma kaanɪ cicirə kam o wi: «Cəgɪ sɔɔ, sɪ n nunɪ n daari baaru wɔm.» Cicirə kam na ni kɔntɔ tɪn, ka ma yigɪ nɔɔnɔ wɔm ka di tɪga ni. Ka laan ma yag-o yɪ ka wɔ kɪ-o kɔlɔkɔlɔ. Kɔntɔ kɪ nɔɔna bam maama yɪə ni mɔ. ³⁶ Kɔ ma sɔ-ba lanyɪranɪ. Ba maama ma ḡoṅni daanɪ ba wi: «Bɪtara kantɔ yɪ bɪtarɪ dwi dɔɔ mɔ? Nii o na mai o dam o te di ciciri sɪm, yɪ sɪ sɛ o ni yɪ sɪ viirə.»

³⁷ Nɔɔna balɔ maama na zɔvɪ je sɪm kɔntɔ ni tɪn laan ma ni Zezi ḡwa.

Zezi na pɛ yawɪna zanzan na yazurə te tɪn

(Matɪyu 8:14-17, Marɪkɪ 1:29-34)

³⁸ Zezi dɛen ma nunɪ We-digə kam wɔni. O ma vu Simɔn-ba sɔḡo. O na yɪ da tɪn di paa magɪ Simɔn tɪnkaanɪ kɔ cana. Ba ma loori Zezi sɪ o zɛni kaanɪ wɔm sɪ o na yazurə. ³⁹ O ma vu o tiiri kaanɪ wɔm baḡa ni. O ma ta di paa kam o wi, ka yag-o. Ka ma sɪni ka yag-o. O laan ma zanɪ lɪla, yɪ o kɪ wɔdiu o pa-ba.

⁴⁰ Kɔ na tu kɔ yɪ wa-zɔvɪ maḡa ni tɪn, ba ma ja nɔɔna di ba yawɪrɔ dwi təri təri ba ba Zezi te, sɪ o pa ba na yazurə. O ma danɪ o jɪa ba dɪdɔa dɪdɔa baḡa ni o pa ba maama na yazurə. ⁴¹ Kɔlɔ na wəli da tɪn, ciciri di ma nunɪ sɪ yagɪ nɔɔna zanzan sɪ ya na jɪgɪ sɪ yaara tɪn yɪra. Sɪ maa yəni sɪ kaasa sɪ wi: «Nmɔ yɪ Baḡa-We Bu mɔ.» Sɪ na ye ni o sɪni o yɪ Krisi wɔm We na tɔḡɪ tɪn, o ma kaanɪ-sɪ, sɪ sɪ yɪ taa ḡoṅni o taanɪ.

Zezi na tɔɔlɪ We kwərə Zwifə We-di sɪm maama wɔni te tɪn
(Marɪkɪ 1:35-39)

⁴² Tɪga na pɔvɪ tɪtɪtɪ tɪn, Zezi daa ma nunɪ o vu je sɪlɔ nɔɔn-nɔɔnɔ na tərə tɪn. Tɪv kɔm nɔɔna bam ma zanɪ ba nunɪ sɪ ba beeri o je. Ba laan ma na-o yɪ ba vu o te. Ba ma kwaanɪ sɪ ba ja-o, sɪ o yɪ viiri o yagɪ-ba. ⁴³ O

ma ta dɪ ba o wɪ: «A nan maŋɪ sɪ a vu a tɔlɪ tɪnɪ dɪdɪm dɪm mɘ, a tɔɔlɪ kwɛr-ywɛŋɛ kam a brɪ-ba Wɛ na lagɪ Dɪ dɪ paarɪ tɪtɛ nɔɔna tɪtarɪ nɪ tɪn. Kɘ yɪ kɘntɘ nɔɔna mɘ Wɛ tɔŋɪ-nɪ nabiinɛ tee nɪ.» ⁴⁴ O laan ma tɔlɪ Zwifɛ bam tɪnɪ dɪm nɪ. O maa yɛnɪ o zɘ ba Wɛ-di sɪm sɪ o taa tɔɔlɪ Wɛ kwɛrɛ kam.

5

Zezi na bɛŋɪ o dayigɛ karabiɛ bam sɪ ba taa tɔg-o te tɪn

(Matiyu 4:18-22, Marɪkɪ 1:16-20)

¹ Dɛ dɪdɘwɪ mɘ Zezi dɛɛn ve o zɪgɪ nɪnɪv kɘdonɪ nɪ nɪ, kɘ yɪrɪ mɘ Zenezaretɪ. O na zɪgɪ da kɘntɘ tɪn, nɔɔna ma ba o te sɪ ba taa cɛgɪ Wɛ kwɛrɛ kam. Ba ma yigɪ daanɪ sɪ ba tɘwɛ Zezi. ² O ma na nabwɛɛru tile tɪ tɪgɪ nɪnɪv kɘm nɪ nɪ, kalɛŋ-jara na yagɪ-tɪ yɪ ba wɘra ba zarɪ ba bɘrɪ. ³ Naboro dɪdɘv kɘm yɪ Simɔn nyɪm mɘ. Zezi ma zɘ kɘ wɘnɪ. O ma ta dɪdaanɪ Simɔn o wɪ: «Co boro kɘm n ja n vu yigɛ funfun n pa-nɪ.» O na cogɛ o ja o yɪ yigɛ tɪn, Zezi laan ma je naboro kɘm wɘnɪ o tɔɔlɪ Wɛ kwɛrɛ o brɪ nɔn-kɔgɔ kɘm.

⁴ O na brɪ-ba o ti tɪn, o ma ta dɪ Simɔn o wɪ: «Co boro kɘm n ja n vu na-lɔŋɛ kam je, sɪ abam dɪ á bɘrɪ sɪm na bam kuri nɪ á ma ja kale.»

⁵ O ma lɛr-o o wɪ: «A Yuutu, dɪbam maŋɪ dɪ dɪ bɘrɪ sɪm taan dɪ pɘbɘrɪ tɪga, yɪ dɪ wɘ nɛ kulɔkulɔ. Nmɘ nan na wɪ, dɪ daa joori dɪ dɪ tɪn, dɪ wɘ dɪ-sɪ sɪ dɪ nii.»

⁶ Ba ma vu ba yɪ na bam tɪtarɪ, yɪ ba dɪ bɘrɪ sɪm da ba ja kale zanzan. Kale sɪm maa tiini sɪ daga zanzan, yɪ kɘ pa bɘrɪ sɪm lagɪ sɪ kaarɪ. ⁷ Ba ma yɪgɪsɪ jɪa ba bɛŋɪ ba donnɛ bam naboro kɘkɘm kɘm wɘnɪ, sɪ ba ba ba wɛli-ba. Bantɘ dɪ ma ja ba boro kɘm ba vu ba zɛnɪ-ba. Bwɛɛru tɪm tile maama ma su dɪ kale. Tɪ ma ga funfun sɪ tɪ miisi na bam wɘnɪ. ⁸ Simɔn wɘlɘv yɪrɪ dɪdonɪ na yɪ Pɪyɛɛrɪ tɪn na nɛ kulɘv na kɪ tɪn, o ma vu o kuni doonɛ Zezi yigɛ nɪ yɪ o wɪ: «A Yuutu, fɔɔrɪ a tee nɪ, sɪ a yɪ lwarɪm tu mɘ.» ⁹ Ba na jaanɪ

kale zanzan tɪn nɔɔna mɘ fɘbɘnɪ zɘ Simɔn dɪdaanɪ nɔɔna balɘ na wɘ o tee nɪ tɪn. Kɘntɘ mɘ te Simɔn tagɪ kɘntɘ. ¹⁰ Fɘbɘnɪ dɪm dɪ dɛɛn zɘ Zebede biɛ balɘ na tɔgɪ ba wɘra tɪn. Ba dɪdɘva yɪrɪ mɘ Zakɪ, o nyaanɪ yɪrɪ mɘ Zan. Bantɘ dɛɛn yɛnɪ ba tɔgɪ dɪ Simɔn mɘ ba tɔŋa. Zezi daa ma ta dɪ Simɔn o wɪ: «Yɪ ta n kwarɪ fɘbɘnɪ. Kɘ na zɪgɪ zɪm dɛ dɪm nɪ sɪ kɘ taa ve tɪn, nmɘ laan wɘ ta n beeri nɔɔna mɘ n pa-nɪ sɪ ba da amɘ kwaga, nɪ nmɘ ya na yɛnɪ n jaanɪ kale te tɪn.»

¹¹ Ba ma joori ba ja nabwɛɛru tɪm ba nuŋɪ ba tɪŋɪ buburu kɘm nɪ nɪ. Ba na kɪ kɘntɘ ba ti tɪn, ba yagɪ ba wɛɛnu maama, yɪ ba laan daarɪ ba tɔgɪ Zezi.

Zezi na pɛ nanyɔŋɔ na yazurɛ te tɪn

(Matiyu 8:1-4, Marɪkɪ 1:40-45)

¹² Dɛ dɪdɘwɪ mɘ Zezi ve tɪv kɘdonɪ. Baarɘv wɘdonɪ mɘ wɘra o na yɪ nanyɔŋɔ. O yawɪv kɘm dɛɛn zɘ o yɪra zanzan. O na nɛ Zezi tɪn, o ma vu o te o tɘ o yigɛ nɪ, yɪ o loor-o o wɪ: «Amɘ tu, nmɘ na laga, nmɘ wɘ wanɪ n pa a na yazurɛ a jɪ lanyɪranɪ.»

¹³ Zezi ma sɛ. O ma twɪ o jɪŋa o dwe-o o wɪ: «ɛɛn, a laga. Zanɪ dɪ yazurɛ sɪ n jɪ lanyɪranɪ.» O na tagɪ kɘntɘ bɪdɘwɪ baŋa nɪ tɪn, mɘ yawɪv kɘm je nɔɔnɘv wɘm yɪra nɪ. ¹⁴ Zezi ma kaan-o o wɪ: «Yɪ zanɪ n ta kulɘv na kɪ tɪn n brɪ nɔɔn-nɔɔnɘv. Nan yɔɔrɪ n vu kaanɪm tu wɘm te, sɪ n pa o nii n yɪra yam, sɪ n daarɪ n kwe wɛɛnu tɪlɘ Moyisi cullu tɪm na brɪ nɪ tɪ maŋɪ tɪn n pa-o, sɪ o ma kaanɪ Baŋa-Wɛ. Kɘntɘ mɘ wɘ brɪ nɔɔna nɪ n yawɪv kɘm sɪnɪ kɘ je.»

¹⁵ Nan dɪ kɘ dɪ, nɔɔna zanzan dɛɛn nɪ Zezi nɔɔna je maama. Kɘntɘ nɔɔna mɘ nɔn-kɔgɔ zanzan maa ve o te sɪ ba taa cɛgɪ o ni-taanɪ dɪm, sɪ ba daarɪ ba na yazurɛ. ¹⁶ O dɛɛn yɛnɪ o ve mɛ seenɪ nɔɔn-nɔɔnɘv na tɛrɛ tɪn mɘ o warɪ Wɛ.

Zezi na pɛ kɔrɔ zanɪ kɘ vu te tɪn
(Matiyu 9:1-8, Marɪkɪ 2:1-12)

¹⁷ Dɛ dɪdɘva mɘ Zezi dɛɛn wɘra o brɪ nɔɔna Wɛ taanɪ. Ba badaara yɪ

Farizian tiinə mu dɔdaani We callu karanyina tiinə. Ba deen nunji tɔni dwi təri təri mu ba ba. Ku na yi Zeruzalem di tɔni dilu maama na wu Galile ni di Zude ni tin. Ba jani ba kaagi Zezi, yi o jigi We dam o ma pa yawuna na yazure. ¹⁸ O na wura o bri-ba kuntu tin, nɔɔna badonnə ya zɔni kɔɔ di gungolo ba jigi ba bɔna. Ba na yi da tin, mu ba kwaani si ba ja-o ba ja zu digə kam wu ba zɔuri ba tiɔi Zezi yigə ni. ¹⁹ Ba maa wari, kɔɔ kum na daga tin nwaani. Ba ma wu ne cwəɔə si ba zu. Ba ma ja-o ba di nayuu. Ba ma puri bɔɔni yi ba daari ba pa gungolo kum tɔgi da ku tu digə kam wɔni. Ku pəni nɔɔna bam titari ni Zezi yigə ni. ²⁰ Zezi ma lwarɔ ni ba ki ba wu-dɔɔba did-o. O ma ta o wi: «A badon, nmɔ lwarim dim ti.»

²¹ O na tagi kuntu tin, We callu karanyina tiinə bam di Farizian tiinə bam ma bwe ba wɔni ba wi: «O bri o titi ni o yi wɔɔ mu, yi o pai o di We yi bidwi? O nɔɔni o twi We mu. Nɔɔn-nɔɔnu nan ba jigi cwəɔə si o yagi nɔɔna lwarim o ma ce-ba, ku na dai We Di yirani.»

²² Zezi ma lwarɔ ba na bwe te tin, yi o ta-ba o wi: «Benwaani mu a bɔni kuntu a wɔni? ²³ Kɔɔ mu yi mwalɔ ku dwe, amɔ na tagi di kɔɔ kum a wi: «Nmɔ lwarim dim ti» mu yi mwalɔ, naa a na tagi a wi: «Zanɔ n ta n veə» mu yi mwalɔ? ²⁴ Amɔ nan wu pa abam lwarɔ si a na yi Nabiinbu wum tin jigi dam lɔɔ baɔa ni, si a yagi nɔɔna lwarim a ma ce-ba.» O laan ma ta di kɔɔ kum o wi: «A lagɔ a ta nmɔ, zanɔ weeni si n kwe n gungolo kum n ja n vu sɔɔ.»

²⁵ Zezi na tagi kuntu tin, bidwi baɔa ni mu nɔɔnu wum zanɔ ba maama yigə ni, yi o kwe o gungolo kum o ya na tigi ku baɔa ni tin o zɔni o maa ve sɔɔ, yi o zuli We.

²⁶ Nɔɔna bam maama na ne kulɔ na ki tin, mu ku ki-ba yəu. Fɔɔni ma ja-ba. Ba ma zuli We, yi ba te ba wi: «Dɔ zɔm ne wo-kɔnkagɔ!»

Zezi na bəɔi Leevi si o taa tɔg-o te tin

(Matiyu 9:9-13, Mariki 2:13-17)

²⁷ Kuntu maama na ke tin, Zezi ma zanɔ o nunji o maa kea. O na maa ke tin mu o ne lampo-jonnu wɔdon, o yiri mu Leevi. O deen je me seeni o na yəni o jani o joni lampoo tin. Zezi ma ta did-o o wi: «Zanɔ n ta n tɔgi amɔ.» ²⁸ Leevi ma zanɔ o yagi o wɔɔ maama yi o tɔgi o kwaga. ²⁹ O ma vu sɔɔ o ki wɔdiiru zanzan o ma ki candiə o pa Zezi. Lampo-jonno zanzan di nɔɔna badonnə ma ba ba tɔgi ba di.

³⁰ Farizian tiinə di ba callu karanyina tiinə bam na ne kuntu tin, ba ma vu Zezi karabiə bam te ba nɔɔna yi ba pɔɔna ba wi: «Bee mu ki yi abam di wɔdiu dɔdaani lampo-jonno di nɔn-cɔɔgɔru tim kuntu?»

³¹ Zezi ma ləri-ba o wi: «Ku na yi balɔ na jigi yazure tin, bantɔ wu manɔ si ba vu dɔgɔta tu te si o sooni-ba. Ku daari balɔ na ba jigi yazure tin mu manɔ si ba vu ba na soonim. ³² Amɔ na tu lɔɔ baɔa tin, ku dai si a bəɔi balɔ na manɔ ba yi nɔn-nɔna tin, a nan tu si a bəɔi nɔn-balwaarɔ mu, si ba ləni ba wɔru ba yagi kəmbalwaarɔ.»

Zezi zaasim dim na yi zaasim-dɔuri te tin

(Matiyu 9:14-17, Mariki 2:18-22)

³³ Ba daa ta ma ta di Zezi ba wi: «Zan karabiə bam yəni ba vɔ ni mu manɔ zanzan yi ba daari ba wari We. Farizian karabiə bam di yəni ba ki kuntu don mu. Bee mu yi nmɔ karabiə bam ba vɔ ni kuntu?»

³⁴ O ma ləri-ba o wi: «Nɔɔnu na di kaani yi o ki candiə, yi o cilonnə na wura si ba tɔgi ba di, n se n pa ba vɔ ni yi kan-barɔ wum ta wu ba tee ni na? ³⁵ Manɔ nan wu ba yi, yi ba ja kan-barɔ wum ba viiri. Manɔ kam kuntu ni yi o daa na ba ta wu ba tee ni tin, mu ba laan wu vɔ ni.»

³⁶ Zezi daa ma manɔ mɔmanɔ didon o bri-ba o wi: «Nɔɔn-nɔɔnu bá se o kwe gwar-dɔɔ o kaari si o ma fəri gwar-donno. O nan na ki kuntu o o kaari gwar-dɔɔ kum o

cɔgi mu, yi ku bá wani ku manɔ di gwar-donjo kum. ³⁷ Nɔɔn-nɔɔnu di nan bá se o kwe sa-duɔa o lo o ki lo-donjo wɔni. O na ki kuntu, yi sana kam na keeri, kaá pa loɔ kum bagɔ mu. Kuntu nwaani sana kam wó lo, yi loɔ kum di cɔgi. ³⁸ Sa-duɔa nan manɔ si n lo n ki lo-duɔu wɔni mu. ³⁹ Nɔɔnu nan na nyɔgi sa-donɔ o mi, o daa bá lagi si o nyɔ sa-duɔa. Oó ta wɔ: «Sa-donɔ kam tiini ka lamma.»

6

Zezi Kresi na brɔ ni o dwe siun de cullu tum te tin

(Matiyu 12:1-14, Mariki 2:23—3:6)

¹ Zwifə bam siun de didon daa ma yi. Zezi di o karabiə bam deen ma togi daani ba da kari wɔ ba maa kea. Ba na maa ke tin, o karabiə bam maa bwəri mina ba yu ba duna. ² Farizian tiinə badonnə na ne kuntu tin, ba ma bwe ba wɔ: «Bee mu yi abam tonɔ titonɔ dilɔ na cɔgi dibam siun de cullu tum tin?» ³ Zezi ma ləri-ba o wɔ: «Abam ta wɔ fɔgi á karimɔ We tonɔ kum na brɔ Pe Davidi taani te tin na? Ku brɔ si kana deen jaan-o di o nɔɔna bam. ⁴ O ma vu o zu We digə, yi o kwe culu dipe dilɔ na tigi da We nwaani tin. Dipe dintu ya culə si nɔn-gaa di-di, ku na dai We kaanum tiinə bam yirani. Yi Davidi deen di dipe dim, yi o daari o pa o nɔɔna bam di togi ba di».

⁵ Zezi daa ta ma ta di ba o wɔ: «Kuntu tin, amɔ Nabiin-bu wɔm jigi ni siun de cullu tum bana ni.»

⁶ Kuntu na ke tin, siun de didim daa ma yi. Zezi ma vu o zu Zwifə bam We-digə. O maa wura o brɔ-ba We taani. Nɔɔnu wɔdon maa togi o wura, o jazum jɔna na tɔga. ⁷ We cullu karanyina tiinə di Farizian tiinə di maa wura. Bantu maa kwaani ba lagi cwəŋə si ba brɔ ni Zezi ki o tusi. Kuntu nwaani ba deen je ba yir-o si ba nii, oó se o pa nɔɔnu na yazurə siun de dim ni naa o bá se. ⁸ Zezi ma lwarɔ ba na buɔi te tin. O ma ta di ji-tiga kam tu o wɔ:

«Zanɔ wɛɛni n ba n zigi nɔɔna bam maama titari ni.» O ma zanɔ o nunɔi o zigi da.

⁹ Zezi ma bwe-ba o wɔ: «Cullu brɔ si bee mu? Kɔɔ mu manɔ di culu kum, nɔɔnu na ki o donɔ lanyirani siun de ni mu manɔ naa o na ki-o lwarim mu gara? Nɔɔnu na vri o donɔ nwa siun de ni mu manɔ naa o na gv-o mu gara?»

¹⁰ O na tagi kuntu tin, o ma nii ba maama, yi o daari o nɔɔni di ji-tiga kam tu o wɔ: «Twi n jɔna kam!» O na twi o jɔna kam tin, ka ma joori ka ji lanyirani. ¹¹ Ba na ne kuntu tin, ba ma fɔli didaani Zezi, yi ba banɔ daani si ba nii ba na wó wani ba ki-o te tin.

Zezi nakuri o karabiə fugə-bale te tin

(Matiyu 10:1-4, Mariki 3:13-19)

¹² Da yantu ni ni, Zezi ma vu o di piu kɔdon yuu si o wari We. Titu dim kuntu maama o wari We taan, si ku yi ti-pura. ¹³ Tɔga na puuri ka ti tin, o ma bəŋi o karabiə bam si ba ba o te. O laan ma li nɔɔna fugə-bale ba wɔni, si ba taa yi nɔɔna balɔ o na wó tonɔ tin. ¹⁴ Ba yira mu tintu: Simɔn wɔlu Zezi na pe o yiri o wɔ Pɔyɛɛri tin,

Andre wɔlu na yi Simɔn nyaani tin, Zaki, Zan, Filipi, Batelemi,

¹⁵ Matiyu, Toma,

Zaki wɔlu na yi Alfi bu tin,

Simɔn wɔlu na yi Zeloti nɔɔna bam wɔ nɔɔnu tin,

¹⁶ Zudasɔ wɔlu na yi Zaki bu tin, didaani Zudasɔ Yiskariyo wɔlu na wó ba o yəgi Zezi o pa nɔɔna tin.

¹⁷ Zezi de di ba o zigi piu kum yuu ni o tu pɔgɔ-tɔga. O ma zigi da didaani o karabiə zanzan, di nɔn-kɔgɔ zanzan manɔ ku gilimi ku su jəgə kam maama. Bantu deen nunɔi je dwi təri təri mu Zwifə bam tɔni dim maama wɔni. Badonnə nunɔi Zeruzalem. Badonnə di ma nunɔi Tiiri di Sidon je silɔ na wɔ nɔnu kum ni ni tin. ¹⁸ Ba deen tu Zezi te si ba cəgi o taani dim, si ba kwəri ba na yazurə di ba yawuru.

Nɔɔna badaara wɔra ciciri na jigi-ba si yaara, yi ba na yazurɛ. ¹⁹ Nɔɔna bam maama maa kwaani si ba dwe-o, beɲwaani dam nunji o yira ni di pa ba na yazurɛ.

*Wɔpolo di lɛɛrv taani
(Matiyu 5:1-12)*

²⁰ Zezi ma kwani o yiə o nii o karabiə bam seeni yi o wi:

«Yinigə na jigi abam balu tin mu jigi yu-yoɲo,
á na wú da á di We paari dim tin ɲwaani.

²¹ Kana na jigi abam balu lele tin mu jigi yu-yoɲo,
We na wú pa abam ku daga tin ɲwaani.

Abam balu wɔrv na cɔgi lele tin mu jigi yu-yoɲo,
We na wú pa abam wɔpolo tin ɲwaani.

²² Nɔɔna na culi abam, yi ba na vai abam, naa ba na twi abam, naa ba na jigi abam ba goonə, á na tɔgi amu na yi Nabiin-bu wɔm tin ɲwaani, á jigi yu-yoɲo mu. ²³ Manja kalu ba na ki abam kuntu tin, taá fanj-na á caka di wɔpolo, á ɲwuru na yi zanzan We tee ni tin ɲwaani. Taá ye-na si ba kwə-nakwa di dɛɛn ki fanja fanja We nijonɲə bam kuntu mu.

²⁴ Ku daari abam balu na yi nadunə tin,
ku yi lɛɛrv di abam,
á na manj á na wo-laaru tum yi á daa bá na-ti tin ɲwaani.

²⁵ Abam balu na jigi wɔ-fwaaru á di lele tin,
ku yi lɛɛrv di abam,
á na wú ba á yaari di kana tin ɲwaani.

Abam balu na jigi wɔpolo lele tin,
ku yi lɛɛrv di abam,
á na wú ba á keeri yi á yi-na lu tin ɲwaani.

²⁶ Nɔɔna maama na jigi abam ba zule, ku yi lɛɛrv di abam. Á taá ye-na si ba kwə-nakwa di dɛɛn zuli balu na pai ba yi We nijonɲə yi ba yagi ba dai tin.»

*Sono taani
(Matiyu 5:38-48, 7:12)*

²⁷ Zezi daa ma ta o wi: «Abam balu na cɔgi a taani tin nan cɔgina lanyirani. Taá soe á duna. Taá ki balu na culi abam tin lanyirani. ²⁸ Ku na yi balu na sɔɔli si ku cɔgi abam tin, si á loori-na We si DI ki-ba lanyirani. Loori-na We á pa balu na jigi abam ba beɛsi tin. ²⁹ Nɔɔnu na loɲi n puɔɔɲo, si n guni kudonj kum si o lo o wəli da. Nɔɔnu na vri n gwar-bwərə, yi cu-o si o vri n gwar-bu di. ³⁰ Nɔɔnu wɔlv maama na loori woɲo nmu tee ni tin, si n pa-o. Nɔɔnu na kwe nmu woɲo o ja viiri, yi bwe ku bwie si n jonji. ³¹ Nan taá ki-na á donnə lanyirani, si ku manj di abam na lagi si bantv taa ki abam te tin.

³² Abam nan na soe balu di na soe abam tin yirani, á wú na pɛɛri na? Nɔɔna balu na ba tɔgi We tin di soe balu na soe-ba tin mu. ³³ Abam na ki lanyirani di balu na ki abam lanyirani tin yirani, á wú na pɛɛri na? Nɔɔna balu na ba tɔgi We tin di manj ba ki kuntu donj mu. ³⁴ Abam na jini balu abam na buɲi si baá wani ba joori ba ɲwi abam tin yirani, á wú na pɛɛri na? Nɔɔna balu na ba tɔgi We tin di yəni ba pai ba donnə jina, si ba joori ba jonji ku ni ni mu. ³⁵ Abam nan manj si á taá soe á duna si á taá ki-ba lanyirani. Pa-na jina, nan yi taá tina si á joori á jonji. Á na ki kuntu donj, á wú na pɛɛri zanzan We tee ni, yi kúv bri si á yi Yuutu Baɲa-We biə mu, beɲwaani We yəni DI zəni bani-nyina di nɔn-balwaaru di. ³⁶ Á taá jigi nɔɔna ɲwana, ni á Ko We na jigi nɔɔna ɲwana te tin.»

*Yi ɲɔɔni n donj wəɲnu
(Matiyu 7:1-5)*

³⁷ «Abam yi taá ɲɔɔna á donnə wəɲnu, si We yi ɲɔɔni abam di wəɲnu. Yi taá lwe-na nɔɔna, si We yi zanj DI ba DI lwe abam di. Nan yagi-na á donnə lwarim á ma cɛ-ba, si We wú yagi abam lwarim DI ma cɛ abam di. ³⁸ Pa-na á donnə woɲo

kuɓu na maŋɩ sɩ á pa-ba tɩn, sɩ We dɩ wú pa abam woŋo kuɓu na maŋɩ sɩ Dɩ pa abam tɩn. We wú pa abam lanyɩranɩ nɩnɛɛnɩ ba na kwe bwaŋ-kamunu ba maŋɩ ba vuuri ka ni yɩ ku siiri te tɩn. Bwaŋa kalu abam na ma á maŋɩ á pa nɔɔna tɩn, We dɩ wú ma kantu mu Dɩ maŋɩ Dɩ pa abam dɩ.»

³⁹ Zezi laan ma maŋɩ mɩmaŋa o bri-ba o wɩ: «Lilwe wú wantɩ o vanɩ o donɩ lilwe na? Ba na vanɩ daanɩ, ba maama bá tu goŋo wɔnɩ na? ⁴⁰ Karabu bá wantɩ o dwɛni o karanyɩna. Karabu nan na zaasi o ti maama, o dɩ o karanyɩna kam maɩ daanɩ mu.

⁴¹ Abam nyɩ dɩ nɔɔnu na nii o donɩ yɩ nɩ o na gaa balanɩ da, yɩ o ba lagi sɩ o lwarɩ nɩ o titɩ yɩ jɩgɩ daa tɩn. Ku maŋɩ sɩ ku taa yɩ kuntu donɩ na?

⁴² Nmu na wu ne daa na wu nmu yɩ nɩ tɩn, nmu wú kɩ ta n ta n donɩ nɩ o ba sɩ n li gaa o yɩ nɩ? Nmu yɩ pipirinyɩm dɩ nmu na kɩ n donɩ te tɩn. Nmu nan maŋɩ sɩ n li n titɩ yɩ daa kam mu, sɩ n laan wantɩ n nii lanyɩranɩ sɩ n li n donɩ yɩ gaa kam.»

Nɔɔnu kɛm mu pa ba lwarɩ o na yɩ te tɩn

(Matiyu 7:16-20, 12:33-35)

⁴³ «Tu-ŋɔɔɔ bá wantɩ ku lɛ bu-balwaarɩ. Tu-balɔɔ dɩ nan bá wantɩ ku lɛ bu-ŋɔna. ⁴⁴ Abam na lagi sɩ á lwarɩ tiu maama na yɩ kuɓu tɩn, á wú ma ku biɛ mu á lwarɩ. Nmu bá na mɔɔla sabara yuu nɩ, asawe n na swan kaligoŋo kuri nɩ n twe. ⁴⁵ Nɔn-ŋɔm ŋɔɔnɩ wo-ŋɔnnɩ tɩɩ na wu o wɔbɔŋa nɩ tɩn mu. Nɔn-balɔɔ dɩ ma ŋɔɔnɩ wo-balwaarɩ tɩɩ na wu o wɔbɔŋa nɩ tɩn. Woŋo kuɓu maama na wu nɔɔnu wɔbɔŋa nɩ tɩn mu tɔgɩ o ni ku nuŋɛ.»

Dɩ na maŋɩ sɩ dɩ se We taanɩ te tɩn

(Matiyu 7:24-27)

⁴⁶ «Benwaanɩ mu yɩ á bɛ amu sɩ <Yuutu, Yuutu>, yɩ á ba kɩ a na wɩ á kɩ te tɩn? ⁴⁷ Wɔlu maama na tu amu te o cɛgɩ a taanɩ dɩm yɩ o kɩ a na wɩ te tɩn, amu wú bri abam kuntu

tu na nyɩ te tɩn. ⁴⁸ Wɔntu nyɩ dɩ nɔɔnu wɔlu na lagi o lɔ o sɔŋo yɩ o ku goŋo o yɩ pulɔɔ yɩ o laan cwi sɔŋo kum kuri pulɔɔ kum banɩ nɩ tɩn mu. Du-na na daga yɩ ba magɩ sɔŋo kum, ba bá wantɩ ba coori-ku, o na logɩ-ku lanyɩranɩ yɩ ku dana tɩn ŋwaanɩ. ⁴⁹ Ku daari wɔlu maama nan na cɛgɩ amu taanɩ dɩm yɩ o ba kɩ a na wɩ te tɩn, kuntu tu nyɩ dɩ nɔɔnu wɔlu na logɩ o sɔŋo kasulu banɩ nɩ yɩ o wu kuɔgɩ goŋo sɩ o ma cwi-ku tɩn mu. Du-na na daga, baá magɩ sɔŋo kum ba guri yɩ ba coori ku maama.»

7

Zezi na pe pamaŋnu tintɔŋnu na yazurɛ te tɩn

(Matiyu 8:5-13)

¹ Zezi dɛɛn na bri nɔn-kɔgɔ kum o zaasɩm dɩm o ti tɩn, o ma vu Kapernawum. ² Pamaŋna yigɛ tu wɔdonɩ dɛɛn mu wɔra, o na jɩgɩ tintɔŋnu. O maa so-o lanyɩranɩ. O tintɔŋnu wɔm dɛɛn ba jɩgɩ yazurɛ, ku gɛ fiɩn sɩ o ti. ³ Pamaŋnu wɔm ma ba o ni Zezi ŋwa. O ma tɔŋɩ Zwifɛ bam nakwa o tee nɩ sɩ ba vu ba loor-o, sɩ o ba o pa o tintɔŋnu wɔm na yazurɛ. ⁴ Ba ma vu Zezi te ba tiini ba loor-o, sɩ o ba o pa ba didɛɛru wɔm tintɔŋnu wɔm na yazurɛ. Ba ma ta did-o ba wɩ: «O yɩ nɔn-ŋɔm. ⁵ O soe dɩbam balu na yɩ Zwifɛ tɩn zanzan, yɩ o lɔ We-digɛ o pa dɩbam. Kuntu ŋwaanɩ, kwaanɩ sɩ n duri o yibwɛnɛ.» ⁶ Zezi ma sɛ. O ma tɔgɩ didaanɩ ba o maa ve pamaŋnu wɔm sɔŋo. O na ma twe sɔŋo kum tɩn, didaanɩ pamaŋnu wɔm daa tɔŋɩ o cillonɛ o tee nɩ o wɩ: «Amu tu, yɩ yaari n titɩ n ba. A wu maŋɩ sɩ n ba n zu amu sɔŋo. ⁷ Kuntu mu pe a bɔŋɩ sɩ ku wu maŋɩ sɩ a titɩ ba nmu te. Nan weeni n ta dɩ n ni nɩ a tintɔŋnu wɔm zanɩ. N na tagɩ kuntu, oó na yazurɛ. ⁸ Benwaanɩ, amu dɩ yɩ nɔɔnu wɔlu nɔɔna badonnɛ na jɩgɩ dam a banɩ nɩ tɩn, yɩ amu dɩ ta jɩgɩ dam pamaŋna badaara banɩ nɩ. A na tagɩ a wɩ, nɔɔnu wɔlu ve, o maŋɩ

si o vu mu. A nan daa na wi, nɔɔnu wɔɔ ba, o di wɔ ba mu. Ku daa zi yi a tintɔɔnu, a na wi o ki wɔɔ, oɔ ki mu.»

⁹ Zezi na ni kuntu tin, ku ma su-o. O ma pipiri o nii kɔɔ kɔɔ na tɔɔ-tin, yi o ta o wi: «A lagi a ta abam si, amu wɔ nɛ nɔɔn-nɔɔnu o na jigi wɔ-didɔa di amu nɔɔnɔ wɔntu na jigi wɔ-didɔa te tin, ku na maɔi ku yi Yisrayeli dwi tiinɛ bam wɔntu di.»

¹⁰ Pamaɔnu wɔm cillonɛ bam o na tɔɔ-tin laan ma joori sɔɔ. Ba na yi da tin, ba nɛ di o tintɔɔnu wɔm jigi yazurɛ.

Zezi na bi kadɛm bu te tin

¹¹ Kuntu na ke tin, Zezi daa ma zaɔi o vu tiɔ kɔɔ, ku yiri mu Nayim. O na maa ve tin, o karabiɛ bam didaani kɔ-fɔɔ mu tɔɔ-o ba veɛ. ¹² O na yi tiɔ kum ni tin, o ma jeeri nɔɔna na zɔɔi tu di gandwa ba ma nuɔ. Tu wɔm nu yi kadɛm mu. Mu o bu didɔa. Tiɔ kum kɔ-fɔɔ di maa tɔɔi tu wɔm kwaga. ¹³ Di Yuutu Zezi na nɛ kadɛm wɔm tin, o nwanja ma zu-o. O ma ta did-o o wi: «Yi ta n keerɛ.»

¹⁴ O ma vu o dwe gandwa yam. O na dwe-ya tin, balu na zɔɔi tu wɔm tin ma zigi. Zezi ma ta di tu wɔm o wi: «Bu-dɔɔ, a te di nmu: Zaɔi wɛnɔ!» ¹⁵ O na tagi kuntu tin, tu wɔm ma sɔɔni o zaɔi yi o sɔɔi o nɔɔna. Zezi ma jɔɔ-o o pa o nu wɔm.

¹⁶ Nɔɔna bam maama na nɛ kuntu tin, fɔɔni jaani-ba lanyirani. Ba ma tee We ba wi: «We nijɔɔnu kamunu mu tu didam titari ni. We tu si Di zani Di nɔɔna bam.»

¹⁷ Ba laan ma ni Zezi nwa Zude tɔɔni diɔ maama wɔntu di je sɔm maama ni.

Zezi wɔɔ na miisi nɔɔna na wɔntu tin mu tɔɔi nɔɔna Zezi tee ni (Matiyu 11:2-19)

¹⁸ Zan di dɛn ma ni Zezi nwa. O karabiɛ bam ma ta ba bri-o Zezi na ki kulɔ maama tin. O laan ma li o karabiɛ bam bale, ¹⁹ yi o tɔɔi-ba di Yuutu Zezi tee ni, si ba vu ba bwe-o

ba nii, wɔntu mu yi wɔɔ We na bri-ba si oɔ ba tin naa ba ta wɔ ta cegi nɔɔnu wɔɔni mu?

²⁰ Nɔɔna bam ma vu Zezi te ba ta did-o ba wi: «Zan wɔɔ na miisi nɔɔna na wɔntu tin mu tɔɔi didam nmu tee ni, si di ba di bwe di nii, nmu mu yi wɔɔ We na bri didam si n ba tin naa di ta wɔ ta cegi nɔɔnu wɔɔni mu?»

²¹ Kantu maɔa kam ni nɔɔ, mu Zezi dɛn pe nɔɔna zanzan na yazurɛ di ba yawuru dwi dwi. O ma zeli ciciri sɔɔ na yaari nɔɔna tin, yi o daari o pa lilwɛ zanzan yiɛ puri.

²² O laan ma leri Zan karabiɛ bam o wi: «Ve-na a ta di Zan kulɔ maama a na nɛ tin yi a kwari a ni tin. A ta a bri-o ni lilwɛ yiɛ puri, kwaarɔ di wai ti veɛ, nanywaanɔ yira di kwe lanyirani, zwa-kwarɔ di zwa ni, twa di joori ba bi. Kulɔ na weli da tin, yinigɛ tiinɛ di maa ni We kwerywɔɔ kam. ²³ Wɔɔ maama na ba joori amu kwaga ni tin mu yi yu-yoɔ tu.»

²⁴ Zan karabiɛ bam ma joori ba viiri. Zezi laan ma ta Zan taani o bri nɔn-kɔɔ kum o wi: «Abam dɛn na ve Zan te kagɔa kam wɔntu tin, a bɔɔi si a wɔ na bɛɛ mu? A ve si a nii miu kulɔ viu na jigi ku zuuli tin mu na? Aye, ku dai kuntu. ²⁵ Si bɛɛ mu? A ve si a nii nɔɔnu wɔɔ na zu gwar-nɔɔnu tin mu na? Aye, ku dai kuntu. Nɔɔna balu na zu gwar-nɔɔnu yi ba nwa ywɛnɛ tin zɔɔri sɔ-nɔɔnu wɔntu mu, si ku dai kagɔa wɔntu. ²⁶ Bɛɛ nan mu a ve si a nii? A ve si a na We nijɔɔnu mu na? Eɛn, ku yi kuntu mu. A nan na nɛ wɔɔ tin tiini o dwe faɔa faɔa We nijɔɔnɛ bam na yi te tin. ²⁷ We tɔɔni kum nan maɔi ku ta wɔntu taani ku wi:

«Nii, amu We lagi a tɔɔi a tintɔɔnu mu,

si o da nmu yigɛ o vu o kwe cwɔɔ kalu nmu na wɔ ba n tɔɔi da tin.»

²⁸ A lagi a ta abam si, nabiinɛ balu maama ba na maɔi ba lu tin wɔntu nɔɔn-nɔɔnu tɔɔni o na dwe Zan na

yɪ te tɪn. Kɔ daari lele kɔntɔ, nɔn-nabwɛm wɔɔ maama na zɔ Baŋa-Wɛ paari dɪm wɔntɪ tɪn laan tu o dwe Zan.

²⁹ Nɔɔna bam maama dɪdaanti lampo-jɔŋnɔ bam dɛɛn dɪ na ni Zan taanti tɪn, ba ma sɛ sɪ Wɛ jɪgɪ cɪga dɪ ba na maŋɪ ba pa Zan miisi-ba na wɔntɪ tɪn ŋwaani. ³⁰ Kɔ daari Farizian tiinɔ bam dɪ cullu karanyɪna tiinɔ bam dɛɛn wɔ sɛ sɪ Zan miisi-ba na wɔntɪ, yɪ ba vɪn Wɛ na bɔŋɪ kɔɔ sɪ Dɪ kɪ Dɪ pa-ba tɪn.»

³¹ Zezi daa ma ta o wɪ: «Amɔ nan wɔ kɪ ta mɔ a maŋɪ zɪm nɔɔna bam kɛm na yɪ te tɪn? Ba nyɪ dɪ bɛɛ mɔ?»

³² Zɪm nɔɔna bam nyɪ nɪnɛɛnɪ biɛ na je yaga kaporo nɪ ba kwɛɛrɪ te tɪn mɔ. Ba maa tɛ daanti ba wɪ:

«Dɪ magɪ gullu mɔ sɪ á sa,

yɪ á wɔ sagɪ.

Dɪ ma daari dɪ leeni luɛ le,

yɪ á yigɛ wɔ nywanɪ.»

³³ Zɪm nɔɔna bam dɪ yɪ kɔntɔ mɔ. Bɛŋwaani, Zan na tu tɪn, o dɛɛn pɪntɪ o kana mɔ yɪ o kwɛrɪ o ba nyɔ sana. Abam na nɛ-o tɪn, á maa jɪg-o á yáala sɪ kɔ yɪ cicirɛ mɔ tɔg-o. ³⁴ Kɔ daari, amɔ Nabiin-bu wɔm nan na tu tɪn, a wɔ vɔgɪ ni. Abam daa ta ma yáaltɪ amɔ dɪ á wɪ, a yɪ nɔn-kolo mɔ, yɪ a yɪ sa-nyɔrɔ dɪ. Á daa ta maa wɪ, a yɪ lampo-jɔŋnɔ dɪ nɔn-balwaarɔ cilɔŋ mɔ. ³⁵ Balɔ maama nan na tɔgɪ Wɛ cwɛŋɔ tɪn mɔ lwarɪ nɪ Wɛ jɪgɪ cɪga.»

Zezi na kɪ te Farizian tu Simɔn sɔŋɔ nɪ tɪn

³⁶ Farizian tu dɪdɔba dɛɛn mɔ wɔra, o yɪrɪ mɔ Simɔn. O ma bɔŋɪ Zezi sɪ o ba o vu o sɔŋɔ o di wɔdiu. Zezi ma vu o zɔ o sɔŋɔ kɔm o jɛni sɪ o di. ³⁷ Ka-cɪcwaka dɛɛn mɔ wɔ tɪv kɔm kɔntɔ nɪ. O ma lwarɪ sɪ Zezi wɔ Farizian tu wɔm sɔŋɔ nɪ o di wɔdiu. O ma kwe kunkwɛlɛ na su dɪ traltɪ nugɛ tɪn o ja vu Zezi te. ³⁸ O ma vu o zɪgɪ Zezi nɛ ni nɪ, yɪ o keerɛ. O yɪna maa lurɛ ba bugɪ Zezi nɛ. O ma tiiri o ma o yuuywe o guguni o yɪna bam Zezi nɛ nɪ, yɪ o kukwɛrɪ Zezi nɛ sɪm. O ma daari o pwɛrɪ traltɪ nugɛ kam o ma turi o nɛ sɪm.

³⁹ Farizian tu wɔɔ na bɔŋɪ Zezi o sɔŋɔ nɪ tɪn na nɛ kɔntɔ tɪn, o laan ma bɔŋɪ o wɔntɪ o wɪ: «Nɔɔnɔ wɔntɔ ya na yɪ Wɛ nijɔŋnu, o ya wɔ lwarɪ kaanti wɔntɔ kɛm na yɪ te tɪn, yɪ o ya wɔ lwarɪ nɪ kaanti wɔɔ na dwe-o tɪn yɪ ka-cɪcwaka mɔ.»

⁴⁰ Zezi ma ta dɪd-o o wɪ: «Simɔn a lagɪ a bwe nmɔ wɔŋɔ.» O maa wɪ: «Karanyɪna, nan bwe.»

⁴¹ Zezi laan ma maŋɪ mɪmaŋa o wɪ: «Nɔɔna bale mɔ jɪntɪ sɛbu nɔɔnɔ tee nɪ, dɪdɔba jɪntɪ mɔrr-fiinnu, wɔdɔŋ wɔm ma jɪntɪ mɔrr-tɪnu.

⁴² Ba maa warɪ ba ŋwɪ jɪntɪ dɪm, yɪ o yagɪ o ma cɛ ba maama. Kɔntɔ tɪn, bantɔ wɔntɪ wɔɔ mɔ wɔ ta so-o o dwe?»

⁴³ Simɔn ma lɛr-o o wɪ: «A bɔŋɪ sɪ wɔɔ jɪntɪ na daga yɪ o yagɪ o ma cɛ-o tɪn mɔ wɔ taa so-o o dwe.»

Zezi maa wɪ: «N sɪntɪ n ta cɪga.»

⁴⁴ O laan ma pipiri kaanti wɔm seeni, yɪ o ta dɪ Simɔn o wɪ: «Nmɔ nɛ kaanti wɔntɔ na kɪ te tɪn na? A na tu a zɔ n sɔŋɔ kɔm tɪn, nmɔ wɔ pɛ-nɪ na sɪ a ma sɪn a nɛ. Kaanti wɔntɔ nan bugɪ a nɛ dɪdaanti o yɪna mɔ, yɪ o daari o guguni-sɪ dɪdaanti o yuuywe. ⁴⁵ A na tu tɪn, nmɔ wɔ kukwɛrɪ-nɪ sɪ kɔ brɪ nɪ n jeeri-nɪ lanyɪrɪnɪ. Kaanti wɔntɔ nan kukwɛrɪ a nɛ mɔ taan, kɔ na pulɪ dɪ maŋa kam a na tu nmɔ sɔŋɔ tɪn. ⁴⁶ A na tu nmɔ te tɪn, nmɔ wɔ kɪ nugɛ a yuu nɪ sɪ kɔ pa-nɪ zulɛ. Kaanti wɔntɔ nan kwe traltɪ nugɛ mɔ o lo o ma turi a nɛ. ⁴⁷ Kɔntɔ ŋwaani a lagɪ a ta nmɔ sɪ, o sono kamunu kɔm mɔ brɪ nɪ Wɛ yagɪ o lwarma yam zanzan Dɪ ma cɛ-o. Kɔ daari wɔɔ Wɛ na yagɪ o lwarɪm fɪnfɪn Dɪ ma cɛ-o tɪn jɪgɪ sono fɪnfɪn yɪrɪnɪ mɔ.»

⁴⁸ Zezi laan ma daari o ta dɪ kaanti wɔm o wɪ: «N lwarɪm dɪm ti.»

⁴⁹ O na tagɪ kɔntɔ tɪn, nɔɔna balɔ dɪ na tɔgɪ ba wɔra tɪn ma ŋɔɔntɪ daanti ba wɪ: «Wɔntɔ nan brɪ o titɪ nɪ o yɪ wɔɔ mɔ, yɪ o yagɪ nɔɔnɔ lwarɪm o ma cɛ-o?»

⁵⁰ O laan ma ta dɪ kaanti wɔm o wɪ: «Nmɔ na kɪ n wɔ-dɪdɔba dɪ amɔ tɪn mɔ pɛ n na vrɪm. Ve dɪ yazurɛ.»

8

Kaana badonnə na zəni Zezi te tɪn

¹ Kuntɔ kwaga nɪ, Zezi dɛɛn ma beeri o tɔɪ tɪ-kamunnu dɪ tɪ-balwa bam maama, yɪ o tɔɪ kwɛr-ywɛŋɛ kam o brɪ Wɛ na lagɪ Dɪ dɪ paari tɪte nɔɔna tɪtari nɪ tɪn. O karabiɛ fugɛ-bale bam dɪ dɛɛn maa tɔɪ dɪd-o ba beerɛ. ² Kaana badonnə dɪ tɔɪ ba wɔ o tee nɪ. Bantɔ yɪ balɔ ciciri dɪ yawɪrɔ dwi dwi dɛɛn na yaari-ba yɪ Zezi pa ba na yazurɛ tɪn. Ba dɪdɔba yɪrɪ mɔ Mari wɔɔ na nunɪ Magɪdala tɪn. Wɔntɔ mɔ Zezi ya zɛli ciciri sɪrpe yɪ sɪ nunɪ sɪ daar-o. ³ Wɔdɔŋ yɪrɪ mɔ Zannɪ. Wɔntɔ mɔ yɪ Zuuza wɔɔ na nii Erɔdɪ sɔŋɔ baŋa nɪ tɪn kaanɪ. Wɔdɔŋ dɪ yɪrɪ mɔ Suzaanɪ. Kaana zanzan dɪ tɔɪ ba wɔra. Kaana bantɔ maama dɛɛn yɛni ba lɪ ba jɪjɪgɪrɔ ba ma zəni Zezi dɪ o karabiɛ bam.

Nɔɔna na jɔŋi Wɛ taanɪ te tɪn (Matiyu 13:1-23, Marɪkɪ 4:1-20)

⁴ Nɔɔna zanzan dɛɛn nunɪ tɪntɪ tɛri tɛri ba ba Zezi te. Kɔ-fɔrɔ na gilim-o kuntɔ tɪn, o laan ma manɪ mɪmanɛna o brɪ-ba o wɪ:

⁵ «Valɔ dɛɛn mɔ wɔra. O ma zanɪ o vu o kara duum manɛna nɪ. O ma kari o dulɪ o wo-duuru tɪm kara kam wɔntɪ. Wo-duuru tɪdonnə ma tɔ cwɛŋɛ ni nɪ. Nɔɔna ma nɔna tɪ baŋa nɪ ba kɛa. Zunɛ ma na-tɪ ba twɛ ba dɪ. ⁶ Tɪdaara ma tɔ kandwa jɛgɛ nɪ. Tɪ ma nunɪ yɪ tɪ kwaari tɪ tɪ lɪla, tɪga kam na ba zurɛ tɪn nɛwaanɪ. ⁷ Tɪdaara ma tɔ sabari jɛgɛ nɪ. Tɪ na pulɪ tɪ zanɪ tɪn, sabari sɪm ma tɔɪ sɪ zanɪ sɪ li-tɪ sɪ gv. ⁸ Kɔ daari tɪdaara ma tɔ tɪ-ywɛŋɛ jɛgɛ nɪ. Tɪ ma nunɪ tɪ kɪ biɛ lanyɪranɪ nɪnɛnɪ biɛ bi te.»

Zezi na tagɪ kuntɔ o ti tɪn, o laan ma ta dɪ kwɛr-dɪa o wɪ: «Abam nan fɔɪ á cɛɪ a taanɪ dɪm lanyɪranɪ.»

⁹ Zezi karabiɛ bam laan ma bwe-o ba wɪ: «Mɪmanɪ dɪntɔ kuri mɔ bɛɛ?»

¹⁰ O ma lɛri-ba o wɪ: «Wɛ paari dɪm kuri ya sɛɪ mɔ. Kɔ nan na yɪ abam, Wɛ manɪ Dɪ pa á lwarɪ Dɪ paari dɪm kuri na yɪ te tɪn. Kɔ

na yɪ nɔɔna badaara, a yɛni a manɪ mɪmanɛna mɔ a brɪ-ba, sɪ <ba na niɛ, sɪ ba yɪ taa naɪ, ba na cɛɪ, sɪ ba yɪ taa ni kɔ kuri.>

¹¹ Mɪmanɪ dɪm kuri mɔ tɪntɔ: Wo-duuru tɪm brɪ Wɛ taanɪ dɪm na yɪ te tɪn mɔ. ¹² Cwɛŋɛ kam wo-duuru tɪm na tɔ da tɪn maa manɪ nɔɔna balɔ na ni Wɛ taanɪ dɪm yɪ sɔtaanɪ laan ba dɪ lɪ-dɪ yɪ dɪ wɔ zɔ ba wɔbɔŋa tɪn mɔ. Dɪ kɪ kuntɔ sɪ ba yɪ kɪ ba wɔ-dɪdɔba mɔ dɪ Wɛ, sɪ Wɛ yɪ vrɪ-ba lwarɪm wɔntɪ. ¹³ Kandwa yam jɛgɛ kam maa manɪ balɔ na ni Wɛ taanɪ dɪm yɪ ba jɔŋi-dɪ dɪ wɔpolo tɪn mɔ. Taanɪ dɪm ma wɔ tiini dɪ zɔ ba wɔbɔŋa, yɪ kɔ na kɪ finfɪn, ba daa ba sɛa. Cam manɛna na yɛni, baá da kwe ba yagɪ mɔ. ¹⁴ Sabari sɪm jɛgɛ kam wo-duuru tɪm na tɔ da tɪn maa manɪ balɔ na ni Wɛ taanɪ dɪm yɪ ba zanɪ ba ta jɪgɪ liɛ dɪ ba nɛwɪa wɛɛnɪ, yɪ sɛbu-laga dɪ lɔgv baŋa ywɛɛni cɔɪ ba wɔbɔŋa nɪ sabari sɪm na ligɪ wo-duuru tɪm te tɪn. Bantɔ wɔbɔŋa daa bá bɪ dɪ Wɛ cwɛŋɛ kam tɔɪm. ¹⁵ Tɪ-ywɛŋɛ jɛgɛ kam wo-duuru tɪm na tɔ da tɪn maa manɪ balɔ na ni Wɛ taanɪ dɪm yɪ ba jɔŋi-dɪ lanyɪranɪ ba kɪ ba bɪcarɪ nɪ tɪn mɔ. Bantɔ mɔ jɪgɪ wɔbɔŋ-nɔna, yɪ ba vɔ ba wɔ dɪ Wɛ cwɛŋɛ kam tɔɪm. Wɛ taanɪ dɪm ma ja kuri dɪ pa-ba nɪ wo-duuru tɪlɔ na kɪ biɛ zanzan tɪn.»

Kanɪa mɪmanɛna (Marɪkɪ 4:21-25)

¹⁶ Zezi daa ma ta o wɪ: «Nɔɔnɔ na jɪgɪ kanɪa, o bá sɛ sɪ o tarɪgɪ-ka o pu tɪtɔgɔ kuri nɪ, naa o zɪgɪ-ka gadogo kuri nɪ. Oó kwe-ka o palɪ wɛɛnɪ mɔ, sɪ ka taa jɪgɪ pooni ka paɪ balɔ na lagɪ ba zɔ digɛ kam wɔntɪ tɪn. ¹⁷ Kulɔ maama zɪm na sɛɪ nɔɔna tee nɪ tɪn wɔ ba kwɪn. Kulɔ maama na pugɪ tɪn wɔ ba kɔ purɪ mɔ, sɪ nɔɔna lwarɪ kɔ kuri na yɪ te.

¹⁸ Kwaanɪ-na á pa á na ni kulɔ tɪn zɔ á wɔbɔŋa. Bɛnɛwaanɪ, nɔɔnɔ wɔɔ na manɪ o jɪgɪ wɔŋo tɪn, o ta wɔ jɔŋi kɔdɔŋ o wɛli da, yɪ nɔɔnɔ wɔɔ na manɪ o ba jɪgɪ tɪn wɔ ba ga kulɔ finfɪn o na bɔŋɪ sɪ o jɪgɪ tɪn.»

Zezi nu dɪ Zezi nyaana na yɪ balv tɪn

(Matiyu 12:46-50, Marɪkɪ 3:31-35)

¹⁹ Zezi nu dɪ o nyaana ma ba o te sɪ ba na-o. Ba ma warɪ ba yɪ o te, kɔgɔ kɔm na daga tɪn ŋwaani. ²⁰ Nɔɔnɔ wɔdon ma ta dɪ Zezi o wɪ: «N nu dɪ n nyaana mu tu ba zɪgɪ cɪcwəŋə nɪ, yɪ ba lagɪ sɪ ba na-m.» ²¹ O ma ləri-ba o wɪ: «Balv maama na ni Wɛ taani dɪm yɪ ba sɛ-dɪ tɪn mu yɪ a nu dɪ a nyaana.»

Zezi na jɪgɪ dam vu-fɔrɔ baŋa ni te tɪn

(Matiyu 8:23-27, Marɪkɪ 4:35-41)

²² Dɛ dɪdwɪ Zezi dɪ o karabiə bam ma zɔ naboro. O ma ta dɪ ba o wɪ: «Pa-na dɪ bɛ nɪnɔv kɔm ni dɪdon dɪm.» Ba ma sɪŋɪ ba yɛ ba maa kɛa. ²³ Ba na maa kɛ tɪn, Zezi ma tɔ dɔɔm nɪ. Vu-fɔrɔ ma da kɔ zaŋɪ nɪnɔv kɔm baŋa nɪ, kɔ magɪ boro kɔm kɔ pa kɔ wɔra kɔ miisə na bam kuri nɪ. Ba dɛɛn maa wɔ cam wɔnɪ ba lagɪ ba tɪ. ²⁴ Ba ma vu ba zaŋɪ Zezi dɔɔm nɪ, yɪ ba wɪ: «Dɪ Yuutu, zaŋɪ sɪ dɪ lagɪ dɪ li na dɪ tɪ.»

O laan ma zaŋɪ wɛɛnɪ. O ma bagɪ vii kɔm dɪ na bam sɪ tɪ yagɪ. Vii kɔm laan ma yagɪ, yɪ na bam dɪ maŋɪ da cɪmm. ²⁵ O ma bwe o karabiə bam o wɪ: «Bɛɛ mu yɪ á ba jɪgɪ wɔ-dɪdɔba dɪ amɔ?»

Fɔnɪ ma ja-ba, yɪ kɔ kɪ-ba yəəu. Ba ma bwe daani ba wɪ: «Wɔntɔ yɪ wɔɔ mu, yɪ o ta wantɔ o bagɪ vii dɪdaani na, yɪ tɪ sɛ o ni?»

Zezi na zəlɪ cɪcɪrɪ nɔɔnɔv yɪra ni te tɪn

(Matiyu 8:28-34, Marɪkɪ 5:1-20)

²⁶ Ba ma yɛ ba vu ba bɛ nɪnɔv kɔm. Ba ma yɪ Zeraaza tiinə na zɔvri mɛ tɪn. Nɪnɔv kɔm tigi je sɪm kɔntɔ dɪ Galile laŋa nɪ mu. ²⁷ Zezi ma nuŋɪ naboro kɔm wɔnɪ. Tɪv kɔm nɔɔnɔv dɪdɔba ma ba o jeer-o. Cɪcɪrɪ mu jɪg-o sɪ yaara. Kɔ tiini kɔ daani o na wɔ zɔ kɔlɔkɔlɔv yɪ o ba zɔvri sɔŋɔ nɪ. O yəni o tigi yibeelə je nɪ mu. ²⁸ O na nɛ Zezi tɪn, o ma sɪŋɪ o kaasɪ wɛwɛ. O ma vu o tɔ Zezi yigə nɪ, yɪ o kaasɪ dɪ kwər-dɪa o wɪ: «Zezi,

Yuutu Baŋa-Wɛ Bu, nmu tu amɔ tee nɪ sɪ n kɪ bɛɛ mu? Popo, yɪ zaŋɪ n yaari-nɪ.» ²⁹ O tagɪ kɔntɔ, bɛŋwaani Zezi maŋɪ o pa cɪcɪrə kam ni sɪ ka nuŋɪ ka yagɪ nɔɔnɔv wɔm. Kɔ daani cɪcɪrə kam na maŋɪ ka jɪg-o. Kɔntɔ mu paɪ ba yəni ba kwe capɔnnɔv ba ma vɔ o jɪa dɪ o nɛ, sɪ ba taa yɪr-o. Ba na yəni ba vɔ-o kɔntɔ, o yəni o kɔ-tɪ mu. Cɪcɪrə kam laan ma zəl-o ka pa o duri o vu kagɔa wɔ.

³⁰ Zezi laan ma bwe-o o wɪ: «N yɪrɪ mu bɛɛ?»

O ma ləri o wɪ: «A yɪrɪ mu Kɔgɔ», bɛŋwaani cɪcɪrɪ zanzan mu tɔg-o. ³¹ Cɪcɪrɪ sɪm ma loori Zezi, sɪ o yɪ zəlɪ-sɪ o pa sɪ zɔv curu gɔŋ-luŋu kɔm wɔ.

³² Tərə kɔgɔ zanzan dɛɛn ma wɔ je sɪm nɪ ba beeri piu yuu nɪ ba dɪ. Cɪcɪrɪ sɪm ma loori Zezi, sɪ o pa-sɪ cwəŋə sɪ sɪ vu sɪ zɔv tərə bam wɔ. O ma sɛ. ³³ Cɪcɪrɪ sɪm laan ma yagɪ nɔɔnɔv wɔm yɪra, yɪ sɪ vu sɪ zɔv tərə bam. Tərə bam maama ma duri ba tu ba tɔ nɪnɔv kɔm wɔnɪ ba li na ba tɪ.

³⁴ Nɔɔna balv ya na nii tərə bam baŋa nɪ tɪn na nɛ kɔntɔ tɪn, ba ma duri ba vu ba ta kɔlɔ na kɪ tɪn tɪv wɔnɪ dɪdaani dɛ sɪm maama ba brɪ nɔɔna bam. ³⁵ Nɔɔna bam ma nuŋɪ ba vu sɪ ba nii kɔ na kɪ te tɪn. Ba ma vu ba yɪ Zezi te. Ba ma na nɔɔnɔv wɔlɔ cɪcɪrə kam na yag-o tɪn. O maa je Zezi tee nɪ dɪdaani o swan joori ya ba, yɪ o zɔv gwaarɔv. Ba na nɛ-o kɔntɔ tɪn, fɔnɪ ma zɔ-ba. ³⁶ Balv yɪə na nɛ kɔ maama tɪn ma ta ba brɪ nɔɔna bam kɔ na kɪ te yɪ cɪcɪrɪ sɪm nuŋɪ sɪ yagɪ nɔɔnɔv wɔm tɪn.

³⁷ Zeraaza tɪv kɔm dɪ kɔ nawurə yam maama nɔɔna bam ma loori Zezi sɪ o viiri, bɛŋwaani fɔnɪ tiini dɪ jɪgɪ-ba. Zezi laan ma joori o vu o zɔv naboro kɔm sɪ o viiri.

³⁸ O na maa viiri tɪn, nɔɔnɔv wɔlɔ cɪcɪrɪ sɪm na yag-o tɪn ma loor-o sɪ o pa o da o vu. Zezi ma wɔ sɛ. ³⁹ O ma ta dɪ nɔɔnɔv wɔm o wɪ: «Joori n vu n sɔŋɔ tiinə te, sɪ n ta kɔlɔ Wɛ na kɪ Dɪ pa nmu tɪn n brɪ-ba.»

Nɔɔnɔ wɔm ma vu o tɔli tɔ kɔm maama wɔni o tɔli kɔlɔ maama Zezi na ki o pa-o tɔn.

Zezi na pɛ Zayirusi bukɔ di kaani wɔdonɔ na yazurɛ te tɔn
(*Matiyu 9:18-26, Mariki 5:21-43*)

⁴⁰ Zezi dɛɛn ma joori o bɛ nɔnɔ kɔm ni dɔdonɔ dɔm dɔdaani kɔgɔ zanzan mɔ maɲi kɔ gilimi daani kɔ cɛg-o. Ba na nɛ-o tɔn, ba ma jeer-o lanyɔrani. ⁴¹⁻⁴² Nɔɔnɔ wɔdonɔ maa tɔgi o wɔra, o yɔri mɔ Zayirusi. O yɔ Zwifɛ Wɛ-digɛ kam yigɛ tu. O ma vu Zezi te, o kuni doonɛ o yigɛ ni o loor-o o wɔ: «Popo, ba dɔbam sɔɲɔ n jɔɲi a bu n yagi, si o wɔɛ o lagi o ti.» Mɔ o bu dɔdɔa yɔrani, o yɔ bɔsankana mɔ, o yi ni bɔna fugɛ-yale te. Zezi ma sɛ si o vu.

O na maa kɛ tɔn, kɔgɔ kɔm tiini kɔ pɔn-o. ⁴³ Kaani wɔdonɔ di maa wɔra o na wɔɛ ka-wɔ taan bɔna fugɛ-yale. O ya kwe o jɔjɔgɔ maama o pa liri tiinɛ si ba soon-o, yɔ nɔɔnɔ di dɔdɔa wɔ wani o soon-o. ⁴⁴ O ma kɛ Zezi kwaga o vu o laari o dwe o gɔrɔ kɔm ni. O na dwe-o kɔntɔ tɔn, jana bam ma kɔ bɔdwi baɲa ni.

⁴⁵ Zezi ma bwe o wɔ: «Wɔɔ mɔ dwe amɔ?» Ba maama ma fɔ ba wɔ, ba wɔ dwe-o. Pɔyɛɛri di balɔ na wɔ o tee ni tɔn ma ta ba wɔ: «Dí Yuutu, nɔm wɔ nɛ nɔɔna bam na tiini ba daga yɔ ba pɔni nɔm te tɔn na?»

⁴⁶ Zezi ma lɛri o wɔ: «Kɔ yɔ nɔɔnɔ mɔ dwe-ni. Amɔ ye si dam nunji a yɔra ni.» ⁴⁷ Kaani wɔm ma lwarɔ si o bá wani o sɛgi di kɔlɔ na ki tɔn. Fɔbɔni maa jɔg-o yɔ o yɔra sai. O ma vu o tɔ Zezi yigɛ ni. O ma ta dɔd-o kɔlɔ maama na pɛ o dwe-o kɔntɔ tɔn, di o na nɛ yazurɛ bɔdwi baɲa ni te tɔn. Kɔgɔ kɔm maama ma ni o na tagɔ kɔlɔ tɔn. ⁴⁸ Zezi laan ma ta dɔd-o o wɔ: «A bukɔ, nɔm na ki n wɔ-dɔdɔa di amɔ te tɔn mɔ pɛ n na yazurɛ. Ve si Wɛ wɔ wɛli-m.»

⁴⁹ Zezi ta na wɔra o nɔɔni kɔntɔ tɔn, nɔɔnɔ wɔdonɔ ma nunji Zayirusi sɔɲɔ o ba o ta dɔd-o o wɔ: «N bukɔ wɔm tɔga. Daa yɔ ta n yaari karanyɔna kam.» ⁵⁰ Zezi na ni kɔntɔ

tɔn, o ma ta di Zayirusi o wɔ: «Yɔ ta n fɔna. Za n weeni n ki n wɔ-dɔdɔa di amɔ, si oó na yazurɛ.»

⁵¹ Ba ma vu ba yi sɔɲɔ kɔm. Zezi ma zɔ. O ma wɔ sɛ si nɔɔna da-o ba zɔ, kɔ na dai Pɔyɛɛri di Zan di Zaki, di bu wɔm nu di o ko yɔrani.

⁵² Balɔ maama na maɲi ba wɔ sɔɲɔ kɔm wɔni tɔn maa keerɛ ba coosɛ bɔsankana kam nɔwani. Zezi ma ta di ba o wɔ: «Á yɔ taá keerɛ, si o wɔ tɔgi, o dɔ mɔ.»

⁵³ O na tagɔ kɔntɔ tɔn, ba maama ma mwan-o, bɛnɔwani ba ye ni bu wɔm sɔni o ti mɔ. ⁵⁴ Zezi laan ma vu o ja bɔsankana kam jɔɲa, yɔ o ta dɔd-o o wɔ: «A bu, zaɲi weeni.» ⁵⁵ O na tagɔ kɔntɔ tɔn, o nɔwɔ ma joori. O ma zaɲi weeni bɔdwi baɲa ni. Zezi ma ta di ba si ba ki wɔdiu ba pa bu wɔm si o di. ⁵⁶ Kɔ ma sɔ bu wɔm nu di o ko lanyɔrani. Zezi ma kaani-ba o wɔ, ba yɔ zaɲi ba ta ba bri nɔɔn-nɔɔnɔ wɔɲɔ kɔlɔ na ki tɔn.

9

Zezi na tɔɲi o karabiɔ fugɛ-bale bam te tɔn
(*Matiyu 10:5-15, Mariki 6:7-13*)

¹ Zezi dɛɛn ma bɛɲi o karabiɔ fugɛ-bale bam si ba la daani jɛgɛ dɔdɔa. O ma pa-ba dam si ba wani ciciri maama ba zɛli nɔɔna yɔra ni, si ba daari ba pa nɔɔna na yazurɛ ba yawɔrɔ wɔni. ² O ma tɔɲi-ba si ba vu ba tɔli Wɛ kwɛrɛ kam ba bri DI na lagi DI di paari tite nɔɔna titari ni tɔn, si ba daari ba pa yawɔna na yazurɛ. ³ O ma ta di ba o wɔ: «Á na maa ve, á yɔ zaɲi á kwe kɔlɔkɔlɔ á wɛli da á ja vu. Á yɔ kwe nacɛgɛ naa tampɔgɔ naa wɔdiu naa sɛbu. Á yɔ kwe gwaarɔ tile tile á wɛli da. ⁴ Á na ve á zɔ sɔɲɔ kɔlɔ maama á pɛni da, si á taá zɔbɔri dáani si kɔ ba kɔ yi á viirim mɔmaɲa. ⁵ Ba nan daa na wɔ sɛ si ba jeeri abam lanyɔrani, si á nunji tɔ kɔm kɔntɔ ni. Á na maa viirɛ, si á pɔsi á nɛ fogo kɔm á yagi da, si kɔ pa nɔɔna bam lwarɔ ni ba wɔ ki lanyɔrani.»

⁶ Zezi na tagi kuntu di ba o ti tin, ba laan ma nunji ba tuli ti-bale sum maama. Je silb maama ba na ve tin, ba ma tooli We kwær-ywəŋə kam, yi ba pa nɔɔna yawuru je.

*Erɔdi bwe Zezi na yi wɔlv tin
(Matiyu 14:1-12, Mariki 6:14-29)*

⁷ Galile Pɛ Erɔdi dɛɛn ni kulɔ maama Zezi di o karabiə bam na wurɔ ba ki tin. Ku ma pa o wɔbɔŋa vugimi daani, bɛŋwaani nɔɔna badaara tɛ Zezi woŋo ba wɔ, Zan mu joori o bi o yagi tɔvni. ⁸ Babam maa tɛ ba wɔ, We nijonnu Eli mu joori o ba lɔgɔ baŋa. Badonnə di maa tɛ ba wɔ, ku yi faŋa faŋa We nijonnə bam didva mu joori o bi. ⁹ Erɔdi ma ta o wɔ: «Ku nan na yi Zan, a maŋi a pa ba go o yuu. Nɔɔnv wɔntv nan yi nɔɔnv wɔɔ mu, yi o ki wo-kinkagila yalv maama a na ni ya ŋwa tin?» O maa tiini o kwaana, si o na wɔlv na ki wəɛnu tintv maama tin.

*Zezi na pɛ kɔ-fɔɔ di wɔdiu kv su te tin
(Matiyu 14:13-21, Mariki 6:30-44, Zan 6:1-14)*

¹⁰ Zezi karabiə bam dɛɛn ma joori ba vu o te. Ba ma ta ba bri-o ba na ki kulɔ maama tin. O ma pa ba togi did-o ba vu jəgə kadoŋ ba yiranɔ, yi ba daari nɔn-kɔgɔ kum. Jəgə kam ba na ve tin batwari di tiv kɔdoŋ, ku yiri mu Betisayida. ¹¹ Nɔn-kɔgɔ kum ma lwarɔ Zezi di o karabiə bam na ve mɛ tin. Ba laan ma togi ba kwaga. Ba ma vu ba yi Zezi te. O ma jeeri-ba lanyiranɔ. O ma ŋɔɔni o bri-ba We paari dɔm na yi te tin, yi o daari o pa balv maama na lagi yazurə tin na yazurə.

¹² Maŋa kalv wɛ na wurɔ di zɔvri tin, Zezi karabiə fugə-bale bam ma ba o te ba wɔ: «Pa nɔɔna bam vu sam wɔntv ba lagi wɔdiu ba di, di pwəgə je ba pəni, bɛŋwaani jəgə kalv dɔbam na wurɔ tin yi gaa wɔ mu. Wɔdiu təri yo.»

¹³ O ma ləri-ba o wɔ: «Abam titi mu wó pa-ba wɔdiu si ba di.»

Ba ma lər-o ba wɔ: «Dí jigi dɔpwa yanu di kale sile má má mu, ku na

dat si dí vu dí yəgi wɔdiu dí ja ba dí pa nɔn-kɔgɔ kuntu maama.»

¹⁴ Kɔgɔ kum dɛɛn yi nɔnɛni baara murr-tinu mu (5.000), ku wəli di kaana di biə di. Zezi ma ta di o karabiə bam o wɔ, ba pa nɔɔna bam pɔɔri fiinnu fiinnu ba jəni tɔga ni. ¹⁵ Ba ma ki kuntu. Nɔɔna bam maama ma jəni tɔga ni. ¹⁶ Zezi laan ma kwe dɔpwa yanu yam di kale sile sum, yi o kwəni o yuu wɛɛni o ki We le ti ŋwaani. O ma fɔ fɔ wɔdiuru tum o maŋi o pa o karabiə bam, si ba ja vu ba pa nɔɔna bam. ¹⁷ Nɔɔna bam maama ma di ba su ba daari. Ba na di ba daari kulɔ tin, ba ma pɛ cicwəru tiv na daari tin ba su titwarv fugə-tile.

Piyɛeri tagi si Zezi yi Krisi wɔm We na tɔŋi tin mu

(Matiyu 16:13-21, Mariki 8:27-31)

¹⁸ Dɛ didwɔ mu Zezi dɛɛn wurɔ o wari We o yiranɔ. O karabiə bam di maa wɔ jəgə kam kuntu ni. O ma bwe-ba o wɔ: «Nɔɔna yəni ba tɛ ba wɔ, amv yi wɔɔ mu?»

¹⁹ Ba ma lər-o ba wɔ: «Badaara tɛ ba wɔ, nmv yi Zan wɔlv dɛɛn na miisi nɔɔna na wɔntv We ŋwaani tin mu. Babam di maa tɛ ba wɔ, nmv yi We nijonnu Eli mu. Badonnə di maa tɛ ba wɔ, nmv yi faŋa faŋa We nijonnə bam didva mu n joori n bi n yagi tɔvni.»

²⁰ O laan ma bwe-ba o wɔ: «Ku nan na yi abam, á bɔŋi si amv yi wɔɔ mu?»

Piyɛeri ma lər-o o wɔ: «Nmvi yi Krisi wɔm We na tɔŋi tin mu.»

²¹ Zezi laan ma tiini o kaani-ba, si ba yi ta woŋo kuntu ba bri nɔɔn-nɔɔnv. ²² O daa ma ta o wɔ: «Ku fin mu si amv Nabiin-bu wɔm na yaara zanzan. Zwifə nakwa bam di ba kaanɔm yigə tiinə bam di ba cullu karanyina tiinə bam mu wó culi amv. Baá gv-ni, yi a laan wó joori a bi da yatɔ dɛ ni.»

Dí na maŋi si dí togi Zezi te tin

(Matiyu 16:24-28, Mariki 6:34—9:1)

²³ Zezi laan ma ta di nɔɔna bam maama o wɔ: «Nɔɔnv wɔlv maama

na lagi si o taa togi amu kwaga tin, kuntu tu manji si o vin o titi wuburja, si o se yaara de maama, ni wulu na ziji dagara o maa ve o tuntu jagə te tin, si o laan taa togi ni. ²⁴ Wulu maama nan na lagi si o yiri o hwia tin, kuntu tu wu gaka mu. Ku daari, wulu maama na se si o ga o hwia amu hwaani tin, kuntu tu wu na hwia We tee ni. ²⁵ Noonu nan na ne lugu bana wənu tum maama, yi o laan na ge hwia We tee ni, ku jigi bee nyoori mu ku pa-o? ²⁶ Wulu maama na kwari cavura amu hwaani di a taani dim hwaani tin, cavura wu ta jigi amu Nabiin-bu wum kuntu tu hwaani, manja kam a na wu joori a ba lugu bana di paari-zulə, ni a Ko We di Di malesi sim na jigi paari-zulə te tin. ²⁷ A lagi a ta ciga mu di abam si, noonu balu zim na wu yo seeni tin badaara ba ti, yi ba a na ni We paari dim tu noonu titari ni.»

*Zezi yibiyə na ləni te tin
(Matiyu 17:1-8, Mariki 9:2-8)*

²⁸ Zezi na tagi kuntu tin, ku manji di da nana na ke tin, o laan ma ja Piyeri di Zan di Zaki o vu o di piu yuu si o wari We. ²⁹ Manja kam o na wura o wari We tin, o yibiyə ma ləni. O gwaaru tum di maa puri pari pari, yi ti nyuna. ³⁰⁻³¹ Noonu bale ma da ba nuni ba yigə ni, ba na tiini ba jigi We paari-zulə pooni lanyirani. Bantu yi Moyisi di Eli mu. Ba ma zigi ba noonu di Zezi. Ba maa wura ba te o na wu vu o ti Zeruzalem ni, si o ma ti kulub o na tu si o tunti tin. ³² Piyeri di o donnə bam ma ce di dooni. Ba laan na do ba zaji tin, mu ba ne Zezi na jigi We paari-zulə pooni ku gaali te. Ba ma daari ba na noonu bale bam na zigi o tee ni. ³³ Manja kam noonu bale bam na lagi ba viiri tin, Piyeri ma ta di Zezi o wu: «Dí Yuutu, di na wu yo seeni tin, ku tiini ku lana ku pa dibam. Nan pa di pu vwə yatə yo seeni, si nmu di Moyisi di Eli taa zoori da.» O deen gari o noonu mu, si o yeri kulub o na jigi o te tin.

³⁴ O na wura o noonu kuntu tin mu kunkwənu tu ti ba ti kwəli-ba. Ti na kwəli-ba tin, fubni ma ja Zezi karabiə bam lanyirani. ³⁵ Ba ma ni kwərə na noonu kunkwənu tum wuni ka wu: «Wuntu mu yi amu Bu wum a na kuri tin. A nan ta a cəgi o taani lanyirani.»

³⁶ Kwərə kam na noonu ka ti tin, ba ma daa wu ne noonu-noonu ba wəli Zezi ni.

Da yam kuntu ni ni ba ma cim, yi ba wu tagi kulub ba na ne tin ba bri noonu-noonu.

Zezi na zəli cicirə bu wodon yira ni te tin

(Matiyu 17:14-21, Mariki 9:14-29)

³⁷ Tiga na pūri tin, Zezi ma tu piu kum yuu ni di o karabiə bam. Noonu kogə zanzan ma jeer-o. ³⁸ Noonu wodon maa togi o wu kogə kum wuni. O ma ta di kwərə-dia o wu: «Karanyina, popo, ba n nii a bu bana ni. Mu amu bu didba, yi cicirə laan jig-o. ³⁹ Manja kam cicirə kam na yəni ka zanj-o tin, o da o kaasi mu, yi o yira sai pogi pogi, yi lile-punjə togi o ni ka nunə. Ka ma tiini ka yaar-o manja maama, yi ka na yəni ka zanj-o, ka ba nuni o yira ni mwali mwali. ⁴⁰ Kuntu hwaani mu a loori nmu karabiə bam si ba zəli-ka o yira ni, yi ba wu wani.»

⁴¹ Zezi ma ləri o wu: «Abam zim noonu bam bri a ba jigi wu-didba di amu, yi a ba ki lanyirani. Amu wu daani abam titari ni a ki wu-zuru di abam si ku taa ve manja kogə?» O laan ma ta di noonu wum o wu: «Ja n bu wum n ba.»

⁴² Bu wum na maa ve o te kuntu tin, cicirə kam daa ta ma dul-o ka di tiga ni, yi ka pai o yira sai pogi pogi. Zezi ma bagu cicirə kam o pa ka yag-o. O ma pa bu wum na yazurə. O laan ma joori o ki-o o ko wum jija ni. ⁴³ Noonu bam maama ma na We dam dim na gaali te, yi ku su-ba zanzan.

*Zezi daa na noonu o tuntu taani te tin
(Matiyu 17:22-23, Mariki 9:30-32)*

Nɔɔna maama dɛɛn yi yəu dɪ kulɔ maama Zezi na kɪ tɪn. O laan ma ta dɪ o karabiə bam o wɪ:
⁴⁴ «Cəgi-na taanɪ dɪlɔ a na lagɪ a ta dɪ abam tɪn, sɪ á jonɪ-dɪ lanyɪranɪ. Baá ja amɔ Nabiin-bu wɔm ba kɪ nɔɔna jɪŋa nɪ.»
⁴⁵ Ba ma wɔ ni o taanɪ dɪm kuri. Dɪ kuri dɪm səgi mɔ dɪ ba, yi ba wɔ wanɪ ba jonɪ-dɪ. Ba ma kwari sɪ ba bwe-o ba nii.

Wɔɔ mɔ yi nɔn-kamunu Wɛ tee ni?

(Matiyu 18:1-5, Mariki 9:33-40)

⁴⁶ Kantɔgɔ dɛɛn ma ba Zezi karabiə bam wɔ. Ba dɛɛn lagɪ sɪ ba lwarɪ, bantɔ wɔnɪ wɔɔ mɔ wú ta yi nɔn-kamunu o dwe ba maama.
⁴⁷ Zezi ma lwarɪ ba na jɪgɪ kulɔ ba wɔbɔŋa nɪ tɪn. O ma ja bu balɔŋa o pa o zɪgɪ o tee nɪ.
⁴⁸ O laan ma ta dɪ ba o wɪ: «Wɔlɔ maama na nɪgɪ bu wɔntɔ don amɔ yɪrɪ ŋwaanɪ tɪn, kɔntɔ tu nɪgɪ amɔ mɔ. Wɔlɔ maama nan na nɪgɪ amɔ tɪn, kɔ yi o nɪgɪ Baŋa-Wɛ dɪlɔ na tɔŋɪ-nɪ tɪn dɪ mɔ. Wɔlɔ nan na yi balɔŋa abam maama wɔnɪ tɪn mɔ yi nɔn-kamunu cɪga cɪga.»

⁴⁹ Zan ma ta o wɪ: «Dɪ Yuutu, dɪ ya nɛ nɔɔnɔ na zəlɪ ciciri nɔɔna yɪra nɪ dɪ nmɔ yɪrɪ. O nan na daɪ dɪbam kɔgɔ kɔm wɔ nɔɔnɔ tɪn, dɪ ma kwaanɪ sɪ dɪ cɪ-o, sɪ o daa yi taa kɪ kɔntɔ.»

⁵⁰ Zezi ma ləri o wɪ: «Á ya wɔ maŋɪ sɪ á cɪ-o. Wɔlɔ maama na ba culɪ abam tɪn yi abam nɔɔnɔ mɔ.»

Samari tɪv kɔdon nɔɔna wɔ sɛ sɪ ba jeeri Zezi

⁵¹ Maŋa kam dɛɛn ma ba ka twe sɪ Wɛ kwe Zezi Dɪ ja di Dɪ sɔŋɔ. Zezi ma lɪ bɔŋa sɪ o yɔɔrɪ o kwe cwəŋə o vu Zeruzalem.
⁵² O ma tɔŋɪ nɔɔna sɪ ba da o yigə ba vu. Ba ma vu ba yi Samari tiinə tɪv kɔdon, sɪ ba ti wəənu maama yigə sɪ o laan ba.
⁵³ Tɪv kɔm nɔɔna bam ma wɔ sɛ sɪ ba jeer-o, ba na lwarɪ dɪ o maa ve Zeruzalem tɪn ŋwaanɪ.
⁵⁴ O karabiə bam bale Zakɪ dɪ Zan na ni kɔntɔ tɪn, ba ma ta ba wɪ: «Dɪ Yuutu, n

lagɪ sɪ dɪ pa mini nunɪ weyuu nɪ dɪ ba dɪ cɔgɪ-ba na?»

⁵⁵ Zezi ma pipiri o nii-ba, yi o bagɪ-ba [o wɪ: «Abam yəri joro kulɔ na jɪgɪ abam tɪn. ⁵⁶ Amɔ Nabiin-bu wɔm wɔ tu sɪ a cɔgɪ nɔɔna ŋwɪa, a tu sɪ a vrɪ-ba lwarɪm wɔnɪ mɔ.»] Ba daa ma yɔɔrɪ tɪv kɔdon ba vu.

Balɔ na lagɪ sɪ ba tɔgɪ Zezi tɪn na maŋɪ sɪ ba kɪ te tɪn

(Matiyu 8:19-22)

⁵⁷ Dɛ dɪdwɪ ba na wɔ cwəŋə nɪ ba maa kɛ tɪn, nɔɔnɔ wɔdon ma ta dɪ Zezi o wɪ: «Nmɔ na lagɪ n vu je sɪlɔ maama tɪn, aá da a vu.»

⁵⁸ Zezi ma lər-o o wɪ: «Kɔ na yi yirə, bantɔ jɪgɪ bɔɔna ba tigi da. Zunə dɪ jɪgɪ pwəru ba tigi da. Kɔ daari amɔ Nabiin-bu wɔm ba jɪgɪ jəgə sɪ a pəni da a sin.»

⁵⁹ Zezi daa ma ta dɪ nɔɔnɔ wɔdon o wɪ: «Zanɪ n ta n tɔgɪ-nɪ.» Nɔɔnɔ wɔm ma ta o wɪ: «A Yuutu, yagɪ sɪ a vu a kɪ a ko luə, sɪ a laan ba a tɔgɪ nmɔ.»

⁶⁰ Zezi ma ləri o wɪ: «Nan yagɪ, sɪ balɔ na ba jɪgɪ ŋwɪa Wɛ tee nɪ tɪn taa kɪ ba lwi, sɪ nmɔ daari n vu n tɔɔlɪ Wɛ kwərə kam n brɪ Dɪ na lagɪ Dɪ di paari tite nɔɔna tɪtarɪ nɪ tɪn.»

⁶¹ Nɔɔnɔ wɔdon dɪ ma ta dɪd-o o wɪ: «A Yuutu, aá ba a taa tɔgɪ nmɔ. Nan pa-nɪ cwəŋə sɪ a vu a banɪ a sɔŋɔ tiinə, sɪ a laan joori a ba.»

⁶² Zezi ma ta dɪd-o o wɪ: «Nɔɔnɔ wɔlɔ na jɪgɪ naan-vɔrɔ o maa vara yi o pipiri o nii o kwaga nɪ tɪn, kɔ brɪ sɪ kɔntɔ tu wɔbɔŋa pɔɔrɪ bile mɔ. Nɔɔnɔ wɔntɔ don bá wanɪ Wɛ paari dɪm tɪtɔŋa o tɔŋɪ.»

10

Zezi na tɔŋɪ o karabiə fusɪrpe (70) te tɪn

¹ Kɔntɔ kwaga nɪ dɪ Yuutu Zezi daa ta ma lɪ nɔɔna fusɪrpe (70), sɪ o tɔŋɪ-ba bale bale, sɪ ba da yigə ba vu mɛ maama o na lagɪ o vu tɪn.
² O na lagɪ o tɔŋɪ-ba kɔntɔ tɪn, mɔ o tagɪ dɪ ba o wɪ: «Kɔ nyɪ dɪ faa na kɪ lanyɪranɪ, yi tɪntɔŋa finfin yɪranɪ mɔ wɔra sɪ ba kɪ-kɔ te tɪn.

Nan loori-na faa kum tu, si o tuni noona zanzan, si ba vu ba ki o faa kum ba pa-o.»

³ O ma daari o wi: «Ve-na! A na tuni abam je sim kuntu ni tun, abam nyi di pɛbiə na maa ve si ba gwaan nywɛnkuri wuni te tun mu. ⁴ A na maa ve, yi kwe-na sɛbiə gan-logodi, nan yi kwe-na tampɔɔ, naa á taá jigi natra á wɛli da. Yi zigi-na cwɛnɛ ni á daani noon-noonu pwɛgɛ. ⁵ A nan na yi sɔnɔ kulɔ maama á na lagi á zu tun, si á ta di sɔnɔ kum tiinɛ ni: <Wɛ wú pa abam yazurɛ.> ⁶ Noonu na wurɛ yi o soe wu-zuru, á yazurɛ yam wú ta wurɛ did-o. Wu-zuru-nyim nan na tɛrɛ, á yazurɛ yam wú joori ya ba á titi te mu. ⁷ Taá zɔvri-na sɔnɔ kum kuntu wuni. Wɔdiu kulɔ maama ba na ki ba pa abam tun, si á taá di kuntu. Tintunɔ manɔ si o taa joni o ŋwuru mu. A yi zanɔ á tɔli sam didonnɛ. A taá zɔvri dáani, si ku taa ve manɔ kalɔ á na wú ba á viiri tun. ⁸ A na zu tiv kulɔ maama, yi ba na jeeri abam lanyirani, si á taá di wɔdiu kulɔ maama ba na ki ba pa abam tun, ⁹ si á pa yawuna na yazurɛ, á daari á ta di ba ni: <Manɔ twe si Baŋa-Wɛ di paari á titari ni.> ¹⁰ Ku daari, á na zu tiv kulɔ maama yi ba na wu sɛ si ba jeeri abam, si á nunɔ tiv kum cwe wuni á ta di ba ni: ¹¹ <Abam tiv kum fogo na taagi dibam nɛ sim tun, nii-na dí pusi-ku dí joori dí yagi da, si ku bri ni abam wu ki lanyirani. Nan taá yena si manɔ twe si Baŋa-Wɛ di paari noona titari ni.> ¹² A nan lagi a ta abam si, Wɛ sariya de dum na yiə, Sodɔm tiinɛ bá tiini ba na lɛɛɛ ni tiv kuntu tiinɛ na wú na lɛɛɛ te tun.

¹³ Abam Korazin tiinɛ, á wú na lɛɛɛ! Ku wɛli di abam Betisayida tiinɛ di wú na lɛɛɛ! Bɛŋwaani, wo-kinkagila yalɔ maama a na ki abam tee ni tun, yadonnɛ ya na ki Tiiri di Sidon tiinɛ tee ni, bantɔ ya wú ki lila ba lani ba wurɔ ba yagi kɛm-balwaarɔ, yi ba ya wú zu gwar-zunzwara ba lo puru ba yuu ni, si ku bri ni ba wurɔ tiini ti cɔgi zanzan.

¹⁴ Wɛ sariya de dum na yiə, Tiiri di Sidon tiinɛ bá tiini ba na lɛɛɛ ni abam na wú na lɛɛɛ te tun.

¹⁵ Abam Kapernawum tiinɛ, á ga bunɔ ni Wɛ lagi di zɛni abam wɛyuu ni mu na? Aye. Abam nan lagi á tu tiga ni mu á tu á kwaarɔ curu.»

¹⁶ Zezi daa ma ta di o karabiə bam o wi: «Wulɔ maama na joni abam taani tun, kuntu tu joni amu taani mu. Wulɔ maama nan na wu joni abam taani tun, ku tu wu joni amu taani mu. Wulɔ maama na wu joni amu taani tun wu joni Baŋa-Wɛ dilɔ na tuni-ni tun taani mu.»

(Zezi na tagi kuntu tun, o laan ma tuni-ba yi ba vu.)

¹⁷ Ku na ki fiun tun noona fusirpe bam ma joori ba ba Zezi te di wɔpolo. Ba ma ta did-o ba wi: «Dí Yuutu, ciciri titi di de nmu yiri kɔɔ ŋwaani si sɛ dibam ni.»

¹⁸ O ma leri-ba o wi: «A nɛ sutaani na zigi wɛyuu ni di tu tiga ni, ni dɔa na pipila ka baga ka tu ka kwaarɔ tiga te tun. ¹⁹ Nii-na, a pɛ abam dam si á nɔ bɛsankwi di nwaanu baŋa ni, si á wani sutaani di di dam maama, yi ti tilɔtilɔ bá wani abam wonɔ ti ki. ²⁰ A nan yi ki wɔpolo di ciciri na sɛ abam ni tun ŋwaani. Nan za á ki-na wɔpolo di á yira na pupɔni Wɛ-sɔnɔ ŋwɛ tɔnɔ kum wuni tun ŋwaani.»

*Zezi na ki wɔpolo te tun
(Matiyu 11:25-27, 13:16-17)*

²¹ Manɔ kam kuntu ni, Wɛ Joro kum deen pɛ Zezi na wɔpolo lanyirani. O laan ma ki o Ko Baŋa-Wɛ le o wi: «A Ko, nmu yi wulɔ na te wɛyuu di tiga baŋa maama tun. Nmu nan mu pɛ n ciga kam sɛgi swan tiinɛ di yiyiu tiinɛ tee ni, yi n daari n pa balɔ na nyi di bubale te tun lwarɔ ka kuri. A Ko, a ki nmu le. Nmu na ki kuntu tun, ku yi n wɔbɔŋa na lagi kulɔ tun ŋwaani mu.»

²² «A Ko nan pɛ-ni dam wɛənu maama baŋa ni. Noon-noonu bá wani o lwarɔ Wɛ Bu wum na yi

wulb, ku na dai o Ko yirani. Nɔɔn-nɔɔnu di nan bá wanti o lwarɩ a Ko We na yi wulb, ku na dai amu wulb na yi DÍ Bu wɔm tin yirani, ku wɛli di amu na lagɩ si a pa nɔɔnu wulb maama lwarɩ DÍ na yi wulb tin.»

²³ O laan ma pipiri o nii o karabiɛ bam seeni, yi o ŋɔɔni di bantɩ ba yirani o wɩ: «Á jigi yu-yoŋo di á yiɛ na nai wo-kamunnu tɩɩ tin.

²⁴ Lwarɩ-na si, faɲa faɲa We nijonɔ zanzan di pwa zanzan deen jigi tiina si ba ya na kulɩ maama abam na nai lele tin, yi ba wɩ wanti ba na. Ba deen jigi tiina si ba ya ni We taani dɩɩ abam na ni tin, yi ba wɩ wanti ba ni-di.»

Wɔɔ mu yi a donj? mɩmaɲa

²⁵ We callu karanyina didɩba deen tu Zezi te, si o maɲ-o o nii o swan na yi te tin. O ma zanɩ o bwe-o o wɩ: «Karanyina, amu nan wú ki ta mu si a jonɩ ŋwɩa kalɩ na ba ti tin We tee ni?»

²⁶ Zezi ma ta did-o o wɩ: «Bee mu pɔpɔni We callu tɔɔ kum wɔni? Bee mu n yɛni n karɩmi da?»

²⁷ Nɔɔnu wɔm ma lɛri o wɩ: «Ku pɔpɔni ku wɩ, ta n soe n Yuutu Baɲa-We di n biɩari maama, di n wɩ maama, di n dam maama, di n wubɩɲa maama, si n kwɛri n ta n soe n donj ni n titi te.»

²⁸ Zezi ma lɛri o wɩ: «N tagɩ cɩga. Nan ta n ki kuntu, si ní na ŋwɩa We tee ni.»

²⁹ Nɔɔnu wɔm ma lagɩ si o pa o titi bura. O ma daa bwe Zezi o wɩ: «Amu donj mu wɔɔ?»

³⁰ Zezi deen ma maɲɩ mɩmaɲa o ma lɛr-o o wɩ:

«Nɔɔnu wɔdonj mu zɩgi Zeruzalem ni o nunɩ o maa ve tiɩ kɔdonj, ku yiri mu Zeriko. O ma vu o maɲɩ di nɔn-virna. Nɔn-virna bam ma zi-o ba vri o gwaarɩ di o wɛɛnu maama. Ba ma mag-o ba bɛri, yi ba daari ba duri ba viiri. ³¹ O na tigi da kuntu tin, We kaanɩ tu didɩba di ya wɩ cwɛɲɛ kam kuntu ni o maa ve. O na maa ve tin, o ma na nɔɔnu wɔm na tigi o yigɛ ni. O ma ywɛri o tɔgi daa o ke. ³² We-digɛ tintɔɲnu wulb

na yi Leviti tu tin di maa tɔgi da o maa kea. O na yi jɛgɛ kam tin, o ma na nɔɔnu wɔm na tigɛ. O di daa ma ywɛri o tɔgi daa o ke. ³³ Samari tu wɔdonj di deen maa wɩ bɛrɛ ni. O ma vu o yi nɔɔnu wɔm na tigi me tin. O na ne-o tin, o ŋwɩa ma zɩ-o.

³⁴ O ma vu o te. O ma kwe nugɛ di sana o ma zari o fufwɛɛ yam, yi o daari o vɔ-ya. O laan ma kwe-o o danɩ o titi binaga baɲa ni o ja vu nɔɔnu wɔdonj vɛrɛ-digɛ. Ba na yi da tin, o maa jig-o o nii lanyirani.

³⁵ Tiga na pɔɔri tin, Samari tu wɔm ma zanɩ si o ke. O ma li sɛbu-dala yale o pa wulb na te vɛrɛ-digɛ kam tin. O ma ta did-o o wɩ: «Ta n nii nɔɔnu wɔm baɲa ni n pa-ni. Sɛbu kum na wɩ yi, maɲa kalɩ a na wú joori a ba tin, aá ŋwɩ kulɩ maama n na wú ki n wɛli da tin.» »

³⁶ Zezi laan ma bwe-o o wɩ: «Kuntu tin, bantɩ batɔ wɔni, wɔɔ mu yi nɔɔnu wulb nɔn-virna bam na vri tin donj cɩga cɩga?»

³⁷ Karanyina kam ma lɛri o wɩ: «Wulb wɔm na jaani o ŋwɩa tin.»

Zezi laan ma ta did-o o wɩ: «Nan ve si n di ta n ki kuntu.»

Zezi wɩ Mariti di Mari-ba sɔɲo ni

³⁸ Zezi di o karabiɛ bam daa maa wɩ cwɛɲɛ ni ba veɛ. O ma vu o yi tiɩ kɔdonj. Kaani wɔdonj maa wɩra, o yiri mu Mariti. O ma jeeri Zezi lanyirani ba sɔɲo ni. ³⁹ Mariti nyaani di maa wɩra, o yiri mu Mari. O ma jɛni tiga ni Zezi tee ni, yi o cɛgi o taani dɩm maama. ⁴⁰ Mari na je kuntu tin, Mariti ma tiini o cɛ titɩɲa ni yi o liɛ. O ma vu Zezi te o wɩ: «A Yuutu, nii amu na zɩgi a tɩɲa a yirani, yi a nyaani wɔm cim. Nmu yigɛ tɛrɛ na? Ta did-o si o zanɩ o wɛli-ni.»

⁴¹ DÍ Yuutu Zezi ma lɛr-o o wɩ: «Mariti, Mariti, nmu na li zanzan tin mu jigɩ-m ku yaara. ⁴² Wonjo kɔdonj yirani mu daari. Mari mu li kulɩ na lana tin si o ki, yi nɔɔn-nɔɔnu bá wanti o ci-ku.»

11

Zezi na bri o karabiə Wε-loro te tin
(*Matiyu 6:9-13, 7:7-11*)

¹ Dε didwɪ mɪ Zezi dɛɛn ve jəgə kadoŋ sɪ o warɪ Wε. O na warɪ Wε o ti tin, o karabiə bam didɔa ma ta did-o o wɪ: «Dí Yuutu, bri dɪbam dí na wó ta warɪ Wε te tin, nɪ Zan dɪ na bri o karabiə bam sɪ ba taa warɪ Wε te tin.»

² Zezi ma ta dɪ ba o wɪ: «Abam na lagɪ á warɪ Wε, sɪ á taá warɪ tintɔ doŋ:

«Dɪbam Ko,
sɪ nmɪ yɪrɪ na tiə dɪ zulə,
sɪ n paarɪ ba.

³ Ta n pa dɪbam wɔdiu dε maama sɪ kɪ manɪ dɪbam.

⁴ Yagɪ dí lwarɪm n ma n cε dɪbam, nɪ dɪbam dɪ na yagɪ dí cε balɔ na kɪ dɪbam lwarɪm tin.
Yɪ pa dí na manɪm dɪlɔ na wó pa dí tɔ tin.» »

⁵ Zezi daa ma ta dɪ o karabiə bam o wɪ: «Wε-loro nyɪ dɪ nmɪ na jigɪ n cilonɪ yɪ n zanɪ n vu o te titɪ kɔrɔ nɪ n ta did-o n wɪ: «A cilonɪ, popo a loori-m sɪ n pa-nɪ dɪpwa yatɔ, ⁶ sɪ vɔru mɪ nunɪ yigə yigə o ba a te, yɪ a ba jigɪ kulɔkulɔ sɪ a pa-o sɪ o di.»

⁷ Nmɪ cilonɪ wɔm maa zɪgɪ digə kam wɔnɪ o ta dɪ nmɪ o wɪ: «Yɪ ta n jigɪ-nɪ n yaara, sɪ manɔŋo pɪ yɪ amɔ dɪ a biə maama nan tigi dí dɔ mɪ. A bá wanɪ a zanɪ a wəli-m.»

⁸ N cilonɪ wɔm wó wanɪ o ta kɔntɔ doŋ na? A nan lagɪ a ta abam sɪ, o ya zɪ wɔ zanɪ o pa nmɪ wɔdiu kɔm á cilonɔ kɔm ŋwaanɪ dɪ, nmɪ na zɪgɪ da taan n loor-o dɪ baarɪ tin, o laan wó sɛ o zanɪ o pa-m kulɔ maama n na lagɪ tin.

⁹ A nan lagɪ a ta abam sɪ á loori-na Wε, sɪ Dɪ wó pa abam kulɔ á na lagɪ tin. Beerɪ-na kulɔ á na lagɪ tin, sɪ á wó na. Magɪ-na boro, sɪ baá purɪ ba pa abam. ¹⁰ Bɛŋwaanɪ wɔlɔ maama na loori Wε sɪ Dɪ pa-o wɔŋo tin wó jɔŋɪ. Wɔlɔ maama na beerɪ wɔŋo Wε tee nɪ tin wó na-kɔ. Baá purɪ ba pa wɔlɔ maama na magɪ boro tin.

¹¹ Abam wɔlɔ na jigɪ bu yɪ o na loori-m kaləŋə, nmɪ wó sɛ n pa-o bɪsankwɪa na? ¹² O na loori cɪcarɪ, nɪ sɛ n kwe nɔŋɔ n pa-o na? ¹³ Aye. Abam wɔrɔ na ba lana yɪ á ta ye sɪ á pa á biə wo-laarɔ tɪlɔ ba na lagɪ tin, dí Ko Wε dɪlɔ na wɔ wɛyuu nɪ yɪ Dɪ lana Dɪ dwe abam tin bá pa nɔɔna balɔ na loori-Dɪ Dɪ Joro kɔm tin na?»

Wɔɔ dam mɪ Zezi mai o zəli sɪtaana?

(*Matiyu 12:22-30, Marɪkɪ 3:22-27*)

¹⁴ Dε didɔa mɪ Zezi dɛɛn zəli cɪcɪrə nɔɔnɔ wɔdoŋ yɪra nɪ. Cɪcɪrə kam ya pɛ nɔɔnɔ wɔm jɪ mɪmaa mɪ. Ka na yagɪ o yɪra tin, o laan maa ŋɔɔna. Kɔ ma sɔ nɔn-kɔgɔ kɔm lanyɪranɪ. ¹⁵ Nɔɔna badaara na nɛ tin ba maa wɪ: «O na wai o zəli sɪtaana tin, kɔ yɪ sɪtaana-pɛ Belizebulɪ dam ŋwaanɪ mɪ.»

¹⁶ Ba badaara maa kwaanɪ sɪ ba manɪ o dam dɪm ba nii, yɪ ba wɪ, o manɪ sɪ o kɪ wo-kɪnkagɪlɪ dɪlɔ na wó bri-ba nɪ o dam dɪm sɪnɪ dɪ nunɪ Wε te tin mɪ.

¹⁷ Zezi ma lwarɪ ba wɔbɔŋa na yɪ te tin. O ma ta dɪ ba o wɪ: «Tɪw kulɔ paarɪ na pɔɔrɪ kuni bile yɪ ba jigɪ daanɪ tin, kɔ bá daanɪ kɔ cɔgɪ. Kampwara na zɔ sɔŋɔ kulɔ wɔ tin, kɔv tɔ mɪ. ¹⁸ Sɪtaana-pɛ dam dɪm na sɪnɪ dɪ pɔɔrɪ bile, dɪ paarɪ dɪm bá daanɪ dɪ cɔgɪ. Abam na tɛ á wɪ, kɔ yɪ Belizebulɪ dam ŋwaanɪ mɪ a wai a zəli sɪtaana tin, mɪ pɛ a ta kɔntɔ doŋ. ¹⁹ Kɔ na sɪnɪ kɔ yɪ amɔ jigɪ Belizebulɪ dam mɪ a maa zəli sɪtaana, abam nɔɔna bam dɪ nan mai dam dɪm kɔntɔ mɪ ba maa zəli-ya na? Abam titɪ nɔɔna bam na kɪ te tin mɪ bri sɪ cɪga tɛrɪ á tee nɪ. ²⁰ Kɔ nan yɪ Wε titɪ dam mɪ a mai a zəli sɪtaana. Kɔ maa bri nɪ Wε manɪ Dɪ ba abam te Dɪ dɪ paarɪ nɔɔna titarɪ nɪ.

²¹ Sɪtaana-pɛ nan nyɪ dɪ nɔn-dɪdɛɛrɔ na jigɪ taja dɪ cɪna o maa yɪrɪ o sɔŋɔ te tin. O na yɪrɪ-kɔ tin, o jɪjɪgɪrɔ tum bá je. ²² Nɔɔnɔ wɔdoŋ nan na tuə, yɪ o dam na dwe nɔn-dɪdɛɛrɔ wɔm, kɔntɔ tu wó wanɪ nɔn-dɪdɛɛrɔ wɔm. O laan wó vrɪ

o taja di o cuna yalɔ o na tugi tin maama. O daari o kwalimɔ o jɔjɔru tum maama o manɔ o pa noona.

²³ Nɔɔnɔ wɔɔɔ maama nan na dai a nɔɔnɔ tin yi a dum mu. Nɔɔnɔ wɔɔɔ maama nan na ba togi o lai a noona o ki jɔgɔ didba tin, o jagɔ-ba mu.»

Zezi na ηoɔnɔ o brɔ cicirɔ na joori ka ba nɔɔnɔ tee ni te tin (Matiyu 12:43-45)

²⁴ «Cicirɔ na nunɔ nɔɔnɔ yira ni, ka laan wɔ vu ka beeri kapwɔrɔ yigɔ mu, si ka lagɔ je ka sin da. Ka nan na beeri ka ga, ka laan wɔ ta ka wɔ: «Aa joori a vu a na nunɔ mɛ tin mu, a taa wɔra.» ²⁵ Ka na joori ka vu nɔɔnɔ wum te yi ka na si jɔgɔ kam fɔgi ka kwe lanyiranɔ, ²⁶ ka laan wɔ joori ka vu ka lagɔ ciciri sirpe silɔ na tiini si yi balwaarɔ si dwe ka titi tin. Si ma togi daanɔ si vu si zɔɔrɔ da. Kuntu, nɔɔnɔ wum laan wɔ tiini o na cam ku dwɛni faɔa.»

Balɔ na sɛ We taanɔ tin mu jigɔ yu-yoɔo

²⁷ Zezi na zigɔ o ηoɔnɔ kuntu tin, kaanɔ wɔdonɔ togi o wɔ kɔgɔ kum wɔnɔ, o ma ta di kwɔr-dia o wɔ: «Kaanɔ wɔɔɔ na lɔgi-m yi n ηoɔgi o yili tin mu yi yu-yoɔo tu.»

²⁸ Zezi ma lɛri o wɔ: «Balɔ na ni We kwɔrɔ yi ba sɛ tin mu jigɔ yu-yoɔo ba dwe didɔ.»

Balɔ na vin We cigɔ kam tin wɔ na bɔra na? (Matiyu 12:38-42)

²⁹ Nɔn-kɔgɔ kum ma tiini ku pɔnɔ daanɔ. Zezi daa ma ta o wɔ: «Zim noona yi nɔn-balwaarɔ mu. Ba lagɔ si a ki wo-kɔnkagɔli mu a brɔ-ba, si ku taa yi maana ku pa-ba. Ba nan ba na, ku na dai wo-kɔnkagɔli dilɔ na manɔ di ki We nijonnu Zonasɔ tee ni faɔa faɔa tin. ³⁰ Wɔntɔ dɛɛn brɔ We dam Niniivi tiinɔ tee ni, si ku taa yi maana ku pa-ba. Amɔ Nabiin-bu wum di wɔ ji maana zim noona bam ηwaanɔ, ni ku dɛɛn na ki Zonasɔ te tin. ³¹ We sariya dɛ dum na yiɔ, pakana kalɔ dɛɛn na te Saba tiv faɔa faɔa tin wɔ zanɔ o di zim noona

bantu sariya, yi o vi-ba bɔra. Wɔntɔ dɛɛn zanɔ o titi tiv kulɔ na tiini ku yi yigɔ yigɔ ni tin o ba Pe Salomɔn te, si o cɔgi o swan taanɔ dum. Wɔɔɔ nan na dwe Salomɔn tin wɔ abam tee ni, yi a ba lagɔ si a cɔg-o. ³² Niniivi tiinɔ di wɔ zanɔ dɛ dum kuntu ni ba di zim noona bantu sariya, beɔwaanɔ Zonasɔ na ve ba te o tooli-ba We kwɔrɔ kam tin, ba lɛni ba wɔrɔ ba yagɔ kɔm-balwaarɔ. Wɔɔɔ na dwe Zonasɔ tin nan wɔ abam tee ni, yi a wɔ sɛ-o.»

We cigɔ kam na pai dibam pooni te tin (Matiyu 5:15, 6:22-23)

³³ «Nɔɔnɔ na jigɔ kanɔ, o ba sɛ o tarigi-ka o zigɔ gugoro ni, naa o pu-ka titɔgɔ kuri ni. O nan wɔ kwe-ka o palɔ weɛnɔ mu, si balɔ na zu digɔ kam wɔ tin taa nai pooni dum. ³⁴ Nmɔ yiɔ mu nyɔ nɔnɛɛnɔ kanɔ kalɔ na pai n yira jigɔ pooni te tin. Kuntu tin, n yiɔ na lana, ku pai n yira maama wɔ pooni wɔnɔ mu. N yiɔ nan na ba lana, ku pai n yira maama wɔ lim wɔnɔ mu. ³⁵ Kuntu ηwaanɔ, ta n yiri n titi si pooni dilɔ na wɔ nmɔ wɔnɔ tin daa yi zanɔ di ji lim. ³⁶ Nmɔ yira maama na jigɔ pooni yi lim di funfun tɛrɔ, kuvɔ pa n yira maama wɔ pooni wɔnɔ mu, nɔnɛɛnɔ kanɔ na pai pooni wɔra te tin.»

Lɛrɔ na wɔ ba Farizian tiinɔ di cullu karanyina tiinɔ banɔ ni te tin

(Matiyu 23:1-36, Mariki 12:38-40, Luki 20:45-47)

³⁷ Zezi dɛɛn na ηoɔnɔ wɛɛnu tum kuntu o ti tin, Farizian tu didba ma bɛɔ-o, si o da o vu o sɔɔo o di wɔdiu. O ma vu o zu sɔɔo kum o jɛni si o di. ³⁸ Farizian tu wum ma na si Zezi wɔ santɔ o jɛa si ku togi ba cullu tum cwɛɔ. Ku ma su-o. ³⁹ Dɔ Yuutu Zezi ma ta did-o o wɔ: «Ei! Abam Farizian tiinɔ na lagɔ a di wɔdiu, a yɛni a fɔgi a sin a zwi di a kabɛli kwe lanyiranɔ. Ku daari abam titi nan su di digiru mu. A wɔrɔ su di ηwɔnɔ di wo-balwaarɔ kɔm. ⁴⁰ Abam yi jwɛɛru mu. We

nan mu wu ki wænu maama wuru di ti kwe na? ⁴¹ A nan manɔ si á kwe á na jigi kulɔ tun á pa yinigə tiinə di á wuru maama. Á na ki kuntu, á kulɔkulɔ daa bá ta jigi digiru.

⁴² Abam Farizian tiinə-ba, lɛɛru wu á yuu ni. Bɛɛwaani, ku na manɔ ku yi dwə dwi maama ba zi ba daga di, á yəni á li kulɔ na yi We nyim tun á pa-DI. Ku lana. Ku daari abam yigə tərə di ciga tɔgum di We sono. Ku ya manɔ si á taá ki tintu wænu tum mu, si á yi yagi We niə yadaara yam.

⁴³ Abam Farizian tiinə-ba, lɛɛru wu á yuu ni. Bɛɛwaani, á na zu á We-di sum, á lagi je-kamunnu mu si á taá je yigə ni. Á na ve yaga, á lagi si nɔɔna maama taa tui ba zuli abam.

⁴⁴ Lɛɛru wu á yuu ni. Bɛɛwaani á nyi di yibeelə yalɔ na saari ya daari tɔga yi nɔɔna tɔgi ya banja ba kea yi ba yəri ya ni ni tun mu.»

⁴⁵ We cullu karanyina didba ma ləri Zezi taani dum o wi: «Karanyina, nmɔ na jigi wænu tilɔ n nɔɔni tun, n twi dibam di mu.»

⁴⁶ Zezi ma ləri o wi: «Abam balu na yi We cullu karanyina tiinə tun, lɛɛru wu á di yuu ni. Bɛɛwaani abam yəni á yaari nɔɔna di wo-dɛɛru si ba taa tɔga. Ku maa nyi di á na pa ba zɔɔni zila yalɔ na dunə ya dwe ba zɔɔni tun, yi abam titi ba se si á twəri zila yam finfin di á zəɔi.

⁴⁷ Lɛɛru wu á yuu ni. Bɛɛwaani abam yəni á fɔgi á ki fanja fanja We nijonɔnə bam yibeelə. Ku nan yi á kwə-nakwa mu gu-ba. ⁴⁸ Á kəm dum bri ni á se kəm-balwaaru tilɔ á kwə-nakwa bam na ki tun. Bantu dɛɛn gu We nijonɔnə bam, yi abam titi laan fɔgi á kwe ba yibeelə yam. ⁴⁹ Abam na tɔgi á kwə kənə kuntu tun, We dilɔ na manɔ DI ye wænu maama tun tagi abam nwaani DI wi: «Aá tɔɔni a nijonɔnə di a tintɔɔna ba tee ni. Ba ma wú ja ba badaara ba gu, yi baá yaari badaara.» ⁵⁰ Kuntu nwaani We wú pa á na cam zanzan, ni ku yi abam titi mu gu We nijonɔnə

balu maama ba na gu lugu pulim ni si ku ba ku yi zim tun, ⁵¹ ku na puli Abelɔ ni si ku ba ku kweeli di Zakari wulɔ ba na gu We kaanum bimbim dum di DI di-laa kum titari ni tun. A lagi a ta ciga mu di abam si, kəm-balwaaru tum kuntu maama caa wú ta wu zim nɔɔna bam yuu ni.

⁵² We cullu karanyina tiinə-ba, lɛɛru wu á yuu ni. Bɛɛwaani á yəni á ci nɔɔna si ba yi lwarɔ We ciga kam. Abam titi wu se si á jonɔ-ka, yi á daari á wu pɛ balu na lagi ba jonɔ-ka tun cwəɔɔ si ba jonɔ.»

⁵³ Zezi laan ma nunɔ jəgə kam kuntu ni o viiri. We cullu karanyina tiinə bam di Farizian tiinə bam maa ba lagi o taani di finfin di. Ba ma yaari o di bwiə zanzan. ⁵⁴ Ba maa lagi si ba pa o nɔɔni o tusi, si ba wani ba ja-o.

12

*Dí na wó ta jigi dí titi te tin
(Matiyu 10:26-33, 12:32, 10:17-20)*

¹ Manja kam kuntu ni kɔ-fɔɔ zanzan ya lagi daani Zezi tee ni. Ba dɛɛn yi nɔɔna murrɔ murrɔ mu. Ba tiini ba pɔni daani yi ba nɔni daani. Zezi ma puli o ta di o karabiə bam o wi: «Á fɔgi á ci á titi, si á yi pa Farizian tiinə bam di abam ba dabɔlɔ dum, di ba na yi pipirinyina yi ba səgi ba ki wo-balwaaru te tin. ² Kulɔ maama na səgi nɔɔna tee ni tun, ku jwa wú ba ku lwarɔ jaja. ³ Kuntu tun, abam na səgi á ta kulɔ maama tun wú nunɔ pɔni mu si nɔɔna maama ni. Abam na waasi wonɔ kulɔ digə wuni tun, nɔɔna wú di nayuu ba tɔɔli-ku.

⁴ A cilonnə-ba, a lagi a ta abam si á yi taá kwarɔ fɔvɔni di balu na wai ba gu á yira yam yi ba daa wari ba ki abam kulɔkulɔ ba wəli da tun. ⁵ A nan wú bri abam á na manɔ si á taá kwarɔ wulɔ tun. Á manɔ si á taá kwarɔ We mu, bɛɛwaani dintu jigi dam si DI gu abam si DI daari DI di abam min-tu ni. A lagi a ta abam si dintu mu á manɔ si á taá kwarɔ.

⁶ Kɔ na yi kabəmbəli, ba yəni ba yəgi suntu mwali mwali mu. Wɛ nan ba swe si didba didba ni ni. ⁷ Wɛ maŋi Di ye abam yuuywe sum ni na mai te tin. A yi taá kwarɛ fɔni, si abam didba didba jigi kuri á dwe kabəmbəli zanzan.

⁸ A lagɛ a ta abam si nɔɔnu wɔlu maama na zigɛ nabiinə yigə ni o bri jaja si o yi a nɔɔnu tin, amɔ Nabiin-bu wum di wó zigɛ kuntu tu kwaga ni a bri ni o yi a nɔɔnu Wɛ malesɛ sum yigə ni. ⁹ Kɔ daari, wɔlu maama na vin amɔ nabiinə yigə ni tin, amɔ di wó vin kuntu tu Wɛ malesɛ sum yigə ni. ¹⁰ Wɔlu maama na nɔɔni wo-balwaarɔ o pa amɔ Nabiin-bu wum tin, Wɛ wó sɛ si Di ma cɛ kuntu tu. Wɔlu nan na nɔɔni o twi Wɛ Joro kum tin, Wɛ bá sɛ si Di ma cɛ-o.

¹¹ Nɔɔna wó ja abam ba vu ba saŋi Zwifə nakwa tee ni di tɔ kum yigə tiinə tee ni di didɛra tee ni. Ba na ki abam kuntu, si á yi taá liə di á na wó nɔɔni kulɔ si á ma vri á titi, naa á na wó tɔli taani dim te tin. ¹² Kantu maŋa kam ni Wɛ Joro kum wó pa á lwarɛ á na maŋi si á ta kulɔ tin.»

Jjigirɔ na bá wani ti pa nɔɔni te tin taani

¹³ Nɔɔnu didba mu togɛ o wɔ kɔgɔ kum wani, o ma ta di Zezi o wɔ: «Karanyina, a loori-m si n ta a zumbaarɔ wum, si o kwe wənu tɔlu dibam ko na tigi o daari tin o maŋi amɔ nyim o pa-ni.»

¹⁴ Zezi ma lər-o o wɔ: «A cilon. Wɔɔ mu tinji amɔ si a di abam taani naa si a maŋi á jjigirɔ a pa abam?»

¹⁵ O laan ma ta di ba maama o wɔ: «Á taá yiri á titi di wo-swənə zanzan. Nɔɔnu jjigirɔ na daga te, ti bá wani o nɔɔni ti yiri, o na maŋi o yi nadum te di.»

¹⁶ Zezi laan ma maŋi mumaŋa o bri-ba o wɔ: «Nadum wodon mu wura. O maa jigi kari si na ki wodiiru zanzan si pa-o. ¹⁷ O ma bunɔ o wɔ: A nan wó ki ta mu? Je daa tərə si a ki a wodiiru tim maama da.»

¹⁸ O laan ma bunɔ o wɔ: «A na wó ki te tin, á magɛ a tuli sum maama mu a di tɔga ni, si a daari a lo tuli-ze, si a wani a pɛ a wo-vaalu tim di a wənu tim maama a ki da.»

¹⁹ A laan wó ta a wani a wɔ: «A jigi wənu tɔlu maama a na lagɛ tin si kɔ taa ve bina kɔgɔ kɔgɔ. Liə daa bá jani. Á ta ki a wɔbunə na lagɛ te tin, a di yi a nɔɔni yi a ki wɔpolo.» ²⁰ Wɛ ma ta did-o Di wɔ: «Nmu yi joro mu. Titi dintu wani á joni n nɔɔni. Kuntu tin, wɔɔ mu wó ta te wənu tɔlu maama n ya na jigi tin?» ²¹ «Kɔ yi kuntu don mu di wɔlu maama na tinji jjigirɔ zanzan o pa o titi yi o ba jigi kulɔkulɔ Wɛ tee ni tin.»

Baŋa-Wɛ na nii dibam baŋa ni te tin

(Matiyu 6:19-21,25-34)

²² Zezi ma ta di o karabiə bam o wɔ: «Kuntu nɔɔni mu a lagɛ a ta abam si á yi taá jigi liə di lugu baŋa kulɔkulɔ, kɔ na yi á ni-wodi, naa á na wó zɔ gwaarɔ tɔlu tin.

²³ Benwaani á nɔɔni gari wodiiru. Yira yalu Wɛ na pɛ abam tin di maa gari gwaarɔ. ²⁴ Nan maani-na á nii bacangaarɔ na yi te tin. Ti ba duə, yi ti ba zagɛ mina. Ti ba jigi tuli di tikəri si ti ki wodiiru da. Kɔ nan yi Wɛ mu nii ti baŋa ni di ti ni-wodi.

Abam nan tiini á jigi kuri á dwe zunə bam. ²⁵ Abam wɔluwɔlu bá wani o tonji o nɔɔni di finfin di, o na maŋi o li te di. ²⁶ Á bá wani kɔ finfin di á ki, bɛɛ nan mu yi á jigi liə di wənu tɔlu maama na daari tin?

²⁷ Maani-na á nii ga-punnu tim lam na yi te tin. Tintu nan wari ti tɔni, yi ti wari gwaarɔ ti sɔ. Nan taá ye-na ni, tintu jigi lam ti dwe pɛ Salomɔn deen na maŋi o zɔri gwar-nunɔ tɔlu tin. ²⁸ Kɔ nan na yi gaarɔ tim kuntu, tintu ba jigi de di nɔɔni na zwe-ti. Di kuntu di, Wɛ ta mu pai ti jigi lam kuntu don. Kuntu nɔɔni, kɔ na yi abam, Wɛ tiini Di nii abam baŋa ni. Bɛɛ mu yi á ba ki á wo-didba di Wɛ?

²⁹ Á yi taá jigi wɔbun-fara di á na wó ki te si á na wodi á di tin. Á

yí taá kɪ liə dɪ kuntu wɔŋɔ. ³⁰ Lɔgɔ baŋa nɔɔna balɔ na yəri Wɛ tɪn mu tiini ba buŋɪ wəənu tɪm kuntu maama wɔbuŋa. Abam Ko Wɛ nan maŋɪ Dɪ ye nɪ abam maŋɪ sɪ á taá jɪgɪ wəənu tɪm kuntu. ³¹ Abam maŋɪ sɪ á pa á wɔbuŋa taa tɔgɪ Wɛ paari dɪm mu. Á na kɪ kuntu, Wɛ laan wú wəli abam wɔŋɔ kulɔ na daari tɪn.

³² A nɔɔna bam á na ba daga tɪn, yí pa-na fɔbɔnɪ taa jɪgɪ abam. Abam Ko Wɛ wɔbuŋa mu lagɪ sɪ Dɪ pa abam tɔgɪ á di Dɪ paari dɪm. ³³ Kwe-na á jɪjɪgɪrɔ tɪm á yəgɪ, sɪ á daari á maŋɪ tɪ səbu kum á ma wəli yinigə tiinə. Kuntu mu á kwe á jɪjɪgɪrɔ á tiŋi Wɛ-sɔŋɔ nɪ, səbiə gan-lɔgɔdɪ na bá cɔgɪ mɛ tɪn. Á na tiŋi jɪjɪgɪrɔ Wɛ tee nɪ, tɪ daa bá je. Nwɪna daa bá wanɪ ba ŋɔ-tɪ, yí tua bá wanɪ ka mu-tɪ ka cɔgɪ. ³⁴ Bɛŋwaanɪ, abam jɪjɪgɪrɔ na tigi mɛ tɪn, á bɪcara dɪ tigi dáanɪ mu.»

Dí na wú ta jɪgɪ dí tɪtɪ te sɪ dí Yuutu joori o ba tɪn

(Matiyu 24:42-51, 10:34-36, 16:2-3, 5:25-26, Mariki 13:32-37)

³⁵⁻³⁶ Zezi ta ma ta o wɪ: «Á taá fɔgɪ á cɔ á tɪtɪ, nɪ nɔɔna balɔ yuutu na nuŋɪ o vu sɪ o di kadiri candiə yí ba jɪgɪ tɪna sɪ o joori o ba tɪn. Ba ma fɔgɪ ba vɔ ba gwaarɔ dɪ vwɪ, yí ba tarɪgɪ ba min-zwəənu ba zɪgɪ ba tee nɪ. Ba yuutu wɔm na tu o yí manco-pɪna o magɪ boro, ba laan wú wanɪ ba zanɪ lɪla ba pɔrɪ ba pa-o. ³⁷ Ba yuutu wɔm na joori o ba, yí tɪntɔŋna balɔ na zɪgɪ ba niə yí ba ba dɔ tɪn, kúv jɪ wɔpɔlo dɪ ba. A lagɪ a ta cɪga mu dɪ abam sɪ, ba yuutu wɔm laan wú pa ba jəni ba di wɔdiu. O ma wú vɔ o gɔrɔ dɪ vɔa, sɪ o kwe wɔdiu kum o vu o zɪgɪ sɪ ba di. ³⁸ O nan na joori o ba tɪtɪ kɔrɔ nɪ dɪ, yí o tɪntɔŋna bam ta na zɪgɪ ba niə yí ba ba dɔa, kúv jɪ wɔpɔlo dɪ ba.

³⁹ Á taá ye sɪ, sɔŋɔ tu ya na lwarɪ maŋa kalɔ ŋwɪnɔv na lagɪ o ba tɪn, o ya bá pa ŋwɪnɔv wɔm na cwəŋə o zɔ o ŋɔ. ⁴⁰ Kuntu ŋwaanɪ abam maŋɪ

sɪ á cɪ á tɪtɪ mu, sɪ amɔ Nabiin-bu wɔm lagɪ a ba maŋa kalɔ abam na ba tɪna nɪ aá ba tɪn mu.»

⁴¹ Pɪyɛɛrɪ ma bwe Zezi o wɪ: «Dí Yuutu, nmɔ na maŋɪ mɪmaŋa yantu tɪn, kɔ yí dɪbam yɪranɪ ŋwaanɪ mu naa nɔɔna maama ŋwaanɪ mu?»

⁴² Dí Yuutu Zezi ma ləri o wɪ: «Wɔɔ mu yí tɪntɔŋ-ŋum wɔlɔ na jɪgɪ wɔbuŋa tɪn? O nyɪ nɪnɛɛnɪ tɪntɔŋnɔ wɔlɔ o yuutu na yagɪ o tɪtɔŋa o pa-o yí o daari o vu cwəŋə tɪn. O yuutu wɔm ma li-o sɪ o taa nii o donnə tɪntɔŋna bam baŋa nɪ, sɪ o daari o taa pa-ba ba ni-wɔdiu de maama. ⁴³ O sɔŋɔ tu wɔm na joori o ba, yí o na piini dɪ o kɪ kulɔ maama o na pɛ-o sɪ o kɪ tɪn, tɪntɔŋnɔ wɔm kuntu laan wú na wɔpɔlo. ⁴⁴ A lagɪ a ta cɪga mu dɪ abam sɪ, o yuutu wɔm laan wú pa o taa nii o jɪjɪgɪrɔ maama baŋa nɪ mu.

⁴⁵ Tɪntɔŋnɔ wɔm nan na buŋɪ o wɪ, o yuutu wɔm daanɪ zanzan yí o ba tui, yí o na jɪgɪ o donnə tɪntɔŋ-baara dɪ tɪntɔŋ-kaana bam o maga, o di o gaala, yí o nyɔ sana o bugə, ⁴⁶ tɪntɔŋnɔ wɔm kuntu yuutu wɔm laan wú joori o ba, de dɪm tɪntɔŋnɔ wɔm na ba jɪgɪ tɪna dɪ maŋa kalɔ o na wú ba tɪn. O yuutu wɔm na tu o pɪr-o kuntu, o laan wú pa o na cam, yí o daari o pa o da dɪ balɔ na vɪn Wɛ cɪga kam tɪn o na yaara zanzan.

⁴⁷ Tɪntɔŋnɔ wɔlɔ maama na lwarɪ o yuutu wɔbuŋa na lagɪ sɪ o kɪ kulɔ tɪn, yí o na wɔ sɛ sɪ o ja o tɪtɪ o kɪ-kɔ, kuntu tu wú na magɪrɔ zanzan.

⁴⁸ Kɔ daari, wɔlɔ na yəri o yuutu na lagɪ sɪ o kɪ kulɔ tɪn, yí o na kɪ kulɔ na maŋɪ sɪ ba mag-o tɪn, kuntu tu wú na magɪrɔ fɪnfɪn mu. Wɔlɔ maama ba na pɛ wəənu zanzan tɪn, baá bwe-o wəənu zanzan bwɪə. Nɔɔnɔ wɔlɔ na jonɪ wəənu zanzan sɪ o taa nii-tɪ tɪn, Wɛ wú bwe-o wəənu zanzan kɔ ja gaalɪ.»

⁴⁹ Zezi daa ta ma ta o wɪ: «Amɔ tu lɔgɔ baŋa sɪ a tarɪgɪ mini mu a ma zwɛ-kɔ. A nan ya lagɪ dɪ a wɔ maama sɪ mini dɪm na maŋɪ dɪ ya tarɪgɪ mu. ⁵⁰ Amɔ nan maŋɪ sɪ a zɔ

yaara wu, nuneeni a na wu miisi na wuni te tin mu. A nan wu wu-cogo wuni mu, si ku taa ve manja kam ku na wu ki ku ti tin. ⁵¹ Amu na tu lugu banja tin, a buji si ku yi si a pa noona fogi daani mu na? Aye. A tu si a pa noona poci daani mu. ⁵² Ku na puli zim ku maa ve, soho didba wuni noona banu na wura, baá poci daani bató di bale. ⁵³ Ko di o bu wu poci daani. Nu di o buko di wu poci daani. Kaani di o baru nu di wu poci daani.»

⁵⁴ Zezi laan ma ta di non-kogo kum o wi: «Á na ne kunkwænu na wura ti zanja me seeni dba na zigí da ka ni tin, á yèni á ta lila si dba lagi ka ni, yi kaá suni ka ni mu. ⁵⁵ Ku daari gungun-korru viú na wura ku fulé, á yèni á wí lón-wíá maa búna, yi kubú suni ku ki kuntu mu. ⁵⁶ Abam yi pipiri-nyúna mu. Abam wai á nii weyuu di tiga banja á ma lwarí tiga kam yibiyè na wu ta yi te tin. Bèè nan mu yi á wari á lwarí wænu tlu na wura ti ki lele tin kuri?

⁵⁷ Bèjwaani mu yi abam ba buja, si á lwarí kulú na lana tin si á taá kía? ⁵⁸ Ku nyi di noonu na jaani-m o vu o sari sariya jègè ni te tin. Abam ta na wu cwèhè ni á maa ve tin, si n kwaani n pa á fogi daani. Ku na dai kuntu, o laan wu ja nmu o ki sariyadiru wum jija ni. Wuntu di laan ma wu ki nmu o tintuhnu jija ni, si o ki nmu púna digè ni. ⁵⁹ A lagi a ta nmu si ní ta n wura taan. N na wu nwi jini dim maama n ti, ba bá yagi-m.»

13

Dí na wu lani dí wuru, dí wu na cogim

¹ Kantu manja kam ni noona badonnè maa ba Zezi te, yi ba ta did-o Galile tiinè badonnè taani. Góvirma tu Pilati deen jaani bantú o gu manja kalu ba na wura ba kaani Banja-Wè tin, o pa ba jana nunji ka gwaani di vara jana. ² Zezi ma lèri noona bam o wi: «Galile tiinè bantú na tiini ba na cam kuntu don tin, á buji si ku yi ba na tiini ba

yi non-balwaarú ba dwe ba donnè bam tin nwaani mu na? ³ Aye, ku dai kuntu. Abam titi di na wu lani á wuru á yagi kəm-balwaarú tin, abam maama di wu cogi kuntu don mu. ⁴ Ku ta na yi noona fugè-nana balu ya na tigi Silva ni manja kam weyuu digè na tu ba banja ni tin, á buji ni ku yi ba na manji si ba na cogim ku dwèni Zeruzalem tiinè badonnè bam tin nwaani mu na? ⁵ Aye, ku dai kuntu. Abam titi na wu lani á wuru á yagi kəm-balwaarú tin, abam maama di wu cogi kuntu don mu.»

Kapuru kulú na ba jaani tin mumaña

⁶ Zezi laan ma manji mumaña o bri-ba o wi: «Noonu mu wura. O ma jèri kapuru o kara wuni. O ma vu si o nii, oó na ku biè o gwèri na. O ma wu ne. ⁷ Ku na ba lèri biè tin, o ma ta di o tintuhnu wum o wi: «Nii, doon jigi búna yató mu a na tui a laga ku biè yi a ba nai kulukulu. Nan goni-ku n di tiga ni, si ku zigí da kafe mu.»

⁸ Tintuhnu wum ma lèr-o o wi: «A yuutu, yagi si ku daa ki bini didba ku wèli da. Aá ku goho a kaagi ku maama yi a ki pupono da. ⁹ Bini daa na yiè yi ku na lægi biè, ku lana. Ku nan daa ta na wu lægi, dí laan wu go-ku dí di tiga ni.»

Zezi na pè kaani wudon na yazura ba siun de ni te tin

¹⁰ Zwifè bam siun de didon deen ma yi. Zezi maa wu ba Wè-digè kam ni o bri-ba Wè taani. ¹¹ Kaani wudon maa tógi o wura, cicirè na jig-o ka yaara di yawu taan bina fugè-nana, ka pa o tii mu, o wari o kwèni wèni. ¹² Zezi na ne-o tin, o ma ta did-o si o ba o te. O laan ma ta did-o o wi: «Kaani, n ne bwèlim, n sin di n yaara yam.» ¹³ O na tagi kuntu tin, o ma zi o jia o banja ni. Bidwi banja ni mu kaani wum kwèni wèni. O na kwèni wèni tin, o ma tee Banja-Wè.

¹⁴ Zwifè Wè-digè kam yuutu wum na ne Zezi na ki te ba siun de dim ni

yɪ o pa kaanɪ wɔm na yazurə tɪn, o bam ma zanɪ. O ma ta dɪ kɔgɔ kɔm o wɪ: «Wɛ pɛ dɪbam da yardɔ mɔ sɪ dɪ ta maa tɔŋɪ dɪ tɪtɔŋa. Kɔntɔ tɪn, á maŋɪ sɪ á taá tui da yam kɔntɔ nɪ mɔ sɪ á na yazurə, sɪ kɔ daɪ siun dɛ dɪm nɪ.»

¹⁵ Dɪ Yuutu Zezi ma lər-o o wɪ: «Abam yɪ pipiri-nyɪna mɔ. Abam wɔɔ mɔ wó ta jɪgɪ o nabɪa naa o bɪnaga yɪ o ba bwəli-ka o ja vu sɪ ka nyɔ na siun dɛ dɪm nɪ? ¹⁶ Kɔntɔ tɪn, kaanɪ wɔntɔ na yɪ Abraham dwi tu yɪ sɔtaanɪ ya vɔ-o dɪ yawɪv bɪna fugə-nana tɪn, kɔ culi sɪ a bwəl-o a yagɪ siun dɛ dɪm nɪ sɪ o sin dɪ o yawɪv kɔm na?»

¹⁷ O na tagɪ kɔntɔ tɪn, kɔ ma pa balɔ na vɪ-o tɪn na cavɪra. Kɔ daari nɔn-kɔgɔ kɔm maama maa jɪgɪ wɔpɔlo zanzan dɪ wo-kɪnkagɪla yalɔ maama o na kɪ tɪn.

*Wɛ paari dɪm na yɪ te tɪn
(Matiyu 13:31-33, Mariki 4:30-32)*

¹⁸ Zezi daa ma ta o wɪ: «Wɛ paari dɪm nyɪ dɪ bɛɛ? A ma bɛɛ mɔ a maŋɪ-dɪ a brɪ abam? ¹⁹ Wɛ paari dɪm nyɪ dɪ nɔɔnɔ na kwe wo-duu na yɪ mɪmɪnɔv o vu o du o kadugə nɪ. Wo-duu kɔm kɔntɔ ma nuŋɪ, yɪ kɔ tiini kɔ ji tu-kamunu. Zunə laan ma ba ba sɔ ba pwəru tiu kɔm yuu nɪ.»

²⁰ Zezi daa ma ta o wɪ: «A ta wó ma bɛɛ mɔ a maŋɪ Wɛ paari dɪm na nyɪ te tɪn a brɪ abam? ²¹ Dɪ nyɪ dɪ kaanɪ na kwe dabɪlɪ o gwaanɪ dɪ dɪpɛ muni zwɪ-zɛ sɪtɔ te tɪn. Dɪ laan ma pa dɪpɛ muni dɪm maama fɔlɪ.»

*Dɪ na wó zv Wɛ paari dɪm wɔntɔ te tɪn
(Matiyu 7:13-14,21-23)*

²² Zezi dɛɛn wɔ cwəŋə nɪ o maa ve Zeruzalem. O na maa ve tɪn, o tɔlɪ tɪnɪ dɪm maama yɪ o brɪ-ba Wɛ taanɪ. ²³ Nɔɔnɔ wɔdɔŋ ma bwe-o o wɪ: «A Yuutu, nɔɔna finfɪn yɪranɪ mɔ wó na vrɪm na?»

Zezi ma ta dɪ nɔɔna bam o wɪ: ²⁴ «Á taá cv á tɪtɪ sɪ á kwaanɪ á da ni dɪlv na pɪnɪ tɪn á zv Wɛ paari dɪm wɔ. A lagɪ a ta abam sɪ nɔɔna zanzan wó ba ba beeri sɪ ba zv, yɪ

ba bá wanɪ ba na cwəŋə. ²⁵ Maŋa kam na yiə, yɪ sɔŋɔ tu zanɪ o pɪ o manɔŋo, abam laan wó ba á zɪgɪ pooni nɪ á magɪ boro, yɪ á loori á wɪ: «Dɪ Yuutu, popo, pɔrɪ sɪ dɪ zv.» O laan wó ləri o wɪ: «A yəri abam na nuŋɪ mɛ.» ²⁶ Abam laan wó ta wɪ: «Dɪbam ya tɔgɪ dɪ nmɔv dɪ jəni dɪ di wɔdiu. Kɔ yɪ dɪbam tɪv kɔm cwe sɪm wɔntɔ mɔ n zɪgɪ da n brɪ Wɛ taanɪ.» ²⁷ O nan ta wó ləri abam o wɪ: «A yəri abam. Joori-na daa nɪ, abam kəm-balwaarɔv tiinə bam.»

²⁸ Kɔ na kɪ abam kɔntɔ, á wó na Abraham dɪ Yizakɪ dɪ Zakɔbɪ na je Wɛ paari dɪm wɔntɔ, kɔ wəli dɪ Wɛ niŋɔŋnə bam maama. Abam tɪtɪ nan bá na cwəŋə sɪ á zv. Abam wó maŋɪ mɛ yaara na wɔra yɪ nɔɔna keerə yɪ ba dɔnɪ ba nwa tɪn. ²⁹ Nɔɔna wó nuŋɪ lɔgɔ baŋa je maama nɪ ba ba ba zv Wɛ paari dɪm wɔ, yɪ ba jəni ba di ywəni daanɪ. ³⁰ Á taá ye nɪ, nɔɔna badaara zɪm na yɪ kwaga tiinə tɪn wó ba ba ji yigə tiinə. Badaara dɪ na maŋɪ ba yɪ yigə tiinə tɪn wó joori ba ji kwaga tiinə.»

*Zezi wɔ na cɔgɪ Zeruzalem tiinə nɔɔnɔ te tɪn
(Matiyu 23:37-39)*

³¹ Maŋa kam kɔntɔ nɪ mɔ Farizɪan badonnə tu Zezi te, yɪ ba ta dɪd-o ba wɪ: «Yagɪ yo seeni sɪ n vu jəgə kadoŋ. Bɛŋwaanɪ Pɛ Erɔdɪ lagɪ sɪ o pa ba gɔ nmɔ.»

³² O ma ləri-ba o wɪ: «Vɛ-na á ta á brɪ nasɪa kam nɪ, zɪm da yantɔ nɪ a maŋɪ sɪ a taa zəli sɔtaana, sɪ a kwəri a pa nɔɔna na yazurə. Da yatɔ dɛ nɪ, a laan wó yɪ a kweelim jəgə. ³³ A nan maŋɪ sɪ a daa kwe a cwəŋə a taa kea zɪm dɪ jwaanɪ dɪ jwa yigə nɪ, bɛŋwaanɪ kɔ bá wanɪ sɪ wɔlv na yɪ Wɛ niŋɔŋnu tɪn ga o ŋwɪa yɪ kɔ daɪ Zeruzalem nɪ.

³⁴ Həii! Zeruzalem tiinə-ba, á yəni á gɔ Wɛ niŋɔŋnə yɪ á dɔlɪ nɔɔna balɔ Wɛ na tɔŋɪ abam tee nɪ tɪn dɪ kandwa. Kuni zanzan mɔ a ya lagɪ sɪ a la abam nɔn-biə a kɪ daanɪ sɪ a taa nii á baŋa nɪ, nɪnɛɛnɪ corɔ na kukwəri kɔ biə kɔ kɪ kɔ vwana kuri

ni te tin, yi abam wu se. ³⁵ Kuntu tin, We laan wu dwani DI jia abam tu kum banja ni si ku ji di-dwænu. A taá ye ni, á daa bá na-ni si ku taa ve manja kalu á na wu ta wi: <Zuli-na wulu na tu dí Yuutu We yiri nwaani tin.> »

14

Zezi na pe ya-fula tu na yazura te tin

¹ Siun de didon deen ma yi. Zezi ma vu Farizian yige tu didu sone o zu si o di wudu. O na wura tin, ba maa kwaan ba yir-o, si ba nii o na wu ki te tin. ² Ya-fula tu ma ba o zigi Zezi yige ni. ³ Zezi na ne-o tin, o ma bwe We cullu karanyina tiine di Farizian tiine bam o wi: «Dibam cullu pai cwæne si di pa noonu na yazura siun de dim ni naa ku cul?»

⁴ Ba maa cim. O ma dwe noonu wum o pa o na yazura, yi o yag-o o wi, o ve.

⁵ O laan ma bwe-ba o wi: «Abam wulu bu na tu vuli wuni siun de ni, n ba ki lila n vu n var-o n li na? Ku na yi n nabia di, n ba vu n li-ka na?»

⁶ Ba maa wari ba lar-o kulukulu.

Dí na manji si dí tu dí titi dí ki te tin

⁷ Noona balu na tu si ba togi ba di wudu Farizian tu wum sone ni tin maa lagi jone je si ba jeni. Zezi ma na ni ba lagi je-laru je mu si ba jeni da. O na ne kuntu tin, o ma manji mumaña o bri-ba o wi: ⁸ «Noonu na ki kadiri candiæ yi o beji-m si n ba n di, yi kwaan si n jeni non-kamunu jone je ni. Nmu na ki kuntu, yi non-koro na tuæ, ⁹ sone tu wulu na beji abam tin wu ba o ta di nmu o wi: <Zaji si n daari jage kam n pa noonu wuntu.> Nmu laan wu zaji n vu n jeni kwaga kwaga mu di cavura.

¹⁰ Ku daari, ba na beji-m si n vu n togi n di candiæ, ve n jeni kwaga kwaga. Nmu na ki kuntu, yi sone tu wum na tu o na-m, o laan wu ta o wi: <A cilon, zaji n ba yige n jeni.> Kuntu wu pa n na zule noona bam maama yige ni.

¹¹ Benwaani, wulu na zaji o titi tin, We wu tu kuntu tu. Wulu nan na tu o titi tin, We wu zaji kuntu tu.»

¹² Zezi laan ma ta di sone tu wum o wi: «Nmu na lagi n ki wudi-foro n pa noona, ku na yi wia ni naa didaani, si n yi beji n cilonne di n curru di n donne nadune. Nmu na ki kuntu, bantu wu wani ba jori ba di ki-m kuntu don ba ma nwi jini dim. ¹³ Nmu nan na lagi n ki candiæ, si n beji balu na yi yinige tiine di kwaru di gwan di lilwe tin, si ba ba ba di. ¹⁴ Nmu na ki kuntu, nmu wu ta n jigi yu-yone. Noona bantu don ba wani ba jori ba nwi jini dim. Manja kam We na wu pa non-nona bi ba yagi tuntu tin, nmu laan wu jone n kam dim kwære.»

Candi-fara mumaña (Matiyu 22:1-14)

¹⁵ Noonu wudon wulu na togi o je Zezi tee ni o di wudu tin ma ni o na tagi kul tin. O ma ta did-o o wi: «Noonu wulu maama na zu We paari dim wu o jeni o di ywæni daani tin mu yi yu-yone tu.»

¹⁶ Zezi ma manji mumaña o ma leri o wi: «Noonu wudon mu ya wura o ma lagi o ki wudi-foro si o pa noona. O ma beji noona zanzan si ba ba ba di. ¹⁷ Candiæ kam manja na yi tin, o ma ture o tinture si o vu o ta di balu o na beji tin ni, ba ba si wone maama ti ku yige. ¹⁸ Noona bam na ni kuntu tin, ba maama ma wura ba loori cwæne o tee ni. Ba didu ma wi: <Popo, pa-ni cwæne, si a jone kardura mu, ku yi fifiun si a vu a nii ka banja ni.> ¹⁹ Noonu wudon di ma wi: <Popo, pa-ni cwæne, si a yegi nabe fugæ mu lele kuntu si a ma va. A maa ve si a ki a nii, si wu se si va na?> ²⁰ Noonu wudon di ma ta o wi: <A di kaani mu lele kuntu. Amu daa ba wani a ba.>

²¹ Tinture wum laan ma jori sone o vu o ta di o tu wum ba na leri te tin. Sone tu wum na ni tin, o bam ma zaji. O ma ta di tinture wum o wi: <Nunji lila n vu tu kum cwe

sım yum maama n la yinigə tiinə dı kwaarv dı lilwə dı gwanı n pa ba ba ba di.> ²² Tıntuɲnɔ wum ma kɪ kuntu, yɪ o daa ta o wɪ: <Amu tu, a kɪ tite maama nmɔ na tagɪ tɪn, yɪ jəgə daa ta daari sɪ nɔɔna jəni da.> ²³ Sɔɲɔ tu wum daa ma ta dɪd-o o wɪ: <Nuɲi tɪv kum wɔ n vu n beeri cwə-bim sım maama niə nɪ, sɪ n pa balv na wura tɪn ba ba zv a sɔɲɔ kum sɪ kv su.>

²⁴ A lagɪ a ta abam sɪ, kv na yɪ nɔɔna balv a ya na bəɲi yɪ ba vɪn tɪn, bantv wɔlvwɔlv daa ba jɪgɪ ni sɪ ba tɔgɪ ba di a wɔdiu kum.»

Dí na wó kwaanı dı dí dam maama te sı dí taá tɔgı Zezi tın (Matiyu 10:37-38, 5:13, Marıki 9:50)

²⁵ Zezi na wɔ cwəɲə nɪ o maa ve tɪn, nɔn-kɔgɔ zanzan maa tɔgɪ o kwaga. O ma pipiri o nii ba seeni yɪ o wɪ: ²⁶ «Nɔɔnɔ wɔlv na tu amv te yɪ o wɔ vɪn o ko dɪ o nu, dɪ o kaanɪ dɪ o biə, dɪ o zumbaara dɪ o nyaana dɪ o nakwa, yɪ o na wɔ vɪn o titi ɲwɪa dɪ, kuntu tu bá wanɪ o ji amv karabu. ²⁷ Wɔlv maama na wɔ sɛ sɪ o tɔgɪ amv kwaga, sɪ o na yaara nɪ wɔlv na zɪɲi dagara o maa ve o tɔvɪn je te tɪn, kuntu tu bá wanɪ o ji a karabu.

²⁸ Abam wɔlv na buɲi sɪ o lɔ weyuu di-kamunu, n manɪ sɪ n da yigə n jəni n jeeli n nii, səbu kum wó wanɪ digə kam kv lɔ kv ti naa kv bá wanɪ. Kv dai kuntu na? ²⁹ N na wɔ kɪ kuntu, yɪ n na cwɪ digə kam kuri yɪ ka daa warɪ ka guri, balv maama na lwarɪ tɪn wó ta mwanɪ nmɔ, ³⁰ yɪ ba wɪ: <Nɔɔnɔ wuntu puli digə lɔɔm, yɪ o daa warɪ-ka o guri.>

³¹ Asawɛ, pɛ na lagɪ o kɪ jara dɪ pɛ wɔdon, o manɪ sɪ o da yigə o jəni o bwe o nii, nɔɔna murr-fugə (10.000) kalv na wɔ o kwaga nɪ tɪn wó wanɪ ba jeeri nɔɔna murr-finle (20.000) kalv na wɔ pɛ wɔdon wum kwaga nɪ tɪn naa ba bá wanɪ. Kv dai cɪga na? ³² O nan na bá wanɪ, pɛ wɔdon wum ta na wɔ yigə yigə o buɪn tɪn, oó da yigə o tɔɲi tɪntuɲna mv o tee

nɪ, sɪ ba koor-o sɪ o yagɪ jara yam sɪ ya ti. ³³ Kuntu tɪn, kv yɪ bɪdwɪ mv dɪ abam wɔlv maama na wɔ kwe o wɔɲo maama o yagɪ daa nɪ, o bá wanɪ o ji amv karabu.

³⁴ Yɛ ywəɲə yɪ dɪ wai dɪ kwe wɔdiu. Yɛ ywəɲni nan na ti, n daa n bá wanɪ n pa dɪ joori dɪ ja ywəɲni.

³⁵ Dɪntv daa ba jɪgɪ kuri. N bá wanɪ n kɪ-dɪ n kadugə nɪ, naa n ma n kɪ pɔpɔnɔ. N manɪ sɪ n lo-dɪ n yagɪ mv.

Abam nan fɔgɪ á cəgɪ amv taanɪ dɪm.»

15

Pi-jia dı səbu-jiu mımanja (Matiyu 18:12-14)

¹ Dɛ dɪdwɪ lampo-jɔɲnə dɪ nɔn-cɪcɔgɪrv zanzan ma fɔɔrɪ ba yɪ Zezi te, sɪ ba taa cəgɪ o taanɪ dɪm. ² Farizian tiinə dɪ Wɛ cullu karanyɪna tiinə na nɛ kuntu tɪn, ba maa pɔvna ba wɪ: «Taá nii nɔɔnɔ wuntu na je dɪ nɔn-cɪcɔgɪrv, yɪ o ta kwəri o dɪ wɔdiu dɪ ba.»

³ Zezi laan ma manɪ mımanja o brɪ-ba o wɪ: ⁴ «Abam wɔlv na jɪgɪ peeni bi (100), yɪ sɪ dɪdva na je, o bá yagɪ peeni funɔgɔ-nɔgɔ kum (99) gaa nɪ, yɪ o daari o vu o beeri pi-jia kam na? ⁵ O nan na beeri o na-ka, o laan wó kwe-ka o danɪ o bakala banja nɪ dɪ wɔpolo o ja vu sɔɲɔ. ⁶ O na tu o yɪ sɔɲɔ, oó bəɲi o cillonə dɪ o sɔɲɔ tiinə maama, yɪ o ta dɪ ba o wɪ: <Á kɪ wɔpolo dɪ amv, a na nɛ piə kalv ya na je tɪn ɲwaanɪ.>

⁷ Kuntu tɪn, a lagɪ a ta abam sɪ, kv yɪ bɪdwɪ mv dɪ nɔn-cɪcɔgɔ dɪdva na ləni o wɔ o yagɪ kəm-balwaarv, kv pa wɔpolo taa daga Wɛ-sɔɲɔ nɪ. Baá ta jɪgɪ wɔpolo zanzan dɪd-o kv dwe nɔn-ɲɔna funɔgɔ-nɔgɔ na ba buɲi sɪ ba manɪ sɪ ba ləni ba wurv Wɛ ɲwaanɪ.

⁸ Asawɛ, kaanɪ na jɪgɪ səbu-dala fugə, yɪ dɪdva na je, o bá tarɪgɪ kanɪa o zuri o yura o zwarɪ digə kam wɔ maama, sɪ o nii oó na-dɪ na?

⁹ O nan na nɛ-dɪ, o laan wó bəɲi o cillonə dɪ o sɔɲɔ tiinə maama, yɪ o ta dɪ ba o wɪ: <Á kɪ wɔpolo dɪ amv,

a na ne sæbu-dalı dılv ya na je tın ɲwaanı.»

¹⁰ Kuntv tın, a lagı a ta abam sı, kv yi bıdwı mv dı nɔn-cı-cɔgɔ dıdva na læni o wv o yagı kəm-balwaarv, kvv pa wvpolo kuntv donj taa wv Wε malesı sım tee nı.»

Bu-jiu mımanja

¹¹ Zezi daa ta ma ta o wı: «Nɔɔnv mv wvra o na jıgı bəkəri sıle. ¹² De dıdwı nyaanı wvm ma zanı o ta dı o ko o wı: «A ko, a loori-m sı n manı a təri nmv wəənu tım wvntı n pa-nı». O ko ma se. O ma manı o jıjıgırv tım o pa-ba.

¹³ Da fınfıtn na ke tın, nyaanı wvm ma zanı o kwalımı o wəənu maama o ja nunı o vu tıv kvdonj yıgə yıgə. O maa zıvı da, yi o kv paweenı yıranı. O maa jıgı o wəənu tım o cɔgı yɔɔ yɔɔ. ¹⁴ O laan ma ba o cɔgı o wəənu tım o ti maama. Kana ma tiini ka zv tıv kv, yi o daa ba jıgı kvlvkv. ¹⁵ O ma vu tıv kv nɔɔnv dıdva te, o loor-o sı o wəl-o. Nɔɔnv wvm ma pa o vu o tɔgı o tərə gaa nı. ¹⁶ Kana na tiini ka ce o yıra nı tın, o ma bıvı sı o tɔgı o di tərə yam wvdiu kv, yi nɔɔn-nɔɔnv ba pa-o-kv. ¹⁷ O wvbnja laan ma joorı. O ma bwe o tıti nı o wı: A ko yəni o paı o tıntvɲna wvdiu zanzan yi ba ba di ba tıə, yi a laan wv yo seenı kana lagı ka gv-nı. ¹⁸ Aá zanı a joorı a vu a ko wvm te mv, sı a ta dıd-o nı: A ko, a kv a cɔgı Wε yıgə, yi a kv a cɔgı nmv dı wv. ¹⁹ Kuntv tın, kv daa wv manı sı n kv-nı nı nmv bu te. Nan pa a taa tɔgı a yi nmv tıntvɲna bam dıdva.

²⁰ O na bıvı kvntv tın, o laan ma zanı o maa ve o ko wvm te. O ta na wv yıgə yıgə tın, mv o ko wvm tvlı o na-o. O na ne-o tın, o ɲwanja ma zv-o. O ma zanı o durı o vu o jeeri o bu wvm, o kukwər-o dı wvpolo zanzan.

²¹ Bu wvm laan ma ta dıd-o o wı: A ko, a kv a cɔgı Wε yıgə, yi a kv a cɔgı nmv dı wv. Kuntv tın, kv daa wv manı sı n kv-nı nı n bu te. ²² O ko wvm ma ta dı o tıntvɲna bam o wı: A kv lıla á zv á kwe gɔrɔ kvlv

na lana kv dwe tı maama tın, á ja ba á zv-o. Kwe-na jafvlı á kv o jıva nı, sı á kwe natra á pa o zv. ²³ Ve-na á ja na-paalı kamunu kv, á ja ba á gv, sı dı ma kv wvdiu dı di candıə dı wvpolo. ²⁴ Bɛɲwaanı a bu wvntv ya tıgı mv, yi o joorı o bı. O ya je mv, yi a joorı a na-o. Ba ma pulı wvdiuru tım dim yi ba kvɛera dı wvpolo.

²⁵ Manja kalv nyaanı wvm na tu o yi sɔvɔ tın, o zımbaarv wvm ya wv kara nı mv o vara. O na nunı kara kam nı o maa bıvı sɔvɔ tın, mv o ni ba na magı wəənu yi ba sı. ²⁶ O ma bıvı o ko tıntvɲna bam dıdva o bwe-o wvɲo kvlv na kv yi ba kvɛeri tın. ²⁷ Tıntvɲnv wvm ma lər-o o wı: «Nmı nyaanı wvm mv tuə. Nmı ko ma ja na-paalı kamunu kv o gv sı ba di candıə, o na ne-o yi o jıgı yazurə tın ɲwaanı.»

²⁸ Bu-kvıan kam na ni kvntv tın, o bam ma zanı. O ma ba lagı sı o zv dıgə. O ko wvm ma nunı o vu o koor-o sı o zv. ²⁹ O ma ta dı o ko wvm o wı: «Ta n niə, bına yantv maama amv tiini a tvɲı zanzan a pa nmv. A yəni a se nmv ni manja maama. Nmı nan wv pε amv dı bıbala dı sı a gv, sı amv dı a cılonnə ma kv candıə. ³⁰ Kv daarı nmı bu wvntv na tu tın, n jaanı na-paalı kamunu kv n gv n pa-o, yi o yi wvıv na kwe nmı jıjıgırv o vu o cɔgı kabwəeru kwaga nı yi o laan joorı o ba tın.» ³¹ O ko wvm ma lər-o o wı: «A bu, nmı wv amv tee nı mv manja maama. Wəənu tılv maama amv na jıgı tın yi nmı nyım mv. ³² Dı nan manı sı dı kv wvpolo candıə mv zım, bɛɲwaanı nmı nyaanı wvm ya tıgı mv, yi o joorı o bı. O ya je mv, yi dı joorı dı na-o.» »

16

Tıntvɲ-balɔrɔ mımanja

¹ Zezi daa ta ma ta dı o karabiə bam o wı: «Nadum mv wvra o na jıgı tıntvɲnv. O tıntvɲnv wvm mv nıi o wəənu maama banja nı. Nɔɔna badonnə ma vu ba ta dı nadum wvm ba wı, o tıntvɲnv wvm jıgı o wəənu

tum o cɔga mu. ² O ma bæŋi o tuntɔŋɔ wum, yi o ta did-o o wi: <A ni nmu na ki te tin. Kɔɔ mu n nan wú ta di amu? Nan ve n jeeli nmu na ki te di a wænu tum tin, si n ba n ta n bri-ni. Nmu daa n bá waní n ta n yi a tuntɔŋɔ.>

³ Tuntɔŋɔ wum ma bwe o titi ni o wi: <Amu nan wú ki ta mu? A tu wum lagi o li-ni o titɔŋa yam ni. Amu ba dana si a waní a va. Cavura maa jigi-ni si a taa tɔli a loorə. ⁴ A nan ye a na wú ki te, si o na li-ni o titɔŋi dim ni, si nɔɔna taa jonji-ni lanyirani ba sam ni tin.>

⁵ O na bɔŋi kuntu tin, o ma bæŋi balu na jigi o tu wum juna tin didba didba o pa ba ba o te. O ma bwe dayigə tu wum o wi: <Nmu jigi a tu wum jini ku mai tita mu?> ⁶ Nɔɔnu wum ma læri o wi: <Ku yi nugə kunkwaanu bi (100) mu.> Tuntɔŋɔ wum ma ta-o o wi: <Nii tɔnɔ kulɔ nmu jini dim na pɔpɔni da tin. Nan ki lila n kwe n ja n vu n jəni n pɔpɔni ni kunkwaanu finnu (50).>

⁷ O daa ta ma bwe nɔɔnu wudon o wi: <Nmu jigi a tu wum jini ku mai tita mu?> O ma læri o wi: <Ku yi muna ywælu bi (100) mu.> Tuntɔŋɔ wum ma ta did-o o wi: <Kwe tɔnɔ kum n pɔpɔni ni ywælu funɔnɔ (80).>

⁸ Nadum wum na lwarí kuntu tin, o ta tee titɔŋ-balɔɔ kum di o na ki te tin, bæŋwaaní lɔgɔ baŋa tiinə jigi swan ba ye ba na wú ki te si ba ma wəli daani ba dwe balu na lwarí We pɔni dim tin.

⁹ A lagi a ta abam si, á maŋi si á kwe lɔgɔ baŋa səbu á ma wəli nɔɔna si ku pa á di cilonɔ daani. Á na ki kuntu, yi səbu kum na ti, ba jwa wú jeeri abam lanyirani We-sɔŋɔ ni, si á taá wura maŋa kalu na bá ti tin.>

Dí na maŋi si dí taá yi ciga tiinə te tin

¹⁰ «Nɔɔnu wulu na tɔgi ciga di wo-balaŋa tin wú ta tɔgi ciga di wo-kamunu di. Ku daari wulu na ba tɔgi ciga di wo-balaŋa tin bá waní o tɔgi ciga di wo-kamunu di. ¹¹ Kuntu tin, abam na warí á tɔgi ciga di

lɔgɔ baŋa səbu, We bá se si Dɪ kwe jijiguru ciga ciga Dɪ ki abam juna ni. ¹² Abam na warí á tɔgi ciga di wænu tɔli ba na kwe ba ki abam juna ni si á nii ti baŋa ni tin, We bá se si Dɪ pa abam wænu tɔli na wú ta yi abam titi nyim tin.

¹³ Tuntɔŋɔ bá waní o kwe wubɔŋ-didwɪ si o ma tɔŋi o pa o yuutiinə bale. Oó ta culi didba kam yi o daari o soe wudon wum, naa oó ta nigɪ didba kam yi o daari o gooni wudon wum. Kuntu ŋwaaní abam bá waní á pa si We taa yi á yuutu, si á daari á pa səbu di taa yi á yuutu.»

¹⁴ Farizian tiinə bam na tɔgi ba wura tin ma ni Zezi na tagi kulɔ maama tin. Ba na yi səbu-swənyuna tin, ba maa jig-o ba mwana. ¹⁵ O ma ta di ba o wi: «Abam mu lagi si á bri á titi nɔɔna yigə ni, ni á yi nɔn-ŋuna. We nan ye á wubɔŋa na yi te tin. Wonɔ kulɔ nɔɔna na paɪ ku yi wo-kamunu tin, ku yi wo-zɔɔni mu We yigə ni.

¹⁶ Nɔɔna deen jigi Moyisi cullu tum di faŋa faŋa We nijonɔnə bam na bri kulɔ tin mu ba tɔga, yi ku vu ku yi maŋa kalu Zan wulu na miisi nɔɔna na wɔni tin laan ba. O na tu tin, ku laan yi We paari kwər-ywəŋə kam mu wura, yi nɔɔna maama tiini ba kwaaní si ba tɔgi ba zɔ di wu.

¹⁷ Dɪ ku di, ku yi mwali si weyuu di tɔga je ku dwe wonɔ finfin na lagi ku li We cullu tum wɔni.

¹⁸ Nɔɔnu wulu na yagi o kaani yi o daari o di kaani wudon, kuntu tu kəm dim yi balɔɔ nɔnɔni nɔɔnu na pəni di o don kaani te tin mu. Nɔɔnu wulu na zaŋi o di kaani wulu o titi baru na yag-o tin, kuntu tu kəm dim di yi balɔɔ nɔnɔni nɔɔnu na pəni di o don kaani te tin mu.»

Nadum di yinigə tu mimaŋa

¹⁹ Zezi ta ma ta o wi: «Nadum mu wura. O maa yəni o zɔ gwar-ŋonnu tɔli na tiini ti lana tin. O jigi wonɔ maama ku yi-o, yi o ŋwɪa lana de maama. ²⁰ Yinigə tu di mu wura, o yiri mu Lazaari. O yəni o

tigi nadum wòm sɔŋɔ manɔŋɔ nɪ. O yira maama yɪ ŋwana. ²¹ O maa lagɪ sɪ o taa di wɔdiu kulɔ nadum wòm na di yɪ kɔ siiri tɪga nɪ tɪn, yɪ o ba na-kɔ o di. Kakuri dɪ ma tui sɪ dɛlimi o ŋwana yam.

²² Yinigɛ tu wòm laan ma ba o tɪ. Wɛ malesɪ ma ba sɪ kwe-o sɪ ja vu Wɛ-sɔŋɔ sɪ pa o jɛni Abraham tɪkɛri nɪ. Nadum wòm dɪ ma tɪ. Ba ma kwe-o ba kɪ. ²³ O ma vu curu. O maa wɔra o yaara zanzan. O ma kwɛni o yuu wɛɛnɪ o na Abraham na wɔ yigɛ yigɛ, yɪ Lazaari je o tɪkɛri nɪ. ²⁴ O ma kaasi o ta did-o o wɪ: <A ko Abraham, popo, duri a ŋwanja. A loori-m sɪ n pa Lazaari vu o ma o nɔa o laŋɪ na o ba o ma zuri a dindɛlimi, sɪ a tiini a yaari zanzan mini dɪm wɔnɪ.>

²⁵ Abraham ma lɛr-o o wɪ: <A bu, nan guli nmɔ dɛɛn na ŋwɪ lɔgɔ banja nɪ yɪ n na wo-laaru tɪlɔ maama n na lagɪ tɪn. Lazaari dɛɛn nan jigɪ yaara yɪranɪ mɔ. Kɔ daari lele kɔntɔ, wòm bɪcarɪ laan zuri, yɪ nmɔ dɪ daa wɔ yaara wɔnɪ. ²⁶ Wɔŋɔ kulɔ na wɛli da tɪn, gɔŋ-canluŋu mɔ cigɪ dɪbam dɪ abam laŋa nɪ, yɪ nɔɔn-nɔɔnɔ bɔ wani o zigɪ yo o vu o bɛ o yɪ abam te. Nɔɔn-nɔɔnɔ dɪ bɔ wani o zigɪ abam tee nɪ o bɛ o ba dɪbam te.> ²⁷ Nadum wòm ma ta o wɪ: <A ko, kɔ nan na yɪ kɔntɔ, a loori-m sɪ n tɔŋɪ Lazaari sɪ o vu a ko sɔŋɔ, ²⁸ sɪ a nyaana banu wɔra, sɪ o kaani-ba, sɪ ba dɪ daa yɪ tɔgɪ ba ba yaara jɛgɛ kantɔ.>

²⁹ Abraham ma ta did-o o wɪ: <Ba maŋɪ ba jigɪ twaanɔ tɪlɔ Moyisi dɪ Wɛ nijɔŋnɛ bam na pɔpɔnɪ tɪn. Ba nan maŋɪ sɪ ba sɛ twaanɔ tintɔ taanɪ dɪm mɔ.> ³⁰ O ma lɛri o wɪ: <A ko Abraham, ba bɔ sɛ kɔntɔ. Nɔɔnɔ nan na bi o yagɪ tɔnɪ yɪ o vu ba te o ta dɪ ba, ba laan wɔ lɛni ba wɔrɔ ba yagɪ kɛm-balwaarɔ tɪm.> ³¹ Abraham ma lɛri nadum wòm o wɪ: <Ba na wɔ sɛ Moyisi dɪ Wɛ nijɔŋnɛ bam maama taanɪ dɪm, nɔɔnɔ na maŋɪ o bi o yagɪ tɔnɪ dɪ, ba ta bɔ sɛ sɪ o taanɪ dɪm yɪ cigɛ.> »

17

Zezi na brɪ o karabiɔ wɛɛnu tɪlɔ tɪn

(Matiyu 18:6-7,21-22, Mariki 9:42)

¹ Zezi dɛɛn ma ta dɪ o karabiɔ bam o wɪ: «Kɔ bɔ wani sɪ wɛɛnu tɪlɔ na ganɪ nɔɔna sɪ ba yagɪ Wɛ cwɛŋɛ tɔgɪm tɪn taa tɛrɛ. Kɔ nan na yɪ nɔɔnɔ wɔlɔ na ganɪ nɔɔna sɪ ba yagɪ Wɛ cwɛŋɛ tɔgɪm tɪn, lɛɛrɔ wɔ o yuu nɪ. ² Kɔ bɔ ta lana kɔ pa kɔntɔ tu sɪ ba lɛ kandwɛ kamunu o ba nɪ ba dɪ-o nɪnɔ wɔnɪ, kɔ garɪ cam dɪlɔ o na wɔ na dɪ o na pɛ Wɛ bu-balaŋa didɔba yagɪ Wɛ cwɛŋɛ tɔgɪm tɪn. ³ Kɔntɔ tɪn, á taá cɔ á titɪ!

N nu-bu na kɪ lwarɪm, sɪ n kaan-o dɪ o na kɪ kulɔ tɪn. O nan na sɛ yɪ o lɛni o wɔ dɪ o kɛm-balɔrɔ kɔm, sɪ n ma n cɛ-o. ⁴ O na maŋɪ o kɪ nmɔ lwarɪm kuni bɪrɛ dɛ wɔnɪ yɪ o sɛ nɪ o kɪ o cɔgɪ, nmɔ ta maŋɪ sɪ n ma n cɛ-o mɔ.»

⁵ Dí Yuutu Zezi tintɔŋna bam ma ta did-o ba wɪ: «Wɛli dɪbam wɔbɔŋa, sɪ dí taá jigɪ wɔ-dɪdɔba dɪ nmɔ.»

⁶ Zezi ma lɛri-ba o wɪ: «Á na kɪ á wɔ-dɪdɔba dɪ amɔ, yɪ kɔ na maŋɪ kɔ yɪ finfin yɪranɪ nɪ nyasaŋ-bu te dɪ, á wɔ wani á ta dɪ tu-kamunu kɔntɔ nɪ kɔ gɔ kɔ vu kɔ jɛni nɪnɔ kɔm wɔnɪ, yɪ kɔ bɔ sɛ á ni.»

Tintɔŋnɔ na maŋɪ sɪ o kɪ te tɪn

⁷ Zezi daa ta ma ta o wɪ: «Abam wɔlɔ na jigɪ tintɔŋnɔ, yɪ o na wɔra o vari o pa-m, naa o na tɔgɪ n peeni, yɪ wɔntɔ na tɔŋɪ o ti yɪ o ba o yɪ sɔŋɔ, n ta did-o nɪ o ba o jɛni o di wɔdiu dɪ nmɔ na? ⁸ Aye. Nmɔ nan wɔ ta did-o nɪ: <Ve n kɪ wɔdiu, sɪ n laan vɔ n gɔrɔ dɪ vɔa, n ja wɔdiu kɔm n ba n pa-nɪ sɪ a di. Amɔ na di a ti, sɪ n laan vu n di n titɪ nyɪm.>

⁹ Kɔ daa dai sɪ n kɪ n tintɔŋnɔ wòm le, dɪ o na kɪ kulɔ nmɔ na pɛ-o ni sɪ o kɪ tɪn. ¹⁰ Kɔ yɪ bɪdwɪ mɔ dɪ abam dɪ. Abam na kɪ kulɔ maama Wɛ na pɛ abam ni sɪ á kɪ tɪn, á maŋɪ sɪ á taá wɪ: <Dɪbam yɪ tintɔŋna má mɔ. Dí kɪ kulɔ na maŋɪ sɪ dí kɪ tɪn yɪranɪ mɔ.> »

Zezi na pe nanywaanv fugə na yazurə te tin

¹¹ Zezi dɛɛn ma wɔ cwəŋə nɪ o maa ve Zeruzalem. O ma da Samari lɔgɔ dɪ Galile lɔgɔ sisəm o maa kɛa.

¹² O ma vu sɪ o zɔ tɪv kɔdɔŋ. Mɔ nanywaanv fugə jeer-o cwəŋə nɪ. Ba ma zɪgɪ yigə yigə, ¹³ yɪ ba kaasi dɪ kwər-dɛ ba wɪ: «Dɪbam tu Zezi, popo duri dɪbam ŋwanja.»

¹⁴ Zezi na nɛ-ba tɪn, o ma ta dɪ ba o wɪ: «Ve-na Wɛ kaanɪm tu wɔm te sɪ á pa o nii á yɪra yam.»

O na tagɪ kɔntɔ yɪ ba maa ve tɪn, mɔ ba maama nɛ yazurə yɪ ba yɪra ji lanyɪranɪ. ¹⁵ Ba wɔ dɪdɔba na nɛ nɪ o yawɪv kɔm je tɪn, o ma pipiri o joori o vu Zezi te, yɪ o zuli Wɛ dɪ kwər-dɪa. ¹⁶ O ma vu o tɔ Zezi yigə nɪ, yɪ o kɪ o le. Wɔlv na kɪ kɔntɔ tɪn yɪ Samari tu mɔ. ¹⁷ Zezi ma bwe o wɪ: «Kɔ dai nɔɔna fugə kam maama mɔ nɛ yazurə na? Nɔgɔ kɔm nan bɛ? ¹⁸ Ba wɔlvwɔlv wɔ joori o ba sɪ o kɪ Wɛ le, kɔ na dai dwi-ge tu wɔntɔ yɪranɪ.» ¹⁹ O laan ma ta dɪ nɔɔnv wɔm o wɪ: «Nmɔ na kɪ n wɔ-dɪdɔba dɪ amɔ tɪn mɔ pe n na vrɪm. Nan zaŋɪ n viiri.»

Wɛ paari dɪm na wɔ ba nɔɔna titari te tin

(Matiyu 24:23-28,36-41)

²⁰ Farizɪan tiinə bam dɛɛn ma bwe Zezi, sɪ ba lwarɪ maŋa kalɔ Wɛ na wɔ dɪ paari nɔɔna titari nɪ tɪn. O ma ləri-ba o wɪ: «Wɛ paari dɪm maŋa na yiə, á bá wanɪ á ma á yiə á na-dɪ. ²¹ Nɔɔna bá ta wɪ: «Nii-na yo seeni», asawɛ ba wɪ: «Nii jəgə kantɔ nɪ», bɛŋwaanɪ Wɛ paari dɪm maŋɪ dɪ wɔ abam titari nɪ.»

²² Zezi ma ta dɪ o karabiə bam o wɪ: «Maŋa wɔ ba, yɪ á wɔ ta lagɪ dɪ á wɔ maama sɪ á ya na tɔgɪ á wɔra, kɔ na maŋɪ kɔ yɪ dɛ dɪdɔwɪ yɪranɪ dɪ, maŋa kalɔ amɔ Nabiin-bu wɔm na joori a ba tɪn. Á nan bá na. ²³ Kantɔ maŋa kam nɪ nɔɔna wɔ ta dɪ abam ba wɪ: «Nii-na, o wɔ yo seeni», asawɛ: «O wɔ jəgə kantɔ nɪ». ²⁴ Bɛŋwaanɪ, dɛ dɪm amɔ Nabiin-bu

wɔm na lagɪ a ba tɪn na yiə, kɔv ta nyɪ dɪ dɔba na pipiri weyuu nɪ ka lɛɛnɪ ka paɪ pooni lɔgɔ baŋa je maama nɪ te tɪn mɔ. ²⁵ Kɔ na wɔ loori kɔntɔ tɪn, kɔ fin mɔ sɪ amɔ Nabiin-bu wɔm na yaara zanzan sɪ zɪm nɔɔna bam culi-nɪ.

²⁶ Amɔ Nabiin-bu wɔm na wɔ ba maŋa kalɔ tɪn wɔ ta nyɪ nɪnɛɛnɪ kɔ dɛɛn na kɪ Nowe maŋa kam nɪ te tɪn mɔ. ²⁷ Kantɔ maŋa kam nɪ, nɔɔna dɛɛn dɪ ba wɔdiiru yɪ ba nyɔa, yɪ ba daari ba dɪ kaana, yɪ kaana dɪ zɔvɪ banna, sɪ kɔ vu kɔ yɪ dɛ dɪm Nowe na zɔ naboro kamunɔ kɔm wɔ tɪn. Na laan ma ba, ba li lɔgɔ baŋa ba cɔgɪ nɔɔna bam maama.

²⁸ Maŋa kalɔ Lotɪ dɛɛn na wɔra tɪn, kɔ dɪ maŋɪ kɔ yɪ kɔntɔ mɔ. Nɔɔna dɛɛn wɔra ba dɪ ba wɔdiiru yɪ ba nyɔa, yɪ ba daari ba kɪ pipiu, yɪ ba vara yɪ ba lɔ sam. ²⁹ Kɔ ma ba kɔ yɪ dɛ dɪm Lotɪ na duri o nuŋi Sodɔm nɪ tɪn. Dɛ dɪm kɔntɔ nɪ, mini dɪ min-kandwa ma nuŋi weyuu nɪ ya tɔ tɪga nɪ ya cɔgɪ tɔv kɔm nɔɔna bam maama.

³⁰ Dɛ dɪm amɔ Nabiin-bu wɔm na wɔ joori a ba lɔgɔ baŋa a brɪ a titɪ tɪn, kɔv dari nɔɔna kɔntɔ dɔŋ mɔ. ³¹ Dɛ dɪm kɔntɔ nɪ, nɔɔnv wɔlv na wɔ nayuu nɪ yɪ o wəənu na wɔ digə wɔnɪ, kɔntɔ tu daa yɪ tu o zɔ digə wɔ sɪ o kwe o wəənu tɪm o ja duri. Nɔɔnv wɔlv nan na wɔ kara nɪ, o dɪ daa yɪ joori sɔŋɔ. ³² Guli-na kɔ dɛɛn na kɪ Lotɪ kaanɪ wɔm te tɪn. ³³ Wɔlv maama na lagɪ sɪ o taa jigɪ o titɪ ŋwɪa tɪn, kɔntɔ tu wɔ ga-ka mɔ. Wɔlv maama nan na se sɪ o ga o ŋwɪa tɪn, kɔntɔ tu wɔ ta jigɪ ŋwɪa Wɛ tee nɪ.

³⁴ A lagɪ a ta abam sɪ, nɔɔna bale na pəni titɪ nɪ sara dɪdɔba wɔnɪ, Wɛ wɔ li ba dɪdɔba Dɪ daari dɪdɔba. ³⁵ Kaana bale na wɔra ba cɔv muni, Wɛ wɔ li ba dɪdɔba Dɪ daari dɪdɔba. [³⁶ Nɔɔna bale dɪ na wɔ kara nɪ ba tɔŋa, Wɛ wɔ li ba dɪdɔba Dɪ daari dɪdɔba.]»

³⁷ Zezi na tagɪ kɔntɔ tɪn, ba ma bwe-o ba wɪ: «Dɪbam Yuutu, kɔntɔ wɔŋo wɔ kɪ yən mɔ?»

O ma ləri-ba dɪ bɪtar-dɪndɪa o wɪ: «Wo-tuɔ na wɔ mɛ tɪn, duurə dɪ gilimi da mu.»

18

Wɛ-loro na yɪ te tɪn

¹ Zezi dɛɛn ma maɲɪ mɪmaɲa o brɪ o karabiə bam nɪ ba maɲɪ sɪ ba taa loori Wɛ taan mu, sɪ ba yɪ yagɪ. ² O ma maɲɪ o brɪ-ba o wɪ: «Tɪv kɔdon nɪ mu sariya-diru wɔdon dɛɛn ya wɔra, yɪ o ba kwari Wɛ. O maa ba nɪgɪ nɔɔna dɪ. ³ Kadəm wɔdon dɪ maa wɔ tɪv kɔm kɔntɔ nɪ. O maa yəni o ve sariya-diru wɔm te maɲa maama, o loor-o zənə o wɪ: «Nan kwaanɪ n wəli-nɪ, sɪ n pa a na bɔra a dɔm wɔm tee nɪ.»

⁴ Sariya-diru wɔm maa ba sɛ o taanɪ dɪm. Kɔ maa wɔra kɔ wɔra, o laan ma ta o tɪtɪ wɔnɪ o wɪ: «A ba kwari Wɛ. A ba nɪgɪ nɔɔna dɪ. ⁵ Dɪ kɔ dɪ, kadəm wɔntɔ nan ta jɪgɪ-nɪ o yaara maɲa maama dɪ o taanɪ dɪm. Kɔntɔ nɔwaanɪ a maɲɪ sɪ a pa-o bɔra. Kɔ na dɪ kɔntɔ, oó ta tui a te o yaari-nɪ maɲa maama.»

⁶ Dɪ Yuutu Zezi laan ma ta o wɪ: «Cəgi-na sariya-diru balɔɔ kɔm na tagɪ te tɪn. ⁷ Sɪ kɔ laan nan na yɪ Wɛ, Dɪ bá sɛ sɪ Dɪ wəli Dɪ tɪtɪ nɔɔna balɔ Dɪ na kuri tɪn sɪ ba na cɪga na? Dɪ bá kɪ lɪla Dɪ wəli balɔ na tiini ba loori-Dɪ maɲa maama wɪa dɪ tɪtɪ tɪn na? ⁸ A lagɪ a ta abam sɪ, Dɪ wó pa-ba cɪga lɪla. Kɔ daari, amɔ Nabiin-bu wɔm na joori a ba lɔgɔ baɲa, nɔɔna ta wó ta jɪgɪ wɔ-dɪdɔba dɪ amɔ na?»

Farizian tu dɪ lampo-joɲnu mɪmaɲa

⁹ Zezi daa ma maɲɪ mɪmaɲɪ dɪdon, sɪ o ma brɪ balɔ na bɔɲɪ ba paɪ ba yɪ nɔn-ɲɔna Wɛ tee nɪ yɪ ba gooni ba donnə tɪn. ¹⁰ O ma maɲɪ o brɪ-ba o wɪ: «Nɔɔna bale mu wɔra. Ba dɪdɔba yɪ Farizian tu mu. Wɔdon wɔm maa yɪ lampo-joɲnu. Ba ma zaɲɪ ba vu Wɛ-di-kamunu kɔm sɪ ba wari Wɛ. ¹¹ Ba na zɔ tɪn, Farizian tu wɔm ma zɪgɪ o wari Wɛ o wɔnɪ o wɪ: «Wɛ, a kɪ nmɔ le dɪ amɔ na dɪ nɪɛɛnɪ nɔɔna badaara balɔ na

yɪ nɔwɪna dɪ wo-lwaan-kərə dɪ ka-lagina te tɪn. A kɪ nmɔ le dɪ a na dɪ nɪɛɛnɪ lampo-joɲnu wɔntɔ dɪ te tɪn. ¹² A yəni a vɔ nɪ kuni bɪle mu da yarpe maama wɔnɪ. Wəənu tɪv maama a na nɛ tɪn, a yəni a lɪ nmɔ təri tɪ wɔnɪ a pa nmɔ.»

¹³ Kɔ daari lampo-joɲnu wɔm maa zɪgɪ daa nɪ o wari Wɛ. O maa ba lagɪ sɪ o kwəni o yuu wɛɛnɪ, yɪ o magɪ o japorə Wɛ yigə nɪ o wɪ: «Wɛ, amɔ yɪ lwarɪm tu mu. Nan duri a yɪbwənə.»

¹⁴ Kɔntɔ tɪn, a nan lagɪ a ta dɪ abam sɪ, nɔɔna bantɔ bale na wari Wɛ ba ti yɪ ba laan joori sɔɲɔ tɪn, kɔ yɪ lampo-joɲnu wɔm mu nɛ cɪga Wɛ tee nɪ, sɪ kɔ dɪ Farizian tu wɔm. Bɛɲwaanɪ, wɔlɔ na zəɲɪ o tɪtɪ tɪn, Wɛ wó tu kɔntɔ tu. Wɔlɔ nan na tu o tɪtɪ tɪn, Wɛ wó zəɲɪ kɔntɔ tu.»

Bu-balwa na maɲɪ dɪ Wɛ paari dɪm te tɪn

(Matiyu 19:13-15, Marikɪ 10:13-16)

¹⁵ Nɔɔna badonnə maa jaanɪ ba bu-balwa ba tui Zezi te, sɪ o danɪ o jɪa ba baɲa nɪ o wari Wɛ o pa-ba. O karabiə bam na nɛ kɔntɔ tɪn, ba ma zaɲɪ ba kaanɪ-ba sɪ ba yɪ taa kɪ kɔntɔ. ¹⁶ Zezi laan ma bəɲɪ biə bam sɪ ba ba o te, yɪ o wɪ: «Yagɪ-na sɪ biə bam taa tui a te, sɪ á yɪ zaɲɪ á cɪ-ba. Bɛɲwaanɪ balɔ na nyɪ dɪ bu-balwa te tɪn mu maɲɪ sɪ ba zɔ Wɛ paari dɪm wɔ. ¹⁷ A lagɪ a ta cɪga mu dɪ abam sɪ, nɔɔnɔ na wɔ sɛ sɪ Wɛ taa te-o nɪ bu-balaɲa te, o bá na cwəɲə sɪ o zɔ Wɛ paari dɪm wɔ.»

Nadunə wó wanɪ ba na nɔwɪa Wɛ tee nɪ na?

(Matiyu 19:16-30, Marikɪ 10:17-31)

¹⁸ Zwifə yigə tu wɔdon dɛɛn ma bwe Zezi o wɪ: «Karanyɪna, n yɪ nɔn-ɲɔm. Brɪ-nɪ kɔlɔ a na wó kɪ, sɪ a ma a na nɔwɪa kalɔ na ba ti tɪn Wɛ tee nɪ.»

¹⁹ Zezi ma ta dɪd-o o wɪ: «Bɛɲwaanɪ mu n bəɲɪ-nɪ nɪ nɔn-ɲɔm? Nɔɔn-nɔɔnɔ tərə o na yɪ nɔn-ɲɔm, kɔ na dɪ Wɛ Dɪ yɪranɪ. ²⁰ Nmɔ

manjɪ n ye Wɛ cullu tum na brɪ kulɔ tum. Yɪ zanɪ n pɛni dɪ n don kaani. Yɪ zanɪ n gɔ nɔɔnɔ. Yɪ zanɪ n nɔ. Yɪ fɔ vwan n pa nɔɔn-nɔɔnɔ. Ta n zuli n nu dɪ n ko.»

²¹ Zwifə yigə tu wum ma ta o wɪ: «Kɔ zɪgɪ amɔ biini nɪ mɔ a manjɪ a toɔgɪ cullu tintɔ maama.»

²² Zezi na ni o na tagɪ kulɔ tum, o ma ta did-o o wɪ: «Kɔ nan ta gɛ wɔɔɔ didba mɔ sɪ n kɪ. Kwe wəənu tɩɔ maama n na jɪgɪ tum n yəgɪ, sɪ n laan manjɪ tɪ sɛbu kum n pa yinigə tiinə. Kuntɔ wɔ pa n ta n jɪgɪ jɪjɪgɪrɔ Wɛ-sɔɔɔ nɪ. Nmɔ na kɪ kuntɔ, sɪ n laan ba n ta n toɔgɪ-nɪ.» ²³ Nɔɔnɔ wum na ni kuntɔ tum, o wɔ ma cɔgɪ zanzan, o na yɪ jɪjɪgɪrɔ zanzan tu tum nɔwaaɪ.

²⁴ Zezi ma lwarɪ o wɔ na cɔgɪ te tum. O ma ta o wɪ: «Nadunə na lagɪ sɪ ba zɔ Wɛ paari dɪm wɔ, kɔ sɪntɪ kɔ cana kɔ pa-ba. ²⁵ Kɔv ta yɪ mwah sɪ yogondi da gar-lwe bɔɔnɪ dɪ nunjɪ kɔ dwe nadum na lagɪ sɪ o zɔ Wɛ paari dɪm wɔ.»

²⁶ Nɔɔna balɔ na ni kulɔ Zezi na tagɪ tum ma bwe-o ba wɪ: «Kɔ nan na yɪ kuntɔ, wɔɔ mɔ wɔ wantɪ o na vɪm?»

²⁷ O ma ləri-ba o wɪ: «Kulɔ nabiniə na warɪ ba kɪ tum, Wɛ wa-kɔ Dɪ kɪa.»

²⁸ Pɪyɛɛrɪ laan ma ta o wɪ: «Nii. Dɪbam yagɪ dɪ wəənu mɔ yɪ dɪ daari dɪ toɔgɪ nmɔ.»

²⁹ Zezi ma ta dɪ ba o wɪ: «A lagɪ a ta cɪga mɔ dɪ abam sɪ, nɔɔnɔ wɔɔɔ maama na tagɪ Wɛ paari dɪm nɔwaaɪ yɪ o yagɪ o sɔɔɔ naa o kaani naa o nu-biə naa o nu dɪ o ko naa o biə tum, ³⁰ kuntɔ tu wɔ sɪntɪ o jonjɪ kɔ dwəni kulɔ maama o na yagɪ tum manjɪ kantɔ nɪ. Kɔ daari manjɪ kalɔ na wɔ ba tum, kuntɔ tu wɔ na nɔwɪa kalɔ na ba ti tum Wɛ tee nɪ.»

Zezi daa na nɔɔnɔ o tɔvni taani te tum

(Matiyu 20:17-19, Marikɪ 10:32-34)

³¹ Zezi dɛɛn ma pɔɔrɪ o karabiə fugə-bale bam kɔgɔ kum wɔnɪ, yɪ o ta dɪ ba o wɪ: «Taá ye-na sɪ,

dɪ maa ve Zeruzalem, yɪ wəənu tɩɔ maama faɔa faɔa Wɛ nijonə bam na pɔpɔnɪ amɔ Nabiin-bu wum nɔwaaɪ tum wɔ kɪ. ³² Baá ja amɔ ba kɪ dwi-gɛ tiinə jɪna nɪ. Baá mwanɪ amɔ, baá bɛɛsɪ amɔ, baá twɪ lileeru ba yagɪ a yɪra nɪ, ³³ baá kwe balaari ba ma magɪ-nɪ, yɪ ba laan daari ba gɔ-nɪ. Da yatɔ dɛ nɪ, a laan wɔ joori a bi a yagɪ tɔvni.»

³⁴ Zezi na tagɪ kuntɔ tum, ba wɔ ni o taani dɪm kuri. Ba maa yəri o na jɪgɪ kulɔ o nɔɔnɔ tum, kɔ kuri na səgɪ dɪ ba tum nɔwaaɪ.

Zezi na puri lilwe yiə te tum

(Matiyu 20:29-34, Marikɪ 10:46-52)

³⁵ Zezi dɛɛn ma vu o twe tɩɔ kudonjɪ, kɔ yɪrɪ mɔ Zeriko. Lilwe maa je cwəɔɔ kam ni nɪ o loorə. ³⁶ O ma ni nɔn-kɔgɔ na toɔgɪ da kɔ maa kea. O ma bwe sɪ o lwarɪ kɔ na yɪ kulɔ tum. ³⁷ Ba ma ta ba brɪ-o sɪ kɔ yɪ Nazaretɪ tu Zezi mɔ toɔgɪ dáani o maa kea. ³⁸ O ma toɔɔɔ o bəɔɔɔ o wɪ: «Zezi, Pɛ Davidi dwi tu, duri a yibwəənə!»

³⁹ Nɔɔna balɔ na wɔ kɔgɔ kum yigə nɪ ba maa ve tum ma kaan-o sɪ o pu o ni. O laan ma tiini o toɔɔɔ baɔa baɔa o wɪ: «Pɛ Davidi dwi tu, duri a yibwəənə!»

⁴⁰ Zezi ma zɪgɪ, yɪ o pa ni sɪ ba vanjɪ lilwe wum ba ja ba o te. O na yɪ o te tum, Zezi ma bwe-o o wɪ: ⁴¹ «Nmɔ lagɪ sɪ a kɪ bɛɛ mɔ a pa-m?»

O ma ləri o wɪ: «A tu, a lagɪ sɪ a joori a taa na mɔ.»

⁴² Zezi ma ta did-o o wɪ: «Ta n naɪ. Nmɔ na kɪ n wɔ-didba dɪ amɔ te tum mɔ pɛ n na vɪm.»

⁴³ Zezi na tagɪ kuntɔ bidwɪ baɔa nɪ tum, mɔ lilwe wum yiə joori ya naɪ. O ma zanɪ o toɔgɪ Zezi, yɪ o zuli Wɛ lanyɪranɪ. Nɔɔna bam maama na nɛ kulɔ na kɪ tum, ba dɪ maa tee Wɛ.

19

Lampo-jonnu Zase na kɪ te tum

¹ Zezi ma vu o toɔgɪ Zeriko tɩɔ kum wɔ o maa kea. ² Nɔɔnɔ wɔdonjɪ mɔ

wɔ tɩv kɔm wɔntɩ, o yɩri mu Zase. O maa yɩ lampo-jonɔnə yigə tu, yɩ o yɩ nadum. ³ O dɛɛn ma lagɩ sɩ o lwarɩ Zezi na yɩ wɔlv tɩn. O ma kwaantɩ o ga, o na yɩ nɔn-kukulə yɩ kɔgɔ kɔm daga tɩn nɔwaaɩ. ⁴ O ma duri o kɛ kɔgɔ kɔm yigə, o vu o di kapɔrv yuu sɩ o kwaantɩ o na Zezi, o na lagɩ o ba o da dáantɩ o kɛ tɩn nɔwaaɩ.

⁵ Zezi ma vu o yɩ jəgə kam. O ma kwəni o yuu wɛɛntɩ o nii, yɩ o wɩ: «Zase, kɩ lɩla n tu tɩga, sɩ zɩm a maɩtɩ sɩ a ba a pəni nmu sɔɩɔ nɩ mu.»

⁶ Zase na ni kɔntv tɩn, o ma kɩ lɩla o tu tɩga, yɩ o vu o jeeri Zezi lanyɩrantɩ o sɔɩɔ nɩ dɩ wɔpolo.

⁷ Nɔɔna bam na nɛ Zezi na kɩ te tɩn, ba maama maa pɔvntɩ ba wɩ: «Taá nii o na ve o zɩ nɔn-cɩcɔgɔ sɔɩɔ sɩ o taa yɩ o vɛru.»

⁸ Zase laan ma zaɩtɩ wɛɛntɩ o ta dɩ dí Yuutu Zezi o wɩ: «A tu, nii amv na lagɩ a kɩ te tɩn. Aá pɔɔrɩ a jɩjɩgɩrv tum cicoro mu a maɩtɩ a pa yinigə tiinə. A ya na pini wɔlv maama a jonɩ lampoo zanzan o tee nɩ tɩn, aá joori a nɔwɩ-kv kuni bɩna mu a pa kv tu.»

⁹ Zezi ma ta did-o o wɩ: «Zɩm dɛ dɩm nɩ sɔɩɔ kɔntv tiinə nɛ vrɩm, bɛɩwaaɩ nɔɔnv wɔntv brɩ sɩ o dɩ tɔgɩ o yɩ Abraham dwi tu cɩga cɩga.

¹⁰ Amv Nabiin-bu wɔm na tu lɔgv baɩa tɩn, kv yɩ sɩ a beeri balv na je tɩn mu, sɩ a daartɩ a vrɩ-ba a kɩ Wɛ jɩɩa nɩ.»

*Nɔɔnv dɩ o tintvɩɩna mɩmaɩa
(Matiyu 25:14-30)*

¹¹ Nɔɔna bam ta na wɔra ba cəgi o taantɩ dɩm kɔntv tɩn, Zezi daa ma maɩtɩ mɩmaɩa o brɩ-ba. O na tu o tɔwɛ Zeruzalem tɩn, nɔɔna bam ga bɔɩtɩ sɩ Wɛ paartɩ dɩm wɔ ba lɩla mu ba yibiyə nɩ kantv maɩa kam nɩ. ¹² Kɔntv nɔwaaɩ mu o ma maɩtɩ o brɩ-ba o wɩ: «Nɔɔnv wudonɩ mu wɔra o na yɩ pabu. Dɛ didwɩ o ma zaɩtɩ sɩ o vu tɩv kɔdonɩ yigə yigə sɩ ba pa-o paartɩ, sɩ o laan joori o ba. ¹³ O ma bəɩɩi o tintvɩɩna fugə, yɩ o kwe səbu-sɩɩa dala fugə o pa-ba, yɩ o wɩ: «Ma-na səbu kɔntv á taá maa pipiə,

sɩ kv taa ve maɩa kalv a na wɔ joori a ba tɩn.»

¹⁴ O tɩv kɔm tiinə nan cul-o zanzan. Ba ma tɔɩtɩ nɔɔna sɩ ba da o kwaga ba vu ba ta wɩ, ba ba lagɩ sɩ o taa yɩ ba pɛ. ¹⁵ Dɩ kv dɩ, ba ta pɛ-o paartɩ. O ma joori o tɩtɩ tɩv kɔm. O laan ma pa ba bəɩɩi o tintvɩɩna balv o ya na pɛ-ba səbu kɔm tɩn, sɩ ba ba o te ba brɩ-o nɔɔrɩ dɩlv ba na nɛ kv baɩa nɩ tɩn.

¹⁶ Dayigə nɔɔnv wɔm ma ba o ta did-o o wɩ: «A yuutu, a kwe səbu-sɩɩa dalɩ dɩm nmu na pɛ-nɩ tɩn, a ma na dala fugə nɔɔrɩ mu a wəli da.» ¹⁷ O yuutu wɔm ma lərv-o o wɩ: «N kɩ cɩga n jɩgɩ yawala, n yɩ tintvɩɩ-ɩɩm. Nmu na kɩ cɩga dɩ kɔlv finfin a na kɩ n jɩɩa nɩ tɩn, a laan wɔ pa n ta n te tɩntɩ fugə.»

¹⁸ Bale-tu wɔm ma ba o ta dɩ o yuutu wɔm o wɩ: «A yuutu, a kwe səbu-sɩɩa dalɩ dɩm a ma na dala yanu nɔɔrɩ mu a wəli da.» ¹⁹ O yuutu wɔm ma lərv-o o dɩ o wɩ: «Aá pa n ta n te tɩntɩ dɩnu.»

²⁰ Wɔlv na yɩ batv-tu wɔm tɩn dɩ ma daa ba o ta did-o o wɩ: «A yuutu, nan jonɩ nmu səbu-sɩɩa dalɩ dɩm. A kwe-dɩ mu a kukuli dɩ yu-kwala a tiɩɩi, ²¹ a na ye nɩ nmu laɩa damma, yɩ a kwartɩ fɔvntɩ dɩ nmu tɩn nɔwaaɩ. Nmu yəni n jonɩ nɔɔrɩ wəənu tɩlv nmu yɩra na wɔ cɛ tɩ baɩa nɩ tɩn, yɩ n zagɩ mɩna yalv n tɩtɩ na wɔ dugɩ tɩn.» ²² O yuutu wɔm laan ma ta did-o o wɩ: «Nmu yɩ tintvɩɩ-balɔrv mu. N tɩtɩ ni-taantɩ dɩm mu brɩ nɩ n ba jɩgɩ bɔra. Nmu ya na ye nɩ a laɩa damma, yɩ a jonɩ nɔɔrɩ wəənu tɩlv a yɩra na wɔ cɛ tɩ baɩa nɩ tɩn, yɩ a zagɩ mɩna yalv a tɩtɩ na wɔ dugɩ tɩn, ²³ bɛɛ nan yɩ nmu wɔ kwe a səbu kɔm n tiɩi bankɩ nɩ. Nmu ya na tiɩi-kv bankɩ nɩ, a ya wɔ ba a jonɩ-kv dɩ nɔɔrɩ.»

²⁴ O laan ma ta dɩ balv na zɩgɩ da tɩn o wɩ: «Jonɩ-na səbu-sɩɩa dalɩ dɩm o tee nɩ á pa wɔlv na nɛ dala fugə kam tɩn tu.» ²⁵ Ba ma ta did-o ba wɩ: «Dí yuutu, wɔntv maɩtɩ o jɩgɩ dala fugə mu.» ²⁶ O ma ləri o wɩ:

«A lagɪ a ta abam sɪ wʊɓɓ maama na maŋɪ o jɪgɪ woŋo tɪn, o ta wʊ jɔŋɪ kɔdoŋ o wəli da. Wʊɓɓ nan na maŋɪ o ba jɪgɪ kɔɓkɔɓ tɪn laan wʊ ba o ga kɔɓɓ fɪnfɪn o ya na jɪgɪ tɪn dɪ. ²⁷ Kɔ daari, kɔ na yɪ a dɔna balɔ na ba lagɪ sɪ a taa yɪ ba pɛ tɪn, ve-na á ja-ba á ba yo seeni sɪ á gɔ-ba a yigə nɪ.» »

Zezi na zɔ Zeruzalem yɪ nɔɔna zul-o te tɪn
(*Matiyu 21:1-11, Marɪkɪ 11:1-11, Zan 12:12-19*)

²⁸ Zezi dɛɛn na tagɪ wəɛnu tɪm kɔntɔ maama o ti tɪn, o ma zaŋɪ o kwe cwəŋə o tɔgɪ nɔɔna bam yigə o maa ve Zeruzalem. ²⁹ Ba ma vu ba yɪ tɪ-balwa bale, ba yɪra mu Betifaazi dɪ Betani. Je sɪm kɔntɔ wɔ piu kɔdoŋ saŋa nɪ mu, kɔ yɪri mu Olivi piu. Zezi ma tɔŋɪ nɔɔna bale o karabiə bam wɔnɪ, ³⁰ yɪ o ta dɪ ba o wɪ: «Ve-na á zɔ tɪɔ kɔɓɓ na wɔ abam yigə nɪ tɪn. Á na zɔ kɔ wɔ, á wʊ na bɪna-pɔla na ləgi da, yɪ nɔɔn-nɔɔnɔ daa ta wɔ garɪ ka baŋa. Ve-na á bwəli-ka á ja ba á pa-nɪ. ³¹ Nɔɔnɔ nan na bwe abam o wɪ: «Bɛɛ mu yɪ á bwəli-ka?», sɪ á ta dɪd-o nɪ: «Kɔ yɪ dɪ Yuutu wɔm mu lagɪ-ka.» »

³² Nɔɔna bale balɔ o na tɔŋɪ tɪn ma zaŋɪ ba vu sɪ ba nii. Ba ma sɪnɪ ba na nɪ kɔ yɪ o na tagɪ te tɪn. ³³ Ba na wɔra ba bwəli bɪna-pɔla kam tɪn, ka tiinə ma bwe-ba ba wɪ: «Bɛŋwaanɪ mu yɪ á wɔra á bwəli bɪnaga kam?»

³⁴ Ba ma ləri ba wɪ: «Kɔ yɪ dɪ Yuutu wɔm mu lagɪ-ka.» ³⁵ Ba ma ja-ka ba ja vu Zezi te. Ba laan ma kwe ba gwaaru ba daŋɪ ka baŋa nɪ, yɪ ba pa Zezi di ka baŋa. ³⁶ O na maa kɛ tɪn, nɔɔna bam ma zul-o, yɪ ba kwe ba gwaaru ba lwarɪ cwəŋə kam yuu nɪ, sɪ o taa ve tɪ baŋa nɪ o kɛa.

³⁷ O na gɛ fɪnfɪn sɪ o yɪ Zeruzalem tɪn, o ma da cwəŋə kalɔ na kwe ka tu Olivi piu kɔm seeni tɪn. O karabiə kɔgɔ kɔm maama laan ma

puli sɪ ba taa zuli Baŋa-Wɛ dɪ kwər-dɛ. Ba maa tee Wɛ dɪ wɔpɔlo, dɪ wo-kamunnu tɪɓ zanzan Dɪ na kɪ yɪ ba yɪə na tɪn ŋwaanɪ, ³⁸ yɪ ba wɪ:

«Zuli-na pɛ wɔɓɔ na tu dɪ Yuutu Wɛ yɪri ŋwaanɪ tɪn.

Ywəɛnɪ taa wɔ Wɛ-sɔŋo nɪ.

Zulə dɪ taa wɔ Baŋa-Wɛ tee nɪ.»

³⁹ Farizɪan tiinə badonnə na tɔgɪ ba wɔ kɔgɔ kɔm wɔnɪ tɪn ma ta dɪ Zezi ba wɪ: «Karanyɪna, bagɪ n karabiə bam sɪ ba yɪ taa tɛ kɔntɔ doŋ.»

⁴⁰ O ma ləri-ba o wɪ: «A lagɪ a ta abam sɪ, bantɔ na cɪm, kandwa yam tɪtɪ wʊ kaasi dɪ kwər-dɛ.»

Zezi na keeri Zeruzalem nɔɔna ŋwaanɪ te tɪn

⁴¹ Zezi ma vu o twe Zeruzalem. O na nɛ tɪɔ kɔm tɪn, o ma keeri kɔ nɔɔna bam ŋwaanɪ, ⁴² yɪ o wɪ: «Zeruzalem tiinə-ba, á ya na lwarɪ zɪm dɛ dɪm nɪ wəɛnu tɪɓ ya na wʊ pa sɪ á taá zɔɔrɪ dɪ ywəɛnɪ tɪn, kɔ ya wʊ ta lana. Wo-laaru tɪm kɔntɔ nan səgi abam tee nɪ mu. ⁴³ Taá ye-na sɪ maŋa wʊ ba, yɪ á dɔna wʊ ba ba gilimi á tɪɔ kɔm maama. Baá cɪ kɔ niə yam maama sɪ nɔɔn-nɔɔnɔ daa yɪ wanɪ o nunɪ kɔ wɔnɪ, ⁴⁴ yɪ baá tiini ba cɔgɪ tɪɔ kɔm dɪdaanɪ abam balɔ na zɔɔrɪ kɔ wɔnɪ tɪn. Ba na cɔgɪ-kɔ ba ti, tɪɔ kɔm kandwe daa bá daŋɪ dɪdoŋ baŋa nɪ. Kɔ yɪ abam na wɔ lwarɪ nɪ maŋa kam yɪə, sɪ Wɛ ba Dɪ vrɪ abam tɪn ŋwaanɪ mu wəɛnu tɪm kɔntɔ maama wʊ kɪ abam baŋa nɪ.»

Zezi na zəli pipimpiinə Wɛ-dɪ-kamunu kɔm wɔnɪ te tɪn

(*Matiyu 21:12-17, Marɪkɪ 11:15-19, Zan 21:3-22*)

⁴⁵ Zezi ma vu o zɔ Wɛ-dɪ-kamunu kɔm wɔ. O ma na balɔ na je da ba pipi tɪn. O ma puli sɪ o zəli-ba sɪ ba nunɪ. ⁴⁶ O ma ta dɪ ba o wɪ: «Kɔ pɔpɔnɪ Wɛ tɔnɔ kɔm wɔnɪ, nɪ Wɛ mu wɪ: «Amɔ digə kantɔ maŋɪ sɪ ka taa yɪ jəgə kalɔ nɔɔna na wʊ ta tui ba warɪ amɔ da tɪn mu.» Abam nan pɛ ka ji ŋwɪna joro jəgə.»

⁴⁷ De maama Zezi maa wu We-di-kamunu kum wuni o bri noona We taani dum. Ku daari Zwifə kaanum yigə tiinə di ba cullu karanyina tiinə bam di tu kum didɛera bam maa kwaana, si ba na cwəŋə ba gu-o. ⁴⁸ Ba maa yəri ba na wú ki te, beŋwaani noona bam maama cəgi o taani dum lanyirani.

20

Zezi dam dim nuŋi yən mu?

(Matiyu 21:23-27, Mariki 11:27-33)

¹ De didwi mu Zezi deen wu We-di-kamunu kum wuni, o tooli We kwər-ywəŋə kam o bri noona. Zwifə bam kaanum yigə tiinə di cullu karanyina tiinə bam di ba tu kum nakwa bam ma vu ba yi o te. ² Ba ma ta did-o ba wi: «Ta n bri dibam, wɔɔ dam mu n ma n ki wəənu tilu maama n na ki tin? Wɔɔ mu pe nmu ni, si n ta n ki kuntu?»

³ O ma ləri-ba o wi: «A di jigi bwiə a lagɪ a bwe abam, si á ləri-ya á pa-ni. ⁴ Zan na miisi noona na wuni tin, ku yi We mu pe-o cwəŋə naa nabiinə mu?»

⁵ O na bwe-ba kuntu tin, ba maa wura ba bwe daani si ba nii, ba na wú lər-o te tin. Ba laan ma wi: «Dibam na ləri dí wi, ku yi We mu, o laan wú bwe dibam ni, bɛɛ mu yi dí nan wu sɛ Zan taani dum? ⁶ Dí nan na wi, ku yi nabiinə mu pe-o cwəŋə, noona bam maama wú duli dibam di kandwa mu ba gu, beŋwaani ba maama pai si Zan yi We nijonnu mu.» ⁷ Kuntu nwaani ba ma ləri Zezi ba wi, ba yəri wulu na pe Zan cwəŋə tin.

⁸ Zezi laan ma ta di ba o wi: «Ku na yi kuntu, amu di bá sɛ si a ta wulu na pe amu ni si a taa tuŋi tin.»

Noonu di o gaari mumaŋa

(Matiyu 21:33-46, Mariki 12:1-12)

⁹ Zezi ma maŋi mumaŋa o bri noona bam o wi: «Noonu wudon mu wura. O ma zaŋi o ci gaari, yi o daari o jəri tweeru tilu yiri na yi vinyə tin di wuni. O laan ma kwe noona o yagi da si ba taa tuŋa, yi o

daari o beeri o vu tu kudoŋ o daani da. ¹⁰ Tweeru tum biə gwərim maŋa ma yi. O ma tuŋi o tintuŋu si o vu noona balu na nii o gaari dum baŋa ni tin te, si ba cɛ o təri ba pa-o. Tintuŋu wum na yi ba te tin, ba ma mag-o. Ba daari ba pa o viiri di ji-kuri. ¹¹ Noonu wum daa ma tuŋi o tintuŋu wudon. Ba ma magi wuntu di, yi ba twi-o zanzan. Ba ma pa o di viiri di ji-kuri. ¹² O daa ma tuŋi tintuŋu wudon o ki kuni bito. Ba ma ja wuntu di ba magi o yira ba kaari, yi ba zəl-o gaari dum wuni.

¹³ Gaari dum tu wum laan ma buŋi o wi: «A nan wú ki ta mu? Amu na wú ki te tin, aá tuŋi a titi bu wulu a na so-o tin mu. Ku ba dwe, baá ta kwari wuntu.» ¹⁴ Noona bam na nɛ-o tin, ba ma bwe daani ba wi: «Mu gaari dum tu bu. Wuntu mu lagɪ o ba o taa te o ko wum wəənu tum. Pa-na dí gu-o, si dí daari dí taá te o wəənu tum.» ¹⁵ Ba laan ma vaŋ-o ba ja nuŋi gaari dum wuni, yi ba mag-o ba gu.»

Zezi laan ma bwe-ba o wi: «Gaari dum tu laan wú ki noona bam kuntu ta mu? ¹⁶ O maŋi si o ba o gu-ba mu, si o daari gaari dum o pa noona badonnə si ba taa niə.»

Noona bam na ni kuntu tin, ba ma ta ba wi: «We pa ku yi ki kuntu!»

¹⁷ Zezi ma nii ba seeni yi o wi: «Ku na dai kuntu, bɛɛ mu yi ku puɔɔni We tɔnɔ kum wuni ku wi:

«Kandwe dilu lwara na vin tin laan mu joori di ba di ji kandwe dilu na pai soŋo kum dana tin?»

¹⁸ Noonu wulu maama na tu kandwe dintu baŋa ni tin wú ciɔɔgi o titi mu. Ku daari, wulu maama kandwe dum na tu o baŋa ni tin, di wú muri kuntu tu mu.»

¹⁹ Zezi na tagi wəənu tum kuntu tin, Zwifə kaanum yigə tiinə di cullu karanyina tiinə ma lwarɪ si o maŋi mumaŋi dum bam nwaani mu. Kuntu tin, ba ma kwaani ba lagɪ cwəŋə si ba ja-o lila. Ba maa wari, ba na kwari fɔɔni di noona bam tin nwaani.

Lampoo ηνωμ taani
(*Matiyu 22:15-22, Mariki 12:13-17*)

²⁰ Zwifə yigə tiinə bam dɛɛn ma yiri Zezi, si ba daa ta nii o na wó ta kulɔ tɪn. Ba ma lagɪ cwəŋə si ba bri ni o dwəgə, si ba wani ba ja-o, si ba daari ba ki-o gɔvɪrma tu wɔm juŋa ni si o di o sariya. Ba ma li nɔɔna si ba vu Zezi te ninɛɛni ba yi nɔn-ŋɔna mu te, si ba laan kwaani ba ja-o di o taani dɪm. ²¹ Bantu ma vu Zezi te ba bwe-o ba wɪ: «Karanyina, dí ye ni taani dɪlɔ nmɔ na yəni n te n bri nɔɔna tɪn yi cɪga mu. Nmɔ ba pɔɔri nɔɔna daani di n na ki-ba te tɪn. Nmɔ nan yəni n bri nɔɔna Wɛ cwəŋə cɪga mu. ²² Dí lagɪ dí bwe dí nii, dɪbam cullu pɛ ni si dí ηwi lampoo dí pa lɔgɔ kɔm pa-farɔ wɔm na?»

²³ Zezi ma lwarɪ ba na ki ba swan yam did-o te tɪn, o ma ta di ba o wɪ:

²⁴ «Kwe-na səbu dalɪ á bri-nɪ. Dɪ jigɪ wɔɔ nyinyɔgɔ di o yiri mu di banja ni?»

Ba ma lər-o ba wɪ: «Kɔ yi pa-farɔ wɔm mu.»

²⁵ O laan ma ta di ba o wɪ: «Kɔ lamma. Á nan taá ηwi kulɔ na yi pa-farɔ wɔm nyim tɪn á pa-o, si á daari á taá pai Wɛ kulɔ di na yi Dɪ nyim tɪn.»

²⁶ Zezi na tagɪ kɔntɔ di ba tɪn, ba maa warɪ ba ja-o nɔɔna bam maama yigə ni di o na tagɪ kulɔ tɪn. O na ləri-ba te tɪn sɔ-ba zanzan yi ba cɪm.

Wɛ-sɔŋɔ ηwɪa na wó ta yi te tɪn
(*Matiyu 22:23-33, Mariki 12:18-27*)

²⁷ Sadustan tiinə badonnə dɛɛn ma zanɪ ba vu Zezi te. Bantu zaasɪm mu bri si, nɔɔnɔ na tɪga, o daa bá joori o bi. ²⁸ Ba ma vu ba bwe-o ba wɪ: «Karanyina, Moyisi dɛɛn na pɔpɔni kulɔ o tiŋi o pa dɪbam tɪn, o bri si, nɔɔnɔ nu-bu na tɪga yi o daari kaani, yi ba na wɔ lɔgɪ biə, tɔ wɔm cɔrɔ mu manɪ si o di kaani wɔm si ba wani ba lɔ biə o nu-bu wɔlɔ na tɪgɪ tɪn ηwaani. ²⁹ Kɔntɔ tɪn, nu-biə barpe mu ya wura. Ba didɔba ma di kaani yi o ti o daar-o, yi

ba ba jigɪ biə daani. ³⁰ Wɔlɔ na sanɪ tɪn ma di kadəm wɔm. ³¹ O di ma ti o daar-o. Batɔ-tu wɔm di daa ma di-o. Kɔ ma ki ba maama kɔntɔ donɪ. Ba maama barpe ma ti, yi ba wɔ lɔgɪ bu di kaani wɔm. ³² Ba maama na tɪgɪ tɪn, kaani wɔm di laan ma ti. ³³ Kɔntɔ tɪn, ba maama barpe na di kaani wɔm tɪn, ba laan na tu ba bi ba yagɪ tɔɔni, bantɔ wɔɔ mu wó ta te kaani wɔm?»

³⁴ Zezi ma ləri-ba o wɪ: «Kɔ na yi zɪm lɔgɔ banja nɔn-biə mu, baara di kaana yi kaana di zɔɔri banna.

³⁵ Kɔ daari, nɔɔna balɔ Wɛ na nii ni ba manɪ si ba bi ba yagɪ tɔɔni si ba laan taa zɔɔri Dɪ lɔ-dɔŋɔ kɔm ni tɪn, bantɔ bá di kaana, yi kaana di daa bá zɔ banna. ³⁶ Ba daa bá wani ba ti, ba na wó ta nyi di Wɛ malesɪ sɪm tɪn ηwaani. Ba yi Wɛ titɪ biə mu, di ba na bi ba yagɪ tɔɔni tɪn. ³⁷ Kɔ nan na yi twa biim, Moyisi manɪ o bri ni nɔɔna wó sɪni ba bi. O dɛɛn pɔpɔni manɪ kalɔ Wɛ na bri Dɪ titɪ did-o sabari puŋu kɔm wɔni yi Dɪ ta kulɔ tɪn. Moyisi ma bri si Yuutu Banja-Wɛ yi Abraham Wɛ, di Yizaki Wɛ, di Zakɔbi Wɛ mu. ³⁸ Kɔ bri si bantɔ daa ta jigɪ ηwɪa mu Wɛ tee ni, bɛŋwaani Banja-Wɛ yi nanɔna Wɛ mu, si Dɪ dai twa Wɛ. Wɛ yibiyə ni, nɔɔna maama jigɪ ηwɪa, di balɔ na tɪgɪ tɪn di.»

³⁹ Wɛ cullu karanyina tiinə badonnə na ni kɔntɔ tɪn, ba ma ləri ba wɪ: «Karanyina, n tagɪ cɪga.» ⁴⁰ Ba dɛɛn ma kwarɪ si ba daa bwe-o taani.

Krisi wɔm Wɛ na tɔŋɪ tɪn yi Davidi Yuutu mu

(*Matiyu 22:41-46, Mariki 12:35-37*)

⁴¹ Zezi laan ma ta di ba o wɪ: «Nɔɔna yəni ba wɪ, si Krisi wɔm Wɛ na tɔŋɪ tɪn yi Pɛ Davidi dwi tu mu. Kɔ nan wó wani kɔ taa yi kɔntɔ na?

⁴² Davidi titɪ nan pɔpɔni Wɛ ləŋ-ηwɪ tɔŋɔ kɔm wɔni o wɪ:

«Yuutu Banja-Wɛ tagɪ di a Yuutu Dɪ wɪ:

Ba n jəni a jazɪm ni,

⁴³ si áá ki nmɔ dɔna maama n ne kuri ni si n nɔ-ba ni tɪga te.»

⁴⁴ Kuntu tɪn, Davidi titi na sɪnti o bɛŋi Kriŋi wɔm Wɛ na tɔŋi tɪn ni o Yuutu tɪn, kɔv kɪ ta mu si o daa joori o taa yi Davidi naa?»

*Zezi kaani o karabiə si ba yi lwani
cullu karanyina tiinə bam*

(Matiyu 23:1-7, Mariki 12:38-40)

⁴⁵ Nɔn-kɔgɔ kɔm maama ta na wura ku cɛgi o taani dɪm kuntu tɪn, o ma ta di o karabiə bam o wɪ: ⁴⁶ «Taá yiri-na á titi di cullu karanyina tiinə bam. Bantu soe si ba taa zɔvri gwar-dɪdwaaru ba beerə, si nɔɔna taa nii-ba. Ba na ve yaga, ba soe si nɔɔna maama taa tui ba zuli-ba. Ba na yəni ba zɔ ba Wɛ-di sɪm, ba ta lagɪ je-kamunnu mu si ba taa je yigə ni. Ba na ve nɔɔnu sɔŋɔ si ba di candiə, ku yi je-ŋɔŋa je mu ba lagɪ si ba taa je da. ⁴⁷ Ba nan yəni ba ganɪ kadənə ba jonɪ kulɔ maama ba na jɪgɪ tɪn. Ba kwəri ba kɪ Wɛ-lor-dɪdwaaru, si ku taa nyɪ ni ba yi nɔn-ŋɔna mu te. Wɛ wó tiini DI pa bantu na cam ku ja gaali.»

21

Kadəm na pɛ Wɛ pɛəri te tɪn

(Mariki 12:41-44)

¹ Zezi ta na wɔ Wɛ-di-kamunu kɔm wɔnti o bri nɔɔna bam kuntu tɪn, o ma kwəni o yuu wɛɛnti o nii je maama. O ma na nadunə na ve ba di ba səbiə daka kalɔ na zɪgɪ da Wɛ pɛera ŋwaani tɪn wɔnti. ² O daa ta ma na kadəm wɔdɔŋ na tɔgɪ o wura, o yi yinigə tu mu. Wɔntu ma ja səbu dalɪ-balwa bale yɪranɪ mu o ja vu o di daka kam wɔnti. ³ Zezi na nɛ kuntu tɪn, o ma ta o wɪ: «A lagɪ a ta cɪga mu di abam si, kadəm wɔntu na yi yinigə tu tɪn, o di səbu ku dwəni balɔ maama na di da tɪn. ⁴ Bantu maama li ba daari mu. Kadəm wɔm nan yi yinigə tu mu, yi o kwe kulɔ maama o na jɪgɪ si o ma yəgɪ o ni-wɔdiu tɪn o di da.»

Lɛɛrv na wó ba lɔgv baŋa te tɪn
(Matiyu 24:1-28, Mariki 13:1-23)

⁵ Nɔɔna badonnə dɛɛn ma te Wɛ-di-kamunu kɔm taani yi ba wɪ: «Nii-na kandwa yam ba na mɛ ba

lo-ka tɪn na tiini ya lana te, yi ba ma pɛera yalɔ ba na pɛ Wɛ tɪn ba ma kɪ-ka lanyɪranɪ.» Zezi ma ləri-ba o wɪ: ⁶ «Ku na yi wəɛnu tɪntu á na nai tɪn, maŋa wó ba ba, si ba di ti maama tɪga ni. Kandwɛ daa bá danɪ dɪdɔŋ baŋa ni.»

⁷ Ba ma bwe-o ba wɪ: «Karanyina, maŋa kɔɔ mu kuntu wɔŋo wó kɪ? Bɛɛ mu lagɪ ku kɪ maana ku bri dɪbam, si dí lwarɪ ni wəɛnu tɪntu lagɪ ti kɪ?»

⁸ Zezi ma ləri-ba o wɪ: «Á fɔgɪ á cɪ á titi, si á yi pa nɔɔna ganɪ abam. Nɔɔna zanzan wó ba abam te di amɔ yiri, ba ta di abam ni ba dɪdɔba dɪdɔba mu yi Kriŋi wɔm Wɛ na tɔŋi tɪn, yi baá daari ba ganɪ abam ba wɪ, maŋa kam yiə. Á nan yi se á tɔgɪ bantu kwaga. ⁹ Á wó ba á ni tigurə di jara ŋwa. Á nan yi pa fɔvnti zɔ abam. Wəɛnu tɪm kuntu maama maŋi si ti da yigə ti kɪ mu, yi ku ta dai lɔgv tiim mɪmaŋa.»

¹⁰ O daa ta ma ta di ba o wɪ: «Dwi wó zanɪ di kɪ jara di dwi dɪdɔŋ, yi tɪv di ku dɔŋ tɪv wó zanɪ ti magɪ jara. ¹¹ Tɪga ma wó sisinɪ zanzan. Kana di wó ba ka taa wɔ je sɪdonnə ni, yi yawɪ-lɔŋnu di wó cɔgɪ nɔɔna zanzan. Wɛ wó pa wo-kɪnkagɪla yalɔ na bri DI dam tɪn taa kɪ wɛyuu ni, yi fɔvnti wó ja nɔɔna ya ŋwaani.

¹² Ku na wó loori wəɛnu tɪntu kəm tɪn, nɔɔna wó ja abam dam ba pa á na yaara. Baá ja abam ba vu ba sanɪ ba Wɛ-di sɪm nakwa tee ni, yi ba kɪ abam pɪna digə ni. Baá ja abam ba pa á zɪgɪ pwa di dɪdɛera yigə ni, abam na tɔgɪ amɔ tɪn ŋwaani. ¹³ Ku nan wó pa á na pwələ si á bri-ba Wɛ cɪga kam. ¹⁴ Taá ye-na kuntu ni ni, si á pa á bɪcara kɪ dam. Á yi taá kɪ liə, di á na wó ləri-ba tite si á ma vri á titi tɪn. ¹⁵ Bɛŋwaani amɔ wó pa abam wɔbɔŋ-ŋɔna di á ni-taani, kɔv pa á dɔna bá wanɪ ba twanɪ di á na wó ta kulɔ tɪn. ¹⁶ Abam titi kwə di á niinə, di á curru di á cilonnə wó ja abam ba kɪ dɪdɛera jɪŋa ni, yi baá gv abam badonnə. ¹⁷ Nɔɔna maama

wó ta culi abam á na yi a nɔɔna tɪn ɲwaaɪ. ¹⁸ Baá kɪ abam kɔntɔ, yi Wɛ ta wó ta nii á baɲa nɪ, yi á bá lagɪ á yuuywe sɪm dɪdɔa tɪtɪ dɪ á ga. ¹⁹ Abam nan na kwaanɪ á kɪ pu-dɪa á zɪgɪ kəŋkəŋ, á wó na ɲwɪa Wɛ tee nɪ.

²⁰ Abam nan wó ba á na pamaɲna na gilimi Zeruzalem tɪv kɔm maama ba pu. Á na nɛ kɔntɔ, á laan wó lwarɪ nɪ maɲa kam yiə sɪ ba cɔgɪ-kɔ. ²¹ Maɲa kam kɔntɔ nɪ, abam balɔ na zɔvɪ Zude nɪ tɪn maɲɪ sɪ á kɪ lɪla á nuɲɪ á duri á beeri pweeru je á səgɪ da. Balɔ na wɔ tɪv kɔm wɔnɪ tɪn maɲɪ sɪ á nuɲɪ lɪla. Balɔ dɪ na wɔ ba karɪ nɪ tɪn daa yi ve á zɔ tɪv kɔm wɔ. ²² Bɛɲwaaɪ maɲa kantɔ nɪ mɔ yaara maɲɪ sɪ ya ba, Wɛ na wó vanɪ nɔɔna zwa tɪn ɲwaaɪ, sɪ kulɔ maama na pɔpɔnɪ Wɛ tɔnɔ kɔm wɔnɪ tɪn laan kɪ. ²³ Kantɔ maɲa kam nɪ kɔvɔ tiini kɔ taa yi lɛɛrɔ dɪ kaana balɔ na jɪgɪ pwi tɪn, dɪ balɔ na jɪgɪ biə yi ba ɲɔgɪ yɪlɪ tɪn. Yaara zanzan wó ba tɪv kɔntɔ dɪ kɔ nɔɔna maama baɲa nɪ, yi Baɲa-Wɛ wó kwe Dɪ bam ba yɪra nɪ. ²⁴ Ba ma wó gɔ ba badonnə dɪ sɔ-zɔɔrɔ, yi ba daari ba ja ba badonnə ba vɔ ba ja vu gambɛɛm dwi tiinə maama tɪtarɪ nɪ. Dwi-gɛ tiinə laan wó ba zɔ Zeruzalem tɪv kɔm wɔ ba karɪ ba nɔnɪ kɔ wəənu ba cɔga taan, sɪ kɔ vu kɔ yi maɲa kalɔ Wɛ na pɛ-ba tɪn tiim.»

Nabiin-bu wɔm na wó ba lɔgɔ baɲa te tɪn

(Matiyu 24:29-35,42-44, Marɪkɪ 13:24-37)

²⁵ «Maɲa wó ba sɪ Wɛ pa wɔ-kɪnkagɪla yalɔ na brɪ Dɪ dam tɪn taa kɪ wɪa wɔnɪ dɪ cana dɪ calɪcwɪ sɪm wɔnɪ. Liə wó ja lɔgɔ baɲa dwi tiinə maama, yi ba wɔbɔɲa vugimi dɪ nɪnɔ kɔm na bam na pɔgɪla dɪ sɔɔ zanzan tɪn ɲwaaɪ. ²⁶ Fɔvɔnɪ zanzan wó pa nɔɔna wɔbɔɲa je ba na bɔɲɪ wɔɲɔ kulɔ na bɪnɪ lɔgɔ baɲa tɪn, bɛɲwaaɪ weyuu wó sisɪɲɪ kɔ pa wəənu tɪlɔ na wɔ weyuu nɪ tɪn maama vugimi daanɪ.

²⁷ Maɲa kam kɔntɔ nɪ nɔɔna wó na Nabiin-bu wɔm na maa bɪnɪ lɔgɔ baɲa. Oó ta wɔ kɪnkwəənu wɔnɪ o bɪnɪ dɪ dam, yi Wɛ paari-zulə wɔ o tee nɪ zanzan. ²⁸ Á na nɛ sɪ wəənu tɪm kɔntɔ pulɪ tɪ kɪa, sɪ á zanɪ á zɪgɪ lanyɪranɪ á kwəni á yum wɛɛnɪ, bɛɲwaaɪ maɲa kam twe sɪ Wɛ vrɪ abam Dɪ yagɪ.»

²⁹ Zezi laan ma maɲɪ mɪmaɲa o brɪ-ba o wɪ: «Maanɪ-na á nii kapɔrɔ dɪ tweeru maama na yi te tɪn. ³⁰ Á na nɛ nɪ tweeru wɔra tɪ kwi vɔɔrɔ, abam wai á lwarɪ nɪ kɔ twe yadɛ. ³¹ Kɔ nan yi bɪdwi mɔ dɪ á na nɛ wəənu tɪlɔ a na tagɪ a brɪ abam tɪn na wɔra tɪ kɪa, sɪ á lwarɪ nɪ maɲa kam laan twe sɪ Wɛ paari dɪm lagɪ dɪ ba nɔɔna tɪtarɪ nɪ. ³² A lagɪ a ta cɪga mɔ dɪ abam sɪ, wəənu tɪntɔ maama wó ba wɔra tɪ kɪa, yi zɪm nɔɔna bam ta wɔ tɪgɪ ba ti. ³³ Weyuu dɪ tɪga wó ba tɪ kɛ, yi amɔ taanɪ dɪm bá kɛ maɲa dɪ maɲa.

³⁴ Á taá fɔgɪ á cɔ á tɪtɪ, sɪ á yi taá bɔɲɪ wɔdɪ-fwaarɔ dim naa sa-nyɔgɔ wɔbɔɲa, naa á taá jɪgɪ liə dɪ á ɲwɪa wəənu. Á na jɪgɪ wɔbɔɲa yantɔ don, dɛ dɪlɔ amɔ Nabiin-bu wɔm na wó ba tɪn wai dɪ tui bɪdwi baɲa nɪ dɪ dari abam, ³⁵ nɪ cɪkɔ na jaanɪ varɪm te tɪn. Bɛɲwaaɪ dɛ dɪm kɔntɔ wó ba li nɔɔnɔ wɔlɔ maama na wɔ lɔgɔ baɲa nɪ tɪn. ³⁶ Kɔntɔ tɪn, á taá yɪrɪ á tɪtɪ maɲa maama, sɪ á taá loori Wɛ sɪ Dɪ pa abam dam, sɪ á wanɪ á nuɲɪ yaara yalɔ maama na lagɪ ya ba tɪn wɔnɪ, sɪ á daari á vu á zɪgɪ amɔ Nabiin-bu wɔm yigə nɪ.»

³⁷ Zezi dɛɛn yəni o wɔ Wɛ di-kamunu kɔm wɔnɪ dɛ maama o brɪ nɔɔna Wɛ taanɪ dɪm. Tɪga na yəni ka yi, o yəni o nuɲɪ tɪv kɔm wɔ o vu Olivi piu kɔm seenɪ o pəni da. ³⁸ Kɔ daari tɪga na yəni ka pɔvɪrɪ, nɔɔna bam maama yəni ba zanɪ lɪla ba ve Wɛ di-kamunu kɔm, sɪ ba taa cəgɪ o taanɪ dɪm.

22

Zwifə yigə tiinə bam na kɪ ni sɪ ba gv Zezi te tɪn

(Matiyu 26:1-5,14-16, Mariki 14:1-2,10-11, Zan 11:45-53)

¹ Kɔ dɛɛn gɛ fɪn sɪ Zwifə bam di ba candiə kalɔ yɪri na yɪ Pakɪ tɪn. Candiə kam kɔntɔ nɪ mɔ ba yəni ba di dɪpɛ dɪlɔ na ba jɪgɪ dabilɪ dɪ wɔnɪ tɪn. ² Kaanɪm yigə tiinə dɪ cullu karanyɪna tiinə bam ma kwaanɪ ba lagɪ cwəŋə, sɪ ba ja Zezi ba gv. Ba na kwari fɔbɔnɪ dɪ nɔɔna bam tɪn ŋwaanɪ, ba yəri ba na wó kɪ te sɪ ba ja-o.

³ Sɔtaanɪ laan ma zɔ Zudasɪ Yiskariyo bɪcarɪ. Wɔntɔ yɪ Zezi karabiə fugə-bale bam wɔ nɔɔnɔ dɪdba mɔ. ⁴ O ma vu kaanɪm yigə tiinə dɪ Wɛ di-kamunu kɔm yɪriɪna yigə tiinə bam te sɪ ba banɪ ba nii, o na wó kɪ te o brɪ-ba cwəŋə sɪ ba wanɪ ba ja Zezi. ⁵ Ba na ni kɔntɔ tɪn, ba wɔ ma poli zanzan. Ba ma di yəlo ba manɪ daanɪ dɪ səbu ni. ⁶ O ma sɛ. O laan ma beeri cwəŋə sɪ o ja Zezi o kɪ ba jɪŋa nɪ, sɪ kɔgɔ kɔm yɪ zanɪ kɔ lwari.

Zezi na di candiə wɔdiu dɪ o karabiə bam te tɪn

(Matiyu 26:17-29, Mariki 14:12-25, 1 Korɛntɪ 11:23-25)

⁷ Kɔ ma ba kɔ yɪ dɛ dɪlɔ ba na puli sɪ ba di dɪpɛ dɪlɔ na ba jɪgɪ dabilɪ dɪ wɔnɪ tɪn. Dɛ dɪm kɔntɔ nɪ Zwifə bam yəni ba gvɪ pibalɪ mɔ ba ma di Pakɪ candiə kam. ⁸ Zezi ma lɪ Pɪyɛɛrɪ dɪ Zan yɪ o ta dɪ ba o wɪ: «Ve-na á kwe wɔŋo maama á pa dɪbam, sɪ dí ba dí di Pakɪ candiə kam.»

⁹ Ba ma bwe-o ba wɪ: «Nɔmɔ lagɪ sɪ dí vu jəgə kɔɔ mɔ dí kwe jəgə kam?»

¹⁰ O ma ləri-ba o wɪ: «Cəgi-na, á na ve á maa zɔbɪ tɪv kɔm wɔ, nɔɔnɔ wɔdonɪ wó jeeri abam o na zɪŋɪ kɔɔrɔ dɪ na. Da-na o kwaga á vu á zɔ sɔŋɔ kɔlɔ o na wó zɔ tɪn.

¹¹ Á na zɔa, sɪ á ta dɪ sɔŋɔ kɔm tu nɪ: «Dí karanyɪna wɪ, dí ba dí bwe dí nii, digə kalɔ o na wó jəni da dɪ o karabiə bam sɪ ba di Pakɪ candiə kam wɔdiu kɔm tɪn wɔ yən

mɔ?» ¹² Oó brɪ abam wɛyuu digə, ka daga lanyɪranɪ, yɪ ka jɪgɪ wɔŋo kɔlɔ maama dí na lagɪ tɪn ka wɔnɪ. Ve-na á kwe candiə kam wəənu tɪm á ti, sɪ dí laan ba.»

¹³ Ba ma zanɪ ba vu, yɪ ba sɪnɪ ba na wɔŋo maama nɪ Zezi na manɪ o ta te tɪn. Ba ma kwe Pakɪ candiə kam wɔdiu kɔm ba ti.

¹⁴ Wɔdiu dim manɪ na yɪ tɪn, Zezi jəni dɪ o karabiə fugə-bale bam sɪ ba di wɔdiu kɔm. ¹⁵ O laan ma ta dɪ ba o wɪ: «Amɔ ya tiini a lagɪ sɪ a di candiə kantɔ dɪ abam dɪ a wɔ maama, sɪ a laan daari a yaari. ¹⁶ A nan lagɪ a ta abam sɪ, a daa bá di candiə kantɔ, sɪ kɔ taa ve manɪ kalɔ candiə kam kɔntɔ kuri na wó vu kɔ kweeli Wɛ paari dɪm wɔnɪ tɪn.»

¹⁷ Zezi na tagɪ kɔntɔ o ti tɪn, o laan ma jɔŋɪ tweeru biə sana dɪ zɔŋa, yɪ o kɪ Wɛ le tɪ ŋwaanɪ. O ma ta dɪ ba o wɪ: «Jɔŋɪ-na tɪntɔ á nyɔ á daari á pa daanɪ. ¹⁸ A lagɪ a ta abam sɪ, kɔ na puli zɪm, a daa bá nyɔ wɔ-nyɔɔrɔ tɪntɔ, sɪ kɔ taa ve manɪ kalɔ Wɛ paari dɪm na wó ba nɔɔna tɪtari nɪ tɪn.»

¹⁹ Zezi laan ma kwe dɪpɛ, yɪ o kɪ Wɛ le tɪ ŋwaanɪ. O ma daari o fɔ-dɪ o pa o karabiə bam yɪ o wɪ: «Amɔ yɪra yam mɔ tɪntɔ, a na lagɪ a kwe a pa abam ŋwaanɪ tɪn. Taá kɪ-na kɔntɔ donɪ, sɪ á taá ma guli a gulə.»

²⁰ Ba na di ba ti tɪn, o daa ma kwe zɔŋa dɪ ka wɔ-nyɔɔrɔ o kɪ Wɛ le tɪ ŋwaanɪ o pa-ba, yɪ o wɪ: «Wɔ-nyɔɔrɔ tɪntɔ brɪ sɪ Wɛ goni ni-dɔbɪrɪ dɪdaanɪ nabiinə amɔ jana kam ŋwaanɪ. A jana kam lagɪ ka nunɪ ka duri abam ŋwaanɪ mɔ.

²¹ Nan nii-na, nɔɔnɔ wɔlɔ na lagɪ o yəgi-nɪ o pa nɔɔna tɪn tɔgɪ o je dɪ amɔ o di yo seeni. ²² Kɔ nan fɪn mɔ sɪ amɔ Nabiin-bu wɔm tɪ, nɪ Wɛ na manɪ Dɪ lagɪ te tɪn. Kɔ nan za yɪ lɛɛrɔ mɔ kɔ pa nɔɔnɔ wɔlɔ na wó yəgi-nɪ o pa tɪn.»

²³ Ba na ni o na tagɪ kɔlɔ tɪn, ba ma sɪŋɪ ba bwe daanɪ ba nii, bantɔ wɔnɪ wɔɔ mɔ wó wanɪ o kɪ kɔntɔ.

Wɔɔ mu yi non-kamunu?
(*Matiyu 20:25-28, 19:28, Mariki 10:42-45*)

²⁴ Zezi karabiə bam dɛɛn magi kantɔɔ ku ɛɛ, si ba nii bantu wɔɔ mu yi kamunu o dwe ba maama. ²⁵ Zezi ma ta di ba o wi: «Ku na yi lugu baɲa pwa, bantu yəni ba te ba nɔɔna di dam mu. Balu na di dam nɔɔna baɲa ni tin, nɔɔna bam daa ta yəni ba bə-ba ba wi <Lanyiran-kərə> mu. ²⁶ Abam nan wu maɲi si á taá yi kuntu don. Wulɔ na yi non-kamunu abam wɔɔ ni tin maɲi si o ji ni á nyaani mu te. Wulɔ di na yi abam yuutu tin maɲi si o ji ni á tintuɲɔ mu te. ²⁷ Wulɔ na jəni si o di wɔdiu tin, di wulɔ na kwe wɔdiu kum o ja ba o pa-o tin, bantu wɔɔ mu yi kamunu? Ku dai wulɔ na jəni si o di tin mu na? Ku nan na yi amu, a wu abam wɔɔ ni yi a ki nɛɛni wulɔ na yi á tintuɲɔ tin mu te.

²⁸ Abam nan yi balu na tɔɔ di amu a cam maama wɔɔ ni, yi á wu yaɔ a tɔɔm. ²⁹ Aá pa abam tɔɔ á di paari, ni a Ko We na pɛ si a di paari te tin. ³⁰ Kuntu tin, á wu ba á zu a paari dɔm wu, yi á tɔɔ di amu á jəni á di ywəni. Á wu ba á jəni paari jangwaanu tim baɲa ni, si á di Yisrayeli dwi tiinə kuri fugə-bale bam taani.»

Zezi na wuuri o bri Piyɛɛri na wu vi-o te tin

(*Matiyu 26:31-35, Mariki 14:27-31, Zan 13:36-38*)

³¹ Zezi laan ma ta di Simɔn Piyɛɛri o wi: «Simɔn, Simɔn, sɔtaani sɔni di na cwəɲə si di maɲi abam di nii, ni nɔɔnu na caari mina te tin. ³² Amu nan loori We a pa nmu, si n ki n wu-didwa di amu si n yi yaɔni. Nmu nan na tusi, yi n wubɔɲa na joori ya tɔɔ amu, si n pa n ko-biə fɔɔ ba zigi kəɲkəɲ.»

³³ Piyɛɛri laan ma ta did-o o wi: «A Yuutu, ba na lagɔ ba ki amu di nmu pɔna digə ni, naa ba na lagɔ ba gu dibam, a ta bá sɛ si a joori nmu kwaga ni.»

³⁴ Zezi ma lər-o o wi: «Piyɛɛri, a lagɔ a ta nmu si, ku na wu loori si cibwɔ keeri zum ti-bra-pura ni tin, nmu wu fu kuni bito ni n yəri amu.»

Zezi na tagɔ di o karabiə si ba ti ba yigə te tin

³⁵ O laan ma ta di ba maama o wi: «A daama na tɔɲi abam si á tɔli á tɔli We kwərə kam yi á ba jigi səbiə gan-lɔɔdi di tampɔɔ di natra tin, wɔɲo muri abam na?»

Ba ma ləri ba wi: «Awo, di wu ge kulɔkulɔ.»

³⁶ O ma ta di ba o wi: «Ku daari lele kuntu, wulɔ na jigi səbiə gan-lɔɔdi tin, kuntu tu maɲi si o kwe-di mu. Wulɔ di na jigi tampɔɔ tin maɲi si o kwe-ku mu. Wulɔ maama na ba jigi su-lɔɲɔ tin, kuntu tu maɲi si o kwe o gɔɔ mu o yəgi o ma yəgi su-lɔɲɔ. ³⁷ Amu nan lagɔ a ta abam si, kulɔ na pɔpɔni We tɔɔ kum wɔɔ ni amu ɲwaanu tin maɲi si ku ki, di ku na wi:

<Ba wəl-o di non-balwaanu mu>. Kuntu na pɔpɔni We tɔɔ kum wɔɔ ni amu ɲwaanu tin laan wu ki lele.»

³⁸ Zezi karabiə bam ma ta did-o ba wi: «Di Yuutu, nii su-lwaanu tile mu di jiga.»

O ma ləri-ba o wi: «Yaɔ-na si ku maɲi.»

Zezi na tiini o loori o Ko We te tin
(*Matiyu 26:36-46, Mariki 14:32-42*)

³⁹ Zezi dɛɛn ma nunji tu kum wɔɔ ni o vu Olivi piu kum seeni, ni o na yəni o ki te tin. O karabiə bam di ma tɔɔ-o ba vu. ⁴⁰ Ba na yi jəgə kalu ba na maa ve tin, Zezi ma ta di ba o wi: «Á taá loori We, si á yi tu maɲim dɔm maɲa ni.»

⁴¹ O laan ma fɔɔri ba tee ni o vu o zigi daa ni, ku maɲi nɔɔnu na wu duli kandwe yi di yi mɛ tin. O ma kuni doonə o loori We o wi: ⁴² «A Ko, nmu na sɛ, si n pa cam dilu na lagɔ di ba amu baɲa ni tin kɛ. Nan ki kulɔ na tɔɔ nmu wubɔɲa tin, si yi ki amu wubɔɲa na lagɔ kulɔ tin.» ⁴³ O na loori We kuntu tin, We maleka ma nunji weyuu ka ba o te, yi

ka wəl-o dɪ dam. ⁴⁴ O wɔ na tiini kɔ cɔgi zanzan tɪn ma pa o tiini o loori Wɛ dɪ o wɔ maama. O luluŋu ma ji nɪŋɛnɪ jana te, yɪ kɔ luri tɪga nɪ.

⁴⁵ O na loori Wɛ o ti tɪn, o ma zanɪ o joori o vu o karabiə bam te. O ma na sɪ ba tigi ba dɔa wɔ-cɔgɔ kum ŋwaanɪ. ⁴⁶ O ma ta dɪ ba o wɪ: «Bɛɛ mu yɪ á dɔa? Zanɪ-na sɪ á taá loori Wɛ, sɪ á yɪ tɔ maŋum dɪm maŋa nɪ.»

Ba na jaanɪ Zezi te tɪn

(Matiyu 26:47-56, Marikɪ 14:43-50, Zan 18:3-11)

⁴⁷ Zezi ta na wɔra o ŋɔɔnɪ kuntu tɪn, nɔn-kɔgɔ laan ma ba kɔ yɪ o te. Zudasɪ wɔlɔ na yɪ o karabiə fugə-bale bam wɔ dɪdɔa tɪn ma tɔgi ba yigə. O ma fɔɔrɪ o yɪ Zezi te sɪ o kukwər-o. ⁴⁸ Zezi ma ta dɪd-o o wɪ: «Zudasɪ, nmu tu sɪ n pa ba ja amɔ Nabiin-bu wɔm, yɪ n ta lagɪ n kukwəri-nɪ mu na?»

⁴⁹ Zezi karabiə balɔ na wɔ o tee nɪ tɪn ma na kɔ na lagɪ kɔ kɪ-o te tɪn. Ba ma bwe-o ba wɪ: «Dí Yuutu, dí lɪ dí sɔ-lwaanɔ tɪm dí zagɪ-ba na?» ⁵⁰ Ba wɔ dɪdɔa ma lɪ o sɔgɔ kum o ma zagɪ kaanum yuutu wɔm tɪntɔŋnɔ jazum zwe o go. ⁵¹ Zezi na nɛ kuntu tɪn, o ma ta dɪ ba o wɪ: «Yagɪ-na». O ma vu o dwe nɔɔnɔ wɔm zwe dɪm, yɪ dɪ je, dɪ joori dɪ yɪ dɪ ya na yɪ te tɪn.

⁵² O ma daari o ta dɪ kaanum yigə tiinə bam dɪ Wɛ-di-kamunu kum yɪrɪna bam yigə tiinə dɪ nakwa bam, ba na tu sɪ ba ja-o tɪn, o wɪ: «Abam na kwe sɔ-lwaanɔ dɪ da-lwaanɔ á ba sɪ á ja amɔ tɪn, a yɪ ŋwɪnɔ mu na? ⁵³ Dɛ maama a yəni a wɔ abam tee nɪ Wɛ-di-kamunu kum wɔnɪ, yɪ á wɔ jaanɪ amɔ. Kɔ nan na yɪ te tɪn, maŋa kam laan yɪə sɪ á kɪ á wɔbɔŋa na lagɪ kulɔ tɪn, bɛŋwaanɪ maŋa mu yɪə sɪ lim pɛ jonɪ dam.»

Pɪyɛɛrɪ na sɪnɪ o vɪn Zezi te tɪn
(Matiyu 26:57-58,69-75, Marikɪ 14:53-54,66-72, Zan 18:12-18,25-27)

⁵⁴ Ba laan ma ja Zezi, yɪ ba ja-o ba kɛ. Pɪyɛɛrɪ ma dalɪ o tɔgi ba kwaga o da o vu. Ba ma vu ba yɪ kaanum yuutu wɔm sɔŋɔ. ⁵⁵ Ba ma dwe mini

ba tɪŋi sɔŋɔ kum tɪtarɪ nɪ. Nɔɔna bam ma vu ba je ba weeri mini dɪm. Pɪyɛɛrɪ dɪ ma tɔgi o vu o jəni ba wɔnɪ. ⁵⁶ O na tɔgi o je mini dɪm yigə nɪ kuntu tɪn, sɔŋɔ kum tɪntɔŋ-kana kadoŋ ma yɔɔrɪ o nii o yibiyə nɪ, yɪ o wɪ: «Nɔɔnɔ wɔntɔ dɪ tɔgi o wɔ Zezi tee nɪ mu.»

⁵⁷ Pɪyɛɛrɪ ma fɔ yɪ o wɪ: «Kaanɪ, a yər-o.»

⁵⁸ Kɔ na kɪ fɪn tɪn, nɔɔnɔ wɔdoŋ dɪ daa ma na-o, yɪ o wɪ: «Nmu tɔgi n yɪ Zezi kɔgɔ kum nɔɔnɔ dɪdɔa mu.»

Pɪyɛɛrɪ ma ləri nɔɔnɔ wɔm o wɪ: «A tɔgi a dai ba wɔ nɔɔnɔ.»

⁵⁹ Kɔ daa na kɪ fɪn nɪŋɛnɪ luu dɪdɔa tɪn, nɔɔnɔ wɔdoŋ dɪ daa ma ta o wɪ: «Nɔɔnɔ wɔntɔ sɪnɪ o tɔgi dɪd-o mu. O dɪ yɪ Galile tu mu.»

⁶⁰ Pɪyɛɛrɪ ma ləri o wɪ: «Baaru, a yəri n taanɪ dɪm kuri.» O ta na wɔra o ŋɔɔnɪ kuntu tɪn, cɪbwɔ ma da kɔ keeri.

⁶¹ Dí Yuutu Zezi laan ma pipiri o yɔɔrɪ Pɪyɛɛrɪ o nii. Pɪyɛɛrɪ ma guli Zezi ya na tagɪ kulɔ dɪd-o o wɪ: «Kɔ na wɔ loori sɪ cɪbwɔ keeri zɪm tɪbra-pɔra nɪ tɪn, nmu wɔ fɔ kuni bitɔ nɪ n yəri amɔ.» ⁶² O na guli kuntu tɪn, o laan ma nunɪ, yɪ o tiini o keeri zanzan.

Ba na mwanɪ Zezi yɪ ba mag-o te tɪn

(Matiyu 26:67-68, Marikɪ 14:65)

⁶³ Nɔɔna balɔ dɛɛn na yɪrɪ Zezi tɪn maa yáal-o ba mwan-o, yɪ ba kwəri ba mag-o. ⁶⁴ Ba ma kwe gɔrɔ ba ma kwəli o yɪə, yɪ ba daari ba mag-o. Ba maa wɪ: «Lwarɪ n brɪ dɪbam wɔlɔ na magɪ-m tɪn.» ⁶⁵ Ba ta maa ŋɔɔnɪ wəənu dwi dwi ba ma cɔgi o yuu, yɪ ba twɪ-o zanzan.

Zwifə nakwa na di Zezi taanɪ te tɪn

(Matiyu 26:59-66, Marikɪ 14:55-64, Zan 18:19-24)

⁶⁶ Tɪga na pɔɔrɪ tɪn, Zwifə bam nakwa kɔgɔ kum maama ma la daanɪ, dɪ ba kaanum yigə tiinə bam dɪ ba cullu karanyɪna tiinə maama. Ba laan ma pa Zezi nunɪ o vu taanɪ dɪm dɪm jəgə o zɪgɪ ba yigə nɪ. ⁶⁷ Ba ma ta dɪd-o ba wɪ: «Nmu na sɪnɪ n

yɪ Kriſi wɔm Wɛ na maŋɪ sɪ Dɪ tɔŋɪ Dɪ pa dɪbam tɪn, sɪ n ta.»

Zezi ma lɛri-ba o wɪ: «A na tagɪ kɔntɔ a brɪ abam, á ta bá sɛ a ni. ⁶⁸ A nan daa na bwe abam taanɪ dɪ, abam bá sɛ sɪ á lɛri á pa-nɪ. ⁶⁹ Kɔ na puli lele kɔntɔ, amɔ Nabiiin-bu wɔm wɔ vɔ a jɛni Dam-Paŋwa Tu Baŋa-Wɛ jazɪm nɪ a da a di paarɪ.»

⁷⁰ Ba maama laan ma bwe-o ba wɪ: «Kɔntɔ tɪn, nmɔ nan sɪnɪ n yɪ Wɛ Bu wɔm mɔ na?»

Zezi ma lɛri-ba o wɪ: «Mɔ abam na wɪ te tɪn.»

⁷¹ Ba laan ma ŋɔɔnɪ daanɪ ba wɪ: «Dɪbam tɪtɪ laan mɔ ni o kwɛrɛ kam na brɪ o tɪtɪ cɔgɪm. Dɪ daa ba lagɪ maana tiinɛ sɪ ba ŋɔɔnɪ o taanɪ dɪm.»

23

*Pilatɪ na bwe Zezi taanɪ te tɪn
(Matiyu 27:1-2,11-26, Mariki 15:1-15, Zan 18:28—19:16)*

¹ Zwifɛ bam nakwa kɔgɔ kɔm maama dɛɛn ma zanɪ ba ja Zezi ba ja vɔ gɔvɪrma tu Pilatɪ te. ² Ba ma sɪŋɪ sɪ ba fɔ vwan ba pa-o, yɪ ba wɪ: «Dɪbam nɛ nɔɔnɔ wɔntɔ mɔ o jɪgɪ dɪ tɪv kɔm nɔɔna bam o gana sɪ ba tɪsi. O tɛ-ba o wɪ, ba yɪ taa lai lampoo ba pai gɔvɪrma. O maa kwɛri o brɪ o tɪtɪ nɪ wɔm mɔ yɪ Kriſi, kɔ na lagɪ kɔ ta nɪ pɛ tɪn.»

³ Pilatɪ na ni kɔntɔ tɪn, o ma bwe-o o wɪ: «Nmɔ mɔ yɪ Zwifɛ bam pɛ wɔm na?»

Zezi ma lɛr-o o wɪ: «Mɔ ka da n taga.»

⁴ Pilatɪ ma ta dɪ kaanɪm yigɛ tiinɛ bam dɪ nɔn-kɔgɔ kɔm maama o wɪ: «Amɔ wɔ nɛ nɔɔnɔ wɔntɔ na kɪ kulɔ o cɔgɪ tɪn, sɪ dɪ di o taanɪ.»

⁵ Ba ma tiini ba ŋɔɔnɪ taanɪ dɪm, yɪ ba kwaana ba tɛ ba wɪ: «O nan yɛni o tɔlɪ Zude tɪnɪ dɪm maama, o brɪ nɔɔna bam sɪ ba yɪ taa sɛ ba tɪv kɔm dɪdɛera ni. O dɛɛn puli o kɪ kɔntɔ don Galile nɪ mɔ, yɪ o laan yɪ yo seeni.»

⁶ Pilatɪ na ni kɔntɔ tɪn, o ma bwe-ba sɪ o nii, nɔɔnɔ wɔm yɪ Galile tu mɔ na? ⁷ O na tu o lwarɪ nɪ Zezi nunɪ tɪv kulɔ Erɔdɪ na te tɪn, o ma pa

ba ja-o ba vɔ wɔntɔ te sɪ o di taanɪ dɪm, bɛŋwaanɪ Erɔdɪ dɪ tɔgɪ o wɔ Zeruzalɛm nɪ maŋa kam kɔntɔ nɪ.

⁸ Erɔdɪ na nɛ Zezi tɪn, o maa jɪgɪ wɔpɔlo zanzan, bɛŋwaanɪ o ya maŋɪ o ni o ŋwa, yɪ o tiini o lagɪ sɪ o na-o. O maa lagɪ sɪ o nii Zezi wɔ kɪ wo-kɪnkagɪlɪ o brɪ-o na. ⁹ O ma kwaanɪ o bwe-o wɛɛnu zanzan. Zezi ma wɔ sɛ o lɛr-o kulɔkulɔ. ¹⁰ Kaanɪm yigɛ tiinɛ dɪ cullu karanyɪna tiinɛ bam maa tɔgɪ ba zɪgɪ da, yɪ ba tiini ba ŋɔɔnɪ taanɪ dɪm dɪ baarɪ sɪ ba ma dɪ-o. ¹¹ Erɔdɪ dɪ o pamajna bam laan ma gooni Zezi zanzan. Ba pa o zɔ paarɪ gɔrɔ sɪ ba ma mwan-o, yɪ Erɔdɪ laan pa o joori o vɔ Pilatɪ te. ¹² Dɪntɔ dɛ dɪm nɪ Erɔdɪ dɪ Pilatɪ laan di ciloŋo mɔ daanɪ, yɪ ba dɛɛn ya culi daanɪ mɔ.

¹³ Pilatɪ ma pa kaanɪm yigɛ tiinɛ bam dɪ nakwa bam dɪ nɔɔna bam maama la daanɪ o tee nɪ. ¹⁴ O ma ta dɪ ba o wɪ: «Abam na saŋɪ nɔɔnɔ wɔntɔ amɔ tee nɪ tɪn, yɪ á tɛ á wɪ, o yɪ wɔlɔ na ganɪ á tɪv kɔm nɔɔna bam o pa ba tɪsi tɪn, kɔntɔ mɔ a nan bwe-o abam yibiyɛ nɪ sɪ a nii, yɪ a wɔ nɛ kulɔ o na kɪ o cɔgɪ yɪ abam ja-o kɔ ŋwaanɪ tɪn. ¹⁵ Erɔdɪ dɪ wɔ nɛ kulɔ o na cɔgɪ tɪn. Mɔ kɔ kuri o pɛ o joori o ba dɪbam te. Á taá ye sɪ kulɔkulɔ tɛrɛ kɔ na wɔ pa ba ja-o ba gɔ tɪn. ¹⁶ Kɔntɔ ŋwaanɪ aá pa ba mag-o dɪ balaarɪ mɔ, yɪ ba daar-o ba yagɪ.»

[¹⁷ Pakɪ candiɔ kam maŋa na yɛni ka ba yɪ, Pilatɪ maŋɪ sɪ o lɪ ba piɪnɔ dɪdɔba mɔ o yagɪ sɪ o viiri.] ¹⁸ Nɔn-kɔgɔ kɔm maama ma kɪ daanɪ ba kaasɪ dɪ kwɛr-dɛ ba wɪ: «Kɔ na yɪ nɔɔnɔ wɔntɔ, ja-o n gɔ, sɪ n daarɪ n lɪ Barabasi n pa dɪbam.» ¹⁹ Barabasi yɪ wɔlɔ ba dɛɛn na kɪ piɪna digɛ nɪ, o na kɪ jara dɪ ba tɪv kɔm dɪdɛera yɪ o gɔ nɔɔna tɪn ŋwaanɪ mɔ.

²⁰ Pilatɪ na lagɪ sɪ o lɪ Zezi o yagɪ tɪn ŋwaanɪ, o daa ma ta dɪ nɔɔna bam sɪ ba sɛ sɪ o yagɪ Zezi. ²¹ Ba ma daa ta vɪn, yɪ ba tiini ba kaasɪ baŋa baŋa ba wɪ: «Pa-o tɔvɔn-dagara baŋa nɪ n gɔ. Pa-o tɔvɔn-dagara baŋa nɪ n gɔ.»

²² O daa ta ma ta di ba o ki bito o wi: «Bee wo-lonjo mu o kia? A wu ne kulub o na ki o cogi pa ku manji si di gu-o tun. Kontu tun, aá pa ba mag-o, yi a daari a yag-o.»

²³ Ba daa ta maa tiini ba kwaana ba kaasi di kwær-de, yi ba te di baari ba wi: «N manji si n pa-o dagara bana ni mu n gu.» Ba na tiini ba njoni di kwær-de tun, ²⁴ ku ma pa Pilati se si o ki kulub ba na lagu tun. ²⁵ O ma pa ni si ba li Barabasi wulu ba na lagu si o yagu o pa-ba tun. Wuntu mu yi wulu ba ya na jaani ba ki puna dige ni, o na ki jara di ba tu kum didera yi o gu noonu tun njwaani. Pilati ma daari o ki Zezi pamaña juna ni, si ba ki-o ni kogo kum wubnja na lagu te tun.

Ba na jaani Zezi ba vu ba pa tvun-dagara bana ni te tin

(Matiyu 27:32-56, Mariki 15:21-41, Zan 19:17-30)

²⁶ Pamaña bam laan ma ja Zezi ba maa kea. Noona bam maama maa toga. Ba na maa ve tun, ba ma jeeri noonu wodon, o yiri mu Simon. O nunji Sireeni mu. O deen ya nunji gaa mu o ba o yi tu wuni o maa kea. Pamaña bam ma ja-o, yi ba pa o ziji dagara kam o bakali ni o togi Zezi kwaga. ²⁷ Zeruzalem ko-foro deen maa togi Zezi kwaga. Kaana di maa togi ba wura, yi ba keerə ba fri ba titi o njwaani. ²⁸ Zezi ma pipiri o nii-ba yi o wi: «Zeruzalem kaana-ba, yi taá keeri-na amu njwaani. A za taá keeri á titi di á biə njwaani. ²⁹ Benjwaani manja wu ba ka yi, yi baá ta wi: «Kaanu wulu maama na yi ka-dugu tun yi yu-yonjo tu mu. Wulu na manji o wu lugi bu si o pa o ngi yili tun jigi yu-yonjo zanzan.» ³⁰ Yaara yam kontu manja na yiə, noona wu loori pweeru si ti tu ba bana ni, yi ba loori pu-kum si ti kweli-ba. ³¹ Taá nii-na, da-ha na jigi mini ka di tintu tun, ku laan na yi da-kura, kaá ki ta?»

³² Ba deen ma ja non-balwaarv tle ba vu si ba weli di Zezi ba gu. ³³ Ba ma vu ba yi jəgə kalu yiri na yi

Yukol-pua piu tun. Ba laan ma ja Zezi ba pa dagara kam bana ni. Ba ma ja non-balwaarv tum di, ba pa dagari sidonnə bana ni. Ba ma cwi didba Zezi jazim ni. Wuwum maa wu o jagwiə ni. ³⁴ Ba na pagu Zezi dagara kam bana ni kontu tun, o ma loori We o wi: «A Ko, yagu n ma n ce-ba, si ba yeri wonjo kulub ba na ki tun.»

Pamaña bam na lagu ba manji o gwaarv tum tun, ba tagu joro mu ba ma manji-ti.

³⁵ Non-kogo kum maa zigi da ba niə. Zwifə bam nakwa bam ma ki-o cavura, yi ba mwana ba wi: «O yəni o vri noona njwa. O na suni o yi Krisi wum We na kuri tun, si o vri o titi njwa si di nii.»

³⁶ Pamaña bam di maa mwan-o, yi ba jigi sa-nywana ba suni o yigə ni. ³⁷ Ba maa wi: «Nmu na suni n yi Zwifə bam pe, si n vri n titi njwa si di nii.» ³⁸ Ba deen ya pupuni tonjo ba tani-ku daa kam yira ni o yuu bana ni, yi ku wi:

«Wuntu yi Zwifə bam pe mu.»

³⁹ Non-balwaarv tlu ba na pagu di Zezi tun didba maa jigi Zezi o twia yi o wi: «Ku dai nmu mu yi Krisi wum We na tunji tun na? Nan vri n titi njwa, si n daari n vri dibam di n weli da.»

⁴⁰ Non-baloro kudonj kum ma kaani kukum kum ku wi: «Nmu ba kwaru We fubni na? Ba lagu ba gu dibam maama mu. ⁴¹ Ku na yi dibam, dibam tuntu dim manji, benjwaani kam-balwaarv tlu di na ki tun, ku manji si di ti mu. Ku nan na yi noonu wuntu, o wu ki kulubulu o cogi.» ⁴² O ma daari o ta di Zezi o wi: «Nmu na tu n ba n jonji n paari dim, si n guli a gule.»

⁴³ Zezi ma lar-o o wi: «A lagu a ta ciga di nmu si, nmu wu jeni di amu We-sonjo kum ni zim de dim ni.»

⁴⁴ Ku ma vu ku yi manja kam we na tu di yi yupari bana tun. Lugu kum maama ma ji lim taan, si ku vu ku yi luu batu. ⁴⁵ Wia kam daa ba jigi pooni. Goro kulub ba na legə ba ma ci We-di-laa kam tun ma kaari bile.

⁴⁶ Zezi laan ma kaasi di kwær-dia o wi: «Amu Ko, a kwe a joro a ki nmu jnja ni.» O na tagi kuntu tin, o ma daari o ti.

⁴⁷ Pamaŋna bam yigə tu wum na ne kulɔ na ki tin, o ma tee We yi o wi: «Ku yi ciga pween. Nɔɔnu wuntu siuni o yi nɔn-ɲum mu.»

⁴⁸ Kɔgɔ kulɔ maama na tu si ku nii kəm dım tin ma siuni ba na ku na ki te tin. Ba na ma joori sɔŋɔ tin, ba maa fri ba titi ba veə, ba wu na cɔgi tin ɲwaani. ⁴⁹ Ku daari balɔ maama na maŋi ba ye-o tin di kaana balɔ ya na tɔgi did-o ba nunji Galile ba ba tin maa zigɔ daa ni ba niə.

*Ba na ki Zezi bɔɔni wuni te tin
(Matiyu 27:57-61, Mariki 15:42-47, Zan 19:38-42)*

⁵⁰⁻⁵¹ Nɔɔnu wudonɲ deen mu wura, o yiri mu Zuzefu. O nunji Zwifə tu kudonɲ mu, ku yiri mu Arimati. O maa yi Zwifə bam nakwa kɔgɔ kum nɔɔnu didɔa mu. O ma kwəri o yi nɔn-ɲum, yi o tɔgi We di ciga. Ba kɔgɔ kum ya na ki ni daani si ba ja Zezi tin, o wu se ba na buŋi si ba ki-o kulɔ tin. O maa jigi tina si We paari dım wu ba nɔɔna titari ni. ⁵² O ma zaŋi o vu Pilati te, o loori cwəŋə si o vu pari Zezi yira yam o ki. ⁵³ Pilati na se tin, Zuzefu ma vu o pari Zezi dagara kam yuu ni. Ba ma kwe gar-jali ba ma pipir-o, yi ba daari ba ja-o ba vu ba ki piu bɔɔni wuni. Dintu yi bɔɔni dilɔ ba deen na lugi-di piu yira ni yi ba maŋi ba wu ki nɔɔnu da tin.

⁵⁴ De dım Zuzefu na ki kuntu tin maa yi de dilɔ Zwifə bam na maŋi si ba ti ba yigə ba siun de dım ɲwaani tin. Tɔga na yi, ba siun de dım puli mu.

⁵⁵ Kaana balɔ ya na tɔgi di Zezi ba nunji Galile tin deen ma da Zuzefu kwaga, ba vu ba na bɔɔni dım di ba na tiŋi Zezi te tin. ⁵⁶ Ba na ne kuntu tin, ba ma joori ba vu sɔŋɔ. Ba ma vu ba lagɔ traha nwi dwi dwi, si ba ma turi Zezi yira yam. Ba siun de dım ni ba ma sin di ba titɔŋa yam ni We cullu na bri te tin.

24

*Zezi na bi o yaŋi tɔvni te tin
(Matiyu 28:1-10, Mariki 16:1-8, Zan 20:1-10)*

¹ De dilɔ na saŋi siun de dım tin, kaana bam ma zaŋi ba go tɔga ba vu yibeeli dım jəgə kam. Ba ma jigi traha nwi silɔ ba na lagɔ ba ma turi Zezi yira yam tin. ² Ba na yi jəgə kam tin, ba ma na kandwe dilɔ ya na pi bɔɔni dım ni tin bibili di tigi daa ni. ³ Ba ma vu ba zu bɔɔni dım wu. Ba wu ne di Yuutu Zezi da. ⁴ Ba wubɔŋa ma vugimi, yi ba yəri ba na wu buŋi kulɔ. Ba na zigɔ da kuntu tin, nɔɔna bale ma da ba nunji ba zigɔ ba tee ni, yi ba zu gwaaru ti nyuni pugɔ pugɔ. ⁵ Fɔvni ma ja kaana bam. Ba ma cɔɔli ba yum tɔga ni. Nɔɔna bam laan ma ta di ba ba wi: «Beŋwaani mu á kari á beeri wulɔ na ɲwi tin twa wuni? ⁶ O nan təri yo. O joori o bi. Guli-na kulɔ o deen na tagi di abam maŋa kalɔ o ta na wu Galile ni tin, ⁷ yi o ta o wi, ba maŋi si ba ja wum Nabiin-bu ba ki nɔn-balwaaɔ jnja ni, si ba pa-o tɔvni-dagara baŋa ni ba gu, si o laan joori o bi da yato de ni.»

⁸ Nɔɔna bam na tagi kuntu tin, kaana bam laan ma guli Zezi ya na tagi kulɔ di ba tin.

⁹ Ba ma zaŋi yibeeli dım jəgə kam ni, ba joori ba vu ba ta di Zezi karabiə fugə-didɔa kam di balɔ maama na tɔgi ba wura tin. ¹⁰ Kaana bam kuntu mu yi Mari wulɔ na nunji Magɔdala, di Zanni, di Mari wulɔ na yi Zaki nu tin, ku wəli di kaana balɔ na tɔgi di ba tin. Bantu maama maa wura ba te kulɔ na ki tin ba bri Zezi karabiə fugə-didɔa kam.

¹¹ Nɔɔna bam na ni tin, ba ma wu pe kaana bam taani dım ja kuri, yi ba wu se ba ni. ¹² Ku daari Piyeeɔ ma zaŋi lila o duri o vu yibeeli dım jəgə kam si o nii. O na yi da tin, o ma tiiri o nii bɔɔni dım wuni, yi o na garyiə yam yirani na tigi da. O ma joori o viiri, yi ku ki-o yəəu di kulɔ na ki tin.

*Zezi na brɪ o tɪtɪ nɔɔna bale te tɪn
(Marɪkɪ 16:12-13)*

¹³ Dɪntɔ dɛ dɪm nɪ mɔ Zezi karabiə bam bale wɔ cwəŋə nɪ ba maa ve tɪv kɔdɔŋ, kɔ yɪrɪ mɔ Emayusi. Tɪv kɔm kɔntɔ yɪ nɪnɛɛnɪ kilomɛtra fugə-dɪdɔvɔ mɔ dɪ Zeruzalɛm. ¹⁴ Ba na maa ve tɪn, ba maa ŋɔɔna kulɔ maama na kɪ tɪn ba veə. ¹⁵ Ba na ŋɔɔnɪ yɪ ba bwe daanɪ kɔntɔ tɪn, Zezi tɪtɪ ma tɔ ba wɔnɪ o tɔgɪ dɪ ba o veə. ¹⁶ Ba na tɔgɪ daanɪ kɔntɔ tɪn, ba yɪə ma pugimi yɪ ba wɔ lwar-o. ¹⁷ Zezi ma bwe-ba o wɪ: «Bɛɛ wɔŋo mɔ abam jɪgɪ á ŋɔɔnɪ á veə?»

Ba na nɪ kɔntɔ tɪn, ba ma zɪgɪ yɪ ba yɪgə nywanɪ. ¹⁸ Ba dɪdɔvɔ yɪrɪ mɔ Klɪɔpasɪ. O ma ləri Zezi o wɪ: «Nɔɔna balɔ maama na zɔvɪrɪ Zeruzalɛm nɪ tɪn maŋɪ ba lwarɪ wokamunnu tɪlɔ na kɪ da lele kɔntɔ tɪn. Bɛɛ nan mɔ kɪa, yɪ nmɔ yɪranɪ wɔ ni?» ¹⁹ O ma bwe-ba o wɪ: «Bɛɛ wəənu mɔ tɪntɔ?»

Ba ma ləri ba wɪ: «Kɔ yɪ kulɔ na kɪ Nazaretɪ tu Zezi tɪn mɔ. O yɪ Wɛ nɪjɔŋnu mɔ, yɪ o kikiə dɪ o nɪ-taanɪ maama jɪgɪ dam. Wɛ tɪtɪ brɪ sɪ kɔ yɪ cɪga mɔ, yɪ nɔɔna maama dɪ na kɔntɔ. ²⁰ Dɪbam kaanɪm yɪgə tiinə bam dɪ dí tɪv kɔm nakwa bam ma ja-o, ba vu ba pa ba dɪ o taanɪ sɪ kɔ jɪ tɔvɔnɪ. Ba laan ma pa pamaŋna bam ja Zezi ba vu ba pa tɔvɔn-dagara yuu nɪ ba gɔ. ²¹ Dɪbam nan ya jɪgɪ tɪna, sɪ wɔntɔ mɔ yɪ wɔlɔ na lagɪ o vrɪ Yisɪrayɛlɪ dwi tiinə bam o yagɪ tɪn. Dɪ kɔntɔ maama, zɪm mɔ jɪgɪ da yatɔ wɔŋo kɔntɔ na kɪ tɪn. ²² Kulɔ na wəli da tɪn, dɪbam kɔgɔ kɔm kaana badonnə ve o yibeeli dɪm jəgə kam ba na kulɔ na sɔɔrɪ dɪbam yɪra. Ba ya ve tɪtɪtɪ mɔ, ²³ yɪ ba wɔ nɛ o yɪra yam da. Ba ma joori ba ba, ba ta dɪ dɪbam nɪ ba nɛ wo-kɪnkagɪlɪ mɔ. Ba ma na Wɛ malesɪ, yɪ sɪ ta dɪ ba sɪ wɪ, Zezi daa ta ŋwɪ mɔ. ²⁴ Dɪbam nɔɔna bam badonnə dɪ ma zanɪ ba vu yibeeli dɪm nɪ. Ba ma na nɪ kɔ sɪnɪ kɔ yɪ nɪnɛɛnɪ kaana bam na tagɪ te tɪn mɔ, kɔ daari Zezi tɪtɪ mɔ ba wɔ nɛ.»

²⁵ Zezi laan ma ta dɪ nɔɔna bam o wɪ: «Á ba jɪgɪ wɔbɔŋa na? Bɛɛ mɔ yɪ á warɪ á sɛ Wɛ kwərə kalɔ Dɪ nɪjɔŋnə bam dɛɛn na tɔɔlɪ faŋa faŋa tɪn. ²⁶ Kɔ daɪ mɔ Krisi wɔm na maŋɪ sɪ o na yaara yalɔ sɪ o daari o di Wɛ-sɔŋɔ o jɔŋɪ o paari tɪn na?» ²⁷ O laan ma maŋɪ kulɔ maama na pɔpɔnɪ o ŋwaanɪ kɔ tɪŋɪ Wɛ tɔnɔ kɔm wɔnɪ tɪn o brɪ-ba. O ma pulɪ o pa ba lwarɪ Moyisi zaasɪm dɪm kuri, yɪ o daari o brɪ-ba faŋa faŋa Wɛ nɪjɔŋnə bam maama zaasɪm dɪm kuri na yɪ te tɪn.

²⁸ Ba na maa kɛ tɪn, ba ma vu ba twe tɪv kulɔ ba na maa ve tɪn. Zezi ma kɪ nɪ o maa kɛ yɪgə mɔ te. ²⁹ Nɔɔna bam ma wɔ sɛ, yɪ ba looro ba wɪ: «Tɪga lagɪ ka yɪ. Nan zɔ n pəni dɪbam tee nɪ.» O ma sɛ yɪ o da o zɔ.

³⁰ O ma jəni sɪ o di wɔdiu dɪ ba. O ma kwe dɪpɛ yɪ o kɪ Wɛ le dɪ ŋwaanɪ. O laan ma fɔ fɔ dɪpɛ dɪm o maŋɪ o pa-ba. ³¹ O na kɪ kɔntɔ tɪn, mɔ ba yɪə pɔvɪrɪ yɪ ba laan lwar-o. Ba na lwar-o tɪn, o ma da o je ba yɪgə ni, yɪ ba daa wɔ nɛ-o. ³² Ba laan ma ta daanɪ ba wɪ: «Nmɔ wɔ nɛ na? Dí ya na tɔgɪ daanɪ cwəŋə nɪ yɪ o ŋɔɔnɪ o brɪ dɪbam Wɛ tɔnɔ kɔm wəənu tɪm kuri na yɪ te tɪn, dí ya ba tiini dí jɪgɪ wɔpɔlo na?»

³³ Ba ma zanɪ lɪla ba joori ba vu Zeruzalɛm tɪv kɔm wɔ. Ba na yɪ da tɪn, ba ma na Zezi karabiə fugə-dɪdɔvɔ kam dɪ nɔɔna badonnə bam na lagɪ daanɪ jəgə dɪdɔvɔ. ³⁴ Bantɔ ma te ba wɪ: «Kɔ yɪ cɪga mɔ. Dí Yuutu Zezi sɪnɪ o bi o yagɪ tɔvɔnɪ. O tu o brɪ o tɪtɪ dɪ Simɔn mɔ.»

³⁵ Nɔɔna bale bam dɪ ma maŋɪ kulɔ na kɪ cwəŋə nɪ tɪn ba brɪ-ba. Ba daari ba maŋɪ Zezi na fɔgɪ dɪpɛ dɪm yɪ ba laan lwar-o te tɪn.

*Zezi na brɪ o tɪtɪ o karabiə bam te tɪn
(Matiyu 28:16-20, Marɪkɪ 16:14-18, Zan 20:19-23)*

³⁶ Zezi karabiə bam ta na wɔra ba ŋɔɔnɪ kɔntɔ tɪn, o ma da o ba o zɪgɪ ba tɪtarɪ nɪ. O ma jɔɔnɪ-ba yɪ o wɪ: «Yazurə wú jəni dɪ abam.» ³⁷ Ba bɪcara ma di yɪ fɔvɔnɪ ja-ba zanzan.

Ba ma buɲi ni ba ne ciru mu. ³⁸ O ma ta di ba o wi: «Beɲwaani mu ku su abam kuntu? Beɛ mu yi á jigi bubwea di amu? ³⁹ Fɔgi-na á nii amu jia di a ne na yi te tin. Ku sɛni ku yi amu. Taani-na amu á nii. Ciru ba jigi ya-nwana di kwi, ni á na nai amu na yi te tin.»

⁴⁰ O na tagi kuntu tin, o ma bri-ba o jataala di o ne. ⁴¹ Ku na tiini ku jigi wɔpolo ku pa-ba tin, ba ta wari ba se ni ku yi ciga, yi ku su-ba zanzan. O ma bwe-ba o wi: «Á jigi wɔdiu yo ni si dí di na?» ⁴² Ba ma twəri kalɛnsaɲa ba pa-o. ⁴³ O ma jonji-ka o di ba yibiyɛ ni.

⁴⁴ O laan ma ta di ba o wi: «Wəənu tɛlɛ na ki amu tin maɲi di taani dilɔ a na maɲi a ta a bri abam, maɲa kalɔ a ta na wɔ abam wɔni tin. A deen tagi a wi, kulɔ maama na pɔpɔni amu ɲwaani We tɔnɔ kum wɔni tin maɲi si ku ki mu. Ku na yi kulɔ Moyisi di faɲa faɲa We nijonɲə bam na pɔpɔni tin, di kulɔ na pɔpɔni We lɛɲ-ɲwi tɔnɔ kum wɔni tin maama.»

⁴⁵ O ma daari o pa ba wɔ pɔɔri, si ba wanti ba lwarɪ We tɔnɔ kum na bri kulɔ tin kuri. ⁴⁶ O ma ta o bri-ba o wi: «Ba pɔpɔni We tɔnɔ kum wɔni ba wi: <Krisi wɔm lagi o na yaara zanzan mu si o ti, yi o laan wɔ joori o bi o yagi tɔɔni da yato de ni.> ⁴⁷ Ba daa ta pɔpɔni ba wi: <O karabiə wɔ vu lugu baɲa dwi tiinə maama te, yi wɔm yiri dim ɲwaani baá bri nɔɔna ni ba maɲi si ba ləni ba wɔɔ mu, si We laan yagi ba lwarɪm DI ma ce-ba.> Á nan maɲi si á puli Zeruzalem ni mu á taá tɔɔli We kwərə kam kuntu. ⁴⁸ Abam ne kulɔ maama na ki tin, á nan maɲi si á bri nɔɔna kuntu mu. ⁴⁹ A nan wɔ tɔɲi wɔlɔ wɔm a Ko na goni ni si o ba abam te tin, yi o na tuə, o o pa abam na dam dilɔ na nuɲi We te tin. Maɲi-na Zeruzalem ni, si á taá cəgə dam dilɔ a na te tin.»

⁵⁰ Zezi laan ma ja-ba o nuɲi tuɔ kum wɔni, o ja vu o yi Betani seeni. O ma zəɲi o jia weyuu ni, yi o ta di ba o wi: «Amu pe abam yu-yonɔ.» ⁵¹ O na ki-ba yu-yonɔ kuntu tin, o ma yagi-ba yi We kwe-o DI ja di DI sɔɲɔ. ⁵² Ba ma kuni doonə ba zul-o, yi ba laan daari ba joori Zeruzalem di wɔpolo zanzan. ⁵³ Ba na wɔra tin, ba wɔ fɔgi ba kwe We-di-kamunu kum vəɲə, yi ba zuli We maɲa maama.

*Zezi na joori o vu We-sɔɲɔ te tin
(Mariki 16:19-20, Titɔɲa Tɔnɔ
1:9-11)*

**We taani dilu
ZAN
na pupuni tun
We taani dilu Zan na
pupuni tun na bri
dibam kulv tun mu
tuntu**

Zan wulv na yi Zezi karabiə fugə-
bale bam wu didva tun mu pupuni
tono kontv (Matiyu 10:2). O na yəni
o ηooni o titi wono, o ba bæi o
yiri, oó pupuni ni karabu wodon mu
(Zan 18:15), naa wulv Zezi na soe tun
(Zan 13:23).

Zan bri ni Zezi yi Krisi wum o Ko
We na tuni tun mu, ni DI na manj DI
go ni te tun. Zezi mu yi cwəŋə kalv
dí na wó da da dí na ηwia kalv na ba
ti tun We tee ni. Wum mu yi ciga tu,
o yi pooni dilv na bri We ciga kam,
o yi wodiulv kulv na pai ηwia tun, yi
o yi nayirv wulv na nii dibam baŋa
ni, oó vanj dibam si dí yi dí Ko We
te.

Zan tono kum woni, o de yigə o bri
ni Zezi yi We Bitara mu ka na wura
maŋa maama. Ka ma ji nabiinu, yi
o zovri dibam titari ni. O bri Zan
wulv na miisi noona na woni tun na
bri Zezi ciga kam te tun (pɔɔrim 1).

O ma ta bri Zezi na jeeri noona
dwi təri təri te tun. Zan bri wo-
kinkagula yarpe yalv Zezi na kia yi
ya yi nyinyugv, kv bri dibam o na
yi wulv tun (pɔɔrim 2-12).

O ta ma bri Zezi na zaast o karabiə
te titi dilv ba na jaan-o tun woni
(pɔɔrim 13-17).

Tono kum tiim jəgə ni, kv bri
dibam ba na jaan Zezi ba di o taan
te, yi ba pa-o tɔvn-dagara baŋa ni
ba gv, yi o joori o bi o yagi tɔvni, yi
o bri o titi di o karabiə bam te tun
(pɔɔrim 18-21).

Zan wu pupuni wəənu tivv maama
Matiyu di Mariki di Luki na pupuni
tun. Wontv yiranu nan mu bri kv na
ki te kadri candiə maŋa ni Kana ni
tun (2:1-12), di Zezi na jeeri Nikodem
(3:1-21) di Samari tiinə kaan te tun

(4:1-12), di o na pe korv na yazura
Betizata jəgə kam ni te tun (5:1-18),
di o na pe Lazaari joori o bi te tun
(11:1-44).

Zan na bri wəənu tivv Zezi na ki
tun, o laan ma daari o bri Zezi na
zaast noona bam yi o bri-ba ti kuri
te tun.

*We Bu Zezi Krisi mu yi bitara
kalv na pai nabiinə ηwia tun*

¹ Pulim ni tun, Bitara kam manj ka
wura mu, yi lvgv baŋa daa ta tərə.
Ka manj ka wu We tee ni mu. Wulv
na yi Bitara kam tun di We maama
yi bidwi mu. ² O manj o wu We tee
ni mu pulim ni. ³ Kv de di wontv mu
yi Baŋa-We deen ki wono maama.
Kulvkvulv tərə We na kia, yi kv wu
de di wontv. ⁴ Wum mu pai nabiinə
na ηwia. ηwia kam kontv nan mu
pai nabiinə na pooni. ⁵ Pooni dim
kontv na tu tun, di zəli lim, yi lim
daa warv pooni dim di zəli.

⁶ We deen tuni noonv wodon, o
yiri mu Zan. ⁷ O tu si o ta wulv na yi
pooni dim tun taan mu o bri noona,
si nabiinə maama wanv ba lwar-o si
ba daari ba se-o. ⁸ Zan titi dai pooni
dim. O nan tu si o ta wulv na yi
pooni dim tun taan mu o bri noona.

⁹ Wulv na yi pooni dim ciga
ciga tun deen nunj We te mu o ba
lvgv baŋa. Wontv mu pai nabiinə
maama na pooni si ba wanv ba lwarv
We. ¹⁰ O deen ma ba lvgv baŋa o
wura. Kv ya de di wontv mu yi We
ki lvgv. Di kontv di, nabiinə daa ta
wu lwar-o. ¹¹ O ma ba o titi tivv, yi o
dwi tiinə wu jeer-o lanyiranv. ¹² Kv
daari balv maama na se-o yi ba ki
ba wu-didva did-o tun, o ma pa-ba
ni si ba ji Baŋa-We biə. ¹³ Ba na jigi
We biə kontv tun, kv dai nabiinə na
lrv te tun, naa noona yira lagim, naa
noona wubvŋa na lagv te tun. Kv nan
yi Baŋa-We titi mu pe ba ji DI biə.

¹⁴ Bitara kam deen ma ji nabiinu,
yi o zovri dibam titari ni. We zaan
di DI ciga maama tiini ka wu o tee
ni. Dí ma na o paari-zulə na dagv te,
o na yi o Ko We Bu-dva tun ηwaanv.

¹⁵ Zan dɛɛn ɲɔɔni wɔntɔ taani, yi o ta dɪ kwɛr-dɪa o wɪ: «Mɔ wɔɔ wɔɔm a na maɲɪ a ta o taani a wɪ, nɔɔnɔ wɔɔdɔɲ wɔɔ saɲɪ amɔ kwaga o ba. Wɔntɔ yi kamunu o dwe amɔ, bɛɲwaaɲɪ o maɲɪ o wɔra yi amɔ yaa ta tɛrɛ.»

¹⁶ Wɔntɔ mɔ yɛni o pa dɪbam maama na zaani zanzan, o na tiini o jɪgɪ Wɛ zaani lanyɪranɪ tɪn ɲwaaɲɪ.

¹⁷ Bɛɲwaaɲɪ Wɛ pɛ Dɪ cullu tɪm Moyisi mɔ yi o pa dɪbam. Kɔ daari, kɔ na yi Wɛ zaani dɪ Dɪ cɪga kam, Dɪ dɛ Dɪ Bu Zezi Krisi ɲwaaɲɪ mɔ Dɪ pa dɪbam ka. ¹⁸ Nɔɔn-nɔɔnɔ ta maɲɪ o wɔ nɛ Baɲa-Wɛ. Kɔ daari Dɪ Buda kam mɔ pɛ dɪ lwarɪ-Dɪ. Wɔntɔ dɪ Wɛ yi bɪdwɪ mɔ. O maa wɔ o Ko Baɲa-Wɛ tɪkɛri nɪ.

Zan na ɲɔɔni Zezi taani te tɪn

(Matiyu 3:1-12, Mariki 1:1-8, Luki 3:1-17)

¹⁹ Zan dɛɛn na pɛ nɔɔna lwarɪ Zezi te tɪn mɔ tɪntɔ: Zwifɛ yigɛ tiinɛ balɔ na zɔɔrɪ Zeruzalem nɪ tɪn dɛɛn ma tɔɲɪ ba kaanum yigɛ tiinɛ dɪ Leviti tiinɛ sɪ ba vu Zan te. Ba ma vu ba bwe-o ba wɪ: «Nmɔ yi wɔɔ mɔ?»

²⁰ Zan ma vɪrɪ o ta-ba o wɪ: «Kɔ dai amɔ mɔ yi Krisi wɔɔm Wɛ na tɔɲɪ tɪn.»

²¹ Ba ta ma joori ba bwe-o ba wɪ: «Nmɔ nan yi wɔɔ mɔ za? Nmɔ yi Eli mɔ na?»

O ma lɛri-ba o wɪ, wɔɔm dai Eli. Ba daa ma bwe-o ba wɪ: «Nmɔ yi Wɛ nijɔɲnu wɔɔɔ na maɲɪ sɪ o ba tɪn mɔ na?»

O maa wɪ: «Awo.»

²² Ba laan ma ta ba wɪ: «Nmɔ nan yi wɔɔ? Dɪ maɲɪ sɪ dɪ ja nmɔ na lɛri te tɪn mɔ, dɪ vu dɪ ta dɪ brɪ balɔ na tɔɲɪ dɪbam tɪn. Ta n brɪ dɪbam nmɔ na yi wɔɔ tɪn.»

²³ Ba na bwe-o kɔntɔ tɪn, Zan ma lɛri-ba o wɪ:

«Amɔ yi wɔɔɔ na tɔɔɔ kwɛrɛ kagɔa wɔɔɔ a wɪ:

«Zaɲɪ-na á kwɛ cwɛɲɛ kalɔ dɪ Yuutu wɔɔm na lagɪ o ba o tɔgɪ da tɪn, á pa ka fɔgɪ ka yɔɔrɪ lanyɪranɪ.»

Mɔ Wɛ nijɔɲnu Ezayi na maɲɪ o ta amɔ taani te tɪn.»

²⁴ Nɔɔna badonnɛ dɪ dɛɛn tɔgɪ ba wɔ ba wɔɔɔ, ba na nuɲɪ Farizian tiinɛ kɔgɔ kum wɔɔɔ. ²⁵ Ba ma bwe Zan ba wɪ: «Nmɔ nan na sɪnɪ n dai Krisi wɔɔm Wɛ na tɔɲɪ tɪn, yi n dai Eli naa Wɛ nijɔɲnu wɔɔɔ na maɲɪ sɪ o ba tɪn, wɔɔ mɔ pɛ nmɔ ni sɪ n miisi nɔɔna na wɔɔɔ?»

²⁶ Zan ma lɛri-ba o wɪ: «Kɔ na yi amɔ, a yɛni a miisi nɔɔna na wɔɔɔ mɔ. Abam nan na zɪgɪ tɪn, nɔɔnɔ wɔ á tɪtarɪ nɪ yi á yɛr-o. ²⁷ Wɔntɔ mɔ lagɪ o saɲɪ amɔ kwaga o ba, yi a wɔ maɲɪ sɪ a lɪ o nɛ natra dɪ.»

²⁸ Kɔntɔ maama dɛɛn kɪ Betani nɪ mɔ, Zɔrdɛn bugɛ kam bube dɪm nɪ, mɛ Zan na miisi nɔɔna na wɔɔɔ Wɛ ɲwaaɲɪ tɪn.

Zan brɪni Zezi mɔ yi Wɛ Pɛɔbu wɔɔɔ na lɪ nabiinɛ lwarɪm tɪn

²⁹ Tɪga na pɔɔrɪ tɪn, Zan ma na Zezi na ve o maa bɪnɪ o te. O ma ta dɪ balɔ na wɔra tɪn o wɪ: «Nii-na Wɛ Pɛɔbu wɔɔɔ na lɪ nabiinɛ lwarɪm tɪn. ³⁰ A ya tagɪ a wɪ: «Nɔɔnɔ wɔɔ saɲɪ amɔ kwaga o ba, yi o yi kamunu o dwe amɔ, bɛɲwaaɲɪ o maɲɪ o wɔra yi amɔ yaa ta tɛrɛ.» Kɔ nan yi wɔntɔ taani mɔ a tea. ³¹ Amɔ tɪtɪ dɛɛn maɲɪ a yɛri o na yi wɔɔ tɪn, yi a laan ba a lwar-o. A nan tu sɪ a pa Yisɪrayɛɔ dɪwɪ tiinɛ mɔ lwar-o. Kɔntɔ ɲwaaɲɪ mɔ a yɛni a miisi nɔɔna na wɔɔɔ.»

³²⁻³³ Zan daa ta ma ɲɔɔni Zezi taani o brɪ-ba o wɪ: «A ya yɛri Wɛ Bu wɔɔm na yi wɔɔɔ tɪn. Wɔɔɔ nan na tɔɲɪ-nɪ sɪ a ba a miisi nɔɔna na wɔɔɔ tɪn tagɪ o wɪ, a na nɛ Wɛ Joro kum tu kɔ wɔ nɔɔnɔ wɔɔɔ baɲa nɪ tɪn, wɔntɔ mɔ yi wɔɔɔ na wɔ miisi nɔɔna Wɛ Joro kum wɔɔɔ tɪn. A laan nan nɛ Wɛ Joro kum na nuɲɪ weyuu nɪ kɔ tu kɔ ba kɔ wɔ nɔɔnɔ wɔntɔ baɲa nɪ, yi kɔ nyɪ dɪ kunkwɛɲɛ te. ³⁴ Amɔ sɪnɪ a na kɔɔ Wɛ na tagɪ tɪn, yi a lagɪ a ta cɪga dɪ abam sɪ wɔntɔ mɔ yi Wɛ Bu wɔɔm.»

Zezi na dɛ yigɛ o bɛɲɪ o karabiɛ balɔ tɪn

³⁵ Tɪga na pɔɔrɪ tɪn, Zan dɪ o karabiɛ bale daa ta maa wɔra. ³⁶ Zan ma

na Zezi na ve o maa kea. O ma ta o wɪ: «Nii-na Wε Pəlbu wɔm.»

³⁷ Zan karabiə bale bam ma ni o na tagi kulɔ tɪn. Ba ma pε Zezi kwaga ba pu. ³⁸ Zezi ma pipiri o nii o na ba na tɔg-o tɪn. O ma bwe-ba o wɪ: «Abam beeri bεε mu?»

Ba ma ləri ba wɪ: «Rabi, nmu zɔɔri yən mu?» (Rabi kuri mu Karanyɪna.)

³⁹ O ma ləri-ba o wɪ: «Ba-na sɪ á wó na.» Ba ma tɔgi did-o ba vu ba na o na zɔɔri mε tɪn. Kɔ yɪ didaan-ni ni mu. Ba ma maɲɪ o tee ni ba tu wε.

⁴⁰ Nɔɔna bale balɔ na ni Zan na tagi Zezi taani dɪm te yɪ ba daari ba tɔg-o tɪn didɔa yɪri mu Andre. O yɪ Simɔn Pɪyεeri nyaani mu. ⁴¹ Ba na joori tɪn, Andre ma kɪ lɪla o vu o zumbaaru Simɔn te, o ta did-o o wɪ: «Dɪbam nε Mesi wɔm.» (Yɪri dɪm kɔntɔ dɪ Krisi yɪ bɪdwɪ mu.)

⁴² O laan ma ja-o o vu Zezi te. Zezi ma nii o yibiyə ni yɪ o wɪ: «Nmu yɪ Simɔn wɔlɔ na yɪ Zan bu tɪn mu. Nmu yɪri laan wó ta yɪ Sɪfasɪ mu.» (Yɪri dɪm kɔntɔ dɪ Pɪyεeri yɪ bɪdwɪ mu, yɪ dɪ kuri mu Pulɔɔ.)

⁴³ Tɪga dεen na pɔɔri tɪn, Zezi ma bɔɲɪ sɪ o vu Galile. O ma vu o jeeri Filipi, yɪ o ta did-o o wɪ: «Ba n ta n tɔgi amɔ.»

⁴⁴ Filipi nunji Betisayida mu, tɪv kulɔ Andre dɪ Pɪyεeri dɪ na nunji da tɪn. ⁴⁵ Filipi laan ma zanɪ o vu o jeeri nɔɔnɔ wɔdɔn, o yɪri mu Natanayeli. O ma ta did-o o wɪ: «Dɪbam nε wɔlɔ wɔm Moyisi na pɔɔɔni o taani faɲa faɲa Wε cullu tɔnɔ kɔm wɔni tɪn, yɪ Wε nijɔɲnə dɪ dεen pɔɔɔni ba ta o taani tɪn. Wɔntɔ mu yɪ Zezi, o yɪ Zɔzefɔ bu mu. O nunji Nazareti.»

⁴⁶ Natanayeli ma ta did-o o wɪ: «Wo-laa kɔntɔ wó wani kɔ nunji Nazareti na?»

Filipi ma ləri o wɪ: «Ba sɪ n na.»

⁴⁷ Ba na maa ve tɪn, Zezi ma na Natanayeli na maa bɪni o te. O ma ta o taani o wɪ: «Wɔntɔ sunɪ o yɪ Yisɪrayeli dwi tu mu cɪga cɪga, o wɔ lana.»

⁴⁸ Natanayeli ma bwe-o o wɪ: «Nmu kɪ ta mu n ye amɔ?»

O ma lər-o o wɪ: «A ya nε nmu maɲa kam n na wɔ kapɔɔ kɔm kuri ni kɔ loori Filipi na bɔɲɪ nmu tɪn.»

⁴⁹ Natanayeli ma lər-o o wɪ: «Karanyɪna, nmu yɪ Baɲa-Wε Bu mu, yɪ n ta yɪ Yisɪrayeli tiinə pε.»

⁵⁰ Zezi ma ta did-o o wɪ: «Nmu na sε amɔ tɪn, kɔ yɪ a na tagi a wɪ, a ya nε nmu kapɔɔ kɔm kuri ni tɪn ɲwaanɪ mu. Nmu nan wó na wo-kɪnkagɪla yalɔ na tiini ya dana ya dwe kɔntɔ tɪn.» ⁵¹ O laan ma ta o wɪ: «A lagɪ a ta cɪga mu dɪ abam sɪ, abam wó ba á na weyuu na pɔɔri, yɪ Wε malesɪ tɔgi da sɪ diinə yɪ sɪ tuə Nabiin-bu wɔm baɲa ni.»

2

Zezi na ve kadiri candiə Kana ni te tɪn

¹ Da yale dεen na ke tɪn, ba maa wɔra ba kɪ kadiri candiə Galile tɪv kɔdɔɲ ni, kɔ yɪri mu Kana. Zezi nu maa tɔgi o wɔra. ² Ba dεen bɔɲɪ Zezi dɪ o karabiə bam kadiri candiə kam kɔntɔ ni. ³ Ba na wɔra tɪn, tweeru biə sana kalɔ yɪri na yɪ ven ba ya na jɪgɪ ba nyɔ tɪn ma ti. Zezi nu ma ta did-o o wɪ: «Ba daa ba jɪgɪ sana sɪ ba nyɔ.»

⁴ Zezi ma ləri o wɪ: «A nu, nmu lagɪ n brɪ-nɪ a na wó kɪ kulɔ tɪn na? A maɲa kam daa ta wɔ yɪ.»

⁵ O nu wɔm laan ma ta dɪ wɔdi-maɲna bam o wɪ: «O na tagi kulɔ maama dɪ abam, sɪ á kɪ.»

⁶ Kandwa kambɪ-zε sɪrdɔ dεen maa zɪgɪ da. Sɪ didɔa maama jɪgɪ nɪnɛenɪ litra fusɪrdɔ naa bi mu. Sɪ dεen zɪgɪ da sɪ nɔɔna ta maa sɪn ba jɪa dɪ ba zwɪ mu, ni Zwifə bam cullu tɪm na brɪ te tɪn. ⁷ Zezi ma ta dɪ wɔdi-maɲna bam sɪ ba mɔ na ba su kambɪ sɪm ni. Ba ma mɔ na ba su sɪ ni ba pεeli. ⁸ O daa ma ta-ba o wɪ, ba laan mɔ na bam ba vu ba pa wɔlɔ na nii candiə kam wəənu tɪm baɲa ni tɪn. Ba ma mɔ ba pa-o. ⁹ O ma nyɔ na bam, didaanɪ ba maɲɪ ba ji tweeru biə sana. O ma wɔ lwarɪ sana kam kɔntɔ na nunji mε, yɪ wɔdi-maɲna balɔ na mɔɔni na bam tɪn nan ye. Nɔɔnɔ wɔlɔ

na nii candiə kam baŋa ni tɪn laan ma bəŋi kan-barɔ wɔm o ta dɪd-o o wɪ: ¹⁰ «Nɔɔnɔ maama yəni o pa sa-ŋɔŋa mu yigə yɪ ba nyɔ. Ba laan na yəni ba nyɔ ba su, o ma pa-ba sana kalɔ na ba tiini ka ywənə tɪn yɪ ba nyɔ. Nmɔ nan kwe sa-ŋɔŋa kam mu n zɪgɪ, yɪ n laan ba n kwe-ka n pa dɪbam kɔ kwaga ni.»

¹¹ Mu Zezi na de yigə o kɪ wo-kɪnkagɪlɪ dɪlɔ tɪn. O dɛɛn kɪ-dɪ Kana ni mu, Galile tɪv ni, sɪ kɔ brɪ nɔɔna ni o nuŋi Wɛ te mu. Kɔ ma pa nɔɔna lwarɪ o dam na yɪ te tɪn. O karabiə bam na nɛ kɔntɔ tɪn, ba ma kɪ ba wɔ-dɪdɔba dɪd-o.

¹² Kɔntɔ dɛɛn na kɛ tɪn, Zezi dɪ o nu dɪ Zezi nyaana dɪ o karabiə bam ma vu Kapernawum ba kɪ da fɪnfɪn da.

Zezi na zəli pipimpiinə Wɛ-di-kamunu kɔm ni te tɪn

(Matiyu 21:12-13, Marɪkɪ 11:15-17, Luki 19:45-46)

¹³ Kɔ dɛɛn ma daari fɪn sɪ Zwifə bam di ba candiə kalɔ yɪrɪ na yɪ Pakɪ tɪn. Zezi ma zaŋɪ o vu Zeruzalem.

¹⁴ O na yɪ da tɪn, o ma vu Wɛ-di-kamunu kɔm ni. O ma na nɔɔna na jɪgɪ naanɪ dɪ peeni dɪ kɪnkɔwən-pulə ba yəgə ka kɪnkɔlɔ kɔm ni. Səbu-lənnə dɪ maa je da ba ləni ba səbiə.

¹⁵ O ma kwe ŋɔnɪ o ma kɪ balaari o zəli peeni sɪm dɪ naanɪ dɪm maama, o pa dɪ nuŋi. O ma daari o yigɪ səbu-lənnə bam taabullɔ tɪm o dɪ tɪga ni, o pa ba səbu kɔm jagɪ. ¹⁶ O ma daari o ta nɔɔna balɔ dɪ na jɪgɪ kɪnkɔwən-pulə bam ba yəgɪ tɪn o wɪ: «Ja-na-ba á ja nuŋi yo. Á yɪ zaŋɪ á pa a Ko Wɛ digə kam taa yɪ pipiu jəgə.»

¹⁷ Zezi na kɪ kɔntɔ tɪn, o karabiə bam laan ma ba ba guli kɔ na pɔpɔnɪ Wɛ tɔnɔ kɔm wɔnɪ kɔ wɪ te: «Amɔ na tiini a jɪgɪ sono kɔlɔ nmɔ Wɛ-di-kamunu kɔm ŋwaanɪ tɪn nyɪ nɪnɛɛnɪ mini na di-nɪ te tɪn mu.»

¹⁸ Zwifə yigə tiinə bam laan ma bwe Zezi ba wɪ: «Wo-kɪnkagɪlɪ dɔɔ nmɔ wɔ kɪ, sɪ kɔ pa dɪbam lwarɪ ni nmɔ jɪgɪ ni sɪ n zəli nɔɔna bam kɔntɔ?»

¹⁹ Zezi ma ləri-ba o wɪ: «Abam na magɪ Wɛ-digə kantɔ maama á dɪ tɪga ni, amɔ wɔ ma da yatɔ mu a joori a lɔ-ka a zɪgɪ.»

²⁰ Ba laan ma ta ba wɪ: «Ba mɛ bɪna finna yardɔ mu (46) ba ma lɔ Wɛ-di-kamunu kɔntɔ ba ti. Nmɔ nan wɔ kɪ ta mu n ma da yatɔ yɪranɪ n joori n lɔ-ka n zɪgɪ?»

²¹ Zezi nan ya na ŋɔɔnɪ Wɛ-digə kam taanɪ kɔntɔ tɪn, kɔ yɪ o titɪ yɪra yam taanɪ mu o taga. ²² Kɔ dɛɛn na tu kɔ yɪ maŋa kam Zezi na tɪgɪ yɪ o joori o bi tɪn, o karabiə bam ma guli o dɛɛn na tagɪ te tɪn. Ba ma sɛ kɔlɔ na pɔpɔnɪ Wɛ tɔnɔ kɔm wɔnɪ tɪn, dɪ Zezi na tagɪ kɔlɔ tɪn.

²³ Zezi dɛɛn na wɔ Zeruzalem ni Pakɪ candiə kam maŋa ni tɪn, nɔɔna zanzan ma na wo-kɪnkagɪla yalɔ o na kɪ tɪn, yɪ ba laan sɛ-o. ²⁴ Zezi dɛɛn nan wɔ pɛ-ba o wɔ maama, bɛŋwaanɪ o ye nɔɔnɔ maama na yɪ te tɪn. ²⁵ O maa ba lagɪ sɪ nɔɔn-nɔɔnɔ brɪ-o nabiinə na yɪ te tɪn, o na maŋɪ o ye kɔlɔ na wɔ nabiinu maama bɪcarɪ ni tɪn ŋwaanɪ.

3

Nikodem na ve Zezi te te tɪn

¹ Nɔɔnɔ wudonɔ dɛɛn mu wɔra, o yɪrɪ mu Nikodem. O nuŋi Farizian tiinə kɔgɔ kɔm wɔnɪ mu. O maa tɔgɪ o yɪ Zwifə bam yigə tu dɪdɔba. ² De dɪdɔwɪ o ma zaŋɪ o vu Zezi te titɪ ni, yɪ o ta dɪd-o o wɪ: «Karanyɪna, dɪ ye ni Wɛ mu tɔŋɪ nmɔ sɪ n ba n brɪ nɔɔna Dɪ cɪga kam. Dɪ nɛ wo-kɪnkagɪla yalɔ nmɔ na kɪ tɪn. Kɔ pɛ dɪ lwarɪ ni Wɛ mu sɪnɪ Dɪ wɔ nmɔ tee ni, Dɪ pai n wat wo-kɪnkagɪla yam n kɪa.»

³ Zezi ma lər-o o wɪ: «A lagɪ a ta cɪga dɪ nmɔ sɪ, ba na wɔ joori ba lɔ nɔɔnɔ wɔlɔ tɪn, kɔntɔ tu bá wantɔ o na Wɛ paari dɪm na yɪ te tɪn.»

⁴ Nikodem ma bwe-o o wɪ: «Nɔɔnɔ na yɪ nɔn-kwɪtɔn, baá kɪ ta mu ba lɔ-o daga? O bá wantɔ o joori o zɔ o nu wɔ sɪ ba daa lɔ-o.»

⁵ Zezi ma lər-o o wɪ: «A lagɪ a ta cɪga dɪ nmɔ sɪ, nɔɔnɔ wɔlɔ Wɛ na

wɔ mɛ na dɪ DI Joro kɔm DI pa o na lɔr-duŋa tɪn, kɔntɔ tu bá wanɪ o zu Wɛ paari dɪm wɔnɪ. ⁶ Nabiinə na lɔgɪ nɔɔnɔ wɔlɔ tɪn, kɔ yɪ lɔgɔ baŋa ŋwɪa mɔ o jɪga. Kɔ daari, Wɛ Joro kɔm na lɔgɪ wɔlɔ tɪn, kɔ yɪ Wɛ Joro kɔm ŋwɪa mɔ o jɪga. ⁷ Yɪ pa kɔ sɔm dɪ a na tagɪ kulɔ nɪ kɔ maŋɪ sɪ ba joori ba lɔ abam tɪn. ⁸ Kɔ na yɪ viuu, kɔ yəni kɔ dɔlɪ mɛ dɪ mɛ kɔ na lagɪ tɪn mɔ. N yəni n nɪ kɔ sɔɔ kɔm, yɪ n yəri kɔ na nunɪ mɛ dɪ kɔ na maa ve mɛ tɪn. Kɔ yɪ bɪdɔwɪ mɔ dɪ Wɛ Joro kɔm na pɛ wɔlɔ maama ŋwɪ-duŋa tɪn.»

⁹ Nikodem ma bwe o wɪ: «Kɔ kɪ ta mɔ kɪ kɔntɔ?»

¹⁰ Zezi ma lər-o o wɪ: «Nmɔ yɪ Zwifə bam karanyɪna mɔ, yɪ n daa n ta yəri wəənu tɪntɔ? ¹¹ A lagɪ a ta cɪga dɪ nmɔ sɪ, dɪ yəni dɪ tɛ wəənu tɪlɔ dɪ na ye tɪn mɔ, yɪ dɪ kwəri dɪ ŋɔɔnɪ kulɔ dɪ na nɛ tɪn dɪ brɪ nɔɔna. Dɪ kɔntɔ dɪ, á ta ba sɛ dɪbam taanɪ dɪm. ¹² A na tɛ lɔgɔ kɔntɔ baŋa wəənu taanɪ a brɪ abam yɪ á ba sɛ a nɪ tɪn, a laan na ŋɔɔnɪ Wɛ-sɔŋɔ wəənu a brɪ abam, á wɔ kɪ ta mɔ á sɛ a nɪ? ¹³ Nɔɔn-nɔɔnɔ tərə o na diini Wɛ-sɔŋɔ, kɔ na dai Nabiin-bu wɔm na zɪgɪ da o tu tɪn yɪranɪ.

¹⁴ Nɪ Moyisi dɛɛn na zəŋɪ can-na bɪsankwɪa kam o palɪ daa yuu nɪ kagɔa kam wɔnɪ te tɪn, ba nan maŋɪ sɪ ba kwe Nabiin-bu wɔm dɪ ba zəŋɪ weyuu nɪ kɔntɔ mɔ, ¹⁵ sɪ kɔ pa nɔɔnɔ wɔlɔ maama na kɪ o wɔ-dɪdɔa dɪd-o tɪn na ŋwɪ-duŋa kalɔ na ba ti tɪn.»

¹⁶ Bɛŋwaanɪ Wɛ na tiini DI soe nabiinə tɪn mɔ pɛ DI tɔŋɪ DI Bu-dɔa sɪ o ba lɔgɔ baŋa, sɪ wɔlɔ maama na kɪ o wɔ-dɪdɔa dɪd-o tɪn daa yɪ cɔgɪ, sɪ o na ŋwɪ-duŋa kalɔ na ba ti tɪn. ¹⁷ Wɛ na tɔŋɪ DI Bu wɔm sɪ o ba lɔgɔ baŋa kɔntɔ tɪn, kɔ dai sɪ o dɪ nabiinə taanɪ sɪ o cɔgɪ-ba, kɔ nan yɪ sɪ o vrɪ-ba lwarɪm wɔnɪ mɔ o yagɪ. ¹⁸ Wɔlɔ maama na kɪ o wɔ-dɪdɔa dɪ Wɛ Bu wɔm tɪn, ba daa bá dɪ o taanɪ. Kɔ daari wɔlɔ maama na wɔ sɛ-o tɪn maŋɪ o ga bura mɔ, o na vɪn sɪ o sɛ Wɛ Bu-dɔa kam tɪn ŋwaanɪ. ¹⁹ Wɛ

na dɪ nabiinə taanɪ te tɪn mɔ tɪntɔ: Wɛ pɛ wɔlɔ na yɪ pooni tɪn mɔ ba lɔgɔ baŋa. Nabiinə nan soe lim ba dwe pooni dɪm ba tɪtɔŋ-balwaarɔ tɪm ŋwaanɪ. ²⁰ Nɔɔnɔ wɔlɔ maama na kɪ kəm-balwaarɔ tɪn culɪ pooni dɪm mɔ, o bá sɛ sɪ o nunɪ dɪ yigə nɪ, sɪ o wo-balwaarɔ tɪm wɔ jalɪ jaja. ²¹ Wɔlɔ maama nan na tɔgɪ cɪga cwəŋə tɪn wɔ nunɪ pooni dɪm yigə mɔ, sɪ kɔ brɪ nɪ o tɪtɔŋa maama tɔgɪ Wɛ wɔbɔŋa mɔ.

Zan daa na ŋɔɔnɪ Zezi taanɪ te tɪn

²² Kɔntɔ kwaga nɪ Zezi dɪ o karabiə bam ma vu ba beeri Zude tɪ-balwa bam wɔnɪ. Ba ma daanɪ jəgə kam kɔntɔ nɪ, yɪ o miisi nɔɔna na wɔnɪ Wɛ ŋwaanɪ. ²³ Zan dɛɛn maa wɔ ɛnɔn nɪ. Tɪv kɔm kɔntɔ batwarɪ dɪdaanɪ Salim. O dɪ maa wurɔ o miisi nɔɔna na wɔnɪ, na na daga je sɪm kɔntɔ nɪ tɪn ŋwaanɪ. Nɔɔna zanzan dɛɛn yəni ba tui o te maŋa maama, sɪ ba pa o miisi-ba na wɔnɪ. ²⁴ Maŋa kam kɔntɔ nɪ ba ta wɔ jaanɪ Zan ba pɪ.

²⁵ Zan karabiə badonnə dɛɛn ma magɪ kantɔgɔ dɪ Zwifu wɔdɔŋ, dɪ nɔɔna na maŋɪ sɪ ba zarɪ ba tɪtɪ te sɪ kɔ tɔgɪ Zwifə bam cullu tɪm cwəŋə tɪn. ²⁶ Ba ma vu Zan te ba ta dɪd-o ba wɪ: «Karanyɪna, dɪ nɛ nɔɔnɔ wɔlɔ dɛɛn na wɔ nmɔ tee nɪ yɪ n wɔ Zɔrden bugə kam bube dɪdɔŋ dɪm nɪ tɪn. Nmɔ tagɪ o taanɪ n brɪ dɪbam. Lele kɔntɔ, o laan wurɔ o miisi nɔɔna na wɔnɪ, yɪ nɔɔna zanzan tiini ba ve o te ba daari dɪbam.»

²⁷ Zan ma ləri-ba o wɪ: «Kɔ ba cɔga. Nɔɔnɔ bá wanɪ o na wɔŋɔ, yɪ kɔ na dai Wɛ mɔ pɛ-o-kɔ. ²⁸ Abam tɪtɪ maŋɪ á yɪ amɔ maana tiinə dɪ a na tagɪ a wɪ, amɔ dai Krisi wɔm, sɪ kɔ yɪ Wɛ mɔ tɔŋɪ-nɪ sɪ a tɔgɪ Krisi wɔm yigə a ba. ²⁹ Kɔ nyɪ dɪ nɔɔnɔ na dɪ kaanɪ te tɪn mɔ, kɔ yɪ kan-barɔ wɔm tɪtɪ mɔ te kaanɪ wɔm. Kayiginu wɔm maa zɪgɪ daa nɪ yɪ o cəgə. O na nɛ nɪ kan-barɔ wɔm jɪgɪ wɔpolo dɪ o kaanɪ wɔm, o dɪ wɔ ta jɪgɪ wɔpolo. Kɔntɔ, a dɪ jɪgɪ wɔpolo kɔ ja gaalɪ. ³⁰ Wɔntɔ nan maŋɪ sɪ o

ji non-kamunu mu, si amu joori a ji non-balaja.

³¹ Nɔɔnu wulu na nuji We te tin mu yi non-kamunu o dwe nɔɔnu maama. Ku daari wulu na nuji lugu banya tin yi lugu nyim mu. O ni-taanu di maa yi lugu banya nyim. Wulu nan na nuji We-sɔɔɔ tin mu dwe maama. ³² O yɛni o tɛ kulɔ o na niɛ yi o kwɛri o na tin mu o bri nɔɔna. Di kuntu di, nɔɔna ta ba sɛ o zaasim dim. ³³ Nɔɔnu wulu nan na sɛ o zaasim dim tin, kuntu tu suni o bri ni We yi ciga mu. ³⁴ Benwaani, ku na yi wulu wum We na tɔɔɔ tin, We pɛ-o Di Joro kum ku tiini ku ja gaali, yi ku pai o tɛ We titi ni-taanu. ³⁵ Ko Banya-We soe Di Bu wum yi Di pa-o dam woɔo maama banya ni. ³⁶ Nɔɔnu wulu na ki o wu-didua di We Bu wum tin jigi nwi-dɔɔa kalu na ba ti tin. Ku daari nɔɔnu wulu na vin We Bu wum tin ba fɔgi o na nwi We tee ni. We ban-zɔɔɔ nan wu ta wu o yuu ni.»

4

Samari tiinɛ kaanu na lwarɛ Zezi te tin

¹⁻³ Farizian tiinɛ bam deen ma ni ni Zezi wura o pai nɔɔna zanzan tɔgi o kwaga ku dwe Zan, yi o ta kwɛri o miisi-ba na wuni We nwaani. Ku nan dai Zezi titi mu miisi-ba na wuni, ku yi o karabiɛ bam mu miisi-ba. Zezi na maani ni Farizian tiinɛ bam lwarɛ kuntu tin, o ma zaɔi Zude ni o joori o maa ve Galile. ⁴ O na maa ve kuntu tin, o maɔi si o tɔgi Samari wuni mu o ke.

⁵ O ma vu o yi Samari tiv kɔɔɔ, ku yiri mu Siswaari. Ku batwari di tɔga kalu Zakɔbi deen na pɛ o bu Zubzefu faja faja tin. ⁶ Zakɔbi deen jigi vuli je sim kuntu ni, di ta na wura di zim maama. Zezi na ve taan kuntu tin, o ma bwani. O ma vu o jɛni vuli dim ni ni. Ku deen yi wia titari ni mu. ⁷⁻⁸ O karabiɛ bam maa ke tiv kum wu si ba yɛgi wɔdiu. Zezi na je da kuntu tin, Samari tiinɛ kaanu wɔɔɔ laan ma ba si o mɔ na.

Zezi ma ta did-o o wi, o ki na o pa-o si o nyɔ.

⁹ Kaanu wum ma ta di Zezi o wi: «Nmu yi Zwifu mu, yi amu yi Samari tu. Bɛɛ mu yi n ta n wi, a ki na a pa-m?» Kaanu wum tagi kuntu, benwaani Zwifɛ bam di Samari tiinɛ deen wari daani.

¹⁰ Zezi ma lɛr-o o wi: «Nmu ya na ye pɛɛri dilu We na lagɛ Di pa-m tin, yi nmu ya na ye wulu na loori nmu na tin, nmu titi ya mu wu loori amu, yi a pa nmu na balu na pai nabiinɛ nwi-dɔɔa tin.»

¹¹ Kaanu wum ma ta did-o o wi: «A tu, nmu ba jigi goɔo yi vuli dim luunɛ. Nmu nan wu ki ta mu n mɔ na balu na pai nabiinɛ nwi-dɔɔa tin? ¹² Dibam nabaaru Zakɔbi mu kugi vuli dintu o pa dibam. Wuntu titi di o biɛ di o vara maama deen mɔɔni na yo mu faja faja ba nyɔa. Nmu nan bunɛ n pai n dwe Zakɔbi mu naa?»

¹³ O ma lɛr-o o wi: «Ku na yi vuli dintu na bam, nɔɔnu wulu maama na nyɔgi-ba tin, na-nyɔm ta wu ja kuntu tu. ¹⁴ Ku nan na yi na balu amu na wu pa tin, na-nyɔm daa ba ja wulu na nyɔgi-ba tin. Na balu a na wu pa tin wu ji nɔɔɔni buli-yi mu te o wuni, yi di wu ta burɛ na balu na pai nwi-dɔɔa kalu na ba ti tin.»

¹⁵ Kaanu wum daa ma ta did-o o wi: «A tu, nan pa-ni na bam kuntu, si na-nyɔm daa yi ja-ni si a taa tui yo a mɔɔni na.»

¹⁶ Zezi ma ta did-o o wi: «Ve n bɛɔi n baru si a da daani a ba.»

¹⁷ Kaanu wum ma lɛri o wi, wum ba jigi baru.

Zezi ma ta-o o wi: «Nmu na tagi ni n ba jigi baru tin yi ciga mu. ¹⁸ Nmu ya n zu banna banu mu, yi nmu na wu nɔɔnu wulu tee ni lele kuntu tin dai n baru. Ku yi ciga mu n tagi n bri-ni.»

¹⁹ Kaanu wum ma ta did-o o wi: «A tu, amu lwarɛ ni n yi We nijonnu mu. ²⁰ Dibam Samari tiinɛ nabaara bam deen tui piu kuntu yuu mu ba zuli We. Ku daari abam Zwifɛ bam

brɪ nɪ, kʊ maŋɪ sɪ nɔɔna taa zuli Wɛ Zeruzalɛm nɪ mʊ.»

²¹ Zezi laan ma ta dɪd-o o wɪ: «Kaani, sɛ a taani dɪm. Maŋa wʊ ba, yɪ abam daa bʌ ta ve piu kʊntʊ yuu naa Zeruzalɛm sɪ á zuli dí Ko Wɛ da. ²² Abam Samari tiinɛ yəri wʊlʊ á na zuli tɪn. Dɪbam Zwifə bam nan ye wʊlʊ dí na zuli tɪn, bɛŋwaani Wɛ tɔgɪ Zwifə bam jɪŋa mʊ Dɪ vrɪ nabiinɛ ba lwarɪm wʊnɪ. ²³ Kʊ daari maŋa maa biɪni lele kʊntʊ, yɪ balʊ na sɪni ba zuli dí Ko Wɛ cɪga tɪn, baá zuli-Dɪ dɪ Wɛ Joro dam dɪ cɪga. Mʊ dí Ko Wɛ na lagɪ sɪ nabiinɛ taa zuli-Dɪ te tɪn. ²⁴ Wɛ yɪ joro mʊ. Balʊ maama na lagɪ ba zuli-Dɪ tɪn maŋɪ sɪ ba zuli-Dɪ dɪ Wɛ Joro dam dɪ cɪga mʊ.»

²⁵ Kaani wʊm ma ta o wɪ: «Amʊ ye sɪ Mesi wʊlʊ ba na bə nɪ Krisi tɪn wʊ ba. O nan na tuə, oó ta Wɛ cɪga kam maama o brɪ dɪbam.»

²⁶ Zezi ma lər-o o wɪ: «Kʊ yɪ amʊ mʊ kʊntʊ, a zɪgɪ a ŋɔɔni dɪ nmʊ.»

²⁷ Zezi karabiə bam laan ma joori ba ba. Ba na nɛ Zezi na zɪgɪ o ŋɔɔni dɪ kaani wʊm kʊntʊ tɪn, kʊ ma sʊ-ba. Dɪ kʊntʊ dɪ, ba wʊlʊwʊlʊ nan wʊ bwe o nii, «bɛɛ mʊ o laga?» naa, «bɛɛ mʊ yɪ Zezi ŋɔɔni dɪ kaani wʊm?»

²⁸ Kaani wʊm laan ma yagɪ o kɔɔrʊ wʊm, yɪ o daari o vu tɪv kʊm wʊ. O na yɪ da tɪn, o ma ta dɪ nɔɔna bam o wɪ: ²⁹ «Ba-na á nii nɔɔnʊ, o na tagɪ amʊ na kɪ kʊlʊ maama tɪn o brɪ-nɪ. A yəri wʊntʊ mʊ wʊ ta yɪ Krisi wʊm Wɛ na tʊŋɪ tɪn naa?»

³⁰ O na tagɪ o brɪ-ba kʊntʊ tɪn, ba ma nuŋɪ tɪv kʊm wʊnɪ ba maa ve Zezi te.

³¹ Kantʊ maŋa kam nɪ Zezi karabiə bam ma ta dɪd-o sɪ o di wʊdiu.

³² O ma ləri-ba o wɪ: «A maŋɪ a jɪgɪ wʊdiu. Abam nan yəri kʊ na yɪ wʊdiu kʊlʊ tɪn.»

³³ O karabiə bam laan ma bwe daani ba wɪ: «Nɔɔnʊ mʊ nan ga jaani wʊdiu o ba o pa-o naa?»

³⁴ Zezi ma ta dɪ ba o wɪ: «Amʊ wʊdiu kʊm yɪ sɪ a tɔgɪ wʊlʊ wʊm na tʊŋɪ-nɪ tɪn wʊbʊŋa mʊ, sɪ a tʊŋɪ o tɪtʊŋa yam a ti. ³⁵ Abam yəni á tɛ nɪ:

«Kʊ daari canɪ sɪna mʊ sɪ dí kɪ faa.» Amʊ nan lagɪ a ta abam sɪ á fɔgɪ á nii karɪ sɪm na yɪ te tɪn. Faa kʊm biɪga, kʊ laan daari zagɪm mʊ. ³⁶ Maŋa kam yiə, sɪ wʊlʊ na kɪ faa kʊm tɪn jɔŋɪ o ŋwɪrʊ. Faa kʊm nyɪ dɪ nɔɔna balʊ Wɛ na vrɪ Dɪ pa ba na ŋwɪ-dʊŋa kalʊ na ba ti tɪn mʊ, sɪ nɔɔnʊ wʊlʊ na dugɪ tɪn dɪ wʊlʊ na zagɪ tɪn maama wəli daani ba na wʊpolo. ³⁷ Taani dɪntʊ yɪ cɪga mʊ: «Nɔɔnʊ mʊ dugə, yɪ wʊdɔŋ zagɪ.» ³⁸ Kʊntʊ tɪn, a tʊŋɪ abam sɪ á vu á beeri nɔɔna mʊ á pa Wɛ. Kʊ nyɪ nɪnɛɛnɪ abam wʊ vagɪ mɪna, yɪ á laan wʊ vu á zagɪ-ya. Nɔɔna badonnɛ mʊ vagɪ-ya, yɪ abam dɪ nyɔɔrɪ ba tɪtʊŋa yam baŋa nɪ.»

³⁹ Samari tiinɛ kaani wʊm dɛɛn na tagɪ o brɪ o tɪv kʊm tiinɛ nɪ Zezi tagɪ wʊm na kɪ kʊlʊ maama o brɪ-o tɪn, kʊ ma pa Samari tiinɛ zanzan kɪ ba wʊ-dɪdʊa dɪ Zezi. ⁴⁰ Samari tiinɛ bam ma vu Zezi te, ba loor-o sɪ o maŋɪ ba tee nɪ. O ma kɪ da yale dɪ ba.

⁴¹ Nɔɔna zanzan daa ta ma kɪ ba wʊ-dɪdʊa dɪd-o o ni-taani dɪm ŋwaani. ⁴² Ba ma ta dɪ kaani wʊm ba wɪ: «Dɪbam laan kɪ dí wʊ-dɪdʊa dɪd-o, yɪ kʊ daa dai nmʊ na tagɪ kʊlʊ n brɪ dɪbam tɪn ŋwaani. Dɪbam tɪtɪ ni o taani dɪm, yɪ dí kwəri dí lwarɪ nɪ wʊntʊ mʊ sɪni o yɪ wʊlʊ na vrɪ nabiinɛ lwarɪm wʊnɪ tɪn.»

Zezi na pɛ dɪdɛɛrʊ wʊdɔŋ bu na yazurə te tɪn

⁴³ Da yale yam dɛɛn na kɛ tɪn, Zezi ma zaŋɪ o maa ve o tɪtɪ tɪv Galile.

⁴⁴ Zezi tɪtɪ dɛɛn mʊ tagɪ o wɪ, ba ba nɪgɪ Wɛ nijonnu o tɪtɪ tɪv nɪ. ⁴⁵ Zezi nan na ve o yɪ Galile tɪn, nɔɔna ma jeer-o lanyɪranɪ, bɛŋwaani ba ya na ve Zeruzalɛm sɪ ba di Pakɪ candiə kam tɪn, ba nɛ wo-kɪnkagula yalʊ maama o na kɪ da tɪn.

⁴⁶ Zezi laan ma joori o vu Kana, Galile tɪv nɪ. Kʊ yɪ jəgə kalʊ o ya na pɛ na bam ji tweeru biə sana tɪn mʊ.

Dɪdɛɛrʊ wʊdɔŋ maa wʊ Kapernawum nɪ, yɪ o bu ba jɪgɪ yazurə. ⁴⁷ O na lwarɪ nɪ Zezi nuŋɪ Zude nɪ o ba Galile tɪn, o ma zaŋɪ o

vu o te, o loor-o si o vu Kapernawum o pa o bu wum na yazurə, o na lagu o ti tin nwaani. ⁴⁸ Zezi ma ta did-o o wɪ: «Abam na wu nɛ wo-kɪnkagɪla yalɔ na brɪ nɪ Wɛ tɔŋɪ-nɪ tɪn, abam bá fɔgɪ á sɛ amɔ.»

⁴⁹ Dɪdɛɛɾɔ wum daa ma ta o wɪ: «A tu, pa dí vu lɪla sɪ a bu wum wó zɪgɪ o tɪ.»

⁵⁰ Zezi laan ma ta did-o o wɪ: «Vɛ sɔŋɔ, sɪ n bu wum daa bá tɪ.»

Nɔɔnɔ wum ma kɪ o wu-dɪdɔa dɪ Zezi na tagɪ te tɪn, yɪ o zaŋɪ o viiri.

⁵¹ O ta na wu cwəŋə nɪ o maa ve sɔŋɔ tɪn, mu o tintɔŋna tu ba jeer-o, yɪ ba ta ba wɪ: «N bu wum nɛ yazurə.»

⁵² O ma bwe-ba o wɪ: «Maŋa kɔɔ mu kɔ garɪ bu wum yɪra nɪ?» Ba ma ta ba wɪ: «Kɔ yɪ diin, wɪa tɪtarɪ nɪ mu, o paa kam yag-o.» ⁵³ Ba na tagɪ kɔntɔ tɪn, nɔɔnɔ wum ma guli nɪ kɔ yɪ maŋa kam kɔntɔ nɪ nɔɔ mu Zezi tagɪ o wɪ, o bu wum daa bá tɪ. O dɪ o sɔŋɔ tiinə maama laan ma kɪ ba wu-dɪdɔa dɪ Zezi.

⁵⁴ Mu Zezi na kɪ wo-kɪnkagɪlɪ dɪlɔ, o kɪ kuni bilɛ Galile nɪ, o na nunjɪ Zude o joori o ba tɪn.

5

Zezi na pɛ kɔɔ na yazurə siun dɛ nɪ te tɪn

¹ Kɔntɔ kwaga nɪ Zezi ma zaŋɪ o vu Zeruzalɛm, sɪ o tɔgɪ o dɪ Zwifə bam candiə kadoŋ. ² Bugə kadoŋ mu wura, ka na batwarɪ dɪ tɪv kum nɪ dɪlɔ peeni na tɔgɪ da tɪn. Ka yɪrɪ dɪ Zwifə bam taani mu yɪ Betizata. Ba dɛɛn te pwe sɪnu mu ka nɪ nɪ.

³ Yawɪuna zanzan dɛɛn yəni ba tigi pwe sɪm kuri nɪ. Badaara yɪ lilwə dɪ gwanɪ dɪ kwaarɔ. [Ba tigi da ba cəgə, sɪ Wɛ maleka mu ba ka pɔgɪlɪ na bam. ⁴ Ka na yəni ka pɔgɪlɪ na bam kɔntɔ doŋ, yawɪnɔ wulɔ na wó loori yigə o tu na bam wɔnɪ tɪn wó na yazurə dɪ yawɪv kɔlɔ maama na jig-o tɪn.]

⁵ Nɔɔnɔ wɔdoŋ dɛɛn ma wura, o na ba jigɪ yazurə kɔ yɪ nɪ bɪna fiinto nana (38) te. ⁶ Zezi ma na o na tigi da tɪn, yɪ o lwarɪ nɪ o ya maŋɪ o ba jigɪ

yazurə kɔ daani. O ma ta dɪ nɔɔnɔ wum o wɪ: «Nmɔ lagu sɪ n na yazurə na?»

⁷ Yawɪnɔ wum ma lər-o o wɪ: «A tu, bugə kam na bam na yəni ba pɔgɪlɪ, a ba jigɪ nɔɔnɔ wulɔ na wó kwe-nɪ o ja tu na bam wɔnɪ tɪn. A na yəni a kwaanɪ sɪ a tu, nɔɔnɔ mu wó tu o loori amɔ.»

⁸ Zezi ma ta did-o o wɪ: «Zaŋɪ wɛɛnɪ, sɪ n kwe n sara kam n ta n veə.» ⁹ O na tagɪ kɔntɔ tɪn, nɔɔnɔ wum ma sɪnɪ o na yazurə bɪdwɪ baŋa nɪ, yɪ o zaŋɪ o kwe o sara kam o veə. Kɔ yɪ Zwifə bam siun dɛ nɪ mu kɔ kɪ kɔntɔ.

¹⁰ Kɔntɔ nwaani Zwifə yigə tiinə bam ma ta dɪ nɔɔnɔ wum ba wɪ: «Zɪm yɪ dɪbam siun dɛ mu. Kɔntɔ nwaani kɔ culə sɪ n ta n ze n sara kam.»

¹¹ O ma ləri-ba o wɪ: «Nɔɔnɔ wulɔ na pɛ amɔ na yazurə tɪn mu tagɪ o wɪ, a kwe a sara kam a taa veə.»

¹² Ba ma bwe-o ba wɪ: «Nɔɔnɔ wum kɔntɔ yɪ wɔɔ mu, yɪ o wɪ n kwe n sara kam n ta n veə?»

¹³ O maa daa yəri wulɔ na pɛ o na yazurə yam tɪn, bɛnwaanɪ Zezi zɔ nɔn-kɔgɔ kum wu yɪ o daa wu nɛ-o.

¹⁴ Kɔ na kɪ fɪn tɪn, Zezi ma vu o jeer-o Wɛ-di-kamunu kum wɔnɪ. O ma ta did-o o wɪ: «Nii, nmɔ laan nɛ yazurə. Nan daa n yɪ kɪ lwarɪm, sɪ wo-lɔŋɔ kɔlɔ na dwe kɔntɔ tɪn daa yɪ kɪ-m.»

¹⁵ Nɔɔnɔ wum laan ma vu o ta dɪ Zwifə yigə tiinə bam o wɪ: «Kɔ yɪ Zezi ya mu pɛ a na yazurə.»

Zezi na jigɪ dam te tɪn

¹⁶ Zwifə yigə tiinə bam dɛɛn maa wura ba yaari Zezi, dɪ o na pɛ yawɪnɔ wum na yazurə ba siun dɛ dɪm nɪ tɪn nwaani. ¹⁷ Zezi ma ləri-ba o wɪ: «A Kɔ Wɛ yəni Dɪ kɪ kɔlɔ Dɪ wɔbɔŋa na lagu tɪn mu maŋa maama. Amɔ dɪ nan kɪ kɔntɔ mu.»

¹⁸ O na tagɪ kɔntɔ tɪn nwaani mu pɛ Zwifə yigə tiinə bam laan tiini ba bɔŋɪ o gɔm. Kɔ nan dai nɪ ba na wɪ o cɔgɪ ba siun dɛ cullu tɪm tɪn má nwaani, kɔ yɪ o na tagɪ o wɪ Wɛ yɪ

o titi Ko tin mu. O taani dim kuntu bri ni o di We yi bidwi mu.

¹⁹ Zezi ma ta di ba o wi: «A lagɪ a ta ciga mu di abam si, amu na yi We Bu wum tin, a ba wani a ki kulukulub a titi ni, ku na dai kulub a na ne a Ko We na ki tin. A Ko na ki kulub tin mu amu di wu ki. ²⁰ Bejwaani Baŋa-We soe DI Bu wum yi DI maa bri-o kulub maama DI titi na ki tin. DI nan wu bri-o wo-kamunnu tɪlɔ na dwe tintu tin si o ki, yi kuw su abam. ²¹ Kuntu, Baŋa-We na bi nɔɔna DI pa ba yagi tɔɔni yi DI pa-ba ŋwi-dɔŋa te tin, DI Bu wum di wu pa balu o na lagɪ tin na ŋwi-dɔŋa. ²² Kulub na weli da tin, Baŋa-We titi ba di nɔɔn-nɔɔnu taani. DI nan pe DI Bu wum ni si o di nabiinɔ maama taani. ²³ Kuntu wu pa nɔɔna maama zuli We Bu wum, ni ba na zuli o Ko We te tin. Wulu maama na ba zuli We Bu wum tin, o ba zuli o Ko We dilu na tɔŋ-o tin di mu.»

²⁴ Zezi daa ma ta o wi: «A lagɪ a ta ciga mu di abam si, wulu maama na ni a taani dim yi o daari o ki o wu-didwa di wulu na tɔŋi-ni tin, kuntu tu jigɪ ŋwi-dɔŋa kalu na ba ti tin. Ba daa ba di o taani. Kuntu tu nuŋi tɔɔni wuni mu, o zu ŋwia kalu na ba ti tin wuni. ²⁵ A lagɪ a ta ciga di abam si, maŋa maa biina lele kuntu, yi balu na ba jigɪ ŋwia We tee ni tin wu ni amu We Bu wum kwɛrɛ. Balu na se-ka tin wu na We ŋwi-dɔŋa kam. ²⁶ Kuntu, We na yi ŋwia tu tin, mu DI pe wulu na yi DI Bu wum tin di ji ŋwia tu. ²⁷ DI ma kwɛri DI pa-o ni si o di nabiinɔ taani, o na yi Nabiin-bu wum tin ŋwaani. ²⁸ Yi pa-na ku su abam di a na tagɪ woŋo kulub tin. Maŋa maa biina, yi balu maama na tigɪ tin wu ni amu kwɛrɛ, ²⁹ yi ba nuŋi ba yibeelɔ wuni. Balu maama na ki lanyirani tin wu bi ba taa ŋwi We tee ni. Ku daari balu maama na ki wo-balwaarɔ tin wu bi, yi ba di ba taani, yi ba na cam. ³⁰ A ba wani a ki kulukulub amu titi ni. Amu tɔŋi a Ko ni mu a maa di nabiinɔ taani. Kuntu ŋwaani amu sariya dim dim

yɔɔri di yi ciga mu, bejwaani amu ba kwaani si a ki kulub amu titi na lagɪ tin, ku yi We na tɔŋi-ni si a ki kulub DI na lagɪ tin mu.»

³¹ Zezi ta ma ta di Zwifɛ yigɛ tiinɔ bam o wi: «A titi yirani mu ya na bri a ciga kam, ku dai fifɔn si a se ni a taani dim yi ciga. ³² Nɔɔnu wɔdonɔ nan mu zigɪ amu ciga kam kwaga ni, ku yi amu Ko We mu, yi a ye ni wuntu jigɪ ciga di o na te amu taani te tin. ³³ Abam ya tɔŋi nɔɔna Zan tee ni yi o ta amu ciga o bri-ba. ³⁴ Ku na yi amu, a ya ba lagɪ si nɔɔn-nɔɔnu pa amu ciga kam maana. A nan tagɪ Zan taani abam ŋwaani mu, si ku wani ku weli abam si a na vrum lwarim wuni. ³⁵ Zan deen nyi di kanɔ mini na tiini di jigɪ pooni te tin mu. Abam ma se si a tɔŋi o taani dim di wɔpolo maŋa finfin yirani, yi a laan kwe a yagi.

³⁶ A nan jigɪ maana yalu na daga ya dwe Zan na pe yalu tin. Titɔŋa yam a Ko We na pe-ni si a tɔŋi tin, yantu mu a jigɪ a tɔŋa, yi yantu mu pa-ni ciga ni We mu sɔni DI tɔŋi-ni. ³⁷ A Ko We dilu na tɔŋi-ni tin zigɪ a ciga kam kwaga ni. Abam nan maŋi a wu cɛgi DI kwɛrɛ, naa a na DI na nyi te tin. ³⁸ Abam wu jonɔ DI taani dim a ki a wu ni. A na wu se wulu wum DI na tɔŋi tin mu bri kuntu. ³⁹ Abam yɔni a kwaani a zaasi We twaanɔ tum, bejwaani a buŋi ni tintu ŋwaani mu a wu na ŋwia kalu na ba ti tin. Ku nan yi amu taani mu twaanɔ tum kuntu tea. ⁴⁰ Abam nan ta ba se si a ba amu te, si ku pa a na ŋwi-dɔŋa kalu na ba ti tin.

⁴¹ A nan ba buŋi si nabiinɔ ta pa amu zula. ⁴² Ku na yi abam, amu ye a wɔru. A ye ni We sono tɛri a bicara ni. ⁴³ Amu nan jaani a Ko yiri mu a ba, yi abam vin si a jeeri-ni. Nɔɔnu wulu nan na jaani o titi yiri o ba, a wu jeeri kuntu tu. ⁴⁴ Abam nan lagɪ si a ta a jonɔ zula mu da-tee ni, yi a ba lagɪ si a ki kulub na wu pa a na zula We dilu na ba jigɪ don

tin tee ni. Kuntu mu á warí á kí á wu-didwa di amu.

⁴⁵ A yi taá buɲi ni, amu mu wú vɪn abam bura a Ko We tee ni. Ku yi Moyisi wum abam ya na buɲi si á wú na ɲwɪa We tee ni o ɲwaanɪ tin mu wú vɪn abam bura. ⁴⁶ Abam ya na sɪnɪ á sɛ Moyisi na tagi kulɔ tin, á ya wú sɛ amu di, beɲwaanɪ wuntu pɔpɔni amu taanɪ mu. ⁴⁷ Abam nan maɲi á wu sɛ o na pɔpɔni kulɔ tin. Kuntu tin, á nan wú kí ta mu á sɛ amu na tagi kulɔ tin?»

6

Zezi na pe non-kogɔ wɔdiu yi ba di te tin

(Matiyu 14:13-21, Mariki 6:30-44, Luki 9:10-17)

¹ De didwa Zezi di o karabiə bam ma zaɲi ba vu ba be Galile nɪnɪv kum bube didonɲ dim. Nɔɔna badaara bæ-ka ni Tiberiyadi nɪnɪv mu. ² Non-kogɔ zanzan maa toɲi o kwaga, beɲwaanɪ ba ne wo-kɪnkagɪla yalɔ o na kí o pa yawɪna na yazurə tin. ³⁻⁴ Ku deen twe si Zwifə bam di ba candiə kalɔ yiri na yi Paki tin. Zezi ma vu o di piu yuu o jəni da di o karabiə bam. ⁵ O ma kwəni o yuu o nii, yi o na ni kogɔ zanzan mu maa biɪni o te. O ma ta di Filipi o wi: «Dí wú kí ta mu dí na wɔdiu, si dí yəgi dí pa nɔɔna bantu maama si ba di?» ⁶ O na tagi kuntu tin, ku yi si o ma nii Filipi wɔbuɲa na yi te tin mu, si o maɲi o ye o na wú kí te.

⁷ Filipi ma lər-o o wi: «Dí na lagɪ dí yəgi dɪpe si nɔɔnɔ maama na finfin o di, ku səbu kum wú dwəni səbu-dala biə-yale (200).»

⁸ O karabiə bam didwa, Andre wulɔ na yi Simɔn Pɪyɛɛri nyaanɪ tin, ma ta o wi: ⁹ «Nii, bu wodonɲ mu wu yo seeni, o jigi dɪpwa yanu di kaləɲ-bale sile. Ku nan bá wanɪ ku yi nɔɔna bantu maama dim.»

¹⁰ Zezi laan ma ta di ba o wi: «Á nan pa nɔɔna bam jəni tɪga ni.» Gaaru tiini ti wura jəgə kam kuntu ni. Nɔɔna bam maama ma jəni tɪga

ni. Ba yi nɪnɛɛni baara murr-tɪnu (5.000), ku wəli di kaana di biə.

¹¹ Zezi ma kwe dɪpwa yam yi o kí We le ya ɲwaanɪ. O ma daari o maɲi-ya o pa nɔɔna bam na je tɪga ni tin. O ma kí We le kale sɪm di ɲwaanɪ yi o pa-ba. Nɔɔna bam maama ma di ni ba na lagɪ te tin. ¹² Ba ma di ba su ba daari. Zezi ma ta di o karabiə bam o wi: «Ve-na á twe cicwəru tɪlɔ na daari tin, si á yi yagi si ti cɔɲi.» ¹³ Ba ma twe ti maama ba su tɪtwarɔ fugə-tile. Dɪpwa yanu yam ba na di ba daari tin cicwəru yiranɪ mu kuntu.

¹⁴ Nɔɔna bam na ne wo-kɪnkagɪli dim Zezi na kí tin, ba ma ta ba wi: «Ku sɪnɪ ku yi cɪga mu, We nijonnu wulɔ ya na maɲi si o ba lɔɲu baɲa tin mu tuntu.»

¹⁵ Zezi laan ma lwarɪ ni ba lagɪ ba pa o ji ba pe di dam mu. O na lwarɪ kuntu tin, o ma zaɲi o joori o vu o di piu yuu o wura o yiranɪ.

Zezi na ve na baɲa ni te tin

(Matiyu 14:22-33, Mariki 6:45-52)

¹⁶ Dɪdaanɪ na yi tin, Zezi karabiə bam ma vu ba yi nɪnɪv kum ni. ¹⁷ Ba ma zɔ naboro ba toɲi nɪnɪv kum wu ba maa ve Kapernawum. Tɪga maa tiini ka yi, yi Zezi daa ta wu tu ba te. ¹⁸ Vu-dɪv laan ma zaɲi ku fufugə ku pa na bam pɔɲɪla. ¹⁹ Zezi karabiə bam ma co naboro kum ba vu ba yi nɪnɛɛni kilomɛtra yanu naa yardɔ te. Ba laan ma na Zezi na ve na bam baɲa ni o maa biɪni ba te. Fɔbɔni ma zɔ-ba. ²⁰ Zezi ma ta di ba o wi: «Á yi taá kwarɪ fɔbɔni, si ku yi amu.» ²¹ Ba ma buɲi si ba pa Zezi zɔ naboro kum, di ba de ba yi buburu ni, jəgə kalɔ ba ya na maa ve tin.

Zezi mu pai nabiina ɲwɪ-dɔɲa kalɔ na ba ti tin

²² Tɪga na pɔbɔri tin, non-kogɔ kulɔ na maɲi nɪnɪv kum bube didonɲ dim ni tin ma maanɪ ni, naboro didwa yiranɪ ya mu wura. Ba maa ye ni Zezi karabiə bam ke ba daar-o, yi o wu de o zɔ ba naboro kum o vu. ²³ Nabwəru tɪdonnə ma nɲni

Tiberiyadı tı ba, tı yi bube dílv nɔn-kɔgɔ kum na wɔra tın. Kú yí jəgə kam kuntu ní mɔ dí Yuutu Zezi ya kí Wɛ le wɔdiiru tím ɲwaanı, yí o daarı o pa nɔɔna bam di tın. ²⁴ Nɔɔna bam na lwarı ní Zezi dí o karabiə bam daa tərə tın, ba ma zú nabwəuru tím wɔ ba maa ve Kapernawum sı ba beer-o.

²⁵ Nɔɔna bam na be nınuv kum tın, ba ma na Zezi. Ba ma bwe-o ba wı: «Karanyına, maɲa kɔɔ mɔ n tu yoba?»

²⁶ Zezi ma ləri-ba o wı: «A lagı a ta cıga mɔ dí abam sı, abam na karı á beeri amv tın, kú dai á na ne wo-kinkagıla yalv na brı ní Wɛ tɔɲı-nı tın ɲwaanı. Kú yí á na di wɔdiiru tím á su tın ɲwaanı mɔ á beeri amv. ²⁷ Á nan yí taá tɔɲı-na wɔdiu kulv na wó ba kú cəgı tın má ɲwaanı. Á taá tɔɲı wɔdiu kulv na wó pa á na ɲwı-dɔɲa kalv na ba ti tın ɲwaanı. Amv Nabiin-bu wɔm mɔ wó pa abam kuntu wɔdiu kum, beɲwaanı a Ko Wɛ mɔ pɛ-nı ní sı a taa tɔɲa a pa-DI.»

²⁸ Ba laan ma bwe-o ba wı: «Dıbam nan wó kí ta mɔ, sı dí taá tɔɲı tıtɔɲa yalv Wɛ na lagı tın?»

²⁹ O ma ləri-ba o wı: «Tıtɔɲı dílv Wɛ na lagı sı abam tɔɲı tın, kú yí sı á se wɔlv DI na tɔɲı tın mɔ.»

³⁰ Ba ma ta bwe-o ba wı: «Wokinkagılı dɔɔ mɔ nmɔ wó kí, sı dí wanı dí lwarı ní Wɛ mɔ sunı DI tɔɲı nmɔ, sı dí laan se-m? Nmɔ wó kí beɛ mɔ n brı dıbam? ³¹ Faɲa faɲa tın, dıbam nabaara dɛɛn na wɔ kagva wɔnı maɲa kalv ní tın, ba di wɔdiu kulv yırı na yí <Maanı> tın mɔ, ní Wɛ tɔnɔ kum na tagı te kú wı: <O pɛ-ba wɔdiu kulv na nıɲı Wɛ-sɔɲɔ ní tın yí ba di.> »

³² Zezi ma ləri-ba o wı: «A lagı a ta cıga mɔ dí abam sı, kú dai Moyisi mɔ pɛ abam wɔdiu kulv na nıɲı Wɛ-sɔɲɔ ní tın. Kú nan yí a Ko Wɛ mɔ paı abam wɔdiu kulv na nıɲı DI sɔɲɔ ní yí kú yí wɔdiu cıga cıga tın. ³³ Beɲwaanı wɔdiu kulv Wɛ na paı tın mɔ yí wɔlv na nıɲı DI sɔɲɔ ní o

tu o ba lvgv baɲa o paı nabiinə ɲwı-dɔɲa tın.»

³⁴ Ba ma ta díd-o ba wı: «Dıbam tu, ta n paı dıbam wɔdiu kum kuntu maɲa maama.»

³⁵ Zezi ma ta dí ba o wı: «Amv yí wɔdiu kulv na paı nabiinə ɲwı-dɔɲa tın. Wɔlv maama na tu amv te tın, kana daa bá ja kuntu tu. Wɔlv maama na kí o wɔ-dıdva dí amv tın, na-nyɔm daa bá ja kuntu tu. ³⁶ A nan maɲı a ta a brı abam ní, á ne amv yí á ta ba se-nı. ³⁷ Kú daarı wɔlv maama a Ko Wɛ na pɛ amv tın wó ba amv te. Wɔlv maama nan na tu amv te tın, a bá fəgı a vın kuntu tu. ³⁸ Beɲwaanı amv nıɲı Wɛ-sɔɲɔ a ba sı a kí wɔlv na tɔɲı-nı tın wɔbɔɲa mɔ, sı kú dai a tıti wɔbɔɲa. ³⁹ Wɔlv na tɔɲı-nı tın wɔbɔɲa na lagı kulv tın mɔ yí sı a yí yagı a pa balv maama DI na pɛ-nı tın wɔlvwɔlv je, sı a daarı a pa ba maama joori ba bi lvgv tiim de ní. ⁴⁰ A Ko Wɛ wɔbɔɲa mɔ yí sı, wɔlv maama na lwarı DI Bu wɔm yí o kí o wɔ-dıdva díd-o tın, sı kuntu tu na ɲwı-dɔɲa kalv na ba ti tın. Aá pa kuntu tu joori o bi lvgv tiim de dí m ní.»

⁴¹ Zezi na tagı kuntu tın, Zwifə bam maa pɔvna dí o na tagı o wı, wɔm mɔ yí wɔdiu kulv na nıɲı Wɛ-sɔɲɔ ní tın. ⁴² Ba maa te ba wı: «Wɔntv mɔ dai Zuzefv bu Zezi wɔm na? Dí ye o nu dí o ko. Beɛ mɔ yí o laan nan ta wı, o nıɲı Wɛ-sɔɲɔ ní mɔ o ba?»

⁴³ Zezi ma ləri-ba o wı: «Yagı-na, á yí taá pɔvna. ⁴⁴ Nɔɔn-nɔɔnv bá wanı o ba amv te, kú na dai a Ko Wɛ dílv na tɔɲı-nı tın mɔ vanı kuntu tu jıɲa sı o ba amv te. Amv wó pa kuntu tu joori o bi lvgv tiim de dí m ní. ⁴⁵ Kú pɔpɔnı faɲa faɲa Wɛ nıɲɔɲnə tɔnɔ kum wɔnı kú wı: <Ba maama wó zaası Wɛ tee ní.> Wɔlv maama nan na cəgı a Ko Wɛ taanı dí m yí o se DI zaasım dí m tın wó ba amv te. ⁴⁶ Kú nan dai ní nɔɔnv mɔ ne a Ko Wɛ, kú yí amv na nıɲı DI te tın yıranı mɔ ne-DI. ⁴⁷ A lagı a ta cıga mɔ dí abam sı, wɔlv na kí

o wɔ-dɪdʒa dɪ amɔ tɪn mɔ jɪgɪ ɲwɪ-dɔŋa kalɔ na ba ti tɪn. ⁴⁸ Amɔ yɪ wɔdiu kulɔ na paɪ nabiinɛ ɲwɪ-dɔŋa tɪn. ⁴⁹ Faŋa faŋa tɪn, abam nabaara dɛɛn na wɔ kagɔa kam wɔnɪ tɪn, ba di wɔdiu kulɔ yɪrɪ na yɪ <Maanɪ> tɪn, yɪ ba ta wɔ lugi tɔnɪ. ⁵⁰ Kɔ daari kɔntɔ yɪ wɔdiu kulɔ na nuɲi Wɛ-sɔŋɔ, yɪ wɔlɔ na di-kɔ tɪn, tɔnɪ daa b́a ja kɔntɔ tu. ⁵¹ Amɔ yɪ wɔdiu kulɔ na nuɲi Wɛ-sɔŋɔ nɪ yɪ kɔ jɪgɪ ɲwɪa kɔ paɪ nabiinɛ tɪn. Wɔlɔ maama na di wɔdiu kɔm kɔntɔ tɪn wɔ ta ɲwɪ mɔ maŋa maama. Wɔdiu kulɔ a na wɔ pa nabiinɛ tɪn yɪ a yɪra yam mɔ, sɪ kɔ pa nabiinɛ taa jɪgɪ ɲwɪ-dɔŋa.»

⁵² Zezi na tagɪ kɔntɔ tɪn, Zwifɛ bam laan ma tiini ba magɪ kantɔgɔ daanɪ ba wɪ: «Nɔɔnɔ wɔntɔ wɔ kɪ ta mɔ o kwe o yɪra o pa dɪbam sɪ dɪ di?»

⁵³ Zezi laan ma ta dɪ ba o wɪ: «A lagɪ a ta cɪga mɔ dɪ abam sɪ, abam na wɔ di amɔ Nabiin-bu wɔm yɪra yam, yɪ á daari á wɔ nyɔgɪ a jana kam, á ba jɪgɪ Wɛ ɲwɪ-dɔŋa kam.

⁵⁴ Wɔlɔ nan na di a yɪra yam yɪ o daari o nyɔ a jana kam tɪn, kɔntɔ tu jɪgɪ ɲwɪa kalɔ na ba ti tɪn. Amɔ wɔ joori a bi kɔntɔ tu lɔgɔ tiim dɛ dɪm nɪ. ⁵⁵ Bɛɲwaanɪ a yɪra yam mɔ yɪ wɔdiu cɪga, yɪ a jana kam yɪ wɔ-nyɔɔrɔ cɪga cɪga. ⁵⁶ Wɔlɔ na di a yɪra yam yɪ o daari o nyɔ a jana kam tɪn wɔ ta ɲwɪ dɪ amɔ, yɪ amɔ ɲwɪ kɔntɔ tu wɔnɪ. ⁵⁷ A Ko Wɛ dɪlɔ na yɪ ɲwɪa tu tɪn mɔ tɔŋɪ-nɪ. Kɔ nan yɪ dɪntɔ ɲwaanɪ mɔ amɔ dɪ jɪgɪ ɲwɪa. Kɔntɔ, wɔlɔ na di a yɪra yam tɪn, kɔntɔ tu dɪ wɔ ta ɲwɪ amɔ ɲwaanɪ.

⁵⁸ Mɔ wɔdiu kulɔ na nuɲi Wɛ-sɔŋɔ nɪ tɪn. Kɔntɔ nan ba nyɪ dɪ wɔdiu kulɔ abam nabaara bam dɛɛn na di yɪ ba daa ta ti tɪn. Wɔlɔ maama na di wɔdiu kɔntɔ tɪn wɔ ta ɲwɪ mɔ maŋa maama.»

⁵⁹ Mɔ Zezi dɛɛn na brɪ nɔɔna bam tɪte Kapernawum Wɛ-digɛ kam wɔnɪ tɪn.

⁶⁰ Zezi karabiɛ bam zanzan na ni kɔntɔ tɪn, ba ma ta ba wɪ: «O taanɪ dɪm tiini dɪ cana. Nɔɔn-nɔɔnɔ b́a wanɪ o jonɪ-dɪ.»

⁶¹ Zezi ma lwarɪ o tɪtɪ nɪ, nɪ o karabiɛ bam pɔɔna dɪ o taanɪ dɪm. O laan ma ta dɪ ba o wɪ: «A taanɪ dɪm kɔntɔ pɛ á wɔbɔŋa vugimi mɔ na? ⁶² Kɔ nan na yɪ kɔntɔ, á na nɛ Nabiin-bu wɔm na maa joori o diini o ya na maŋɪ o wɔ mɛ tɪn, á laan wɔ kɪ tɪta mɔ? ⁶³ Kɔ yɪ Wɛ Joro kɔm mɔ paɪ nɔɔna ɲwɪa. Kɔ daari nabiinɛ dam b́a wanɪ kulɔkulɔ dɪ kɪ. A na tagɪ taanɪ dɪlɔ dɪ abam tɪn mɔ pɛ abam Wɛ Joro kulɔ na paɪ nabiinɛ ɲwɪ-dɔŋa tɪn. ⁶⁴ Dɪ kɔntɔ dɪ, abam badaara ta wɔ sɛ.» Zezi tagɪ kɔntɔ, bɛɲwaanɪ kɔ pulim nɪ mɔ o maŋɪ o ye balɔ na b́a sɛ-o tɪn, dɪ wɔlɔ na wɔ ba o yɛg-o o pa nɔɔna tɪn. ⁶⁵ O daa ma ta o wɪ: «Kɔntɔ ɲwaanɪ mɔ a tagɪ a brɪ abam nɪ, nɔɔn-nɔɔnɔ b́a wanɪ o ba amɔ te, yɪ kɔ na dai a Ko Wɛ mɔ pɛ-o cwɛŋɛ.»

⁶⁶ Kɔntɔ na kɪ tɪn, o karabiɛ zanzan ma joori o kwaga nɪ, yɪ ba daa ba tɔg-o. ⁶⁷ Zezi laan ma ta dɪ o karabiɛ fugɛ-bale bam o wɪ: «Abam dɪ ba lagɪ sɪ á yagɪ amɔ na?»

⁶⁸ Simɔn Pɪyɛɛrɪ ma lɛr-o o wɪ: «A yuutu, dɪbam wɔ yagɪ nɔmɔ, sɪ dɪ daa vu wɔɔ te mɔ? Nɔmɔ jɪgɪ taanɪ dɪlɔ na paɪ nɔɔna ɲwɪa kalɔ na ba ti tɪn. ⁶⁹ Dɪbam sɛ nɔmɔ, yɪ dɪ kwɛrɪ dɪ lwarɪ nɪ nɔmɔ yɪ Wɔ-pɔŋɔ Tu wɔlɔ Wɛ na tɔŋɪ tɪn mɔ.»

⁷⁰ Zezi ma ta dɪ ba o wɪ: «Amɔ kuri abam fugɛ-bale bam, abam dɪdɔba nan yɪ sɔtaanɪ mɔ.» ⁷¹ O na tagɪ kɔntɔ tɪn, kɔ yɪ Zudasɪ wɔlɔ na yɪ Simɔn Yiskariyɔ bu tɪn taanɪ mɔ o tɛa. Wɔntɔ tɔgɪ o wɔ karabiɛ fugɛ-bale bam wɔnɪ, yɪ wɔm mɔ lagɪ o ba o yɛgɪ Zezi o pa nɔɔna.

7

Zezi nu-biɛ na wɔ sɛ-o te tɪn

¹ Zezi dɛɛn maa wɔ Galile nɪ o beerɛ. O dɛɛn ba lagɪ sɪ o vu Zude o beerɪ da, bɛɲwaanɪ Zwifɛ yigɛ tiinɛ balɔ na wɔ dáanɪ tɪn lagɪ cwɛŋɛ mɔ sɪ ba gɔ-o. ² Kɔ dɛɛn ma daari fiɪn sɪ Zwifɛ bam di ba candiɛ kalɔ yɪrɪ na yɪ vwɛ candiɛ tɪn. ³ Zezi nyaana ma ta dɪd-o ba wɪ, o yagɪ Galile je sɪm

si o daari o vu Zude, si o karabiə bam wanı ba na tıtıŋa yalı o na jıgı o tıŋı tın. ⁴ Ba ta maa ta ba wı: «Nɔɔnɔ wɔɔɔ na lagı si ba taa ye-o lanyıranı tın ba səgi kulɔ o na kɪ tın. Kuntɔ ɲwaanı, nmɔ na kɪ wəənu tıntɔ tın, n maŋı si n ta n kɪ-tı nabiinə maama yigə nı mɔ.» ⁵ Ba na tagı te tın brı nı ba tıti ta wɔ kɪ ba wɔ-dıdɔa dıd-o.

⁶ Zezi ma ta dı ba o wı: «A maŋa kam ta wɔ yı si a vu candiə kam. Kɔ nan na yı abam, maŋa maama lana dı abam. ⁷ Nabiinə bá wanı ba taa culi abam. Ba nan culi amɔ, beŋwaanı amɔ yɔɔrı a tɛ-ba jaja mɔ, nı ba tıtıŋa ba tɔgı cwəŋə. ⁸ Abam nan ve-na á di candiə kam, si amɔ ta bá vu lele, beŋwaanı a maŋa kam ta wɔ yı ka ti si a vu.» ⁹ O na tagı kuntɔ tın, o ma maŋı Galile nı.

Zezi na wɔ Zeruzalem nı o brı nɔɔna te tın

¹⁰ Zezi nyaana bam na ke ba daari o tın, o dı laan ma zanı o vu candiə kam. O na ve kuntɔ tın, o wɔ ve jaja si nɔɔna lwar-o. ¹¹ Zwifə yigə tiinə balɔ na wɔ candiə kam nı tın maa karı ba beer-o, yı ba bwe ba wı: «O wɔ yəŋ mɔ?»

¹² Nɔn-kɔgɔ kulɔ na wɔra tın maa tiini ba jıgı o taanı ba waasa. Nɔɔna badonnə maa tɛ ba wı: «O yı nɔn-ŋɔm mɔ.» Badaara maa tɛ ba wı: «Aye, o dai nɔn-ŋɔm, si o jıgı nɔɔna bam o ganı mɔ.» ¹³ Nɔɔn-nɔɔnɔ nan wɔ tagı o taanı jaja, beŋwaanı ba kwarı Zwifə yigə tiinə bam.

¹⁴ Ba na dı candiə kam ba yı ka da yam tıtarı tın, Zezi laan ma vu o zɔ We-di-kamunu kɔm o wɔra o brı nɔɔna. ¹⁵ Zwifə yigə tiinə bam maa tiini ba yı yəəu dı o na brı nɔɔna bam te tın. Ba maa tɛ ba wı: «Nɔɔnɔ wɔntɔ nan wɔ zaasi tɔnɔ nɔɔn-nɔɔnɔ tee nı, yı o yı kɪ ta mɔ dı pɔɔrı yı o ye We tɔnɔ kɔm kuntɔ doŋ?»

¹⁶ Zezi ma ləri-ba o wı: «A na brı kulɔ tın dai amɔ tıti nyım, kɔ yı wɔɔ na tıŋı-nı tın nyım mɔ.

¹⁷ Wɔɔɔ nan na lagı si o kɪ We wɔɔɔna na lagı kulɔ tın, kuntɔ tu

wɔ lwarı amɔ zaasım dım kuri na nuŋı me tın, dı na yı We nyım mɔ, naa dı na yı a tıti dam mɔ a maa bra, oó lwarı. ¹⁸ Nɔɔnɔ wɔɔɔ na ɲɔɔnı dı o tıti dam tın, kuntɔ tu kwaanı si o na yıri mɔ o pa o tıti. Kɔ daari wɔɔɔ nan na kwaanı si o lagı yıri o pa wɔɔɔ na tıŋ-o tın, kuntɔ tu mɔ yı wɔɔɔ na jıgı cıga tın, yı o ba tısi kulɔkulɔ baŋa nı. ¹⁹ Moyisi nan maŋı o pa abam lwarı We cullu tım. Abam wɔɔɔwɔɔɔ nan ba tɔgı-tı. Bɛɛ mɔ yı abam kwaanı á lagı cwəŋə si á gɔ amɔ?»

²⁰ Ba ma lər-o ba wı: «N yirisi mɔ. Wɔɔn beeri nmɔ si o gɔ?»

²¹ Zezi ma ləri-ba o wı: «A tıŋı tıtıŋ-kamunu dıdɔ mɔ siun de nı, yı kɔ sɔ abam. ²² Moyisi deen pe abam ni si á taá goni á bəkəri. Kɔ nan dai nı Moyisi mɔ puli-kɔ. Kɔ puli dı abam nabaara mɔ. Moyisi na pe abam ni dım kuntɔ tın, abam maa goni á bəkəri dı siun de nı dı, si kɔ yı pa á cɔgı ni dım kuntɔ. ²³ Abam na wat á goni bəkəri siun de dım nı si á yı cɔgı Moyisi culu kɔm, bɛɛ mɔ yı á bana zanı dı amɔ, dı a na pe yawıııı na yazurə fastı siun de nı tın ɲwaanı? ²⁴ Abam yı taá garı á yáalı nɔɔnɔ kəm dı á yıə na ne kulɔ tın. A nan maŋı si á bɔrı dı cıga mɔ.»

Ba na bwe Kriŋi wɔm We na tıŋı tın taanı te tın

²⁵ Nɔɔna balɔ na zɔɔrı Zeruzalem nı tın badaara laan maa ɲɔɔnı Zezi taanı ba wı: «Kɔ dai nɔɔnɔ wɔntɔ mɔ ba kwaanı si ba gɔ tın na? ²⁶ Nii-na o na zıgı o ɲɔɔnı jaja, yı nɔɔn-nɔɔnɔ ba tɛ kulɔkulɔ si ba cı-o. Dıbam yigə tiinə bam laan bɔŋı nı wɔntɔ mɔ sıııı o yı Kriŋi wɔm We na tıŋı tın naa? ²⁷ Kɔ nan na yı Kriŋi wɔm mɔ na tuə, nɔɔn-nɔɔnɔ bá wanı o lwarı o na nuŋı me tın. Kɔ daari dıbam maama ye wɔntɔ na nuŋı me tın.»

²⁸ Zezi deen na wɔ We-di-kamunu kɔm wɔntı o brı nɔɔna tın, o ma ɲɔɔnı dı kwər-dıa o wı: «Abam bɔŋı nı á sıııı á ye amɔ, yı á kwəri

á ye a na nuñi me tin. A nan wu tu a titi ni, wulu na tunji-ni tin yi ciga tu mu. Abam nan yær-o. ²⁹ Amu mu ye-o, beñwaaní a nuñi wuntu te mu, yi wum mu tunji-ni.»

³⁰ Zezi na tagi kuntu tin, ba laan ma lagí sí ba ja-o. Nɔɔn-nɔɔnu nan ba jigi cwəŋə sí o kí-o kulukulu, o maña kam ta na wu yi tin ñwaaní.

³¹ Kú daari nɔn-kɔgɔ kum wu nɔɔna zanzan ma kí ba wu-didua did-o, yi ba te ba wí: «Krisi wum na tuə, o bá wani o kí wo-kinkagila zanzan sí kú dwəni wuntu na mañi o kí te tin.»

Zwifə yigə tiinə bam na kwaaní sí ba ja Zezi te tin

³² Farizian tiinə bam ma ni nɔn-kɔgɔ kum na jigi Zezi taani ba waasa te tin. Ba dí We kaanum yigə tiinə bam laan ma tunji nɔɔna sí ba vu ba ja Zezi.

³³ Zezi laan ma ta o wí: «Amu bá tiini a daani abam tee ni. Kú na kí fun, aá vu wulu na tunji-ni tin te. ³⁴ Abam nan wó ba á beeri amu je á ga, beñwaaní amu na wu me tin, abam bá wani da á vu.»

³⁵ O na tagi kuntu tin, Zwifə yigə tiinə bam maa ñɔɔni daani ba wí: «O lagí o vu yən mu yi dɪbam bá na-o? O ga lagí o vu Zwifə balu na zɔɔri Greki tiinə tɪni dɪm ni tin te mu, sí o taa bri-ba na? ³⁶ O taani dɪm kuri mu bæe? O na tagi o wí, dɪbam wó ba dí beeri wum jəgə dí ga, yi o ta o wí, wum na wu me tin, dɪbam bá wani da dí vu tin, kú kuri mu bæe?»

Na balu na pai ñwía tin

³⁷ Kú deen ma ba kú yi candiə kam tiim de. De dɪm kuntu mu yi candiə kam de kamunu. Zezi maa zañi wɛɛni o ñɔɔni dí kwər-dia o wí: «Na-nyɔm na jigi wulu maama tin, sí o ba amu te o nyɔ. ³⁸ Beñwaaní wulu maama na kí o wu-didua dí amu tin wó na ñwi-dɔŋa We tee ni, nɪɛɛni We tɔɔ kum na mañi kú bri te kú wí: «Na balu na pai nabiinə ñwía tin wó ta buri kuntu tu bicari ni.» »

³⁹ Zezi na tagi na bam taani kuntu tin, kú yi o bri We na wó kí DÍ Joro

kum balu na kí ba wu-didua did-o tin bicara ni te tin mu. Kantu maña ni We Joro kum daa ta wu tu ba te, beñwaaní Zezi daa ta wu tigi o joori o bi o na paari-zulə We tee ni.

Nɔn-kɔgɔ na pɔɔri daani Zezi ñwaaní te tin

⁴⁰ Nɔn-kɔgɔ kum deen na ni Zezi na tagi te tin, badaara maa te ba wí: «Nɔɔnu wuntu sɪni o yi We nijonnu wulu ya na mañi sí o ba tin mu.»

⁴¹ Badaara dí maa te ba wí: «O yi Krisi wum We na tunji tin mu.»

Kú daari badonnə maa te ba wí: «Kú da-o. Krisi wum na tuə, o bá nuñi Galile. ⁴² Beñwaaní We tɔɔ kum bri ni Krisi wum wó ta yi Pɛ Davidi dwi tu mu, yi o nuñi Betelhem, tɪw kul Davidi deen na zɔɔri da tin.» ⁴³ Kuntu ñwaaní, kampwara deen ma ba nɔn-kɔgɔ kum wu Zezi ñwaaní. ⁴⁴ Badaara lagí sí ba ja-o, yi nɔɔn-nɔɔnu nan wu nɛ cwəŋə sí o kí-o kulukulu.

⁴⁵ We kaanum yigə tiinə bam dí Farizian tiinə bam na tunji nɔɔna balu tin ma joori ba ba ba te. Ba ma bwe-ba ba wí: «Bɛɛ mu yi á wu jaan-o á ba?»

⁴⁶ Nɔɔna bam ma ləri-ba ba wí: «Nɔɔn-nɔɔnu mañi o wu ñɔɔni ni nɔɔnu wum kuntu na ñɔɔni te tin.»

⁴⁷ Farizian tiinə bam ma ta-ba ba wí: «Abam pɛ o ganí abam dí mu na? ⁴⁸ Abam yəri ni dɪbam yigə tiinə dí Farizian tiinə bam wuluwulu wu sɛ-o na? ⁴⁹ Kú nan na yi nɔn-kɔgɔ kum, bantu yəri We cullu tɪm Moyisi na tɪñi o pa dɪbam tin. Kuntu ñwaaní kú cɔgɪ-ba.»

⁵⁰ Farizian tiinə bam wu nɔɔnu didua deen maa tɔgɪ o wɔra, o yiri mu Nikodem. Wuntu mu yi wulu ya na mañi o vu Zezi te tin. O ma zañi o ta dí o donnə bam o wí: ⁵¹ «Kú na yi We cullu tɪm Moyisi na bri tin, kú culə sí dí cɔgɪ nɔɔnu, yi dí daa ta wu bwe-o sí dí ni o na kí kulú tin.»

⁵² Ba laan ma ləri ba wí: «Nmu dí yi Galile tu mu na? Nan karımı We tɔɔ wuntu n nii, sí n na ni We nijonnu tərə o na wó nuñi Galile ni.»

⁵³ Ba maama laan ma jagí ba vu sam.

8

Ba na jaani ka-boro ba ja vu Zezi te te tin

¹ Kɔ daari Zezi deen ma vu Olivi piu kum yuu. ² Tɔga na puuri tituti puru tin, Zezi ma joori o vu o zu We-di-kamunu kum wɔ. Non-kɔgo kum maama ma ba kɔ gilim-o. O ma jani tɔga ni o wɔra o bri-ba. ³ We cullu karanyina tiinɛ di Farizian tiinɛ ma ja kaani wɔlɔ ba na pur-o boorim baɔa ni tin, ba ja ba ba zigi ba maama yigɛ ni. ⁴ Ba ma ta di Zezi ba wɔ: «Karanyina, dibam puri kaani wɔntɔ boorim baɔa ni mu. ⁵ Moyisi na pe dibam We cullu tɔlɔ tin pe dibam ni si, kaani na ki kɛm dintɔ don, si di dul-o di gu mu. Kɔ nan na yi nmu, nmu wɔ di ki ta mu?»

⁶ Ba na bwe-o kɔntɔ tin, ba lagɔ si ba manɔ Zezi mu ba nii, baá wani ba san-o na? Zezi ma tiiri o ma o nɔa o la tɔga ni. ⁷ Ba maa ta joori ba bwe Zezi taan. O laan ma kwani weeni, yi o ta di ba o wɔ: «Abam wɔlɔ na wɔ ki lwarim tin, si o da yigɛ o kwe kandwe o ma dulɔ kaani wɔm.»

⁸ O laan ma joori o tiiri o wɔra o la tɔga ni di o nɔa. ⁹ Ba na ni o na tagɔ te tin, ba nakwa bam mu de yigɛ ba nunɔi didɔa didɔa ba viiri. Ba maama ma nunɔi ba daari Zezi yiranɔ, yi kaani wɔm daa ta zigi o yigɛ ni. ¹⁰ O ma kwani weeni, yi o bwe kaani wɔm o wɔ: «Balɔ na sanɔ nmu tin wɔ yan? Ba nɔɔn-nɔɔnɔ daa wɔ daari si o nɔɔnɔ o cɔgi nmu na?»

¹¹ O ma leri o wɔ: «Aye, a tu, ba nɔɔn-nɔɔnɔ daa wɔ daari.»

Zezi ma ta did-o o wɔ: «Amɔ di nan bá di nmu sariya. Ve, nan daa n yi ki lwarim.»

Zezi na bri ni o jigɔ cɔga te tin

¹² Zezi deen ma ta di nɔɔna bam o wɔ: «Amɔ mu yi pooni a pai nabiinɛ maama. Wɔlɔ nan na tɔgi amɔ tin, kɔntɔ tu daa bá vu lim wɔntɔ. Kɔntɔ tu wɔ na pooni dulɔ na wɔ pa-o njwa cɔga cɔga tin.»

¹³ Farizian tiinɛ bam ma ta did-o ba wɔ: «Nmu na pai n titi cɔga tin, n taani dim ba jigɔ kuri.»

¹⁴ O ma leri-ba o wɔ: «A na manɔ a pai a titi cɔga di, kɔ ta yi cɔga mu, beɔwaani amɔ ye a na nunɔi me tin. Abam nan yeri amɔ na nunɔi me di me a na maa ve tin. ¹⁵ Abam yani á di nɔɔna taani ni nabiinɛ wɔbɔɔa na lagɔ te tin mu. Amɔ nan ba di nɔɔn-nɔɔnɔ taani. ¹⁶ Kɔ daari, amɔ na lagɔ a di nɔɔna taani, amɔ taani dim dim wɔ ta yi cɔga mu, beɔwaani amɔ Ko mu tɔni-ni. O nan wɔra di amɔ, kɔ dai amɔ yiranɔ mu wɔ di nɔɔna taani. ¹⁷ Kɔ puɔɔni Moyisi cullu twaanɔ tum wɔntɔ kɔ wɔ, nɔɔna bale na jigɔ ni didɔa, ba na tagɔ kɔlɔ tin yi cɔga mu. ¹⁸ Amɔ pai a titi cɔga, yi a Ko wɔlɔ na tɔni-ni tin di pai amɔ cɔga.»

¹⁹ Ba ma bwe-o ba wɔ: «N ko wɔm beɛ?»

O ma leri-ba o wɔ: «Abam yeri amɔ na yi wɔlɔ tin, yi á yeri a Ko wɔm di. Á ya na ye amɔ, á ya wɔ lwarɔ a Ko wɔm di.»

²⁰ Zezi deen tagɔ wɛɛnu tum kɔntɔ o bri nɔɔna We-di-kamunu kum wɔntɔ, jɔgɔ kalɔ nɔɔna na ve ba di sɛbu da ba pa We tin mu. O na tagɔ kɔntɔ o ti tin, nɔɔn-nɔɔnɔ wɔ ne cwɛɔɔ si o ja-o, o manɔ kam ta na wɔ yi tin njwaani.

²¹ Zezi daa ma ta di non-kɔgo kum o wɔ: «Amɔ wɔ viiri, yi abam wɔ beeri amɔ jɔgɔ á ga, beɔwaani abam wɔ ti á lwarim dim wɔntɔ mu. A na maa ve me tin, abam bá wani da á vu.»

²² Zwifɛ bam maa te daani ba wɔ: «O na tagɔ o wɔ, dibam bá wani di vu o na maa ve me tin, kɔ bri ni o lagɔ o gu o titi mu na?»

²³ O ma ta di ba o wɔ: «Abam yi lɔgɔ baɔa nɔɔna mu, amɔ nan nunɔi weyuu mu. Abam kugu je yi lɔgɔ baɔa yo mu. Amɔ kugu je nan dai lɔgɔ kɔntɔ. ²⁴ Kɔntɔ mu a tagɔ a bri abam ni, abam wɔ ti á lwarim dim wɔntɔ mu, beɔwaani abam na wɔ se ni amɔ sunɔ a yi wɔlɔ na wɔra manɔ maama tin, á wɔ ti á lwarim dim wɔntɔ mu.»

²⁵ Ba ma bwe-o ba wɔ: «Nmu yi wɔɔ mu?»

O ma ta di ba o wi: «Ku yi kulɔ a na maɲi a ta a bri abam tin mu. ²⁶ Amu ya jigi wænu zanzan si a ŋɔɔni a ma di abam taani. Wulu nan na tɔŋi-ni tin tiini o yi ciga tu mu. A na ni kulɔ o tee ni tin yirani mu a te a bri nabiinæ.»

²⁷ Zezi na tagi wænu tum kuntu tin, ba wu lwarɔ ni ku yi o Ko Baɲa-We taani mu o ŋɔɔni di ba. ²⁸ O laan ma ta di ba o wi: «Maɲa wu ba, yi á kwe amu wulu na yi Nabiin-bu wum tin á zɔŋi wæni. Á laan wu lwarɔ ni amu sɔni a yi wulu na wurɔ maɲa maama tin. Abam ta wu lwarɔ ni amu ba ki kulɔkulɔ a titi ni. A nan yæni a te wænu tɔlɔ a Ko wum na bri-ni tin yirani mu a bri nɔɔna. ²⁹ Wulu nan na tɔŋi-ni tin wu amu tee ni, o wu yagi-ni a yirani, beɲwaani a yæni a ki kulɔ na poli o wu tin mu maɲa maama.»

³⁰ Zezi dæen na ŋɔɔni kuntu doŋ tin, nɔɔna zanzan laan ma ki ba wu-diɔba diɔ-o.

Biæ na tɔgi ba kwæ kæm te tin

³¹ Zezi laan ma ta di Zwifæ balu na sɛ-o tin o wi: «Abam na sɛ amu zaasum dim yi á wu yagi, á wu sɔni á ji amu karabiæ ciga ciga. ³² Abam laan wu ba á lwarɔ ciga, yi ciga kam wu vri abam ka yagi si á taá te á titi.»

³³ Ba ma lær-o ba wi: «Dɔbam yi Abraham dwi tiinæ mu, dɔbam maɲi dí wu jigi nɔɔn-nɔɔnu gambe. Beɲwaani mu yi n ta n wi, dí wu ta te dí titi tin?»

³⁴ O ma ta di ba o wi: «A lagɔ a ta ciga mu di abam si, wulu maama na ki lwarum tin yi lwarum gambaa mu. ³⁵ Ku nan na yi gambaa, kantu ba zuri ka tu sɔŋɔ ni maɲa maama. Ku daari, ku na yi sɔŋɔ kum bu, wuntu jigi kugu je sɔŋɔ kum wuni maɲa kalɔ na ba ti tin. ³⁶ Kuntu ŋwaani, We Bu wum na vri abam o yagi, á wu sɔni á taá te á titi. ³⁷ Amu ye ni abam yi Abraham dwi tiinæ mu, yi abam ta kwaani si á gu amu, beɲwaani á ba sɛ a zaasum dim. ³⁸ Amu ŋɔɔni wænu tɔlɔ a na

ne amu Ko tee ni tin mu. Abam di nan ki kulɔ á na niæ abam ko tee ni tin mu.»

³⁹ Ba ma lær-o ba wi: «Dɔbam ko mu Abraham.»

O ma ta di ba o wi: «Abam ya na sɔni á yi Abraham biæ, á ya wu taá ki wænu tɔlɔ Abraham dæen na ki tin mu. ⁴⁰ Amu tagi ciga kalɔ a na ni We tee ni tin a bri abam, yi abam kwaani si á gu-ni. Abraham dæen nan ba ki abam kæm dim doŋ. ⁴¹ Abam yæni á ki kænæ yalu á ko na ki tin mu.»

Ba ma lær-o ba wi: «Dɔbam dai tampiræ. We titi yirani mu yi dɔbam Ko.»

⁴² O ma ta di ba o wi: «Baɲa-We ya na yi abam Ko, á ya wu taá soe amu, beɲwaani amu nuɲi We te mu a ba a wurɔ di abam. A wu tu a titi ni. We mu tɔŋi-ni. ⁴³ Bæe mu yi abam ba ni a taani dim kuri? Ku yi abam na ba lagɔ si á sɛ a taani dim tin mu. ⁴⁴ Abam yi á ko sutaani biæ mu. Á maa lagɔ si á taá ki di wubɔŋa na lagɔ te tin. Pulim ni tin sutaani maɲi di yi nɔn-guru mu. Di ba fɔgi di tɔgi ciga cwæŋæ, beɲwaani ciga tæri di wuni. Di na yæni di fɔ vwan, ku yi di wubɔŋa na maɲi ya yi te tin mu. Di yi vwa-furu mu. Dintu nan mu yi vwa-nyina ko. ⁴⁵ Ku na yi amu, a yæni a te ciga mu. Kuntu ŋwaani mu abam ba sɛ amu. ⁴⁶ Abam wɔɔ mu wu wani o bri ni amu ki a cɔgi? Amu nan na ŋɔɔni ciga tin, bæe mu yi á ba sɛ-ni? ⁴⁷ Wulu na yi We nɔɔnu tin cægi We taani mu. Abam nan na dai We nɔɔna tin mu pai á ba cæŋæ.»

Zezi na bri ni o dwe Abraham te tin

⁴⁸ Zwifæ bam ma læri Zezi ba wi: «Dɔbam jigi bura si dí ta ni, nmu sɔni n yi Samari tu mu. N yirisɔ mu.»

⁴⁹ O ma læri-ba o wi: «A ba yirisæ. Amu pai a Ko mu zulæ. Ku daari abam nan gooni amu mu. ⁵⁰ A nan ba beeri a titi zulæ. We yirani mu pa-ni zulæ, yi dintu mu di nabiinæ taani. ⁵¹ A lagɔ a ta ciga mu di abam si, wulu maama na sɛ yi o ki a na

tagi kulub tun, tɔɔni daa bá ja kuntu tu.»

⁵² Zwifə bam laan ma ta did-o ba wɔ: «N taani dum n na tagi tun pe di lwarɔ ni n yirisi mu. Abraham deen tɔga, yi We nijonɔnə bam maama di ti. Nmu nan ta tagi n wɔ, wɔɔɔ na se yi o ki n na tagi kulub tun, tɔɔni daa bá ja kuntu tu. ⁵³ Nmu yi nɔn-kamunu n dwe dibam ko Abraham mu na? Wuntu nan tɔga. We nijonɔnə bam di ma ti. Nmu buɔi n paɔ n yi wɔɔ?»

⁵⁴ O ma ləri-ba o wɔ: «A ya na lagi yiri a pa a titi, kuntu ya yi kafe mu. Ku yi a Ko We mu zəɔi a yiri, ku yi dintu mu abam yəni á te á wɔ: «We dilu na yi dibam We tun.» ⁵⁵ Abam nan yəri-DI, amu nan ye-DI. A ya na tagi a wɔ, a yəri-DI, a ya yi vwanym mu nɔnɔni abam te. Amu nan siuni a ye-DI, yi a se a ki kulub DI na tagi tun. ⁵⁶ Abam ko Abraham deen jigi wɔɔpolo si o na maɔa kam a na wɔ ba tun. O nan siuni o na-ka, yi o wɔ poli.»

⁵⁷ Ba ma ləri ba wɔ: «Nmu ta wɔ yi bina fiinnu, yi n ki ta mu n na Abraham?»

⁵⁸ O ma ləri-ba o wɔ: «A lagi a ta cɔga mu di abam si, ba deen ta na wɔ lugi Abraham tun, amu maɔa a wɔra mu, a nan ta wɔ ta wɔra maɔa maama.»

⁵⁹ Zezi na tagi kuntu tun, ba laan ma kwe kandwa si ba ma dul-o ba gɔ. O ma səgi o nunji We-di-kamunu kum wɔni.

9

Zezi na puri lilwe yia te tin

¹ Zezi deen ma vu o maa kea. O ma na nɔɔnɔ wɔɔɔɔ ba na maɔa ba lu-o yi o yi lilwe. ² O karabiə bam ma bwe-o ba wɔ: «Karanyina, wɔɔ lwarim mu pe ba lu nɔɔnɔ wuntu di lilweem? Ku yi o titi lwarim mu naa, o nu di o ko lwarim mu pe ba lu-o di lilweem?»

³ Zezi ma ləri-ba o wɔ: «O na yi lilwe tun, ku dai o titi mu ki lwarim naa o nu di o ko mu ki lwarim. Ku nan yi si ku pa nɔɔna mu wani ba lwarɔ We titɔɔa na yi te tin wuntu

ɔwaaɔ. ⁴ Dibam nan maɔa si di tɔɔi wɔɔɔ na tɔɔi-ni tin titɔɔa yam yi wia ta wɔra mu. Ku daari fiun si tɔga yi, yi nɔɔn-nɔɔnɔ daa bá wani o tɔɔi We titɔɔa yam. ⁵ Maɔa kam a ta na wɔ lugi baɔa ni tin, amu yi pooni mu a paɔ nabiinə.»

⁶ O na tagi kuntu o ti tun, o laan ma twɔ lileeru o di tɔga ni. O ma viiri tɔɔɔ, yi o ki-ti o bə lilwe wɔm yia baɔa ni. ⁷ O ma ta did-o o wɔ: «Ve n su n yia yam Silba bugə kam ni.» (Bugə kam yiri dum kuri mu Atɔɔi.) Nɔɔnɔ wɔm ma vu o su o yia yam. O ma joori o ba, yi o laan nai.

⁸ Balu na zɔɔri o tikəri ni di balu na maɔa ba ye ni o yi looru tin ma na-o, yi ba bwe ba wɔ: «Ku dai nɔɔnɔ wuntu mu yəni o je o loori tun na?»

⁹ Badaara maa te ba wɔ: «Ku yi wuntu mu.»

Badonnə maa wɔ: «Ku dai wuntu, si ba nyi daani mu.»

Nɔɔnɔ wɔm titi ma ta o wɔ: «Ku yi amu kuntu.»

¹⁰ Ba ma bwe-o ba wɔ: «Nmu yia yam ki ta mu ya puri?»

¹¹ O ma ləri o wɔ: «Nɔɔnɔ wɔɔɔ yiri na yi Zezi tun mu ki tɔɔɔ o ma bə a yia yam baɔa, yi o ta-ni o wɔ, a ve Silba bugə kam a su-ya. A ma vu a su, yi a laan nai.»

¹² Ba ma bwe-o ba wɔ: «Nɔɔnɔ wɔm kuntu be?»

O ma ləri-ba o wɔ: «A yəri o je.»

¹³ Ba laan ma ja-o ba vu Farizian tiinə bam te. ¹⁴ De dum Zezi na ki tɔɔɔ tum o ma puri nɔɔnɔ wɔm yia yam tin ya yi Zwifə bam siun de mu.

¹⁵ Kuntu ɔwaaɔ mu Farizian tiinə bam di daa bwe nɔɔnɔ wɔm ba wɔ: «N yia yam ki ta mu ya puri?» O ma ta-ba o wɔ: «O ki tɔɔɔ mu o ma bə a yia baɔa. A ma su-ya, yi a laan nai.»

¹⁶ Farizian tiinə bam badaara ma ta ba wɔ: «Nɔɔnɔ wɔm na ki te tin, o wɔ nunji We te, beɔwaaɔ o cɔgi siun de cullu tum.»

Badonnə di maa te ba wɔ: «O na yi nɔn-balɔɔ, o bá wani o ki wɔkɔkagila yantu doɔ.» Kuntu ma pa kampwara ba ba titari.

17 Ba laan ma joori ba bwe nɔɔnɔ wɔm ba wɔ: «O nan na pɛ n yiə yam puri tɪn, nmɔ tɛ n wɔ, o yi wɔɔ mu?»

O ma ləri o wɔ: «O yi Wɛ nijonnu mu.»

18 Zwifə yigə tiinə bam maa ba lagɪ sɪ ba sɛ, nɪ nɔɔnɔ wɔm ya manɪ o yi lilwe mu yi o laan ba o nai. Kuntɔ ŋwaanɪ, ba ma bəŋi nɔɔnɔ wɔm nu dɪ o kɔ sɪ ba bwe ba nii. 19 Ba ma bwe-ba ba wɔ: «Wɔntɔ yi abam bu mu na? Á lɔg-o dɪ o manɪ o yi lilwe mu na? O nan kɪ ta mu o nai lele kuntɔ?»

20 Nɔɔnɔ wɔm tiinə bam ma ləri ba wɔ: «Dɪbam ye nɪ o yi dɪbam bu mu. Dí ye nɪ dí lɔg-o dɪ o yi lilwe mu. 21 Dí nan yəri o laan na kɪ te o nai, yi dí yəri wɔlɔ na puri o yiə yam dɪ. Abam nan bwe-na o tɪtɪ, sɪ o yi nɔn-kwɪtɔn mu, o tɪtɪ wɔ wantɔ o ləri.» 22 O tiinə bam na tagɪ kuntɔ tɪn, ba dɛɛn kwarɪ Zwifə yigə tiinə bam mu. Bantɔ ya manɪ ba kɪ ni daanɪ sɪ nɔɔnɔ wɔlɔ maama na sɛ nɪ Zezi mu yi Krisi wɔm Wɛ na tɔŋɪ tɪn, sɪ ba lɪ kuntɔ tu ba Wɛ-digə kam nɪ. 23 Mu kɔ kuri o tiinə bam cɪm, yi ba ta ba wɔ, ba bwe o tɪtɪ sɪ o yi nɔn-kwɪtɔn mu tɪn.

24 Ba ma joori ba bəŋi nɔɔnɔ wɔm ba na lɔg-o dɪ lilweem tɪn, yi ba ta dɪd-o ba wɔ: «Nan kwarɪ Wɛ, sɪ n ta cɪga, sɪ dɪbam ye nɪ nɔɔnɔ wɔm kuntɔ yi nɔn-balɔɔ mu.»

25 O ma ləri-ba o wɔ: «Amɔ yəri nɪ nɔɔnɔ wɔm kuntɔ yi nɔn-balɔɔ naa o dai. Kulɔ yiranɪ a na ye tɪn mu yi sɪ, a dɛɛn yi lilwe mu, yi a laan nai lele kuntɔ.»

26 Ba ma bwe-o ba wɔ: «O kɪ ta mu o puri nmɔ yiə yam?»

27 Nɔɔnɔ wɔm ma ləri o wɔ: «A manɪ a ta a brɪ abam, yi á wɔ sɛ sɪ á cəgi. Bɛɛ mu yi abam daa lagɪ sɪ á bwe á nii? Abam dɪ ga lagɪ sɪ á taá tɔgɪ á yi o karabiə mu na?»

28 O na tagɪ kuntɔ tɪn, ba ma twɔ-o yi ba wɔ: «Kɔ yi nmɔ mu tɔgɪ o kwaga, sɪ kɔ dai dɪbam mu tɔg-o. Dɪbam tɔgɪ Moyisi cullu tɪm mu.

29 Dɪbam ye nɪ Wɛ dɛɛn ŋɔɔnɔ dɪ Moyisi mu. Kɔ daari, kɔ na yi nɔɔnɔ

wɔntɔ, dí brɪ dí yəri o na nunɪ me tɪn.»

30 O ma ləri-ba o wɔ: «Aa. Kɔ yi kulɔ na tiini kɔ sɔ amɔ tɪn. Abam yəri o na nunɪ me, yi wɔntɔ nan mu puri a yiə yam. 31 Dɪbam ye nɪ Wɛ ba cəgi nɔn-balwaarɔ taanɪ. Kɔ yi nɔɔna balɔ na nɪgɪ-Dɪ yi ba kɪ Dɪ wɔbɔŋa na lagɪ te tɪn mu Dɪ cəgə. 32 Kɔ na zɪgɪ lɔgɔ bəŋa pulim nɪ sɪ kɔ ba kɔ yi zɪm tɪn, dí daa ta wɔ nɪ nɪ nɔɔnɔ puri wɔlɔ ba na lɔg-o dɪ lilweem tɪn yiə. 33 Nɔɔnɔ wɔntɔ na sɪnɪ o wɔ nunɪ Wɛ te, o ya bá wantɔ o kɪ wo-kɪnkagɪlɪ dɪntɔ doŋ.»

34 Ba ma lər-o ba wɔ: «Ba lɔgɪ nmɔ yi n maama manɪ n yi lwarɪm punə mu. Bɛɛ mu yi n bɔŋɪ sɪ n brɪ dɪbam?» Ba laan ma zəl-o, sɪ o daa yi tɔgɪ o zɔ ba Wɛ-digə kam.

35 Zezi dɛɛn ma nɪ nɪ ba lɪ nɔɔnɔ wɔm ba Wɛ-digə kam wɔntɔ. O ma vu o jeer-o, yi o bwe-o o wɔ: «Nmɔ sɛ Nabiin-bu wɔm dɪ n wɔ maama na?»

36 Nɔɔnɔ wɔm ma ləri o wɔ: «A yuutu, ta n brɪ-nɪ o na yi wɔlɔ tɪn, sɪ a wantɔ a sɛ-o.»

37 O ma ta dɪd-o o wɔ: «Nmɔ manɪ n na-o. Amɔ mu yi Nabiin-bu wɔm, a zɪgɪ a ŋɔɔnɔ dɪ nmɔ.»

38 O laan ma ta o wɔ: «A Yuutu, a sɛ-m.» O ma kuni doonə Zezi yigə nɪ o zul-o.

39 Zezi ma ta o wɔ: «Amɔ tu lɔgɔ kuntɔ bəŋa sɪ a pɔɔrɪ nɔɔna balɔ na jɪgɪ bura dɪ balɔ na ba jɪgɪ bura tɪn mu daanɪ, sɪ balɔ na yi lilwə tɪn yiə puri, sɪ balɔ yiə na nai tɪn joori ya dwe.»

40 Farizɪan tiinə badaara balɔ na wɔra dɪd-o tɪn ma nɪ o na tagɪ te tɪn. Ba ma bwe-o ba wɔ: «Nmɔ lagɪ n brɪ nɪ dɪbam nyɪ dɪ lilwə mu na?»

41 Zezi ma ləri-ba o wɔ: «Abam ya na nyɪ dɪ lilwə, kɔ lagɪ kɔ ta nɪ á yəri Wɛ taanɪ dɪm mu, á lwarɪm ya bá ta wɔ á yuu nɪ. Kɔ daari, á nan na brɪ nɪ á yiə pɔɔrɪ tɪn, á lwarɪm taa wɔ á yuu nɪ mu.»

10

Nayiro dɪ o peeni mɪmaŋa

¹ Zezi dæen ma maŋɪ mɪmaŋa o brɪ nɔɔna bam o wɪ: «A lagɪ a ta cɪga mu dɪ abam sɪ, nɔɔnu wɔlɔ na wɔ dɛ najɪrɪ nɪ o zɔ sɪ o pɔrɪ peeni yɪ o tɔgɪ jɛgɛ kadoŋ o cu o zɔ tɪn, kuntu tu yɪ ŋwɪnu yɪ o kwɛrɪ o yɪ vɪrnu mu. ² Kɔ daari, wɔlɔ na dɛ najɪrɪ dɪm nɪ o zɔ sɪ o pɔrɪ o peeni sɪm tɪn, wɔm mu yɪ peeni sɪm nayɪrɔ wɔm tɪtɪ. ³ O na lagɪ o zɔ, wɔlɔ na nii najɪrɪ dɪm nɪ baŋa nɪ tɪn wɔ pɔrɪ o pa o zɔ. Peeni sɪm wɔ ni o kwɛrɛ, yɪ oó bɛŋɪ o tɪtɪ peeni sɪm yɪra, yɪ sɪ da-o sɪ nunɪ. ⁴ O na jaani-sɪ o nunɪ, oó ta tɔgɪ sɪ yigɛ, yɪ peeni sɪm tɔgɪ o kwaga, bɛŋwaani sɪ ye o kwɛrɛ. ⁵ Kɔ nan na yɪ nɔn-gaa, sɪ bá sɛ sɪ tɔg-o. Sɪ wɔ duri sɪ viiri mu, bɛŋwaani sɪ yɛrɪ o kwɛrɛ.»

⁶ Zezi na tagɪ kuntu o brɪ-ba tɪn, ba ma wɔ lwarɪ o taani dɪm kuri.

⁷ Zezi daa ma ta o wɪ: «A lagɪ a ta cɪga mu dɪ abam sɪ, amɔ mu nyɪ dɪ nɪ dɪlɔ peeni sɪm na tɔgɪ da tɪn. ⁸ Balɔ maama na dɛ yigɛ ba ba ba zɔ ba loori amɔ tɪn nyɪ dɪ ŋwɪna dɪ vɪrna mu. Peeni sɪm ma wɔ sɛ ba nɪ. ⁹ Amɔ mu yɪ nɪ dɪm. Wɔlɔ maama na tɔgɪ amɔ o zɔ tɪn, kuntu tu wɔ na vɪrɪm. O nan wɔ na ŋwɪa kalɔ na ywɛmmɛ tɪn, nɪ peeni na tɔgɪ najɪrɪ nɪ sɪ nunɪ sɪ dɪ yɪ sɪ joori sɪ zɔvɪrɪ te tɪn. ¹⁰ Ŋwɪnu na tu o zɔ, o lagɪ sɪ o ŋɔ mu o gɔ o daari o ja o cɔgɪ. Kɔ nan na yɪ amɔ, a tu sɪ a pa nabiinɛ mu na ŋwɪa kalɔ na ywɛnɛ tɪn cɪga cɪga.

¹¹ Amɔ mu nyɪ dɪ nayɪr-ŋɔm cɪga cɪga, yɪ a soe a nɔɔna. Nayɪr-ŋɔm sɛ tɔvɪnɪ mu o peeni ŋwaani. ¹² Kɔ daari, kɔ na yɪ wɔlɔ na tɔgɪ peeni sɪm o jonɪ sɛbu tɪn, wɔntɔ dɛɪ nayɪrɔ wɔlɔ na yɪ peeni sɪm tu tɪn. Wɔntɔ na nɛ nywɛnkurɛ na maa bɪna, oó duri mu o daari peeni sɪm. Nywɛnkurɛ kam wɔ zɔ peeni sɪm wɔ ka ja-sɪ ka pa sɪ jagɪ. ¹³ Oó duri o viiri, bɛŋwaani o tɔgɪ peeni sɪm sɛbu ŋwaani mu, sɪ o ba jɪgɪ sɪ ŋwaja.

¹⁴ Amɔ mu yɪ nayɪr-ŋɔm cɪga cɪga. Amɔ ye a nɔɔna bam, yɪ ba dɪ ye

amɔ, ¹⁵ nɪnɛɛnɪ amɔ Ko na ye-nɪ yɪ amɔ dɪ ye-o te tɪn. Amɔ wɔ sɛ sɪ a tɪ a nɔɔna bam ŋwaani, nɪ nayɪr-ŋɔm na sɛ sɪ o tɪ o peeni ŋwaani te tɪn. ¹⁶ A daa ta jɪgɪ peeni sɪdaara, sɪ na tɛrɪ najɪrɪ dɪntɔ wɔnɪ. A nan maŋɪ sɪ a vu a kalɔ-sɪ mu a ja ba a kɪ daani. Peeni sɪntɔ dɪ wɔ ni amɔ kwɛrɛ. Kuntu, a peeni sɪm maama wɔ la jɛgɛ dɪdɔa, yɪ nayɪrɔ dɪdɔa nii-sɪ.

¹⁷ A Ko Wɛ soe amɔ, dɪ a na sɛ sɪ a tɪ nabiinɛ ŋwaani, sɪ a joori a bi a na ŋwɪa tɪn. ¹⁸ Nɔɔn-nɔɔnu nan bá wanɪ o pa a ga a ŋwɪa. Amɔ tɪtɪ nan mu lɪ wɔbɔŋa sɪ a ga-ka. A jɪgɪ cwɛŋɔ sɪ a ga a ŋwɪa kam. A nan ta jɪgɪ cwɛŋɔ sɪ a joori a bi a na-ka. Mu wɔŋo kulɔ a Ko na pɛ-nɪ nɪ sɪ a kɪ tɪn.»

¹⁹ Zezi na tagɪ kuntu o tɪ tɪn, kampwara daa ma ba Zwifɛ bam wɔ o taani dɪm ŋwaani. ²⁰ Ba zanzan maa tɛ ba wɪ: «Cicirɛ mu jɪg-o, o yuu mu tɛrɛ. Bɛɛ mu yɪ á cɛgɪ o taani?»

²¹ Kɔ daari badaara maa tɛ ba wɪ: «Wɔlɔ yuu na tɛrɛ tɪn bá wanɪ o ŋɔɔnɪ tintɔ doŋ. Cicirɛ na jɪgɪ wɔlɔ tɪn bá wanɪ o purɪ lilwe yɪ.»

Zezi na brɪ nɪ o dɪ o Ko Wɛ yɪ bɪdɪwɪ te tɪn

²² Kɔ dæen ma ba kɔ yɪ sɪ Zwifɛ bam dɪ ba candiɛ kalɔ yɪrɪ na yɪ Bakwebapawɛ tɪn Zeruzalem nɪ. Kɔ yɪ waarɔ mɪmaŋa nɪ mu. ²³ Zezi dæen ma vu Wɛ-di-kamunu kɔm. O maa wɔ Salɔmɔn kɔnkɔlɔ kɔm nɪ o kaaga. ²⁴ Zwifɛ badaara laan ma ba ba gilim-o, yɪ ba bwe-o ba wɪ: «Nmɔ yɪ Krisi wɔm Wɛ na tɔŋɪ tɪn na? Bɛɛ mu yɪ n pa kɔ tiini kɔ yɪ wɔbɔŋa zanzan dɪ dɪbam? Ta cɪga n brɪ dɪbam sɪ dí kɔ joro.»

²⁵ O ma lɛrɪ-ba o wɪ: «A maŋɪ a ta a brɪ abam, yɪ á ba sɛ a nɪ. Tɪtɔŋa yalɔ a Ko Wɛ na pɛ a tɔŋɪ tɪn mu brɪ nɪ a jɪgɪ cɪga. ²⁶ Abam nan ba sɛ a nɪ, bɛŋwaani abam dɛɪ amɔ nɔɔna. ²⁷ A nɔɔna bam nyɪ dɪ peeni sɪlɔ na cɛgɪ amɔ kwɛrɛ tɪn mu. A maa ye-sɪ, yɪ sɪ tɔgɪ-nɪ. ²⁸ Amɔ paɪ a nɔɔna

bam na ηwɪa kalɔ na ba ti tɪn mu, yɪ ba bá fɔgi ba cɔgi maɲa dɪ maɲa. Nɔɔn-nɔɔnɔ bá wantɪ o vrɪ-ba amɔ jɪɲa nɪ. ²⁹ Kɔ yɪ a Ko Wɛ mu kwe-ba Dɪ kɪ a jɪɲa nɪ. Dɪntɔ nan mu dwe woɲo maama. Nɔɔn-nɔɔnɔ bá wantɪ o vrɪ-ba Dɪ jɪɲa nɪ. ³⁰ Amɔ dɪ a Ko Wɛ yɪ bɪdwi mu.»

³¹ Zezi na tagɪ kɔntɔ tɪn, Zwifə bam daa ma kwe kandwa sɪ ba ma dul-o ba gv. ³² O ma ta dɪ ba o wɪ: «Amɔ Ko pɛ a tɔɲɪ tɪtɔɲ-ηɔna zanzan mu a brɪ abam. Tɪtɔɲa yantɔ wɔnɪ dɔɔ tɪtɪ mu pɛ abam kwaanɪ sɪ á gv amɔ dɪ kandwa?»

³³ Ba ma lɛr-o ba wɪ: «Kɔ daɪ tɪtɔɲ-ηɔm ηwaaɪ mu dɪ lagɪ dɪ dulɪ-m dɪ gv. Kɔ yɪ nmɔ na twɪ Wɛ tɪn ηwaaɪ mu. Nmɔ yɪ nabiinu mu, yɪ n paɪ n yɪ Wɛ mu.»

³⁴ O ma lɛri-ba o wɪ: «Wɛ cullu tɔnɔ kulɔ Dɪ na pɛ abam tɪn wɔnɪ mu kɔ pɔpɔnɪ kɔ wɪ, Wɛ tagɪ dɪ nɔɔna badonnə Dɪ wɪ: <Abam dɪdɔba dɪdɔba yɪ Wɛ nyɪnyɔgv mu.> ³⁵ Kɔ brɪ nɪ Wɛ dɛɛn pɛ Dɪ kwɛrə nɔɔna bantɔ mu, yɪ Dɪ bɛɲi-ba nɪ Dɪ nyɪnyɔgv. Kulɔ na pɔpɔnɪ Wɛ tɔnɔ kɔm wɔnɪ tɪn bá wantɪ kɔ ji kafe. ³⁶ Amɔ nan yɪ wɔlɔ a Ko Wɛ na lɪ sɪ a kɪ Dɪ wɔbɔɲa, yɪ Dɪ tɔɲɪ-nɪ sɪ a ba lɔgv baɲa tɪn mu. Kɔntɔ, a na tagɪ nɪ a yɪ Wɛ Bu tɪn, bɛɛ mu yɪ á ba sea? Bɛɛ mu yɪ á brɪ nɪ a twɪ Wɛ mu?»

³⁷ Maanɪ-na á nii a tɪtɔɲa yam na yɪ te tɪn. Kɔ na daɪ a Ko Wɛ tɪtɔɲa mu a tɔɲa, sɪ á yɪ sɛ-nɪ. ³⁸ Kɔ nan na yɪ Wɛ tɪtɔɲa, á na maɲɪ á ba sɛ amɔ, sɪ á sɛ tɪtɔɲa yam na brɪ te tɪn. Á na sɛ tɪtɔɲa yam kɔntɔ, á wú sɪnɪ á lwarɪ nɪ a Ko wɔra dɪ amɔ, yɪ amɔ dɪ wɔra dɪ a Ko.»

³⁹ O na tagɪ kɔntɔ tɪn, ba daa maa lagɪ sɪ ba ja-o. O ma lu ba jɪa wɔnɪ o viiri.

⁴⁰ Zezi ma joori o vu o bɛ Zɔrdɛn bugə kam. O ma vu je sɪlɔ Zan dɛɛn na yəni o miisi nɔɔna na wɔnɪ tɪn, o zɔvri da. ⁴¹ Nɔɔna zanzan dɛɛn maa tui o te. Ba maa yəni ba tɛ ba wɪ: «Zan nan wɔ kɪ wo-kɪnkagɪla. Kɔ daari o na tagɪ kulɔ maama Zezi

ηwaaɪ tɪn yɪ cɪga mu.» ⁴² Je sɪm kɔntɔ nɪ nɔɔna zanzan ma kɪ ba wɔ-dɪdɔba dɪ Zezi.

11

Lazaari na tɪga yɪ Zezi bi-o te tɪn

¹⁻² Nɔɔnɔ wɔdɔɲ dɛɛn zɔvri Bɛ-tani nɪ, o yɪrɪ mu Lazaari. O nakwa mu yɪ Mari dɪ o zɪmbaarɔ Marɪtɪ. Mari wɔntɔ mu yɪ wɔlɔ dɛɛn na kwe tralɪ nugə o lo dɪ Yuutu wɔm nɛ nɪ yɪ o daari o ma o yuuywe o guguni-sɪ tɪn. Lazaari ma ba o ba jɪgi yazurə. ³ Mari dɪdaanɪ Marɪtɪ ma tɔɲɪ nɪ ba pa Zezi ba wɪ: «Dɪbam Yuutu, nmɔ cilɔɲ-sono kɔm ba jɪgi yazurə.»

⁴ Zezi na ni kɔntɔ tɪn, o maa wɪ: «Yawɪɔ kɔntɔ kweelim je bá ta yɪ o tɔvri. Kɔ nan kɪ sɪ kɔ pa Wɛ mu na zulə, sɪ amɔ Wɛ Bu wɔm dɪ na zulə kɔ ηwaaɪ.»

⁵ Zezi yagɪ o soe Marɪtɪ dɪ o nyaanɪ wɔm dɪ Lazaari lanyɪranɪ. ⁶ O na ni nɪ Lazaari ba jɪgi yazurə tɪn, o ta ma kɪ da yale o ya na wɔ mɛ tɪn, ⁷ yɪ o laan daari o ta dɪ o karabiə bam o wɪ: «Pa-na dɪ joori dɪ vu Zude.»

⁸ O karabiə bam ma ta dɪd-o ba wɪ: «Karanyɪna, Zwifə bam daama na lagɪ sɪ ba dulɪ nmɔ dɪ kandwa ba gv tɪn, n swe mu na? Yɪ n daa ta lagɪ sɪ n joori n vu da.»

⁹ Zezi ma lɛri-ba o wɪ: «Kɔ nan maɲɪ sɪ a vu mu. Luu fugə-bale mu wɔra wɪa nɪ. Kɔ daɪ kɔntɔ na? Nɔɔnɔ na ve wɪa nɪ, o daa ba tri o tɔvri, bɛɲwaaɪ lɔgv baɲa pooni dɪm paɪ o naɪ. ¹⁰ O nan na ve tɪtɪ nɪ, o tri o tɔvri mu, bɛɲwaaɪ pooni tɛri o tee nɪ.» ¹¹ Zezi na tagɪ kɔntɔ tɪn, o daa ma ta o wɛli da o wɪ: «Dɪbam cilɔɲ Lazaari dɔ mu. A nan maa ve sɪ a pa o zanɪ.»

¹² O karabiə bam ma ta dɪd-o ba wɪ: «Dɪbam yuutu, o na dɔa, kɔv gari o yɪra nɪ.»

¹³ Zezi nan na tagɪ te tɪn brɪ nɪ Lazaari tɪgi mu. Bantɔ maa bɔɲɪ nɪ Zezi ηɔɔnɪ dɔɔm tɪtɪ woɲo mu. ¹⁴ O laan ma ta dɪ ba jaja o wɪ: «Lazaari tɪgi mu. ¹⁵ Amɔ nan jɪgi wɔpolo abam ηwaaɪ dɪ a na tɛri o tee nɪ

tin. Kúb pa á waní á kí á wu-dídúba dí amú. Nan pa-na dí vu o te.»

¹⁶ Toma wólú ba na bæ ní Yiywé tin ma ta dí o donnə bam o wí: «Pa-na dí maama tógi dí vu dí wəli dí dí Yuutu dí tí.»

¹⁷ Zezi ma vu o yi Betani dí ba kwe Lazaari ba kí kú jígí da yana mú. ¹⁸ Betani batwari dí Zeruzalem núnəenú kilomətra yale mú te. ¹⁹ Zwifə zanzan dēen ya tu sí ba kí Marítí dí Mari le dí ba nabó wóm túbú dí. ²⁰ Marítí na ní ní Zezi maa búni tin, o ma núnjǝ o vu sí o jeer-o. Mari ma manjǝ sǝjǝ ní. ²¹ Marítí na yi Zezi te tin, o ma ta o wí: «A yuutu, nmú ya na wú yo, a nabó wóm ya bá tí. ²² Dí kú dí, a ye ní nmú na loori kúlú maama Wé tee ní tin, Dí wó kí Dí pa nmú.»

²³ Zezi ma ta dí-d-o o wí: «N nabó wóm wó joori o bi.»

²⁴ Marítí ma lər-o o wí: «A ye ní oó joori o bi lúgú tiim dē dí m ní, Wé na wó pa twa joori ba bi ba yagí túbú tin.»

²⁵ Zezi ma ta dí-d-o o wí: «Amú mú yi twa biinu dí ŋwíá tu. Wólú na kí o wu-dídúba dí amú tin, o na manjǝ o tí dí, kúntú tu ta wó na ŋwíá. ²⁶ Kúlú na wəli da tin, wólú maama na ŋwíá yi o kí o wu-dídúba dí amú tin, túbú daa bá ja kúntú tu manjǝ dí manjǝ. Nmú sē kúntú na?»

²⁷ O ma lər-o o wí: «Éen. A yuutu, a sē ní nmú mú yi Krisi wóm Wé na tǝnjǝ tin, yi n kwəri n yi Wé Bu wólú na manjǝ sí o ba lúgú banjǝ tin.»

²⁸ Marítí na tagí kúntú o tí tin, o ma joori o vu o na Mari o yírani, yi o bəjǝ-o o wí: «Karanyína tuə, yi o lagí sí o na-m.» ²⁹ Mari na ní kúntú tin, o ma zanjǝ líla o núnjǝ o vu sí o jeer-o. ³⁰ Zezi daa ta wú jəgə kalú Marítí na jeer-o da tin mú. O ta wú yi túbú kóm wú. ³¹ Zwifə balú na wú sǝjǝ kóm ní ba larí dí Mari sí kú ganí o wú tin ma na o na zanjǝ líla o núnjǝ. Ba ma zanjǝ ba tǝg-o, yi ba búnjǝ ní o ga lagí o vu yibeeli dí m jəgə mú o keeri.

³² Mari na ve o yi Zezi na wú mē tin, o ma na-o yi o vu o kuni doonə

o yigə ní o wí: «A yuutu, nmú ya na wú yo, a nabó wóm ya bá tí.»

³³ Zezi ma na o na keerə, yi Zwifə balú na tǝgi dí-d-o ba ba tin dí keerə. O wú ma cǝgi, yi o yíra sǝorí. ³⁴ O ma bwe-ba o wí: «Abam kí-o yən mú?»

Ba ma ləri ba wí: «Dúbam yuutu, ba n ní o yibeeli dí m.»

³⁵ Zezi ma kan yi-na. ³⁶ Zwifə bam na nē kúntú tin, ba ma ta ba wí: «Ní o na tiini o so-o te.»

³⁷ Kú daari badaara maa tē ba wí: «Wúntú mú puri lílwe wóm yíə yam. Kú nan kí ta mú yi o wú cǝgi Lazaari túbú dí m?»

³⁸ Zezi na maa ve yibeeli dí m jəgə tin, o wú daa ma cǝgi zanzan. Yibeeli dí m dēen wú piú yíra ní mú, yi ba ma kandwé ba pí dí ní. ³⁹ Zezi ma ta o wí: «Lí-na kandwé dí m á yagí daa ní.» Túbú wóm nakó Marítí ma ləri o wí: «A yuutu, ba na kwe-o ba kí tin, kú jígí da yana mú zím. Kúntú tin, oó ta tiini o lwe.»

⁴⁰ Zezi ma ta dí-d-o o wí: «A manjǝ a ta dí nmú ní, nmú na kí n wu-dídúba dí amú, nmú wó na Wé na jígí dam te tin.»

⁴¹ Ba ma lí kandwé dí m ba yagí daa ní. Zezi ma kwəni o yuu wəenú, yi o ta o wí: «Amú Kó, dínle dí nmú na cǝgi a taanú tin. ⁴² A manjǝ a ye ní nmú yəni n cǝgi a taanú manjǝ maama. A nan tagí kúntú nǝn-kǝgǝ kúlú na zígí yo tin ŋwaanú mú, sí kú pa ba sē ní nmú tǝnjǝ-ní.» ⁴³ O na tagí kúntú o tí tin, o ma bənjǝ dí kwər-díá o wí: «Lazaari, zanjǝ n núnjǝ!»

⁴⁴ Túbú wóm ma zanjǝ o núnjǝ, dí garyíə yam ba ya mē ba ba o jǝa dí o nē, yi gorǝ dí kíkari o yibiyə. Zezi ma ta dí ba o wí: «Bwəli-na garyíə yam á yagí sí o vu.»

Zwifə yigə tiinə bam na kí ní daanú sí ba gv Zezi te tin

(Matiyu 26:1-5, Maríkí 14:1-2, Lúkí 22:1-2)

⁴⁵ Zwifə balú ya na tu Mari te tin ma na Zezi na bi Lazaari te tin. Ba zanzan ma kí ba wu-dídúba dí-d-o.

⁴⁶ Kú daari ba badaara ma joori ba vu Farizian tiinə bam te, yi ba ta dí

ba Zezi na ki kulɔ tɪn. ⁴⁷ Wɛ kaanɪm yigə tiinə bam dɪ Farizian tiinə bam laan ma la sarɪya-dirə nakwa bam maama ba ki daanɪ, yɪ ba bwe ba wɪ: «Nii-na nɔɔnɔ wɔntɔ na ki wokɪnkagɪla yalɔ maama tɪn. Dɪbam nan wó ki-o ta mu? ⁴⁸ Dí na yag-o sɪ o taa ki kɔntɔ, nɔɔna bam maama wó ba ba sɛ wɔm mu. Kɔntɔ wó pa Rom didɛera bam laan ba ba cɔgɪ dí Wɛ-di-kamunu kɔm dɪ dí tɪv kɔm maama.»

⁴⁹ Balɔ na bwe daanɪ kɔntɔ tɪn, ba wɔ nɔɔnɔ didɔva yɪrɪ mu Kayifu. Wɔntɔ mu yɪ ba Wɛ kaanɪm yuutu bɪnɪ dɪm kɔntɔ wɔnɪ. O ma ta dɪ ba o wɪ: «Abam yəri kulɔkulɔ. ⁵⁰ A fɔgɪ á bɔŋɪ á nii, nɔɔnɔ didɔva na tɪga dɪbam nɔɔna bam maama ŋwaanɪ, kɔv ta lana ku pa dɪbam ku garɪ dí tɪv kɔm maama na cɔgɪ.» ⁵¹ Kayifu na tagɪ kɔntɔ tɪn, ku dai o tɪtɪ wɔbɔŋa mu o mɛ o ta. O nan na yɪ Wɛ kaanɪm yuutu tɪn, mu Wɛ pɛ o wuuri o ta nɪ, Zezi lagɪ o tɪ Zwifə dwi dɪm maama ŋwaanɪ mu. ⁵² Ku nan dai nɪ o lagɪ o tɪ bantɔ dwi dɪm má ŋwaanɪ mu. Ku yɪ Wɛ biə bam na jagɪ je maama tɪn dɪ ŋwaanɪ mu, sɪ o wanɪ o ki-ba daanɪ sɪ ba taa yɪ dwi didɔva.

⁵³ Ku na zɪgɪ dɛ dɪm kɔntɔ nɪ tɪn, Zwifə yigə tiinə bam ma ki ni daanɪ sɪ ba gɔ Zezi. ⁵⁴ Kɔntɔ ma pa Zezi daa ba beeri jaja Zude nɪ sɪ nɔɔna taa na-o. O ma yagɪ dáanɪ, yɪ o vu je sɪlɔ na batwarɪ dɪ kagɔa ni tɪn. Ku yɪ Efrayim nɪ mu o ve o zɔvɪ da dɪ o karabiə bam.

⁵⁵ Zwifə bam candiə kalɔ yɪrɪ na yɪ Pakɪ tɪn dɛɛn ma daari fɪn sɪ ka yɪ. Nɔɔna zanzan ma zanɪ tɪv kɔm je maama nɪ, ba vu Zeruzalem sɪ ba kwe ba tɪtɪ dɪ Wɛ, sɪ ku loori candiə kam. ⁵⁶ Nɔɔna bam ma beeri Zezi je. Ba ma la daanɪ Wɛ-di-kamunu kɔm nɪ, yɪ ba bwe daanɪ ba wɪ: «Abam bɔŋɪ nɪ, o bá ba o di candiə kam na?»

⁵⁷ Wɛ kaanɪm yigə tiinə bam dɪ Farizian tiinə bam dɛɛn ya pɛ ni nɪ, nɔɔnɔ wɔlɔ na ye Zezi na wɔ mɛ tɪn, sɪ o brɪ-ba, sɪ ba ja-o.

12

Mari na zuli Zezi te tɪn (Matiyu 26:6-13, Marikɪ 14:3-9)

¹ Da yardɔ dɛɛn na daari sɪ ku yɪ Pakɪ candiə kam tɪn, Zezi ma vu o yɪ Betani. Ku yɪ dáanɪ mu Lazaari zɔvɪ da. Wɔntɔ mu yɪ nɔɔnɔ wɔlɔ Zezi na pɛ o bi o yagɪ tɔvɪnɪ tɪn. ² Ba ma ki wɔdiu ba pa-o jɔgə kam kɔntɔ nɪ. Marɪtɪ maa wɔra o manɪ wɔdiu kɔm. Lazaari ma tɔgɪ o jɔni sɪ o di dɪ Zezi. ³ Mari laan ma kwe tralɪ nugə kalɔ yɪrɪ na yɪ naadi tɪn. Ka dɛɛn yɪ kunkwələ yɪ mu, yɪ ka tiini ka lana. Nugə kam kɔntɔ yəlo cana zanzan. O ma kwe-ka o ma turi Zezi nɛ. O ma daari o ma o yuuywe o guguni o nɛ sɪm. Tralɪ nugə kam lwəm dɪm ma zanɪ sɔŋɔ kɔm maama wɔnɪ. ⁴ Zezi karabiə bam didɔva wɔlɔ yɪrɪ na yɪ Zudasɪ Yiskariyo tɪn dɪ tɔgɪ o wɔra. Wɔntɔ mu yɪ wɔlɔ na wó ba o yəgɪ Zezi o pa nɔɔna tɪn. ⁵ O na nɛ Mari na ki te tɪn, o ma ta o wɪ: «Bɛɛ mu yɪ o ki kɔntɔ? Dí ya wai dí kwe tralɪ nugə kam dí yəgɪ, yɪ dí cɛ dí pa yinigə tiinə. Ka sɛbu kɔm ya wó yɪ sɛbu-dala biə-yatɔ (300).» ⁶ O na tagɪ kɔntɔ tɪn, ku dai nɪ o jɪgɪ yinigə tiinə bam ŋwanɪ mu. O yɪ ŋwɪtɪnɔ mu. Wɔntɔ mu nii ba kɔgɔ kɔm sɛbu kɔm banɪ nɪ, yɪ o yəni o ŋɔnɪ-ku o lɪa.

⁷ Zezi laan ma ləri o wɪ: «Yagɪ o yɪra, sɪ o ki kɔntɔ a na wó tɪ yɪ ba ki-nɪ tɪn ŋwaanɪ mu. ⁸ Ku nan na yɪ yinigə tiinə, bantɔ ta wɔra mu dɪ abam manɪ maama. Ku daari amɔ nan bá ta wɔra dɪ abam manɪ maama.»

⁹ Zwifə kɔgɔ zanzan ma lwarɪ nɪ Zezi wɔ Betani nɪ. Ba ma zanɪ ba vu da. Ba na ve tɪn, ku dai Zezi yɪranɪ ŋwaanɪ, ku yɪ sɪ ba dɪ na Lazaari wɔlɔ Zezi na pɛ o bi o yagɪ tɔvɪnɪ tɪn mu. ¹⁰ Wɛ kaanɪm yigə tiinə bam laan ma ki ni daanɪ sɪ ba gɔ Lazaari dɪ, ¹¹ bɛŋwaanɪ Lazaari biim dɪm mu te Zwifə zanzan joori ba yigə tiinə bam kwaga nɪ, yɪ ba daari ba sɛ Zezi.

Zezi na zu Zeruzalem te tin
(*Matiyu 21:1-11, Mariki 11:1-11,*
Luki 19:28-40)

¹² Tɔga na pɔuri tin, non-kɔgɔ kulɔ na tu Zeruzalem si ba di candiɔ kam tin ma lwarɔ ni Zezi maa biina. ¹³ Ba ma vu ba kaari kuru-vɔɔru, yi ba nunji ba maa ve si ba jeer-o. Ba na maa ve tin, ba maa zul-o ba wɔ:

«Ozaana! Zuli-na wɔlɔ na tu dɔ Yuutu Baɲa-Wɛ yiri ŋwaani tin.

Wɔntu mu yi Yisrayeli dwi tiinɛ pɛ.»

¹⁴ Zezi ma na bina-pɔla o di, ni Wɛ tɔnɔ kum na manɔ ku ta te tin. Ku pɔpɔni ku wɔ:

¹⁵ «Abam balɔ na zuuri Siyon tu kum ni tin,

á yi taá kwarɔ fɔni.

Nii-na á pɛ wum,

o diini bina-pɔla o maa biina.»

¹⁶ Maɲa kam kuntu ni, Zezi kara-biɔ bam ya ma wɔ lwarɔ wænu tum kuntu kuri. Ku daari maɲa kam Zezi na tigi yi o bi o yagi tɔni o na paari-zulɔ Wɛ tee ni tin, mu ba laan guli Wɛ tɔnɔ kum na tagi o taani te tin, di non-kɔgɔ kum na ki kulɔ ba zul-o tin.

¹⁷ Nɔɔna balɔ dɛɛn na wɔ Zezi tee ni yi o pa Lazaari bi o yagi tɔni tin ya manɔ ba ta ba bri tu kum nɔɔna bam, o na ki te o bɛɲi Lazaari yi o nunji yibeeli dim wɔni tin. ¹⁸ Ku yi kuntu ŋwaani mu non-kɔgɔ kum nunji tu kum ni ba jeer-o, ba na ni ni o ki wo-kinkagili dim kuntu tin ŋwaani. ¹⁹ Farizian tiinɛ bam laan maa te daani ba wɔ: «Á wɔ nɛ? Dɔbam bri dɔ bá wani kulukulɔ dɔ ki. Nii-na lugu kum nɔɔna bam maama mu togi o kwaga.»

Zezi na tɛ o tɔni dim taani te tin

²⁰ Greki tiinɛ balɔ dɛɛn na togi ba vu Zeruzalem si ba di candiɔ kam ba zuli Wɛ tin badaara ma vu Filipi te.

²¹ Wɔntu nunji Galile tu kulɔ yiri na yi Betisayida tin mu. Ba ma ta did-o ba wɔ: «Dɔbam lagi si dɔ na Zezi mu.»

²² Filipi ma vu o ta di Andre. Bantu bale ma vu ba ta ba bri Zezi.

²³ Zezi ma ta di ba o wɔ: «Maɲa kam

laan yiɔ, si Wɛ pa Nabiin-bu wum na paari-zulɔ. ²⁴ A lagi a ta ciga mu di abam si, nmu na jigi min-dwi, yi n na dugi-di tiga ni, di wó nunji di ki biɔ zanzan mu. Nmu nan na wɔ se si n du-di tiga ni si di puli di nunji di daari si min-bu wum pɔ, di wó ta yi didwi yiranɔ mu taan, n bá na nyɔɔri di baɲa ni. ²⁵ Wɔlɔ na soe o titi ŋwia tin, kuntu tu bá na ŋwia Wɛ tee ni. Wɔlɔ nan na vin o ŋwia lugu kuntu baɲa ni tin, ku tu wó na ŋwia kalɔ na ba ti tin Wɛ tee ni. ²⁶ Wɔlɔ maama na lagi si o tɔni amu titɔɲa tin, kuntu tu manɔ si o togi a kwaga mu. Kuntu, a na wɔ mɛ tin, a tintɔɲu wum di wó ta togi o wura. Wɔlɔ maama na tɔni amu titɔɲa tin, amu Ko wó pa o na zulɔ.»

²⁷ Zezi ma ta o wɔ: «A wɔ mu cɔgi zanzan. A nan wó ta ni bɛɛ mu? Aá loori a Ko mu si o vri-ni yaara yantu wɔni na? Awo. Ku yi kuntu ŋwaani mu amu manɔ a ba si a yaari. ²⁸ A nan wó loori a Ko si o pa o yiri na zulɔ.»

Kwɛrɛ laan ma ŋɔɔni weyuu ni ka wɔ: «A manɔ a pa a yiri na zulɔ, a nan ta wó pa di na zulɔ.»

²⁹ Non-kɔgɔ kulɔ na zigɔ da tin ma ni kwɛrɛ kam, yi ba ta ba wɔ, dɔa mu mumunɔ. Badaara maa wɔ, ku yi maleka mu ŋɔɔni did-o.

³⁰ Zezi ma ta di ba o wɔ: «Ku dai amu ŋwaani mu kwɛrɛ kantɔ ŋɔɔni, ku yi abam ŋwaani mu ka ŋɔɔna.

³¹ Maɲa laan yiɔ si Wɛ di nabiinɔ taani, si Dɔ zali lugu baɲa pɛ wum.

³² Ku daari ku na yi amu, maɲa kalɔ ba na wó zɛɲi amu wɛɛni tin, amu wó pa nabiinɔ maama ba amu te.»

³³ O na tagi kuntu tin, o bri o na lagi o ti tɔni dwi dilɔ tin mu.

³⁴ Non-kɔgɔ kum ma lɛr-o ku wɔ: «Dɔbam ni ni ku pɔpɔni Wɛ cullu tɔnɔ wɔni ku wɔ, Krisi wum Wɛ na tɔni tin manɔ si o taa ŋwi mu maɲa maama. Bɛɛ nan mu yi n ta n wɔ, ba manɔ si ba zɛɲi Nabiin-bu wum wɛɛni? Nabiin-bu wɔntu nan yi wɔɔ?»

³⁵ Zezi ma læri-ba o wɪ: «Pooni bá tiini dɪ daani abam tee nɪ. Pooni dɪm ta na wɔ á tee nɪ maɲa kalɔ tɪn, sɪ á taá veə, sɪ lim yɪ ba dɪ yɪ abam. Wɔlɔ na ve lim wɔnɪ tɪn yəri o na ve mɛ. ³⁶ Pooni dɪm ta na wɔ á tee nɪ tɪn, á nan sɛ wɔlɔ na yɪ pooni dɪm tɪn, sɪ á daari á taá yɪ pooni dɪm biə.»

Zezi na tagɪ kɔntɔ o ti tɪn, o ma nuɲi ba tɪtari nɪ o vu o səgi. ³⁷ Dɪ o na maɲɪ o kɪ wo-kɪnkagila zanzan ba yibiyə nɪ tɪn, ba daa ta wɔ sɛ-o. ³⁸ Kɔntɔ ma pa kɔlɔ Wɛ nijonnu Ezayi dɛɛn na tagɪ tɪn sɪnɪ kɔ kɪ. O dɛɛn tagɪ faɲa faɲa o wɪ:

«Yuutu Baɲa-Wɛ,
nɔɔn-nɔɔnɔ wɔ sɛ dí na tagɪ taani
dɪlɔ dí brɪ-ba tɪn.
Nɔɔn-nɔɔnɔ nan wɔ lwarɪ dí Yuutu
wɔm dam dɪm na yɪ te tɪn.»

³⁹ Ba wɔ wani ba sɛ Zezi taani dɪm, beɲwaani Ezayi ta tagɪ o wɪ:

⁴⁰ «Dɪntɔ mu dwe ba yiə,
yɪ Dɪ pa ba wɔbɔɲa tɪ,
sɪ ba yiə yam yɪ wani ya taa nai,
sɪ ba wɔbɔɲa yam dɪ yɪ wani ya
lwarɪ Wɛ taani dɪm kuri,
sɪ ba yɪ læni ba wɔbɔɲa ba sɛ Wɛ sɪ
Dɪ pa ba na yazurə.»

⁴¹ Ezayi dɛɛn tagɪ dí Yuutu wɔm taani kɔntɔ, beɲwaani o wuuri o na Zezi paari-zulə na yɪ te yɪ o daa ta wɔ tu lɔgɔ baɲa.

⁴² Dɪ kɔntɔ dɪ, Zwifə yigə tiinə zanzan dɪ ta kɪ ba wɔ-dɪdɔba dɪ Zezi. Ba na kwarɪ Farizɪan tiinə bam tɪn ɲwaani mu, ba wɔ ɲɔɔnɔ-kɔ jaja, sɪ baá zəli-ba ba Wɛ-digə kam nɪ. ⁴³ Ba na kɪ te tɪn brɪ nɪ ba soe sɪ nabiinə wɔrɔ poli dɪ ba kɔ dwe Wɛ wɔ na poli dɪ ba.

Zezi na tu sɪ o vrɪ nabiinə lwarɪm wɔnɪ te tɪn

⁴⁴ Zezi ma ta dɪ kwər-dɪa o wɪ: «Wɔlɔ na kɪ o wɔ-dɪdɔba dɪ amɔ tɪn, kɔ dai nɪ o sɛ amɔ yɪrani mu, kɔ yɪ wɔlɔ na tɔɲɪ-nɪ tɪn mu o sɛ. ⁴⁵ Wɔlɔ na nɛ amɔ tɪn nɛ wɔlɔ na tɔɲɪ-nɪ tɪn dɪ mu. ⁴⁶ Amɔ tu lɔgɔ baɲa sɪ a taa yɪ pooni mu a paɪ nabiinə, sɪ wɔlɔ maama na sɛ amɔ tɪn daa yɪ maɲɪ lim wɔnɪ. ⁴⁷ Wɔlɔ na ni a taani dɪm

yɪ o wɔ sɛ sɪ o kɪ kɔlɔ a na tagɪ tɪn, kɔ dai amɔ mu cɔgɪ kɔntɔ tu, beɲwaani amɔ na tu lɔgɔ baɲa tɪn, kɔ dai sɪ a di nabiinə taani sɪ a cɔgɪ-ba. Kɔ nan yɪ sɪ a vrɪ-ba ba lwarɪm wɔnɪ mu. ⁴⁸ Wɔlɔ na vɪn amɔ yɪ o wɔ sɛ a taani dɪm tɪn, mu kɔlɔ na wɔ cɔg-o: Taani dɪlɔ amɔ na ɲɔɔnɔ a brɪ nɔɔna tɪn mu wɔ zanɪ lɔgɔ tiim dɛ dɪm nɪ dɪ brɪ nɪ kɔntɔ tu ba jigɪ bura. ⁴⁹ Kɔ nan dai a tɪtɪ wɔbɔɲa mu a ɲɔɔna. Kɔ yɪ a Kɔ wɔlɔ na tɔɲɪ-nɪ tɪn mu pɛ-nɪ ni sɪ a ta kɔlɔ Dɪ wɔbɔɲa na lagɪ tɪn, yɪ Dɪ ta brɪ-nɪ kɔlɔ a na wɔ ɲɔɔnɔ tɪn. ⁵⁰ Amɔ nan ye sɪ balɔ na sɛ ni dɪlɔ a Kɔ Wɛ na pɛ-nɪ sɪ a ɲɔɔnɔ tɪn wɔ na ɲwɪa kalɔ na ba ti tɪn. A na yəni a ɲɔɔnɔ te maama tɪn, kɔ yɪ a Kɔ Wɛ na tagɪ kɔlɔ o brɪ-nɪ tɪn mu.»

13

Zezi na zari o karabiə bam nɛ te tɪn

¹ Dɛ dɪdɔ na daari sɪ ba di Pakɪ candiə kam tɪn, Zezi dɛɛn maa ye nɪ o maɲa kam yiə, sɪ o yagɪ lɔgɔ baɲa sɪ o daari o vu o Kɔ te. O maa soe balɔ na yɪ o nɔɔna lɔgɔ baɲa nɪ tɪn, yɪ o tiini o so-ba kɔ ja gaali.

² Zezi dɪ o karabiə bam maa je ba di wɔdiu tɪtɪ nɪ, dɪ sɔtaani ya maɲɪ dɪ pa Zudasɪ Yiskariyo wɔlɔ na yɪ Simɔn bu tɪn li wɔbɔɲa sɪ o yəgi Zezi o pa nɔɔna. ³ Zezi maa ye nɪ o Kɔ Wɛ mu pɛ-o dam wɔɲo maama baɲa nɪ, yɪ o ye nɪ o nuɲi Wɛ te mu, o nan ta wɔ joori o vu Wɛ te. ⁴ Ba na wɔra ba di tɪn, o ma zanɪ da. O li o na zɔ gɔrɔ kɔlɔ o danɪ tɪn, yɪ o daari o vɔ pupaa o təɲə nɪ. ⁵ O ma kɪ na o kɪ kacuə wɔnɪ o wɔra o maa zari o karabiə bam nɛ, yɪ o ma pupaa kɔm o ma guguni-sɪ. ⁶ O ma ba o yɪ Simɔn Pɪyɛɛrɪ te. Wɔntɔ ma ta dɪd-o o wɪ: «A yuutu, nmu mu wɔ zari amɔ nɛ na?»

⁷ Zezi ma lær-o o wɪ: «Nmu bá lwarɪ amɔ na wɔra a kɪ kɔlɔ tɪn kuri lele, n nan wɔ ba n lwarɪ kɔ kuri.»

⁸ Pɪyɛɛrɪ ma ta o wɪ: «N brɪ n bá zari a nɛ maɲa dɪ maɲa.»

Zezi ma lər-o o wɪ: «A na wɔ zari n nɛ sɪm, n bá n wani n ta n yi amɔ nɔɔnɔ.»

⁹ Simɔn Pɪyɛɛri ma ta did-o o wɪ: «Kɔ na yi kɔntɔ, a yuutu, yi zari a nɛ yirani, zari a jia di a yuu di n wɛli da.»

¹⁰ Zezi laan ma ta did-o o wɪ: «Wɔɔ na swɛ o yira tin daa ba jigi digiru, yi o daa wɔ manɪ sɪ o swɛ o yira, kɔ na dai o nɛ yirani. Abam ba jigi digiru, kɔ nan dai á maama.»

¹¹ Bɛɲwaaɪ Zezi manɪ o ye wɔɔ na lagɪ o yɛg-o o pa nɔɔna tin. Mɔ kɔ kuri o tagɪ o wɪ, kɔ dai ba maama mɔ ba jigi digiru tin.

¹² Zezi na zari ba nɛ sɪm o ti tin, o ma joori o zɔ o gɔɔ kɔm, yi o vu o jɛni o jɛɲɛ je nɪ. O laan ma bwe-ba o wɪ: «Abam lwarɪ kɔɔ amɔ na kɪ di abam tin kuri na? ¹³ Abam yɛni á bɛ amɔ nɪ, Karanyina naa á Yuutu mɔ. Abam na bɛ te tin kɔ manɪ, bɛɲwaaɪ amɔ sɪni a yi kɔntɔ mɔ. ¹⁴ Amɔ nan na yi abam Yuutu di á Karanyina yi a zari abam nɛ tin, kɔ manɪ sɪ abam di laan zuli daani kɔntɔ mɔ. ¹⁵ Amɔ nan kɪ a bri abam, sɪ á lwɛni amɔ na kɪ abam te tin mɔ. ¹⁶ A lagɪ a ta cɪga mɔ di abam sɪ, gamba tɛrɛ ka na dwe ka tu. Tɪntɔɲnɔ nan tɛrɛ o na dwe wɔɔ na tɔɲ-o tin. ¹⁷ Abam na lwarɪ tin, á na kɪ kɔntɔ, á wó taá jigi yu-yoɲo.»

¹⁸ Kɔ nan dai abam maama taani mɔ a tɛa. A ye balɔ a na kuri tin. Kɔ daari kɔɔ na pɔpɔni Wɛ tɔɔ kɔm wɔni tin manɪ sɪ kɔ kɪ mɔ. Kɔ tagɪ kɔ wɪ: «Wɔɔ na jɛni o di wɔdiu di amɔ tin mɔ joori o zɪgɪ amɔ zɪga.»

¹⁹ A nan wuuri a ta a bri abam mɔ yi kɔ ta wɔ kɪ, sɪ kɔ na tu kɔ kɪ, sɪ á wani á sɛ nɪ amɔ yi wɔɔ na wɔra manɪ maama tin. ²⁰ A lagɪ a ta cɪga mɔ di abam sɪ, nɔɔnɔ na jeeri wɔɔ maama a na tɔɲi tin, kɔntɔ tu jeeri amɔ mɔ. Kɔ daari, wɔɔ na jeeri amɔ tin, o jeeri wɔɔ na tɔɲi-nɪ tin mɔ.»

²¹ Zezi na tagɪ kɔntɔ o ti tin, o wɔ ma tiini kɔ cɔgɪ kɔ pa o ɲɔɔni jaja o wɪ: «A lagɪ a ta cɪga mɔ di abam

sɪ, abam didɔa mɔ lagɪ o yɛgi amɔ o pa nɔɔna.»

²² O na tagɪ kɔntɔ tin, o karabiɔ bam maa nii daani, yi ba bri ba yɛri wɔɔ titɪ o na tɛ bantɔ wɔni tin. ²³ Wɔɔ Zezi na soe lanyirani ba wɔni tin maa je o tɪkɛri nɪ. ²⁴ Simɔn Pɪyɛɛri ma yɪgɪsɪ o jɪɲa o bri wɔntɔ, sɪ o bwe Zezi o nii, kɔ yi wɔɔ taani mɔ o tɛa. ²⁵ Nɔɔnɔ wɔm ma fɔɔri o yi Zezi o sal-o, yi o bwe o wɪ: «A Yuutu, kɔ yi wɔɔ mɔ?»

²⁶ Zezi ma lɛri o wɪ: «Amɔ na fɔgɪ diɲɛ a lu dwɛ wɔni a pa wɔɔ tin, mɔ kɔ tu.» O laan ma fɔ diɲɛ diɲɛ o ma lu o pa Zudasɪ Yiskariyo wɔɔ na yi Simɔn bu tin. ²⁷ Zudasɪ na jɔɲi diɲɛ diɲɛ kɔntɔ tin, sɪtaani ma zɔ o bɪcari. Zezi ma ta did-o o wɪ: «Kɪ lɪla sɪ n kɪ kɔɔ nɔmɔ na lagɪ n kɪ tin.»

²⁸ Balɔ maama na je ba di tin wɔɔwɔɔ ma wɔ lwarɪ Zezi na tagɪ kɔɔ did-o tin kuri. ²⁹ Zudasɪ nan na nii ba kɔgɔ kɔm sɛbu kɔm bɔɲa nɪ tin, ba badaara maa bɔɲi nɪ Zezi tɔɲ-o sɪ o vu o yɛgi wɔdiu mɔ sɪ ba ma di candiɔ kam, naa o ga tɔɲ-o sɪ o vu o pa yinigɛ tiinɛ wɛɛnu mɔ. ³⁰ Zudasɪ na jɔɲi diɲɛ diɲɛ tin, o ma da o zanɪ o nunɪ. Kɔ dɛɛn yi titɪ nɪ mɔ.

³¹ Zudasɪ na nunɪ o daari kɔntɔ tin, Zezi ma ta o wɪ: «Lele kɔntɔ amɔ Nabiin-bu wɔm wó na paari-zulɛ, yi Wɛ titɪ wó na zulɛ amɔ ɲwaaɪ. ³² Wɛ na nɛ zulɛ amɔ ɲwaaɪ tin, DI laan wó pa a na paari-zulɛ DI titɪ tee nɪ. Wɛ nan wó pa a na zulɛ lele kɔntɔ. ³³ A biɔ-ba, a daa bá tiini a daani abam tee nɪ. Abam nan wó ba á beeri amɔ jɛgɛ. A nan lagɪ a ta a bri abam kɔɔ a na manɪ a ta a bri Zwifɛ bam a wɪ, amɔ na lagɪ a vu mɛ tin, abam bá wani da á vu. ³⁴ A nan lagɪ a pa abam ni-dɔuri mɔ. Taá soe-na daani. Amɔ na soe abam te tin, abam di taá soe daani kɔntɔ. ³⁵ Á na soe daani, nɔɔna maama wó lwarɪ nɪ abam yi a karabiɔ mɔ.»

Zezi na wuuri o bri Piyɛɛri na wó vi-o te tɪn

(Matiyu 26:31-35, Mariki 14:27-31, Luki 22:31-34)

³⁶ Simɔn Piyɛɛri ma bwe Zezi o wɪ: «A yuutu, yɛn mu n lagɪ n vu?»

Zezi ma lɛri o wɪ: «Amu na lagɪ a vu mɛ tɪn, nmu bá wani n da n vu lele kuntu. Maɲa kadoɲ ni mu, nmu laan wó wani n da-ni n vu.»

³⁷ Piyɛɛri ma ta o wɪ: «A yuutu, bɛɛ mu yi a bá wani a toɲi nmu lele kuntu? Amu wó sɛ si a ti nmu ɲwaani.»

³⁸ Zezi ma lɛr-o o wɪ: «Nmu wó sɪni n sɛ si n ti amu ɲwaani na? A lagɪ a ta cɪga mu dɪ nmu si, ku na wó loori si cibwɪs keeri tɪn, nmu wó fu kuni bitɔ ni n yɛri amu.»

14

Wɔlɔ na nɛ Zezi tɪn, o nɛ o Ko Wɛ di mu

¹ Zezi laan ma ta dɪ o karabiɔ bam o wɪ: «Á yi pa á bɪcara taa maga. Ki-na á wu-dɪdɔba dɪ Wɛ, si á ki á wu-dɪdɔba dɪ amu dɪ. ² A Ko wɔm soɲɔ ni, je zanzan mu wɔra. A nan lagɪ a vu a kwɛ je mu a pa abam. Ku na dai cɪga, a ya bá ta dɪ abam. ³ A na ve a kwɛ je sɪm a ti abam ɲwaani, a laan wó joori a ba a ja abam, si á toɲi á vu á taá wɔ amu na wɔ mɛ tɪn. ⁴ Abam nan ye a na maa ve tɪn cwɛɲɔ.»

⁵ Toma ma ta dɪd-o o wɪ: «A yuutu, dɪbam yɛri nmu na lagɪ n vu mɛ tɪn. Dí nan wó ki ta mu dí lwarɪ ka cwɛɲɔ?»

⁶ Zezi ma ta dɪd-o o wɪ: «Amu mu yi cwɛɲɔ dɪ cɪga tu dɪ ɲwɪa tu. Nɔɔn-nɔɔnu bá wani o vu a Ko Wɛ te dɪ o na wɔ dɛ amu o vu. ⁷ Abam na ye amu, á wó lwarɪ a Ko wɔm dɪ. Lele kuntu abam lwar-o, á nan nɛ-o dɪ.»

⁸ Filipi ma ta o wɪ: «A yuutu, bri dɪbam n Ko wɔm, si kuntu wó maɲi dɪbam.»

⁹ Zezi ma lɛri o wɪ: «Filipi, amu daani abam tee ni yi nmu ta yɛri amu na? Wɔlɔ maama na nɛ amu tɪn nɛ amu Ko wɔm mu. Bɛɲwaani mu yi n ta n wɪ, a bri abam a Ko

wɔm? ¹⁰ Nmu wɔ sɛ ni amu wɔra dɪ a Ko yi a Ko wɔra dɪ amu na? Taani dɪlɔ amu na tagɪ a bri abam tɪn dai amu tɪti nyim. Ku yi amu Ko wɔm mu ɲwɪ amu wɔni, yi o tɔɲi o titɔɲa. ¹¹ Taá jɪɲi-na wu-dɪdɔba dɪ amu, si amu wɔra dɪ a Ko yi a Ko wɔra dɪ amu. Á na wɔ ki á wu-dɪdɔba dɪ amu a taani dɪm ɲwaani, á weeni á ki á wu-dɪdɔba dɪ amu titɔɲa yalɔ amu na tɔɲi tɪn ɲwaani. ¹² A lagɪ a ta cɪga mu dɪ abam si, wɔlɔ na ki o wu-dɪdɔba dɪ amu tɪn wó tɔɲi titɔɲa yalɔ doɲ amu na tɔɲi tɪn. O nan wó tɔɲi titɔɲ-kamunɔ si ya taa dwe amu na ki te tɪn, amu na lagɪ a vu a Ko te tɪn ɲwaani. ¹³ Kulɔ maama abam na wó loori amu yɪri ɲwaani tɪn, áá ki-ku a pa abam si a Ko Wɛ na zulɔ amu ɲwaani. ¹⁴ Abam na loori woɲo kulɔ maama amu yɪri ɲwaani tɪn, amu wó ki-ku a pa abam.

¹⁵ Abam na soe amu, á wó sɛ a niɔ yam. ¹⁶ A nan wó loori a Ko wɔm si o pa abam Zɛnnu wɔdoɲ. Wuntu wó ta wɔ abam tee ni maɲa kalɔ na ba ti tɪn. ¹⁷ Wuntu mu yi Wɛ Joro kulɔ na yi cɪga tu tɪn. Nɔɔna balɔ kugu je na wɔ lɔɲɔ baɲa ni tɪn bá wani ba sɛ-o, bɛɲwaani ba bá wani ba na-o, yi ba bá wani ba lwar-o dɪ. Ku daari abam nan ye-o, bɛɲwaani o wɔra dɪ abam, yi oó ta ɲwɪ abam wɔni. ¹⁸ Amu bá yagɪ abam á yɪrani. Áá joori a ba abam te. ¹⁹ Ku na ki fiɪn, lɔɲɔ baɲa nɔɔna bam daa bá na amu. Abam nan wó na-ni. Bɛɲwaani, amu na jɪɲi ɲwɪa Wɛ tee ni tɪn, abam dɪ wó na ɲwɪa Wɛ tee ni. ²⁰ Dɛ dɪm kuntu ni á wó lwarɪ ni a wɔra dɪ a Ko Wɛ, yi abam dɪ wɔra dɪ amu, yi amu dɪ wɔra dɪ abam.

²¹ Nɔɔnu wɔlɔ maama na sɛ a niɔ yam yi o toɲi-ya tɪn mu yi wɔlɔ na soe amu tɪn. A Ko Wɛ wó ta soe kuntu tu. A dɪ nan wó ta so-o, yi a kwɛri a pa o lwarɪ amu na yi wɔlɔ tɪn.»

²² Zezi na tagɪ kuntu tɪn, nɔɔnu wɔdoɲ dɪ yɪri na yi Zudasi yi ku dai Zudasi Yiskariyo tɪn ma lɛri o wɪ: «A yuutu, nmu wó ki ta mu n pa

dibam lwarı nmı na yı wılb tın, yı lıgb banja nɔɔna bam bá lwarı?»

²³ Zezi ma lər-o o wı: «Wılb na soe amı tın wó se o kı a na tagı kılı tın mı. A Ko wó ta soe kıntı tu, yı amı dı a Ko wó ba o te dı taá wıra dıd-o. ²⁴ Wılb maama nan na ba soe amı tın bá se o kı a na tagı kılı tın. Taanı dılb abam nan na nı tın dai amı nyım, dı nunı a Ko wılb na tııı-nı tın te mı. ²⁵ A maıı a ta wəənu tım kıntı a brı abam maııa kam a ta na wı abam tee nı tın. ²⁶ Kı daarı, Zənnu wılb na wó ba abam te tın, wıntı mı yı Wε Joro kım a Ko Wε na wó tııı sı kı ba amı yııı nıwaanı tın. Kıntı wó brı abam wıııo maama, yı kú pa á guli kılı maama amı na maııı a ta a brı abam tın.

²⁷ Amı yagı wı-zuru mı a pa abam. Kı yı amı tııı wı-zuru mı a pε abam. Amı na pε abam wı-zuru kılı tın, kı dai lıgb banja nyım. Á yı pa á bıcara taa maga, á nan yı taá jıgı lıə dı. ²⁸ Abam maııı á nı amı na tagı dı abam nı, a lagı a vıııı, yı a ta wó jıııı a ba abam te. Abam ya na soe amı, á wó taá jıgı wıpolo dıdaanı amı na lagı a vu a Ko Wε te tın, bεııwaanı a Ko Wε dwe amı. ²⁹ Amı nan tagı wəənu tıntı a brı abam lele kıntı yı tı daa ta wı kı, sı tı na tu tı kı, sı á wanı á se a taanı dım. ³⁰ Amı daa bá nıııı taanı zanzan dı abam, lıgb banja pε sutaanı na maa bıııı tın nıwaanı. Wıntı nan bá jıgı dam dı amı. ³¹ A nan maııı sı a pa lıgb banja nɔɔna lwarı nı a soe a Ko wım, kıntı mı a kı kılı maama a Ko na pε-nı nı sı a kı tın mı.

Á zanı sı dı vıııı.»

15

Zezi dı o nɔɔna bam nyı nı vınyə tiu dı kı nε mı te

¹ Zezi ma ta dı ba o wı: «Amı yı vınyə tiu cıga cıga. A Ko maa yı tiu kım tu, yı o nıı kı banja nı. ² Naga kalı na nunı tiu kım yıra nı yı ka ba ləri bıə tın, oó go-ka o yagı mı.

Kı daarı naga kalı na ləri bıə tın, oó farııı-ka mı, sı ka taa lana, sı ka taa fııgı ka ləri bıə zanzan. ³ Abam bıcara nan maııı ya kwe lanyıranı, nı ba na farııı tiu nε yı sı lana te tın, á na se taanı dılb amı na nıııı a brı abam tın nıwaanı. ⁴ Taá wıra dı amı, sı amı dı wó ta nıwı abam wıııı. Tıu naga bá wanı ka lə bıə ka yıranı yı ka təri tiu kım yıra nı. Kı nan yı bıdwı mı dı abam. Abam maııı sı á taá wıra dı amı mı, sı á laan wanı á taá kı kəm-laarı.

⁵ Amı mı yı tiu kım, yı abam yı kı nε sım. Wılb maama na wıra dı amı yı amı nıwı kıntı tu wıııı tın wó ta kı kəm-laarı mı, nı naga kalı na ləri bıə zanzan tın. Amı nan na təri á bıcara nı, á bá wanı kılıkılı á kı. ⁶ Wılb na tərə dı amı tın nyı dı tiu naga kalı ba na goni ba yagı yı ka kı tın mı. Tıu nε sılb na kıgı tın, baá pε-sı ba kı mııı nı mı yı sı dı. ⁷ Abam nan na wıra dı amı, yı amı taanı dım na wı á bıcara nı, á wó wanı á loori kılı maama á wıbıııa na lagı tın, yı á wó na-kı. ⁸ Abam na kı kəm-laarı, nı tiu na ləri bu-nııa zanzan te tın, á wó sıııı á taá yı amı karabıə, yı kıntı wó pa a Ko wım na zulə. ⁹ Nııııııı a Ko na soe amı te tın, amı dı soe abam kıntı mı. Taá jıgı-na amı sono kım á bıcara nı. ¹⁰ Abam na kı a na tagı kılı tın, á wó wanı á taá jıgı amı sono kım kıntı, nı amı dı na kı a Ko na tagı kılı yı a jıgı o sono kım a bıcarı nı te tın.

¹¹ A tagı wəənu tıntı a brı abam, sı wıpolo kılı a na jıgı tın mı taa wı abam wıııı, sı kı pa abam wıpolo kım ja gaalı. ¹² Nı dılb amı na lagı a pa abam tın mı tıntı:

Á taá soe daanı,

nııııııı a na soe abam te tın.

¹³ Sono tərə kı na dwe tıntı, sı nııııııı se sı o tı o donnə nıwaanı.

¹⁴ Abam na kı a na tagı kılı tın, á wó ta yı a cılonnə mı. ¹⁵ Amı daa bá ta bə abam nı a tıntııııa. Bεııwaanı tıntııııııı yəri kılı o yuutu na lagı o kı tın. Kı nan na yı abam, a tagı kılı maama a na nı a Ko Wε tee nı

tin a bri abam. Kuntu nwaani mu a laan be abam ni a cillonæ. ¹⁶ Ku nan dai abam mu kuri amu. Ku yi amu mu kuri abam, yi a daari a pa abam ni si á taá ki kəm-laaru. Kəm-laaru tum kuntu wú ta wura maña maama. Abam na ki kəm-laaru tum kuntu, a Ko wú pa abam kulub maama á na wú loori o tee ni amu yiri nwaani tin. ¹⁷ Amu na pe abam ni si á ki kulub tin mu tintu: A taá soe daani.»

Lugu banja nɔɔna na wú culi We nɔɔna te tin

¹⁸ Zezi daa ma ta o wi: «Lugu banja nɔɔna bam wú culi abam. Ba nan na culi abam, si á lwarɪ ni ba mañi ba da yigə ba culi amu mu. ¹⁹ Abam ya na yi lugu banja nyim, ku nɔɔna bam ya wú ta soe abam, á na yi ku nyim tin nwaani. Amu nan mu kuri abam lugu nɔɔna bam wuni, yi á daa dai ba nyim. Kuntu nwaani mu balub na yi lugu banja nɔɔna tin wú ta culi abam. ²⁰ Guli-na a na mañi a ta kulub a bri abam tin: Tintuɔɔ tərə o na dwe o yuutu. Ba na yaari amu tin, baá yaari abam di mu. Ba nan na se amu ni-taani dim, baá se abam di ni-taani mu. ²¹ Ba nan wú ki abam tintu wənu tum maama amu nwaani mu, beɲwaani ba yəri wulub na tuɲi-ni tin. ²² Amu ya na wu tu a nɔɔni ciga a bri-ba, lwarim ya bá ta wu ba yuu ni. Lele kuntu ba nan daa bá wani ba ta ni ba jigɪ bura. ²³ Wulub maama na culi amu tin, kuntu tu culi a Ko wum di mu. ²⁴ Amu ki tituɲ-ɲuna yalub nɔɔn-nɔɔn ta na wu ki ya don tin a bri-ba. A ya na wu ki a bri-ba, lwarim ya bá ta wu ba yuu ni. Ba nan ne a na ki kulub tin, yi ba ta culi amu di a Ko wum maama. ²⁵ Ku nan ki si ku pa kulub na pupuni We callu tɔnɔ kum wuni tin mu sɪni ku ki, di ku na wi: «Ba culi amu, yi a wu ki kulub.»

²⁶ Zənnu wum nan wú nuɲi a Ko te o ba. Wum mu yi We Joro kulub na yi ciga tu tin. A nan wú tuɲ-o yi o ba abam te, yi o laan wú nɔɔni a ciga kam o bri abam. ²⁷ Abam di

nan wú nɔɔni a ciga kam taani á bri nɔɔna, beɲwaani abam mañi á wura di amu pulim ni mu.»

16

¹ «A nan nɔɔni wənu tintu a bri abam si ku pa á yi zaɲi á yagi We cwəɲə kam tɔgim mu. ² Ba nan wú li abam ba We-di sim wuni. Maña nan wú ba ka yi, yi nɔɔna wú gu abam, yi ba buɲi ni ba tuɲi tituɲ-ɲum mu ba pa We. ³ Ba nan wú ki abam wənu tum kuntu, beɲwaani ba yəri a Ko wum, ba nan yəri amu di. ⁴ A te wənu tintu maama a bri abam, si maña kam na yiə ba na ki abam kuntu, si á wani á guli ni amu mañi a ta-ti a bri abam.»

We Joro kum na wú bri nɔɔna ciga te tin

«A wu tagi wənu tum kuntu a bri abam pulim ni, beɲwaani amu ya wu abam tee ni mu. ⁵ Ku daari lele kuntu a lagi a vu wulub na tuɲi-ni tin te. Abam wulubwulub nan wu bwe-ni á nii, a lagi a vu yən mu? ⁶ Amu nan na tagi a bri abam kulub na lagi ku ki tin mu pe á wuru tiini ti cɔgi. ⁷ Ku daari, a lagi a ta ciga mu di abam si, amu na viiri, kú ta lana ku pa abam. Beɲwaani, amu na wu viiri, Zənnu wum bá ba abam te. A nan na veə, a laan wú tuɲ-o yi o ba abam te. ⁸ O nan na tuə, oó pa lugu banja nɔɔna lwarɪ ni ba tusi mu ba lwarim wuni, di We ciga kam laɲa ni, di We na wú di nɔɔna taani te tin. ⁹ Oó bri-ba ni ba na wu se amu tin ba ki lwarim mu. ¹⁰ Oó bri-ba ni ba tusi We ciga kam wuni, beɲwaani amu lagi a vu a Ko We te, yi á daa bá na-ni. ¹¹ O ta wú bri-ba ni ba tusi We sarɪya dim dim wuni, beɲwaani wulub na yi lugu banja pe wum tin mañi o ga bura.

¹² Amu ya ta jigɪ wənu zanzan si a ta a bri abam, ti nan wú ta tiini ti camma di abam lele. ¹³ Ku daari We Joro kum yi ciga tu mu. Ku na tuə, ku laan wú pa á lwarɪ ciga kam maama. Ku nan dai ku titi taani mu ku lagi ku nɔɔni. Kú nɔɔni kulub ku na ni We tee ni tin mu, ku ma daari

ku ta wænu tɪlv na lagɪ tɪ ba tɪn ku brɪ abam. ¹⁴ Ku nan wó pa amɔ na zulə, beɲwaanɪ kúv brɪ abam amɔ cɪga kam maama. ¹⁵ A Ko wɔm na jɪgɪ kulɔ maama tɪn yɪ amɔ dɪ nyɪm mɔ. Kɔntɔ ɲwaanɪ mɔ a tagɪ a wɪ, Dɪ Joro kum wó brɪ abam amɔ cɪga kam maama.

¹⁶ Ku na kɪ fɪn, abam daa bá na amɔ, yɪ maɲa fɪnfɪn na wəli da, á wó joori á na-nɪ, [a na maa ve a Ko te tɪn ɲwaanɪ.]»

Wɔ-cɔgɔ na wó læni ku ji wɔpolo te tɪn

¹⁷ Zezi na tagɪ kɔntɔ tɪn, o karabiə badaara maa tɛ daanɪ ba wɪ: «O na tagɪ o wɪ, ku na kɪ fɪn dí daa bá na-o, yɪ maɲa fɪnfɪn na wəli da dí daa wó joori dí na-o tɪn, ku kuri mɔ beɛ? O na tagɪ o wɪ, o lagɪ o vu o Ko te tɪn, dí yəri ku kuri.»

¹⁸ Ba ta maa tiini ba bwe daanɪ ba wɪ: «O na tagɪ o wɪ, ku na kɪ fɪn tɪn, ku kuri mɔ beɛ? Dí yəri o na tɛ kulɔ tɪn kuri.»

¹⁹ Zezi ma lwarɪ nɪ ba lagɪ sɪ ba bwe-o taanɪ dɪm kuri. O ma ta dɪ ba o wɪ: «A na tagɪ a wɪ, ku na kɪ fɪn á daa bá na-nɪ, yɪ maɲa fɪnfɪn na wəli da á wó joori á na-nɪ tɪn ɲwaanɪ mɔ á bwe daanɪ na? ²⁰ A nan lagɪ a ta cɪga mɔ dɪ abam sɪ, abam wó ba á keeri á coosi. Ku daari lɔgɔ baɲa nɔɔna bam wó ta jɪgɪ wɔpolo. Abam wɔrɔ wó ba tɪ cɔgɪ, yɪ á wɔ-cɔgɔ kum laan wó læni ku ji wɔpolo. ²¹ Maɲa kalɔ kaanɪ na lagɪ o lɔ bu tɪn, o jɪgɪ liə mɔ, beɲwaanɪ o canɛeri maɲa yiə. O nan na lɔgɪ bu wɔm, o laan wó swe o cam dɪm nɪ nɪ, yɪ o jɪgɪ wɔpolo dɪ o na lɔgɪ bu wɔm tɪn. ²² Ku nan yɪ kɔntɔ mɔ dɪ abam dɪ. Lele kɔntɔ á jɪgɪ liə. Amɔ nan daa ta wó joori a na abam, yɪ ku pa á tiini á na wɔpolo, yɪ nɔɔn-nɔɔnɔ daa bá wanɪ-ku o cɔgɪ. ²³ Dɛ dɪm kɔntɔ na yiə, abam daa bá bwe amɔ kulɔkulɔ. A lagɪ a ta cɪga mɔ dɪ abam sɪ, a Ko wɔm wó pa abam kulɔ maama abam na wó loori amɔ yɪrɪ ɲwaanɪ tɪn. ²⁴ Abam nan ta maɲɪ á wɔ loori

kulɔkulɔ dɪ amɔ yɪrɪ. Nan loori-na, sɪ á wó na, sɪ ku pa abam wɔpolo kum tiini ku gaalɪ.

²⁵ A na tagɪ wænu tɪntɔ a brɪ abam tɪn, ku yɪ mɪmaɲa mɔ a mɛ a ta. Maɲa nan wó ba, yɪ a daa bá maɲɪ mɪmaɲa a ma brɪ abam. A laan wó ba a ɲɔɔnɪ a Ko Wɛ taanɪ dɪm jaja mɔ a brɪ abam. ²⁶ Dɛ dɪm kɔntɔ nɪ, amɔ daa bá loori a Ko Wɛ abam ɲwaanɪ. Abam mɔ wó loori-Dɪ amɔ yɪrɪ ɲwaanɪ, ²⁷ beɲwaanɪ Wɛ tɪtɪ maɲɪ Dɪ soe abam, abam na soe amɔ yɪ á kwəri á sɛ nɪ a nuɲɪ Dɪ tee nɪ tɪn ɲwaanɪ. ²⁸ Amɔ sɪnɪ a nuɲɪ a Ko Baɲa-Wɛ te mɔ a ba lɔgɔ baɲa. Lele kɔntɔ a nan lagɪ a yagɪ lɔgɔ baɲa sɪ a joori a vu Dɪ te.»

²⁹ Zezi na tagɪ kɔntɔ tɪn, o karabiə bam laan ma ta dɪd-o ba wɪ: «Nii, nmɔ laan ɲɔɔnɪ jaja mɔ, n daa wɔ mɛ mɪmaɲa n maɲɪ. ³⁰ Lele kɔntɔ, dí laan lwarɪ nɪ nmɔ ye woɲo maama. Nmɔ daa n ba lagɪ sɪ nɔɔn-nɔɔnɔ bwe-m taanɪ. Kɔntɔ ɲwaanɪ mɔ dɪbam sɛ nɪ nmɔ sɪnɪ n nuɲɪ Wɛ te.»

³¹ Zezi ma læri-ba o wɪ: «Lele kɔntɔ á laan sɛ na? ³² Nii-na, maɲa maa bɪnɪ, ka nan yi ka ti, yɪ abam wó jagɪ, yɪ á dɪdɔa dɪdɔa wó joori o kwe o cwəɲə o daari amɔ yɪranɪ. A nan bá ta yɪ a yɪranɪ, beɲwaanɪ a Ko wɔm wó ta wɔ a tee nɪ. ³³ Amɔ tagɪ wænu tɪntɔ a brɪ abam sɪ ku pa á na wɔ-zuru mɔ amɔ tɔgɪm dɪm wɔnɪ. Lɔgɔ baɲa nɪ á wó na yaara. Nan taá jɪgɪ-na pu-dɪa, sɪ amɔ wanɪ lɔgɔ.»

17

Zezi na warɪ Wɛ o pa o karabiə bam te tɪn

¹ Zezi na tagɪ taanɪ dɪm kɔntɔ o ti tɪn, o ma kwəni o yuu wɛenɪ yɪ o wɪ: «Amɔ Ko, a tɔvɪnɪ maɲa kam laan yiə. Amɔ yɪ nmɔ Bu mɔ. Nan pa a na zulə, sɪ amɔ dɪ wó pa n na zulə. ² Beɲwaanɪ nmɔ pɛ-nɪ dam nabiinə maama baɲa nɪ, sɪ a wanɪ a pa balɔ maama nmɔ na pɛ-nɪ tɪn na ɲwɪa kalɔ na ba ti tɪn. ³ ɲwɪa kalɔ

na ba ti tin mu yi si nabiinə wani ba lwarɩ nmɩ wɔɔlɩ yɩranɩ na yi Cɩga Tu Baɲa-Wɛ tin, si ba daari ba taa ye amɩ Zezi Kriɩ wɔɔlɩ nmɩ na tɔɲɩ tin. ⁴ A pɛ nɔɔna lwarɩ nmɩ zulə yam lɔɔɩ baɲa ni. A ti titɔɲɩ dɩm nmɩ na pɛ-nɩ si a tɔɲɩ tin. ⁵ Amɩ Ko, pa a na paari-zulə nmɩ tee ni lele kɔntɩ, paari-zulə yalɩ a na maɲɩ a jɩɣɩ dɩ nmɩ kɔ loori lɔɔɩ baɲa ta na wɔ ki tin.

⁶ Amɩ pɛ nɔɔna balɩ nmɩ na kuri lɔɔɩ baɲa nɔɔna bam wɔnɩ n ki amɩ jɩɲa ni tin lwarɩ nmɩ na yi wɔɔlɩ. Bantɩ yi nmɩ nyɩm mu, yi n kwe-ba n ki amɩ jɩɲa ni. Ba nan sɛ nmɩ ni-taanɩ dɩm. ⁷ Lele kɔntɩ ba lwarɩ ni, kulɩ maama nmɩ na pɛ amɩ tin nuɲɩ nmɩ te mu. ⁸ Bɛɲwaanɩ kwərə kalɩ nmɩ na pɛ amɩ tin mu a pɛ-ba, yi ba sɛ. Ba nan lwarɩ lanyɩranɩ ni amɩ nuɲɩ nmɩ te mu, yi ba ta sɛ ni nmɩ tɔɲɩ-nɩ.

⁹ A nan loori nmɩ bantɩ ɲwaanɩ mu, si a ba loori nmɩ lɔɔɩ baɲa nɔɔna bam ɲwaanɩ. Kɔ yi nɔɔna balɩ nmɩ na ki a jɩɲa ni tin ɲwaanɩ mu, bɛɲwaanɩ bantɩ yi nmɩ nyɩm mu. ¹⁰ Woɲo kulɩ maama a na jɩɣɩ tin yi nmɩ nyɩm mu, yi nmɩ dɩ na jɩɣɩ woɲo kulɩ maama tin yi amɩ nyɩm. Nɔɔna balɩ na yi nmɩ nyɩm yi n ki-ba amɩ jɩɲa ni tin mu pɛ a na zulə. ¹¹ Amɩ daa bá ta wɔ lɔɔɩ baɲa ni, bantɩ nan ta wɔra mu. A maa bɩnɩ nmɩ te mu. Amɩ Ko, Wɔ-pɔɲo Tu Baɲa-Wɛ, mai nmɩ yɩri dam dɩm n ta n mai n nii n nɔɔna bam baɲa ni, yɩri dɩɩ nmɩ na pɛ amɩ tin, si kɔ pa ba taa yi woɲo dɩdɩba, ni nmɩ dɩ amɩ na yi dɩdɩba te tin. ¹² A na wɔra dɩ ba maɲa kalɩ tin, nmɩ yɩri dam dɩm n na pɛ-nɩ tin mu a mɛ a nii ba baɲa ni, a ma ci-ba yi ba wɔɔlɩwɔɔlɩ wɔ je, kɔ na dai wɔɔlɩ wɔm na maɲɩ si o cɔɣɩ tin yɩranɩ. Nmɩ tɔnɔ kum bri ni wɔntɩ maɲɩ si o cɔɣɩ mu.

¹³ Lele kɔntɩ amɩ maa bɩnɩ nmɩ te, a nan tagɩ wəənu tɩntɩ lɔɔɩ baɲa ni mu, si kɔ pa nmɩ nɔɔna bam taa jɩɣɩ amɩ wɔpɔlo kum donɩ ba wɔnɩ, si ba taa jɩɣɩ wɔpɔlo kɔ gaali. ¹⁴ A

ma pa-ba nmɩ taanɩ dɩm. Balɩ kugu je na wɔ lɔɔɩ baɲa ni tin ma culi-ba, ba na dai lɔɔɩ baɲa nyɩm tin ɲwaanɩ, ni amɩ dɩ na dai lɔɔɩ baɲa nyɩm te tin. ¹⁵ Kɔ nan dai ni a loori nmɩ si n li-ba lɔɔɩ baɲa ni. A loori nmɩ si n ci-ba sɩtaanɩ na yi wo-lwaanɩ tu tin jɩɲa ni mu. ¹⁶ Ba dai lɔɔɩ baɲa nyɩm, ni amɩ dɩ na dai lɔɔɩ baɲa nyɩm te tin. ¹⁷ Fɔɣɩ n kwe-ba dɩ n cɩga kam si ba taa yi nmɩ nyɩm. Nmɩ taanɩ dɩm yi cɩga mu. ¹⁸ Amɩ tɔɲɩ-ba lɔɔɩ wɔnɩ, ni nmɩ dɩ na tɔɲɩ amɩ lɔɔɩ baɲa ni te tin mu. ¹⁹ Kɔ nan yi bantɩ ɲwaanɩ mu a kwe a titɩ a ki nmɩ jɩɲa ni, si kɔ pa bantɩ dɩ wani ba taa yi nmɩ nyɩm cɩga cɩga.

²⁰ A nan ba loori nmɩ a paɩ bantɩ yɩranɩ má, kɔ yi balɩ dɩ na wú ba ba ki ba wɔ-dɩdɩba dɩ amɩ bantɩ taanɩ dɩm ɲwaanɩ tin dɩ mu. ²¹ A nan loori nmɩ, si kɔ pa ba maama taa yi woɲo dɩdɩba mu. Amɩ Ko, nmɩ ɲwi amɩ wɔnɩ, yi amɩ dɩ ɲwi nmɩ wɔnɩ. Nan pa bantɩ dɩ taa ɲwi dɩ dɩbam kɔntɩ donɩ, si ba taa yi woɲo dɩdɩba, si kɔ pa lɔɔɩ baɲa nɔɔna sɛ ni nmɩ tɔɲɩ-nɩ. ²² A pɛ-ba zulə yalɩ nmɩ na pɛ amɩ tin, si ba wani ba taa yi woɲo dɩdɩba, ni amɩ dɩ nmɩ na yi dɩdɩba te tin. ²³ Amɩ ɲwi ba wɔnɩ yi nmɩ ɲwi amɩ wɔnɩ, si kɔ pa ba sɩnɩ ba taa yi woɲo dɩdɩba, si lɔɔɩ baɲa nɔɔna wani ba lwarɩ ni nmɩ mu tɔɲɩ-nɩ, yi nmɩ soe nmɩ nɔɔna bam, nɩnɛnɩ nmɩ na soe amɩ te tin.

²⁴ Amɩ Ko, a lagɩ si balɩ nmɩ na ki a jɩɲa ni tin taa tɔɣɩ ba wɔ amɩ na wɔ mɛ tin, si kɔ pa ba na amɩ paari-zulə yalɩ nmɩ na pɛ-nɩ tin. Bɛɲwaanɩ nmɩ maɲɩ n soe amɩ kɔ loori lɔɔɩ baɲa daa ta na wɔ ki tin. ²⁵ Amɩ Ko, nmɩ yi Cɩga Tu. Lɔɔɩ kum nɔɔna bam nan yəri nmɩ. A nan ye nmɩ, yi a nɔɔna bam dɩ ye ni nmɩ tɔɲɩ-nɩ. ²⁶ Amɩ nan pɛ ba lwarɩ nmɩ na yi wɔɔlɩ tin, yi a daa ta wú pa ba lwarɩ nmɩ, si kɔ pa sono kulɩ nmɩ na jɩɣɩ amɩ ɲwaanɩ tin taa wɔ ba wɔnɩ, si amɩ titɩ taa ɲwi ba wɔnɩ.»

18

Ba na jaani Zezi te tin

(Matiyu 26:47-56, Mariki 14:43-50, Luki 22:47-53)

¹ Zezi dɛɛn na tagi wɛɛnu tin kuntu o ti tin, o di o karabiɛ bam ma zani ba nuni ba ke. Ba ma vu ba be nabara kalu yiri na yi Sidron tin. Gaari maa wu jɛgɛ kam kuntu ni. Ba ma vu ba zu di wu. ² Zezi di o karabiɛ bam dɛɛn yɛni ba jeeri daani gaari dum kuntu ni mu. Kuntu mu pe Zudasu wulu na lagi o yɛgi Zezi o pa tin di ye ka jɛgɛ. ³ Zudasu ma togi di paman-kɔgɔ o vu jɛgɛ kam kuntu. We kaanum yigɛ tiinɛ bam di Farizian tiinɛ bam di tuni ba noona si ba togi ba vu. Ba ma jigi ba jara zila didaani min-zwɛɛnu di moɔla. ⁴ Zezi nan manɔ o ye kulɔ maama na lagi ku ki-o tin. O ma fɔɔri o twe ba te, yi o bwe-ba o wi: «Wɔɔ mu abam laga?»

⁵ Ba ma lɛr-o ba wi: «Zezi wulu na yi Nazareti tu tin mu di laga.»

Zezi ma ta o wi: «Ku yi amu mu kuntu.»

Zudasu wulu na yɛg-o o pa tin di maa togi o zigɛ di ba. ⁶ Zezi na tagi di ba o wi wum mu kuntu tin, ba ma titwɛni ba joori kwaga ba tu tɛga ni. ⁷ O ma joori o bwe-ba o wi: «Wɔɔ mu abam laga?»

Ba ma ta ba wi: «Zezi wulu na yi Nazareti tu tin mu di laga.»

⁸ Zezi ma ta di ba o wi: «A manɔ a ta a bri abam ni, amu mu kuntu. Ku nan na yi amu mu á laga, si á yagi bantɔ si ba viiri.» ⁹ O tagi kuntu, si ku pa o na manɔ o ta taani dilɔ tin mu suni di ki, di o na wi: «Amu Ko, a wu pe balɔ maama nmu na ki a juna ni tin di didɔa di je.»

¹⁰ Simɔn Piyɛɛri maa jigi su-lɔɔɔ. O ma li-ku o ma zagi We kaanum yuutu wum tintuɔɔna jazim zwe o go. Tintuɔɔna wum yiri mu Malikusi.

¹¹ Zezi ma ta di Piyɛɛri o wi: «Joori n sin n sugu kum ku polo ni. Nmu bunɔ ni a lagi si a lu cam dilɔ a Ko na pe-ni tin mu na?»

¹² Pamanɔna bam kɔgɔ kum di ba didɛɛru wum di Zwifɛ bam noona bam laan ma ja Zezi ba wɔ. ¹³ Ba ma ja-o ba da yigɛ ba vu Anni te. O yi Kayifu tumbaaru mu. Kayifu mu yi We kaanum yuutu bini dum kuntu ni. ¹⁴ Wuntu dɛɛn mu ya tagi di Zwifɛ bam ni ku manɔ si noonu didɔa mu ti noona bam maama nwaani.

Piyɛɛri na fɔgi ni o yari Zezi te tin

(Matiyu 26:69-70, Mariki 14:66-68, Luki 22:55-57)

¹⁵ Simɔn Piyɛɛri di o don karabu didɔa ma togi Zezi kwaga. Karabu wum kuntu di We kaanum yuutu wum ye daani lanyirani. O ma togi di Zezi o zu We kaanum yuutu wum soɔɔ konkɔɔ. ¹⁶ Piyɛɛri ma manɔ manɔɔ ni ni o ziga. Zezi karabu wulu di We kaanum yuutu wum na ye daani tin ma joori o nuni o ta di bisankana kalu na nii manɔɔ kum ni dum bana ni tin, yi o daari o ja Piyɛɛri o zu. ¹⁷ Bisankana kam ma bwe Piyɛɛri ka wi: «Nmu togi n yi Zezi karabu mu na?»

O ma lɛri o wi: «A dai o karabu.»

¹⁸ Waarɔ dɛɛn ma wura. Kuntu nwaani tintuɔɔna bam di Zwifɛ yigɛ tiinɛ noona bam ma dwe mini ba zigɛ ba weerɛ. Piyɛɛri di ma vu o togi o zigɛ da o weeri mini dum.

We kaanum yuutu wum na bwe Zezi taani te tin

(Matiyu 26:59-66, Mariki 14:55-64, Luki 22:66-71)

¹⁹ We kaanum yuutu wum laan ma bwe Zezi o karabiɛ bam lanɔ, di o zaasum dum na yi te tin. ²⁰ Zezi ma lɛr-o o wi: «Amu yɛni a noonu jaja mu a bri noona bam maama. A nan yɛni a bri noona bam ba We-di sum ni mu di We-di-kamunu kum ni, me Zwifɛ bam maama na yɛni ba jeeri daani tin. A wu fɔgi a sɛgi a ta kulɔkulɔ. ²¹ Bɛɛ nan mu yi n bwe amu si n nii? Nan bwe balɔ na cɛgi amu taani dum tin n nii a na tagi kulɔ di ba tin, si bantɔ mu ye a na tagi kulɔ tin.»

22 Zezi na tagi kuntu tin, Zwifə yigə tiinə bam tuntuhnu didva na zigi o tikeri ni tin ma lo o puponjo, yi o bwe-o o wi: «Bee mu yi n njonni kuntu don di We kaanum yuutu wum?»

23 Zezi ma lar-o o wi: «A na tagi kulb a cogi tin, si n ta si di lwaru. Ku nan na yi cigi mu a taga, bee mu yi n magi-ni?»

24 Anni laan ma pa ba ja-o ba vu Kayifu wulu na yi We kaanum yuutu tin te, yi ba ta wu bwel-o.

Piyeri ta na joori o fu ni o yari Zezi te tin

(Matiyu 26:71-75, Mariki 14:69-72, Luki 22:58-62)

25 Simon Piyeri daa ta maa zigi da o weeri mini dum. Ba ma bwe-o ba wi: «Nmu toggi n yi noonu wuntu karabu mu na?» Piyeri ma fu o wi, wum dai o karabu.

26 We kaanum yuutu wum tuntuhnu didva, wulu curu Piyeri na zagi o zwe o go tin, ma ta did-o o wi: «Amu wu ne abam daani gaari dum wuni na?»

27 Piyeri daa ta ma fu. Cibwulu ma da ku keeri.

Zezi na ziggi Pilati yigə ni te tin
(Matiyu 27:1-2,11-31, Mariki 15:1-20, Luki 23:1-5,13-25)

28 Ba laan ma ja Zezi ba nunji Kayifu sonjo ni ba vu Rom gubirma tu wum sonjo. Ku deen yi tituti mu. Zwifə bam ma wu de ba zu sonjo kum wu ba cullu tum njwaani. Ba manji si ba ci ba titi di digiru si ba wani ba na cwəŋə ba di Paki candiə kam. 29 Gubirma tu Pilati ma nunji ba te, yi o bwe-ba o wi: «Bee mu yi abam sanji noonu wuntu?»

30 Ba ma lar-o ba wi: «Noonu wuntu ya na wu ki o cogi, di ya ba ja-o di ba nmu te.»

31 Pilati ma ta di ba o wi: «Abam titi nan jon-o si a di o taani, si ku toggi abam cullu tum na yi te tin.»

Zwifə bam ma leri ba wi: «Dibam ba jiggi cwəŋə si di gu noon-noonu.»

32 Kuntu nan ki si ku pa Zezi na tagi

kulb tin mu suni ku ki, di o na tagi ni o o ti touni dilu dwi tin.

33 Pilati laan ma joori o zu sonjo kum wu o bəŋi Zezi, yi o bwe-o o wi: «Nmu yi Zwifə bam pe mu na?»

34 Zezi ma bwe-o o wi: «Nmu na tagi kuntu tin, ku yi nmu titi wubunja taani mu naa noona mu tagi a taani di nmu?»

35 O ma leri o wi: «Amu dai Zwifu. Ku yi nmu titi dwi tiinə di ba kaanum yigə tiinə bam mu jaani nmu ba ba ba ki amu juna ni. Koo mu n kia?»

36 Zezi ma leri o wi: «Amu paari dum wu nunji lugb banya, si di ya na yi lugb banya nyim, a noona bam ya wu ki jara si ba ci si Zwifə bam yi wani ba ja amu. Ku nan na yi te tin, amu paari dum dai lugb banya nyim.»

37 Pilati ma bwe-o o wi: «Kuntu, nmu za yi pe mu na?»

Zezi ma leri o wi: «Nmu titi mu tagi n wi, a yi pe. A tu si a njonni cigi mu a bri noona lugb banya ni. Kuntu njwaani mu ba lugb amu. Wulu maama na yi cigi noonu tin mu cegi amu taani.»

38 O ma ta did-o o wi: «Been yi cigi?»

Pilati na tagi kuntu tin, o laan ma joori o nunji pooni o ta di Zwifə bam o wi: «Amu wu ne o na ki kulb o cogi tin si a di o taani. 39 Abam nan yəni a jiggi mu kudonj: Paki candiə kam manja ni, amu yəni a li abam puunu didva mu a yagi yi o viiri. Abam nan lagi si a yagi Zwifə bam pe wum mu na?»

40 Ba ma kaasi di kwər-dia ba wi: «Ku dai wuntu, ku yi Barabasi mu di laga si n yagi.» Barabasi ya yi non-virnu mu.

19

1 Pilati laan ma pa ba ja Zezi ba magi di balaara. 2 Pamanja bam ma ki sabari ba ma so yipugə ba pu o yuu ni. Ba ma kwe gwar-sunjo ba zu-o, yi ba mwan-o. 3 Ba maa ve o te, yi ba te did-o ba wi: «Zwifə bam pe, dinle», yi ba loe o pupwaanu.

4 Pilati daa ta ma joori o nunji pooni, yi o ta di koggo kum o wi:

«Nii-na, aá pa nɔɔnɔ wɔm nuɔi o ba o zigi abam yigə ni, si á waní á lwarí ni amɔ wɔ nɛ o na kí kulɔ o cɔgi tɔn.»

⁵ Zezi ma nuɔi dɔ o yuu sabari yipugə kam dɔ o gwar-sɔɔɔ kɔm. Pilatɔ ma ta dɔ ba o wɔ: «Nii-na nɔɔnɔ wɔm da.»

⁶ Wɛ kaanum yigə tiinə bam dɔ ba nɔɔna bam na nɛ-o tɔn, ba maa tɛ dɔ kwər-dɔa ba wɔ: «Pa-o tɔun-dagara baɔa ni n gu. Pa-o tɔun-dagara baɔa ni n gu.»

Pilatɔ ma ta dɔ ba o wɔ: «Abam titi nan ja-o á pa dagara baɔa ni á gu, si amɔ wɔ nɛ kulɔ o na cɔgi si a ma dɔ o taanɔ tɔn.»

⁷ Zwifə bam ma joori ba lər-o ba wɔ: «Dɔbam jigi culu kulɔ na bri ni o maɔi si o ti tɔn, beɔwaanɔ o bri o titi ni o yi Wɛ Bu mu.»

⁸ Pilatɔ na ni ba na tagi kɔntɔ tɔn, fɔɔni ma tiini dɔ zɔ-o. ⁹ O ma joori o zɔ sɔɔɔ kɔm wɔ, yi o bwe Zezi o wɔ: «Nmɔ nuɔi yən mu?»

Zezi maa cim yi o wɔ lər-o kulɔkulɔ.

¹⁰ O ma ta did-o o wɔ: «Nmɔ ba lagɔ si n ləri amɔ na? Nmɔ yəri ni amɔ jigi dam si a pa ba yagi-m naa si a pa ba pa-m tɔun-dagara baɔa ni ba gu na?»

¹¹ Zezi ma lər-o o wɔ: «Nmɔ ya n ba jigi dam amɔ baɔa ni, kɔ na dai dam dilɔ Wɛ na pɛ-m tɔn. Kɔntɔ ɔwaanɔ nɔɔnɔ wɔlɔ na jaanɔ amɔ o kí nmɔ jɔa ni tɔn mu tiini o kí wo-lɔɔ o dwəni nmɔ.»

¹² Maɔa kam Pilatɔ na ni kɔntɔ tɔn, o maa kwaanɔ o lagɔ cwəɔə si o pa ba yagi Zezi. Kɔ daari Zwifə bam maa tiini ba tɛ dɔ kwər-dɔa ba wɔ: «Nmɔ na yagi nɔɔnɔ wɔntɔ, kɔbɔ bri ni n culi lɔgɔ kɔm pa-farɔ wɔm mu. Nɔɔnɔ wɔlɔ na pɛ o titi paari tɔn, kɔntɔ tu yi pa-farɔ wɔm dɔm mu.»

¹³ Pilatɔ na ni kɔntɔ tɔn, o ma pa ba ja Zezi ba nuɔi, yi o daari o jəni taanɔ dim jəɔə kam je ni. Ba bə jəgə kam kɔntɔ ni, Kandwa-pulwaarɔ je mu. Ka yiri dɔ Zwifə bam taanɔ mu yi Gabata.

¹⁴ Kɔ deen yi wɔa titari ni mu, de dɔm tɔga na wɔ pɔɔri si Pakɔ candiə kam dɔ tɔn. Pilatɔ laan ma ta dɔ Zwifə bam o wɔ: «Nii-na á pɛ wɔm.»

¹⁵ Ba ma ta kaasi baɔa baɔa ba wɔ: «Ti o mɔmwe, ti o mɔmwe, pa-o tɔun-dagara baɔa ni n gu.»

O ma bwe-ba o wɔ: «Abam lagɔ si ba pa á pɛ wɔm dagara baɔa ni ba gu mu na?»

Wɛ kaanum yigə tiinə bam ma ləri ba wɔ: «Dɔbam ba jigi pɛ wɔdɔɔ, kɔ na dai lɔgɔ kɔm pa-farɔ wɔm yiranɔ.»

¹⁶ Pilatɔ laan ma kí Zezi pamaɔna bam jɔa ni, si ba pa-o tɔun-dagara baɔa ni ba gu.

Ba na jaanɔ Zezi ba pa tɔun-dagara baɔa ni te tɔn

(Matiyu 27:32-56, Mariki 15:21-41, Luki 23:26-49)

Pamaɔna bam laan ma ja Zezi, ¹⁷ yi ba pa o zɔɔi dagara kalɔ ba na lagɔ ba pa-o ka baɔa ni tɔn. O ma vu o yi jəgə kalɔ ba na bə ni Yukol-pɔa piu tɔn. Kɔ yiri dɔ Zwifə bam taanɔ mu yi Goligota. ¹⁸ Kɔ yi daanɔ mu ba pag-o tɔun-dagara kam baɔa ni. Ba ma ja nɔɔna badonnə bale dɔ, ba pa dagari baɔa ni. Zezi maa wɔ bantɔ bale titari ni. ¹⁹ Pilatɔ ma pɔpɔni tɔnɔ o pa ba tanɔ-kɔ dagara kam yuu ni. Kɔ pɔpɔni kɔ wɔ:

«Wɔntɔ mu yi Nazareti tu Zezi wɔlɔ na yi Zwifə bam pɛ tɔn.»

²⁰ Zwifə bam zanzan ma karimɔ tɔnɔ kɔm, beɔwaanɔ jəgə kalɔ ba na pagɔ Zezi da tɔn batwari dɔ tɔv kɔm ni. Kɔ ma pɔpɔni dɔ Zwifə bam taanɔ dɔ Rom tiinə taanɔ dɔ Greki tiinə taanɔ mu.

²¹ Zwifə kaanum yigə tiinə bam na nɛ tɔn, ba ma vu ba ta dɔ Pilatɔ ba wɔ: «Kɔ wɔ maɔi si n pɔpɔni ni <Zwifə bam pɛ>. Kɔ maɔi si n pɔpɔni ni: <Nɔɔnɔ wɔntɔ mu bri o titi o wɔ, o yi Zwifə bam pɛ mu.> »

²² O ma ləri-ba o wɔ: «Amɔ na pɔpɔni te tɔn maɔi.»

²³ Pamaɔna bam na pagɔ Zezi dagara kam baɔa ni ba ti tɔn, ba laan ma kwe o gwaarɔ tum ba cɛ kuni bɔna, si pamaɔnɔ maama kwe

o nyim. Ba ma kwe o gwar-bu wum di. Ku maama sogi punə mu, ku ba jigi tojnim je. ²⁴ Ku na yi kuntu tin, ba ma ta daani ba wi: «Yi pa-na di kaari-ku. Nan pa-na di ta joro si di nii wulu na wu joni-ku tin.»

Ku deen ki kuntu mu, si ku pa kulɔ na pupuni We tɔnɔ kum wuni tin siuni ku ki, ni ku na wi: «Ba ce amu gwaaru ba pa daani, yi ba daari ba ta joro amu gwar-bu wum nwaani.» Pamaɲna bam ma siuni ba ki kuntu.

²⁵ Balu deen na zigɔ ba batwari di Zezi dagara kam tin mu yi o nu wum di o nu nyaani, di Mari wulu na yi Klopasi kaani tin, di Mari wulu na nunji Magidala tin. ²⁶ Zezi na ne o nu wum di o karabu wulu o na soe lanyirani ba zigɔ da tin, o ma ta di o nu wum o wi: «A nu, nii wuntu laan mu yi n bu.»

²⁷ O ma daari o ta di o karabu wum di o wi: «Nii n nu da.» Ku na zigɔ maɲa kam kuntu ni, o karabu wum laan ma joni Zezi nu wum o pa o ba o zɔuri o soɲo ni.

²⁸ Kuntu kwaga ni Zezi maa ye ni woɲo maama ki ku ti. O maa wi, nanyom jig-o. O tagi kuntu, si kulɔ na pupuni We tɔnɔ kum wuni tin mu siuni ku ki. ²⁹ Zɔɲa deen mu zigɔ da, ka na su di sana kalɔ na nywana tin. Ba ma kwe sipɔɔ ba di sana kam wuni, yi ba vɔ-ku miu ni ni ba te ba pa ku yi Zezi ni. ³⁰ Zezi na lanɲi sanywana kam tin, o ma ta o wi: «Ku laan ki ku ti.»

O ma daari o cɔɔli o yuu tɔga ni, yi o pa o siun ti.

³¹ Ku deen yi de dilɔ Zwifə bam na yəni ba ti ba yigə si ba siun de dim laan yi tin mu. Tɔga na wu pɔuri si ku taa yi ba siun de kamunu kum tin, ba maa ba lagɔ si nɔɔna bam yira yam taa wu dagari sim baɲa ni de dim kuntu ni. Kuntu nwaani Zwifə yigə tiinə bam ma vu Pilati te, ba ta did-o si o pa cwəɲə si ba bwəri nɔɔna bam ne si ba ti, si ba laan pari-ba ba ki. ³² Kuntu, pamaɲna bam ma vu balu ba na pagɔ ba wəli di Zezi tin te, yi ba magɔ dayigə

nɔɔnu wum ne ba bwəri, di o don wum ne. ³³ Ba ma vu ba yi Zezi. Ba ma na ni o maɲi o ti mu, yi ba daa wu bwəri wuntu ne. ³⁴ Ku daari pamaɲnu didua ma kwe o cicwe o ma zo Zezi saɲa ni. Jana di na ma da ba nuɲə. ³⁵ Nɔɔnu wulu yi na ne kuntu tin mu nɔɔni ku woɲo, si ku pa abam di wani á se. O nan ye ni o na tagi kulɔ tin yi cigɔ mu, yi o zigɔ cigɔ kam kuntu kwaga ni.

³⁶ Kuntu nan ki si ku pa kulɔ na pupuni We tɔnɔ kum wuni tin mu siuni ku ki, ni ku na wi: «O kuə di didua di bá bwəri.» ³⁷ We tɔnɔ kum ta tagi ku wi: «Nɔɔna wu fogɔ ba nii wulu wum ba na zoɲi tin.»

Ba na kwe Zezi ba ki bɔɔni ni te tin

(Matiyu 27:57-61, Mariki 15:42-47, Luki 23:50-56)

³⁸ Kuntu kwaga ni nɔɔnu wudon na nunji Arimati o yiri mu Zuzefu tin ma zaɲi o vu Pilati te. O deen yi Zezi karabu mu, yi o ba bri o titi jaja o na kwari Zwifə yigə tiinə bam tin nwaani. O ma vu o bwe Pilati si o nii, o o wani o kwe Zezi yira yam na. Pilati ma se si o kwe. Zuzefu ma vu o par-o dagara kam yuu ni. ³⁹ Nikodem wulu deen na ve o na Zezi titi ni tin di maa toɲi o wura. O maa jigi trali nugə zanzan o tee ni, ku na maɲi di gariwaa yi. Nugə kam yi Miiri di Alowesi nugə mu gwaani daani. ⁴⁰ Zuzefu di Nikodem ma kwe Zezi yira yam ba turi-ya di trali nugə kam, yi ba daari ba pri-o di gar-jali, ni Zwifə bam na yəni ba ki ba twa te tin. ⁴¹ Gaara mu wu jəgə kalɔ ba na pagɔ Zezi dagara baɲa ni tin. Piu ma wu gaara yam wuni, bɔn-dɔuri maa wu piu kum yira ni ba ta na wu ki nɔɔn-nɔɔnu da. ⁴² Ku na yi de dilɔ tɔga na wu pɔuri si ku taa yi ba siun de dim tin, ba ma kwe Zezi ba tiɲi bɔɔni dim wuni, di je na batwari tin nwaani.

20

Zezi na bi o yagi tɔvni yi o bri o

titi te tin

(*Matiyu 28:1-10,16-20, Mariki 16:1-11,14-18, Luki 24:1-12,36-49*)

¹ De dɩɩ na saɲɩ ba siun de dɩm tin, Mari wɔɩ na nuɲi Magɩdala tin ma zaɲɩ o go tɩga o vu Zezi yibeeli dɩm jəgə. O ma na nɩ kandwe dɩɩ ya na pɩ bɔɔnɩ dɩm ni tin tigi daa nɩ. ² O ma duri o joori o vu o ta dɩ Simɔn Pɩyeeri dɩ karabu wɔɩ Zezi na soe tin o wɩ: «Ba kwe dɩ Yuutu wɔm yɩra yam yibeeli dɩm wɔnɩ, dɩ nan yəri ba na kɩ-o mɛ.»

³⁻⁴ Pɩyeeri dɩ karabu wɔdonɔ wɔm ma zaɲɩ ba duri ba maa ve bɔɔnɩ dɩm jəgə. Karabu wɔntɔ ma duri o loori Pɩyeeri bɔɔnɩ dɩm ni nɩ. ⁵ O ma tiiri o nii bɔɔnɩ dɩm wɔnɩ o na gar-jalɩ dɩm na tigi da, yɩ o wɔ zɩ dɩ wɔ. ⁶ Simɔn Pɩyeeri ma da o kwaga o ba o yi. O ma ke o zɩ bɔɔnɩ dɩm wɔ o na gar-jalɩ dɩm na tigi da, ⁷ yɩ o na gɔɔ kɩɩ ba ya na mɛ ba ba Zezi yuu tin. Kɔntɔ nan pri mɩ kɩ tigi kɩ yɩra. ⁸ Karabu wɔɩ ya na yi da yigə tin dɩ laan ma zɩ bɔɔnɩ dɩm wɔ. O ma na kɩɩ na wura tin, yɩ o daari o se nɩ kɩ sɩnɩ kɩ yɩ cɩga. ⁹ Ba daa ta ma wɔ lwarɩ We tɔnɔ kɩm na tagɩ kɩɩ kɩ wɩ o maɲɩ sɩ o bi o yagɩ tɔbɩ tin kuri. ¹⁰ Ba laan ma joori ba vu sɔɲɔ.

¹¹ Mari daa ta maa zɩgɩ yibeeli dɩm ni nɩ o keerə. O na keerə kɔntɔ tin, o ma tiiri o nii bɔɔnɩ dɩm wɔnɩ. ¹² O ma na malesɩ sɩle na zɩ gwar-pwəənu, sɩ je mɛ seeni Zezi yɩra yam ya na tigi da tin. Dɩɩba maa wɔ o yuu seeni, yɩ kadoɲ kam wɔ o ne seeni. ¹³ Sɩ ma bwe-o sɩ wɩ: «A nakɔ, bɛɛ mɩ yɩ n keerə?»

O ma ta dɩ sɩ o wɩ: «Ba kwe a Yuutu wɔm yɩra yam mɩ ba ja viiri, a nan yəri ba na kwe-o ba kɩ mɛ.»

¹⁴ O na tagɩ kɔntɔ tin, o ma pipiri o nii o kwaga nɩ o na Zezi na zɩgɩ da, yɩ o wɔ lwarɩ nɩ kɩ yɩ Zezi mɩ. ¹⁵ Zezi ma bwe-o o wɩ: «A nakɔ, bɛɛ mɩ yɩ n keerə? Wɔɔ mɩ nmu beerə?»

Mari maa bɔɲɩ nɩ o yɩ gaari dɩm tu mɩ. O ma ta dɩd-o o wɩ: «Amɩ tu, kɩ na yɩ nmu na kwe-o n ja n viiri,

sɩ n brɩ-nɩ n na kɩ-o mɛ tin, sɩ a vu a kwe-o.»

¹⁶ Zezi ma bəɲɩ o yɩɩ o wɩ: «Mari.»

Mari ma pipiri o nii o seeni, yɩ o ta dɩ Zwifə bam taanɩ o wɩ: «Rabuni», kɩ kuri mɩ Karanyɩna.

¹⁷ Zezi ma ta dɩd-o o wɩ: «Yɩ ta n dwe-nɩ, sɩ amɩ daa ta wɔ joori a vu a Ko wɔm te. Nan ve n ta n brɩ a ko-biə bam nɩ, amɩ laan maa ve a Ko wɔm te, wɔɩ na yɩ abam dɩ Ko tin. Wɔntɔ mɩ yɩ Baɲa-We, amɩ Tu dɩ abam dɩ Tu.»

¹⁸ Mari wɔɩ na nuɲi Magɩdala tin laan ma zaɲɩ o vu o ta dɩ Zezi karabiə bam o wɩ: «Amɩ ne dɩ Yuutu wɔm», yɩ o daari o ta kɩɩ Zezi na tagɩ o brɩ-o tin.

¹⁹ De dɩm kɔntɔ nɩ dɩdaan-nɩ nɩ mɩ Zezi karabiə bam lagɩ daanɩ jəgə dɩɩba. Ba fɔgɩ ba pɩ digə kam ni dɩ borbu, ba na kwarɩ fɔbɩ dɩ Zwifə yigə tiinə bam tin ɲwaanɩ. Zezi laan ma da o ba o zɩgɩ ba tɩtari nɩ. O ma ta dɩ ba o wɩ: «Yazurə wɔ jəni dɩ abam.»

²⁰ O na tagɩ kɔntɔ tin, o ma brɩ-ba o jɩa dɩ o saɲa kam. O karabiə bam maa tiini ba jɩgɩ wɔpɔlo lanyɩranɩ dɩ ba na ne ba Yuutu wɔm tin. ²¹ O daa ta ma joori o ta dɩ ba o wɩ: «Yazurə wɔ jəni dɩ abam. A Ko We na tɔɲɩ-nɩ lɔgɩ baɲa nɩ te tin, amɩ dɩ tɔɲɩ abam lɔgɩ kɩm wɔnɩ kɔntɔ donɔ mɩ.»

²² O na tagɩ kɔntɔ tin, o ma fulɩ ba seeni yɩ o wɩ: «Jonɩ-na We Joro kɩm. ²³ Abam na yagɩ nɔɔnɩ wɔɩ lwarɩm á ma ce-o tin, We wɔ sɩnɩ Dɩ yagɩ Dɩ ma ce kɩ tu. Kɩ daari, abam na wɔ yagɩ á ma ce wɔɩ tin, We dɩ bá yagɩ Dɩ ma ce-o.»

Toma na tu o se Zezi te tin

²⁴ Toma wɔɩ ba na ma bə nɩ Yiywe yɩ o wɔ Zezi karabiə fugə-bale bam wɔnɩ tin ya tərə maɲa kam Zezi na tu o karabiə bam te tin. ²⁵ Karabiə badonnə bam ma ta ba brɩ-o ba wɩ: «Dɩbam ya ne dɩ Yuutu wɔm.»

O ma ta dɩ ba o wɩ: «Amɩ yɩ na wɔ ne cɩna yam niə o jɩ sɩm nɩ, sɩ a

ki a nua da a nii, si a daari a ki a jija o saja kam ni, amu ba se.»

²⁶ Da nana na ke tin, Zezi karabiə bam daa ma la daani jəgə didba, yi Toma di laan wura. Ba ma fogi ba pi digə kam ni di borbu. Zezi ma da o ba o zigi ba titari ni. O ma ta o wɪ: «Yazurə wó jəni di abam.»

²⁷ O laan ma ta di Toma o wɪ: «Ma n nua n taani a ji sim yo seeni n nii, n daari n tɔri n jija a saja kam ni. Yagi bubwea, si n daari n se.»

²⁸ Toma ma lər-o o wɪ: «Nmu yi a Yuutu di amu Baŋa-We.»

²⁹ Zezi ma ta did-o o wɪ: «Nmu na ne amu tin ηwaani mu n laan se na? Balu nan na se amu yi ba ta wu ne-ni tin mu tiini ba jigi yu-yoŋo.»

Woŋo kulɔ ηwaani Zan na pupuni tɔnɔ kuntu tin

³⁰ Zezi deen ki wo-kɪnkagila yadonnə zanzan o karabiə bam titari ni, yi ti maama nan wu pupuni tɔnɔ kuntu wuni. ³¹ Wənu tɩɩ na pupuni tin yi si á wani á se, ni Zezi mu yi Krisi wum We na tɔŋi tin, yi o kwəri o yi We Bu wum. Á nan na ki á wu-didba did-o, á wó na ηwɩa We tee ni.

21

Zezi na bri o titi di o karabiə bam Galile ninu kum ni ni te tin

¹ Kuntu kwaga ni Zezi daa ma joori o bri o titi di o karabiə bam Tiberiyadi ninu kum ni ni. O na bri o titi te tin mu tintu: ² Simɔn Piyɛɛri deen wura, di Toma wulɔ ba na bæ ni Yiywe tin. Natanayeli di wura, wulɔ na nuni Galile tu Kana tin, didaani Zebede biə bam di Zezi karabiə badonnə bale. Bantu bam maama mu wu daani. ³ Simɔn Piyɛɛri ma ta di ba o wɪ: «A maa ve a ja kale mu.» Ba ma lər-o ba wɪ: «Dí wó tɔgi di nmu dí vu.»

Ba ma zaŋi ba vu ba zu naboro kum. Titi dim kuntu ni ba ma kwaan si ba ja kale, yi ba wu ne kulukulu ba ja.

⁴ Tiga na wura ka puuri tin, Zezi maa zigi ninu kum ni ni, yi ba

wu lwar-o. ⁵ O ma bæŋi-ba o wɪ: «A badonnə-ba, abam wu jaani kale na?»

Ba ma lər-o ba wɪ: «Dí wu ne kulukulu.»

⁶ O laan ma ta di ba o wɪ: «Nan di-na á bura kam naboro kum jazim seeni, si á wó ja.» Ba ma simi ba di bura kam, yi ba daa wari ba vani-ka ba li ba di boro kum wuni, kale sim na tiini si dagi tin ηwaani.

⁷ Zezi karabu wulɔ o na soe tin ma ta di Piyɛɛri o wɪ: «Dɩbam Yuutu wum mu.»

Simɔn Piyɛɛri na lwarɩ ni ku yi ba Yuutu wum kuntu tin, o ma kwe o gɔɔ kulɔ o ya na li tin o zu, yi o laan daari o fanɩ o cu na bam wuni.

⁸ Karabiə badaara bam ma ja naboro kum ba ba, yi ba vani bura kam di kale sim ba wəli da ba yi na bam ni, ba na dai yigə yigə di buburu kum tin ηwaani. Ku deen yi ninɛni metra bi mu te. ⁹ Ba na be bube dim tin, ba ma na min-cala na wura, yi kale wu ya yuu ni. Dipe di maa tigi da. ¹⁰ Zezi ma ta di ba o wɪ: «Tɔwəri-na kale silɔ á na jaani lele tin sɩdaara á ja á ba.»

¹¹ Simɔn Piyɛɛri laan ma vu o zu naboro kum wu o vani bura kam o di tiga ni. Ka su di kaləŋ-kamunə mu, si maama yi bi di finnu sito mu (153). Di kale sim na daga kuntu tin di, bura kam wu kaari. ¹² Zezi ma ta di ba o wɪ: «Ba-na á gu á ni-cɛɛri.» O karabiə bam maama ma kwari si ba bwe-o ba nii ni o yi wɔɔ mu, bæŋwaani ba maŋi ba lwarɩ ni ku yi ba Yuutu wum mu. ¹³ Zezi ma zaŋi o vu o kwe dipe dim o pa-ba, yi o daari o kwe kale sim di o pa-ba.

¹⁴ Zezi na bi o yagi tɔni tin, kuntu mu ki kuni bitɔ o na bri o titi di o karabiə bam.

Zezi na ηɔni di Piyɛɛri te tin

¹⁵ Ba na di ba ti tin, Zezi laan ma bwe Simɔn Piyɛɛri o wɪ: «Zan bu Simɔn, nmu soe amu n dwe bantu na?»

O ma ləri o wɪ: «A Yuutu, ɛɛn, nmu ye ni amu soe nmu.»

Zezi ma ta did-o o wɪ: «Nan ta n nii a pəlbə bam baŋa ni.»

16 O ma joori o bwe Piyεeri o ki bile o wɪ: «Zan bu Simɔn, nmɔ soe amɔ na?»

O ma ləri o wɪ: «A Yuutu, εεn, nmɔ ye nɪ amɔ soe nmɔ.»

Zezi ma ta did-o o wɪ: «Nan ta n nii amɔ peeni sɪm baɲa nɪ.»

17 O daa ma bwe Piyεeri o ki kuni bitɔ o wɪ: «Zan bu Simɔn, nmɔ soe amɔ na?»

Piyεeri wɔ ma cɔgi dɪ Zezi na bwe-o kuni bitɔ o wɪ o so-o na tɪn. O ma ta dɪ Zezi o wɪ: «Amɔ Yuutu, nmɔ ye woɲo maama. Kɔntɔ ɲwaanɪ nmɔ ye nɪ amɔ soe nmɔ.»

Zezi laan ma ta did-o o wɪ: «Nan ta n nii amɔ peeni sɪm baɲa nɪ. 18 A lagɪ a ta cɪga mɔ dɪ nmɔ sɪ, nmɔ dɛɛn na yɪ nɔn-dɔɲɔ tɪn, nmɔ yəni n vɔ n kilə n tɪtɪ nɪ mɔ lanyɪranɪ, yɪ n daari n ve nmɔ na lagɪ mɛ tɪn. Kɔ daari nmɔ nan na kwɪn, n laan wɔ zəɲi n jɪa mɔ wɛɛnɪ, yɪ nɔɔnɔ wɔdɔɲ vɔ-ka o pa-m, yɪ o daari o jam o vu nmɔ na ba lagɪ mɛ sɪ n vu tɪn.»

19 Zezi dɛɛn tagɪ kɔntɔ sɪ kɔ brɪ Piyεeri na wɔ tɪ tɔɔnɪ dɪlɔ dwi sɪ kɔ pa Wɛ na zulə tɪn mɔ. O laan ma daari o ta dɪ Piyεeri o wɪ: «Ta n tɔgi-nɪ.»

20 Piyεeri ma pipiri o nii o kwaga nɪ, yɪ o na Zezi karabu wɔlɔ o na soe tɪn na tɔgi-ba. Wɔntɔ mɔ yɪ wɔlɔ ya na jəni o salɪ Zezi wɔdiu kɔm dim maɲa nɪ yɪ o bwe-o o wɪ: «A Yuutu, wɔɔ mɔ lagɪ o yəgi nmɔ o pa?» tɪn.

21 Piyεeri na nɛ-o tɪn, o ma bwe Zezi o wɪ: «A Yuutu, sɪ wɔntɔ, bɛɛ mɔ lagɪ kɔ ki-o?»

22 Zezi ma lər-o o wɪ: «Amɔ na lagɪ sɪ o taa ɲwɪ sɪ kɔ taa ve maɲa kam amɔ na wɔ joori a ba tɪn, kɔntɔ daɪ nmɔ yigə. Nmɔ za n weeni n ta n tɔgi-nɪ.»

23 Kɔntɔ ɲwaanɪ mɔ pɛ Zezi kara-biə bam dɛɛn jigɪ-ka ba ɲɔɔnɪ ba wɪ, Zezi karabu wɔm kɔntɔ bá tɪ maɲa dɪ maɲa. Zezi nan wɔ tagɪ o wɪ, o bá tɪ. O dɛɛn tagɪ o wɪ: «Amɔ na lagɪ sɪ o taa ɲwɪ sɪ kɔ taa ve maɲa kam a na wɔ joori a ba tɪn, kɔntɔ daɪ nmɔ yigə.»

24 Zezi karabu wɔlɔ o na tagɪ o taanɪ kɔntɔ tɪn mɔ yɪ amɔ wɔlɔ na brɪ Wɛ cɪga kam yɪ a daari a pɔpɔnɪ-ka a tɪɲi tɪn. Dɪbam maama nan ye nɪ a na brɪ te tɪn sɪnɪ kɔ yɪ cɪga mɔ.

25 Zezi ta ki wəənu zanzan o wəli da. Tɪ maama didɔba didɔba nan ya na lagɪ tɪ pɔpɔnɪ tɪ tɪɲi, a bɔɲɪ nɪ lɔgɔ baɲa ya bá na je sɪ twaanɔ tɪm kɔntɔ pəni da.

**Zezi tuntʊŋna bam
TɪTʊŋA Tɔnɔ
Zezi tuntʊŋna bam
Tɪtʊŋa Tɔnɔ kʊm na
bri dɪbam kʊlʊ tɪn
mʊ tuntu**

Luki pʊpʊni twaanʊ tile mʊ. Dayigə tɔnɔ kʊm mʊ yɪ «Wɛ taani dɪlʊ Luki na pʊpʊni tɪn». Kʊ bri Zezi na kɪ te yɪ o ŋɔɔni kʊlʊ lʊgʊ baŋa nɪ tɪn. Tɪtʊŋa Tɔnɔ kʊm nan bri wəənu tɪlʊ na kɪa, Zezi na diini Wɛ sɔŋɔ tɪn kwaga nɪ tɪn mʊ. O karabiə daa ba na-o dɪ yiə, Zezi nan wʊ ba tee nɪ dɪ Wɛ Joro kʊm o na tʊŋɪ ba tee nɪ tɪn, yɪ Wɛ Joro kʊm kʊntʊ mʊ pɛ Zezi kɔgɔ kʊm dam, sɪ kʊ jagɪ kʊ yɪ je maama.

Luki tɪtɪ dɛɛn tɔgɪ dɪ Pooli o tʊŋɪ Wɛ tɪtʊŋa yam (Tɪtʊŋa Tɔnɔ 16:10).

Tɔnɔ kʊm bri nɪ, Pantɪkoti de dɪm nɪ Wɛ Joro kʊm tu dɪ dam mʊ Zezi karabiə bam baŋa nɪ kʊ pa Zezi kɔgɔ kʊm puli Zeruzalem nɪ (pɔɔrɪm 1-7).

Zezi kwərə kam laan ma jagɪ ka yɪ Zude dɪ Samari lʊgʊ kʊm maama (pɔɔrɪm 8-12).

Zezi tuntʊŋnʊ Pooli dɪ Zezi karabiə badaara laan ma vu ba yɪ tɪni dɪlʊ na kaagɪ na-fara bam tɪn, yɪ ba vu ba yɪ tʊ-kamunu kʊlʊ yɪri na yɪ Rom tɪn, ba tɔɔlɪ Zezi kwər-ywəŋə kam, yɪ dwi-gɛ tiinə balʊ maama na kɪ ba wʊ-dɪdʊa dɪ Zezi tɪn dɪ na Wɛ Joro kʊm dam (pɔɔrɪm 13-28).

Zezi kɔgɔ kʊm nɛ cam dɪ yaara zanzan. Wɛ Joro kʊm nan zəni-ba, kʊ bri-ba ba na wʊ kɪ te, yɪ kʊ guli-ba Zezi na yɪ wʊlʊ, dɪ o na kɪ kʊlʊ, dɪ o na ŋɔɔni kʊlʊ tɪn.

Wəənu tɪlʊ maama na pʊpʊni Tɪtʊŋa Tɔnɔ kʊm wʊni tɪn bri nɪ, Wɛ nɔɔna bam maŋɪ sɪ ba tɔɔlɪ Zezi Krisi kwərə kam mʊ, sɪ kʊ yɪ lʊgʊ baŋa je maama.

Zezi na kɪ kʊlʊ yɪ o laan joori Wɛ-sɔŋɔ tɪn

¹ A cilon Teofili, a maŋɪ a da yigə a pʊpʊni tɔnɔ a pa nmu. Tɔnɔ kʊm kʊntʊ wʊni mʊ a pʊpʊni wəənu tɪlʊ maama Zezi dɛɛn na kɪ tɪn, yɪ a kwəri a pʊpʊni o na yəni o bri nɔɔna te tɪn, kʊ na sɪŋɪ maŋa kalʊ o na puli o tɪtʊŋa yam ²sɪ kʊ vu kʊ yɪ dɛ dɪm Wɛ na kwe-o Dɪ ja dɪ Dɪ sɔŋɔ tɪn. Kʊ na wʊ loori sɪ o dɪ Wɛ-sɔŋɔ kʊntʊ tɪn, o laan ma bri o tuntʊŋna balʊ o na kuri tɪn dɪ Wɛ Joro dam, yɪ o bri-ba ba na maŋɪ sɪ ba kɪ kʊlʊ tɪn. ³O tʊŋɪ dɪm kwaga nɪ o ma joori o ba o bri o tɪtɪ o nɔɔna bam tee nɪ kuni zanzan, sɪ kʊ bri-ba lanyiranɪ nɪ o sɪni o bi o yagɪ tʊŋɪ. O dɛɛn bri o tɪtɪ o tuntʊŋna bam da finna mʊ, yɪ o ŋɔɔni Wɛ paari dɪm taani o bri-ba.

⁴Dɛ dɪdwɪ Zezi na wʊra o bri-ba kʊntʊ tɪn, o ma kaani-ba o wɪ, ba yɪ zanɪ ba nunɪ Zeruzalem wʊni, sɪ ba taa cəgi wʊlʊ wʊm o Ko na goni ni sɪ o ba ba te tɪn, nɪ o na maŋɪ o ta dɪ ba te tɪn. ⁵Zezi ma ta dɪ ba o wɪ: «Zan dɛɛn yəni o miisi nɔɔna na wʊni mʊ, da finfɪn nan na wəli da, Wɛ wʊ miisi abam Dɪ Joro kʊm wʊni.»

⁶Zezi dɪ o tuntʊŋna bam dɛɛn na kikili daani kʊntʊ tɪn, ba ma bwe-o ba wɪ: «Dɪbam Yuutu, kʊ yɪ lele kʊntʊ mʊ n lagɪ n pa dɪbam Yisrayelɪ tiinə bam joori dɪ di paari na?»

⁷Zezi ma ləri-ba o wɪ: «Kʊ dai sɪ abam lwarɪ maŋa kalʊ Wɛ na lɪ dɪdaani Dɪ tɪtɪ ni sɪ wəənu tuntu kɪ tɪn. ⁸Wɛ Joro kʊm nan wʊ ba abam yuu nɪ kʊ pa á jɔŋɪ dam dɪlʊ na nunɪ Wɛ tee nɪ tɪn. Abam laan wʊ ji a maana tiinə sɪ á bri nɔɔna amʊ cɪga kam je maama nɪ, kʊ na sɪŋɪ dɪ Zeruzalem dɪ Zude dɪ Samari tɪni dɪm maama, dɪ lʊgʊ baŋa je maama nɪ.»

⁹Zezi dɛɛn na ŋɔɔni kʊntʊ dɪ ba o ti tɪn, o ma zanɪ o maa diini Wɛ-sɔŋɔ, yɪ ba zɪgɪ ba nii-o. Kunkwəənu ma ba tɪ kwəl-o kʊ pa ba daa warɪ ba na-o. ¹⁰O na maa diini kʊntʊ tɪn, ba daa ta ma kwəni ba nii weyuu nɪ. Ba na zɪgɪ ba nii kʊntʊ tɪn, nɔɔna bale ma da ba ba ba zɪgɪ ba tee nɪ.

Ba zu gwar-pwænu mu. ¹¹ Ba ma ta di ba ba wi: «Galile tiinæ-ba, bæe mu yi á zigi yoba á kwæni á nii wæeni? Abam na ne kulɔ tin, ku yi We mu kwe Zezi Di ja di Di sɔŋɔ. Wuntu titi nan ta wó joori o ba kuntu don, ni abam na ne-o o na maa diini te tin.»

¹² Zezi tintuŋna bam laan ma zigi piu kum ba ya na wu ku yuu ni tin, ba joori ba vu Zeruzalem tiw kum wu. Piu kum kuntu yiri mu Olivi piu, yi ku batwari didaani tiw kum ninæni kilometri didua. ¹³ Ba ma vu ba zu tiw kum ba ke ba vu sɔŋɔ kulɔ ba na manɔ ba zuuri da tin, ba di weyuu digæ kam. Nɔɔna bam kuntu yi Piyæri di Zan di Zaki di Andre, ku wæli di Filipi di Toma, didaani Batelemi di Matiyu, ku wæli di Zaki wulɔ na yi Alifi bu tin, di Simɔn wulɔ na yi Zeloti nɔɔna bam wu nɔɔnu tin, didaani Zudasɔ wulɔ na yi Zaki bu tin. ¹⁴ Maŋa maama bantɔ dæen yæni ba wu daani di wubɔŋ-didwi mu, yi ba wari We. Kaana badonnæ didaani Zezi nu Mari di Zezi nyaana di tɔgi ba wura di ba.

Ba na kuri nɔɔnu wudon si o læni Zudasɔ yuu ni te tin

¹⁵ De didwi balɔ maama na yi ko-biæ Zezi ŋwaani tin ma kikili daani jægæ didua, ba yi ni nɔɔna bi di fiinle (120). Ba na wura kuntu tin, Piyæri ma zaŋi ba wuni o zigi wæeni si o ŋɔɔni. ¹⁶ O maa wi: «A ko-biæ-ba, ku na yi Zudasɔ wulɔ na bri Zezi duna bam cwæŋæ si ba ja-o tin, We Joro kum dæen manɔ ku pa Pæ Davidi ŋɔɔni wuntu taani faŋa faŋa. Kulɔ na pupɔni ku tiŋi We tɔnɔ kum wuni wuntu ŋwaani tin mu manɔ si ku ba ku ki. ¹⁷ Zudasɔ dæen tɔgi o wu dibam kɔgɔ kum wuni mu, yi o tɔgi o tɔŋi We tituŋa yam.»

¹⁸ Zudasɔ na ki te tin, o dæen kwe sæbu kulɔ o na jonɔ o kæm-balɔɔ kum banɔ ni tin o ma yægi tɔga mu. O daari o tu tɔga ni o ti. O pugæ ma bagɔ yi o luru pi ti nunɔ. ¹⁹ Nɔɔna balɔ maama na zuuri Zeruzalem ni tin ma ni kulɔ na ki-o tin, kuntu

ŋwaani mu ba bæŋi tɔga kam kuntu ni Akulidama di ba titi taani. Ku kuri mu Jana tɔga.

²⁰ Piyæri ta ma ta o wi: «Ku nan pupɔni We læŋ-ŋwi tɔnɔ kum wuni ku wi:

«We wó pa wuntu sɔŋɔ kum ba ku cɔgi, si nɔɔn-nɔɔnu daa yi daari ku wuni.»

Ku daa ta pupɔni ku wi:

«We wó pa nɔɔnu wudon læni wuntu yuu ni o taa tɔŋi o tituŋa yam.»

²¹⁻²² Ku nan manɔ si nɔɔnu wæli dibam Zezi tintuŋna bam wuni o ji maana tu, si o taa ŋɔɔni dí Yuutu Zezi cɔga kam di o na bi o yagi tɔbni te tin. Kuntu tu nan manɔ si o taa yi wulɔ dæen na tɔgi o wu dibam kɔgɔ kum wuni maŋa maama dí Yuutu Zezi dæen na tɔgi di dibam o beeri tin mu, ku sɔŋi maŋa kam Zan na miisi Zezi na wuni tin, si ku vu ku yi maŋa kam Zezi na yagi dibam te yi o di We-sɔŋɔ tin.»

²³ Piyæri na tagɔ kuntu o ti tin, ba ma li nɔɔna bale. Didua mu yi Zuzefu wulɔ ba na bæ ni Basaba yi ba daa ta bæ-o ni Zusitu tin. Wudon wum maa yi Matiasɔ. ²⁴ Ba laan ma loori We ba wi: «Dí Yuutu, nmu manɔ n ye nɔɔnu maama wubɔŋa na yi te tin. Kuntu ŋwaani dí loori nmu tee ni si n bri dibam nɔɔna bantɔ bale wuni nmu na kuri wulɔ si o ji nmu tintuŋnu tin, ²⁵ si o taa tɔŋi tituŋa yalɔ Zudasɔ na kwe o yagi yi o daari o vu o na manɔ si o vu me tin.»

²⁶ Ba na loori We ba ti tin, ba ma ta jɔɔ si ba kuri nɔɔna bale bam kuntu wuni. Ba na tagɔ ba kuri wulɔ tin mu yi Matiasɔ. Ba laan ma pa o tɔgi o yi Zezi tintuŋnu o wæli ba fugæ-didua kam wuni.

2

We Joro kum na tu ku zæni Zezi karabiæ bam te tin

¹ De dim Zwifæ bam na yæni ba di ba candiæ kalɔ yiri na yi Pantikoti tin ma ba ka yi. Zezi karabiæ bam maama maa wu daani jægæ didua.

2 Soɔ ma da ku nuŋi weyuu ni nɛɛɛni vu-dɩɩ na fufugi te tɩn. Soŋo kum ba na je ku wɔni tɩn maama ma su di soɔ kum kuntu. 3 Ba ma na wəɛnu ni min-vwi te, yi ti pwe pwe ti jəni ba didɩba didɩba yuu ni. 4 We Joro kum ma ba ba maama tee ni di dam, yi ba siŋi si ba taa ŋoɔni taana dwi dwi, nɛɛɛni We Joro kum na pe-ba dam si ba ŋoɔni taani dɩɩ tɩn.

5 Kantu maŋa kam ni, Zwifə zanzan deen mu tu ba wu tɩɩ kum ni. Ba maa yi balu na kwari We lanyirani tɩn, yi ba nuŋi je maama mu lugu baŋa ni. 6 Balu na wura tɩn deen ma ni soɔ kum na ki te tɩn, yi kogo zanzan laan ma ba ku la daani jəgə kam ni. Ba ma ni Zezi karabiə bam na zigi ba ŋoɔni taana dwi dwi. Ku ma su-ba, beŋwaanɩ ba maama deen ni Zezi karabiə bam na ŋoɔni ba didɩba didɩba dwi taani. 7 Ba yira ma soɔri yi ku ki-ba yəu. Ba ma ta ba wɩ: «Nii, bantu maama yi Galile tiinə mu, yi ba zigi ba ŋoɔni taana yantu doŋ. 8 Ku nan ki ta mu yi dɩbam maama ni ba na ŋoɔni dɩbam didɩba didɩba dwi taani? 9 Dɩbam nuŋi je dwi təri təri mu. Dɩbam badonnə nuŋi Pariti di Meedi di Elam, ku wəli di Mesopotami di Zude di Kapadosi, didaani Pon di Azi tɩni dim maama. 10 Di badonnə di ma nuŋi Friizi di Pamfili di Ezipi di Liibi tɩni dɩɩ na batwari di Sirɛɛni tɩn. Di badonnə maa nuŋi Rom. 11 Dɩbam yi Zwifə mu, ku wəli di dwi-ge tiinə balu na togi cullu tɩɩ We na pe dɩbam Zwifə bam tɩn. Dɩbam badonnə maa nuŋi Kreti di Arabi. Di kuntu di, dɩbam maama nan ta ni ba na mai dɩbam didɩba didɩba dwi taani ba ŋoɔni wokamunnu tɩɩ We na ki tɩn.»

12 Nɔɔna bam na yi yəu yi ba wubɔŋa vugimi daani kuntu tɩn, ba maa bwe daani ba wɩ: «Kəm dɩntu kuri mu beɛ?» 13 Ba badaara laan maa jigɩ Zezi tintuŋna bam ba mwana, yi ba te ba wɩ: «Nɔɔna bantu nyogi sana mu ba su.»

Piyɛɛri na tooli We kwərə

Pantikoti de ni te tɩn

14 Piyɛɛri laan ma zaŋi weeni didaani o donnə fugə-dɩɩba kam. O ma ŋoɔni di kwər-dɩa o ta di non-kogo kum o wɩ: «A badonnə-ba, Zwifə-ba di abam balu maama na zɔuri Zeruzalem ni tɩn, cəgi-na si a ta kəm dɩntu kuri a bri abam. 15 Abam na buŋi ni nɔɔna bantu nyogi sana mu ba su tɩn, ku nan dai kuntu. Ku daa ta yi tititi mu, wɩa ta wu bigi si ba nyɔ sana. 16 Ku nan yi kulɩ We nijonnu Zuweli deen na ŋoɔni ku taani tɩn mu. 17 O tagɩ si Baŋa-We wɩ:

«Lugu tiim maŋa na yiə,
amu wú pwəri a Joro kum si ku taa
wu nabiinə maama tee ni.
Kuntu nan wú pa abam biə di á
bukwa ŋoɔni amu yiyiu-ŋwe.

Aá pa abam non-dɩnnu na vurim,
ku daari si á nankwɩn dwe dɩndwɩa.
18 Ku yi cigi si da yam kuntu ni,
ku na yi a tintuŋ-baara di kaana di,
aá pwəri a Joro kum a pa ba maama,
si ba ŋoɔni amu yiyiu-ŋwe.

19 A ta wú pa wo-kɩnkagɩla taa ki
weyuu ni,
yi a daari a ki wəɛnu tɩɩ na bri a
dam tɩn tɩga baŋa ni.

Kantu maŋa kam ni jana wú ta wura
di mini di nyɔa kalu na tiini
ka zwərə tɩn.

20 Wɩa kam wú ji lim, yi cana kam
di wú ji nasuŋu ni jana te,
ku na wú loori si amu Baŋa-We
sarɩya de kamunu kulɩ na jigɩ
zulə ba di yi tɩn.

21 De dim kuntu ni,
wulɩ maama na wú beŋi di Yuutu
yiri o ma loori zənə tɩn,
oó na vurim.»

22 A badonnə Yisɩrayeli tiinə-ba,
cəgi-na a na lagɩ a ta kulɩ tɩn. A
lagɩ a ta Zezi wulɩ na yi Nazareti
tu tɩn taani mu a bri abam. Baŋa-
We tagɩ wuntu ŋwaanɩ mu Di ki wo-
kamunnu di wo-kɩnkagɩla di wəɛnu
tɩɩ na bri Di dam tɩn, si ku bri
abam ni o suni o nuŋi wum Baŋa-
We te mu. Abam titi maŋi á ye
kuntu, beŋwaanɩ wəɛnu tum kuntu
maŋi ti ki abam titari ni. 23 We

maŋɪ DI ye kɔ na wó ta yɪ te tɪn. DI dɛɛn ma li wɔbɔŋa sɪ abam ja Zezi á kɪ nɔn-balwaarɔ jɪŋa nɪ, sɪ ba pa-o tɔbɔn-dagara baŋa nɪ. Á kɪ kɔntɔ mɔ á ma á gɔ-o. ²⁴ Wɛ nan mɔ bi-o DI pa o yagɪ tɔbɔnɪ. DI ma jɔŋ-o tɔbɔnɪ yaara yam wɔnɪ DI yagɪ. Bɛŋwaanɪ tɔbɔnɪ dɛɛn wɔ wantɪ dɪ cɛŋ-o dɪ yagɪ yibeeli dɪm wɔnɪ.

²⁵ Faŋa faŋa tɪn, Pɛ Davidi dɛɛn tagɪ wɔntɔ taanɪ o wɪ:

«A naɪ a Yuutu Wɛ a yigə nɪ maŋa maama.

DI wɔ a jazɪm nɪ,

sɪ DI zəni-nɪ sɪ a yɪ tɔ.

²⁶ Mɔ kɔ kuri a jɪgɪ wɔpɔlo lanyɪranɪ,

yɪ a ni-taanɪ dɪ jɪgɪ ywəəni.

Dɪ a yɪra bwəni dɪm maama

a nan ta jɪgɪ tɪna nɔm Wɛ tee nɪ.

²⁷ Bɛŋwaanɪ, a na tɪga,

nɔm Baŋa-Wɛ bá yagɪ-nɪ sɪ a maŋɪ curu nɪ.

Nɔm bá sɛ sɪ n tɪtɪ Wɔ-pɔŋo Tu wɔm yɪra pɔ.

²⁸ Nɔm pɛ a lwarɪ cwe sɪlɔ na yɪ ŋwɪa cwe tɪn sɪ a taa tɔga.

Nɔm wó pa a na ywəəni zanzan nɔm tee nɪ.»

²⁹ A ko-biə-ba, mɔ kɔlɔ dɪbam nabaarɔ Davidi dɛɛn na tagɪ tɪn. A nan lagɪ a ŋɔɔnɪ wɔntɔ taanɪ mɔ jaja a brɪ abam nɪ o tɪga, yɪ ba kwe-o ba kɪ. O yibeeli ta wɔra dɪ zɪm maama. ³⁰ O dɛɛn nan yɪ Wɛ nijɔŋnu mɔ, yɪ o guli Wɛ na goni ni DI pa-o DI wɪ, DI wó pa o dwi tiinə bam dɪdɔa zaŋɪ o dɪ paari o jəŋə kam je nɪ. ³¹ Davidi nan maŋɪ o da yigə o lwarɪ kɔlɔ Wɛ na wó kɪ tɪn. Kɔ yɪ Krisi wɔm Wɛ na tɔŋɪ tɪn tɔbɔnɪ biim wɔŋo mɔ o tagɪ o wɪ: «Wɛ wɔ sɛ sɪ DI yag-o curu nɪ. O yɪra yam dɪ nan wɔ pɔgɪ.» ³² Cɪga tɪn, Baŋa-Wɛ mɔ joori DI pa Zezi wɔlɔ a ya na tagɪ tɪn ŋwɪa, yɪ dɪbam maama yɪ maana tiinə dɪ brɪ nɔɔna cɪga kam kɔntɔ.

³³ Wɛ na bi-o tɪn, DI zəŋ-o DI jəni DI jazɪm nɪ. Zezi laan ma jɔŋi Wɛ Joro kɔm o Ko Wɛ tee nɪ, nɪ Wɛ na maŋɪ DI go ni sɪ DI wó pa-o te tɪn, yɪ o pwəri-kɔ dɪbam baŋa nɪ. Mɔ kɔlɔ abam zɪm na naɪ yɪ á

kwəri á ni tɪn. ³⁴ Kɔ daɪ Davidi tɪtɪ mɔ diini Wɛ-sɔŋɔ. Wɔntɔ nan tagɪ o wɪ:

«Yuutu Baŋa-Wɛ tagɪ dɪ a Yuutu DI wɪ:

Ba n jəni a jazɪm nɪ,

³⁵ sɪ aá kɪ nɔm dɔna maama n nɛ kuri nɪ, sɪ n nɔ-ba nɪ tɪga te.»

³⁶ Kɔntɔ tɪn, Yisɪrayɛli dwi maama nan maŋɪ sɪ ba lwarɪ lanyɪranɪ nɪ, Zezi wɔlɔ abam na pagɪ tɔbɔn-dagara baŋa nɪ á gɔ tɪn, kɔ yɪ wɔntɔ tɪtɪ nɔɔ mɔ Wɛ laan pɛ sɪ o taa yɪ Krisi wɔm, yɪ o kwəri o yɪ dɪbam Yuutu.»

³⁷ Nɔɔna bam na ni Pɪyɛɛrɪ na tagɪ kɔlɔ kɔntɔ tɪn, kɔ ma tiini kɔ cɔgɪ ba wɔrɔ zanzan. Ba ma bwe Pɪyɛɛrɪ dɪ Zezi tɪntɔŋna badonnə bam ba wɪ: «Dɪ ko-biə-ba, dɪ nan wó kɪ ta mɔ?»

³⁸ Pɪyɛɛrɪ ma ləri-ba o wɪ: «Abam maama maŋɪ sɪ á ləni á wɔrɔ á yagɪ kəm-balwaarɔ tɪm, sɪ á daari á pa ba miisi abam na wɔnɪ Zezi Krisi yɪrɪ ŋwaanɪ, sɪ Wɛ wó yagɪ á lwarɪm DI ma cɛ abam. Wɛ laan wó pa DI Joro kɔm taa wɔ abam tee nɪ.

³⁹ Mɔ Wɛ na goni ni sɪ DI kɪ te tɪn. DI goni ni dɪntɔ DI pa abam dɪ á biə, kɔ wəli dɪ balɔ maama na baŋwe tɪn. Kɔ yɪ balɔ maama dɪbam Yuutu Baŋa-Wɛ na wó bəŋi sɪ ba taa tɔg-o tɪn mɔ.»

⁴⁰ Pɪyɛɛrɪ ma joori o fɔgɪ o ma bɪtarɪ dwi dwi o brɪ-ba Wɛ cɪga kam, yɪ o kaanɪ-ba o wɪ: «Sɛ-na sɪ Baŋa-Wɛ vrɪ abam zɪm nɔn-balwaarɔ tɪm tɪtarɪ nɪ.» ⁴¹ Nɔɔna bam zanzan ma sɛ o taanɪ dɪm, yɪ ba daari ba pa ba miisi-ba na wɔnɪ Wɛ ŋwaanɪ. Dɛ dɪm kɔntɔ nɪ nɔɔna zanzan mɔ tu ba zɔ ba wəli Zezi karabiə kɔgɔ kɔm wɔnɪ, ba yɪ nɪnɛɛnɪ nɔɔna mɔrr-tɪtɔ (3.000) te. ⁴² Ba ma tiini ba kwaanɪ ba pa Zezi tɪntɔŋna bam brɪ-ba Wɛ cwəŋə kam. Ba maama maa wəli daanɪ dɪ ni dɪdɔa, yɪ ba kwəri ba tɔgɪ daanɪ ba dɪ wɔdiu nɪ Zezi dɛɛn na fɔgɪ dɪpɛ dɪm o pa o karabiə bam yɪ ba dɪ te tɪn. Ba ma kwəri ba tɔgɪ daanɪ ba warɪ Wɛ maŋa maama.

⁴³ Fɔbɔnɪ ma zɔ nɔɔna bam maama, bɛŋwaanɪ Wɛ dɛɛn pɛ Zezi tɪntɔŋna bam kɪ wo-kɪnkagɪla dɪ

wænu zanzan na brɪ Baŋa-Wɛ dam tɪn. ⁴⁴ Zezi karabiə bam maama dɛɛn yəni ba wɔ jəgə dɪdɔba mu, yɪ wænu tɪlɔ ba na jɪgɪ tɪn yɪ ba maama nyɪm. ⁴⁵ Ba maa yəni ba kwe ba jɪjɪgɪrɔ dɪ ba zɪla ba yəgə, yɪ ba maŋɪ tɪ sɛbu kɔm ba pa daani, kɔ maŋɪ nɪ nɔɔnɔ maama na lagɪ zənə te tɪn. ⁴⁶ Dɛ maama ba yəni ba la daani Wɛ-di-kamunu kɔm wɔnɪ. Ba ma tɔgɪ daani ba di wɔdiu da sam nɪ, kɔ nyɪ dɪ Zezi dɛɛn na fɔgɪ dɪpɛ o pa karabiə bam te tɪn. Ba maa maŋɪ ba wɔdiiru ba pa daani, yɪ ba jɪgɪ wɔpɔlo lanyɪranɪ dɪdaani wɔbɔŋ-dɪdɔwɪ. ⁴⁷ Ba maa zuli Wɛ maŋa maama, yɪ ba jɪgɪ zulə nɔɔna maama yibiyə nɪ. Dɛ maama dɪ Yuutu wɔm maa paɪ balɔ na nɛ vrɪm tɪn tui ba wɛli ba kɔgɔ kɔm wɔnɪ.

3

Kɔrɔ na nɛ yazurə Zezi dam ŋwaani te tɪn

¹ Dɛ dɪdɔwɪ mu Pɪyɛɛrɪ dɪ Zan dɛɛn zaŋɪ ba vu Wɛ-di-kamunu kɔm, maŋa kalɔ nɔɔna na yəni ba ve ba warɪ Wɛ tɪn. Kɔ yɪ wɛ-gunim maŋa nɪ mu. ² Ba ma vu ba yɪ digə kam ni dɪlɔ ba na bə nɪ Ni-laa tɪn. Nɔɔnɔ wɔdɔŋ dɛɛn mu wɔra, o yɪ kɔrɔ mu kɔ na puli o lɔra kam maŋa nɪ. O nɔɔna maa yəni ba zɪŋ-o ba vu ba jəni da dɛ maama, sɪ o taa loori sɛbiə nɔɔna balɔ na tui ba tɔgɪ da ba zu Wɛ-di-kamunu kɔm wɔ tɪn tee nɪ. ³ Nɔɔnɔ wɔm ma na Pɪyɛɛrɪ dɪ Zan na maa zɔɔrɪ Wɛ-digə kam. O ma loori-ba sɪ ba pa-o wɔŋo. ⁴ Ba ma nii-o ziin. Pɪyɛɛrɪ laan ma ta dɪd-o o wɪ: «Nii dɪbam seeni.» ⁵ O ma sɪnɪ o nii-ba yɪ o jɪgɪ tɪna sɪ baá pa-o wɔŋo. ⁶ Pɪyɛɛrɪ ma ta dɪd-o o wɪ: «A ba jɪgɪ sɛbu sɪ a pa-m. A nan wɔ pa nmɔ a na jɪgɪ kɔlɔ tɪn. Dɪ Nazaretɪ tu Zezi Krisi yɪrɪ ŋwaani, zaŋɪ n ta n veə.»

⁷ Pɪyɛɛrɪ na tagɪ kɔntɔ tɪn, o laan ma ja o jazɪm o zən-o o pa o zaŋɪ wɛɛnɪ. O na zaŋɪ kɔntɔ bɪdɔwɪ baŋa nɪ tɪn, mu o nɛ sɪm dɪ o nakwælu tɪm maama kɪ dam

lanyɪranɪ. ⁸ Nɔɔnɔ wɔm ma faŋɪ wɛɛnɪ o joori o ba o cwɪ o nɛ baŋa nɪ yɪ o sɪŋɪ vəŋə. O ma tɔgɪ-ba o zu Wɛ-di-kamunu kɔm wɔ. O maa veə yɪ o faŋa wɛɛnɪ yɪ o zuli Wɛ. ⁹ Nɔn-kɔgɔ kɔm ma na o na veə yɪ o zuli Wɛ. ¹⁰ Ba ma lwarɪ nɪ nɔɔnɔ wɔm kɔntɔ mu yɪ looru wɔlɔ ya na je Wɛ-di-kamunu kɔm Ni-laa kɔm nɪ tɪn. Kɔ ma tiini kɔ sɔɔrɪ-ba, yɪ kɔ kɪ-ba yəəu dɪ kɔlɔ na kɪ tɪn.

Pɪyɛɛrɪ na tɔɔli Wɛ kwərə Wɛ-di-kamunu kɔm wɔnɪ te tɪn

¹¹ Nɔɔnɔ wɔm ma yɔɔrɪ o mæli Pɪyɛɛrɪ dɪ Zan. Nɔɔna bam maama maa yɪ yəəu. Ba ma zaŋɪ ba duri ba vu ba te, kɔnkɔlɔ kɔlɔ na jɪgɪ pɔwəŋə yɪ ba maa bə nɪ Salɔmɔn kɔnkɔlɔ tɪn nɪ. ¹² Pɪyɛɛrɪ na nɛ nɔɔna bam kɔntɔ tɪn, o ma ta dɪ ba o wɪ: «A badonnə Yisɪrayɛli tiinə-ba, bɛŋwaani mu yɪ abam yɪ yəəu dɪ kɔlɔ na kɪ tɪn? Bɛɛ mu yɪ abam yɔɔrɪ á nii dɪbam kɔntɔ? Abam bɔŋɪ sɪ kɔ yɪ dɪbam tɪtɪ dam mu pɛ o zaŋɪ o ve na? Á bɔŋɪ nɪ kɔ yɪ dɪbam na kwarɪ Wɛ lanyɪranɪ tɪn ŋwaani mu pɛ o zaŋɪ o ve na? ¹³ Kɔ nan na yɪ te tɪn, dɪbam nabaara Abraham dɪ Yizakɪ dɪ Zakɔbɪ Baŋa-Wɛ laan mu pɛ Dɪ tɪntɔŋnɔ Zezi jonɪ paari dɪ zulə. Abam jaani wɔntɔ mu á pa ba gɔ-o. Pilatɪ dɛɛn bɔŋɪ sɪ o yag-o yɪ abam wɔ sɛ. ¹⁴ Zezi Krisi yɪ wɔpɔŋo tu mu dɪ cɪga tu. Abam nan vɪ-o, yɪ á daari á loori Pilatɪ sɪ o yagɪ nɔn-gɔrɔ mu o pa abam. ¹⁵ Abam na kɪ te tɪn, á gɔ wɔlɔ na yɪ ŋwɪa tu tɪn mu, yɪ Wɛ joori Dɪ bi-o Dɪ pa o yagɪ tɔbɔnɪ. Dɪbam yɪ maana tiinə dɪ brɪ nɔɔna cɪga kam kɔntɔ. ¹⁶ Kɔ yɪ Zezi Krisi yɪrɪ dam dɪm ŋwaani, dɪ dɪ na kɪ dɪ wɔ-dɪdɔba dɪd-o tɪn mu pɛ nɔɔnɔ wɔlɔ abam na nɛ yɪ á ye tɪn na dam. Kɔ yɪ o na kɪ o wɔ-dɪdɔba dɪ Zezi tɪn mu pɛ o na yazurə abam maama yigə nɪ.

¹⁷ A ko-biə-ba, abam dɪ á yigə tiinə bam na kɪ Zezi te tɪn, a ye nɪ abam ya yəri wɔŋo kɔlɔ á na kɪ tɪn mu. ¹⁸ Faŋa faŋa tɪn, Wɛ dɛɛn

pe DI nijonɔnə bam maama tɔɔli DI kwərə ba bri nɔɔna ni Krisi wum DI na tɔɔɔi tin maɔi si o yaari mu. Abam na ki-o te tin mu pe We taani dum suni di ki. ¹⁹ Kuntu ɔwaaɔi, nan lani-na á wuru á yagi kəm-balwaarɔ, si á daari á pipiri á taá tɔɔi We, si We wó yagi á lwarim DI ma ce abam. ²⁰ Kuntu tin, dí Yuutu Baɔa-We wó pa abam wuru taa zurə maɔa di maɔa, yi DI daari DI tɔɔi Krisi wum DI na maɔi DI kuri si DI pa abam tin. Wuntu mu yi Zezi. ²¹ O maɔi si o taa wu We-sɔɔɔ ni mu, si ku taa ve maɔa kalu We na wó fɔɔi DI kwe wənu maama tin, ni We na maɔi DI pa DI nijonɔnə bam tɔɔli DI kwərə faɔa faɔa te tin. ²² Ku yi nɔɔɔni Moyisi deen na tagi o wi: «Abam Yuutu Baɔa-We wó pa abam dwi tu didwa mu zaɔi o taa yi We nijonɔnu abam titari ni, ni DI na tɔɔi amu Moyisi te tin. Wuntu nan na tuə, abam maɔi si á se taani dilu maama o na wó ta o bri abam tin. ²³ Wulu maama nan na wu se kulɔ We nijonɔnu wum na wó bri tin, ba maɔi si ba li ku tu mu We nɔɔna bam wuni ba gu.» Mu kulɔ Moyisi deen na tagi tin. ²⁴ Ku na puli di Samuweli di balu maama na saɔi o kwaga tin, We nijonɔnə balu maama na tɔɔli We kwərə tin deen bri kulɔ na wó ki da yantu wuni tin mu. ²⁵ We kwərə kam DI deen na pe DI nijonɔnə bam si ba tɔɔli tin yi abam ɔwaaɔi mu. We ni dum DI deen na goni DI pa dibam nabaara bam tin di daa ta yi abam ɔwaaɔi mu. DI deen goni ni di Abraham DI wi: «Nmɔ dwi dum ɔwaaɔi amu wó ki lugu baɔa dwi tiinə maama lanyiranu.» ²⁶ Kuntu ɔwaaɔi Baɔa-We de yigə DI tɔɔi DI tintɔɔɔnɔ wum abam tee ni mu, si o ki abam lanyiranu di o na pa abam didwa didwa yagi á kəm-balwaarɔ tum.»

4

Ba na jaani Piyeeɔi di Zan te tin

¹ Piyeeɔi di Zan deen na wura ba ɔɔɔni kuntu don ba bri nɔɔna bam tin, Zwifə bam kaanum tiinə didaanu We-di-kamunu kum yiruna bam yigə tu wum di Sadustian tiinə badonnə ma zaɔi ba ba ba te. ² Ba bana tiini ya zaɔi di Piyeeɔi di Zan di ba na ɔɔɔni te ba wi, Zezi bi o yagi tɔɔni, yi kuntu bri ni twa di wó wani ba bi ba yagi tɔɔni tin. ³ Ba ma ja Piyeeɔi di Zan ba ki pɔuna digə ni. Tɔga na yi tin ɔwaaɔi, ba ma yagi-ba da si tɔga puuri. ⁴ Ku daari kɔɔɔ kum nɔɔna zanzan ma se taani dilu ba na ni tin, yi ba ki ba wu-didwa di Zezi. Balu na se tin kɔɔɔ kum deen yi nɔɔɔni nɔɔna murr-tinu (5.000).

⁵ Tɔga na puuri tin, Zwifə yigə tiinə bam di ba nakwa bam di ba cullu karanyina tiinə bam ma la daani Zeruzalem ni. ⁶ Ba ma jeeri didaanu Anni wulu na yi ba kaanum yuutu tin, di Kayifu di Zan di Alesandri, di balu na tɔɔi ba yi kaanum yuutu wum sɔɔɔ tiinə tin. ⁷ Ba ma pa Piyeeɔi di Zan ba ba zigi ba yigə ni. Ba ma bwe-ba ba wi: «Ku yi di beɔ dam mu, di wɔɔ yiri ɔwaaɔi mu, abam me á ki kuntu?»

⁸ We Joro kum laan ma ba Piyeeɔi te di dam. O ma leri-ba o wi: «Tɔ kum yigə tiinə di nakwa-ba, ⁹ abam zɔm na bwe dibam kulɔ taani tin, ku na yi dibam na zani kɔɔɔ kum yi ku na yazurə tin, ¹⁰ dí wó pa abam di Yistrayeli dwi tiinə bam maama lwaru ku na ki te. Á taá ye ni Nazareti tu Zezi Krisi yiri dam ɔwaaɔi mu pe nɔɔnɔ wuntu na yazurə, yi o laan ba o zigi abam yigə ni. Abam nan pagu Zezi Krisi tɔɔn-dagara baɔa ni á gu, yi We joori DI bi-o DI pa o yagi tɔɔni. ¹¹ Wuntu mu yi wulu We tɔɔɔ kum na maɔi ku ta o taani ni:

«Kandwe dilu abam lwara bam na vin tin laan mu joori di ba di ji kandwe dilu na paɔ sɔɔɔ kum dana tin.»

¹² Yiri didon daa təri lugu baɔa ni We na pe nabiinə si di wani di pa ba na vrim. Ku na dai Zezi Krisi yiranu mu wai o vri nɔɔna o yaga.»

¹³ Zwifə nakwa bam na ne Piyɛɛri di Zan na jigi baari di ba na ŋoonu te tun, ku ma ki-ba yəu di ba na yi noona balu na yəri kulukulu yi ba dai yi-puri-nyina tun ŋwaanu. Ba ma lwaru ni bantɔ deen togi ba wu di Zezi mu. ¹⁴ Ba na ne koro kum na zigi Piyɛɛri di Zan tee ni yi ku jigi yazurə tun, ba maa waru kulukulu si ba daa ta. ¹⁵ Ba ma ta di ba ba wi, ba nunji da ba taanu dim jəgə kam ni si ba daari. Ba laan maa wura ba bwe daanu, si ba nii ba na wu ki te tun. ¹⁶ Ba ma bwe daanu ba wi: «Dí nan wu ki noona bantɔ ta mu? Noona balu maama na zuru Zeruzalem ni tun lwaru ni bantɔ mu ki wo-kinkagili dim kuntu. Dí daa bá wanu dí ta ni vwan. ¹⁷ Dí nan na lagɔ si kəm duntu yi jagi di vu yigə tun, dí maŋi si dí kaanu noona bam mu, si ba daa yi ŋoonu Zezi woŋo di noon-noonu.»

¹⁸ Ba laan ma joori ba bəŋi-ba, yi ba zu. Ba ma ta di ba ba wi, ba ba jigi cwəŋə si ba daa ŋoonu Zezi woŋo, naa si ba taa bri noona di wuntu yiri. ¹⁹ Piyɛɛri di Zan ma ləri-ba ba wi: «Abam titi buŋi-na á nii. Koo mu lana We yigə ni? Ku maŋi si dí se abam dí dwəni Baŋa-We na? ²⁰ Dɔbam nan bá wanu dí yagi kulɔ dí na ne yi dí kwəri dí ni tun ŋwana.»

²¹ Zwifə nakwa bam laan ma fogi ba kaanu-ba zanzan, yi ba daari ba yagi-ba ba pa ba viiri. Ba deen wu ne kulɔ kum ba na wu vani ba zwa ku baŋa ni tun, beŋwaanu tu kum noona maama tiini ba zuli We di woŋo kulɔ na ki tun. ²² Beŋwaanu noonu wulu wo-kinkagili dim na ki o baŋa ni yi o na yazurə tun dwe bina finna o ya na yi koro.

Zezi karabiə bam na tuŋi di We Joro dam te tun

²³ Ba na yagi Piyɛɛri di Zan kuntu tun, ba ma joori ba vu ba kogo kum te. Ba ma ta di ba Zwifə kaanum yigə tiinə bam di ba tu kum nakwa bam na tagi kulɔ tun. ²⁴ Ba na ni kuntu tun, ba maama ma wəli daanu

ba waru We yi ba wi: «Yuutu Baŋa-We, nmu mu ki weyuu di tiga baŋa di na-fara di wənu tɔlu maama na zuru ti wunu tun. ²⁵ Dí nabaaru Davidi deen mu yi nmu tintuŋu. Nmu deen ma pa n Joro kum pa o ta nmu kwərə kam o wi:

«Bee mu yi lugu baŋa tiinə dwi təri təri bana zanɔ yi ba buŋi wubuŋ-yoɔru?»

²⁶ Ba pwa bam ti ba yigə si ba ki jara.

Ba yum tiinə di ma la daanu si ba ki jara didaanu Baŋa-We di Krisi wum Di na tuŋi tun.»

²⁷ Ku sunu ku ki kuntu mu. Tu kuntu ni mu Erɔdi di Ponsi Pilati jəni daanu di Yisurayeli tiinə di dwige tiinə, si ba ja di nmu tintuŋ-ŋum Zezi wulu nmu na kuri tun. ²⁸ Ba na bwe daanu kuntu tun, ba ki ku maŋi di nmu na maŋi n li wubuŋa di n dam dim si kulɔ wu ki tun mu. ²⁹ Dí Yuutu We, nii ba na lagɔ ba yaari dɔbam te tun! Dɔbam nan yi nmu tintuŋna mu. Nan pa dɔbam dam, si dí wanu dí taá tooli nmu kwərə kam di baari. ³⁰ Nan twi n ji-dia kam n pa noona taa nai yazurə, si n pa wo-kinkagila di wənu tɔlu na bri n dam tun taa ki nmu tintuŋ-ŋum Zezi yiri dim ŋwaanu.»

³¹ Ba na waru We ba ti tun, jəgə kam ba na lagɔ daanu me tun ma sisinə. We Joro kum laan ma ba ba maama te di dam, yi ba ŋoonu We kwərə kam di baari.

³² Zezi karabiə bam kogo kum maama wubuŋa di ba ŋwɔa maama deen yi bidwi mu. Ba wuluwulu wu tagi ni wum yiranu mu te o wənu. Wənu tɔlu ba na jigi tun yi ba maama nyum mu. ³³ Zezi tintuŋna bam maa jigi dam kamunu, yi ba fogi ba bri dí Yuutu Zezi ciga kam ni o sunu o bi o yagi tɔnu. We ma zəni ba maama di Di zaanu dim lanyiranu. ³⁴ Noon-noonu təri ba kogo kum wunu o na yi yinigə tu. Balu na jigi kari naa sam tun yəni ba yəgi-ti mu, ³⁵ yi ba daari ba kwe səbu kum ba ja ba ba pa Zezi tintuŋna bam. Ba laan ma maŋi

səbu kum ba pa daani, ku manɔ di wulɔ maama na lagɔ zənə te tɪn.

³⁶ Kuntu, Zuzefu wulɔ ba na maa bə ni Banabasi, ku kuri mu kwia tu, yi o yi Leviti tu wulɔ na nunɔ Sipri tɪn, ³⁷ o deen yəgi o kara yi o kwe səbu kum o pa Zezi tintuŋna bam.

5

Ananiya di Safira

¹ Ku daari noonu wudon deen mu wura, o yiri mu Ananiya, o kaani yiri mu Safira. Noonu wum ma kwe ba kara o yəgi. ² O ma twəri səbu kum wuni si o ta jiga, yi o kaani di ye ku ni ni. O laan ma kwe kulɔ na daari tɪn o ja vu o pa Zezi tintuŋna bam. ³ O na ki kuntu tɪn, Piyeri ma ta did-o o wi: «Ananiya, bɛɛ mu ki yi nmu pa sutaani wani nmu kuntu don, yi n fɔ vwan di We Joro kum di nmu na twəri kara kam səbu kum wuni si n ta n jigi tɪn? ⁴ Manja kam nmu ta na wu yəgi kara kam tɪn, ka ya yi nmu nyim mu. Nmu nan na kwe n yəgi tɪn, səbu kum ta yi nmu nyim mu. Bɛɛwaani mu n bɔɔɔ n wu ni, yi nmu ki kəm dim kuntu? Nmu na fɔɔɔ vwan kuntu tɪn, n fɔɔɔ n pa We mu, si ku dai nabiinə.»

⁵ Ananiya na ni kuntu tɪn, o ma tu tɪga ni o ti. Ku deen ma pa fɔɔɔɔ ja balɔ maama na lwarɔ ku ni ni tɪn. ⁶ Non-dɔnnu ma zanɔ ba vu ba pri tu wum ba ja nunɔ ba ki.

⁷ Ku na ke ni luu titɔ te tɪn, o kaani wum di daa ma ba o zu Piyeri-ba te. O ma daa ta wu lwarɔ kulɔ na ki tɪn. ⁸ Piyeri ma ta did-o o wi: «Ta n bri-ni, mu səbu kulɔ maama nmu di n barɔ wum na jonɔ á kara kam ŋwaani tɪn na?» O ma sɛ o wi: «ɛɛn, ku maama mu kuntu.»

⁹ Piyeri laan ma bwe-o o wi: «Bɛɛwaani mu nmu di n barɔ wum ki ni daani si á manɔ Yuutu Banja-We Joro kum á nii? Noona balɔ na kwe n barɔ wum ba ki tɪn ta zigɔ digə kam ni ni lele kuntu. Ba nan wu zanɔ nmu di ba ja nunɔ.» ¹⁰ O na tagɔ kuntu o ti tɪn, bidwi banja ni mu kaani wum tu tɪga ni Piyeri yigə ni

o ti. Non-dɔnnu tɪm ma ba ti yi di o tɪga. Ba ma kwe-o ba ja nunɔ ba ki o barɔ wum tikəri ni.

¹¹ Fɔɔɔɔ deen ma ja Zezi kɔɔɔ kum di noona balɔ maama di na ni kulɔ na ki tɪn.

¹² We deen pɛ Zezi tintuŋna bam ki wənu tɪlɔ na bri Di dam tɪn di wo-kinkagɔla zanzan noona titari ni. Zezi noona bam maama deen yəni ba jeeri daani di wubɔɔɔ-didwi mu fanja fanja Pɛ Salomon kunkolo kum ni. ¹³ Balɔ na dai ba kɔɔɔ kum wu noona tɪn, ba wulɔwulɔ wu de o wəli ba wuni. Ku daari tu kum noona bam maama ma tee Zezi noona bam. ¹⁴ Baara di kaana zanzan deen tu ba ki ba wu-didwa di di Yuutu Zezi. Ba ma toɔɔ ba wəli o kɔɔɔ kum wuni. ¹⁵ Zezi noona bam na yi kuntu tɪn, noona maa zanɔ yawuna ba nunɔ ba tinɔ cwe niə ni. Ba deen tinɔ-ba sari di gungwəlu banja ni mu, si Piyeri na maa toɔɔ da o kea, si o luluɔu kum má wani ku toɔɔ ba badonnə banja. ¹⁶ Noona zanzan maa yəni ba nunɔ Zeruzalem sa-tɪni dim maama wuni ba jaani yawuna di balɔ ciciri na jigi-ba si yaari tɪn ba tui, yi ba maama ne yazurə.

Ba na jigi Zezi tintuŋna bam ba yaari te tɪn

¹⁷ Zwifə bam kaanum yuutu wum di o noona bam maama na toɔɔɔ ba yi Sadustan tiinə kɔɔɔ kum wu noona tɪn deen ma na kulɔ na ki tɪn. Ba maa tiini ba jigi wu-guru di Zezi tintuŋna bam. ¹⁸ Ba laan ma zanɔ ba ja-ba ba ja vu ba ki puina digə ni. ¹⁹ Tɪga na yi tɪn, Banja-We maleka ma ba ka puɔɔ puina digə kam niə yam, yi ka pa Zezi tintuŋna bam nunɔ. Ka ma ta di ba ka wi: ²⁰ «Ve-na á zu We-di-kamunu kum, si á taá bri noona bam We ŋwi-dɔɔɔ kam na yi te tɪn maama.» ²¹ Ba ma sɛ We maleka kam ni. Tɪga na puɔɔɔ tituti tɪn, ba ma vu ba zu We-di-kamunu kum ba wura ba bri noona bam.

Kaanum yuutu wum di o noona bam laan ma bəɔɔ Zwifə sariya-dirə nakwa di Zwifə nakwa bam kɔɔɔ

kum maama si ba kikili daani. Ba ma daari ba tuni noona si ba vu ba li Zezi tuntunna bam piina dige kam ni ba ja ba ba pa-ba. ²² Ba noona bam na yi da tun, mu ba wu ne Zezi tuntunna bam piina dige kam ni. Ba ma joori ba vu Zwifə nakwa bam te yi ba wi: ²³ «Dí na yi da tun, piina dige kam niə yam pi mu lanyirani. Noona balu na wura ba yira si piina bam yi lu tun maa zigi da. Dí nan na puri dige kam tun, dí wu ne noon-noonu ka wuni.»

²⁴ We-di-kamunu kum yirina bam yige tu wum didaani kaanum yige tiine bam na ni kontu tun, ba wubuna vugimi daani yi ba yeri kulɔ na ki Zezi tuntunna bam tun. ²⁵ Noonu wodon laan ma ba o zu ba na wu me tun o ta di ba o wi: «Nii-na, noona balu abam ya na jaani á ki piina dige kam ni tun, bam mu wu We-di-kamunu kum wuni ba zigi da ba bri noona.»

²⁶ Yirina bam yige tu wum na ni kontu tun, o di o noona bam ma joori ba vu ba ja Zezi tuntunna bam ba ba. Ba daa wu jaani-ba di dam, bejwaani ba kwari fubni si noona bam wu duli-ba di kandwa.

²⁷ Ba laan ma pa ba zu ba zigi saruya-dirə nakwa bam yige ni. Kaanum yuutu wum laan ma bwe-ba o wi: ²⁸ «Bejwaani mu á ki kontu? Dibam manji dí kaani abam si á daa yi taá bri noona di yiri duntu. Nii abam na ki te. Á pe abam zaasum dum yirani mu jagi Zeruzalem maama wuni, yi á ta lagi si wuntu caa kum togi dibam.»

²⁹ Piyeri di o donnə tuntunna bam ma leri ba wi: «Dibam manji si dí se We ni mu ku dwani nabiine ni. ³⁰ Zezi wulu abam na jaani á pa tsoon-dagara banja ni á gu tun, Banja-We dila dibam nabaara bam na togi tun mu pe o bi o yagi tsoni. ³¹ Ku yi wuntu mu Banja-We zəŋ-o DI jəni DI jazum ni, si o taa yi dibam Pe di dí Vurnu, si o pa Yisrayeli tiine na cwəŋə ba ləni ba wuru, si We laan yagi ba lwarim DI ma ce-ba.

³² Dibam di We Joro kulɔ We na pe balu maama na se DI ni tun yi ciga kantu maana tiine.»

³³ Zwifə nakwa bam na ni Zezi tuntunna bam na te kulɔ tun, ba bana ma tiini ya zani di ba, yi ba lagi si ba gu-ba. ³⁴ Saruya-dirə nakwa bam didu ma zani ba titari ni, o yiri mu Gamalyeli. O yi Farizian tu yi o ta yi We cullu tum karanyin-kamunu. Noona maama maa pa-o zule. O na zani ba kogɔ kum wuni tun, o maa wi, ba ja Zezi tuntunna bam ba nuni pooni si ba cegi fun. ³⁵ O ma daari o ta di saruya-dirə nakwa bam o wi: «Yisrayeli tiine-ba, á cu-na á titi di á na bunsi si á ki noona bantu te tun. ³⁶ Ku ta wu daani noonu wodon mu zani dibam lugu ni, o yiri mu Tudasi. O maa pai o yi non-kamunu yi noona zanzan deen togi o kwaga, ba yi nuneeni noona biə-yana (400) te. Ba deen gu-o mu yi o karabiə bam jagi da yige ni. Noon-noonu daa wu daari. ³⁷ Kuntu kwaga ni Galile tu wodon di daa ma zani o yiri mu Zudas. Manja kam ba deen na wura ba gari dí lugu kum non-biə tun, mu o zani o la kogɔ o ki o kwaga ni. Ba ma gu wuntu di. O di kwaga noona bam maama ma jagi da yige ni. ³⁸ Kuntu njwaani mu a lagi a ta abam si á yi zani á ki noona bantu kulukulu. Yagi-na-ba, bejwaani ba wubuna yam di ba tutunja yam maama na yi nabiine nyum mu, yaá ba ya ji kafe mu. ³⁹ Ku nan na yi We nyum mu, abam ba wani á ci-ba. Yiri-na á titi si á yi ba á ja di Banja-We.»

Gamalyeli na tagi kuntu o ti tun, ba ma se o taani dim. ⁴⁰ Ba ma beji Zezi tuntunna bam si ba joori ba zu ba te. Ba ma magi-ba di balaara, yi ba daari ba kaani-ba si ba daa yi nonu kulukulu di Zezi yiri. Ba laan ma yagi-ba yi ba viiri.

⁴¹ Zezi tuntunna bam ma nuni saruya-dirə nakwa bam tee ni, yi ba jigi wopolo lanyirani di ba na manji si ba na yaara Zezi yiri njwaani tun. ⁴² De maama ba maa yəni ba jeeri

daani We-di-kamunu kum wɔni, yi ba daari ba tɔli sam ba bri noona We ciga kam. Ba ma tɔli We kwɛr-ywɛnɛ kam, ni Zezi mu yi Krisi wɔm We na tɔni tɔn.

6

Ba na li noona barpe tituŋa yam nwaani te tin

¹ Maŋa kam kuntu ni Zezi karabiɛ bam kɔgɔ kum maa wɔra ku pulɛ zanzan. Ba kɔgɔ kum wɔni Zwifɛ balu na yi vɛrɛ yi ba nooni Greki tiinɛ taani dum tin maa jigi balu na nooni ba titi Zwifɛ taani dum tin ba pɔna, di ba na ba pai ba kadɛnɛ kulɔ na maŋi si ba pa-ba ba ni-wɔdiu nwaani de maama tin. ² Zezi tintuŋa fugɛ-bale bam ma bɛni ba kɔgɔ kum maama ba ki daani, yi ba ta ba wɔ: «Ku wɔ maŋi si dibam yagi We taani dum zaasim, si di daari di taá maŋi wɔdiiru. ³ Di ko-biɛ-ba, á maŋi si á li noona barpe mu á wɔni, si di pa ba taa nii wɛnu tintu baŋa ni. Ba nan maŋi si ba taa yi noona balu noona maama na ye ni ba yi non-nɔna yi We Joro kum wɔ ba tee ni lanyiranu yi ba jigi wɔbɔn-nɔna tin. ⁴ Si dibam di daari di kwaanu di nii We warim di Di taani dum zaasim baŋa ni.»

⁵ Ba na tagi kuntu tin, ku ma poli ba kɔgɔ kum maama wɔ. Ba ma kuri noonu wɔdon, o yiri mu Etiyeni. Wuntu jigi wɔ-dɔba di Zezi yi We Joro kum wɔ o tee ni. Ba ma wɛli Filipi di Prokori di Nikano di Timon di Pamuna di Nikola wɔlu na nunji Antioxi, o yi dwi-ge tu yi o ba o tɔgi cullu tɔlu We na pe dibam Zwifɛ bam tin. ⁶ Ba ma li-ba ba ja vu ba zigɛ Zezi tintuŋa bam yigɛ ni. Ba ma warɛ We ba pa-ba yi ba danɛ ba ja ba baŋa ni.

⁷ We kwɛrɛ kam deen ma fɔgi ka jagɛ ka ve yigɛ yi noona se-ka. Zezi karabiɛ bam kɔgɔ kum maa pulɛ zanzan Zeruzalem ni. Zwifɛ kaanum tiinɛ zanzan di deen ma ba ba se Zezi ciga kam.

Ba na jaani Etiyeni te tin

⁸ Etiyeni deen yi noonu wɔlu We na pe-o zaani di dam zanzan tin. O maa tiini o ki wo-kɔnkagula di wɛnu tɔlu na bri We dam tin noona titari ni. ⁹ Noona badonnɛ maa zaŋi ba magɛ kantɔgɔ did-o. Bantu nunji Zwifɛ kɔgɔ kulɔ ya na yi gambe yi ba laan ba ba te ba titi tin wɔni mu. Ba deen nunji Sireeni di Alesandri mu. Ba ma tɔgi ba wɛli di Zwifɛ badaara na nunji Silisi di Azi tin. ¹⁰ Ba na magɛ kantɔgɔ did-o tin, o ma nooni di bɔnim dam ni We Joro kum na pe-o te tin, ku pa ba daa warɛ o taani ba lɛri. ¹¹ Ba laan ma nunji ba ki ni didaani noona badonnɛ, si ba fɔ vwan ba ta wɔ: «Dibam ni noonu wuntu na nooni o twɛ Moyisi di We.»

¹² Ba ma pa tu kum noona di ba nakwa bam di ba cullu karanyina tiinɛ bam bana zaŋi, yi ba ja Etiyeni ba ja vu ba sarɛya-dirɛ nakwa bam yigɛ si ba di o taani. ¹³ Ba ma pa noona badonnɛ zu ba fɔ vwan ba pa-o, yi ba ta ba wɔ: «Maŋa maama noonu wuntu sunu o nooni ta-balwaarɔ mu o pai dibam We-di-kamunu kum di We cullu tɔlu Di na ki Moyisi jɔŋa ni dibam nwaani tin. ¹⁴ Di ma ni o na tagi o wɔ, Nazareti tu Zezi mu wɔ ba o cɔgi We-di-kamunu kum, yi o pipiri mu kulɔ maama Moyisi deen na bri di nabaara si di taá tɔgi tin.»

¹⁵ Zwifɛ nakwa balu maama na je da tin laan maa yɔri ba nii Etiyeni cɔon. Ba ma nii ba na o yibiyɛ na lɛni ni maleka yibiyɛ te.

7

Etiyeni na tɔli o kwɛrɛ te tin

¹ Zwifɛ kaanum yuutu wɔm ma zaŋi o bwe Etiyeni o wɔ: «Wɛnu tɔlu ba na tagi ba pa nmu tin yi ciga mu naa vwan mu?»

² Etiyeni laan ma lɛri o wɔ: «A kwɛ-ba di a ko-biɛ-ba, cɛgi-na amu na lagɛ a ta wɔnɔ kulɔ tin. Faŋa faŋa tin Paari-Zulɛ Tu Baŋa-We mu tu dibam nabaaru Abraham te. Kantu

maŋa kam nɪ, Abraham dɛɛn ta zɔvri Mesopotami nɪ mʊ. O daa ta wʊ ve sɪ o taa zɔvri Aaran nɪ. ³ Wɛ dɛɛn ma ta dɪd-o DI wɪ: <Yagɪ n tɪtɪ tɪv kʊm dɪ n sɔŋɔ tiinɛ, sɪ n daari n yu tɪv kʊlʊ amʊ na wʊ brɪ nmʊ tɪn.>

⁴ O ma sɪnɪ o zaŋɪ o nuŋɪ Kalɪdɪan tiinɛ tɪv kʊm nɪ o vu o yi Aaran o zɔvri da. O na wʊ dɛɛn tɪn, o ko ma tɪ. Wɛ ma pa o daa nuŋɪ o fɔvri o vu o yi tɪv kʊntʊ abam na zɔvri zɪm tɪn. ⁵ Wɛ nan wʊ pɛ Abraham tɪga yo seeni sɪ o taa te, dɪ funfɪn dɪ. Wɛ dɛɛn goni ni mʊ dɪd-o DI wɪ, wʊm wʊ pa-o tɪga kantʊ sɪ o taa te, yɪ o na tɪgɪ o daari, sɪ o dwi tiinɛ ta ta te-ka. Wɛ na goni DI ni dɪm tɪn, Abraham ta ba jɪgɪ bu. ⁶ Mʊ Wɛ na tagɪ kʊlʊ dɪd-o tɪn mʊ tɪntʊ: <Abraham, nmʊ dwi tiinɛ wʊ vu ba taa zɔvri tʊ-gaa nɪ. Baá ta yɪ gambɛ mʊ tɪv kʊm kʊntʊ nɪ, yɪ nɔɔna wʊ bɛɛsɪ-ba taan bɪna biɛ-yana (400).>

⁷ Amʊ Wɛ nan wʊ di balʊ na fɪ-ba sɪ ba tʊŋɪ gambɛɛm tɪtɔŋa tɪn taanɪ sɪ ba na cam. Kʊntʊ kwaga nɪ, ba laan wʊ nuŋɪ tɪv kʊm kʊntʊ nɪ ba ba, ba taa zuli amʊ jɔgɔ kantʊ nɪ.>

⁸ Baŋa-Wɛ ma daari DI go ni DI pa Abraham DI wɪ, Abraham dwi tiinɛ taa goni ba bɛkɛri sɪ kʊ brɪ nɪ ba sɛ DI ni. Kʊntʊ, Abraham na lʊgɪ Yizakɪ tɪn, da nana dɛ nɪ o ma go-o. Yizakɪ dɪ dɛɛn ma ba o lʊ Zakɔbɪ, o dɪ ma go-o. Zakɔbɪ ma lʊ dɪ nabaara fugɔ-bale bam yɪ o go-ba dɪ.

⁹ Nabaara bam dɪdʊa yɪrɪ mʊ Zʊzɛfʊ. O cʊrrʊ tɪm dɛɛn maa jɪgɪ wʊ-gʊrʊ dɪd-o. Kʊntʊ ŋwaanɪ mʊ ba jaan-o ba yɔgɪ ba pa o vu Ezipi sɪ o taa yɪ gamba. Wɛ ta maa wʊra dɪd-o. ¹⁰ DI ma pa o nuŋɪ cam maama wʊnɪ dɪ yazurɛ. Zʊzɛfʊ na tu o zɪgɪ Ezipi pa-farʊ wʊm yɪgɔ nɪ tɪn, Wɛ pɛ-o wʊbʊŋ-ŋʊna yɪ pɛ wʊm yɪ su Zʊzɛfʊ lanyɪranɪ. Pɛ wʊm ma pa o ji o sɔŋɔ kʊm tu dɪ Ezipi tɪv kʊm maama yuutu.

¹¹ Kana dɛɛn ma ba ka wʊ Ezipi dɪ Kanaan tɪnɪ dɪm maama nɪ. Kʊ ma tiini kʊ cɛ ba yɪra nɪ. Dɪ nabaara bam maa warɪ sɪ ba na wʊdiu ba di.

¹² Zakɔbɪ dɛɛn ma ni nɪ wʊdiu wʊ

Ezipi nɪ. O ma tʊŋɪ dɪ nabaara bam sɪ ba vu ba yɔgɪ. ¹³ Kʊntʊ kwaga nɪ ba daa ma joori ba vu ba kɪ bile. Zʊzɛfʊ laan ma pa o cʊrrʊ tɪm lwar-o. Ezipi pa-farʊ wʊm dɪ laan ma ba o lwarɪ Zʊzɛfʊ dwi dɪm na nuŋɪ mɛ tɪn. ¹⁴ Zʊzɛfʊ ma daari o tʊŋɪ ni o pa o ko Zakɔbɪ, sɪ o dɪ o sɔŋɔ tiinɛ bam maama ba o te Ezipi nɪ. Ba maama dɛɛn yɪ nɔɔna fusɪrɛ-banu mʊ (75). ¹⁵ Zakɔbɪ ma sɪnɪ o zaŋɪ o vu Ezipi. Dɛɛn mʊ wʊntʊ tɪga. Dɪbam nabaara bam dɪ ma ba ba tɪ. ¹⁶ Ba ma ja ba yɪra yam ba joori ba vu Sisɪm ba kɪ-ba yibeeli dɪlʊ Abraham na yɔgɪ dɪ sɛbʊ Emori biɛ bam tee nɪ tɪn nɪ.

¹⁷ Maŋa kam ma tʊɛ sɪ Baŋa-Wɛ sɪnɪ DI kɪ kʊlʊ DI dɛɛn na goni ni dɪ Abraham tɪn. Maŋa kam kʊntʊ nɪ dɪbam nɔɔna balʊ na wʊ Ezipi nɪ tɪn maa tiini ba wʊra ba puli zanzan. ¹⁸ Pa-farʊ wʊdɔŋ dɪ daa ma zaŋɪ sɪ o taa te Ezipi. O maa yɔri Zʊzɛfʊ ni nɪ. ¹⁹ O dɛɛn maa jɪgɪ dɪbam nabaara bam o bɛɛsa. O dɛɛn kɪ swan mʊ o fɪ-ba sɪ ba kwe ba bu-sɪsɪn ba jaanɪ ba ve ba yaga, sɪ ba taa tʊa.

²⁰ Kantʊ maŋa kam nɪ mʊ ba lʊgɪ Moyisi. O dɛɛn maa yɪ bu-ŋʊm Wɛ yibiyɛ nɪ. Ba maa jɪg-o ba kɔna o ko sɔŋɔ nɪ canɪ sɪtɔ. ²¹ Ba laan ma ja-o ba nuŋɪ ba vu ba yagɪ. Pa-farʊ wʊm bukɔ ma kwe-o o jɪgɪ o niɛ, nɪ o yɪ o tɪtɪ bu mʊ te. ²² Ba ma brɪ Moyisi Ezipi tiinɛ yɪ-pʊrʊ kʊm maama. O ma ji nɔn-babɪa o ni-taanɪ dɪ o kɛm maama baŋa nɪ.

²³ Moyisi dɛɛn na yɪ bɪna fiinna tɪn, o ma lɪ wʊbʊŋa sɪ o vu o nii o ko-biɛ Yisɪrayɛlɪ tiinɛ bam na yɪ te. ²⁴ O na ve tɪn, o ma na Ezipi tu wʊdɔŋ na jɪgɪ Yisɪrayɛlɪ tu o maga. Moyisi ma vu sɪ o wɛli o tɪtɪ dwi tu wʊm jara yam wʊnɪ. O ma magɪ Ezipi tu wʊm o gʊ. ²⁵ O dɛɛn ya bʊŋɪ nɪ o tɪtɪ dwi tiinɛ bam wʊ lwarɪ nɪ Wɛ lagɪ DI pa wʊntʊ mʊ jɔŋɪ-ba Ezipi tiinɛ bam jɪŋa nɪ o yagɪ. Ba nan wʊ lwarɪ. ²⁶ Tɪga na pʊvri tɪn, o daa ma na Yisɪrayɛlɪ tiinɛ bale na jɪgɪ daanɪ. O ma kwaanɪ sɪ o lo-ba, yɪ o ta dɪ ba

o wɔ: <A ko-biə-ba, abam yi cɔrru mu daani. Bɛɛ mu ki yi abam daa jigi daani?> ²⁷ O na tagi di ba kuntu tin, mu wɔɔ wɔm na dana tin ma yigi Moyisi o yagi daa ni, yi o daari o bwe Moyisi o wɔ: <Wɔɔ mu pɛ nmɔ ni si n ta n yi dɔbam yuutu si n daari n ŋɔɔni dɔbam taani?> ²⁸ Nmɔ lagɔ si n gɔ amɔ di mu, ni n diin na gɔ Ezipi tu wɔm te tin na?>

²⁹ Moyisi na ni kuntu tin, o laan ma duri o nunji Ezipi ni o vu o zɔɔri Madɔan tɔɔ ni. Dáani mu o di kaani yi ba lɔ biə bale.

³⁰ Bina finna dɛɛn na kɛ tin, Wɛ maleka ma ba Moyisi te kagɔa wɔni Sinayi piu kɔm tɔkɛri ni. O ma na min-vɔgɔ na jigi puɔu ku di, yi maleka kam wɔ mini dɔm wɔni.

³¹ Moyisi yira ma sɔɔri di o na nɛ kɔɔ tin. O ma fɔɔri o yi mini dɔm te si o nii. O laan ma ni Baŋa-Wɛ kwɛrɛ na ŋɔɔni did-o ka wɔ: ³² <Amɔ yi nmɔ nabaara bam Baŋa-Wɛ. Amɔ mu yi Abraham Baŋa-Wɛ, di Yizaki di Zakɔbi Baŋa-Wɛ.> Moyisi yira maa sai, yi o daa warɔ o nii. ³³ Baŋa-Wɛ ma ta did-o DI wɔ: <Li n natra yam, si jɛgɛ kalɔ nmɔ na zigi da tin yi amɔ titi jɛgɛ mu.> ³⁴ Wɛ daa ma ta DI wɔ: <A nɛ a nɔɔna bam na wɔ Ezipi ni ba yaara te tin, yi a kwɛri a ni ba na kɔni te tin. Amɔ nan tu si a jɔni-ba mu a yagi. Kuntu tin, a lagɔ a tɔni nmɔ si n joori n vu Ezipi.> »

³⁵ Etiyɛni ta ma ta o wɔ: «Moyisi dɛɛn yi wɔɔ Yisɔrayɛlɔ tiinɛ bam na vi-o tin. Ba dɛɛn bwe-o ba wɔ: <Wɔɔ mu pɛ nmɔ ni, si n ta n yi dɔbam yuutu si n daari n ŋɔɔni dɔbam taani?> Moyisi wɔntɔ mu Wɛ tɔni si o vu o taa te DI nɔɔna bam, si o daari o jɔni-ba o yagi. Wɛ ma tɔni DI maleka, yi ka nunji o yigɛ ni puɔu wɔni ka bri-o kuntu maama.

³⁶ Moyisi dɛɛn ma ki wo-kɔnkagɔla di wɛɛnu tɔɔ na bri Wɛ dam tin Ezipi ni, yi o wani o ja nɔɔna bam o nunji. Ba ma tɔgi nɔnɔ-sɔnɔ kɔm ba bɛ, yi ba daari ba beeri kagɔa kam wɔni taan bina finna, yi Moyisi dɛɛn ta ki wo-kɔnkagɔla zanzan ba tee ni.

³⁷ Moyisi daa ta mu yi wɔɔ na tagi

di Yisɔrayɛlɔ tiinɛ bam o wɔ: <Wɛ wɔ pa abam dwi tu didɔa zaɔi o taa yi Wɛ nijɔnɔ abam titari ni, ni DI na tɔni amɔ Moyisi te tin.>

³⁸ Moyisi mu yi wɔɔ dɛɛn na wɔra di Yisɔrayɛlɔ tiinɛ kɔgɔ kɔm kagɔa kam wɔni tin, yi o wɔra didaani dɔbam nabaara bam, di maleka kalɔ na ŋɔɔni did-o Sinayi piu kɔm yuu ni tin. Wɔntɔ mu jɔni Wɛ bitari sɔɔ na pai ŋwɔa tin o pa dɔbam.

³⁹ Di kuntu maama, di nabaara bam dɛɛn ba lagɔ si ba sɛ Moyisi ni. Ba ma vi-o, yi ba daari ba bɔni si ba joori ba vu Ezipi. ⁴⁰ Ba ma ta di Aaron ba wɔ: <Mɔ jwɛnɛ n pa dɔbam si ya taa tɔgi di yigɛ, si Moyisi wɔɔ na jaani dɔbam o nunji Ezipi ni tin, di yɛri wɔnɔ kɔɔ na ki-o tin.>

⁴¹ Maŋa kam kuntu ni ba ma sɔni ba mɔ kamɔgɔ ku nyi di nɔa, yi ba pa ku yi ba jwɛni. Ba maa jigi-di ba kaana. Ba ma daari ba ki wɔpolo di ba titi na mɛ ba jia ba ma mɔ kɔɔ tin. ⁴² Ba na kaani jwɛni dɔm kuntu tin, Wɛ ma pipiri DI kwaga DI ya-ba. DI ma yagi-ba si ba taa zuli calɔwɔ sɔɔ na wɔ weyuu ni tin. Ku ki nɔnɛni ku na maŋi ku puɔni Wɛ nijɔnɔ bam tɔnɔ kɔm wɔni ku wɔ:

<Abam Yisɔrayɛlɔ dwi tiinɛ-ba, á dɛɛn na gɔ vara á ma kaani jwɛnɛ kagɔa kam wɔni bina finna tin,

ku dai amɔ mu á kaani á pa kuntu.

⁴³ Ku nan yi Moloki jwɛni dɔm vwe mu abam dɛɛn zɔni,

didaaɔni calɔɔa kalɔ na yi abam jwɛni Rifani tin.

Tɔntɔ maama nan yi kamwarɔ tɔɔ á na ki si á taá zuli-ti mu.

Kuntu ŋwaani amɔ wɔ pa nɔɔna zɔli abam

ba ja vu ba gaali Babilɔni na wɔ mɛ tin.>

⁴⁴ Dɔbam nabaara bam na beeri kagɔa kam wɔni tin, ba dɛɛn jigi Wɛ vwe dɔɔ na bri ni Wɛ wɔ ba tee ni tin mu. Wɛ dɛɛn bri Moyisi o na wɔ ki te si o ma pu vwe dɔm tin. Ba dɛɛn sɔni ba ki-di ni Wɛ na bri si ba ki te tin mu. ⁴⁵ Ku kwaga

seeni tɪn, dɪbam nabaara bam mu jɔŋi vwe dɪm ba kwə tee ni ba zɪŋi-di ba ja tɔgi Zozwe kwaga. Ba ma vu ba wanɪ tɪni dɪlɔ Wɛ na lagɪ DI pa-ba sɪ ba taa zɔvri da tɪn. Wɛ dɛɛn zɛli je sɪm nɔɔna bam DI yagi ba yigə ni. Vwe dɪm maa wɔra taan, ku ba ku yi Davidi na zanɪ o ji pɛ manja kalɔ tɪn. ⁴⁶ Wɛ wɔ ma poli di Davidi, yi o loori Wɛ sɪ DI pa-o cwəŋə sɪ o lo digə o ma ləni vwe dɪm yuu ni, sɪ Wɛ taa zɔvri da sɪ DI taa wɔ Zakɔbi dwi tiinə bam tee ni. ⁴⁷ Ku nan yi Davidi bu Salɔmɔn mu logɪ digə kam o pa Wɛ.

⁴⁸ Baŋa-Wɛ dɪlɔ na yi kamunu tɪn nan ba zɔvra di sɪlɔ nabiinə na logɪ tɪn wɔni. Wɛ nijɔŋnu didɔa dɛɛn mu tagɪ o wɪ:

⁴⁹ <Yuutu Baŋa-Wɛ wɪ:

Weyuu mu yi amɔ jəŋə je,
ku daari tɪga baŋa maa yi amɔ nɛ
cwiim je.

Digə kɔɔ dwi mu abam wɔ wanɪ á lo
á pa amɔ?

Jəgə kɔɔ mu amɔ wɔ vu a pəni da a
sin?

⁵⁰ Ku dai amɔ tɪti jɪŋa mu ki wəənu
tɪntɔ maama na?> »

⁵¹ Etiyeni daa ta ma ta di Zwifə nakwa bam o wɪ: «Abam yi vɪna zanzan. Á wɔbɔŋa di nyɪ di balɔ na ba tɔgi Wɛ tɪn wɔbɔŋa. Abam zwa mu kwarɪmɪ yi á ba ni Wɛ kwərə kam. Abam ba sɛ Wɛ Joro kum na bri cɪga kalɔ tɪn. Abam di á nabaara bam kikiə maama yi bidwɪ mu. ⁵² Wɛ nijɔŋnə bam wɔni wɔlɔwɔlɔ tərə abam nabaara bam na wɔ bɛɛs-o. Ba dɛɛn gv balɔ na bri ni Wɛ wɔ tɔŋi Cɪga Tu wɔm sɪ o ba tɪn. Lele kɔntɔ abam nan mu jaani wɔntɔ á ki nɔɔna jɪŋa ni, yi á ki daani á gv-o. ⁵³ Abam yi balɔ na jɔŋi Wɛ cullu tɪlɔ DI na tɔgi malesɪ jɪŋa DI pa abam tɪn mu. Di kɔntɔ di á ta wɔ sɛ-tɪ.»

Ba na gv Etiyeni te tɪn

⁵⁴ Etiyeni na tagɪ kɔntɔ o ti tɪn, ku ma pa Zwifə nakwa bam bana zanɪ did-o zanzan, yi ba dɔni ba yələ.

⁵⁵ Wɛ Joro kum maa wɔ Etiyeni tee

ni lanyɪranɪ. O ma kwəni o yuu wɛɛni o nii Wɛ-sɔŋɔ seeni yɔɔrɔ-tɔtɔ, yi o na Wɛ paari-zulə na dagɪ te. O ma daari o nii o na Zezi na zɪgi Baŋa-Wɛ jazɪm ni. ⁵⁶ O laan ma ta o wɪ: «Nii-na, amɔ nɛ Wɛ-sɔŋɔ ni na pɔvri yi Nabiin-bu wɔm zɪgi Baŋa-Wɛ jazɪm ni.»

⁵⁷ Zwifə nakwa bam kɔgɔ kum maama na ni kɔntɔ tɪn, ba ma kaasi di kwər-dɪa, yi ba pu ba zwa sɪ ba daa yi taa ni o taani dɪm. Ba maama ma duri bidwɪ baŋa ni ba vu ba ja-o. ⁵⁸ Ba ma van-o ba pa o nunɪ tɪv kum daa. Ba laan ma daari ba jɪg-o ba dɔli di kandwa sɪ ba gv. Balɔ na dɔl-o di kandwa tɪn ma li ba gwaaru ba pa nɔn-dɔŋv kɔdɔŋ sɪ o ta niə. Nɔɔnɔ wɔm yɪri mu Sooli. ⁵⁹ Ba na jɪgi Etiyeni ba dɔli kɔntɔ tɪn, o ma loori Wɛ o wɪ: «A Yuutu Zezi, jɔŋi a joro.»

⁶⁰ O laan ma kuni doonə tɪga ni o kaasi di kwər-dɪa o wɪ: «A Yuutu, yi kwe ba taalɪ ba kəm-balɔrɔ kɔntɔ ŋwaanɪ.» O na tagɪ kɔntɔ tɪn, o laan ma tɪ.

8

¹ Sooli na nɛ ba na ki te ba gv Etiyeni tɪn, o ma sɛ ni ku manɪ.

Zezi karabiə bam na nɛ yaara te tɪn

De dɪm kɔntɔ ni nɔɔna puli sɪ ba yaari Zezi kɔgɔ kulɔ na wɔ Zeruzalem ni tɪn zanzan. Ba maama ma jagɪ ba duri ba zɔ tɪni dɪlɔ maama na wɔ Zude di Samari ni tɪn wɔni. Ku daari Zezi tɪntɔŋna fugə-bale bam yɪranɪ mu wɔ tɔgi ba duri.

² Nɔɔna balɔ na kwarɪ Wɛ tɪn ma kwe Etiyeni yɪra yam ba ki, yi ba daari ba keeri zanzan o tɔvri dɪm ŋwaanɪ. ³ Sooli maa kwaanɪ sɪ o cɔgi Zezi kɔgɔ kum maama. O maa yəni o tɔli sam dɪm wɔni o jaani baara di kaana balɔ na tɔgi Zezi tɪn o ve o ki pɪna digə ni.

Wɛ kwər-ywəŋə kam na jagɪ te tɪn

⁴ Zezi karabiə balɔ na duri ba jagɪ tɪn maa yəni ba ve je maama ba tɔolɔ Wɛ kwər-ywəŋə kam. ⁵ Filipi

ma zaŋi o vu Samari tuv kudon o tooli Kriŋi wɔm We na tuŋi tun kwɛrɛ o bri noona bam. ⁶ Non-koŋo kum maama maa kwaani ba cɛgi Filipi na ŋɔɔni kulɔ tun. Ba maama cɛgi o taani dɔm, yi ba kwɛri ba na wo-kɔnkagɔla yalɔ o na ki tun. ⁷ Ba ma na ciciri na nuŋi si yaŋi noona zanzan yi si kaasa di kwɛr-dɛ. Kwaaru zanzan di gwani di ma na yazurɛ. ⁸ Kuntu ŋwaani wɔpolo dɛɛn maa tiini ku wɔ tuv kuntu wɔni.

⁹ Tu v kum kuntu ni noonu dɛɛn ya wura, o yiri mu Simɔn. O dɛɛn jigi liri mwaanu mu o kia. Ku maa pa Samari tiinɛ bam yi yɛu did-o. O maa bri o titi ni o yi non-kamunu mu. ¹⁰ Tu v kum noona maama maa kwaani ba cɛgi o taani lanyirani, didɛera di nabwɛnɛ maama. Ba maa pa We dam mu wɔ o tee ni, yi ba jig-o ba bɛ ba wɔ Dam-foro tu. ¹¹ O dɛɛn ya pa ba yi yɛu di o liri mwaanu tum taan yi ku daani zanzan. Kuntu ŋwaani mu ba kwaani ba cɛg-o lanyirani.

¹² Filipi laan ma ba o tooli We kwɛrɛ o bri-ba We paari dɔm taani di Zezi Kriŋi yiri dɔm. O na bri-ba kuntu tun, noona bam ma sɛ o taani dɔm. Ba pa ba miisi-ba na wɔni Zezi yiri ŋwaani, baara di kaana maama. ¹³ Simɔn titi di ma sɛ, yi o daari o pa ba miis-o na wɔni. O ma togi didaani Filipi yi o nai wokɔnkagɔla di wɛnu tɔlɔ na bri We dam tun. O na nɛ kuntu tun, ku ma su-o.

¹⁴ Zezi tuntɔŋna balɔ na wɔ Zeruzalem ni tun ma ni ni Samari tiinɛ bam sɛ We taani dɔm. Ba ma tuŋi Pɔyɛri di Zan ba tee ni. ¹⁵ Ba na ve ba yi da tun, ba ma loori We ba pa balɔ na sɛ Zezi tun si ba wanti ba jɔŋi We Joro kum. ¹⁶ Bɛŋwaani We Joro kum daa ta wɔ tu bantu wɔlɔwɔlɔ te. Ba dɛɛn pɛ ba miisi-ba na wɔni di Yuutu Zezi yiri ŋwaani ma mu. ¹⁷ Pɔyɛri di Zan laan ma danɔ ba jɔ ba baŋa ni, yi ba jɔŋi We Joro kum ba bicara ni.

¹⁸ Zezi tuntɔŋna bam na danɔ ba jɔ noona bam baŋa ni yi ba jɔŋi We Joro kum kuntu tun, yi Simɔn na nɛ ku na ki te tun, o ma kwe sɛbu o ma loori Pɔyɛri di Zan o wɔ: ¹⁹ «A lagɔ si á pa amɔ di taa jigi dam dɔntu donɔ, si a na kwe a jɔ a danɔ noonu wɔlɔ baŋa ni, si kuntu tu di jɔŋi We Joro kum.»

²⁰ Pɔyɛri ma lɛr-o o wɔ: «We wɔ cɔgi nmu di n sɛbu kum maama, di nmu na buŋi si nɔ wanti n ma n sɛbu n yɛgi We pɛri dɔm tun ŋwaani. ²¹ Nmu wɔbuŋa ba togi cɔga We yigɛ ni. Kuntu tun, n bá na cwɛŋɛ si n togi di dibam n tuŋi We tituŋa yam. ²² Nan lɛni n wɔ si n yaŋi wo-balwaarɔ tɔlɔ nmu na buŋi si n ki tun, si n daari n loori di Yuutu We si, Di na sɛ, si Di yaŋi n lwarim Di ma cɛ-m. ²³ Bɛŋwaani a nɛ si n jigi pu-sɔŋa zanzan, yi n wɔ lwarim gambɛɛm wɔni.»

²⁴ Simɔn ma lɛri o wɔ: «Nan loorina We á pa-ni, si wɛnu tɔlɔ maama á na tagɔ amɔ baŋa ni tun yi ba ti cɔgi-ni.»

²⁵ Pɔyɛri di Zan dɛɛn ma ŋɔɔni di Yuutu Zezi taani dɔm ba bri noona bam. Ba laan ma joori ba maa ve Zeruzalem. Ba na maa joori tun, ba ma tɔlɔ Samari ti-niɛ yam wɔni ba tooli We kwɛr-ywɛŋɛ kam.

Filipi na pɛ didɛɛrɔ lwarɔ We taani te tun

²⁶ Baŋa-We maleka ma ba Filipi te ka ta did-o ka wɔ: «Zaŋi n da jagwiɛ seeni n vu n da cwɛŋɛ kalɔ na zigɔ Zeruzalem ni ka ve Gaaza tun.» Cwɛŋɛ kam kuntu togi kagɔa wɔ mu ka veɔ.

²⁷ Filipi ma zaŋi o maa kea. Etiyopi tu di dɛɛn maa wɔ cwɛŋɛ kam ni o maa ve sɔŋɔ. Wɔntu mu tuŋi o pa ba tuv kum pa-kana kalɔ ba na bɛ ba wɔ Kandaasi tun. O yi didɛɛrɔ wɔlɔ na nii o jɔjɔtɔ tum maama baŋa ni. O dɛɛn ya ve Zeruzalem mu si o zuli We, ²⁸ yi o laan maa joori o ve sɔŋɔ di tɛriko kulɔ sise na vat tun. O na maa ke di o tɛriko kum kuntu tun, o maa je o karimi tɔno kulɔ We

nijonnu Ezayi na pɔpɔni faŋa faŋa tɪn. ²⁹ Wɛ Joro kum ma bri Filipi ku wɪ: «Ve n ta n tɔŋi dɪ tɛriko kum.»

³⁰ O ma duri o vu o yi tɛriko kum yi ku veə. O ma ni nɔɔnɔ wɔm na jɪŋi Wɛ nijonnu Ezayi tɔnɔ kum o karɪma. O ma bwe-o o wɪ: «Nmɔ ni n na karɪmi kulɔ tɪn kuri na?»

³¹ O ma lɛri o wɪ: «A nan wɔ ki ta mu a ni ku kuri, yi nɔɔn-nɔɔnɔ wɔ manɪ-ku o bri-ni?»

O laan ma loori Filipi sɪ o di tɛriko kum banɔ o jɛni o tee ni. ³² O na wura o karɪmi wɛənu tɪlɔ tɔnɔ kum wɔni tɪn mu tɪntɔ:

«Wɔntɔ dɛɛn mu nyɪ dɪ piə kalɔ nɔɔnɔ na vanɪ o ja o vu sɪ ba gu tɪn.

O ta nyɪ dɪ pɛlbu wɔlɔ ba na fanɪ o kɔrɔ yi o wɔ ki sɔɔ tɪn.

O nan wɔ puri o ni o ta kulɔkulɔ.

³³ Nɔɔna maa goon-o, yi ba wɔ di o taani dɪ cɪga.

Wɔɔn wɔ wani o ŋɔɔni wɔntɔ dwi dɪm ŋwanɔ?

Benwaani ba li o ŋwɪa lɔgu banɔ ni.»

³⁴ Dɪdɛɛrɔ wɔm ma ta dɪ Filipi o wɪ: «A lagɪ a bwe a nii, wɔɔ taani mu Wɛ nijonnu wɔm tɛa, o tɪti mu o tɛ naa nɔɔnɔ wɔdon mu?»

³⁵ Filipi ma joori o puli nɔɔnɔ wɔm na karɪmi mɛ tɪn o bri-o ku kuri, yi o daari o ta Zezi kwɛr-ywɛŋɛ kam maama o bri-o. ³⁶ Ba na tɔŋi cwɛŋɛ kam ba maa kɛ kɔntɔ tɪn, ba ma vu ba yi bugɛ. Dɪdɛɛrɔ wɔm ma ta o wɪ: «Nii, na wɔ yo seeni. N bá wani n miisi-ni na wɔni na?»

[³⁷ Filipi ma lɛr-o o wɪ: «Nmɔ na sɛ Wɛ cɪga kam dɪ n wɔ maama, aá wani a miisi-m na wɔni.» O ma lɛri o wɪ: «A sɛ sɪ Zezi Krisi yi Banɔ-Wɛ Bu mu.»]

³⁸ Dɪdɛɛrɔ wɔm laan ma pa tɛriko kum zɪŋi. O dɪ Filipi ma tu tɪga ba vu ba zɔ na bam wɔ, yi Filipi miis-o na bam wɔni. ³⁹ Ba ma nunɪ na bam wɔni. Ba na nunɪ tɪn, dɪ Yuutu Wɛ Joro kum ma kwe Filipi ku ja viiri. Dɪdɛɛrɔ wɔm ma daa wɔ nɛ-o. O ma joori o kwe cwɛŋɛ o maa kɛa, yi o jɪŋi wɔpolo zanzan. ⁴⁰ Filipi ma na

ni o wɔ Azoti ni mu. O ma tɔlɔ tɪni dɪm maama o tɔɔli Wɛ kwɛr-ywɛŋɛ kam taan, o vu o yi Sezaari.

9

Sooli na lani o wɔbɔŋa o sɛ Zezi te tɪn

(Tɪtɔŋa Tɔnɔ 22:4-16, 26:9-18)

¹ Sooli dɛɛn maa kwaana o yaari dɪ Yuutu Zezi karabiə bam, yi o lagɪ sɪ o gu-ba. O ma zanɪ o vu Zwifə bam kaaniɪm yuutu wɔm te. ² O ma loor-o sɪ o pɔpɔni twaanɔ o pa Zwifə Wɛ-di sɪm na wɔ Damasi ni tɪn, ni wɔm na nɛ nɔɔna balɔ na tɔŋi Zezi cwɛŋɛ kam, oó ja baara dɪ kaana o ja vu o ki piina digɛ ni Zeruzalem ni. ³ O na nɛ twaanɔ tɪm tɪn, o ma zanɪ o maa ve Damasi. O na twe tɪtɔ kum tɪn, pooni ma da dɪ nunɪ wɛyuu dɪ piɔlɔ dɪ gilim-o. ⁴ O ma tu tɪga ni, yi o ni kwɛrɛ na bɛŋi o yɪri ka wɪ: «Sooli, Sooli, bɛŋwaani mu n jɪŋi amɔ n bɛɛsɪ kɔntɔ?»

⁵ O ma bwe o wɪ: «A tu, nmɔ yi wɔɔ mu?»

Kwɛrɛ kam ma ta ka wɪ: «Amɔ yi Zezi wɔlɔ nmɔ na jɪŋi n bɛɛsɪ tɪn mu. ⁶ Nan zanɪ n zɔ tɪtɔ kum wɔ. Nmɔ na yi da, ba laan wɔ ta kulɔ nmɔ na manɪ sɪ n ki tɪn.»

⁷ Nɔɔna balɔ na tɔŋi dɪ Sooli tɪn maa zɪŋi da, yi ba wari kulɔkulɔ sɪ ba ta. Ba dɛɛn ni kwɛrɛ kam, yi ba nan wɔ nɛ nɔɔn-nɔɔnɔ. ⁸ Sooli ma zanɪ wɛɛni o puri o yiə yi o daa ba nai. Ba ma ja-o o jɪŋa ni, ba van-o ba ja zɔ Damasi wɔ. ⁹ Ku dɛɛn jɪŋi da yatɔ mu o yiə na dwe. Manɔ kam kɔntɔ ni o wɔ di, o nan wɔ nyɔŋi.

¹⁰ Zezi karabu wɔdon dɛɛn maa wɔ Damasi ni, o yɪri mu Ananiya. O ma na vurɪm wɔni dɪ Yuutu wɔm na ŋɔɔni did-o. O ma bɛŋi o yɪri o wɪ: «Ananiya!»

O ma lɛri o wɪ: «A yuutu, nii-ni.»

¹¹ Dɪ Yuutu wɔm ma ta did-o o wɪ: «Zanɪ n vu Zudasɪ sɔŋɔ, ku na zɪŋi cwɛŋɛ kalɔ yɪri na yi <Yɔɔrɔ-tɔtɔ> tɪn ni ni. Nmɔ na yi da, sɪ n bwe nɔɔnɔ wɔlɔ yɪri na yi Sooli tɪn bwiə. O yi Tarɪsɪ tu mu. Nmɔ wɔ na o na

wɔra o warɩ Wɛ. ¹² Vɩurɩm wɔnɩ mu o nɛ nɔɔnɔ, o yɩri mu Ananiya. O ma na-o yɩ o ba o danɩ o ja o banɩ nɩ, sɩ o yiə yam joori ya taa nai.»

¹³ Ananiya na ni kɔntɔ tɩn, o ma ləri o wɩ: «A yuutu, nɔɔna zanzan maɩɩ ba ta nɔɔnɔ wɔm kɔntɔ taanɩ ba brɩ amɔ, dɩ o na kɩ wo-balwaaru tɩɔ maama o ma cɔgɩ nmɔ nɔɔna balɔ na wɔ Zeruzalem nɩ tɩn. ¹⁴ O nan tu yo dɩ ni dɩɔ o na jonɩ Zwifə kaanɩm yigə tiinə bam tee nɩ tɩn mu, sɩ o ma ja balɔ maama na bə nmɔ nɩ ba Yuutu tɩn.»

¹⁵ Dɩ Yuutu wɔm ma ta did-o o wɩ: «Nan ve, bɛɩwaaɩ wɔntɔ mu yɩ wɔɔ amɔ na kuri sɩ o taa tɔɩ o pa-nɩ, sɩ o daari o pa amɔ yɩri dɩm zanɩ Yistrayɛɩ tiinə bam tee nɩ didaanɩ dwi-ge tiinə dɩ ba pwa dɩ tee nɩ. ¹⁶ Amɔ titɩ nan wɔ brɩ-o yaara yalɔ maama o na maɩɩ sɩ o na amɔ yɩri ŋwaaɩ tɩn.»

¹⁷ Ananiya laan ma zanɩ o vu o yi sɔɩɔ kɔm o zɔ. O ma na Sooli yɩ o danɩ o ja o banɩ nɩ o wɩ: «A ko-bu Sooli, dɩ Yuutu Zezi titɩ mu tɔɩ amɔ nmɔ tee nɩ. Wɔntɔ ya mu brɩ o titɩ nmɔ yigə nɩ maɩɩ kalɔ n ya na wɔ cwəɩŋə nɩ n maa n biɩnɩ tɩn. O tɔɩnɩ sɩ a ba a pa n joori n ta n nai mu, sɩ n daari n jonɩ Wɛ Joro kɔm dam.»

¹⁸ Ananiya na tagɩ kɔntɔ tɩn, bidwɩ banɩ nɩ mu wəənu dwanɩ Sooli yiə nɩ tɩ tɩ tɩga nɩ nɩnɛnɩ ŋwam-purrɩ te tɩ daari, yɩ o laan nai. O ma zanɩ o zɩgɩ wɛnɩ. O ma pa ba miis-o na wɔnɩ Zezi yɩri ŋwaaɩ. ¹⁹ O laan ma di wɔdiu yɩ o dam joori dɩ ba. O ma maɩɩ Zezi karabiə bam tee nɩ Damasɩ nɩ da finfin.

²⁰ Sooli dɛɛn na wɔ Damasɩ nɩ kɔntɔ tɩn, o maa yəni o vu Zwifə bam Wɛ-di sɩm o brɩ-ba Zezi taanɩ. O maa tɛ o wɩ: «Zezi yɩ Wɛ Bu mu.»

²¹ Kɔ ma sɩ nɔɔna balɔ maama na ni o zaasɩm dɩm tɩn. Ba ma bwe daanɩ ba wɩ: «Kɔ dai nɔɔnɔ wɔntɔ dɛɛn mu wɔ Zeruzalem nɩ o cɔgɩ balɔ na ma Zezi ba bə nɩ ba Yuutu tɩn na? Kɔ nan dai kɔntɔ ŋwaaɩ mu o tu yo seeni, sɩ o taa jaanɩ Zezi karabiə

o ve o paɩ Zwifə kaanɩm yigə tiinə bam na?»

²² Sooli dɛɛn maa ve yigə dɩ baari zanzan, yɩ o brɩ nɔɔna bam nɩ Zezi mu sɩnɩ o yɩ Krisi wɔm Wɛ na tɔɩ tɩn. Kɔ ma paɩ Zwifə balɔ na zɔurɩ Damasɩ nɩ tɩn daa warɩ o ni-taanɩ ba ləri.

²³ Da zanzan na kɛ tɩn, Zwifə bam ma kɩ ni daanɩ sɩ ba gɔ Sooli. ²⁴ O ma lwarɩ ba na bɔɩ sɩ ba kɩ-o kɔɔ tɩn. Dɛ maama wɩa dɩ titɩ ba zɩgɩ ba yɩri tɩɔ kɔm niə yam mu, sɩ Sooli na tu sɩ o da da, sɩ ba laan gɔ-o. ²⁵ Dɛ didwɩ titɩ nɩ mu o karabiə bam ma pa o zɔ titɔgɔ wɔ, yɩ ba lə ŋɔna kɔ ni nɩ ba pa o da kəbrə o tu tɩga yɩ o lu.

²⁶ Sooli laan ma vu Zeruzalem. O maa kwaanɩ sɩ o tɔgɩ o wəli Zezi karabiə bam wɔnɩ. Ba maama maa fɔna did-o, yɩ ba ba bɔɩ nɩ o sɩnɩ o ji Zezi karabu. ²⁷ Banabasɩ ma vu o zən-o, yɩ o ja-o o vu Zezi tɩntɔŋna bam te. O ma ta o brɩ-ba Sooli na nɛ dɩ Yuutu Zezi cwəɩŋə nɩ yɩ o ŋɔɔnɩ did-o te tɩn. O ta ma ta o brɩ-ba Sooli na kwaanɩ o ŋɔɔnɩ dɩ baari o pa balɔ na wɔ Damasɩ nɩ tɩn lwarɩ Wɛ cɩga kam dɩ Zezi yɩri te tɩn.

²⁸ Sooli ma maɩɩ Zezi karabiə bam tee nɩ, yɩ o tɔɩ Zeruzalem ni maama o tɔɩ Wɛ kwəɩŋə dɩ dɩ Yuutu Zezi yɩri o brɩ nɔɔna. ²⁹ O maa yəni o ŋɔɔnɩ dɩ Zwifə balɔ na ŋɔɔnɩ Greki tiinə taanɩ tɩn, yɩ o magɩ kantɔgɔ dɩ ba. Ba laan maa kwaanɩ sɩ ba gɔ-o. ³⁰ Zezi karabiə bam na lwarɩ kɔntɔ tɩn, ba ma ja-o ba ja vu Sezaari, yɩ ba pa o kɛ o vu Tarɩsɩ.

³¹ Zezi kɔgɔ kɔm nɔɔna balɔ maama na wɔ Zude dɩ Galile dɩ Samari je sɩm nɩ tɩn dɛɛn ma na siun dɩ ba yaara yam. Ba kɔgɔ kɔm ma fɔgɩ kɔ pulə kɔ wəli da, Wɛ Joro kɔm na zəni-ba tɩn ŋwaaɩ. Ba maa tɔgɩ dɩ Yuutu yɩ ba sɛ-o ba ŋwɩa maama wɔnɩ.

Ene na nɛ yazurə te tɩn

³² Pɩyɛɛrɩ dɛɛn yəni o beeri o ve je maama mu o nii Zezi karabiə bam. Dɛ didwɩ o daa ma zanɩ o vu sɩ o nii karabiə balɔ na zɔurɩ Lidi nɩ tɩn.

³³ O na yi da tɩn, o ma na nɔɔnɔ o

yiri mu Ene. O deen yi korɔ mu, yi o tigi bɛna nana o warɔ o zaɲi weɛni. ³⁴ Pɛyɛri na ne-o tun, o ma ta did-o o wɔ: «Ene, Zezi Kɛsi wɔ pa-m yazurɛ. Nan zaɲi weɛni si n pri n sara kam n tiɲi.» O na tagi kuntu bidwɔ baɲa ni tun, mu Ene zaɲi weɛni. ³⁵ Nɔɔna balɔ maama na zɔbri Lidi ni di Sarɔn je sim maama ni tun ma na Ene na ne yazurɛ. Ba laan ma ba ba toɲi dɛ Yuutu Zezi.

Tabita na joori o bi te tin

³⁶ Kaani wɔdon deen mu wɔ Zope ni, o yiri mu Tabita. (O yiri didaani Greki tiinɛ taani mu yi Dɔrkasi, di kuri mu fɛrɛ.) O maa yi Zezi karabu. O maa ki lanyirani yi o wɛli yinigɛ tiinɛ zanzan. ³⁷ Maɲa kam kuntu ni, o ma ba o ba jigi yazurɛ yi o ti. Nɔɔna ma kwe-o ba swɛ, yi ba ja-o ba di weyuu digɛ ba tiɲi da. ³⁸ Zope nan batwari didaani Lidi. Kuntu tun, Zezi karabiɛ balɔ na wɔ Zope ni tun ma lwarɔ ni Pɛyɛri tu Lidi o wɔra. Ba ma tɔɲi nɔɔna bale o tee ni. Ba ma vu ba loor-o ba wɔ: «Popo, ki lila n ba dɛbam tɔv kum.»

³⁹ Pɛyɛri ma zaɲi o toɲi di ba o kɛ. O na yi Zope tun, ba ma ja-o ba di weyuu digɛ kam. Kadɛnɛ bam maama maa zigi ba gilim-o yi ba keerɛ. Ba ma bri-o gwaaru tɔv maama Dɔrkasi ya na ŋwɔ yi o nyaani-ti o pa-ba tun. ⁴⁰ Pɛyɛri laan ma pa ba maama nunji pooni ba daar-o. O ma kuni doonɛ tɛga ni o warɔ Wɛ. O laan ma pipiri o nii tɔ wɔm yi o wɔ: «Tabita, zaɲi weɛni.» O ma puri o yiɛ o na Pɛyɛri. O ma zaɲi o je. ⁴¹ Pɛyɛri ma twi o jɔɲa o ja-o o pa o zaɲi weɛni o zigi. O laan ma bɛɲi kadɛnɛ bam di Zezi karabiɛ bam maama. O ma pa Tabita zigi ba yigɛ ni yi o bri-ba si o ŋwɔ.

⁴² Zope je sim nɔɔna bam maama ma ni kɛm dɛm kuntu ŋwa. Ku ma pa nɔɔna zanzan ki ba wɔ-didwa di dɛ Yuutu Zezi. ⁴³ Pɛyɛri ma maɲi Zope ni taan da zanzan. O deen zɔbri tɔn-gɔgɔ kɔdon tee ni mu, o yiri mu Simɔn.

10

Dwi-ge tu na lwarɔ Wɛ cɛga kam te tin

¹ Nɔɔnɔ wɔdon deen mu wɔra, o yiri mu Korɛɛli. O maa zɔbri Sezaari ni. O deen yi Rom pamaɲa didɛɛrɔ mu. Pamaɲa kɔgɔ kulɔ o na toɲi o wɔ ku wɔni tun yiri mu Yitali tiinɛ kɔgɔ. ² O deen kwari Wɛ, yi o di o sɔɲo tiinɛ maama zuli Wɛ lanyirani. O maa ki wɛɛnu zanzan o wɛli Zwifɛ yinigɛ tiinɛ bam. O maa yɛni o warɔ Wɛ maɲa maama. ³ De didwɔ wɛ na guni maɲa kalɔ tun, o ne vurum. O ma na Wɛ maleka na tu ka bɛɲi o yiri ka wɔ: «Korɛɛli!»

⁴ O maa nii maleka kam yi fɔbɔni jig-o. O ma ta o wɔ: «Ku yi ta, a tu.»

Maleka kam ma lɛr-o ka wɔ: «Nmɔ na yɛni n warɔ Wɛ yi n kwɛri n wɛli yinigɛ tiinɛ tun, ku yi Baɲa-Wɛ wɔbɔɲa. Di nan guli nmɔ gulɛ.

⁵ Laan nan tɔɲi nɔɔna si ba vu Zope ba bɛɲi nɔɔnɔ wɔdon, o yiri mu Simɔn Pɛyɛri. ⁶ O yi vɛru mu o wɔ Simɔn wɔlɔ na yi tɔn-gɔgɔ tun sɔɲo ni, nɔnɔv kum ni ni.»

⁷ Maleka kam na tagi did-o kuntu ka ti tun, ka ma viiri. Korɛɛli ma bɛɲi o sɔɲo kum tuntɔɲna bale di pamaɲnɔ didwa wɔlɔ na tɔɲi o pa-o yi o di kwari Wɛ tun. ⁸ O ma ta kulɔ maama na ki tun o bri-ba, yi o daari o tɔɲi-ba si ba vu Zope.

⁹ Tɛga na pɔbri yi nɔɔna bam wɔ cwɛɲɛ ni ba ma twɛ Zope tun, ku maɲi di Pɛyɛri di diini sɔɲo kum nayuu si o warɔ Wɛ wɔa titari ni.

¹⁰ Kana laan maa jig-o yi o lagɔ wɔdiu si o di. Ba na wɔra ba ki wɔdiu kum tun, Wɛ ma pa o na wɔkɛkagɛli ni dɛndwɔa mu te. ¹¹ O ne weyuu na pɔri o baɲa ni, yi wɔɲo nunji da ku maa tu tɛga. Wɔɲo kum nyɛ di gɔrɔ kamunu mu, yi ba jigi ku niɛ yana, yi ku maa tu tɛga.

¹² Vara dwi maama mu wɔ ku wɔni, didaani tɛga wo-vɛlu di zunɛ. ¹³ O na ne tun, o ma ni kwɛrɛ na nɔɔni did-o ka wɔ: «Pɛyɛri, zaɲi n gu wɛɛnu tintɔ n di.»

14 Pɪyɛɛri ma ləri o wɪ: «Amɔ tu, a bá sɛ. A ta wɔ fɔŋi a di dɪbam cullu wɔŋɔ naa kulɔ na wɔ maŋi di dim tɪn.»

15 O daa ta ma joori o ni kwərə kam na wɪ: «Yɪ zaŋi n culi wɔŋɔ kulɔ Wɛ na wɪ kɔ yɪ lanyɪranɪ tɪn.»

16 Kɔ kɪ kɔntɔ mɔ kuni bitɔ. Wəənu tɪn laan ma joori ti vaŋi ti di weyuu.

17 Pɪyɛɛri maa bwe wo-kɪnkagɪlɪ dɪm o na nɛ tɪn kuri. Ka maŋa kam nɪ mɔ nɔɔna balɔ Kɔrɪnɛɛlɪ na tɔŋi o tee nɪ tɪn bwe ba lwarɪ Simɔn sɔŋɔ kɔm je. Ba laan ma vu ba yi manɔŋɔ kɔm ba zɪga. 18 Ba ma bəŋi nɔɔnɔ ba bwe ba wɪ: «Nɔɔnɔ zɔvri yo o yɪri mɔ Simɔn Pɪyɛɛri na?»

19 Pɪyɛɛri daa ta na wɔra o bwe sɪ o lwarɪ wo-kɪnkagɪlɪ dɪm kuri tɪn, Wɛ Joro kɔm ma ta did-o kɔ wɪ: «Nii, nɔɔna batɔ mɔ tu ba lagɪ nɔm.»

20 Zaŋi n tu tɪga. Yɪ ta n bwea, sɪ n tɔŋi di ba n vu, bɛŋwaanɪ amɔ mɔ tɔŋi-ba.»

21 Pɪyɛɛri ma tu tɪga, yɪ o ta di ba o wɪ: «Amɔ mɔ yɪ wɔlɔ abam na lagɪ tɪn. Bɛɛ mɔ jaanɪ abam kɔ ba?»

22 Ba ma ləri ba wɪ: «Pamaŋna didɛɛrɔ Kɔrɪnɛɛlɪ mɔ tɔŋi dɪbam. O yɪ nɔn-ŋɔm mɔ yɪ o kwarɪ Wɛ lanyɪranɪ. Zwifə bam maama maa zul-o. Wɛ maleka mɔ tagɪ did-o sɪ o bəŋi nɔm o sɔŋɔ nɪ, sɪ o wantɪ o ni kulɔ nɔm na lagɪ n ta tɪn.» 23 Pɪyɛɛri ma pa ba zɔ sɔŋɔ kɔm ba pəni.

Tɪga na pɔvri tɪn o ma zaŋi o tɔŋi di ba o vu. Zezi karabiə badaara di ma zaŋi Zope nɪ ba tɔŋi did-o ba vu. 24 Tɪga daa na pɔvri tɪn mɔ o yi Sezaari. O yi da didaanɪ Kɔrɪnɛɛlɪ di o sɔŋɔ tiinə di o badonnə balɔ o na bəŋi tɪn maŋi ba je ba cəŋ-o.

25 Pɪyɛɛri na yi sɔŋɔ kɔm yɪ o maa zɔvri tɪn, Kɔrɪnɛɛlɪ ma zaŋi o nunɪ o jeer-o, yɪ o kuni doonə o yigə nɪ o jɔɔn-o. 26 Pɪyɛɛri ma pa o zaŋi wɛɛnɪ o zɪŋi, yɪ o ta did-o o wɪ: «Amɔ di yɪ nabiinu mɔ.» 27 O ta maa ŋɔɔnɪ did-o yɪ ba maa zɔvri sɔŋɔ kɔm. O ma na nɔn-kɔŋɔ na kikili da ba je. 28 O ma ta di nɔɔna bam o wɪ:

«Abam maŋi á ye nɪ kɔ culə sɪ Zwifu

taa zɔvri didaanɪ dwi-ge tiinə, naa o taa tɔŋi di ba. Wɛ nan mɔ bri amɔ nɪ kɔ wɔ maŋi sɪ a taa culi nɔɔn-nɔɔnɔ naa a paɪ o taa yɪ nɔn-diku.

29 Kɔntɔ ŋwaanɪ mɔ, abam na tɔŋi á bəŋi-nɪ tɪn, a wɔ vɪn yɪ a ba. A nan lagɪ a bwe a nii, bɛŋwaanɪ mɔ á tɔŋi á bəŋi-nɪ?»

30 Kɔrɪnɛɛlɪ ma ta o wɪ: «Zɪm mɔ jɪŋi da yana, kɔ maŋi di maŋa kantɔ nɪ wɛ na guni tɪn, di a wɔra a warɪ Wɛ a sɔŋɔ nɪ, nɔɔnɔ ma da o ba o zɪŋi a yigə nɪ. O zɔ gwaaru ti na nyɪna. 31 O ma ta di amɔ o wɪ:

«Kɔrɪnɛɛlɪ, Wɛ mɔ jonɪ n loro kɔm. Nmɔ na wəli yinigə tiinə tɪn mɔ Dɪ guli nɔm gulə. 32 Nan tɔŋi nɔɔna sɪ ba vu Zope ba bəŋi nɔɔnɔ wudon, o yɪri mɔ Simɔn Pɪyɛɛri. O yɪ vəru mɔ, o wɔ Simɔn wɔlɔ na yɪ tɔn-gɔŋɔ tɪn sɔŋɔ nɪ. O zɔvri nɔnɔ kɔm nɪ nɪ mɔ.» 33 O na tagɪ kɔntɔ tɪn, a ma tɔŋi nɔɔna lɪla sɪ ba vu ba bəŋi nɔm sɪ n ba. Nmɔ na tu tɪn, n kɪ cɪga. Dɪbam maama nan zɪŋi Wɛ yigə nɪ mɔ dí cəŋi, sɪ dí ni kulɔ maama dí Yuutu wɔm na pɛ-m sɪ n ta tɪn.»

34 Pɪyɛɛri laan ma zaŋi o ta o wɪ: «A zɪm lwarɪ nɪ kɔ yɪ cɪga mɔ sɪ Wɛ ba kuri nɔɔna daanɪ. 35 Wɛ jonɪ nɔɔnɔ wɔlɔ maama na kwarɪ-Dɪ yɪ o kɪ kulɔ na lana tɪn mɔ, kɔ na maŋi kɔ yɪ dwi dɪlɔ nɔɔnɔ. 36 Abam maŋi á ye Wɛ na tagɪ Dɪ taanɪ dɪm Dɪ bri Yisɪrayelɪ tiinə bam, nɪ Zezi Krisi mɔ watɪ o jonɪ nɔɔna o fɔŋi ba di Wɛ daanɪ. Wɔntɔ mɔ yɪ nabiinə maama Yuutu. 37 Abam ta ye wo-kamunnu tɪlɔ maama na kɪ Zude nɪ tɪn. Kɔ dɛɛn puli Galile nɪ mɔ, maŋa kam Zan na tɔɔlɪ Wɛ kwərə di nɔɔna sɪ ba miisi na wɔntɪ tɪn kwaga nɪ. 38 Abam maŋi á ye Wɛ na pɛ Dɪ Joro kɔm Nazaretɪ tu Zezi yɪ Dɪ kwəri Dɪ pa-o dam te tɪn. Wɛ na wɔ o tee nɪ kɔntɔ tɪn, o yəni o ve je maama o kɪ nɔɔna lanyɪranɪ, yɪ o kwəri o vri balɔ na wɔ sɔtaanɪ jɪŋa nɪ tɪn o yaga. 39 Dɪbam nan mɔ nɛ wəənu tɪlɔ maama o na kɪ Zeruzalem nɪ di Zwifə tɪnɪ dɪm maama nɪ tɪn, yɪ dí yɪ cɪga kantɔ maana tiinə. Ba dɛɛn

jaan-o mu ba pa tɔbn-dagara banja ni ba gv. ⁴⁰ We ma pa o joori o bi o yagi tɔbni da yato de ni. DI ma pa o bri o titi noona yigə ni si ba na-o. ⁴¹ Ku nan dai ni noona maama mu ne-o, ku yi dibam balu We na manji DI kuri si di taá yi o maana tiinə tin mu ne-o. Zezi na bi o yagi tɔbni tin, dibam togti did-o di di wɔdiu yi di nyɔ na. ⁴² O ma pa dibam ni si di tooli We kwərə kam di bri noona, di pa ba lwarɪ ni wɔm mu yi wɔlu We na tiŋi si o di nanɔna di balu na tigi tin taani. ⁴³ Faŋa faŋa We nijonə bam maama deen tagi wɔntu taani ba wɪ, noonu wɔlu maama na ki o wɔ-didwa did-o tin, We wó yagi kɔntu tu lwarɪm DI ma ce-o wɔntu yiri ŋwaani.»

⁴⁴ Pɪyɛɛɪ ta na wɔra o ŋooni kɔntu tin, We Joro kum ma tu balu maama na je ba cəgi o taani dum tin yuu ni. ⁴⁵ We na pe DI Joro kum dwi-ge tiinə di tin, ku dari Zwifə balu na manji ba togti Zezi yi ba da di Pɪyɛɛɪ ba ba tin. ⁴⁶ Bɛŋwaani ba ni ba na ŋooni ta-ge yi ba kwəri ba zuli We.

⁴⁷ Pɪyɛɛɪ laan ma ta o wɪ: «Noona bantɔ sɪni ba jonji We Joro kum ni dibam di na jonji te tin mu. Kɔntu tin, di wó wanti di ci ba yigə si ba yi miisi na wɔni di Zezi yiri na?» ⁴⁸ O ma daari o pa ni si ba miisi-ba na wɔni Zezi Krisi yiri ŋwaani. Ba laan ma loori Pɪyɛɛɪ si o manji ba tee ni da finfin.

11

Pɪyɛɛɪ tɔli ku na ki te yi o vu dwi-ge tiinə te tin

¹ Zezi tintɔŋna bam di o karabiə balu na zɔbri Zude ni tin ma ni ni dwi-ge tiinə di laan se We kwərə kam. ² Pɪyɛɛɪ deen ma zanji o vu Zeruzalem. O na yi da tin, Zwifə balu na togti Zezi tin ma magi kantogɔ did-o. ³ Ba ma bwe-o ba wɪ: «Bɛɛ mu yi n vu n zɔ dwi-ge tiinə soŋo yi ba yi balu na ba goni ba bəkəri tin? Bɛɛ mu yi n di wɔdiu di ba?»

⁴ Pɪyɛɛɪ ma zanji o tɔli kulɔ maama na ki tin o bri-ba o wɪ: ⁵ «A ya wɔ Zope ni mu a wari We. We ma pa a na vurɪm. A ne wo-kamunu na nunji weyuu ku maa tu tiga. Ku nyi di gɔɔ kamunu mu, yi ba jigi ku niə yana ba pa ku maa tu tiga. Ku ma ba ku zigi a yigə ni. ⁶ A ma nii ku wɔni yi a na vara na wɔra, soŋo vara di ga-vara di tiga wo-vəlu di zunə. ⁷ A laan ma ni kwərə na ŋooni di amɔ ka wɪ: «Pɪyɛɛɪ, zanji n gv n di.» ⁸ A ma ləri a wɪ: «A tu, aye a bá se. A manji a wɔ di dibam cullu woŋo naa kulɔ na wɔ manji di dim tin.» ⁹ Kwərə kam daa ta ma joori ka zigi weyuu ni ka ŋooni ka wɪ: «Yi zanji n culi woŋo kulɔ We na wɪ ku yi lanyirani tin.» ¹⁰ Ku ma ki kɔntu taan kuni bitɔ, yi wənu tum maama joori ti vanji ti di weyuu.

¹¹ Maŋa kantɔ ni noona batɔ deen tu ba zigi soŋo kulɔ amɔ na zɔbri da tin ni ni. Ba ya tɔŋi-ba Sezaari ni mu si ba ba amɔ te. ¹² We Joro kum ma ta ku bri-ni ku wɪ, a yi taa bwea, si a togti di ba a vu. Di ko-biə bantɔ bardu di ma da amɔ ba vu. Di maama ma vu di yi Sezaari, yi di vu di zɔ Kɔrɪnɛɛli soŋo kum. ¹³ O ma ta o bri dibam o na ne We maleka na tu o soŋo ka zigi yi ka ta did-o ka wɪ: «Tɔŋi noona si ba vu Zope ba bəŋi noonu wɔdon o yiri na yi Simɔn Pɪyɛɛɪ tin si o ba. ¹⁴ Wɔntu na tuə, o laan wó ŋooni taani dilu na wó pa nmu di n soŋo tiinə bam maama na vurɪm tin.»

¹⁵ A na sɪŋi si a ŋooni di ba tin, mu We Joro kum tu ba te ninɛɛni ku na manji ku tu dibam te pulim ni te tin. ¹⁶ A laan ma guli di Yuutu Zezi deen na tagi te o wɪ: «Zan deen miisi noona bam na wɔni mu, We nan wó miisi abam DI Joro kum wɔni mu.» ¹⁷ Ku sɪni ku yi ciga mu ni We pe dwi-ge tiinə bantɔ DI peeri dum, ni DI na manji DI pa dibam di, maŋa kalu di na ki di wɔ-didwa di di Yuutu Zezi Krisi tin. Kɔntu tin, a nan yi wɔɔ mu si a ci We yigə?»

¹⁸ Pɪyɛɛɪ na tagi kɔntu yi ba ni

tɪn, ba ma yaɣi taani dɪm yi ba daari ba zuli Wɛ. Ba maa wɪ: «Wɛ sɪni Dɪ pa dwi-ge tiinɛ bam dɪ cwɛŋɛ sɪ ba lɛni ba wɔrɔ, sɪ ba daari ba na Dɪ ŋwɪ-dɔŋa kam.»

Zezi kɔgɔ kulɔ na wɔ Antɔsɪ nɪ tɪn na kɪ te tɪn

¹⁹ Maŋa kam ba dɛɛn na gu Etiyenti tɪn, nɔɔna yaari Zezi karabiɛ bam ku pa ba jagi da-yigɛ nɪ. Balu na jagi tɪn badonnɛ ma vu ba yi Fenisi dɪ Sipri dɪ Antɔsɪ. Ba na jagi kuntu tɪn, ba yɛni ba tɔɔli Wɛ kwɛrɛ kam ba bri Zwifɛ bam yɪrani mu. ²⁰ Ku daari Zezi karabiɛ badaara na nunji Sipri dɪ Sireɛni tɪn ma zaŋi ba vu Antɔsɪ ba tɔɔli dɪ Yuutu Zezi kwɛr-ywɛŋɛ kam ba bri dwi-ge tiinɛ dɪ. ²¹ Baŋa-Wɛ dam maa wɔ ba tee nɪ. Nɔɔna zanzan ma kɪ ba wɔ-dɪdɔba dɪ dɪ Yuutu Zezi yi ba tɔg-o.

²² Zezi kɔgɔ kulɔ na wɔ Zeruzalem nɪ tɪn ma ni kulɔ na kɪ tɪn. Ba ma tɔŋi Banabasɪ sɪ o vu Antɔsɪ o nii. ²³ O na ve o yi da tɪn, o ma na Wɛ na sɪni Dɪ kɪ nɔɔna bam lanyirani te tɪn. O maa jigi wɔpolo lanyirani. O ma kwe ba maama kwɛ yalɔ na wɔ pa ba taa tɔgi dɪ Yuutu wɔm dɪ ba wɔ maama sɪ ba yi zaŋi ba yaɣi tɪn.

²⁴ Banabasɪ dɛɛn yi nɔn-ŋɔm. O maa tiini o jigi wɔ-dɪdɔba dɪ Zezi, yi Wɛ Joro kum wɔ o tee nɪ dɪ dam. Nɔɔna zanzan dɛɛn ma ba ba tɔgi dɪ Yuutu wɔm, yi ba dɪ wɛli o kɔgɔ kum wɔnɪ.

²⁵ Banabasɪ laan ma zaŋi o vu Tarɪsɪ sɪ o beeri Sooli je. ²⁶ O na ve o na-o tɪn, o ma ja-o o joori Antɔsɪ. Ba na wura tɪn, ba maa yɛni ba wɛli daani ba bri Zezi kɔgɔ kum Wɛ taani. Ba kɪ kuntu taan sɪ ku vu ku yi bɪm, yi nɔɔna balu ba na bri tɪn dagi zanzan. Ku yi Antɔsɪ nɪ mu ba puli sɪ ba bɛŋi Zezi karabiɛ bam nɪ Kriɪ biɛ.

²⁷ Da yam kuntu nɪ Wɛ nijɔŋnɛ badonnɛ ma zigɪ Zeruzalem nɪ ba vu Antɔsɪ. ²⁸ Ba dɪdɔba yɪri mu Agabusi. Wɛ Joro kum ma pa o ta Wɛ kwɛrɛ, nɪ kana lagɪ ka ba ka tiini ka zu lɔgu maama. (Ku dɛɛn sɪni ku

kɪ kuntu mu maŋa kalɔ Kloodi na dɪ paari tɪn.) ²⁹ Zezi karabiɛ bam na ni kuntu tɪn, ba ma li wɔbɔŋa sɪ ba la sɛbu ba ma wɛli ba ko-biɛ balu na zuurɪ Zude nɪ tɪn. Ba ma sɛ sɪ ba dɪdɔba dɪdɔba wɔ pa nɪ ba na wɔ wani te tɪn. ³⁰ Ba ma sɪni ba kɪ kuntu. Ba ma kwe sɛbu kulɔ ba na lagɪ tɪn ba kɪ Banabasɪ dɪ Sooli juŋa nɪ, sɪ ba ja vu Zeruzalem ba pa Zezi kɔgɔ kum nakwa bam.

12

Wɛ maleka na vrɪ Pɪyɛɛri Erɔdɪ juŋa nɪ ka yaɣi te tɪn

¹ Maŋa kam kuntu nɪ Pɛ Erɔdɪ ma zaŋi o ja Zezi kɔgɔ kum wɔ nɔɔna badonnɛ sɪ o yaari-ba. ² O ma ja Zakɪ wɔlɔ na yi Zan zumbaaru tɪn o pa ba gu-o dɪ su-zɔɔ. ³ O na kɪ kuntu yi o lwarɪ nɪ ku poli Zwifɛ bam wɔ lanyirani tɪn, o daa ma ja Pɪyɛɛri dɪ. Ku yi Zwifɛ bam candiɛ kalɔ ba na yɛni ba di dɪpe dɪlɔ na ba jigi dabɪli tɪn maŋa nɪ mu. ⁴ O na jaani Pɪyɛɛri kuntu tɪn, o ma kɪ-o pɪna digɛ nɪ, yi o pa pamaŋna bana bana kuri bɪna yɪr-o ba lɛni daani. Erɔdɪ dɛɛn maa lagɪ sɪ Pakɪ candiɛ kam na ke ka daari, sɪ o laan pa ba ja Pɪyɛɛri ba nunji, sɪ o di o taani nɔɔna bam maama yigɛ nɪ. ⁵ Kuntu ŋwaani Pɪyɛɛri maa wɔ pɪna digɛ kam nɪ taan, yi Zezi kɔgɔ kum nɔɔna bam tiini ba loori Wɛ o ŋwaani.

⁶ Ku dɛɛn yi titɪ dɪlɔ tiga na wɔ puurɪ sɪ Erɔdɪ pa Pɪyɛɛri nunji pooni sɪ o di o taani tɪn. Pɪyɛɛri ya tigi pamaŋna bale titari nɪ mu o dɔa. Ba ya vɔg-o dɪ capɔnnɔ tile mu. Pamaŋna badonnɛ dɪ ma wɔ pɪna digɛ kam ni nɪ ba yɪra. ⁷ Baŋa-Wɛ maleka laan ma da ka tu ka zigɪ da. Pooni maa da zɛŋi digɛ kam wɔnɪ. Maleka kam ma pipagi Pɪyɛɛri tikɛri nɪ ka pa o zaŋi, yi ka ta-o ka wɪ: «Kɪ lɪla n zaŋi wɛɛni!» Capɔnnɔ tum ma kɔ Pɪyɛɛri jɪa nɪ ti tɔ tiga nɪ. ⁸ Maleka kam ma ta-o ka wɪ: «Fɔgi n vɔ n vɔɔrɔ tum sɪ n zu n natra yam.» O ma sɪni o kɪ kuntu.

Ka daa ma ta ka wɪ: «Kwe n kasaa kum n zu, si n ta n togti amu.»

⁹ Pɪyɛɛri ma togti ka kwaga o nunji pɪna digə kam wɔni. O maa wɔ lwarɪ nɪ maleka kam na kɪ kulɔ tɪn yɪ cɪga. O maa bɔŋɪ nɪ kɔ yɪ dɪndwɪa mu. ¹⁰ Ba ma vu ba gaaltɪ dayigə yɪrɪna bam dɪ kwaga yɪrɪna bam. Ba laan ma vu ba yɪ luu-bor-zɔŋɔ kulɔ na pɔri kɔ yɔɔri tɪv kum wɔ tɪn. Boro kum tɪti ma pɔri, yɪ ba kɛ ba nunji. Ba ma kwe cwəŋə ba ve ba maa kɛa. Maleka kam laan ma da ka viiri ka daari Pɪyɛɛri.

¹¹ Kɔ laan ma ba Pɪyɛɛri wɔbɔŋa. O ma ta o wɪ: «A laan lwarɪ nɪ kɔ yɪ cɪga mu. Wɛ mu sɪni Dɪ tɔŋɪ Dɪ maleka sɪ ka ba ka jonji-nɪ Erɔdɪ jɔŋa nɪ ka yagɪ, sɪ Zwifə bam daa yɪ wanɪ ba kɪ amu nɪ ba na bɔŋɪ te tɪn.»

¹² Pɪyɛɛri na maanɪ kɔ na yɪ te tɪn, o ma vu Mari-ba sɔŋɔ. Wɔntɔ yɪ Zan Marɪkɪ nu mu. Nɔɔna zanzan dɛɛn mu kikili daanɪ sɔŋɔ kum nɪ ba wura ba warɪ Wɛ. ¹³ O ma vu o yɪ manɔŋo boro kum o magɪ, sɪ ba pɔri sɪ o zu. Ka-nyaanɪ maa wɔ sɔŋɔ kum nɪ, o yɪrɪ mu Rɔdɪ. O ma vu sɪ o nii, wɔɔ mu maga. ¹⁴ O na ve tɪn, o ma lwarɪ Pɪyɛɛri kwərə. O maa tiini o jɪgtɪ wɔpɔlo zanzan kɔ pa o duri o joori, yɪ o wɔ pɔri boro kum. O ma vu o ta dɪ nɔɔna bam o wɪ: «Pɪyɛɛri mu zɪgtɪ cicwəŋə nɪ.» ¹⁵ Ba ma lər-o ba wɪ, o co mu. O maa cɪm yɪ o ta o wɪ: «Kɔ sɪni kɔ yɪ cɪga mu.» Ba daa ma ləri ba wɪ: «Kɔ ga yɪ o ciru mu.»

¹⁶ Pɪyɛɛri daa ta maa zɪgtɪ o magɪ boro kum taan. Ba laan ma ba ba pɔri. Ba na nɛ-o tɪn, kɔ ma tiini kɔ su-ba. ¹⁷ O ma zəŋɪ o jɪa o wɪ, ba cəgi sɔɔ. O ma daari o maŋɪ dɪ Yuutu wum na kɪ te o ja-o o nunji pɪna digə kam nɪ tɪn. O ta ma ta dɪ ba o wɪ, ba ve ba ta kulɔ na kɪ tɪn ba brɪ Zakɪ dɪ Zezi karabiə bam maama. O laan ma yagɪ-ba yɪ o vu jəgə kadɔŋ.

¹⁸ Tɪga na pɔri titɪti tɪn, pa-manɔna balɔ ya na yɪrɪ Pɪyɛɛri tɪn wɔbɔŋa vugimi. Ba ma bwe daanɪ ba wɪ: «Bɛɛ mu kɪ yɪ Pɪyɛɛri tərə?»

¹⁹ Erɔdɪ ma pa ni sɪ ba kwaanɪ ba

beerɪ o jəgə. Ba ma beer-o taan ba ga. Erɔdɪ ma bwe pamanɔna bam o nii, ba kɪ ta mu yɪ Pɪyɛɛri nunji, yɪ o daari o pa ni sɪ ba gu-ba.

Kuntɔ na kɪ kɔ kɛ tɪn, Erɔdɪ ma zaŋɪ Zude nɪ o vu Sezaari o zɔvri da.

Kɔ na kɪ te yɪ Erɔdɪ tɪ tɪn

²⁰ Erɔdɪ banɪ dɛɛn tiini dɪ zaŋɪ dɪ Tiiri dɪ Sidon tiinə. Je sɪm kuntɔ nɔɔna bam ma zaŋɪ ba la kɔgɔ sɪ ba vu ba tɔ Erɔdɪ sɪ o yagɪ. Erɔdɪ dɛɛn jɪgtɪ dɪdɛɛrɔ wɔlɔ na nii o sɔŋɔ kum banɔ nɪ, o yɪrɪ mu Bilasɪti. Nɔɔna bam ma puli ba dɪ cilɔŋo dɪdaanɪ wɔntɔ, yɪ ba daari ba vu Erɔdɪ te ba ŋɔɔnɪ dɪd-o sɪ o yagɪ o ban-zɔŋɔ kum. Ba dɛɛn lagɪ sɪ ba ni daanɪ, bɛŋwaanɪ ba tɪti tɪv kum yəni kɔ jonji kɔ wɔdiiru pɛ wɔntɔ tɪv kum nɪ mu. ²¹ Ba ma lɪ dɛ sɪ ba jəni daanɪ ba ŋɔɔnɪ taanɪ dɪm.

Dɛ dɪm na yɪ tɪn, Erɔdɪ ma kwe o paari gwar-fwaarɔ o zu. O laan ma jəni o paari jangɔŋɔ kum banɔ nɪ sɪ o ŋɔɔnɪ dɪ nɔɔna bam. ²² O kwərə na zaŋɪ yɪ o ŋɔɔnɪ dɪ ba kuntɔ tɪn, nɔɔna bam ma kaasɪ banɔ banɔ ba wɪ: «Kwərə kantɔ yɪ wɛ kwərə mu sɪ ka dai nabinzwənə nyɪm.» ²³ Erɔdɪ na sɛ ba zulə yam yɪ o wɔ pɛ Wɛ Dɪ zulə tɪn, Banɔ-Wɛ maleka ma pa yawɪv ja-o lɪla. Kanzwa ma zu o wɔ ya dɪ-o ya gu.

²⁴ Wɛ kwərə kam dɛɛn maa jagɪ je maama, yɪ nɔɔna zanzan sɛ-ka. ²⁵ Banabasɪ dɪ Sooli ma ti titɔŋɪ dɪlɔ ba na ve Zeruzalem sɪ ba tɔŋɪ tɪn. Ba laan ma ja Zan Marɪkɪ ba wəli ba tɪti nɪ, yɪ ba nunji Zeruzalem ba joori ba vu Antɔsɪ.

13

Zezi kɔgɔ kum na lɪ Banabasɪ dɪ Sooli te tɪn

¹ Zezi kɔgɔ kulɔ na wɔ Antɔsɪ nɪ tɪn dɛɛn jɪgtɪ Wɛ nijɔŋnə dɪ balɔ na brɪ Wɛ taanɪ dɪm tɪn ba titari nɪ. Bantɔ mu yɪ Banabasɪ, dɪ Simeyon wɔlɔ ba na bə nɪ nazono tɪn, dɪ Sireenɪ tu Lukiyusi, dɪ Manayen wɔlɔ dɛɛn na yɪ gɔvɪrma tu Erɔdɪ

yuu-donɔ ba biini nɪ tɪn, dɪdaani Sooli. ² Dɛ dɪdwɪ ba maa wɔra ba zuli Baɲa-Wɛ, yɪ ba ta kwɛri ba vɔ ni. Wɛ Joro kɔm laan ma ta kɔ bri-ba kɔ wɪ: «Lɪ-na Banabasi dɪ Sooli amɔ ɲwaani, sɪ ba taa tɔɲɪ titɔɲɪ dɪɓ amɔ na kuri-ba sɪ ba tɔɲɪ tɪn.»

³ Zezi karabiə bam na ni kɔntɔ tɪn, ba daa ma vɔ ni yɪ ba loori Wɛ ba pa-ba. Ba ma daari ba danɪ ba jɪa ba baɲa nɪ, yɪ ba laan banti-ba yɪ ba viiri.

Pooli dɪ Banabasi na wɔ Sipri nɪ te tɪn

⁴ Wɛ Joro kɔm dɛen na tɔɲɪ Banabasi dɪ Sooli kɔntɔ tɪn, ba ma vu ba yɪ Seliusi. Ba ma zɔ naboro ba tɔɲɪ nɪnɔv kɔm wɔ ba vu ba bɛ ba yɪ Sipri. ⁵ Ba ma vu ba zɔ Sipri tɔv kɔdon, kɔ yɪrɪ mɔ Salamini. Ba na yɪ da tɪn, ba maa zɔvɔrɪ Zwifə bam Wɛ-di sɪm ba tɔɔlɪ Wɛ kwɛrə. Zan Marɪkɪ maa wɔ ba tee nɪ o wɛli-ba.

⁶ Ba ma zanɪ Salamini nɪ ba tɔlɪ je sɪm maama ba kɛ. Ba ma vu ba yɪ Pafɔsɪ. Ba ma jeeri liri tu wɔdon dɛani, o yɪrɪ mɔ Bar-Zezi, yɪ o yɪ Zwifu. O dɛen paɪ o yɪ Wɛ nijonɲu mɔ yɪ o dai. ⁷ O maa yɪ gɔvɪrma tu Serɪziu Polusi kwaga nɔɔnɔv mɔ. Gɔvɪrma tu wɔm maa jɪɲɪ swan lanyɪrani. O ma bɛɲɪ Banabasi dɪ Sooli o pa ba ba o te. O maa lagɪ sɪ o ni Wɛ kwɛrə kam. ⁸ Liri tu wɔm ma zanɪ o wɔra o culi ba brɪm dɪm. O maa kwaani sɪ o cɪ gɔvɪrma tu wɔm sɪ o yɪ sɛ Wɛ cɪga kam. Liri tu wɔm yɪrɪ dɪdon mɔ yɪ Elimasi dɪ Grɛkɪ tiinə taani. ⁹ Sooli wɔɓɔv yɪrɪ dɪdon ta na yɪ Pooli tɪn dɛen jɪɲɪ Wɛ Joro kɔm dam lanyɪrani. O ma nii liri tu wɔm vɪrɪ, yɪ o wɪ: ¹⁰ «N wɔ su dɪ sɪsɪna mɔ dɪdaani balɔrɔ. Nmɔ yɪ sɔtaani jɪɲa nɔɔnɔv mɔ. Nmɔ culi wɛənu tɪɓ maama na lana tɪn. Nmɔ tiini n kwaana sɪ n pipiri dɪ Yuutu wɔm cɪga kam sɪ ka jɪ vwan mɔ. ¹¹ Nii, Baɲa-Wɛ wɔ ba Dɪ magɪ-m dɪ Dɪ jɪ-dɪa lele kɔntɔ. Nɪ jɪ lilwe yɪ n daa n bá na wɪa pooni, sɪ kɔ taa ve maɲa kalɔ Wɛ na lagɪ tɪn.»

O na tagɪ kɔntɔ tɪn, bɪdwɪ baɲa nɪ mɔ Elimasi yɪə dwe, yɪ o zɪɲɪ lim

wɔnɪ. O maa ve o kɪkara, yɪ o lagɪ vanɪnɔv sɪ o ja o jɪɲa. ¹² Gɔvɪrma tu wɔm na nɛ kulɔ na kɪ tɪn, o laan ma kɪ o wɔ-dɪdɔv dɪ Zezi Krisi. Dɪ Yuutu cɪga kam ba na bri-o tɪn ma sɔ-o.

Pooli-ba na wɔ Antɔsɪ nɪ te tɪn

¹³ Pooli dɪ o badonnə bam laan ma zanɪ Pafɔsɪ nɪ ba zɔ naboro ba vu ba yɪ Pamfili tɔv kɔdon, kɔ yɪrɪ mɔ Perɪzɪ. Zan Marɪkɪ ma yagɪ-ba dɛani, yɪ o daari o joori Zeruzalem.

¹⁴ Ba daa maa zɪɲɪ Perɪzɪ nɪ ba vu Antɔsɪ kulɔ na wɔ Pisidi nɪ tɪn. Zwifə bam siun dɛ dɪm na yɪ tɪn, ba ma vu ba zɔ ba Wɛ-digə kam wɔ ba je da. ¹⁵ Nɔɔna ma zanɪ ba karɪmɪ Moyisi cullu twaanɔv tɪm dɪ faɲa faɲa Wɛ nijonɲə bam twaanɔv tɪm wɔnɪ. Ba na karɪmɪ ba ti tɪn, ba yigə tiinə bam ma tɔɲɪ ni ba pa Pooli-ba, yɪ ba wɪ: «Dɪ ko-biə-ba, abam na jɪɲɪ kwɪə yalɔ na wɔ zəni nɔɔna bam tɪn, sɪ á zanɪ á ta.»

¹⁶ Pooli ma zanɪ wɛenɪ o zəɲɪ o jɪɲa, yɪ o laan daari o ta o wɪ: «Yisɪrayelɪ dwi tiinə-ba dɪdaani dwi-ge tiinə balɔ na kwari Wɛ tɪn, cəɲɪ-na a na lagɪ a ta kulɔ tɪn. ¹⁷ Wɛ dɪɓ dɪbam Yisɪrayelɪ tiinə bam na tɔɲɪ tɪn dɛen mɔ kuri dɪ nabaara bam, sɪ ba taa yɪ Dɪ tɪtɪ nɔɔna. Maɲa kam ba dɛen na yɪ vɛrə Ezipi nɪ tɪn mɔ Wɛ pɛ ba puli zanzan. Dɪ ma daari Dɪ ma Dɪ tɪtɪ jɪ-dɪa kam Dɪ lɪ-ba Dɪ pa ba nɔɲɪ tɔv kɔm kɔntɔ nɪ. ¹⁸ Ba na beeri kagɔv wɔnɪ taan bɪna finna tɪn, Dɪ ma kɪ wɔ-zuru dɪdaani ba. ¹⁹ Ba na zɔ Kanaan tɪn, Dɪ ma pa tɔv kɔm dwi dwi tiinə kuni birpɛ cɔɲɪ, yɪ Dɪ daari Dɪ pa Dɪ tɪtɪ nɔɔna Yisɪrayelɪ tiinə bam taa te tɔv kɔm kɔntɔ. ²⁰ Kɔntɔ kəm dɪm maama yɪ nɪnɛenɪ bɪna biə-yana dɪ finnu mɔ (450).

Kɔntɔ kwaga nɪ, Wɛ laan ma kuri yigə tiinə Dɪ pa-ba yɪ bantɔ te-ba taan, kɔ vu kɔ yɪ maɲa kam Dɪ nijonɲu Samɔwɛlɪ na tu o ba o te-ba tɪn. ²¹ Nɔɔna bam laan ma loori Samɔwɛlɪ sɪ o tiɲɪ pɛ o pa-ba. Wɛ ma tiɲɪ Benzamen dwi tu dɪdɔv Dɪ pa-ba, o yɪrɪ mɔ Sayuli. O yɪ Kisi

bu mu. O maa ji ba pe bɪna fiinna.
²² We deen ma ba DI li Sayuli paari
 dɪm wɔni, yi DI daari DI pa Davidi ji
 ba pe. We deen tagi wɔntu taani DI
 wi: <Zese bu Davidi yi nɔɔnɔ wɔlɔ
 na su amɔ wɔ tɪn. Wɔntu wɔ ki kulɔ
 maama a wɔbɔŋa na lagi tɪn.>

²³ Ku nan yi wɔntu dwi dɪm wɔni
 mu We pe Zezi ba. We ma tɔgi
 ni dilɔ DI na goni tɪn DI pa Zezi
 ji dɪbam Yisɪrayeli tiinɔ bam Vɪrnɔ.

²⁴ Maŋa kam Zezi ta na wɔ puli o
 tɪtɔŋa yam tɪn, Zan deen mu bri
 Yisɪrayeli tiinɔ bam maama o wi, ba
 lɔni ba wɔrɔ ba yagi kɛm-balwaarɔ,
 si ba daari ba pa ba miisi-ba na
 wɔni We ŋwaanɪ. ²⁵ Ku na tu ku
 daari funfun si Zan ti o tɪtɔŋa yam
 tɪn, o ma bwe nɔɔna bam o wi:
 <Abam bɔŋi si amɔ yi wɔɔ mu? Amɔ
 dai wɔlɔ wɔm á na tɪni tɪn. Wɔntu
 nan lagi o saŋi a kwaga mu o ba, yi
 a wɔ maŋi si a bwɛli o ne natra di.>

²⁶ A ko-biɛ-ba, Abraham dwi tiinɔ
 di dwi-gɛ tiinɔ balɔ na kwarɪ We tɪn,
 ku yi dɪbam mu We pe si di ni DI
 taani dɪm kɔntu, si di wani di lwarɪ
 DI na lagi DI vri dɪbam DI yagi te
 tɪn. ²⁷ Zeruzalem tiinɔ bam di ba
 yigɛ tiinɔ bam nan wɔ lwarɪ Zezi
 na yi wɔlɔ tɪn. Ku daa zi yi wɛɛnu
 tilɔ We nijɔŋnɔ bam na pɔpɔni ba
 tiŋi yi nɔɔna yɛni ba karɪmɪ-ti ba
 siun da yam maama ni tɪn, ba ba ni
 wɛɛnu tintu kuri di. Ba nan na pe
 Zezi na cam tɪn, ku pe We nijɔŋnɔ
 bam na pɔpɔni kulɔ tɪn siunɪ ku
 ki. ²⁸ Ba maa ba jigɪ taani dilɔ na
 wɔ pa ba gu-o tɪn. Di kɔntu di, ba
 ta ma loori Pilati si o pa ba gu-o.
²⁹ Ba ma ki kulɔ maama na maŋi
 ku pɔpɔni We tɔnɔ kɔm wɔni yi ku
 ta o taani tɪn ba ti. O na tigi tɪn,
 ba laan ma par-o tɔun-dagara kam
 baŋa ni ba ja vu ba ki yibeeli wɔni.
³⁰ We laan ma pa o bi o yagi tɔunɪ.
³¹ O maa wɔra da kɔgɔ kɔgɔ. O na
 wɔra tɪn, kuni zanzan mu o bri o
 titi o karabiɛ bam yigɛ ni, balɔ ya
 na tɔgi did-o Galile ni ba beeri ba
 ve Zeruzalem tɪn. Bantu laan mu yi
 o maana tiinɔ ba bri o cɪga kam ba

pa dɪbam Yisɪrayeli tiinɔ bam.

³² Dɪbam nan tu abam te mu si
 di tɔɔli We kwɛr-ywɛŋɛ kam di bri
 abam. Ku nan yi ni, We deen na
 goni ni di dɪbam nabaara bam ni DI
 wɔ ki kulɔ tɪn mu, ³³ DI laan siunɪ DI
 ki DI pa dɪbam balɔ na yi ba naaru
 tɪn. Mu kɔntu mu DI bi Zezi DI pa
 o yagi tɔunɪ. Ku yi ninɛɛni ku na
 maŋi ku pɔpɔni We lɛŋ-ŋwi tɔnɔ
 pɔɔrɪm bile tu wɔni te tɪn ku wi:

<Nmɔ mu yi amɔ Bu

yi zim amɔ di jigɪ nmɔ Ko.>

³⁴ We tɔnɔ kɔm daa ta bri We na wɔ
 bi-o DI pa o yagi tɔunɪ, si o yira yi
 pɔ. Ku ma ta ku wi:

<Áa pa n na wo-laarɔ cɪga cɪga,
 ni a na maŋi a go ni si a pa Davidi
 na-ti te tɪn.>

³⁵ We tɔnɔ kɔm jɛgɛ kadoŋ ni Davidi
 pɔpɔni o wi:

<Nmɔ We bá se si n titi Wɔ-pɔŋo Tu
 wɔm yira pɔ.>

³⁶ Ku nan na yi Davidi titi, wɔntu
 deen tɔŋi We tɪtɔŋa yam maŋa kalɔ
 o na ŋwi tɪn, yi o laan ba o ti. Ba
 ma kwe-o ba ki o nabaara bam tee
 ni. O yira yam ma siunɪ ya pɔ. ³⁷ Ku
 daari, wɔlɔ wɔm We na pe o bi o
 yagi tɔunɪ tɪn, wɔntu yira nan wɔ
 pɔgi.

³⁸ A ko-biɛ-ba, abam maŋi si á
 lwarɪ ni ku yi Zezi ŋwaanɪ mu di
 jigɪ cwɛŋɛ si di bri abam ni We
 wɔ wani DI yagi á lwarɪm DI ma
 ce abam. ³⁹ We cullu tilɔ DI na
 ki Moyisi jɪŋa ni tɪn warɪ ti pa
 á lwarɪm dɪm ti. Ku daari wɔlɔ
 maama na ki o wɔ-didɔba di Zezi tɪn
 wɔ na vrɪm We tee ni, di o lwarɪm
 dɪm maama na ti wɔntu ŋwaanɪ tɪn.

⁴⁰ Nan taá yiri-na á titi, si lɛɛrɔ tilɔ
 We nijɔŋnɔ bam na pɔpɔni ti taani
 tɪn yi zaŋi ti yi abam. ⁴¹ Ba deen tagi
 ba wi:

<Nii-na, abam balɔ na yɛni á gooni
 amɔ We cɪga kam tɪn,

abam yira wɔ sɔɔri yi á ti.

Benwaanɪ ku na yi kɛm dilɔ a na
 lagi a ki abam da yam kɔntu
 ni tɪn,

abam bá se ni di yi cɪga,

nɔɔnɔ na maŋi o bri abam ti kuri
 di, á ta bá se.> »

⁴² Pooli na tagi kuntu o ti tin, o di Banabasi ma zani si ba nuni We-dige kam wuni. Ba na lagi ba viiri tin, noona bam ma ta di ba si ba joori ba ba siun de didon dim ni, si ba daa ta nooni taani dim kuntu di ba. ⁴³ Noona bam ma zani ba lagi. Ba zanzan ma togi Pooli di Banabasi, Zwifə bam di dwi-ge tiine balu na nigi We yi ba togi cullu tlu DI na pe dibam Zwifə bam tin di maa toga. Pooli di Banabasi maa ta di noona bam si ba ta kwaan ba dal We DI zaani dilu DI na pe-ba tin nwaan.

⁴⁴ Ba siun de dim ma joori di yi. Noona zanzan ma la daani si ba cegi Banja-We kwere kam, ku ge fun si ku taa nyi di tu kum noona maama mu lagi da te. ⁴⁵ Zwifə bam na ne kogo kum na su je sim maama tin, ba maa tiini ba jigi wu-guru di ba. Ba ma yaali Pooli na te kulub tin, yi ba kwari ba twi-o. ⁴⁶ Pooli di Banabasi laan ma fogi ba nooni di baari, yi ba wi: «Di ya manji si di puli abam tee ni mu di nooni We kwere kam. Abam nan na manji a wu se-ka tin, abam ba buni ni a manji di We nwi-duna kam. Kuntu nwaan di wu vu dwi-ge tiine bam te di daari abam. ⁴⁷ Di Yuutu wom na pe dibam ni dilu tin mu tuntu: <Amu We tiji nmu si n ja a pooni dim

n vu n pa dwi-ge tiine bam,
si n wani n pa nabiine na vrum
lugu banja je maama ni.> »

⁴⁸ Dwi-ge tiine balu na wura yi ba ni kuntu tin, ba maa jigi wupolo, yi ba pa Banja-We kwere kam jigi dam. Balu maama na manji si ba na We nwi-duna kam tin mu suni ba ki ba wu-didua di Zezi.

⁴⁹ Banja-We kwere kam ma lagi je sim kuntu maama wuni. ⁵⁰ Ku daari Zwifə bam ma kwaan ba pa kaana balu jina na jigi yi ba nigi We tin di tu kum yige tiine bam bana zani di Pooli di Banabasi. Ba deen ma pa ba yaari Pooli di Banabasi, yi ba daari ba zeli-ba ba pa ba nuni ba tu kum wuni. ⁵¹ Ba na ki-ba kuntu tin, Pooli

di Banabasi ma pusi ba ne fogo kum ba yagi da, si ku bri ni ba wu ki lanyirani. Ba laan ma daari ba vu Yikon. ⁵² Zezi karabiə bam deen tiini ba jigi wupolo, yi We Joro kum wu ba tee ni lanyirani.

14

Pooli di Banabasi na wu Yikon ni te tin

¹ Pooli di Banabasi na wu Yikon ni tin, ba daa ta ve Zwifə bam We-dige kam. Ba nooni We taani dim ba bri noona bam, yi ba zanzan ki ba wu-didua di Zezi, Zwifə di dwi-ge tiine di. ² Ku daari Zwifə badonne vin We taani dim. Bantu ma zani ba vugimi dwi-ge tiine bam wubuna ba pa ba wuru cogi di Zezi karabiə bam. ³ Pooli di Banabasi maa zuri da taan. Ba na wura kuntu tin, ba maa nooni di Yuutu Zezi taani di baari yi ba ki ba wu-didua did-o. Ba maa te di Yuutu wom na ki noona lanyirani te tin, yi o zigi ba taani dim kwaga ni di o na pe-ba dam si ba taa ki wo-kinkagila di wenu tlu na bri We dam tin. ⁴ Tu kum noona bam deen poci bile mu. Badaara togi Zwifə bam mu, yi badonne di togi Zezi tuntu na bam.

⁵ Dwi-ge tiine di Zwifə badonne deen ma li wubuna ba weli didaani ba yige tiine bam, si ba yaari Zezi tuntu na bam, si ba duli-ba di kandwa. ⁶ Ba na lwaru ku ni ni tin, ba ma duri ba vu Likoni tuntu dim, Lisitri di Deribi di ti-nie yam maama. ⁷ Ba na wura tin, ba maa toli We kwere-ywenge kam ba bri noona.

Ku na ki te Lisitri ni tin

⁸ Noonu deen mu wu Lisitri ni, o yi koro mu. Ku na zigi o lura manja ni o manji o wari o vu. ⁹ O deen maa togi o je o cegi Pooli na nooni taani dilu tin. Pooli ma nii-o ziin, yi o lwaru ni o ki o wu-didua di Zezi si o wani o na yazure. ¹⁰ O laan ma ta di kwere-dia o wi: «Zani weeni n zigi n ne sim banja ni ywam!» O na tagi kuntu tin, koro kum ma zani weeni ku fani ku cwi yi ku siji venge.

11 Non-kogo kum na ne kulɔ Pooli na ki tun, ba maa tiini ba nɔɔni baŋa baŋa di ba titi dwi taani dum ba wɔ: «Ku yi dibam wa yam mu jigi nabiinɛ ya tu ya ba dibam te.» 12 Ba ma pa Banabasɔ yiri ni Ziusi. Pooli di yiri maa yi Ermesɔ, beŋwaanɔ ku yi wontu ya mu nɔɔni taani dum.

13 Ba deen maa jigi digɛ ba tu kum daa ni ba na yɛni ba kaani ba we Ziusi da tun. Ba kaanum tu wum ma zaŋi o ja nabe di tweeru punnu tilɔ ba na sogi tun o ba o zigi tu kum ni ni. Wuntu didaani non-kogo kum maama deen maa lagi si ba gu nabe sum ba ma kaani Zezi tintuŋna bam. 14 Banabasɔ di Pooli ma lwarɔ ba na buŋi si ba ki te tun. Ba wu ma cogi zanzan. Ba ma ja ba gwaaru ba kaari, yi ba daari ba duri lila ba zu non-kogo kum wu. Ba maa te baŋa baŋa ba wɔ: 15 «Nɔɔna-ba, beɛ mu yi abam lagi a ki kuntu? Dibam yi nabiinɛ mu, ni abam di te. Dibam nan tu yo seeni si di tooli We kwɛr-ywɛŋɛ kam mu di bri abam, si a yagi jwɛnɛ kaanum, si a daari a ta a togɔ Nwɔa Tu Baŋa-We. Dintu mu ki weyuu di tɔga di na-fara di wɛɛnu tilɔ maama na wu ti wuni tun. 16 Faŋa tun, We deen yagi dwi maama si di ki di wubuŋa na lagi te tun. 17 Di kuntu di, Di ta yɛni Di ki abam lanyiranɔ, si ku pa a lwarɔ ni Di yi We cɔga cɔga. Di yɛni Di pa dɔa nɔa yi wodiiru ki ti maŋa ni. Di pa abam wodiuru yi a di, yi Di pa abam wupolo lanyiranɔ.» 18 Pooli na tagɔ kuntu tun, ku ya ge finfin mu si nɔɔna bam kwe wɛɛnu tim ba ma kaani-ba, yi ba laan yagi.

19 Zwifɛ badonnɛ ya nunji Antɔsɔ mu Pisidi tuɔ ni ba ba. Badaara di ma nunji Yikon ba ba. Bantu ma pa kogo kum maama wuru lani di Pooli. Ba laan ma dul-o di kandwa, yi ba daari ba tuur-o ba ja nunji tu kum wuni. Ba ya buŋi ni o tigi mu. 20 Zezi karabiɛ bam laan ma vu ba gilim-o. O ma zaŋi ba titari ni o joori o zu tu kum wu. Tɔga na puuri tun, o ma togɔ didaani Banabasɔ yi

ba vu Derɔbi.

Ba na joori ba vu Antɔsɔ te tun

21 Pooli di Banabasɔ na wu Derɔbi ni tun, ba ma tooli We kwɛr-ywɛŋɛ kam yi nɔɔna zanzan ji Zezi karabiɛ. Ba daa ma joori ba vu Lisitri di Yikon, yi ba daari ba ke ba yi Antɔsɔ kulɔ na wu Pisidi wuni tun. 22 Ba na maa ve kuntu tun, ba ma pa balɔ maama na yi Zezi karabiɛ tun na baari, yi ba kwe-ba si ba fogɔ ba taa togɔ We cwɛŋɛ kam, si ba yi yagi-ka. Ba ta ma bri-ba ba wɔ: «Dibam balɔ maama na togɔ Zezi tun, di wu na yaara zanzan mu si di laan zu We paari dum wu.»

23 Je silɔ maama ba na ve tun, ba li nakwa Zezi kogo kum wuni si ba taa nii-ba. Ba maa yɛni ba vo ni ba loori We ba pa nakwa bam, yi ba ki-ba di Yuutu juna ni, o na yi wulɔ ba na ki ba wu-didɔa did-o tun nwaani.

24 Ba deen ma da Pisidi ba ke. Ba ma vu ba yi Pamfili je sum. 25 Ba na wura tun, ba ma vu Perizɔ ba nɔɔni We taani dum da, yi ba daari ba vu Atali. 26 Ba laan ma zigi daani ba zu naboro ba joori ba vu Antɔsɔ kulɔ na wu Siiri wuni tun. Ku deen yi kantɔ jɛgɛ kam ni mu Zezi kogo kum nɔɔna bam ya kwe-ba ba ki We juna ni, si Di zɛni-ba si ba wanɔ ba vu ba tuŋi kulɔ ba laan na tu ba tuŋi ba ti tun. 27 Ba na yi Antɔsɔ tun, ba ma pa Zezi kogo kum la daani, yi ba laan tɔli kulɔ maama We na ki di ba tun ba bri-ba, di Di na purɔ cwɛŋɛ Di pa dwi-ge tiinɛ si ba wanɔ ba ki ba wu-didɔa di Zezi tun. 28 Ba ma zu Zezi karabiɛ bam tee ni ba daani.

15

Zezi kogo kulɔ na wu Zeruzalem ni tun nɔɔni dwi-ge tiinɛ bam taani

1 Nɔɔna badonnɛ ma zaŋi Zude ni ba vu Antɔsɔ. Ba maa wura ba bri Zezi karabiɛ bam ba wɔ: «Abam na wu se a togɔ Moyisi cullu tum na bri te si a go a bakari, a ba wanɔ a na vrum.»

2 Pooli di Banabasɔ na ni kuntu tun, ba ma tiini ba magɔ kantogo di nɔɔna bam. Kuntu nwaani Zezi

kɔgɔ kum ma li wɔbɔŋa si ba li Pooli di Banabasɩ di nɔɔna badonnɔ ba wɔni, si ba ja taani dɩm ba vu Zeruzalem ba ki Zezi tɩntɩŋna bam di nakwa bam ja ni.

³ Zezi kɔgɔ kum ma bani-ba yi ba ke. Ba ma vu ba da Fenisi di Samari je sim. Ba na maa ve tin, ba maa te dwi-ge tiinɔ na lɔni ba wɔru ba se We te tin ba bri nɔɔna bam. Zezi karabiɔ bam na ni kuntu tin, ku ma pa ba maama jigi wɔpolo lanyirani. ⁴ Ba ma vu ba yi Zeruzalem. Zezi tɩntɩŋna bam di o kɔgɔ kum maama di ba nakwa bam ma jeeri-ba lanyirani. Ba laan ma manɩ ba bri-ba We na ki kulɔ di ba tin. ⁵ Zwifɔ badaara balɔ na wɔ Farizian kɔgɔ kum wɔni yi ba ba ba tɔgi Zezi tin ni taani dɩm. Ba ma zaɩ ba ta ba wɩ: «Nɔɔna bantɩ manɩ si ba go ba bɛkɛri mu, si ba daari ba se Moyisi cullu tim maama na bri te tin.»

⁶ Zezi tɩntɩŋna bam di o kɔgɔ kum nakwa bam ma la daani si ba bwe taani dɩm ba nii. ⁷ Ba na magɩ kantɔgɔ taan tin, Pɩyeeri ma zaɩ ba wɔni o ta o wɩ: «A ko-biɔ-ba, abam ye si We deen kuri amɩ abam wɔni, si a vu dwi-ge tiinɔ bam te si a bri-ba DI kwɛr-ywɛŋɔ kam, si ba daari ba se-ka. ⁸ We na ye nɔɔna wɔbɔŋa na yi te tin, DI ma pa-ba DI Joro kum, ni DI na manɩ DI pa dɩbam te tin, si ku bri ni DI siuni DI vɩ-ba ba lwarim wɔni. ⁹ DI ma wɔ pɔɔri bantɩ di dɩbam daani. DI fɔgi DI kwe ba wɔbɔŋa mu di ba na ki ba wɔ-dɩɔba di Zezi tin ŋwaani.

¹⁰ Kuntu tin, beŋwaani mu á bɔŋi si á manɩ We á nii di á na lagɩ á pa Zezi karabiɔ bam zɩŋi zɩla yalu na dummɛ ya dwe-ba tin? Ku na yi dɩbam nabaara bam naa dɩbam titɩ di, dí warɩ dí tɔgi kɛnɛ yantɩ cwɛŋɔ, yi á lagɩ á pa bantɩ tɔgi-ka. ¹¹ Ku nan dai kuntu. We na jɔŋi dɩbam DI yagi te tin, ku yi dí Yuutu Zezi zaani dɩm ŋwaani mu, di dí na ki dí wɔ-dɩɔba dɩd-o tin. Ku nan yi bɩdwi mu di bantɩ di.»

¹² Ba kɔgɔ kum maa je, yi ba cɛgi

sɔɔ si ba ni taani dɩm. Pooli di Banabasɩ ma zaɩ ba ta We na de bantɩ jɩŋa DI ki wo-kɩnkagɩla di wɛɛnu tɩɔ na bri DI dam dwi-ge tiinɔ bam te tin. ¹³ Ba na ŋɔɔni ba ti tin, Zakɩ ma zaɩ o ta o wɩ: «A ko-biɔ-ba, á cɛgi-na a na lagɩ a ta kulɔ tin. ¹⁴ Simɔn Pɩyeeri manɩ o ta o bri dɩbam, We na siŋi DI bri DI titɩ dwi-ge tiinɔ bam tee ni yi DI li nɔɔna ba wɔni si ba taa yi DI titɩ nɔɔna te tin. ¹⁵ We nijɔŋnɔ bam na tagɩ kulɔ faŋa faŋa tin dɩdaani kɛm dɩntɩ maama yi bɩdwi mu. Ku pɔpɔni We tɔno kum wɔni ku wɩ:

¹⁶ «Kuntu kwaga ni amɩ We wɔ joori a ba,

yi a daa lo Davidi sɔŋo kulɔ ya na cɔgi tin.

Amɩ wɔ fɔgi a lo di-dɔŋo kum, si ku ji sɔ-dɔŋɔ.

¹⁷ Kuntu tin, nɔɔna balɔ na daari tin wɔ kwaanɩ si ba lwarɩ amɩ wɔlɔ na yi ba Yuutu Baŋa-We tin.

Dwi-ge tiinɔ balɔ a na li si ba taa yi a titɩ nɔɔna tin wɔ lwarɩ amɩ. Yuutu Baŋa-We mu tagɩ kuntu, yi DI pa wɛɛnu tim siuni ti ki.

¹⁸ DI manɩ DI pa nɔɔna lwarɩ wɛɛnu tuntu ni ni faŋa faŋa mu.» »

¹⁹ Zakɩ ta ma ta o wɩ: «Kuntu ŋwaani amɩ bɔŋi si, dí wɔ manɩ si dí yaari dwi-ge tiinɔ balɔ na tu ba se We tin. ²⁰ Dí nan na wɔ ki kulɔ tin, dí wɔ pɔpɔni tɔno mu dí pa-ba, si dí bri-ba ni ba daa yi taa di wɔdiu kulɔ nɔɔna na me ba kaani jwɛnɔ yi ku ba lana tin, si ba yi cɔgi ba titɩ di kaana, si kaana di yi cɔgi ba titɩ di baara. Dí wɔ ta di ba si ba yi di varim wɔlɔ ba na jujugi ba gɔ tin, si ba yi di jana di.

²¹ Beŋwaani, ku na siŋi faŋa faŋa tin, ba manɩ ba karimɩ Moyisi tɔno kum Zwifɔ We-di sim ni ba siun de maama wɔni, yi nɔɔna yɛni ba bri wɛɛnu tɩɔ na pɔpɔni da tin tɩni dɩm maama wɔni.»

²² Ba maama na ni kuntu tin, Zezi tɩntɩŋna bam di o kɔgɔ kum nakwa bam maa li wɔbɔŋa si ba li nɔɔna ba wɔni, si ba tɔgi di Pooli di

Banabasɩ ba vu Antioxi. Ba deen ma li nɔɔna bale balu na yi yigə tiinə ba kɔgɔ kum wɔni tɩn. Ba diduɔa yiri mu Zudi wɔlu yiri didonɔ na yi Basaba tɩn. Wɔdonɔ wum yiri mu Silasi. ²³ Ba ma pɔpɔni tɔnɔ si ba tɔŋi-ba di ku, yi tɔnɔ kum wɔni ku wi:

«Dɩbam balu na yi á ko-biə tɩn, Zezi tintuŋna bam di o kɔgɔ kum nakwa bam, di jɔɔni abam, dwige tiinə balu na tu á tɔgi Zezi yi á zɔuri Antioxi ni, di Siiri di Silisi ni tɩn.

²⁴ Dɩbam ni ni di kɔgɔ kum nɔɔna badonnə mu zanɩ ba ba abam te, ba yaari abam ba pa á wɔbuŋa cɔgi di kulɔ ba na bri abam tɩn. Dɩbam nan wɔ pɛ-ba cwəŋə si ba ki kuntu. ²⁵ Kuntu ŋwaanɩ dɩbam maama mu ki ni daani si di li nɔɔna di tɔŋi-ba abam tee ni, si ba tɔgi di dɩbam cilon-sonnu Banabasɩ di Pooli ba ba. ²⁶ Bantu mu yi balu na kwe ba ŋwɩa maama ba pa di Yuutu Zezi Krisi tutuŋa yam ŋwaanɩ tɩn. ²⁷ Dɩbam nan mu tɔŋi Zudi di Silasi abam tee ni, si ba ba ba fɔgi ba ŋɔɔni ba bri abam kulɔ di na pɔpɔni tɩn. ²⁸ Wɛ Joro kum didaani dɩbam maama buŋi ni ku wɔ manɩ si di yaari abam zanzan. Wɔŋo kulɔ yiranɩ na yi fifiɔn si á yi ki tɩn mu tintu: ²⁹ Á yi zanɩ á di wɔdiu kulɔ ba na mɛ ba kaani jwənə tɩn. Á yi di jana. Á yi di varim wɔlu ba na jujugi ba gu tɩn. Á yi cɔgi á titi di kaana, si kaana di yi cɔgi ba titi di baara. Á na jigi á titi di wəənu tintu maama, á wú taá ki lanyiranɩ. Wɛ wú pa abam yazurə.»

³⁰ Ba na pɔpɔni kuntu ba ti tɩn, ba laan ma tɔŋi nɔɔna bam si ba vu Antioxi. Ba na yi da tɩn, ba ma la ba kɔgɔ kum maama daani, yi ba daari ba pa-ba tɔnɔ kum si ba karimi.

³¹ Nɔɔna bam na karimi tɔnɔ kum tɩn, ba maa jigi wɔpolo lanyiranɩ di ku na fɔgi ku zəni ba wɔbuŋa tɩn.

³² Zudi di Silasi na yi Wɛ nijonɔnə tɩn

deen ma tiini ba ŋɔɔni di nɔɔna bam ba pa ba na pu-dia di baari. ³³ Ba maa daani ba tee ni, yi ba ba ba lagɩ ba viiri. Zezi kɔgɔ kum nɔɔna bam ma banɩ-ba, yi ba joori ba vu balu na tɔŋi-ba tɩn te di yazurə.

[³⁴ Silasi ma li wɔbuŋa si o manɩ da.] ³⁵ Ku daari Pooli di Banabasɩ di ma manɩ Antioxi ni. Ba deen maa tɔgi di nɔɔna zanzan ba tɔɔli di Yuutu Wɛ kwərə kam yi ba bri Di ciga kam.

Pooli di Banabasɩ na pɔɔri daani te tɩn

³⁶ Ba na daani da da yagratu tɩn, Pooli ma ta di Banabasɩ o wi: «Pa di joori di vu di nii di ko-biə bam tɩni dilu maama wɔni di na manɩ di tɔɔli di Yuutu wum kwərə kam da tɩn, si di nii ku na yi te tɩn.»

³⁷ Banabasɩ ma sɛ yi o lagɩ si Zan Mariki taa tɔgi didaani ba o tɔŋa.

³⁸ Pooli maa buŋi ni ku wɔ manɩ si o tɔgi o wəli ba wɔni, beŋwaanɩ manɩ kalu ba deen na wɔ Pamfili ni tɩn wɔntu yagi-ba mu, yi o daa ba tɔgi di ba o tɔŋa. ³⁹ Ba ma tiini ba magɩ kantɔgɔ daani, yi ku pa ba pwe da-tee ni. Banabasɩ ma ja Zan Mariki yi ba vu ba zu naboro si ba vu Sipri. ⁴⁰ Pooli di ma li Silasi si ba tɔgi daani ba vu. Zezi karabiə bam ma ki-ba di Yuutu wum juŋa ni si o zəni-ba. Ba laan ma zanɩ ba ke.

⁴¹ Ba ma tɔgi Siiri di Silisi wɔ, yi ba pa Zezi kɔgɔ kum nɔɔna bam na wɔ je silu maama tɩn fɔgi ba zigi di dam lanyiranɩ.

16

Timoti na tɔgi di Pooli-ba yi ba bri Wɛ ciga kam te tɩn

¹ Pooli daa ta ma vu o yi Deribi di Lisitri. Zezi karabu wɔdonɔ maa wɔra, o yiri mu Timoti. O nu maa yi Zwifu yi o di ki o wɔ-diduɔa di Zezi. O ko maa yi Greki tu. ² Zezi karabiə balu na zɔuri Lisitri ni di Yikon ni tɩn maa te ba wi, o yi non-ŋum lanyiranɩ. ³ Pooli maa lagɩ si o ja-o, si ba taa tɔgi daani ba tɔŋa.

Zwifə balu maama na zɔvri je sum kuntu ni tun maa ye ni Timoti ko yi Greki tu mu. Kuntu ŋwaani Pooli ma pa ba go-o, ni Moyisi deen na bri Zwifə bam si ba taa goni ba bəkəri te tun. ⁴ Ba laan ma zaŋi ba vu ba tɔli tuni dɪm si ba nii Zezi kɔgɔ kum nɔɔna bam maama. Ba maa bri-ba niə yalu Zezi tintuŋna bam di o kɔgɔ kum nakwa bam na li Zeruzalem ni tun. Ba ma ta di ba si ba taa se niə yam kuntu. ⁵ Kuntu mu pe Zezi kɔgɔ kum nɔɔna bam na wu je silu maama tun na dam di ba We cwəŋə kam tɔgɪm, yi de maama ba kɔgɔ kum fɔgɪ ku pulə ku wəli da.

Pooli na ne viirim Trvasi ni te tin

⁶ Pooli di o tɔgɪ-donnə bam maa lagɪ si ba ke ba vu Azi tuni dɪm ba tɔɔli We kwərə kam. We Joro kum ma ci ba yigə si ba yi ve. Ba daa ma vu ba tɔgɪ Friizi di Galati ti-niə yam wɔni ba ke. ⁷ Ba ma vu ba yi Miizi sisəm dɪm ni. Ba maa kwaani si ba zu Bitini wu. Zezi Joro kum ma wu pe-ba cwəŋə si ba zu da. ⁸ Ba na kwaani ba ga kuntu tun, ba ma tɔgɪ Miizi wu ba ke, yi ba vu ba yi Trvasi. ⁹ Ba na yi da tun, titu ni Pooli ma dwe o na nɔɔnu na zigɪ o yigə ni. O yi Masɪdvanɪ tu mu. O ma loori Pooli o wɪ: «Popo, zaŋi n tɔgɪ nɪnu kum wu n be n ba Masɪdvanɪ, n zəni dɪbam.»

¹⁰ Pooli na dwe kuntu tun, dɪbam ma ki lɪla di ti di yigə si di vu Masɪdvanɪ, beŋwaani di maani ni ku yi We mu bəŋi dɪbam si di vu di bri nɔɔna bam Di kwər-ywəŋə kam daani.

Lidia na ki o wu-dɪdva di Zezi te tin

¹¹ Di laan ma kwe naboro Trvasi ni di yɔvri Samotrasɪ. Tɪga na pɔvri tun, di daa ma zaŋi di tɔgɪ nɪnu kum di vu Nɪapolisɪ. ¹² Di laan ma zigɪ daani di vu tɪga ni di vu di yi Filipi. Tu kum kuntu yi Masɪdvanɪ ti-niə yam dayigə tu mu. Rom tiinə mu te-ku.

Di ma ki da kɔgɔ kɔgɔ tu kum kuntu ni. ¹³ Zwifə bam siun de dɪm na yi tun, di ma nunɪ tu kum wu di

vu bugə ni. Di ya buŋi ni jəgə wɔ ta wu daani Zwifə bam na yəni ba ve ba warɪ We da. Di na ne jəgə kam tun, di ma jəni tɪga ni yi di ŋɔɔni di kaana balu na lagɪ daani jəgə kam ni tun. ¹⁴ Kaani wɔdon deen tɔgɪ o wɔra, o yiri mu Lidia. O nunɪ Tiyatiiri mu, yi o nigɪ We lanyiranɪ. O maa jigɪ gwaaru tɪb na tiini ti jigɪ nɪnwaŋa tun o yəgə. Di Yuutu wɔm ma pɔvri o wɔbuŋa yi o se wənu tɪb Pooli na jigɪ o te tun. ¹⁵ O deen ma pa di miis-o di o sɔŋɔ tiinə maama na wɔni Zezi yiri ŋwaani. O laan ma zaŋi o loori dɪbam o wɪ: «Abam na se ni a sɪni a ki a wu-dɪdva dɪdaani di Yuutu Zezi, si á ba á taá zɔvri dɪbam sɔŋɔ ni.» O ma wu se si di viiri.

Ba na ki Pooli di Silasɪ pɪna digə ni yi ku ki te tin

¹⁶ De dɪdwɪ mu di zaŋi di maa ve We warɪm jəgə kam. Di na maa ve tun, di ma jeeri bɪsankana kalu na yi nɔɔna gambaa tun. Cicirə deen maa tɔg-o ka pa o pwərisə. O na yəni o pwərisə o te wənu tɪb na lagɪ ti ba ti ki tun, mu o yuu tiinə bam deen ne səbu zanzan ku baŋa ni. ¹⁷ O ma tɔgɪ Pooli di dɪbam kwaga, yi o tɔɔli di kwər-dɪa o wɪ: «Nɔɔna bantu yi Yuutu Baŋa-We tintuŋna mu. Ba tu si ba bri abam cwəŋə mu si á tɔgɪ da á na vrim.»

¹⁸ O deen tɔgɪ dɪbam kwaga o ki kuntu mu taan da kɔgɔ kɔgɔ. Pooli wu laan ma cɔgɪ. O ma pipiri o ta di cicirə kam o wɪ: «A lagɪ a ta di nmu Zezi Krisi yiri ŋwaani, nunɪ si n daar-o!» O na tagɪ kuntu tun, cicirə kam ma nunɪ ka daar-o bɪdwɪ baŋa ni.

¹⁹ Bɪsankana kam yuu tiinə bam ma maani ba lwarɪ ni ba daa bá wanɪ ba na səbu o ŋwaani. Ba ma ja Pooli di Silasɪ ba vanɪ ba ja ba vu yaga, si ba saŋi-ba dɪdɛera bam tee ni. ²⁰ Ba ma ja-ba ba vu ba pa Rom tiinə dɪdɛera si ba di ba taani. Ba ma ta ba wɪ: «Nɔɔna bantu yi Zwifə mu, yi ba jigɪ dɪbam tu kum nɔɔna wɔbuŋa ba vugimə. ²¹ Ba bri

wænu tɩɩ na cɔŋɔ dɩbam cullu tum mu. Dɩbam nan yɩ Rom tiinɛ mu, dɩ bá wanɩ dɩ sɛ bantɩ na brɩ kulɩ tɩn.»

²² Kɔŋɔ kum maama ma tɔŋɔ ba jɩŋɔ dɩ Pooli dɩ Silasɩ. Rom tiinɛ dɩdɛera bam ma ja-ba ba vanɩ ba gwaaru tum ba kaari, yɩ ba daari ba pa nɔɔna magɩ-ba dɩ balaara. ²³ Ba na tiini ba magɩ-ba kuntu tɩn, ba laan ma kɩ-ba pɩna digɛ nɩ. Dɩdɛera bam ma ta dɩ wɩɩ na nii pɩna digɛ kam banɔ nɩ tɩn, sɩ o fɔŋɔ o pɩ nɔɔna bam lanyiranɩ. ²⁴ Nɔɔnu wum na ni kuntu tɩn, o ma pa ba zu titari digɛ kam wɩ, yɩ o daari o kwaarɩ-ba dɩ dɛ. ²⁵ Manɔ kalɩ tɩga na kwari tɩn, Pooli dɩ Silasɩ maa wura ba warɩ Wɛ yɩ ba leenɛ ba zuli Wɛ. Pɩna badonnɛ bam maa je ba cɛŋɛ. ²⁶ Tɩga kam laan ma da ka sisinɩ, yɩ pɩna digɛ kam sisinɩ dɩ ka kuri maama. Digɛ kam bwæru tum maama ma da ti purɩ, pɩna bam capɩnnɩ tum maama ma kɔ ti tɩ. ²⁷ Nɔɔnu wɩɩ na yɩri digɛ kam tɩn ma zanɩ yɩ o na pɩna digɛ kam niɛ na purɩ. O ma bɔnɩ nɩ pɩna bam maama nunɩ ba duri mu. Kuntu nɔɔnɩ o ma li su-zɔɔ sɩ o ma gu o titɩ. ²⁸ Pooli laan ma bagɩ dɩ kwærdɩa o wɩ: «Yɩ zanɩ n gu n titɩ, sɩ dɩbam maama wɩ yo.»

²⁹ Nɔɔnu wum ma bɛnɩ sɩ ba ja mini ba ba pa-o. O ma kɩ lɩla o zu digɛ kam wɩ o vu o tɩ Pooli dɩ Silasɩ yigɛ nɩ, yɩ o yɩra sai. ³⁰ O ma pa ba nunɩ pooni, yɩ o daari o bwe-ba o wɩ: «A yuu tiinɛ-ba, a nan wɩ kɩ ta mu sɩ a ma na vrɩm?»

³¹ Ba ma lɛr-o ba wɩ: «Nmɩ manɩ sɩ n kɩ n wɩ-dɩdɩba mu dɩdaani dɩ Yuutu Zezi, sɩ Wɛ wɩ vrɩ nmɩ dɩ n sɔŋɔ tiinɛ maama.» ³² Ba ma daari ba ta Wɛ kwæra kam ba brɩ-o dɩ balɩ maama na wɩ o sɔŋɔ kum nɩ tɩn. ³³ Titɩ dɩm manɔ kam kuntu nɩ mu o jaani-ba o vu o zari ba fufwɛlɛ yam maama. O na kɩ kuntu o ti tɩn, mu o dɩ o sɔŋɔ tiinɛ bam maama dɛ ba pa ba miisi-ba na wɩnɩ Zezi yɩri nɔɔnɩ. ³⁴ O ma daari o pa Pooli dɩ Silasɩ zu o sɔŋɔ kum wɩ.

O ma kɩ wɩdiu o pa ba di. O na tu o sɛ Wɛ dɩ wɩ-dɩdɩba tɩn, o maa jɩŋɔ wɩpolo lanyiranɩ dɩ o sɔŋɔ tiinɛ bam maama.

³⁵ Tɩga na purɩ tɩn, Rom tiinɛ dɩdɛera bam ma tɔnɩ nɔɔna sɩ ba vu pɩna digɛ kam yɩri wum te, ba ta dɩd-o nɩ o yagɩ nɔɔna bam sɩ ba viiri.

³⁶ Pɩna digɛ kam yɩri wum ma ta o brɩ Pooli dɩdɛera bam na tagɩ te sɩ o yagɩ-ba tɩn. O maa wɩ: «Ba pɛ abam cwɛŋɛ sɩ á viiri. Nan ve-na dɩ yazurɛ.»

³⁷ Pooli laan ma ta dɩ nɔɔna bam o wɩ: «Dɩbam nan yɩ Rom tɩ kum jɩnɔ nɔɔna mu. Ba nan wɩ dɩbam taani sɩ ba na dɩ kɛm-balɔrɔ, yɩ ba garɩ ba ja dɩbam ba magɩ nɔɔna maama yigɛ nɩ, yɩ ba daari ba kɩ dɩbam pɩna digɛ nɩ. Bɛɛ mu yɩ ba laan lagɩ sɩ ba sɛŋɩ ba purɩ dɩbam ba yagɩ? Dɩ bá sɛ. Ba titɩ mu manɩ sɩ ba ba ba purɩ dɩbam ba yagɩ.»

³⁸ Nɔɔna bam ma vu ba ta Pooli na tagɩ kulɩ tɩn ba brɩ Rom tiinɛ dɩdɛera bam. Ba na lwarɩ nɩ Pooli dɩ Silasɩ yɩ Rom tɩ kum jɩnɔ nɔɔna mu tɩn, fɩnɩ ma zu-ba dɩ ba na kɩ-ba te tɩn. ³⁹ Ba ma vu ba koori Pooli dɩ Silasɩ sɩ ba yagɩ taani dɩm sɩ kɩ ti. Ba ma daari ba purɩ-ba ba yagɩ, yɩ ba loori-ba ba wɩ, ba nunɩ tɩ kum wɩnɩ ba viiri. ⁴⁰ Pooli dɩ Silasɩ ma nunɩ pɩna digɛ kam nɩ ba vu ba zu Lidɩa-ba sɔŋɔ. Dáani mu ba jeeri Zezi karabiɛ bam, yɩ ba nɔɔnɩ dɩ ba ba pa-ba dam dɩ baari. Ba laan ma zanɩ ba viiri.

17

Kɩ na kɩ te Tesaloniki nɩ tɩn

¹ Ba dɛɛn ma da Afipolisi dɩ Apoloni ba kɛ ba vu ba yɩ Tesaloniki. Tɩ kum kuntu nɩ mu Zwifɛ bam Wɛ-digɛ wura. ² Pooli ma vu da, nɩ o na manɩ o yɛnɩ o kɩ te tɩn. O dɛɛn kɩ siun da yatɔ mu dɩ ba. O maa karɩmɩ Wɛ tɔnɔ kum, yɩ o brɩ-ba kɩ kuri sɩ ba ni. ³ O ma manɩ o brɩ-ba o wɩ, kɩ dɛɛn ya manɩ sɩ Krisi wum Wɛ na tɔnɩ tɩn yaari mu o tɩ, sɩ o joori o bi o yagɩ tɩnɩ. O ma ta dɩ ba o wɩ: «Zezi wɩɩ a na jɩŋɔ o taani a tea a

bri abam tin mu suni o yi Kresi wum We na toni tin.»

⁴ Zwifə bam na ni kuntu tin, ba badonnə ma se o na tagi kulɔ tin, yi ba laan togi ba wəli Pooli di Silasi ni. Greki tiinə balu na nigɔ We tin kogo zanzan di ma se Pooli taani dim, didaani kaana zanzan balu jia na gari tin.

⁵ Zwifə badaara maa jigi wu-guru di ba. Ba ma vu yaga ba la zwabani-nyina ba pa ba togi daani, yi ba kogo kum ma pa tu kum maama vugimi di soɔ bogi bogi. Ba ma vu ba ciji jara Zazon soɔɔ ni, yi ba kwaanɔ ba lagɔ Pooli di Silasi jəgə, si ba ja-ba ba ja nunɔ ba ki noona bam jija ni.

⁶ Ba ma wu ne-ba. Ba ma ja Zazon di Zezi karabiə badonnə ba ja vu tu kum didera bam te, yi ba toli ba wɔ: «Noona bantu mu yəni ba beeri lugu banja je maama ba vugimi noona wubunja. Bantu nan mu tu yo. ⁷ Zazon mu pe ba zuri o soɔɔ ni. Bantu maama mu vin di pa-faru wum cullu tim, yi ba te ba wɔ, pe wudon mu wura, o yiri mu Zezi.»

⁸ Tu kum didera bam di kogo kum maama na ni kuntu tin, ba bana ma zani zanzan di ba. ⁹ Didera bam ma pa Zazon di o donnə bam tiji səbu kulɔ na wu pa-ba cwəɔɔ si ba vri ba titi tin. Ba laan ma yagi-ba ba pa ba viiri.

Ku na ki te Beere ni tin

¹⁰ Tiga na tu ka yi tin, Zezi karabiə bam ma pa Pooli di Silasi nunɔ tu kum ni ba vu Beere. Ba na ve ba yi da tin, ba ma vu ba zu Zwifə bam We-digə kam wu. ¹¹ Tu kum kuntu Zwifə bam maa jigi wubun-ɔna ba dwe Tesaloniki noona bam. Ba ma cəgi We kwərə kam lanyirani di ba wu maama. De maama wuni ba yəni ba karumi We tonɔ kum si ba nii, Pooli na bri kulɔ tin suni ku yi ciga na. ¹² Ba zanzan ma se Pooli taani dim, Greki tiinə zanzan di maa se, baara di kaana balu jia na gari tin zanzan di maa se.

¹³ Tesaloniki Zwifə bam ma ni ni Pooli wu Beere ni o toli We kwərə kam. Ba ma zani ba vu Beere ba la

kogo ba pa tu kum noona bam bana zani di Pooli. ¹⁴ Zezi karabiə bam na ne kuntu tin, ba ma pa Pooli zani lila o nunɔ o vu nunɔ kum ni. Ku ma daari Silasi di Timoti mu manɔ Beere ni. ¹⁵ Noona balu na kogili Pooli tin ma da did-o ba vu ba yi Ateeni. Ba na maa joori tin, Pooli ma pa-ba ni si ba vu ba ta Silasi di Timoti ni ba zani ba togi o kwaga ba ba lila.

Ku na ki te Ateeni ni tin

¹⁶ Pooli deen na wu Ateeni ni o cəgi Silasi di Timoti si ba ba tin, o wu ma tiini ku cogɔ di o na ne ni jwənə zanzan su tu kum tin. ¹⁷ O maa yəni o zu Zwifə bam We-digə kam wu o nooni di ba didaani dwige tiinə balu na nigɔ We tin. De maama o maa yəni o ve yaga ni o nooni di balu na wura tin. ¹⁸ Yi-puru tiinə badonnə di ma ba ba manɔ did-o. Ba badaara deen togi Epikuri zaasum dim mu, babam di maa togi Sitoyisi zaasum dim. Ba badaara ma ta ba wɔ: «Iwan-fara tu wuntu bunɔ si o bri beɛ mu?» Badonnə di ma ta ba wɔ: «Ku nyi di o nooni dwige tiinə jwənə taani mu te.» Ba tagi kuntu, beɔwaani o toli Zezi kwərywəɔɔ kam di twa biim taani mu.

¹⁹ Ba laan ma ja-o ba vu Aripaazi, (me ba yigə tiinə bam na jeeri da tin). Ba ma ta-o ba wɔ: «Dibam ya lagɔ si di lwarɔ zaasum-duri dim nmu na jigi n zaasi tin kuri mu. ²⁰ Wəənu tilu nmu na bri tin, di ta wu fogɔ di ni ti dwi. Kuntu mu di lagɔ si di lwarɔ ti kuri na yi te tin.» ²¹ Ateeni tiinə bam maama didaani vərə balu na zuri ba tee ni tin deen tiini ba lagɔ si ba taa lari daani mu manja maama, si ba taa cəgi wəənu tilu na yi wo-dunnu tin.

²² Pooli ma zani o zigɔ Aripaazi yigə tiinə bam titari ni o wɔ: «Ateeni tiinə-ba, amu na nii tin, abam njwa kam maama wuni á tiini á zuli jwənə mu zanzan. ²³ A na beeri abam tu kum wuni tin, a ne je sum maama á na zuli á jwənə da tin. A na beeri tin mu a ne kaanum bimbim

dɪdɔa, yɪ kɔ pɔpɔnɪ dɪ yɪra nɪ kɔ wɪ: «Wɛ dɪlɔ dɪ na yɛri tɪn». Kuntɔ, Wɛ dɪlɔ abam na jɪgɪ á zuli yɪ á ta yɛri-DI tɪn kwɛrɛ mɔ a lagɪ a tɔɔli a brɪ abam. ²⁴ Dɪntɔ mɔ yɪ Wɛ dɪlɔ na kɪ lɔgɔ baŋa dɪ wɛənu tɪlɔ maama na wɔ kɔ wɔnɪ tɪn. Dɪ maa te wɛyuu dɪ tɪga baŋa maama, yɪ DI ba zɔvri dɪ silɔ nabiinɛ na lɔgɪ ba pa-DI tɪn wɔnɪ. ²⁵ Wɛ nan wɔ gɛ kɔlɔkɔlɔ sɪ nabiinɛ taa tɔŋa ba pa-DI, kɔ na yɪ dɪntɔ tɪtɪ mɔ kwe ŋwɪa dɪ siun dɪ wɔŋɔ maama Dɪ pa nabiinɛ tɪn ŋwaanɪ. ²⁶ Wɛ nan kɪ nabiinu dɪdɔa mɔ, yɪ DI laan pa nabiinɛ dwi maama zɪgɪ wɔntɔ yɪra nɪ. Dɪ ma pa ba jagɪ ba zɔvri lɔgɔ baŋa maama wɔnɪ. Kuntɔ tɪn, dɪntɔ mɔ maŋɪ DI lɪ wɔbɔŋa yɪ DI lɪ mɪmaŋa kalɔ dɪ je silɔ dwi maama na wɔ ta zɔvri da tɪn. ²⁷ Wɛ na kɪ nabiinɛ kuntɔ tɪn, kɔ yɪ sɪ ba taa lagɪ-DI mɔ. Ba maŋɪ sɪ ba beeri-DI mɔ ba na DI jɛgɛ, sɪ ba ma wanɪ ba lwarɪ-DI. Wɛ nan maŋɪ Dɪ daɪ yigɛ yigɛ dɪdaanɪ dɪbam maama. ²⁸ Kɔ nyɪ nɪ nɔɔnɔ wɔdon na tagɪ o wɪ: «Dɪntɔ ŋwaanɪ mɔ dɪ ŋwɪ, dɪ wɔra yɪ dɪ veə.» Abam tɪtɪ lɛŋ-leenu dɪdɔa dɪ tagɪ kuntɔ don o wɪ: «Dɪbam dɪ maŋɪ dɪ yɪ DI dwi tiinɛ mɔ.»

²⁹ Dɪbam na sɪnɪ dɪ yɪ Wɛ dwi tiinɛ tɪn, dɪ wɔ maŋɪ sɪ dɪ bɔŋɪ nɪ Wɛ wɔ ta nyɪ dɪ kamɔgɔ kɔlɔ nabiinu na mɛ sɛbu-sɪŋa naa luguru naa kandwa o ma o kɪ dɪ o tɪtɪ wɔbɔŋa tɪn. ³⁰ Faŋa faŋa yɪ nabiinɛ ta yɛri kɔlɔ na lana sɪ ba taa kɪ tɪn, Wɛ wɔ kwe-kɔ DI kɪ DI wɔbɔŋa nɪ. Kɔ daari lele kuntɔ, Dɪ laan pɛ nɪ nɔɔna maama lɔgɔ baŋa nɪ maŋɪ sɪ ba lɛni ba wɔrɔ ba yagɪ wɔbalwaarɔ kɛm. ³¹ Bɛŋwaanɪ DI lɪ dɛ mɔ sɪ DI ma DI dɪ nabiinɛ maama taanɪ. Dɪ nan wɔ tɔgɪ cɪga mɔ DI ma dɪ ba taanɪ dɪm. Dɪ nan maŋɪ DI kuri wɔlɔ DI na wɔ tɔgɪ o ŋwaanɪ DI ma dɪ ba taanɪ tɪn. Dɪ pɛ nɔɔnɔ wɔm kuntɔ mɔ bi o yagɪ tɔvri, sɪ kɔ pa nɔɔna maama lwarɪ nɪ kɔ sɪnɪ kɔ yɪ cɪga mɔ.»

³² Pooli na ŋɔɔnɪ twa biim taanɪ

kuntɔ tɪn, nɔɔna bam badonnɛ maa jɪg-o ba mwana. Kɔ daari badaara maa te ba wɪ: «Dɪ lagɪ sɪ n joori n ŋɔɔnɪ taanɪ dɪm kuntɔ don mɔ sɪ dɪ cɛgɪ dɛ dɪdon nɪ.»

³³ Pooli laan ma zaŋɪ o nuŋɪ ba tee nɪ. ³⁴ Nɔɔna badonnɛ dɛɛn ma sɛ ba tɔgɪ Pooli, yɪ ba kɪ ba wɔ-dɪdɔa dɪ Zezi. Ba dɪdɔa yɪrɪ mɔ Denisi. O tɔgɪ o wɔ Arɪpaazɪ kɔgɔ kɔm wɔnɪ mɔ. Kaanɪ wɔdon dɪ wɔra, o yɪrɪ mɔ Damarisi. Nɔɔna badonnɛ dɪ tɔgɪ ba wɛli da ba na sɛ Zezi.

18

Kɔ na kɪ te Korentɪ nɪ tɪn

¹ Kuntɔ kwaga nɪ, Pooli dɛɛn ma zɪgɪ Atɛɛnɪ nɪ o vu Korentɪ. ² O na yɪ da tɪn, o ma maŋɪ dɪdaanɪ Zwifu wɔdon, o yɪrɪ mɔ Akwila. Ba dɛɛn lɔg-o Pɔn nɪ mɔ. Maŋa kalɔ Pooli na nɛ-o tɪn, o ya nuŋɪ Yitali mɔ o ba, dɪ o kaanɪ Prisili, bɛŋwaanɪ Rom pafarɔ Kloodi dɛɛn ya zɛli Zwifɛ bam maama o pa ba nuŋɪ Rom nɪ ba viiri. Pooli ma zaŋɪ o vu ba te, ³ yɪ o zɔvri dɪ ba sɪ ba taa tɔŋɪ daanɪ, ba dɛɛn na tɔŋɪ tɪtɔŋɪ dɪdwɪ tɪn ŋwaanɪ. Ba dɛɛn nyaanɪ gwaarɔ mɔ yɪ ba yɛgɪ ba ma pu vwɛ. ⁴ Zwifɛ bam siun dɛ maama o maa yɛni o zɔ ba Wɛ-digɛ kam o ŋɔɔnɪ Wɛ taanɪ dɪ ba. O maa kwaanɪ sɪ o pa Zwifɛ bam dɪ Grekɪ tiinɛ bam maama sɛ o taanɪ dɪm.

⁵ Silasɪ dɪ Timoti dɛɛn zɪgɪ Masɪdvanɪ nɪ ba ba Pooli te. Ba na tu tɪn, Pooli laan ma cɛ dɪ Wɛ taanɪ dɪm zaasɪm. O maa kwaanɪ o pa Zwifɛ bam lwarɪ nɪ Zezi yɪ Krisi wɔm Wɛ na tɔŋɪ tɪn. ⁶ Ba ma wɔ sɛ o taanɪ dɪm yɪ ba twɪ-o. O laan ma ja o gwaarɔ tɪm o pupugi tɪ fogo kɔm ba yigɛ nɪ, yɪ o ta dɪ ba o wɪ: «Abam na nɛ lɛɛrɔ Wɛ tee nɪ, kɔ yɪ abam tɪtɪ yigɛ mɔ. Kɔ daa daɪ amɔ yigɛ. Kɔ na sɪŋɪ lele kuntɔ tɪn, a laan wɔ vu dwi-gɛ tiinɛ bam te a daari abam.»

⁷ O ma sɪnɪ o nuŋɪ Zwifɛ bam tee nɪ o daari o vu o zɔvri dwi-gɛ tu wɔdon sɔŋɔ nɪ, o yɪrɪ mɔ Titu Zusitu. Wɔntɔ maa nɪgɪ Wɛ. O

sɔŋɔ kum maa zɪgɪ Zwifə bam Wɛ-digə kam tɪkəri nɪ. ⁸ Wɛ-digə kam yuutu wum yiri mu Krisipu. Wuntu dɪ o sɔŋɔ tiinə bam maama dɛɛn tu ba tɔgɪ dɪ Yuutu Zezi. Korentɪ tiinə zanzan dɪ dɛɛn ma ni Wɛ kwərywəŋə kam yɪ ba sɛ. Ba laan ma pa ba miisi-ba na wɔnɪ Zezi yiri ŋwaanɪ.

⁹ Dɛ dɪdɪwɪ tɪtɪ nɪ mu Pooli dwe o na vɪrɪm wɔnɪ dɪ Yuutu wum na ŋɔɔnɪ dɪd-o o wɪ: «Yɪ ta n kwari fɔbɔnɪ. Ta ta n ŋɔɔna, sɪ n yɪ ta n cɪm, ¹⁰ sɪ amɔ wɔ nmɔ tee nɪ. Nɔɔn-nɔɔnɔ bá wanɪ o kɪ nmɔ lwarɪm, bɛŋwaanɪ tɪv kɔntɔ wɔnɪ nɔɔna zanzan mu wɔra ba na yɪ amɔ tɪtɪ nɔɔna.» ¹¹ Pooli dɛɛn maa zɔvɪrɪ da taan bɪnɪ dɪ canɪ sɪrɔv. O na wɔra tɪn, o ma brɪ-ba Wɛ taanɪ dɪm.

¹² Nɔɔnɔ wɔdɔŋ dɛɛn tu o ji Akayi tɪnɪ dɪm gɔvɪrma tu, o yiri mu Galɔ. O na wɔra maŋa kalɔ tɪn, Zwifə bam ma kɪ ni-dɪdɪwɪ yɪ ba ja Pooli ba vu sanɪ o tee nɪ. ¹³ Ba ma ta dɪ Galɔ ba wɪ: «Nɔɔnɔ wɔntɔ mu jɪgɪ nɔɔna o sɔga, o pa ba tɔgɪ Wɛ kɔ na wɔ maŋɪ dɪ cullu na brɪ te tɪn.»

¹⁴ Pooli ya maa bɔŋɪ sɪ o ŋɔɔnɪ, yɪ Galɔ wuuri o ta dɪ Zwifə bam o wɪ: «Kɔ ya na yɪ ŋwɪnɔ taanɪ naa kəm-balɔɔ kɔdɔŋ taanɪ mu á jɪgɪ sɪ á ŋɔɔnɪ, kɔ yaá maŋɪ sɪ a zuri a yɪra a cɛgɪ abam. ¹⁵ Kɔ nan na yɪ abam na magɪ kantɔgɔ abam tɪtɪ cullu tɪm baŋa nɪ yɪ kɔ yɪ bɪtarbiə dɪ nɔɔna yɪra ŋwaanɪ mu tɪn, abam tɪtɪ mu maŋɪ sɪ á nii kɔ baŋa nɪ. A bá sɛ sɪ a dɪ abam taana yantɔ donnə.»

¹⁶ O na tagɪ kɔntɔ tɪn, o ma zəli-ba sɪ ba nunɪ taanɪ dɪm dim jəgə kam nɪ. ¹⁷ Nɔɔna bam maama laan ma zanɪ ba ja Sositɛnɪ wɔlɔ na yɪ ba Wɛ-digə kam yuutu tɪn, ba mag-o taanɪ dɪm dim jəgə kam nɪ. Galɔ yigə nan maŋɪ ka tərə dɪ ba kəm dɪm.

Pooli daa ta na beeri yɪ o kɪ te tɪn

¹⁸ Pooli dɛɛn ma kɪ da kɔgɔ kɔgɔ Korentɪ nɪ Zezi karabiə bam tee nɪ. O laan ma zanɪ o banɪ-ba sɪ o viiri. O ma pa Prisili dɪ Akwila tɔgɪ dɪd-o ba zɔv naboro sɪ ba vu Siiri. Ba ta na wɔ zɔv naboro kum sɪ ba kɛ

tɪn, Pooli ya zɪgɪ Sankrɪ nɪ o pa ba fanɪ o yuu, sɪ kɔ brɪ nɪ o gonɪ o ni dɪ Wɛ. ¹⁹ Ba ma tɔgɪ nɪnɔv kum wɔ ba vu ba yɪ Efɛɛzɪ. Pooli ma yagɪ Prisili dɪ Akwila dáanɪ. O ma vu o zɔv Zwifə bam Wɛ-digə kam o ŋɔɔnɪ dɪ ba. ²⁰ Ba ma loor-o sɪ o maŋɪ ba tee nɪ maŋa fɪnfɪn. O ma wɔ sɛ. ²¹ O ma banɪ-ba, yɪ o ta o wɪ: «Wɛ na sɛ, aá joori a ba a na abam.» O daa ma zɔv naboro Efɛɛzɪ nɪ o kɛ.

²² O dɛɛn ma vu o yɪ Sezaarɪ. O ma zɪgɪ dáanɪ o vu tɪga nɪ o vu o yɪ Zeruzalem. O ma jɔɔnɪ Zezi kɔgɔ kum, yɪ o daarɪ o kɛ o vu Antɔsɪ.

²³ O ma daanɪ da da fɪnfɪn, yɪ o laan zanɪ o kɛ. O ma vu o tɔlɪ Galatɪ dɪ Friizi tɪnɪ dɪm wɔ, yɪ o pa Zezi karabiə bam maama fɔgɪ ba zɪgɪ kəŋkəŋ.

Apolɔsɪ na tɔɔlɪ Wɛ kwərə te tɪn

²⁴ Zwifu wɔdɔŋ dɛɛn mu wɔra, o yiri mu Apolɔsɪ. Ba lɔg-o Alesandrɪ nɪ mu. Wuntu ma ba Efɛɛzɪ. O dɛɛn yɪ wɔlɔ na wai taanɪ o ŋɔɔnɪ pɔrɪ pɔrɪ tɪn mu. O maa kwəri o ye Wɛ tɔnɔ kum wəənu tɪm kuri maama lanyɪranɪ. ²⁵ Nɔɔna dɛɛn maŋɪ ba brɪ-o dɪ Yuutu wum cɪga kam na yɪ te tɪn. O maa wɔra o brɪ nɔɔna dɪ o wɔ maama, sɪ o pa ba lwarɪ wəənu tɪlɔ maama na brɪ Zezi cɪga kam tɪn. Kɔ nan na yɪ nɔɔna na pa ba miisi-ba na wɔnɪ Wɛ ŋwaanɪ te tɪn, o ye Zan na miisi nɔɔna na wɔnɪ te tɪn yɪranɪ mu. ²⁶ O ma pulɪ sɪ o ta ŋɔɔnɪ Wɛ cɪga kam dɪ baarɪ Zwifə bam Wɛ-digə kam nɪ. Prisili dɪ Akwila ma ba ba lwarɪ o zaasɪm dɪm na yɪ te tɪn. Ba ma pa o tɔgɪ o zɔvɪrɪ dɪ ba, yɪ ba fɔgɪ ba maŋɪ Wɛ cwəŋə kam cɪga na yɪ te tɪn ba brɪ-o.

²⁷ Apolɔsɪ laan ma bɔŋɪ sɪ o nunɪ Efɛɛzɪ nɪ o kɛ o vu Akayi. Zezi karabiə bam ma pu o wɔbɔŋa yam kwaga nɪ. Ba ma pɔpɔnɪ tɔnɔ sɪ ba pa Zezi karabiə balɔ na wɔ Akayi nɪ tɪn, ba ta dɪ ba sɪ ba fɔgɪ ba jeer-o lanyɪranɪ. O ma sɪnɪ o zanɪ o kɛ. O na yɪ Akayi tɪn, o ma tiini o wəli balɔ na sɛ Wɛ zaanɪ dɪm tɪn sɪ ba kɪ ba wɔ-dɪdɔba dɪ Zezi. ²⁸ O ma kwaanɪ

o ŋɔɔnɪ dɪ Zwifə bam nɔɔna maama yigə nɪ, yɪ o magɪ kantɔɔ o wanɪ-ba, dɪ o na mɛ Wɛ tɔnɔ kɔm o brɪ-ba nɪ Zezi sɪnɪ o yɪ Krisi wɔm Wɛ na tɔŋɪ tɪn.

19

Pooli na brɪ nɔɔna Wɛ cɪga kam Efɛɛzɪ nɪ te tɪn

¹ Apolɔsɪ dɛɛn ta na wɔ Korentɪ nɪ tɪn, Pooli ma zanɪ o beeri o tɔɔ tɪnɪ dɪm tɪtari o vu o yɪ Efɛɛzɪ. O na yɪ da tɪn, o ma na Wɛ cwəŋə karabiə badonnə, ² yɪ o bwe-ba o wɪ: «Abam na tu á sɛ Wɛ tɪn, á jonɪ Wɛ Joro kɔm na?»

Ba ma lər-o ba wɪ: «Aye, dɪbam manɪ dí brɪ dí wɔ lwarɪ nɪ Wɛ Joro wɔra.»

³ O daa ma bwe-ba o wɪ: «Ba nan na miisi abam na wɔnɪ tɪn, ba miisi abam tɪta mu?»

Ba maa wɪ: «Kɔ yɪ Zan na miisi nɔɔna na wɔnɪ te tɪn mu.»

⁴ Pooli laan ma ta o wɪ: «Kɔ na yɪ Zan na miisi nɔɔna na wɔnɪ te tɪn, wɔntɔ dɛɛn brɪ nɔɔna sɪ ba ləni ba wɔrɔ ba yagɪ ba kəm-balwaarɔ tɪm, sɪ ba daari ba pa ba miisi-ba na wɔnɪ. O ma ta dɪ nɔɔna bam sɪ ba kɪ ba wɔ-dɪdɔba dɪ wɔlɔ wɔm na wɔ sanɪ o kwaga o ba tɪn. Zezi mu wɔntɔ.»

⁵ Nɔɔna bam na ni kɔntɔ tɪn, ba ma pa ba miisi-ba na wɔnɪ dí Yuutu Zezi yɪrɪ ŋwaanɪ. ⁶ Pooli ma danɪ danɪ o jɪa ba banɪ nɪ. Wɛ Joro kɔm laan ma ba ba te. Ba ma ŋɔɔnɪ dwi-ge taana təri təri, yɪ ba daari ba tɔɔlɪ Wɛ kwərə kam. ⁷ Ba maama dɛɛn yɪ nɪnɛɛnɪ baara fugə-bale mu te.

⁸ Pooli dɛɛn ma kɪ canɪ sɪtɔ Efɛɛzɪ nɪ. O maa yəni o ve o zɔvɪ Zwifə bam Wɛ-digə kam o ŋɔɔnɪ dɪ baari o brɪ-ba. O ma kwaanɪ o magɪ kantɔɔ dɪ ba, sɪ o pa ba lwarɪ Wɛ paari dɪm na yɪ te tɪn. ⁹ Nɔɔna bam badonnə ma kwarɪmɪ ba zwa, yɪ ba vɪn sɪ ba sɛ o taanɪ dɪm. Ba maa jɪgɪ dí Yuutu wɔm cwəŋə kam tɔɔgɪm ba goonə nɔɔna bam maama yigə nɪ. Pooli ma zanɪ o nuɪ ba wɔnɪ, yɪ o pwe balɔ na sɛ ba tɔɔ Zezi tɪn sɪ ba ta wɔ o tee nɪ. Dɛ maama o

maa yəni o ŋɔɔnɪ o brɪ nɔɔna bam Tiranusi karadigə kam nɪ. ¹⁰ Pooli ma kɪ kɔntɔ donɪ taan bɪna yale. Kɔ ma pa nɔɔna balɔ maama na zɔvɪ Azi tɪnɪ dɪm nɪ tɪn ba ba ni dí Yuutu wɔm taanɪ dɪm, kɔ na yɪ Zwifə dɪ dwi-ge tiinə maama dɪ.

Kɔ na kɪ Seeva biə bam te tɪn

¹¹ Wɛ dɛɛn ma tɔɔ Pooli jɪŋa Dɪ kɪ wo-kɪnkagɪla yalɔ donɪ na manɪ ya wɔ kɪ tɪn. ¹² Kɔ dɛɛn na kɪ te tɪn, nɔɔna yəni ba kwe garyiə dɪ gwaarɔ tɪlɔ na dwe Pooli yɪra tɪn ba ja vu ba ma dwe yawɪna, yɪ kɔ pa ba na yazurə, yɪ ciciri dɪ nuɪ sɪ yagɪ-ba.

¹³ Zwifə liri tiinə badonnə dɪ maa wɔra ba na yəni ba beeri ba zəlɪ ciciri nɔɔna tee nɪ. Bantɔ dɪ dɛɛn ma kwaanɪ sɪ ba zəlɪ ciciri sɪm dí Yuutu Zezi yɪrɪ ŋwaanɪ. Ba maa yəni ba te dɪ ciciri sɪm ba wɪ: «Zezi wɔlɔ Pooli na brɪ o taanɪ tɪn yɪrɪ ŋwaanɪ mu a te abam sɪ á nuɪ á viiri.»

¹⁴ Baara barpe dɪ dɛɛn mu wɔra, ba kɔ yɪrɪ mu Seeva yɪ o yɪ Zwifə kaanɪm yigə tu. Ba maa mai Zezi yɪrɪ dɪm ba zəlɪ ciciri nɔɔna tee nɪ.

¹⁵ Cicirə kadoŋ laan ma ta dɪ ba ka wɪ: «A manɪ a ye Zezi. A ye Pooli dɪ na yɪ wɔlɔ tɪn. Sɪ abam nan yɪ bra mu?»

¹⁶ Nɔɔnɔ wɔm cicirə kam na tɔɔ-o tɪn laan ma zanɪ o puuri-ba. O ma wanɪ-ba o pa ba maama duri ba nuɪ o sɔŋɔ kɔm nɪ, yɪ ba gwaarɔ kaari kaari yɪ ba yɪra dɪ fwəli fwəli. ¹⁷ Nɔɔna balɔ maama na zɔvɪ Efɛɛzɪ nɪ tɪn ma lwarɪ kɔlɔ na kɪ tɪn, Zwifə bam dɪ dwi-ge tiinə maama. Fɔvɪnɪ ma zɔ-ba zanzan. Kɔ ma pa dí Yuutu Zezi yɪrɪ tiini dɪ zanɪ dɪ zulə. ¹⁸ Nɔɔna balɔ na tu ba sɛ Zezi tɪn zanzan ma zanɪ ba zɪgɪ nɔɔna bam maama yigə nɪ, yɪ ba ta ba brɪ kɔlɔ ba na kɪ ba cɔgɪ tɪn. ¹⁹ Ba badonnə zanzan ya na yəni ba tɔɔ liri kəm tɪn ma kwe ba liri kəm twaanɔ tɪm ba vwe daanɪ jəgə dɪdɔba, yɪ ba daari ba zwe-tɪ nɔɔna bam maama yigə nɪ. Ba ma jeeli twaanɔ tɪm səbu ba nii kɔ ni na wɔ ta mai te tɪn. Kɔ ma yɪ səbu-dala

murr-fiinnu (50.000). ²⁰ Dí Yuutu wum na bri o dam dim kuntu tin, ku ma pa o taani dim fogi di jagi di ve yigə yi noona se-di.

Vuvugə na zanj Efɛɛzi ni te tin

²¹ Wəənu tintu deen na ki ti ke tin, Pooli ma li wubɔɔna si o beeri o togi Masɔɔvanɔ di Akayi wu, si o laan ke o vu Zeruzalem. O ma buɔi o wɔ: «A na ve a wu Zeruzalem ni, a manɔ si a vu Rom di mu.» ²² O ma tɔɔi noona bale si ba da o yigə ba vu Masɔɔvanɔ. Bantu maa yi Timoti di Erasiti balu na togi ba tɔɔi ba pa-o tin. O titi ma manɔ Azi ni o daani finfin.

²³ Da yam kuntu ni mu vuvugə zanzan tuə dí Yuutu Zezi cwəɔɔ kam ɔwaaɔ. ²⁴ Noonu wudonɔ deen mu wu Efɛɛzi ni, o yiri mu Demetrisi. O yi goɔɔ mu, yi o mai səbu-pwəənu o maa mooni kamwaru o pai ti nyi di digə kalu ba na zuli ba we Atimisi ka wuni tin. O titonja yam maa jaani nyooɔi zanzan ya pai o tinton-donnə bam. ²⁵ O ma zanj o beɔi ba maama di balu di na tɔɔi titonja yantu donɔ tin, yi ba la daani. O ma ta di ba o wɔ: «A badonnə-ba, abam manɔ á ye ni titonɔi dilu dí na jigɔ dí tɔɔi tin mu pa dí jia gara. ²⁶ Abam nan ne yi á kwəri á ni Pooli wuntu na ki te tin. O yəni o te ni nabiinə na me ba jia ba ki wəənu tɔɔi tin bá wani ti taa yi wa ciga ciga, dí wu manɔ si dí zuli-ya. O ki kuntu mu o sugɔ noona zanzan o pa ba se o taani dim, yi ku dai Efɛɛzi yiranɔ wuni mu o ki kuntu, ku ge fin mu si ku taa yi Azi tɔɔi kum maama. ²⁷ Kuntu maama wai ku pa noona ɔɔoni ba cɔgi dibam titonɔi dim. Ku ta wəli da, ba laan wó gooni dibam we kamunu Atimisi digə kam, yi baá pa ka taa yi kafe. Kulɔ na daari tin mu yi si Atimisi titi yiri dim wó cɔgi noona tee ni, yi wuntu ya yi we dilu noona maama na zuli Azi tɔɔi kum wuni di lugu baɔa maama wuni tin.»

²⁸ Noona bam na ni kuntu tin, ba bana ma tiini ya zanj zanzan yi ba kaasi ba wɔ: «Dibam Efɛɛzi tiinə

we Atimisi mu jigɔ dam!» ²⁹ So laan ma tiini ku ki tɔɔi kum maama wuni boɔi boɔi. Non-koɔo kum ma vu ba ja Gayusi di Arisariki, yi ba ki lila ba vanɔ-ba ba ja vu tɔɔi kum joro jəgə kam. Noona bantu bale ya togi di Pooli mu ba nunɔi Masɔɔvanɔ ba ba. ³⁰ Pooli ma buɔi si o vu o zigi koɔo kum yigə ni o ɔɔoni di ba. Zezi karabiə bam ma wu se ba pa-o cwəɔɔ. ³¹ Tɔɔi kum didɛera badonnə ya di cilonɔ di Pooli. Ba ma tɔɔi ni ba loor-o si o yi zanj o vu joro kum jəgə. ³² Ba ma ki soɔ boɔi boɔi joro jəgə kam ni. Noonu maama maa tiini o ɔɔoni o wubɔɔna taani di kwər-dia. Koɔo kum noona zanzan ma wu lwarɔ wonɔ kulɔ ɔwaaɔ ba na jeeri daani tin. ³³ Zwifə bam ma li Alesandri si o nunɔi o zigi koɔo kum yigə ni o ɔɔoni. Koɔo kum noona badonnə ma kwaanɔ ba bri-o o na wó ki te. O ma zanj o jija si ba cəgi soɔ kum, yi o siɔi si o tɔɔi kulɔ na ki tin o bri non-koɔo kum. ³⁴ Ba nan na lwarɔ ni o yi Zwifu tin, ba maama maa togi daani ba tiini ba bagɔ bidwɔ ba wɔ: «Dibam Efɛɛzi tiinə we Atimisi jigɔ dam!» Ba ki kuntu donɔ mu taan, si ku vu ku yi ninɛni luu tile te.

³⁵ Tɔɔi kum twan-pupunu laan ma kwaanɔ o pa koɔo kum bicara pəni tɔga ni. O ma ta di ba o wɔ: «A badonnə Efɛɛzi tiinə-ba, noon-noonu tərə o na yəri ni dibam we kamunu Atimisi digə kam zigi Efɛɛzi wuni yoba seeni, yi dibam mu nii ka baɔa ni. Dí ta kwəri dí jigɔ di kamogo kulɔ na nunɔi weyuu ni ku tɔ tɔga ni tin dí niə. ³⁶ Noon-noonu bá wani o ta ni kuntu yi vwan. Kuntu ɔwaaɔ ku manɔ si á pa á bicara pəni tɔga ni, si á yi garɔ á ki kulɔ na wu manɔ tin. ³⁷ Nii-na, abam jaani noona bantu bale á ba yo, yi ba wu ɔɔi dibam we digə kam wəənu naa ba ɔɔoni ba cɔgi dibam we dim yuu. ³⁸ Ku nan na yi Demetrisi di o noona bam, ba na jigɔ noonu wum taani, ba manɔ si ba vu sarɔya dim jəgə ni ba san-o didɛera bam yigə

ni. ³⁹ Kɔ daari, abam ta na jigi bwiɛ si á wɛli da, dí manɔ si dí bɛŋi tɔv kum nɔɔna si ba la daani, ni ku na wú tɔgi cwɛŋə te tɔn. Dí laan wú wani dí ŋɔɔni taani dɔm si dí ni di kuri. ⁴⁰ Kɔlɔ na ki zɔm tɔn wú wani ku pa Rom tiinɛ bam cwɛŋə si ba taa wɛ, dí zɔm jeeri daani dí ki wo-balɔɔ. Sɔɔ kum na su tɔv kum maama tɔn, ku ba jigi kuri. Ba na bwe dɔbam ku kuri, dí bá wani dí ŋɔɔni dí vri dí titi.» ⁴¹ O na tagi kɔntɔ o ti tɔn, o ma ta di nɔn-kɔgɔ kum si ba viiri.

20

Pooli na ve Masidvanɔ di Greki tɔv te tɔn

¹ Tɔv kum vuvugə kam na tu ka ti tɔn, Pooli laan ma zanɔ si o ke. O ma bɛŋi Zezi karabiɛ bam si ba jɛni daani, yi o ŋɔɔni di ba o pa ba na baari. O ma daari o bani-ba yi o ke o vu Masidvanɔ. ² O maa tɔlɔ je sim kɔntɔ maama o ŋɔɔni wəɛnu zanzan o bri nɔɔna bam o pa ba na baari. O daa ma ke o vu o yi Greki tɔv. ³ O ma ki canɔ sɔtɔ dáani. O laan ma ti o yigə si o zɔ naboro o vu Siiri. O ma ba o lwarɔ ni Zwifə bam ki ni daani si ba kwaani ba cɔg-o. Kɔntɔ ŋwaani o ma lani o wɔbɔŋa yi o bɔŋi si o vu tɔga ni o tɔgi Masidvanɔ cwɛŋə kam o joori o vu Siiri. ⁴ Balɔ na zanɔ si ba tɔgi did-o tɔn mɔ tɔntɔ: Sopateeri wɔlɔ na yi Pirusi bu yi o nuŋi Beere tɔn,

Arisitaki di Sɔkɔn, bantɔ nuŋi Tesaloniki mɔ,

Gayusi wɔlɔ na nuŋi Derɔbi tɔn,

Timoti,

Tisiki di Trofim, ba na yi Azi tiinɛ tɔn.

⁵ Bantɔ mɔ de yigə ba loori ba vu Trɔasi ba cəgi dɔbam da. ⁶ Dɔbam titi laan ma manɔ Filipi ni, yi dí tɔgi dí di Zwifə bam candiɛ kalɔ ba na yəni ba di dɔpe dɔlɔ na ba jigi dabilɔ tɔn. Candiɛ kam na ti tɔn, dí laan ma zɔ naboro dí tɔgi nɔnɔv kum wɔ dí ki da yanu dí vu dí yi Trɔasi. Dí ma jeeri dí tɔgi-donnə bam da, yi dí ki da yarpe tɔv kum ni.

Yutiki na tɔgi yi o joori o bi te tɔn

⁷ De dɔlɔ na sanɔ Zwifə bam siun de dɔm tɔn, dɔbam maama ma jeeri daani si dí di wɔdiu ni Zezi deɛn na tɔgi dɔpe o pa o karabiɛ bam yi ba di te tɔn. Pooli ma tiini o ŋɔɔni o bri nɔɔna bam taan, ku vu ku yi titi kɔnkɔrɔ, bɛŋwaani tɔga na pɔɔri o lagɔ o viiri mɔ. ⁸ Dí ya lagɔ daani weyuu digə kalɔ na yi bitɔ tu tɔn wɔni mɔ. Ba ma tarigi min-zwəɛnu zanzan ba zɔgi da. ⁹ Nɔn-dɔŋɔv kɔdɔŋ maa tɔgi o wɔra, o yiri mɔ Yutiki. O maa je təkoro ni ni. Pooli na tiini o ŋɔɔni o daani kɔntɔ tɔn, nɔn-dɔŋɔv kum maa je o dɔ o vɔla. O laan ma ba o dɔ fasi o ke. O ma tɔgi təkoro kum o tɔ tɔga ni. Ba ma tu ba kwe-o di o tɔga. ¹⁰ Pooli titi ma tu o vu o pəni nɔn-dɔŋɔv kum banɔ ni o kukwər-o di o jia yi o wɛ: «Á yi pa á yira sɔɔri, si o ta ŋwi mɔ.»

¹¹ Pooli ma joori o di weyuu digə kam. O ma fɔ dɔpe dɔm o di. O daa ta ma lari di ba taan, yi tɔga ba ka pɔɔri. O laan ma viiri. ¹² O na viiri tɔn, nɔɔna bam ma ja nɔn-dɔŋɔv kum ba ja vu sɔŋɔ di yazurə. Ba bicara ma pəni tɔga ni yi ba jigi wɔpolo.

Pooli na kaani Efɛɛzi nakwa bam yi o bani-ba te tɔn

¹³ Dɔbam ma yagi Pooli, yi dí vu dí zɔ naboro kum si dí tɔgi yigə dí da nɔnɔv kum wɔ dí vu Asɔsi. Dí ya ki ni daani si dí jeeri Pooli Asɔsi ni mɔ, o na lagɔ si o vu tɔga ni tɔn ŋwaani. ¹⁴ Dí na ne daani Asɔsi ni tɔn, Pooli laan ma zɔ naboro kum, yi dí maama tɔgi daani dí vu dí yi Mitileeni. ¹⁵ Dí ma zɔgi dáani dí tɔgi nɔnɔv kum wɔ dí ke. Tɔga ma pɔɔri, yi dí vu dí tɔgi Kiyɔ buburu kum dí ke. Tɔga daa ma pɔɔri, dí ma vu dí be dí yi Samɔsi. Tɔga daa ta na pɔɔri tɔn, dí ma vu dí yi Miletɔ. ¹⁶ Pooli deɛn ya bɔŋi si o da Efɛɛzi mɔ o ke si o yi zɔgi da. O ya ba lagɔ si o daani Azi ni, bɛŋwaani o lagɔ lɔla mɔ si o na wai, si o vu o yi Zeruzalem di Pantikoti candiɛ kam ta wɔ yi.

¹⁷ Dɪbam dɛɛn na wɔ Miletɪ nɪ tɪn, Pooli ma tɔŋɪ nɪ o pa Zezi kɔgɔ kɔm nakwa bam Efɛɛzi nɪ o wɪ, ba ba.

¹⁸ Ba na tu tɪn, o ma ta dɪ ba o wɪ: «Abam maŋɪ á ye a dɛɛn na zɔvri abam tee nɪ yɪ a kɪ te maŋa maama, kɔ na zɪgɪ dɛ dɪlɔ a na sɪŋɪ a ba Azi tɪn. ¹⁹ A tɔŋɪ a pa dí Yuutu wɔm dɪ tu-n-tɪtɪ mɔ, a yɪ-na nuŋɪ, yɪ a na yaara dɪ Zwifə bam na kɪ ni daanɪ sɪ ba cɔgɪ amɔ te tɪn. ²⁰ Abam ta ye nɪ, a wɔ yagɪ sɪ a ta wɔŋo kulɔ maama na wɔ wanɪ kɔ wɛli abam tɪn a brɪ abam. A ma kwaanɪ a brɪ abam Wɛ cɪga kam nɔɔna maama yigə nɪ dɪ á tɪtɪ sam nɪ. ²¹ A ma tiini a brɪ Zwifə bam dɪ dwi-gɛ tiinə maama sɪ ba ləni ba wɔvɔ ba sɛ Wɛ, sɪ ba daari ba kɪ ba wɔ-dɪdɔba dɪ dí Yuutu Zezi.

²² Lele kɔntɔ a laan maa ve Zeruzalem. Kɔ yɪ Wɛ Joro kɔm mɔ fɪ-nɪ sɪ a vu, yɪ a yəri kulɔ na wɔ vu kɔ kɪ amɔ da tɪn. ²³ A na ye kulɔ tɪn mɔ yɪ sɪ Wɛ Joro kɔm yəni kɔ brɪ amɔ tɪv maama nɪ, nɪ nɔɔna wɔ ja-nɪ ba vɔ yɪ ba kwəri ba bɛɛsɪ-nɪ. ²⁴ A nan na bɔŋɪ te tɪn, a ba paɪ sɪ a ŋwɪa taa jɪgɪ nyɔɔri ka pa-nɪ. Kulɔ na yɪ wɔ-ŋɔŋɔ tɪn mɔ yɪ sɪ a tɔŋɪ titɔŋa yalɔ dí Yuutu Zezi na kɪ a jɪŋa nɪ sɪ a tɔŋɪ tɪn a ti. Titɔŋa yam kɔntɔ mɔ yɪ sɪ a kwaanɪ a brɪ Wɛ kwər-ywəŋə kam dɪ Dɪ na kɪ nɔɔna lanyiranɪ te tɪn.

²⁵ A nan ye nɪ abam wɔlɔwɔlɔ daa bá na amɔ, abam nan yɪ balɔ a na beeri á wɔnɪ a brɪ abam Wɛ paari dɪm cɪga kam tɪn. ²⁶ Kɔntɔ ŋwaaɪ a lagɪ a tiini a kaanɪ abam zɪm dɛ dɪm nɪ, nɪ abam wɔlɔ na gɛ ŋwɪa Wɛ tee nɪ, kɔ daa dai amɔ yigə. ²⁷ Bɛŋwaaɪ a tɔɔli cɪga kalɔ maama na tɔgɪ Wɛ wɔbɔŋa tɪn a brɪ abam, yɪ a wɔ sɛgi abam kulɔkulɔ.

²⁸ Nan fɔgɪ-na á taá nii á tɪtɪ baŋa nɪ, dɪdaanɪ kɔgɔ kulɔ maama Wɛ Joro kɔm na kwe kɔ kɪ abam jɪŋa nɪ sɪ á taá nii tɪn. Á taá nii Wɛ kɔgɔ kɔm baŋa nɪ, nɪ nayɪra na nii ba peeni te tɪn. Wɛ mɛ Dɪ tɪtɪ bu wɔm jana mɔ Dɪ ma vɪrɪ Dɪ kɔgɔ kɔm sɪ kɔ taa yɪ Dɪ nyɪm. ²⁹ A ye nɪ, a na viiri a daari abam, nɔn-

balwaaɪ wɔ zanɪ ba zɔ abam wɔ ba yaari abam nɪnɛɛnɪ nywɛnkuri na jaanɪ peeni te tɪn. Ba bá sɛ sɪ ba yagɪ abam kɔgɔ kɔm yɪ ba wɔ cɔgɪ abam wɔ nɔɔna. ³⁰ Nɔɔna dɪ wɔ zanɪ abam tɪtɪ wɔnɪ, ba pipiri Wɛ cɪga kam ba ganɪ Zezi karabiə bam, ba pa ba ywəri Wɛ kwaga nɪ sɪ ba daari ba tɔgɪ-ba. ³¹ Kɔntɔ ŋwaaɪ á fɔgɪ á cɪ á tɪtɪ. Á taá guli nɪ amɔ zɔ abam tee nɪ bɪna yatɔ, yɪ a kaanɪ abam maama sɪ á taá tɔgɪ Wɛ dɪ cɪga. Maŋa maama a yəni a kɪ kɔntɔ mɔ wɪa dɪ tɪtɪ, yɪ a yɪ-na nuŋɪ zanzan.

³² A laan lagɪ a kɪ abam Wɛ jɪŋa nɪ, sɪ á taá tɔgɪ Dɪ zaanɪ kwərə kam. Kaá wanɪ ka kwe abam lanyiranɪ, sɪ á laan ba á tɔgɪ dɪ balɔ maama na yɪ Wɛ tɪtɪ nɔɔna tɪn á na ywəni Dɪ tee nɪ. ³³ A wɔ jɔŋɪ sɛbu naa sɛbu-sɪŋa naa gwaaru abam wɔlɔwɔlɔ tee nɪ.

³⁴ Abam tɪtɪ ye lanyiranɪ nɪ, a mɛ a tɪtɪ jɪa mɔ a tɔŋɪ sɪ a dɪ a tɔgɪ-donnə bam wanɪ dí na dí ni-wɔdiu.

³⁵ A na kɪ kulɔ maama abam tee nɪ yɪ a cɛ dɪ titɔŋa kɔntɔ donɪ tɪn, a kɪ a brɪ abam nɪ dí maŋɪ sɪ dí tɔŋɪ dí wɛli nabwənə mɔ. Taá guli-na dí Yuutu Zezi na tagɪ o wɪ: «Nmɔ na kwe wɔŋo n pa n donɪ, nɪ na wɔpolo kɔ dwəni n na jɔŋɪ wɔŋo n donɪ tee nɪ.»

³⁶ Pooli na tagɪ kɔntɔ o ti tɪn, ba maama ma kuni doonə yɪ o loori Wɛ o pa-ba. ³⁷ Ba ma zanɪ yɪ ba maama tiini ba keerə. Ba ma kukwəri Pooli lanyiranɪ. ³⁸ Ba wɔvɔ ma tiini tɪ cɔgɪ, dɪ o na tagɪ taanɪ dɪlɔ o brɪ-ba nɪ ba daa bá joori ba na-o tɪn. Ba ma zanɪ ba kogil-o ba ja vu naboro kɔm na wɔ mɛ tɪn ba yag-o.

21

Pooli na ve o yɪ Zeruzalem te tɪn

¹ Dí laan ma banɪ-ba yɪ dí daari dí viiri. Dí ma kwe dí yigə dí yɔɔri nɪnɪv kɔm wɔ dí vu dí yɪ Kosi. Tɪga ma pɔvri, dí daa ma yɪ Rodi. Dí ma zɪgɪ dáanɪ dí vu Patara. ² Dí na yɪ dáanɪ tɪn, dí ma na naboro kɔdonɪ kɔ na lagɪ kɔ vu Fenisi. Dí ma vu dí

zɔ kɔ wɔ sɪ dɪ tɔɔɪ dɪ vu. ³ Dɪ na maa ve tɪn, dɪ ma tɔlɪ dɪ na Sipri. Dɪ ma yagɪ-kɔ dɪ jagwiə nɪ, yɪ dɪ daari dɪ kɛ. Dɪ ma vu dɪ yɪ Siiri. Dɪ na yɪ da tɪn, dɪ ma zɪɔ Tiiri nɪ. Kɔ yɪ dɛani mu ba manɪ sɪ ba lɪ naboro kɔm zɪla yam. ⁴ Dɪ ma nuɔi dɪ vu dɪ jeeri balɔ na yɪ Zezi karabiə tɪn, yɪ dɪ kɪ da yarpe ba tee nɪ. Dɪ na wɔra tɪn, Wɛ Joro kɔm dam ma pa ba ta dɪ Pooli sɪ o yɪ zaɔi o vu Zeruzalem. ⁵ Da yarpe yam na kɛ tɪn, dɪ ma zaɔi dɪ kwe dɪ cwəŋə sɪ dɪ viiri. Zezi nɔɔna bam dɪ ba kaana dɪ ba biə maama ma ja dɪbam ba nuɔi tɔv kɔm wɔnɪ ba vu sɪ ba yagɪ. Dɪ na ve dɪ yɪ nɪnɔv kɔm ni tɪn, dɪbam maama ma kuni doonə tɪga nɪ dɪ warɪ Wɛ. ⁶ Dɪ na warɪ Wɛ dɪ ti tɪn, dɪ ma banɪ daanɪ dɪ yi-na, yɪ dɪ zɔ naboro kɔm. Bantɔ ma joori sɔŋɔ.

⁷ Dɪ ma zaɔi dɪ nuɔi Tiiri nɪ, yɪ dɪ tɔlɪ nɪnɔv kɔm ni dɪ vu dɪ yɪ Tolɛmɪ. Dɪ na yɪ da tɪn, mu dɪ nɛ Zezi karabiə. Dɪ ma jɔɔnɪ-ba yɪ dɪ kɪ dɛ dɪdɔɪ ba tee nɪ. ⁸ Tɪga na pɔvri tɪn, dɪ ma zaɔi dɪ vu dɪ yɪ Sezaari. Dɪ ma vu dɪ pəni Filipi-ba sɔŋɔ nɪ. Wɔntɔ mu tɔɔlɪ Wɛ kwəɣwəŋə kam, yɪ o tɔɔɪ o yɪ nɔɔna barpe balɔ ba na lɪ Zeruzalem nɪ tɪn wɔ nɔɔnɔv dɪdɔɪ. ⁹ O maa jɔɔɪ o bukwa bana ba ta wɔ zɔ banna. Bantɔ yɪ balɔ na wai ba nɔɔnɪ Wɛ yiyiu-ŋwe tɪn. ¹⁰ Dɪ na kɪ da finfɪn dɛani kɔntɔ tɪn, nɔɔnɔv wɔdonɔ ma nuɔi Zude o ba dɪbam te. O yɪri mu Agabusi. O yɪ Wɛ nijonnu mu. ¹¹ O na tu dɪbam te kɔntɔ tɪn, o ma lɪ Pooli kilə o təŋə nɪ o ma vɔ o titɪ nɛ dɪ o jɪa o kɪ daanɪ. O laan ma ta o wɪ: «Mu Wɛ Joro kɔm na tagɪ kulɔ tɪn kɔ wɪ: Zwifə balɔ na zɔvri Zeruzalem nɪ tɪn wó ja kilə kantɔ tu ba vɔ tɪntɔ don, yɪ ba daari ba kɪ-o dwi-ge tiinə jɪŋa nɪ.»

¹² Dɪ na ni kɔntɔ tɪn, dɪbam dɪ balɔ na tɔɔɪ ba wɔra tɪn maa kwaanɪ dɪ loori Pooli sɪ o yɪ zaɔi o vu Zeruzalem. ¹³ O ma ləri o wɪ: «Bɛŋwaanɪ mu abam keerə, yɪ á pa a wɔ cɔɔɪ? Ba na lagɪ ba vɔ-nɪ

Zeruzalem nɪ naa ba na lagɪ ba gɔ-nɪ dɪ, amɔ wó sɛ sɪ a tɪ dɪ Yuutu Zezi yɪri ŋwaanɪ.»

¹⁴ Dɪ na loor-o taan dɪ ga tɪn, dɪ ma yagɪ yɪ dɪ ta dɪ wɪ: «Wɛ wó kɪ Dɪ wɔbɔŋa na lagɪ kulɔ tɪn.»

¹⁵ Dɪ na kɪ da finfɪn da tɪn, dɪ ma zaɔi dɪ ti dɪ yigə dɪ nuɔi dɪ maa ve Zeruzalem. ¹⁶ Zezi karabiə badaara ma zaɔi Sezaari nɪ ba kogili dɪbam. Ba ma ja dɪbam ba vu nɔɔnɔv wɔlv sɔŋɔ dɪ na lagɪ dɪ pəni da tɪn. O yɪri mu Minasɔn. O yɪ Sipri tu mu o na manɪ o yɪ Zezi karabu faŋa faŋa.

Pooli na wɔ Zeruzalem nɪ yɪ kɔ kɪ-o te tɪn

¹⁷ Dɪ na yɪ Zeruzalem tɪn, dɪ kɔ-biə bam ma jeeri dɪbam lanyɪranɪ. ¹⁸ Tɪga na pɔvri tɪn, Pooli ma zaɔi o tɔɔɪ dɪdaanɪ dɪbam sɪ dɪ vu dɪ na Zakɪ. Zezi kɔɔɔ kɔm nakwa bam maama maa tɔɔɪ ba wɔra. ¹⁹ Pooli ma jɔɔnɪ-ba. O ma tɔlɪ kulɔ maama Wɛ na kɪ dwi-ge tiinə bam tee nɪ o titɔŋa yam wɔnɪ tɪn o bɪi-ba. ²⁰ Ba na ni kulɔ maama o na tagɪ tɪn, ba ma kɪ Wɛ le kɔ ŋwaanɪ. Ba laan ma ta dɪ Pooli ba wɪ: «Dɪbam kɔ-bu, ni kɔ na yɪ te tɪn. Zwifə bam mɔrrɔ kɔɔɔ kɔɔɔ laan mu tu ba sɛ Zezi, yɪ ba ta tɔɔɪ Wɛ ni-doorə yam dɪ ba wɔ maama. ²¹ Ba ni nɪ nmɔv yəni n bɪi Zwifə balɔ na zɔvri dwi-ge tiinə wɔnɪ tɪn, sɪ ba yagɪ Wɛ cullu tɪlv Dɪ na kɪ Moyisi jɪŋa nɪ tɪn. Ba ni nɪ n te nɔɔna bam kɔntɔ sɪ ba daa yɪ ta goni ba bəkəri, sɪ ba daa yɪ ta tɔɔɪ dɪbam Zwifə bam mɪv na yɪ te tɪn. ²² Zwifə balɔ na wɔ yo seeni tɪn wó lwarɪ nɪ nmɔv tuə. Dɪ nan wó kɪ ta mu? ²³ Kɔntɔ, dɪ nan wó bɪi-m n na wó kɪ te tɪn. Nɔɔna bana wɔ dɪbam tee nɪ ba na goni ba ni dɪ Wɛ. ²⁴ Ba na lagɪ ba vu Wɛ-di-kamunu kɔm sɪ ba kwe ba titɪ dɪ Wɛ, nmɔv manɪ sɪ n tɔɔɪ n vu mu, sɪ n daari n ŋwɪ kulɔ na wó pa ba na cwəŋə sɪ ba fa ba yuni tɪn. N na kɪ kɔntɔ, nɔɔna bam maama wó lwarɪ nɪ ba na te kulɔ ba pa nmɔv tɪn dai cɪga. Ba nan wó lwarɪ nɪ nmɔv titɪ tɔɔɪ Wɛ cullu tɪm na bɪi te tɪn mu. ²⁵ Kɔ daari dwi-ge

tiinə balu na tu ba ki ba wu-dɪdɔvɑ dɪ Zezi tɪn, dɪbam maŋɪ dɪ pɔpɔnɪ tɔnɔ dɪ pa-ba yɪ dɪ ta kulɔ dɪ na buŋɪ tɪn. Dɪbam tagɪ-ba sɪ ba yɪ zaŋɪ ba di wɔdiu kulɔ nɔɔna na mɛ ba kaanɪ jwənə tɪn, naa ba di jana, naa ba di varɪm wɔlɔ ba na jujugi ba gu tɪn, yɪ dɪ ta dɪ ba sɪ ba yɪ cɔgɪ ba titɪ dɪ kaana, sɪ kaana dɪ yɪ cɔgɪ ba titɪ dɪ baara.»

²⁶ Ba na tagɪ kɔntɔ tɪn, Pooli ma sɛ ba taanɪ dɪm. Tɪga na pɔɔrɪ tɪn, o ma ja nɔɔna bam o vu sɪ o tɔgɪ o kwe o titɪ dɪ Wɛ. O ma daari o zu Wɛ-di-kamunu kum wɔ, sɪ o ta o bri ka yigə tiinə bam da yalɔ ni na daari sɪ nɔɔna bam kwe ba titɪ dɪ Wɛ ba ti tɪn, sɪ ba laan ja ba wənu tum ba ja ba, sɪ ba ma kaanɪ Baŋa-Wɛ ba pa ba dɪdɔvɑ dɪdɔvɑ.

²⁷ Da yarpe yam ni na daari fuɪn sɪ ya ti tɪn, Zwifə badaara ma na Pooli Wɛ-di-kamunu kum wɔnɪ. Bantu nunɪ Azi tɪv kɔdonɪ mu. Ba ma pa nɔn-kɔgɔ kum maama na wɔra tɪn bana zaŋɪ dɪ Pooli. Ba ma ja-o, ²⁸ yɪ ba tɔɔlɪ ba tɛ ba wɪ: «Yisɪrayelɪ tiinə-ba, ba zəni-na dɪbam! Nɔɔnɔ wɔntɔ mu yɪ wɔlɔ na tɔlɪ je maama o bri nɔɔna maama sɪ ba yɪ taa nɪgɪ dɪbam Yisɪrayelɪ tiinə, sɪ ba yɪ taa sɛ Wɛ cullu tɪlɔ dɪbam na tɔgɪ tɪn, sɪ ba pa Wɛ-di-kamunu kɔntɔ dɪ ji kafɛ. Ku wəli da, o jaanɪ dwi-gɛ tiinə badonnə mu o ba o zu dɪbam Wɛ-digə kam wɔ, o pa ba digiru cɔgɪ jəgə kalɔ na yɪ Wɛ nyɪm tɪn.» ²⁹ Ba dɛɛn tagɪ kɔntɔ donɪ, bɛŋwaanɪ ba ya nɛ Trofim dɪ Pooli na tɔgɪ daanɪ tɪv kum wɔnɪ, yɪ o yɪ dwi-gɛ tu na nunɪ Efɛɛzi tɪn. Ba dɛɛn buŋɪ nɪ nɔɔnɔ wɔm kɔntɔ mu Pooli jaanɪ o zu Wɛ-di-kamunu kum wɔ.

³⁰ Vuvugə ma zaŋɪ tɪv kum maama wɔnɪ. Nɔn-kɔgɔ ma duri ku vu jəgə kam. Ba laan ma ja Pooli ba tuur-o ba ja nunɪ Wɛ-di-kamunu kum wɔnɪ, yɪ ba daari ba pɪ ka niə yam maama. ³¹ Nɔn-kɔgɔ kum maa kwaana sɪ ba gu Pooli. Rom pamaŋna bam dɪdɛɛrɔ wɔm ma ni nɪ Zeruzalem tɪv kum maama vugimi. ³² O na ni kɔntɔ tɪn, o ma

li pamaŋna bam dɪ ba yigə tiinə badaara, yɪ ba duri lɪla ba vu ba yɪ kɔgɔ kum na wɔ mɛ tɪn. Nɔɔna bam na nɛ-o dɪ o pamaŋna bam kɔntɔ tɪn, ba ma yagɪ Pooli magɪm. ³³ Dɪdɛɛrɔ wɔm ma vu o twe Pooli tɛ, yɪ o pa ba ja-o. O ma pa ba kwe capɔnnɔ tile ba ma vɔ-o. O ma daari o bwe sɪ o lwarɪ nɔɔnɔ wɔm na yɪ wɔlɔ tɪn, dɪ o na ki kulɔ tɪn. ³⁴ O na bwe kɔntɔ tɪn, nɔɔna badaara ma kaasa kɔgɔ kum wɔnɪ yɪ ba tɛ n ni n ni. Sɔɔ kum na daga kɔntɔ tɪn, ku ma pa dɪdɛɛrɔ wɔm warɪ sɪ o lwarɪ kulɔ na ki cɪga cɪga tɪn. Kɔntɔ ŋwaanɪ o ma pa o nɔɔna bam ni, sɪ ba ja Pooli ba vu ba pamaŋna bam pɪna digə kam. ³⁵ Ba na jaan-o ba yɪ natənə yam diinim jəgə tɪn, pamaŋna bam kwe-o mu ba zaŋɪ, bɛŋwaanɪ nɔn-kɔgɔ kum yɪə tiini ya sɪnɪ o baŋa nɪ. ³⁶ Nɔɔna bam maama ma pɛ ba pu o kwaga, yɪ ba kaasɪ ba tɛ ba wɪ: «Gu-o-na!»

³⁷ Pamaŋna bam na lagɪ ba ja Pooli ba zu ba pɪna digə kam tɪn, o ma ta dɪ ba dɪdɛɛrɔ wɔm o wɪ: «Nmɔ wɔ pa-nɪ cwəŋə sɪ a ta taanɪ a bri-m na?»

Dɪdɛɛrɔ wɔm na ni kɔntɔ tɪn, o ma bwe Pooli o wɪ: «Nmɔ ki ta mu n ni Greki tiinə taanɪ? ³⁸ Ku na yɪ kɔntɔ, nmɔ daɪ Ezipi tu wɔlɔ dɛɛn na pɛ nɔɔna vɪn ba tɪv kum yigə tiinə ni yɪ o daari o li nɔɔna murr-tɪna (4.000) balɔ na yɪ jara-kərə o ja vu kagɔa wɔnɪ tɪn na?»

³⁹ Pooli ma ləri o wɪ: «Aye. Amu yɪ Zwifu mu. Ba lɔgɪ amu Silisi tɪv Tarɪsɪ nɪ mu. A yɪ tɔ-kamunu kum kɔntɔ nɔn-bu mu. A loori-m sɪ n pa-nɪ cwəŋə sɪ a ŋɔɔnɪ dɪ nɔn-kɔgɔ kum.»

⁴⁰ Dɪdɛɛrɔ wɔm ma sɛ. Pooli ma zaŋɪ o zɪgɪ natənə yam baŋa nɪ. O ma zəŋɪ o jɪŋa kɔgɔ kum baŋa nɪ. Ba maama ma cəgi sɔɔ. O ma ŋɔɔnɪ dɪ ba dɪ ba titɪ Zwifə taanɪ dɪm.

22

*Pooli na ŋɔɔnɪ sɪ o ma jonɪ o titɪ tɛ tɪn
(Tɪtɔŋa Tɔnɔ 9:1-19, 26:9-18)*

¹ O ma ta o wɪ: «A kwə-ba dɪ a ko-biə-ba, á fɔgi á cəgi sɪ a tulɪ kɔ na yɪ te tɪn a brɪ abam.» ² Zwifə bam na lwarɪ nɪ o ŋɔɔnɪ ba tɪtɪ dwi taanɪ mu tɪn, ba ma fɔgi ba cəgi sɔɔ.

³ O laan ma ta dɪ ba o wɪ: «Amɔ yɪ Zwifu mu. Ba lɔgi-nɪ Silisi tɪv Tarɪsɪ nɪ mu. Kɔ nan yɪ Zeruzalem yo mu a kɪ nɔɔnɔ. Gamaliyeli mu brɪ amɔ dɪbam nabaara cullu tɪm na yɪ te tɪn cɪga cɪga. A dɛen cɛ lanyɪranɪ a kwe a tɪtɪ a pa Wɛ nɪnɛɛnɪ abam zɪm dɪ na kɪ te tɪn mu. ⁴ A dɛen yaari balɔ na sɛ ba tɔgi Zezi cwəŋə kam tɪn, yɪ a daari a pa ba gɔ badaara. A maa yəni a jaanɪ baara dɪ kaana a kɪ pɪna digə nɪ. ⁵ Dɪbam kaanɪm yuutu wɔm dɪdaanɪ dɪ nakwa kɔgɔ kɔm maama wó wanɪ ba ta nɪ kɔ yɪ cɪga. Maŋa kadoŋ nɪ a ve bantɔ te mu a jonɪ twaanɔ tɪv a na wó kwe a brɪ Zwifə balɔ na wɔ Damasi nɪ tɪn, sɪ ba pa-nɪ cwəŋə sɪ a ja balɔ na tɔgi Zezi cwəŋə kam tɪn, a vɔ-ba a ja a ba Zeruzalem sɪ ba na cam.

⁶ A na maa ve yɪ a daari fɪn sɪ a yɪ Damasi tɪn, kɔ na maŋɪ dɪ wɪa tɪtarɪ nɪ tɪn, mu pooni dɛ dɪ nunɪ wɛyuu nɪ dɪ ba dɪ pɪpɪlɪ dɪ kaagi-nɪ. ⁷ A ma tɔ tɪga nɪ, yɪ a ni kwərə na bəŋi-nɪ ka wɪ: «Sooli, Sooli! Bɛŋwaanɪ mu yɪ n jɪgi amɔ n bɛɛsɪ kɔntɔ?»

⁸ A ma bwe a wɪ: «A tu, nmɔ yɪ wɔɔ mu?»

O ma ləri o wɪ: «Amɔ yɪ Zezi mu, Nazaretɪ tu wɔlɔ nmɔ na jɪgi n bɛɛsɪ tɪn.»

⁹ Nɔɔna balɔ na tɔgi dɪ amɔ tɪn ma na pooni dɪm, yɪ ba wɔ ni wɔlɔ kwərə na ŋɔɔnɪ dɪ amɔ tɪn. ¹⁰ A laan ma bwe a wɪ: «A tu, bɛɛ mu a nan wó kɪ?»

Dɪ Yuutu wɔm ma ləri-nɪ o wɪ: «Zaŋɪ n vu n zɔ Damasi, sɪ dáanɪ mu ba laan wó brɪ-m kɔlɔ maama Wɛ na pɛ ni sɪ n kɪ tɪn.»

¹¹ A ma zaŋɪ wɛɛnɪ, yɪ a yiə daa ba nai, pooni dɪm na tiini dɪ pɪpɪlɪ-ya tɪn ŋwaanɪ. Kɔntɔ, balɔ na tɔgi dɪ amɔ tɪn ma ja a jɪŋa ba vanɪ-nɪ ba ja zɔ Damasi tɪv kɔm wɔ.

¹² Nɔɔnɔ wɔdɔŋ maa wɔra, o yɪrɪ mu Ananiya. O maa nɪgi Wɛ

lanyɪranɪ, yɪ o tɔgi dɪbam Zwifə bam cullu tɪm. Zwifə balɔ maama na zɔvɪrɪ Damasi nɪ tɪn maa tɛ o taanɪ ba wɪ, o yɪ nɔn-ŋɔm. ¹³ O laan ma ba o zɪgi amɔ tee nɪ yɪ o wɪ: «A ko-bu Sooli, joori n ta n nai!» O na tagɪ kɔntɔ tɪn, bɪdwɪ baŋa nɪ mu a yiə yam puri yɪ a na o yibiyə. ¹⁴ O ma ta o wɪ: «Dɪbam nabaara Baŋa-Wɛ mu lɪ nmɔ sɪ n lwarɪ Dɪ wɔbɔŋa na lagɪ kɔlɔ tɪn, sɪ n daari n na Wɔ-pɔŋɔ Tu wɔm sɪ n ni o na ŋɔɔnɪ dɪ o tɪtɪ kwərə. ¹⁵ Bɛŋwaanɪ nmɔ wó ta n yɪ o maana tu sɪ n brɪ nɔɔna bam maama o cɪga kam, sɪ n ta n brɪ-ba nmɔ na nɛ kɔlɔ yɪ n daari n ni te tɪn. ¹⁶ Nmɔ nan wɔ maŋɪ sɪ n da n daanɪ. Zaŋɪ sɪ n loori Wɛ dɪ Yuutu wɔm yɪrɪ ŋwaanɪ, sɪ n daari n pa ba miisi-m na wɔnɪ, sɪ Wɛ wó yaɣɪ n lwarɪm Dɪ ma cɛ-m.»

¹⁷ Kɔntɔ na kɛ tɪn, a laan ma joori a vu Zeruzalem. A ma vu Wɛ-dɪkamunu kɔm wɔ a wɔra a warɪ Wɛ. A na wɔra tɪn, Wɛ ma pa a na wɔ-kɪnkagɪlɪ nɪ dɪndwɪa te. ¹⁸ A ma na dɪ Yuutu wɔm yɪ o ŋɔɔnɪ dɪ amɔ o wɪ: «Zaŋɪ n kɪ lɪla n duri n nunɪ Zeruzalem nɪ, bɛŋwaanɪ tɪv kɔm nɔɔna bam bá sɛ kɔlɔ nmɔ na wó ta amɔ ŋwaanɪ tɪn.» ¹⁹ A ma ləri a wɪ: «A yuutu, nɔɔna bam ye lanyɪranɪ nɪ amɔ dɛen yəni a tulɪ Zwifə bam Wɛ-dɪ sɪm, yɪ a jaanɪ nɔɔna balɔ na kɪ ba wɔ-dɪdɔba dɪ nmɔ tɪn a pa ba pɪ-ba, yɪ ba daari ba magɪ-ba. ²⁰ Kɔ daari maŋa kalɔ ba na gɔ Etiyɛnɪ wɔlɔ na yɪ nmɔ maana tu o brɪ nmɔ cɪga kam tɪn, a tɪtɪ wɔra yɪ a sɛ nɪ kɔ maŋɪ sɪ ba gɔ-o. Amɔ dɛen mu zɪgi a nii ba gwaarɔ tɪm ba na lɪ ba tɪŋɪ sɪ ba daari ba dul-o ba gɔ tɪn.» ²¹ Dɪ Yuutu wɔm laan ma ta dɪ amɔ o wɪ: «Nan ve, sɪ amɔ wó tɔŋɪ-m yigə yigə sɪ n vu dwi-ge tiinə bam te.» »

²² Pooli na ŋɔɔnɪ te maama tɪn, nɔɔna bam ya cɪm mu yɪ ba cəg-o. O nan na tagɪ dwi-ge tiinə bam taanɪ o wɛli da tɪn, ba laan ma zaŋɪ ba kaasɪ dɪ kwərə-dɛ ba wɪ: «Ti-na o mɔmwe! Kɔ wɔ maŋɪ sɪ o taa ŋwɪ!»

²³ Ba maa nanɪ baari yɪ ba vuvugə ba gwaarɔ wɛɛnɪ, yɪ ba mɔɔnɪ fogo

ba caara. ²⁴ Pamaŋna bam dɪdɛɛrɔ wɔm na nɛ kulɔ na kɪ tɪn, o ma pa o nɔɔna bam ni sɪ ba ja Pooli ba zɔ ba pɪna digə kam. O ma ta dɪ ba sɪ ba mag-o dɪ balaara, sɪ o ta o pa ba lwarɪ o na kɪ kulɔ yɪ Zwifə bam nanɪ baarɪ o baŋa nɪ tɪn. ²⁵ Ba na vɔg-o ba ti sɪ ba daarɪ ba mag-o tɪn, Pooli ma ta dɪ pamaŋna bam yigə tu wɔlɔ na zɪgɪ da tɪn o wɪ: «Abam jɪgɪ cwəŋə sɪ á ja Rom tɪv jɪŋa nɔɔnɔ á magɪ, yɪ ba ta wɔ bwe-o ba nii o na cɔgɪ kulɔ tɪn na?»

²⁶ Pamaŋna yigə tu wɔm na ni kɔntɔ tɪn, o ma vu o ta dɪ o dɪdɛɛrɔ wɔm o wɪ: «Nmɔ nan lagɪ n kɪ ta mu? Nɔɔnɔ wɔm yɪ Rom tɪv jɪŋa nɔɔnɔ mu.»

²⁷ Dɪdɛɛrɔ wɔm ma vu Pooli te o bwe-o o wɪ: «Nmɔ yɪ Rom tɪv kɔm jɪŋa nɔɔnɔ mu na? Sɪ n ta n brɪ-nɪ.»

Pooli ma ləri o wɪ: «Eɛn, a yɪ Rom tɪv kɔm jɪŋa nɔɔnɔ mu.»

²⁸ Dɪdɛɛrɔ wɔm ma ta o wɪ: «Amɔ ŋwɪ səbu-fɔrɔ mu yɪ a daarɪ a ji Rom tɪv kɔm jɪŋa nɔɔnɔ.» Pooli ma lər-o o wɪ: «A nan maŋɪ a yɪ Rom tɪv kɔm jɪŋa nɔɔnɔ a lɔra maŋa nɪ mu.»

²⁹ Nɔɔna balɔ ya na zɪgɪ sɪ ba mag-o sɪ o ŋɔɔnɔ tɪn na ni kɔntɔ tɪn, ba ma kwe o yɪra ba yagɪ lɪla. Dɪdɛɛrɔ wɔm dɪ na lwarɪ nɪ Pooli yɪ Rom tɪv kɔm jɪŋa nɔɔnɔ tɪn, fɔbɔnɪ ma ja-o dɪ o na pɛ ba vɔ-o dɪ capɔnnɔ tɪn.

Pooli na zɪgɪ nakwa bam yigə nɪ te tɪn

³⁰ Dɪdɛɛrɔ wɔm dɛɛn maa lagɪ sɪ o lwarɪ kulɔ na kɪ yɪ Zwifə bam saŋɪ Pooli tɪn. Tɪga na pɔɔrɪ tɪn, o ma pa ba bwəli Pooli ba yagɪ. O ma daarɪ o pa ni sɪ Zwifə bam kaanɪm yigə tiinə bam dɪ ba sarɪya-dirə nakwa bam maama jeeri daanɪ. O laan ma ja Pooli o vu o pa o zɪgɪ ba yigə nɪ.

23

¹ Pooli ma nii sarɪya-dirə nakwa bam seeni yɪ o wɪ: «A ko-biə-ba, kulɔ maama a na kɪ a ŋwɪa wɔnɪ sɪ kɔ ba kɔ yɪ zɪm tɪn, fɔbɔnɪ tərɪ a bɪcarɪ nɪ, yɪ Wɛ dɪ ye kɔ ni nɪ.»

² Zwifə bam kaanɪm yuutu wɔm o

yɪrɪ na yɪ Ananiya tɪn na ni Pooli na tagɪ kulɔ tɪn, o ma ta dɪ balɔ na zɪgɪ Pooli tee nɪ tɪn sɪ ba frɪ o ni nɪ. ³ Pooli ma ləri Ananiya o wɪ: «Wɛ wó magɪ nmɔ tɪtɪ mu. Nmɔ nyɪ dɪ kəbrə kalɔ nɔɔna na fɔgɪ tɪn mu. Nmɔ yɪ wɔlɔ na je sɪ n dɪ amɔ taanɪ sɪ kɔ tɔgɪ Zwifə bam cullu tum mu, yɪ nmɔ tɪtɪ mu cɔgɪ-tɪ dɪ n na pɛ ni sɪ ba magɪ amɔ tɪn.»

⁴ Nɔɔna balɔ na zɪgɪ Pooli tee nɪ tɪn ma ta dɪd-o ba wɪ: «Nmɔ jɪgɪ Wɛ kaanɪm yuutu wɔm mu n twɪa!»

⁵ Pooli ma ləri-ba o wɪ: «A ko-biə-ba, a maŋɪ a yəri nɪ o yɪ kaanɪm yuutu mu. Kɔ pɔpɔnɪ Wɛ tɔno kɔm wɔnɪ kɔ wɪ, n yɪ zaŋɪ n ŋɔɔnɪ n cɔgɪ dɪ wɔlɔ na yɪ abam yuutu tɪn.»

⁶ Pooli na lwarɪ nɪ kɔgɔ kɔm nɔɔna badaara yɪ Sadusɪan tiinə yɪ badaara dɪ yɪ Farizɪan tiinə tɪn, o laan ma ŋɔɔnɪ baŋa baŋa dɪ kwər-dɪa ba kɔgɔ kɔm wɔnɪ o wɪ: «A ko-biə-ba, amɔ yɪ Farizɪan tu mu yɪ a kwəri a yɪ Farizɪan tiinə bu. Ba zɪm saŋɪ amɔ sɪ ba dɪ a taanɪ, dɪ a na jɪgɪ tɪna nɪ twa wó joori ba bi ba yagɪ tɔbɔnɪ tɪn ŋwaanɪ mu.»

⁷ O na tagɪ kɔntɔ o ti tɪn, Farizɪan tiinə bam dɪ Sadusɪan tiinə bam ma sɪŋɪ ba wɔra ba magɪ kantɔgɔ daanɪ. Ba kɔgɔ kɔm ma pɔɔrɪ bilɛ.

⁸ Sadusɪan tiinə bam maa brɪ nɪ twa biim tərə, yɪ ba te nɪ malesɪ dɪ cirə dɪ tərə. Kɔ daarɪ Farizɪan tiinə bam maa brɪ nɪ tɪntɔ maama wɔra.

⁹ Ba maama maa kɪ sɔɔ kɔ tiini kɔ ja gaalɪ. Wɛ cullu karanyɪna tiinə badaara na nunɪ Farizɪan kɔgɔ kɔm wɔnɪ tɪn ma zaŋɪ weɛnɪ ba twanɪ dɪ dam ba wɪ: «Dɪbam wɔ nɛ kulɔ nɔɔnɔ wɔntɔ na cɔgɪ tɪn. Dɛ doŋ kɔ wat kɔ yɪ ciru naa maleka mu sɪnɪ ka ŋɔɔnɪ dɪd-o.»

¹⁰ Ba kantɔgɔ kɔm na tiini kɔ daga tɪn, kɔ ma pa fɔbɔnɪ zɔ pamaŋna bam dɪdɛɛrɔ wɔm, o ya bɔŋɪ sɪ ba ga wó ja Pooli ba vanɪ ba tɔrɪ mu. O ma pa ni sɪ o pamaŋna bam zɔ kɔgɔ kɔm wɔ ba ja Pooli ba ja nunɪ, sɪ ba daarɪ ba ja-o ba joori ba vu ba pɪna digə kam.

11 De dım kuntu titı nı, dı Yuutu wum ma ba o zıgı Pooli tee nı yı o ta dıd-o o wı: «Ta n jıgı baarı, beɲwaanı nmu na pe amu maana n brı amu cıga kam Zeruzalem tiinə tee nı te tın, nmu nan daa n ta maɲı sı n brı a cıga kam kuntu mu Rom tiinə tee nı dı.»

Ba na kwaanı sı ba gı Pooli te tın

12 Tıga na puuri tın, Zwifə badaara ma la ba kı ni daanı. Ba ma du dı Wε nı ba daa bá di wıdıu naa ba nyo kulukulu, sı ku taa ve maɲa kalu ba na wó gı Pooli tın. 13 Nɔɔna balu ba kı ni daanı kuntu tın dwe nɔɔna fiinna. 14 Ba laan ma zaɲı ba vu ba kaanım yigə tiinə bam dı ba nakwa bam te ba ta ba wı: «Dıbam maama kı ni daanı mu yı dı du dı Wε dı wı, dı daa bá di kulukulu sı ku taa ve maɲa kalu dı na wó gı Pooli tın. 15 Ku laan daarı sı abam dı sarıya-dirə nakwa bam maama mu tıɲı ni pamaɲna dıdeeru wum tee nı, sı ba ja Pooli ba nuɲı ba ba pa abam. Abam wó kı sı ku taa nyı nıneeni á lagı sı á fɔgı á ni o taanı dım woɲo mu te. Ku daarı dıbam wó vu dı ti dı yigə, sı dı gı-o cwəɲə nı yı o daa ta wı yı abam te.»

16 Pooli nako bu deen ma ni kəm dım kuntu ɲwa. O ma zaɲı o vu o zu pamaɲna bam pına digə kam o ta o brı Pooli. 17 Pooli na ni kuntu tın, o ma beɲı pamaɲna bam yigə tu dıdɔa sı o ba. O ma ta dıd-o o wı: «Ja nɔn-dıɲı kuntu n vu dıdeeru wum te, sı o jıgı taanı mu sı o ta dıd-o.»

18 Pamaɲna bam yigə tu wum ma togı o yigə o ja-o o vu dıdeeru wum te. O ma ta o wı: «Pooli wulu na wı pına digə nı tın mu beɲı amu o ta o wı, a ja nɔn-dıɲı kuntu a ba nmu te, sı o jıgı taanı mu sı o ta o brı-m.»

19 Dıdeeru wum ma ja o jıɲa o vaɲ-o o ja nuɲı daa. O ma bwe-o o wı: «Nmu jıgı been n lagı n ta n brı amu?»

20 O ma ta o wı: «Zwifə bam mu kı ni daanı sı ba jwa tıɲı ni nmu tee nı, sı n ja Pooli n vu ba sarıya-dirə nakwa bam te, sı ku taa nyı nıneeni ba lagı sı ba fɔgı ba ni o taanı dım

mu te. 21 Nan yı zaɲı n se ba ni, beɲwaanı ba dwe nɔɔna fiinna ba na lagı ba səgı ba titı cwəɲə nı sı ba taa cəg-o. Ba maama nan dugı dı Wε mu ba wı, ba bá di naa ba nyo kulukulu sı ku taa ve maɲa kalu ba na wó gı Pooli tın. Ba nan ti ba yigə, yı ba laan cəgı sı nmu na se ba ni dım mu, sı ba kı kuntu.»

22 Dıdeeru wum na ni kuntu tın, o ma ta dıd-o o wı: «Yı zaɲı n ta n brı nɔɔn-nɔɔnu nı n tu n ta kəm dım kuntu dı amu.» O ma daarı o pa nɔn-dıɲı kım viiri.

23 Dıdeeru wum laan ma beɲı o yigə tiinə bale o ta dı ba o wı: «Lı-na pamaɲna biə-yale (200) sı ba vu Sezaarı, dıdaanı sise diinə fusırpe (70) dı cicwə dılına biə-yale (200). Á maɲı sı á ti á yigə sı á nuɲı ku maɲı dı luu nuɲı titı nı. 24 Lı-na sise á pa Pooli sı o dı, sı o wantı o vu o yı gıvırma tu Felisi te dı yazurə.»

25 Dıdeeru wum laan ma puɲı tıɲo o wı:

26 «Amu Kloodi Lizıa mu puɲı tıɲo kuntu a pa nmu Felisi wulu na yı dıbam gıvırma tu yı n nı dıbam lanyıranı tın. A jɔɔnı nmu.

27 Zwifə badonnə mu jaanı nɔɔnu wuntu, yı ba kwaanı sı ba gı-o. Amu nan lwarı nı o yı Rom tıw kım jıɲa nɔɔnu mu. Kuntu ɲwaanı mu amu dı a pamaɲna bam ma vu dı jıɲ-o dı yagı. 28 A ya lagı sı a lwarı woɲo kul ɲwaanı ba na jaan-o ba ba saɲı tın mu. Mu ku kuri a jaan-o a vu a zıgı ba sarıya-dirə nakwa bam yigə nı.

29 A ma lwarı nı ba saɲ-o ba titı cullu tım ɲwaanı mu. Kulukulu nan tərə ku na brı nı ba maɲı sı ba gı-o naa ba pı-o. 30 Nɔɔnu nan mu tagı o brı-nı, nı Zwifə badaara mu kı ni daanı sı ba gı nɔɔnu wum. Kuntu ɲwaanı mu a tıɲ-o nmu tee nı. A ma ta dı balu na saɲ-o tın, nı ba ba nmu te ba ta kulı o na kı tın.»

31 Pamaɲna bam laan ma zaɲı ba ja Pooli ba nuɲı nı ba na pe-ba ni sı ba kı te tın. Ba ma ja-o titı dım kuntu ba vu ba yı Antipatrısı. 32 Tıga

na puuri tun, pamaɲna balu na ve tuga ni tun ma zigɪ daani ba joori ba vu ba jægə kam. Ba ma daari sise diinə bam yirani mu si ba togi di Pooli ba vu. ³³ Ba ma ja-o ba vu ba yi Sezaari. Ba na yi da tun, ba ma kwe tɔno kum ba pa gɔvirma tu wɔm yi ba ki Pooli o jɲa ni. ³⁴ O ma karimi tɔno kum, yi o daari o bwe Pooli o wɪ, tu kɔɔ mu o nuɲi? O na lwarɪ ni o nuɲi Silisi tun, ³⁵ o ma ta o wɪ: «Nmɔ saɲina bam na tuə, aá bwe nmɔ taani dɪm a nii.» O ma daari o pa ni o wɪ, ba ja Pooli ba vu sɔɲo kulɔ Pɛ Erɔdi dɛɛn na loɲi tun ba pi-o da si ba taa yir-o.

24

Felisi na bwe Pooli taani te tun

¹ Da yanu na ke tun, Zwifə bam kaanɪm yuutu Ananiya laan ma ba didaani nakwa badaara, di bitar-yeenu wɔlɔ na yi ba zənnu tun o yiri mu Tetuli. Ba ma vu ba jəni gɔvirma tu wɔm yigə ni, si ba tulɔ kulɔ Pooli na ki tun ba bri-o. ² Ba ma bəɲi Pooli si o ba. Tetuli laan ma puli si o ɲɔɔni taani dɪm. O ma tulɔ o wɪ: «Dɪbam yuutu Felisi, dɪbam maama ye ni nmɔ ɲwaani mu dɪbam loɲu kum jigɪ ywəni di yazurə. Nmɔ na jigɪ dɪbam te tun mu pɛ dɪbam loɲu kum fɔɲi ku ve yigə. ³ Nmɔ na ki kulɔ maɲa maama naa je di je n pa dɪbam tun, di ki nmɔ le zanzan ku ɲwaani. ⁴ A nan ba lagi si a ɲɔɔni zanzan si ku yaari nmɔ. A nan loori-m si n cəgi dɪbam na jigɪ kulɔ finftɪn si di ta tun. ⁵ Dɪbam maani ni nɔɔnu wuntu jigɪ nakɔɔri zanzan. O yəni o pa Zwifə bam magɪ kantɔɔo yi ba puuri daani loɲu baɲa je maama ni. O maa kwəri o yi Nazareti tiinə vwan kara kam yigə tu. ⁶ O ya ma tiini o kwaani si o cəgi dɪbam Wɛ-di-kamunu kum callu tɪm. Dɪbam ma ja-o. [Di ya maa lagi si di ma dɪbam Zwifə bam callu tɪm mu di di o taani. ⁷ Pamaɲna bam didɛɛru Lizia laan ma ba o vri-o di dam dɪbam jia ni. ⁸ O ma pa ni ni balu

na saɲi Pooli tun ba nmɔ te.] Nmɔ nan na bwe-o taani, nmɔ titi laan wɔ lwarɪ kulɔ o na ki yi di saɲ-o tun.»

⁹ Tetuli na tagɪ kuntu tun, Zwifə bam ma pu o kwaga ba wɪ, o na tagɪ kulɔ maama tun yi ciga mu.

¹⁰ Gɔvirma tu wɔm laan ma yigisi o jɲa si Pooli di daa tulɔ o kwərə. Pooli ma ta o wɪ: «Amɔ ye ni nmɔ te loɲu kuntu yi n yi sariya-diru bina zanzan na ke. Kuntu ɲwaani a jigɪ wɔpolo si a zigɪ nmɔ yigə ni a ɲɔɔni a jɔɲi a titi. ¹¹ Nmɔ titi nan wɔ wani n lwarɪ ni a na ve Zeruzalem si a zuli Wɛ tun, ku ta wɔ dwəni da fugə-yale zim de dɪm ni. ¹² Zwifə bam na ne amɔ Wɛ-di-kamunu kum ni tun, a ba wɔra a magɪ kantɔɔo didaani nɔɔn-nɔɔnu. Ba nan wɔ ne ni a pɛ vuvugə zɔ nɔɔna titari ni. Ku na yi dɪbam Zwifə bam Wɛ-di sɪm wɔni naa je di je tu kum wɔni, ba wɔ ne ni a ki kuntu doɲ. ¹³ Wəənu tulɔ ba na wɪ a ki tun, ba bá wani ba bri ni ti yi ciga. ¹⁴ A nan na wɔ ta kulɔ di nmɔ ni ku yi ciga tun mu tuntu: A zuli Wɛ dɪlɔ na yi dɪbam nabaara Wɛ tun mu, yi a togi Wɛ cwə-dɔɲa kalɔ nɔɔna bantɔ na te ba wɪ ka yi vwan tun. A nan sɛ a togi wəənu tulɔ maama na puuri Wɛ callu tɔno kum wɔni di faɲa faɲa Wɛ niɲonə bam twaanɔ tɪm wɔni tun. ¹⁵ A nan jigɪ tɪna Wɛ tee ni, ni nɔɔna bantɔ di na jigɪ tɪna te, ni twa maama wɔ joori ba bi ba yagi tɔni, ku na yi nɔn-ɲɔna di nɔn-balwaarɔ maama. ¹⁶ Kuntu ɲwaani mu a tiini a kwaana, si a ki kulɔ maama na lana Wɛ di nabiinə tee ni tun, yi fɔni təri a bicari ni.

¹⁷ A dɛɛn ya təri Zeruzalem ni bina zanzan na ke tun, yi a laan joori a ba. A jaani səbu pɛera mu a ba si a pa a tu kum yinigə tiinə, yi a daari a jigɪ pɛera si a ma kaani Baɲa-Wɛ. ¹⁸ A na wɔra a ki kuntu tun, Zwifə bam ma ba ba na amɔ Wɛ-di-kamunu kum wɔni. Ba na ne-ni kuntu tun, di amɔ maɲi a kwe a titi di Wɛ a ti. Nɔn-kɔɔo di maa təri a tee ni. Vuvugə di nan tərə.

19 Kɔ daari Zwifə badaara na nunji Azi tɪni dɪm wɔni tɪn dɛɛn mu tɔgi ba wura. Bantu ya na jigi woŋo di amɔ, bantu mu ya maŋi si ba ba ba zigi nmu yigə ni si ba ta kulɔ a na cɔgi tɪn. 20 Ba nan na tərə tɪn, pa nɔɔna bantu na zigi yo seeni tɪn ta ba na nɛ kulɔ amɔ na ki a cɔgi, maŋa kalɔ a na zigi Zwifə sarɪya-dirə nakwa bam yigə ni a ŋɔɔni tɪn. 21 Ba wɔ nɛ kulɔ a na cɔgi tɪn, kɔ na dai woŋo didɔba yɪrani mu a taga. A na zigi ba wɔni tɪn, a ya tagi di kwər-dɪa a wɪ: «Abam zɪm nan jigi amɔ taani mu á di, a na sɛ ni twa wó joori ba bi ba yagi tɔɔni tɪn ŋwaani.» »

22 Pooli na tagi kɔntɔ o ti tɪn, Felisi ma pa ba tɪŋi taani dɪm. Wɔm titi dɛɛn maŋi o ye Wɛ cwə-duŋa kam cɪga na yɪ te tɪn. O ma ta o wɪ: «Pamaŋna bam didɛɛrɔ Lizɪa na tuə, a laan wó di abam taani dɪm a ti.» 23 O ma pa pamaŋna bam yigə tu wɔm ni si o ja Pooli o vu o taa yɪr-o, si o daari o pa-o pwələ si o cilonnə taa wat ba zən-o di kulɔ o na lagi tɪn.

24 Da finfin na kɛ tɪn, Felisi ma tɔgi di o kaani Drusili o ba. Wɔntɔ yɪ Zwifu mu. Felisi ma pa ba bəŋi Pooli si o ba. Ba ma cəgi Pooli na wura o tɛ Zezi Krisi cwəŋə kam na yɪ te yɪ nɔɔna ki ba wɔ-didɔba di Zezi tɪn. 25 Pooli ma daari o wura o tɛ kəm-laarɔ tɔgɪm taani, di nɔɔna na maŋi si ba ja ba titi te tɪn. O ta ma ta o bri-ba Wɛ na wó ba DI di nɔɔna sarɪya te tɪn. Pooli na wura o tɛ kɔntɔ doŋ tɪn, fɔɔni ma zɔ Felisi. O ma ta o wɪ: «Kɔ maŋi. Nan ve si maŋa kalɔ a na lagi-m tɪn, a laan wó bəŋi-m.» 26 O dɛɛn ya bɔŋi ni Pooli wó ma səbu mu o loor-o si o yag-o. Kɔntɔ ŋwaani mu o yəni o bə-o maŋa maama o ŋɔɔni did-o.

27 Bɪna yale ma ba ya yi. Nɔɔnɔ wudon ma ba o ləni Felisi yuu ni si o taa yɪ lɔgɔ kɔm tu. Wɔntɔ yɪri mu Porisiu Fesitu. Felisi dɛɛn na lagi si o pa Zwifə bam wɔ poli did-o tɪn, o ma yagi Pooli pɪna digə kam ni tata.

25

Fesitu na ŋɔɔni Pooli taani te tɪn

1 Fesitu dɛɛn na tu o ji lɔgɔ kɔm tu tɪn, kɔ da yato dɛ ni mu o zaŋi Sezaari ni o vu Zeruzalem. 2 O na ve o wura kɔntɔ tɪn, Zwifə bam kaani yigə tiinə bam di ba tɪv kɔm yigə tiinə bam ma vu o te ba saŋi Pooli. 3 Ba ma loor-o si o wəli-ba o pa Pooli joori o ba Zeruzalem. Kɔ yɪ ba na ki ni daani si ba gɔ Pooli cwəŋə ni tɪn ŋwaani mu ba loori Fesitu si o ki kɔntɔ. 4 O ma ləri-ba o wɪ: «Pooli wɔ Sezaari ni mu, yɪ ba jig-o ba yɪra. Kɔ nan bá daani si a titi joori a vu da. 5 Kɔ nan na yɪ o ki woŋo mu o cɔgi, á pa á yigə tiinə bam tɔgi di amɔ ba vu si á laan saŋ-o dáani.»

6 Fesitu na ki nɪnɛni da nana naa da fugə ba tɪv kɔm ni tɪn, o laan ma zaŋi o joori o vu Sezaari. O na yi da yɪ tɪga pɔɔri tɪn, o ma nunji o jəni si o di taani dɪm. O ma pa ni si ba ja Pooli ba ba. 7 Pooli na tu o ba o yi ba te tɪn, Zwifə balɔ na nunji Zeruzalem ba ba tɪn maa zigi ba gilim-o. Ba ma puli si ba taa te wo-lwaan-kamunnu zanzan ba pa-o, yɪ ba warɪ ba ta kulɔkulɔ si kɔ bri ni kɔ yɪ cɪga. 8 Pooli maa ŋɔɔni o jonji o titi o wɪ: «Amɔ wɔ ki kulɔkulɔ na wó wani kɔ cɔgi Zwifə bam cullu tɪm di ba Wɛ-di-kamunu kɔm cullu tɪm tɪn. A nan wɔ ki kulɔ na wó cɔgi Rom pa-farɔ wɔm yuu tɪn.»

9 Fesitu dɛɛn maa lagi si o pa Zwifə bam wɔ poli did-o. Kɔntɔ ŋwaani o ma bwe Pooli o wɪ: «Nmu wó sɛ si n vu Zeruzalem si a di nmu taani dáani na?»

10 Pooli ma lər-o o wɪ: «A nan maŋi a zigi nɔɔnɔ wɔlɔ Rom pa-farɔ wɔm na pɛ-o ni si o di dɪbam taani tɪn yigə ni mu, kɔ yɪ Rom ni mu ba maŋi si ba di a taani dɪm. Kɔ na yɪ Zwifə bam, a wɔ cɔgi ba kulɔkulɔ. Nmu titi nan maŋi n ye ni kɔntɔ yɪ cɪga mu. 11 A nan na ki a tɪ tɪn, a sɛ tɔɔni. Wəənu tɪv Zwifə bam nan na ŋɔɔni ba pa amɔ tɪn na ba jigi cɪga, nɔɔn-nɔɔnɔ ba jigi cwəŋə si o ja amɔ o ki

ba jɔŋa nɪ. Kuntɔ ɲwaanɪ a laan lagɪ sɪ a vu Rom pa-farɔ wɔm tɪtɪ te mɔ, sɪ wɔntɔ dɪ a taanɪ dɪm.»

¹² Fesitu na ni kuntɔ tɪn, o ma ɲɔɔnɪ dɪ o kwaga nɔɔna bam, yɪ o laan daari o ta dɪ Pooli o wɪ: «Nmɔ na wɪ n lagɪ sɪ Rom pa-farɔ wɔm mɔ dɪ n taanɪ dɪm tɪn, n nan wɔ vu dɔanɪ mɔ.»

Pooli na zɪgɪ Agripa dɪ Bɪrɪnisi yigə nɪ o ɲɔɔnɪ te tɪn

¹³ Da finfin dɛɛn na kɛ tɪn, pɛ wɔdɔŋ o yɪrɪ na yɪ Agripa tɪn ma zanɪ o tɔgɪ dɪ o nakɔ Bɪrɪnisi o ba Sezaari. Ba tu sɪ ba jɔɔnɪ Fesitu dɪ o na jigi tɪv kɔm yuutu tɪn ɲwaanɪ mɔ. ¹⁴ Ba na kɪ da finfin da tɪn, Fesitu ma ta taanɪ dɪlɔ na wɔ Pooli yuu nɪ tɪn o bɪrɪ pɛ wɔm o wɪ: «Nɔɔnɔ mɔ wɔ yo seeni Felisi na jaan-o o kɪ pɪna digə nɪ yɪ o yag-o da. ¹⁵ A nan ve Zeruzalem yɪ Zwifə kaanɪm yigə tiinə bam dɪ ba nakwa bam ta o taanɪ ba bɪrɪ amɔ. Ba ma ta ba wɪ, kɔ manɪ sɪ a dɪ o taanɪ nɪ kɔ manɪ sɪ ba gɔ-o mɔ. ¹⁶ A ma ta dɪ ba a wɪ, dɪbam Rom tiinə ba jaanɪ nɔɔnɔ dɪ kɪ nɔɔna jɔŋa nɪ, yɪ o ta wɔ zɪgɪ balɔ na saŋ-o tɪn yigə nɪ sɪ o ɲɔɔnɪ o jonɪ o tɪtɪ dɪ ba na saŋ-o kulɔ ɲwaanɪ tɪn. ¹⁷ Ba laan ma tɔgɪ dɪ amɔ ba ba yo seeni. A ma wɔ pɛ taanɪ dɪm dim daanɪ. Tɪga na pɔɔrɪ tɪn, a ma zanɪ a nɔŋɪ sɪ a dɪ taanɪ dɪm. A ma pa ni sɪ ba ja nɔɔnɔ wɔm ba ba. ¹⁸ Balɔ na saŋ-o tɪn ma zanɪ sɪ ba ɲɔɔnɪ. A ya maa bɔŋɪ nɪ ba lagɪ ba ɲɔɔnɪ wo-lwaanɔ mɔ ba pa-o. Ba nan wɔ ɲɔɔnɪ kuntɔ. ¹⁹ Ba na zanɪ ba ɲɔɔnɪ kulɔ tɪn yɪ kantɔgɔ bitari mɔ ba tɪtɪ Wɛ cwəŋə kam ɲwaanɪ. Kɔ ma wəli dɪ nɔɔnɔ wɔdɔŋ na tɪga, o yɪrɪ mɔ Zezi, yɪ Pooli tɛ o wɪ, o ɲwɪ mɔ. ²⁰ A wɔbɔŋa ma vugimi dɪ a na wɔ kɪ te a dɪ ba taanɪ dɪm tɪn. Kuntɔ ɲwaanɪ a ma bwe Pooli, sɪ o na wɔ sɛ o vu Zeruzalem sɪ a dɪ o taanɪ dɪm dɔanɪ. ²¹ Pooli ma loori sɪ dɪ taá nɪ-o, sɪ dɪ daari dɪ yagɪ taanɪ dɪm sɪ dɪ yuutu Rom pa-farɔ wɔm tɪtɪ laan dɪ o taanɪ dɪm. Kuntɔ ɲwaanɪ a ma pa ni sɪ ba taa yɪr-o, sɪ kɔ taa ve manɪ

kalɔ a na wɔ wanɪ a pa o vu pa-farɔ wɔm te tɪn.»

²² Fesitu na tagɪ kuntɔ did-o o ti tɪn, Agripa laan ma ta o wɪ, wɔm tɪtɪ wɔ ta lagɪ sɪ o ni nɔɔnɔ wɔm kuntɔ ni-taanɪ. Fesitu ma lər-o o wɪ: «Jwaanɪ mɔ, nmɔ wɔ ni o taanɪ dɪm.»

²³ Tɪga na pɔɔrɪ tɪn, Agripa dɪ Bɪrɪnisi ma zanɪ ba kwe nɔŋwanɪ lanyɪranɪ ba nɔŋɪ. Pamaŋna bam didɛera didaanɪ tɪv kɔm yigə tiinə maa tɔgɪ ba kwaga, yɪ ba vu ba zɔ taanɪ dɪm dim jəgə kam. Fesitu laan ma pa ni sɪ ba ja Pooli ba ba.

²⁴ Fesitu ma ta o wɪ: «Pɛ Agripa dɪ abam balɔ maama na wɔ yo seeni zɪm tɪn, nɪi-na nɔɔnɔ wɔntɔ mɔ yɪ wɔlɔ Zwifə balɔ maama na wɔ Zeruzalem nɪ dɪ yoba seeni tɪn na jigi o taanɪ ba ɲɔɔnɪ dɪ amɔ tɪn. Ba maa tiini ba ɲɔɔnɪ dɪ dam nɪ kɔ wɔ manɪ sɪ nɔɔnɔ wɔntɔ daa ta ɲwɪ.

²⁵ A nan wɔ nɛ o na kɪ kulɔ kɔ manɪ sɪ dɪ gɔ-o tɪn. O tɪtɪ nan na wɪ o lagɪ sɪ Rom pa-farɔ wɔm mɔ dɪ o taanɪ tɪn, amɔ li wɔbɔŋa sɪ a pa o vu dɔanɪ mɔ. ²⁶ Kɔ daari, a nan ba jigi o wɔŋo kulɔ na jigi kuri tɪn sɪ a pɔɔrɪ a pa dɪbam yuutu wɔm. Kuntɔ ɲwaanɪ mɔ a pɛ o ba o zɪgɪ abam yigə nɪ sɪ á nɪi, kɔ na dwe didɪ nmɔ Pɛ Agripa yigə nɪ. Dɪ nan na bwe-o dɪ ti, kɔ wat kɔ paɪ a naɪ o wɔŋo kulɔ a na wɔ pɔɔrɪ a pa pa-farɔ wɔm tɪn. ²⁷ Bɛŋwaanɪ a bɔŋɪ nɪ kɔ bá ta jigi kuri sɪ a tɔŋɪ pɪnɔ sɪ o vu pa-farɔ wɔm te, yɪ a wɔ tagɪ o na jigi taanɪ wɔŋo kulɔ ɲwaanɪ tɪn.»

26

Pooli na ɲɔɔnɪ sɪ o ma jonɪ o tɪtɪ te tɪn

(Tɛtɔŋa Tɔnɔ 9:1-19, 22:4-16)

¹ Fesitu na ɲɔɔnɪ o ti tɪn, Agripa laan ma ta dɪ Pooli o wɪ: «Nmɔ jigi cwəŋə sɪ n ɲɔɔnɪ n ma n jonɪ n tɪtɪ.»

Pooli ma zəŋɪ o jɔŋa, yɪ o laan daari o ɲɔɔnɪ sɪ o ma o jonɪ o tɪtɪ.

² O maa wɪ: «Pɛ Agripa, a zɪm jigi wɔpolo, dɪ a na zɪgɪ nmɔ yigə nɪ sɪ a ɲɔɔnɪ a jonɪ a tɪtɪ dɪ Zwifə bam na

saŋi-nɪ wəənu tɪlʊ maama ŋwaani tɪn. ³ Kʊ sɪni kʊ yɪ cɪga mʊ dɪ a na wɪ a jɪgɪ wɔpɔlo tɪn, bɛŋwaani nmu tɪtɪ ye Zwifə bam mɪv dɪ ba kantɔgɔ na yɪ te tɪn. Kʊntʊ ŋwaani a loori-m sɪ n kwaani n cəgi a taani dɪm dɪ wɔ-zuru.

⁴ Zwifə bam maama maŋɪ ba ye amʊ ŋwɪa na yɪ te a biini nɪ sɪ kʊ ba kʊ yɪ zɪm. Bantʊ nan ye amʊ dɛɛn na ŋwɪ te a tɪtɪ tɪv nɪ dɪ Zeruzalem nɪ tɪn. ⁵ Ba maa maŋɪ ba ye nɪ kʊ yɪ pulim nɪ mʊ a maŋɪ a tɔgɪ a wɔ Farizian bam kɔgɔ kʊm wɔnɪ yɪ a tɔgɪ a sɛ ba cullu tɪm, yɪ bantʊ cullu tɪm tiini tɪ damma tɪ dwe dɪbam Wɛ cullu tɪm maama. Ba na laga, ba ya wó wani ba ta nɪ kʊntʊ yɪ cɪga mʊ.

⁶ Bɛŋwaani mʊ yɪ a zɪgɪ yo seeni zɪm sɪ ba bwe amʊ taani, kʊ yɪ a na jɪgɪ tɪna nɪ Wɛ wó bi twa Dɪ pa ba yagɪ tʊbɪnɪ, nɪ Dɪ na goni nɪ Dɪ pa dɪ nabaara bam te tɪn. ⁷ Dɪbam Yisrayelɪ tiinə maama tiini dɪ zuli Wɛ, yɪ dɪ tʊŋɪ dɪ pa-Dɪ wɪa dɪ tɪtɪ maama, yɪ dɪ jɪgɪ tɪna sɪ dɪ na Wɛ na goni Dɪ nɪ sɪ Dɪ kɪ wəənu tɪntʊ doŋ tɪn. Amʊ tu pɛ, a na jɪgɪ tɪna yam kʊntʊ tɪn mʊ pɛ Zwifə bam jɪgɪ dɪ amʊ. ⁸ Bɛŋwaani mʊ abam warɪ sɪ á bʊŋɪ nɪ Wɛ wó wani Dɪ bi twa Dɪ pa ba yagɪ tʊbɪnɪ?

⁹ Kʊ na yɪ amʊ tɪtɪ dɪ, a dɛɛn bʊŋɪ nɪ kʊ maŋɪ sɪ a kɪ kʊlʊ maama na wó ma cɔgɪ Zezi na yɪ Nazaretɪ tu tɪn yɪrɪ dɪm mʊ. ¹⁰ Amʊ kɪ kʊntʊ maama Zeruzalem nɪ. Zwifə kaanɪm yigə tiinə bam dɛɛn mʊ pɛ-nɪ cwəŋə, yɪ a jaani Zezi karabiə bam a kɪ pɪna digə nɪ. Ba na yəni ba gʊ-ba, amʊ yəni a sɛ nɪ kʊ maŋɪ. ¹¹ Kuni zanzan a yəni a kartɪ a ve Zwifə bam Wɛ-di sɪm maama, yɪ a jaani-ba a pa ba na cam. A maa kwaani a fi-ba sɪ ba ŋɔɔnɪ ba twɪ ba Yuutu wɔm. A bantɪ na tiini dɪ zaŋɪ dɪ ba tɪn, a yəni a tɔgɪ ba nɛ a ve tɪnɪ yigə yigə, yɪ a jaani-ba a bɛesa.

¹² Dɛ dɪdɪwɪ mʊ a zaŋɪ a maa ve Damasɪ sɪ a yaari Zezi karabiə bam. Zwifə bam kaanɪm yigə tiinə bam dɛɛn pɛ-nɪ cwəŋə dɪ dam sɪ a vu da a

yaari-ba. ¹³ Amʊ tu pɛ, dɪbam dɛɛn wɔ cwəŋə nɪ mʊ dɪ veə. Wɪa tɪtari nɪ a ma na pooni na tiini dɪ dana dɪ dwe wɪa kam na yɪ te tɪn, dɪ nunɪ weyuu nɪ dɪ pɪpɪlɪ dɪ gilimi amʊ dɪ balʊ na tɔgɪ dɪ amʊ tɪn. ¹⁴ Dɪbam maama ma tʊ tɪga nɪ. A ma ni kwərə na ŋɔɔnɪ dɪ Zwifə bam taani ka wɪ: <Sooli, Sooli, bɛɛ mʊ yɪ n jɪgɪ amʊ n bɛɛsɪ kʊntʊ? Nmu kɪ nɪnɛɛnɪ nabɪa na kwaani sɪ ka ta wɔlʊ na jɪgɪ-ka o pa tɪn mʊ. Nmu wó joori n cɔgɪ n tɪtɪ mʊ.> ¹⁵ A ma bwe a wɪ: <A tu, nmu yɪ wɔɔ mʊ?> Dɪ Yuutu wɔm ma ləri o wɪ: <Amʊ yɪ Zezi wɔlʊ nmu na jɪgɪ n bɛɛsɪ tɪn mʊ. ¹⁶ Nan zaŋɪ n zɪgɪ wɛɛnɪ. A brɪ a tɪtɪ dɪ nmu sɪ a li-m sɪ n ta n yɪ a tɪntʊŋnʊ mʊ dɪ a maana tu, sɪ n daari n pa nɔɔna lwarɪ nmu zɪm na nɛ kʊlʊ amʊ tee nɪ dɪ kʊlʊ a na wó brɪ nmu tɪn. ¹⁷ Aá jɔŋɪ nmu Zwifə bam jɪŋa nɪ a yagɪ, dɪ dwi-gɛ tiinə bam jɪŋa nɪ. A laan nan wó tʊŋɪ nmu sɪ n vu dwi-gɛ tiinə bam te, ¹⁸ sɪ n purɪ ba yɪə sɪ ba yagɪ lim, sɪ ba taa ŋwɪ pooni yigə nɪ. Nmu wó pa ba nunɪ sɪtaani dam wɔnɪ n daari n kɪ-ba Wɛ jɪŋa nɪ. Kʊntʊ tɪn, Wɛ wó yagɪ ba lwarɪm Dɪ ma cɛ-ba sɪ ba na jəŋə je Dɪ tɪtɪ nɔɔna bam wɔnɪ, ba na kɪ ba wɔ-dɪdʊa dɪ amʊ tɪn ŋwaani.>

¹⁹ Kʊntʊ tɪn, Pɛ Agripa, amʊ wɔ vɪn vɪrɪm dɪlʊ na nunɪ Wɛ-sɔŋɔ dɪ ba amʊ te tɪn, a sɛ-dɪ mʊ. ²⁰ A pulɪ a tɔɔlɪ Wɛ kwərə kam a brɪ nɔɔna Damasɪ nɪ mʊ dɪ Zeruzalem nɪ, kʊ wəli dɪ Zwifə bam tɪv kʊm maama nɪ, dɪ dwi-gɛ tiinə bam dɪ tee nɪ. A brɪ-ba sɪ ba ləni ba wɔrʊ, sɪ ba daari ba pipiri ba taa tɔgɪ Wɛ, sɪ ba taa kɪ kʊlʊ na wó brɪ nɪ ba sɪni ba ləni ba wɔrʊ tɪn mʊ. ²¹ Kʊntʊ ŋwaani mʊ Zwifə bam jaani-nɪ maŋa kalʊ a na wɔ Wɛ-di-kamunu kʊm wɔnɪ tɪn, yɪ ba kwaani sɪ ba gʊ-nɪ. ²² Wɛ nan mʊ wəli-nɪ yɪ kʊ ba kʊ yɪ zɪm. Kʊntʊ ŋwaani mʊ a zɪgɪ yo sɪ a ta cɪga a brɪ nɔɔna maama, kʊ na yɪ nɔn-kamunə naa nɔɔnʊ dɪ nɔɔnʊ dɪ. A na yəni a te kʊlʊ tɪn yɪ bɪdɪwɪ mʊ dɪ faŋa faŋa Wɛ nijɔŋnə bam dɪ Moyisi tɪtɪ dɛɛn na tagɪ nɪ kʊlʊ wó kɪ tɪn. ²³ Kʊ

tagɪ kɔ wɪ, nɪ Kɪsɪ wɔm Wɛ na tɔŋɪ tɪn maŋɪ sɪ o na yaara, sɪ o ji wɔlɔ na wó da yigə o bi o yagɪ tɔvɔnɪ tɪn, sɪ o daari o pa Zwifə bam dɪ dwi-ge tiinə bam dɪ na pooni, sɪ Wɛ vɪ-ba ba lwarɪm wɔvɔnɪ.»

²⁴ Pooli na wɔra o ŋɔɔnɪ sɪ o ma jɔŋɪ o tɪtɪ kɔntɔ tɪn, Fɛsɪtu ma zaŋɪ o ta dɪ kwər-dɪa o wɪ: «Pooli, nmɔ co mɔ! Nmɔ na tiini n zaasi tɔno zanzan kɔntɔ tɪn mɔ pɛ n wɔbɔŋa tərə.»

²⁵ Pooli ma ləri o wɪ: «Dɪbam tu Fɛsɪtu, kɔ dai nɪ a wɔbɔŋa mɔ tərə. A na zɪgɪ a tɛ kɔlɔ tɪn yɪ cɪga mɔ, yɪ kɔ jɪgɪ kuri lanyiranɪ.

²⁶ Pɛ Agripa maŋɪ o ye wəənu tɪm kɔntɔ nɪ nɪ. Aá wanɪ a ŋɔɔnɪ a taanɪ dɪd-o jaja. A ye nɪ a na ŋɔɔnɪ kɔlɔ maama tɪn dai wo-dɔŋɔ dɪd-o, bɛŋwaanɪ wəənu tɪm kɔntɔ wɔ səgɪ tɪ kɪ gugoro nɪ. ²⁷ Pɛ Agripa, nmɔ sɛ faŋa faŋa Wɛ nijɔŋnə bam na brɪ kɔlɔ tɪn na? Amɔ ye nɪ n sɛ.»

²⁸ Agripa ma ta dɪ Pooli o wɪ: «Kɔ ge fɪnfɪn sɪ n taanɪ dɪm pa amɔ ji Zezi Kɪsɪ bu.»

²⁹ Pooli ma ləri o wɪ: «Kɔ na ge fɪnfɪn naa kɔ na daanɪ dɪ, a loori Wɛ sɪ Dɪ pa nmɔ dɪ balɔ maama zɪm na je ba cəgɪ a taanɪ dɪm tɪn dɪ ji nɪ amɔ na yɪ tɛ tɪn. Kɔ na dai capɔnnɔ tɪm yɪranɪ mɔ a ba lagɪ sɪ ba ma vɔ abam dɪ.»

³⁰ Pɛ wɔm dɪ gɔvɪrma tu Fɛsɪtu dɪ Bɪrɪnɪsɪ dɪ balɔ maama na wɔra tɪn laan ma zaŋɪ ba nuŋɪ. ³¹ Ba na nuŋɪ tɪn, ba maa ŋɔɔnɪ daanɪ ba wɪ: «Nɔɔnɔ wɔntɔ wɔ kɪ kɔlɔ na maŋɪ sɪ ba gɔ-o naa sɪ ba kɪ-o pɪna digə nɪ tɪn.»

³² Agripa ma ta dɪ Fɛsɪtu o wɪ: «Dɪ ya wó wanɪ dɪ lɪ nɔɔnɔ wɔntɔ dɪ yagɪ, kɔ na dai o tɪtɪ na wɪ o lagɪ sɪ pa-farɔ wɔm mɔ dɪ o taanɪ dɪm tɪn ŋwaanɪ.»

27

Pooli na maa ve Yitali tɛ tɪn

¹ Ba dɛɛn laan na lɪ wɔbɔŋa sɪ ba pa dɪ zɔ naboro dɪ vu Yitali tɪn, ba ma ja Pooli dɪ pɪna badonnə ba kɪ pamaŋna yigə tu wɔdɔŋ jɪŋa nɪ,

o yɪrɪ mɔ Zuliyusi. O nuŋɪ pa-farɔ wɔm pamaŋna bam kɔgɔ kɔm wɔvɔnɪ mɔ. ² Dɪ ma na naboro, kɔ nuŋɪ Adramiti yɪ kɔ lagɪ kɔ vu tɪnɪ dɪlɔ na wɔ Azi nɪnɔ kɔm nɪ nɪ tɪn. Dɪ ma vu dɪ zɔ kɔ wɔ dɪ tɔgɪ dɪ kɛ. Arisarɪkɪ dɪ ma tɔgɪ dɪbam o kɛ. Wɔntɔ nuŋɪ Masɪdvanɪ tɪv kɔdɔŋ mɔ, kɔ yɪrɪ na yɪ Tesaloniki tɪn.

³ Tɪga na pɔvɔrɪ tɪn, dɪ ma vu dɪ yɪ Sidɔn. Zuliyusi ma duri Pooli ŋwana, yɪ o pa-o cwəŋə sɪ o vu o badonnə tɛ, sɪ ba kɪ kɔlɔ o na lagɪ tɪn ba pa-o. ⁴ Dɪ ma zaŋɪ dɪ nuŋɪ dáanɪ dɪ zɔ nɪnɔ kɔm wɔ. Vu-dɪv maa jeeri dɪbam kɔ maga. Kɔntɔ ŋwaanɪ dɪ ma dalɪ Sipri tɪv buburu kɔm yɪra dɪ kɛ. ⁵ Dɪ ma daari dɪ tɔgɪ nɪnɔ kɔm wɔ dɪ vu dɪ da Silisi dɪ Pamfili tɛ dɪ kɛ. Dɪ ma vu dɪ yɪ Liizi tɪv kɔdɔŋ, kɔ yɪrɪ mɔ Miira.

⁶ Dɪ na yɪ da tɪn, pamaŋna yigə tu wɔm ma na naboro kɔdɔŋ kɔ na nuŋɪ Alesandrɪ kɔ maa ve Yitali. O ma pa dɪ zɔ kɔ wɔ. ⁷ Dɪ maa wɔ nɪnɔ kɔm wɔvɔnɪ dɪ ve fɪn fɪn yɪ dɪ kɪ da kɔgɔ kɔgɔ, kɔ na tiini kɔ camma tɪn ŋwaanɪ. Dɪ ma vu dɪ yɪ Kinidi na batwarɪ mɛ tɪn. Viu kɔm na jeeri dɪbam kɔ magɪ kɔntɔ tɪn, dɪ daa ma warɪ dɪ yɔɔrɪ dɪ yigə dɪ vu. Kɔntɔ ŋwaanɪ dɪ ma vu dɪ dalɪ Kɪrɛtɪ buburu kɔm yɪra dɪ kɛ dɪ da Salɪmɔnɪ je sɪm. ⁸ Dɪ ma yɔɔrɪ dɪ dalɪ buburu kɔm yɪra yɪ dɪ na cam zanzan, yɪ dɪ laan vu dɪ yɪ jəgə kalɔ yɪrɪ na yɪ Nabwəəru Zɪgɪm Je-ŋɔŋa tɪn. Laazɪ tɪv kɔm batwarɪ dɪ jəgə kam kɔntɔ.

⁹ Dɪbam ma tiini dɪ daanɪ je sɪm kɔntɔ nɪ. Kɔ ma ba kɔ yɪ maŋa kam kɔ na damma sɪ nɔɔna ja naboro ba zɔ nɪnɔ kɔm wɔ tɪn. Zwifə bam nɪ-vɔɔm dɛ dɪm maŋɪ dɪ kɛ yɪ kɔ daari fɪn sɪ bɪnɪ dɪm ti. Pooli ma kaanɪ-ba o wɪ: ¹⁰ «A badonnə-ba, a na nɛ kɔlɔ tɪn, dɪ na zaŋɪ sɪ dɪ daa kɛ, dɪ wó na yaara zanzan. Dɪ wəənu tɪm maama lagɪ tɪ cɔgɪ mɔ. Kɔ dai naboro kɔm dɪ kɔ zɪla yam yɪranɪ má, kɔ wai sɪ dɪbam tɪtɪ dɪ ga dɪ ŋwɪa.» ¹¹ Pooli na tagɪ kɔntɔ

tin, pamaŋna yigə tu wum ma wu se o na tagi kulɔ tin, yi o daari o se naboro kum tu wum di wulu na co-ku tin taani dim. ¹² Nabwəəru gugoro kum me ba na wura tin ba lana si ba taa tigi da, si vu-dɩv kum maŋa kam ba ka ke. Nɔɔna bam zanzan ma li wubɔŋa si ba zaŋi ba ke ninɩv kum wu, si ba kwaani ba nii baá wani ba yi Feniki na. Feniki wu Kreti ni mu, yi ku jigi nabwəəru gugoro kulɔ kwaga na yagi vii kum tin. Ba na yi dáani, baá wani ba taa tigi da si vii kum maŋa ke.

Vu-fɔrɔ na jaani-ba na baŋa ni te tin

¹³ Vii laan ma zaŋi jagwiə baŋa ni ku fulə. Nɔɔna bam maa buŋi ni baá wani ba na cwəŋə ba ki kulɔ ba na buŋi tin mu. Ba ma ti ba yigə si ba kwe naboro kum ba ke. Ba maa dali Kreti buburu kum yira ba maa kea. ¹⁴ Dɩbam ma wu yi yigə, yi vu-dɩv zaŋi ku zigi bube dim ni ku ba ku magi dɩbam. Ba deen bæ vii kum kuntu yiri ni Yurakilo mu. ¹⁵ Vii kum na tiini ku magi dɩbam kuntu tin, dí daa ma wari si dí pa naboro kum yɔɔri vii kum na nuŋi me tin. Dí na kwaani dí ga tin, dí ma yagi naboro kum dí pa vii kum. ¹⁶ Vii kum ma ja dɩbam ku vu ku pa dí dali buburu kudoŋ yira, yi vii kum daa ba magi dɩbam zanzan. Bube dim kuntu yiri mu Koda. Ku tiini ku ce dí yira mu, yi dí laan wani dí liiri naboro balana kam dí ki naboro kamunu kum wuni si ka yi cɔgi. ¹⁷ Ba na pe ku zu naboro kum wuni tin, ba ma kwe ŋuni ba pa si tɔgi naboro kamunu kum kuri yi ba vo ku maama. Ba maa kwari fɔɔni ni ku ja-ba ku vu na-kula je silɩ yiri na yi Siriti tin. Kuntu ŋwaani ba ma kwaani ba cəŋi naboro kum ba pa ku daa ba tiini ku durə, yi ba yagi-ku ba pa vii kum. ¹⁸ Vu-dɩv daa ta ma tiini ku magi dɩbam. Tɩga na puuri tin, ba ma siŋi si ba li naboro kum zula yam ba duli ba yagi na bam wuni, si ku daa yi ta dunə. ¹⁹ Tɩga daa na puuri tin, ba titi ma ma ba

ja ba li naboro kum yira wəənu ba di na bam wuni. ²⁰ Ku deen yi da kɔgo kɔgo mu dɩbam na wu ne wia di calɩwi. Vu-dɩv kum daa ta maa tiini ku magi dɩbam yi ku ba yaga. Dɩbam daa ba tina ni dí wú wəri.

²¹ Nɔɔna bam maa na ve taan yi ba ba di wɔdiu tin, Pooli ma zaŋi o zigi ba wuni o ta di ba o wi: «A badonnə-ba, abam ya na se a ni yi dí wu zaŋi dí yagi Kreti, dí ya bá na cɔgim di yaara yantu doŋ. ²² A laan nan loori abam si á taá jigi pu-dia. Amu ye si abam wulɩwulɩ bá ga o ŋwɩa, ku yi naboro kum yirani mu wú cɔgi. ²³ Ku yi diin titi ni mu, We dɩv na te amu yi a yi Dɩ tintɔŋu tin tuŋi Dɩ maleka amu tee ni. ²⁴ Ka ma ta ka wi: <Pooli, yi ta n kwari fɔɔni, si nmu maŋi si n vu n zigi pafaru wum yigə ni mu. We yi ŋwana tu, yi Dɩ wú pa nɔɔna balɩ na tɔgi ba wu naboro kum wuni tin di na ŋwɩa.> ²⁵ Kuntu ŋwaani, a badonnə-ba, á taá jigi-na pu-dia. A jigi tina di We, ni maleka kam na tagi kulɩ ka bri-ni tin wú siini ku ki. ²⁶ Di kuntu di, vii kum maŋi si ku magi dɩbam ku ja vu ku zigi bube didoŋ yuu ni mu.»

Naboro kum na cɔgi yi nɔɔna bam lu te tin

²⁷ Vii kum deen maa magi dɩbam taan, ku jigi ku maa ve Adria ninɩv kum wuni. Ku deen yi titi dɩv na ki dɩbam da fugə yana na bam wuni tin mu. Titi kunkuru ni balɩ na co naboro kum tin maa buŋi ni dí wura dí twe bube mu. ²⁸ Ba ma kwe kandwe na lægə ŋuna ni ni ba di na bam wuni, si ba lwarɩ na bam na luunə te tin. Ba ma na ni ba luunə ba maŋi ni metra fiinna mu te. Ku na ki fun tin, ba daa ma di ŋuna kam si ba nii, yi ba na ni na bam ta luunə ba maŋi ni metra fiinto mu te. ²⁹ Ba maa kwari fɔɔni si vii kum wú magi naboro kum, ku ja vu ku magi di pweeru. Kuntu ŋwaani ba ma li naboro kum zɩgim luguru tina ku kwaga ni ba di na bam wuni si ku ma zigi. Ba ma daari ba loori

Wε sɪ tɪga pʊʊrɪ lɪla. ³⁰ Naboro kʊm coonə bam ma buŋɪ sɪ ba lu sɪ ba daari naboro kʊm. Ba ma li naboro balanja kam ba dɪ na bam wɔnɪ, yɪ ba kɪ nɪnɛnɪ ba lagɪ ba vu ba li naboro kʊm yigə luguru tɪm mu sɪ ba ma zɪgɪ-kʊ te. ³¹ Pooli na lwarɪ ba na buŋɪ sɪ ba kɪ te tɪn, o ma ta dɪ pamaŋna yigə tu wɔm dɪ o nɔɔna bam o wɪ: «Nɔɔna bantʊ na nuŋɪ ba daari naboro kʊm, abam daa bá wanɪ á lu.» ³² Pooli na tagɪ kʊntʊ tɪn, pamaŋna bam ma go ŋɔnɪ sɪlʊ ba na mɛ ba lə boro balanja kam tɪn ba dɪ-ka ba yagɪ.

³³ Tɪga na wɔra ka pʊʊrɪ tɪn, Pooli ma loori ba maama sɪ ba zaŋɪ ba dɪ wɔdiu. O ma ta dɪ ba o wɪ: «Zɪm mu jɪgɪ da fugə yana liə zanzan na jɪgɪ abam yɪ á warɪ wɔdiu sɪ á dɪ. ³⁴ A nan loori abam sɪ á zaŋɪ á dɪ wɔdiu. Á na wɔ kɪ kʊntʊ, á bá wəri. Á taá ye nɪ abam wɔlʊwɔlʊ bá lagɪ á yuuyʊə tɪtɪ dɪ á ga.»

³⁵ Pooli na tagɪ kʊntʊ o ti tɪn, o ma kwe dɪpɛ o zɪgɪ ba maama yigə nɪ o kɪ Wε lɛ, yɪ o daari o fɔ-dɪ o wɔra o dɪ. ³⁶ Kʊ ma pa ba maama pu-dɪa yɪ ba dɪ dɪ wɔdiu. ³⁷ Dɪbam maama ni dɛɛn yɪ nɔɔna biə-yale dɪ fʊsɪrɛ bardʊ mu (276) naboro kʊm wɔnɪ. ³⁸ Ba maama na dɪ ba zaŋɪ tɪn, ba ma li mɪna ywəlu tɪm naboro kʊm wɔnɪ ba dɪ na bam wɔnɪ, sɪ kʊ daa yɪ ta dunə.

³⁹ Tɪga laan na pʊʊrɪ tɪn, nɔɔna bam maa yəri buburu kʊlʊ ni nɪ ba na wɔra tɪn. Ba ma nii ba na gugoro na na ve ba tigi da tɪn. Ba maa buŋɪ sɪ ba nii ba na wʊ wanɪ ba pa naboro kʊm tɔgɪ dáanɪ kʊ bɛ. ⁴⁰ Ba ma go ŋɔnɪ sɪlʊ na lægɪ naboro kʊm zɪgɪm luguru tɪm tɪn ba yagɪ na bam wɔnɪ. Ba ma daari ba bwəli ŋɔnɪ sɪlʊ na vɔgɪ naboro kʊm naywi sɪm tɪn, sɪ ba taa paɪ kʊ ve nɪ ba na lagɪ te tɪn. Ba laan ma kwe naboro gɔrɔ ba lə naboro kʊm yigə nɪ sɪ viu kʊm taa magɪ-kʊ, sɪ naboro kʊm wanɪ kʊ bɛ. ⁴¹ Naboro kʊm ma vu kʊ yɪ na-kula jəgə kʊ cəŋɪ da. Kʊ yigə kam maa muʊrɪ kasɔla wɔnɪ, yɪ ka daa

warɪ ka li. Kʊ daari na bam maa tiini ba pɔgɪla, yɪ ba magɪ naboro kʊm kwaga kam ba pa ka wɔra ka cɔga.

⁴² Pamaŋna bam dɛɛn ma kɪ ni daanɪ sɪ ba ja pɪna bam ba gʊ, sɪ ba wɔlʊwɔlʊ yɪ zaŋɪ o dɪn na bam o vrɪ o tɪtɪ ba jɪa nɪ. ⁴³ Ba yigə tu wɔm maa lagɪ sɪ o vrɪ Pooli ŋwɪa o yagɪ. O ma cɪ-ba sɪ ba yɪ kɪ kʊlʊ ba na buŋɪ tɪn. O ma daari o pa ni, sɪ nɔɔna balʊ na wʊ wanɪ ba dɪn ba nuŋɪ tɪn da yigə ba faŋɪ ba cu na bam wɔnɪ sɪ ba dɪn ba bɛ, ⁴⁴ sɪ balʊ na daari tɪn kwe naboro kʊm da-dɪdwaaru tɪm naa kʊ wəənu tɪlʊ na bwəri tɪn ba ma dɪn ba bɛ. Kʊntʊ mu dɪbam maama kɪ dɪ ma jonɪ dɪ tɪtɪ.

28

Kʊlʊ na kɪ Malɪtɪ nɪ tɪn

¹ Dɪbam na lugi yɪ dɪ bɛ bʊbɛ dɪm kʊntʊ tɪn, mu dɪ lwarɪ nɪ bʊbɛ dɪm kʊntʊ yɪrɪ mu Malɪtɪ. ² Nɔɔna balʊ na zʊʊrɪ dáanɪ tɪn maa ja dɪbam ŋwara zanzan. Dʊa maa sɪŋɪ ka wɔra ka nɪa, ka pa waarʊ wɔra. Ba ma dwe mini ba pa dɪbam maama sɪ dɪ weeri. ³ Pooli ma puuri dɛ o wɔra o kɪ mini dɪm wɔnɪ. Mini dɪm wulim ma pa bɪsankwɪa nuŋɪ dɛ sɪm wɔnɪ ka karɪ Pooli jɪŋa ka lægɪ da. ⁴ Tɪv kʊm tiinə bam na nɛ bɪsankwɪa kam na lægɪ Pooli jɪŋa kam nɪ tɪn, ba maa tɛ daanɪ ba wɪ: «Kəm dɪntʊ brɪ nɪ nɔɔnʊ wɔntʊ yɪ nɔn-gʊrʊ mu. Dɪ o na lugi nɪnʊ kʊm wɔnɪ tɪn dɪ, kʊ ta wɔ maŋɪ sɪ o taa ŋwɪ. Wε wɔ sɛ sɪ o wəri.»

⁵ Pooli ma mi bɪsankwɪa kam o dɪ mini dɪm wɔnɪ, yɪ kʊlʊkʊlʊ wɔ kɪ-o. ⁶ Nɔɔna bam maa buŋɪ nɪ, o yɪra ga wʊ fʊlʊ mu naa oó da o tʊ tɪga nɪ mu o tɪ. Ba na cəgɪ kʊntʊ taan tɪn, ba ma wɔ nɛ nɪ kʊlʊkʊlʊ kɪ-o. Ba ma læni ba wɔbʊŋa yɪ ba daari ba wɪ: «Nɔɔnʊ wɔntʊ yɪ wɛ dɪdon mu!»

⁷ Jəgə kam kʊntʊ seeni nɔɔnʊ wɔdonɪ kara batwarɪ da. Nɔɔnʊ wɔm yɪrɪ mu Pʊbilu. Wɔntʊ mu yɪ tɪv kʊm kʊntʊ dɪdɛrʊ. O ma jonɪ

dɪbam lanyranɪ o sɔŋɔ nɪ. Dɪ ma kɪ da yatɔ da. ⁸ O ko maa tigi o ba jɪgɪ yazurɛ. Paa dɪ wɔ-zuru mu jɪg-o. Pooli ma zu o digɛ kam sɪ o na-o. O ma danɪ o jɪa o banɔ nɪ o loori Wɛ o pa-o, yɪ o yawɪv kum je. ⁹ O na kɪ kuntu tɪn, tɪv kum tiinɛ balv maama na ba jɪgɪ yazurɛ tɪn maa tui o te, yɪ ba na yazurɛ. ¹⁰ Ba ma zuli dɪbam, yɪ ba kwe pɛera zanzan ba ja ba ba pa dɪbam. Manɔ kalv dɪ daa na lagɪ dɪ zu naboro sɪ dɪ kɛ tɪn, ba ma pa dɪbam kulv maama na manɪ dɪ dɪ vɛŋɛ kam tɪn sɪ dɪ ja dɪ viiri.

Ba na kɛ ba maa ve Rom te tɪn

¹¹ Dɪ dɛɛn kɪ canɪ sɪtɔ mu tɪv kum kuntu nɪ, yɪ dɪ laan na naboro kudon kulv ba na ma bɛ nɪ Wa-yiywa tɪn. Kɔ dɛɛn nuɲɪ Alesandri mu kɔ ba kɔ zɪgɪ bube dɪm kuntu ni nɪ taan, yɪ vu-dɪv kum manɔ kɛ. Dɪ dɛɛn ma zu kɔ wɔ sɪ dɪ kɛ. ¹² Dɪ ma tɔgɪ nɪnɪv kum wɔ dɪ vu dɪ yɪ Sirakusi. Dɪ ma pɛni da da yatɔ. ¹³ Dɪ ma zanɪ dɛanɪ dɪ tɔgɪ nɪnɪv kum wɔ dɪ vu dɪ yɪ Rɪgiu. Tɪga na pɔvri tɪn, vii ma daa zanɪ dɪ kwaga nɪ kɔ sɪŋɪ kɔ maga. Dɪ ma kɪ da yale, yɪ dɪ vu dɪ yɪ Pusoli dɪ zɪgɪ da. ¹⁴ Dɪ ma nuɲɪ naboro kum wɔnɪ dɪ vu dɪ manɪ dɪ Zezi karabiɛ badonnɛ. Ba ma loori dɪbam sɪ dɪ kɪ da yarpe ba tee nɪ. Dɪ ma kɪ da yarpe dɛanɪ, yɪ dɪ laan vu dɪ yɪ Rom. ¹⁵ Zezi karabiɛ balv na wɔ Rom nɪ tɪn ma ni dɪbam ŋwa. Ba ma zanɪ Rom nɪ sɪ ba nuɲɪ ba jeeri dɪbam cwɛŋɛ nɪ. Ba dɛɛn tu ba yɪ Apiusi yaga kam na wɔ mɛ tɪn, yɪ badaara dɪ dɛɛn ba jɛgɛ kalv ba na bɛ nɪ Vɛrɛ Di Sɪtɔ tɪn, sɪ ba jeeri dɪbam. Pooli na nɛ-ba kuntu tɪn, o ma kɪ Wɛ le yɪ kɔ pa-o baari. ¹⁶ Dɪ na ve dɪ yɪ Rom kuntu tɪn, ba ma pa Pooli cwɛŋɛ sɪ o taa zɔvri o na lagɪ mɛ tɪn, yɪ ba pa pamanɪv tɔgɪ o yɪr-o.

Pooli na brɪ Wɛ cɪga kam Rom nɪ te tɪn

¹⁷ Da yatɔ na kɛ tɪn, Pooli ma bɛŋɪ tɪv kum Zwifɛ bam yigɛ tiinɛ sɪ ba jeeri daanɪ. Ba na tu tɪn, Pooli

ma ta dɪ ba o wɪ: «A ko-biɛ-ba, a wɔ kɪ kulvkuɪv a cɔgɪ dɪbam nɔɔna bam wɔ, naa a cɔgɪ cullu tɪv dɪbam nabaara na tɪŋɪ ba pa dɪbam tɪn. Dɪ kɔ dɪ, ba jaanɪ amv Zeruzalem nɪ mu ba kɪ Rom tiinɛ jɪŋa nɪ sɪ ba pɪ-nɪ. ¹⁸ Ba dɛɛn ma bwe-nɪ taanɪ sɪ ba nii a na kɪ kulv tɪn. Ba ma wɔ nɛ a na kɪ kulv a cɔgɪ sɪ kɔ pa ba gɔ-nɪ tɪn. Kuntu ŋwaanɪ ba ya maa lagɪ sɪ ba yagɪ-nɪ. ¹⁹ Zwifɛ bam ma wɔ se kuntu. Mu kɔ kuri kɔ dɛɛn yɪ fɪfɪvɔn sɪ a ta sɪ Rom pa-farv wɔm tɪtɪ dɪ a taanɪ dɪm. Kɔ nan dai nɪ amv ga jɪgɪ taanɪ mu dɪ a tɪtɪ dwi tiinɛ bam. ²⁰ Kuntu ŋwaanɪ mu a bɛŋɪ abam sɪ á ba, sɪ dɪ ŋɔɔnɪ daanɪ dɪ nii. Ba na vɔgɪ amv dɪ capɔnnɪv tɪm tɪn, kɔ yɪ a na se wɔlv wɔm Yisɪrayɛlɪ tiinɛ bam na jɪgɪ o tɪna tɪn ŋwaanɪ mu.»

²¹ Pooli na tagɪ kuntu tɪn, ba ma ta did-o ba wɪ: «Dɪbam nan wɔ jɔŋɪ tɔnɔ Zude tiinɛ bam tee nɪ ba na pɔpɔnɪ ba ta nmɔ taanɪ tɪn. Dɪbam ta wɔ nɛ dɪ ko-bu wɔlv na nuɲɪ da o ba o ta nmɔ taanɪ o brɪ dɪbam, naa o ta wo-balɔvɔ o pa nmɔ. ²² Dɪbam nan wɔ ta lagɪ sɪ dɪ lwarɪ nmɔ na jɪgɪ kulv n wɔlvɔŋa nɪ tɪn. Bɛŋwaanɪ dɪ manɪ dɪ ye nɪ, nmɔ na tɔgɪ cwɛ-dɔŋa kalv tɪn, nɔɔna yɛni ba ŋɔɔna ba yáalɪ-ka je maama.»

²³ Ba laan ma lagɪ dɛ ba pa Pooli sɪ ba jeeri daanɪ. Dɛ dɪm na yɪ tɪn, nɔɔna zanzan ma ba jɛgɛ kalv Pooli na zɔvri da tɪn. Ba na tu tɪn, o ma tiini o ŋɔɔnɪ taanɪ o brɪ-ba, kɔ zɪgɪ zɪzɪŋa nɪ kɔ vu kɔ yɪ dɪdaan-ni. O ma ta Wɛ paari dɪm na yɪ te tɪn o brɪ-ba. O ma ma Wɛ cɪga kalv na pɔpɔnɪ Moyisi cullu tɔnɔ kum dɪ faŋa faŋa Wɛ nijɔŋnɛ bam twaanɪv tɪm wɔnɪ tɪn o brɪ-ba, yɪ o kwaanɪ sɪ o pa ba se cɪga kalv o na tɛ Zezi ŋwaanɪ tɪn. ²⁴ O na brɪ-ba kuntu tɪn, badaara ma se o taanɪ dɪm. Badaara dɪ ma wɔ se. ²⁵ Ba ma zanɪ sɪ ba viiri, yɪ ba magɪ kantɔgɔ daanɪ dɪ Pooli na tagɪ kulv tɪn. Ba ta na wɔ viiri tɪn, mu Pooli tagɪ taanɪ didonɔ o wɛli da o wɪ:

«Wɛ Joro kum dɛɛn tɔgɪ Wɛ ni-jɔŋnu Ezayi kwɛrɛ mu kɔ ta cɪga dɪ

abam nabaara bam ku wɪ:

²⁶ Ve a nɔɔna bam te sɪ n ta dɪ ba nɪ:
Abam wó fɔŋi á cəŋi Wɛ taani dɪm

dɪ á zwa,

yɪ á bá ni dɪ kuri.

Abam wó fɔŋi á nii dɪ á yiə,

yɪ á bá na.

²⁷ Bɛŋwaani nɔɔna bam kuntu
wɔbɔŋa tigi mu.

Ba zwa dɪ ma kwarɪmɪ,

yɪ ba daari ba pu ba yiə,

sɪ ba yiə yɪ zaŋi ya na,

sɪ ba zwa yɪ zaŋi ya ni,

sɪ ba wɔbɔŋa yɪ zaŋi ya lwarɪ Wɛ
taani dɪm kuri.

Ku na dai kuntu, ba ya wó pipiri ba
sɛ amu Wɛ yɪ a pa-ba yazurə.»

²⁸ Pooli laan ma ta o wəli da o wɪ:
«Á nan taá ye nɪ Wɛ pɛ dwi-ge tiinə
mu lwarɪ Dɪ na wó jonɪ-ba Dɪ yagɪ
te tɪn. Bantu nan wó sɛ Dɪ kwərə
kam.» [²⁹ O na tagɪ kuntu tɪn, Zwifə
bam ma nunɪ o tee nɪ. Ba na maa
viiri tɪn, ba ma tiini ba magɪ kantogo
daani.]

³⁰ Pooli dɛɛn kɪ bɪna yale mu jəgə
kam kuntu nɪ, yɪ o zɔɔri mɛ o na
ŋwɪ sɪ o taa tigi da tɪn. O maa yəni
o jeeri nɔɔna balu maama na tui o
te sɪ ba na-o tɪn. ³¹ O maa yəni o brɪ
Wɛ paari dɪm cɪga kam, yɪ o tɔɔli
dí Yuutu Zezi Krisi kwərə. O dɛɛn
ŋɔɔni dɪ baari mu, yɪ nɔɔn-nɔɔnu
wɔ cɪgɪ o yigə.

**Tɔnɔ kuls Pooli na
pɔpɔni o pa
ROM TIINɛ tun
Tɔnɔ kuls Pooli na
pɔpɔni o pa Rom
tiinɛ tun na bri dɔbam
kuls tun mu tuntu**

Pooli dɛɛn pɔpɔni tɔnɔ kuntu o pa We nɔɔna balɔ na wɔ Rom ni tun mu. Nɔɔna badaara ya manɔ ba bri-ba We cɔga kam. Pooli nan lagɔ si o dɔ yi ba te, si o pa ba na baari mu, si o laan daari o ke o vu yigɛ.

Tɔnɔ kuntu wɔni o bri o zaasum dɔm maama na yi te tun:

Nɔɔnɔ maama ki lwarim mu, yi We nan soe ba maama, ku na yi Zwifɛ naa dwi-ge tiinɛ dɔ. Ba maama wɔ wani ba na cɔga We tee ni, dɔ ba na ki ba wɔ-dɔdɔba dɔ Zezi Krisi wɔlɔ na tigi ba nwanɔ tun. Kuntu nan yi We pɛɛri mu. Wɔlɔ maama na ki o wɔ-dɔdɔba dɔ Zezi tun wɔ na vrim lwarim dɔ tɔni wɔni. Ba laan wɔ ta nwi dɔ ba Yuutu Zezi, yi We Joro kum zɛni-ba (pɔɔrim 1-8).

Pooli ta ma bri Zwifɛ balɔ na vin Zezi dɔ zum maama tun wojo. O bri ni ba bɔ wani ba vin We manɔ maama, We zaani dɔm na wai wojo maama tun nwanɔ (pɔɔrim 9-11).

Ku nan na yi lele kuntu, We na ki dwi-ge tiinɛ maama lanyirani te tun, ku manɔ si ba kwe ba titi ba pa Zezi, si ba taa nwi dɔ wɔ-pɔɔjo, si ku poli We wɔ (pɔɔrim 12-15).

Tɔnɔ kum tiim jɛgɛ ni, Pooli bri ni o lagɔ si o vu Rom mu, si bantɔ dɔ laan wani ba zɛn-o si o ke o vu Esɔpanyi. O laan ma daari o jɔɔni nɔɔna balɔ maama o na ye yi ba wɔ Rom ni tun (pɔɔrim 15-16).

¹ Amu Pooli wɔlɔ na yi Zezi Krisi gamba-sono tun mu pɔpɔni tɔnɔ kuntu. We mu kuri-ni si a taa yi Zezi tintɔnɔ, si a taa tɔɔli o kwɛr-ywɛnɛ kam.

² Faɔa faɔa tun We manɔ DI pa DI nijɔnɛ bam mu pɔpɔni DI tɔnɔ

kum wɔni, ni DI goni ni si DI pa nɔɔna lwarɔ DI kwɛr-ywɛnɛ kam kuntu. ³⁻⁴ DI kwɛrɛ kam kuntu nan yi DI Bu wɔm taani mu, wɔlɔ na yi dɔbam Yuutu Zezi Krisi tun. Wɔntɔ na jigi nabiinu tun, ba lɔg-o Pɛ Davididwi tiinɛ bam wɔni mu. We Jorokum nan wɔ o tee ni dɔ dam, yi ku bri ni o yi Baɔa-We Bu mu manɔ kalɔ o na bi o yagɔ tɔni tun. ⁵ Wɔntɔ nwanɔ mu We ki dɔbam yu-yɔɔ lanyirani, yi DI pa dɔ yi Zezi tintɔnɔ si dɔ vu dwi maama tiinɛ te dɔ pa ba sɛ o kwɛr-ywɛnɛ kam, si ba daari ba ki ba wɔ-dɔdɔba dɔdɔ-o, yi kuntu wɔ pa Zezi Krisi na zulɛ.

⁶ Abam dɔ tɔgɔ á yi balɔ We na kuri si á taá yi Zezi Krisi nɔɔna tun mu.

⁷ A pɔpɔni a pa abam balɔ na wɔ Rom ni yi We soe abam yi DI kuri abam si á taá yi DI nɔɔna tun mu.

Dɔ Ko We dɔ dɔ Yuutu Zezi Krisi wɔ pa abam yazurɛ dɔ yu-yɔɔjo.

Pooli bɔni si o vu o na Rom tiinɛ bam

⁸ Dayigɛ wojo yi, amu lagɔ a tɔgɔ Zezi Krisi nwanɔ mu a ki a Yuutu We le abam maama nwanɔ, dɔ nɔɔna na te abam taani je maama ni á ki á wɔ-dɔdɔba dɔ Zezi tun. ⁹ Amu yɛni a loori We abam nwanɔ manɔ maama, yi We dilɔ a na tɔni a pai dɔ a wɔ maama dɔ a na tɔɔli DI Bu Zezi kwɛr-ywɛnɛ kam tun ye ni amu te cɔga mu. ¹⁰ A ta yɛni a loori-DI si DI pa-ni cwɛnɛ, si a laan wani a ba abam te. ¹¹ Abam fra tiini ya jigi amu. A lagɔ si a na abam, si We Jorokum laan wani ku tɔgɔ amu ku zɛni abam dɔ We-pɛɛri dilɔ na wɔ pa á zigi lanyirani tun. ¹² A na lagɔ kuls tun mu yi si dɔ na baari da-tee ni, dɔbam maama na jigi wɔ-dɔdɔba dɔ Zezi tun nwanɔ.

¹³ A ko-biɛ-ba, á taá ye ni a kwanɔ kuni zanzan mu si a na nɛ cwɛnɛ si a ba a na abam, yi a daa ta wɔ nɛ cwɛnɛ dɔ zum maama. A lagɔ si a ba si a wani a tɔni titɔni dilɔ na wɔ ja kuri tun mu abam titari ni, ni a na manɔ a ki te dwi tiinɛ badonnɛ dɔ titari ni tun. ¹⁴ Ku yi fifɔn mu

sɪ a tɔɔlti Wɛ kwɛr-ywɛŋɔ kam a brɪ nɔɔna maama, yɪ kʊ nyɪ nɪ jɪm mu te a yuu nɪ, kʊ na yɪ balʊ yɪ na pʊɔrɪ, naa balʊ yɪ na wʊ pʊɔrɪ tɪn, dɪ swan tiinɔ dɪ balʊ na yɛrɪ kʊlʊkʊlʊ tɪn. ¹⁵ Kʊntʊ ŋwaanɪ mu amʊ tiini a lagɪ sɪ a ba a tɔɔlti Wɛ kwɛr-ywɛŋɔ kam a brɪ abam balʊ na wʊ Rom nɪ tɪn dɪ.

Wɛ kwɛr-ywɛŋɔ kam na jɪgɪ dam te tɪn

¹⁶ Amʊ ba kwari cavura sɪ a brɪ nɔɔna Wɛ kwɛr-ywɛŋɔ kam. Taanɪ dɪm kʊntʊ mu jɪgɪ dam, yɪ Wɛ ma-dɪ DI vrɪ nɔɔna balʊ maama na kɪ ba wʊ-dɪdʊba dɪ DI tɪn, kʊ puli dɪ Zwifɛbam mu, yɪ kʊ laan ba kʊ wɛli dwi-geetiinɔ dɪ da. ¹⁷ Wɛ kwɛr-ywɛŋɔ kam mu brɪ nɔɔna DI na wʊ pa ba na cɪga DI tee nɪ te tɪn. Kʊ maama nan zɪgɪ ba na jɪgɪ wʊ-dɪdʊba dɪ Wɛ tɪn ŋwaanɪ mu. Wɛ tɔnɔ kʊm manɪ kʊ brɪ nɪ: «Wʊlʊ maama na jɪgɪ cɪga Wɛ tee nɪ tɪn mu yɪ wʊlʊ na kɪ o wʊ-dɪdʊba dɪ DI tɪn, oɔ na ŋwɪa cɪga cɪga.»

Nabiinɔ maama na gɛ bura Wɛ tee nɪ te tɪn

¹⁸ Baŋa-Wɛ nan brɪ nɔɔna DI banɪ na zanɪ dɪ ba ba lwarɪm dɪ ba kɛm-lwaanʊ tum maama ŋwaanɪ. Ba na kɪ wo-lwaanʊ tɪn ŋwaanɪ mu pa ba yɛni ba cɪ cɪga kam nɔɔna tee nɪ. ¹⁹ Wɛ nan vanɪ ba zwa, bɛŋwaanɪ DI manɪ DI pa nɔɔna cwɛŋɔ sɪ ba lwarɪ DI cɪga kam. Wɛ tɪtɪ brɪ-ba DI cɪga kam jaja yɪ ba wʊ sɛ. ²⁰ Nabiinɔ wari ba nai Baŋa-Wɛ dɪ ba yiɔ. Kʊ nan na zɪgɪ DI na kɪ lʊgʊ baŋa tɪn, nabiinɔ sɪnɪ ba nai wɛnʊ tɪlʊ DI na kɪ tɪn. Kʊ ma pa ba wanɪ ba lwarɪ lanyɪranɪ nɪ DI yɪ Wɛ cɪga cɪga, yɪ DI jɪgɪ dam dɪlʊ na ba jɪgɪ tiim tɪn. Kʊntʊ ŋwaanɪ nabiinɔ bɔ wanɪ ba na bura Wɛ tee nɪ dɪ ba na wʊ sɛ-DI tɪn. ²¹ Ba manɪ ba ye Wɛ na yɪ wʊlʊ tɪn, yɪ ba nan ba zuli-DI nɪ ba Wɛ, naa ba taa kɪ-DI le. Kʊ maa pa ba wʊbʊŋa tɪ, yɪ ba bɪcara yam laan yɪ lim, yɪ ba yɛrɪ wonɔ kʊlʊ na lana tɪn. ²² Ba maa pai ba jɪgɪ swan mu, yɪ ba laan yɪ jwɛɛru. ²³ Ba ba sɛ sɪ ba taa

zuli ŋwɪa Tu Baŋa-Wɛ, yɪ ba daari ba zuli wɛnʊ tɪlʊ ba tɪtɪ na mɔɔnɪ dɪ ba jɪa tɪn. Wɛnʊ tum kʊntʊ mu nyɪ dɪ nabiinɔ balʊ na tʊ tɪn, dɪ zunɔ dɪ vara dɪ tɪga wo-vɛlu.

²⁴ Kʊntʊ ŋwaanɪ mu Wɛ yagɪ-ba, sɪ ba taa tɔgɪ wo-yɔɔrʊ tɪlʊ ba tɪtɪ fra na zʊɔrɪ tɪn. Ba maa yɛni ba kɪ wo-digiru, yɪ ba tɔgɪ boorim kikiɔ yalʊ na yɪ ba cavura tɪn. ²⁵ Ba maa vɪn Wɛ cɪga kam, yɪ ba daari ba tɔgɪ vwan. Ba maa yɛni ba zuli wɛnʊ tɪlʊ Wɛ na kɪ tɪn, yɪ ba tɔgɪ-tɪ nɪ tɪ yɪ Wɛ mu te. Ba daari ba yagɪ wʊlʊ tɪtɪ na yɪ tɪ maama Kɛru tɪn. Wʊntʊ nan mu manɪ sɪ o jonɪ zulɔ sɪ kʊ taa ve manɪ kalʊ na ba tɪ tɪn. Amina.

²⁶ Kʊntʊ ŋwaanɪ mu Wɛ yagɪ-ba, yɪ ba kɪ wo-digiru kikiɔ yalʊ ba fra na zʊɔrɪ yɪ ya jɪgɪ cavura tɪn. Kaana ma yɛni ba yagɪ ba banna, yɪ ba daari ba tigi dɪ ba donnɔ kaana, nɪ baarʊ dɪ o kaanɪ na tigi daanɪ te tɪn. ²⁷ Kʊ yɪ kʊntʊ mu dɪ baara dɪ. Ba dɪ ba lagɪ kaana, yɪ ba daari ba pai ba fra zʊɔrɪ ba donnɔ baara ba ma tigi dɪ ba, yɪ kʊ ya wʊ manɪ sɪ ba taa kɪ kʊntʊ. Baara yɛni ba kɪ cavura kɛnɔ yantʊ doŋ mu daanɪ, yɪ kʊ pa ba na cam dɪlʊ na manɪ dɪ ba lwarɪm kikiɔ yam tɪn.

²⁸ Nɔɔna bam kʊntʊ nan bʊŋɪ nɪ Wɛ cɪga kam ba jɪgɪ kuri mu sɪ ba taa jɪgɪ-ka ba wʊbʊŋa nɪ. Kʊntʊ ŋwaanɪ mu Wɛ yagɪ-ba, sɪ ba taa tɔgɪ ba wʊbʊŋ-yɔɔrʊ tum kwaga, yɪ ba kɪ wɛnʊ tɪlʊ ba ya na wʊ manɪ sɪ ba kɪ tɪn. ²⁹ Ba wʊbʊŋa maa su dɪ wo-balwaarʊ tɪlʊ na ba tɔgɪ cɪga kam cwɛŋɔ tɪn, dɪ kɛm-lwaanʊ dwi maama. Ba yɪ maa zʊ wɛnʊ zanzan. Ba tiini ba jɪgɪ pu-sɪŋa, yɪ ba jɪgɪ wʊ-gʊɔ. Ba ma lagɪ nɔɔna gʊm, yɪ ba kwɛrɪ ba jaanɪ daanɪ, yɪ ba daari ba ganɪ ba donnɔ. Ba maa bʊŋɪ wo-balwaarʊ ba pai ba donnɔ, yɪ ba yɪ bɪbarɪ-nyɪna. ³⁰ Ba maa ŋɔɔnɪ ba cɔgɪ ba donnɔ yum. Ba maa culi Wɛ, yɪ ba twɪ ba donnɔ. Ba ta kwɛrɪ ba yɪ banɪ-nyɪna, yɪ ba brɪ ba tɪtɪ nɔɔna yigɔ nɪ. Ba ta ma tiini ba bʊŋɪ kɛm-balwaarʊ wʊbʊŋa, yɪ

ba ba nıgı ba tiinə balu na lıgı-ba tın. ³¹ Ba yəri kulı na wı maıı tın. Ba maa jıgı niə yale yale. Ba ma ba soe ba donnə, yı ba ba jıgı ba ıwaaıa dı. ³² Ba nan maıı ba ye Wε kwərə kam na brı kulı, nı balu na kı kəm-balwaarı tıntı doı tın maıı sı ba tı mı. Nan dı kıntı dı, ba ta yəni ba kı-tı mı, yı ba tε dı balu na kı lwarım tın dı, nı ku lana.

2

Wε tıgı cıga mı Dı maa dı nabiinə sarıya

¹ Nmı wılu na co n donnə tın, ku yı nmı tıti mı n coə, beıwaanı nmı tıti dı kı wo-lwaanı tım kıntı doı mı. Kıntı tın, n bá wanı n na bura Wε tee nı. ² Dı nan ye nı Wε wı dı nıonna balu na kı wo-lwaanı tım kıntı doı tın taanı dı cıga mı. ³ Nmı wılu na co n donnə kikiə yı nmı tıti dı kı-ya mı tın, kıntı nmı bııı nı nıı wanı n lu Wε sarıya yam wııı mı na? ⁴ Wε nan tiini Dı jıgı nıonna ıwaaıa dı ban-pııı dı wı-zuru. Nmı nan paı wənu tım kıntı yı kafe mı na? Ta n ye nı, Wε na jıgı nmı ıwaaıa tın, ku yı sı ku pa nmı wanı n ləni n wı mı n yaıı kəm-balwaarı.

⁵ Nmı nan tiini n ku n bıcarı mı yı n vın sı n ləni n wı. Kıntı mı wı pa n cam dım tiini dı pulı de dım Wε na wı ba Dı brı Dı ban-zıııı kım yı Dı daarı Dı dı nabiinə sarıya dı cıga tın. ⁶ Wε laan wı pa nıonna maama na o nyım sı ku maıı dı o tııııa yam na yı te tın. ⁷ Nıonna badaara yəni ba vı ba wııı mı yı ba kı wo-lwaarı, sı ku pa ba na paarı dı zulə dı ıwıa kalı na ba cıgı tın Wε tee nı. Wε nan wı pa bantı ıwıa kalı na ba tı tın. ⁸ Nıonna badaara nan wıra ba na lagı bam tıti yıranı zənə mı. Ba maa vın Wε cıga kam, yı ba daarı ba tıgı wo-balwaarı kənə. Wε cam dım dı Dı ban-zıııı kım nan wı ba bantı baıa. ⁹ Nabiinə balı maama na kı wo-balwaarı tın wı na yaara dı cam, ku na pulı dı Zwıfə bam, sı ku vu ku yı dwı-ge

tiinə dı. ¹⁰ Ku daarı, balı maama na kı kəm-laarı tın, Wε wı pa-ba paarı dı zulə dı ywəni, ku na pulı dı Zwıfə bam sı ku vu ku yı dwı-ge tiinə dı. ¹¹ Beıwaanı Wε tıgı cıga mı dı Dı na kı nıonna maama te tın, sı Dı ba kırı-ba daanı.

¹² Balı na kı lwarım yı ba yəri Wε cullı tııı Dı na kı Moyisıııa nı tın, baá cıgı mı yı ku daı Dı cullı tım ıwaaıı. Ku daarı, balı na ye Wε cullı tım na kı ba cıgı, Wε wı tıgı Dı cullı tım kıntı ıwaaıı mı Dı ma dı ba taanı. ¹³ Beıwaanı, ku daı nıonna balı na cıgı Wε cullı tım tın mı wı na cıga Dı tee nı, ku yı balı na sε ba kı Dı cullı tım na wı te tın mı wı na cıga Dı tee nı. ¹⁴ Dwı-ge tiinə bam nan yəri Wε cullı tım sı ba taa tıgı-tı. Ba tıti wııııa nan na paı ba tıgı cıga kalı Wε cullı tım na brı tın, ku brı nı ba maıı ba ye kulı na maıı sı ba taa kı tın mı, yı Wε cullı tım ta təri ba tee nı. ¹⁵ Ba tııııa yam brı nı cıga kalı Wε cullı tım na brı tın tıgı ba bıcara nı. Ba wııııa na paı ba tıgı cwəııə kalı tın dı brı nı ku yı cıga mı, beıwaanı ba wııııa wı ya brı-ba nı ba kı ba cıgı, naa ya brı-ba nı ba jıgı cıga. ¹⁶ Kú ta yı kıntı mı Wε sarıya de dım nı. Baıa-Wε wı da Zezi Krisı ıwaaıı Dı bırı nıonna maama wııııa yalı na səgı tın, nı amı na brı Wε kwər-ywəııə kam te tın.

Wııı mı yı Zwıfu cıga cıga Wε yıgı nı?

¹⁷ Ku daarı nmı wılu na brı n tıti nı n yı Zwıfu tın, nmı yəni n dalı Wε cullı tım yıra nı mı, yı n kı tıra dı n Wε tıga kam. ¹⁸ Nmı maıı n ye Wε wııııa na lagı sı n kı kulı tın. Nmı na zaası Wε cullı tım tın mı pε n lwarı wııııı kulı na yı cıga tın. ¹⁹ Nmı bıııı nı n jıgı Wε poonı mı n paı balı ta na wı lim wıııı tın, yı n nyı dı lilwe vıııııı na lagı sı o pa nıonna tıgı cwəııə te tın. ²⁰ Nmı maa n bıııı nı n jıgı cwəııə sı n brı balı na ba jıgı yəno tın, sı n daarı n zaası balı wıııııa ta na wı

bıgı tın. We cullu tım na brı-m cıga dı yəno maama tın mu pai n bəŋı kuntv. ²¹ Nmυ nan na yəni n zaası n donnə tın, bεε mu kı yı n ba zaası n titı? Nmυ yəni n brı nɔɔna nı ba yı taa ŋɔna, yı nmυ titı ŋɔni mu. ²² N te nı ba yı kı boorim, yı nmυ titı boori mu. Nmυ culi jwəne, yı n laan daarı n di nyɔɔrı ya banja nı. ²³ Nmυ jıgı tıra dı We na kı Dı cullu tım n jıŋa nı tın, yı n laan daarı n kı n cɔgı We yırı dı n na ba se Dı cullu tım na brı te tın. ²⁴ Kɔ pɔpɔni We tɔnɔ kum wɔni kɔ wı: «Kɔ yı abam Zwifə bam kikiə ŋwaanı mu pai dwi-ge tiinə ŋɔni ba cɔgı We yırı.»

²⁵ Abam yəni á goni á bəkəri sı kɔ brı nı á yı We nɔɔna mu. Á nan na kwaanı á se We cullu tım, á bəkərigonim dım jıgı kuri. Kɔ daarı, á na cɔgı We cullu tım, á bəkəri sım gwəŋə yı kafε mu. ²⁶ Dwi-ge tiinə nan ba goni ba bəkəri. Ba wɔ nɔɔnɔ dıdva nan na tɔgı cıga kalɔ We cullu tım na brı tın, kuntv tu nyı dı wɔlv na goni sı kɔ brı nı o yı We nɔɔnɔ tın mu. ²⁷ Dwi-ge tiinə wú brı nı abam Zwifə bam ba jıgı bura. Bεŋwaanı á jıgı We cullu tɔnɔ kum á jıŋa nı, yı á goni á bəkəri. Nan dı kɔ dı, á ta yəni á cɔgı We cullu tım mu. Bantv nan ba goni ba bəkəri, yı ba nan tɔgı We cullu tım.

²⁸ Kɔ dai wɔlv na brı o titı nı o yı Zwifu tın mu sını o yı Zwifu cıga cıga We yigə nı. Kɔ nan ta dai nı wɔlv na goni tın mu sını o yı We nɔɔnɔ. ²⁹ We yigə nı, Zwifu cıga cıga yı wɔlv We na ləni o bıcarı tın mu. Wɔlv bıcarı na fɔgı dı kwe tın mu nyı dı o goni mu cıga cıga. We cullu tɔnɔ kum bá wani kɔ kwe nɔɔnɔ bıcarı, kɔ nan yı We Jorokum mu wai kɔ kwe nɔɔnɔ bıcarı. Nɔɔnɔ wuntv doŋ nai zulə We tee nı mu, sı kɔ dai nabiinə tee nı.

3

Zwifu dwe dwi-ge tu We yigə nı na?

¹ Zwifə nan jıgı yu-yoŋo ba dwe dwi-ge tiinə na? Zwifə na goni ba bəkəritın, kɔ jıgı zənə kɔ pa-ba na?

² Eεn, kɔ tiini kɔ jıgı kuri. Bεŋwaanı dayigə tın, Zwifə bam mu yı balv We na kwe Dı ni-bıtarı sım Dı kı ba jıŋa nı tın. ³ Ba badaara nan wɔ kı ba wɔ-dıdva dı We. Kuntv nan bá wani kɔ pa We kwanı Dı ni-taanı dım. ⁴ Nɔɔna maama na maŋı ba yı vwa-nyına, We ta yı cıga tu mu. Kɔ pɔpɔni We tɔnɔ kum wɔni kɔ wı:

«Nmυ We jıgı cıga dı nmυ na ŋɔni taanı dılv maama tın.

Nɔɔna na maŋı ba co nmυ dı, nmυ ta yı cıga tu mu.»

⁵ Kuntv ŋwaanı, dıbam na kı lwarım dılv tın ta na brı nı We yı cıga tu mu, dí wú ta nı bεε? Kuntv wú pa nɔɔna taa te nı, We na pe ba na cam ba lwarım ŋwaanı tın, Dı wɔ kı cıga na? ⁶ Kɔ nan dai kuntv. We ya na dai cıga tu, Dı wú kı ta mu Dı di nabiinə taanı? ⁷ Nɔɔna ta wai ba te ba wı: «Amυ na yəni a fɔ vwan tın, kɔ pe nɔɔna lwarı jaja nı We tiini Dı yı cıga tu, yı Dı na zulə kɔ ŋwaanı. Kɔ na yı kuntv, bεε mu yı a maŋı sı a na cam a kəm-balwaarv tım ŋwaanı?» ⁸ Kuntv ya na yı cıga, dí ya wú wani dí ta dí wı: «Pa-na dí taá tɔŋı lwarım, sı kúv ja lanyıranı kɔ ba.» Nɔɔna badonnə yəni ba fɔ vwan ba pa amυ ba wı, amυ te kuntv doŋ mu. Ba nan lagı sı ba cɔgı amυ yırı mu. Ba nan wú na cɔgım sı kɔ maŋı dı ba titvŋa na yı te tın.

Nɔɔn-nɔɔnɔ tərə o na jıgı cıga We yigə nı

⁹ Kɔ brı nı dıbam Zwifə bam garı dwi-ge tiinə bam mu na? Awo. A ya maŋı a ta nı nɔɔna maama wɔ lwarım gambεem wɔni mu, kɔ na yı Zwifə naa dwi-ge tiinə bam dı, ¹⁰ nı kɔ na pɔpɔni We tɔnɔ kum wɔni kɔ wı:

«Nɔɔn-nɔɔnɔ tərə o na jıgı cıga We yigə nı,

dı nɔɔnɔ dıdva dı.

¹¹ Nɔɔn-nɔɔnɔ tərə o na ye kɔlv na maŋı tın.

Nɔɔn-nɔɔnɔ tərə o na lagɪ sɪ o lwarɪ Wɛ.

12 Ba maama mɛ ba kwaga mɔ ba ya Wɛ,

yɪ ba maama tusi.

Nɔɔn-nɔɔnɔ tərə o na kɪ lanyɪranɪ, dɪ nɔɔnɔ dɪdɔba dɪ.

13 Ba niə maa ŋɔɔrɪ nɪ yibeelə niə na pɔrɪ te tɪn.

Ba maa maɪ ba dindəlɪmə ba ma ganɪ daanɪ.

Ba niə ma cana nɪ bɪsankwɪ na jɪgɪ vɪan sɪ gɔɪ nɔɔna te tɪn.

14 Ba maa sɔɔlɪ wo-balwaarɔ ba pa nɔɔna.

15 Ba ma tiini ba duri lɪla ba ve ba gɔɪ nɔɔna.

16 Ba na de jəgə kalɔ maama tɪn, ba yəni ba cɔgɪ wəənu mɔ yɪ ba ta yaarɪ nɔɔna zanzan.

17 Ba maa yəri ywəəni cwəŋə sɪ ba tɔgɪ.

18 Ba maa brɪ ba ba kwarɪ Wɛ.»

19 Dɪ nan ye nɪ kɔlɔ maama Wɛ cullu tɔnɔ kɔm na brɪ tɪn, kɔ pɔpɔnɪ kɔ pa balɔ cullu tɪm na te-ba tɪn mɔ. Kɔntɔ ŋwaanɪ, nabiinə maama wɔ ba ba zɪgɪ Wɛ yigə nɪ sɪ Dɪ dɪ ba taanɪ, yɪ ba wɔlɔwɔlɔ bá wanɪ o ni o purɪ sɪ o ma ŋɔɔnɪ o jonɪ o tɪtɪ. 20 Nɔɔn-nɔɔnɔ bá wanɪ o na cɪga Wɛ tee nɪ, o na tɔgɪ Dɪ cullu tɪm tɪn ŋwaanɪ. Wɛ cullu tɪm nan paɪ nabiinə mɔ lwarɪ nɪ ba kɪ ba tusi.

Dɪ na wɔ na cɪga Wɛ tee nɪ te tɪn

21 Wɛ laan nan pɛ dɪ lwarɪ Dɪ na paɪ nɔɔna naɪ cɪga Dɪ tee nɪ te tɪn, yɪ kɔ wɔ zɪgɪ cullu tɔgɪm baŋa nɪ. Wɛ cullu tɔnɔ kɔm dɪ Wɛ niɔŋnə bam dɪ nan maŋɪ ba brɪ cwəŋə kam kɔntɔ. 22 Kɔ nan yɪ nɔɔna na kɪ ba wɔ-dɪdɔba dɪ Zezi Krisi tɪn ŋwaanɪ mɔ Wɛ paɪ ba na cɪga Dɪ tee nɪ. Balɔ maama na kɪ ba wɔ-dɪdɔba dɪ Zezi Krisi tɪn wɔ na cɪga Wɛ tee nɪ, beŋwaanɪ nɔɔna maama yɪ bɪdɔwɪ mɔ Wɛ yigə nɪ. 23 Nabiinə maama kɪ lwarɪm mɔ yɪ ba daa wɔ maŋɪ dɪ Wɛ paarɪ dɪm. 24 Wɛ nan paɪ nɔɔna na cɪga Dɪ tee nɪ zaanɪ mɔ, Zezi Krisi na ŋwɪ ba lwarɪm jɪnɪ o ma jonɪ-ba tɪn ŋwaanɪ. Wɛ paɪ nɔɔna Dɪ zaanɪ dɪm kafɛ mɔ. 25 Dɪ ma pa Zezi ba o ji

kaanɪm. O jana kam nunɪ ka ma vrɪ nɔɔna ba lwarɪm wɔnɪ, dɪ ba na kɪ ba wɔ-dɪdɔba dɪd-o tɪn ŋwaanɪ. Wɛ kɪ kɔntɔ mɔ sɪ kɔ brɪ nɪ Dɪ yɪ cɪga tu mɔ. Faŋa faŋa tɪn, Wɛ deen kɪ wɔ-zuru mɔ yɪ Dɪ wɔ vanɪ balɔ na kɪ lwarɪm tɪn zwa. 26 Kɔ daari lele kɔntɔ Wɛ pɛ dɪ lwarɪ nɪ Dɪ yɪ cɪga tu, dɪ Dɪ na jonɪ nɔɔna ba lwarɪm wɔnɪ tɪn. Kɔntɔ maa brɪ nɪ Wɛ jɪgɪ cɪga, yɪ Dɪ ta paɪ balɔ maama na kɪ ba wɔ-dɪdɔba dɪ Zezi tɪn dɪ ta na cɪga Dɪ tee nɪ.

27 Kɔ na yɪ kɔntɔ, dɪ wɔ magɪ dɪ nyɔɔna beɛ baŋa nɪ mɔ? Kɔlɔkɔlɔ tərə. Beŋwaanɪ, kɔ dai dɪ na tɔgɪ Wɛ cullu tɪm tɪn mɔ pɛ dɪ na cɪga, kɔ yɪ dɪ na se dɪ kɪ dɪ wɔ-dɪdɔba dɪ Zezi tɪn ŋwaanɪ mɔ. 28 Beŋwaanɪ dɪ ye nɪ nɔɔna wɔ na cɪga Wɛ tee nɪ dɪ ba na kɪ ba wɔ-dɪdɔba dɪ Dɪ tɪn mɔ, sɪ kɔ dai cullu tɪm tɔgɪm ŋwaanɪ.

29 Baŋa-Wɛ yɪ Zwifə bam yɪranɪ Wɛ mɔ na? Dɪ dai dwi-ge tiinə bam dɪ Wɛ na? Eɛn, Dɪ yɪ nabiinə maama Wɛ mɔ. 30 Wɛ yɪ dɪdɔba mɔ. Zwifə bam na kɪ ba wɔ-dɪdɔba dɪ Dɪ, Dɪ wɔ pa ba na cɪga Dɪ tee nɪ. Dwi-ge tiinə bam dɪ nan na kɪ ba wɔ-dɪdɔba dɪ Dɪ, Dɪ wɔ pa ba dɪ na cɪga Dɪ tee nɪ.

31 Kɔntɔ nan ba lagɪ kɔ ta nɪ dɪ na kɪ dɪ wɔ-dɪdɔba dɪ Wɛ tɪn, Dɪ cullu tɪm daa ba jɪgɪ kuri. Dɪ na kɪ dɪ wɔ-dɪdɔba dɪ Wɛ te tɪn laan paɪ Dɪ cullu tɪm tiini tɪ jɪgɪ kuri mɔ.

4

Abraham na kɪ o wɔ-dɪdɔba dɪ Wɛ yɪ o na cɪga Dɪ tee nɪ te tɪn

1 Á pa dɪ nii dɪ nabaarɔ Abrahamdeen na yɪ te yɪ o na cɪga Wɛ tee nɪ tɪn. 2 Wɛ ya na pɛ-o cɪga o na kɪ kəm-laarɔ tɪn ŋwaanɪ mɔ, o ya wɔ ta jɪgɪ wonɔ sɪ o magɪ o nyɔɔnɪ kɔ baŋa nɪ. O nan ba jɪgɪ wonɔ sɪ o magɪ o nyɔɔnɪ Wɛ yigə nɪ. 3 Wɛ tɔnɔ kɔm nan brɪ dɪbam kɔ wɪ: «Abraham kɪ o wɔ-dɪdɔba dɪ Wɛ, yɪ Wɛ pa o na cɪga kɔ ŋwaanɪ.»

4 Kɔ nan na yɪ nɔɔnɔ na tɔŋɪ tɪtɔŋɪ, o maŋɪ sɪ o jonɪ o ŋwɪrɔ mɔ o tɪtɔŋɪ dɪm ŋwaanɪ, kɔntɔ nan dai pɛerɪ

mu o jonji. ⁵ Ku daari noonu wulu na ki o wu-didva di We, yi o ba tugi kam-laaru tulu o na ki tin, We wu pa kontu tu na ciga di o na ki o wu-didva di DI tin nwaani. We mu yi wulu na yagi non-balwaaru lwarim DI ma ce-ba yi DI pa ba na ciga DI tee ni tin. ⁶ Pe Davididi manji o ta kontu don mu. O deen tagi o wi, noonu wulu We na pe o na ciga yi ku dai o kam-laaru nwaani tin yi yu-yono tu mu. ⁷ Davidi maa wi:

«Balw We na yagi ba wo-balwaaru DI ma ce-ba tin jigi yu-yono, DI na saari ba lwarim dum tin nwaani.

⁸ Noonu wulu na ki lwarim yi We yagi DI ma ce-o yi DI daa ba ki-di DI bicari ni tin jigi yu-yono.»

⁹ Davidi na nonu wupolo taani dum kontu tin, o nonu balw na goni ba bakaritun yiranu nwaani mu na? Aye. O nonu balw na ba goni ba bakari tin di nwaani mu. Di manji di lwarim ni: «Abraham ki o wu-didva di We mu, yi We pa o na ciga ku nwaani.» ¹⁰ We na pe o na ciga DI tee ni kontu tin, ku yi manja kalu o na goni tin mu na? Awo, ku yi o ta na wu goni manja kalu tin mu. ¹¹ Ku yi ku kwaga ni mu We pe o go si ku taa yi maana ku bri ni, We manji DI pa o na ciga o na ki o wu-didva di DI tin nwaani, ku loori o na wu go tin. Kontu, balw maama di na wu goni yi ba ki ba wu-didva di We yi ku pa ba na ciga DI tee ni tin, ba di yi Abraham dwi tiine ciga ciga mu. ¹² Balw maama di na goni yi ba ki ba wu-didva di We tin yi Abraham dwi tiine mu, yi ku nan dai ba na goni tin yiranu ma nwaani, ku yi ba na ki ba wu-didva di We tin nwaani mu, ni Abraham deen na ki o wu-didva di We ku loori o na wu go manja kalu tin.

We goni DI ni di Abraham, o na ki o wu-didva di DI tin nwaani mu

¹³ Ku dai Abrahamna tugi We cullu tum tin nwaani mu pe We go DI ni di Abraham di o dwi tiine bam.

Ku nan yi Abraham na ki o wu-didva di We yi o na ciga DI tee ni tin nwaani mu pe We go ni DI wi, DI wu pa o ba o taa te lugu kum. ¹⁴ Ku nan ya na yi balw na tugi cullu tum tin mu wu ba ba taa te lugu kum, di na ki di wu-didva di We te tin ya daa ba jigi kuri, yi We ni-gonim dum di ya wu ji kafe mu. ¹⁵ We cullu tum vuh mu pai DI banu zani di nona, ba na cogi-ti tin nwaani. Cullu nan na tere, nona ba wani ba cogi-ti.

¹⁶ Kontu, di lwarim ni ku yi Abraham na ki o wu-didva di We tin nwaani mu pe We go ni did-o, si ku taa yi zaani peeri. Kontu tin, Abraham dwi tiine bam maama wu suni ba na wo-laaru tulu We na goni ni si DI pa-ba tin. Ku dai balw na tugi We cullu tum tin yiranu mu wu na-ti, ku yi balw di na ki ba wu-didva di We ni Abraham di deen na ki te tin mu. Kontu nwaani dibam maama wu wani di baji Abraham ni di nabaaru. ¹⁷ We deen tagi di Abraham DI wi: «Amu goni a ni si a pa n ji dwi zanzan nabaaru mu.» Abraham na ki o wu-didva di We tin, o suni o ji di nabaaru We yige ni. Ku yi We dintu mu bi nona DI pa ba yagi tuntu, yi DI pa wono maama ki manja kalu kulukulu ya ta na tere tin. ¹⁸ We deen na tagi di Abraham DI wi o dwi wu puli tin, Abraham ya yari We na wu ki te DI ki kontu. Di kontu di, o ta jigi tina lanyiranu, yi o ki o wu-didva di We. Kontu ma pa o suni o ji dwi zanzan nabaaru, nuneeni We na tagi ni o dwi dum wu puli te tin. ¹⁹ Abraham deen na ge fun si o yi bina bi tin, o ma na ni o tiini o kwun zanzan, o daa ba wani bu o lu. O ma na ni o kaani Sara di kwun zanzan o ke lura. Di kontu maama o deen ta ki o wu-didva mu di We. ²⁰ O maa ba jigi bubwea di We na goni DI ni si DI pa-o kulub tin. O na ki o wu-didva di We tin, ku pai o zigi kengkeng, yi ku pa We na zula. ²¹ O maa suni o ye lanyiranu ni, We wu wani DI ki kulub DI na goni DI ni si DI ki tin. ²² Ku yi kontu nwaani mu ku pupuni

ku wɪ: «Wɛ ma pa o na cɪga dɪ o na kɪ o wɔ-dɪdɔba dɪ Dɪ tɪn ɲwaanɪ.»

²³ Ku nan na pɔpɔnɪ ku wɪ: «Wɛ ma pa o na cɪga» tɪn, ku dɛ Abraham yɪranɪ ɲwaanɪ mu ku pɔpɔnɪ kɔntɔ.

²⁴ Ku pɔpɔnɪ dɪbam dɪ ɲwaanɪ mu. Bɛɲwaanɪ Wɛ wɔ pa dɪbam dɪ na cɪga Dɪ tee nɪ, dɪ dɪ na kɪ dɪ wɔ-dɪdɔba dɪ Dɪ tɪn ɲwaanɪ. Dɪntɔ mu bi dɪ Yuutu Zezi Dɪ pa o yagɪ tɔnɪ.

²⁵ Wɛ nan mu kɪ Zezi nabiinɛ jɪɲa nɪ Dɪ pa o tɪ dɪbam lwarɪm ɲwaanɪ. Dɪ ma daari Dɪ bi-o Dɪ pa o yagɪ tɔnɪ o joori o na ɲwɪa, sɪ ku pa dɪ na cɪga Dɪ tee nɪ.

5

Zezi na fɔgɪ dɪbam dɪ Wɛ daanɪ te tɪn

¹ Dɪ na kɪ dɪ wɔ-dɪdɔba dɪ Zezi tɪn mu pɛ dɪ na cɪga Wɛ tee nɪ. Kɔntɔ, dɪbam dɪ Wɛ fɔgɪ daanɪ dɪ Yuutu Zezi Krisi ɲwaanɪ mu. ² Zezi mu pɛ dɪbam yɪ Wɛ yigɛ, yɪ Wɛ kɪ dɪbam yu-yoɲo dɪ na kɪ dɪ wɔ-dɪdɔba dɪd-o tɪn ɲwaanɪ. Kɔntɔ tɪn, dɪ jɪgɪ tɪna nɪ dɪ wɔ na paari-zulɛ Wɛ tee nɪ, yɪ ku paɪ dɪbam jɪgɪ wɔpɔlo lanyɪranɪ.

³ Dɪ nan ta jɪgɪ wɔpɔlo dɪ yaara yam wɔnɪ, bɛɲwaanɪ dɪ ye nɪ yaara wai ya paɪ dɪ fɔgɪ dɪ zɪgɪ dɪ pu-dɪa. ⁴ Dɪ pu-dɪa kam yaara yam wɔnɪ tɪn laan maa pa dɪ zɪgɪ kɛɲkɛɲ manɪm wɔnɪ. Dɪ na zɪgɪ kɛɲkɛɲ manɪm wɔnɪ tɪn laan maa pa dɪ jɪgɪ tɪna Wɛ tee nɪ.

⁵ Dɪ na jɪgɪ tɪna kɔntɔ tɪn, ku bɛ pa dɪ na dɪ cavɪra, bɛɲwaanɪ Wɛ tiini Dɪ kɪ Dɪ sono dɪbam bɪcara nɪ, dɪ Dɪ na pɛ Dɪ Jorokum wɔ dɪbam wɔnɪ tɪn.

⁶ Dɪbam na bɔwɛnɛ yɪ dɪ warɪ dɪ jɔɲɪ dɪ tɪtɪ tɪn, mu Zezi Krisi tɪga o ma vrɪ dɪbam na yɪ nɔn-balwaarɔ tɪn, manɪ kalɔ Wɛ wɔbɔɲa na lagɪ tɪn. ⁷ Ku cana sɪ nɔɔnɔ sɛ o tɪ o donɲ ɲwaanɪ, dɪ o na wɔ tɪ wɔlɔ ɲwaanɪ tɪn na manɪ o yɪ cɪga tu te dɪ. Ku nan wai ku kɪ sɪ nɔɔnɔ bɛ kwari fɔnɪ sɪ o tɪ nɔn-ɲum ɲwaanɪ. ⁸ Ku nan na yɪ Baɲa-Wɛ, dɪntɔ brɪ dɪbam Dɪ na tiini Dɪ soe dɪbam te tɪn, dɪ Dɪ na pɛ Zezi Krisi ba o tɪ dɪbam

ɲwaanɪ manɪ kalɔ dɪ ya ta na yɪ lwarɪm kɛrɛ tɪn. ⁹ Zezi na tɪga yɪ o jana kam nɔɲɪ tɪn mu pɛ dɪ na cɪga Wɛ tee nɪ. Ku nan na dwe dɪdɪ tɪn, o laan wɔ jɔɲɪ dɪbam Wɛ ban-zɔɲo kum wɔnɪ. ¹⁰ Dɪbam ya yɪ Wɛ dɔna mu. Dɪ Bu wɔm tɔnɪ dɪm nan mu pɛ dɪbam dɪ Wɛ fɔgɪ daanɪ. Ku nan na dwe dɪdɪ, dɪbam laan na jɪgɪ Wɛ nɔɔna tɪn, Dɪ Bu wɔm wɔ vrɪ dɪbam, o na joori o bi o yagɪ tɔnɪ tɪn ɲwaanɪ. ¹¹ Kulɔ ta na wɛli da tɪn, dɪ jɪgɪ wɔpɔlo lanyɪranɪ dɪ Wɛ, dɪ dɪ Yuutu Zezi Krisi na pɛ dɪbam dɪ Wɛ fɔgɪ daanɪ tɪn ɲwaanɪ.

Adam na vɪn Wɛ nɪ tɪn mu pɛ tɔnɪ ba, Zezi maa ja ɲwɪa o ba

¹² Nabiinu dɪdɔba ɲwaanɪ mu pɛ lwarɪm ba lɔgɔ baɲa, yɪ lwarɪm dɪ ja tɔnɪ dɪ wɛli da dɪ ba. Kɔntɔ tɪn, nabiinɛ maama manɪ sɪ ba tɪ mu, ba maama na kɪ lwarɪm tɪn ɲwaanɪ. ¹³ Ku na wɔ loori sɪ Wɛ kɪ Dɪ cullu tɪm Dɪ nɔɔna bam jɪɲa nɪ tɪn, dɪ lwarɪm manɪ dɪ wɔ lɔgɔ baɲa nɪ mu. Cullu tɪm nan ya ta na tɛrɛ tɪn, Wɛ ba jeeli nɔɔna lwarɪm. ¹⁴ Ku na zɪgɪ Adammanɪ kam nɪ sɪ ku vu ku yɪ Moyisi manɪ kam tɪn, tɔnɪ ya manɪ dɪ wɔra mu yɪ dɪ wai nabiinɛ. Dɪ maa wai balɔ dɪ na kɪ ba tusi, yɪ ku dɛ nɪ Adam dɛen na kɪ lwarɪm o vɪn Wɛ nɪ te tɪn.

Adam nan brɪ dɪbam Zezi na lagɪ o ba tɪn nyɪnyɔgɔ mu. ¹⁵ Ba nan dɛ bɪdɔwɪ. Bɛɲwaanɪ Adam dɛen na kɪ lwarɪm dɪlɔ tɪn dɛ bɪdɔwɪ dɪ Wɛ na pɛ dɪbam pɛeri dɪlɔ zaanɪ tɪn. Nabiinu dɪdɔba kam kɔntɔ lwarɪm dɪm ɲwaanɪ mu pɛ nɔɔna zanzan tɪ. Wɛ zaanɪ dɪm nan dwe kɔntɔ, yɪ Dɪ tɔɲɪ nabiinu dɪdɔba, wɔntɔ mu yɪ Zezi Krisi, sɪ o kɪ nɔɔna zanzan yu-yoɲo ku ja gaali. ¹⁶ Wɛ na pɛ pɛeri dɪm nɔɔna zaanɪ kɔntɔ tɪn, ku dɛ bɪdɔwɪ nɪ Adam na kɪ lwarɪm te tɪn. Wɔntɔ na kɪ lwarɪm o vɪn Wɛ nɪ bɪdɔwɪ tɪn mu pɛ Wɛ dɪ nɔɔna sariya. Ku daari nɔɔna zanzan na kɪ ba tusi tɪn, Wɛ pɛeri dɪm nan pɛ ba lwarɪm zanzan ti yɪ ba na cɪga Dɪ tee nɪ. ¹⁷ Nabiinu dɪdɔba kam lwarɪm ɲwaanɪ mu pɛ tɔnɪ tɔgɪ da dɪ jaanɪ

nɔɔna. Ku nan na dwe didi tin, balu maama We na ki-ba yu-yonjo ku ja gaali, yi DI kwari DI pa ba na ciga DI tee ni tin, mu wu ta nwi We paari dum wuni nabiinu didua wulu na yi Zezi Kresi tin nwaani.

¹⁸ Di nan lwaru ni Adam na ki o tusi bidwi tin mu pe nabiine maama na cogum We tee ni. Zezi Kresi yirani kam-laa kum di nan mu pe nɔɔna na ciga yi ba jigi nwia We tee ni. ¹⁹ Nabiinu didua kam na vin We ni dum tin mu pe nɔɔna zanzan yi lwarum kera. Nɔɔnu didua kam na yi Zezi Kresi tin nan na se We ni tin di wu pa nɔɔna zanzan na ciga We tee ni.

²⁰ We deen ki DI cullu tum nɔɔna juna ni, si ku pa lwarum fogi di puli. Lwarum nan na puli kuntu tin, We na ki nɔɔna zaani te tin wu tiini ku puli zanzan ku dwani. ²¹ Kuntu tin, lwarum togi tundi nwaani mu di maa te nɔɔna. We zaani dum nan togi DI na pai nɔɔna ciga te tin nwaani mu di maa di paari nɔɔna titari ni, si ba taa jigi nwia kalu na ba ti tin We tee ni di Yuutu Zezi Kresi nwaani.

6

Di na jigi We nwi-dnja kam Zezi Kresi nwaani te tin

¹ Di nan wu ta ni bee mu? Di wu ta ki lwarum mu, si ku wani ku pa We zaani dum tiini di puli di tee ni na? ² Aye, di ba ta ki kuntu don. Ku na yi di lwarum jage ni, dibam nyi di twa mu. Kuntu tin, di daa wu ki ta mu di taá nwi lwarum wuni? ³ Abam yeri ni, dibam balu maama ba na miisi na wuni Zezi Kresi yiri nwaani tin, ku bri ni di togi di weli did-o o tundi dum wuni mu na? ⁴ Kuntu, ba na miisi dibam na wuni tin, ku nyi di di tigi did-o mu yi ba ki dibam did-o. Kuntu ma pa di togi di Zezi Kresi di nwi We nwi-dnja kam, ni di Ko We na me DI paari dam dum DI ma bi Zezi DI pa o yagi tundi yi o na nwia te tin.

⁵ Kuntu, dibam na togi di Zezi di tin, di laan jigi wonjo didua mu did-o, yi di daa ta wu togi did-o di bi di yagi tundi. ⁶ Di ye ni, ba na pagi Zezi tundi-dagarakam bana ni ba gu tin, dibam lwarum nwi-donjo kam di togi ka ti mu, ku pa lwarum daa wari dibam. Kuntu tin, di laan te di titi mu lwarum juna ni, ⁷ benwaani lwarum daa ba wani di taa te wulu na togi di Zezi o ti tin.

⁸ Di na togi di Zezi Kresi di tin, di jigi tina ni di wu togi did-o di na nwia. ⁹ Benwaani di ye ni Zezi Kresi bi o yagi tundi yi o daa ba joori o ti. Kuntu nwaani tundi daa ba jigi dam o bana ni. ¹⁰ Zezi na tigi kuntu tin, ku yi si o cogi lwarum dam mu. O tigi bidwi yirani mu o ma kweeli. O laan nan na nwi tin, o nwia kam zuli We mu. ¹¹ Ku yi kuntu mu di abam di. Ku na yi di lwarum jage ni, lwaru-na ni a nyi di twa mu te. Ku nan na yi abam di We laja ni, a nwi mu Zezi Kresi nwaani.

¹² Kuntu nwaani abam daa yi pa lwarum di dam a yira yalu na tu tin bana ni. A nan yi se a pa wabalwaarv tulu a fra na zuri tin wani abam. ¹³ Yi se-na a pa lwarum taa te abam si ku pa a taá ki kam-balwaarv. Nan kwe-na a titi a ki We juna ni, si a nyi ni balu na tigi yi We pa a joori a bi a na nwia tin mu. Kwe-na a maama a pa We, si DI ma tui kulv na yi ciga tin. ¹⁴ Lwarum daa ba te abam, benwaani a na jigi nwia We tee ni tin, ku dai si a taá nwi DI cullu tum togum nwaani, ku yi DI zaani dum nwaani mu.

Di manj si di taá ki lanyirani mu manja maama

¹⁵ Ku nan bri dibam ni bee mu? Di na jigi nwia We tee ni DI zaani dum nwaani yi ku dai si di taá nwi DI cullu tum togum nwaani tin, ku bri ni di jigi cwajjo si di taá ki lwarum mu na? Awo, ku dai kuntu. ¹⁶ A ye lanyirani ni, a na kwe a titi a ki nɔɔnu juna ni si a taá yi o gambe yi a se o ni, a suni a yi a na se wulu

tin gambe mu. Kuntu tin, á na yi lwarim gambe, tuntu laan mu wó ba di ja abam. Á nan daa na yi balu na se We ni tin, á wó na ciga DI tee ni. ¹⁷ A nan ki We le, di abam deen ya na yi lwarim gambe yi á laan kwe á titi á pa We ciga kam zaasim yi á se-ka di á wu maama tin. ¹⁸ We mu vri abam lwarim juna ni, yi á laan ji DI ciga kam tintunya.

¹⁹ Abam wobuŋa ta na wu bigi tin mu pe a kwe nabiinə mumaŋa a ma maŋi a bri abam kuntu don. Abam deen kwe á maama mu á pa wo-digiru di lwarim kikiə yi á yi ti gambe, yi á tɔŋi wo-lwaanu ku ja gaali. Lele kuntu, á laan nan maŋi si á kwe á maama mu á pa We ciga kam, si á taá yi ka gambe si á taá ŋwi di wu-pono. ²⁰ Abam deen na yi lwarim gambe tin, We ciga kam ya ba te abam. ²¹ Abam na ki wo-yɔɔru tɔlɔ tin deen jigi beɛ nyɔɔri mu ti pa abam? Ti laan nan jigi cavura mu di abam. Wənu tintu kweelim je nan yi tuntu mu. ²² Ku daari lele kuntu We vri abam lwarim gambeem wuni, yi á laan yi DI gambe-sonnu mu. Kuntu ŋwaani á jigi nyɔɔri di á na ŋwi di wu-pono tin, yi ku kweelim je ni á wó na ŋwia kalu na ba ti tin We tee ni. ²³ Lwarim ŋwiuru yi tuntu mu. Ku daari We pɛeri dilɔ DI na pe dibam zaani tin mu yi ŋwia kalu na ba ti tin We tee ni, dí na ŋwi di dí Yuutu Zezi Kisi tin ŋwaani.

7

Cullu tim daa ba te dibam

¹ A ko-biə-ba, á maama ye cullu laŋa na yi te. Kuntu ŋwaani á ye ni cullu na te noonu, ku yi si ku taa ve o tuntu mu. O nan na tɔga, ti daa ba te-o. ² Ku nyi ni kaani na zu baru te tin mu. Culu bri ni o baru wum ta na ŋwi maŋa kalu tin, o ba jigi cwəŋə si o yagi o baru wum. O baru wum nan na tɔga, o laan jigi ni si o zu baru wodon, culu daa wu vɔgi-ba daani. ³ Kuntu ŋwaani, o baru

wum ta na ŋwi, yi kaani wum na ve o zu baru wodon, o cɔgi mu. O baru wum nan na tɔga, culu kum daa wu vɔgi-ba daani. O laan na zu baru wodon, o daa wu cɔgi.

⁴ A ko-biə-ba, ku yi kuntu mu di abam di. Ku na yi cullu tim laŋa ni, abam maama nyi di twa mu te, Zezi Kisi na tigi tin ŋwaani. Kuntu ma pa dí yigə li cullu tim wuni, yi dí jigi cwəŋə si dí ki dí titi noonu wodon juna ni, wuntu yi Zezi wulu na bi o yagi tuntu tin. Ku maa pai dí tɔŋi titi-ŋuna dí pa We. ⁵ Dí deen ki wo-yɔɔru tɔlɔ dí wobuŋa na lagi tin. We cullu tim nan bri dibam kulɔ na yi lwarim tin, yi dí fra ta yəni ya zuuri wənu tim kuntu. Ku deen ma pa dí ki kəm-balwaarɔ tɔlɔ na jigi dibam ti ve tuntu tin. ⁶ Cullu tim deen tiini ti pɔni dibam mu di dam. Lele kuntu ti nan daa ba te dibam, dí na tɔgi di Zezi dí ti tin ŋwaani. Kuntu tin, dí na tɔŋi We titiŋa yam te tin, ku yi DI Jorokum na wu dí bicara ni tin ŋwaani mu. Dí laan tɔgi cwə-dɔŋa kam kuntu, si ku dai cwə-donə kalu na yi cullu tɔlɔ na pɔpɔni ti tiŋi tɔno wuni tin ŋwaani.

We cullu tim bri dibam lwarim na yi te tin

⁷ Beɛ mu dí nan wó ta cullu tim laŋa ni? Ti yi lwarim mu na? Aye, ku dai kuntu. We cullu tim nan mu pe a lwarim lwarim na yi te tin. Ti ya na wu bri ni: «Yi pa n yi zu n donnə wənu», a ya bá ta ye ni a yi na zu a donnə wənu, ku yi lwarim mu. ⁸ Culu kum kuntu nan mu pe lwarim na cwəŋə di zu a wobuŋa ku pa a yi zu wənu zanzan. Cullu nan na tərə, lwarim bá ta jigi dam. ⁹ A deen ya ta na yəri We cullu tim tin, a ŋwi mu a ya ba liə. A laan nan na tu a lwarim We cullu tim na bri kulɔ tin mu pe lwarim jigi dam a baŋa ni, ¹⁰ yi a nyi ni a tigi mu te. We cullu tɔlɔ ya na maŋi si ti pa noona ŋwia tin laan pe tuntu mu ja-ni. ¹¹ Beŋwaani, a na ni cullu tim tin mu pe lwarim laan na cwəŋə di gani-ni, yi di tɔgi

cullu tum ηwaaɲi dɪ pa tʊɲɪ ja-nɪ. ¹² Kʊntʊ nan brɪ nɪ Wɛ cullu tum ba jɪgɪ lwarɪm mʊ. Ni dɪlʊ maama Wɛ na pɛ dɪbam tɪn ba jɪgɪ lwarɪm. Dɪ yɪ lanyɪranɪ mʊ yɪ dɪ jɪgɪ cɪgɪ.

¹³ Kʊntʊ nan brɪ nɪ Wɛ cullu tɪlʊ na lana tɪn mʊ jaanɪ a tʊɲɪ dɪm dɪ ba na? Awo. Kʊ yɪ lwarɪm mʊ dɛ Wɛ cullu tum dɪ pa tʊɲɪ ja-nɪ. Kʊntʊ kɪ sɪ nɔɔna mʊ wanɪ ba lwarɪ lwarɪm na sɪnɪ dɪ yɪ te tɪn. Cullu tum ma pa lwarɪm tiini dɪ pulɪ dɪ brɪ dɪ na yɪ balɔrɔ te tɪn.

Lwarɪm dam na tʊɲɪ nabiinɛ wɔɲɪ te tɪn

¹⁴ Dɪ ye nɪ Wɛ cullu tum tɔgɪ Dɪ wɔɔɔɲa na lagɪ te tɪn mʊ. Amʊ nan yɪ lʊgʊ baɲa nabiinu mʊ, yɪ a yɪ lwarɪm gambaa. ¹⁵ A nan yɛrɪ wɔɲo kʊlʊ a na kɪ tɪn kuri. Amʊ yɛnɪ a ba kɪ kʊlʊ a na lagɪ tɪn, yɪ a laan daari a kɪ kʊlʊ a na culɪ tɪn. ¹⁶ A na yɛnɪ a kɪ kʊlʊ a na ba lagɪ sɪ a kɪ tɪn, kʊ brɪ nɪ a sɛ nɪ Wɛ cullu tum yɪ cɪgɪ mʊ. ¹⁷ Kʊntʊ, kʊ dai nɪ a titɪ mʊ paaltɪ a kɪ wɛɛnu tum kʊntʊ, kʊ nan yɪ lwarɪm dɪlʊ na wɔ a wɔɲɪ tɪn mʊ pa a kɪa. ¹⁸ A nan ye nɪ lanyɪranɪ tɛrɪ a wɔɲɪ, dɪ a na yɪ nabiinu yɪ a fra zʊɔrɪ lʊgʊ baɲa wo-yɔɔrʊ tɪn. Bɛɲwaaɲɪ, a na yɛnɪ a jɪgɪ wɔɔɔɲa sɪ a kɪ lanyɪranɪ, a ta warɪ lanyɪranɪ wɔm a kɪ. ¹⁹ A yɛnɪ a ba kɪ lanyɪranɪ nɪ a wɔɔɔɲa na lagɪ te tɪn, yɪ a laan daari a kɪ wo-balwaarʊ tɪlʊ a na ba lagɪ sɪ a kɪ tɪn. ²⁰ A na yɛnɪ a kɪ kʊlʊ a wɔɔɔɲa na ba lagɪ sɪ a kɪ tɪn, kʊ brɪ nɪ kʊ dai a titɪ mʊ paaltɪ a kɪ wɛɛnu tum kʊntʊ, kʊ yɪ lwarɪm dɪlʊ na wɔ a wɔɲɪ tɪn mʊ paɪ a kɪa.

²¹ A nan lwarɪ kʊ na yɛnɪ kʊ kɪ amʊ te tɪn: A na yɛnɪ a bʊɲɪ sɪ a kɪ kʊlʊ na lana tɪn, kʊ yɪ lwarɪm yɪranɪ mʊ aá kɪ. ²² A tiini a jɪgɪ wɔɔpolo a bɪcarɪ nɪ dɪ Wɛ cullu tum. ²³ A nan ye nɪ dam dɪdoɲ mʊ wɔ amʊ wɔɲɪ, kʊ na lagɪ sɪ kʊ pa a taa tɔgɪ cwɛɲɛ kalʊ na ba lana tɪn. Dam dɪm kʊntʊ maa lagɪ sɪ dɪ cɔgɪ a wɔɔɔɲa yam na lagɪ sɪ ya da cwɛ-ɲɔɲa kalʊ tɪn. Kʊntʊ maa pɪnɪ amʊ, yɪ lwarɪm dɪlʊ na wɔ a wɔɲɪ tɪn paɪ a ta tɔgɪ

lwarɪm cwɛɲɛ. ²⁴ Lɛɛrʊ maa jɪgɪ-nɪ, lwarɪm dɪlʊ na wɔ a wɔɲɪ tɪn na lagɪ sɪ dɪ pa tʊɲɪ ja-nɪ tɪn ηwaaɲɪ. Wɔɔ mʊ wʊ wanɪ o vrɪ-nɪ o yagɪ? ²⁵ Amʊ kɪ Wɛ le dɪ Yuutu Zezi Krisi ηwaaɲɪ. Wɔɲtʊ mʊ wʊ jɔɲɪ-nɪ.

Kʊ na yɪ a wɔɔɔɲa yam wɔɲɪ, a sɛ Wɛ cullu tum mʊ. A nan na yɪ lʊgʊ baɲa nabiinu tɪn mʊ paɪ a tɔgɪ lwarɪm cwɛɲɛ.

8

Wɛ Joro kʊm na paɪ dɪ ηwɪ dɪ Wɛ te tɪn

¹ Kʊntʊ tɪn, balʊ na ηwɪ dɪ Zezi Krisi tɪn, Wɛ daa bá dɪ ba taanɪ sɪ Dɪ cɔgɪ-ba. ² Wɛ Jorokʊm mʊ paɪ dɪ jɪgɪ ηwɪa Wɛ tee nɪ Zezi Krisi ηwaaɲɪ. Wɛ Joro kʊm dam dɪm mʊ pɛ dɪ na vrɪm lwarɪm dɪ tʊɲɪ jɪɲa nɪ. ³ Dɪbam na yɪ nabiinɛ yɪ dɪ bwɛnɛ tɪn mʊ paɪ dɪ warɪ Wɛ cullu tum dɪ da. Kʊntʊ ηwaaɲɪ dɪ daa bá wanɪ dɪ na cɪgɪ Wɛ tee nɪ Dɪ cullu tum tɔgɪm ηwaaɲɪ. Wɔɲo kʊlʊ cullu tum na wɔ wanɪ tɪ kɪ tɪn, Wɛ mʊ kɪa, dɪ Dɪ na tʊɲɪ Dɪ titɪ Bu sɪ o ba o jɪ nabiinu, yɪ o nyɪ dɪ nabiinɛ balʊ lwarɪm na warɪ-ba tɪn. O ma ba o tɪ nabiinɛ lwarɪm ηwaaɲɪ, sɪ o ma cɔgɪ lwarɪm na jɪgɪ dam dɪlʊ nabiinɛ baɲa nɪ tɪn. ⁴ Wɛ kɪ kʊntʊ sɪ kʊ pa dɪ na cɪgɪ mʊ Dɪ tee nɪ, sɪ dɪ na cwɛɲɛ dɪ kɪ kʊlʊ maama Wɛ cullu tum na brɪ nɪ kʊ manɪ tɪn. Bɛɲwaaɲɪ dɪbam yɪ balʊ na tɔgɪ Wɛ Joro kʊm cwɛɲɛ tɪn mʊ, sɪ dɪ daa ba tɔgɪ wo-yɔɔrʊ tɪlʊ nabiinɛ fra na zʊɔrɪ tɪn. ⁵ Balʊ nan na tɔgɪ wo-yɔɔrʊ tum kʊntʊ doɲ tɪn tiini ba kwe ba wɔɔɔɲa ba tiɲɪ wɛɛnu tɪlʊ nabiinɛ wɔɔɔɲa na lagɪ tɪn baɲa nɪ mʊ. Kʊ daari balʊ na tɔgɪ Wɛ Joro kʊm cwɛɲɛ kam tɪn kwe ba wɔɔɔɲa ba tiɲɪ wo-laaru tɪlʊ Wɛ Joro kʊm wɔɔɔɲa na lagɪ tɪn baɲa nɪ mʊ. ⁶ Nɔɔnʊ wɔɔɔɲa na tɔgɪ wo-yɔɔrʊ tɪlʊ nabiinɛ fra na zʊɔrɪ tɪn, tʊɲɪ wʊ ja kʊntʊ tu. Wɔlʊ wɔɔɔɲa nan na tɔgɪ Wɛ Joro kʊm cwɛɲɛ kam tɪn wʊ na ηwɪa Wɛ tee nɪ dɪ wɔ-zuru. ⁷ Bɛɲwaaɲɪ, nɔɔnʊ na tɔgɪ nabiinɛ wɔɔɔɲa-yɔɔrʊ

tum, o yi We dum mu, o ba ki kulv We niə yam na bri tun, o nan wari-ya di o se. ⁸ Balv maama na togi wo-yoorv tiv nabiinə wubunə na lagi tun bá wanti ba pa We wv poli.

⁹ Abam nan ba togi nabiinə wubunə-yoorv na lagi kulv tun. Á togi We Jorokum na lagi kulv tun mu, kv na wv á bicari ni tun nwaani. Zezi Krisi Joro kum nan na təri noonv wulv bicari ni tun, o dai Zezi noonv. ¹⁰ Zezi Krisi na wv á bicara ni tun, o Joro kum mu pai á nwi di We, á na ne cigā DI tee ni tun nwaani. Á yira yam nan manj si ya ti mu lwarum dum nwaani. ¹¹ We mu bi Zezi DI pa o yagi touni. Kuntv nwaani, DI Joro kum na suni kv wv á bicara ni, We wv pa abam yira yalv na manj si ya ti tun joori ya na nwia, DI Joro kum na wv á bicara ni tun nwaani.

¹² Kuntv, a ko-biə-ba, dí manj si dí taá nwi ni We Joro kum na lagi te tun mu, si kv dai si dí taá togi wo-yoorv tiv nabiinə wubunə na lagi tun. ¹³ Benwaani, á na togi wo-yoorv tiv nabiinə wubunə na lagi tun, touni wv ja abam. Kv daari, á nan na togi We Joro kum dam nwaani á ci á titi di kəm-balwaarv tiv á fra na zoori tun, á wv na nwia We tee ni. ¹⁴ Balv maama na pai We Joro kum bri-ba cwəŋə tun yi We biə mu. ¹⁵ Joro kulv We na ki á bicara ni tun ba pai founi jigj abam daga ni gambe te. We Joro kum nan pai á yi We biə mu. Kv maa pai dí jigj cwəŋə si dí bəŋi We ni Dí Ko Baba. ¹⁶ We Joro kum mu pai dibam jwəeru tum lwaru ni dí suni dí yi We biə mu. ¹⁷ Dí na yi We biə tun, dí wv ba dí na wo-laaru tiv maama DI na tini si DI pa DI biə bam tun. Dí wv togi di DI Bu Zezi Krisi dí jonj kulv maama We na tini si DI pa-o tun. Dí na togi di Zezi dí na yaara, dí laan wv ba dí togi did-o dí na paari zula.

Dí jigj tina ni dí wv na paari-zula We tee ni

¹⁸ Amv ye ni dí na jigj yaara yalv lele tun bá wanti ya taa mai di paari-zula yalv dí na wv na We tee ni tun. ¹⁹ We na ki wənu tiv maama tin tiini ti lagi si ti na de dum We na wv ba DI bri DI biə bam paari-zula jaja tun. ²⁰ Wənu tiv maama We na ki tin tu ti daa ba jigj kuri. Kv nan dai wənu tum titi mu lagi kuntv. Kv yi We mu pe ti ji kafe, yi DI nan pai ti ta jigj tina ni, ²¹ wənu tiv maama DI na ki tin wv ba ti na vrum, si ti daa yi cogi ni ti zum na yəni ti cogi te tun. We wv fəgi DI kwē-ti si ti laan ba ti taa jigj lam DI tee ni, si kv manj di DI biə bam na wv na paari-zula yalv tun.

²² Dí nan ye ni wənu tiv maama We na ki tin jigj cam mu di zum maama, ni kaani na vri pugə yi o kuni te tun. ²³ Kv nan dai wənu tum kuntv yirani, kv yi di dibam balv We na ki DI Jorokum dí bicara ni tun di mu. Kuntv mu yi We dayigə pəeri dilv na bri ni dí wv ba dí na DI wo-laaru tum maama. Dibam di nan kuni mu, yi dí jigj tina dí cəgi manj kam We na wv pa dí ji DI titi soŋə biə, si DI vri dí yira yam yaara maama wuni. ²⁴ We na vri dibam tun mu pai dí jigj tina ni dí wv na kulv DI na wv pa dibam tun. Dí ya na manj dí na kulv dí na jigj tina kv nwaani tun, dí ya daa bá ta jigj kv tina. Noon-noonv ba ta tuni kulv o na manj o na tun. ²⁵ Dí nan ta jigj tina si dí wv na We wo-laaru tiv dí ta na wv ne tun. Kuntv nwaani mu dí zuri dí yira dí cəgi ti manj kam.

²⁶ We Joro kum di nan wəli dibam, dí na bwənə tun nwaani. Dibam yəri dí na wv loori We te si kv manj tun. DI Joro kum nan loori-DI kv pa dibam di nwanā yalv na bá wanti ya ta di nabiinə bitari tun. ²⁷ We nan ye dí bicara na yi te tun, yi DI kwəri DI ye DI Joro kum di wubunə na lagi kulv tun, benwaani We Joro kum togi We wubunə na lagi te tun mu, yi kv loori We kv pa dibam balv na yi DI noona tun.

28 Dí ye ní balú na soe Wε yí DÍ bəŋi-ba ní DÍ na maŋi DÍ lí wubɔŋa te tɪn, DÍ kí-ba lanyírani wɔŋo maama wɔni. 29 Wε dɛɛn maŋi DÍ jigi bantú wubɔŋa DÍ bicari ní faŋa faŋa mu, yí DÍ daari DÍ kuri-ba sí ba laan ba ba taa nyí ní DÍ Bu wum na yí te tɪn. Kuntu ma wú pa Wε Bu Zezi na nyaana zanzan, balú dɪ na yí Wε biə yí ba saŋi o kwaga tɪn ŋwaani. 30 Wε nan na maŋi DÍ kuri balú tɪn mu DÍ bəŋi sí ba taa yí DÍ nɔɔna. DÍ na bəŋi-ba kuntu tɪn, DÍ ma pa ba na ciga DÍ tee ní. Balú DÍ na pɛ ba na ciga kam tɪn mu DÍ pɛ ba na paari-zulə DÍ tee ní.

Wε sono kum na tiini ku dagi te tɪn

31 Kú na yí kuntu tɪn, dí wú ta ní bɛɛ mu? Wε na wɔra dɪ dɪbam tɪn, nɔɔnu wɔɔ mu wú wani o cɔgi dɪbam? 32 Wε nan wɔ vɪn sí DÍ titi Bu wum na yaara, yí DÍ sɛ DÍ kí-o nabiinə jɪŋa ní sí o ti dɪbam maama ŋwaani. Wε na pɛ dɪbam DÍ Bu wum kuntu tɪn, DÍ ta wú kwe wolaaru maama DÍ pa dɪbam zaani DÍ wəli da. 33 Nɔɔn-nɔɔnu bá wani o cɔ dɪbam balú Wε na kuri tɪn DÍ yigə ní. Bɛŋwaani kú yí Wε titi mu pɛ dí na ciga DÍ tee ní. 34 Nɔɔn-nɔɔnu bá wani o pa dí ga bura Wε tee ní. Bɛŋwaani kú yí Zezi Krisi titi mu tigi dɪbam ŋwaani, yí o joori o bi o yagi tɔni o jigi ŋwɪa Wε tee ní. O laan maa je Wε jazim ní yí o loori Wε o pa dɪbam. 35 Nɔɔn-nɔɔnu bá wani o cɔgi dɪbam dɪ Zezi Krisi sono kum daani. Yaara mu wú wani ya cɔgi dɪbam dɪ Zezi Krisi sono kum na? Wɔ-cɔgɔ mu naa, bɛesa mu naa, kana mu naa, yinigə mu naa, cam dɪlɔ na wú ba tɪn mu naa, naa tɔni mu? Awo, ti bá wani ti cɔgi dɪbam dɪ Zezi Krisi sono kum daani. 36 Kú pɔpɔni Wε tɔnɔ kum wɔni kú wɪ:

«Dɪbam na yí nmu Wε nɔɔna tɪn mu pai dí tɔgi tɔni wɔ dí kɛ dɛ maama.

Ba kwe dɪbam ba ma ji ní peeni sílɔ ba na jigi ba ve ba gɔ te tɪn mu.»

37 Wε nan na soe dɪbam tɪn, DÍ tiini DÍ pai dɪbam wɔnɔ wəɛnu tɪm kuntu maama wɔni. 38 Bɛŋwaani amɔ ye lanyírani ní kulɔkulɔ tərə kú na wú wani kú cɔgi dɪbam dɪ Wε sono kum daani. Kú na yí tɔni naa ŋwɪa, naa kú na yí malesi naa weyuu tɪlampolo dɪdɛera bam maama, naa kú na yí zɪm wəɛnu naa jwa wəɛnu tɪlɔ na bɪni tɪn, naa wəɛnu tɪlɔ maama na jigi dam nabiinə baŋa ní tɪn, 39 kú na yí wəɛnu tɪlɔ na jigi dam weyuu tɪlampolo ní dɪ tɪlɔ na jigi dam tɪga kuri ní tɪn, naa wəɛnu tɪlɔ maama Wε na kí tɪn, tɪntɔ maama wɔni kulɔkulɔ bá wani kú cɔgi dɪbam dɪ Wε sono kum daani, bɛŋwaani kú yí sono kulɔ Wε na jigi dɪ dɪbam dí Yuutu Zezi Krisi ŋwaani tɪn mu.

9

Wε na kuri balú sí ba taa yí DÍ nɔɔna tɪn

1 Amɔ na yí Zezi Krisi nɔɔnu tɪn, a ŋɔni ciga mu sí kú dai vwan. Wε Jorokum na wɔ a bicari ní tɪn mu pai a ye ní kú sɪni kú yí ciga mu, 2 dɪ a na brɪ ní a wɔ tiini kú cɔgi yí a jigi liə maŋa maama amɔ titi dwi tiinə bam ŋwaani dɪ ba na wɔ sɛ Zezi Krisi tɪn. 3 A ya wú ta lagi sí Wε cɔgi amɔ titi DÍ daari DÍ pɔɔri-ní Zezi Krisi tee ní, dɪ kú na wú wani kú pa a ko-biə Zwifə bam na vrim. 4 Ba yí Yisrayel dwi tiinə mu. Kú yí bantú mu Wε dɛɛn pɛ ba ji DÍ biə, yí DÍ pa-ba DÍ paari-zulə yam. DÍ ma go ní ní DÍ wú ta wɔra dɪ ba, yí DÍ daari DÍ kí DÍ cullu tɪm ba jɪŋa ní. DÍ ma brɪ-ba ba na maŋi sí ba taa zuli-DÍ te tɪn. DÍ ma daari DÍ go niə dɪ ba. 5 Ba dwi dɪm kuri nunji dɪbam nabaaru Abraham dwi dɪm wɔni mu. Ba na lugi Zezi Krisi lugu baŋa ní tɪn, kú yí bantú dwi dɪm wɔni mu ba lug-o. Wɔntɔ mu yí wəɛnu maama Tu. O maa yí Wε yí o maŋi dɪ zulə sí kú taa ve maŋa kalɔ na ba ti tɪn. Amina.

6 A nan ba lagi a ta ní Wε na goni DÍ ní sí DÍ kí kulɔ tɪn jigi kafɛ.

Benwaaŋi ku dai ni Yisurayeli dwi tiinē bam maama mu sūni ba yi Yisurayeli tiinē ciga ciga We yigē ni. ⁷ Abraham dwi tiinē bam maama nan dai o biē ciga ciga We yigē ni. We deen tagi di Abraham DI wi: «Nmū bu Yizaki dwi dīm yīranī mu wó ta yi n dwi tiinē ciga ciga.» ⁸ Ku bri ni We tee ni, ku dai biē balu maama Abraham na lugi tūn mu yi We biē ciga ciga. Ku nan yi biē balu We na goni ni ba ŋwaaŋi tūn mu sūni ba yi DI biē ciga ciga. ⁹ Benwaaŋi We deen goni ni DI wi: «Maŋa kam kuntu na joori ka yi, amu wó joori a ba di Saralugi bākērā.»

¹⁰ Ku de kuntu mu yi dībam nabaaru Yizaki kaani Rabeka deen ja pugā o lu yiywa bale. ¹¹⁻¹² Maŋa kam Rabeka ta na wu lugi o biē bale bam yi ba daa ta yēri lanyīranī naa balōrō tūn, We deen tagi did-o DI wi: «Nakwi wum mu wó ta yi o nyaani wum tintuŋnu.» Ku ki kuntu si We na kuri-ba daani te tūn mu tōgi DI na maŋi DI li wubūŋa te tūn. Ku bri ni We kurim dīm tōgi DI na bēŋi wulu si o taa yi DI nōonu tūn mu, si ku dai nōonu wum titūŋa ŋwaaŋi, ¹³ ni ku daa ta na pūpūni We tōno kum wūni ku wi: «Amu soe Zakobi, yi a daari a yagi Ezayu.»

¹⁴ Dí nan wó ta ni bēe mu? Dí bá wani dí ta ni We ba jigi ciga di DI na ki te tūn. ¹⁵ Benwaaŋi We deen tagi di Moyisi DI wi:

«Amu wó ja nōonu wulu ŋwaaŋa a na lugi tūn mu,
yi a daari a duri nōonu wulu yibwēnē
a na lugi tūn.»

¹⁶ Kuntu bri ni ku maama tōgi We na jigi nōona ŋwaaŋa te tūn mu, si ku dai nabiinē wubūŋa na lugi kulū tūn naa ba titūŋa na yi te tūn ŋwaaŋi.

¹⁷ Ku pūpūni We tōno kum wūni, ni We deen tagi di Ezipipa-faru wum DI wi: «Amu pē n di paari si a wani a tōgi nmū ŋwaaŋi mu a bri nōona amu dam dīm na mai te tūn, si ku pa nōona taa zēŋi amu yiri dīm lugi

baŋa maama ni.» ¹⁸ Ku bri ni We duri balu ŋwaaŋa DI na lugi tūn mu, yi DI daari DI pa badonnē ta ku ba wuru ni DI na lugi te tūn.

We jigi ni si DI ki DI wubūŋa na lugi te tūn

¹⁹ Abam wu didua wai o bwe amu ni: «Ku na yi kuntu, bēe mu yi We nan bri ni nōona ki ba cōgi? Nōon-nōonu nan bá wani o yin kulū We na lugi si o ki tūn.» ²⁰ Nabiinu yi wōo mu si o wani o magi kantōgo di We? Kuntu tūn, kamōgo wó wani ku bwe ku mōru wum ni: «Bēe mu yi n mō-ni tintu doŋ» na? ²¹ Benwaaŋi kamō-mōru wum jigi cwēŋē si o kwe dōgo o ma mō kamwaru tūl dwi maama o na lugi tūn. O wai o cē dōgo kum kuntu o maa mōoni kamōgo si ku taa yi lunni nyim, yi o daari o mōoni kudōŋ si ku taa yi titūŋa nyim.

²² Ku nan yi kuntu mu di We. DI na lugi si DI bri nōona DI ban-zōŋo kum di DI dam dīm na mai te tūn, DI jigi cwēŋē si DI ki kuntu. DI nan pūni DI banī mu di balu na pē DI banī zaŋi yi ba maŋi di cōgim tūn, ²³ si DI daari DI pa nōona balu DI na jigi ba ŋwaaŋa tūn tōgi ba na DI paari dīm na tiini di jigi zulē te tūn. Bantu mu yi balu DI na maŋi DI li si ba zu DI paari zulē yam wūni tūn. ²⁴ Ku nan yi dībam mu kuntu. We mu kuri dībam nabiinē dwi maama wūni, yi ku dai Zwifē dwi dīm yīranī má wūni, ²⁵ ni ku na maŋi ku pūpūni Oze tōno kum wūni te tūn. We deen tagi DI wi:

«Nōona balu ya na dai amu nōona tūn,
mu a laan wó bēŋi-ba ni amu nōona.
Dwi tiinē balu amu ya na ba soe tūn,
mu a laan wó bēŋi-ba ni amu nōn-sonnu.»

²⁶ «Je silu ni nōo We ya na tagi di ba DI wi,

ba dai DI nōona tūn,
ku yi dáani mu ba laan wó bēŋi-ba ni

Ŋwā Tu Baŋa-We biē.»

²⁷ Ezayidi deen tagi Yisurayelhiinē bam taani o wi:

«Yisurayeli tiinə bam na manji ba tiini ba daga

ni bugə ni kasullu na daga te tin, ba finfun yiranu mu wu na vrim.

²⁸ Benwaani Yuutu Banja-We ba daani si DI ki kulub maama DI na manji DI li wubunja si DI ki tin lugu banja ni.»

²⁹ Ku ta yi nuneeni Ezayi na manji o ta te o wi:

«Dam-foro Tu Banja-We ya na wu daari dibam biə badaara DI yagi,

si ku pa di dwi dim tonji, di ya wu ti mu,

ni Sodomdi Gomoori tiinə bam dwi dim deen na ti te tin.»

³⁰ Di nan wu ta ni bee mu? Dwi-getiinə balu ya na ba kwaani si ba na ciga We tee ni tin laan mu tu ba na ciga We tee ni, ba na ki ba wu-didva di We tin hwaani. ³¹ Ku daari, Yisurayeli tiinə bam na tiini ba kwaani si ba na ciga We tee ni DI cullu tim togum hwaani tin, ba wu ne. ³² Bee mu yi ba nan wu ne ciga We tee ni? Bantu ya bunji si ba na ciga ba kam-laaru tim hwaani mu, yi ku dai ni ba ki ba wu-didva di We. Ba na vin si ba se We kuntu tin, ku maa nyi di ba magi ba naga mu di kandwe dilu na pai noona tri ba tui tin, ³³ ni ku na manji ku pupuni We tono kum wuni ku wi:

«Nii-na, amu We lagi a cwi kandwe mu Siyonni.

Di maa yi kandwe dilu noona na wu magi ba titi di di ba tu tuga ni tin.

Ku daari noonu wulu na ki o wu-didva di wulu na yi kandwe dim kuntu tin,

cavura ba fogi ya ja kuntu tu.»

10

¹ A ko-biə-ba, amu tiini a laga si Yisurayeli tiinə bam na vrim, yi a yəni a loori We a pa-ba ku hwaani.

² Amu wu wani a pa ciga ni ba tiini ba lagi si ba tunji ba pa We, ba nan yəri cwəŋə kalu ba na manji si ba togɔ tin mu. ³ Ba maa yəri cwəŋə kalu We na pe si nabiinə togɔ da

ba ma na ciga DI tee ni tin. Ba maa tiini ba titi cwəŋə si ba maa na ciga We tee ni, yi ba ba se si ba taa togɔ cwəŋə kalu We na tiini tin. ⁴ Zezi Kriisi mu pe We cullu tim togum cwəŋə kam laan ba ka kweeli, ku ma pa balu maama na ki ba wu-didva did-o tin laan na ciga We tee ni.

Noonu wulu maama na ki o wu-didva di Zezi tin wu na vrim

⁵ Moyisi deen pupuni noonu na wu ki te si o ma na ciga We tee ni DI cullu tim togum hwaani tin. O pupuni o wi: «Wulu na ki We cullu tim na wi te tin wu na hwa ku hwaani.» ⁶ Ku nan daa na yi noonu na wu ki te si o ma na ciga We tee ni o na ki o wu-didva di DI tin hwaani, ku pupuni ku wi: «Yi zani n bwe n titi nuneeni, wu mu wu wani o di We-səŋə?» Ku lagi ku ta ni, si o pa Zezi Kriisi tu o ba o zəni dibam. ⁷ «Nan yi bwe n titi ni, wu mu wu wani o tu curu?» Ku lagi ku ta ni, si o pa Zezi bi o yagi tɔbni si o joori o ba. ⁸ Ku nan manji ku pupuni ku wi: «We taani dim dai yigə yigə di nmu, di wu nmu ni ni di n bicari ni.» Kwərə kam kuntu mu dibam tɔɔli di bri noona si ba ki ba wu-didva di Zezi. ⁹ Ku tagi ku wi, nmu na tagi di n ni ni Zezi mu yi wəŋo maama Yuutu, yi nmu na se n bicari ni, si We suni DI bi-o DI pa o yagi tɔbni, We wu vrim. ¹⁰ Benwaani, ku yi nmu bicari ni mu nni se di n wu-didva yi n na ciga We tee ni, yi nmu wu ma n ni mu n ta jaja ni Zezi mu yi Yuutu, si n ma n na vrim. ¹¹ Ku pupuni We tono kum wuni ku wi: «Wulu maama na ki o wu-didva did-o tin, cavura ba ja kuntu tu.» ¹² Kuntu, ku yi bidwi mu di noona maama, ku na yi Zwifə di dwi-ge tiinə bam di. Ba maama Yuutu yi didva mu, yi wuntu mu yəni o pai balu maama na loori-o tin zənə zanzan. ¹³ Benwaani, «wulu maama na loori zənə di Yuutu wum yiri hwaani tin wu na vrim.»

14 Kɔ nan na yɛ kɔntɔ tɪn, nɔɔna wó kɪ ta mu ba loori zənə o tee nɪ, yɛ ba wɔ kɪ ba wɔ-dɪdɔba dɪd-o? Ba nan wó kɪ ta mu ba kɪ ba wɔ-dɪdɔba dɪd-o, yɛ ba wɔ ni o kwərə? Ba nan wó kɪ ta mu ba ni o kwərə yɛ nɔɔn-nɔɔnɔ wɔ tɔɔlɪ-ka o brɪ-ba? 15 Nɔɔnɔ nan wó kɪ ta mu o vu o tɔɔlɪ Wɛ kwər-ywəŋə kam o brɪ-ba dɪ ba na wɔ tɔŋ-o? Kɔ nan pɔpɔnɪ Wɛ tɔnɔ kɔm wɔnɪ kɔ wɪ: «Balɔ na beeri ba tɔɔlɪ Wɛ kwər-ywəŋə kam ba brɪ nɔɔna tɪn vəŋə jɪgɪ wɔpɔlo mu.»

16 Kɔ nan dai nɪ nɔɔna maama mu sɛ Wɛ kwər-ywəŋə kam. Ezayidɛɛn tagɪ o wɪ: «Yuutu Baŋa-Wɛ, wɔɔ mu jɔŋɪ dɪbam ni-taanɪ dɪm?» 17 Kɔntɔ ma brɪ nɪ nɔɔna zwa na ni kɔlɔ tɪn, mu ba kɪ ba wɔ-dɪdɔba dɪ kɔ. Taanɪ dɪlɔ ba nan na wó ni tɪn mu yɛ Zezi Krisi kwərə kam.

18 Amɔ lagɪ a bwe a nii, Yisɪrayɛlɪ tiinə bam wɔ ni Wɛ kwərə kam mu na? Kɔ yɛ cɪga ba ni-ka, nɪ Wɛ tɔnɔ kɔm na tagɪ kɔ wɪ:

«Ba tɔɔlɪ o kwərə kam lɔgɔ baŋa je maama,
yɛ ba ni-taanɪ jagɪ dɪ yɛ je maama.»

19 Amɔ ta lagɪ a bwe a nii, Yisɪrayɛlɪ tiinə bam sɪnɪ ba wɔ ni Wɛ taanɪ dɪm kuri mu na? Ba niə. Dayigə tɪn, Wɛ dɛɛn tɔgɪ Moyisɪŋwaanɪ mu Dɪ ta dɪ ba Dɪ wɪ:

«Amɔ wó pa abam taá jɪgɪ wɔ-gɔɔ
dɪ dwi tiinə balɔ na dai amɔ
nɔɔna tɪn.

Amɔ wó pa abam bana zanɪ
dɪ nɔɔna balɔ na yəri kɔlɔkɔlɔ tɪn.»

20 Kɔntɔ kwaga nɪ Ezayi dɛɛn nɛ baari yɛ o ta o wɪ:

«Nɔɔna balɔ ya na ba bɔŋɪ sɪ ba ba
ba sɛ amɔ Wɛ tɪn,
bantɔ laan mu tu ba sɛ amɔ.

Amɔ pɛ balɔ na manɪ ba wɔ bwe
amɔ bwɪə tɪn mu ba ba lwarɪ
amɔ.»

21 Kɔ nan na yɛ Yisɪrayɛlɪ tiinə bam, Wɛ tagɪ Dɪ wɪ:

«Dɛ maama wɔnɪ amɔ te a jɪa sɪ a
ma jɔŋɪ abam,
yɛ á vɪn sɪ á ba amɔ te.»

11

Wɛ wɔ yagɪ Yisɪrayɛlɪ tiinə bam

1 Kɔntɔ tɪn, amɔ ta lagɪ a bwe a nii, Wɛ vɪn Dɪ tɪtɪ nɔɔna Yisɪrayɛlɪtiinə bam mu na? Aye! Kɔ dai kɔntɔ. Amɔ tɪtɪ dɪ yɛ Yisɪrayɛlɪ dwi tu mu. A yɛ Abrahamnaa mu, yɛ a nunɪ Benzamendwi dɪm wɔnɪ.

2 Wɛ wɔ vɪn Dɪ nɔɔna balɔ Dɪ na manɪ Dɪ kuri pulim nɪ tɪn. Abam nan manɪ á ye Wɛ tɔnɔ kɔm na tagɪ Eli taanɪ te, dɪ o na warɪ Wɛ o ta Yisɪrayɛlɪ tiinə bam na kɪ te yɛ kɔ wɔ manɪ tɪn. 3 O dɛɛn warɪ Wɛ o wɪ: «Yuutu Baŋa-Wɛ, ba gɔ nmu nijɔŋnə bam maama, yɛ ba daari ba cɔgɪ nmu kaanɪm bimbɪnə yam. Kɔ laan daari amɔ yɪranɪ mu, yɛ ba kwaanɪ sɪ ba gɔ amɔ dɪ.»

4 Wɛ nan lər-o Dɪ wɪ bɛɛ mu? Dɪ dɛɛn wɪ: «Amɔ lɪ nɔɔna mɔrr-tɪrpe mu (7.000), sɪ ba taa yɛ amɔ tɪtɪ nɔɔna. Bantɔ ta wɔ fɔgɪ ba kuni doonə ba zuli Baalɪ.»

5 Kɔ nan ta yɛ bidwɪ mu dɪ zɪm maama. Nɔɔna funfun ta mu daari, Wɛ na tɔgɪ Dɪ zaanɪ dɪm ŋwaanɪ Dɪ kuri-ba tɪn. 6 Wɛ dɛ Dɪ zaanɪ dɪm ŋwaanɪ mu Dɪ kuri-ba, sɪ kɔ dai ba tɪtɔŋ-ŋɔna ŋwaanɪ. Kɔ ya na yɛ ba tɪtɔŋ-ŋɔna ŋwaanɪ mu Wɛ kuri-ba, kɔ ya daa bá ta yɛ Dɪ zaanɪ dɪm Dɪ na pɛ-ba tɪn ŋwaanɪ.

7 Kɔ brɪ nɪ Yisɪrayɛlɪ tiinə bam wɔ nɛ cɪga kalɔ ba na kwaanɪ sɪ ba na Wɛ tee nɪ tɪn. Nɔɔna balɔ Wɛ na kuri tɪn nan mu nɛ-ka. Balɔ na daari tɪn bɪcarɪ digili. 8 Kɔ maa kɪ-ba nɪ kɔ na pɔpɔnɪ te Wɛ tɔnɔ kɔm wɔnɪ kɔ wɪ:

«Wɛ mu pɛ ba wɔbɔŋa tɪ,
yɛ ba daa ba ni kɔlɔkɔlɔ kuri.
Dɪ zɪm maama, ba yɪə ta ba naɪ,
yɛ ba zwa dɪ kwarɪmɪ dɪ Wɛ cɪga
kam.»

9 Davididɪ dɛɛn tagɪ ba taanɪ o wɪ:
«Wɛ wó pa ywəəni dɪlɔ ba na bɔŋɪ
sɪ ba dɪ tɪn pipiri dɪ jɪ wɔŋɔ
kɔlɔ na wó ja-ba kɔ cɔgɪ,
nɪ cɪkɔ na jaanɪ-ba te tɪn.

Kɔ maa wó pa Wɛ pa ba na cam yɛ
ba tɔ tɪga nɪ.

10 Wɛ wó pa ba yɪə dwe yɛ ba daa bá
ta naɪ.

Dɪ maa wó pa ba yɪra cɛ dɪ yaara
taan,

maɲa maama.»

¹¹ Amu ta lagɪ a bwe a nii, Yisurayeli tiinə bam na tri ba tu kuntu tin, ku bri ni ba daa bá wani ba zaɲi ba joori ba fɔgi di We mu na? Aye! Bantu na vin We ciga kam te tin mu pe dwi-ge tiinə wani ba na vrim We tee ni. We ki kuntu si ku pa Yisurayeli tiinə bam mu taa jigi wu-guu di ba. ¹² Yisurayeli tiinə bam na ki ba cɔgi tin mu pe nabiinə maama wani ba na zənə lanyirani We tee ni. Bantu na ge kulɔ ba na maɲi si ba na tin mu pe dwi-ge tiinə na cwəɲə ba joni We zənə yam. Ku bri ni Yisurayeli tiinə kɔgo kulɔ na wó ba togi We tin na puli ku ti, kú pa nɔɔna na We zənə zanzan ku ja gaali.

We na vri dwi-ge tiinə te tin

¹³ Ku yi di abam dwi-ge tiinə mu a lagɪ a ta taani duntu. Amu na yi Zezi tintɔɲu si a taa tɔɔli o kwərə kam a bri dwi-ge tiinə tin, a bri ni ku tiini ku yi titɔɲ-kamunu mu. ¹⁴ Amu kwaanɪ a tɔɲi si ku pa wu-guu mu ja a donnə Yisurayel tiinə bam, si ku wani ku pa We vri ba badonnə amu titɔɲa yam ɲwaanɪ. ¹⁵ We na yagi bantu tin, ku pe lugu banya dwi tiinə maama laan ba ba fɔgi di We. Ku daari maɲa kalɔ We na wó joori DI joni-ba tin, kú ta nyi di twa na joori ba na ɲwɪa te tin mu.

¹⁶ Dí ye ni, nmu na de yigə n fɔ dɪpe n tinji We ɲwaanɪ, dilɔ maama na daari tin daa ta yi We nyim mu. Tiu kuri na yi We nyim, ku ne sum maama di yi We nyim mu. ¹⁷ Yisurayeli tiinə bam nyi di Olivitiu ba na jəri gaari wɔni te tin mu. Ku yi nɪɲɛni We mu goni tiu kum kuntu ne sɪdaara DI yagi, yi DI daari DI kwe Olivi tiu kulɔ na wu gaa wɔni tin ne DI tonji DI gwaanɪ ne sɪdonnə sum wɔni. Abam balɔ na yi dwi-ge tiinə tin nyi di ne silɔ ba na tonji tin mu. Si laan ma wəri yi si togi si nai tiu kum kugu kum nyɔa kam. ¹⁸ Kuntu ɲwaanɪ, nmu yi ta n gooni ne silɔ ba na goni ba yagi tin. Nmu

na bri n titi kuntu, ta n ye si ku dai nmu mu pai tiu kum kugu kum ziga. Ku yi kugu kum mu jigi nmu. ¹⁹ Nmu nan wai n te ni: «We goni ne sum kuntu DI yagi, ku daari si amu mu na jəgə a tonji tiu kum yira ni.» ²⁰ Ku sɪni ku ki kuntu mu. We nan goni ne sum kuntu DI yagi, ba na wu ki ba wu-dɪdɔa di DI tin ɲwaanɪ mu. Nmu nan na wani n tonji tiu kum yira ni tin, ku yi n na ki n wu-dɪdɔa di We tin ɲwaanɪ mu. Nan yi zaɲi n ta n ki kamunni, za n ta n kwari We. ²¹ Bɛɲwaanɪ, We na wu se si DI yagi tiu kum titi ne sum si je ni tin, nmu di na ba jigi wu-dɪdɔa di DI, DI bá yagi-m da.

²² Ku maama nan bri We na ki nɔɔna lanyirani te, yi DI daari DI vani nɔɔna zwa te tin mu. Ku na yi balɔ na ki ba cɔgi tin, DI vani ba zwa mu. Ku daari, nmu nan na wu yagi We cwəɲə kam togi, DI wó ta ki nmu lanyirani. Nmu nan na yagi We cwəɲə kam, DI laan wó go nmu di DI yagi mu ni tiu naga te. ²³ Yisurayeli tiinə bam nan na ki ba wu-dɪdɔa ba se We, baá joori ba na ba jəgə kam. We wó wani DI joori DI tonji-ba da. ²⁴ Kuntu tin, nmu wulɔ na yi dwi-ge tu tin nyi di naga kalɔ We na goni Olivi tiu kulɔ na wu gaa wɔni tin yira ni mu. DI ma pa nmu tonji Olivi tiu kulɔ na wu gaari wɔni tin yira ni, yi ku dai ni nɔɔna na yəni ba ki te tin. Kuntu ɲwaanɪ ku bá ta cana di We si DI joori DI tonji ne silɔ DI ya na goni tin si titi kugu kum je ni.

We jigi nɔɔna maama ɲwanja si DI vri-ba

²⁵ A ko-biə-ba, amu lagɪ si á lwarɪ We ciga kalɔ deen na səgi tin mu. Abam na sɪni á lwarɪ kuntu, á daa bá ta buɲi ni á yi swan tiinə. Ku na yi te tin, lele kuntu Yisurayel tiinə badaara wɔru digili yi ba wari We ciga kam kuri ba ni. Ku nan wó ta yi kuntu, si ku vu ku yi maɲa kam dwi-ge tiinə balɔ na se We tin kɔgo kum na wó puli ku ti tin. ²⁶ Kuntu, Yisurayeli tiinə kɔgo kum maama

laan wó na vrım, nı kú na púpınu
Wε tıno kım wınu kú wı:

«Wıbu na paı nıona na vrım tın wó
nıñı Siyınnı o ba,

yı oó pa Zakıbdwi tiınə bam
lwarım dım ti.

²⁷ Amı Wε wó go nı dıntı a pa-ba,
nı amı wó saarı ba lwarım dım a
yagı.»

²⁸ Yısrayelı tiınə bam na vın Wε
kwər-ywəñə kam tın, ba jıgı Wε
dına mı, yı kuntu laan pa abam
dwi-ge tiınə bam na vrım Wε tee
nı. Kú daarı, kú na yı Wε na kuri
nıona sı ba taa yı Dı nıona te tın
laña nı, Dı soe Yısrayelı tiınə bam,
Dı deen na goni nı dı ba nabaara
bam tın ηwaanı. ²⁹ Wε nan ba kı
a ya na maanı, dı Dı na kuri nıona
yı Dı kı-ba lanyıranı te tın. ³⁰ Abam
dwi-ge tiınə deen ya vın Wε mı, yı á
laan ba á lwarı Dı yıbwən-durə kam,
Yısrayelı tiınə bam na vın Wε tın
ηwaanı. ³¹ Bantı dı laan tu ba vın
Wε nı, yı abam na Wε yıbwənə kam,
sı kú wanı kú pa bantı dı laan ba ba
lwarı Dı yıbwən-durə kam na yı te
tın. ³² Wε nan pe nıona maama nıı
nı ba wı pına digə nı mı te, ba na
vın Dı nı tın ηwaanı, sı Dı laan wanı
Dı duri ba maama yıbwənə.

³³ Maanı-na á nıı Wε zaanı dım na
tıni dı dagı te.

Wε wıbuña dı Dı yəno kım dı ma
tıni kú lirə.

Nıon-nıonı bı wanı o lwarı Dı na
lı wıbuña sı Dı kı te tın,

naa o lwarı cwe sıbu Dı na tıgı tın,
nı kú na púpınu Wε tıno kım wınu
kú wı:

³⁴ «Nıon-nıonı bı wanı o lwarı
Baña-Wε wıbuña,

naa o brı-Dı Dı na wó kı te tın.

³⁵ Nıon-nıonı bı wanı o kwe o
woño

o jıntı Wε.»

³⁶ Benwaanı wənu maama nıñı
Wε te mı,

yı dıntı mı nıı tı maama baña nı,

yı tı maama yı dıntı nıım mı.

Wε mañı dı zulə mı, sı kú taa
ve maña kalı na ba tı tın.
Amina.

12

*Wε nıona na mañı sı ba taa ηwı
te tın*

¹ A ko-bıə-ba, Wε na tíni Dı jıgı
abam ηwaña kuntu tın, a loori abam
sı á kwe á títı á pa Wε nıneenı ba
na me woño ba kı kaanı ba pa Wε
tın, sı á taá ηwı dı wı-pono, sı kú
poli Wε wı lanyıranı. Kuntu mı yı
zulə yalı na mañı sı á pa Wε tın. ² Á
yı pa á wıbuña taa tıgı balı na yəri
Wε tın cwe sım. Kwaanı-na sı Wε
pa á taá jıgı wıbuñ-dıbra, sı kú ləni
á ηwıa kam maama. Abam laan wó
ba á lwarı Wε wıbuña na lagı sı á
kı kulu tın, yı á wó lwarı nı kú tíni
kú lana cıga cıga yı kú poli Dı wı.

³ Wε na kı-nı yı-yoño sı a taa yı
Dı tıntıñı tın, a lagı a ta dı abam
maama sı á yı taá bıñı kamunı á
pa á títı, nı á dwe á na mañı á yı
te tın. Á nan taá jıgı wıbuñ-ñına,
sı kú mañı dı Wε na pe abam dıdıa
dıdıa peerı te á na kı á wı-dıdıa
dı Dı tın ηwaanı. ⁴ Nabıınu yıra yı
woño dıdıa mı, yı ya laan pıorı je
dwi təri təri. Jəgə maama nan jıgı
ka tıtuña mı yıra yam wınu. ⁵ Kú
nan yı bıdwı mı dı dıbam balı dı
na ηwı dı Zezi Krisi tın. Dı tíni
dí daga, yı dí nan yı kıgı dıdıa
mı. Dıbam maama dıdıa dıdıa
maa tıñı dí wəli daanı, nı yıra yam
je sım dwı təri təri na tıñı sı zəni
daanı te tın. ⁶ Wε-peera yalı Dı na
pe dıbam tın yı dwı təri təri mı, nı
Dı na pe dıbam zaanı te tın. Wε
na pe wıbu wai o nıonı yıyü-ñwe
tın, kuntu tu mañı sı o taa tıgı o
na jıgı wı-dıdıa dı Wε te tın mı o
ma nıonı-sı. ⁷ Wε na pe wıbu wai
o tıñı o wəli o donnə tın, kuntu tu
mañı sı o taa tıñı kuntu mı. Wıbu
Wε na pe o wai o brı o donnə Wε
cıga kam tın, sı o dı kwaanı o taa
brı-ka. ⁸ Wε na pe wıbu wai o kwe
nıona sı ba na baarı tın mañı sı o
taa kı kuntu mı. Wıbu dı na ce o
wənu o maa zəni o donnə tın mañı
sı o ma o wı-yoño mı o wəli-ba
lanyıranı. Wıbu nan na yı nıona
yıgə tu tın mañı sı o kwaanı o taa

brɪ-ba cwəŋə lanyɪranɪ. Wɔlɔ nan na duri o donnə yibwənə tɪn maŋɪ sɪ o taa kɪ-kɔ dɪ wɔpɔlo mɔ.

⁹ Á taá soe daanɪ dɪ cɪga. Á taá culi wo-lwaanɔ dwi maama, sɪ á daari á taá kɪ kɔlɔ maama na lana tɪn. ¹⁰ Á na yɪ ko-biə daanɪ Zezi Krisi ŋwaanɪ tɪn, á taá soe daanɪ dɪ á wɔrɔ maama, sɪ á taá nɪgɪ daanɪ lanyɪranɪ. ¹¹ Á na tɔŋɪ á pa Wɛ te tɪn, á yɪ pa yawɔrɔ zɔ abam. Kwe-na á bɪcara maama á taá maa tɔŋɪ á pa dí Yuutu wɔm. ¹² Á na jɪgɪ tɪna dɪ Wɛ te tɪn, á taá jɪgɪ wɔpɔlo kɔ ŋwaanɪ. Yaara na yɪ abam, sɪ á vɔ pu-dɪa. Kwaanɪ-na á taá loori Wɛ maŋa maama. ¹³ Cɛ-na á wənu á ma zəni balɔ na yɪ Wɛ nɔɔna yɪ yinigə jɪgɪ-ba tɪn. Á taá jeeri vərə lanyɪranɪ á sam nɪ.

¹⁴ Kɔ na yɪ balɔ na jɪgɪ abam ba bɛɛsɪ tɪn, sɪ á taá loori Wɛ sɪ Dɪ kɪ-ba lanyɪranɪ. Á nan yɪ sɔɔlɪ á cɔgɪ-ba. ¹⁵ Kɪ-na wɔpɔlo dɪ balɔ na jɪgɪ wɔpɔlo tɪn, sɪ á daari á wəli dɪ balɔ na keeri tɪn á keeri. ¹⁶ Á taá jɪgɪ-na wɔbɔŋ-dɪdwɪ. Á yɪ taá kɪ kamunni. Tu-na á tɪtɪ sɪ á taá tɔŋɪ tɪtɔŋ-balɛ dɪ. Á yɪ taá bɔŋɪ á pa á jɪgɪ swan.

¹⁷ Nɔɔnɔ na kɪ abam lwarɪm, á dɪ daa yɪ joori á kɪ-o lwarɪm á ma ŋwɪ. Nan kwaanɪ-na sɪ á taá kɪ kɔlɔ na lana tɪn nɔɔna maama yigə nɪ. ¹⁸ Kwaanɪ-na lanyɪranɪ sɪ á taá zɔvɔrɪ dɪ ywəni nɔɔna maama tɪtarɪ nɪ, nɪ á na wai te tɪn. ¹⁹ A badon-sonnu-ba, á yɪ taá bɔŋɪ sɪ á kɪ balɔ na kɪ abam lwarɪm tɪn dɪ lwarɪm. Nan yagɪ-na, sɪ Wɛ ban-zɔŋɔ kɔm wɔ ba ba baŋa. Bɛŋwaanɪ kɔ pɔpɔnɪ Wɛ tɔnɔ kɔm wɔnɪ, nɪ Baŋa-Wɛ tagɪ Dɪ wɪ:

«Amɔ yɪ wɔlɔ na wɔ cɔgɪ nɔɔna dɪ ba kəm-balwaarɔ tɪn. Amɔ wɔ pa ba joori ba na kɔlɔ na maŋɪ dɪ ba tɪn.»

²⁰ Kɔ nan ta pɔpɔnɪ kɔ wɪ:

«Nmɔ dɔm kana na wɔɛ, sɪ n pa-o wɔdiu sɪ o dɪ. Na-nyɔm na jɪg-o, sɪ n pa-o na sɪ o nyɔ.

N na kɪ kɔntɔ, kɔvɔ pa cavɪra tiini ya ja-o.»

²¹ Abam nan yɪ pa lwarɪm wantɪ abam. Á taá kɪ kəm-laarɔ sɪ tɪ wantɪ lwarɪm dam tɪ cɔgɪ.

13

Dí na maŋɪ sɪ dí sɛ dí lɔgɔ kɔm yigə tiinə te tɪn

¹ Abam maama maŋɪ sɪ á sɛ dɪdɛera balɔ na te á tɪnɪ dɪm tɪn nɪ, bɛŋwaanɪ nɔɔn-nɔɔnɔ ba jɪgɪ dam sɪ o taa te o donɪ yɪ Wɛ wɔ pɛ kɔ tu cwəŋə. Dɪdɛera balɔ na wɔra tɪn yɪ Wɛ mɔ tɪŋɪ-ba. ² Wɔlɔ maama na vɪn dɪdɛera bam kɔntɔ nɪ tɪn, kɔ tu vɪn cwəŋə kalɔ Wɛ na tɪŋɪ tɪn mɔ. Balɔ na kɪ kɔntɔ donɪ tɪn wɔ na cam. ³ Dɪdɛera bam nan ba paɪ fɔvɔnɪ jɪgɪ balɔ na kɪ kəm-laarɔ tɪn. Fɔvɔnɪ jɪgɪ balɔ na kɪ kəm-balwaarɔ tɪn mɔ. Nmɔ na ba lagɪ sɪ fɔvɔnɪ taa jɪgɪ-m dɪ dɪdɛera bam, n maŋɪ sɪ n ta n kɪ kəm-laarɔ mɔ sɪ kɔ pa n na zulə ba tee nɪ. ⁴ Wɛ nan tɪŋɪ dɪdɛera bam sɪ ba taa tɔŋɪ ba pa-Dɪ abam zənə ŋwaanɪ mɔ. Abam nan na kɪ wo-balwaarɔ, á maŋɪ sɪ á taá kwarɪ fɔvɔnɪ, bɛŋwaanɪ dɪdɛera bam sɪnɪ ba jɪgɪ cwəŋə sɪ ba pa nɔɔna na cam. Bantɔ mɔ yɪ balɔ Wɛ na tɪŋɪ sɪ ba tɔgɪ Dɪ ban-zɔŋɔ kɔm ŋwaanɪ ba ma pa balɔ na kɪ lwarɪm tɪn na cam. ⁵ Kɔntɔ ŋwaanɪ mɔ á maŋɪ sɪ á sɛ ba nɪ. Kɔ dai ba na wɔ pa á na cam tɪn yɪranɪ ŋwaanɪ. Á sɛ-ba, bɛŋwaanɪ á ye á bɪcara nɪ, nɪ á maŋɪ sɪ á tɔgɪ cɪga cwəŋə mɔ.

⁶ Kɔ ta yɪ kɔntɔ ŋwaanɪ mɔ á maŋɪ sɪ á taá ŋwɪ lampoo. Bɛŋwaanɪ dɪdɛera bam tɔŋɪ ba pa Wɛ mɔ, dɪ ba na kwaanɪ ba tɔŋɪ te tɪn. ⁷ Nan taá ŋwɪ kɔlɔ maama ba na maŋɪ sɪ ba jonɪ á tee nɪ tɪn á pa-ba. Kɔ na yɪ wɔlɔ na jonɪ á yuu lampoo tɪn, naa wɔlɔ dɪ na jonɪ á wənu lampoo tɪn, sɪ á ŋwɪ á lampoo maama á pa-ba. Kɔ na yɪ wɔlɔ na maŋɪ sɪ á taá kwar-o tɪn, sɪ á taá kwar-o. Kɔ na yɪ wɔlɔ na maŋɪ dɪ zulə tɪn, sɪ á taá zul-o.

Dí na maŋɪ sɪ dí taá soe dí donnə te tɪn

⁸ Abam nan yi taá jigi-na nɔɔn-nɔɔnɔ woŋo jini, jini dilɔ á na wó taá jigi tin mu yi si á taá soe á donnə. Wɔlɔ maama na soe o doŋ tin sɔni o tɔgi Wɛ cullu tim di DI niə yam mu. ⁹ Wɛ cullu tim bri ni: «Yi ki boorim, yi gb nɔɔnɔ, yi ŋɔni, yi pa n yi zɔ n donnə wəənu.» Cullu tim kuntu didaani Wɛ niə yam maama nan tɔgi ni didɔa mu. Ni dintɔ nan mu wɔ: «Ta n soe n doŋ ni n titi te.» ¹⁰ Nmɔ na soe n doŋ, n daa n bá wani n ki-o balɔɔ. Wɔlɔ na soe o doŋ tin sɔni o ki Wɛ niə yam na bri kulɔ tin mu.

Dí maŋi si dí ti dí yigə mu dí cəgi Zezi Kri si tum

¹¹ A taá ki-na kuntu, si abam ye maŋa kalɔ wɔni dí na wɔra tin. Maŋa yi si á zaŋi á yagi doom. Maŋa kalɔ Wɛ na wó ba DI vri dɔbam tin daari fiin si ka yi, yi ku daa dai nɛɛni maŋa kalɔ dí deen na puli dí ki dí wɔ-didɔa di Zezi tin. ¹² Maŋa kam daari fiin si ka yi, ni tɔga na lagɔ ka pɔɔri te tin. Titi dim lagɔ di ke si wɔa pooni ba. Kuntu ŋwaani, á pa dí yagi kikiə yalɔ maama na yi lim nyim tin, si dí daari dí ma Wɛ dam dim dí ci dí titi, si dí wani dí tɔgi pooni cwəŋə kam. ¹³ Pa-na dí tɔgi cwəŋə si ku maŋi di balɔ na wɔ pooni wɔni te tin. A nan pa-na dí yagi nɔn-kwəlim di sa-nyɔri di boorim di wo-digiru kikiə maama. A yi taá jaani daani naa á taá ki wɔ-gɔɔ daani. ¹⁴ Pa-na abam ŋwɔa kam didaani dí Yuutu Zezi Kri si ŋwɔa kam taa yi bidwi. Nan yi pa-na á wɔbɔŋa taa tɔgi wo-ɔɔrɔ tilɔ á fra na zɔɔri tin.

14

Dí wɔ maŋi si dí taá co daani

¹ Joni-na nɔɔnɔ wɔlɔ wɔbɔŋa ta na wɔ biŋi Wɛ cwəŋə kam wɔni tin lanyirani. A nan yi magi kantɔgo di o na bɔŋi te tin. ² Nɔɔnɔ wɔra o wɔbɔŋa na biŋa Wɛ cwəŋə kam wɔni, ku ma pa o ba culi kulɔkulɔ dim. Ku daari nɔɔnɔ wɔdoŋ wɔra

o wɔbɔŋa na wɔ biŋi yi ku pa o culi nwam. ³ Wɔlɔ nan na wai o di woŋo maama tin yi zaŋi o gooni wɔlɔ wɔm o na ba di woŋo maama tin. Wɔlɔ di nan na ba di woŋo maama tin yi zaŋi o co wɔlɔ na di woŋo maama tin, beŋwaani o di yi Wɛ nɔɔnɔ mu. ⁴ Nmɔ yi wɔɔ mu si n co nɔɔnɔ wɔdoŋ tintɔŋnɔ? Ku yi o titi yuutu wɔm mu maŋi si o nii o ki cɔga naa o wɔ ki. Wɔlɔ na yi dí Yuutu wɔm nɔɔnɔ tin ki lanyirani mu, beŋwaani dí Yuutu wɔm wó wani o pa o taa ki lanyirani.

⁵ Nɔɔnɔ wɔra o na li de o pa di dwe da yadonnə yam. Ku daari nɔɔnɔ wɔdoŋ di maa wɔra o na ba kuri da yam daani. Nɔɔnɔ maama nan maŋi si o ki kulɔ o na ye o bicari ni ni ku maŋi tin. ⁶ Nɔɔnɔ wɔlɔ na kuri de si di taa yi dakamunu tin yəni o ki dí Yuutu wɔm ŋwaani mu. Wɔlɔ na di woŋo maama tin ki kuntu o ma zuli dí Yuutu wɔm mu, o na yəni o ki Wɛ le wɔdiu kum baŋa ni tin ŋwaani. Wɔlɔ di nan na ba di woŋo maama tin di ki kuntu o ma zuli dí Yuutu wɔm mu, yi o di ki Wɛ le ku ŋwaani. ⁷ Dɔbam wɔlɔwɔlɔ ba ŋwi o titi yirani ŋwaani. Dí wɔlɔ nan na tɔgi di, ku ta dai o titi yirani ŋwaani. ⁸ Dí zi na ŋwi, dí ŋwi dí Yuutu wɔm ŋwaani mu. Dí nan zi na tɔgi di, ku ta yi dí Yuutu wɔm ŋwaani mu. Beŋwaani, dí na ŋwi naa dí na tɔga, dí ta yi dí Yuutu wɔm nɔɔna mu. ⁹ Zezi Kri si tɔgi yi o joori o bi o na ŋwɔa, si o taa yi twa di nanɔna Yuutu mu.

¹⁰ Ku na yi kuntu tin, beɛ mu yi n co n ko-bu? Si nmɔ di, beɛ mu yi n gooni n ko-bu? Dɔbam maama nan lagɔ dí ba dí zɔgi Wɛ yigə ni mu, si DI di dɔbam taani. ¹¹ Ku pɔpɔni Wɛ tɔnɔ kum wɔni, ni Baŋa-Wɛ tagɔ DI wɔ:
«Amɔ na yi ŋwɔa tu tin,
ku yi cɔga mu ni,
nɔɔna maama wó ba ba kuni doonə
amɔ yigə ni,
yi bá ta di ba niə jaja,

ni amu mu yi Baŋa-We.»

¹² Kuntu bri ni dibam maama lagi di ba di zigi We yigə ni mu, si nɔɔnu maama ta kulɔ o na ki tin.

Di wu maŋi si di pa di ko-bu tusi We cwəŋə wɔni

¹³ Kuntu tin, di daa yi ta co di donnə. Nan li-na wubɔŋa si á yi ki kulɔ na wó pa á ko-bu tusi naa o yagi We cwəŋə tɔgim tin. ¹⁴ Amu na ŋwi di di Yuutu Zezi tin, amu ye lanyirani ni wɔdiu tərə ku titi na yi wo-digiru We yigə ni. Nɔɔnu nan na pe woŋo kulɔ yi culu, ku sɔni ku yi culu mu ku pa nɔɔnu wum kuntu.

¹⁵ Nmu nan na pe n ko-bu wu cɔgi di n na di wɔdiu kulɔ tin, ku bri ni n daa n ba tɔgi sono cwəŋə mu. Yi pa nmu na di wɔdiu kulɔ tin cɔgi nɔɔnu di We daani, yi o yi wulɔ Zezi Kriŋi na tigi o ŋwaani tin. ¹⁶ Yi pa nɔɔna na cwəŋə si ba co woŋo kulɔ na lana di nmu tin. ¹⁷ Dibam na yi We paari dim nɔɔna te tin ba tɔgi wɔdiuru dim ŋwaani. Ku nan tɔgi di na ki ciga We yigə ni tin ŋwaani mu, di wu-zuru di wupolo, ni We Joro kum na pai dibam te tin.

¹⁸ Wulɔ maama nan na tɔŋi o pa Zezi Kriŋi kuntu donŋ tin, kuntu tu wó poli We wu, yi nɔɔna di wó pa-o ciga.

¹⁹ Kuntu ŋwaani, pa-na di kwaani di taá ki kulɔ maama na pai nɔɔna jigɔ ywəni daani yi ku zəni-ba si ba bi We cwəŋə wɔni tin. ²⁰ Yi pa wɔdiuru dim cɔgi We titɔŋa. Wɔdiuru maama maŋi dim mu. Nmu nan na di kulɔ na wó pa n donŋ wu cɔgi ku ŋwaani tin, si n yagi ku dim. ²¹ Ku lana si n yi ki kulɔ maama na wó pa n ko-bu tusi We cwəŋə ni tin, ku na yi nwana dim naa sana nyɔm naa kulɔ maama di.

²² Nmu na ye kulɔ n wubɔŋa ni kantɔ laŋa ni tin, ta n jigɔ-ku nmu di We laŋa ni. Nɔɔnu wulɔ na ye kulɔ na lana si o ki yi o ba jigɔ wubɔŋa yale ku baŋa ni tin, kuntu tu jigɔ yu-yoŋo. ²³ Ku daari, nɔɔnu wulɔ na jigɔ bubwəa di o na di wɔdiu kulɔ

tin, kuntu tu bá na bura We tee ni. Ku bri ni o ba jigɔ wu-didwa o dim dim wɔni. Woŋo kulɔ maama nmu na wó ki yi n ba jigɔ wu-didwa tin, ku yi lwarim mu.

15

Di na maŋi si di taá ki te di di donnə tin

¹ Dibam balɔ wubɔŋa na bigi We cwəŋə kam wɔni tin maŋi si di taá wəli balɔ wubɔŋa ta na wu bigi tin mu, ba wubɔŋa ta na bwənə tin ŋwaani. Di wu maŋi si di taá ki kulɔ na poli dibam yirani wɔru tin.

² Dibam maama nan maŋi si di taá ki kulɔ na wó poli di donnə wɔru tin mu, di maŋi si di ki-ba lanyirani mu si ku pa ba fɔgi ba bi We cwəŋə wɔni. ³ Zezi Kriŋi deen nan wu ki kulɔ na poli o yirani wu tin, ni We tɔnɔ kum na tagi te ku wi: «Tru tilɔ nɔɔna na twi nmu Baŋa-We tin mu joori ti tu amu yuu ni.» ⁴ Kulɔ maama deen na pupɔni We tɔnɔ kum wɔni tin yi si ku taa bri dibam We ciga kam mu, si ku pa di na pu-dia di baari si di taá jigɔ tiina We tee ni.

⁵ We mu yi wulɔ na pai nɔɔna pu-dia di baari tin, yi dintɔ wó pa á taá jigɔ wubɔŋ-didwa ni Zezi Kriŋi na lagi te tin. ⁶ Kuntu, ku pa abam maama se daani yi á taá jigɔ ni didwa á ma zuli We dilɔ na yi di Yuutu Zezi Kriŋi Ko tin. ⁷ Joni-na daani lanyirani ni Zezi Kriŋi na joni abam te tin. Kuntu wó pa We na zulə.

We kwər-ywəŋə kam yi dwi maama nyim mu

⁸ Amu nan lagi a ta abam ni Zezi Kriŋi tu si o tɔŋi o pa Zwifəbam mu, si ku pa We na goni ni di ba nabaara bam te tin sɔni ku ki, si ku bri ni We yi ciga tu. ⁹ O tum dim ta yi si ku pa dwi-geitiinə bam di mu ba ba zuli We Di na jigɔ ba yibwənə tin ŋwaani, ni We tɔnɔ kum na tagi te ku wi:

«Amu wó wəli di dwi-ge tiinə bam a zuli nmu,

yí a leeni a tee nmu yírí.»

¹⁰ Kú ta pupúni kú wí:

«Abam dwi-ge tiinə bam wəli-na dɪ
Wɛ nɔɔna bam maama á taá
kɪ wɔpolo.»

¹¹ Kú ta wí:

«Abam dwi-ge tiinə bam maama taá
zuli-na Yuutu Baŋa-Wɛ.

Pa-na lɔgɔ baŋa dwi maama taa tee-
Dɪ.»

¹² Ezayidɪ dɛɛn tagɪ o wí:

«Zesedwi dɪm tu dɪdɔba wó zaŋɪ o ba
sɪ o taa te lɔgɔ baŋa dwi tiinə
maama,

yí bantɔ wó ta jɪgɪ tɪna o ŋwaani.»

¹³ Wɛ dɪlɔ na paɪ á jɪgɪ tɪna tɪn
wó pa á tiini á taá jɪgɪ wɔpolo dɪ wɔ-
zuru, á na kɪ á wɔ-dɪdɔba dɪ Dɪ tɪn
ŋwaani. Wɛ Joro kum dam laan wó
pa á na jɪgɪ tɪna dɪ Wɛ te tɪn fɔgɪ
kú puli kú ja gaali.

*Pooli na ŋɔɔni o titɔŋa yam woŋo
te tɪn*

¹⁴ A ko-biə-ba, amu tɪtɪ ye nɪ abam
kɪ kəm-laaru zanzan mu, yí á tiini á
jɪgɪ yəno kú paɪ á wai á brɪ daani dɪ
Wɛ cɪga kam. ¹⁵ Amu pupúni wəənu
tɪdonnə dɪ baari mu tɔnɔ kuntu
wɔni, sɪ a maa guli abam wəənu tɪlɔ
á na maŋɪ á zaasi tɪn. Amu pupúni
kuntu dɪ Wɛ na pɛ-nɪ yu-yoŋo, ¹⁶ sɪ a
taa yí Zezi Krisi tɪntɔŋnɔ dwi-getiinə
bam ŋwaani tɪn mu. Amu na tɔŋɪ
a pa Wɛ te tɪn yí sɪ a yəni a tɔɔli
Dɪ kwər-ywəŋə kam mu, sɪ a wani a
jɔŋɪ dwi-ge tiinə a kɪ-ba Wɛ jɪŋa nɪ,
sɪ ba pa Dɪ wɔ poli, Dɪ Jorokum na
fɔgɪ kú kwe ba bicara tɪn ŋwaani.

¹⁷ Kuntu, amu na ŋwɪ dɪ Zezi Krisi
tɪn ŋwaani, a kɪ wɔpolo dɪ a na tɔŋɪ
a pa Wɛ te tɪn. ¹⁸ Amu nan ba jɪgɪ
baari sɪ a ŋɔɔni kɔlɔkɔlɔ, kú na dai
Zezi Krisi na mɛ amu o kɪ kɔlɔ tɪn
yírani. Kú yí Zezi mu pɛ kú tɔgɪ dɪ
a ni-taani dɪ a titɔŋa yí dwi-ge tiinə
bam sɛ Wɛ. ¹⁹ Ba ma sɛ Wɛ dɪ Dɪ na
dɛ Dɪ Joro kum dam ŋwaani Dɪ pa
ba na wo-kɪnkagɪla dɪ maana yalɔ
na brɪ Dɪ dam tɪn. Kú yí kuntu don
mu amu zɪgɪ Zeruzalem nɪ a tɔli je
sɪm maama a vu a yí Yiliiri, yí a brɪ
Wɛ cɪga kalɔ maama na yí Zezi Krisi

kwər-ywəŋə kam nyim tɪn. ²⁰ Maŋa
maama amu lagɪ sɪ a kwaani a taa
tɔɔli Zezi kwər-ywəŋə kam je sɪlɔ nɪ,
ba daa ta na wɔ ni Zezi Krisi taani
dɪm da tɪn mu. Amu ba lagɪ sɪ a
tɔɔli-ka je sɪlɔ nɪ, ba na maŋɪ ba
ni-ka tɪn, sɪ kú yí taa nyɪ nɪ, nɔɔnɔ
wɔdon kəbrə yuu nɪ mu amu tu a lɔ,
²¹ nɪ kú na maŋɪ kú pupúni Wɛ tɔnɔ
kum wɔni te kú wí:

«Ba ta na wɔ tɔɔli o kwərə ba brɪ
balɔ tɪn
laan wó ba ba lwarɪ-ka.
Balɔ ta na wɔ ni o ŋwa tɪn
laan wó ba ba ni o cɪga kam kuri.»

*Pooli na buŋɪ sɪ o vu o na Rom
tiinə bam te tɪn*

²² Mu kú kuri amu ge laŋa kuni
zanzan sɪ a ba abam te. ²³ Kú daari
lele kuntu, je sɪm kuntu nɪ jəgə daa
tərə ba na wɔ ni Zezi kwər-ywəŋə
kam da. Abam fra na maŋɪ ya jɪgɪ
amu bɪna zanzan sɪ a ba a na abam
tɪn, ²⁴ amu laan buŋɪ sɪ a ba maŋa
kalɔ a na lagɪ a zaŋɪ a vu ɛsɪpanyɪ
tɪn. Amu lagɪ sɪ a tɔgɪ abam te, sɪ
a wani a kɪ wɔpolo dɪ abam maŋa
finfɪn, sɪ á laan wani á wəli-nɪ sɪ
a kwe cwəŋə a kɛ. ²⁵ Kú daari
lele kuntu amu lagɪ a vu Zeruzalem
mu, sɪ a tɔŋɪ a wəli Zezi nɔɔna
balɔ na wɔ dáani tɪn. ²⁶ Zezi kɔgɔ
kum nɔɔna balɔ na wɔ Masɪdvanɪ
dɪ Akayi tɪnɪ dɪm nɪ tɪn mu mɛ ba
wɔbuŋa ba la səbu, sɪ ba ma wəli
Zezi nɔɔna balɔ na wɔ Zeruzalem nɪ
yí yinigə jɪgɪ-ba tɪn. ²⁷ Kú yí ba tɪtɪ
mu mɛ ba wɔbuŋa ba kɪ kuntu. Kú
nan maŋɪ sɪ ba wəli-ba kuntu don,
bɛŋwaani Zwifə bam ya maŋɪ ba
kwe wəənu tɪlɔ Wɛ Jorona pɛ-ba tɪn
mu ba cɛ dɪ dwi-getiinə bam. Kuntu
ŋwaani dwi-ge tiinə bam maŋɪ sɪ ba
dɪ daa wəli Zwifə bam dɪ wəənu tɪlɔ
na yí ba yira zənə nyim tɪn.

²⁸ Amu na ti tɔŋɪ dɪntɔ yí a kwe
səbu kum maama a kɪ nɔɔna bam
jɪŋa nɪ, amu laan wó tɔgɪ abam te,
yí a daari a kɛ a vu ɛsɪpanyɪ. ²⁹ Amu
nan ye nɪ, a na tu abam te, Zezi Krisi
wó kɪ abam lanyiranɪ kú ja gaali.

³⁰ A ko-biə-ba, amu nan lagɪ a
loori abam dɪ Yuutu Zezi Krisi yírí

ɲwaanɪ, dɪ sono kulɔ Wɛ Joro kum na pɛ dɪbam tɪn ɲwaanɪ, sɪ á tɔgɪ á wɛli-nɪ á taá tiini á loori Wɛ á pa-nɪ a titɔɲ-cɛɛra yam wɔnɪ. ³¹ Loori-na Wɛ, sɪ Dɪ jonɪ-nɪ balɔ na wɔ Zude nɪ yɪ ba vɪn Zezi tɪn jɪɲa nɪ, sɪ Dɪ daari Dɪ pa Zezi nɔɔna balɔ na wɔ Zeruzalem nɪ tɪn jonɪ kulɔ amɔ na wó pa-ba tɪn dɪ wɔpɔlo. ³² Wɛ na sɛ, amɔ laan wó wanɪ a ba abam te dɪ wɔpɔlo, yɪ a dɪ ywəəni dɪ abam. ³³ Bɪcari-zuru Tu Baɲa-Wɛ wó ta wɔ abam tee nɪ. Amina.

16

Pooli jɔɔnɪ nɔɔna balɔ maama o na ye tɪn

¹ Amɔ nan lagɪ a brɪ abam dí ko-bu Feebe na yɪ wɔlɔ tɪn mu. Wɔntɔ yɪ kaani wɔlɔ na tɔɲɪ o wɛli Zezi kɔgɔ kulɔ na wɔ Sankrɪ nɪ tɪn mu. ² Abam nan maɲɪ sɪ á jonɔ lanyɪranɪ dí Yuutu wɔm ɲwaanɪ, nɪ kɔ na maɲɪ sɪ Wɛ nɔɔna taa kɪ te tɪn. Á taá wɛl-o dɪ kulɔ maama o na lagɪ abam tee nɪ tɪn, bɛɲwaanɪ o titɪ dɪ zɔni nɔɔna zanzan, kɔ na dwe dɪdɪ dɪ amɔ dɪ.

³ Jɔɔnɪ-na Prisili dɪ Akwila á pa-nɪ. Bantu mu tɔgɪ dɪ amɔ yɪ dí tɔɲɪ dí pa Zezi Krisi. ⁴ Ba ya gɛ fun sɪ ba tɪ amɔ ɲwaanɪ. Amɔ nan kɪ-ba le, kɔ nan dai amɔ yɪranɪ, kɔ yɪ dwi-getiine balɔ maama na tu ba sɛ Zezi tɪn dɪ mu kɪ-ba le.

⁵ Jɔɔnɪ-na Zezi kɔgɔ kulɔ na jeeri ba sɔɲɔ kum nɪ tɪn á pa-nɪ.

Jɔɔnɪ-na amɔ cilon-sono Yipayinetɪ á pa-nɪ, wɔntɔ mu yɪ wɔlɔ na dɛ yigə o sɛ Zezi Krisi Azi tɪnɪ dɪm maama wɔnɪ tɪn.

⁶ Jɔɔnɪ-na Mari wɔlɔ na tiini o tɔɲɪ o pa abam tɪn dɪ.

⁷ Jɔɔnɪ-na amɔ dwi tiine An-dronikusi dɪ Zuniyasɪ. Bantu mu ya tɔgɪ ba wɔ pɪna digə nɪ dɪ amɔ. Ba yɪ balɔ na jigɪ yɪr-ɲum Zezi tɪntɔɲna bam wɔnɪ, yɪ bantu sɛ Zezi Krisi ba loori amɔ.

⁸ Jɔɔnɪ-na Ampiliatusi wɔlɔ na yɪ a cilon-sono dí Yuutu wɔm ɲwaanɪ tɪn á pa-nɪ.

⁹ Jɔɔnɪ-na Yuriben wɔlɔ na tɔgɪ dɪ dɪbam o tɔɲɪ Zezi Krisi titɔɲa tɪn, dɪdaani amɔ cilon-sono Sɪtakisi dɪ.

¹⁰ Jɔɔnɪ-na Apeeli wɔlɔ na brɪ nɪ o yɪ Zezi Krisi tɪntɔɲnɔ cɪga cɪga tɪn á pa-nɪ.

Jɔɔnɪ-na Arisobuli sɔɲɔ tiine bam dɪ.

¹¹ Jɔɔnɪ-na amɔ dwi tu Erodiyɔn á pa-nɪ.

Jɔɔnɪ-na balɔ na yɪ Narisisi sɔɲɔ tiine yɪ ba yɪ dí Yuutu wɔm nɔɔna tɪn á pa-nɪ.

¹² Jɔɔnɪ-na Trifenɪ dɪ Trifɔsɪ, bantu mu yɪ kaana balɔ na tiini ba tɔɲɪ dí Yuutu wɔm titɔɲa yam tɪn.

Jɔɔnɪ-na a ko-bu-sono Pɛersidi, wɔntɔ mu yɪ kaani wɔlɔ dɪ na tiini o tɔɲɪ o pa dí Yuutu wɔm.

¹³ Jɔɔnɪ-na Rufusi wɔlɔ na yɪ dí Yuutu wɔm tɪntɔɲ-ɲum tɪn, dɪ o nu wɔlɔ na kɪ amɔ lanyɪranɪ nɪ o titɪ bu te tɪn.

¹⁴ Jɔɔnɪ-na Asɪnkriti dɪ Filigon dɪ Ermesɪ dɪ Patrobasɪ dɪ Ermasɪ, dɪdaani dí ko-biə balɔ maama na wɔ ba tee nɪ tɪn.

¹⁵ Jɔɔnɪ-na Filologi dɪ Zuli, dɪ Neere dɪ o nakɔ, dɪ Olimpa, dɪdaani Wɛ nɔɔna balɔ maama na wɔ ba tee nɪ tɪn.

¹⁶ Á na jeeri daani, sɪ á taá jɔɔnɪ daani lanyɪranɪ dɪ sono dɪ wɔ-pɔɲo. Zezi kɔgɔ kum na wɔ je sɪlɔ maama nɪ tɪn dɪ jɔɔnɪ abam.

¹⁷ A ko-biə-ba, a nan loori abam sɪ á fɔgɪ á cɪ á titɪ dɪ balɔ na jaani kampwara ba tui nɔɔna titari, yɪ ba paɪ ba tusi Wɛ cwəɲə wɔnɪ tɪn. Bantu mu jigɪ zaasɪm dɪlɔ ba na brɪ abam tɪn ba yáala. Kɔntɔ ɲwaanɪ ja-na á titɪ dɪ ba. ¹⁸ Nɔɔna bam kɔntɔ donɲ ba kɪ dí Yuutu Zezi Krisi na lagɪ kulɔ tɪn, ba tɔgɪ ba titɪ fra na zɔvri wəənu tɪlɔ tɪn mu. Ba yəni ba ɲɔɔnɪ bɪtar-ywe mu, yɪ ba ma ni-sɔɲɪ ba ma ganɪ balɔ na ba va ni tɪn ba pa

ba wɔbɔŋa lɛni. ¹⁹ Nɔɔna maama ye abam na tɔgi Wɛ lanyɪranɪ te tɪn, kɔntɔ mɔ paɪ amɔ tiini a jɪgi wɔpɔlo dɪ abam. Amɔ nan lagɪ sɪ abam taá jɪgi swan mɔ sɪ á taá kɪ kɔlɔ na lana tɪn, sɪ á daari á taá ye á tɪtɪ sɪ lwarɪm yɪ cɔgi abam.

²⁰ Wɛ dɪlɔ na paɪ nɔɔna wɔ-zuru tɪn bá daanɪ Dɪ cɔgi sɔtaanɪdam, yɪ Dɪ laan pa á nɔ-dɪ dɪ á nɛ.

Dí Yuutu Zezi wó pa abam yu-yoŋo.

²¹ Timoti wɔlɔ na tɔgi dɪ amɔ o tɔŋɪ tɪn dɪ jɔɔnɪ abam. Amɔ dwi ti-inə Lukiyusi dɪ Zazɔn dɪ Sosipateɛɛɪ dɪ jɔɔnɪ abam.

²² Amɔ Terɪtiyusi mɔ pɔpɔnɪ Pooli ni-taanɪ dɪntɔ yɪ o pa abam, amɔ dɪ nan jɔɔnɪ abam dí Yuutu wɔm ŋwaanɪ.

²³ Gayusi wɔlɔ amɔ Pooli na zɔɔɪ o sɔŋɔ nɪ yɪ Zezi kɔgɔ kɔm dɪ jeeri da tɪn jɔɔnɪ abam.

Erasɪtɪ wɔlɔ na yɪ tɪv kɔm sɛbu-tɪŋnu tɪn, dɪdaanɪ dí ko-bu Kwatusi dɪ jɔɔnɪ abam.

[²⁴ Dí Yuutu Zezi Krisi wó pa abam maama yu-yoŋo. Amina.]

Pooli na kɪ Wɛ le te o ma guri tɪn

²⁵ Dí kɪ Wɛ le, dɪntɔ dam dɪm mɔ paɪ á fɔgi á zɪgi lanyɪranɪ dɪ á na sɛ Dɪ kwɛr-ywɛŋə kalɔ amɔ na tɔɔlɪ Zezi Krisi ŋwaanɪ tɪn. Kɔntɔ mɔ abam laan tu á lwarɪ Wɛ cɪga kalɔ dɛɛn ya na sɛgi faŋa faŋa tɪn. ²⁶ Lele kɔntɔ Wɛ tɔgi Dɪ nijɔŋnə bam dɛɛn na pɔpɔnɪ wəɛnu tɪlɔ ba tɪŋɪ tɪn ŋwaanɪ mɔ, Dɪ pa Dɪ cɪga kam kɔntɔ ba ka lwarɪ jaja. Wɛ dɪlɔ na jɪgi ŋwɪa sɪ kɔ taa ve maŋa kalɔ na ba ti tɪn laan mɔ pɛ ni, sɪ lɔgɔ baŋa dwi maama na cwɛŋə ba lwarɪ Dɪ cɪga kam, sɪ ba daari ba kɪ ba wɔ-dɪdɔa dɪ Dɪ ba sɛ Dɪ ni. ²⁷ Dɪntɔ yɪranɪ mɔ yɪ swan maama tu, yɪ Dɪ ba jɪgi donɪ. Dɪntɔ mɔ maŋɪ dɪ zulə sɪ kɔ taa ve maŋa kalɔ na ba ti tɪn Zezi Krisi yɪrɪ ŋwaanɪ. Amina.

**Dayigə tɔnɔ kulɔ Pooli
na pɔpɔni o pa
KORĒNTI TIINĒ tɪn
Dayigə tɔnɔ kulɔ
Pooli na pɔpɔni o pa
KorĒnti tiinə tɪn na
bri dɪbam kulɔ tɪn
mɔ tuntu**

Pooli dɛɛn pɔpɔni tɔnɔ kuntu o pa Wɛ nɔɔna balɔ na wɔ KorĒnti ni tɪn mɔ. Pooli titi dɛɛn mɔ puli Wɛ titɔɲa dɔani, yi o zɔ da bɪm dɪ cicoro (Titɔɲa Tɔnɔ 18:11).

KorĒnti ya yi tɔ-kamunu kulɔ na jɪgɪ jɪjɪgɪrɔ zanzan, kɔ na jɪgɪ nab-wæru zɪgɪm je sɪle yi ba kɪ pipiu da tɪn nɲaani. Nɔɔna zanzan dɛɛn wɔra ba na jɪgɪ yəno dɪ cullu dwi təri təri. Ba maa kɪ boorim dɪ lwarim zanzan, kɔ pa kuntu wɔɲo dɪ loɲi Wɛ nɔɔna bam.

Ka maɲa ni Pooli nan daa təri ba tee ni, yi o laan ni ba nɲa ni kampwara dɪ wo-balwaarɔ tɪdonnə mɔ zɔ ba titari. Kɔ ma pa-o liə, yi o laan pɔpɔni twaanɔ o pa-ba. O twaanɔ tɪm wɔni tuntu tile mɔ tɔgɪ ti zɔ Wɛ tɔnɔ kɔm wɔ, sɪ dɪbam dɪ wanɪ dɪ lwarɪ, cam na yi dɪbam, dɪ na wó kɪ te, sɪ dɪ ma kwɛ-dɪ tɪn.

Pooli nan kaani-ba, sɪ ba yagɪ kampwara (pɔɔrim 1-4),

dɪ boorim kikiə (pɔɔrim 5),

sɪ ba daa yi taa ve nɔɔna balɔ na yəri Wɛ tɪn te sɪ bantɔ di ba taani (6:1-11).

O bri-ba ni ba maɲi sɪ ba ma ba yira yam ba tɔɲi ba pa Wɛ mɔ (6:12-20).

O laan ma ləri ba na bwe-o bwiə yalɔ tɪn,

kɔ na yi kadri laɲa ni (pɔɔrim 7),
naa nwana yalɔ ba na mɛ ba
kaani jwənə tɪn laɲa ni (pɔɔrim
8-10),

naa Zezi tɔwɪ gulim wɔdiu laɲa
ni (pɔɔrim 11),

dɪ Wɛ Joro pɛera yam laɲa ni
(pɔɔrim 12-14),

dɪ twa biim wɔɲo (pɔɔrim 15).

Tɔnɔ kɔm tiim ni o nɔɔni sɛbu-lɔ Wɛ-di sɪm na wɔra ba kɪ tɪn wɔɲo, dɪ o titi na lagɪ sɪ o kɪ kulɔ tɪn, yi o laan jɔɔni-ba (pɔɔrim 16).

Tɔnɔ kuntu wɔni Pooli bri ni, Wɛ pɛera yam maama wɔni, sono mɔ yi wɔɲo kulɔ na dwe maama tɪn, sɪ dɪ ma tɔɲi Wɛ titɔɲa yam (pɔɔrim 13).

¹ Amɔ Pooli wɔlɔ Wɛ na kuri dɪ Dɪ titi wɔbɔɲa sɪ a taa yi Zezi Krisi tɪntɔɲɔ tɪn mɔ pɔpɔni tɔnɔ kuntu, yi dɪ ko-bu Sositeni dɪ tɔgɪ o wəli-nɪ.

² Dɪ pɔpɔni sɪ dɪ pa abam balɔ na yi Zezi kɔgɔ kɔm wɔ nɔɔna yi á zɔwɪ KorĒnti ni tɪn mɔ. Abam mɔ yi balɔ Wɛ na kuri sɪ á taá yi Dɪ nɔɔna Zezi Krisi nɲaani tɪn. Dɪ ma li abam sɪ á taá yi Dɪ nɔɔna, kɔ wəli dɪ balɔ na wɔ je maama yi ba zuli Zezi Krisi tɪn. Wɔntɔ mɔ yi bantɔ dɪ dɪbam maama Yuutu.

³ Dɪ Ko Wɛ dɪ dɪ Yuutu Zezi Krisi wó pa abam yazurə dɪ yu-yoɲo.

⁴ Maɲa maama a yəni a kɪ Wɛ le abam nɲaani, dɪ Dɪ na pɛ abam yu-yoɲo Zezi Krisi nɲaani tɪn. ⁵ Abam na nɲi dɪ Zezi tɪn, Wɛ sɪni Dɪ pa abam yu-yoɲo wɔɲo maama wɔni, sɪ á taá ye Dɪ cɪga kam maama, sɪ á kwəri á taá wai á nɔɔni Dɪ taani dɪm. ⁶ Bɛnɲaani, dɪ dɛɛn na tɔɔli Zezi Krisi kwərə kam dɪ abam tɪn, ka tiini ka ja kuri abam tee ni. ⁷ Á nɛ Wɛ pɛera yalɔ maama á na lagɪ tɪn, yi á cəgɪ dɪ Yuutu Zezi Krisi sɪ o joori o ba sɪ dɪ na-o. ⁸ Wɔntɔ mɔ wó pa á taá zɪgɪ kəɲkəɲ sɪ kɔ vu yi tiim maɲa, sɪ á yi taá jɪgɪ wo-lɔɲo de dɪm o na wó joori o ba tɪn ni. ⁹ Wɛ yi cɪga tu, yi dɪntɔ mɔ kuri abam sɪ á taá nɲi dɪ Dɪ Bu Zezi Krisi, o na yi dɪbam Yuutu tɪn.

KorĒnti tiinə ya na pɔɔri daani te tɪn

¹⁰ A ko-biə-ba, a loori abam dɪ Yuutu Zezi Krisi yiri nɲaani sɪ á taá jɪgɪ ni-mɔrɔ, sɪ á yi taá pɔɔri daani. Á nan kwaanɪ-na á kɪ á wɔbɔɲa daani, sɪ á kɪ ni didwi. ¹¹ A tagɪ kuntu, Klowe-ba sɔɲo tiinə na

tagi di amu ba wi á magi kantogo mu daani tun nwaani. ¹² Abam badaara wi, á togi Pooli mu. Abam badonnə maa wi, á togi Apolosi mu. Badonnə maa wi, ba togi Piyeri mu. Babam di maa wi, ba togi Zezi Kisi mu. ¹³ Abam buhi ni Zezi Kisi pɔɔri yira yira mu na? Amu Pooli mu tigi tɔɔn-dagarabana ni abam nwaani na? Ba miisi abam na wɔni amu yiri nwaani mu na? ¹⁴ A ki We le, beɲwaani amu wɔ miisi abam wɔlɔwɔlɔ na wɔni, ku na dai Krisipu di Gayusi yirani. ¹⁵ Kuntu tun, nɔɔn-nɔɔnu bá wani o ta ni a miisi abam na wɔni amu yiri nwaani. ¹⁶ Ah, a guli a ta na miisi Stefanas di o sɔɲɔ tiinə di, ku daari kuntu kwaga ni, wɔlɔ na wɔli da, a daa wɔ guli. ¹⁷ Zezi Kisi tɔɲi-ni si a taa tɔɔli o kwər-ywəɲə kam mu a bri nɔɔna, si o wɔ tɔɲi-ni si a taa miisi nɔɔna na wɔni. A na tɔɔli We kwərə kam te tun, ku dai di lɔɲɔ bana swan mu a maa tɔɔli-ka. A ya na tɔɔli-ka di lɔɲɔ bana swan mu, Zezi tɔɔni dɔm dagara kam bana ni tun ya bá ta jigi kuri ku pai nabiinə.

We swan na garɔ nabiinə swan te tin

¹⁸ Beɲwaani Zezi tɔɔni dɔm dagara kam bana ni tun taani dɔm yi jwərim mu balɔ yigə na tərə di We tun tee ni. Ku nan na yi dɔbam balɔ We na vri lwarim wɔni tun, taani dɔntɔ yi We titi dam mu di dɔbam. ¹⁹ Ku nan maɲi ku pɔpɔni We tɔɔ kum wɔni ku wi:
«Amu Bana-We wɔ cɔgi swan tiinə wɔbɔɲa,
yi a daari a pa yi-pɔri-nyina yi-pɔru kum yáali.»

²⁰ Swan tiinə swan yam daa jigi kuri na? Tɔn-yeenə di nɔɔna balɔ na ye nwaɲa tun yi-pɔru kum jigi kuri na? We nan bri dɔbam ni lɔɲɔ bana swan yam maama yi jwərim mu. ²¹ We swan yam nwaani nabiinə bá wani ba ma ba titi swan ba lwarɔ-DI. We nan li DI wɔbɔɲa si DI tɔgi kwərə kalɔ dí na bri nɔɔna yi ba pai ka yi jwərim tun nwaani

mu, DI ma vri balɔ na se kwərə kam tun DI yagi. ²² Zwifə bam lagi si ba na wo-kinkagila yalɔ na bri We dam tun mu. Greki tiinə maa lagi si ba cɔgi taani dɔlɔ na wɔ bri-ba swan tun. ²³ Ku nan na yi dɔbam, dí tɔɔli Zezi Kisi wɔlɔ na tigi tɔɔn-dagarabana ni tun kwərə mu. Kwərə kam kuntu maa yi tabalɔɔ mu Zwifə bam tee ni, yi ka yi jwərim mu di dwi-ge tiinə bam di. ²⁴ Ku daari dɔbam balɔ We na kuri tun, ku na yi Zwifə bam naa dwi-ge tiinə di, taani dɔm kuntu mu pɛ dí lwarɔ ni Zezi Kisi yi We swan yam di DI dam tu. ²⁵ Wɔɲo kulɔ nɔɔna na pai ku yi jwərim We tee ni tun garɔ nabiinə swan maama, yi kulɔ na bwəmmə DI tee ni tun dana ku dwe nabiinə dam maama.

²⁶ A ko-biə-ba, á buhi á deen na yi te yi We laan ba DI kuri abam tun. Ku dai á zanzan yi deen mu pɔɔri nɔɔni nabiinə na lagi yi-pɔru kulɔ tun. Ku dai á zanzan mu yi didɛera, naa á zanzan mu nuɲi nadunə sam. ²⁷ We nan kuri balɔ nabiinə na pai ba yi jwəru tun mu, si DI ma pa cavura di swan tiinə. DI ma kuri balɔ nabiinə na pai ba yi nabwənə tun, si DI ma pa cavura di dam tiinə. ²⁸ DI ma daari DI kuri balɔ nabiinə na gooni yi ba ba nigi tun, si DI ma pa wənu tɔlɔ nabiinə na pai ti jigi kuri tun ji kafɛ. ²⁹ We kuri nɔɔna bam kuntu dɔɲ mu, si nabiinə yi zaɲi ba wani ba tee ba titi DI yigə ni. ³⁰ We nan mu pɛ abam nwa di Zezi Kisi. Kuntu nwaani mu swan yalɔ Zezi na jɔɲi We tee ni tun laan jigi dɔbam swan. Wɔntɔ mu pai dí jigi ciga We tee ni. O maa pai dí yi We nɔɔna. O ma kwe o titi nwa o ma vri dɔbam lwarim wɔni. ³¹ Kuntu tun, kulɔ na pɔpɔni We tɔɔ kum wɔni tun yi ciga mu, di ku na wi:
«Wɔlɔ na lagi si o ki wɔpolo tun, si o pa ku taa yi dí Yuutu wɔm nwaani.»

2

Pooli na tɔɔli Zezi Kisi kwər-ywəɲə kam te tin

¹ A ko-biə-ba, amu deen na tu abam te tin, a wu ɲooni swan naa yiyiu-ɲwe zanzan di abam, di a na tooli We kwərə kam a bri abam te tin. ² A wu ki a wubɔɲa ni si a bri abam woɲo kudon, ku na dai Zezi Krisi taani dum yirani di o tɔɔni dum dagara kam baɲa ni tin. ³ A na wu abam tee ni maɲa kalu tin, a bwənə, yi fɔɔni di jigi-ni, yi a yira sai. ⁴ A taani dum di a na tooli We kwərə kam te tin, ku dai nabiinə swan mu a ma a tooli-ka si a pa á se. Ku yi We Jorokum dam mu pe abam lwarɪ ni taani dum yi ciga. ⁵ Kuntu tin, á na ki á wu-didwa di Zezi tin, ku yi We dam dum ɲwaanɪ mu, si ku dai nabiinə swan ɲwaanɪ.

Baɲa-We swan na yi te tin

⁶ Dibam nan yəni dí bri balu wubɔɲa na biɲi tin mu swan, ya nan dai nabiinə swan naa lugu baɲa didɛera bam swan. Bantu wó ba ba cɔɲi di ba dam dum maama. ⁷ Dibam na bri swan yalu tin yi We nyim mu. Nabiinə nan yəri ya ni ni, ya na səgi di ba tin ɲwaanɪ. We deen maɲi DI ki DI wubɔɲa ni mu ku loori lugu pulim, si DI swan yam kuntu pa dí wani dí na zulé DI tee ni. ⁸ Lugu baɲa didɛera bam wulwulu nan wu lwarɪ ya kuri. Ba ya na ye, ba ya bá ja We-sonɔ paari tu Zezi ba pa tɔɔn-dagarabaɲa ni ba gu. ⁹ Ku nan ki ni We tɔɔn kum na tagi ku wɪ:

«We fɔɲi DI ki wo-laaru DI tɲi si DI pa balu na so-DI tin.

Nabiinə yi wu ne wənu tum kuntu don,

yi ba zwa wu ni ti ɲwa,
yi ba ba jigi ti wubɔɲa di.»

¹⁰ We nan tagi DI Jorokum ɲwaanɪ mu DI ma pa dí lwarɪ wənu tum kuntu. We Joro kum ye woɲo maama kuri, yi ku ye We wubɔɲa maama di. ¹¹ Wɔɔ mu wó wani nabiinu wubɔɲa o lwarɪ, ku na dai o titi joro? Ku nan yi kuntu mu di We di, ɲoon-ɲoon yəri We wubɔɲa, ku na dai DI titi Joro kum yirani.

¹² Joro kulɔ We na ki dibam bicara

ni tin dai lugu baɲa nyim. Ku nunɲi We te mu, si ku pa dí lwarɪ wo-laaru tilu DI na pe dibam zaani tin.

¹³ Dí na yəni dí bri ɲoonɔ ciga kam yi dí ɲoonɔ taani dilu tin dai nabiinə swan taani. Ku yi We Joro kum mu bri dibam taani dilu na maɲi si dí taá ɲoonɔ tin. Dibam te ciga kalu na yi We Joro nyim tin mu dí bri balu DI Joro kum na wu ba bicara ni tin. ¹⁴ We Joro kum na təri wulu bicari ni tin ba se si o jonɲi ciga kalu We Joro kum na bri tin. Ka yi wo-jwəru mu o tee ni. O bá wani o lwarɪ ka kuri, beɲwaanɪ ku yi We Joro kum mu bri ka kuri ciga ciga. ¹⁵ Wulu maama We Joro kum na wu o bicari ni tin mu wai o ye woɲo maama kuri. ɲoon-ɲoon nan bá wani o na kuntu tu wo-lonɔ o ta.

¹⁶ We tɔɔn kum tagi ku wɪ:

«ɲoon-ɲoon bá wani o lwarɪ dí Yuutu wum wubɔɲa,
ɲoon-ɲoon nan bá wani o bri-o o na wó ki te tin.»

We nan na pe dibam DI Joro kum tin mu pe dibam di jigi Zezi Krisi wubɔɲa yam.

3

We tintɔɲa na tɔɲi ba pa We te tin

¹ A ko-biə-ba, a deen na wu abam tee ni tin, a wari a ɲoonɔ We taani dum di abam ni We Jorokum na wu balu tee ni tin. A deen ɲoonɔ di abam nuneeni á yi balu lugu baɲa wənu fra na jigi-ba tin, yi á ta nyi ni bu-balwa mu te Zezi Krisi cwəɲə kam wuni. ² A deen na bri abam womwaalu tilu tin nyi di a pe abam nayɪla mu si á nyɔ. A deen wu pe abam wɔɲu kulɔ na duunə tin, á deen na wu yi ku dim tin ɲwaanɪ. Di zum di, á daa ta wu yi wɔɲu dim, ³ beɲwaanɪ á ta yi balu lugu baɲa wənu fra na jigi tin mu. Abam jigi wu-gu yi á magi kantɔɲo daani. Kuntu bri ni lugu baɲa wo-yɔɔru fra mu taa jigi abam, yi á ki ni balu ta na yəri We tin mu te. Ku yi vwan mu a fɔɲi na? ⁴ Abam wu

nɔɔna badonnə na tɛ ba wɪ, bam tɔɔ Pooli mu, yɪ badonnə dɪ wɪ, ba tɔɔ Apolɔsɪ mu tɪn, kʊ daɪ balʊ na yəri Wɛ tɪn kikiə mu kuntu na?

⁵ Wɔɔ mu yɪ Apolɔsɪ? Wɔɔ mu yɪ amu Pooli? Dɪbam maama yɪ Wɛ tintɔɔna balʊ abam na de dɪbam jɪna á kɪ á wu-dɪdɪba dɪ Zezi Krisi tɪn mu. Dɪbam maama tɔɔ kʊlʊ dí Yuutu wɔm na pɛ dɪbam sɪ dí tɔɔ tɪn mu. ⁶ Dɪbam nyɪ nɪ vala mu te, amu Pooli mu jəri wənu yɪ Apolɔsɪ yagɪ na. Kʊ daari kʊ yɪ Wɛ mu paɪ tɪ bira. ⁷ Mu kʊ kuri wɔlʊ na jəri dɪ wɔlʊ na yagɪ na da tɪn maama daɪ kʊlʊkʊlʊ. Wɛ yɪranɪ mu watɪ Dɪ paɪ Dɪ taanɪ dɪm kɪ dam nɔɔna bɪcara nɪ. ⁸ Wɔlʊ na jəri dɪ wɔlʊ na yagɪ na tɪn maama yɪ bɪdwɪ mu. Wɛ wó pa ba maama jɔɔɔ ba ŋwɪrʊ kʊ maɔɔ dɪ ba na tɔɔ te tɪn mu. ⁹ Dɪbam maama wəli daanɪ mu dí tɔɔ dí pa Wɛ. Abam nyɪ dɪ Wɛ kara kalʊ dí na tɔɔ ka wɔnɪ tɪn mu.

Abam daa ta nyɪ dɪ digə kalʊ Wɛ na wɔra Dɪ lɔ tɪn mu. ¹⁰ Wɛ na pɛ amu pɛeri dɪlʊ sɪ a ma tɔɔ tɪn, kʊ yɪ sɪ amu cwɪ digə kam kuri mu lanyɪranɪ nɪ lwar-ŋum te. Nɔɔnʊ wɔdɔɔ dɪ maa wɔra o lɔ o daɔɔ da. Wɔlʊ maama nan na lagɪ sɪ o lɔ o daɔɔ da tɪn maɔɔ sɪ o taa ye o na lɔ te tɪn mu. ¹¹ Wɛ maɔɔ Dɪ pa digə kam kuri cwɪ, nɔɔn-nɔɔnʊ daa bá wanɪ o cwɪ ka kuri dɪdɔɔ. Kuri dɪm kuntu mu yɪ Zezi Krisi. ¹² Balʊ nan na lɔ ba daɔɔ da tɪn badaara mai səbu-sɪna naa can-na naa kandwa-ŋona, naa de naa gaarʊ naa kasɔrʊ mu ba maa lɔa. ¹³ Nɔɔnʊ maama na tɔɔ kʊlʊ tɪn nan wó ba kʊ lwarɪ jaja de dɪm Zezi Krisi na wó jooɪ o ba tɪn, mini mu wó bɪrɪ nɔɔnʊ maama titɔɔna na yɪ te. ¹⁴ Balʊ na lɔɔɔ dɪ wo-laarʊ yɪ mini dɪm wɔ wanɪ dɪ di tɪn wó jɔɔɔ ba ŋwɪrʊ. ¹⁵ Kʊ daari, balʊ mini dɪm na wanɪ dɪ di ba lɔɔm dɪm tɪn, ba bá na kʊlʊkʊlʊ Wɛ tee nɪ. Wɛ za wó vrɪ ba titɪ Dɪ yagɪ. Ba nan wó ta nyɪ dɪ mini na di nɔɔnʊ yɪ o wəri te tɪn mu.

¹⁶ Abam yəri nɪ, Wɛ Joro kʊm na

wɔ abam bɪcara nɪ tɪn, á nyɪ dɪ Wɛ titɪ digə mu Dɪ na zɔɔrɪ ka wɔnɪ na? ¹⁷ Wɔlʊ nan na cɔɔɔ Wɛ digə kam tɪn, Wɛ wó cɔɔɔ kuntu tu dɪ mu. Bɛɔwaaɔ Wɛ digə kam yɪ Dɪ titɪ dilaa mu. Abam titɪ nan mu yɪ Dɪ digə kam kuntu.

¹⁸ Nɔɔn-nɔɔnʊ yɪ zaɔɔ o ganɪ o titɪ. Abam wɔlʊ na buɔɔ nɪ o jɔɔ swan nɪ zɪm lɔɔɔ baɔa swan na yɪ te tɪn, kuntu tu maɔɔ sɪ o jooɪ o jɪ joro mu, sɪ o laan wanɪ o na swan cɪga cɪga. ¹⁹ Bɛɔwaaɔ lɔɔɔ baɔa swan yɪ jwərim mu Wɛ yigə nɪ. Kʊ pɔpɔnɪ Wɛ tɔɔ kʊm wɔnɪ kʊ wɪ: «Wɛ vugimi swan tiinə swan Dɪ pa ya jooɪ ya ja-ba.» ²⁰ Kʊ nan daa ta pɔpɔnɪ kʊ wɪ: «Yuutu Baɔa-Wɛ ye nɪ swan tiinə wɔbɔɔna maama yɪ kafe mu.» ²¹ Kuntu ŋwaaɔ, nɔɔn-nɔɔnʊ yɪ zaɔɔ o magɪ o nyɔɔnɪ o ta o wɪ: «Amu tɔɔɔ wɔnɪ mu.» Sɪ wɔɔɔ maama yɪ abam mu te. ²² Kʊ na yɪ amu Pooli dɪ Apolɔsɪ dɪ Pɪyɛrɪ, dɪbam dɪ yɪ abam nɔɔna mu. Kʊ nan na yɪ lɔɔɔ baɔa dɪ ŋwɪa dɪ tɔɔnɪ dɪ zɪm dɪ jwa dɪ, abam mu te tɪ maama. ²³ Zezi Krisi nan mu te abam, yɪ Wɛ dɪ te Zezi Krisi titɪ dɪ.

4

Pooli-ba na tɔɔ Wɛ titɔɔna yam te tɪn

¹ Kuntu tɪn, abam maɔɔ sɪ á taá ye nɪ dɪbam yɪ Zezi Krisi tintɔɔna mu. Wɛ nan kwe Dɪ cɪga kalʊ ya na səgi nabiinə yigə nɪ tɪn Dɪ kɪ dɪbam jɪna nɪ mu, sɪ dí ta-ka dí bɪrɪ nɔɔna. ² Ba nan na kwe wɔɔɔ ba kɪ nɔɔnʊ jɪna nɪ, kʊ maɔɔ sɪ o taa nii kʊ baɔa nɪ dɪ cɪga mu. ³⁻⁴ Kʊ nan na yɪ amu, abam naa nabiinə balʊ maama na di amu taanɪ te dɪ te tɪn, kʊ ba kɪ amu kʊlʊkʊlʊ. Amu bɪcarɪ nɪ a ye nɪ, kʊlʊkʊlʊ tərə a na kɪ a cɔɔɔ. Nan dɪ kuntu dɪ, a bá wanɪ a pa a titɪ bura, a na bá wanɪ a di a titɪ taanɪ tɪn ŋwaaɔ. Wɔlʊ yɪranɪ na wó wanɪ o di amu taanɪ tɪn mu yɪ dí Yuutu wɔm. ⁵ Kuntu ŋwaaɔ, nɔɔn-nɔɔnʊ yɪ zaɔɔ o wuuri o di o dɔɔ taanɪ, kʊ loori maɔa kalʊ Wɛ na lɪ tɪn, sɪ dí

Yuutu wɔm na tuə, oó ja pooni o ba o pa woŋo kulɔ maama na səgi lim wɔni tɔn taa nai jaja. Wɔntu wó pa nɔɔna wɔbɔŋa yalɔ na səgi tɔn lwarɔ jaja. Maŋa kam kɔntu ni mu Wɛ wó pa nɔɔnɔ maama na zulə yalɔ na maŋi did-o tɔn.

⁶ A ko-biə-ba, ku yi abam ŋwaani mu a kwe a titi didaani Apolosi a ma maŋi a bri abam, si á wani á nii dɔbam, á ma lwarɔ á na wó taá ki te tɔn, si á yi zaŋi á gaali kulɔ na pɔpɔni Wɛ tɔnɔ kum wɔni tɔn, si abam didɔba didɔba yi zaŋi o ki kamunni o zuli nɔɔnɔ wɔdɔŋ o daari o gooni o dɔŋ. ⁷ Wɔɔ mu wi, nmu dwe n dɔŋ? Bɛɛ mu n jiga yi n wɔ joŋi-ku Wɛ tee ni? Nmu nan na joŋi-ku Wɛ tee ni mu tɔn, bɛɛ mu kia yi n magi n nyɔɔni ku baŋa ni, ni nmu titi mu mɛ n dam di n swan n ma n na-ku te?

⁸ Abam bɔŋi ni á maŋi á jigi kulɔ maama á na lagi tɔn, á kwəri á yi nadunə, yi á ta bɔŋi ni abam di paari á daari dɔbam. Ku ya lana si á suni á di paari, si dɔbam di taá tɔgi dí di paari di abam. ⁹ Amu na bɔŋi te tɔn, ku nyi di Wɛ pɛ dɔbam balɔ na yi Di tuntɔŋna tɔn ji kwaga tiinə mu nɔɔna bam maama wɔni, nɔnɛni balɔ ba na di ba taani ba lagi ba gɔ-ba te tɔn. Dɔbam nyi di nɔn-mwaanɔ mu lɔgɔ kum nɔɔna bam di malesidi yibiyə ni. ¹⁰ Dɔbam jigi jwəuru mu Zezi Krisi ŋwaani, abam nan pa á yi swan tiinə mu Zezi Krisi tɔgim dim wɔni. Dɔbam yi nabwənə mu, abam maa pai á yi didɛera. Nɔɔna zuli abam, yi ba daari ba gooni dɔbam. ¹¹ Di zim maama di, kana di na-nyɔm jigi dɔbam, yi gwaaru muri dɔbam. Nɔɔna maa bɛɛsi dɔbam, yi dí ba jigi cirigim jəgə. ¹² Dɔbam mai dí titi jia mu dí tiini dí tɔŋa, si dí ma wani dí na dí ni wɔdiu. Nɔɔna na twi dɔbam, dí ta yəni dí loori Wɛ mu si Di ki-ba lanyiranɔ. Nɔɔna na bɛɛsi dɔbam, dí ta yəni dí sɛ bɛɛsa yam mu. ¹³ Nɔɔna na ŋɔɔni wo-lwaanɔ ba pa dɔbam, dí yəni dí joori dí ləri-

ba lanyiranɔ mu. Dɔbam nyi di lɔgɔ baŋa weeru mu. Di zim maama, dí nyi di wo-yɔɔru mu nɔɔnɔ maama tee ni.

¹⁴ A na pɔpɔni tɔnɔ kɔntu tɔn, a pɔpɔni si a ma kwe abam mu, á na yi amu bu-sonnu tɔn ŋwaani, si ku dai ni a lagi si a ki abam cavura mu.

¹⁵ Abam ya na maŋi á jigi karanyina tiinə mɔrr-fugə mu ba na bri abam Zezi Krisi cwəŋə kam wɔni, á ko yi didɔba yiranɔ mu. Amu yi á ko, di a na bri abam Wɛ kwər-ywəŋə kam yi á na ŋwi-dɔŋa Zezi Krisi ŋwaani tɔn. ¹⁶ Mu ku kuri a loori abam si á taá lwəni amu na ki te tɔn. ¹⁷ Kɔntu ŋwaani mu a tɔŋi Timoti á tee ni. Wɔntu mu yi a bu-sono Wɛ cwəŋə kam wɔni, yi o tɔgi dí Yuutu Zezi di ciga. Wɔntu wó guli abam amu ŋwia kam na yi te Zezi Krisi cwəŋə kam wɔni, si ku maŋi ni amu na yəni a bri Zezi kɔgɔ kum je maama ni te tɔn.

¹⁸ Abam badaara pai á titi kamunni mu, bɛŋwaani á daa ba bɔŋi ni amu wó joori a ba abam te. ¹⁹ Wɛ nan na sɛ, aá ba abam te lele. A na tuə, a laan wó wani a lwarɔ kamun-nyina bam kɔntu na jigi dam dilɔ ba ma ki tɔn, yi ku daa dai ba ni-ŋwaŋa yiranɔ má. ²⁰ Bɛŋwaani Wɛ paari dim pai dɔbam dam mu, si dí wani dí ma ki kulɔ na maŋi tɔn, si ku dai ni-ŋwaŋa yiranɔ má. ²¹ Abam lagi si a ba abam te a vani á zwɛ mu naa á lagi si a bri abam sono di wɔ-bono mu?

5

Korenti tiinə bam wɔ nɔɔnɔ didɔba na ki wo-balɔɔ te tɔn

¹ Amu nan ni abam labaa ni nɔɔnɔ didɔba mu kari o boorə. Ba wi, abam wɔni baaru didɔba mu tigi di o ko kaani. Balɔ na ba tɔgi Wɛ cwəŋə tɔn di maŋi ba ba sɛ ba ki wo-zɔɔna yantu dɔŋ. ² O na ki kɔntu tɔn, bɛɛ mu yi á taá pai á titi kamunni? Ku ya maŋi si á pa á wuru cɔgi ku ŋwaani, si á daari á li nɔɔnɔ wɔlɔ na ki kəm dim kɔntu dɔŋ tɔn á wɔni. ³ Amu titi mu təri

abam tee ni, si a wubunya maama wuru di abam. Kuntu, a manji a van baaru wum kuntu bura o cogum dim njwaani, ni a wu abam tee ni mu te. ⁴⁻⁵ Kuntu njwaani a lagi a ta si, á na jeeri daani, amu wubunya wuru di abam ni a wu á titari mu te, si á ma dí Yuutu Zezi dam dim á ma kwe nɔɔnu wuntu á ki sutaa ni jija ni, si dintu wani di cogi o yira di wozona fra yalu na jig-o tin. Á na ki kuntu, o joro kum laan wu wani ku na vrim dí Yuutu Zezi tum de dim ni.

⁶ Abam na ki kamunni te tin, ku wu manji. Á ye ni dabili finfin na wu dipe muni dilu ba na viiri tin wuni, ku laan wu pa di maama fulu mu. ⁷ Kuntu njwaani, li-na kem-lonjo kum kuntu ku na nyi ni dabili-doori te tin á wuni, si ku yi lonji á maama. Kuntu á laan wu taá yi ninɛni dipe muni dilu ba na wu ki dabili di wuni tin. Á nan manji á yi non-nuna mu We yigə ni, Baŋa-We Pəlbə Zezi Kri si na kwe o titi o ma kaani We si Di yagi á lwarim mu Di ma ce abam tin njwaani. ⁸ Pa-na dí di candio ni ku na manji te tin, si dí li lwarim didaani titon-balwaaru tilu maama na nyi ni dabili-doori te tin dí wuni, si dí daari dí taá jig wu-ponjo di ciga, ni dipe dilu ba na jig dabili di wuni te tin.

⁹ Amu deen na de yigə a pupuni tonɔ kulɔ a pa abam tin, a tagi di abam si á yi taá togɔ didaani balu na kari ba boori tin. ¹⁰ Amu na kaani abam kuntu tin, ku dai ni balu na yəri We yi ba boori tin, naa ba yi wo-swən-nyina naa njwina naa jwə-kaana tin taani mu a tea. Abam bá wani á pwe á titi di nɔɔna bam kuntu ku na dai ni á yagi lugu baŋa. ¹¹ Amu nan na pupuni kulɔ tin kuri mu yi si á yi taá togɔ di wulu maama na bri ni o yi á ko-bu We cwəŋə wuni yi o boorə, naa o yi wo-swən-nyim naa jwə-kaanu naa non-twunu naa sa-nyoru, naa o yi njwunu tin. Wulu na yi kuntu don tin, si á pwe á titi did-o, si á bri á yi

di wudiu did-o di.

¹²⁻¹³ Ku na yi balu na dai dí ko-biə We cwəŋə wuni tin, ku dai amu wu di bantu taani. Ku yi We mu wu di ba taani. Abam nan manji si á di balu na wu á kogɔ kum wuni tin taani. Kuntu njwaani ku pupuni We tonɔ kum wuni ku wi: «Zəli-na non-baloro kum á wuni.»

6

We nɔɔna wu manji si ba sanji da balu na yəri We tin tee ni

¹ Abam wulu na jigɔ taani di o don yi á yi ko-biə daani Zezi njwaani tin, ku wu manji si n ja-o n vu sarɔya-dirə balu na yəri We tin te, si ba di abam taani dim. Kuu ta yi cavura mu ku pa-m, be njwaani ku ya manji si We nɔɔna bam mu di á taani dim. ² Abam yəri ni We nɔɔna bam mu wu ba ba di nabiinə maama taani na? Kuntu njwaani, be mu kia yi á titi wari á kwe wo-balwa balu na wu á titari ni tin? ³ Abam yəri ni dibam mu wu di malesisim taani na? Ku nan na yi kuntu, di bá wani zim lugu kuntu taani dí di na? ⁴ Abam nan na jigɔ taani dintu don á titari ni, á wu manji si á ja á vu balu na togɔ ba təri Zezi nɔɔna bam wuni tin te. ⁵ A tagi kuntu si cavura mu ja abam. Kuntu, swan tu di didwa təri abam wuni si o wani o fogɔ abam balu na yi ko-biə Zezi njwaani tin daani na? ⁶ Abam na ki te tin wu manji, abam na yəri á sanji daani sarɔya-dirə balu na yəri We tin tee ni yi ba di á taani tin njwaani.

⁷ Abam na sanji daani tin, ku manji ku bri ni á tusi mu. N ko-bu na ki-m lwarim, naa o na njogɔ-m, ku ya lana si n yagi n ma n ce-o mu. ⁸ Abam nan ba ki kuntu, abam titi joori á ki balu na yi á ko-biə We cwəŋə wuni tin wo-lwaanu mu, yi á kwəri á njoni-ba. ⁹ Abam yəri ni balu na ba togɔ ciga tin bá na jəŋə je We paari dim wuni na? Yi zanina á ganu á titi. Balu na boori tin, naa jwə-kaana naa ka-lagina, naa baara balu na tigi di ba donnə ba

maa jiri kaana tɪn, ¹⁰ naa ɲwɪna naa wo-swən-nyɪna, naa sa-nyɔra naa nɔn-twɪna naa vɪnvɪrna bá na jəŋə je Wɛ paari dɪm wɔni. ¹¹ Abam badaara dɛɛn yɪ kɔntɔ doŋ mɔ. Wɛ nan yagɪ á lwarɪm DI ma cɛ abam. DI ma pa á ji DI nɔɔna yɪ á jɪgɪ cɪga DI tee nɪ. Wɛ dɛ dí Yuutu Zezi dɪ DI Jorokɔm dam ɲwaani mɔ DI kɪ kɔntɔ DI pa abam.

Dí maŋɪ sɪ dí kwe dí yɪra yam dí maa tɔŋɪ dí pa Wɛ mɔ

¹² Abam badaara tɛ á wɪ, á jɪgɪ ni sɪ á kɪ kulɔ maama á na lagɪ tɪn. Amɔ nan lagɪ a ta abam nɪ, kɔ daɪ wɔŋɔ maama mɔ jɪgɪ zənə kɔ pa abam. Amɔ dɪ jɪgɪ ni sɪ a kɪ kulɔ maama a na lagɪ tɪn, a nan bá se sɪ a pa a ji kulɔkulɔ gambaa. ¹³ Abam yəni á tɛ á wɪ, Wɛ kɪ wɔdiu kana ɲwaani mɔ, yɪ DI kɪ kana dɪ wɔdiu ɲwaani. Maŋa nan wó ba, yɪ Wɛ cɔgɪ wɔdiu dɪ kana maama. Wɛ nan wɔ kɪ dɪbam yɪra yam sɪ dí ta maa kɪ boorim. Wɛ mɔɔni dí yɪra yam sɪ dí Yuutu Zezi mɔ taa te-ya, sɪ dí ta maa tɔŋɪ dí pa-o. ¹⁴ Wɛ mɔ bi dí Yuutu Zezi DI pa-o o yagɪ tɔɔni. Maŋa nan wó ba, yɪ DI ma DI dam dɪm DI bi dɪbam dɪ DI pa dí yagɪ tɔɔni.

¹⁵ Abam yəri nɪ á yɪra yam yɪ Zezi Krisi yɪra yam daa dɪdɔa mɔ na? Abam yɪra yam dɪ Zezi yɪra yam na yɪ bɪdɔwɪ tɪn, á yɪ zaŋɪ á kwe-ya á ma pəni dɪ ka-tɔla, sɪ yaá ji yɪra dɪdɔa dɪdaani ka-tɔla kam yɪra yam. Á brɪ á yɪ zaŋɪ á kɪ kɔntɔ. ¹⁶ Bɛɲwaani, wɔlɔ na pəni dɪ ka-tɔla tɪn, o dɪ ka-tɔla kam maama laan jɪgɪ yɪra dɪdɔa mɔ. Á yəri kɔntɔ na? Wɛ tɔnɔ kɔm tagɪ kɔ wɪ: «Baaru dɪ kaani wó wəli daani sɪ ba ji nɔɔnɔ dɪdɔa mɔ.» ¹⁷ Wɔlɔ nan na ɲwɪ dɪ dí Yuutu Zezi tɪn, o joro dɪ Zezi Joro maama yɪ wɔŋɔ dɪdɔa mɔ.

¹⁸ Á nan yagɪ boorim kəm dwi maama. Kəm-balwaarɔ tɪlɔ maama nɔɔnɔ na wó kɪ tɪn, o bá kɪ o yagɪ o yɪra wɔni. Nɔɔnɔ nan na boori, kɔntɔ yɪ kəm-balɔrɔ kulɔ o na kɪ o

yagɪ o yɪra wɔni tɪn mɔ. ¹⁹ Abam yəri nɪ á yɪra yam nyɪ dɪ Wɛ tɪtɪ digə mɔ DI Jorokɔm na zɔɔrɪ ka wɔni na? Wɛ kɪ DI Joro kɔm á bɪcara nɪ mɔ. Kɔntɔ ɲwaani kɔ daa daɪ abam tɪtɪ mɔ te á yɪra yam. ²⁰ Á yɪ Wɛ nɔɔna mɔ. DI yəgɪ abam dɪ yəlo kulɔ na cana tɪn mɔ. Kɔntɔ ɲwaani, kwe-na á yɪra yam á maa tɔŋɪ sɪ kɔ pa Wɛ na zulə.

7

Pooli na brɪ Korinti tiinə kadiri wɔŋɔ te tɪn

¹ A lagɪ a ləri á na pɔpɔni á bwe amɔ taana yalɔ tɪn mɔ a pa abam.

Kɔ ya lana dɪ baaru na wɔ dɪ kaani. ² Kɔ nan ba lana sɪ baara dɪ kaana taa lagɪ daani yɔɔ yɔɔ. Kɔntɔ ɲwaani, kɔ maŋɪ sɪ baaru maama taa jɪgɪ o tɪtɪ kaani, sɪ kaani maama dɪ taa jɪgɪ o tɪtɪ barɔ. ³ Baaru yɪ zaŋɪ o vɪn sɪ o taa wɔra dɪ o kaani. Kaani dɪ nan yɪ zaŋɪ o vɪn sɪ o taa wɔra dɪ o barɔ. ⁴ Bɛɲwaani kaani ba te o tɪtɪ yɪra, kɔ yɪ o barɔ mɔ te-ya. Barɔ dɪ nan ba te o tɪtɪ yɪra, kɔ yɪ o kaani dɪ mɔ te-ya. ⁵ Yɪ zaŋɪ-na á vɪn sɪ á taá wɔra daani, kɔ na daɪ nɪ á maama mɔ se sɪ á lɪ pwələ á yagɪ da-pwəgə maŋa fɪnfɪn, sɪ á wani á nywani á yigə á loori Wɛ, sɪ kɔ taa ve maŋa kalɔ á na lagɪ tɪn. Kɔntɔ kwaga nɪ, sɪ á joori á taá wɔra daani. Kɔ na daɪ kɔntɔ, sɔtaani wó sɔgɪ abam dɪ pa á tusi dɪ á na warɪ á tɪtɪ á ja tɪn ɲwaani.

⁶ Amɔ na pɔpɔni kɔntɔ tɪn, a tagɪ sɪ kɔ wəli abam mɔ, sɪ kɔ daɪ nɪ a lagɪ a fɪn abam. ⁷ Amɔ ya wó ta lagɪ sɪ nɔɔnɔ maama taa yɪ nɪ amɔ na yɪ badəm te tɪn. Wɛ-peera nan yɪ təri təri mɔ yɪ DI pa nɔɔnɔ maama o nyɪm.

⁸ Kɔ daari abam balɔ na yɪ badənə dɪ kadənə tɪn, a lagɪ a ta dɪ abam nɪ kɔ lana sɪ á taá yɪ á yɪrani kɔntɔ, nɪ amɔ na yɪ te tɪn. ⁹ Á nan na warɪ á tɪtɪ á ja, kɔ maŋɪ sɪ á dɪ kaana naa á zɔ banna mɔ. Kɔntɔ garɪ á na paɪ ka-laga fra tiini ya jɪgɪ abam. ¹⁰⁻¹¹ Kɔ daari kɔ na yɪ banna dɪ ba kaana, kɔ

yí fifiɓn mu sɪ kaani yí yagɪ o baru, naa baru dɪ yí vɪn o kaani. Kuntu dai amu titi ni, ku yí dí Yuutu Zezi mu pe culu kuntu. Kaani nan na maɲi o yagɪ o baru, o maɲi sɪ o taa wura o yirani mu, naa o joori o vu o baru wum te mu sɪ ba fɔgi daani, o daa wu maɲi sɪ o zu baru wɔɗɔɲ.

¹² Ku daari, baaru wulu na togi Zezi tin na jigi kaani, yí kaani wum na ba togi Zezi yí o se sɪ ba taa zuuri daani, kuntu tu yí zaɲi o vɪn o kaani wum. Ku yí amu mu pe ni dɪm kuntu sɪ ku dai dí Yuutu Zezi. ¹³ Kaani wulu dɪ nan na togi Zezi yí o baru na ba togi Zezi, yí o baru wum na se sɪ ba taa zuuri daani, sɪ o yí zaɲi o yagɪ o baru wum. ¹⁴ Baru wulu na wu kɪ o wu-dɪɗɗa dɪ Zezi tin batwari dɪ We, o kaani wum na kɪ o wu-dɪɗɗa dɪ Zezi tin ɲwaani. Kaani wulu dɪ na wu kɪ o wu-dɪɗɗa dɪ Zezi tin batwari dɪ We, o baru wum na kɪ o wu-dɪɗɗa dɪ Zezi tin ɲwaani. Ku ya na dai kuntu, ba biə wó ta yí nɪ balu na yəri We tin biə, yí ba laan yagɪ ba batwari dɪ We. ¹⁵ Wulu nan na ba togi Zezi tin na buɲi sɪ o viiri, ku na yí kaani wum naa baru wum dɪ, sɪ á yag-o sɪ o viiri. Wulu na daari yí o togi Zezi tin laan wó ta te o titi. We na bəɲi dɪbam sɪ dí taá togi-DI tin, ku yí sɪ dí taá zuuri daani dɪ ywəəni mu. ¹⁶ Kaani, nmu na togi Zezi tin, nɪ kɪ ta mu n lwarɪ nɪ nɪ wani n pa n baru wum se Zezi naa n bá wani n pa o se? Baru, nmu dɪ wó kɪ ta mu n lwarɪ nɪ nɪ wani n pa n kaani wum se Zezi naa n bá wani n pa o se?

¹⁷ Abam deen na yí te yí We bəɲi abam sɪ á taá togi-DI tin, á ta taá yí kuntu, sɪ ku maɲi dɪ dí Yuutu wum na pe abam ɲwɪa kalu tin. Mu kulɔ a na bri Zezi kɔgɔ kum jəgə maama nɪ tin. ¹⁸ We na bəɲi abam tin, abam wulu deen na maɲi o go nɪ Zwifə bam cullu tum na bri te tin, kuntu tu daa yí ta səgi o titi o na goni tin ɲwaani. Ku daari, wulu deen nan na maɲi o wu goni tin, o daa yí ta kwaani sɪ o go. ¹⁹ N na gonə naa n zɪ wu goni dɪ, ku dai kulukulu.

Wono kulɔ na jigi kuri tin mu yí sɪ nɔɔnu maama kwaani o se We niə yam lanyirani.

²⁰ Nɔɔnu maama deen na yí te yí We bəɲ-o tin, ku maɲi sɪ o ta taa yí kuntu mu. ²¹ N deen na yí gambaa mu yí We bəɲi-m sɪ n ta n togi-DI, yí ta n kɪ liə ku ɲwaani. N nan na ne cwəɲə sɪ n ta n te n titi, sɪ n se sɪ ku ji kuntu. ²² Wulu maama deen na yí nɔɔnu gambaa yí We bəɲ-o sɪ o taa togi dí Yuutu Zezi tin, kuntu tu daa dai sutaanigambaa, dí Yuutu wum na vri-o tin ɲwaani. Wulu dɪ deen na te o titi yí We bəɲ-o sɪ o taa togi-DI tin, kuntu tu laan se Zezi Krisi ni, nɪ o yí o gambaa mu te. ²³ Á yí We nɔɔna mu. DI yəgi abam dɪ yəlo kulɔ na cana tin mu. Kuntu ɲwaani, yí zaɲi á se sɪ á ji nɔɔn-nɔɔnu gambaa.

²⁴ Kuntu ɲwaani, a ko-biə-ba, abam maama deen na yí te yí We bəɲi abam sɪ á taá togi-DI tin, á ta taá yí kuntu DI yigə nɪ.

²⁵ Ku daari, a laan lagɪ a ɲɔɔni balu na wu zu banna dɪ balu na wu dɪ kaana tin wono mu. Ku dai dí Yuutu Zezi mu pe-nɪ ni duntu, ku yí amu titi na buɲi te tin mu, yí á wó taá jigi amu cɪga, dí Yuutu wum na wura dɪ amu tin ɲwaani. ²⁶ Amu buɲi nɪ, yaara yalu na wu dɪbam baɲa nɪ lele kuntu tin, ku ta lamma sɪ nɔɔnu yí zaɲi o di kaani. ²⁷ Kuntu tin, wulu na maɲi o jigi kaani, o daa yí zaɲi o yag-o. Wulu nan na ba jigi kaani, o daa yí zaɲi o taa kwaani sɪ o di kaani. ²⁸ Ku dai nɪ, n na di kaani, n ga n kɪ wo-lɔɲɔ. Ku nan dai nɪ, buko na zu baru, o kɪ wo-lɔɲɔ. Banna dɪ ba kaana nan bá lu lugu baɲa yaara yam wɔni. Kuntu mu a ba lagɪ sɪ abam dɪ togi á na yaara yam kuntu doɲ.

²⁹ A ko-biə-ba, wono kulɔ na pe a ta kuntu tin mu yí sɪ maɲa kam daa mu ba tiini ka daga, sɪ dí maa tɔɲi We titɔɲa yam. Ku na zɪgi lele kuntu sɪ ku ta maa ve tin, ku maɲi sɪ balu na jigi kaana tin taa tɔɲi We titɔɲa yam nɪ ba wu dɪ kaana mu te.

³⁰ Kɔ maŋi si balɔ wɔrɔ na cɔgi tɪn taa tɔŋi Wɛ titɔŋa yam ni ba wɔrɔ wɔ cɔgi mu te, si balɔ wɔrɔ na poli tɪn taa tɔŋi Wɛ titɔŋa yam ni ba wɔrɔ wɔ poli mu te, si balɔ na yɛgi wɛɛnu tɪn taa tɔŋi Wɛ titɔŋa yam ni ba ba te wɛɛnu tɪm kɔntɔ mu te. ³¹ Kɔ daari si balɔ na tɔŋi lɔgɔ baŋa titɔŋa tɪn taa tɔŋi Wɛ titɔŋa yam ni ba ba jigi lɔgɔ baŋa titɔŋa mu te. Bɛŋwaani lɔgɔ kɔm lagi kɔ ti mu di kɔ wɛɛnu tɪm maama.

³² Amɔ ba lagi si kulɔkulɔ liɛ taa jigi abam. Wɔlɔ na ba jigi kaani tɪn yɛni o kwe o wɔbɔŋa maama o pa di Yuutu Zezi titɔŋa yam yɪrani mɔ ŋwaani mu, yi o kwaani si o taa tɔŋi o poli o wɔ. ³³ Wɔlɔ nan na jigi kaani tɪn yɛni o kwe o wɔbɔŋa o ki lɔgɔ baŋa wɛɛnu wɔni mu, yi o kwaani si o taa tɔŋi o poli o kaani wɔ. ³⁴ Kɔ ma bri ni o wɔbɔŋa yam cɛ kuni bile mu. Kɔ yi bidwi mu di bukɔ naa kaani wɔlɔ na ba jigi barɔ tɪn di. Wɔntɔ kwe o wɔbɔŋa maama mu o pa di Yuutu Zezi titɔŋa yam ŋwaani, o na lagi si o yɪra di o joro maama taa yi Wɛ nyim tɪn ŋwaani. Kɔ daari kaani wɔlɔ na jigi barɔ tɪn kwe o wɔbɔŋa o ki lɔgɔ baŋa wɛɛnu wɔni mu, yi o kwaani si o taa tɔŋi o poli o barɔ wɔ.

³⁵ Amɔ nan tɛ bitari sɪntɔ si kɔ wɛli abam mu. Kɔ dai ni a lagi si a fin abam. A nan lagi si a pa á taá tɔgi cwɛ-laa mu lanyɪrani, si á nywani á yigɛ á taá tɔŋi á pa di Yuutu Zezi, si á yi taá jigi wɔbɔŋa yale yale.

³⁶ Kɔ daari nɔɔnɔ wɔlɔ na bɔŋi ni o wɔ ki o katɔgɔ lanyɪrani o na wɔ di-o tɪn ŋwaani, yi o fra na tiini ya zɔ o katɔgɔ kɔm kɔ pa o daa wari o titi o ja, kɔ maŋi si o di-o mu ni o na bɔŋi te tɪn. O na ki kɔntɔ, o wɔ ki wo-lɔŋɔ. ³⁷ Nɔɔnɔ wɔlɔ nan na li wɔbɔŋa si o yi di o katɔgɔ kɔm yi o wai o titi o jaana, si o daa yi di kaani tɪn, o ki lanyɪrani mu. ³⁸ Kɔntɔ tɪn, wɔlɔ na di kaani tɪn ki lanyɪrani. Wɔlɔ nan na wɔ di kaani tɪn mu tiini o ki lanyɪrani o dwɛni.

³⁹ Kaani na jigi barɔ, yi o barɔ wɔm ta na ŋwi, o ba jigi cwɛŋɛ si o yag-o. O barɔ wɔm nan na tɪga, o laan jigi cwɛŋɛ si o zɔ o na lagi wɔlɔ tɪn. O nan maŋi si o zɔ wɔlɔ di na se di Yuutu Zezi tɪn mu. ⁴⁰ Amɔ nan bɔŋi ni o na je o yɪrani, oó ta jigi wɔpolo zanzan kɔ dwe o daa na zɔ barɔ. Wɛ Jorokɔm di wɔ amɔ tee ni, yi a bɔŋi ni kɔntɔ mu pɛ-ni wɔbɔŋa yam kɔntɔ.

8

Pooli na ŋɔɔni jwɛnɛ nwana woŋo te tɪn

¹ A laan lagi a ŋɔɔni jwɛnɛ nwana taani mu di abam.

Kɔ yi cɪga, di maama jigi yɛno, ni abam na tɛ te tɪn. Nan taá yena ni, nɔɔnɔ na jigi yɛno, kɔ pa-o kamunni mu. Nɔɔnɔ nan na jigi sono, kɔ jigi zɛnɛ kɔ pai o ve yigɛ mu. ² Nɔɔnɔ wɔlɔ na bɔŋi ni o jigi yɛno, kɔ bri ni o ta yɛri kulɔ na maŋi si o taa ye tɪn mu. ³ Wɔlɔ nan na soe Wɛ tɪn, Wɛ ye kɔntɔ tu.

⁴ Kɔ na yi jwɛnɛ nwana yam dim taani, di ye ni jwɛnɛ ba ŋwi, Baŋa-Wɛ didɔa yɪrani mu wɔra. ⁵ Balɔ na ba tɔgi Wɛ tɪn jigi wɛɛnu tidonnɛ mu ba maa bɛ ba wa. Wɛɛnu dwi zanzan mu nɔɔna bɛ-ti ni ba wa di ba yuu tiinɛ, kɔ na yi tɪga baŋa wɛɛnu di weyuu wɛɛnu. ⁶ Kɔ nan na yi dɪbam, di ye ni Wɛ didɔa yɪrani mu wɔra. Dɪntɔ mu yi dɪbam Kɔ wɔlɔ na ki woŋo maama, yi dɪntɔ ŋwaani mu di ŋwi. Di ta ye ni, dɪbam Yuutu yi didɔa mu, wɔntɔ mu yi Zezi Krisi wɔlɔ Wɛ na tagi o ŋwaani Di ki woŋo maama tɪn, yi wɔntɔ mu pai dɪbam ŋwi.

⁷ Kɔ nan dai nɔɔnɔ maama mu ye ni jwɛnɛ ba jigi dam. Nɔɔna badaara deen ŋwi di jwɛnɛ kaanɪm mu, yi ba laan ba ba sɛ Wɛ. Kɔntɔ ŋwaani ba kwari fɔnti yi ba bɔŋi ni, ba na di jwɛni wɔdiu, kɔtɔ ta nyi nɪnɛɛni ba joori ba sɛ jwɛnɛ kaanɪm mu. Ba wɔbɔŋa ta na wɔ bɪgi Wɛ cwɛŋɛ wɔni tɪn, ba bɔŋi ni ba ki ba cɔgi mu. ⁸ Wɔdiu dim nan bá

wanu ku pa dí twe We. Dí na culi wuđiuru naa dí zı ba culə dı, ku ba zəni dıbam dı kuləkulə naa dí ga kuləkulə We yigə nı ku ɲwaanı. ⁹ Ku daarı abam balu na ye nı á jıgı nı sı á di kulə maama á na lagı tın, á nan cu-na á tıti sı á yı pa balu wubɔɲa na wu bıgı We cwəɲə kam wɔni tın tusi. ¹⁰ Nmu wulu na paı n jıgı yəno tın na ve n zu jwəni digə n tɔgı n dı dı wuđiu kum, yı n ko-bu wulu wubɔɲa na wu bıgı We cwəɲə wɔni tın na nɛ-m, kuntu wú wani ku gan-o sı o dı vu o tɔgı o di. ¹¹ Kuntu, o na de o di jwəni wuđiu kum, ku brı nı nmu mu me n yəno kum n ma n cɔgı n ko-bu wulu wubɔɲa ta na wu bıgı We cwəɲə wɔni yı Zezi Krisi ya tı o dı ɲwaanı tın. ¹² Nmu na kı kəm-balɔɔ kum kuntu doɲ n yagı n ko-bu yuu nı, yı n cɔgı o wubɔɲa o ta na wu bıgı We cwəɲə kam wɔni tın, ku brı nı n kı dı Zezi Krisi mu te. ¹³ Kuntu, wuđiu dim na lagı ku pa a ko-bu tusi We cwəɲə nı, a daa bá fɔgı a di wuđiu kum kuntu, a na ba lagı sı a pa a ko-bu tusi We cwəɲə kam wɔni tın ɲwaanı.

9

We tintɔɲu na jıgı ni sı o kı te tın

¹ Amu ba jıgı cwəɲə sı a kı a na lagı kulə tın na? Amu dai Zezi Krisi tintɔɲu na? Abam buɲı nı a wu nɛ dí Yuutu Zezi Krisi mu na? Abam mu yı titɔɲa yalu a na tɔɲı a pa dí Yuutu Zezi tın, á na de amu jıɲa á na vrım tın ɲwaanı. ² Nɔɔna badaara na maɲı ba ba buɲı nı amu yı Zezi Krisi tintɔɲu cıga cıga, abam bá wani á vın nı amu dai Zezi Krisi tintɔɲu. Abam na ɲwi dıdaanı dí Yuutu Zezi te tın mu brı nı amu sıni a yı o tintɔɲu mu.

³ Nɔɔna na lwe amu, a na wú ləri-ba te tın mu tıtu: ⁴ Abam buɲı nı, dıbam balu na yı We tintɔɲa tın ya ba jıgı cwəɲə sı dí jɔɲı dí ni-wuđiu dí titɔɲa yam ɲwaanı mu na? ⁵ Dıbam ya ba jıgı cwəɲə sı dí di kaana balu na se Zezi tın, sı dí

taá tɔgı daanı dí beerə, nıɲɛni dí Yuutu Zezi tintɔɲa babam bam dı o nyaana dı Pıyɛɛrı na yəni ba kı te tın na? ⁶ Amu dı Banabası yıranı nan mu maɲı sı dí taá tɔɲı dí lagı dí tıti ni-wuđiu na? ⁷ Nɔɔnu na yı pamaɲu, o bá wani o joori o ɲwi o tıti. Nɔɔnu jıgı kara yı o ba di ka wəənu na? Nɔɔnu jıgı naanı o tɔga yı o ba di dı nayıla na?

⁸ Ku dai lɔgı baɲa muɲa yantu yıranı mu brı dıbam cıga kam kuntu. We tɔɔ kum dı maɲı ku brı kuntu doɲ mu. ⁹ Ku puɔu We cullu tılv DI na pe Moyisitın tɔɔ kum wɔni ku wı: «Nmu na jıgı nabıa n ma n nwanı wo-vaalu, yı kı tampɔgɔ ka ni nı.» We na tagı kuntu tın, ku yı nabıa kam yıranı ɲwaanı mu na? ¹⁰ Aye, ku yı dıbam ɲwaanı mu. Nɔɔnu wulu na vagı dı wulu na wura o kı faa tın maama tıni nı baá na ba təri mu. ¹¹ Dıbam na tɔɔlı We kwərə kam dı abam tın, ku nyı dı dí dugı We cıga kam mu á bıcara nı. Ku nan wu maɲı sı dí jɔɲı dí ni-wuđiu abam tee nı na? ¹² Abam na paı nɔɔna badonnə ba ni-wuđiu tın, ku ya wu maɲı sı dıbam jɔɲı dí dwəni bantı na? Nan dı ku dı, dıbam wu bwe sı dí jɔɲı dí ni-wuđiu abam tee nı, nı dí ya na jıgı cwəɲə sı dí kı te tın. Dí nan vɔgı dí wu mu woɲo maama baɲa nı, sı ku yı wani ku cı Zezi Krisi kwərə-ywəɲə kam.

¹³ Á tıti maɲı á ye nı balu na tɔɲı We titɔɲa DI di-kamunu kum wɔni tın yəni ba jɔɲı ba ni-wuđiu dáanı mu. Balu dı na jɔɲı vara ba ma kaanı We tın dı jɔɲı ba təri ku wɔni mu. ¹⁴ Ku nan yı bıdwı mu dı balu dı na tɔɔlı We kwərə-ywəɲə kam tın. Dí Yuutu Zezi pe ni nı ba dı maɲı sı ba jɔɲı ba ni-wuđiu titɔɲı dım kuntu ɲwaanı mu.

¹⁵ Nan dı ku dı, amu wu bwe sı a jɔɲı kuləkulə abam tee nı. Ku nan dai nı a puɔu tıtu sı a ma jɔɲı woɲo mu abam tee nı. Aá tı mu, sı a bá fɔgı a za a na yı te tın. A bá se a pa nɔɔn-nɔɔnu cwəɲə sı o cɔgı woɲo kulə na yı amu wuɔolo

nyim tin. ¹⁶ A bá wanti a magi a nyooni a na toohi We kwær-ywəŋə kam tin ŋwaani. Kuntu yi fifiɓn mu si a ki. Amu ya na yagi We kwær-ywəŋə kam toohim, kuɓ ta yi lɛeru mu di amu. ¹⁷ Amu titi mu nan ya na li wubɓɓa si a taa toohi We kwær-ywəŋə kam, a ya wó ta tɩni si a jɔŋi ŋwuru mu ku ŋwaani. Ku nan dai a titi wubɓɓa mu a kia, ku yi We mu kwe-ka DI ki amu jɩŋa ni. ¹⁸ Kuntu, bɛɛ ŋwuru mu amu wó jɔŋi? Amu nyoori mu yi a na toohi We kwær-ywəŋə kam zaani, yi a ba bwe si a jɔŋi kulɓkulɓ ku ŋwaani, ni a ya na jigi cwəŋə si a ki te tin.

¹⁹ A te a titi mu, a dai noon-noonu gambia. Amu titi nan mu pe a ji gambia noona maama tee ni, si a wanti a jɔŋi noona zanzan a ki We jɩŋa ni. ²⁰ Amu na wu Zwifəbam tee ni, a yəni a togi a ki ni Zwifəbam na ki te tin mu, si a ma wanti a jɔŋi-ba a ki We jɩŋa ni. We cullu tɩɓ DI na pe Zwifəbam tin ya ba togi ti te amu. Amu nan na zɔɔri di Zwifə tin, a de a se-ti mu, si a wanti a jɔŋi ti na te balɓ tin a ki We jɩŋa ni. ²¹ Ku daari, a na yəni a wu dwi-geetiinə balɓ na ba togi We cullu tim tin tee ni, a di togi a ki ni bantu na ki te tin mu, si a ma wanti a jɔŋi-ba a ki We jɩŋa ni. Ku nan dai ni a yigə tərə didaani We niə yam, ku yi Zezi Krisi niə yam mu te amu. ²² Ku daari, ku na yi balɓ wubɓɓa na wu bigi di We cwəŋə kam togi tin, a yəni a ji ni bantu di mu te, si a ma wanti a jɔŋi-ba a ki We jɩŋa ni. Amu na wu noona balɓ maama tee ni, a yəni a ji ni bantu mu te, yi a kwaanɩ a ki a na wó ki te si a ma jɔŋi ba badaara a ki We jɩŋa ni.

²³ Amu nan ki wənu tintu maama si We kwær-ywəŋə kam mu wanti ka vu yigə, si a di togi a na a peeri DI wo-laaru tim wɔni. ²⁴ Abam ye ni, noona na wura ba durə, noonu maama mu kwaanɩ si o di yigə, yi ba didba yirani mu wó di o jɔŋi peeri dim. Nan kwaanɩ-na kuntu don, si á wanti á di yigə si á jɔŋi peeri dim.

²⁵ Noonu wɔɔ maama na lagi si o duri tin yəni o tiini o kwaanɩ mu o ki o titi o ki daani. Bantu nan yəni ba kwaanɩ kuntu si ba jɔŋi peeri mu, yi ba peeri dim kuntu bá daani di cɔgi. Ku daari dibam peeri dilɓ dí na lagi dí jɔŋi We tee ni tin bá fɔgi di cɔgi maŋa di maŋa. ²⁶ Kuntu, amu ba duri ni wɔɔ na yəri durim yi o duri yoo yoo te tin. A nan ba magi jara ni wɔɔ na yəri jara magim yi o magi yoo yoo te tin. ²⁷ Amu nan kwaanɩ a tiini a fin a titi mu, si a pa a yira yam lwarɩ ni amu mu te-ya. A ki kuntu si ku yi pa, a na toohi We kwær-ywəŋə kam a bri noona badonnə tin, si amu titi laan ba a ga peeri mu DI tee ni.

10

We noona wu maŋi si ba taa zuli jwəna

¹ A ko-biə-ba, amu lagi si á guli kulɓ deen na ki dí kwə nakwa balɓ na de Moyisikwaga ba nunji Ezipini tin woŋo mu. We deen pe kunkoŋo mu kwəli ba maama, yi DI daari DI pɔori nɩnu kum na bam kuni bile DI daari cwəŋə, yi ba maama togi da ba ke. ² Kuntu na ki tin, ku nyi di bantu maama deen miisi na wɔni mu, si ba taa yi Moyisi karabiə, kunkoŋo kum na kwəli-ba yi ba da nɩnu kum wu ba ke tin ŋwaani. ³ We deen ma pa ba maama di wɔdiu didba, ⁴ yi ba daari ba nyɔ na bidwi. Na balɓ ba maama deen na nyɔgi tin nunji piu kudoŋ yira mu, yi piu kum kuntu mu yi wokinkagili dilɓ We na kia, si ku bri ni Zezi Krisi titi mu togi o wu ba tee ni. ⁵ Nan di kuntu di, We wu deen wu poli di noona zanzan ba wɔni. DI deen ma pa ba zanzan ti ba maŋi kagwa kam wɔni.

⁶ Wənu tintu maama nan ki si ti bri dibam mu, si dí daa yi ta pa dí fra zɔɔri wo-balwaarɩ nɩŋɛni bantu na ki te tin. ⁷ Á yi zanɩ á zuli jwəna, ni bantu badaara deen na ki te tin. Ku pɔpɔni We tɔno kum wɔni ku wɩ: «Yisrayeli tiinə bam deen

jəni ba di wɔdiu ba daari ba nyɔ, yi ba laan zaŋi ba sa ba kwɛɛra.» ⁸ A yi zaŋi á pa dí taá boorə, ni bantu badaara dɛɛn na ki te yi ba nɔɔna murr-fiinle-titɔ (23.000) ti de didba wɔni tɔn. ⁹ A yi pa-na dí maŋi dí Yuutu Baŋa-Wɛ dam dí nii, ni bantu badaara dɛɛn na ki te yi bɛsankwi dɔ-ba si gu tɔn. ¹⁰ A yi taá pɔɔni dɔ Wɛ, ni bantu badaara dɛɛn na ki te yi tɔɔni maleka kam gu-ba tɔn.

¹¹ Wəənu tɔntɔ maama dɛɛn nan ki dí kwə nakwa bam, si ti taa yi maana mu ti pa dɔbam. Ti nan pɔpɔni Wɛ tɔnɔ kum wɔni, si ku wani ku kaani dɔbam balɔ ta na ŋwi yi lɔgu baŋa tiim da yam batwari tɔn mu. ¹² Kuntɔ ŋwaani, wɔlɔ na bɔŋi ni o zigɔ lanyirani tɔn nan fɔgi o yiri o titi si o yi tɔ. ¹³ Woŋo kulɔ maama na maŋi abam si á tɔsi tɔn wai ku yi nɔɔnɔ maama. Wɛ nan yi cɔga tu mu, DI bá se si woŋo kulɔ na maŋi abam tɔn dwəni abam dam. DI nan wó pa abam dam, si á wani á na cwəŋə á nuŋi ku wɔni maŋa kam kuntɔ ni.

¹⁴ Kuntɔ ŋwaani, a badon-sonnu-ba, li-na á titi jwəŋə kaanɔm wɔni. ¹⁵ Amu nan lagi a ŋɔɔni dɔ abam ni swan tiinə mu te, si á bɔŋi á nii a taani dɔm yi cɔga mu naa vwan mu. ¹⁶ Dí na yəni dí wura dí di Zezi Krisi tɔɔni gulim wɔdiu kum, dí yəni dí kwe zɔŋa mu dɔ ka wɔ wo-nyɔɔru yi dí ki Wɛ le ti ŋwaani, yi dí daari dí nyɔ. Dí na ki kuntɔ tɔn, ku bri ni dɔbam maama tɔgi dí se ni Zezi Krisi jana kam nuŋi dɔbam ŋwaani mu. Dí daa ta na yəni dí kwe dɔpe dɔm dí fɔ fɔ dí di tɔn, ku bri ni dɔbam maama tɔgi dí se ni o yira yam cɔgi dɔbam ŋwaani mu. Ku dai kuntɔ na? ¹⁷ Dɔbam maama na fɔgi dɔpe didba kam dí di tɔn, ku bri ni dɔbam maama yi nɔɔnɔ didba mu, dí ya zi maŋi dí daga te maama dɔ.

¹⁸ Nan bɔŋi-na Yisurayeli tiinə bam na yəni ba ma wəənu tɔlɔ ba kaani Wɛ yi ba daari ba di tɔn woŋo.

Balɔ maama na de ba di tɔn dɔ tɔgi ba se kaanɔm dɔm mu.

¹⁹ Amu na tagi kulɔ tɔn bri bɛɛn? Ku bri ni wɔdiu kulɔ ba na me ba kaani jwəŋə tɔn jigɔ kuri mu na? Naa ku bri ni jwəŋə yam titi mu jigɔ kuri? ²⁰ Awo, ku dai kuntɔ. Amu lagi a bri abam ni, jwə-kaana na kaani dɔ wəənu tɔlɔ tɔn, ba pai ciciri mu si ku dai Wɛ. Amu nan ba lagi si abam na wəl-dɔnɔ dɔ ciciri. ²¹ Ku nan wɔ maŋi si á nyɔ dí Yuutu Zezi Krisi wo-nyɔɔru tɔm, si á kwəri á vu á nyɔ dɔ ciciri. Abam nan bá wani á jəni á di dí Yuutu wɔm tɔɔni gulim wɔdiu kum, si á kwəri á vu á da á di wɔdiu kulɔ na wó pa á taá ŋwi dɔ ciciri tɔn. ²² A yi pa-na dí ki kulɔ na wó zaŋi dí Yuutu wɔm wɔ tɔn. Abam bɔŋi á pai dɔbam jigɔ dam dí dwe wɔntɔ mu na?

Dí maŋi si dí pa Wɛ na zulə mu dí titɔŋa maama wɔni

²³ Abam badaara na te á wi, á jigɔ ni si á ki kulɔ maama á na lagi tɔn, ku yi cɔga. Ku nan dai ni woŋo maama mu jigɔ kuri ku pa dɔbam. Ku ta dai ni woŋo maama mu jigɔ zəŋə. ²⁴ Nɔɔn-nɔɔnɔ yi zaŋi o taa lagi o titi zəŋə má. O nan maŋi si o taa ki lanyirani o zəni o donnə dɔ mu.

²⁵ A jigɔ ni si á yəgi nwana yalɔ maama ba na jigɔ ba yəgi yaga ni tɔn á di. Nan yi bwe-na á nii ya yi jwəŋə nwana mu na, si kú pa liə ja abam ku ŋwaani. ²⁶ Ku pɔpɔni Wɛ tɔnɔ kum wɔni ku wi: «Lɔgu baŋa dɔ ku wəənu maama yi Baŋa-Wɛ nyɔm mu.» ²⁷ Nɔɔnɔ wɔlɔ na ba tɔgi Zezi tɔn na bəŋi abam si á vu o sɔŋɔ á di wɔdiu did-o, yi á na se á vu, o na kwe wɔdiu kulɔ maama o pa abam tɔn, si á di. A yi zaŋi-na á bwe ku kuri, si kú ta jigɔ liə dɔ abam. ²⁸ Nɔɔnɔ nan na tagi dɔ abam o wi, wɔdiu kuntɔ yi ba me ba kaani jwəni mu, si á daa yi zaŋi á di, bɛŋwaani liə wó zu nɔɔnɔ wɔm kuntɔ bɔcarɔ. ²⁹ Ku dai ni á yagi ku dim liə na wó zu abam titi bɔcarɔ tɔn

ɲwaani, ku yi liə na wó ja wɔlɔ na tagi o bri abam tin ɲwaani mu.

Dedon abam wai á bwe amɔ á nii, beɲwaani mu dí manɔ si dí yagi dí na jigi ni si dí ki kulɔ tin, ku yi liə na wó zɔ nɔɔna badonnə tin ɲwaani mu? ³⁰ Abam daa ta wai á bwe amɔ ni, dí na ki Wɛ le wɔdiu kum ɲwaani yi dí daari dí di tin, nɔɔnɔ daa wó lwe dɔbam bɛɛ ɲwaani mu?

³¹ Ku nan na yi te tin, wono kulɔ maama abam na wó ki tin, ku na yi á na wó di naa á nyɔ naa kəm dɔlɔ maama á na wó ki tin, ku manɔ si á taá ki kulɔ maama na wó pa Wɛ na zulə ku ɲwaani tin mu. ³² A yi taá ki-na kulɔ na wó cɔgi nɔɔna wɔbɔɲa tin, ku ya zi yi Zwifə bam naa dwi-ge tiinə naa Wɛ nɔn-kɔgo kum di. ³³ Taá ki-na ni amɔ na ki te tin. Wonon kulɔ maama amɔ na ki tin, a kwaanɔ si ku taa poli nɔɔna maama wɔ mu. Amɔ ba lagi a titi yiranɔ zənə. A lagi si a zəni nɔɔna maama mu, si ku wanɔ ku pa Wɛ vrɔ-ba DI yagi.

11

¹ Taá lwəni-na amɔ, ni amɔ na lwəni Zezi Kriɔi te tin.

Zezi mu yi baara di kaana maama yuutu

² Abam ki cɔga lanyiranɔ didaani á na yəni á guli amɔ gulə, yi á kwəri á sɛ zaasim dɔlɔ maama a na bri abam tin. ³ Amɔ nan lagi si abam lwarɔ ni, Zezi Kriɔi mu yi nɔɔnɔ maama yuutu. Kaani di yuutu maa yi o barɔ. Baɲa-Wɛ nan mu yi Zezi Kriɔi di yuutu. ⁴ Kuntɔ tin, á na jeeri daani si á warɔ Wɛ, yi baarɔ na zanɔ si o loori Wɛ naa o ɲɔɔni Wɛ yiyiu-ɲwɛ, yi o na mɛ wono o kwəli o yuu, kuntɔ tu yáalɔ o yuutu wɔm mu. ⁵ Kaani di nan na zanɔ si o loori Wɛ naa o ɲɔɔni Wɛ yiyiu-ɲwɛ, yi o na wɔ mɛ wono o kwəli o yuu, o di yáalɔ o yuutu wɔm mu. O na ki kuntɔ, o di wɔlɔ na ceeri o yuu tin maama yi bidwi mu. ⁶ Kaani na wɔ sɛ si o kwəli o yuu, ku ya manɔ si o cɔ-ku mu naa

o ceeri-ku. Ku nan na jigi cavura si kaani ki kuntɔ tin, ku manɔ si o taa kwəli-ku mu. ⁷ Baara nan ba jigi si ba kwəli ba yuni, beɲwaani bantɔ jigi Wɛ nyinyugɔ mu, yi ba bri DI zulə na yi te. Ku nan na yi kaana, bantɔ mu bri baara zulə na yi te. ⁸ Beɲwaani Wɛ mɛ baarɔ yira mu DI ki kaani, si ku dai kaani yira mu DI mɛ DI ki baarɔ. ⁹ Kuntɔ, Wɛ wɔ ki baarɔ kaani ɲwaani, DI ki kaani mu baarɔ ɲwaani. ¹⁰ Kuntɔ ɲwaani, di Wɛ malesisim ɲwaani, kaana manɔ si ba taa kwəli ba yuni, si ku bri ni ba jigi ni si ba ɲɔɔni Wɛ kɔgo kum wɔni. ¹¹ Ku daari, dɔbam balɔ maama na wɔ dí Yuutu Zezi kɔgo kum wɔni tin, kaani ba te o titi baarɔ tee ni, baarɔ di nan ba te o titi kaani tee ni. ¹² Wɛ sunɔ DI ma baarɔ yira mu DI ki kaani, yi kaani di nan mu lɔri baarɔ. Wonon maama nan nunɔ Wɛ te mu.

¹³ Abam titi nan bɔɲi-na á nii. Kaani na zanɔ si o loori Wɛ, yi o na wɔ kwe wono o ma kwəli o yuu, ku lamma na? ¹⁴ Nɔɔna maama ye ni, baarɔ yuuywe na tiini si dwara, ku yi cavura mu ku pa o titi. ¹⁵ Ku nan na yi kaani, o yuuywe na tiini si nunɔ si daga, ku zul-o mu. Ku yi o di Wɛ pɛeri mu, si si taa daga yi si kwəli o yuu. ¹⁶ Nɔɔnɔ wɔlɔ nan na wɔ sɛ amɔ zaasim dɔm kuntɔ yi o magi kantɔgo di baɲa ni tin, kuntɔ tu taa ye ni dɔbam maama togɔ kantɔ cwəɲə kam mu, yi Wɛ nɔn-kɔgo kum je maama ni tin di togɔ kantɔ mu.

Dí na manɔ si dí di Zezi tɔvni gulim wɔdiu kum te tin

(Matiyu 26:26-29, Mariki 14:22-25, Luki 22:14-20)

¹⁷ Wonon kulɔ amɔ na lagi a ta di abam tin, a ba lagi a tee abam ni á ki lanyiranɔ. Abam na yəni á jeeri daani tin, á cɔgim mu dwe á fɔgim. ¹⁸ Dayigə wono, amɔ ni ni á na yəni á jeeri daani si á zuli Wɛ, á jigi kampwara mu daani. Amɔ bɔɲi ni ku sunɔ kvú ta yi cɔga mu. ¹⁹ Ku nan fin mu si kampwara taa wɔ abam

titarı nı, sı kv brı balv na sıntı ba tođı Zezi dı cıga tın. ²⁰ Abam na yəni á jeeri daanı sı á di dí Yuutu Zezi tıvntı gulim wıdıu kım tın, á ba kı nı á na maıı sı á kı te tın. ²¹ Beıwaanı nıvntı maama yəni o lođıı o di o tıı wıdıu kım mv. Abam nan na kı kvntv tın, kv pe kana jıđı badonnə, yı á badonnə nıvntı á su á ja gaalı. ²² Abam ya na lađı sı á di dim dım kvntv doı tın, á ya wı di á tıı sam nı mv. Abam lađı sı á cıđı We nıvntı-kıvntı kım yuu mv na? Abam lađı sı á pa cavııra mv ja yınıgə tıınə balv na wı á kıvntı kım wıvntı tın na? Abam lađı sı amv ta beə mv dı abam? Nı á kı lanyııanı mv na? A bá wanı a ta nı á kı lanyııanı dı kvntv wıvntı.

²³ Cıga kalv dí Yuutu Zezi na brıı o tıvntı gulim wıdıu kım ıwaanı tın mv a zaası abam, kv yı sı tıı dııv ba na jaanı dí Yuutu Zezi tın mv o kwe dıpe, ²⁴ yı o kı We le dı ıwaanı o daarı o fı fı o pa o karabıə bam, yı o wı: «Amv yııı yam mv tııv, ya na lađı ya cıđı abam ıwaanı tın. Taá kı-na kvntv doı sı á taá ma guli amv gulə.»

²⁵ Ba na di ba tı tın, o daa ma kwe zııa dı ka wı wo-nyıvntı yı o kı We le tı ıwaanı, yı o wı: «Wo-nyıvntı tııv brı nı We gııı nı-dıvntı mv dıdaanı nabıınə amv jana kam ıwaanı. Maıı kalv maama á na lađı á nıvntı-tı tın, sı á kı-na kvntv á taá ma guli amv gulə.»

²⁶ Beıwaanı, maıı kalv maama á na di dıpe dım kvntv yı á nıvntı wo-nyıvntı tım kvntv tın, á kı á ma á brı dí Yuutu wıvntı tıvntı dım na yı te tın mv, sı kv vı kv yı maıı kam o na wı jıvntı o ba tın. ²⁷ Kvntv ıwaanı, nıvntı wıvntı na di dí Yuutu wıvntı tıvntı gulim dıpe dım naa o nıvntı wo-nyıvntı tım, yı o kı kıl vı na wı maıı dı dí Yuutu wıvntı tın, kvntv tu kı kım-balıvntı mv dı dí Yuutu wıvntı yııı yam dı o jana kam. ²⁸ Kvntv ıwaanı, nıvntı maama maıı sı o da yıgə o taa ye o tıı mv, sı o

laan di dıpe dım o daarı o nıvntı wo-nyıvntı tım. ²⁹ Nıvntı wıvntı nan na di dıpe dım yı o kvıvntı o nıvntı wo-nyıvntı tım dı goonə tın wı maıı dı dí Yuutu wıvntı yııı yam mv, kvntv tu vaıı taanı mv o daıı o tıı yuu nı. ³⁰ Kvntv nan mv paı á zanzan ba jıđı yazurə, yı á badaara bıvntı, yı á badonnə tıv. ³¹ Dııvntı nan ya na yəni dí da yıgə dí bıvntı dí tıı dí nıı yı dí lıvntı dí na yı balv tın, We ya daa bá pa dí na cam. ³² Dí Yuutu We nan yəni Dı vaıı dııvntı zıvntı sı Dı pa dí jıvntı dí tıv bıvntı nı mv, sı maıı kalv Dı na wı ba Dı di nıvntı maama taanı tın, sı dí yı zaıı dí ga bııı Dı tee nı, nı balv na yəri We tıı te.

³³ Kvntv ıwaanı, a ko-bıə-ba, á na jeeri daanı sı á di Zezi tıvntı gulim wıdıu kım, sı á zııı á yııı á cıđı daanı. ³⁴ Wıvntı kana na wıvntı tın, kvntv tu da yıgə o di o bıvntı nı, sı o laan daarı o ba, sı á yı vaıı We sıııııı á daıı á yuu nı maıı kalv á na jeeri daanı tın.

Kv daarı, kv na yı wəvntı tııv na daarı tın, amv na tıv, a laan wı brı abam á na wı kı te.

12

We Joro kım peera yam na yı te tın

¹ Kv daarı, a laan lađı a ıvntı We Jorokım peera yam laıı nı mv. A ko-bıə-ba, a lađı sı a pa á lıvntı We Joro kım na tııı te dı te tın mv.

² Abam ye nı, maıı kalv á dıvntı ta na wı lıvntı We tın, á dıvntı tođı jıvntı yalıv na yı kafe tın mv, yı ya ganı abam sı á taá tođı cıvntı maama ya na lađı tın. ³ Kvntv ıwaanı mv a lađı a pa á lıvntı nı, We Joro kım bá ganı abam. Kvntv, nıvntı wıvntı na ıvntı dı We Joro dam tın bá wanı o tıı Zezi. Nıvntı-nıvntı nan bá wanı o ta nı, Zezi mv yı o Yuutu, yı We Joro kım təri o tee nı.

⁴ We Joro kım peera yam yı dıvntı təri təri mv, yı Dı Joro kım dıdııı yıııanı mv paııı Dı nıvntı. ⁵ We tıııııı yam dı yı dıvntı təri təri mv,

yí dí Yuutu wóló dí na tǔnǔ dí pa-o tǔn yí dídúba yíraní mǔ. ⁶ Wé na pé díbam dam sí dí ma tǔnǔ DÍ títǔnǔ te tǔn dí yí dǔwí tǔrǔ tǔrǔ mǔ. Wé nan yí dídúba yíraní mǔ, yí dǔntǔ mǔ pé díbam maama dam dím kǔntǔ maama. ⁷ Wé Joro kǔm nan pé nǔǔnǔ maama péerǔ sí o waní o maa zǔnǔ o donnǔ. ⁸ Wé Joro kǔm pái nǔǔnǔ badonnǔ dam sí ba nǔǔnǔ swan taanǔ, yí kǔntǔ mǔ ta pái nǔǔnǔ badonnǔ dam sí ba nǔǔnǔ yǔnǔ taanǔ dí. ⁹ Wé Joro kǔm nan ta mǔ pái nǔǔnǔ badonnǔ dam sí ba taa tiini ba jǔgǔ wó-dídúba dí Wé, yí kǔ ta pái badonnǔ dam sí ba ta maa pái yawǔna nai yazurǔ. ¹⁰ Kǔntǔ nan ta mǔ pái badonnǔ dam sí ba ta maa kí wo-kǔnkagǔla, kǔ daari sí badonnǔ taa wai ba nǔǔnǔ Wé yiyiu-nǔwé. Kǔ daa ta maa pái nǔǔnǔ badonnǔ wai ba pǔǔrǔ kǔlǔ na yí Wé Joro kǔm nyím dí kǔlǔ na dai kǔ nyím tǔn daanǔ. Kǔ ta pái badonnǔ wai ba nǔǔnǔ ta-gé, yí badonnǔ dí wai ba lwarǔ ta-gé sǔm kǔntǔ kuri yí ba té ba brǔ ba donnǔ. ¹¹ Kǔ nan yí Wé Joro kǔm kǔntǔ dídúba yíraní mǔ jǔgǔ péera yam kǔntǔ dǔwí tǔrǔ tǔrǔ, yí kǔ pái nǔǔnǔ maama ní kǔ wǔbǔnǔ na lagǔ te tǔn.

Zezi kǔǔǔ kǔm nyí dí nǔǔnǔ yíra na yí te tǔn mǔ

¹² Nan bǔnǔ-na á níi nabiinu yíra na yí te tǔn. Ya yí wǔnǔ dídúba mǔ, yí ya laan pǔǔrǔ je dǔwí tǔrǔ tǔrǔ. Ya pǔǔrǔm dím daga zanzan, yí ya maama laan yí yíra dídúba mǔ. Zezi Krisi dí o kǔǔǔ kǔm maama dí nan yí kǔntǔ mǔ. ¹³ Díbam maama na pé ba miisi díbam na wǔnǔ Wé Joro kǔm dídúba dam nǔwaa nǔ tǔn, dí laan jǔgǔ nǔǔnǔ dídúba mǔ. Kǔ na yí Zwifǔ naa dǔwí-gé tiinǔ, naa gambé naa balǔ na te ba tí tǔn maama, Wé Joro kǔm kǔntǔ yíraní mǔ wǔ díbam maama tee ní.

¹⁴ Nabiinu yíra pǔǔrǔ je tǔrǔ tǔrǔ mǔ, sí kǔ dai jǔgǔ dídúba yíraní. ¹⁵ Naga na tagǔ ka wǔ, kantǔ dai

jǔnǔ, kǔntǔ nǔwaa nǔ yíra yam ba te-ka, kǔntǔ bá sǔnǔ kǔ pa ka taa tǔgǔ ka tǔrǔ yíra yam wǔnǔ. ¹⁶ Zwé dí nan na wǔ, dǔntǔ dai yí, sí yíra yam ba te-dí, kǔntǔ bá sǔnǔ kǔ pa dí taa tǔgǔ dí tǔrǔ yíra yam wǔnǔ. ¹⁷ Yíra yam maama nan ya na yí yí yíraní mǔ, yaá kí ta mǔ ya taa ní taanǔ? Ya nan ya na yí zwé yíraní mǔ, yaá kí ta mǔ ya taa ní lwǔm? ¹⁸ Kǔ nan yí Wé mǔ kí je sǔm dǔwí tǔrǔ tǔrǔ DÍ kí yíra yam wǔnǔ, kǔ manǔ dí DÍ wǔbǔnǔ na lagǔ te tǔn. ¹⁹ Ya maama nan ya na yí yíra yam jǔgǔ dídúba mǔ, yaá kí ta mǔ ya jǔ yíra? ²⁰ Kǔntǔ tǔn, je dǔwí tǔrǔ tǔrǔ mǔ wǔra, yí sí maama laan yí yíra dídúba.

²¹ Kǔntǔ nǔwaa nǔ, yí bá wanǔ dí ta dí jǔnǔ ní dí ba lagǔ-ka, naa yuu ta dí naga ní kǔ ba lagǔ-ka. ²² A lagǔ a ta cǔga mǔ dí abam ní, díbam yíra yam je sǔlǔ dí na bǔnǔ ní sí tiini sí bǔwǔnǔ tǔn jǔgǔ kuri zanzan. ²³ Dí yíra yam je sǔlǔ dí na bǔnǔ ní sí ba tiini sí jǔgǔ kuri tǔn mǔ dí yǔnǔ dí zuli lanyíraní. Je sǔlǔ na jǔgǔ cavǔra tǔn, mǔ dí yǔnǔ dí fǔgǔ dí kwǔli-sǔ lanyíraní. ²⁴ Kǔ daari ya je sǔlǔ na lana tǔn, dí daa ba fǔgǔ dí níi sí banǔ ní. Wé mǔ kí nabiinu yíra yam je sǔm maama DÍ kí daanǔ, yí DÍ pái je sǔlǔ na gé zulǔ tǔn na zulǔ lanyíraní. ²⁵ Kǔntǔ nǔwaa nǔ kampwara tǔrǔ yíra yam wǔnǔ. Ya je sǔm maama zǔnǔ daanǔ mǔ. ²⁶ Kǔ na cana yíra yam daa kalǔ ní, yíra yam maama wǔ tǔgǔ ya na cam dím kǔntǔ donǔ mǔ. Kǔ daari daa kalǔ na né zulǔ tǔn, yíra yam maama dí wǔ tǔgǔ ya na wǔpolo mǔ.

²⁷ Abam maama yí Zezi Krisi yíra yam mǔ, yí á dídúba dídúba yí o je sǔm dǔwí tǔrǔ tǔrǔ mǔ. ²⁸ Kǔntǔ tǔn, Zezi kǔǔǔ kǔm wǔnǔ, Wé kí nǔǔnǔ maama o jǔgǔ ní mǔ. Dayigǔ tǔn yí Zezi tǔntǔnǔna bam o tí tǔn na lí tǔn mǔ. Wé níjǔnǔna bam maa sanǔ. Balǔ na kí bǔtǔ tǔn maa yí balǔ na brǔ Wé cǔga kam tǔn. Kǔ wǔli dí balǔ na kí wo-kǔnkagǔla tǔn, dí balǔ Wé na pé-ba dam sí ba ta maa pái yawǔna

naɪ yazurə tɪn, dɪ balʊ na zəni nɔɔna tɪn, dɪ balʊ na nii Wɛ tɪtʊŋa yam baŋa nɪ tɪn, dɪ balʊ Wɛ Joro kʊm na paɪ ba ŋɔɔnɪ ta-ge tɪn. ²⁹ Kʊ nan dai nɪ dɪ maama mʊ yɪ Zezi tɪntʊŋna balʊ o tɪtɪ dɛɛn na lɪ tɪn, kʊ dai dɪ maama mʊ yɪ Wɛ nijɔŋnə, naa dɪ maama mʊ brɪ Wɛ cɪga kam. Kʊ nan dai nɪ dɪ maama mʊ wai dɪ kɪ wo-kɪnkagɪla. ³⁰ Kʊ nan dai dɪ maama mʊ Wɛ pɛ dam sɪ dɪ taá ma paɪ yawɪna naɪ yazurə, naa dɪ maama mʊ Wɛ Joro kʊm pɛ dɪ ŋɔɔnɪ ta-ge, naa dɪ maama mʊ wai dɪ lwarɪ sɪ kuri dɪ brɪ nɔɔna. ³¹ Nan kwaanɪ-na sɪ á jɔŋɪ Wɛ-pɛɛra yalʊ na jɪgɪ kuri kʊ ja gaali tɪn.

Kʊ daari, a nan lagɪ a brɪ abam woŋo kʊlʊ na tiini kʊ lana kʊ dwe didɪ tɪn mʊ.

13

Sono na yɪ te tɪn

¹ Amʊ na maŋɪ a wai a ŋɔɔnɪ nabiinə dwi təri təri taana, dɪ malesɪsɪm taanɪ dɪ, yɪ a na ba jɪgɪ sono, kʊ nyɪ dɪ sɔɔ mʊ a kɪa, nɪnɛɛnɪ ba na magɪ kwaŋa dɪ loŋini yɪ tɪ kɪ sɔɔ te tɪn. ² Amʊ na maŋɪ a jɪgɪ Wɛ-pɛɛrɪ dɪlʊ na paɪ a wai a ŋɔɔnɪ Wɛ yɪyɪu-ŋwɛ tɪn, yɪ a jɪgɪ yəno maama, yɪ a kwəri a ye cɪga kalʊ maama na səgi nabiinə yigə nɪ tɪn, yɪ a na maŋɪ a jɪgɪ wʊ-dɪdʊa dɪ Wɛ sɪ a taa wai a paɪ pweeru zaŋɪ tɪ je nɪ tɪ ve tɪ tu mɛ a na lagɪ tɪn, yɪ a na ba jɪgɪ sono, kʊ yɪ kafe mʊ. ³ Amʊ na maŋɪ a kwe a jɪjɪgɪrʊ maama a maŋɪ a pa yinigə tiinə, yɪ a ta kwəri a sɛ sɪ ba kwe a yɪra yam ba dɪ mini nɪ, yɪ a na ba jɪgɪ sono, kʊ ta maŋɪ kʊ ba jɪgɪ kuri kʊ pa-nɪ.

⁴ Sono tu jɪgɪ wʊ-zuru mʊ, yɪ o kɪ nɔɔna lanyɪranɪ. Sono tu ba jɪgɪ pu-sɪŋa naa o magɪ o nyɔɔnɪ, o nan ba jɪgɪ kamunni dɪ. ⁵ Sono tu ba kɪ kʊlʊ na wʊ maŋɪ tɪn, o nan ba beeri o tɪtɪ yɪranɪ zənə má. O nan jɪgɪ ban-pɔnʊ. Nɔɔnʊ na kɪ-o lwarɪm, o ba kwe o kɪ o wʊnɪ. ⁶ Sono tu ba kɪ wʊpolo dɪ woŋo kʊlʊ na yɪ balɔrɔ tɪn, o kɪ wʊpolo dɪ woŋo kʊlʊ na yɪ

cɪga tɪn mʊ. ⁷ Sono tu wai o wɔ o wʊ woŋo maama baŋa nɪ, yɪ o jɪgɪ wʊ-dɪdʊa dɪ tɪna dɪ wʊ-zuru woŋo maama baŋa nɪ.

⁸ Sono ba tiə. Wɛ yɪyɪu-ŋwɛ sɪlʊ nɔɔna na ŋɔɔnɪ tɪn wʊ ba sɪ kɛ. Wɛ-pɛɛrɪ dɪlʊ nɔɔna na maa ŋɔɔnɪ ta-ge tɪn dɪ wʊ ba dɪ kɛ. Yəno dɪ wʊ ba kʊ kɛ. ⁹ Lele kʊntʊ yəno kʊlʊ dɪbam na jɪgɪ tɪn yɪ cicoro mʊ. Wɛ yɪyɪu-ŋwɛ sɪlʊ dɪ na ŋɔɔnɪ tɪn dɪ yɪ cɪcwəɛru mʊ. ¹⁰ Kʊ daari maŋa kalʊ Wɛ na wʊ ba fɔgɪ wəɛnu maama Dɪ pa tɪ maŋɪ fasɪ tɪn, wʊ-cɪcwəɛru tɪm maama laan wʊ je mʊ.

¹¹ Maŋa kalʊ a na yɪ bu tɪn, a dɛɛn ŋɔɔnɪ biim mʊ, yɪ a kwəri a buŋɪ nɪ bu te, yɪ a jeeli nɪ bu te. Lele kʊntʊ, a na kɪ nɔɔnʊ tɪn, a kwe busɔɔnɪ wəɛnu tɪm maama a yagɪ mʊ. ¹² Lele kʊntʊ, dɪ na lwarɪ Wɛ cɪga kam te tɪn, kʊ taa nyɪ dɪ niu mʊ dɪ jɪgɪ dɪ nii kʊ wʊnɪ liirə liirə. Kʊ daari maŋa kam kʊntʊ na yɪə, dɪ laan wʊ ta naɪ jaja mʊ. Lele kʊntʊ yəno kʊlʊ a na jɪgɪ tɪn yɪ cicoro mʊ. Maŋa kam kʊntʊ nɪ, a laan wʊ ta ye wəɛnu maama kuri a tiə, nɪ Wɛ na ye amʊ Dɪ tɪ te tɪn.

¹³ Kʊ daari wəɛnu tɪtʊ mʊ wʊ ta wɔra maŋa maama. Wəɛnu tɪntʊ mʊ yɪ wʊ-dɪdʊa dɪ tɪna dɪ sono. Kʊlʊ nan na dwe tɪ maama tɪn mʊ yɪ sono.

14

Wɛ yɪyɪu-ŋwɛ sɪm na zəni nɔɔna te tɪn

¹ Kʊntʊ ŋwaanɪ, kwaanɪ-na sɪ á taá jɪgɪ sono, sɪ á daari á kwaanɪ á jɔŋɪ Wɛ-pɛɛra yalʊ Dɪ Jorokʊm na paɪ nɔɔna tɪn á wəli da, kʊ na dwe didɪ sɪ á wanɪ á ŋɔɔnɪ Wɛ yɪyɪu-ŋwɛ. ² Nɔɔnʊ wʊlʊ na ŋɔɔnɪ ta-ge sɪm tɪn ŋɔɔnɪ dɪ Wɛ mʊ, sɪ kʊ dai dɪ nabiinə, ba na ba nɪ o taanɪ dɪm kuri tɪn ŋwaanɪ. Wɛ Joro kʊm mʊ paɪ o ŋɔɔnɪ wəɛnu tɪlʊ na səgi tɪn. ³ Kʊ daari nɔɔnʊ wʊlʊ na wai o ŋɔɔnɪ Wɛ yɪyɪu-ŋwɛ tɪn ŋɔɔnɪ o brɪ nabiinə mʊ, sɪ kʊ kwe-ba kʊ daari kʊ zəni-ba sɪ ba taa fɔgɪ ba

zıgı kəŋkəŋ dı pu-dıa. ⁴ Wəlv na ŋoɔnı ta-ge sım tın, kú wəli o tıtı yıranı mɔ. Wəlv nan na ŋoɔnı Wε yiyiu-ŋwe tın, kú wəli Zezi kɔgɔ kım maama mɔ.

⁵ Amɔ ya lagı sı abam maama taa wat á ŋoɔnı ta-ge sım, a nan tiini a lagı sı á taá wat á ŋoɔnı Wε yiyiu-ŋwe sım mɔ á dwe dıdı. Bɛŋwaanı wəlv na ŋoɔnı Wε yiyiu-ŋwe tın tiini o jıgı zənə o dwe wəlv na ŋoɔnı ta-ge tın, kú na dai nı nɔɔnɔ na wɔra sı o wanı o pipiri o taanı dım kuri sı kú zəni Zezi kɔgɔ kım maama. ⁶ Kuntɔ tın, a ko-biə-ba, amɔ na tu abam te, yı a na ŋoɔnı ta-ge yıranı mɔ dı abam, bε nyɔɔrı mɔ á lagı á na? Kulɔ na wó wəli abam tın mɔ yı a na ŋoɔnı taanı dılv na wó pa á na vıurım, naa dı pa á na yəno, naa a ŋoɔnı Wε yiyiu-ŋwe, naa a zaası abam Wε cıga kam. ⁷ Dí nan kwe duduurə na yı wənu tılv na ba jıgı ŋwıa tın dí ma maŋı dí nii: Nɔɔnɔ na jıgı wuə o wui yɔɔ yɔɔ, naa o jıgı kɔɔ o magı yɔɔ yɔɔ, nɔɔna wó kı ta mɔ ba ni kú ywəni? ⁸ Nɔɔnɔ nan na jıgı jara nabɔɔ o wui yɔɔ yɔɔ, nɔɔn-nɔɔnɔ bá wanı o lwarı nı jara mɔ wɔra sı o nuŋı o vu. ⁹ Kú nan yı bıdwı mɔ dı n na ŋoɔnı ta-ge yı nɔɔn-nɔɔnɔ warı sı kuri o pipiri, nɔɔna wó kı ta mɔ ba lwarı n na te kulɔ tın kuri? Kuntɔ nan brı nı n ŋoɔnı n yagı gaa wɔnı mɔ. ¹⁰ Taana dwı zanzan mɔ wɔ lɔgɔ banja nı, yı taan-taanı tərə dı na ba jıgı kuri dı pa dı tiinə. ¹¹ Nɔɔnɔ nan na ŋoɔnı taanı dılv a na ba ni tın dı amɔ, kuntɔ brı nı dıbam maama bale yı vərə mɔ da-tee nı. ¹² Kú nan yı kuntɔ mɔ dı abam dı, abam na lagı sı á jonı pɛera yalɔ Wε Joro kım na paı tın, á nan kwaanı-na á jonı pɛera yalɔ na wó zəni Zezi kɔgɔ kım sı kú zıgı lanyıranı tın. ¹³ Kuntɔ ŋwaanı, abam wəlv na wat o ŋoɔnı ta-ge, sı o tiini o loori Wε sı Dı pa o taa wat sı kuri dı o tea.

¹⁴ Amɔ na mε ta-ge sım a ma a warı Wε, kú yı a joro mɔ ŋoɔna, sı amɔ tıtı ba ni sı kuri. ¹⁵ Kulɔ na

maŋı sı a kı tın mɔ yı sı a warı Wε dı a wɔbɔŋa maama dı a joro maama, sı a daarı a taa leeni dı a wɔbɔŋa maama dı a joro maama a taa zuli Wε. ¹⁶ Kú nan na dai kuntɔ, yı n na mε ta-ge sım n ma n zuli Wε, yı nɔn-gaa na je o cəgə, o bá wanı o ni sı kuri. Kuntɔ ŋwaanı, oó kı ta mɔ o tɔgı o sε nımɔ na zuli Wε te tın sı o dı ta nı «Amina»? ¹⁷ Nımɔ na zuli Wε te tın na maŋı kú lamma te, kú bá zəni nɔɔnɔ wɔm kuntɔ.

¹⁸ Kú na yı amɔ, a kı Wε le dı Dı na pε-nı dam sı a taa ŋoɔnı ta-ge sım a dwe abam maama tın. ¹⁹ Kú daarı, a na wɔ Zezi kɔgɔ kım wɔnı, a tiini a lagı sı a taa maı taanı dılv ba na ni tın mɔ a ma ŋoɔnı a brı-ba. A na ŋoɔnı bıtarı sını má yıranı, kú garı a na ŋoɔnı ta-ge sım bıtarbiə murr-fugə yı nɔɔn-nɔɔnɔ ba ni sı kuri.

²⁰ A ko-biə-ba, á yı taá jıgı bu-balwa wɔbɔŋa. Kú daarı kú na yı lwarım jəgə nı, sı á taá nyı nınɛnı bu-sısın na yəri lwarım kəm te tın, sı á pa á wɔbɔŋa bı Wε cwəŋə kam wɔnı. ²¹ Kú pɔpɔnı Wε tɔnɔ kım wɔnı kú wı:

«Amɔ Banja-Wε wó tɔŋı vərə,
sı ba ba ba ŋoɔnı amɔ ni-taanı dım
dı abam.

Baá ŋoɔnı taanı dılv á na ba ni tın
dı abam.

Nan dı kuntɔ dı, á ta bá sε a ni.»

²² Kuntɔ mɔ Wε maı ta-ge Dı maa brı Dı dam balɔ na wɔ sε-Dı tın tee nı, sı kú dai balɔ na sε-Dı tın tee nı. Kú daarı Wε yiyiu-ŋwe sım mɔ brı Dı dam balɔ na sε-Dı tın tee nı, sı kú dai balɔ na wɔ sε-Dı tın tee nı. ²³ Kuntɔ ŋwaanı, Zezi kɔgɔ kım maama na jeeri daanı, yı á maama na wɔra á ŋoɔnı ta-ge, yı nɔɔnɔ wəlv na maŋı o wɔ ni-sı naa balɔ na wɔ sε Wε tın na tu ba zı á wɔnı yı ba ba ni sı kuri tın, ba bá ta nı á co mɔ na? ²⁴ Abam maama nan na ŋoɔnı Wε yiyiu-ŋwe á brı daanı, yı nɔɔnɔ wɔm kuntɔ doŋ na tu o zı á wɔ, wɔntɔ wó lwarı nı Wε dam mɔ wɔ á tee nı. O na ni kulɔ maama tın wó pa o lwarı nı o ba jıgı bura Wε tee nı, yı o kwəri o lwarı nı Wε

lagi DI di o taani. ²⁵ Wubunya yalu maama ya na səgi o wɔni tin laan wó ba ya lwarɪ jaja mu, yi o laan wó kɪ o yuu tɪga ni o zuli Wɛ, yi o sɛ ni Wɛ sɔni DI wɔ abam titari ni.

Zezi kɔgɔ kum na manɪ sɪ kv taa tɔŋi kv tɔgi cwe silv tin

²⁶ A ko-biə-ba, abam na jeeri daani sɪ á zuli Wɛ, á na manɪ sɪ á kɪ kulv tin mu tintu: Abam didva mu wó zanɪ o pa ləŋə. Didva di ma zanɪ o brɪ Wɛ cɪga kam. Wɔdoŋ di ma zanɪ o ta vurɪm dilv Wɛ na brɪ o tin. Wɔwɔm di ma zanɪ o ɲɔɔni ta-ge, yi wɔdoŋ di ma zanɪ o ta ta-ge sɪm kuri o brɪ á kɔgɔ kum. Wənu tintu maama zəni Zezi kɔgɔ kum sɪ kv fɔgi kv zɪgi kəŋkəŋ. ²⁷ Abam badaara na lagi á ɲɔɔni ta-ge sɪm, kv manɪ sɪ á taá yi bale naa batɔ yɪranɪ mu. Kv manɪ sɪ á taá zanɪ á ɲɔɔni á daari á pa daani mu, sɪ á didva zanɪ o ta ɲwe sɪm kuri. ²⁸ Nɔɔn-nɔɔnɔ nan na təri á wɔni sɪ o wantɔ o ta ɲwe sɪm kuri, balv ya na lagi ba ɲɔɔni-sɪ tin manɪ sɪ ba yagi mu, sɪ ba na wɔ ba yɪranɪ, sɪ ba taa ɲɔɔni-sɪ di Wɛ. ²⁹ Kv daari, kv na yi balv na ɲɔɔni Wɛ yiyiu-ɲwe sɪm tin, kv manɪ sɪ bale naa batɔ mu zanɪ ba ɲɔɔni didva didva, sɪ badaara bam taa cəgə, sɪ ba laan bwe ba nii sɪ yi cɪga mu naa vwan mu. ³⁰ Wɛ na vurɪ nɔɔnɔ didva DI cɪga kam balv na je ba cəgi tin wɔni sɪ o ta o brɪ Zezi kɔgɔ kum, kv manɪ sɪ wɔlv na zɪgi o ɲɔɔni Wɛ yiyiu-ɲwe sɪm tin mu pu o ni, sɪ o daari sɪ wɔdoŋ wɔm ta-ka. ³¹ Kuntv tin, abam maama wai á ɲɔɔni Wɛ yiyiu-ɲwe sɪm didva didva, sɪ kv pa á zaasi Wɛ cɪga kam da-tee ni, sɪ á taá fɔgi á zɪgi kəŋkəŋ. ³² Balv na jonɪ dam Wɛ Jorokum tee ni sɪ ba taa ɲɔɔni Wɛ yiyiu-ɲwe sɪm tin wai ba titɪ ba jaana manɪ kalv ba na wɔra ba ɲɔɔni-sɪ tin. ³³ Wɛ lagi sɪ wɔŋo maama taa tɔgi cwəŋə mu di yazurə, sɪ DI ba lagi yɔɔ yɔɔ kəm.

³⁴ Abam na kikili daani sɪ á zuli Wɛ, kv manɪ sɪ kaana taa je cim mu sɪ ba taa cəgə. Mu kv na yi te Zezi

kɔgɔ kum jəgə maama ni. Ba ba jɪgi cwəŋə sɪ ba da ba ɲɔɔni. Kv manɪ sɪ ba sɛ baara bam, ni Wɛ cullu tin na manɪ tɪ brɪ te tin mu. ³⁵ Ba na lagi sɪ ba lwarɪ wɔŋo kulv kuri, ba manɪ sɪ ba bwe ba banna mu sɔŋo ni, sɪ kv wɔ manɪ sɪ kaani zanɪ o ɲɔɔni á kikilə kam wɔni. ³⁶ Abam buɪ á pai Wɛ taani dim nuɪ abam te mu na? Mu naa á buɪ á pai abam yɪranɪ mu ye Wɛ taani dim na?

³⁷ Abam wɔlv na buɪ ni o yi Wɛ nijonnu naa o jonɪ Wɛ Joro kum pɛɛrɪ tin manɪ sɪ o taa ye ni, amv na pɔpɔni kulv a pa abam tin yi dí Yɪutu wɔm kwərə mu. ³⁸ Nɔɔnɔ wɔlv maama na vɪn amv na pɔpɔni kulv tin, Wɛ di wó vɪn kuntv tu.

³⁹ Kuntv, a ko-biə-ba, kwaanɪ-na sɪ á taá ɲɔɔni Wɛ yiyiu-ɲwe sɪm. Á nan yi zanɪ á cɪ balv na ɲɔɔni ta-ge sɪm Wɛ Joro kum na pɛ tin. ⁴⁰ Nan taá kɪ-na wɔŋo maama sɪ kv taa tɔgi cwəŋə ni kv na manɪ te tin.

15

Wɛ kwər-ywəŋə kalv Zezi tintvɲna bam na brɪ tin

¹ A ko-biə-ba, a lagi sɪ a pa á guli Wɛ kwər-ywəŋə kam a na manɪ a tɔɔlɪ di abam tin mu. Abam manɪ á sɛ-ka, yi á kɪ á wɔ-didva á fɔgi á zɪgi kəŋkəŋ. ² Amv na pɛ á lwarɪ Wɛ kwər-ywəŋə kam te tin, á na wɔ joori ka kwaga ni, Wɛ wó vrɪ abam DI yagi kantv ɲwaanɪ mu. Kv na dai kuntv, á na sɛ Zezi Kriɪ te tin yi kafe mu.

³ Wɛ cɪga kalv na dwe maama tin mu yi kalv amv na dɛ yigə a jonɪ yi a laan daari a brɪ abam tin. Kantv mu tintu:

Zezi Kriɪ tɪgi dɪbam lwarɪm ɲwaanɪ mu, ni Wɛ tɔnɔ kum na manɪ kv ta te tin.

⁴ Ba ma kɪ-o bɔɔni ni.

Da yatɔ dɛ ni o ma joori o bi o yagi tɔbɔni, ni Wɛ tɔnɔ kum na manɪ kv ta te tin.

⁵ O na bi tin, o ma pa Pɪyɛɛrɪ na-o, yi o tintvɲna fugə-bale bam maama di na-o. ⁶ Kuntv kwaga ni, o ma brɪ o

titi o karabiə zanzan bɪdwɪ baɲa nɪ, bantv dwe nɪ nɔɔna biə yanu (500). Nɔɔna bam kɔntv badaara zanzan ta ɲwɪ, ba finftɪn yɪranɪ mʊ tɪga. ⁷ Zakɪ dɪ ma na-o, yɪ o daari o pa o tintɔɲna bam maama na-o.

⁸ Kɔntv kwaga nɪ, o laan ma pa amv na nyɪ dɪ bu wɔlv ba na lɔga yɪ o lɔra maɲa ta wɔ yɪ tɪn dɪ na-o. ⁹ Bɛɲwaanɪ amv tiini a muri Zezi tintɔɲna bam maama wɔnɪ. A ya bri a wɔ maɲɪ sɪ ba taa bə-nɪ nɪ Zezi tintɔɲnɔ, a dɛɛn na bɛɛstɪ Zezi nɔɔna bam tɪn ɲwaanɪ. ¹⁰ Wɛ nan na kɪ-nɪ yu-yoɲo tɪn mʊ pɛ a yɪ a na yɪ wɔlv zɪm tɪn. Dɪ na kɪ-nɪ yu-yoɲo te tɪn dai kafe. Amv tiini a tɔɲɪ Wɛ titɔɲa yam a dwəni Dɪ tintɔɲna bam maama. Kɔ nan dai a titɪ dam ɲwaanɪ mʊ a wai a tɔɲa. Kɔ yɪ Wɛ na kɪ-nɪ yu-yoɲo yɪ Dɪ dam dɪm wɔ amv tee nɪ tɪn ɲwaanɪ mʊ.

¹¹ Dɪbam balv na yɪ Zezi tintɔɲna tɪn maama yəni dɪ bri cɪga dɪdva mʊ. Kɔ na yɪ amv na bri kulv tɪn, naa bantv dɪ na bri kulv tɪn, kɔ yɪ cɪga kalv abam na sɛ tɪn mʊ.

Twa biim taani

¹² Dɪbam maama na tɔɔli Wɛ kwərə kam te tɪn, dɪ tɔɔli dɪ bri nɔɔna nɪ Zezi Krisi bi o yagɪ tɔɔnɪ mʊ. Bɛɛ nan mʊ yɪ abam badonnə tɛ á wɪ, twa biim tərə? ¹³ Kɔ ya na yɪ cɪga nɪ twa biim tərə, kɔ bri nɪ Zezi Krisi titɪ dɪ wɔ bi mʊ. ¹⁴ Wɔntv nan ya na wɔ bi, dɪbam kwər-tɔɔla kam yɪ kafe mʊ, abam dɪ na kɪ á wɔ-dɪdva dɪ ka te tɪn dɪ ya yɪ kafe mʊ, ¹⁵ yɪ dɪbam dɪ na bri Wɛ cɪga kam te tɪn ya yɪ vwan mʊ, dɪ na yəni dɪ bri nɔɔna nɪ Wɛ mʊ bi Zezi Krisi Dɪ pa o yagɪ tɔɔnɪ tɪn ɲwaanɪ. Twa biim nan ya na sɪnɪ dɪ tərə, kɔ bri nɪ Wɛ wɔ bi Zezi mʊ. ¹⁶ Kɔntv tɪn, twa biim ya na tərə, kɔ bri nɪ Zezi Krisi titɪ dɪ maɲɪ o wɔ bi mʊ. ¹⁷ Wɔntv nan ya na wɔ bi o yagɪ tɔɔnɪ, kɔ bri nɪ abam na kɪ á wɔ-dɪdva dɪd-o te tɪn yɪ kafe mʊ, yɪ á lwarɪm dɪm ya ta wɔ á yuu nɪ mʊ. ¹⁸ Kɔ nan ta bri nɪ, balv na sɛ Zezi Krisi yɪ ba laan tɪ tɪn ya wó ga ɲwɪa Wɛ tee nɪ. ¹⁹ Kɔ na yɪ

lɔgv baɲa ɲwɪa kantv yɪranɪ, yɪ kɔ dai nɪ kulvkvlv ɲwaanɪ mʊ dɪbam jɪgɪ tɪna Zezi Krisi tee nɪ, kɔ bri nɪ dɪ yɪ balv na tiini ba yɪ yinigə tiinə tɪn mʊ nɔɔna maama tee nɪ.

²⁰ Kɔ nan sɪnɪ kɔ yɪ cɪga mʊ: Zezi Krisi bi o yagɪ tɔɔnɪ. Wɔntv mʊ yɪ wɔlv na dɛ yigə o bi o vu Wɛ te, sɪ kɔ bri nɪ balv dɪ na tɪgɪ tɪn wó bi ba yagɪ tɔɔnɪ. ²¹ Tɔɔnɪ zɪgɪ nabiinu dɪdva yɪra nɪ mʊ dɪ ba lɔgv baɲa. Kɔ nan ta yɪ bɪdwɪ mʊ dɪ twa biim dɪ, nabiinu dɪdva dɪ mʊ jaanɪ twa biim o ba. ²² Nabiinə maama na yɪ Adambiə tɪn ɲwaanɪ mʊ te dɪ maama tva nɪ wɔntv te. Kɔ nan ta yɪ kɔntv doɲ mʊ dɪ balv maama na ɲwɪ dɪ Zezi Krisi tɪn, bantv dɪ wó bi ba yagɪ tɔɔnɪ. ²³ Nɔɔnɔ maama dɪ o jəgə mʊ. Zezi Krisi mʊ dɛ yigə o bi o vu Wɛ te. Kɔ daari balv na yɪ o nɔɔna tɪn dɪ wó bi maɲa kam o na wó joori o ba tɪn mʊ. ²⁴ Kɔntv kwaga nɪ mʊ lɔgv baɲa wɔɲo maama laan wó ti. Maɲa kam kɔntv nɪ mʊ Zezi Krisi wó cɔgɪ wəɲnu tɪlv maama na jɪgɪ dam nabiinə baɲa nɪ tɪn, kɔ na yɪ wɛyuu dɪdɛera naa tɪga baɲa dɪdɛera maama, oó pa ba dam dɪm laan ti. O ma wó daari o kwe wɔɲo kulv maama o na dɪ paari kɔ baɲa nɪ tɪn o kɪ o Ko Wɛ jɪɲa nɪ. ²⁵ Kɔ nan fin mʊ sɪ Zezi dɪ paari, sɪ kɔ taa ve maɲa kam Wɛ na wó kɪ o dɔna maama o nɛ kuri nɪ tɪn. ²⁶ Tɔɔnɪ nan mʊ yɪ dɔm wɔlv o na wó cɔgɪ o ma kweeli tɪn. ²⁷ Wɛ tɔnɔ kɔm tagɪ kɔ wɪ: «Wɛ kɪ wəɲnu maama wɔm nɛ kuri nɪ mʊ sɪ o taa te tɪ maama.» Kɔ nan na wɪ, o taa te wəɲnu maama tɪn, kɔ dai nɪ o te Wɛ titɪ dɪ mʊ o wəli da. Kɔ yɪ Wɛ mʊ kwe wəɲnu tɪm maama Dɪ kɪ Zezi dam kuri nɪ. ²⁸ Kɔ daari maɲa kalv Zezi na wó ba o taa te wəɲnu maama tɪn, wɔm titɪ na yɪ Wɛ Bu tɪn wó kwe o titɪ o pa o Ko Wɛ. Bɛɲwaanɪ Wɛ yɪ dɪlv na maɲɪ Dɪ kɪ wəɲnu maama Dɪ Bu wɔm dam kuri nɪ tɪn mʊ. Kɔntv tɪn, Wɛ mʊ te wəɲnu maama dɪ Dɪ dam maama.

²⁹ Á nan bɔɲɪ nɔɔna balv na yəni

ba pai ba miisi-ba na wɔni ba twa ɲwaani tun woŋo á nii. Ba na ba buɲi ni twa biim wɔra, beɲwaani mu yi ba pai ba miisi-ba na wɔni twa bam ɲwaani? ³⁰ Twa biim nan ya na tɛrɛ, beɲwaani mu yi dɔbam ba kwari fɔɔni si dí yaari dí ti We ɲwaani maɲa maama? ³¹ A ko-biə-ba, de maama amɔ yəni a tɔgi tɔɔni te mu a kea. Ku yi cɔga mu. Amɔ tiini a jigi wɔpolo di abam á na ɲwi di dí Yuutu Zezi Kriisi tun ɲwaani. Mu ku kuri a tagi kuntu. ³² Efezi ni ba ki amɔ nɛɛni kagu-vara na ciɲi si ba ja nɔɔna te tun mu. Amɔ na se si a yaari kuntu tun, ku ya na yi lɔgu baɲa ɲwɔa kantɔ yɔrani má ɲwaani mu, beɛ nyɔɔri mu aá na? Twa biim nan ya na tɛrɛ, dí ya wó ta ni nɔɔna badaara na te te ba wɔ: «Pa-na dí taá di si dí daari dí taá nyɔɛ, si dí jwa yi twa mu.»

³³ Yi pa-na ba ganɔ abam si á tusi. Ku yi cɔga mu ni: «Nmɔ na tɔgi di nɔn-balwaarɔ, baá sɔgi-m ba pa n di ki kəm-balwaarɔ mu.» ³⁴ Pa-na á wɔbuɲa joori ya taa tɔgi cwəŋə, si á daari á yagi kəm-lwaanɔ tum. Abam badaara ta yəri We. A tagi kuntu, si ku pa cavura mu zɔ abam.

Nɔɔna na wó bi ba yagi tɔɔni di yira yalɔ tin

³⁵ Abam didɔa wai o bwe ni: «Kɔú ki ta mu si twa bi? Ba nan na joori ba bi, ba yira wó ta yi tita mu?»

³⁶ Nmɔ wɔbuɲa mu muri na? N na kwe woŋo n du tɔga ni, ku maɲi si ku puli mu ku nuɲi, ku daari si ku bu wum pɔ. ³⁷ Nmɔ na dugi kɔlɔ, di kɔlɔ na wó puli ku nuɲi tun ba nyi daani. Nmɔ na kwe kɔlɔ n du tun, ku na yi mɔna naa ku zi yi wo-duuru tɔlɔ dwi maama, ti yi wo-dwə má mu n dugə. ³⁸ Wo-dwi dɔm nan na nuɲi, We mu wó pa-di di yira, ni DI na lagi te tun. We nan ta mu pai wo-dwi maama nyinyɔɔ, ku maɲi di wo-dwi dɔm titi na yi te tun.

³⁹ Ku nan dai ni wəɔnu tɔlɔ maama na ɲwi tun ya-nwana mu yi bidwi. Nabiinə di vara di zunə

di kale maama jigi ya-nwana yira yira mu. ⁴⁰ Weyuu wəɔnu di wɔra mu, yi tɔga baɲa wəɔnu di wɔra. Weyuu wəɔnu tum di jigi ti lam mu, yi tɔga baɲa wəɔnu tum di jigi ti lam. ⁴¹ Wɔa kam di jigi ka lam mu, yi cana kam di jigi ka lam. Calɔwɔ sɔm di maa jigi si lam, yi si lam dɔm nan dai bidwi.

⁴² Wəɔnu tintɔ maama nan bri twa biim na yi te tun mu. Nɔɔnɔ na tɔga, o yira yam ba na ki tun yi yira yalɔ na wó pɔ tun mu. Ku daari o yira yalɔ na wó bi ya yagi tɔɔni tun daa bá pɔ maɲa di maɲa.

⁴³ Yira yalɔ ba na ki tɔga ni tun ba jigi lam, yi yalɔ na wó bi tun wó ta jigi lam zanzan. Yira yalɔ ba na ki tun bwənə, yi yalɔ na wó bi tun wó ta dana. ⁴⁴ Yira yalɔ ba na ki tɔga ni tun yi lɔgu baɲa ɲwɔa kam nyim mu, ku daari yalɔ na wó bi tun yi ɲwi-dɔɲa kalɔ We Jorokum na wó pa dɔbam tun nyim mu. Lɔgu baɲa yira yam na wɔra tun, We ɲwi-dɔɲa kam yira yam di wɔra mu. ⁴⁵ Kuntu mu ku pɔpɔni We tɔnɔ kum wɔni ku wɔ: «Pulim ni tun We ki Adammɔ DI pa o jigi lɔgu baɲa yira yi o ɲwi.» Ku daari Zezi mu yi Adam wɔlɔ na kweeli tun, yi o jigi Joro ku na pai nabiinə ɲwi-dɔɲa tun. ⁴⁶ Ku nan yi lɔgu baɲa ɲwɔa kam mu tui yigə, yi We-sɔɲɔ ɲwi-dɔɲa kam laan sanɔ ka ba. ⁴⁷ We me tɔrɔ mu DI ki nabiinu wɔlɔ na tu yigə tun. Kuntu ɲwaani wɔntɔ yi lɔgu baɲa nyim mu. Ku daari nabiinu wɔlɔ nan na tu kwaga tun nuɲi We-sɔɲɔ mu. ⁴⁸ Lɔgu baɲa nɔɔna bam maama nyi di We na me tɔrɔ DI ki nɔɔnɔ wɔlɔ dayigə tun mu. Nɔɔna balɔ maama nan na yi We-sɔɲɔ nyim tun nyi di wɔlɔ na nuɲi We-sɔɲɔ tun mu. ⁴⁹ Nɛɛni dɔbam na jigi lɔgu baɲa nɔɔnɔ wum nyinyɔɔ tun, de wɔra dí wó ba dí taá jigi We-sɔɲɔ nɔɔnɔ wum di nyinyɔɔ.

⁵⁰ A ko-biə-ba, a lagi a ta a bri abam ni, dí lɔgu baɲa yira yam bá wani ya na jəŋə je We paari dɔm wɔni. Yira yalɔ na wó pɔ tun bá

wani ya manɩ dɩ ŋwɩa kalɩ na ba ti tɩn. ⁵¹ Fɔgi-na á cɛgi, sɩ a ta We cɩga kalɩ ya na sɛgi tɩn a brɩ abam. Dɩbam maama bá tɩ dí tɩ sɩ Zezi laan ba. Dí nan na tɩga naa dí ta wɔ tɩgi dɩ, dɩbam maama yɩra yam wó lɛni mu. ⁵² Kɔvɔ da kɩ kɩ yibugɩsa wɔni mu, maɩa kam ba na wó wu kweelim nabɔɔ kɔm tɩn. Nabɔɔ kɔm na wugə, twa wó bi ba zaɩ dɩ yɩra yalɩ na ba pɔɛ tɩn, yɩ dɩbam dɩ yɩra wó lɛni. ⁵³ Bɛɩwaani, dɩbam yɩra yalɩ na wó pɔ tɩn maɩa sɩ ya lɛni ya ji yalɩ na bá pɔ tɩn mu, sɩ dí yɩra yalɩ tɔvɔni na wai tɩn lɛni ya ji yalɩ tɔvɔni na bá wani tɩn. ⁵⁴ Kɔntɩ maama na kɩa, kɩ laan wó pa kulɩ na pɔpɔni We tɔɔ kɔm wɔni tɩn kɩ, nɩ kɩ na maɩa kɩ ta te kɩ wɩ: «We wani tɔvɔni dɩ dɩ dam dɩm maama.» ⁵⁵ «Tɔvɔni, n dam dɩm daa bɛɛ?

N daa n wó wani n cɛgi nɔɔna na?»

⁵⁶ Kɩ yɩ lwarɩm ŋwaani mu tɔvɔni jɩgi dam sɩ dɩ cɛgi nɔɔna. Lwarɩm dɩ nan nɛ dɩ dam We cullu tɩm vɩɩn ŋwaani mu. ⁵⁷ Dí nan kɩ We le dɩ Dɩ na paɩ dɩbam wɔɔ dí Yuutu Zezi Krisi ŋwaani sɩ dí wani tɔvɔni dɩ dɩ dam dɩm maama tɩn.

⁵⁸ Kɔntɩ tɩn, a ko-bu-sonnu-ba, fɔgi á zɩgi-na kɛɩkɛɩ dɩ pu-dɩa, sɩ á cɛ dɩ dí Yuutu tɩtɩɩa yam maɩa maama, dɩ á na ye nɩ tɩtɩɩa yalɩ maama á na tɩɩi á pa dí Yuutu wɔm tɩn na dai kafe tɩn ŋwaani.

16

Ba na lagɩ sɛbu sɩ ba ma zɛni We nɔɔna te tɩn

¹ Kɩ daari kɩ na yɩ sɛbu kulɩ á na lai á maa zɛni We nɔɔna bam tɩn, á taá kɩ nɩnɛɛni amɩ na maɩa a brɩ Zezi kɔgɔ kulɩ na wɩ Galatɩ tɩ-niɛ yam nɩ sɩ ba taa kɩ te tɩn. ² Siun de maama na yɩɛ, sɩ nɔɔɔvɩ maama lɩ sɛbu kulɩ o na nɛ tɩn wɔni o tɩɩi, sɩ amɩ na tuɛ, sɩ á daa yɩ taá zɩgi á lai sɛbu. ³ Amɩ na tu abam te, abam na lɩ nɔɔna balɩ tɩn, a laan wó la tɔɔ a tɩɩi-ba dɩ á sɛbu kɔm sɩ ba ja vu Zeruzalem. ⁴ Kɩ nan daa na maɩa sɩ

amɩ tɩtɩ mu vu, dí wó tɔgi daani dí vu.

Pooli na lagɩ sɩ o na Korenti tiina bam te tɩn

⁵ A lagɩ sɩ a da Masɩɔvɩni mu, sɩ a laan daari a ba abam te. ⁶ A na tu abam te, a lagɩ sɩ a daani fin mu, deɔɔn aá tɩ waarɩ mɩmaɩa kam dáani. Kɔntɩ kwaga nɩ, á laan wó wani á zɛni-nɩ sɩ a vu a daa na wó vu mɛ tɩn. ⁷ Amɩ ba lagɩ sɩ a wuuri a ba abam te maɩa finfin, sɩ a joori a viiri. We nan na sɛ, amɩ ya lagɩ sɩ a ba a daani abam tee nɩ mu. ⁸ A nan lagɩ a maɩa Efɛzi nɩ mu sɩ kɩ vu kɩ yɩ Pantikoticandiɛ kam maɩa. ⁹ Bɛɩwaani We pɔri cwɛɩɩ lanyɩrani Dɩ pa-nɩ, sɩ a tiini a tɩɩi Dɩ tɩtɩɩa yo seeni. Nɔɔna zanzan nan mu wɩra ba kwaana sɩ ba cɩ a yigə.

¹⁰ Timoti nan na tu abam te, sɩ á jeer-o lanyɩrani sɩ kɩ yɩ pa fɔvɩni taa jɩg-o. Bɛɩwaani o dɩ tɩɩi dí Yuutu tɩtɩɩa yam mu nɩ amɩ te. ¹¹ Nɔɔn-nɔɔvɩ yɩ zaɩ o goon-o. Kwaani-na sɩ á wɛl-o o cwɛɩɩ kam vɛɩɩ wɔni, sɩ o wani o vu dɩ yazurə o ba amɩ te. Amɩ dɩ dí ko-biɛ bam nan nii-o cwɛɩɩ nɩ sɩ o ba.

¹² Kɩ nan na yɩ dí ko-bu Apolɔsɩ, amɩ tiini a loor-o mu sɩ o tɔgi dɩ dí ko-biɛ bam o ba abam te. Nan dɩ kɩ dɩ, o ta wɩ lɩ wɔvɩɩa sɩ o ba lele. O nan na nɛ cwɛɩɩ maɩa kalɩ tɩn, oó ba.

Tiim kwɛrə

¹³ Taá cɩ-na á tɩtɩ, sɩ á zɩgi kɛɩkɛɩ We cwɛɩɩ kam wɔni. Taá jɩgi-na baari dɩ dam. ¹⁴ Á taá kɩ-na wɔɩ maama dɩ sono.

¹⁵ A ko-biɛ-ba, á maɩa á ye Sɩtefanasi dɩ o sɔɩɩ tiinɛ na tɔgi We te tɩn. Bantɩ mu de yigə ba sɛ Zezi Akayi nɩ, yɩ ba sɛ ba tɩɩi ba zɛni We nɔɔna bam dɩ ba wɩ maama. ¹⁶ Kɔntɩ tɩn, a loori abam sɩ á sɛ nɔɔna bam kɔntɩ dwi ni, dɩdaani balɩ maama na tɩɩi We tɩtɩɩa yam nɩ bantɩ te tɩn.

¹⁷ Amɩ jɩgi wɔpɔlo dɩ Sɩtefanasi dɩ Fɔtunatusi dɩ Akayikusi na tu amɩ te tɩn. Bantɩ mu pɛ a wɩ lwarɩ nɩ

abam tərə. ¹⁸ Bantu mu pe a jigi wu-zuru, ni ba na pe abam di jigi wu-zuru te tin. Kontu, ku manı sı á taá niğı nɔɔna bantu dwi.

¹⁹ Zezi kɔgɔ kum maama Aziti-niə yam wɔni tin jɔɔni abam. Akwila di Prisili di Zezi kɔgɔ kulɔ na jeeri ba sɔɔɔ ni tin di jɔɔni abam lanyiranı dı Yuutu Zezi yiri ŋwaanı. ²⁰ Dı ko-biə bam maama di jɔɔni abam.

A taá jɔɔni daanı lanyiranı di sono di wu-pɔɔɔ.

²¹ Amu Pooli mu jɔɔni abam. A titi laan mu pɔpɔni tintu di a jıɔa.

²² Nɔɔɔ wɔlɔ maama na ba soe dı Yuutu wɔm tin, Wε wó cɔgi ku tu.

Marana ta!

²³ Dı Yuutu Zezi wó pa abam yu-yoɔɔ.

²⁴ Amu soe abam maama dı na ŋwı di Zezi Kriŋi tin ŋwaanı.

**Tɔnɔ kɔlɔ Pooli na
pɔpɔni o pa
KORĒNTI TIINĒ
o kɪ bɪle tɪn
Tɔnɔ kɔlɔ Pooli na
pɔpɔni o pa Korēnti
tiinə o kɪ bɪle tɪn na
brɪ dɪbam kɔlɔ tɪn
mɔ tuntu**

Kɔ loori Pooli na pɔpɔni tɔnɔ kɔm kuntu o pa Wɛ nɔɔna balɔ na wɔ Korēnti nɪ tɪn, ba wɔ nɔɔna badaara ya cɔgi Pooli wɔ, yɪ ba vɪn nɪ Pooli sɪntɪ o yɪ Zezi Krisi tuntɔŋɔ.

Pooli nan kaani-ba, yɪ o pa ba lwarɪ nɪ o soe-ba yɪ o lagɪ sɪ ba fɔgi daani.

O dɛ yigə o brɪ o na yaari te, dɪ Wɛ na zən-o te tɪn (1:1-11).

O laan ma brɪ cam dilɔ na wɔ wɔm dɪ bantɔ titari nɪ tɪn woŋo, dɪ Zezi na pɛ-o ni sɪ o ma kaani-ba te tɪn. O brɪ-ba kuntu, beŋwaanɪ o ya maŋɪ o bwɛ-ba zanzan tɔnɔ kɔdon wɔni, yɪ o nan jɪgi wɔpɔlo zanzan dɪ o bwɛm dɪm na pɛ ba ləni ba wɔrɔ ba yagi kəm-balwaarɔ tɪn (1:12—7:16).

Pooli ŋɔɔni sɛbu-lɔ woŋo ba na kɪ Wɛ nɔɔna balɔ na zɔvri Zude nɪ yɪ ba yɪ yinigə tiinə tɪn ŋwaanɪ. O loori-ba sɪ ba pa dɪ ba wɔ-yoŋo mɔ (pɔɔrɪm 8-9).

Pooli laan ma bagɪ balɔ na ba sɛ nɪ wɔm yɪ Wɛ tuntɔŋɔ tɪn, o brɪ nɪ nɔɔna bam kuntu fɔgi vwan mɔ (pɔɔrɪm 10-13).

¹ Amɔ Pooli wɔlɔ Wɛ na kuri dɪ Dɪ titɪ wɔbɔŋa sɪ a taa yɪ Zezi Krisi tuntɔŋɔ tɪn mɔ pɔpɔni tɔnɔ kuntu, yɪ dɪ ko-bu Timoti mɔ tɔgi o wəli-nɪ. Dɪ pɔpɔni sɪ dɪ pa abam balɔ na yɪ Wɛ kɔgɔ kɔm wɔ nɔɔna yɪ á zɔvri Korēnti nɪ tɪn, kɔ wəli dɪ Wɛ nɔɔna maama balɔ na zɔvri Akayi tɪntɪ dɪm maama nɪ tɪn.

² Dɪ Ko Wɛ dɪ dɪ Yuutu Zezi Krisi wó pa abam yazurə dɪ yu-yoŋo.

Wɛ na tiini Dɪ zəni dɪbam te tɪn

³ Pa-na dɪ kɪ Wɛ le. Dɪntɔ mɔ yɪ dɪ Yuutu Zezi Krisi Ko, yɪ Dɪ yɪ dɪbam Ko wɔlɔ na jɪgi dɪbam ŋwanɔ tɪn. Dɪ maa yɪ Wɛ dilɔ na zəni nɔɔna sɪ ba bɪcara taa zurə maŋa maama tɪn. ⁴ Dɪ na wɔ yaara yalɔ maama wɔni, dɪntɔ mɔ yəni Dɪ pa dɪ bɪcara zurə, sɪ kɔ pa dɪ wanɪ dɪ zəni balɔ dɪ na wɔ yaara dwi maama wɔni tɪn sɪ ba dɪ bɪcara taa zurə, nɪ Wɛ na zəni dɪbam dɪ te tɪn. ⁵ Zezi Krisi na yaari zanzan tɪn, dɪbam dɪ tɔgi dɪ na yaara yantɔ don mɔ. Dɪ nan na ŋwɪ did-o tɪn, dɪ ta wó tɔgi dɪ na zənə Wɛ tee nɪ, nɪnɛnɪ Dɪ na zəni Zezi Krisi lanyiranɪ te tɪn. ⁶ Kuntu ŋwaanɪ, dɪbam na wɔ yaara wɔni, kɔ yɪ sɪ kɔ zəni abam mɔ sɪ á bɪcara taa zurə, sɪ á daari á taá tɔgi Wɛ cwəŋə lanyiranɪ. Wɛ nan na pɛ dɪbam dɪ bɪcara zurə, kɔ yɪ sɪ abam dɪ na zənə yantɔ don mɔ, sɪ á wanɪ á na dam á vɔ á wɔ á zɪgi kəŋkəŋ yaara yam wɔni, nɪ dɪbam dɪ na nɛ yaara te tɪn. ⁷ Kuntu, dɪbam jɪgi tɪna dɪ abam, beŋwaanɪ dɪ ye nɪ, abam na tɔgi á na dɪbam yaara yam don tɪn, á dɪ wó tɔgi á na zənə Wɛ tee nɪ.

⁸ Dɪ ko-biə-ba, dɪ lagɪ dɪ pa abam lwarɪ yaara yalɔ maama dɪ na nɛ Azi tɪntɪ dɪm nɪ tɪn mɔ. Dɪ na nɛ cam dilɔ tɪn tiini dɪ dana dɪ dwe dɪbam, yɪ dɪ yaá bɔŋɪ nɪ dɪ wó ga dɪ ŋwɪa. ⁹ Dɪ nan na zɪgi tɔvni yigə nɪ kuntu tɪn, kɔ yɪ sɪ kɔ pa dɪ daa yɪ taá tɪgi dɪ titɪ dam mɔ, sɪ dɪ daari dɪ kɪ dɪ wɔ-dɪdɔba dɪ Wɛ dilɔ na jɪgi dam Dɪ paɪ nɔɔna bi ba yagi tɔvni tɪn. ¹⁰ Wɛ nan mɔ vri dɪbam yaara yalɔ na cana nɪ tɔvni te tɪn wɔni, yɪ Dɪ ta wó vri dɪbam kuntu don mɔ. Dɪ maa jɪgi tɪna Wɛ tee nɪ, nɪ Dɪ ta wó vri dɪbam tɔvni juŋa nɪ. ¹¹ Abam nan wó zəni dɪbam dɪ á na wó loori Wɛ á pa dɪbam tɪn. Kuntu, nɔɔna zanzan na loori Wɛ, kɔ pa dɪ na zənə, kɔ nan wó pa nɔɔna zanzan dɪ kɪ Wɛ le, dɪ Dɪ na joŋi ba loro kɔm ba na loori dɪbam ŋwaanɪ tɪn.

Woŋo kɔlɔ ŋwaanɪ Pooli na ləni o wɔbɔŋa sɪ o daa yɪ ve ba te tɪn

¹² Dɔ́bam na jɔ́gɔ wɔ́pɔlɔ tɪn, kɔ yɪ sɪ dɪ́ ye dɪ́ bɪcarɪ nɪ, nɪ dɪ́ tɔ́gɪ cwɛ́ŋə dɪ́ wɔ́-pɔŋɔ mɔ, dɪ́ dɪ́ na brɪ dɪ́ wɔ́ dɪ́ abam te tɪn. Kɔ nan yɪ Wɛ mɔ zəni dɔ́bam yɪ dɪ́ yɪ kɔntɔ. Kɔ dɪ́ dɪ́ nabiinə swan, kɔ yɪ Wɛ zaanɪ dɪ́m ŋwaanɪ mɔ dɪ́ tɔ́gɪ cwɛ́ŋə kɔntɔ dɔŋ nɔ́ɔna maama yigə nɪ, kɔ na dwe dɪ́dɪ abam yigə nɪ. ¹³ Dɪ́ na pɔ́pɔnɪ kɔlɔ dɪ́ pa abam tɪn ba jɔ́gɪ wɔ́-səgɪru. Á wɔ́ wanɪ á karɪmɪ yɪ á nɪ tɪ kuri. ¹⁴ Abam nan nɪ dɔ́bam na kɪ kɔlɔ tɪn fɪnfɪn yɪranɪ mɔ. Amɔ nan jɔ́gɪ tɪna nɪ á wɔ́ ba á nɪ kɔ kuri fast, sɪ dɛ dɪ́m dɪ́ Yuutu Zezi Krisi na wɔ́ joori o ba tɪn, sɪ abam laan taá jɔ́gɪ wɔ́pɔlɔ dɔ́bam ŋwaanɪ, nɪ dɔ́bam dɪ́ na jɔ́gɪ wɔ́pɔlɔ dɪ́ abam te tɪn.

¹⁵⁻¹⁶ Amɔ na tiini a jɔ́gɪ abam cɪga kɔntɔ tɪn, a ya dɛ yigə a bɔŋɪ sɪ a ba abam te mɔ, sɪ a daari a ke a vu Masɪdwanɪ, sɪ a na zɪgɪ da a maa joorə, sɪ a daa ta tɔ́gɪ á te, sɪ kɔ pa á na zənə kuni bɪle. Kɔntɔ á laan ya wɔ́ wanɪ á wəli-nɪ sɪ a ke a vu Zude. ¹⁷ Amɔ na bɔŋɪ sɪ a ba yɪ a wɔ́ wanɪ a na cwɛ́ŋə tɪn, á paɪ sɪ amɔ yɪ niə yale yale tu mɔ na? Amɔ na yəni a bɔŋɪ sɪ a kɪ kəm dɪlɔ tɪn, á paɪ sɪ kɔ yɪ amɔ tɪtɪ yɪranɪ zənə ŋwaanɪ mɔ na? Abam bɔŋɪ nɪ amɔ yɪ wɔlɔ na yəni o wɪ ɛɛn yɪ o joori o wɪ aye tɪn mɔ na? ¹⁸ Wɛ nan yɪ cɪga tu yɪ Dɪ́ ye nɪ dɔ́bam na te kɔlɔ dɪ́ brɪ abam tɪn dɪ́ niə yale, nɪnɛɛnɪ ɛɛn dɪ́ awo na gwaanɪ daanɪ te tɪn. ¹⁹ Dɔ́bam nan na brɪ abam Wɛ cɪga kam te tɪn, amɔ dɪ́ Siliven dɪ́ Timoti pɛ á lwarɪ Zezi Krisi wɔlɔ na yɪ Wɛ Bu wɔm tɪn na yɪ te. Wɔntɔ dɪ́ niə yale yale tu. Wɔntɔ nan mɔ yɪ wɔlɔ na wɪ ɛɛn yɪranɪ tɪn. ²⁰ Zezi na wɪ ɛɛn tɪn, dɪ́ manɪ sɪ dɪ́ lwarɪ nɪ Wɛ na goni nɪ sɪ Dɪ́ kɪ kɔlɔ maama Dɪ́ pa dɔ́bam tɪn yɪ cɪga mɔ. Kɔntɔ ŋwaanɪ mɔ, dɪ́ na yəni dɪ́ warɪ Wɛ, dɪ́ tɔ́gɪ Zezi Krisi ŋwaanɪ dɪ́ wɪ «Amina», sɪ kɔ pa Wɛ taa jɔ́gɪ zulə dɔ́bam tee nɪ.

²¹ Kɔ yɪ Wɛ mɔ paɪ dɔ́bam dɪ́ abam maama zɪgɪ kəŋkəŋ Zezi Krisi tɔ́gɪm dɪ́m wɔnɪ. Kɔ ta yɪ dɪ́ntɔ mɔ kuri

dɔ́bam sɪ dɪ́ taá yɪ Dɪ́ tɪntɔŋna. ²² Wɛ ma kɪ Dɪ́ Joro kɔm dɪ́ bɪcara nɪ sɪ kɔ brɪ nɪ dɪ́ yɪ Dɪ́ nɔ́ɔna. Dɪ́ Joro kɔm ma pa dɪ́ da yigə dɪ́ lwarɪ nɪ dɪ́ laan wɔ́ ba dɪ́ na Wɛ wɔ-laaru tɪlɔ maama Dɪ́ na tɪnɪ dɔ́bam ŋwaanɪ tɪn.

²³ Wɛ mɔ yɪ amɔ maana tu. Amɔ na te kɔlɔ tɪn na yɪ vwan, sɪ Dɪ́ gɔnɪ. Amɔ na joori a ləni a wɔbɔŋa sɪ a daa yɪ ba abam te Korentɪ nɪ tɪn, kɔ yɪ sɪ a yɪ ba a pa á daa na wɔ́-cɔgɔ mɔ. ²⁴ Kɔ nan dɪ́ nɪ dɔ́bam yɪ balɔ na wɔ́ fɪn abam dɪ́ á na manɪ sɪ á kɪ á wɔ́-dɪdɔba dɪ́ Wɛ te tɪn, bɛŋwaanɪ abam manɪ á sɛ-Dɪ́ dɪ́ pu-dɪa. Dɪ́ nan yɪ balɔ na wɔ́ wəli dɪ́ abam dɪ́ tɔŋɪ, sɪ á taá jɔ́gɪ wɔ́pɔlɔ Wɛ ŋwaanɪ tɪn mɔ.

2

¹ Mɔ kɔ kuri a joori a bɔŋɪ a wɔnɪ, sɪ a daa yɪ ba abam te, sɪ kɔ yɪ pa wɔ́-cɔgɔ daa ta wɔra. ² Abam mɔ yɪ balɔ na wɔ́ wanɪ á pa amɔ taa jɔ́gɪ wɔ́pɔlɔ tɪn. Kɔntɔ, amɔ na tu abam te, yɪ kɔ pa á wɔ́ cɔgɪ, nɔ́ɔn-nɔ́ɔnɔ daa bá ta wɔra o na wɔ́ wanɪ o pa a na wɔ́pɔlɔ. ³ Kɔ yɪ kɔntɔ ŋwaanɪ mɔ a ya pɔ́pɔnɪ tɔ́nɔ kɔm a pa abam. Amɔ dɛɛn ba lagɪ sɪ a ba abam te, sɪ kɔ pa amɔ wɔ́ cɔgɪ dɪ́ abam. Kɔ nan manɪ sɪ á taá yɪ balɔ na paɪ amɔ wɔ́ poli tɪn mɔ. Amɔ nan jɔ́gɪ abam cɪga nɪ, amɔ na jɔ́gɪ wɔ́pɔlɔ abam dɪ́ jɔ́gɪ wɔ́pɔlɔ mɔ. ⁴ Amɔ dɛɛn na pɔ́pɔnɪ tɔ́nɔ kɔm a pa abam tɪn, a wɔ́ tiini kɔ cɔgɪ zanzan, yɪ liə jɔ́gɪ-nɪ kɔ pa a yɪ-na nɔŋɪ zanzan abam ŋwaanɪ. Amɔ na pɔ́pɔnɪ te tɪn, kɔ dɪ́ sɪ kɔ pa á wɔ́rɔ cɔgɪ. Kɔ nan yɪ sɪ á wanɪ á lwarɪ amɔ na tiini a soe abam kɔ ja gaali te tɪn mɔ.

A manɪ sɪ á yagɪ á ma ɛɛ wɔlɔ na kɪ o cɔgɪ tɪn

⁵ Nɔ́ɔnɔ wɔlɔ na kɪ o cɔgɪ tɪn, kɔ dɪ́ amɔ yɪranɪ wɔ́ mɔ cɔgɪ dɪ́d-o, kɔ yɪ abam maama mɔ, sɪ a nan yɪ zanɪ a ŋɔ́nɔ a ja gaali, a ye sɪ abam zanzan wɔ́rɔ mɔ cɔgɪ. ⁶ Abam zanzan na pɛ o na cam tɪn, kɔ manɪ sɪ á laan yag-o mɔ. ⁷ Á nan manɪ

si á yagɪ á maa ɕe-o mu, si á daari á taá kɪ-o lanyirani, si o bicari taa zurə. Kɔ na dai kuntu, o wɔ na tiini kɔ ɕɔɔɪ, kɔv pa o wɔbɔɔɔa vugimi. ⁸ Kuntu ɲwaani a loori abam si á pa o lwarɪ nɪ á so-o. ⁹ Amɔ na pɔpɔni tɔɔɔ kɔm tɪn, kɔ yɪ si a maasi abam a nii, á wɔ ɕe á tɔɔɔ amɔ ni dɪm wɔɲo maama baɲa nɪ naa á bá ɕe mu. ¹⁰ Abam na yagɪ nɔɔɔw wɔlɔ kəm á ma ɕe-o, amɔ dɪ wɔ yagɪ a ma ɕe-o mu. Kɔ na manɪ si a yagɪ a ma ɕe nɔɔɔw wɔlɔ, kɔ yɪ abam ɲwaani mu a kɪ kuntu Zezi Krisi yigə nɪ. ¹¹ Kɔ nan manɪ si dí duri nɔɔɔw wɔm ɲwaɲa kuntu, si kɔ yɪ pa sutaani na cwəɲə dɪ wani dɪbam. Bɛɲwaani dí manɪ dí ye dɪntɔ na bɔɲɪ si dɪ pa dɪbam tɔsi te tɪn.

Liə na jaani Pooli Trvasɪ nɪ te tɪn

¹² Amɔ na ve a yɪ tɪv kɔlɔ yɪri na yɪ Trvasɪ si a tɔɔɔl Zezi Krisi kwəɲ-wəɲə kam a bri nɔɔɔna tɪn, a nɛ nɪ dí Yuutu wɔm ya pɛ-nɪ cwəɲə si a tɔɔɔl-ka. ¹³ Nan dɪ kuntu dɪ, a wɔ nɛ wɔ-zuru dɪ a na beeri dí ko-bu Titi je a ga tɪn. A na wɔ nɛ-o tɪn, a ma banɪ nɔɔɔna bam yɪ a daari a ke Masɪdɔvani.

Dí na nɛ wɔɔɔ Zezi Krisi yɪri ɲwaani te tɪn

¹⁴ Nan pa-na dí taá kɪ Wɛ le. Bɛɲwaani dɪntɔ mu pai Zezi Krisi wɔɔɔ, yɪ dí tɔɔɔ o kwaga manɲa maama, si dí taá pai nɔɔɔna lwarɪ Wɛ kwəɲə kam je maama, nɪnɛnɪ wɔɲo kɔlɔ lwəm na ywənə yɪ dɪ zanɪ dɪ jagɪ je maama te tɪn. ¹⁵⁻¹⁶ Dɪbam nyɪ dɪ lwəm dilɔ na ywənə tɪn mu Wɛ yigə nɪ, dí na bri nɔɔɔna Zezi Krisi ɕiga kam tɪn ɲwaani. Dɪbam nyɪ dɪ lwəm dɪm kuntu mu nɔɔɔna maama tee nɪ. Kɔ na yɪ balɔ na lagɪ ba ga ba ɲwɪa Wɛ tee nɪ tɪn, lwəm dɪm kuntu maa pai ba ye nɪ tɔɔɔni wɔ ja-ba. Kɔ nan na yɪ balɔ Wɛ na vrɪ ba ɲwɪa tɪn, lwəm dɪm wɔ ta jigɪ ywəni ba tee nɪ, dɪ pa ba ye nɪ baá na Wɛ ɲwɪ-dɔɲa kam. Wɔɔ mu yɪ si o tɔɲɪ tɪtɔɲ-kamunu kɔm kuntu? ¹⁷ Nɔɔɔna

zanzan na bri Wɛ kwəɲə kam te tɪn, ba pai kɔ nyɪ dɪ pipiu mu si ba na nyɔɔɔri kɔ baɲa nɪ. Dɪbam nan dai kuntu dɔɲ. Wɛ na tɔɲɪ dɪbam tɪn, dí yəni dí kwe dí wɔ maama mu dí maa bri Dɪ ɕiga kam, bɛɲwaani dí zigɪ Wɛ yigə nɪ mu dí ɲɔɔɔna, dí na yɪ Zezi Krisi tɪntɔɲna tɪn ɲwaani.

3

Wɛ ni-dɔvri dilɔ Dɪ na goni tɪn na jigɪ dam kɔ gaali te tɪn

¹ Abam badaara nan daa ta wɔ bɔɲɪ nɪ dí lagɪ dí bri dí tɪtɪ mu dɪ dí na ɲɔɔɔni te tɪn. Abam nan manɪ á ye dɪbam na yɪ te, yɪ á daa wɔ manɪ si á jɔɲɪ twaanɔ tɪlɔ na bri dɪbam ɕiga na yɪ te tɪn nɔɔɔna badaara tee nɪ. Abam nan wɔ manɪ si á pɔpɔni tɔɔɔ kɔlɔ na bri dɪbam na yɪ te tɪn á pa nɔɔɔn-nɔɔɔw. Nɔɔɔna badonnə nan mu manɪ si ba kɪ kuntu, si kɔ dai dɪbam. ² Abam tɪtɪ nan mu bri dɪbam ɕiga na yɪ te tɪn. Abam nyɪ dɪ tɔɔɔ mu te kɔ na pɔpɔni dɪbam bicari nɪ, yɪ nɔɔɔna maama wɔ wani ba karɪmɪ yɪ ba kwəri ba lwarɪ tɪn. ³ Abam na jigɪ á ɲwɪa te tɪn nyɪ dɪ tɔɔɔ mu Zezi Krisi na tɔɔɔ dɪbam ɲwaani o pɔpɔni. O nan na pɔpɔni te tɪn, o mɛ ɲwɪa Tu Baɲa-Wɛ Joro kɔm mu o pɔpɔni, si kɔ dai bərə mu o mɛ o pɔpɔni. Pɔpɔnim dɪm kuntu nan wɔ kɪ kandwa-pɪle baɲa nɪ, o pɔpɔni-dɪ nabiinə bicara nɪ mu.

⁴ Dí ye nɪ kuntu yɪ ɕiga mu, dɪ Zezi Krisi na pɛ dí lwarɪ nɪ Wɛ mu tɔɲɪ dɪbam tɪn. ⁵ Kɔ nan dai dɪ dɪbam tɪtɪ dam mu dí wɔ wani dí ma tɔɲɪ Wɛ tɪtɔɲa yam. Kɔ yɪ Wɛ mu pai dɪbam dam yɪ dí maa tɔɲa. ⁶ Dɪ ma pa dí yɪ Dɪ tɪntɔɲna kuntu, si dí taá bri nɔɔɔna Dɪ ni-dɔvri dɪm Dɪ na goni tɪn na yɪ te tɪn. Dɪ ni-dɔvri dɪm kuntu nan ba tɔɔɔ cullu tɪlɔ ba dɛɛn na pɔpɔni tɪn. Dɪntɔ nan tɔɔɔ dɪ Wɛ Joro kɔm dam mu. Cullu tɪm nan pai tɔɔɔni mu nai cwəɲə dɪ jaani nabiinə. Kɔ daari Wɛ Joro kɔm nan mu pai nabiinə na ɲwɪa Wɛ tee nɪ.

⁷ Kɔ na yɪ Wɛ na kwe Dɪ cullu tɪm Dɪ kɪ Moyisi jɪɲa nɪ si o pa Dɪ nɔɔɔna

bam tɪn, Dɪ dɛɛn pɔpɔnɪ-tɪ Dɪ kɪ kandwa-pɪlɛ baɲa nɪ mɔ. Wɛ dɛɛn na kwe-tɪ Dɪ kɪ Moyisi jɪɲa nɪ kɔntɔ tɪn, Dɪ paari-zulɛ yam maa tiini ya wɔra, yɪ kɔ pa Moyisi yibiyɛ tiini ka nyɪna. O yibiyɛ kam nyɪnɪm dɪm na pɪpɪlɪ Yisɪrayɛlɪ tiinɛ bam yɪɔ dɪ pa ba warɪ ba nii o seeni tɪn wɔ ba kɛ. Nan dɪ cullu tɪm na jaanɪ tɔbɪnɪ mɔ tɪ ba tɪn, tɪ daa ta jɪɲɪ Wɛ paari-zulɛ. ⁸ Kɔ daari Wɛ Joro kɔm nan na wɛli nɔɔna te tɪn laan wɔ pa Wɛ paari-zulɛ yam tiini ya ja gaalɪ. ⁹ Wɛ cullu tɪm na brɪ nɪ nɔɔna wɔ ga bɔra Dɪ tee nɪ yɪ tɪ ta jɪɲɪ paari-zulɛ te tɪn, Wɛ na wɛli nɔɔna sɪ ba na cɪga Dɪ tee nɪ te tɪn laan wɔ ta tiini kɔ jɪɲɪ paari-zulɛ kɔ ja gaalɪ. ¹⁰ Kɔ na yɪ cɪga tɪn, wɔɲo kɔlɔ ya na jɪɲɪ zulɛ tɪn daa ba jɪɲɪ zulɛ, zɪm wɔɲo kɔm na tiini kɔ jɪɲɪ paari-zulɛ kɔ ja gaalɪ tɪn ɲwaanɪ. ¹¹ Wɛ cullu tɪm dɛɛn wɔra dɪ Dɪ paari-zulɛ yam, yɪ tɪntɔ ba tɪ kɛ. Kɔ daari Dɪ zɛnɛ yalɔ na wɔ ta wɔra maɲa maama tɪn wɔ pa Dɪ paari-zulɛ yam tiini ya ta wɔra ya ja gaalɪ.

¹² Dɪ na jɪɲɪ tɪna dɪ Wɛ kɔntɔ doɲ tɪn mɔ te dɪ wai dɪ brɪ Dɪ cɪga kam jaja. ¹³ Dɪbam nan bɔ sɛɲi kɔlɔkɔlɔ nɪnɛɛnɪ Moyisi dɛɛn na kwe gɔɔ o ma kwɛli o yɪɔ tɪn. O dɛɛn kɪ kɔntɔ sɪ Yisɪrayɛlɪ tiinɛ bam mɔ yɪ taa naɪ o yibiyɛ kam nyɪnɪm dɪm na wɔra dɪ tɪ tɪn. ¹⁴ Bantɔ wɔbɔɲa ma tɪ, yɪ kɔ pa ba na karɪmɪ twaanɔ tɪlɔ na brɪ Wɛ dɛɛn na goni ni Dɪ pa Moyisi tɪn, ba warɪ ba lwarɪ Dɪ cɪga kam kuri. Kɔ yɪ nɪnɛɛnɪ gɔɔ kɔm daa ta mɔ kwɛli ba yɪɔ dɪ zɪm maama. Kɔ nan yɪ Zezi Krisi mɔ wɔ pa gɔɔ kɔm kɔntɔ dwanɪ nɔɔnɔ wɔlɔ na sɛ-o tɪn yɪɔ nɪ. ¹⁵ Nan dɪ zɪm maama dɪ, bantɔ na karɪmɪ Moyisi twaanɔ tɪm, ba ba ni kɔ kuri, gɔɔ kɔm kɔntɔ na kwɛli ba yɪɔ tɪn ɲwaanɪ. ¹⁶ Nɔɔnɔ nan na lɛni o wɔ o sɛ dɪ Yuutu wɔm, kɔ pa gɔɔ kɔm dwanɪ kɔntɔ tu yɪɔ nɪ. ¹⁷ Dɪ Yuutu wɔlɔ dɪ na ɲɔɔnɪ o wɔɲo yo seeni tɪn, kɔ lagɪ kɔ ta nɪ Wɛ Joro mɔ. Wɛ Joro kɔm nan na

wɔ nɔɔnɔ wɔlɔ tee nɪ tɪn, o laan te o tɪtɪ mɔ. ¹⁸ Dɪbam balɔ maama na sɛ Zezi tɪn daa ba jɪɲɪ gɔɔ kɔlɔ na kwɛli dɪ yɪɔ tɪn. Kɔ maa paɪ dɪ wai dɪ nii dɪ Yuutu wɔm paari-zulɛ yam jaja. Dɪ na nii-o kɔntɔ tɪn, kɔ maa paɪ dɪ laan lɛni dɪ nyɪ nɪ o tɪtɪ te, sɪ dɪ taá wai dɪ brɪ o paari-zulɛ yam na yɪ te tɪn, sɪ ya taa fɔɲɪ ya pulɛ ya wɛli da. Dɪ Yuutu Joro kɔm tɪtɔɲa yam mɔ tɪntɔ.

4

Dɪbam na bɔwɛnɛ yɪ Wɛ zɛnɪ dɪbam te tɪn

¹ Dɪbam bɔ ga baari, bɛɲwaanɪ Wɛ lanyɪranɪ kɛm dɪm ɲwaanɪ mɔ Dɪ pɛ dɪbam tɪtɔɲɪ dɪm kɔntɔ. ² Dɪbam nan jɪɲɪ dɪ tɪtɪ mɔ dɪ wɛɛnu tɪlɔ nɔɔna na sɛɲi ba kɪ yɪ tɪ jɪɲɪ cavɪra tɪn. Dɪ nan ba ganɪ nɔɔna dɪ swan, naa dɪ lɛni Wɛ taanɪ dɪm. Dɪ yɔɔrɪ dɪ brɪ Wɛ cɪga kam mɔ jaja, sɪ kɔ pa nɔɔna maama lwarɪ nɪ dɪ na kɪ te tɪn tɔɲɪ cwɛɲɔ Wɛ yigɛ nɪ. ³ Dɪ na brɪ Wɛ kwɛr-ywɛɲɔ kam te tɪn kuri na sɛɲi nɔɔna tee nɪ, kɔ yɪ balɔ na lagɪ ba ga ba ɲwɪa Wɛ tee nɪ tɪn yɪranɪ mɔ mɔ ka sɛɲi ba tee nɪ. ⁴ Bantɔ ba sɛ Wɛ cɪga kam, bɛɲwaanɪ sɪtaanɪ dɪlɔ na dɪ dam lɔɲɔ kɔntɔ baɲa nɪ tɪn mɔ pɛ ba wɔbɔɲa vugimi. Dɪ kɪ kɔntɔ, sɪ ba yɪ wanɪ ba na pooni dɪlɔ Wɛ kwɛr-ywɛɲɔ kam na lagɪ ka pa-ba tɪn mɔ. Kwɛr-ywɛɲɔ kam kɔntɔ brɪ Zezi Krisi paari-zulɛ na yɪ te tɪn mɔ. Wɔntɔ mɔ nyɪ dɪ Baɲa-Wɛ fasɪ. ⁵ Dɪbam na yɛni dɪ tɔɔlɪ Wɛ kwɛrɛ kam te tɪn, kɔ dai nɪ dɪ tɪtɪ mɔ dɪ jɪɲɪ dɪ brɪ nɔɔna. Dɪ nan brɪ nɔɔna nɪ Zezi Krisi mɔ yɪ nabiinɛ Yuutu, yɪ dɪbam yɪ balɔ na tɔɲɪ dɪ pa abam o ɲwaanɪ tɪn mɔ. ⁶ Baɲa-Wɛ mɔ yɪ wɔlɔ na maɲɪ o ta o wɪ: «Pooni zɛɲi lim wɔnɪ». Dɪntɔ nan ta mɔ yɪ dɪlɔ na pɛ pooni ba dɪ zɛɲi dɪ bɪcara nɪ tɪn, sɪ dɪ lwarɪ Dɪ paari-zulɛ yam na yɪ te, yɪ yantɔ mɔ dɪ naɪ Zezi Krisi yibiyɛ nɪ.

⁷ We na pe dɔbam tɔwɔɔ dɔm kɔntu tɔn, ku nyɔ dɔ DI kwe wɛɛnu tɔlɔ na yɔ lɔnnɔ nyɔm tɔn mu DI ki kamɔrɔ kɔɔra wɔnɔ. Dɔ na nyɔ dɔ kɔɔra kɔntu tɔn, ku brɔ nɔ ku dɔ dɔbam tɔtɔ dam, ku yɔ We dam-fɔrɔ kɔm nɔwɛɛnɔ mu. ⁸ Yaara zanzan yɛnɔ ya yɔ dɔbam, yɔ ya warɔ dɔ yigɛ ya cɔ. Liɛ yɛnɔ ya tiini ya ja dɔbam, yɔ ya warɔ dɔbam wɔbɔɔnɔ ya cɔɔɔ. ⁹ Nɔɔna yɛnɔ ba bɛɛsɔ dɔbam, We nan ba fɔɔɔ DI yagɔ dɔbam. Dɔ dɔna yɛnɔ ba magɔ dɔbam ba dɔ tɔga nɔ, yɔ ba ba fɔɔɔ ba gu dɔbam. ¹⁰ Dɔbam jɔɔɔ Zezi tɔwɔɔ dɔm yaara yam dɔɔ mu dɔ nɔwɛɛnɔ wɔnɔ maɔa maama, sɔ ku brɔ nɔ Zezi nɔwɛɛnɔ kam mu wɔ dɔbam wɔnɔ. ¹¹ Dɔbam nɔwɛɛnɔ kam wɔnɔ maɔa maama dɔ wɔ tɔwɔɔ nɔ nɔ mu, dɔ na sɛ Zezi tɔn nɔwɛɛnɔ, sɔ ku pa Zezi nɔwɛɛnɔ kam taa wɔ dɔ yɔra yalɔ na wɔ ba ya tɔ tɔn wɔnɔ. ¹² Kɔntu, dɔbam zɔɔɔ tɔwɔɔ yigɛ nɔ mu maɔa maama, sɔ abam wanɔ á na nɔwɛɛnɔ We tee nɔ.

¹³ Ku maɔɔ ku pɔpɔnɔ We tɔnɔ kɔm wɔnɔ ku wɔ: «Amɔ na ki a wɔ-dɔdɔba dɔ We tɔn mu pe a nɔɔna.» Dɔbam dɔ na jɔɔɔ wɔ-dɔdɔba dɔ We kɔntu dɔɔ tɔn mu paɔ dɔ nɔɔnɔ DI cɔga kam. ¹⁴ Dɔbam ye nɔ We mu bi dɔ Yuutu Zezi DI pa o yagɔ tɔwɔɔ, yɔ DI ta wɔ bi dɔbam dɔ, sɔ dɔ na nɔwɛɛnɔ DI tee nɔ dɔ na nɔwɛɛnɔ Zezi tɔn nɔwɛɛnɔ. Kɔntu mu We wɔ pa dɔbam dɔ abam maama tɔɔɔ daanɔ dɔ vu dɔ zɔɔɔ DI yigɛ nɔ. ¹⁵ Dɔ na ki te maama tɔn yɔ abam zɛnɔ nɔwɛɛnɔ mu. Kɔntu nɔwɛɛnɔ, We wɔ vrɔ nɔɔna zanzan DI zaanɔ dɔm nɔwɛɛnɔ, yɔ ku pa ba taa ki-DI le zanzan yɔ ba zuli-DI ku ja gaalɔ.

Dɔ wɔbɔɔnɔ maɔɔ sɔ ya taa tɔɔɔ We-sɔɔɔ wɛɛnu tɔm mu

¹⁶ Kɔntu nɔwɛɛnɔ mu dɔ bá ga baarɔ. Ku na yɔ nabiinɔ yɔra yalɔ dɔ na jɔɔɔ tɔn, ya kwɔn ya ve mu de maama sɔ ya ba ya bugi. Ku daanɔ ku na yɔ dɔ jwɛɛru tɔm, We fɔɔɔ DI kwe-tɔ mu de maama. ¹⁷ Lele kɔntu dɔ jɔɔɔ yaara finfin mu, yɔ ya bá daanɔ.

Ya nan wɔ pa dɔ ba dɔ na paarɔ-zulɔ zanzan We tee nɔ sɔ ku taa ve maɔa kalɔ na ba tɔ tɔn, yɔ paarɔ-zulɔ yam kɔntu wɔ tiini ya dwɛnɔ yaara yam ya na maɔ te tɔn. ¹⁸ Kɔntu nɔwɛɛnɔ mu dɔ wɔbɔɔnɔ ba tɔɔɔ lɔɔɔ baɔa wɛɛnu tɔlɔ na naɔ dɔ yɔ tɔn. Dɔ wɔbɔɔnɔ nan tɔɔɔ wɛɛnu tɔlɔ na ba naɔ dɔ yɔ tɔn mu. Bɛnɔwɛɛnɔ dɔ yɔ na naɔ wɛɛnu tɔlɔ tɔn yɛnɔ tɔ ba daana. Ku daanɔ tɔlɔ na ba naɔ dɔ yɔ tɔn wɔ ta wɔra sɔ ku taa ve maɔa kalɔ na ba tɔ tɔn.

5

¹ Dɔbam yɔra yam dɔ na jɔɔɔ lɔɔɔ baɔa nɔ tɔn nyɔ dɔ vwe mu dɔ na zɔwɔɔ dɔ wɔnɔ. Dɔ nan ye nɔ, vwe dɔm kɔntu na cɔɔɔ, We wɔ pa dɔ na digɔ DI sɔɔɔ nɔ sɔ dɔ taá zɔwɔɔ da. Ku dɔ nabiinɔ mu lɔɔɔ digɔ kam kɔntu. Ka nan wɔ ta wɔra maɔa kalɔ na ba tɔ tɔn. ² Kɔntu nɔwɛɛnɔ mu dɔbam yɛnɔ dɔ kɔna dɔ cam, yɔ dɔ fra tiini ya zɔ We-sɔɔɔ kɔm, dɔ na lagɔ sɔ We pa dɔ zɔ digɔ kalɔ DI na lagɔ DI pa dɔbam tɔn nɔwɛɛnɔ. ³ We na pe dɔ zɔ digɔ kam kɔntu nɔnɛnɔ dɔ na zɔ gɔrɔ te tɔn, dɔ daa bá ta nyɔ nɔ nɔn-kalambwɛɛlu te. ⁴ Dɔ ta na zɔwɔɔ dɔ lɔɔɔ baɔa vwe dɔm wɔnɔ tɔn, dɔ yɛnɔ dɔ kɔnɔ mu nɔ dɔ zɔɔ zɔla mu te. Ku nan daɔ nɔ dɔ lagɔ sɔ dɔ dɔ yɔra yam mu dɔ yagɔ. Dɔ lagɔ sɔ dɔ zɔ ya-dɔwɔra yalɔ We na tɔnɔ DI sɔɔɔ nɔ sɔ DI pa dɔbam tɔn mu, sɔ DI nɔwɛɛnɔ-dɔnɔ kam laan pa dɔ yɔra yalɔ na wɔ tɔ tɔn daa yɔ taa jɔɔɔ kuri. ⁵ Baɔa-We tɔtɔ mu kwe dɔbam sɔ dɔ ba dɔ na ya-dɔwɔra yam kɔntu DI tee nɔ, yɔ DI pa dɔbam DI Joro kɔm, sɔ ku da yigɛ ku pa dɔ lwarɔ nɔ dɔ laan wɔ ba dɔ na wo-laarɔ tɔlɔ We na tɔnɔ sɔ DI pa dɔbam tɔn maama.

⁶ Kɔntu nɔwɛɛnɔ mu dɔ jɔɔɔ pu-dɔa maɔa maama, yɔ dɔ ye nɔ, dɔ ta na jɔɔɔ lɔɔɔ baɔa yɔra yam tɔn mu paɔ dɔ ta wɔ ve dɔ Yuutu wɔm sɔɔɔ. ⁷ Ku daɔ nɔ dɔ yɔ maɔɔ ya na We-sɔɔɔ kɔm wɛɛnu tɔm kɔntu. Dɔ nan ki dɔ wɔ-dɔdɔba dɔ We nɔ dɔ wɔ na-tɔ. ⁸ Kɔntu mu paɔ dɔ jɔɔɔ pu-dɔa, yɔ dɔ

ye ni kuvu ta lamma ku pa dibam si di yagi di yira yalv na yi lugu banja nyim tin, si di daari di vu di taá wu di Yuutu wum soho ni. ⁹ Kuntu hwaani mu di kwaani di lagi si di ki kulv na wu poli di Yuutu wum wu manja maama tin, di na wu tuga banja ni naa di zi ve We-soho di. ¹⁰ Benhwaani dibam maama manji si di ba di zigi Zezi Krisi yigə ni si o di dibam taani. Noonu maama manji si o joni kulv na manji di o kikiə yalv maama o na ki lugu banja ni tin, ku na yi o kam-laarv naa o kam-balwaarv.

Zezi Krisi na fogi o kwe noonu di Banja-We daani te tin

¹¹ Kuntu hwaani di ye di na manji si di taá kwaru di Yuutu wum te. Mu ku kuri di kwaana si di pa noonu lwaru We ciga kam. We ye dibam wu lanyirani. Amu nan buhi ni abam di wu ta ye kuntu a bicara ni. ¹² Ku nan dai ni dibam lagi si di bri di titi mu di abam. Di lagi si di zani abam mu, si a wani a taá jiggi wupolo dibam hwaani. Kuntu mu a wu wani a vin balv na tu abam te, yi ba jiggi tura di ba na bri ba titi te, yi ba yigə tərə di ba wurv na yi te tin.

¹³ Abam pai dibam ba jiggi swan mu na? Ku nan na manji ku yi kuntu di, ku yi We hwaani mu. Di nan jiggi swan, ku yi abam zənə hwaani mu. ¹⁴ Di na ki kulv maama tin, ku yi Zezi Krisi sono kum hwaani mu. Benhwaani di ye lanyirani ni noonu didba mu tuga o lani noonu maama yuu ni, yi kuntu bri ni ba maama di togi did-o ba ti mu. ¹⁵ Zezi tigi ba maama hwaani mu, si balv na hwi tin daa yi taa hwi ni ba titi na lagi te tin, si ba taa hwi wulv na lani ba yuu ni o ti yi o joori o bi o yagi tuntu tin hwaani.

¹⁶ Kuntu hwaani dibam daa ba kuri noonu da-wonu ni nabiinə wubuna na yi te tin. Dibam deen ya jiggi wubuna yantu don mu didaani di na nii Zezi Krisi te tin. Lele kuntu di nan daa ba jeeli kuntu don.

¹⁷ Noonu wulv na hwi di Zezi Krisi tin, ku bri ni o jiggi We hwi-duna kam mu, yi o hwi-donə kam ke. O hwi kam maama laan lani ka ji hwi-duna mu. ¹⁸ Ku yi We mu ki ku maama. Duntu mu tagi Zezi Krisi hwaani DI fogi dibam di DI titi daani, yi DI daari DI pa dibam titunji dum kuntu, si di bri noonu si ba di We fogi daani. ¹⁹ Di yani di bri noonu ni Banja-We de Zezi Krisi hwaani mu DI fogi nabiinə di DI titi daani, ku pa We daa ba jeeli ba lwarim. DI ma tunji dibam si di taá bri noonu DI fogim dum kuntu na yi te tin.

²⁰ Ku nan yi dibam lani Zezi Krisi yuu ni mu si di taá bri noonu We ciga kam kuntu. Ku maa nyi di We titi mu togi dibam hwaani DI noonu di abam. Di nan loori abam Zezi Krisi hwaani si a se, si a di We fogi daani. ²¹ Zezi Krisi mu yi wulv na ba jiggi lwarim tin. We nan pe dibam lwarim dum togi wuntu, si ku pa di taá jiggi ciga mu We tee ni wuntu hwaani.

6

¹ Dibam na weli di We di tunji DI titunja yam tin, di loori abam si a yi zani a pa We zaani dum DI na pe abam tin ji kafe. ² Banja-We manji DI ta DI wi:

«Manja kalv na manji di a wubuna tin,

amu se nmu loro kum.

De dilv na manji si a vri nmu tin,

amu zani nmu.»

Nii-na! We zənə manja kam yiə. Ku yi zim mu DI lagi DI vri abam.

Pooli na yaari We titunja yam hwaani te tin

³ Di na tunji We hwaani tin, di ba lagi si noonu-noonu na cwəhə o lwe di titunji dum. Kuntu hwaani mu di ba ki kulv na wu cogi noonu wu si o yi da We tin. ⁴ Di nan kwaani di bri di titi ni di yi We tintunja mu wono maama wuni. Di yani di vo di wu mu, ku na yi yaara naa cam di wu-cogv wuni. ⁵ Ba magi dibam yi

ba jaani dɔbam ba kɪ pɪna digə nɪ kuni zanzan. Ba maa yeeri dɔbam. Dí maa yəni dí tɔŋɪ tɪtɔŋ-cɛɛra. Dí maa ba dɔ dí sui, yɪ dí pɪni dí tɪtɪ dɪ kana. ⁶ Dí ma mai wɔ-ponɔ dɪ yəno dɪ wɔ-zuru dí maa tɔŋa, yɪ dí ta kwəri dí kɪ nɔɔna lanyɪranɪ. Dí maa jɪgɪ Wɛ Joro kɔm dam dɪ sono cɪga cɪga. ⁷ Dí maa ŋɔɔnɪ Wɛ cɪga kam dí brɪ nɔɔna, yɪ dí jɪgɪ Wɛ dam dí ma dí tɔŋa. Dí na yɔɔrɪ dí tɔgɪ cɪga cwəŋə te tɪn, kɔ nyɪ dɪ dí na ze jara zula jazɪm dɪ jagwiə te tɪn mɔ. ⁸ Nɔɔna badonnə paɪ dɔbam zulə, yɪ badaara gooni dɔbam. Babam maa twɪ dɔbam, yɪ badaara paɪ dɔbam cɪga. Badonnə maa paɪ dí yɪ balɔ na ganɪ nɔɔna tɪn, yɪ dí nan yɔɔrɪ dí tɔgɪ cɪga mɔ. ⁹ Badaara tɛ ba wɪ, ba yəri dɔbam, yɪ nɔɔna maama yagɪ ba ye dɔbam lanyɪranɪ. Badonnə ma paɪ dí lagɪ dí tɪ mɔ, yɪ dí nan ta ŋwɪ. Ba paɪ dí nai cam, yɪ ba nan wɔ wanɪ ba gɔ dɔbam. ¹⁰ Nɔɔna maa paɪ dí wɔ cɔga, yɪ dí nan ta jɪgɪ wɔpolo maŋa maama. Nɔɔna paɪ dí yɪ yinigə tiinə mɔ, yɪ dí yagɪ dí wəli nɔɔna zanzan dɪ wo-laaru. Nɔɔna paɪ dí ba jɪgɪ kulɔkulɔ mɔ, yɪ dí nan jɪgɪ wɔŋo maama Wɛ yigə nɪ.

¹¹ Dí badonnə Korenti tiinə-ba, dí kwe dí bɪcara maama mɔ dí ma ŋɔɔnɪ dɪ abam jaja. Dɔbam tiini dí soe abam dɪ dí bɪcara maama. ¹² Kɔ nan dai dɔbam mɔ cɪgɪ sono kulɔ na wɔ dɔbam dɪ abam laŋa nɪ tɪn daani, kɔ yɪ abam mɔ cɪga. ¹³ Amɔ nan loori abam nɪ á yɪ a biə mɔ te, sɪ á taá jɪgɪ amɔ sono kɔm donɪ á bɪcara nɪ.

Jwənə dɪ Baŋa-Wɛ na ba tɔŋɪ daani te tɪn

¹⁴ Abam nan yɪ zanɪ á kwe á tɪtɪ á wəli dɪ balɔ na ba tɔgɪ Zezi tɪn, sɪ lanyɪranɪ dɪ balɔɔ ba jɪgɪ wəl-dɔnɔ daani. Pooni dɪ lim dɪ nan ba jɪgɪ wəl-dɔnɔ. ¹⁵ Zezi Krisi dɪ sɪtaani bá wanɪ ba taa jɪgɪ ni-dɪdɪwɪ. Wɔlɔ na sɛ Zezi tɪn dɪ wɔlɔ na wɔ sɛ-o tɪn bá wanɪ ba taa jɪgɪ wɔbɔŋ-dɪdɪwɪ. ¹⁶ Jwənə nan bá wanɪ ya taa jɪgɪ wəl-dɔnɔ dɪ Wɛ tɪtɪ digə. Dɔbam nan mɔ

nyɪ dɪ Wɛ digə kam Dɪ na zɔɔrɪ ka wɔnɪ tɪn. Bɛŋwaanɪ Wɛ maŋɪ Dɪ ta Dɪ wɪ:

«Amɔ wó ta zɔɔrɪ a nɔɔna bam wɔnɪ,

yɪ a wɔra dɪ ba.

Amɔ wó ta yɪ bantɔ Wɛ,

yɪ ba dɪ wó ta yɪ amɔ nɔɔna.»

¹⁷ Kɔntɔ ŋwaanɪ mɔ Wɛ tagɪ Dɪ wɪ:

«Abam maŋɪ sɪ á li á tɪtɪ balɔ na wɔ sɛ amɔ tɪn tɪtari nɪ,

sɪ á daari á pɔɔrɪ á tɪtɪ dɪ ba.

Á fɔgɪ á cɪ á tɪtɪ dɪ wənu tɪlɔ maama na yɪ wo-zɔɔna tɪn.

Kɔntɔ mɔ amɔ wó jɔŋɪ abam.

¹⁸ Amɔ wó ta yɪ abam Kɔ,

yɪ abam dɪ wó ta yɪ amɔ biə.»

Mɔ dí Yuutu Baŋa-Wɛ dɪlɔ na jɪgɪ dam wənu maama baŋa nɪ tɪn na tagɪ te.

7

¹ A badon-sonnu-ba, Wɛ na goni Dɪ ni dɪm Dɪ pa Dɪ nɔɔna bam kɔntɔ tɪn, kɔ maama yɪ dɔbam ŋwaanɪ mɔ. Mɔ kɔ kuri, á pa-na dí li dí tɪtɪ wo-zɔɔna yalɔ maama dí na wó kɪ yɪ ya cɔgɪ dí yɪra dɪdaani dí wɔbɔŋa tɪn wɔnɪ. Pa-na dí taá kwaana dí jɪgɪ wɔ-ponɔ fasi, dí na kwari Wɛ tɪn ŋwaanɪ.

Pooli na jɪgɪ wɔpolo wɔŋo kulɔ ŋwaanɪ tɪn

² Pa-na dɔbam sono taa wɔ á bɪcara nɪ. Dɔbam nan wɔ kɪ abam wɔlɔwɔlɔ wo-balɔɔ. Dí wɔ kɪ dí cɔgɪ nɔɔn-nɔɔnɔ yigə. Dí nan wɔ pini abam wɔlɔwɔlɔ wɔŋo. ³ Amɔ wɔ tagɪ kɔntɔ sɪ kɔ yáali abam. Amɔ maŋɪ a ta dɪ abam nɪ, kulɔkulɔ bá wanɪ kɔ pɔɔrɪ dɔbam dɪ abam sono kɔm daani, kɔ na yɪ ŋwɪa naa tɔɔnɪ dɪ. ⁴ Amɔ tiini a jɪgɪ abam cɪga, yɪ a jɪgɪ wɔpolo zanzan abam ŋwaanɪ. Kɔntɔ ŋwaanɪ mɔ, yaara yalɔ maama na jɪgɪ dɔbam tɪn, amɔ ta jɪgɪ baari yɪ a tiini a jɪgɪ wɔpolo.

⁵ Bɛŋwaanɪ, dɔbam na ve dí yɪ Masɪdɔani tɪn, dí wɔ nɛ siun dɪ finfin dɪ. Cana dwi təri təri tiini ya ja dɔbam. Nɔɔna dɛɛn magɪ kantɔgɔ dɪ dɔbam, yɪ fɔɔnɪ tiini dɪ zɔ dɔbam.

⁶ Wɛ nan yɪ dɪlɔ na zəni nɔɔna balɔ

worɔ na cɔgi tɪn, yi DI pa ba bicara pɛni tɪga ni. DI ma pa dɪbam dɪ bicara pɛni tɪga ni, dɪ DI na pɛ Titi ba dɪbam te tɪn. ⁷ Kɔlɔ na pɛ dɪbam wɔ poli tɪn mu yi si o na tu o ta abam na zɛn-o te á pa o bicari pɛni tɪga ni tɪn, si kɔ dai o na tu o wɔ dɪbam tee ni tɪn yɪranɪ má ŋwaanɪ. O ma ta o brɪ dɪbam amɔ fra na tiini ya jɪgi abam te, dɪ á worɔ na tiini tɪ cɔgi dɪ á na kɪ kɔlɔ na wɔ manɪ tɪn. O ta ma ta abam na kwaana á zɪgi amɔ kwaga ni te tɪn. Amɔ na ni abam ŋwa kɔntɔ tɪn, kɔ pɛ amɔ wɔ tiini kɔ poli.

⁸ Amɔ nan ye ni, a na pɔpɔni tɔnɔ kɔlɔ a pa abam tɪn mu pɛ á jɪgi wɔ-cɔgɔ. Amɔ nan ta wɔ joori a za wɔbɔŋa dɪ a na pɔpɔni-kɔ te tɪn. Kɔ-yigə ni tɪn, amɔ wɔbɔŋa ya wai ya zai dɪ a tɔnɔ kɔm na pɛ abam wɔ cɔgi tɪn, kɔ nan wɔ tiini kɔ daanɪ. ⁹ Amɔ laan nan jɪgi wɔpɔlo. Kɔ dai abam wɔ na cɔgi tɪn ŋwaanɪ mu a jɪgi wɔpɔlo, kɔ yi á wɔ-cɔgɔ kɔm na pɛ á ləni á wɔ te tɪn mu. Á wɔ-cɔgɔ kɔm manɪ dɪ Wɛ na lagɪ te tɪn mu, si dɪbam wɔ kɪ abam wo-lɔŋɔ. ¹⁰ Bɛŋwaanɪ, nɔɔnɔ na jɪgi wɔ-cɔgɔ kɔlɔ na manɪ dɪ Wɛ wɔbɔŋa tɪn, kɔv pa o ləni o wɔ o daari o na ŋwɪa Wɛ tee ni, yi kɔntɔ bá wanɪ kɔ pa o ta ni, o ya na maanɪ. Kɔ daari, nɔɔnɔ nan na jɪgi wɔ-cɔgɔ ni balɔ na yəri Wɛ tɪn te, kɔv pa wɔntɔ ga o ŋwɪa Wɛ tee ni. ¹¹ Á nan maanɪ-na á nii wɔ-cɔgɔ kɔlɔ na yi Wɛ wɔbɔŋa tɪn na pɛ á ləni wəənu tɪlɔ á ŋwɪa wɔntɔ. Kɔ pɛ á laan sɪntɪ á yɪə dɪ Wɛ tɔgɪm, yi á kwaanɪ si á brɪ ni á wɔ tɔgɪ á kɪ lwarɪm dɪm kɔntɔ. Kɔ ta ma pa banɪ jɪgi abam dɪ wo-lɔŋɔ kɔlɔ na kɪ abam tɪtari ni tɪn. Fɔntɪ ma zɔ abam, yi amɔ fra jɪgi abam. Á ma tiini á kwaanɪ si á laan tɔŋɪ Wɛ na lagɪ te tɪn, yi á vanɪ wɔlɔ na kɪ wo-lɔŋɔ kɔm tɪn zwɛ. Abam na kɪ kɔlɔ maama tɪn brɪ ni á ba jɪgi wo-lɔŋɔ kəm dɪm kɔntɔ wɔntɔ.

¹² Amɔ na pɔpɔni tɔnɔ kɔm a pa abam tɪn, kɔ dai wɔlɔ na kɪ o cɔgi tɪn ŋwaanɪ, kɔ nan dai o na kɪ

lwarɪm dɪm dɪ wɔlɔ tɪn dɪ. Amɔ nan lagɪ si a pa abam mu lwarɪ jaja Wɛ yigə ni, ni abam kwaanɪ zanzan dɪbam ŋwaanɪ. ¹³ Kɔ yi kɔntɔ ŋwaanɪ mu dí bicara pɛni tɪga ni.

Kɔ nan dai kɔntɔ yɪranɪ má. Dɪbam ta jɪgi wɔpɔlo kɔ ja gaalɪ, dí na nɛ si Titi wɔ poli dɪ abam tɪn ŋwaanɪ dɪ abam na pɛ o na baari tɪn. ¹⁴ Amɔ na lagɪ a tɔŋ-o si o ba abam te tɪn, amɔ tee abam finfin a brɪ-o. Abam nan wɔ pɛ cavɪra ja amɔ dɪ a na tee abam te tɪn. Kɔntɔ tɪn, dɪbam na tee abam dí brɪ Titi te tɪn jɪgi cɪga mu, ni dí na yəni dí te cɪga dɪ abam manɪ maama te tɪn. ¹⁵ O na tu abam te tɪn, á jeer-o lanyɪranɪ dɪ ya-sɪs, yi á daari á sɛ o ni. Kɔntɔ, o na yəni o guli abam gulə, kɔ pai o tiini o jɪgi abam sono kɔ ja gaalɪ.

¹⁶ Amɔ tiini a jɪgi wɔpɔlo dɪ abam, a na jɪgi abam cɪga wɔŋo maama wɔntɔ tɪn ŋwaanɪ.

8

Zezi nɔɔna bam na manɪ si ba taa wəli daanɪ te tɪn

¹ A ko-biə-ba, dí lagɪ si dí pa abam lwarɪ Wɛ na kɪ Zezi nɔɔna balɔ na wɔ Masɪdvanɪ tɪntɪ dɪm ni tɪn yu-yoŋo te tɪn mu. ² Ba nɛ manɪm zanzan dɪ yaara yalɔ na yi-ba tɪn, yi ba nan ta jɪgi wɔpɔlo kɔ ja gaalɪ. Dɪ yinigə na tiini ka jɪgi-ba tɪn dɪ, ba daa ta zəni nɔɔna lanyɪranɪ dɪ wɔ-yoŋo. ³ Kɔ yi cɪga mu, ba wəli nɔɔna kɔ manɪ dɪ ba titɪ na jɪgi te tɪn, yi ba ta yəni ba pai kɔ dwəni ba titɪ na wɔ daari kɔlɔ tɪn. ⁴ Ba titɪ nan mu mɛ ba wɔbɔŋa ba loori dɪbam si dí pa-ba cwəŋə, si ba taa tɔgɪ ba wəli Wɛ nɔɔna balɔ yinigə na jɪgi-ba Zeruzalem ni tɪn. ⁵ Ba na pɛ te tɪn tiini kɔ dwe dɪbam ya na tɪntɪ ni baá pa te tɪn. Ba nan manɪ ba da yigə ba kɪ ba titɪ dí Yuutu wɔm jɪŋa ni mu, yi ba daari ba kɪ ba titɪ dɪbam dɪ jɪŋa ni, si kɔ manɪ dɪ Wɛ wɔbɔŋa na lagɪ te tɪn. ⁶ Kɔntɔ ŋwaanɪ mu dí loori Titi wɔlɔ na manɪ o puli o jɔŋi

abam səbu-lu kum tun, si o joori o ba abam te o wəli abam si á tɔŋi tɔŋi dɪm kuntu á ti. ⁷ Abam na tɔŋi Wɛ cwəŋə te tun maŋi ku lana ku ja gaali, di á na jigi wu-didwa di Wɛ yi á tɔɔli DI kwərə kam lanyirani yi á jigi yəno te tun. Á ta kwəri á kwaan di Wɛ titɔŋa yam, yi á tiini á soe dɪbam. Kuntu ŋwaan kwaan-na si á taá pa á wɔru ywəmmə di tɔŋi dɪm kuntu.

⁸ Amu nan ba lagɪ si a fin abam di á na wó la səbu kum te tun. Amu nan pe abam mu lwarɪ nɔɔna badaara na tiini ba kwaan ba wəli ba donnə te tun. Kuntu mu abam wó wanɪ á brɪ nɪ á sɪni á soe á donnə. ⁹ Abam maŋi á ye yu-yoŋo kulɔ dí Yuutu Zezi Krisi na pe o nɔɔna bam tun. Wuntu mu se o yagi o na maŋi o jigi jɪjɪgɪru tɪlɔ maama tun, yi o daari o ji yinigə tu abam ŋwaan, si ku wanɪ ku pa abam ji jɪjɪgɪru tiinə Wɛ tee ni o yinigə kam ŋwaan. ¹⁰ Amu nan na bɔŋi te tun, kuɔ ta lana si á kwaan á ti tɔŋi dɪlɔ abam na maŋi á puli tun. Bɪm dɪlɔ na ke tun, abam mu yi balɔ na de yigə á la səbu, yi abam daa ta mu de yigə á jigi ku wɔbɔŋa. ¹¹ Nan tɔŋi-na tɔŋi dɪm kuntu á vu á ti di wɔbɔŋ-ŋɔna, ni á na maŋi á li wɔbɔŋa te tun, si á taá pa ku maŋi di á na jigi te tun. ¹² Bɛŋwaanɪ, abam na li wɔbɔŋa si á wəli nɔɔna tun, ku ba cɔga di wɔŋo kum na ma te tun maama. Á nan maŋi si á wəli nɔɔna ku maŋi di kulɔ á na jigi tun mu, si ku dai ni ku gaali te á na jigi tun. Zənə yam kuntu don lana Wɛ tee ni.

¹³ Ku nan dai ni amu lagɪ si a pa abam taá wəli nɔɔna si bantɔ sin, si abam titɪ daari á ji yinigə tiinə mu. Ku yi si á taá tɔli daani mu. ¹⁴ Lele kuntu abam jɪŋa gara, yi á wó wanɪ á wəli balɔ yinigə na jigi-ba tun. Ku daari, yinigə na tu ka ja abam di, bantɔ di daa wó wanɪ ba wəli abam di ba na jigi kulɔ tun. Kuntu mu á maama wó ta tɔli daani. ¹⁵ Ku nyɪ di ku na pɔpɔni Wɛ tɔnɔ kum wɔni ku wɪ:

«Nɔɔnɔ wɔlɔ na ne wɔdiu zanzan tun daa wɔ daari kulɔkulɔ.

Wɔlɔ nan na ne finfin tun nyɪm daa wɔ mur-o.»

¹⁶ Dí nan ki Wɛ le di DI na pe Titi wɔbɔŋa si o kwaan o wəli abam, nɪnɛni dɪbam na lagɪ si dí wəli abam te tun. ¹⁷ O ma se dɪbam na loor-o si o ki kulɔ abam wəlim ŋwaan tun. Wuntu titɪ nan maŋi o li wɔbɔŋa si o ba abam te, bɛŋwaan o tiini o lagɪ si o wəli abam. ¹⁸ Dí nan lagɪ si dí pa dí ko-bu wɔdon mu tɔŋi di wuntu o ba. O maa yi wɔlɔ Zezi nɔɔna bam maama na nɪg-o di o na brɪ Wɛ kwərə-ywəŋə kam te tun. ¹⁹ Ba ta ma kwəri ba li-o si o taa tɔŋi di dɪbam o jaani səbu kulɔ dí na ma dí zəni yinigə tiinə tun o ve Zeruzalem. Dí na wəli nɔɔna bam kuntu tun, ku yi si dí Yuutu wɔm mu na zulə, yi ku brɪ ni dí lagɪ si dí taá wəli nɔɔna. ²⁰ Dí nan kwaan di yɪri dí titɪ mu, si nɔɔn-nɔɔnɔ yi na cwəŋə o yáali dɪbam, di dí na lai səbu-fɔrɔ kum yi dí cɛ-ku dí ma tɔŋi te tun baŋa ni. ²¹ Dí nan kwaan si dí ki kulɔ na lana di Yuutu wɔm yigə ni di nabiinə di yigə ni tun mu.

²² Kuntu mu dí daa ta lagɪ si dí tɔŋi dí ko-bu wɔdon si o tɔŋi di bantɔ o ba á te. Wəənu zanzan wɔni mu dí maas-o, yi dí lwarɪ ni o kwaan di Wɛ titɔŋa yam. O jigi abam cɪga lanyirani, yi ku pa o tiini o bɔŋi si o wəli abam. ²³ Ku na yi Titi, dɪbam mu tɔŋi daani dí tɔŋi abam ŋwaan. Ku daari ku na yi badaara bam, ku yi Zezi nɔɔna bam mu li-ba si ba taa tɔŋa, si ku pa Zezi Krisi na zulə. ²⁴ Kuntu, kwaan-na si ku pa ba lwarɪ ni á soe á donnə, si Zezi nɔɔna bam lwarɪ ku ni ni. Kuntu, ba laan wó lwarɪ ni, dí na jigi wɔpolo di abam te tun sɪni ku yi cɪga mu.

9

¹ Ku na yi di zənə yalɔ abam na wó tɔŋi á pa Wɛ nɔɔna balɔ yinigə na jigi-ba tun, amu daa wɔ maŋi si a pɔpɔni kulɔkulɔ a ma wəli da a

bri abam. ² Benwaani a manɔ a ye ni abam jigi wubɔɔa si á wɛli-ba, yi a tee abam Masɔɔvanɔ tiinɛ bam yigɛ ni. A bri-ba ni, abam balɔ na zɔɔri Akayi tiini dɔm ni tin manɔ á ti á yigɛ si á la sɛbu kɔm, ku zigi deen bɔm dɔm ni mu. Masɔɔvanɔ tiinɛ bam na lwarɔ abam na tiini á kwaanɔ si á wɛli nɔɔna te tin, ku ma pa si ba zanzan wubɔɔa tɔgi kɛm dɔm kɔntu donɔ. ³ Amu nan bɔɔɔ si a pa dí ko-biɛ bam ba abam te, si ku pa dɔbam na tee abam te tin yi ba ku ji kafe. Kɔntu mu wó pa á wanɔ á ti á yigɛ ninɛɛni amu na manɔ a ta kulɔ a bri-ba tin. ⁴ Ku na dai kɔntu, Masɔɔvanɔ tiinɛ bam na tɔgi di amu ba ba abam te yi ba lwarɔ ni á ta wu ti á yigɛ, ku pa cavura ja dɔbam di dí na wɔ dí jigi á cɔga te tin. Ku ma wó pa cavura ja abam di. ⁵ Kɔntu nwanɔ mu amu bɔɔɔ ni ku manɔ si a loori dí ko-biɛ bam, si ba da yigɛ ba wuuri ba ba abam te. Kɔntu wó pa á wanɔ á la pɛera yam á ti, ninɛɛni á na manɔ á ta ni á wó ki te tin, si dí laan ba dí jonɔ. Amu lagi si á ma á wu-yonɔ mu á pa sɛbu kɔm, si á yi ta kɔɔ nwanɔ.

⁶ Ku nyi di nɔɔnu na dugi wɛnu finfin te tin mu, kɔntu tu wó ba o na finfin mu. Ku daari wɔlu na dugi zanzan tin, kɔntu tu wó ba o na zanzan mu. ⁷ Nɔɔnu maama nan manɔ si o pa si ku manɔ di o na li o wubɔɔa te tin mu, si ku dai di wu-cɔɔ naa nɔɔnu na fi-o tin nwanɔ. Wɔlu na pai di wɔpolo tin, Wɛ soe kɔntu tu mu. ⁸ Wɛ nan jigi dam si DI pa abam DI zaani dɔm maama, si ku pa á taá jigi kulɔ maama á na lagi tin manɔ maama, yi á daa ta wó ta jigi ku gaali si á taá ma ki wo-laaru dwi maama, ⁹ ni Wɛ tɔnɔ kɔm na tagi ku wɔ:

«Nɔn-nɔm pɔɔri o wɛnu mu o pai yinigi tiinɛ,
yi o kɛm-laaru tim wó ta wɔra mɔmanɔ maama.»

¹⁰ Ku yi Wɛ mu pai nɔɔna wo-dwɛ yi ba duɛ, yi DI daari DI pa-ba wɔdiu yi ba di. DI nan daa ta wó

zɛni abam si á wanɔ á wɛli nɔɔna di kɛm-laaru zanzan, ni á na du wɛnu zanzan te tin. Kɔntu mu á kɛm-laaru tim laan wó ba ti ki dagim, ni faa na dagi te tin. ¹¹ Wɛ wó pa á taá jigi wo-laaru dwi maama, si á wanɔ á taá wɛli nɔɔna lanyiranɔ. Kɔntu mu wó pa nɔɔna zanzan taa ki Wɛ le, ba na jonɔ abam zɛnɛ yam dɔbam tee ni tin nwanɔ. ¹² Abam na jigi Wɛ nɔɔna bam á wɛli te tin mu pai ba nai kulɔ ba ya na ge tin. Ku nan dai kɔntu yiranɔ, ku ta wó pa nɔɔna zanzan tiini ba taa ki Wɛ le ku ja gaali. ¹³ Abam zɛnɛ yam kɔntu mu wó bri ni á tɔgi Wɛ cɔga cɔga, yi ku pa DI na zulɛ zanzan, di nɔɔna bam na lwarɔ ni á sunɔ á se Zezi Krisi kwɛr-ywɛnɛ kam ni á na manɔ á ta te tin. Wɛ ta wó na zulɛ nɔɔna tee ni, di á na li á wɛnu á ma zɛni-ba, yi á daari á pa nɔɔna badonnɛ di te tin. ¹⁴ Ba ma wó ta loori Wɛ abam nwanɔ, yi baá ta soe abam di ba wu maama, di Wɛ na tiini DI ki abam yu-yonɔ ku ja gaali tin nwanɔ.

¹⁵ Pa-na dí ki Wɛ le DI na wɛli dɔbam maama di DI pɛeri dɔlu na ba jigi donɔ tin nwanɔ.

10

Pooli nɔɔni Wɛ na pɛ-o dam si o ma tɔɔni DI titɔɔa te tin

¹⁻² Amu Pooli mu loori abam si á cɛgi. Abam badonnɛ te á wɔ, amu na wu abam tee ni, a yɛni a yi wɔlu na zurɛ di abam tin mu. Ku daari, amu na tɛri abam tee ni, a yɛni a cana mu di abam. Ku nan yi Zezi Krisi wɔlu na nɔɔni nɔɔna yi o jigi ba nwanɔ tin nwanɔ mu a loori abam si á lɛni, si a na tu abam te, si a daa yi ki kɛm-cɛeri di abam. Ku nan na yi balɔ na bɔɔɔ ni dí titɔɔa tɔgi nabiinɛ wubɔɔa na yi te tin, a ye lanyiranɔ ni amu wó ta jigi baari si a wanɔ a bwe-ba. ³ Ku yi cɔga, dí sunɔ dí yi nabiinɛ mu, ku nan dai nabiinɛ wubɔɔa mu dí ma dí janɔ si dí vin kulɔ maama na yi balɔɔ tin. ⁴ Kɔntu maa nyi di dí lagi dí ki jara mu te, ku nan dai nabiinɛ jara

zula mu dí jiga. Ku yi We dam mu dí jiga, yi dí maa cogi We duna bam dam. Dí cogi wobuɲa yalɔ na pai ya jigi swan yi ya yagi ya yi vwan tɪn, ⁵ yi dí yáali zaasim dɪlɔ maama na zaɲi si di ci nabiinɔ We cɪga kam wɔni tɪn. Dí maa wani wobuɲa yam kɔntɔ maama dam, yi dí pai ya lɔni ya se Zezi Kresi ni. ⁶ Kɔntɔ, abam na se Zezi Kresi ni dɪm á ti, dɪbam laan wó wani dí vani balɔ maama na wɔ abam titari ni yi ba ba se tɪn zwa.

⁷ Maani-na á nii ku na yi te tɪn. Abam wɔlɔ na jigi cɪga ni o yi Zezi Kresi nɔɔnɔ, kɔntɔ tu manɲi si o lwarɪ ni dɪbam di yi Zezi nɔɔna mu ni wɔntɔ te. ⁸ Ku nan na yi amɔ na tiini a bri abam a titi di We na pe dɪbam ni dɪlɔ tɪn ɲwaani, amɔ ba kwari cayira di kɔntɔ. Dí Yuutu wɔm pe dɪbam ni dɪm kɔntɔ, si dí taá ma dí kwe abam mu, si ku dai si dí ma cogi abam. ⁹ Amɔ ba lagi si abam buɲi ni a pupɔni a twaanɔ tɪm si a ma fugi abam mu. ¹⁰ Abam badaara te ni, wəənu tɪlɔ amɔ na pupɔni a twaanɔ tɪm wɔni tɪn mu cana, yi ti ta kwəri ti dana. Ku daari, amɔ titi na wɔ á tee ni, a yi zurim yiranɪ mu, yi a ni-taanɪ ba ki kulɔkulɔ. ¹¹ Balɔ na yəni ba te kɔntɔ doɲ tɪn manɲi si ba lwarɪ ni, dí na təri abam tee ni yi dí pupɔni wəənu tɪlɔ maama tɪn yi bidwi mu di dí na wɔ abam tee ni yi dí ki te tɪn.

¹² Ku na yi balɔ na bri ba titi tɪn, dɪbam ba lagi si dí nyiɲi dí titi di bantɔ dí nii, naa dí ta ni dɪbam di bantɔ mai daani. Bantɔ ba jigi swan. Ba yəni ba mai ba titi wobuɲa mu ba maa manɲi daani ba nii ba na yi te tɪn. ¹³ Ku nan na yi dɪbam, dí ba lagi si dí tee dí titi si ku gaali We na pe dɪbam tituɲi dɪlɔ si dí taá tɔɲi tɪn. Ku yi We mu pe dɪbam tituɲi dɪm kɔntɔ si dí tɔɲi abam titari ni, yi dɪbam manɲi si dí ki wɔpolo di kɔntɔ mu. ¹⁴ Kɔntɔ, dɪbam wɔ gaali sisəm dɪlɔ We na pe dɪbam tɪn, di dí na tu abam te dí tɔɔli Zezi Kresi kwər-ywəɲə kam

tɪn. ¹⁵ Dɪbam ba tee dí titi nɔɔna badonnɔ tituɲa baɲa ni, si dí gaali sisəm dɪlɔ We na pe dɪbam tɪn. Dí nan jigi tɪna ni á na jigi wɔ-dɪdɔba di We te tɪn wó fogi ku ki dam, si ku pa tituɲa yalɔ dí na tɔɲi abam ɲwaani tɪn wani ya puli zanzan, si ku manɲi di tituɲa yalɔ We na pe dɪbam tɪn. ¹⁶ Ku daa ta wó pa dí na cwəɲə dí tɔɔli We kwər-ywəɲə kam dí gaali abam na zɔuri je sɪlɔ ni tɪn. Kɔntɔ mu dí ba tee dí titi di We tituɲa yalɔ Di tintuɲna badonnɔ na manɲi ba tɔɲi tɪn. ¹⁷ Ku nan pupɔni We tɔnɔ kɔm wɔni ku wɪ: «Wɔlɔ na lagi si o ki wɔpolo tɪn, si o pa ku taa yi dí Yuutu wɔm ɲwaani.» ¹⁸ Bɛɲwaani, ku dai nɔɔnɔ wɔlɔ na pai o titi cɪga tɪn sɪni o jigi cɪga mu, ku nan yi wɔlɔ dí Yuutu wɔm na bri ni o yi cɪga tu tɪn mu.

11

Pooli tagi di Korenti tiinɔ bam si ba ci ba titi di vwan karanyina tiinɔ bam

¹ Abam nan kwaanɪ si á ja á bicara di amɔ na lagi a ta jwərim dɪlɔ finfin tɪn. Á nan ja á bicara di amɔ! ² Amɔ ba se abam ɲwaani, ni We di na ba se Di nɔɔna ɲwaani te tɪn. Amɔ lagi si a ki abam Zezi Kresi juɲa ni mu, si kulɔkulɔ yi cogi abam. Ku maa nyi di abam yi ni buko wɔlɔ na wɔ cogi tɪn mu amɔ na goni ni si a kwe a pa nɔɔnɔ dɪdɔba, yi nɔɔnɔ wɔm kɔntɔ mu yi Zezi Kresi. ³ Amɔ nan jigi liə mu di abam ni nɔɔna badaara wó sugi abam si á daa yi se Zezi Kresi di á bicara maama, nɪnɛɛni sɔtaani dɛɛn na jigi bisankwɪa di ki swan di ganɪ Awa te tɪn. ⁴ Bɛɲwaani, nɔɔnɔ wɔdoɲ na tu abam te yi o bri abam wəənu Zezi yiri ɲwaani yi ti ba togi dɪbam zaasim dɪm, á yəni á se mu mwalɪ mwalɪ. Á maa yəni á se joro kulɔ na dai We Joro kɔm á na manɲi á jonɲi tɪn, yi á daa ta se kwər-ywəɲə kadoɲ, ka na dai Zezi kwər-ywəɲə kalɔ dɪbam na bri abam tɪn.

⁵ Kɔ na yi balɔ na paɪ ba yi Zezi tintɔŋna yi ba pa ba dwe maama tɪn, amɔ ye sɪ a wɔ muri ba yigə nɪ dɪ finfɪn dɪ. ⁶ Amɔ na maɲɪ a warɪ a ŋɔɔnɪ nɪ bantɔ te, a swan vɪrɪ a ye kɔlɔ a na ŋɔɔnɪ tɪn, yi maɲa maama dɪ maa yəni dɪ pa á lwarɪ nɪ dɪ jɪgɪ swan woŋo maama wɔnɪ jaja.

⁷ Amɔ na tu abam te a brɪ Wɛ kwər-ywəŋə kam tɪn, kɔ yi zaanɪ mɔ a tɔŋɪ a pa abam. Amɔ tu a titɪ sɪ kɔ pa abam mɔ na yɪrɪ. Á buɲɪ nɪ a kɪ a tusi mɔ na? ⁸ Amɔ dɛɛn na wɔ abam tee nɪ a tɔŋɪ kɔntɔ tɪn, a jɔŋɪ a ŋwɪrɪ je-ge mɔ Zezi nɔɔna bam tee nɪ, nɪnɛɛnɪ a vrɪ bantɔ mɔ sɪ a ma tɔŋɪ a pa abam te. ⁹ Amɔ na yəni a ga woŋo maɲa kam a na wɔ á tee nɪ tɪn, a ba yaari abam wɔlɔwɔlɔ. Kɔ nan yi dɪ ko-biə balɔ na nuɲɪ Masɪdvanɪ ba ba tɪn mɔ jaanɪ kɔlɔ maama a na lagɪ tɪn ba ba ba pa-nɪ. Amɔ dɛɛn na maɲɪ a ba yaari abam tɪn, a daa ta bá yaari abam. ¹⁰ Amɔ na jɪgɪ Zezi Krisi cɪga kam te tɪn, a na beeri a vu je dɪ je Akayi nɪ, nɔɔn-nɔɔnɔ bá wantɪ o cɪ amɔ yigə dɪ wɔpolo kɔlɔ a na jɪgɪ a ma tɔɔlɪ Wɛ kwər-ywəŋə kam zaanɪ tɪn. ¹¹ Amɔ nan na kɪ kɔntɔ tɪn, kɔ brɪ nɪ a ba soe abam mɔ na? Wɛ nan ye nɪ amɔ soe abam.

¹² Amɔ nan ta wó ta tɔŋɪ zaanɪ nɪ a na maɲɪ a kɪ te tɪn, sɪ kɔ pa balɔ na lagɪ sɪ ba brɪ ba titɪ nɪ ba tɔŋɪ nɪ dɪbam te tɪn daa yi na cwəŋə ba brɪ ba titɪ kɔntɔ. ¹³ Bantɔ na kɪ te tɪn, kɔ yi ba ganɪ nɔɔna mɔ. Ba maa paɪ ba yi Zezi Krisi tintɔŋna mɔ, yi kɔ nan yi vwan mɔ. ¹⁴ Kɔntɔ nan dai wo-kɪnkagɪlɪ. Sɪtaanɪ titɪ wai dɪ ləni dɪ brɪ nɪ dɪ yi maleka kalɔ na jɪgɪ Wɛ pooni tɪn mɔ. ¹⁵ Kɔntɔ ŋwaanɪ kɔ ba cana sɪ sɪtaanɪ tintɔŋna dɪ ləni ba brɪ ba titɪ nɪ ba yi tintɔŋna balɔ na tɔgɪ Wɛ cɪga kam tɪn. Kɔ kweelim je nɪ mɔ bantɔ nan wó ba na cam sɪ kɔ maɲɪ dɪ ba titɔŋa na yi te tɪn.

Pooli na yaari te Wɛ titɔŋa yam ŋwaanɪ tɪn

¹⁶ Amɔ daa ta joori a loori abam sɪ á yi buɲɪ nɪ amɔ yi joro mɔ. Abam nan na maɲɪ á buɲɪ nɪ a yi kɔntɔ mɔ, sɪ á kwaanɪ á ja á bɪcara, sɪ a wantɪ a na cwəŋə a brɪ a titɪ finfɪn nɪ bantɔ te. ¹⁷ Amɔ na lagɪ a ŋɔɔnɪ te a ma brɪ a titɪ dagɪm tɪn, kɔ ba tɔgɪ dɪ Yuutu wɔm wɔbuɲa, kɔ nyɪ dɪ jwərɪm mɔ te. ¹⁸ Nɔɔna zanzan nan na yəni ba tɔgɪ nabiinə wɔbuɲa ba ma brɪ ba titɪ tɪn, amɔ dɪ wai a brɪ kɔntɔ doŋ. ¹⁹ Abam yəni á se balɔ na yi jwəru tɪn mwalɪ mwalɪ dɪ wɔpolo, yi á paɪ kɔ yi swan mɔ á jɪga. ²⁰ Abam yəni á se wɔlɔ maama na tu abam te yi o jɪgɪ finfɪn naa o dɪ nyɔɔrɪ á baɲa nɪ tɪn, naa o na ganɪ abam o vrɪ tɪn, naa o na gooni abam tɪn, naa ona lɔɛ abam pupwaanɔ tɪn. ²¹ Kɔ nan na yi dɪbam, dɪ bwənə sɪ dɪ se dɪ kɪ abam kɔntɔ doŋ. Kɔntɔ nan wó ta jɪgɪ cavɪra na?

Nɔɔnɔ nan na wɔ kwarɪ cavɪra sɪ o brɪ o titɪ dɪ kɔlɔ o na kɪ tɪn, amɔ dɪ bá kwarɪ cavɪra sɪ a kɪ kɔntɔ doŋ, sɪ a ŋɔɔnɪ jwərɪm. ²² Bantɔ brɪ nɪ ba yi Zwifə cɪga cɪga mɔ, amɔ dɪ nan sunɪ a yi Zwifu mɔ. Bantɔ brɪ nɪ ba yi Yisɪrayelɪ tiinə mɔ, amɔ dɪ nan yi Yisɪrayelɪ tu mɔ. Ba wɪ ba kuri nuɲɪ Abraham dwi tiinə wɔnɪ mɔ, amɔ dɪ kuri nan nuɲɪ daanɪ mɔ. ²³ Bantɔ brɪ nɪ ba tɔŋɪ Zezi Krisi titɔŋa mɔ, amɔ nan tɔŋɪ-ya a dwe-ba. (Amɔ na ŋɔɔnɪ te tɪn nyɪ dɪ a yuu mɔ tərə te.) Amɔ na tɔŋɪ a pa Zezi te tɪn tiini kɔ cɛ a yɪra kɔ dwəni bantɔ. Ba jaanɪ amɔ ba kɪ pɪna digə nɪ kuni zanzan kɔ dwəni bantɔ. Ba daa ta ma magɪ amɔ zanzan kɔ dwəni bantɔ. Amɔ dɛ tɔvɪnɪ te kuni zanzan a kɛ. ²⁴ Zwifə yigə tiinə bam jaanɪ amɔ kuni binu ba magɪ balaari yi fiintɔ-nɔgɔ (39). ²⁵ Rom tiinə bam dɪ ma ja-nɪ kuni bitɔ ba magɪ dɪ dalɔŋɔ. Maɲa kadoŋ nɪ nɔn-kɔgɔ ma dɔlɪ-nɪ dɪ kandwa sɪ ba gɔ. Kuni bitɔ mɔ a zɔ naboro a tɔgɪ nɪnɪv kum wɔ, yi kɔ ba kɔ cɔgɪ kɔ maɲɪ na bam wɔnɪ. Kuni bidwɪ mɔ amɔ dɪn na bam baɲa nɪ titɪ dɪ wɪa maama. ²⁶ Amɔ na yəni a beeri maɲa maama

tin, a ne cana zanzan, ku na yi di bwi na su si pɛɛli, di vɛnɛvɛrna tee ni, ku wɛli di amu titi dwi tiinɛ Zwifɛ bam tee ni di dwi-ge tiinɛ di tee ni. Amu daa ta ne cana tɛni dim wɛni di kagba wɛni di nɛnɛvɛ kum wɛni, ku ta wɛli di nɔɔna balu na paɪ ba yi dɪ ko-biɛ yi ba yagɪ ba dai tin tee ni. ²⁷ Amu yɛni a tiini a tɔɔɔ zanzan ku cɛ a yɪra ni. Kuni zanzan ku ma pa a ba dɔ a sui. Kana di na-nyɔm di maa jaani-ni yi a pɛni a titi kuni zanzan. Waarɔ maa yɛni ti zɔ-ni yi a ba jɪgɪ gwaarɔ. ²⁸ Amu nan bɔ wani a ta wɛɛnu tum maama a ti. Kulɔ nan na wɛli da tin, Zezi nɔɔna bam na wɔ je silɔ maama ni tin wɔbɔɔna mu tiini ya jɪgɪ-ni de maama. ²⁹ Nɔɔnɔ na bwɛnɛ We cwɛɔɔ kam tɔgɪm wɛni, ku cɔgɪ amu wɔ mu nɛnɛni ku yi amu titi mu te. Nɔɔnɔ na tusi o yagɪ We cwɛɔɔ kam tɔgɪm, ku yɛni ku tiini ku cɔgɪ a wɔ mu.

³⁰ Ku nan na fin si a bri a titi tin, amu wɔ bri a titi di wɛɛnu tilɔ na bri ni a bwɛnɛ tin mu. ³¹ Baɔa-We ye ni amu ba fɔ vwan. Dɛntɔ mu yi dɪ Yuutu Zezi Ko, yi DI maɔɔ di zulɛ si ku taa ve maɔa kalɔ na ba ti tin. ³² Amu dɛen na wɔ Damasi tiv kum wɛni tin, gɔvɛrma tu wɔlɔ na nii tiv kum o pa Pɛ Arɪta tin mu tiɔi nɔɔna tiv kum niɛ yam ni, si ba yɪri amu ba ja ba pa-o. ³³ Zezi karabiɛ bam ma kwe-ni ba ki titɔgɔ wɛni, yi ba lɛ ɔɔna ku ni ni ba pa a tɔgɪ tiv kum kɛbrɛ kam tɛkoro a tu yi a lu.

12

We na vɛri Pooli wɛɛnu tilɔ tin

¹ Ku nan fin mu si a bri a titi di ku na maɔɔ ku ba jɪgɪ nyɔɔri di, yi a ta wɔ ta dɪ Yuutu wɔm na pɛ a yi na We-sɔɔɔ wɛɛnu tilɔ na sɛgɪ tin, didaani o na mɛ o cɪga kam o ma vɛri-ni te tin. ² Amu nan ye nɔɔnɔ wɔdɔɔ, o na yi Zezi Krisi nɔɔnɔ. Bina fugɛ-yana na ke tin, We dɛen kwe-o DI ja DI di DI sɔɔɔ. Amu nan yɛri ku yi o yɪra titi mu naa o joro mu. We nan mu ye ku na yi te tin. ³⁻⁴ Amu nan ye ni wɛntɔ sɛni o yi

We-sɔɔɔ mu. Ku nan na yi o yɪra titi mu naa o joro mu, amu yɛri, We mu ye. Ku nan yi dɛani mu o ni bitari silɔ na wari si ɔɔɔni tin, yi si wɔ maɔɔ si nabiinu ta di o ni tin. ⁵ Amu wɔ ta ki wɔpɔlo nɔɔnɔ wɔm kɛntɔ na ne kulɔ tin ɔɔɔni mu. Ku na dai kɛntɔ a bɔ sɛ si a bri a titi, ku na dai wɛɛnu tilɔ na bri ni a bwɛnɛ tin yɪrani ɔɔɔni. ⁶ Amu ya na bɔɔ si a bri a titi, ku bɔ ta yi jwɛrim a na te cɪga tin ɔɔɔni. A nan bɔ bri a titi kɛntɔ. A ba lagɪ si nɔɔnɔ-nɔɔnɔ bɔɔ kulɔ na dwe amu tin o pa-ni, si o laan taa nii a titɔɔna na yi te di a ni-taani na yi te tin.

⁷ We ba lagɪ si a ki kamunni di wo-kɪnkagɪla yalɔ zanzan a na ne tin. Mu ku kuri DI pɛ cam wɔ a yɪra wɛni, ni sabari na zɔ-ni te tin. Sɔtaani ma tɔgɪ ku ɔɔɔni si di yaari-ni, si a daa yi wani a ki kamunni. ⁸ Kuni bitɔ mu a loori dɪ Yuutu wɔm si o li cam dim kɛntɔ a yɪra ni. ⁹ O maa wɔ sɛ, yi o wɔ: «Amu zaani dim maɔɔ nmu. Bɛɔɔni amu dam dim wɔ tiini di tɔɔɔ balɔ na bwɛnɛ tin tee ni mu.»

Mu ku kuri amu ki wɔpɔlo zanzan di wɛɛnu tilɔ na bri ni a bwɛnɛ tin, si ku pa Zezi Krisi dam dim taa kwɛli-ni. ¹⁰ Kɛntɔ ɔɔɔni mu, a na yɛni a bwɛnɛ, naa nɔɔna na jɪgɪ-ni ba twɪa, naa cam di bɛɛsim di liɛ na jɪgɪ-ni, amu ta jɪgɪ wɔpɔlo di kɛntɔ maama Zezi Krisi ɔɔɔni. Bɛɔɔni, a na yɛni a bwɛnɛ maɔa kalɔ tin, kantɔ maɔa ni mu Zezi pa-ni dam.

Pooli na li Korenti tiinɛ bam ɔɔɔni te tin

¹¹ Amu na bri a titi te tin yi jwɛrim mu, yi ku yi abam fifɔn ɔɔɔni mu a ki kɛntɔ. Ku yi abam mu ya maɔɔ si á bri amu cɪga kam. Ku yi cɪga mu ni amu dai kulɔkulɔ. Ku nan na yi balɔ na paɪ ba yi Zezi tintɔɔna yi ba pa ba dwe maama tin, a wɔ muri bantɔ yigɛ ni di finfin di. ¹² Amu dɛen na wɔ abam tee ni tin, amu tɔɔɔ di pu-dia mu, yi We ki wo-kɪnkagɪla di wɛɛnu tilɔ

maama na bri ni amu suni a yi Zezi tintuɓɓu tin. ¹³ Abam nan buɓi ni a wu ki abam lanyiranu ni a na ki Zezi noona bam je sidonna ni te tin mu na? Ku nan yi ciga mu ni a wu yaari abam si á pa-ni zəna. A nan yagi kuntu woɓo kum á ma ce-ni.

¹⁴ Amu na ti a yigə si a ba abam te lele kuntu tin, ku laan lagi ku ki kuni bito mu. Amu nan daa ta ba yaari abam si á pa-ni zəna. Ku nan dai á wənu naa á səbu mu a laga, ku yi á titi mu. Ku yi kwə mu lagi wənu ba tini ba biə ɗwaani, si ku dai biə mu wu ki kuntu ba pa ba kwə. Abam nan nyi di amu biə mu te. ¹⁵ Kuntu ɗwaani mu amu wu ta jigi wupolo si a kwe a wənu maama a cogi ku wəli di a titi yira abam ɗwaani. Amu na tiini a soe abam te tin, ku manji si abam taá ba soe amu na?

¹⁶ Abam laan lwaru ni a deen ba yaari abam amu zəna ɗwaani. Noona badaara nan te ni, amu ki swan mu a ma joni á səbiə. ¹⁷ Ku nan na yi amu na tɗi noona balu maama abam tee ni tin, a wu togɗi ba wulwul ɗwaani a pini abam səbu. ¹⁸ Ku na yi Titi, a deen loor-o mu si o ba abam te, yi a tɗi di ko-bu wudon si o togɗi did-o o ba. Titi nan wu pini abam kulukul. Abam pai si Titi di amu wubɗa dai bidwi mu na? Dɗam nan togɗi cwəɗə didua mu.

¹⁹ Abam buɓi ni di na ɗooni tintu maama tin, ku yi abam yigə ni mu di ɗooni si di ma joni di titi na? Di nan na ɗwi di Zezi Krisi tin, ku yi We yigə ni mu di ɗooni.

A badon-sonnu-ba, di na ki kul maama tin yi si di zəni abam mu, si á vu yigə We cwəɗə kam wuni. ²⁰ Amu nan jigi liə mu abam ɗwaani si, a na tu abam te, abam ba ta yi ni amu na lagi te tin, yi ku pa amu di ba ta yi ni abam na lagi te tin. Amu ta maa jigi liə si á wu ta magi kantogɗo daani, yi á jigi wu-guru di ban-zɗɗo, yi á lagi á yiratu zəna, yi á twi daani, yi á yi bɗari-nyina, yi á gooni daani, yi á kwəri á ki

yoo yoo. ²¹ Amu daa ta jigi liə mu di abam si, amu na joori a ba á te, amu Tu We wu pa a na cavura abam ɗwaani, di abam zanzan na wu ləni á wu di lwarim dilu á na manji á ki tin. Amu na ne kuntu, ku pa a wu cogi zanzan di á ta na ki wo-digiru di boorim kikiə dwi maama yi á ba yagi tin.

13

Pooli na kaani Korenti tiinə bam te o ma kweeli tin

¹ Amu na lagi a ba abam te lele tin, ku laan lagi ku ki kuni bito mu. We tonɗo kum nan tagi ku wi: «Noonu na lagi si o saɗi o don, ku manji si noona bale naa batɗo mu taa yi o maana tiinə.» ² Kuntu ɗwaani amu daa ta lagi a kaani abam balu deen na manji á ki lwarim tin di balu na daari tin maama, si á ləni á wuru di á kəm-balwaarɗu tin. Amu daama na wu abam tee ni tin, a manji a kaani abam kuntu. Amu nan daa təri abam tee ni lele kuntu, yi a lagi si a ta kaani abam, si ku ki kuni bile. Kuntu ɗwaani, taá ye-na ni, amu na joori a ba si a na abam, noonu wul maama daa ta na wu zagi o kikiə tin ba lu. ³ Kuntu mu abam wu lwaru ni ku suni ku yi Zezi Krisi kwərə mu a jigi a ɗooni, ni abam na manji á lagi si á lwaru te tin. Zezi na ki abam te tin ba bri ni o bwənə, o bri o dam mu abam titari ni. ⁴ Ku nan yi ciga, o se o tu o titi o ji nabwəm yi ba pa-o tɗun-dagara banja ni. Ku daari o laan nan jigi ɗwia We dam dim ɗwaani mu. Dɗam na yi o noona tin, dɗam di bwənə mu, di nan na ɗwi did-o tin, di na wu ki te di abam tin yi We dam dim ɗwaani mu.

⁵ Abam nan manji si á maani á titi mu á nii, á jigi wu-didua di Zezi na. Abam na maani á titi kuntu, á ba lwaru ni Zezi Krisi wura di abam na? Naa ku yi abam manji á titi mu yi á manji á ga? ⁶ Amu nan jigi tina si á maani á lwaru ni dɗam suni di yi Zezi Krisi tintuɓɓu mu. ⁷ Di yəni di loori We di pa abam, si á yi taá ki

lwarim mu. Ku dai ni di lagi si di
 bri noona mu ni di yi Zezi tintuna.
 Di nan lagi si a taá ki kulub na lana
 tin mu, di noona na manri ba bri ni
 dibam mu tani di ga di. ⁸ Dibam ba
 se si di ki kulub na wu cagi We ciga
 kam tin, di wu ta ki te na wu zani-
 ka tin mu. ⁹ Abam na jigi We dam
 dim, yi dibam na manri di bwana,
 di ta jigi wupolo. Di nan wu ta loori
 We si Di zani abam, si a bi lanyirani
 We cwaga kam wuni. ¹⁰ Ku yi kuntu
 nwanu mu a pupuni wenu tintu a
 pa abam yi a tani a tee ni, si a na
 tu a te, si a daa yi ki kam-ceri di
 abam di dam dilu di Yuutu wum na
 pe-ni tin. Dam dim kuntu yi si a ma
 fagi abam mu, si ku dai si a ma cagi
 abam.

*Pooli na joni Korenti tiina bam o
 ma kweeli te tin*

¹¹ A ko-bia-ba, We wu pa a jani
 lanyirani. Kwaan-na si We wu pa
 a bi lanyirani Di cwaga kam wuni.
 A nan ki-na ni amu na loori abam
 te tin. A taá jigi wubun-didwi, si
 a daari a taá jigi bicari-zuru, si We
 dilu na pai sono di bicari-zuru tin
 wu ta wu abam tee ni.

¹² A na jeeri daani, si a taá joni
 daani lanyirani di sono di wu-pono.

We noona bam maama joni
 abam.

¹³ Di Yuutu Zezi Kisi wu pa abam
 maama yu-yono,

Baja-We sono kum wu ta wu a tee
 ni,

yi Di Joro kum wu pa a taá nwa
 daani di ywani.

**Tɔnɔ kuls Pooli na
pɔpɔni o pa
GALATI TIINE tun
Tɔnɔ kuls Pooli na
pɔpɔni o pa Galati
tiinɛ tun na bri dɔbam
kuls tun mu tuntu**

Pooli pɔpɔni tɔnɔ kuntu o pa We nɔɔna balu na wɔ Galati ni tun mu. O deen na kaagi je sum kuntu ni o tɔɔli We kwɛrɛ o bri nɔɔna tun, badaara ki ba wɔ-didɔba di Zezi. Kuntu kwaga ni, nɔɔna badonnɛ di ma daa ba ba bri nɔɔna bam ni balu na dai Zwifɛ tun di manɔ si ba se Zwifɛ cullu tum, si baara di go di ba bɛkɛri ni Zwifɛ cullu tum na bri te tun.

Pooli nan vin zaasum dim kuntu, di na dai Zezi Krisi kwɛr-ywɛnɛ kam tun nwanɔni. O laan ma pɔpɔni si o pa balu maama ya na ywɛri ba tɔgi vwan zaasum dim kuntu tun, si ba joori ba tɔgi ciga cwɛnɛ kam. O maa bri ni, ku yi ba na ki ba wɔ-didɔba di Zezi yi ba na o nwanɔ kam tun (2:20) mu wɔ wani ku pa ba manɔ lanyiranɔ We yigɛ ni, si ku dai ba na se cullu tum tun nwanɔni.

Pooli de yigɛ o bri Zezi deen na bɛn-o si o taa yi o tintunɔni, di Zezi titi na bri-o o kwɛr-ywɛnɛ kam te tun. O bri wɔm di Zezi tintunɔna badaara bam na ki ni daani, si wɔm taa tunɔ dwi-ge tiinɛ tee ni, yi ba se ni o zaasum dim tɔgi Zezi ciga kam tun. O wɔ si o jigɛ ni si o taa yi Zezi tintunɔni We na bɛn-o yi ku dai nabiinɛ tun nwanɔni (pɔɔrum 1-2).

O maa ma We twaanɔ tɔlɔ na manɔ ti pɔpɔni faɔa faɔa tun o bri ni, n na ki n wɔ-didɔba di Zezi mu nɔ na vrim, si ku dai n na tɔgi Zwifɛ bam cullu tum tun nwanɔni. Zezi na tigi tɔun-dagara banɔ ni tun, o pe di laan te di titi, di daa ba ta yi cullu gambe (pɔɔrum 3-4).

Tɔnɔ kum tiim jɛgɛ ni, o bri ni di manɔ si di taá nwanɔ ni balu na te ba titi te tun mu. Ku manɔ si di pa We

Joro kum vanɔ dɔbam ku pa dɔbam nwanɔ-dɔnɔ kalu na lana tun, si di taá jigɛ da-sono (pɔɔrum 5-6).

¹ Amu Pooli wɔlu na yi Zezi Krisi tintunɔni tun mu pɔpɔni tɔnɔ kuntu. Ku dai nabiinɛ mu tunɔ-ni, ku nan dai nɔɔni mu tiɔi-ni si a taa yi Zezi Krisi tintunɔni. Ku yi Zezi Krisi titi mu kuri-ni, didaani di Ko We dɔlu na bi-o Di pa o yagi tɔunɔ tun.

² Di ko-biɛ balu maama na wɔ amu tee ni tun di jɔɔni abam balu na yi Zezi kɔgɔ kum wɔ nɔɔna yi á zɔvri Galati tunɔ dim ni tun.

³ Di Ko We di di Yuutu Zezi Krisi wɔ pa abam yazurɛ di yu-yonɔ.

⁴ Zezi Krisi nan mu de di Ko We wɔbunɔ na lagi te tun maama yi o se si o ti dɔbam lwarim nwanɔni, si o ma wani o vri dɔbam zum lɔgu banɔ wo-balwaarɔ tum wɔni.

⁵ Banɔ-We manɔ di zulɛ mu si ku taa ve manɔ kalu na ba ti tun. Amina.

Kwɛr-ywɛnɛ kadoɔ daa tɛrɛ ku na dai Zezi kwɛr-ywɛnɛ kam yiranɔ

⁶ Abam na ki te tun nan mu pe amu yira sɔvri. We de Zezi Krisi nwanɔni mu Di kuri abam zaani si á taá yi Di nɔɔna, yi á laan da á zanɔ á ma á kwaga á ya dintu, si á daari á se kwɛr-ywɛnɛ kadoɔ. ⁷ Ku yi ciga mu, kwɛr-ywɛnɛ kadoɔ daa tɛrɛ, ku na dai Zezi kwɛr-ywɛnɛ kalu di na manɔ di bri abam tun yiranɔ. Amu nan tagɛ kuntu, bɛnwanɔ nɔɔna badaara mu wɔ abam titari ni ba na kwaanɔ si ba pipiri Zezi Krisi kwɛr-ywɛnɛ kam, yi ba pai á wɔbunɔ vugimɛ. ⁸ Nɔɔni nan na tu á te yi o bri abam kwɛr-ywɛnɛ kadoɔ, yi ka dai Zezi kwɛr-ywɛnɛ kalu di na manɔ di bri abam tun, si á yi se kuntu tu. Ku na manɔ ku yi dɔbam titi wɔ nɔɔni, naa ku na yi maleka mu zi nunɔ weyuu, yi ka na bri abam kwɛr-ywɛnɛ kadoɔ, We wɔ cɔgi ku tu. ⁹ Amu nan ta wɔ joori a fɔgi a ta nɔnɛni dɔbam na manɔ di ta kulu di abam tun. Nɔɔni na bri abam kwɛr-ywɛnɛ kadoɔ, yi ku

dat Wε kwər-ywəŋə kalɔ á na maŋɪ á sɛ tɪn, Wε wó cɔɣɪ kɔ tu.

¹⁰ A na tagɪ kɔlɔ tɪn, kɔ dat nɪ a lagɪ sɪ nabiinə mɔ sɛ nɪ a na kɪ kɔlɔ tɪn maŋɪ, kɔ yɪ sɪ Wε mɔ sɛ nɪ a na kɪ te tɪn maŋɪ. A nan ba lagɪ sɪ a pa nabiinə wɔrɔ poli dɪ amɔ. A ya na lagɪ kɔntɔ, a bá wanɪ a taa yɪ Zezi Krisi tintɔŋɔ.

Kɔ na kɪ te yɪ Pooli ji Zezi tintɔŋɔ tɪn

¹¹ A ko-biə-ba, a lagɪ sɪ á lwarɪ nɪ Zezi kwər-ywəŋə kalɔ amɔ dɛɛn na tɔɔlɪ a brɪ abam tɪn wɔ nunɪ nabiinə te. ¹² Kɔ dat nabiinu mɔ kwe-ka o pa-nɪ sɪ a tɔɔlɪ. Nɔɔn-nɔɔnɔ nan wɔ zaasi-nɪ-ka. Kɔ yɪ Zezi Krisi tɪtɪ mɔ vɪrɪ amɔ o kwər-ywəŋə kam.

¹³ Abam maŋɪ á ni amɔ dɛɛn na tɔɣɪ Zwifə cullu tɪm cwəŋə kam yɪ a kɪ te tɪn. A dɛɛn tiini a bɛɛsɪ Zezi nɔɔna bam, yɪ a ya kwaana sɪ a cɔɣɪ ba kɔɣɔ kɔm maama. ¹⁴ Kɔ na yɪ a yuu donnə bam wɔnɪ, a dɛɛn sɛ Zwifə bam cullu tɪm a dwəni ba zanzan, amɔ dɛɛn na kwaanɪ a tɔɣɪ dí nabaara bam cwe sɪm lanyɪranɪ tɪn ŋwaanɪ. ¹⁵ Dɪ kɔntɔ maama, Wε kɪ-nɪ yu-yoŋo yɪ Dɪ kuri-nɪ kɔ loori ba na wɔ lɔ-nɪ tɪn. Dɪ laan ma bəŋi-nɪ sɪ a taa tɔŋɪ a pa-Dɪ. ¹⁶ Maŋa kalɔ Dɪ wɔbɔŋa na lagɪ tɪn mɔ Dɪ vɪrɪ-nɪ sɪ a lwarɪ Dɪ Bu wɔm, sɪ a daari a tɔɔlɪ o kwər-ywəŋə kam a brɪ dwi-gɛ tiinə. Maŋa kam kɔntɔ nɪ a wɔ ve a bwe nɔɔn-nɔɔnɔ wɔŋo ka ŋwaanɪ. ¹⁷ Amɔ wɔ ve Zeruzalem sɪ a na balɔ na maŋɪ ba yɪ Zezi tintɔŋna ba loori amɔ tɪn. A nan yɔɔrɪ Arabi mɔ a vu. Kɔntɔ kwaga nɪ mɔ a laan joori a ba Damasɪ.

¹⁸ Bɪna yatɔ na ke tɪn, a laan ma zanɪ a vu Zeruzalem sɪ a na Pɪyɛɛrɪ, sɪ dí lwarɪ daanɪ. A ma kɪ da fugə-yanu o tee nɪ. ¹⁹ Amɔ daa wɔ nɛ Zezi tintɔŋɔ wɔdɔŋ a wəli da, kɔ na dat dí Yuutu Zezi nyaanɪ Zakɪ yɪranɪ mɔ a nɛa.

²⁰ A na pɔpɔnɪ wəənu tɪlɔ maama tɪn yɪ cɪga mɔ. Wε ye amɔ wɔ. Kɔ nan dat vwan mɔ a fɔga.

²¹ Kɔntɔ kwaga nɪ, a laan ma zanɪ a tɔlɪ a vu Siiri dɪ Silisi tɪnɪ dɪm.

²² Zezi Krisi nɔɔna balɔ na wɔ Zude tɪnɪ dɪm nɪ tɪn ya daa ta wɔ nɛ amɔ dɪ ba yi. ²³ Ba nan maŋɪ ba ni nɔɔna badaara na te amɔ taanɪ ba wɪ: «Nɔɔnɔ wɔlɔ dɛɛn ya na bɛɛsɪ dɪbam tɪn laan mɔ zagɪ o kikiə, yɪ o wɔra o tɔɔlɪ Wε kwər-ywəŋə kam sɪ o pa nɔɔna ba ba sɛ Zezi Krisi, yɪ kɔ yɪ Zezi cwəŋə kam kɔntɔ mɔ o dɛɛn kwaana sɪ o ya cɔɣɪ.»

²⁴ Ba na ni amɔ taanɪ kɔntɔ tɪn, kɔ ma pa ba zuli Wε lanyɪranɪ.

2

Pooli na ŋɔɔnɪ dɪ Zezi tintɔŋna badonnə te tɪn

¹ Bɪna fugə yana na ke tɪn, amɔ dɪ Banabasɪ ma joori dí vu Zeruzalem. A ma ja Titi dɪ a wəli da. ² Kɔ nan yɪ Wε mɔ brɪ-nɪ sɪ a vu dáanɪ. A ma vu a na balɔ ba na nii nɪ ba yɪ Zezi kɔɣɔ kɔm yigə tiinə tɪn. A na nɛ-ba tɪn, amɔ dɪ bantɔ yɪranɪ ma jəni daanɪ dí ŋɔɔnɪ, sɪ a pa ba lwarɪ kwər-ywəŋə kalɔ a na yəni a brɪ dwi-gɛ tiinə bam tɪn. Bɛŋwaanɪ amɔ ba lagɪ sɪ a na puli a brɪ kwər-ywəŋə kalɔ tɪn dɪ a ta na jɣɪ kalɔ a brɪ lele tɪn ji kafɛ.

³ Titi wɔlɔ na tɔɣɪ dɪ amɔ o vu Zeruzalem tɪn maa yɪ Grekɪ tu. Ba nan wɔ fɪ-o ba pa o go nɪ Zwifə bam na goni ba bəkəri te tɪn. ⁴ Nɔɔna badaara nan mɔ wɔra ba na paɪ ba yɪ Zezi karabiə yɪ ba yagɪ ba dat. Nɔɔna bam kɔntɔ ya ŋɔɣɪ mɔ ba zɔ Zezi kɔɣɔ kɔm wɔ, sɪ ba maanɪ dɪbam ba nii dí na ŋwɪ dɪ Zezi Krisi yɪ dí te dí tɪtɪ te tɪn. Ba nan lagɪ sɪ ba pa dí joori dí ji gambɛ mɔ Zwifə bam cullu tɪm ŋwaanɪ. ⁵ Dí nan wɔ sɛ-ba dɪ finfin dɪ, sɪ ba yɪ wantɪ ba cɔɣɪ cɪga kalɔ abam na maŋɪ á lwarɪ Wε kwər-ywəŋə kam wɔnɪ tɪn.

⁶ Amɔ dɛɛn na ve a ŋɔɔnɪ dɪ balɔ ba na wɪ ba yɪ Zezi kɔɣɔ kɔm yigə tiinə tɪn, ba wɔ nɛ wɔŋo sɪ ba wəli amɔ zaasɪm dɪm nɪ. Ba nan na sɪnɪ ba yɪ yigə tiinə, naa ba na dat dɪ, kɔ dat kɔlɔkɔlɔ dɪ amɔ, bɛŋwaanɪ Wε

ba kuri nɔɔna daani. ⁷ Bantu nan ne ni We mu sɔni DI ki DI kwɛr-ywɛŋɛ kam amɔ jɛna ni si a ja vu a bri dwi-ge tiinɛ, ni DI na ki-ka Pɛyɛri jɛna ni si o ma bri Zwifɛ bam te tin. ⁸ Bɛɲwaani We mu pɛ Pɛyɛri dam si o taa yi Zezi tintɔŋɔ Zwifɛ bam ɲwaani. Ku nan yi dintu di mu pɛ amɔ dam si a taa yi Zezi tintɔŋɔ dwi-ge tiinɛ bam ɲwaani. ⁹ Zaki di Pɛyɛri di Zan balu ba na nii ni ba yi Zezi kɔgɔ kum didɛera tin ma lwarɪ ni, ku yi We mu pɛ-ni yu-yoŋo si a taa tɔŋi titɔŋi dim kuntu. Kuntu ɲwaani ba ma se si amɔ di Banabasi taa tɔŋi di ba, yi ba ja di ja. Di maama ma se ni amɔ di Banabasi maŋi si di vu dwi-ge tiinɛ bam te mu di bri-ba We kwɛr-ywɛŋɛ kam, si bantu di maŋi Zwifɛ bam tee ni ba bri-ka. ¹⁰ Woŋo didɔba yɪranɪ mu ba loori dɪbam, si di yi swe ku ni ni. Ku yi si di guli di zɛni yinigɛ tiinɛ balu na wɔ ba kɔgɔ kum wɔni Zeruzalem ni tin. Mu woŋo kulɔ a na tiini a kwaanɪ a kia.

Pooli na bri ni Pɛyɛri ki ku wɔ maŋi te tin

¹¹ Ku daari maŋa kalu Pɛyɛri dɛɛn na tu o wɔ Antɔsi ni tin, mu amɔ kaan-o jaja, si a bri-o ni o wɔ ki cɪga. ¹² Bɛɲwaani, o na yi Antɔsi tin, o yɛni o tɔgi o di di dwi-ge tiinɛ mu. Ku daari, nɔɔna badonnɛ na nuŋi Zaki-ba te ba ba dɛani tin, Pɛyɛri laan pipiri o wɔbɔŋa yi o vɪn si o taa tɔgi o di di dwi-ge tiinɛ bam. O pɔɔri o titi kuntu, bɛɲwaani o kwari balu na bri ni wɔlɔ maama na tɔgi We cwɛŋɛ tin maŋi si o go ni Zwifɛ bam na goni ba bɛkɛri te tin. ¹³ Zwifɛ balu na tu ba se Zezi tin badaara di ma ji pipiri-nyɪna ni Pɛyɛri na ki te tin, yi Banabasi di yagi o titi o pa ba ja-o ba zu ba pipirim dim wɔni. ¹⁴ Kuntu mu a ne ni ba daa ba tɔgi cɪga kalu We kwɛr-ywɛŋɛ kam na bri tin. A laan ma zɪgi ba maama yigɛ ni, yi a ta di Pɛyɛri a wɪ: «Nmu yi Zwifu mu, yi n ki ni n yi dwi-ge tu mu te yi n daa ba tɔgi Zwifɛ cullu tim. Bɛɛ nan mu

yi n laan lagɪ si n fin dwi-ge tiinɛ bam si ba se Zwifɛ bam cullu tim?»

¹⁵ Ku yi cɪga mu, dɪbam yi Zwifɛ bam titi dwi mu, si di dai dwi-ge tiinɛ balu na yɛri We cullu tim tin. ¹⁶ Di ku di, dɪbam laan tu di lwarɪ ni nɔɔnɔ wɔ na cɪga We tee ni mu di o na ki o wɔ-dɪdɔba di Zezi Krisi yɪranɪ, si ku dai ni o na se cullu tɪlɔ We na pɛ Zwifɛ bam tin ɲwaani. Kuntu tin, di tu di ki di wɔ-dɪdɔba di Zezi Krisi si ku pa di na cɪga mu We tee ni, bɛɲwaani ku pɔpɔni ku wɪ: «Nɔɔn-nɔɔnɔ bɛ wani o na cɪga We tee ni DI cullu tim sɛɛm ɲwaani.»

¹⁷ Dɪbam balu na ɲwi di Zezi Krisi tin jɪgi tɪna ni di wɔ na cɪga We tee ni. Ku nan ya na yi cɪga ni dɪbam balu na ba tɔgi Zwifɛ bam cullu tim tin yi nɔn-balwaarɔ mu We yigɛ ni, ku bri ni Zezi titi mu ganɪ dɪbam si di tusi na? Aye. Ku dai kuntu.

¹⁸ Amɔ nan na joori a pipiri a se Zwifɛ cullu tim a ya na maŋi a yagi ti tɔgum tin, ku bri ni a yi nɔɔnɔ wɔlɔ na ki o cɔgi cullu tim tin mu.

¹⁹ We cullu tim titi mu bri ni amɔ nyɪ di nɔɔnɔ wɔlɔ na tɪgi tin mu te, ti nan daa ba jɪgi dam amɔ baŋa ni Zezi na vɪ-ni tin ɲwaani. Ku nan ki kuntu, si ku pa a taa ɲwi We ɲwaani mu. ²⁰ Ba dɛɛn na pagɪ Zezi Krisi tɔɔn-dagara baŋa ni tin, ku nyɪ di amɔ tɔgi did-o mu a ti. Ku daa dai amɔ titi mu ɲwi, ku yi Zezi Krisi mu ɲwi a wɔni. A na jɪgi ɲwia kalu lele kuntu lɔgɔ baŋa ni tin, ku yi a na ki a wɔ-dɪdɔba di We Bu Zezi tin ɲwaani mu. Wɔntu mu soe amɔ, yi o se o ti amɔ ɲwaani. ²¹ A bɛ se si a vɪn We pɛɛri dɪlɔ DI na pɛ-ni zaani tin. Nɔɔnɔ ya na wɔ wani o na cɪga We tee ni o na tɔgi DI cullu tim tin ɲwaani, ku bri ni Zezi Krisi tɔɔni dim ya yi kafɛ mu.

3

Di na ki di wɔ-dɪdɔba di Zezi mu di wɔ na cɪga We tee ni

¹ Abam Galati tiinɛ-ba, á kikiɛ nyɪ di ba tulimi abam mu ba pa á swan daa tɛrɛ te. Ba dɛɛn tɔɔlɔ ba bri

abam jaja ku na ki te yi Zezi Krisi ti tʉun-dagara kam baɲa ni tun. ² A nan lagi a bwe abam woɲo didɓa yirani mu a nii. Abam deen na jɔɲi We Joro kum yi ku wu á wɔni tun, ku yi á titɔɲa na tɔɲi cullu tum tun ɲwaanɪ mu na? Awo. Ku yi á na ni We kwɛr-ywɛɲɛ kam yi á se tun ɲwaanɪ mu. ³ Bɛɛ mu yi á ba jigi swan kuntu? Abam na puli á tɔɲi Zezi di We Joro kum dam tun, á laan lagi si á pipiri á da-o di á titi dam mu á vu á guri na? ⁴ Wɛɛnu tilu maama na ki abam titari ni tun wó ji kafe mu na? Aye. Amu buɲi ni ti bá ji kafe. ⁵ We na pe abam DI Joro kum yi DI daari DI ki wo-kinkagila abam titari ni tun, DI ki kuntu abam titɔɲa na tɔɲi cullu tum tun ɲwaanɪ mu na? Aye. Ku yi á na ni We kwɛr-ywɛɲɛ kam yi á ki á wu-didɓa di Zezi tun ɲwaanɪ mu.

⁶ Kuntu mu ku pupuni We tɔɲo kum wɔni ku wɪ: Abraham ki o wu-didɓa di We, yi We pa o na ciga ku ɲwaanɪ. ⁷ Kuntu mu wó pa á lwarɪ ni Abraham dwi tiinɛ ciga ciga yi balu na ki ba wu-didɓa di We tun mu. ⁸ Faɲa faɲa tun ku manɪ ku pupuni We tɔɲo kum wɔni ku wɪ: We wó pa dwi-gɛ tiinɛ di na ciga DI tee ni, di ba na ki ba wu-didɓa di DI tun ɲwaanɪ. Mu ku kuri We de yigɛ DI ta DI kwɛr-ywɛɲɛ kam di Abraham DI wɪ: «Amu wó ta nmu ɲwaanɪ mu a ki lugu baɲa dwi maama lanyirani.» ⁹ Kuntu tun, balu maama di na ki ba wu-didɓa di We ni Abraham deen na ki o wu-didɓa di DI te tun, We di wó ki-ba lanyirani.

¹⁰ Ku daari balu na tigi cullu tum si ba ma na ciga We tee ni tun wó na cɔɲim. Beɲwaanɪ ku pupuni We tɔɲo kum wɔni ku wɪ: «Wulu maama na wu tɔɲi kulu maama na pupuni ku ki We cullu tɔɲo kum wɔni tun, We wó cɔɲi kuntu tu.»

¹¹ Dí nan ye lanyirani ni, nɔɔn-nɔɔnu bá na ciga We tee ni di o na tɔɲi cullu tum tun ɲwaanɪ. Ku nan pupuni ku wɪ: «Wulu na jigi ciga

We tee ni tun mu yi wulu na ki o wu-didɓa di DI tun, oó na ɲwɪa ciga ciga.» ¹² Nɔɔnu na tɔɲi cullu tum ku dai ni o ki o wu-didɓa di We, ni ku na pupuni ku wɪ: «Wulu na ki We cullu tum na bri te tun wó na ɲwɪa ku ɲwaanɪ.»

¹³ Dibam nan na wu ki kulu maama We cullu tum na bri tun, dí manɪ si dí na cɔɲim mu. Zezi Krisi nan mu tigi tʉun-dagara kam baɲa ni o ma li dibam cɔɲim di kuntu wɔni. We ma pa Zezi lani dibam yuu ni o na cɔɲim dilu dibam ya na manɪ si dí na tun. Ku yi ni ku na pupuni ku wɪ: «Wulu maama ba na gu ba lɛ daa yuu ni tun, We mu cɔɲi kuntu tu.» ¹⁴ Zezi Krisi deen se o ti kuntu don mu, si ku wani ku pa We ki dwi-gɛ tiinɛ di lanyirani, ni DI deen na goni ni di Abraham te tun. Kuntu ɲwaanɪ dibam wó wani dí jɔɲi We Joro kum, ni DI na goni ni si DI pa dibam te tun, dí na ki di wu-didɓa di DI tun ɲwaanɪ.

We na goni ni DI pa Abraham te tun

¹⁵ A ko-biɛ-ba, a lagi a ma lugu baɲa woɲo mu a ma bri abam We ciga kam na yi te tun. Nɔɔna bale na ki ni didɓa ba go ni ba pa daani woɲo baɲa ni, nɔɔn-nɔɔnu daa bá wani o cɔɲi ba ni di kuntu, naa o ki woɲo kudon o daa wɛli da. ¹⁶ We deen na goni ni di Abraham tun, ku yi di o naa kum di mu. Ku na pupuni te tun, ku wu tagi ni o naaru. Ku pupuni ku wɪ o naa mu. Ku bri ni ku yi nɔɔnu didɓa taani mu, yi o naa kum kuntu mu yi Zezi Krisi.

¹⁷ Kulu amu na lagi a ta tun mu yi si, We deen goni ni di Abraham, yi kuntu kwaga ni, bina biɛ yana di fiintɔ (430) laan na ke tun, DI daa ma kwe DI cullu tum DI pa Zwifɛ bam. We cullu tum kuntu nan bá wani ti cɔɲi ni dilu DI ya na manɪ DI go di Abraham tun. Ti bá wani ti pa DI ni-gonim di ji kafe. ¹⁸ We ya na pe nɔɔna DI peerɪ di ba na tɔɲi DI cullu tum tun ɲwaanɪ mu, DI ni-gonim di ya daa ba jigi kuri. Dí

nan ye ni, We pe Abraham DI peeri dım DI na goni ni did-o tun ɲwaanı mu.

We cullu tim kuri na yi te tin

¹⁹ Ku nan na yi kuntu, beɲwaanı mu yi We kwe DI cullu tim DI pa Zwifə bam? DI kwe-tı DI wəli DI nigonim dım ni, si ku wani ku pa dı lwarı kulɔ na yi lwarım tin mu. DI cullu tim deen maɲi si ti taa wura, si ku vu ku yi maɲa kam Abraham naa kum na wó ba lugu baɲa tin mu. Wuntu mu yi wulɔ We na goni DI ni dım o ɲwaanı tin. We deen toɲi DI malesı sım jɲa mu DI kwe DI cullu tim DI pa DI noona bam, yi yiginu deen mu wu bantı dı We titarı ni. ²⁰ Yiginu na wu noona bale titarı ni, o ba wura noonu didba ɲwaanı, We nan yi didba mu. DI na goni DI ni dı Abraham tin, DI yɔɔrı DI ɲoanı dı Abraham titı mu.

²¹ Kuntu maama nan bri ni We cullu tim wari ti maɲi dı DI nigonim dım mu na? Awo, ku dai kuntu. Cullu tərə ti na wó wani ti pa noona na ɲwıa We tee ni. Cullu tintı doɲ ya na wura, ti ya wó wani ti pa noona na cıga We tee ni. ²² We tɔno kum nan bri dıbam ni nabiinə maama wu lwarım dam kuri ni mu. Kuntu, ku yi balı na kı ba wu-didba dı Zezi Krişı tin yıranı mu wó joni peeri dıɔ We na goni ni si DI pa balı na jıɲi wu-didba dı DI tin. ²³ Ku daarı, ku na wó loori si Zezi ba si dı kı dı wu-didba did-o tin, dıbam deen nyı ni dı wu pına digə ni mu te, cullu tim na cəɲi dıbam tin ɲwaanı, yi ku vu ku yi maɲa kalı We na vırı dıbam dı na kı dı wu-didba dı DI te tin. ²⁴ Kuntu mu cullu tim deen jıɲi dıbam ti kweə, si ku vu ku yi maɲa kam dı na lwarı Zezi Krişı tin, si dı laan na cıga We tee ni dı na kı dı wu-didba did-o tin ɲwaanı. ²⁵ Dıbam laan nan na kı dı wu-didba dı Zezi tin, woɲo daa tərə ku na wó ta te dıbam.

²⁶ Abam na ɲwı dı Zezi Krişı tin, á maama yi We biə mu á na kı á wu-didba dı DI tin ɲwaanı. ²⁷ Abam wulɔ maama ba na miis-o na wunu

tın laan ɲwı dı Zezi Krişı mu, yi o nyı dı Zezi titı mu te. ²⁸ Kuntu tın, kampwara daa təri Zwifu dı dwi-ge tu laɲa ni. Kampwara nan ta təri gambaa dı wulɔ na te o titı tın laɲa ni. Kampwara nan təri baaru dı kaanı laɲa ni dı. Abam na ɲwı dı Zezi Krişı tin, á maama yi woɲo didba mu. ²⁹ Abam na yi Zezi Krişı noona tin, ku pe á toɲi á yi Abraham naaru mu, yi á wó joni peeri dıɔ We na goni ni si DI pa Abraham naaru tim tin.

4

¹⁻² Kulɔ amu na laɲi a ta tin, ku nyı dı bu na wó ba o joni o ko soɲo o taa te te tin mu. Wuntu ta na yi bu maɲa kalı tin, noona mu yəni ba nii o baɲa ni, o ta ba te o titı, yi ba nan ye ni wuntu mu wó ba o taa te o ko wum wəənu tim maama. O na yi bu kuntu tin, noona mu wura ba na nii o wəənu tim baɲa ni ba pa-o, si ku taa ve maɲa kam o ko wum na pe ni si o taa te o wəənu tim tin. ³ Ku nan yi biɔwı mu dı dıbam dı. Dı deen ta na wu lwarı We cıga kam na yi te tin, lugu baɲa wo-yɔɔru mu te dıbam ni dı yi gambə mu te. ⁴ Ku daarı, maɲa kam dı Ko We na laɲi tin na sını ka yi tin, DI tɔɲi DI titı Bu mu yi o ba lugu baɲa. O na tu tin, ku yi kaanı mu lugu-o, yi o ba o se o toɲi We cullu tim, ⁵ si o wani o vri noona balı cullu tim na te tin. O ma ɲwı dı lwarım jını si ku pa dı wani dı ji We biə. ⁶ Á nan na sını á ji We biə tin, DI laan tɔɲi DI Bu wum Joro mu si ku ba ku taa wu á bicara ni, yi ku pai dı bə We ni dı Ko Baba. ⁷ Kuntu maa bri ni dı daa dai gambə, si dı laan yi We biə mu. Dı nan na yi We biə kuntu tin, We wó pa dı taá te wo-laaru tıɔ maama DI na tinı si DI pa DI biə bam tin.

Pooli na jıɲi liə Galatı tiinə bam ɲwaanı te tin

⁸ Faɲa faɲa tin, abam deen ya yəri We, yi á pa lugu baɲa wo-yɔɔru te abam ni á yi gambə mu te. Abam deen pai ti yi wa mu, yi ti yaɲi ti

daɪ kʊlʊkʊlʊ. ⁹ Kʊ daari lele kʊntʊ abam laan tu á lwarɪ Wɛ. Kʊ nan na yɪ cɪga, Wɛ lwarɪ abam. Bɛɛ nan mu yɪ á laan buɲɪ sɪ á daa joori á taá zuli lʊɡʊ baɲa wo-yɔɔrʊ tɪlʊ na ba jɪɡɪ dam yɪ tɪ ba jɪɡɪ kuri dɪ tɪn? Bɛɲwaanɪ mu á lagɪ sɪ á joori á ba á taá yɪ tɪ gambɛ? ¹⁰ Abam yɛni á kuri da yadonnɔ sɪ á taá zuli-ya, dɪ canɪ sɪdonnɔ dɪ mɪmɛ sɪdonnɔ bɪnɪ wʊnɪ dɪ bɪna yadonnɔ dɪ. ¹¹ Amu jɪɡɪ liɛ mu abam ɲwaanɪ, sɪ dɛdon amu tɪtʊɲa yam maama a na tʊɲɪ abam tee nɪ tɪn wó jɪ kafɛ.

¹² A ko-biɛ-ba, a loori abam sɪ á taá lwɛni amu á tɔɡɪ Wɛ nɪ amu na tɔɡɪ-Dɪ te tɪn, bɛɲwaanɪ amu dɪ yɪ nɪ abam na yɪ te tɪn mu. A dɛɛn na wʊ abam tee nɪ tɪn, á wʊ kɪ-nɪ kʊlʊkʊlʊ á cɔɡɪ. ¹³ Á wó wanɪ á guli nɪ, kʊ yɪ amu yawɪɔ kʊm ɲwaanɪ mu pɛ a maɲɪ abam tee nɪ a pulɪ a tɔɔlɪ Wɛ kwɛr-ywɛɲɔ kam a bri abam. ¹⁴ Dɪ kʊntʊ dɪ, a yawɪɔ kʊm na tiini kʊ yaari abam te tɪn, á wʊ sɛ sɪ á yáali-nɪ, á nan wʊ yagi-nɪ. Abam nan kɪ-nɪ lanyɪranɪ nɪ Wɛ maleka mu te, yɪ á jɔɲɪ-nɪ lanyɪranɪ nɪ Zezi Krisi tɪtɪ mu te. ¹⁵ Abam dɛɛn jɪɡɪ wʊpʊlo dɪ amu. A ye lanyɪranɪ nɪ, á na jɪɡɪ wʊpʊlo dɪ amu te tɪn, á ya na wai á yɪɛ tɪtɪ dɪ á lɛnɔ, á ya wó lɛni-ya á pa-nɪ. Bɛɛ nan mu kɪa yɪ á wʊpʊlo kʊm kʊntʊ je? ¹⁶ Amu nan na tagɪ cɪga dɪ abam tɪn laan mu pɛ a jɪ á dʊm na?

¹⁷ Kʊ nan na yɪ nɔɔna balʊ na pipiri Wɛ cɪga kam yɪ a maɲɪ a ta ba taanɪ tɪn, bantʊ kwaanɪ sɪ ba pa á wʊbuɲa taa tɔɡɪ-ba mu, yɪ kʊ nan ba zɛni abam. Ba lagɪ sɪ ba cɔɡɪ amu dɪ abam mu daanɪ, sɪ á daari á taá tɔɡɪ bantʊ. ¹⁸ Nɔɔnʊ na kwaanɪ o tɔɡɪ wʊlʊ na tɔɡɪ cɪga lanyɪranɪ tɪn kwaga, kʊntʊ lana. Kʊ lana sɪ á taá tɔɡ-o kʊntʊ maɲa maama mu, sɪ kʊ wʊ maɲɪ sɪ kʊ taa yɪ maɲa kalʊ yɪranɪ amu na wó ta wʊ abam tee nɪ tɪn.

¹⁹ A biɛ-ba, amu daa ta tiini a jɪɡɪ yaara abam ɲwaanɪ, nɪ kaanɪ na vri pugɔ te tɪn mu. Amu nan wó ta jɪɡɪ

liɛ kʊntʊ dɪ abam, sɪ kʊ vu kʊ yɪ maɲa kam á na wó ta ɲwɪ nɪ Zezi Krisi na lagɪ te tɪn. ²⁰ Amu ya tiini a lagɪ sɪ a taa wʊ abam tee nɪ mu lele kʊntʊ, sɪ a wanɪ a fɔɡɪ a ɲɔɔnɪ wɛɛnu tɪm kʊntʊ a bri abam, sɪ kʊ zɛni abam. Bɛɲwaanɪ amu daa yɛri kʊlʊ a na wó ta a bri abam tɪn.

Agaari dɪ Sara mumaɲa yam na bri dɪbam kʊlʊ tɪn

²¹ Abam balʊ na lagɪ sɪ á sɛ Wɛ cullu tɪm, á daa ta wʊ lwarɪ Wɛ cullu tɔnɔ kʊm na bri te tɪn. ²² Wɛ tɔnɔ kʊm bri dɪbam nɪ dí nabaaru Abraham dɛɛn jɪɡɪ bɛkɛri sɪle mu. O lʊɡɪ dɪdʊa kam dɪ gamba-kana na wʊ o sɔɲɔ nɪ tɪn. Kʊ daari o tɪtɪ kaanɪ wʊm dɪ ma lʊ bɛkɛrɔ o wɛli da. O tɪtɪ kaanɪ wʊm yɪri mu Sara, kʊ daari wʊlʊ na yɪ gambaa tɪn yɪri mu Agaari. ²³ Bɛkɛrɔ kalʊ gamba-kana kam na lʊɡɪ tɪn lʊra kam dɛ nabiinɔ lʊra cwɛɲɔ na yɪ te tɪn mu. Kʊ daari bɛkɛrɔ kalʊ o tɪtɪ kaanɪ wʊm na lʊɡɪ tɪn, kʊ yɪ Wɛ na goni ni Dɪ pa-o nɪ oó lʊ tɪn ɲwaanɪ mu o lʊga. ²⁴ Kʊ maa yɪ nyɪnyʊɡʊ mu dɪ kaana bam kʊntʊ bale, sɪ kʊ bri dɪbam cwe sɪle tɔɡɪm na yɪ te tɪn. Kaana bale bam kʊntʊ ta bri dɪbam Wɛ na goni Dɪ ni Dɪ pa Dɪ nɔɔna bam kuni bile te tɪn mu. Agaari mu nyɪ dɪ cullu tɪlʊ Wɛ na pɛ Zwifɔ bam Sinayi piu kʊm yuu nɪ tɪn. Balʊ na tɔɡɪ cullu tɪm kʊntʊ tɪn nyɪ dɪ gambɛ mu, nɪ Agaari dɪ o biɛ na yɪ gambɛ te tɪn. ²⁵ Agaari mu nyɪ dɪ Sinayi piu kʊm, kʊ na wʊ Arabi nɪ tɪn. Zwifɔ bam dɪ nan tɔɡɪ cullu tɪlʊ Wɛ na pɛ dáanɪ tɪn mu. Kʊntʊ tɪn, Zeruzalem na wʊra zɪm dɪ kʊ nɔn-biɛ bam maama tɪn, ba dɪ yɪ gambɛ mu, cullu tɪm na te-ba tɪn ɲwaanɪ. ²⁶ Kʊ nan na yɪ Wɛ tɪtɪ tɪv Zeruzalem kʊlʊ na wʊ wɛyuu nɪ tɪn, kʊntʊ yɪ tɪv kʊlʊ dɪbam na yɪ kʊ nɔn-biɛ tɪn mu. Kʊ maa nyɪ dɪ dɪbam nu wʊlʊ na lʊɡɪ dɪbam yɪ dí dai gambɛ, nɪ Sara dɛɛn na lʊɡɪ o bu wʊm yɪ o dai gambaa te tɪn. ²⁷ Kʊ pʊpʊnɪ Wɛ tɔnɔ kʊm wʊnɪ kʊ wɪ:

«Nmu wʊlʊ na yɪ ka-dʊɡʊ yɪ n wʊ jaanɪ pugɔ n lʊ tɪn,

ta n ki wupolo si n ta n caka,
nmu na wu di ywæni tin njwaani.
Benwaani kaani wulu baru ya na
yag-o tin laan wu ba o taa
jigi biæ zanzan o dwæni kaani
wulu na jigi baru tin.»

²⁸ A ko-biæ-ba, ku na yi abam, á
laan jigi We titi biæ mu DI ni-gonim
dim njwaani, nüneeni Sara bu Yizaki
lura kam na de te tin. ²⁹ Faña faña
tin, Abraham bu wulu lura kam na
de nabiinæ lura na togi te tin mu
beesi o bu wulu lura na togi We Joro
kum wubnja na yi te tin. Di zim
maama di, We titi biæ bam ta nai
beesa kuntu don mu. ³⁰ We tɔɔ
kum nan bri dibam ku wi: «Zæli
kaani wulu na yi gambaa tin di
o bu wum, si ba nuji n sɔɔɔ ni.
Benwaani ku wu manɔ si bu wum
kuntu togi di n titi kaani wum bu
wum o taa te nmu wænu tum.»

³¹ Kuntu, a ko-biæ-ba, dí na yi We
biæ tin, ku bri ni dí yi Abraham titi
kaani wum biæ mu, yi dí te dí titi, si
dí dai gambaa kam biæ.

5

Zezi Krisi na lagi si dí taá te dí titi te tin

¹ Zezi Krisi na vri dibam o yagi
tin, ku yi si dí taá te dí titi mu.
Kuntu njwaani á fɔgi á ci á titi, si
á daa yi se á togi cwæŋə kalu na wu
pa á joori á ji gambæ tin.

² Nan cægi-na amu Pooli na lagi a
ta kulɔ di abam tin. Abam na se si
ba go abam ni Zwifæ bam cullu tum
na bri si ba go ba bækəri te tin, á
daa ba jigi nyɔɔɔ Zezi Krisi tee ni.

³ A ta lagi a ta a bri abam jaja ni,
abam wulu maama na se si ba go-o
tin, kuntu tu manɔ si o se Zwifæ bam
cullu tum maama mu. ⁴ Abam balu
na buɔ si á na ciga We tee ni cullu
tum togi njwaani tin, abam pɔɔɔ
mu di Zezi Krisi, yi o zaani dim daa
təri á tee ni.

⁵ Ku daari We Joro kum nan wu
dibam balu na ki dí wu-didwa di
Zezi tin tee ni, yi dí jigi tina
lanyirani ni dí wu na ciga We tee

ni. ⁶ Dí na njwi di Zezi Krisi tin, dí
na goni dí bækəri naa dí zi wu goni
di, ku dai kulɔkulɔ. Woŋo kulɔ nan
na jigi kuri tin mu yi si dí taá jigi
wu-didwa di Zezi, si ku pa dí taá soe
daani lanyirani.

⁷ Abam deen yɔɔɔ á togi We
cwæŋə lanyirani mu. Wɔɔ nan mu
cigi á cwæŋə si á daa yi se We ciga
kam? ⁸ Wulu na bri abam kuntu tin,
ku dai We dilu na bæŋi abam si á
taá togi-DI tin. ⁹ Ku nyi ni dí na
yæni dí te te dí wi: «Dabli funfun na
wu dipe mun-læeri wuni, kú pa di
maama fuli mu.» ¹⁰ Dibam maama
na njwi di dí Yuutu Zezi Krisi tin,
amu ye ni dí wu ta jigi wubnja-didwa
mu. Wulu nan na jigi abam wubnja
o vugimi tin, We wu cɔgi kuntu tu
o kəm-balɔɔ kum njwaani, di o na
manɔ o yi te di.

¹¹ A ko-biæ-ba, amu ba bri ni,
nɔɔɔ na togi We, o manɔ si o go. A
ya na bri kuntu don, nɔɔna bá beesi-
ni a zaasim dim njwaani, benwaani
a na bri Zezi na tigi te tɔɔn-dagara
kam banja ni tin ya bá ta yi ta-lɔɔɔ
di nɔɔna. ¹² Amu nan na buɔ te tin,
ku yaá ta lana si balu na jigi abam
ba yaara di gwæŋə kam tin le ba lwi
ba titi ba weli da, si ku ta dai ba
bækəri gonim yirani.

¹³ A ko-biæ-ba, We na bæŋi abam
si á taá togi-DI tin, ku yi si á laan
taá te á titi mu. A nan na sɔɔni á te
á titi kuntu tin, ku dai ni á wu ta
ki wo-yɔɔɔ tɔɔ maama á wubnja
na lagi tin. A nan taá tiini á zæni
daani di sono. ¹⁴ Benwaani We niæ
yam maama bri woŋo didwa mu, ni
nɔɔɔ manɔ si o taa soe o don ni
o na soe o titi te tin. ¹⁵ Abam nan
na jigi daani ni vara na yæni ba jigi
daani yi ba duni daani te tin, á taá
ye si á wu ba á cɔgi daani didwa
didwa á ti.

We Joro kum na pai dí togi cwæŋə kalu tin

¹⁶ Nan cægi-na kulɔ kum a na lagi
a ta tin. Pa-na We Joro kum taa
vai abam á njwia maama wuni, si á
yi taá se á togi wo-yɔɔɔ tɔɔ á fra

na zùurɪ tɪn. ¹⁷ Bɛɲwaanɪ nabiinə wubɔɲa na lagɪ kulɔ tɪn ba jɪgɪ fra dɪ Wɛ Joro kum. Wɛ Joro kum dɪ fra na zùurɪ kulɔ tɪn dɪ nan ba jɪgɪ fra dɪ nabiinə. Kɔ maa brɪ nɪ wəənu tɪm kɔntɔ tile wubɔɲa warɪ ya manɪ daanɪ. Kɔ ma pa á daa warɪ á wubɔɲa wəənu á kɪ. ¹⁸ Wɛ Joro kum nan na vanɪ abam, cullu tɪm daa wɔ manɪ sɪ tɪ taa te abam.

¹⁹ Nabiinə wubɔɲa na lagɪ sɪ ba taa kɪ wəənu tilɔ tɪn mu tɪntɔ, tɪ yɪ jaja mu: kɔ yɪ boorim dwi maama, dɪ wo-digiru titɔɲa, dɪ wo-zɔɔna kənə dwi maama, ²⁰ dɪ jwənə kaanɪm, dɪ liri dim, dɪ ka culi daanɪ, dɪ ka ja daanɪ, dɪ wɔ-gubɔ, dɪ ban-zɔɲɔ, dɪ ka beeri ka yɪratu zənə, dɪ ka yɪ sɛ daanɪ, dɪ ka pɔɔrɪ daanɪ, ²¹ dɪ wo-swənə, dɪ sa-nyɔrɪ, dɪ nɔn-kwəlɪm, dɪ ka kɪ wo-yɔɔrɔ tɪdonnə. A nan ta wó fɔgɪ a kaanɪ abam a wəli da nɪ, balɔ na yəni ba kɪ wəənu tɪm kɔntɔ dwi tɪn, ba bá tɔgɪ ba zɔ Wɛ paari dɪm wɔnɪ.

²² Kɔ daari Wɛ Joro kum na paɪ nɔɔna yɪ te tɪn mu tɪntɔ: Kɔ paɪ nɔɔna jɪgɪ sono mu, dɪ wɔpɔlo, dɪ wɔ-zuru, dɪ ban-pɔnɔ, dɪ da-zulə, dɪ lanyɪranɪ kəm, dɪ cɪga tɔgɪm, ²³ dɪ wɔ-bono, dɪ ka ja n tɪtɪ. Culu nan tərə kɔ na vɪn wo-laarɔ tɪntɔ. ²⁴ Kɔ na yɪ dɪbam balɔ na yɪ Zezi Krisi nɔɔna tɪn, dɪ lɪ dɪ wubɔɲa-doorə yam dɪ yagɪ, yɪ ya daa ba te dɪbam sɪ dɪ taá kɪ wo-yɔɔrɔ tilɔ dɪ fra na zùurɪ tɪn. ²⁵ Wɛ Joro kum na pɛ dɪ na ɲwɪ-dɔɲa tɪn, dɪ pa-na kɔ taa vanɪ dɪbam dɪ ɲwɪa maama wɔnɪ. ²⁶ Dɪ nan yɪ kɪ kamunni da-yɪranɪ sɪ dɪ pa da-wurɔ zanɪ naa dɪ taa jɪgɪ wɔ-gubɔ daanɪ.

6

Dɪ na manɪ sɪ dɪ taá zəni daanɪ te tɪn

¹ A ko-biə-ba, á na nɛ nɪ nɔɔnɔ kɪ kəm o tusi, abam balɔ Wɛ Joro kum na vanɪ tɪn manɪ sɪ á zuri á yɪra mu á brɪ-o dɪ wɔ-bono, sɪ o joori o tɔgɪ cɪga cwəɲə. Á nan taá yɪrɪ á tɪtɪ, sɪ kɔ yɪ zanɪ kɔ pa abam dɪ daa tusi.

² Á taá zəni daanɪ á cana wɔnɪ, sɪ á na kɪ kɔntɔ mu á sɛ Zezi Krisi nɪ dɪm o na pɛ tɪn.

³ Abam wɔlɔ na bɔɲɪ o paɪ o yɪ kamunu yɪ o yagɪ o dai kulɔkulɔ tɪn, kɔntɔ tu ganɪ o tɪtɪ mu. ⁴ Nɔɔnɔ maama manɪ sɪ o taa nii o tɪtɪ titɔɲa na yɪ te tɪn mu. Kɔntɔ tu nan na nɛ nɪ o titɔɲa yam lana, o laan wó wantɔ o taa jɪgɪ wɔpɔlo dɪ o tɪtɪ na kɪ kulɔ tɪn má, kɔ dai sɪ o kwe o manɪ dɪ o donɲ titɔɲa na yɪ te tɪn. ⁵ Bɛɲwaanɪ nɔɔnɔ maama manɪ sɪ o tɔɲɪ titɔɲɪ dɪlɔ Wɛ na pɛ-o tɪn mu.

⁶ Nɔɔnɔ wɔlɔ ba na zaas-o Wɛ taanɪ tɪn manɪ sɪ o kɪ o na jɪgɪ kulɔ tɪn mu o pa wɔlɔ na zaas-o tɪn.

⁷ Á yɪ zanɪ á ganɪ á tɪtɪ, sɪ nɔɔn-nɔɔnɔ bá wantɔ o sɛgɪ o na kɪ kulɔ tɪn Wɛ yigə nɪ. Nɔɔnɔ titɔɲa na wó pa o na nyɔɔrɪ dɪlɔ tɪn nyɪ dɪ valɔ na dugɪ o kara yɪ o manɪ sɪ o joori o ba o zagɪ wəənu tilɔ dwi o na dugɪ tɪn mu. ⁸ Nɔɔnɔ nan na tɔɲɪ wo-yɔɔrɔ tilɔ o tɪtɪ wubɔɲa na lagɪ tɪn, o nyɔɔrɪ mu wó ba taa yɪ tɔnɪ. Kɔ daari nɔɔnɔ nan na tɔɲɪ titɔɲa yalɔ Wɛ Joro kum wubɔɲa na lagɪ tɪn, kɔntɔ tu nyɔɔrɪ mu wó ta yɪ Wɛ ɲwɪ-dɔɲa kalɔ na ba tiə Dɪ Joro kum na wó pa-o tɪn. ⁹ Kɔntɔ ɲwaanɪ, dɪ nan yɪ pa yawɔrɔ zɔ dɪbam sɪ dɪ yagɪ lanyɪranɪ kəm. Dɪ na fɔgɪ dɪ zɪgɪ kəɲkəɲ, dɪ laan wó ba dɪ na nyɔɔrɪ dɪlɔ na lana tɪn. ¹⁰ Kɔntɔ ɲwaanɪ, dɪ na nɛ pwələ manɪ dɪ manɪ, dɪ manɪ sɪ dɪ taá kɪ lanyɪranɪ dɪ nɔɔna maama, kɔ na dwe dɪdɪ dɪ dɪ ko-biə balɔ dɪ na jɪgɪ wɔ-dɪdɔ dɪ Zezi Krisi tɪn.

¹¹ Nii-na, amɔ tɪtɪ laan mu mɛ a jɪɲa a pɔpɔnɪ pɔpɔn-bu-kamunə yantɔ sɪ a pa abam.

¹² Kɔ na yɪ nɔɔna balɔ na kwaanɪ sɪ ba fin abam sɪ á taá gonə Zwifə bam cullu tɪm ɲwaanɪ tɪn, bantɔ yɪ balɔ na lagɪ sɪ ba na yɪrɪ mu nɔɔna tee nɪ dɪ ba na kɪ ba tɪtɪ te tɪn. Ba nan ba lagɪ sɪ nɔɔna taa bɛɛsɪ-ba. Kɔntɔ ɲwaanɪ mu ba bá sɛ sɪ ba brɪ nɔɔna nɪ Wɛ wó vrɪ-ba lwarɪm wɔnɪ Zezi Krisi na tɪgɪ tɔn-dagara

kam baŋa ni tin ŋwaani. ¹³ Balu bam ba na se si ba taa goni tin titi nan ba tɔgi We cullu tim ciga ciga. Ba nan lagi si ba pa abam di se gwəŋə kam mu, si ku pa ba na cwəŋə ba taa ŋɔɔni ba magi ba nyɔɔna ni abam se á go ni bantu te. ¹⁴ Ku nan na yi amu, woŋo kulɔ yirani amu na wú ta jigi a ŋɔɔni di wɔpolo tin yi dí Yuutu Zezi Kriŋi na tigi tɔɔn-dagara kam baŋa ni o ma vri nɔɔna te tin mu. Ku nan yi Zezi Kriŋi tɔɔn-dagara kam ŋwaani lɔgu kuntu wəənu tim nyi ni ti tigi mu, ti daa ba jigi kuri di amu, yi a di nyi di tu mu di wəənu tintu. ¹⁵ Nmu na gonə, naa n na wu goni di, kuntu dai kulɔkulɔ. Woŋo kulɔ nan na jigi kuri tin mu yi si n na ŋwi-dɔŋa We tee ni. ¹⁶ Ku nan na yi balu na se kwiə yam kuntu tin, We wú pa-ba wu-zuru yi DI duri ba ŋwaŋa lanyirani, ku wəli di balu maama na yi DI titi nɔɔna ciga ciga tin.

¹⁷ A daa ba lagi si nɔɔn-nɔɔnu joori o yaari-ni, beŋwaani amu na maŋi a jigi ŋwandaala yalu a yira ni tin bri ni Zezi mu te-ni.

¹⁸ A ko-biə-ba, dí Yuutu Zezi Kriŋi wú pa abam yu-yoŋo. Amina.

**Tɔnɔ kuls Pooli na
pɔpɔni o pa
EFɛɛZI TIINɛ tun
Tɔnɔ kuls Pooli na
pɔpɔni o pa EfɛɛZI
tiinɛ tun na bri dɔbam
kuls tun mu tuntu**

Pooli deen pɔpɔni tɔnɔ kuntu o pa We nɔɔna balu na wɔ Efɛɛzi ni tun mu. O pɔpɔni o bri We ciga kam mu, si ku zani We nɔɔna bam maama. O na pɔpɔni tɔnɔ kum manja kalu tun, o wɔ pɔna digɛ ni mu.

Pooli pɔpɔni o bri ni, ku loori We na wɔ ki lugu tun, DI manɔ DI li wɔbɔɔna si DI pa Zezi Krisi mu taa yi wɛɛnu tilu maama na wɔ weyuu ni di tɔga banja ni tun Yuutu (Efɛɛzi 1:10).

Pooli de yigɛ o ki We le di wo-ɔɔnnu tilu maama DI na pe dɔbam DI Bu Zezi Krisi nwaani tun. O ma bri We na kuri DI nɔɔna yi DI yagi ba lwarim DI ma ce-ba DI pa ba ji DI biɛ Zezi tɔɔni dum nwaani te tun. Kuntu, balu maama na ki ba wɔ-dɔɔba di Zezi tun, ku na yi Zwifɛ di dwi-ge tiinɛ di, ba laan jigi dwi dɔɔba mu (pɔɔrim 1-3).

O ma daari o loori balu maama na se Zezi tun, si ba taa nwi ku manɔ di nwi-dɔɔna kalu We na pe-ba tun. Benwaani, We na vri DI nɔɔna lwarim di tɔɔni wɔni tun, ku yi zaani mu, ba na ki ba wɔ-dɔɔba di Zezi Krisi tun nwaani. Ku daari, ba nan manɔ si ba taa ki DI wɔbɔɔna na lagi te tun ba nwi maama wɔni, ku na yi baara di ba kaana lanja ni, ku na yi kwɛ di ba biɛ lanja ni, ku na yi nɔɔna di ba yum tiinɛ lanja ni (pɔɔrim 4-6).

Pooli kwe wɛɛnu tito nyinyɔgu mu o ma manɔ o bri We nɔɔna na yi dwi dɔɔba te tun:

- Dayigɛ woɔo, o bri ni Zezi nɔɔna bam nyi di nɔɔnu yira mu te, yi Zezi laan nyi di yira yam yuu (1:22-23).

- Bile woɔo, o bri ni Zezi nɔɔna bam nyi di digɛ mu te, yi Zezi nyi di kandwe dilu na pai digɛ kam ziga lana tun (2:20-22).
- Bitɔ woɔo, o ma bri ni Zezi nɔɔna bam nyi di kaani mu te, yi Zezi laan nyi di o baru (5:21-33).

¹ Amu Pooli wulu We na kuri di DI titi wɔbɔɔna si a taa yi Zezi Krisi tuntuɔnnu tun mu pɔpɔni tɔnɔ kuntu. A pɔpɔni si a pa abam balu na yi We nɔɔna yi á zɔɔri Efɛɛzi ni tun, abam balu na ki á wɔ-dɔɔba di Zezi Krisi tun.

² Dí Ko We di dí Yuutu Zezi Krisi wɔ pa abam yazurɛ di yu-yoɔo.

We na zani DI biɛ te tun

³ Dí zuli-na We dilu na yi dí Yuutu Zezi Krisi Ko tun. Dɔbam na nwi di Zezi Krisi tun mu pe We ki dɔbam lanyirani. DI ma pa dɔbam wo-ɔɔnnu tilu maama na yi DI Joro kum nyim yi ti nuɔi DI sɔɔo kum ni tun. ⁴ Ku na loori si We ki lugu banja tun, DI manɔ DI da yigɛ DI kuri dɔbam mu si dí taá yi DI nɔɔna Zezi Krisi nwaani, si dí taá jigi wɔ-poɔo DI yigɛ ni, si dí yi tusi. ⁵ We na soe dɔbam tun nwaani mu DI wuuri DI ki DI wɔbɔɔna ni, si DI pa dí togi dí ji DI biɛ Zezi Krisi nwaani.

⁶ Kuntu, dí zuli-na We, DI peeri dum na yi kamunu yi di ba jigi don tun nwaani. DI kwe-di DI pa dɔbam zaani, DI Bu-sono Zezi na vri dɔbam lwarim wɔni tun nwaani mu.

⁷ Ku yi Zezi Krisi na tɔga yi o jana nuɔi tun nwaani mu o me o nwi dí lwarim dum jini, si ku pa We yagi dí lwarim DI ma ce dɔbam. Mu We na ki te DI bri DI zaani dum na tiini di dagi te, ⁸ yi DI ma-di DI zani dɔbam ku ja gaali. DI ma pa dí na swan dwi maama di wɔbɔɔn-ɔɔna lanyirani.

⁹ DI ma pa dí lwarɔ DI ciga kalu deen na sɛgi tun. Mu woɔo kulu DI na manɔ DI li wɔbɔɔna si DI togi Zezi Krisi nwaani DI ki tun. ¹⁰ We nan bɔɔi si, manja kam DI na lagi tun na yi ka ti, DI wɔ pa DI wɔbɔɔna siini ya

ki, si wænu maama la daani si Zezi Krisi taa yi ti yuutu, ku na yi wænu tilu na wu weyuu ni di tɔga baɲa ni tin maama.

¹¹ Ku yi Zezi Krisi ɲwaanɪ mu We kuri dɪbam si dɪ taá yi DI nɔɔna. Kuntu mu yi kulɔ We na maɲi DI ki DI wɔbɔɲa ni si DI ki DI pa dɪbam tin. Dintu mu yi dilu na pai wænu maama suni ti ki yi ti tɔgi DI wɔbɔɲa na lagi te tin. ¹² Ku nan yi dɪbam balu na de yigə dɪ jigi tɪna di Zezi Krisi tin mu We deen kuri, si dɪ taá ɲwi te na wó pa DI na zulə DI zaani kamunu kum ɲwaanɪ tin. ¹³ Kuntu, abam balu di laan na tu á se We cɪga kam tin, abam ni We kwər-ywəɲə kalu na pe á na vɪm lwarɪm wɔni tin, yi á ki á wu-dɪɔba di Zezi Krisi. Á na ɲwi dɪd-o kuntu tin, We ma ki DI Joro kum á bɪcara ni, nɪɛɛni DI na maɲi DI go ni si DI ki te tin, si ku taa yi nyɪnyɔɔgɔ kulɔ na bri ni á yi DI nɔɔna tin. ¹⁴ We na pe dɪbam DI Joro kum tin, ku pe dɪ lwarɪ ni dɪ laan wó ba dɪ na wolaaru tilu maama We na bɔɲi si DI pa dɪbam tin, si dɪ taá cəgi si ku vu ku yi maɲa kam We na wó ba DI jɔɲi dɪbam balu maama na yi DI nɔɔna tin, yi ku maama wó pa We na zulə zanzan.

Pooli na loori We o pa Efɛɛzi tiinə te tin

¹⁵ We na ki te maama DI pa abam tin ɲwaanɪ mu, a ki DI le abam ɲwaanɪ maɲa maama. A ni abam ɲwa ni á tɔgi dɪ Yuutu Zezi di á wu-dɪɔba, yi á kwəri á soe We nɔɔna bam maama. ¹⁶ Kuntu ɲwaanɪ mu a yəni a ki We le, yi a kwəri a loori-DI a pa abam. ¹⁷ A loori dɪ Yuutu Zezi Krisi Ko We dilu na jigi paari-zulə tin, si DI pa DI Joro kum zəni abam si á taá jigi wɔbɔɲ-ɲɔna, si DI vɪri abam si á wanɪ á lwarɪ DI na yi wulɔ tin. ¹⁸ Amu loori We si DI pa á wu vɪri, si á wanɪ á lwarɪ DI na kuri abam si á taá jigi tɪna yalu DI tee ni tin, si á daari á lwarɪ DI wo-laaru tum na tiini ti daga yi ti ba jigi don te. DI tinjɪ-tɪ si DI ba DI kwe DI pa

balu na yi DI nɔɔna tin mu. ¹⁹ Amu ta loori We si DI pa á lwarɪ DI dam dɪm na daga di ja gaali te, yi DI ma-di DI zəni dɪbam balu maama na se-DI tin. DI dam-fɔɔ kum kuntu mu DI me DI tɔɲi tɪtɔɲ-kamunə yam. ²⁰ Dam dɪm kuntu mu DI me DI bi Zezi Krisi DI pa o yagi tɔvɔni, yi DI daari DI ma-di DI zəɲ-o DI pa o jəni DI jazɪm ni DI sɔɲɔ ni. ²¹ Kuntu, Zezi Krisi laan mu te wænu tilu maama na jigi dam nabiinə baɲa ni tin. Ku na yi pwa di dɪdeera maama di wɔɔɔ tiinə maama, o dam dɪm dwe ti maama. Ku na yi zɪm wænu tum dam, naa jwa wænu tilu na lagi ti ba tin di, Zezi yɪri dɪm mu dwe yɪra yalu maama ba na bə tin. ²² We ma kwe wænu maama DI ki Zezi Krisi dam kuri ni, yi DI daari DI tin-o si o taa yi o nɔn-kɔɔ kum yuutu, si o taa te wɔɲo maama. ²³ Zezi kɔɔ kum mu nyi di o yɪra yam, ku yi wɔntu mu ɲwi ba wɔni, yi wɔntu mu pai wɔɲo maama wɔra weyuu di tɔga baɲa je maama ni.

2

ɲwi-dɔɲa kalu We na pe dɪbam tin

¹ Abam deen yi nɔɔna balu na ba jigi ɲwɪa kalu na nuɲi We te, á na vɪn We ni yi á ki lwarɪm tin ɲwaanɪ. ² Á deen ma tɔgi cwe silu na yi lugu baɲa wo-yɔɔru cwe tin, yi á daari á tɔgi sutaana-pe wulɔ na te weyuu tɪlampolo ciciri sum tin. Wɔntu mu yi sutaani dilu laan na te balu na vɪn We ni tin. ³ Dɪbam maama deen tɔgi nɔɔna bam kuntu cwe sum mu, yi dɪ ki wo-zɔɔna yalu dɪ fra na zɔvri tin. Dɪ ma yəni dɪ ki wo-zɔɔna ni dɪ wɔbɔɲa di dɪ yɪra na lagi te tin. Dɪbam deen na yi te tin mu bri ni We ban-zɔɲɔ kum ya maɲi si ku ba dɪbam baɲa, nɪɛɛni nɔɔna maama di te.

⁴ Ku daari We nan tiini DI jigi nɔɔna ɲwanɪ ku gaali. DI maa soe dɪbam zanzan. ⁵ Kuntu ɲwaanɪ mu DI pe dɪbam maama DI ɲwi-dɔɲa kam Zezi Krisi ɲwaanɪ. We na zəni dɪbam kuntu tin, ku yi maɲa kalu

dɔ́bám dɛ́ɛn ná jé dí lwarım dım wɔ́nı tın mɔ́. Wɛ vrı dɔ́bám Dı yagı zaanı mɔ́. ⁶ Wɛ pɛ dí tɔ́gı dı Zezi dí bı dí ná Dı ɲwı-dɔ́ɲa kam, yı Dı daarı Dı zəɲı dɔ́bám sı dí tɔ́gı dıd-o dí ná jəɲə jé Dı sɔ́ɲɔ́ kum nı. ⁷ Wɛ ná kı dɔ́bám lanyıranı Zezi ɲwaańı kɔ́ntɔ́ tın, kɔ́ yı sı kɔ́ taa brı nɔ́ɔ́na maɲa kalɔ́ ná bıńı tın nı Dı zaanı dım tiini dı daga mɔ́. ⁸ Bɛɲwaańı Wɛ vrı abam lwarım wɔ́nı zaanı mɔ́, á ná kı á wɔ́-dıdɔ́ba dı Zezi tın ɲwaańı. Kɔ́ daı abam tıtı dam, kɔ́ yı Wɛ pɛɛrı mɔ́. ⁹ Kɔ́ daı abam tıtɔ́ɲ-ɲɔ́nā ɲwaańı, sı nɔ́ɔ́n-nɔ́ɔ́nɔ́ yı zaɲı o ba o tee o tıtı Wɛ yıgə nı. ¹⁰ Wɛ mɔ́ mɔ́ɔ́nı dɔ́bám. Dı ma pa dɔ́bám Dı ɲwı-dɔ́ɲa kam Zezi Krisi ɲwaańı, sı dí taá kı kəm-laarɔ́ tıɔ́ Dı ná maɲı Dı tıɲı Dı pa dɔ́bám sı dí kı tın.

Balɔ́ ná sɛ Zezi tın laan jıgı dwı dıdɔ́ba mɔ́

¹¹ Abam nan maɲı sı á guli á dɛ́ɛn ná yı te yı Wɛ ya ta wɔ́ vrı abam lwarım wɔ́nı tın. Ba wɔ́ lɔ́gı abam Zwıfə bam wɔ́nı. Á yı dwı-gɛ tiinə mɔ́, yı Zwıfə bam ná brı ba tıtı nı ba yı Wɛ nɔ́ɔ́na yı ba goni ba bəkəri tın mɔ́ yáalɔ́ abam dı á ná yəri á bəkəri gonım tın. Bantɔ́ ná goni ba bəkəri te tın, kɔ́ yı nyınyɔ́gɔ́ kulɔ́ nabıinə ná kı tın mɔ́. ¹² Kantɔ́ maɲa kam nı, abam dɛ́ɛn yəri Zezi Krisi. Á dɛ́ɛn tɔ́gı á təri Yısrayelɔ́ dwı tiinə balɔ́ Wɛ ná kuri tın wɔ́nı. Abam yıgə dɛ́ɛn tɔ́gı ka tərə dı Wɛ cullu tıɔ́ Dı ná mɛ Dı go nı dı Dı nɔ́ɔ́na bam tın wɔ́nı. Á dɛ́ɛn ná ɲwı ɲwıa kalɔ́ lɔ́gɔ́ baɲa nı tın, Wɛ təri á tee nı, yı á ba jıgı tına dı kulɔ́kulɔ́. ¹³ Kɔ́ daarı lele kɔ́ntɔ́ abam ná ɲwı dı Zezi Krisi tın, kɔ́ yı wɔ́ntɔ́ ná tıgı yı o jana kam nıɲı tın ɲwaańı mɔ́ pɛ á twe dı Baɲa-Wɛ, yı abam dɛ́ɛn ya baɲwe dı Dı.

¹⁴ Zezi Krisi mɔ́ pɛ dɔ́bám wɔ́-zuru, yı o paı ywəəni wɔ́ dɔ́bám tıtarı nı. Wɔ́ntɔ́ mɔ́ pɛ Zwıfə bam dı dwı-gɛ tiinə bam maama jı dwı dıdɔ́ba. O ma saarı sısəni dıɔ́ ya ná pwe-ba yı ba culı daanı tın. ¹⁵ O

ná sɛ o pa o tıtı sı ba gɔ́-o tın mɔ́ pɛ Zwıfə bam cullu tım dı tı ná brı kulɔ́ maama tın jı kafɛ. Kɔ́ntɔ́ mɔ́ o fɔ́gı Zwıfə bam dı dwı-gɛ tiinə bam o kı daanı, sı ba maama jı dwı dıdɔ́ba ba ná ɲwı dıd-o tın ɲwaańı. ¹⁶ Ba maama laan ná jıgı dwı dıdɔ́ba kɔ́ntɔ́ tın, o ma kwe ba dı Wɛ daanı, o ná tıgı tɔ́n-dagara kam baɲa nı tın ɲwaańı. O tɔ́nı dım ɲwaańı mɔ́ o pɛ ba daa ba culı daanı.

¹⁷ Zezi Krisi mɔ́ tu o tɔ́lɔ́ Wɛ kwər-ywəɲə kam sı dɔ́bám maama dı Wɛ fɔ́gı daanı, kɔ́ ná yı abam dwı-gɛ tiinə balɔ́ dɛ́ɛn ná baɲwe dı Dı tın, náa dɔ́bám Zwıfə balɔ́ ná maɲı dí batwarı dı Dı tın. ¹⁸ Zezi Krisi ɲwaańı mɔ́, dɔ́bám maama jıgı cwəɲə sı dí twe dí Ko Wɛ te, Wɛ Joro kum ná yı dıdɔ́ba yı kɔ́ wɔ́ dí maama tee nı tın ɲwaańı.

¹⁹ Kɔ́ntɔ́, abam balɔ́ ná yı dwı-gɛ tiinə tın, á daa daı vərə, á nan daı dwı-gɛ tiinə daga. Abam laan yı dwı dıdɔ́ba mɔ́ dı Wɛ nɔ́ɔ́na bam, yı á tɔ́gı á yı Dı sɔ́ɲɔ́ kum bıə. ²⁰ Abam tɔ́gı á yı Wɛ kɔ́gɔ́ kum nɔ́ɔ́na mɔ́, yı kɔ́gɔ́ kum kɔ́ntɔ́ nyı dı digə mɔ́ te. Zezi tıntɔ́ɲna bam dı Wɛ nıjɔ́ɲnə bam mɔ́ cwı digə kam kɔ́ntɔ́ kuri. Zezi Krisi mɔ́ yı kandwe dıɔ́ ná paı digə kam zıga lana tın. ²¹ O maa pa digə kam lɔ́ɔ́m maama tɔ́gı daanı lanyıranı, yı o pa ka pulı ka daga, sı ka taa yı dí Yuutu wɔ́m nyım o nɔ́ɔ́na bam ná wú ta zul-o da tın ɲwaańı. ²² Abam dı tɔ́gı á wəli Wɛ nɔ́ɔ́na bam wɔ́nı mɔ́ á ná ɲwı dı Zezi tın ɲwaańı. Kɔ́ntɔ́, abam nyı dı Wɛ digə kalɔ́ Dı ná wɔ́ra Dı lɔ́a, sı Dı taa zɔ́vı ka wɔ́nı dı Dı Joro kum tın mɔ́.

3

Poolı ná tɔ́ɲı dwı-gɛ tiinə tıtarı nı te tın

¹ Kɔ́ntɔ́ ɲwaańı mɔ́ amɔ́ Poolı yəni a loori Wɛ a pa abam. A ná tɔ́lɔ́ Zezi Krisi kwərə kam a brı abam dwı-gɛ tiinə tın mɔ́ pɛ ba kı-nı pına digə nı. ² Abam nan nı nı, tıtɔ́ɲı dıɔ́ Wɛ ná pɛ-nı sı a tɔ́ɲı abam ɲwaańı

tɪn, kʊ yɪ sɪ a tɔɔlt Dɪ zaanɪ kwɛrɛ kam mʊ a brɪ abam. ³ Kʊ yɪ Wɛ mʊ vɪrɪ amʊ sɪ a wanɪ a lwarɪ Dɪ cɪga kalɔ na sɛgi tɪn. Kʊntʊ mʊ amʊ manɪ a pʊpʊnɪ cɪga kam kʊntʊ taanɪ fɪnfɪn a brɪ abam. ⁴ Abam nan na karɪmɪ amʊ na pʊpʊnɪ kʊlʊ tɪn, á wʊ lwarɪ nɪ amʊ nɪ Zezi Krisi cɪga kalɔ na sɛgi tɪn kuri lanyiranɪ. ⁵ Faɲa faɲa tɪn Wɛ wʊ pɛ nabiinɛ lwarɪ Dɪ cɪga kam kʊntʊ. Dɪ laan nan mɛ Dɪ Joro kʊm mʊ Dɪ vɪrɪ Zezi tɪntʊɲna bam dɪ Dɪ nijonɲnɛ bam sɪ ba lwarɪ-ka. ⁶ Cɪga kam kʊntʊ mʊ yɪ sɪ Dɪ pa dwi-ge tiinɛ balʊ na ɲwɪ dɪ Zezi Krisi tɪn tɔgi ba na wo-laaru tɪlʊ Dɪ na lagɪ Dɪ pa Zwifɛ balʊ na sɛ Dɪ kwɛr-ywɛɲɛ kam tɪn, sɪ ba dɪ tɔgi ba ji dwi dɪdʊba dɪ Zwifɛ bam, sɪ ba laan jonɪ kʊlʊ Wɛ na goni nɪ sɪ Dɪ pa Dɪ nɔɔna bam tɪn.

⁷ Kʊ yɪ yu-yonɔ mʊ yɪ Wɛ kuri-nɪ sɪ a ji Dɪ kwɛr-ywɛɲɛ kam tɪntʊɲnʊ, yɪ Dɪ pa-nɪ dam Dɪ titʊɲɪ dɪm ɲwaaɪnɪ. ⁸ Amʊ nan mʊ yɪ wʊlʊ na tiini a muri Wɛ nɔɔna bam maama wʊnɪ tɪn, yɪ Wɛ daa ta pa-nɪ titʊɲ-ɲʊm dɪm kʊntʊ, sɪ a taa ve dwi-ge tiinɛ te a brɪ-ba Dɪ kwɛr-ywɛɲɛ kam, sɪ ba lwarɪ Zezi Krisi wo-laaru tɪn na tiini tɪ dagɪ te, yɪ nɔɔn-nɔɔnʊ bá wanɪ o lwarɪ-tɪ o ti. ⁹ Amʊ nan manɪ sɪ a pa nabiinɛ mʊ lwarɪ Wɛ cɪga kam na tɔgi cwe silʊ tɪn. Kʊ na zigɪ pulim nɪ tɪn, Wɛ dɪlʊ na kɪ wɛɛnʊ maama tɪn mʊ pɛ cɪga kam kʊntʊ sɛgi, kʊ ba kʊ yɪ zim. ¹⁰ Dɪ laan ma tɔgi Zezi kɔgɔ kʊm ɲwaaɪnɪ Dɪ pa dɪdɛɛra dɪ pwa balʊ maama na jigɪ dam weyuu tɪlampolo kʊm nɪ tɪn lwarɪ Dɪ swan yam dwi tɛrɪ tɛrɪ na yɪ te. ¹¹ Wɛ tagɪ dɪ Yuutu Zezi Krisi ɲwaaɪnɪ mʊ Dɪ kɪ kʊntʊ, nɪ Dɪ na manɪ Dɪ lɪ wʊbʊɲa sɪ Dɪ kɪ kʊlʊ pulim nɪ tɪn. ¹² Dɪ na ɲwɪ dɪ Zezi Krisi tɪn, o maa pai dɪ jigɪ baarɪ yɪ o pa dɪbam cwɛɲɛ sɪ dɪ wanɪ dɪ twe Wɛ te sɪ dɪ yɪ taá kwarɪ fʊbʊnɪ, dɪ na kɪ dɪ wʊ-dɪdʊba dɪd-o tɪn ɲwaaɪnɪ. ¹³ Abam nan yɪ pa á wʊrʊ cɔgi sɪ á ga baarɪ dɪ amʊ na yaarɪ te abam ɲwaaɪnɪ tɪn, sɪ kʊ yɪ abam yuu

zɔɲim ɲwaaɪnɪ mʊ.

Zezi sono kʊm na yɪ te tɪn

¹⁴ Kʊntʊ ɲwaaɪnɪ mʊ amʊ yɛnɪ a kuni doonɛ dɪ Ko Wɛ yigɛ nɪ a loori-Dɪ abam ɲwaaɪnɪ. ¹⁵ Kʊ na yɪ weyuu nɪ naa lugʊ baɲa nɪ, balʊ maama nɔɔna na jigɪ-ba ba bɛ nɪ ba kwɛ tɪn kuri nunɪ Wɛ na yɪ dɪbam Ko tɪn te mʊ. ¹⁶ Amʊ yɛnɪ a loori Wɛ mʊ, sɪ Dɪ pa Dɪ Joro kʊm pa á bɪcara na dam, Dɪ paari-zulɛ na dagɪ tɪn ɲwaaɪnɪ, ¹⁷ sɪ Zezi Krisi taa tigi á wʊbʊɲa nɪ, dɪ á na kɪ á wʊ-dɪdʊba dɪd-o tɪn ɲwaaɪnɪ. Amʊ ta loori-Dɪ mʊ sɪ Dɪ pa á taá ɲwɪ sono wʊnɪ, sɪ á zigɪ kɛɲkɛɲ nɪ tiu nɛ na kwarɪ tɪga nɪ te tɪn, ¹⁸ sɪ á wanɪ á wɛlɪ dɪ Wɛ nɔɔna bam maama á lwarɪ Zezi Krisi sono kʊm na maɪ te tɪn. Zezi Krisi sono kʊm na tiini kʊ dagɪ te tɪn nyɪ dɪ wɔɲo na tiini kʊ yalma kʊ dwarma kʊ yɪ baɲa baɲa yɪ kʊ luunɛ zanzan tɪn mʊ. ¹⁹ O sono kʊm nan dwe sɪ nabiinɛ lwarɪ kʊ na yɪ te tɪn. Wɛ nan wʊ pa abam lwarɪ-kʊ, sɪ Dɪ ɲwɪa kam laan su á bɪcara maama.

²⁰ Pa-na dɪ zuli Wɛ dɪlʊ na wat wɔɲo maama Dɪ kɪ tɪn, dɪ Dɪ na yɛnɪ Dɪ zɛnɪ dɪbam dɪ Dɪ dam dɪm, yɪ kʊ tiini kʊ dwe kʊlʊ maama dɪbam na wʊ wanɪ dɪ bʊɲɪ naa dɪ loori-Dɪ tɪn. ²¹ Baɲa-Wɛ manɪ sɪ Dɪ na zulɛ Dɪ nɔn-kɔgɔ kʊm maama tee nɪ Zezi Krisi ɲwaaɪnɪ, sɪ kʊ taa ve manɪ kalɔ na ba ti tɪn. Amina.

4

Zezi Krisi kɔgɔ kʊm yɪ dwi dɪdʊba mʊ

¹ Amʊ na wʊ pɪna digɛ nɪ dɪ Yuutu wʊm ɲwaaɪnɪ tɪn, a loori abam sɪ á taá tɔgi cwɛ-laa sɪ kʊ manɪ dɪ Wɛ na bɛɲɪ abam sɪ á taá tɔgi te tɪn. ² Kʊ manɪ sɪ á tu á tɪtɪ mʊ, sɪ á taá jigɪ wʊ-bono manɪ maama, sɪ á daari á taá jigɪ wʊ-zuru, sɪ á taá wɛlɪ daanɪ dɪ sono. ³ Kwaanɪ-na sɪ á taá jigɪ wʊbʊɲ-dɪdʊba nɪ Wɛ Joro kʊm na pɛ abam te, sɪ á wɛlɪ daanɪ sɪ yazurɛ taa wʊ á tɪtarɪ nɪ. ⁴ Zezi kɔgɔ kʊm yɪ dwi dɪdʊba mʊ, Wɛ Joro

kum dɩ yɩ dɩɖba mu, nɩ We na bɛŋɩ abam sɩ á taá toɖɩ-Dɩ yɩ á jɩɖɩ tɩna dɩɖba dɩ Dɩ te tɩn. ⁵ Dɩbam maama jɩɖɩ Yuutu dɩɖba mu, dɩ na kɩ dɩ wɔ-dɩɖba dɩd-o te tɩn dɩ yɩ bɩdwi mu. Dɩ na miisi na wɔnɩ tɩn dɩ yɩ woŋo dɩɖba mu. ⁶ We yɩ dɩɖba mu, Dɩ maa yɩ dɩbam maama Ko. Dɩntɔ mu yɩ dɩbam maama Yuutu, yɩ Dɩ wɔ dɩbam maama tee nɩ, yɩ Dɩ kwɛrɩ Dɩ wɔ dɩbam maama wɔnɩ.

⁷ Dɩbam dɩɖba dɩɖba jɔŋɩ pɛɛrɩ dwi tɛrɩ tɛrɩ mu, kɔ maŋɩ dɩ Zezi Krisi na lagɩ sɩ o pa dɩbam te tɩn, ⁸ nɩ kɔ na pɔpɔnɩ We tɔŋɔ kum wɔnɩ kɔ wɩ:

«O na diini weyuu tɩn,
o kalɩ o dɔna bam o pɩ,
yɩ o daari o maŋɩ o pɛɛra yam o pa
nɔɔna.»

⁹ Kɔ na pɔpɔnɩ kɔ wɩ, o diini tɩn, kɔ kuri mu bɛɛ? Kɔ lagɩ kɔ ta nɩ o dɛ yigɔ o tu tɩga baŋa yɩ o tu o kwaari ka kuri mu. ¹⁰ Wɔlɔ na tu tɩga baŋa kɔntɔ tɩn daa ta mu diini weyuu, o kɛ We-sɔŋɔ wɛɛnu tum maama yigɔ, sɩ o pa wɛɛnu tɩlɔ maama na wɔra tɩn taa jɩɖɩ kuri. ¹¹ Kɔ yɩ wɔntɔ mu pɛ o nɔɔna bam pɛɛra dwi tɛrɩ tɛrɩ, o pɛ ba badaara yɩ o tɩntɔŋna, badaara maa yɩ We nijɔŋnɔ, badonnɔ maa tɔɔɩ We kwɛr-ywɛŋɔ
kam,
babam maa nii o nɔɔna bam baŋa
nɩ,
yɩ badonnɔ brɩ o nɔɔna bam We
cɩga kam.

¹² Zezi Krisi nan pɛ pɛɛra yam kɔntɔ, sɩ o nɔɔna bam wanɩ ba na dam mu ba taa tɔŋɩ ba zɛnɩ daanɩ, sɩ kɔ pa o kɔɖɔ kum maama fɔɖɩ kɔ kɩ daanɩ sɩ kɔ puli, ¹³ sɩ kɔ pa dɩ maama laan ji woŋo dɩɖba dɩ na lwarɩ We Bu wum yɩ dɩ kɩ dɩ wɔ-dɩɖba dɩd-o tɩn ŋwaanɩ. Dɩ wɔbɔŋa laan wó tiini ya bɩ lanyɩranɩ, sɩ dɩ maŋɩ lanyɩranɩ nɩ Zezi Krisi na maŋɩ faste te tɩn.

¹⁴ Kɔntɔ, dɩ wɔbɔŋa laan wó bɩ, ya daa bá ta ve yigɔ dɩ kwaga nɩ bu-balwa wɔbɔŋa na yɩ te tɩn, yɩ dɩ daa bá jɔŋɩ nɔɔna zaasum mwalt mwalt nɩ viuu na fuli wɛɛnu kɔ yagɩ yigɔ dɩ kwaga te tɩn. Dɩ daa bá se sɩ dɩ

toɖɩ nɔɔna balɔ na kɩ sɩsɩna ba ganɩ ba donnɔ sɩ ba tɩsi tɩn. ¹⁵ Dɩ nan wó ta brɩ We cɩga kam dɩ sono mu, sɩ kɔ pa dɩ tiini dɩ bɩ woŋo maama wɔnɩ, sɩ dɩ taá ŋwɩ dɩ Zezi Krisi wɔlɔ na yɩ dɩbam Yuutu tɩn. ¹⁶ Zezi kɔɖɔ kum nyɩ dɩ o yɩra mu, yɩ wɔntɔ mu paɩ o yɩra yam je sum maama tɔŋɩ sɩ wɛli daanɩ. Sɩ nan yɩ tɛrɩ tɛrɩ mu, yɩ sɩ maama wɛli daanɩ sɩ tɔŋa. Kɔntɔ ŋwaanɩ, wɔlɔ maama na yɩ Zezi kɔɖɔ kum nɔɔnɔ tɩn na tɔŋɩ tɩtɔŋɩ dɩlɔ Zezi na pɛ-o tɩn, kɔvɔ pa o kɔɖɔ kum maama bɩ yɩ kɔ puli dɩ sono.

Nɔwɩ-dɔŋa kalɔ We na pɛ dɩbam tɩn

¹⁷ Amɔ nan lagɩ a kaanɩ abam dɩ Yuutu Zezi ŋwaanɩ, sɩ á daa yɩ taá toɖɩ cwe sɩlɔ balɔ na yɛrɩ We tɩn na toɖɩ dɩ ba wɔbɔŋ-yɔɔrɔ tum tɩn.

¹⁸ Bantɔ wɔbɔŋa yɩ lim mu, yɩ ba ŋwɩa kam ba toɖɩ We ŋwɩa na yɩ te tɩn, bɛŋwaanɩ ba wɔ lwarɩ We cɩga kam ba wɔbɔŋa na tɩɖɩ tɩn ŋwaanɩ. ¹⁹ Ba maa ba kwarɩ cavɩra, yɩ ba tiini ba kɩ lwarɩm dwi maama dɩ digiru wo-zɔɔna kɛnɔ yalɔ maama ba wɔbɔŋa na zɔa kɔ ja gaalɩ tɩn ŋwaanɩ.

²⁰ Abam na lwarɩ Zezi Krisi cɩga kam tɩn, kɔ daɩ sɩ á taá kɩ kikiɛ yantɔ dɔŋ. ²¹ Abam nan na nɩ Zezi taanɩ dɩm, yɩ ba sɩnɩ ba brɩ abam o cɩga kam tɩn, ²² ba brɩ abam sɩ á yagɩ á ŋwɩ-dɔŋɔ kam mu dɩ ka na pɛ á yɩ te tɩn. Á ŋwɩ-dɔŋɔ kam kɔntɔ mu lagɩ ka cɔɖɩ abam, dɩ ka na ganɩ abam sɩ á fra taa zɔvɩ wo-yɔɔrɔ tɩlɔ na ba jɩɖɩ kuri tɩn. ²³ Á wɔbɔŋa maama nan maŋɩ sɩ ya lɛnɩ ya ji wɔbɔŋ-dɔvɩra mu, ²⁴ sɩ á daari á taá ŋwɩ We ŋwɩ-dɔŋa kalɔ Dɩ na pɛ abam tɩn. Nɔwɩ-dɔŋa kam kɔntɔ yɩ We tɩtɩ ŋwɩa mu, yɩ ka paɩ á toɖɩ cɩga dɩ wɔ-pɔŋo cwɛŋɔ.

²⁵ Kɔntɔ ŋwaanɩ, pa-na dɩ yagɩ vwan fɔm, sɩ dɩ daari dɩ taá te cɩga dɩ brɩ daanɩ, dɩ maama na yɩ dwi dɩdwi tɩn ŋwaanɩ. ²⁶ Abam wɔlɔ na jɩɖɩ ban-zɔŋɔ dɩ o dɔŋ, o yɩ se sɩ kɔ pa o kɩ wo-balɔrɔ, sɩ o daari o lɩ-kɔ

o wɔnɪ lɪla kʊ loori wɛ na wɔ zʊ tɪn. ²⁷ A yɪ zaŋɪ á pa sʊtaani na laŋa dɪ wani abam. ²⁸ Wɔlɔ ya na ŋɔnɪ tɪn daa yɪ taa ŋona. O nan maŋɪ sɪ o kwaanɪ o tɔŋɪ o pa o tɪtɪ mʊ dɪ cɪga, sɪ o daari o wani o zɛni balɔ yinigɛ na jɪgɪ-ba tɪn dɪ. ²⁹ A yɪ pa á ni-taani taa jɪgɪ lwarɪm. Nan taá ŋɔɔnɪ-na taani dɪlɔ na wɔ pa nɔɔna na dam Wɛ cwɛŋɛ kam wɔnɪ, yɪ dɪ daari dɪ zɛni-ba lanyɪranɪ nɪ ba na lagɪ zɛnɛ te tɪn. ³⁰ A yɪ pa Wɛ Joro kʊm wɔ cɔgɪ dɪ á na kɪ kulɔ tɪn, bɛŋwaani kʊntʊ mʊ yɪ nyɪnyɔgʊ kulɔ Wɛ na pɛ abam sɪ kʊ brɪ nɪ á yɪ Dɪ nɔɔna tɪn, sɪ Dɪ sarɪya dɛ dɪm na yɪə, sɪ Dɪ laan ba Dɪ vrɪ abam lwarɪm dwi maama wɔnɪ. ³¹ Yagɪ-na pu-sɪŋa dɪ ka-culi-daani dɪ ban-zɔŋɔ, sɪ á daari á yagɪ kantɔgɔ dɪ trʊ dɪ wɔ-lɔŋɔ dwi maama. ³² Taá nɪgɪ-na daani, sɪ á daari á taá jɪgɪ da-ŋwana. Taá yagɪ-na á ma cɛ daani, nɪ Wɛ na yagɪ Dɪ ma cɛ abam Zezi Krisi ŋwaani te tɪn.

5

Dí na maŋɪ sɪ dí taá ŋwɪ pooni wɔnɪ te tɪn

¹ Abam na yɪ Wɛ bu-sonnu tɪn, á taá kɪ nɪ Wɛ na kɪ te tɪn. ² Taá soe-na daani nɪ Zezi Krisi na soe dɪbam te tɪn. Wɔntʊ mʊ sɛ sɪ o lɛni dɪbam yuu nɪ o tɪ dí lwarɪm ŋwaani. O ma ma o tɪtɪ o kɪ kaanɪm dɪlɔ na poli Wɛ wɔ yɪ dɪ lwɛm ywɛmmɛ dɪ Dɪ tɪn.

³ Abam yɪ Wɛ nɔɔna mʊ. Kʊntʊ, kʊ wɔ maŋɪ sɪ á pa wo-zɔɔna kikiə dɪ boorim dwi maama taa wɔ á wɔnɪ, naa á taá yɪ wo-swɛn-nyɪna. Á brɪ á yɪ pa ba ni wɛənu tɪm kʊntʊ taani abam tɪtari nɪ. ⁴ Kʊ na yɪ cɔgɪm-ŋwɛ dɪ bitar-jwɛəru dɪ bitar-digiru dwi maama, tɪntʊ wɔ maŋɪ dɪ abam. Á nan maŋɪ sɪ á taá kɪ Wɛ le mʊ maŋa maama. ⁵ Nan taá yɛna nɪ, nɔɔnɔ wɔlɔ maama na kɪ wo-zɔɔna naa boorim, naa wɔlɔ na yɪ wo-swɛn-nyɪm tɪn, kʊntʊ tu bá fɔgɪ o na kulɔkulɔ Zezi Krisi dɪ Baŋa-Wɛ paari dɪm wɔnɪ. Nɔɔnɔ na yɪ wo-swɛn-nyɪm, kʊ brɪ nɪ o pa tɪntʊ mʊ zʊlɛ, yɪ o daari Wɛ o yagɪ.

⁶ Nan yɪ pa-na nɔɔn-nɔɔnɔ ganɪ abam dɪ bitar-yɔɔrʊ. Kɛm-balwaaru tɪm kʊntʊ doŋ mʊ lagɪ tɪ pa Wɛ ban-zɔŋɔ kʊm sɪnɪ kʊ ba kʊ cɔgɪ balɔ na vɪn Dɪ ni tɪn. ⁷ Kʊntʊ ŋwaani ja-na á tɪtɪ dɪ balɔ na kɪ kʊntʊ doŋ tɪn. ⁸ Abam dɛɛn ya yɛri Wɛ, yɪ kʊ pa á wɔ lim wɔnɪ. Abam nan na tu á ŋwɪ dɪ dí Yuutu Zezi Krisi tɪn, kʊ pɛ pooni laan wɔ á tee nɪ. Á taá ŋwɪ-na sɪ kʊ maŋɪ dɪ balɔ na ve pooni wɔnɪ tɪn na ŋwɪ te tɪn. ⁹ Bɛŋwaani kɛnɛ yalɔ maama na yɪ pooni nyɪm tɪn mʊ yɪ lanyɪranɪ, dɪ wɛənu tɪlɔ maama na jɪgɪ cɪga tɪn. ¹⁰ Á nan kwaanɪ sɪ á lwarɪ wɛənu tɪlɔ maama na sui dí Yuutu Zezi wɔbɔŋa tɪn. ¹¹ Ja-na á tɪtɪ sɪ á yɪ tɔgɪ wo-yɔɔrʊ tɪlɔ na yɪ lim nyɪm tɪn, sɪ á daari á pa nɔɔna lwarɪ jaja nɪ wɛənu tɪm kʊntʊ ba lana. ¹² Bɛŋwaani, wɛənu tɪlɔ nɔɔna bam kʊntʊ na yɛni ba sɛgɪ ba kɪ tɪn tiini tɪ jɪgɪ cavɪra sɪ dí ŋɔɔnɪ-tɪ. ¹³ Abam nan na pɛ Wɛ pooni dɪm brɪ woŋo maama kuri jaja, nɔɔna laan wɔ lwarɪ nɪ tɪ yɪ balɔrɔ. ¹⁴ Bɛŋwaani woŋo kulɔ maama kuri na lwarɪ jaja tɪn laan wɔ pooni yigɛ nɪ mʊ. Kʊntʊ mʊ kʊ tagɪ kʊ wɪ:

«Wɔlɔ na dɔ tɪn zaŋɪ wɛɛnɪ,
sɪ n bi n yagɪ tʊbɪ,
sɪ Zezi Krisi ŋwɪa kam pooni taa wɔ
nmʊ tee nɪ.»

¹⁵ Á nan fɔgɪ á cɪ á tɪtɪ dɪ á na tɔgɪ cwɛŋɛ kalɔ tɪn, sɪ á taá jɪgɪ wɔbɔŋ-ŋɔna, sɪ á yɪ taá yɪ nɪnɛɛnɪ balɔ na wɔ lwarɪ Wɛ cɪga kam tɪn te. ¹⁶ Dɪbam na ŋwɪ maŋa kalɔ wɔnɪ zɪm tɪn jɪgɪ kɛm-balwaaru zanzan. Kʊntʊ ŋwaani, Wɛ na pɛ abam pɔwɛlɛ sɪ á tɔŋɪ kulɔ tɪn, kɪ-na-kʊ lanyɪranɪ. ¹⁷ Á yɪ taá tɔgɪ-na jwɛrim cwɛŋɛ, á nan kwaanɪ á lwarɪ kulɔ dí Yuutu Zezi na lagɪ sɪ á taá kɪ tɪn.

¹⁸ Yɪ taá yɪ nɔɔna balɔ na nyo sana ba su ba bugɪ tɪn, sɪ kʊntʊ paɪ á ŋwɪa cɔgɪ mʊ. Á nan za pa-na Wɛ Joro kʊm su á bɪcara lanyɪranɪ. ¹⁹ Á taá leeni Wɛ lɛŋ-ŋwɪ dɪ Wɛ tiə le dɪ Wɛ Joro kʊm na pɛ abam le sɪlɔ tɪn

á brí daani. Taá leeni-na zulə le sum kuntu á pa dí Yuutu Zezi Kriši dí á wu maama, ²⁰ sí á taá kí dí Ko We le maña maama dí woño kulub maama Dí na pɛ abam tɪn dí Yuutu Zezi Kriši yiri ŋwaani.

Baara dí ba kaana na mañi sí ba taa soe daani te tɪn

²¹ Á taá se daani á na kwari Zezi Kriši tɪn ŋwaani.

²² Kaana mañi sí ba taa se ba banna, ni ba na se dí Yuutu Zezi te tɪn. ²³ Beŋwaani kaani baru mu yi o yuutu, ni Zezi Kriši dí na yi o kɔgɔ kum Yuutu te tɪn. O kɔgɔ kum nyi dí o yira mu, yi wuntu mu vri-ba lwarim wuni. ²⁴ Kuntu, kaana dí mañi sí ba se ba banna mu woño maama wuni, ni Zezi kɔgɔ kum noona bam na se o ni te tɪn.

²⁵ Ku daari abam banna-ba, á mañi sí á taá soe á kaana, ni Zezi Kriši dí na soe o kɔgɔ kum noona bam yi o se o ti ba ŋwaani te tɪn.

²⁶ O nan tigi sí o pa ba taa yi We noona mu. O ma kwe-ba dí o taani dim sí ba ji lanyirani nɛɛni ba na zari woño dí na te tɪn. ²⁷ O fɔgi o kwe-ba kuntu, sí o laan pa o kɔgɔ kum wani ku ba ku zigi o yigə ni dí paari-zulə mu, sí ku taa jigi lam, yi digiru dí cɔgum təri ku tee ni dí finfin dí. Kuntu tɪn, o noona bam wú ta jigi wu-ponjo o yigə ni, yi tusim tərə.

²⁸ Kuntu, kan-banna mañi sí ba taa soe ba kaana, nɛɛni ba na soe ba titi yira yam te tɪn. Noonu wulu na soe o kaani tɪn soe o titi mu.

²⁹ Beŋwaani noonu tərə o na vai o yira kwɛɛm. O nan nii o yira yam baña ni mu, yi o di wɔdiu o ma kɔni-ya. Ku nan yi bidwi mu dí Zezi Kriši na nii dibam balu na yi o kɔgɔ kum baña ni te tɪn, ³⁰ dí na nyi dí o yira yam tɪn ŋwaani. ³¹ We tɔnɔ kum nan tagi ku wi: «Noonu na di kaani, o mañi sí o pɔɔri o titi o ko dí o nu tee ni, sí o daari o jəni dí o kaani wum, sí ba laan ji noonu didba.»

³² Taani dim kuntu yi ta-ŋum mu, yi dí kuri ya səgi. Amu nan kwe-dí a ma mañi Zezi Kriši dí o kɔgɔ kum

woño mu. ³³ Ku nan yi ciga mu dí abam dí, kan-baru maama mañi sí o taa soe o kaani ni o na soe o titi te tɪn. Kaani maama dí mañi sí o taa zuli o baru mu.

6

Biə dí ba tiinə na mañi sí ba taa ŋwi daani te tɪn

¹ Biə-ba, abam na se dí Yuutu Zezi tɪn, ku mañi sí á taá se á tiinə ni, sí ku mañi kuntu mu.

² «Ta n zuli n ko dí n nu.»

We niə yam maama wuni, mu dayigə ni dilu Dí na goni ni Dí wəli da Dí wi:

³ «Nmɔ na zuli n ko dí n nu, nɪ na ywəni dí mɔmwɛ-dɛɛri lugu baña ni.»

⁴ Ku daari abam balu na yi biə kwə tɪn, sí á yi taá tiini á fi-ba á pai ba bana zañi. Nan taá kɔni á biə bam lanyirani, sí á taá kwe-ba ni dí Yuutu Zezi ciga kam na brí te tɪn.

Yum tiinə dí ba gambe na mañi sí ba taa ŋwi daani te tɪn

⁵ Ku na yi abam balu na yi gambe tɪn, á taá tɔni á tɔgi á yum tiinə wubɔɔa. Taá kwari-na-ba sí á tɔni dí yawala, nɛɛni á na wú tɔni á pa dí Yuutu Zezi te tɪn. ⁶ Ku nan dai ba na zigi ba nii abam maña kalu tɪn yirani mu á wú ta tɔni kuntu sí ba tee abam. Taá tɔni-na dí á wu maama, sí á taá tɔgi We wubɔɔa na lagi te tɪn nɛɛni á yi Zezi Kriši titi gambe mu te. ⁷ Taá tɔni-na dí wupolo nɛɛni á tɔni dí Yuutu wum ŋwaani mu te, sí ku dai nabiinə ŋwaani. ⁸ Beŋwaani abam ye ni noonu maama wú na ŋwuru dí Yuutu wum tee ni dí kəm-laaru tɪl maama o na kí tɪn, ku na yi gamba naa noonu wulu na te o titi tɪn dí.

⁹ Ku daari abam balu na yi gambe sum yum tiinə tɪn, á taá kí á gambe sum lanyirani dí kuntu don, sí á yi taá fugi-ba, beŋwaani abam ye ni á maama jigi Yuutu didba mu o na wu We-sɔnɔ ni, yi wuntu mu te abam

dí á gambe sɔm maama. Wɔntu nan togi cɔga mu, o ba kuri nɔɔna daani.

Wɛ na wó zəni dɔbam sɔ dí taá zɔgi dɔ baari te tɔn

¹⁰ Amu na lagi a ta kulɔ a ma a kweeli tɔn mu yɔ sɔ á taá zɔgi kəŋkəŋ dɔ á na ŋwɔ dɔ dí Yuutu Zezi tɔn, sɔ á jɔŋi o dam-fɔrɔ kum. ¹¹ Kwaanɔ-na á jɔŋi Wɛ zənə yam maama nɔnɛnɔ jara zɔla te, sɔ á wanɔ á fɔgi á cɔ á tɔtɔ, sɔ sɔtaani yɔ wanɔ abam dɔ dɔ sɔsɔna yam maama. ¹² Jara yam kuntu nan dai dɔbam dɔ nabiinə jara. Ku yɔ didaani ciciri sɔlɔ maama na jɔgi dam weyuu tɔlampolo nɔ tɔn mu. Sintu mu yɔ sɔtaani jɔŋa didɛera, yɔ sɔ jɔgi dam lɔgbɔ kuntu na yɔ lim tɔn baŋa nɔ. ¹³ Kuntu ŋwaani, jɔŋi-na Wɛ zənə yam maama á ma fɔgi á cɔ á tɔtɔ, sɔ á wanɔ á vɔn sɔtaani sɔ á zɔgi dɔ baari maŋa kalɔ na cana tɔn wɔnɔ, sɔ á na wanɔ jara yam, sɔ á ta taá zɔgi kəŋkəŋ á zɔga kam je nɔ.

¹⁴ Nan fɔgi-na á zɔgi dɔ baari, sɔ á taá jɔgi Wɛ cɔga kam, nɔ á na vɔgi á gwaarɔ dɔ kili te tɔn, sɔ á daari á taá kɔ lanyɔranɔ Wɛ yigə nɔ, sɔ ku wanɔ ku cɔ abam dɔ wo-lwaanɔ, nɔnɛnɔ á na zɔ luguru gwaarɔ á ma kwəli á nyɔɔna jara wɔnɔ te tɔn. ¹⁵ Á nan maŋi sɔ á kwaanɔ á tɔɔli Wɛ kwər-ywəŋə kalɔ na paɔ nɔɔna dɔ Wɛ fɔgi daani tɔn, nɔnɛnɔ á na zɔ natra sɔ ku zəni á vəŋə jara wɔnɔ te tɔn. ¹⁶ Á taá jɔgi-na wɔ-dɔdɔa dɔ Wɛ maŋa maama, nɔnɛnɔ á na ze tɔn-tɔ kum ba na ma kəŋi cɔna tɔn, sɔ á cɔ á tɔtɔ dɔ wo-lwaanɔ tu sɔtaani cɔ-dɛera yam ya na jɔgi minə tɔn, sɔ á wanɔ á pa ya maama dwe. ¹⁷ Ma-na Wɛ na vɔri abam ŋwɔa te tɔn á ma cɔ á tɔtɔ, nɔ luguru yu-kwəli mu á pugə á yuu nɔ jara wɔnɔ te. Á ma-na Wɛ taani dɔm á ma wəli á tɔtɔ, nɔ sɔ-zɔɔ te, Wɛ Joro kum na kɔ abam jɔŋa nɔ tɔn. ¹⁸ Á kɔ-na wəənu tɔm kuntu maama dɔ Wɛ-loro sɔ Wɛ zəni abam. Á taá warɔ Wɛ maŋa maama nɔ Dɔ Joro kum na pɛ abam dam te tɔn. Taá jɔgi-na á tɔtɔ, sɔ á vɔ á wɔ lanyɔranɔ, sɔ á taá loori Wɛ Dɔ nɔɔna bam maama ŋwaani.

¹⁹ Taá loori-na Wɛ á pa amu dɔ, sɔ a na puri a nɔ sɔ a ta taani, sɔ Dɔ pa-nɔ taani dɔlɔ a na wó ŋɔɔnɔ tɔn, sɔ a daari a na baari a bri nɔɔna Dɔ kwər-ywəŋə kam, sɔ a pa ba lwarɔ Dɔ cɔga kalɔ ya na səgi tɔn. ²⁰ Ku yɔ kwər-ywəŋə kam kuntu ŋwaani mu Wɛ tɔŋi-nɔ sɔ a taa bri nɔɔna. Ba nan kɔ-nɔ pɔna digə nɔ a na bri-ka tɔn ŋwaani mu. Nan taá loori-na Wɛ sɔ Dɔ zəni-nɔ, sɔ a taa wat a tɔɔli-ka dɔ baari nɔ ku na maŋi sɔ a taa kɔ te tɔn.

Tiim kwərə

²¹ Amu nan lagi sɔ abam lwarɔ amu labaari dɔ a na wɔra a kɔ kulɔ tɔn mu. Kuntu ŋwaani a lagi a tɔŋi dí ko-bu-sono Tisiki sɔ o ba abam te, sɔ o fɔgi o ta amu labaari maama dɔ abam. Wɔntu tɔŋi o pa dí Yuutu Zezi dɔ yawala mu. ²² Amu lagi sɔ o pa abam lwarɔ dɔbam labaari, sɔ ku pa á bɔcara pəni tɔga nɔ.

²³ Dí Ko Wɛ dɔ dí Yuutu Zezi Krisi wó pa dí ko-biə bam maama yazurə, sɔ ba taa jɔgi da-sono dɔ wɔ-dɔdɔa. ²⁴ Wɛ wó pa balɔ maama na jɔgi dí Yuutu Zezi Krisi sono kulɔ na ba ti tɔn yu-yoŋo.

**Tɔnɔ kuls Pooli na
pɔpɔni o pa
FILIPi TIINɛ tun
Tɔnɔ kuls Pooli na
pɔpɔni o pa Filipi
tiinɛ tun na bri dɔbam
kuls tun mu tuntu**

Pooli dɛɛn pɔpɔni tɔnɔ kum kuntu o pa Wɛ nɔɔna balu na wu Filipi ni tun mu. Bantu mu yi balu na de yigɛ ba ki ba wu-didua di Zezi Erɔpi ni tun. Filipi yi Masidvanu lɔgu kum tu didua mu, yi Rom tiinɛ dɛɛn mu teba.

Maɲa kalu Pooli na wu pɔna digɛ ni tun, mu o pɔpɔni tɔnɔ kum kuntu. O wu dɛɛn ma cɔgi di nɔɔna badaara na jaani vwan zaasum ba zu Filipi Wɛ nɔɔna bam wɔni tun. Nan di kuntu maama di, Pooli tɔnɔ kum ta bri o na jigi wɔpolo di baari tite, o na ɲwi di Zezi Krisi tun ɲwaani.

Maɲa kalu Pooli na wura o pɔpɔni tɔnɔ kum tun, o dɛɛn guli o ki Filipi Wɛ nɔɔna bam le, ba na zɛn-o di pɛera yalu maama o cam dum maɲa ni tun. O ma daari o ɲɔɔni di ba si ba na pu-dia di baari, ni wum di na ne cam yi o zigɛ kɛɲkɛɲ te tun. O ma ta di ba si ba taa jigi tu-n-titi wɔbɔɲa, ni Zezi dɛɛn na tu o titi te tun, si ba yi taa beeri ba titi yɔran zɛnɛ (pɔɔrim 1-2).

Pooli ma ta o bri-ba ni, ba na ne ciga Wɛ tee ni tun, ku yi pɛeri mu Baɲa-Wɛ na pɛ-ba zaani, ba na ki ba wu-didua di Zezi tun ɲwaani, si ku dai ni ba na sɛ Zwifɛ cullu tum tun ɲwaani. O ma kaani-ba si ba yi sɛ vwan karanyina tiinɛ bam, yi o loori-ba si ba taa lwani wum na ki te tun, si ba taa kwaan ba ɲwi ni Zezi titi dɛɛn na ɲwi te tun (pɔɔrim 3).

O ma pɔpɔni o bri-ba Wɛ na pɛ balu maama na ɲwi di Zezi tun jigi wɔpolo di wu-zuru te (pɔɔrim 4).

Tɔnɔ kum kuntu bri ni Pooli soe Filipi tiinɛ bam zanzan.

¹ Amu Pooli mu pɔpɔni tɔnɔ kuntu yi Timoti wu a tee ni. Dibam yi Zezi Krisi tuntɔɲna mu. Di pɔpɔni si di pa abam balu maama na wu Filipi ni yi á tɔgi Zezi Krisi ɲwaani á ji Wɛ nɔɔna tun, di á kɔgɔ kum yigɛ tiinɛ bam di ba zɛnzɛnnɛ bam di.

² Di Ko Wɛ di di Yuutu Zezi Krisi wu pa abam yazurɛ di yu-yoɲo.

Pooli na loori Wɛ te tun

³ Maɲa maama amu na guli abam gulɛ, a yɛni a ki a Tu Wɛ le mu abam ɲwaani. ⁴ Maɲa maama a na loori Wɛ a pa abam maama, a jigi wɔpolo mu, ⁵ di abam na tɔgi á wɛli-ni di Wɛ kwɛr-ywɛɲɛ kam titɔɲa yam ku zigɛ pulim ni ku ba ku yi zum tun.

⁶ Amu ye lanyɔranu ni, Wɛ dilu na maɲi Di puli titɔɲ-ɲɔna yam kuntu abam bicara ni tun, duntu daa ta wu pa ya vu ya guri de dum Zezi Krisi na wu joori o ba tun. ⁷ Amu tiini a soe abam di a bicari maama. Kuntu ɲwaani mu pai ku maɲi si amu taa jigi á wɔbɔɲa a wɔni kuntu don. Bɛɲwaani abam maama tɔgi á na yu-yoɲo kum ni amu di na ne te tun, lele kuntu ba na ki-ni pɔna digɛ ni tun, di maɲa kalu a ya na kaagi a beeri je maama a ɲɔɔni ciga a pa Wɛ kwɛr-ywɛɲɛ kam jigi kuri tun. ⁸ Abam fra jigi amu, ni Zezi Krisi titi na soe abam te tun mu. Wɛ titi ye ni a na tagi kulɔ tun yi ciga mu.

⁹ A na loori Wɛ a pa abam kulɔ ɲwaani tun yi si abam sono kum mu fɔgi ku puli zanzan, ku wɛli di yɛno si ku pa á taá wai á lwarɔ kulɔ maama na yi ciga tun. ¹⁰ Kuntu mu á wu wanɔ á kuri kulɔ na lamma tun á ki, si Zezi Krisi de dum na yiɛ, si digiru yi taa wu á bicara ni, si nɔɔn-nɔɔnu yi zanɔ o na á wo-lɔɲo o ta. ¹¹ Kulɔ na wɛli da tun, á pa á kɛm maama taa tɔgi ciga lanyɔranu ni Zezi Krisi na zɛni abam te tun. Kuntu wu pa Wɛ na zulɛ di tiɛ.

Zezi mu yi ɲwɔa ciga ciga

¹² A ko-biɛ-ba, a lagɔ si á lwarɔ ni yaara yalu na yi amu tun nan pɛ Wɛ kwɛr-ywɛɲɛ kam jagɔ ka yi yigɛ mu.

13 Kɔ na kɪ amɔ te tɪn pɛ pamaŋna balɔ na nii pɛ wɔm sɔŋɔ kɔm tɪn dɪ balɔ maama na wɔra tɪn lwarɪ nɪ, kɔ yɪ amɔ na tɔgɪ Zezi Krisi tɪn ŋwaanɪ mɔ ba kɪ-nɪ pɪna digɛ nɪ.

14 Kulɔ na wɛli da tɪn, amɔ na wɔ pɪna digɛ nɪ tɪn pɛ dɪ ko-biɛ bam zanzan tiini ba kɪ ba wɔ-dɪdɔa dɪ dɪ Yuutu wɔm, kɔ pa ba jɪgɪ baari zanzan ba maa bɪ Wɛ taanɪ dɪm yɪ ba ba kwarɪ fɔvɪnɪ.

15 Kɔ yɪ cɪga mɔ sɪ nɔɔna badaara tɔɔlɪ Zezi Krisi kwɛrɛ kam dɪ wɔ-gɔv dɪ kantɔgɔ mɔ amɔ ŋwaanɪ. Kɔ daari badaara nan tɔɔlɪ-ka dɪ ba wɔbɔŋ-laarɔ mɔ. 16 Bantɔ tɔɔlɪ dɪ sono mɔ, bɛŋwaanɪ ba ye nɪ Wɛ mɔ pɛ-nɪ ni sɪ a ŋɔɔnɪ cɪga a pa Dɪ kwɛrɛ-ywɛŋɛ kam ja kuri. 17 Badonnɛ bam nan tɔɔlɪ Zezi kwɛrɛ kam sɪ kɔ pa ba tɪtɪ mɔ kamunni, sɪ ba ba jɪgɪ wɔ-pɔŋɔ. Ba nan bɔŋɪ sɪ ba pa amɔ yaara yam mɔ tiini ya puli, a na wɔ pɪna digɛ nɪ tɪn ŋwaanɪ. 18 Kɔ nan ba cɔga. A ta jɪgɪ wɔpɔlo dɪ ba maama na jɪgɪ Zezi Krisi kwɛrɛ kam ba tɔɔlɪ ba bɪ nɔɔna te tɪn. Ba na tɔɔlɪ-ka dɪ wɔbɔŋ-laarɔ naa wɔbɔŋ-balwaarɔ dɪ, kɔ yɪ Zezi kwɛrɛ kam mɔ ba tɔɔla.

Amɔ nan ta tiini a jɪgɪ wɔpɔlo, 19 bɛŋwaanɪ amɔ ye nɪ Wɛ wɔ jɔŋɪ-nɪ Dɪ yagɪ, abam na loori-Dɪ á pa-nɪ yɪ Zezi Krisi Joro kɔm dɪ zɛni-nɪ tɪn ŋwaanɪ. 20 Amɔ nan tiini a jɪgɪ tɪna nɪ a bá kɪ wɔŋɔ kulɔ na wɔ pa a na a cavɪra tɪn. Kɔ na yɪ lele kɔntɔ dɪ maŋa maama, aá ta jɪgɪ pu-dɪa, sɪ a na ŋwɪ naa a na tɪga, sɪ Zezi Krisi na zulɛ a ŋwɪa kam maama wɔnɪ. 21 Kɔ na yɪ amɔ, a ŋwɪ Zezi Krisi ŋwaanɪ mɔ. A nan na tɪgɪ dɪ, kɔv ta jɪgɪ nyɔɔrɪ kɔ pa-nɪ. 22 Amɔ nan ta na ŋwɪ lɔgɔ baŋa nɪ, a tɪtɔŋɪ dɪm wɔ wanɪ dɪ wɛli nɔɔna lanyiranɪ. Kɔntɔ tɪn, a yɛri a na wɔ twɛri kulɔ sɪ a daari kulɔ. 23 Wɛɛnu tɪntɔ tɪle mɔ jɪgɪ-nɪ tɪ pa a yɛri a na wɔ lɪ kulɔ tɪn. Kulɔ na jɪgɪ fra kɔ pa-nɪ tɪn mɔ yɪ sɪ a yagɪ lɔgɔ baŋa, sɪ a daari a vu Zezi Krisi te a taa wɔra. Kɔntɔ wɔ tiini kɔ taa lana. 24 Kɔ daari, a ta na wɔ lɔgɔ baŋa nɪ, kɔv ta jɪgɪ zɛnɛ

zanzan kɔ pa abam. 25 A ye nɪ kɔntɔ yɪ cɪga mɔ, yɪ kɔ pɛ a lwarɪ nɪ kɔ maŋɪ sɪ a ta wɔ lɔgɔ baŋa nɪ. Amɔ wɔ ta wɔ abam maama tee nɪ, sɪ kɔ pa á fɔgɪ á tɔgɪ Wɛ cɪga kam, sɪ á taá jɪgɪ wɔpɔlo ka ŋwaanɪ. 26 Kɔntɔ tɪn, amɔ na joori a ba a wɔ abam tee nɪ, kɔv pa á tiini á taá zuli Zezi Krisi dɪ wɔpɔlo amɔ yagɪm dɪm ŋwaanɪ.

27 Wɔŋɔ kulɔ yɪranɪ na jɪgɪ kuri tɪn mɔ yɪ sɪ á pa á tɪtɔŋa maama taa tɔgɪ dɪ Zezi Krisi kwɛrɛ-ywɛŋɛ kam na bɪ te tɪn. Kɔntɔ, amɔ na nɛ cwɛŋɛ sɪ a ba abam te, naa a na wɔ nɛ, a ta wɔ lwarɪ nɪ abam zɪgɪ kɛŋkɛŋ dɪ wɔbɔŋ-dɪdɔwɪ, yɪ á wɛli daanɪ á kwaana á tɔŋa, sɪ kɔ pa nɔɔna kɪ ba wɔ-dɪdɔa dɪ Wɛ kwɛrɛ-ywɛŋɛ kam. 28 Á yɪ se sɪ á dɔna bam pa fɔvɪnɪ zɔ abam dɪ finfɪn dɪ. Á na jɪgɪ baari, kɔv bɪ nɪ bantɔ wɔ ba ba cɔgɪ yɪ abam na vrɪm. Wɛ tɪtɪ mɔ wɔ pa kɔ kɪ kɔntɔ. 29 Wɛ na pɛ abam yu-yɔŋɔ kulɔ tɪn, kɔ dɪ sɪ á se Zezi Krisi dɪ á wɔ-dɪdɔa yɪranɪ má, kɔ yɪ sɪ á kwɛri á na yaara dɪ mɔ o ŋwaanɪ. 30 Abam dɛɛn nɛ amɔ na yɛni a yaari te a tɔŋɪ Wɛ ŋwaanɪ, yɪ á ta kwɛri á ni nɪ kɔ yɪ kɔntɔ mɔ dɪ zɪm maama. Abam dɪ laan nan wɛli dɪ amɔ á wɔ yantɔ yaara yam wɔnɪ mɔ.

2

Zezi Krisi na tu o tɪtɪ te tɪn

1 Abam na ŋwɪ dɪ Zezi Krisi tɪn mɔ paɪ á jɪgɪ baari. O sono kɔm maa paɪ á jɪgɪ wɔ-zuru. Wɛ Joro kɔm mɔ wɔ abam wɔnɪ, nɪ kɔ na wɔ Zezi nɔɔna bam maama wɔnɪ te tɪn. Á maa jɪgɪ da-ŋwaŋa dɪ sono. 2 Kɔ na sɪnɪ kɔ yɪ kɔntɔ tɪn, a loori abam sɪ á taá jɪgɪ wɔbɔŋ-dɪdɔwɪ mɔ daanɪ dɪ sono dɪdɔa, sɪ á daari á taá jɪgɪ ni-dɪdɔa dɪ wɔ-dɪdɔa. Abam na kɪ kɔntɔ, kɔv pa a taa tiini a jɪgɪ wɔpɔlo. 3 Á yɪ zaŋɪ á kɪ kulɔkulɔ dɪ kamunni sɪ kɔ pa á tɪtɪ na zulɛ. Nan tu-na á tɪtɪ á pa daanɪ, sɪ á taá nii nɪ nɔɔnɔ maama dwe abam. 4 Nɔɔnɔ maama maŋɪ sɪ o bɔŋɪ o na wɔ zɛni o dɔŋ te tɪn mɔ, kɔ dɪ sɪ o taa beeri o tɪtɪ zɛnɛ

yirani. ⁵ Á wɔbɔŋa yam maŋi sɪ ya taa yi nɪnɛɛni Zezi Krisi wɔbɔŋa yam mɔ.

⁶ Wɔntɔ nan maŋi o jigi Wɛ nyinyɔgɔ mɔ.

O didaani Baŋa-Wɛ yi bidwi mɔ, yi o wɔ bɔŋi ni kɔntɔ yi wɔŋo kulɔ o na maŋi sɪ o ja-ku kɛŋkɛŋ sɪ o di Wɛ taa mai daani tɪn.

⁷ O nan tiŋi wɛɛnu tɪntɔ maama daa ni mɔ,

yi o daari o ba o ji nabiinu.

O yi tɪntɔŋnɔ.

⁸ O na tu o ŋwi di nabiinɔ kɔntɔ tɪn, o dɛɛn tu o titi yi o sɛ Wɛ ni o ba o ti.

Kɔ nan dai tɔbɔni di tɔbɔni, kɔ yi ba pag-o tɔbɔn-dagara baŋa ni mɔ ba gɔ.

⁹ Kɔntɔ ŋwaani mɔ Wɛ laan pɛ Zezi yuu tiini kɔ zaŋi wɛɛni di zulɔ,

yi DI daari DI pa-o yiri dilɔ na dwe yira maama tɪn.

¹⁰ Mɔ kɔ kuri maŋa wɔ ba,

yi balɔ maama na wɔ weyuu ni naa tɪga baŋa ni naa tɪga kuri ni tɪn maŋi sɪ ba kuni doonɔ ba zuli Zezi o yiri dim ŋwaani.

¹¹ Ba maama wɔ ta di ba niɔ jaja ni, Zezi Krisi mɔ yi ba Yuutu.

Kɔntɔ wɔ pa o Ko Wɛ na zulɔ lanyirani.

Dí na maŋi sɪ dí pa pooni taa wɔ lɔgɔ baŋa ni te tɪn

¹² Kɔntɔ ŋwaani, a cilon-sonnuba, abam dɛɛn na maŋi á sɛ amɔ zaasɪm dim maŋa kalɔ amɔ ya na wɔ á tee ni tɪn, á nan ta maŋi sɪ á sɛ á dwɛni lele kɔntɔ a daa na tɛri abam tee ni di tɪn. Taá kwarɪ-na Wɛ lanyirani di ya-sɪsɪ, sɪ á kwaani á tɔŋi á pa vrɪm dilɔ á na nɛ tɪn ja kuri. ¹³ Bɛŋwaani Wɛ mɔ yɛni DI tɔŋi abam bicara ni, DI pa á beeri kɛnɔ yalɔ na wɔ poli DI wɔ, yi DI pa á wanti-ya á ki. ¹⁴ Wɔŋo kulɔ maama á na lagɪ á ki tɪn, sɪ á yi taá pɔbna naa á magɪ kantɔgɔ kɔ baŋa ni. ¹⁵ Kɔntɔ mɔ á wɔ ta jigi cɪga Wɛ tee ni, yi á jigi wɔ-pɔŋo. Á wɔ ta yi Wɛ biɔ balɔ na ba jigi wo-lɔŋɔ, yi á

zɔbɔri nɔn-balwaarɔ tɪlɔ wɔbɔŋa na ba tɔgɪ cwɛŋɔ tɪn titari ni. Á wɔ ta yi ni pooni á pa lɔgɔ baŋa nɔɔna ni calɪcwɪ te, ¹⁶ di á na ŋɔɔni Wɛ taani dilɔ na pai ŋwɪa á bri nɔɔna tɪn. Á na ki kɔntɔ don, kɔbɔ bri ni a na cɛ a tɔŋi Wɛ titɔŋa yam abam ŋwaani te tɪn wɔ jigi kafe, yi aá ta jigi wɔpɔlo di abam dɛ dim Zezi Krisi na wɔ joori o ba tɪn.

¹⁷ Abam na ki á wɔ-dɪdɔba á sɛ Zezi tɪn nyi di á kwe wɔŋo mɔ á ma kaani Baŋa-Wɛ yi kɔ poli DI wɔ. Amɔ na maŋi a lagɪ a ga a ŋwɪa mɔ di, aá sɛ sɪ ka wɛli abam kaani dim ni Wɛ yigɔ ni. Di kɔ di, aá ta jigi wɔpɔlo, yi abam di wɔ wɛli di amɔ á taá jigi wɔpɔlo. ¹⁸ Kɔntɔ, kɔ maŋi sɪ abam di ta jigi wɔpɔlo lanyirani, sɪ amɔ di wɛli di abam a ki wɔpɔlo.

Pooli lagɪ o tɔŋi Timoti di Epafroditi Filipi tiinɔ tee ni

¹⁹ Dɪbam Yuutu Zezi na sɛ, amɔ bɔŋi sɪ a tɔŋi Timoti sɪ o ba abam te lele. Kɔntɔ, o na joori o ba amɔ te, oó pa-ni abam labari sɪ a daa yi ta jigi liɔ. ²⁰ Nɔɔn-nɔɔnɔ daa tɛri amɔ tee ni, o na jigi a wɔbɔŋa yam don, sɪ o sɪni o taa ye abam zɛnɔ ni ni, kɔ na dai Timoti yirani. ²¹ Balɔ maama na daari tɪn beeri ba titi wɛɛnu yirani mɔ, yi ba yigɔ tɛrɔ di wɛɛnu tɪlɔ na yi Zezi Krisi nyim tɪn.

²² Kɔ nan na yi Timoti, abam maŋi á ye o wɔ na tɔgɪ cɪga te tɪn. O dɛɛn tɔgɪ di amɔ o tɔɔli Wɛ kwɛr-ywɛŋɔ kam, nɪnɛɛni bu na tɔgɪ di o ko o tɔŋi te tɪn. ²³ Kɔntɔ mɔ a bɔŋi sɪ a tɔŋi-o abam tee ni maŋa kalɔ a na wɔ lwarɪ ba na wɔ di a taani dim te tɪn. ²⁴ Amɔ nan jigi tɪna di dí Yuutu wɔm ni baá pɔri-ni ba yagi lele, yi a laan ba abam te.

²⁵ Amɔ bɔŋi ni kɔ maŋi sɪ a tɔŋi dí ko-bu Epafroditi sɪ o joori o ba abam te. O tɔgɪ di amɔ yi dí tɔŋi Wɛ titɔŋa, yi dí kwɛri dí na cam ya baŋa ni. Wɔntɔ mɔ yi abam tɪntɔŋnɔ wɔlɔ á na li sɪ o ja zɛnɔ o ba o pa-ni a yaara yam wɔni tɪn.

²⁶ Abam fra maa jig-o yi o lagɪ sɪ o daa na abam. O wɔ ya cɔgɪ dɪ á na ni nɪ o ya ba jigɪ yazurə tɪn. ²⁷ Kɔ yi cɪga mɔ nɪ o ya ba jigɪ yazurə, yi o ga fɪn sɪ o tɪ. Wɛ nan duri o ŋwaja. Kɔ nan dai wɔntɔ yɪranɪ ŋwaja mɔ Dɪ duri. Wɛ duri amɔ dɪ ŋwaja, dɪ Dɪ na pɛ o wəri yi a wɔ daa wɔ cɔgɪ zanzan tɪn. ²⁸ Kɔntɔ ŋwaanɪ mɔ a tiini a kwaanɪ a lagɪ sɪ o yi abam te lɪla, sɪ á taá jigɪ wɔpolo dɪ á na wó joori á na-o tɪn, sɪ amɔ dɪ liə yam laan ti. ²⁹ O na tuə, sɪ á jeer-o lanyiranɪ dɪ wɔpolo zanzan, o na yi dí ko-bu dí Yuutu Zezi ŋwaanɪ tɪn. Kɔ manɪ sɪ á taá zuli nɔɔna balɔ na nyɪ nɪnɛnɪ wɔntɔ te tɪn. ³⁰ Bɛŋwaanɪ o ya gɛ fɪn mɔ sɪ o tɪ Zezi Krisi titɔŋa yam ŋwaanɪ. O dɛɛn lagɪ o ga o ŋwɪa dɪ o na ləni abam yuu nɪ sɪ o taa tɔŋɪ o wəli-nɪ tɪn ŋwaanɪ mɔ.

3

Wɛ na wó pa n na cɪga Dɪ tee nɪ te tɪn

¹ A ko-biə-ba, kɔlɔ na daari sɪ a ta a wəli da tɪn, á taá jigɪ wɔpolo dɪ á na ŋwɪ dɪ dí Yuutu wɔm tɪn. A na manɪ a pɔpɔnɪ kɔlɔ a ma bri abam tɪn, kɔ ba camma sɪ a ta joori a bri-kɔ abam, sɪ kɔ want kɔ cɪ abam wo-lwaanɔ wɔnɪ. ² Fɔgɪ-na á cɪ á titɪ dɪ kəm-balwaarɔ tiinə balɔ na kwaanɪ sɪ ba taa goni nɔɔna yɪra ba yagɪ tɪn. Bantɔ nyɪ dɪ kakuri mɔ. ³ Dɪbam nan mɔ yi balɔ na yi Wɛ nɔɔna cɪga cɪga, yi kɔ dai nɪ dí na goni dí bəkəri tɪn ŋwaanɪ, nɪ bantɔ na bri te tɪn. Dɪbam mai Wɛ Joro kɔm dam mɔ dí zuli Wɛ, yi dí jigɪ wɔpolo dɪ Zezi Krisi na kɪ kɔlɔ o pa dɪbam tɪn, yi dí bá tɔgɪ cullu tɪlɔ na bri nɪ nɔɔna yɪra gonim mɔ jigɪ kuri kɔ pa Wɛ tɪn. ⁴ Lɔgɔ bana cullu tɪm ya na jigɪ kuri, amɔ titɪ ya wó want a tɔgɪ-tɪ. Nɔɔnɔ nan na bɔŋɪ nɪ o jigɪ bɔra sɪ o tɔgɪ lɔgɔ bana cullu tɪm, amɔ ya jigɪ bɔra a dwe. ⁵ Amɔ dɛɛn na yi da nana tɪn, mɔ ba goni-nɪ nɪ dɪbam Zwifə cullu tɪm na bri te tɪn. A yi Yisɪrayelɪ tu

mɔ, yi a nunɪ Benzamen dwi dɪm wɔnɪ. Amɔ sɪnɪ a yi Zwifu mɔ. Zwifə bam mɔ lɔgɪ-nɪ. Kɔ nan na yi Wɛ cullu tɪm tɔgɪm, amɔ dɛɛn wɔ Farizian tiinə kɔgɔ kɔm wɔnɪ mɔ. ⁶ Kɔ na yi Wɛ titɔŋa yam laŋa nɪ, amɔ dɛɛn kwaanɪ a tɔŋɪ lanyiranɪ dɪ a na bɛɛsɪ Zezi kɔgɔ kɔm nɔɔna bam te tɪn. Kɔ nan daa na yi Wɛ cullu tɪm sɛɛm, a dɛɛn sɛ-tɪ dɪ cɪga yi tusim tərə.

⁷ A dɛɛn pai wəɛnu tɪm kɔntɔ maama jigɪ kuri mɔ tɪ pa-nɪ. A laan nan bɔŋɪ a lwarɪ nɪ tɪ yi kafe mɔ a yigə nɪ, dɪ a na sɛ Zezi Krisi tɪn ŋwaanɪ. ⁸ Kɔ sɪnɪ kɔ yi cɪga, wɔŋo kɔlɔ maama a na jigɪ tɪn, a nii-kɔ nɪ kɔ yi kafe mɔ a yigə nɪ, a laan na lwarɪ Zezi Krisi wɔlɔ na yi a Yuutu tɪn ŋwaanɪ. Kɔntɔ tiini kɔ jigɪ kuri kɔ pa-nɪ kɔ dwe wɔŋo maama. Wɔntɔ ŋwaanɪ mɔ a kwe wɔŋo maama a yagɪ daa nɪ. A nii tɪ maama nɪ weeru mɔ a yigə nɪ, sɪ a want a sɛ Zezi Krisi sɪ a taa tɔg-o dɪ a wɔ maama, sɪ kɔ pa a taa yi o nɔɔnɔ. ⁹ Kɔntɔ tɪn, amɔ wó na cɪga Wɛ tee nɪ a na kɪ a wɔ-dɪdɔba dɪ Zezi Krisi tɪn ŋwaanɪ, kɔ daa dai a titɪ titɔŋa dɪ a na tɔgɪ Wɛ cullu tɪm tɪn ŋwaanɪ. Kɔ nan yi Wɛ titɪ mɔ pai a jigɪ cɪga dɪ a na kɪ a wɔ-dɪdɔba dɪ Zezi tɪn ŋwaanɪ. ¹⁰ Wɔŋo kɔlɔ amɔ na tiini a lagɪ tɪn yi sɪ a lwarɪ Zezi Krisi mɔ, sɪ a kwəri a lwarɪ dam-fɔɔ kɔlɔ Wɛ na mɛ Dɪ bi-o Dɪ pa o yagɪ tɔbɔnɪ tɪn, sɪ a daari a tɔgɪ a na o yaara yam don, sɪ a taa nyɪ dɪd-o o na sɛ o tɪ nabiinə ŋwaanɪ tɪn. ¹¹ Kɔntɔ tɪn, amɔ dɪ jigɪ tɪna sɪ Wɛ wó pa a bi a yagɪ tɔbɔnɪ.

Dí manɪ sɪ dí kwaanɪ dí vu yigə mɔ sɪ dí jɔŋɪ pɛɛrɪ Wɛ tee nɪ

¹² Kɔ nan dai nɪ a manɪ a yi wəɛnu tɪlɔ a na lagɪ sɪ a yi tɪn. Kɔ nan dai nɪ a bɪcarɪ fɔgɪ dɪ kwe fastɪ yi lwarɪm daa tərə. Amɔ nan kwaanɪ a janɪ mɔ a ve yigə, sɪ a laan want a jɔŋɪ pɛɛrɪ Zezi Krisi tee nɪ. Kɔ yi kɔntɔ ŋwaanɪ mɔ o jɔŋɪ-nɪ sɪ a taa yi o nɔɔnɔ. ¹³ A ko-biə-ba, a ba bɔŋɪ nɪ a manɪ a yi sɪ a jɔŋɪ pɛɛrɪ dɪm. A

nan na ki kulub tun, a yəni a li wəənu tɪlɒ na maŋi ti ke tun mu a wubɒŋa ni, yi a daari a kwaani si a vu a yi wəənu tɪlɒ na wu a yigə ni tun. ¹⁴ Kuntu, amɒ kwaana si a yɔɔri a duri a vu a yi kweelim je mu, si a joŋi pɛəri dɪm Wɛ tee ni. Pɛəri dɪm kuntu mu yi ŋwɪa kalɒ Wɛ na bəŋi-ni si a ba a joŋi Dɪ sɔŋɔ ni Zezi Krisi ŋwaani tun.

¹⁵ Ku na yi dɪbam balɒ wubɒŋa na biŋi dɪ Wɛ cwəŋə tɔŋim tun, ku maŋi si dɪbam maama se ni amɒ na tagi te tun yi cɪga mu. Abam badaara wubɒŋa nan na dai kuntu doŋ, Wɛ wó pa á lwarɪ woŋo kulɒ na yi cɪga tun. ¹⁶ Dɪ ku dɪ, ku maŋi si dí yɔɔri dí taá tɔŋi cwəŋə kalɒ dí na maŋi dí lwarɪ ni ka yi cɪga tun mu.

¹⁷ A ko-biə-ba, ku maŋi si á taá lwəni amɒ na ki te tun mu, si á fɔŋi á nii balɒ na tɔŋi cwə-laa nɪnɛni dí na bri abam si á taá tɔŋi te tun. ¹⁸ A lagɪ si a joori a bri abam wəənu tɪlɒ a na maŋi a ta dɪ abam kuni zanzan tun mu. Ku maa pai a yi-na nuŋə dɪ liə yalɒ a na jɪŋi abam ŋwaani tun. Ku yi ni nɔɔna zanzan mu wu abam wɒni ba titɒŋa na bri ni ba culi Zezi Krisi tɒun-dagara kam mu. ¹⁹ Ba yəni ba lagɪ wəənu tɪlɒ fra na jɪŋi-ba tun mu ku dwe Wɛ. Ba maa jɪŋi wɒpolo dɪ kulɒ na yi ba cavura tun, yi lɒŋu baŋa wo-yɔɔru wubɒŋa jɪŋi-ba. Ba kweelim je ni Wɛ wó cɔŋi-ba mu. ²⁰ Ku nan na yi dɪbam, dí kugu je wu Wɛ-sɔŋɔ ni mu. Dɪbam cəŋi dí Yuutu Zezi Krisi si o nuŋi dáani mu o ba. Wɒntu mu vri dɪbam lwarɪm wɒni. ²¹ O na tuə, o laan wó pa dɪbam lɒŋu baŋa yɪra yalɒ na bwəmmə tun ləni ya taa nyɪ dɪ o titɪ yɪra yam te. Yantɒ yi Wɛ-sɔŋɔ nyim mu, yi ya jɪŋi paari-zulə. Oó ma o dam-fɔrɔ kulɒ na pai o wai woŋo maama tun o ma ki kuntu.

4

Zezi kɔŋɔ kum nɔɔna na maŋi si ba ki te tun

¹ A ko-biə-ba, a soe abam lanyɪrani yi á fra jɪŋi-ni. Abam pai a jɪŋi wɒpolo, yi á ta wó pa a yuu zəŋi Wɛ yigə ni. A cilon-sonnu-ba, kwaani-na á zɪŋi kəŋkəŋ dí Yuutu tɔŋim dɪm wɒni.

² A nan loori Evodi dɪ Sintisi lanyɪrani, si á taá jɪŋi wubɒŋ-dɪdwi á na se dí Yuutu wɒm tun ŋwaani.

³ A loori nmɒ dɪ, wulɒ na yi a doŋ tintɒŋnu cɪga cɪga tun, si n zəni kaana bantɒ si ba taa se daani, bəŋwaani ba dɛen tɔŋi dɪ amɒ yi dí tiini dí tɒŋi dí tɔɔli Wɛ kwər-ywəŋə kam, dɪ Klɪman dɪ balɒ maama na tɔŋi dɪ amɒ ba tɒŋi tun. Wɛ maŋi Dɪ pɒpɒni bantɒ yɪra Dɪ ŋwɪa tɔnɔ kum wɒni.

⁴ Taá ki-na wɒpolo maŋa maama á na ŋwɪ dɪ dí Yuutu wɒm tun ŋwaani. A ta lagɪ a joori a ta ni, á taá ki wɒpolo. ⁵ Pa-na nɔɔna maama lwarɪ á lanyɪrani wɒm ni ni, si dí Yuutu wɒm maa biini lele. ⁶ Yi zanɪ-na á taá liə dɪ kulɒkulɒ. Woŋo maama wɒni si á taá warɪ Wɛ, á bri-Dɪ kulɒ á na lagɪ tun si Dɪ zəni abam, si á kwəri á taá ki Dɪ le maŋa maama. ⁷ Kuntu mu Wɛ wó pa á bɪcara taa zurə, si ku dwəni nabiinə na wó wani kulɒ ba lwarɪ tun. Ku maa pa kulɒkulɒ bá wani ku cɔŋi á bɪcara dɪ á wubɒŋa maama, abam na ŋwɪ dɪ Zezi Krisi tun ŋwaani.

⁸ A ko-biə-ba, kulɒ a na lagɪ a ma a guri tun, á taá jɪŋi wəənu tɪlɒ na lana yi ti maŋi dɪ zulə tun wubɒŋa: ku na yi woŋo kulɒ maama na yi cɪga tun,
naa woŋo kulɒ na jɪŋi zulə tun,
naa woŋo kulɒ na maŋi tun,
naa woŋo kulɒ na ba jɪŋi tusim tun,
naa woŋo kulɒ na poli nɔɔna wɒru tun,
naa woŋo kulɒ na jɪŋi tiə nɔɔna tee ni tun,
si á taá jɪŋi-na wəənu tim kuntu wubɒŋa.

⁹ Á taá ki-na wəənu tɪlɒ amɒ na bri abam yi á se-tɪ tun, ku na yi á na ni kulɒ a na taga, yi á na kulɒ a na ki tun. Á na sɪni á ki kuntu, Wɒ-zuru Tu Baŋa-Wɛ wó ta wu á tee ni.

Pooli kɪ Filipi tiinə bam le ba na zən-o tɪn ɲwaanɪ

¹⁰ A na ɲwɪ dɪ dɪ Yuutu Zezi tɪn, amɔ tiini a jɪgɪ wɔpɔlo, bɛɲwaanɪ kɔ daanɪ zanzan yɪ abam daa wɔ guli a gulə sɪ á wəli-nɪ, yɪ lele kɔntɔ á laan zəni-nɪ. Kɔ nan dai nɪ abam ba jɪgɪ a wɔbɔɲa mɔ ya, kɔ yɪ á wɔ nɛ cwəɲə mɔ sɪ á wəli-nɪ. ¹¹ A na tagɪ kɔntɔ don tɪn, kɔ dai nɪ a na gɛ wɔɲo tɪn ɲwaanɪ. Wɔɲo maama wɔnɪ, amɔ mɪ sɪ a taa jɪgɪ wɔpɔlo dɪ kɔlɔ a na jɪgɪ tɪn. ¹² Yinigə na jɪgɪ-nɪ, amɔ ye a na wó ja a tɪtɪ te. A jɪjɪgɪɔ nan na daga dɪ, a ta ye a na wó kɪ te. Wɔɲo maama wɔnɪ, amɔ ye a na wó kɪ te sɪ a taa jɪgɪ wɔpɔlo. A na jɪgɪ a di a wɔbɔɲa naa kana na jɪgɪ-nɪ, a jɪjɪgɪɔ na daga naa tɪ na muri, amɔ ta ye a na wó kɪ te sɪ a taa jɪgɪ wɔpɔlo. ¹³ Amɔ wai wəənu tɪn kɔntɔ maama a kɪa, Zezi Krisi na pa-nɪ dam tɪn ɲwaanɪ mɔ. ¹⁴ Dɪ kɔntɔ dɪ, á kɪ lanyɪranɪ dɪ á na zəni-nɪ a yaara yam wɔnɪ tɪn.

¹⁵ Abam Filipi tiinə tɪtɪ dɪ ye lanyɪranɪ nɪ, maɲa kalɔ a na puli a wɔra a tɔɔlɪ Wɛ kwəɲ-ywəɲə kam a brɪ abam yɪ a laan nuɲi Masɪdɔanɪ nɪ tɪn, kɔ yɪ abam yɪranɪ mɔ wəli-nɪ. Zezi kɔgɔ kudonɪ daa tərə kɔ dɪ na pɛ amɔ wɔɲo, kɔ na dai abam yɪranɪ. ¹⁶ A dɛɛn na wɔ Tesaloniki nɪ tɪn, abam tɔɲɪ a na lagɪ zənə yalɔ tɪn á pa-nɪ, yɪ kɔ dai kuni bɪdɪwɪ yɪranɪ. ¹⁷ Kɔ nan dai nɪ amɔ lagɪ sɪ a taa jɔɲi abam pɛɛra yam má mɔ, kɔ yɪ nyɔɔrɪ dɪlɔ abam na wó na Wɛ tee nɪ ya ɲwaanɪ tɪn mɔ pɛ a jɪgɪ wɔpɔlo. ¹⁸ Amɔ jɔɲi pɛɛra yalɔ maama abam na pɛ amɔ tɪn kɔ ja gaalɪ. A jɔɲi pɛɛra yalɔ á na kɪ Epafroditi jɪɲa nɪ sɪ o ja ba o pa-nɪ tɪn, yɪ kɔlɔkɔlɔ daa wɔ muri-nɪ. Abam pɛɛra yam nyɪ dɪ wɔɲo kɔlɔ á na mɛ á kaanɪ Baɲa-Wɛ yɪ kɔ lwəm ywəmmə tɪn mɔ. Wɛ nan jɔɲi á kaanɪm dɪm dɪ wɔpɔlo. ¹⁹ Amɔ Tu Wɛ wó pa abam kɔlɔ maama á na gɛ tɪn Zezi yɪrɪ ɲwaanɪ, Dɪ na jɪgɪ wo-laarɔ tɪlɔ na tiini tɪ dagɪ yɪ tɪ jɪgɪ paarɪ-zulə tɪn.

²⁰ Wɛ dɪlɔ na yɪ dɪbam Kɔ tɪn maɲɪ dɪ zulə mɔ maɲa maama. Amina.

²¹ Jɔɔnɪ-na Wɛ nɔɔna balɔ na ɲwɪ dɪ Zezi Krisi tɪn maama á pa-nɪ. Dɪ kɔ-biə balɔ na wɔ amɔ tee nɪ tɪn dɪ jɔɔnɪ abam. ²² Wɛ nɔɔna bam maama jɔɔnɪ abam, kɔ na fɔgɪ kɔ dwe dɪdɪ balɔ na zɔɔrɪ Rom Pa-farɔ wɔm sɔɲɔ nɪ tɪn.

²³ Dɪbam Yuutu Zezi Krisi wó pa abam maama yu-yoɲo.

**Tɔnɔ kɔlɔ Pooli na
pɔpɔni o pa
KOLŌSI TIINɛ tun
Tɔnɔ kɔlɔ Pooli na
pɔpɔni o pa Kolosi
tiinɛ tun na bri dɔbam
kɔlɔ tun mu tuntu**

Pooli dɛɛn pɔpɔni tɔnɔ kɔm kɔntɔ o pa Wɛ nɔɔna balɔ na zɔvri Kolosi ni tun mu. Kolosi dɛɛn yi lɔgɔ kɔlɔ ba na bɛi ni Azi-balana tun wɔ tu dɔdɔa mu. Kɔ yi nɔnɛni kilometra biɛ-yale mu te di Efɛzi. Kɔ nan dai Pooli titi mu tɔɔli Wɛ kwɛrɛ di ba, kɔ yi Epafraɔ wɔlɔ na yi Kolosi tu tun mu tɔɔli Wɛ kwɛrɛ di ba, yi ba sɛ Zezi Krisi (Kolosi 1:7 di 4:12).

Maɲa kalɔ Pooli na wɔ pɔna digɛ ni Rom ni tun (Kolosi 4:3), mu Epafraɔ ve o te o ta o bri-o nɔɔna badaara na jaani vwan zaasɔm ba zɔ Kolosi tiinɛ bam wɔni, yi ba bri ni, nɔɔnɔ na lagɔ si o na vrim lwarɔm wɔni, o maɲi si o taa zuli wo-yɔɔru si o daari o sɛ ti ni mu. Ba ta ma wi, kɔ yi fifɔn mu si ba sɛ cullu tɔdaara mu, si ba daari ba pa ba go-ba ni Zwifɛ cullu tim na bri te tun, si ba kwɛri ba sɛ cullu tɔlɔ na bri ni n wɔ maɲi si n di kɔntɔ naa n nyɔ kɔntɔ tun.

Kɔntɔ ɲwaani mu Pooli pɔpɔni tɔnɔ kɔm o pa-ba, si o maa bri-ba kwɛrɛ kalɔ na yi cɔga tun, si ba yi sɛ vwan karanyina tiinɛ bam. O ma ta di ba ni, Zezi na vri-ba tun, ba sɔni ba na vrim faɔ mu, si cullu mu ba wani ti vri nɔɔna ti yagi. Kɔ yi Zezi Krisi ɲwaani mu Baɲa-Wɛ ki lɔgɔ, wɔm mu yi woɲo maama yigɛ tu, yi kɔ yi wuntu ɲwaani mu Wɛ ta wɔ vri nabiinɛ DI yagi. Kɔ yi n na ki n wɔ-dɔdɔa di Zezi mu nɛ na vrim (pɔɔrim 1-2).

Pooli ma daari o pɔpɔni o bri-ba, ba na wɔ ta ɲwi te ɲwi-dɔɲa kalɔ Wɛ na pɛ-ba Zezi Krisi ɲwaani tun wɔni, si kɔlɔ maama ba na wɔ ki tun taa yi ba Yuutu Zezi yiri ɲwaani (pɔɔrim 3-4).

Pooli dɛɛn tɔɲi Tisiki di Onisim mu, yi ba ja tɔnɔ kɔm kɔntɔ ba vu ba pa Kolosi tiinɛ bam.

¹ Amɔ Pooli wɔlɔ Wɛ na kuri di DI titi wɔbɔɲa si a taa yi Zezi Krisi tintɔɲnɔ tun mu pɔpɔni tɔnɔ kɔntɔ, yi di ko-bu Timoti tɔɲi o wɛli-ni. ² Di pɔpɔni si di pa abam balɔ na yi Wɛ nɔɔna yi á zɔvri Kolosi ni tun. Abam mu yi di ko-biɛ balɔ na ki á wɔ-dɔdɔa di Zezi Krisi tun.

Di Ko Wɛ wɔ pa abam yazurɛ di yu-yoɲo.

Pooli na ki Wɛ le ba ɲwaani te tun

³ Maɲa maama dɔbam na yɛni di loori Wɛ di pa abam, di taá ki DI le mu abam ɲwaani. Duntu mu yi di Yuutu Zezi Krisi Ko. ⁴ Bɛɲwaani dɔbam ni abam na jɔɲi wɔ-dɔdɔa di Zezi yi á kwɛri á soe Wɛ nɔɔna bam maama te tun. ⁵ Bɛɲwaani, abam na dɛ yigɛ á ni Wɛ kwɛr-ywɛɲɛ kam tun mu pɛ á jɔɲi tɔna ni á wɔ na wɛɛnu tɔlɔ Wɛ na tiɲi DI sɔɲo ni abam ɲwaani tun. Wɛ kwɛr-ywɛɲɛ kam kɔntɔ mu yi kalɔ na sɔni ka yi cɔga tun. ⁶ DI kwɛr-ywɛɲɛ kam kɔntɔ laan jagɔ ka yi lɔgɔ baɲa je maama yi ka kwe nɔɔna lanyiranɔ, ni ka na jagɔ ka yi abam te yi ka kwe abam te tun. Kɔ zɔɲi maɲa kalɔ á na puli á ni Wɛ kwɛrɛ kam yi á lwarɔ Wɛ zaani dim na sɔni di yi cɔga te tun. ⁷ Kɔ yi Epafraɔ dɛɛn mu bri abam Wɛ cɔga kam kɔntɔ. Wuntu mu yi dɔbam ko-bu-sono, yi o tɔɲi di dɔbam o tɔɲi di o wɔ maama o pa Zezi Krisi abam ɲwaani. ⁸ Wuntu ta mu tagɔ o bri dɔbam Wɛ Joro kɔm na pɛ abam jɔɲi da-sono te tun.

⁹ Kɔntɔ ɲwaani mu di yɛni di wari Wɛ maɲa maama di pa abam, kɔ na puli maɲa kam di na ni á woɲo kɔntɔ tun. Di loori-DI si DI pa á taá ye DI wɔbɔɲa na lagɔ kɔlɔ tun, si DI daari DI pa á na swan di yɛno maama ni DI Joro kɔm na pai te tun. ¹⁰ Kɔntɔ, abam laan wɔ wani á tɔɲi cwɛɲɛ si kɔ maɲi di di Yuutu wɔm na lagɔ te tun, si kɔ pa o wɔ poli á

tituŋa maama ŋwaani. Dí loori We si Dí wəli abam si á taá ki tituŋ-ŋona dwi təri təri lanyirani, si á fɔgi á lwarí We á wəli da. ¹¹ Dí nan ta loori We, si Dí ma Dí dam-fɔrɔ kulɔ na dwe maama tin Dí wəli abam si á wani á fɔgi á zigi kəŋkəŋ, si á kwəri á taá jigi wu-zuru, si á taá kwaani á ve yigə woŋo maama wɔni. ¹² Á taá ki dí Ko We le di wɔpolo, beŋwaani dinto mu pe abam cwəŋə, si á tɔgi á na wo-laarɔ tɔlɔ Dí na tini si Dí pa Dí nɔɔna bam tin jəgə kalɔ na yi pooni tin wɔni. ¹³ Dí Ko We mu li dɔbam lim wɔni, si wo-lwaanɔ daa yi taa wai dɔbam. Dí ma daari Dí pa dí zɔ Dí titi Bu-sono kum paari dim wɔ. ¹⁴ Ku nan yi Dí Bu Zezi mu kwe o ŋwɔa o ma ŋwɔ dí lwarim jini, o pa We yagi-di Dí ma ce dɔbam.

Zezi na yi wɔlv di o na tɔŋi kulɔ tin

¹⁵ Zezi yi Baŋa-We dilɔ nabiinə na ba nai tin nyinyugɔ mu. O yi We Bu-dɔa mu. Wɔntɔ manɔ o wɔra mu ku loori wənu tɔlv maama We na ki tin. ¹⁶ We de wɔntɔ ŋwaani mu Dí ki wənu maama, wənu tɔlv maama na wɔ weyuu ni di tɔga baŋa ni tin, tɔlv nɔɔna na nai di tɔlv ba na warɔ ba nai tin, ku na yi malesɔ di wənu tɔlv maama na jigi dam yi ti di paari nabiinə baŋa ni tin. We de Zezi ŋwaani mu Dí ki ti maama, si ku pa o na zulə ti baŋa ni. ¹⁷ Zezi manɔ o wɔra mu pulim ni yi kulɔkulɔ daa ta tərə. Ku yi wɔntɔ mu pai woŋo maama zigi ku jəgə ni lanyirani. ¹⁸ Wɔntɔ mu yi o nɔɔna bam yuutu, yi ba kɔgɔ kum nyi di o yira yam. Wɔm mu puli o kɔgɔ kum kuri. Ku yi Zezi mu de yigə o bi o yagi tɔvni. Ku ma pa o yi yigə tu woŋo maama wɔni. ¹⁹ Beŋwaani ku yi We titi wɔbɔŋa mu lagi si Dí Bu Zezi taa nyi di Dí titi fasi. ²⁰ We li wɔbɔŋa mu, si Dí da Dí Bu wɔm ŋwaani Dí pa wənu maama joori ti fɔgi daani di Dí. Dí Bu Zezi na tigi tɔvni-dagara kam baŋa ni yi o jana nunɔ tin mu pe wənu maama joori ti fɔgi daani di We, ku na yi

lugɔ baŋa wənu di weyuu wənu maama.

²¹ Ku nan na yi abam, abam deen baŋwe di We, á yi We dɔna mu. Abam wɔbɔŋa di á tituŋa maama deen lagi wo-lwaanɔ yirani mu si á taá kɔa. ²² Ku daari lele kɔntɔ, We laan pe á fɔgi daani di Dí, Dí Bu wɔm na jigi nabiinu yi o daari o ti tin ŋwaani. We ki kɔntɔ si á wani á ba á zigi Dí yigə ni di wɔpoŋo mu, si á taá yi nɔn-ŋona balɔ na ba jigi wo-lɔŋɔ tin. ²³ Abam nan manɔ si á taá tɔgi We ciga kam di á wɔ-dɔdɔa, si á zigi kəŋkəŋ. Á wɔ manɔ si á pa á wɔbɔŋa ləni di tina yalɔ á na jigi We kwər-ywəŋə kam ŋwaani tin. Dí kwər-ywəŋə kam kɔntɔ mu yi kwərə kalɔ abam na manɔ á ni yi ba tɔlv-ka ba bri lugɔ baŋa nɔɔna maama tin. Amɔ Pooli nan yi We tintuŋɔv si a taa tɔlv Dí kwər-ywəŋə kam kɔntɔ mu.

Pooli na tɔŋi Zezi nɔɔna bam ŋwaani te tin

²⁴ Amɔ jigi wɔpolo di a na yaari te abam ŋwaani tin. Ku na ce a yira ni te tin, ku nyi ni Zezi Krisi na yaari te tin mu. A yaari yaara yalɔ na daari si dí yaari Zezi tituŋa yam ŋwaani tin mu, si ku zəni o nɔn-kɔgɔ kum na nyi di o yira yam tin lanyirani. ²⁵ We tɔŋi-ni si a taa tɔŋa a pa-ba mu. Tituŋi dim kɔntɔ mu yi si a kwaani a tɔlv We kwərə kam maama a bri abam. ²⁶ Ku na zigi pulim ni tin, We ciga kam kɔntɔ deen səgi mu nabiinə tee ni, yi We laan pa balɔ na yi Dí nɔɔna tin ba ba lwarɔ-ka. ²⁷ Ku yi We titi wɔbɔŋa mu lagi si Dí pa ba lwarɔ Dí ciga kam kɔntɔ. Dí lagi si lugɔ baŋa dwi maama tiinə mu lwarɔ Dí ciga kam na tiini ka jigi lam di zulə te tin. We ciga kalɔ deen na səgi yi ka laan ba ka lwarɔ jaja tin mu yi si Zezi Krisi wɔ abam bicara ni, yi ku pa á jigi tina ni á wɔ na paari-zulə We tee ni. ²⁸ Kɔntɔ ŋwaani dɔbam yəni dí tɔlv Zezi Krisi kwərə mu dí bri nɔɔna maama, yi dí kaani-ba di

swan yalɔ Wɛ na pɛ dɪbam tɪn, sɪ dɪ pa ba maama laan wanɪ ba ba ba zɪgɪ Wɛ yigə nɪ, nɪ balɔ wɔbɔŋa na bɪga dɪ Zezi Krisi tɔgɪm dɪm tɪn. ²⁹ Kɔntɔ mɔ amɔ nan tiini a kwaanɪ a tɔŋa. Kɔ nan yɪ Zezi dam-fɔrɔ kɔm o na pɛ-nɪ tɪn mɔ paɪ a jɪgɪ dam a ma a tɔŋɪ kɔntɔ.

2

¹ Amɔ lagɪ sɪ abam lwarɪ a na tiini a tɔŋɪ te abam ŋwaanɪ, kɔ wɛli dɪ Wɛ nɔɔna balɔ na wɔ Lawodise nɪ, dɪ nɔɔna zanzan balɔ yɪ ta na wɔ nɛ amɔ tɪn dɪ ŋwaanɪ. ² Amɔ tiini a kwaanɪ kɔntɔ, sɪ kɔ pa Wɛ nɔɔna bam maama wanɪ ba taa jɪgɪ baarɪ mɔ, sɪ ba daari ba taa ŋwɪ daanɪ dɪ sono. Kɔntɔ wɔ pa ba zɪgɪ lanyɪranɪ dɪ ba na tiini ba lwarɪ Wɛ cɪga kam te tɪn, sɪ ba lwarɪ Wɛ cɪga kalɔ ya na sɛgɪ tɪn, yɪ cɪga kam kɔntɔ mɔ yɪ Zezi Krisi tɪtɪ. ³ Wɔntɔ mɔ yɪ wɔlɔ na paɪ nɔɔna lwarɪ swan dɪ yəno kɔlɔ maama na yɪ Wɛ nyɪm, tɪ na jɪgɪ kuri zanzan yɪ tɪ sɛgɪ tɪn.

⁴ A nan tagɪ kɔntɔ a brɪ abam, sɪ á yɪ pa nɔɔn-nɔɔnɔ ganɪ abam, dɪ o na maŋɪ o ŋɔɔnɪ swan taanɪ te maama dɪ. ⁵ Kɔ nan na yɪ amɔ na tɛrɪ abam tee nɪ tɪn dɪ, a wɔbɔŋa maama wɔra dɪ abam. Kɔntɔ ŋwaanɪ kɔ pɛ-nɪ wɔpɔlo dɪ a na lwarɪ nɪ á tɔgɪ cwəŋə yɪ á zɪgɪ kəŋkəŋ, á na jɪgɪ wɔ-dɪdɔba dɪ Zezi Krisi tɪn ŋwaanɪ.

Nywi-dɔŋa kalɔ dɪ na jɪgɪ Zezi ŋwaanɪ tɪn

⁶ Abam nan na sɛ sɪ Zezi Krisi taa yɪ abam Yuutu tɪn, kɔ maŋɪ sɪ á taá ŋwɪ dɪd-o mɔ. ⁷ Nan fɔgɪ-na á zɪgɪ kəŋkəŋ nɪ tiu bɔnnɔ na zɔ tɪga te tɪn, sɪ á daari á kwaanɪ á taá jɪgɪ wɔ-dɪdɔba dɪd-o nɪ ba na maŋɪ ba zaasɪ abam te tɪn, sɪ á taá kɪ Wɛ le zanzan maŋa maama.

⁸ Á nan cɔ á tɪtɪ, sɪ á yɪ pa nɔɔn-nɔɔnɔ ganɪ abam dɪ o swan yalɔ na ba jɪgɪ kuri tɪn. Yantɔ yɪ nabiinɛ wɔbɔŋa yalɔ na tɔgɪ ba nabaara mɔ tɪn mɔ. Ya yɪ lɔgɔ baŋa nyɪm mɔ, sɪ ya daɪ Krisi nyɪm.

⁹ Bɛŋwaanɪ, Baŋa-Wɛ na yɪ tɪte

maama tɪn, Zezi Krisi dɪ yɪ kɔntɔ dɔŋ mɔ fastɪ. ¹⁰ Abam na ŋwɪ dɪ Zezi tɪn, á maŋɪ á na Wɛ wɔ-laaru tum maama á jonɪ o tee nɪ. Wɔntɔ mɔ te wɔŋo kɔlɔ maama na jɪgɪ dam nabiinɛ baŋa nɪ tɪn.

¹¹ Abam na ŋwɪ dɪ Zezi Krisi tɪn, o lɪ á wɔbɔŋ-lwaanɔ tum maama mɔ, sɪ tɪ daa yɪ taa jɪgɪ dam á baŋa nɪ. O na fɔgɪ o kwɛ abam kɔntɔ tɪn, kɔ nyɪ dɪ ba na goni bəkəri te tɪn mɔ. Kɔ nan daɪ nɪ nabiinɛ na goni te tɪn, kɔ yɪ Zezi Krisi ŋwaanɪ mɔ. ¹² Bɛŋwaanɪ, ba na miisi abam na wɔnɪ tɪn, kɔ brɪ nɪ ba ya kɪ abam dɪ, nɪnɛnɪ Zezi Krisi na tɪgɪ yɪ ba kɪ-o te tɪn mɔ. Kɔ kwəri kɔ brɪ nɪ á joori á bi á na Wɛ ŋwɪ-dɔŋa kam, bɛŋwaanɪ á jɪgɪ wɔ-dɪdɔba dɪ Wɛ na mɛ Dɪ dam dɪm Dɪ bi Zezi Dɪ pa o yagɪ tɔnɪ tɪn.

¹³ Abam dɛen ya ba jɪgɪ ŋwɪa Wɛ tee nɪ á na kɪ kəm-balwaaru tɪn ŋwaanɪ. Abam dɛen ya tɔgɪ á daɪ Wɛ nɔɔna á na daɪ Zwifə tɪn ŋwaanɪ. Wɛ laan nan pɛ á na Dɪ ŋwɪ-dɔŋa kam á na ŋwɪ dɪ Zezi tɪn ŋwaanɪ. Wɛ nan yagɪ dɪbam lwarɪm maama Dɪ ma cɛ dɪbam. ¹⁴ Ba na pagɪ Zezi Krisi tɔnɔ-dagara baŋa nɪ tɪn, kɔ yɪ nɪnɛnɪ ba pagɪ cullu tɔnɔ kɔlɔ na brɪ nɪ dɪbam kɪ dɪ cɔgɪ tɪn mɔ. Wɛ brɪ nɪ tɔnɔ kɔm kɔntɔ daa ba jɪgɪ kuri, yɪ dɪbam lwarɪm dɪm maama ti. ¹⁵ Zezi mɔ wanɪ wɔŋo kɔlɔ maama na jɪgɪ dam nabiinɛ baŋa nɪ tɪn, yɪ o cɔgɪ tɪ maama dam. O tɔnɪ dagara kam baŋa nɪ mɔ Wɛ mɛ Dɪ brɪ nɔɔna jaja nɪ o jɪgɪ dam wəənu tum kɔntɔ maama baŋa nɪ, nɪ nɔɔnɔ na wanɪ o dɔna yɪ o ja-ba o vɔ te tɪn.

¹⁶ Kɔntɔ ŋwaanɪ, abam yɪ sɛ sɪ nɔɔn-nɔɔnɔ pa abam culu dɪ á na dɪ kɔlɔ naa á na nyɔ kɔlɔ tɪn. Á yɪ pa nɔɔn-nɔɔnɔ brɪ abam á na wɔ lɪ da yalɔ sɪ ya taa yɪ candiə da naa can-dɔŋa dɛ naa siun dɛ ŋwaanɪ tɪn. ¹⁷ Cullu tum kɔntɔ daa ba jɪgɪ kuri. Tɪ dɛen yɪ lulunɔ mɔ, sɪ tɪ brɪ cɪga kalɔ na lagɪ ka ba tɪn. Cɪga kam kɔntɔ nan mɔ yɪ Zezi Krisi. ¹⁸ Á

yí se á pa nɔɔna balu na yaari ba titi yi ba zuli malesi di vwan tu-n-titi tin ganí abam. Ba yəni ba te ba wi, We mu bri-ba kuntu wono, yi ba wubɔɔna nan dai We nyim. Ku yi ba zəɔɔi-n-titi wubɔɔɔ-kamunə mu ba jiga, ku nan yi kafe mu. ¹⁹ Bantu nan daa ba ηwi di Zezi. Wuntu mu yi dibam Yuutu, yi dí ηwi did-o nɔɔnɔ nɔɔnɔ yira na toɔɔi di o yuu te tin. Zezi ηwaanɔ mu dí wəli daanɔ dí tɔɔɔa, nɔ nɔɔnɔ yira na jigi pɔɔrim dwi təri təri yi ya tɔɔɔi titɔɔɔi didba te tin. Wuntu mu zəni dibam yi dí ve yigə We cwəɔɔə kam wɔni nɔ We na lagɔ te tin.

²⁰ Abam na se Zezi Krisi tin, ku nyi di á tɔɔɔi did-o á ti mu te. Kuntu ηwaanɔ lɔɔɔ baɔa wubɔɔɔ-yɔɔɔɔ tum daa ba jigi dam abam baɔa nɔ. Bɛɛ mu yi á nan ta ki nɔɔnɔ á yi lɔɔɔ baɔa nyim mu te? ²¹ Bɛɛ mu yi á se cullu tɔɔɔ na bri nɔ yi kwe kuntu naa yi ta n di kuntu naa yi dwe kuntu tin? ²² Cullu tum kuntu nan wura wənu tɔɔɔ na wɔ ba ti cɔɔɔ tin ηwaanɔ mu. Cullu tɔɔɔ ba na bri abam kuntu donɔ tin yi nabiinə wubɔɔɔa mu. Ti wɔ nunɔi We te. ²³ Wənu tum kuntu nyi nɔ swan mu ba na mai ba titi wubɔɔɔa ba ma zuli-ti. Ba ma tu ba titi yi ba bɛɛsi ba yira. Cullu tum kuntu yi nɔɔnɔ ti jigi kuri mu te, ti nan yi kafe mu. Ti warɔ ti wəli nɔɔna sɔ ba ja ba titi di wo-zɔɔna yalu ba fra na zɔɔri tin.

3

¹ Abam na nɛ We ηwi-dɔɔɔa kam tin, ku nyi di á tɔɔɔi di Zezi Krisi mu á joori á bi á yagɔ tɔɔni. Kuntu ηwaanɔ, pa-na We-sɔɔɔə wənu tum taa jigi fra di abam, sɔ dáanɔ mu Zezi Krisi je Baɔa-We jazim nɔ. ² Pa-na á wubɔɔɔa tiini ya zɔ We-sɔɔɔə wo-laaru tum, sɔ ku yi taa yi lɔɔɔ baɔa wo-yɔɔɔɔ tum. ³ Abam na yagɔ lwarim cwəɔɔə tin, ku nyi di á tigi mu te, yi á laan na ηwi-dɔɔɔa di Zezi Krisi, yi á ηwiɔ kam səgi We tee nɔ. ⁴ Abam ηwiɔ kam ciga ciga mu yi Zezi Krisi. Kuntu ηwaanɔ, o na joori

o ba o bri o titi jaja di o paari-zulə yam, abam di wó tɔɔɔi did-o á na paari-zulə.

We ηwi-dɔɔɔa kam na yi te tin

⁵ Abam nan manɔ sɔ á li lɔɔɔ baɔa wubɔɔɔ-lwaanɔ tum mu á bɔcara nɔ, sɔ á yi zanɔ á se-ti. Ku na yi boorim naa wo-zɔɔna kikiə naa ka-laga, naa ku na yi á fra na zɔɔri wo-yɔɔɔ tɔɔ tin, naa á na pa á yi sui wənu tɔɔ tin, á yi se wubɔɔɔa yam kuntu donɔ. Nmu na pai n yi sui wənu, ku bri nɔ n pai tintu mu zulə yi n daari We n yagɔ. ⁶ Wo-balwaaru tintu ηwaanɔ mu We banɔ wó zanɔ [di nabiinə balu maama na vin DI ni tin]. ⁷ Abam di ηwiɔ kam maama dɛɛn yi kuntu mu. ⁸ Ku daari lele kuntu, á manɔ sɔ á li wo-balwaaru tum kuntu maama mu á bɔcara nɔ. Ku na yi ban-zɔɔɔ di ka-culi-daanɔ di pu-sɔɔa. Á yi taá twi nɔɔna. Á yi taá mai á niə á ηɔɔni wo-zɔɔna ηwe. ⁹ Á yi zanɔ á fo vwan á pa daanɔ. Bɛɔɔwanɔ abam yagɔ á ηwi-donɔ kam di ka kikiə maama, ¹⁰ yi á laan daari á jigi ηwi-dɔɔɔa mu. We mu pɛ abam ηwi-dɔɔɔa kam kuntu. DI maa kwɛ-ka sɔ ka taa nyi di DI titi ηwiɔ, sɔ á wanɔ á fɔɔɔ á lwarɔ DI na yi te tin. ¹¹ Kuntu ηwaanɔ, balu na jigi We ηwi-dɔɔɔa kam tin, kampwara daa təri ba wɔni. Zwifə di dwi-ge tiinə maama yi bɔdwɔ mu. Balu na goni ba bəkəri di balu na wu goni tin maama yi bɔdwɔ mu. Balu yi na wu pɔɔri di balu ba na ba nigi tin, ku wəli di gambe di balu na te ba titi tin maama yi bɔdwɔ mu. Ba maama wura Zezi Krisi ηwaanɔ mu, yi o ηwi di ba maama. ¹² We mu kuri abam sɔ á taá yi DI nɔɔna, yi DI soe abam. Kuntu ηwaanɔ, taá jigi-na da-ηwanɔ, sɔ á taá ki-da lanyiranɔ. Taá tu-na á titi da-tee nɔ, sɔ á taá jigi wu-bono di wu-zuru. ¹³ Á taá jigi-na wu-zuru da-ηwaanɔ. Abam wɔlu na jigi jɔɔ di o donɔ, sɔ á yagɔ á ma cɛ daanɔ, nɔ dí Yuutu Zezi na yagɔ á lwarim o ma cɛ abam te tin. ¹⁴ Kulɔ na

dwe maama tɪn, taá soe-na daani, si kɔ pa á wani á taá jigi ni didɔa lanyirani. ¹⁵ Pa-na wɔ-zuru kulɔ Zezi Krisi na pe abam tɪn taa te á wɔbɔɔa maama. Beɔwaani We kuri abam si á ji woɔo didɔa mu, si á taá jigi wɔ-zuru kɔntɔ doɔ. Maɔa maama si á taá ki We le. ¹⁶ Pa-na Zezi Krisi taani dɔm tiini di zɔ á bɔcara, si á taá mai swan yalɔ We na pe abam tɪn á kwe daani, si á daari á taá kaani daani. Taá leeni-na We lɔɔ-ɔwɔ di We tiə le di We Joro kɔm na pe abam le silɔ tɪn. Á taá leeni kɔntɔ á zuli We, si á taá ki DI le. ¹⁷ Woɔo kulɔ maama abam na wó ki tɪn, kɔ na yi á ni-ɔwaɔa naa á jɔɔa titɔɔi, si á pa kɔ taa yi dí Yuutu Zezi yiri ɔwaani, si á daari á taá ki dí Ko We le Zezi Krisi ɔwaani.

Nɔɔnɔ maama na maɔi si o taa ɔwɔ te ɔwɔ-dɔɔa kam wɔni tɪn

¹⁸ Kaana-ba, á maɔi si á taá se á banna, beɔwaani kɔntɔ yi woɔo kulɔ na maɔi di dí Yuutu Zezi wɔbɔɔa tɪn mu.

¹⁹ Kɔ daari kan-banna-ba, á di maɔi si á taá soe á kaana, si á yi taá ki cia di ba.

²⁰ Biə-ba, á na se dí Yuutu Zezi tɪn, kɔ maɔi si á se á tiinɔ ni woɔo maama wɔni, si kɔntɔ mu yi woɔo kulɔ na poli We wɔ tɪn.

²¹ Kɔ daari abam balɔ na yi biə kwə tɪn, á yi taá tiini á fi-ba, si kɔntɔ wó pa ba wɔrɔ cɔgi yi ba ga baari.

²² Kɔ na yi abam balɔ na yi gambe tɪn, á taá tɔɔi á tɔgi á yum tiinɔ wɔbɔɔa woɔo maama wɔni. Kɔ nan dai ba na zigɔ ba nii abam maɔa kalɔ yirani tɪn mu á wó ki kɔntɔ si ba tee abam. Nan taá tɔɔi-na di á wɔ maama, á na kwarɔ dí Yuutu wɔm tɪn ɔwaani. ²³ Woɔo kulɔ maama á na wó tɔɔi tɪn, á taá tɔɔi di á wɔ maama. Pa-na á na ki te tɪn taa yi dí Yuutu wɔm ɔwaani, si kɔ taa dai nabiinɔ ɔwaani. ²⁴ Beɔwaani abam ye ni dí Yuutu Zezi Krisi wó pa abam peeri dilɔ o na tiɔi si o pa o nɔɔna

bam We-sɔɔo ni tɪn. Wɔntɔ mu yi á yuutu wɔlɔ á na tɔɔi á pa-o tɪn. ²⁵ Kɔ daari wɔlɔ maama na ki balɔɔo tɪn wó jɔɔi balɔɔo ɔwɔrɔ mu, si kɔ maɔi di o titɔɔa yam na yi te tɪn. We nan tɔgi ciga mu DI mai DI di nabiinɔ taani, si DI ba kuri nɔɔna daani.

4

¹ Kɔ daari abam balɔ na yi gambe sɔm yum tiinɔ tɪn, á taá ki ciga di kulɔ na maɔi tɪn di ba. Á nan taá ye ni abam di jigi yuutu o na te abam We-sɔɔo ni.

² Á tiini á kwaanɔ á taá loori We, si á ci á titɔ lanyirani, si á taá ki DI le.

³ Á nan taá loori We á pa dɔbam di, si DI pa dí na cwəɔə dí taá tɔɔli Zezi Krisi ciga kalɔ na səgi tɪn kwəɔə dí bri nɔɔna. Kɔ nan yi amɔ na tɔɔli Zezi kwəɔə kam tɪn ɔwaani mu pe a wɔ pɔna digə ni. ⁴ Looi-na We á panɔ, si a wani a pa nɔɔna lwarɔ ciga kam kɔntɔ maama fasi. Mu titɔɔi dilɔ We na pe amɔ si a tɔɔi tɪn.

⁵ Á cɔ-na á titɔ di á na ɔwɔ te di balɔ na ba tɔgi Zezi tɪn titari ni, á taá ki lanyirani si ba yi na á wo-lɔɔo. We na pe abam pwələ si á ki kulɔ, si á pa kɔ ja kuri lanyirani. ⁶ Pa-na á ni-taani taa lana, si di taa jigi ywəəni, si á daari á taá ye á na wó ləri nɔɔnɔ maama taani te tɪn.

Tiim kwəɔə

⁷ A lagɔ a tɔɔi dí ko-bu-sono Tisiki si o ba abam te. Wɔntɔ mu yi wɔlɔ na tɔɔi o pa dí Yuutu Zezi di ciga tɪn. Dɔbam maama wəli daani mu dí tɔɔi dí pai dí Yuutu wɔm. ⁸ Amɔ yɔɔri a tɔɔi-o si o ba o ta amɔ labari maama na yi te tɪn o bri abam, si á bɔcara pəni tɔga ni di á na wó lwarɔ dɔbam woɔo na yi te tɪn. ⁹ Dɔbam ko-bu-sono Onisim di wó tɔgi o ba. Wɔntɔ nunɔi abam kɔgɔ kɔm wɔni mu, yi o tɔgi Zezi di ciga. Bantu bale mu wó ta woɔo kulɔ maama na wɔra kɔ ki yo seeni tɪn ba bri abam.

¹⁰ Arisarki wɔlɔ na tɔgi o wɔ pɔna digə ni di amɔ tɪn jɔɔni abam. Mariki wɔlɔ na yi Banabasi cɔrɔ tɪn

dɪ jɔɔnɪ abam. Abam maŋɪ á jɔŋɪ nɪ nɪ, o na tuə, á wó jeer-o lanyɪranɪ.

¹¹ Zusitu wɔɔɔ yɪrɪ dɪdɔŋ na yɪ Zezi tɪn dɪ jɔɔnɪ abam. Kɔ na yɪ Zwifə balɔ na tu ba sɛ Zezi tɪn, nɔɔna bantɔ batɔ yɪranɪ mɔ yɪ balɔ na tɔŋɪ ba tɔŋɪ Wɛ paari dɪm tɪtɔŋa ba wəli amɔ tɪn. Ba tiini ba paɪ a wɔ zurə.

¹² Epafraɪ wɔɔɔ na nuŋɪ abam kɔŋɔ kɔm wɔnɪ yɪ o tɔŋɪ o pa Zezi Krisi tɪn dɪ jɔɔnɪ abam. O kwaanɪ o loori Wɛ mɔ maŋa maama o pa abam, sɪ á wanɪ á zɪŋɪ kəŋkəŋ dɪ baari, sɪ á wɔɔɔŋa bɪ dɪ Wɛ cwəŋə kam tɔŋɪm, sɪ á taá kɪ Dɪ wɔɔɔŋa na lagɪ kɔɔɔ maama tɪn. ¹³ Amɔ tɪtɪ wó wanɪ a ta a brɪ abam nɪ o sɪnɪ o tiini o tɔŋɪ o wəli abam, kɔ wəli dɪ nɔɔna balɔ na zɔɔrɪ Lawodise dɪ Yɪrapolisi nɪ tɪn.

¹⁴ Dɪbam badɔŋ-sono Luki wɔɔɔ na yɪ dɔŋɪta tu tɪn dɪdaanɪ Demasɪ dɪ jɔɔnɪ abam.

¹⁵ Jɔɔnɪ-na dɪ kɔ-biə balɔ na tɔŋɪ Zezi yɪ ba zɔɔrɪ Lawodise nɪ tɪn á pa dɪbam, kɔ wəli dɪ Nimfa dɪ Zezi kɔŋɔ kɔɔɔ na yəni kɔ jeeri daanɪ o sɔŋɔ nɪ tɪn.

¹⁶ Abam na jɔŋɪ amɔ tɔnɔ kɔm yɪ á na karɪmɪ á ti, sɪ á laan pa-kɔ Zezi kɔŋɔ kɔɔɔ na zɔɔrɪ Lawodise nɪ tɪn, sɪ ba dɪ karɪmɪ. Kɔ daari sɪ abam dɪ jɔŋɪ amɔ tɔnɔ kɔdɔŋ bantɔ dɪ tee nɪ á dɪ karɪmɪ.

¹⁷ Ta-na á brɪ Arisipi sɪ o kwaanɪ o tɔŋɪ tɪtɔŋɪ dɪɔ dɪ Yuutu Zezi na pɛ-o sɪ o tɔŋɪ tɪn o ti.

¹⁸ Amɔ Pooli mɔ jɔɔnɪ abam. A tɪtɪ laan mɔ pɔpɔnɪ tɪntɔ dɪ a jɪŋa. Á yɪ zaŋɪ á swe a na wɔ pɪna digə nɪ tɪn nɪ nɪ.

Wɛ wó pa abam yu-yonɔ.

**Dayigə tɔnɔ kulɔ Pooli
na pɔpɔni o pa
TESALONIKI TIINƏ
tɔn
Dayigə tɔnɔ kulɔ
Pooli na pɔpɔni o pa
Tesaloniki tiinə tɔn
na bri dɔbam kulɔ tɔn
mɔ tɔntɔ**

Tesaloniki ya yi Masɔdɔvanti pa-tɔv mɔ. Maɲa kam Pooli na nuɲi Filipi ni tɔn, o ve dɔanti mɔ o puli Wɛ tɔtɔɲa yam. Kɔ nan wɔ daanti, yi kɔ ba kɔ ji fifiɔn si o duri o nuɲi Tesaloniki ni, Zwifə badaara na jigi wɔ-gɔv dɔd-o tɔn ɲwaanti (Tɔtɔɲa Tɔnɔ 17:1-10).

Kɔ kwaga ni, Pooli na wɔ Korenti ni tɔn, Timoti wɔlv na tɔgi dɔd-o o tɔɲi Wɛ tɔtɔɲa tɔn tu o te, yi o bri-o Wɛ nɔɔna balɔ na wɔ Tesaloniki tɔn labaari na yi te tɔn. Kɔntɔ mɔ Pooli pɔpɔni o dayigə tɔnɔ kɔm o pa-ba.

Pooli de yigə o kɔ Wɛ le mɔ, o na ni ni ba ta jigi wɔ-dɔdɔv dɔ Zezi yi ba jigi da-sono tɔn ɲwaanti (pɔɔrim 1).

O laan ma guli-ba o na tɔɲi ba tɔtari ni te tɔn, dɔ o na lagi si o joori o na-ba te tɔn (pɔɔrim 2-3).

O ma pa ba na baari si ba taa ve yigə Wɛ cwəɲə kam wɔni dɔ wɔ-pɔɲo (4:1-12).

O daari o ləri bwiə yalɔ ba na bwe-o twa biim laɲa ni, dɔ Zezi na wú joori o ba dɔ paari-zulə te tɔn laɲa ni dɔ (4:13—5:11).

O ta ma kwe-ba dɔ kwia yadaara o ma guri o tɔnɔ kɔm (5:12-28).

Tɔnɔ kɔntɔ zəni balɔ maama na liə lɔgɔ tiim ɲwaanti tɔn mɔ. Kɔ bri ni Wɛ nɔɔna maɲi si ba kɔ ba wɔ-dɔdɔv mɔ dɔ Wɛ, si ba daari ba taa ve yigə ba tɔɲi dɔ wɔ-zuru si ba taa cəgi Zezi tum dɔm.

¹ Amɔ Pooli dɔdaanti Silasi dɔ Timoti mɔ pɔpɔni tɔnɔ kɔntɔ si dɔ pa

abam Wɛ nɔɔna balɔ na wɔ Tesaloniki ni yi á yi dɔ Ko Baɲa-Wɛ dɔ dɔ Yuutu Zezi Krisi nɔɔna tɔn.

Wɛ wó pa abam yazurə dɔ yu-pɔɲo.

Tesaloniki tiinə na tɔgi Wɛ te tɔn

² Maɲa maama dɔ yəni dɔ kɔ Wɛ le mɔ abam maama ɲwaanti, yi dɔ kwəri dɔ loori-DI dɔ pa abam. ³ Dɔ na wɔ dɔ Ko Wɛ yigə ni, dɔ yəni dɔ guli abam na kɔ á wɔ-dɔdɔv dɔ Zezi Krisi yi kɔ pa á tɔɲi lanyɔranɔ te tɔn mɔ, dɔ guli abam sono kɔm na pa á tiini á tɔɲi te tɔn. Á na jigi tɔna dɔ dɔ Yuutu Zezi Krisi tɔn mɔ pa á zigi kəɲkəɲ.

⁴ Dɔ ko-biə-ba, dɔ ye ni Wɛ mɔ soe abam yi DI kuri abam si á taá yi DI nɔɔna. ⁵ Bɛɲwaanti, dɔbam deen na tu dɔ tɔɔli Wɛ kwər-ywəɲə kam dɔ bri abam tɔn, kɔ dai dɔ ni-taanti má. Wɛ dam dɔm mɔ wɔ dɔbam tee ni dɔ DI Joro kɔm, yi dɔ bri Wɛ ciga kam dɔ dɔ wɔ maama. Dɔbam deen na wɔ á tee ni tɔn, á nɛ dɔbam na yi tite si kɔ ma zəni abam.

⁶ Abam lwəni dɔbam dɔ dɔ Yuutu wɔm na kɔ te tɔn. Á na jɔɲi Wɛ kwər-ywəɲə kam tɔn, kɔ pɛ á na yaara zanzan. Á nan ta jɔɲi-ka dɔ wɔpolo Wɛ Joro kɔm na zəni abam tɔn ɲwaanti. ⁷ Kɔ ma pa á jigi nyɔnyɔgɔ kulɔ na lamma tɔn, si Zezi nɔɔna balɔ maama na zɔvri Masɔdɔvanti tɔni dɔm ni dɔ Akayi tɔni dɔm ni tɔn dɔ lwəni abam. ⁸ Bɛɲwaanti, abam na tɔɔli dɔ Yuutu wɔm kwərə kam á bri nɔɔna te tɔn, ka jagi Masɔdɔvanti dɔ Akayi ni ka gaali ka kɛ ka yi je maama, yi nɔɔna maama lwarɔ á na kɔ á wɔ-dɔdɔv dɔ Wɛ te. Mɔ kɔ kuri kɔ daa dai fifiɔn si dɔ ta kulɔkulɔ kantɔ laɲa ni. ⁹ Bɛɲwaanti nɔɔna bam maama tɛ á na jeeri dɔbam lanyɔranɔ te maɲa kalɔ dɔ na tu abam te tɔn, dɔ á na yagi jwəne kaanɔm yi á daari á tɔgi Wɛ, si á laan taá tɔɲi á pa Wɛ dɔlv na yi ciga tu dɔ ɲwɔa tu te tɔn, ¹⁰ yi á kwəri á cəgi DI Bu wɔm tum dɔm. Wɛ bi-o DI pa o yagi tɔvni mɔ, yi oó zigi Wɛ-sɔɲɔ ni o ba lɔgɔ baɲa. Wɔntɔ mɔ

yí Zezi wɔlɔ na wó vrí dɔbam Wɛ ban-zɔŋɔ kɔlɔ na wó ba nɔɔna baŋa nɔ ba lwarim ɲwaanɔ tɔn wɔnɔ.

2

Pooli na wɛli Tesaloniki tiinɔ te tɔn

¹ Dí ko-biə-ba, abam tɔtɔ ye lanyɔranɔ nɔ, dí na tu abam te tɔn, kɔ daɪ kafe. ² Abam ye ba na maŋɔ ba bɛɛsɔ dɔbam yɔ ba twɔ dɔbam te Filipi nɔ yɔ dí laan ba abam te tɔn. Nɔɔna dɛɛn kwaanɔ sɔ ba cɪ dɔbam cwɛŋə. Nan dɪ kɔ dɪ, dí Tu Wɛ pɛ dɔbam pu-dɪa sɔ dí tɔɔlɔ Dɪ kwɛr-ywɛŋə kam dí brɪ abam dɪ baarɪ. ³ Kwɛə yalɔ dí na yəni dí kwe abam tɔn, kɔ daɪ dɪ tusim, naa dí jɪgɪ wɔbɔŋ-balwaarɔ mɔ. Kɔ nan daɪ swan mɔ dí kɪa, sɔ dí ma dí ganɔ abam. ⁴ Awo. Dɔbam yəni dí ɲɔɔnɔ nɔ Wɛ na lagɪ te tɔn mɔ, bɛŋwaanɔ dɪntɔ mɔ kuri dɔbam yɔ Dɪ kwe Dɪ kwɛr-ywɛŋə kam Dɪ kɪ dí jɪŋa nɔ. Dɔbam na ɲɔɔnɔ te tɔn, kɔ daɪ sɔ dí ma dí poli nabiinɔ wɔrɔ, kɔ yɔ sɔ dí pa Wɛ dɔlɔ na maŋɔ dɔbam bɪcara Dɪ nii tɔn wɔ mɔ poli. ⁵ Á ye lanyɔranɔ nɔ dí wɔ tu dí ɲɔɔnɔ ni-sɔŋɔ ɲwanɔ dɪ abam. Dí nan wɔ ɲɔɔnɔ bɪtar-kamunɔ sɔ dí ma pri nɔɔna swan, sɔ dí jɔŋɔ wəənu ba tee nɔ. Wɛ ye nɔ dɔbam na tagɪ kɔlɔ tɔn yɔ cɪga mɔ. ⁶ Kɔ na yɔ abam naa nɔɔnɔ wɔlɔ maama dɪ, dí wɔ kɪ dí wɔbɔŋa nɔ sɔ nabiinɔ taa zuli dɔbam.

⁷ Dí na yɔ Zezi Krisi tɔntɔŋna tɔn, dí ya jɪgɪ cwɛŋə sɔ dí pa á taá nii dɔbam nɔ nɔŋ-kamunɔ te. Dí nan wɔ kɪ kɔntɔ. Dí dɛɛn tu dí tɔtɔ mɔ nɔ biə te, yɔ dí laan nii abam lanyɔranɔ nɔ kaanɔ na jɪgɪ o biə o nii te tɔn. ⁸ Dí na tiini dí soe abam tɔn, dí se sɔ dí kwe Wɛ kwɛr-ywɛŋə kam dí maŋɔ dí brɪ abam, yɔ dí kwe dí ɲwɪa maama dɪ mɔ dí wɛli da dí pa abam, á na tiini á tigi dí wɔbɔŋa nɔ tɔn ɲwaanɔ.

⁹ Dí ko-biə-ba, abam wó wanɔ á guli dɔbam dɛɛn na tɔŋɔ dí bwəni zanzan abam ɲwaanɔ te maŋa kalɔ dí na wɔra dí tɔɔlɔ Wɛ kwɛr-ywɛŋə

kam dí brɪ abam tɔn. Dí dɛɛn ba lagɪ sɔ dí yaarɔ abam dɪ funfun dɪ. Kuntɔ ɲwaanɔ mɔ dí ta yəni dí tiini dí tɔŋɔ wɪa dɪ tɔtɔ maama sɔ dí ma na dí ni-wɔdiu. ¹⁰ Dí dɛɛn tɔgɪ cwɛŋə mɔ dɪ wɔ-pɔŋɔ abam balɔ na se Zezi Krisi tɔn tɪtarɔ nɔ, yɔ dí tɔtɔŋa maama jɪgɪ cɪga, yɔ dí wɔ jaanɔ kɔlɔkɔlɔ dí cɔgɪ. Abam wó wanɔ á ta nɔ kɔ yɔ cɪga mɔ. Wɛ dɪ nan ye nɔ kɔ yɔ cɪga mɔ. ¹¹ Á ye nɔ dí dɛɛn jɪgɪ abam maama dɪ jɪ sɔle mɔ, nɔ ko na yəni o jɪgɪ o biə te tɔn. ¹² Dí kwe abam dɪ kwɛə yalɔ na paɪ á bɪcara zurə tɔn mɔ. Dí ma daarɔ dí tiini dí kaanɔ abam, sɔ á taá tɔgɪ Wɛ cwɛŋə sɔ kɔ maŋɔ dɪ Wɛ na lagɪ te tɔn. Bɛŋwaanɔ Wɛ mɔ kuri abam sɔ á zɔ Dɪ paarɔ dɪm wɔ sɔ á na paarɔ-zulə Dɪ tee nɔ.

¹³ Dí na jaanɔ Wɛ kwɛr-ywɛŋə kam dí ba dí tɔɔlɔ dí brɪ abam tɔn, á se yɔ á jɔŋɔ-ka lanyɔranɔ. Kuntɔ ɲwaanɔ mɔ dí kɪ Wɛ le maŋa maama abam ɲwaanɔ. Á se nɔ kɔ yɔ Wɛ kwɛrə mɔ sɔ kɔ daɪ nabiinɔ nyɪm. Kɔ yɔ cɪga, kwɛr-ywɛŋə kam sɔnɔ ka yɔ Wɛ kwɛrə mɔ, yɔ ka zəni abam balɔ na se Zezi tɔn wɔbɔŋa dɪ dam.

¹⁴ Dí ko-biə-ba, abam na ne yaara yalɔ tɔn, Zezi kɔgɔ kɔlɔ na wɔ Zude tɔntɔ dɪm nɔ tɔn dɪ ne yaara yantɔ doŋ mɔ. Abam dwi tiinɔ bam yaarɔ abam nɪnɛɛnɔ Zwifə bam dɪ na yaarɔ Zwifə balɔ na se Zezi te tɔn mɔ. ¹⁵ Kɔ nan yɔ Zwifə bam kuntɔ mɔ gɔ dí Yuutu Zezi dɪ faŋa faŋa Wɛ niŋɔŋnɔ bam, yɔ ba kwəri ba bɛɛsɔ dɔbam dɪ. Ba maa paɪ Wɛ wɔ cɔgɪ dɪ ba, yɔ ba yɔ nɔɔna maama dɔna. ¹⁶ Ba dɛɛn kwaanɔ sɔ ba cɪ dɔbam, sɔ dí yɔ tɔɔlɔ Wɛ kwɛrə kam dí brɪ dwi-ge tiinɔ sɔ ba na vrɪm ba lwarim wɔnɔ. Ba na vrɪn Wɛ kwɛrə kam kuntɔ tɔn, kɔ ma pa ba na kɪ kəm-balwaarɔ tɔlɔ maŋa maama tɔn fɔgɪ tɪ puli tɪ wɛli da. Wɛ ban-zɔŋɔ kɔm laan nan tu ba baŋa.

Pooli na lagɪ sɔ o joori o na Tesaloniki tiinɔ bam te tɔn

¹⁷ Dí ko-biə-ba, dí na pɔɔrɔ dɪ abam maŋa funfun yɔranɔ tɔn, kɔ daɪ nɔ dí wɔbɔŋa mɔ pɔɔrɔ daanɔ,

ku yi dí yiə na warı ya na daanı tın mu. Abam fra tiini ya jıgı dıbam, yi dí kwaanı sı dí joori dí na abam. ¹⁸ Dí ma lagı sı dí ba abam te. Amu Pooli ya kwaanı sı a ba abam te, ku dai kuni bıdwi yıranı. Ku nan yi sutaanı mu cıgı dıbam. ¹⁹ Ku yi abam wubıña mu tiini ya jıgı dıbam. Ku yi abam ıwaaanı mu dí jıgı tına We tee nı dı wupolo. Dí Yuutu Zezi na joori o ba, dí wó taa jıgı wupolo dí na wó wanı dí brı nı abam de dıbam jıña á na vrım tın ıwaaanı. ²⁰ Ku yi cıga mu, abam mu sıını á paı dıbam na zulə dı wupolo.

3

¹⁻² Dıbam na warı sı dí na daanı yi abam fra tiini ya jıgı dıbam ku ja gaalı tın mu pe dıbam lı wubıña sı dí tıñı dí ko-bu Timoti sı o ba abam te, sı dıbam tıtı daarı dí mañı Ateenı nı. Wontu mu yi wulu na tıgı dı dıbam o tıñı We tıtıña yam yi o tıolı Zezi Krisi kwər-ywəñə kam tın. Dí tıñ-o abam tee nı sı o ba o wəli abam, sı á na dam dı baarı á taá tıgı Zezi dı á wu maama, ³ sı yaara yalı á na ne tın yi pa á wuluwulu joori kwaga. Abam tıtı mañı á ye nı dıbam mañı sı dí na yaara yam kuntu donj mu. ⁴ Dıbam deen ta na wu abam tee nı maña kalu tın, dí mañı dí ta dí brı abam nı nıona wó beesi dıbam. Ku nan sıını ku kı nı abam na mañı á ye ku nı nı te tın. ⁵ Abam liə na tiini ya jıgı nı tın mu pe a tıñı Timoti abam tee nı, sı o ba o nii á daa ta tıgı Zezi dı á wu maama na, a na kwarı fıbnı sı sutaanı wó zıgı dı ba dı ganı abam sı á ywəri We cwəñə nı sı ku pa dí tıtıña yam maama ji kafe tın ıwaaanı.

⁶ Lele kuntu, Timoti laan joori o ba dıbam te, yi o pa dí wubıña pəni tıga nı. O tagı o wı, á ta tıgı Zezi dı á wu maama dı sono. O daa ta tagı o wı, á tiini á jıgı dıbam wubıña dı wupolo, yi á lagı sı á na dıbam nı dıbam dı na lagı sı dí na abam te tın.

⁷ Dí ko-biə-ba, dí na ni nı á tıgı Zezi dı á wu maama tın, ku pe dí bıcara pəni tıga nı, yi dí na baarı dí yaara dı dí cana yam maama wunı. ⁸ Lele kuntu, dí laan ıwı dı wupolo á na zıgı kəñkəñ dí Yuutu wum tıgım dım wunı tın ıwaaanı. ⁹ Dí bá wanı dí kı dí Tu We le dí ti abam ıwaaanı, dıdaanı dí na ne wupolo kulı zanzan Dı yıgə nı abam ıwaaanı tın. ¹⁰ Maña maama wıa dı tıtı dí yəni dí loori We dı dí wu maama mu, sı Dı pa dí wanı dí na daanı, sı dí fıgı dí brı kulı daa ta na muri abam tın, sı á wanı á fıgı á taá tıgı Zezi dı á wu maama.

¹¹ Dí Ko We dı dí Yuutu Zezi nan wó pa dıbam cwəñə sı dí ba dí na abam. ¹² Dí Yuutu wum wó pa á sono kum pulı zanzan ku ja gaalı, sı á taá soe á donnə dı nıona maama lanyıranı, nı dıbam dı na soe abam te tın. ¹³ Kuntu, oó pa á bıcara kı dam, sı á taá jıgı wu-poño fasi dí Ko We yıgə nı maña kalı dí Yuutu Zezi na wó joori o ba dı o kıgı kum maama tın.

4

Dı na wó taá yi tıte sı ku poli We wu tın

¹ Dí ko-biə-ba, kulı na daarı tın, dí loori abam dí Yuutu Zezi ıwaaanı sı á da cwəñə sı ku poli We wu. Dí mañı dí brı abam cwəñə kam kuntu, yi á tıgı-ka dı zım maama. Dí nan ta tiini dí loori abam sı á kwaanı sı ku dwəni á na mañı á kı te tın. ² Abam ye wənu tılu dí na brı abam yi tı yi dí Yuutu Zezi nyım tın. ³ We na lagı sı á taá yi te tın mu tıntı: Dı lagı sı á taá jıgı wu-poño mu Dı yıgə nı, sı á yi taá boorə. ⁴ Abam nıona maama mañı sı o lwarı, o na wó ja o tıtı te sı o ma dı o kaanı sı ku taa jıgı zulə yi digıru təri ku wunı tın. ⁵ Á nan yi pa boorım wubıña wanı abam, nı nıona balı na yəri We tın. ⁶ Kadiri laña nı, nıon-nıonı yi zanı o kı kulı na wó cıgı o ko-bu wu tın, naa o jonı kulı na yi o ko-bu nyım tın. Dí mañı dí kaanı

abam lanyirani ni, nɔɔnɔ na ki wo-zɔɔna yantu don, dí Yuutu wɔm wó pa o na cam. ⁷ Wɛ na kuri dɔbam si dí taá tɔgi-DI tɔn, kɔ dai si dí taá ki wo-zɔɔna. DI nan kuri dɔbam si dí taá jigi wɔ-pɔɔo mu DI yigə ni. ⁸ Kuntu nwaani, nɔɔnɔ wɔlɔ na vɔn dí na bri kulɔ tɔn, kɔ dai nabiinə mu o via, kɔ yi Wɛ dɔlɔ na ki DI Joro kum abam bicara ni tɔn mu o via.

⁹ Kɔ nan na yi á na wó ta soe á ko-biə te tɔn, kɔ daa dai fifɔn si dí pɔpɔni dí bri abam. Wɛ titi manɔ DI bri abam á na wó ta soe daani te. ¹⁰ Kɔ yi ciga mu, á suni á soe á ko-biə balɔ maama na zɔvri Masidvanti tɔni dɔm ni tɔn. Dí ko-biə-ba, dí nan ta loori abam si á tiini á taá soe daani kɔ dwəni fanja. ¹¹ Kwaan-na si á taá zɔvri daani di wɔ-zuru. Á taá nii á titi banja ni. Nɔɔnɔ maama kwaan o tɔɔi si o na o ni-wɔdiu, ni dí na manɔ dí ta abam te tɔn. ¹² Kuntu mu wó pa balɔ na dai Zezi kɔgɔ kum nɔɔna tɔn taa nigi abam lanyirani, yi kú pa á daa bá tigi nɔɔn-nɔɔnɔ.

Dí Yuutu wɔm na wó joori o ba te tɔn

¹³ Dí ko-biə-ba, kɔ na yi nɔɔna balɔ na tigi tɔn, dí lagɔ si á lwarɔ ciga mu si á daa yi taá bwɛa, si á wɔ daa yi cɔgi tɔvni nwaani, ni balɔ na yəri Wɛ tɔn na ba jigi tɔna te tɔn. ¹⁴ Dɔbam sɛ ni Zezi tigi mu, yi o laan joori o bi o yagi tɔvni. Kuntu nwaani, kɔ na yi balɔ na sɛ-o yi ba ti tɔn, dí ye ni Wɛ wó pa ba taa wɔ Zezi tee ni.

¹⁵ Bɛnwaani dí na bri abam kulɔ tɔn yi dí Yuutu wɔm kwərə mu. De dɔm dí Yuutu Zezi na wó joori o ba tɔn, dɔbam balɔ na daari lugɔ banja ni yi dí ta nwi tɔn bá loori balɔ na manɔ ba ti tɔn Wɛ tee ni. ¹⁶ Dí wó ba dí ni kwərə na bagɔ weyuu ni, di malesɔ pɛ wɔm kwərə, didaani Wɛ nabɔn-zɔɔɔ kum wum, yi dí Yuutu wɔm titi zigi weyuu ni o tu. Balɔ na sɛ Zezi Krisi yi ba ti tɔn wó da yigə ba bi ba yagi tɔvni. ¹⁷ Wɛ laan wó pa dɔbam balɔ na daari yi dí daa

ta nwi tɔn la daani di bantɔ, yi DI zəɔi dɔbam kunkwənu wɔni si dí vu dí jeeri dí Yuutu wɔm weyuu ni. Kuntu, dí wó ta wɔ dí Yuutu wɔm tee ni manja maama.

¹⁸ Kuntu nwaani, á taá mai ciga kam kuntu á kwe daani, si á bicara taa tigi jəgə didva.

5

Dí na wó ta cɔ dí titi te si dí Yuutu wɔm laan joori o ba tɔn

¹ Dí ko-biə-ba, abam daa ba taá lagɔ si dí pɔpɔni dí ta dí bri abam manja kalɔ wənu tɔntɔ na wó ki tɔn. ² Bɛnwaani abam titi manɔ á ye lanyirani ni dí Yuutu wɔm de dɔm lagɔ di ba di dari nɔɔna mu, ni nwiɔnɔ na yəni o ba titi ni te tɔn. ³ Manja kalɔ nɔɔna na te ba wɔ yazurə wɔra yi ywəni wɔra tɔn, kantɔ manja kam ni mu cam wó da di ba ba banja, yi ba bá lu. Kú ta nwi di kaani pugə na de ka vri yi ka wɔɛ te tɔn mu.

⁴ Dí ko-biə-ba, abam nan daa təri lim wɔni. Kuntu nwaani dí Yuutu wɔm de dɔm bá ba di dari abam ni nwiɔnɔ te. ⁵ Abam maama wɔ Wɛ pooni wɔni mu, yi á titɔɔa maama ki wɔa ni jaja. Dɔbam dai titi nɔɔna, dí titɔɔa di nan dai lim titɔɔa. ⁶ Kuntu nwaani, dí yi pa dɔɔm taa jigi dɔbam ni balɔ na yəri Wɛ tɔn. Pa-na dí fɔgi dí ci dí titi si dí yigə waari. ⁷ Titi ni mu nɔɔna yəni ba dɔa, yi badonnə nyɔ ba bugə. ⁸ Dɔbam nan yi wɔa nɔɔna mu. Kɔ manɔ si dí taá cɔ dí titi. Pa-na dí taá jigi wɔ-didva di Zezi, si dí taá soe daani. Kuntu mu wó ci dɔbam lwarɔm wɔni, ni nɔɔnɔ na maa ve jara yi o kwe luguru gɔrɔ o lɛ o ma ci o nyɔɔni te tɔn. Pa-na dí taá jigi tɔna ni Wɛ wó vri dɔbam nwi, nɔɔnɔ na kwe luguru yu-kwəli o pu si o ma kwəli o yuu jara wɔni te tɔn. ⁹ Wɛ na kuri dɔbam si dí taá yi DI nɔɔna tɔn, kɔ dai si DI ban-zɔɔɔ kum ba kɔ cɔgi dɔbam. Kɔ nan yi si DI vri dɔbam nwi mu dí Yuutu Zezi Krisi nwaani. ¹⁰ Wɔntɔ

mɔ tigi dɪbam ŋwaani, si dí wani dí togi did-o dí na ŋwia We tee ni. O na joori o ba, yi dí na ŋwi naa dí na tɪga, dí ta wó na ŋwia did-o We tee ni.

¹¹ Kɔntɔ ŋwaani, á taá kwe daani si kɔ pa á bicara taa tigi jəgə didɔba, si á fɔgi á zəni daani di baari ni á na maŋi á ki te tin.

¹² Dí ko-biə-ba, dí nan loori abam si á taá nigi nɔɔna balɔ na tɔŋi di abam yi ba nii abam baŋa ni yi ba kwe abam dí Yuutu Zezi cwəŋə kam wɔni tin. ¹³ Á taá zuli-ba lanyirani di sono ba titɔŋa yam ŋwaani. Á pa ywəəni ta wó á titari ni.

¹⁴ Dí ko-biə-ba, dí loori abam si á taá kaani yawɔri-nyina, si á pa balɔ na kwari fɔɔni tin na baari, si á taá zəni nabwəne, si á taá jigi wɔ-zuru di nɔɔna maama.

¹⁵ Á taá yiri á titi, si nɔɔn-nɔɔnɔ yi ma lwarim o joori o ma o ŋwi o don lwarim. Maŋa maama si á kwaanɔ á taá ki lanyirani di á ko-biə di nɔɔna maama.

¹⁶ Á taá jigi wɔpolo maŋa maama.

¹⁷ Á taá loori We maŋa maama.

¹⁸ Kɔlɔ maama na kia,

si á taá ki We le.

Mɔ We na lagi si á taá ki te, á na ŋwi di Zezi Krisi tin ŋwaani.

¹⁹ Yi cɔ-na We Joro kɔm titɔŋa.

²⁰ We Joro kɔm na pɛ nɔɔnɔ nɔɔni yiyiu-ŋwe,

á yi zanɔ á gooni-si.

²¹ Á nan maani-na wɔŋo maama á nii.

Kɔlɔ na lana tin si á sɛ-kɔ.

²² Á nan fɔgi á ci á titi di wɔ-balwaarɔ dwi maama.

²³ Baŋa-We dilɔ na pai nɔɔna wɔ-zuru tin wó pa á taá yi DI titi nɔɔna, si á taá jigi wɔ-poŋo fasi, si á ŋwia maama taa jigi cɪga, kɔ na yi á yira di á jwəəru di á wɔbɔŋa maama. Kɔntɔ tin, dí Yuutu Zezi Krisi na tuə, á bá ta jigi digiru We yigə ni di finfin di. ²⁴ We dilɔ na bəŋi abam si á taá yi DI nɔɔna tin yi cɪga tu mɔ.

DI nan wó sɔni DI zəni abam kɔntɔ mɔ.

²⁵ Dí ko-biə-ba, á taá loori We á pa dɪbam di.

²⁶ Jɔɔni-na dí ko-biə bam maama lanyirani di sono.

²⁷ A nan lagi a loori abam dí Yuutu wɔm yiri ŋwaani si á karimɔ tɔnɔ kɔntɔ á bri dí ko-biə bam maama.

²⁸ Dí Yuutu Zezi Krisi wó pa abam yu-yoŋo.

**Tɔnɔ kʉlʉ Pooli na
pɔpɔnɔ o pa
TESALONIKI TIINɛ
o kɪ bʉlɛ tɪn
Tɔnɔ kʉlʉ Pooli na
pɔpɔnɔ o pa
Tesaloniki tiinɛ o kɪ
bʉlɛ tɪn na brɪ dɪbʉm
kʉlʉ tɪn mʉ tɪntʉ**

Maɲa kam Pooli na pɔpɔnɔ tɔnɔ kʉm kʉntʉ o pa Wɛ nɔɔna balʉ na wʉ Tesaloniki nɪ tɪn, ba daa ta wʉ lwarɪ Zezi tum dɪm na lagɪ dɪ kɪ te tɪn fastɪ. Kʉntʉ ɲwaanɪ mʉ pɛ vuvugə jəni ba kɔgɔ kʉm wʉnɪ. Nɔɔna badonnɛ dɛɛn bʉɲɪ nɪ Zezi tum dɪm maɲɪ dɪ ba dɪ kɛ mʉ. Badaara dɪ maa vɪn sɪ ba ta tʉɲɪ tɪtʉɲa Zezi tum dɪm na twe tɪn ɲwaanɪ, yɪ ba laan daari ba kwe ba tɪtɪ ba palɪ nɔɔna badonnɛ banɪ nɪ. Pooli laan ma pɔpɔnɔ tɔnɔ kʉm kʉntʉ o pa-ba sɪ o maa kwe-ba.

O dɛ yigə o kɪ Wɛ le ba na jɪgɪ wʉ-dɪdʉba dɪ Wɛ yɪ ba jɪgɪ sono tɪn ɲwaanɪ, yɪ o loori Wɛ sɪ ba zɪgɪ kɛɲkɛɲ Wɛ tɪtʉɲa yam wʉnɪ (pɔɔrɪm 1).

O laan ma kwe-ba Zezi Krisi tum laɲa nɪ, o brɪ-ba nɪ wʉlʉ ba na bɛ nɪ kɛm-balwaarʉ tu tɪn maɲɪ sɪ o da yigə o ba mʉ, sɪ Krisi laan ba (2:1-12).

Pooli nan kwe Wɛ nɔɔna bam sɪ ba zɪgɪ kɛɲkɛɲ Wɛ cwɛɲɛ kam wʉnɪ, dɪ lwarɪm na maɲɪ dɪ puli zanzan yɪ cam yi-ba te tɪn dɪ, sɪ ba daari ba taa warɪ Wɛ (2:13—3:5).

O ma kaanɪ yawɔrɪ-nyɪna bam sɪ ba taa tʉɲɪ ba ma nai ba ni-wɔdiu, nɪ Pooli dɪ balʉ dɛɛn na tɔgɪ dɪd-o ba tʉɲɪ Wɛ tɪtʉɲa yam tɪn na tʉɲɪ te tɪn (3:6-15).

¹ Amʉ Pooli dɪdaanɪ Silastɪ dɪ Timoti mʉ pɔpɔnɔ tɔnɔ kʉntʉ sɪ dɪ pa abam Wɛ nɔɔna balʉ na wʉ Tesaloniki nɪ yɪ á yɪ dɪ Ko Banɪ-Wɛ dɪ dɪ Yuutu Zezi Krisi nɔɔna tɪn.

² Dɪ Ko Wɛ dɪ dɪ Yuutu Zezi Krisi wʉ pa abam yazurə dɪ yu-yoɲo.

Tesaloniki tiinɛ na tɔgɪ Wɛ te tɪn

³ Dɪ ko-biə-ba, dɪ maɲɪ sɪ dɪ kɪ Wɛ le maɲa maama abam ɲwaanɪ nɪnɛɛnɪ kʉ na maɲɪ te tɪn, bɛɲwaanɪ á kɪ á wʉ-dɪdʉba dɪ Zezi kʉ ja gaali, yɪ á maama tiini á soe daanɪ lanyɪranɪ, yɪ á sono kʉm wʉra kʉ puli zanzan. ⁴ Kʉntʉ ɲwaanɪ mʉ dɪ yəni dɪ te á taanɪ dɪ brɪ Zezi kɔgɔ kʉm na wʉ jəgə kalʉ maama nɪ tɪn, yɪ dɪ jɪgɪ wʉpɔlo abam ɲwaanɪ. Dɪ te dɪ ba nɪ, nɔɔna bɛɛsɪ abam yɪ ba yaari abam zanzan, yɪ á daa ta zɪgɪ lanyɪranɪ dɪ pu-dɪa, yɪ á kwəri á tɔgɪ Zezi dɪ wʉ-dɪdʉba.

⁵ Kʉntʉ mʉ pɛ dɪ lwarɪ jaja nɪ, Wɛ wʉ dɪ nabiinɛ sarɪya dɪ cɪga mʉ. Dɪ wʉ pa á na cɪga, yɪ á maɲɪ sɪ á tɔgɪ á wəli Dɪ paari dɪm wʉnɪ, bɛɲwaanɪ abam sɪnɪ á na yaara Wɛ paari dɪm kʉntʉ ɲwaanɪ. ⁶ Wɛ nan wʉ kɪ abam cɪga, yɪ Dɪ wʉ pa balʉ na yaari abam tɪn joori ba na cam. ⁷ Dɪ ma wʉ daari Dɪ pa abam balʉ na yaari tɪn dɪ dɪbʉm maama na siun, maɲa kalʉ dɪ Yuutu Zezi na wʉ joori o ba sɪ nabiinɛ maama na-o tɪn. Wʉntʉ wʉ nɲɪ Wɛ-sɔɲɔ dɪ o malesɪ dɪdɛera bam, ⁸ yɪ min-vwɪ zanɪ sɪ kaagɪ-ba. Dɪ Yuutu Zezi wʉ pa balʉ na vɪn Wɛ yɪ ba wʉ sɛ wʉm kwərywəɲə kam tɪn na cam. ⁹ Nɔɔna bam kʉntʉ wʉ na cam nɪ kʉ na maɲɪ dɪ ba te tɪn. Baá na lɛɛrʉ tɪlʉ na ba ti tɪn. Baá pɔɔrɪ-ba ba yɪra, yɪ ba taa banwɛ dɪ dɪ Yuutu wʉm, yɪ ba daa bá na o paari dam-fɔrɔ zulə yam. ¹⁰ Kʉntʉ maama wʉ ba kʉ kɪ maɲa kalʉ dɪ Yuutu Zezi na wʉ joori o ba tɪn. Dɛ dɪm kʉntʉ nɪ, oó na zulə o tɪtɪ nɔɔna bam tee nɪ. Balʉ maama na kɪ ba wʉ-dɪdʉba dɪd-o tɪn wʉ pa-o tɪə zanzan. Abam nan wʉ ta wʉ bantʉ wʉnɪ dɪ á na sɛ Wɛ cɪga kalʉ dɪ na brɪ abam tɪn ɲwaanɪ.

¹¹ Kʉ yɪ kʉntʉ ɲwaanɪ mʉ dɪ yəni dɪ loori dɪ Tu Wɛ maɲa maama dɪ pa abam, sɪ Dɪ pa á maɲɪ dɪ Dɪ cwɛɲɛ kam tɔgɪm, nɪ Dɪ na kuri abam sɪ á taá yɪ te tɪn. Dɪ loori-Dɪ sɪ Dɪ pa abam dam, sɪ á wanɪ á kɪ

lanyirani nunɛɛni á wɔbɔɔna na lagu te tin maama, si á taá ki titɔɔna yalɔ maama na lana tin, á na ki á wɔ-dɔɔba di DI tin nɔwaaɔni. ¹² Kuntu mu wó pa dí Yuutu Zezi taa nai zulə abam tee ni, yi abam di wó na zulə, dí Tu Baɔa-We di dí Yuutu Zezi Krisi na pe abam yu-yoɔo tin nɔwaaɔni.

2

Kəm-balwaarɔ maɔa na wó ba te tin

¹ Dí ko-biə-ba, á ye ni dí Yuutu Zezi Krisi wó joori o ba, yi We wó la dɔɔbam si dí taá wɔ o tee ni. Dí nan lagu dí loori abam si á yi pa á bicara taa di kuntu nɔwaaɔni. ² Á yi zaɔi á pa á wɔbɔɔna vugimi, di nɔɔna balɔ na te ba wi dí Yuutu Zezi de dim maɔi di yi tin. Nɔɔna na te di abam ba wi, We Joro kum mu bri kuntu, naa ba na wi ku yi dɔɔbam taani mu, naa ba na pe abam tɔɔɔ yi ba wi ku nuɔi dɔɔbam tee mu, ³ si á yi se á pa nɔɔn-nɔɔnɔ ganɔ abam di wəənu tum kuntu dwi. Beɔwaaɔni maɔa kalɔ nɔɔna zanzan na wó ba ba ywəri We cwəɔɔ kam wɔni tin wó da yigə ku ki mu, si dí Yuutu wum de dim laan ba di yi. Kulɔ na wəli da tin, kəm-balwaarɔ tu wum wó da yigə mu o ba. Wuntu gurim je nan wó ta yi cɔɔim mu. ⁴ Oó bri ni wum dwe wəənu tilɔ maama nɔɔna na zuli di kulɔ maama ba na bə ni ba wa tin, yi oó dɔni wəənu tum kuntu maama. O ma wó vu o zɔ o jəni Baɔa-We titi digə kam wɔni, yi o bri ni wum titi mu yi We. ⁵ A ya na wɔ abam tee ni maɔa kalɔ tin, a maɔi a bri abam wəənu tum kuntu. Á nan wɔ guli-ti na?

⁶ Woɔo kudɔɔ nan mu cɔɔi wəənu tum kuntu cwəɔɔ si ti ta yi ki lele, yi á ye ku ni ni. Ku daari maɔa kam na siɔni ka yi, kəm-balwaarɔ tu wum laan wó ba si nabiinə lwar-o jaja. ⁷ Kəm-lwaanɔ dam dilɔ na səgi nɔɔna yiə ni tin maɔi di wura di cɔɔi nabiinə. Ku nan na yi wulɔ na wura o cu kəm-lwaanɔ tum cwəɔɔ lele si ti yi ki tin, kuntu tu wó ba o

viiri. ⁸ Maɔa kam kuntu ni mu, kəm-balwaarɔ tu wum laan wó bri o titi jaja. Dí Yuutu Zezi na wó joori o ba maɔa kalɔ tin, o laan wó ma o ni-viu o cɔɔi wuntu fasi. Zezi na wó joori o ba di dam-fɔɔɔ tin, mu o laan wó cɔɔi kəm-balwaarɔ tu wum.

⁹ Maɔa kam kəm-balwaarɔ tu wum na wó ba tin, oó jɔɔi dam-fɔɔɔ sutaani tee ni o ma ki wokinkagila dwi təri təri ya na dai cɔɔa tin. ¹⁰ O ma wó ki kəm-balwaarɔ dwi maama o ma ganɔ balɔ na wó ga ba nɔwaa We tee ni tin. Kú ki-ba kuntu, beɔwaaɔni ba ba se si ba jɔɔi We cɔɔa kam di sono, si ku pa DI vri-ba ba lwarim wɔni. ¹¹ Ba na vin We cɔɔa kam tin nɔwaaɔni, DI laan wó pa ba wɔbɔɔna daa yəri cɔɔa, yi ba se ba tɔɔi kulɔ na yi vwan tin. ¹² Balɔ maama na wɔ se DI cɔɔa kam yi ba daari ba soe kəm-balwaarɔ tin, We wó di ba taani yi ba na cam.

We na kuri dɔɔbam si dí taá yi DI nɔɔna te tin

¹³ Dí ko-biə-ba, dí maɔi si dí ki We le maɔa maama abam nɔwaaɔni, á na yi balɔ dí Yuutu wum na soe tin. Ku zɔɔi pulim ni mu We kuri abam si DI vri abam DI yagi. DI me DI Joro kum dam mu DI pa á ji DI titi nɔɔna, di á na ki á wɔ-dɔɔba di DI cɔɔa kam tin nɔwaaɔni. ¹⁴ We na bəɔi abam si á taá yi kuntu tin, ku de di DI kwər-ywəɔɔ kam dí na tɔɔli dí bri abam tin nɔwaaɔni mu, si DI pa á tɔɔi di dí Yuutu Zezi Krisi á na zulə.

¹⁵ Kuntu nɔwaaɔni, dí ko-biə-ba, fɔɔi-na á zɔɔi kəɔkəɔ, si á yi yagi cɔɔa kalɔ dí na maɔi dí bri abam tin, ku na yi dí na maɔi dí wɔ abam tee ni yi dí nɔɔni kulɔ tin, di dí na pɔpɔni tɔɔɔ kulɔ dí pa abam tin di.

¹⁶ Dí Yuutu Zezi Krisi didaani dí Ko We soe dɔɔbam yi DI pa dɔɔbam yu-yoɔo, di DI na pe dí jɔɔi baari dilɔ na bá fɔɔi di ti tin, didaani tina yalɔ na yi cɔɔa tin. ¹⁷ Dintu wó zəni abam di wɔbɔɔn-nɔɔna si á taá jɔɔi dam, si á wani á taá ki lanyirani á titɔɔna di á ni-taani maama wɔni.

3

A taá loori We díbam ñwaañi

¹ Dí ko-biə-ba, kulɔ na daari tɪn, á taá loori We á pa díbam, sɪ dí Yuutu wɔm kwər-ywəŋə kam jagɪ ka yi je maama, sɪ nɔɔna se-ka lanyɪranɪ nɪ abam dɪ na se-ka te tɪn. ² Loori-na We sɪ Dɪ jonɪ díbam nɔn-balwaarɔ jɪa nɪ, beŋwaañi kɔ daɪ nɔɔna bam maama mɔ se We kwərə kam.

³ Dí Yuutu wɔm nan yɪ cɪga tu mɔ, oó wəli abam dɪ dam, yɪ o cɪ abam sɪtaanɪ jɪŋa nɪ sɪ dɪ yɪ cɔgɪ abam.

⁴ Á na yɪ dí Yuutu wɔm nɔɔna tɪn mɔ dí jɪgɪ abam cɪga sɪ á tɔgɪ dí na maŋɪ dí brɪ abam kulɔ tɪn, yɪ á ta wó ta kɪ kɔntɔ nɪ dí na maŋɪ dí ta te tɪn.

⁵ Dí Yuutu wɔm wó pa á wɔbɔŋa tiini ya zɔ We sono kɔm, yɪ o daari o pa á zɪgɪ lanyɪranɪ dɪ pu-dɪa nɪ Zezi Krisi tɪtɪ na zɪgɪ te tɪn.

Yawɔri-nyɪna kweə

⁶ Dí ko-biə-ba, dí kaanɪ abam dɪ dí Yuutu Zezi Krisi yɪrɪ mɔ, sɪ á cɪ á tɪtɪ dɪ á ko-bu wɔlɔ maama na yɪ yawɔri-nyɪm yɪ o ba tɔgɪ zaasɪm dɪlɔ dí na brɪ abam tɪn. ⁷ Abam nan ye lanyɪranɪ nɪ á maŋɪ sɪ á lwəni díbam tɪtɔŋa na yɪ te tɪn mɔ. Dí dɛɛn na wɔ á tee nɪ tɪn, dí ba jɪgɪ yawɔrɔ. ⁸ Dí wɔ jonɪ wɔdiu nɔɔn-nɔɔnɔ tee nɪ kafɛ. Dí nan tiini dí tɔŋɪ mɔ yɪ kɔ cɛ dí yɪra wɪa dɪ tɪtɪ, sɪ dí yɪ yaari abam wɔlɔwɔlɔ wɔdiu ñwaañi. ⁹ Kɔ nan daɪ nɪ dí ya ba jɪgɪ cwəŋə sɪ dí jonɪ zənə abam tee nɪ. Dí dɛɛn nan kɪ kɔntɔ sɪ kɔ pa á wanɪ á lwəni díbam na kɪ te tɪn mɔ. ¹⁰ Dí na wɔ abam tee nɪ maŋa kalɔ tɪn, dí pɛ abam ni nɪ, nɔɔnɔ wɔlɔ na ba lagɪ tɪtɔŋa tɪn, kɔntɔ tu wɔ maŋɪ sɪ o dɪ wɔdiu dɪ.

¹¹ Dí tagɪ kɔntɔ, beŋwaañi dí ni nɪ abam badonnə yɪ yawɔri-nyɪna mɔ. Ba ba lagɪ tɪtɔŋa, yɪ ba karɪ je maama ba kɪkarɪ ba donnə yɪə. ¹² Dí Yuutu Zezi Krisi yɪrɪ ñwaañi mɔ dí tɛ nɔɔna bam kɔntɔ, yɪ dí kaanɪ-ba sɪ ba ja ba tɪtɪ cɪm ba tɔŋɪ, sɪ ba wanɪ ba nii ba tɪtɪ baŋa nɪ dɪ ba ni-wɔdiu.

¹³ Dí ko-biə-ba, abam tɪtɪ nan yɪ zanɪ á bwəni dɪ lanyɪranɪ kəm.

¹⁴ Abam wɔlɔ na wɔ se dí na pɔpɔnɪ te tɔnɔ kɔntɔ wɔnɪ dí brɪ abam tɪn, sɪ á taá ye kɔntɔ tu, sɪ á wanɪ á ja á tɪtɪ dɪd-o, sɪ kɔ pa cavɪra ja-o. ¹⁵ Á nan yɪ pa o jɪ á dɔm. Á taá kaan-o nɪ á ko-bu te.

¹⁶ Dí Yuutu wɔm yɪ wɔ-zuru tu mɔ, yɪ oó pa abam taá jɪgɪ wɔ-zuru maŋa maama wɔŋo maama wɔnɪ.

Dí Yuutu wɔm wó ta wɔra dɪ abam maama.

¹⁷ Amɔ Pooli mɔ jɔɔnɪ abam. A tɪtɪ laan mɔ pɔpɔnɪ tɪntɔ dɪ a jɪŋa. A yəni a kɪ kɔntɔ mɔ a twaanɔ tɪm maama wɔnɪ, sɪ á lwarɪ nɪ kɔ yɪ amɔ mɔ pɔpɔnɪ. A yəni a pɔpɔnɪ tɪntɔ mɔ.

¹⁸ Dí Yuutu Zezi Krisi wó pa abam maama yu-yɔŋo.

**Dayigə tɔnɔ kulɔ Pooli
na pɔpɔni o pa
TIMOTI tun
Dayigə tɔnɔ kulɔ
Pooli na pɔpɔni o pa
Timoti tun na bri
dɔbam kulɔ tun mu
tuntu**

Timoti nu yi Zwifu mu o na ki o wu-didɔba di Zezi, o ko ma yi Greku tu. Pooli deen jeeri Timoti maɲa kalɔ o na maa ve Lisitri o tɔɔli We kwərə kam o bri nɔɔna tun mu (Tituɲa Tɔnɔ 16:1-3). Timoti laan ma tɔgi di Pooli o tuni We tituɲa yam (Tituɲa Tɔnɔ 17:14 di 18:5 di 19:22).

Pooli nan pɔpɔni twaanɔ tile mu o pa Timoti. Twaanɔ tintu wɔni o kwe We kɔgɔ kum yigə tiinə bam mu.

Dayigə tɔnɔ kulɔ o na pɔpɔni o pa Timoti tun wɔni o ηɔɔni wəənu titɔ wɔɲo mu:

O kaani We nɔɔna bam si ba ci ba titi mu di vwan zaasim dilɔ na zɔ ba titari tun. Vwan zaasim tiinə bam deen bri ni lɔgɔ baɲa wəənu tum yi balɔrɔ mu, yi n bá n wani n na vrum, ku na dai ni n jigɔ yəno kulɔ na səgi tun, yi nɔɔna finfin yirani nan mu ye yəno kum kuntu. Ba ma kwəri ba kwe nɔɔna si ba ja ba titi di wɔdiiru tidonnə dim, si ba yagi kadri. Pooli nan pɔpɔni o bri-ba ni kuntu yi vwan mu.

Pooli daa ta bri Zezi kɔgɔ na maɲi si ku zuli We te tun. O ma kwəri o bri Zezi kɔgɔ kum di ku nakwa bam di ku zənzənnə bam na maɲi si ba taa yi te tun.

Pooli laan ma daari o bri Timoti o na maɲi si o ki te di We nɔɔna bam dwi təri təri tun, si o ma wani o tuni We tituɲa yam lanyirani.

¹ Amu Pooli wulɔ na yi Zezi Krisi tintuɲɔnɔ tun mu pɔpɔni tɔnɔ kuntu si a pa nmu Timoti. Baɲa-We dilɔ na yi dɔbam Vɔrnu di Zezi Krisi wulɔ dɔbam na jigɔ o tuna tun mu pɛ-ni ni si a taa yi o tintuɲɔnɔ. ² Nmu yi

nɔnɛni amu titi bu mu te, n na se Zezi Krisi tun ηwaaɔni.

Dí Ko We di di Yuutu Zezi Krisi wɔ pa nmu yazurə di yu-yoɲo, yi o daari o duri nmu ηwaja.

Cv-na á titi di vwan karanyina tiinə bam zaasim dim

³ Maɲa kam amu deen na maa ve Masɔɔvanti tun, a loori nmu si n maɲi Efɛɛzi ni si n kaani nɔɔna balɔ na bri kulɔ na dai ciga tun si ba yagi. ⁴ Nmu maɲi si n ta-ba si ba yagi ba wubɔɲa sɔnswali sɔlɔ na dai ciga tun, si ba daari ba yagi ba kwə dwi natɔga kalɔ na ba jigɔ gurim je tun. Bɛɲwaaɔni wəənu tum kuntu pai nɔɔna magi kantɔgɔ mu kafɛ. Ti ba wəli nɔɔna si ba ki ba wu-didɔba di We si ba taa tɔgi-DI. ⁵ Nmu maɲi si n kaani-ba mu didaani wəənu tum kuntu si ba yagi-ti, si ba taa jigɔ sono kulɔ na yi ciga ciga na nuni bɔcarɔ-ɲuna wɔni tun, yi ba na ki kulɔ maama ba na ye ni ku lamma tun, yi ba na sɔni ba ki ba wu-didɔba di We, kú pa ba taa jigɔ sono kum kuntu. ⁶ Nɔɔna bam kuntu nan ywəri ciga kam kuntu wɔni mu, yi ba daari ba ηɔɔni bitari sɔlɔ na ba jigɔ kuri tun. ⁷ Ba lagi si ba taa yi We callu tum karanyina tiinə mu. Ba titi nan ba ni ba na te kulɔ tun kuri, yi ba yəri ba na ηɔɔni kulɔ di ba wu maama tun di.

⁸ Dí ye ni We callu tum lana di wulɔ na ni ti kuri ni ku na maɲi te tun. ⁹ Dɔbam nan ye ni, We na pɛ DI callu tum tun, DI wu pɛ-ti nɔn-ɲuna ηwaaɔni. DI nan pɛ-ti balɔ na yi callu cɔgina tun ηwaaɔni mu, didaani vɔnvɔna di balɔ yigə na tərə di DI tun, di wo-lwaanɔ kərə di nɔn-balwaarɔ, di balɔ na ba niɲi-DI tun, di balɔ di na gɔ ba kwə naa ba niinə naa ba donnə tun mu, ¹⁰ di balɔ na boori tun, di baara balɔ na mai ba donnə ba jiri kaana tun, didaani balɔ na cv ba jaani nɔɔna di dam ba yəgi tun, didaani balɔ na fɔ vwan tun, di balɔ na du di We yi ku yagi ku dai ciga tun. DI nan pɛ DI callu tum balɔ maama na cɔgi zaasim dilɔ

na yi ciga yi di togi We kwær-ywəŋə kam na bri te tin di mu. ¹¹ Kwær-ywəŋə kam kuntu nuŋi Wupolo Tu Baŋa-We dilu na jigi paari-zulə tin te mu, yi dintu ki-ka amu juna ni si a taa tɛa.

Pooli na ki We le DI zənə ŋwaani te tin

¹² Dí Yuutu Zezi Kriŋi mu pɛ amu dam si a taa tuŋi a pa-o. A ki o le didaani o na nɛ ni amu jigi wu-didba yi o li-ni si a taa tuŋi a pa-o tin. ¹³ Faŋa tin, a deen yəni a ŋoŋni a cɔgi Zezi yiri, yi a kwəri a twi-o, yi a ta yaari o noŋna bam. Di kuntu di, o nan ta duri a ŋwəŋa, beŋwaani amu ya wu sɛ-o yi ku pa a yəri woŋo kulɔ a na jigi a ki tin. ¹⁴ Nan di ku di, dí Yuutu Zezi mu ki-ni yu-yoŋo zanzan ku ja gaali, yi o daari o pa a taa jigi wu-didba did-o di sono, a na ŋwi did-o tin ŋwaani.

¹⁵ Taani dintu yi ciga yi di maŋi si noŋna maama sɛ-di mu: «Zezi Kriŋi tu luɔɔ baŋa si o vri non-cicɔguru mu ba lwarim wɔni.»

Amu nan mu ki lwarim a dwəni noŋna maama, ¹⁶ yi We ta duri a ŋwəŋa si ku pa Zezi Kriŋi bri o wuzuru kom na yi te di amu. O na tiini o ki wu-zuru di amu wulu na yi non-cicɔguru tim yigə tu tin, ku yi maana mu ku pai noŋna balu na wu da a kwaga ba ba sɛ-o, si ba daari ba na ŋwia kalu na ba ti tin We tee ni. ¹⁷ Baŋa-We yi pɛ wulu paari na bá ti maŋa di maŋa tin mu. DI yi ŋwia tu mu, ba ba na-DI di yiə, yi DI ba jigi doŋ. Kuntu ŋwaani zulə di tiə taa wu DI tee ni si ku taa ve maŋa kalu na ba ti tin. Amina.

¹⁸ A bu Timoti, a lagɔ a ta di nmu si n ta n tuŋi n pa We, ni We nijonə bam deen na tagɔ nmu taani te tin. Kuntu tin, kwaanɔ n guli ba na tagɔ te tin si n tuŋi We titɔŋa lanyirani, nɛnɛni n na lagɔ n magɔ jara ciga ciga te tin. ¹⁹ Ta n jigi wu-didba di We, si n daari n ta n ki kulɔ maama n na ye n bicari ni ni ku lamma tin. Noŋna badonnə wura, ba ba sɛ si ba taa ki kulɔ ba na ye ni ku lamma tin.

Kuntu ma pa ba daa wari ba da We cwəŋə kam. ²⁰ Yimene di Alesandri mu togi ba wu noŋna bam kuntu wɔni. Amu nan yagi-ba sutaani juna ni si ba na cam, si ba daa yi ŋoŋni ba cɔgi We yiri.

2

We noŋna na maŋi si ba taa zuli-DI te tin

¹ Woŋo kulɔ a na lagɔ a da yigə a ta tin mu tintu. A maŋi si á taá loori We á pa noŋna maama. Loo-ri-na We si DI taa nii ba baŋa ni, si á daari á taá ki DI le ba ŋwaani. ² A taá loori We á pai pwa didaani didɛera balu maama na jigi dam noŋna baŋa ni tin, si ku pa dí taá zuri di yazurə di ni-ywəm, si dí wani dí taá togi We lanyirani, si dí taá ŋwi ni ku na maŋi te tin. ³ Kuntu mu yi woŋo kulɔ na lamma yi ku poli We dilu na yi dí Vɛrnu tin wu. ⁴ Dintu mu lagɔ si noŋna maama na vrim, si ba kwəri ba lwarɔ kulɔ na yi ciga tin. ⁵ We didba yirani mu wura. Wulu di na fɔgi nabiinə di We daani tin di yi didba yirani mu. Wuntu mu yi Zezi Kriŋi wulu na yi nabiinu tin. ⁶ Wum mu sɛ o ti o ma ŋwi noŋna maama lwarim jini, yi ba pa o maana maŋa kalu We na li tin. ⁷ Kuntu ŋwaani mu We pɛ a ji DI tintuŋu, si a toɔli DI kwərə kam a bri noŋna. Ciga mu a ŋoŋna, si ku dai vwan. We sɔni DI tuŋi-ni mu si a taa bri dwi-gɛ tiinə, si ba sɛ DI ciga kam ba ki ba wu-didba di DI.

⁸ Amu lagɔ si jəgə maama baara taa wari We. Ba na zəŋi ba jia wɛɛni si ba wari We, si ba taa jigi wu-pono mu, si ba yi taa jigi ban-zoŋo naa kantogɔ di noŋn-noŋnu. ⁹ Amu nan ta lagɔ si kaana di ja ba titi di ba gwaaru vɔom, si ba taa kwari cavura ba zuri gwaaru tilu na maŋi di ba tin. Ba wu maŋi si ba tiini ba kwe ba yum ba ja gaali, naa ba zuli ba titi di ninwəŋa wəənu, ku na yi səbu-sɔŋa naa kandwa-ŋuna naa gwaaru tilu səbiə na damma tin.

10 Ba nan manji si ba taa ki kəm-laaru mu, si ku bri ni ba yi kaana balu na se We ciga ciga tin. 11 Kaana manji si ba taa je cim mu ba cegi balu na bri-ba We cwəŋə tin, si ba daari ba taa se-ba. 12 Amu wu se si kaana taa bri baara naa ba taa te-ba. Ba manji si ba taa je cim mu. 13 Beŋwaani, We deen na ki nabiinə tin, DI ki Adam mu yigə, yi DI laan daari DI ki Awa. 14 Ku deen dai Adam mu sutaani gani, ku yi kaani wum mu di gani di pa o vin We ni. 15 Kuntu mu te kaana luri di cam, We nan wu vri-ba, di ba na se ba togi We di wu-didua di sono di wu-ponjo yi ba jigi ba titi tin.

3

Zezi kogo kum yigə tiinə na manji si ba taa yi te tin

1 Taani dintu sɔni di yi ciga mu: «Nɔɔnu na lagi si o ji Zezi kogo kum yigə tu, kuntu tu lagi titiŋ-ɲum mu.» 2 Kuntu, Zezi kogo kum yigə tu manji si o taa yi nɔn-ɲum mu nɔɔna maama tee ni. O nan manji si o taa jigi kaani didua yirani mu. O ta manji si o taa yiri o titi, si o taa wai o titi o jaana ni ku na manji te tin. O manji si o taa jeeri vərə lanyirani o sɔŋo ni. O manji si o taa ye nɔɔna zaasim. 3 O nan wu manji si o taa yi sa-nyoru naa najajaru naa nɔɔnu wulu bani na lumma tin. Ku manji si o taa yi nɔn-yoŋo mu di nɔɔnu maama. O nan wu manji si o taa yi səbu-swən-nyim. 4 O manji si o taa wai o nii o sɔŋo tiinə bana ni mu lanyirani, si o daari o pa o biə se-o di zulə yalu na manji tin. 5 Beŋwaani, nɔɔnu na wari o nii o titi sɔŋo tiinə bana ni, oó ki ta mu o nii Zezi kogo kum bana ni? 6 Ku wu manji si o taa yi wulu na yi nɔn-duru We cwəŋə kam wuni tin, si o yi zani o ba o zəŋi o titi, si We di o taani nɔɔni DI na di sutaani taani te tin. 7 Zezi kogo kum yigə tu manji si o taa yi nɔn-ɲum mu di balu na ba togi We tin di. Ku na dai kuntu,

nɔɔna wu goon-o yi o na cavura, yi o tu sutaani ciguru tim wuni.

Zezi kogo kum zənzənnə bam na manji si ba taa yi te tin

8 Zezi kogo kum zənzənnə bam di manji si ba taa yi balu nɔɔna na nigɔ tin mu. Ba wu manji si ba taa yi niə yale yale tiinə, naa ba taa yi sa-nyora, naa ba taa ki kampinə si ba ma na wənu. 9 Ba nan manji si ba taa togi ciga kalu ya na səgi yi We laan vuri-ba DI taani dim wuni tin, ba na ye ba bicari ni ni ku lamma tin ɲwaani. 10 Nɔɔnu na lagi si o ji Zezi kogo kum zənzənnu, ba manji si ba da yigə ba maan-o mu ba nii, o na ba jigi wo-lɔŋo, si ba laan pa o puli o titiŋa.

11 Ku manji si ba kaana di taa yi balu nɔɔna na nigɔ tin mu, si ba yi taa yi bɔbari-nyina. Ba manji si ba taa yiri ba titi mu, si nɔɔna taa jigi ba ciga woŋo maama bana ni.

12 Zezi kogo kum zənzənnu manji si o taa jigi kaani didua yirani mu, si o daari o taa wai o nii o biə di o sɔŋo tiinə maama bana ni lanyirani. 13 Beŋwaani zənzənnu wulu maama na tɔŋi o titiŋa lanyirani tin wu na zulə zanzan nɔɔna tee ni, yi o daari o na baari di wupolo o na ki o wu-didua di Zezi Krisi tin ɲwaani.

14 Amu buŋi si a ba nmu te lele. A nan pɔpɔni tɔŋo kuntu a pa nmu si, 15 a na daani finfin, si n wani n lwaru n na wu ja Bana-We nɔɔna bam te. Bantu mu yi Zezi nɔɔna yi ba togi Nwɔa Tu Bana-We. Bantu mu yi balu na kwaani ba wəli ba nii zaasim dilu na yi ciga tin bana ni, nɔɔni ywə na wəli digə si ka yi vi te tin. 16 Di lwaru ni We togi mu yi wo-kamunu mu. We ciga kam kuntu deen ya səgi mu, yi DI laan pa di lwaru wulu wum DI na tɔŋi tin: Wuntu mu jigi nabiinu o ba lugu bana.

We Joro kum ma bri ni o yi ciga tu. We malesi sim ma na o zulə. Nɔɔna ma ja o kwərə ba zu dwi maama wu ba tɔɔli. Lugu bana nabiinə ma se-o.

O ma zaŋi di zulə o di We-səŋo.

4

Dí na maŋi si dí ci dí titi di vwan zanzaasa bam te tin

¹⁻² We Joro kum bri dibam fasti ni, maŋa tiim ni nɔɔna badaara wú zaŋi ba yaŋi We cwəŋə tɔgum. Pipiri-nyina balu na fɔ vwan tin mu wú ganɩ-ba ba pa ba yaŋi zaasum dilu na yi ciga tin. Bantu wubɔŋa mu tɔga, ku pa ba yəri ni ba na ki kulɔ tin ba lamma. Baá pa nɔɔna se vwan yam ciciri na fɔe tin, yi ba daari ba taa tɔgi sutaani zaasum na yi te tin. ³ Nɔɔna bam kuntu mu yəni ba bri ni ku culə si baaru di kaani naa kaani zu baru. Wudiiru tidonnə di maa wura ba na bri ni ku culə si nɔɔna di-ti. Nmu nan ye ni We mu ki wudiiru tum kuntu, si dibam balu na tɔgi-DI yi dí lwarɩ DI ciga kam tin taá ki DI le ti ŋwaani, si dí daari dí taá di-ti. ⁴ Beŋwaani wənu tɩɩ maama We na ki tin lamma. Woŋo kulɔ We na pe dibam tin, dí maŋi si dí ki DI le mu ku ŋwaani, dí wu maŋi si dí culi-ku. ⁵ Beŋwaani We taani dum di dibam We-loro kum mu kwe woŋo maama ku pa ku lana We yigə ni.

Zezi Krisi tintɔŋ-ŋum na maŋi si o taa yi te tin

⁶ Nmu maŋi si n ta wənu tintu mu n bri n ko-biə bam. N na ki kuntu, kuú pa n ta n yi Zezi Krisi tintɔŋ-ŋum. N na sɩni n se We ciga kam taani dum di zaasum dilu na yi ciga yi n maŋi n tɔgi-di tin, nɩ bi We cwəŋə kam wuni. ⁷ Yi zaŋi n cəgi sunswali silu na ba jigi kuri yi si ba wəli We cwəŋə kam tin. Nan tiini n kwaani n ta n tɔgi We cwəŋə. ⁸ Dí ye ni, n na waari n yira, ku jigi zənə funfun. Ku daari, n nan na kwaani n tɔgi We cwəŋə, kuntu mu tiini ku jigi zənə woŋo maama wuni. Beŋwaani kuú pa n na zənə zum ŋwɩa kam wuni, yi n daari n na ŋwɩa kalu na lagɩ ka ba tin We tee ni. ⁹ Taani dintu yi ciga yi di maŋi si nɔɔna se-di mu. ¹⁰ Kuntu

ŋwaani mu pai dí kwaani dí tɔŋa, beŋwaani dibam jigi tɩna di ŋwɩa Tu Baŋa-We. Dintu mu yi nɔɔna maama Vɩru, ku na fɔgi ku dwe didi balu na se-DI tin.

¹¹ Ta n bri nɔɔna bam wənu tum kuntu si n zaasi-ba. ¹² Yi zaŋi n pa nɔɔn-nɔɔnu gooni-m n na yi bu tin ŋwaani. N maŋi si n ma n titi mu n bri Zezi nɔɔna bam ba na wú ta ki te. Ku na yi nmu ni-ŋwɩa di n titɔŋ-naga, di n sono di n na jigi wu-didɩa di We te tin, di n wu-poŋo maama mu n maŋi si n ma n bri-ba. ¹³ Ta n kwaani n karɩmi We taani dum di nɔɔna bam, si n daari n bri-ba We ciga kam, si ku taa ve maŋa kam a na wú ba tin. ¹⁴ Yi zaŋi n yaŋi pɛeri dilu We na pe nmu, maŋa kalu DI niŋoŋə bam deen na tagɩ nmu taani te yi Zezi kɔgɔ kum nakwa bam di daŋi ba ja nmu baŋa ni ba wari We n ŋwaani tin. ¹⁵ Ku maŋi si n tiini n kwaani n ta n tɔŋi titɔŋi dum kuntu di n wu maama mu. Kuntu mu wú pa nɔɔna maama taa nai nmu na ve yigə te tin. ¹⁶ Ta n yiri n titi, si n daari n ta n yiri n zaasum dum na yi te tin di. Kwaani n zigɩ kəŋkəŋ wənu tum kuntu wuni, si nmu titi wú na vrim, yi n ta wú pa balu na cəgi-m tin di na vrim.

5

N na maŋi si n kwe We nɔɔna bam te tin

¹ Yi zaŋi n bagɩ nankwɩan di baari. N maŋi si n kwe-o ni n ko mu te. Ku na yi nɔn-dɔnnu, n maŋi si n kwe-ba ni n nyaana mu te. ² Ku na yi kazɩna, n maŋi si n kwe-ba ni n niinə mu te. Ku na yi ka-bwənə, n maŋi si n kwe-ba ni n nakwa mu te di wu-poŋo.

Dí na maŋi si dí taá zəni kadəna te tin

³ Ta n zuli kadənə balu na sɩni ba ba jigi nɔɔnu tin, si n ta n nii ba baŋa ni. ⁴ Ku daari, kadəm na jigi biə naa naaru, bantu mu maŋi si ba taa nii-o, ba na yi o titi sɔŋo tiinə tin ŋwaani. Mu We cwəŋə zaasum

dum na yi te tin. Kadem biə na zən-o kuntu, kú pa ba joori ba ηwi ba tiinə jini di ba na yaari ba ηwaanu te tin. Kuntu nan mu poli We wu. ⁵ Kaani wulu na suni o yi kadem yi o ba jigi noon-noonu si o taa nii o banja ni tin tiji o tina We banja ni mu. Titu di wia maama o tiini o wari We mu yi o loori zənə Di tee ni. ⁶ Ku daari kadem wulu na lagu si o taa ηwi paweeni wuni tin manji o ti mu yi o ta beerə. ⁷ Nan pa ba maama lwaru wənu tum kuntu ni ni, si noon-noonu yi wani o na ba wo-ləŋo o ta. ⁸ Noonu yigə na tərə di o soŋo tiinə, ku na tiini ku dwe didi di o titi digə tiinə, kuntu tu yagi We cwəŋə mu. O nan tiini o yi non-baloro o dwe balu na manji ba ba togi We tin di.

⁹ Yi zanjɪ n pa ba pupuni kadem wulu na wu yi bina fusiɾɟu tin n ki kadənə bam tɔŋo kum wuni. Wulu na manji si o wəli da tin manji si o ban-zuri taa yi bidwi yirani mu. ¹⁰ O manji si noona taa ye o tituŋ-ŋona ni ni lanyirani. O na nii o biə banja ni lanyirani, naa o na jeeri vərə lanyirani, naa o na tu o titi o zari We noona bam ne, naa o na zəni balu na wu cam wuni tin, yi o na kwaanu o tɔŋi tituŋ-ŋona dwi maama, abam wai á gar-o á wəli da. ¹¹ Ku daari kadənə balu na yi ka-bwənə tin, abam wu manji si á ga-ba á wəli da. Beŋwaanɪ, bantu wubɔŋa daa na ləni yi ba wari ba titi ba ja, baá yagi ni dilu ba na goni di Zezi Kriɟi tin, yi ba daari ba daa zu banna. ¹² Ba na ki kuntu, ba bá na bura, beŋwaanɪ ba cɔgi ba dayigə ni dilu ba na goni di Zezi Kriɟi tin mu. ¹³ Kulɔ na wəli da tin, á na pupuni kadənə balu na yi ka-bwənə tin á wəli da, baá ji yawɔri-nyina yi ba ta tulu sam. Ku nan dai kuntu yirani, baá ji bɪbarɪ-nyina di ηwan-yɔɔru tiinə, yi ba ηoonu wənu tilu na dai si ba ya ηoonu tin. ¹⁴ Mu ku kuri amu bɔŋi ni kú ta lamma si kadənə balu na yi ka-bwənə tin taa zuri banna si ba lu biə, si ba daari ba taa nii ba

titu sam banja ni. Ba na ki kuntu, kú pa dibam duna daa bá na cwəŋə si ba ηoonu wo-lwaanu ba pa dibam. ¹⁵ Beŋwaanɪ kadənə badaara manji ba ywəri We cwəŋə kam wuni, yi ba daari ba togi sutaani. ¹⁶ Baaru naa kaani wulu na togi We cwəŋə yi kadənə wu o soŋo ni tin, wuntu mu manji si o taa nii ba banja ni. Ku dai si o yagi-ba o pa Zezi kɔgo kum. O na yagi-ba kuntu, kú yaari Zezi noona bam ku pa ba daa bá wani ba nii kadənə balu na ba jigi noon-noonu tin banja ni.

Ku na manji si dí ki nakwa tiinə bam te tin

¹⁷ Ku daari, ku na yi Zezi kɔgo kum nakwa balu na yi yigə tiinə yi ba nii Zezi noona bam banja ni lanyirani tin, ba manji si ba na zulə kuni bule mu, ku na dwe didi balu na kwaanu ba tooli We kwərə yi ba bɪ noona We ciga kam tin. ¹⁸ Beŋwaanɪ ku pupuni We tɔŋo wuni ku wi: «Nmu na jigi nabia n ma n nwanu wo-vaalu, yi ki tampɔgo ka ni ni.»

Ku ta tagi ku wi: «Tintuŋno manji si o taa jɔŋi o ηwuru mu.»

¹⁹ Noonu na tagi Zezi kɔgo kum nakwa bam wu noonu bitar-lwanja di nmu, yi zanjɪ n se, ku na dai ni noona bale naa batɔ yi mu ne o kəmbalwaarɔ tum. ²⁰ Ku daari nakwa balu na suni ba ki kəmbalwaarɔ tin, si n kaani-ba ba maama yigə ni. Kuntu mu wu pa fɔbɔni ja badaara bam di. ²¹ A nan lagɪ a kaani-m mu We yigə ni di Zezi Kriɟi yigə ni di We titi malesɪ sim yigə ni, si n yɔɔri n se kulɔ a na tagi tin. Yi kuri noona daani, ki noonu maama te na manji tin.

²² Yi logiri n danji n jia noon-noonu banja ni si n pa o ji We tintuŋno. Yi zanjɪ n pa noona kəmlwaanu loni-m. Fɔgi n ja n titi di wu-pono.

²³ A lagɪ a ta di nmu si, n wu kum na yəni ku wɔe tin ηwaanɪ, si n ta n nyɔ sana finfin si ku wani ku zəni-m, si n yi ta n nyɔ na yirani.

²⁴ Nɔɔna badaara wo-lwaanu tiini ti nai di yi mu jaja, yi ba daa ta wu di bantv taani. Ku daari babam wo-lwaanu nan wu ba ti na ku kwaga ni mu. ²⁵ Ku nan ta yi bidwi mu di kam-laaru di. Ti di yɔɔri ti nai di yi mu jaja. Nan di ku di, tilv na ba nai lanyirani tin di ba wani ti sɛgi.

6

Gambe na manɔ si ba taa ki te tin

¹ Balv maama na yi gamble yi ba togi We cwɛnɛ tin manɔ si ba taa pai ba yum tiinɛ bam zulɛ zanzan mu. Kuntu wu pa nɔɔn-nɔɔnu ba wani o nɔɔni o cɔgi We yiri didaani dibam zaasim dim. ² Gambe silv na tɔɔi ba pai ba yum tiinɛ balv di na togi We tin, ku wu manɔ si ba taa gooni-ba ba na yi ba ko-biɛ We cwɛnɛ wuni tin nwaani. Ba nan manɔ si ba taa tɔɔi lanyirani mu ba pa-ba, beɔwaaɔ ba yum tiinɛ balv ba na tɔɔi ba pai tin di yi ba ko-bu-sonnu mu ba na togi Zezi tin nwaani, yi ba nii ba baɔa ni lanyirani.

Di manɔ si di ci di titi di vwan zaasim di sɛbu-swɛnɛ

Nii wɛɛnu tilv n na manɔ si n bri nɔɔna bam si ba taa ki tin. ³ Nɔɔnu wulv maama na bri zaasim didonɔ, yi o wu se si o togi dibam Yuutu Zezi Kriɔi kwɛr-ywɛnɛ kam didaani We cwɛ-laa zaasim dim, ⁴ kuntu tu ki fɔnɔ mu yi o yɛri kulukulv. Wuntu donɔ tiini o lagɔ si o taa magɔ kantɔɔ mu wɛɛnu tilv na ba jigi kuri tin baɔa ni. Kam dim kuntu dwi mu pa nɔɔna wurv gwina di ba donnɛ, yi ku pa nɔɔna jaani daani yi ba twi daani, yi ba ta buɔi lwarim ba pa daani, ⁵ yi ba niɛ di ba manɔ daani. Ba yɛni ba ki kuntu, beɔwaaɔ ba jigi wubɔɔ-balwaarv mu, yi ba daa ba togi ciga cwɛnɛ. Ku maa pai ba buɔi ni We cwɛnɛ togi mu yi wono kulv ba na wu na nadunni ka wuni tin mu.

⁶ Ku nan sɔni ku yi ciga mu, We cwɛnɛ togi mu jigi nadunni zanzan ku pai balv na ki wupolo di kulv ba na jigi tin. ⁷ Ba na lvgɔ dibam

tin, di wu jaani kulukulv di ba lvgɔ baɔa. Di nan ta ba wani di ja kulukulv di di viiri. ⁸ Kuntu tin, di na jigi di ni-wɔdiu di di yi di jigi gwaarv di zɔɔra, ku manɔ si di taa jigi wupolo si tintv manɔ dibam. ⁹ Ku daari balv na lagɔ si ba ji nadunɛ tin, sɛbu-laga mu yɛni ka ganɔ-ba ku pa ba tu manɔm wuni. Ku maa pai ba fra zɔɔri wo-yɔɔrv zanzan tilv na wu cɔgi-ba tin. Kam dim kuntu mu yɛni ku pai ba yaali ba cɔgi. ¹⁰ Beɔwaaɔ sɛbu-swɛnɛ mu yi lwarim dwi maama pulim je. Nɔɔna badaara wurv ba na pe ba wubɔɔa zv sɛbu-lagɔ yi ba yagi We ciga kam, ku pa ba jigi ba titi ba yaari zanzan.

¹¹ Ku daari nmv Timoti na yi We nɔɔnu tin, n manɔ si n ja n titi mu didaani wɛɛnu tim kuntu. Ki n titi n ki daani si n ta n togi ciga, si n se We ni, si n ki n wu-didv di We, si n ta n jigi sono di pu-dia di wu-bono. ¹² Pɔɔri n yira n ta n togi We cwɛnɛ lanyirani. Kuntu mu nmv wu joni nwa kalv na ba ti tin We tee ni. Nwa kam kuntu mu We beɔi-m si n ba n joni, di nmv deen na zanɔ n zigɔ nɔn-kɔɔo kum yigɛ ni n pa ba lwarɔ ni nmv togi ciga cwɛnɛ kam tin. ¹³ Zezi Kriɔi titi deen zigɔ Pɔnsɔ Pilatɔ yigɛ ni o pa o lwarɔ ni wum togi ciga cwɛnɛ kam mu. A nan lagɔ a ta di nmv Zezi yigɛ ni, didaani We dilv na pai wono dwi maama nwa tin yigɛ ni, ¹⁴ ni n manɔ si n se ciga kam kuntu si n yi yagi-ka di finfin di, si nɔɔn-nɔɔnu yi wani o na n wo-lɔnɔ o ta, si ku vu ku yi de dim dibam Yuutu Zezi Kriɔi na wu joori o ba tin. ¹⁵ Manɔ kalv na manɔ tin na yiɛ, Wupolo Tu Baɔa-We dilv yirani na yi dam-fɔɔo tu tin laan wu pa Zezi Kriɔi joori o ba. We mu yi pwa maama Pe di yum tiinɛ maama Yuutu. ¹⁶ Dintv yirani mu nwa manɔ kalv na ba jigi pulim di gurim tin. Di nan zɔɔri pooni dilv na tiini di daga tin wuni mu, yi nɔɔn-nɔɔnu ba wani o twe da. Nɔɔn-nɔɔnu tɛrɛ o na ne-Di, yi nɔɔn-nɔɔnu nan daa

ta bá wanı o na-DI. Dıntu mu maŋı tiə dı zulə dı dam dılu na ba ti tın. Amina.

¹⁷ Ku na yı balu na yı nadunə lugu kuntu baŋa ni tın, n maŋı sı n kaanı-ba sı ba yı taa buŋı kamunni ba pa ba titı. Ba wu maŋı sı ba tıgi ba jıjıgıru tım, beŋwaanı ti nyı dı viı mu. Ba nan maŋı sı ba kwe ba wubuŋa maama ba pa We mu, beŋwaanı dıntu mu yəni DI pa dıbam woŋo maama yı ku yı dıbam, sı dı taá jıgi wupolo dı dı ywəəni.

¹⁸ Kaanı-ba sı ba taa kı lanyıranı, sı ba tituŋ-ŋuna ji ba nadunni, sı ba taa jıgi wu-yoŋo sı ba taa ma ba wəənu tım ba zəni daanı. ¹⁹ Ba na kı kuntu, ku brı ni ba tiŋi ba nadunni cıga cıga mu ba pa ba titı jwa ŋwaanı, yı kú pa ba na ŋwıa kalu na yı cıga tın We tee ni.

²⁰ A bu Timoti, fəgi n ta n nii kulu maama We na kwe DI kı nmu jıŋa ni tın baŋa ni. Ja n titı dıdaanı wəənu tılu nɔɔna na buŋı ni ti yı yi-puru yı ti dai tın. Tıntu mu yı bitar-yɔɔru tılu na ba wəli We cwəŋə tın dıdaanı taana yalu na ba jıgi kuri tın. ²¹ Nɔɔna badaara mu wura ba na paı ba jıgi yi-puru kum kuntu, yı ku laan pa ba ywəri We cwəŋə kam wunı.

We wó pa abam yu-yoŋo.

**Tɔnɔ kɔlɔ Pooli na
pɔpɔni o pa
TIMOTI
o ki bile tin
Tɔnɔ kɔlɔ Pooli na
pɔpɔni o pa Timoti o
ki bile tin na bri
dɔbam kɔlɔ tin mu
tuntu**

Pooli na pɔpɔni tɔnɔ kuntu o pa Timoti maɲa kalɔ ni tin, o wɔ pɔna digə ni mu Rom ni. Ku dɛɛn cana zanzan ku pa-o (2:9), yi nɔɔn-nɔɔnɔ tɛrə o na zən-o (4:16).

Pooli nɔwɔ kam laan na twe ka tiim jəgə tin, o ma kwe wɔlɔ na tɔgɔ did-o o tɔɲi yi o so-o lanyiranɔ tin.

Pooli dɛ yigə o ki Wɛ le Timoti nɔwaanɔ. O laan ma kaanɔ Timoti si o taa zɔgɔ kəŋkəŋ si o taa kwaanɔ o tɔɲi Wɛ titɔɲa yam lanyiranɔ, di nɔɔna na maɲi ba jaar-o Wɛ titɔɲa yam nɔwaanɔ di (1:1—2:13).

Pooli ta ma kaan-o si o ci nɔɔna balɔ na magɔ kantɔgɔ kafɛ yi ku ba zəni Wɛ titɔɲa yam tin. O ma ta di Timoti si o lwəni wɔm kikiə na yi te tin, si o taa tɔgɔ cɔga di wɔ-dɔdɔba di sono di wɔ-zuru, si o yi swe zaasɔm-ɲɔm dɔlɔ o na nɛ tin (2:14—4:5).

Tɔnɔ kɔm tiim ni o laan ma bri o titi na yaari te di Wɛ na zən-o te tin (4:6-18).

1 Amɔ Pooli na yi Zezi Kriɔi tintɔɲnɔ tin mu pɔpɔni tɔnɔ kuntu a pa nmɔ Timoti. Wɛ titi mu kuri-nɔ di DI wɔbɔɲa si a taa yi DI tintɔɲnɔ, si a pa nɔɔna lwarɔ ni Wɛ goni ni si DI pa-ba nɔwɔ, ba na nɔwɔ di Zezi Kriɔi tin nɔwaanɔ. 2 Nmɔ Timoti yi a bu-sono mu.

Dí Ko Wɛ di dí Yuutu Zezi Kriɔi wɔ pa nmɔ yazurə di yu-yoɲo, yi DI daari DI duri nmɔ nɔwɔ.

Pooli na ki Wɛ le yi o pa Timoti na baari te tin

3 Amɔ nan ki Wɛ dɔlɔ a na tɔɲi a pa-DI yi a ye a bicari ni ni ku

lamma tin le, ni a nabaara bam di dɛɛn na tɔɲi ba pa-DI te tin. A maa yəni a loori-DI maɲa maama wɔa di titi, yi a guli nmɔ gulə a Wɛ-loro kum wɔni. 4 A guli nmɔ yi-na bam wɔɲo dɔbam na pwe da-tee ni maɲa kalɔ tin. Kuntu nɔwaanɔ mu a tiini a lagɔ si a joori a ba a na nmɔ, si a wanɔ a taa jɔgɔ wɔpɔlo lanyiranɔ. 5 Amɔ wɔ swe ni n ki n wɔ-dɔdɔba di Zezi cɔga cɔga, ni n nu-nakwɔ Loyisi di n nu Yunisi di dɛɛn na jɔgɔ wɔ-dɔdɔba di Zezi te tin. A ye lanyiranɔ ni nmɔ di yi kuntu mu. 6 Kuntu nɔwaanɔ mu a lagɔ si n guli a dɛɛn na danɔ a jɔa nmɔ baɲa ni yi Wɛ pa nmɔ zənə yalɔ tin. Nan fɔgɔ n nii pɛɛri dɔm kuntu baɲa ni, si n ta n ma n tɔɲi Wɛ titɔɲa yam lanyiranɔ. 7 Bɛnɔwaanɔ dí daa bá ta kwarɔ fɔbɔni, Wɛ na zəni dɔbam di DI Joro kum tin nɔwaanɔ. Kuntu mu paɔ dí jɔgɔ baari di sono, yi dí wai dí titi dí jaana.

8 Yi ta n kwarɔ cavɔra si n ta dí Yuutu Zezi cɔga kam n bri nɔɔna. Yi pa fɔbɔni zɔ-m di ba na ki amɔ pɔna digə ni Zezi cɔga kam nɔwaanɔ tin. Ku nan maɲi si n di sɛ yaara mu Wɛ kwər-ywəŋə kam zaasɔm dɔm nɔwaanɔ. Wɛ wɔ pa-m baari yaara yam wɔni. 9 Dɔntɔ mu vrɔ dɔbam yi DI bəŋi dɔbam si dí taá yi DI nɔɔna, si ku dai dɔbam titɔɲ-ɲɔna nɔwaanɔ. Ku yi DI titi mu maɲi DI li wɔbɔɲa ku loori lɔgɔ pulim, si DI pa dí tɔgɔ Zezi Kriɔi nɔwaanɔ dí na vrɔm zaanɔ. 10 Wɛ laan mu nan pɛ dí na DI zaanɔ dɔm kuntu dí Vrɔnɔ Zezi Kriɔi na tu lɔgɔ baɲa tin nɔwaanɔ. Wuntu mu cɔgɔ tɔbɔni dam, yi o daari o tɔgɔ Wɛ kwər-ywəŋə kam nɔwaanɔ o pa dí lwarɔ ni dí wɔ na nɔwɔ kalɔ na bá ti tin Wɛ tee ni.

11 Wɛ nan mu pɛ a ji DI tintɔɲnɔ si a taa tɔɔli DI kwər-ywəŋə kam kuntu, si a bri nɔɔna DI cɔga kam. 12 Ku yi kuntu nɔwaanɔ mu a nɛ yaara yam kuntu. A nan ba kwarɔ cavɔra. Bɛnɔwaanɔ amɔ ye ni a ki a wɔ-dɔdɔba di Zezi mu, yi a ye ni wuntu wɔ wanɔ o nii kɔlɔ maama Wɛ na kwe DI ki a jɔɲa ni tin baɲa ni, si ku taa

ve de dım o na wó joori o ba tın.

¹³ Nan fɔgi n ta n tɔgi cıga kalb a na manı a brı nmı tın sı n ma n zaası nɔɔna, sı n kwəri n ta n jıgi wı-dıdva dı sono n na ıwı dı Zezi Krisi tın ıwaanı. ¹⁴ Fɔgi n ta n nii cıga kalb We na kwe Dı kı nmı jııa nı tın banıa nı dı We Joro kulb na ıwı dıbam wııı tın dam, sı nɔɔn-nɔɔnı yı cɔgi-ka.

¹⁵ Nmı manı n ye nı We nɔɔna balb maama na zıbrı Azi tııı dım nı tın joori amı kwaga nı, kú wəli dı Fizeeli dı Ermɔzenı. ¹⁶ We nan wó duri Onisifɔrı dı o sɔıı tiınə maama ıwanıa, beıwanı wıntı mı yəni o paı a jıgi wı-zuru. Ba na kı-nı pıına digə nı tın, o wı kwarı cavıra sı o zəni-nı. ¹⁷ O nan na tu o yi Rom manıa kalb tın, o tiini o kwaanı o beeri amı je mı taan, yı o laan ba o na-nı. ¹⁸ We nan wó duri o ıwanıa sarıya de dım nı. Nmı manı n ye lanyıranı Onisifɔrı na tiini o zəni amı te Efəzi nı tın.

2

Zezi Krisi tıtııı-ııım na manı sı o taa yı te tın

¹ A bu Timoti, ta n zıgi kəııkəıı Zezi Krisi na pe nmı yu-yoııo yı n ıwı dıd-o tın ıwaanı. ² Cıga kalb maama a na yəni a brı nmı nɔn-kɔıı kım maama yigə nı tın, n dı ma-ka n brı nɔɔna balb na tɔgi cıga tın, sı ba dı daa wanı ba maa brı nɔɔna badonnə ba wəli da.

³ Nmı na tııı n pa Zezi Krisi tın, n manı sı n dı se yaara mı, nıneenı pamanı-ııım na se yaara te tın. ⁴ Nɔɔnı na yı pamanıı yı o lagı sı o poli o yuutu wı, o daa wı manı sı o taa kı wənu tııı na daı pamanıa tıtıııa tın. ⁵ Kú ta nyı dı nɔɔnı na kwaanı o duri o dı yigə te tın mı. O na manı o duri o dı yı o wı de durım dım cwəııə cıga cıga, ba bá pa-o yigə tu peeri dım. ⁶ Kú ta nyı dı nɔɔnı na yı valı yı o tiini o tııı te tın mı. Wıntı mı manı sı o da yigə o na o wo-vaalı tım bıə. ⁷ Bııı n nii a na te kulb tın. Dı Yuutu Zezi wó pa n lwarı woııo maama kırı n ti.

⁸ Ta n guli Zezi Krisi na yı Pe Davıdı dııı tu tın gulə. Wıntı mı bı o yagi tıııı, nı kwər-ywəııə kalb a na yəni a tɔııı tın na brı te tın. ⁹ Amı na tɔııı We kwər-ywəııə kam kuntı tın mı pe a wı yaara wııı, yı ba vɔ-nı dı capınnı nı a yı ıwıııı mı te. Ba nan bá wanı ba cı We kwərə kam sı ka yı jagı. ¹⁰ Kuntı ıwaanı mı a se yaara dııı maama, sı kú wanı kú wəli nɔɔna balb We na kırı sı ba taa yı Dı nɔɔna tın, sı ba tɔgi Zezi Krisi ıwaanı ba na vrım dı zulə yalı na bá ti tın.

¹¹ Taanı dııı a na lagı a ta tın yı cıga mı:

Dı na tɔgi dı Zezi dı tı,

dı ta wó tɔgi dıd-o dı na ıwııa.

¹² Dı na fɔgi dı zıgi kəııkəıı cam wııı,

dı wó tɔgi dıd-o dı dı paarı.

Dı nan na vı-o,

o dı wó vıı dıbam mı.

¹³ Dıbam nan na manı dı ba jıgi cıga,

wıntı ta yı cıga tu mı,

beıwanı wım ba joori o kwanı o nı.

Dı na wó ta tııı te sı kú poli We wı tın

¹⁴ Ta n guli amı zaasım dım n brı Zezi nɔɔna bam, sı n daarı n kaanı-ba lanyıranı dı We yııı, sı ba yı taa magı kantııı kulb na ba jıgi kırı tın bıtarı banıa nı, sı kú cıgi balı dı na cıgi tın wıbıııa mı. ¹⁵ Kwaanı n tııı dı yawala sı kú poli We wı, sı cavıra yı ja-m Dı yigə nı dı kulb n na tııı tın, sı n kwaanı n ta n brı nɔɔna We cıga kam lanyıranı.

¹⁶ Ja n tııı dı bıtar-yıııı tııı na ba wəli We cwəııə tın. Balı na ııııı-sı tın paı nɔɔna fɔgi ba joori ba manı kwaga nı mı We cwəııə kam wııı. ¹⁷ Ba na kırı ba brı wo-yıııı tım kuntı tın, tı wó lonı tı jagı je maama, nıneenı nɔɔnı na jıgi nasıncıııo yı kú woııı kú wəli da te tın. Yıııne dı Filetı mı tɔgi ba wı nɔɔna bam kuntı wııı. ¹⁸ Ba tııı cıga cwəııə kam wııı yı ba te ba wı, We daa bá bı nɔɔna Dı pa ba yagi tıııı, sı twa bıım manı kú ke.

Ba zaasım dım kuntu ma pa balu na se We tin badonnə wubunja joori ya ləni. ¹⁹ Ku daari balu na yoori ba togi We ciga kam tin wubunja ba zai. Bantu nyi di digə kuri mu We na fogi Di cwi lanyirani. Kuri dım kuntu ba gəe, yi ku pupuni da ku wi:

«Dí Yuutu wum ye balu na yi o nɔɔna tin.»

Ku ta pupuni ku wi:

«Wulɔ maama na se ni o yi dí Yuutu wum nɔɔnɔ tin manɔ si o yagi kəm-balwaarɔ mu.»

²⁰ Ku nyi di so-foro wuni kabəli di zwi dwi təri təri na wura te tin mu. Sidonnə yi can-na mu ba me ba ki, di səbu-sinja. Sintu yi lɔnni nyim mu. Sidonnə maa yi de naa dogo mu ba me ba ki, yi ba mai sintu mu ba tunja. ²¹ Ku bri ni, nɔɔnɔ na jigɔ o titi di wo-yooru tim kuntu, ku tu wó ta yi lɔnni nyim mu We tee ni. O yi wulɔ na kwe o titi o ki o yuutu wum juna ni yi o jigɔ kuri o pa-o tin mu. O manɔ si o taa tunɔ titun-ɔna yalu maama o yuutu wum na lagɔ tin mu. ²² Kuntu tin, cu n titi di kəm-yooru tɔlɔ nɔn-dɔnnɔ wubunja na yəni ya zɔuri tin, si n daari n kwaani n togi ciga cwəŋə di wu-didwa di sono di wu-zuru, si n ta n togi di balu bicara na lana yi ba se ni ba yi dí Yuutu wum nɔɔna tin.

²³ Fogi n ci n titi di jwəri kantogo kulɔ na ba jigɔ kuri tin. Benwaani nmu ye ni ku tui ku guri di najara mu. ²⁴ Nɔɔnɔ wulɔ nan na yi dí Yuutu wum tintunɔnɔ tin wu manɔ si o taa yi najajarɔ. O manɔ si o taa nigi nɔɔna maama lanyirani, si o daari o bri-ba ciga di wu-zuru. ²⁵ O nan manɔ si o zaasi balu na vin We ciga kam tin di wu-bono mu, si ku wai ku ki si We pa ba ləni ba wubunja si ba joori ba se Di ciga kam. ²⁶ Kuntu tin, ba swan laan wó joori yi ba wani ba vri ba titi sutani juna ni, di ya na jaani-ba ni cikɔ te yi di pa ba ki di wubunja na lagɔ te tin.

3

Lɛɛrɔ na wó ba lɔgɔ banja tiim manja ni te tin

¹ Ta n ye ni lɔgɔ tiim manja ni lɛɛrɔ zanzan wó ba lɔgɔ banja.

² Kantu manja kam ni nɔɔna wó ta wura ba na lagɔ wəənu ba titi zənə yirani má nwaani, yi baá ta yi səbu-swən-nyina di kamun-nyina, yi baá ta tee ba titi. Nɔɔna wó ta twi daani yi ba ba se ba tiinə niə, yi ba bá zuli balu na ki-ba lanyirani tin. Baá ta yi nɔn-balwaarɔ yi ba ba nigi wono kulɔ na yi We nyim. ³ Nɔɔna bá ta soe daani, yi ba bá ta jigɔ da-nwanja. Baá ta yi bɔbari-nyina yi ba ba lagɔ si ba ja ba titi, baá ta yi wu-lɔn-nyina, yi baá ta culi wəənu tɔlɔ na lamma tin. ⁴ Nɔɔna wó ta tusi ba cillonə, yi ba bá ta zuri ba yira di lwarim kəm. Baá ta magi ba nyɔɔna ba bri ba titi kamunni. Baá ta soe ba wubunja wəənu ba dwe Banja-We.

⁵ Nɔɔna bam kuntu wó ta ki ni ba togi We ciga kam mu te, yi We dam nan təri ba tee ni. Fogi n ci n titi di nɔɔna bam kuntu.

⁶ Nɔɔna bam kuntu badaara yəni ba səgi ba zɔuri sam mu ba ganɔ kaana balu na yi ka-kaye tin ba pa ba wubunja coga. Kaana bam kuntu wu cogɔ di ba kəm-balwaarɔ zanzan, yi ba wubunja pai ba togi wono kulɔ maama ba fra na zɔ tin.

⁷ Kaana bam kuntu tiini ba kwaani ba zaasi mu manja maama, yi ba nan ba fogi ba lwarɔ ciga. ⁸ Nɔɔna bam kuntu kəm dım nyi di Zanesɔ di Zambresɔ deen na vin Moyisi ni faɔa faɔa te tin mu. Ba di vin We ciga kam mu. Ba jigɔ wubunja-balwaarɔ mu, yi ba We togim dım yi kafe.

⁹ Ba nan daa bá wani ba vu yigə di ba gana yam. Benwaani nɔɔna maama wó ba lwarɔ ba jwərim dım jaja, nɔnɛni ku deen na ki Zanesɔ di Zambresɔ te tin.

We ciga kam na jigɔ zənə lanyirani te tin

¹⁰ Ku nan na yi nmu Timoti, n manɔ n ye amu zaasım dım di a

ɲwɪa dɪ a wɔbɔɲa na yɪ te tɪn. Nmɔ nan ta ye a na jɪgɪ wɔ-dɪdɔba dɪ We te tɪn, yɪ n ta ye a na jɪgɪ wɔ-zuru dɪ sono dɪ pu-dɪa dɪ te tɪn. ¹¹ Nmɔ nan ta ye nɔɔna na beesi-nɪ yɪ a yaari te tɪn. Nmɔ ye wəenu tɪlɔ maama na kɪ amɔ Antɔsɪ nɪ dɪ Yikon dɪ Lisitri nɪ, yɪ dɪ kɔ dɪ, a ta wɔ yagɪ We cɪga kam. Dɪ Yuutu wɔm nan mɔ vrɪ-nɪ yaara yam kɔntɔ maama wɔnɪ. ¹² Kɔntɔ, balɔ maama na lagɪ sɪ ba taa tɔgɪ Zezi Krisi dɪ cɪga tɪn dɪ wɔ na beesɪm. ¹³ Kɔ daari, kɔ na yɪ nɔn-balwaarɔ dɪ kampinnyina bam, bantɔ lwarɪm dɪm wɔ tiini dɪ puli kɔ ja gaali. Baá ta ganɪ nɔɔna, yɪ baá ganɪ ba tɪtɪ dɪ.

¹⁴ Kɔ daari kɔ na yɪ nmɔ, yɔɔrɪ n ta n tɔgɪ cɪga kalɔ nmɔ na maɲɪ n lwarɪ yɪ n kɪ n wɔ-dɪdɔba dɪ ka tɪn, beɲwaani nmɔ ye balɔ deen na brɪ-m wəenu tɪm kɔntɔ tɪn wɔ lanyɪranɪ. ¹⁵ N biini nɪ mɔ n maɲɪ n ye We tɔnɔ kɔm na brɪ kɔlɔ tɪn. Zaasɪm dɪm kɔntɔ wɔ wani dɪ vɪrɪm yɪ n na swan yalɔ na wɔ pa n na vrɪm, n na kɪ n wɔ-dɪdɔba dɪ Zezi Krisi tɪn ɲwaani. ¹⁶ Kɔlɔ maama na pɔpɔnɪ We tɔnɔ kɔm wɔnɪ tɪn, kɔ yɪ We Joro mɔ pɛ dɪbam yɪ kɔ jɪgɪ kuri kɔ pa dɪbam, sɪ kɔ taa brɪ nɔɔna cɪga, naa kɔ brɪ-ba nɪ ba tusi, naa kɔ kwe-ba sɪ ba da cwəɲə, naa kɔ zaasɪ-ba ba na wɔ ta tɔgɪ cɪga cwəɲə te tɪn, ¹⁷ sɪ dɪbam balɔ na yɪ We nɔɔna tɪn laan yɔɔrɪ dɪ maɲɪ fasi, sɪ dɪ taá tɔɲɪ tɪtɔɲ-ɲɔna dwi maama.

4

Timoti na maɲɪ sɪ o tɔɲɪ dɪ cɪga te tɪn

¹ Timoti, a lagɪ a ta nmɔ We dɪ Zezi Krisi yigə nɪ, sɪ n kwaanɪ n ta n tɔɔlɔ kwər-ywəɲə kam. Zezi mɔ yɪ wɔlɔ na wɔ ba o di nanɔna dɪ twa maama sarɪya tɪn. Oó joori o ba o di paari nɔɔna titari nɪ. ² Kɔntɔ, n maɲɪ sɪ n ta n tɔɔlɔ We kwər-ywəɲə kam. Nɔɔna na cəgi naa ba zɪ ba cəgi dɪ, sɪ n ta n kwaanɪ n brɪ-ba We cɪga kam. Nan pa ba lwarɪ nɪ ba tusi mɔ

sɪ ba joori ba tɔgɪ cwəɲə, sɪ n kaani-ba, sɪ n daari n pa ba taa jɪgɪ baari, sɪ n ta n brɪ-ba lanyɪranɪ dɪ wɔ-zuru zanzan. ³ Beɲwaani maɲa wɔ ba, yɪ nɔɔna daa bá se ba taa cəgi zaasɪm dɪlɔ na yɪ cɪga tɪn. Ba laan wɔ daari ba taa tɔgɪ ba tɪtɪ wɔbɔɲa na lagɪ te tɪn mɔ, yɪ baá kikili vwan karanyɪna tiinə zanzan sɪ ba taa brɪ-ba wəenu tɪlɔ maama ba na lagɪ sɪ ba taa nɪ tɪn. ⁴ Ba laan wɔ sɪn ba zwa sɪ ba yɪ taa cəgi We cɪga kam, yɪ ba daari ba se nabiinə sɪnswalɔ sɪlɔ na ba jɪgɪ kuri tɪn. ⁵ Kɔ daari nmɔ nan maɲɪ sɪ n ja n tɪtɪ mɔ wəenu maama wɔnɪ. Vɔ n wɔ yaara wɔnɪ. Kwaanɪ n ta n tɔɲɪ sɪ n pa nɔɔna lwarɪ We kwər-ywəɲə kam. Tɪtɔɲɪ dɪlɔ maama We na kɪ nmɔ jɪɲa nɪ tɪn, sɪ n tɔɲɪ-dɪ lanyɪranɪ.

⁶ Kɔ nan na yɪ amɔ, amɔ ɲwɪa kam nyɪ nɪ ba na logi mun-na ba ma kɪ kaanɪm te tɪn mɔ. Kɔ lagɪ kɔ ta nɪ maɲa kam yɪə sɪ a vu We te. ⁷ A na tɔɲɪ a pa We te tɪn nyɪ dɪ a kwaanɪ a duri sɪ a di yigə mɔ te. Amɔ kwaanɪ mɔ a pɪnɪ a tɪtɪ a duri taan a vu a yɪ kweelim je, yɪ a daa ta wɔ yagɪ We cɪga kam. ⁸ Kɔntɔ tɪn, amɔ pɛeri laan tigi We tee nɪ dɪ cəgi-nɪ. Dɪ Yuutu Zezi mɔ yɪ wɔlɔ na wɔ tɔgɪ cɪga o ma di nabiinə taanɪ tɪn. O ma wɔ kwe a pɛeri dɪm kɔntɔ o pa-nɪ sarɪya de dɪm nɪ. Kɔ nan dai amɔ yɪranɪ mɔ oó pa pɛeri dɪm kɔntɔ. Oó pa balɔ maama dɪ na so-o yɪ ba jɪgɪ tɪna nɪ oó joori o ba tɪn mɔ.

⁹ Nan kwaanɪ lanyɪranɪ sɪ n ba amɔ te lɪla. ¹⁰ Beɲwaani Demasi yagɪ amɔ, o fra na tiini ya zɔ zɪm lɔgɔ baɲa wo-yɔɔrɔ tɪm tɪn ɲwaani, yɪ o daari o vu Tesaloniki mɔ. Kresan ma ke Galatɪ. Titi dɪ ma ke Dalmatɪ. ¹¹ Luki yɪranɪ mɔ wɔ a tee nɪ. Nmɔ nan na maa n bɪna, sɪ n pa Marɪkɪ tɔgɪ o ba, beɲwaani wɔntɔ wɔ wani o wəli-nɪ dɪ We tɪtɔɲa yam. ¹² Kɔ daari amɔ tɔɲɪ Tisiki Efɛezɪ nɪ mɔ. ¹³ Nmɔ na maa n bɪna, sɪ n kwe a gɔrɔ kɔm a na yagɪ Trɔvasɪ nɪ Karɪpusi tee nɪ tɪn n ja n ba, dɪdaani twaanɔ tɪm dɪ, kɔ na dwe dɪdɪ vara

twaanu tlu ba na pupuni ti wuni ba pri tun.

¹⁴ Alesandri wulu na yi yarv tun tiini o ki amv lwarim kv ja gaali. Dí Yuutu wum nan wv pa o na cam o kənə yam kvntv ηwaanv. ¹⁵ N dı nan cv n titi did-o, beηwaanv o kwaanv sv o cvgı dibam na yəni dí brı cıga kalv tun mv.

¹⁶ Maηa kalv a na puli sv a tulu a taanv dım sarıya yam jəgə kam nı tun, nɔɔn-nɔɔnv wv tu o zıgı amv kwaga nı. Ba maama duri mv ba daarı amv yıranv. Wε nan yi kwe ba taalı kvntv ηwaanv. ¹⁷ Dí Yuutu wum nan mv zəni-nı, yi o pa-nı dam yi a ma wanv a tɔɔlı Wε kwərə kam, yi dwi-ge tiinə maama ni-ka. Kvntv tun, Wε mv vrı amv tɔvni jıηa nı Dı yagı. ¹⁸ Dí Yuutu wum nan wv vrı amv wo-lwaanv maama wvni, yi o daarı o ja-nı o vu o zv Wε paarı dım wvni dı yazurə. Wvntv mv maηı dı zulə maηa maama. Amina.

Tiim kwərə

¹⁹ Jɔɔnv Prısılı dı Akwila n pa-nı, dıdaanv Onısıfɔɔrv dı o sɔηɔ tiinə bam maama. ²⁰ Erasıtv maηı Korentı nı mv. Kv daarı amv yagı Trofim Mıletı nı, o na ba jıgı yazurə tun ηwaanv.

²¹ Kwaanv n kv lıla n ba kv loori waarv mımaηa. Yubulusı dı Pudan dı Linusı dı Kloodıa dı dí ko-bıə bam maama jɔɔnv-m lanyıranv.

²² Dí Yuutu wum wv ta wvra dı nmv.

Wε wv pa abam yu-yoηo.

**Tɔnɔ kuls Pooli na
pɔpɔni o pa
TITI tun
Tɔnɔ kuls Pooli na
pɔpɔni o pa Titi tun
na bri dibam kuls tun
mu tuntu**

Titi yi Zezi karabu mu o na dai Zwifu. O deen tɔgi di Pooli o tɔni We titɔna yam. Manja kalɔ Pooli na pɔpɔni tɔnɔ kuntu o pa-o tun, o wɔ Kreti ni mu, me o na manɔ si o nii Zezi nɔɔna bam banja ni si wonjo maama taa yi lanyirani tun.

Pooli de yigə o bri We nɔɔna yigə tiinə na manɔ si ba taa yi te tun (pɔɔrim 1).

O ma ta bri Titi, o na wɔ kwe We nɔɔna bam dwi təri təri te tun, ku na yi nankwin di kazina (si bantu di zaasi ka-dɔnnu tum), ku na yi bu-dɔnnu di gambe maama (pɔɔrim 2).

O laan ma bri We nɔɔna bam na manɔ si ba taa ki te tun, si ba wanti ba taa zɔuri daani di ywəni, si kantogɔ di kampwara yi zɔ ba titari (pɔɔrim 3).

¹ Amu Pooli wɔlɔ na yi We gamba-sono di Zezi Kresi tuntɔnɔ tun mu pɔpɔni tɔnɔ kuntu si a pa nmu Titi. We mu pe si a pa balɔ DI na kuri si ba taa yi DI nɔɔna tun taa jigɔ wɔ-didɔa di DI, si ba kwəri ba lwarɔ DI ciga kam. Ciga kam kuntu nan mu pai nɔɔna ŋwi ni We na lagi te tun, ² si ba wanti ba taa jigɔ tina ni baá na ŋwia kalɔ na ba ti tun We tee ni. Ku na loori lugu pulim tun, mu We manɔ DI go ni si DI pa dibam ŋwia kam kuntu, yi DI bá kwanɔ DI ni. ³ Ku daari ka manja kam na yi tun, We ma pa dí lwarɔ DI taani dum kuntu kuri jaja. Ku yi kwərə kam kuntu mu We na yi dibam Vɔrnɔ tun pe amu ni si a taa tɔɔli a bri nɔɔna.

⁴ Nmu Titi yi nɔɔni amu titi bu mu te, dí maama na jigɔ wɔ-didɔa di Zezi tun ŋwaani.

Dí Ko We di dí Vɔrnɔ Zezi Kresi wɔ pa nmu yazurə di yu-yonjo.

*Zezi kogɔ kum nakwa na manɔ si
ba taa yi te tun*

⁵ Amu deen na yagi nmu Kreti ni tun, ku yi si n kwaani n ki wənu tilɔ na daari si n ki tun mu. Zezi nɔɔna bam na wɔ tɔ kuls maama ni tun, si n li nakwa tiinə da, nɔɔni a na manɔ a ta di nmu te tun. ⁶ Nmu na li nɔɔnɔ wɔlɔ tun, o manɔ si o taa yi wɔlɔ nɔɔna na bá ta jigɔ o yira taani tun mu. O nan manɔ si o taa jigɔ kaani didɔa yirani mu. Ku manɔ si o biə di se We, si ba yi taa yi nɔn-kaye di banɔ-nyina. ⁷ Benwaani ku manɔ si wɔlɔ na nii Zezi nɔɔna bam tun taa yi wɔlɔ nɔɔna na bá ta jigɔ o yira taani tun mu, We na ki DI nɔɔna bam wuntu juna ni tun ŋwaani. O wɔ manɔ si o taa yi biyiri-nyim, naa nɔɔnɔ wɔlɔ banɔ na lumma tun, naa sa-nyɔrɔ naa najajarɔ, naa wɔlɔ na ki kampinə si o ma na wənu tun. ⁸ Ku nan manɔ si o taa yi nɔɔnɔ wɔlɔ na jeeri vərə lanyirani tun. O manɔ si o taa yi nɔn-ɔm wɔlɔ na cu o titi yi o tɔgi We di ciga yi o wai o titi o jaana tun. ⁹ O manɔ si o yɔɔri o taa tɔgi taani dilɔ na yi ciga, ni dibam na manɔ dí bri abam te tun. Kuntu, oó wani o bri nɔɔna badonnə si ba taa tɔgi We ciga kam kuntu, yi o daari o pa balɔ na vin We ciga kam tun lwarɔ ni ba tusi mu.

¹⁰ Benwaani banɔ-nyina zanzan mu wɔ abam tee ni, ba na yəni ba nɔɔni bitari silɔ na ba jigɔ kuri tun ba ma ganɔ nɔɔna. Ba zanzan mu yi balɔ na tiini ba se ba Zwifə bam cullu tum tun. ¹¹ Abam nan manɔ si á pa ba pu ba niə mu di ba zaasim dum kuntu, benwaani ba zaasim dum yəni di pai nɔɔna di ba sɔnɔ tiinə maama mu tusi We cwəŋə kam wuni. Ba yəni ba bri kuls na wɔ manɔ si ba bri nɔɔna tun mu, ba ma ganɔ-ba ba jonɔ səbu.

¹² Kreti tiinə bam titi yiyən-yeenu deen mu tagɔ o wi: «Kreti tiinə yəni ba fɔ vwan mu manja maama. Ba

nyl di vari-balwaarv mu te, yl ba ta yl yawvri-nyina di non-kwælu di.»

¹³ O nan na tagi kontv tin, kv yl ciga mu o taga. Kontv nwaani mu n manj si n tiini n kaani Kreti tiinæ bam, si kv pa ba yvori ba taa tvgi We ciga kam lanyirani, ¹⁴ si ba daa yl se Zwifæ bam sinswali silv na ba jigi kuri tin, naa ba se nabiinæ titi wubvna cullu tim ba na yagi ciga kam yl ba daari ba tvgi tin. ¹⁵ Wvsv maama na jigi wv-ponjo tin, kulvkvsv ba jigi digiru wvntv tee ni. Kv daari wvsv na vtn We yl o ba jigi wv-ponjo tin, kulvkvsv tæv kv na lana wvntv tee ni. Kontv tu wubvna cvgi mu, yl o daa yæri kvsv na manj tin. ¹⁶ Nvona bam kontv donnæ nan tæ ba wv, ba ye We mu, yl ba titvna laan yagi ya ba tvgi We wubvna. Ba yl bani-nyina mu, yl ba tiini ba kv lwarim kv ja gaali. Ba warv kvsv na lana tin ba kv.

2

Zaasim dilv na yl ciga yl di wæli nvona tin

¹ Kv daari kv na yl nmv Titi, ta n bri nvona bam kvsv na manj di ciga zaasim dim tin. ² Nm v manj si n bri nankwvn si ba taa yvri ba titi mu, si ba kwæri ba taa yl balv nvona na nvgi-ba tin, si ba taa cv ba titi, si ba yvori ba se Zezi di wv-dvdva di sono di pu-dia.

³ Nan bri kazina si ba taa jigi ba titi si kv pa We na zulæ ba tee ni, si ba yl taa yl bivarv-nyina naa sa-nyvra. Ba nan manj si ba taa kve nvona kvvæ yalv na lana tin mu. ⁴ Kontv mu baá wani ba bri ka-bwænæ ba na wv ta soe ba banna di ba biv te tin, ⁵ si ba daari ba taa cv ba titi, si ba yl taa kv digiru, si ba kwæri ba taa yl ka-yvsvrsv tilv na tvnj svvj titvna lanyirani yl ba se ba banna ni tin. Kontv, nvona daa bá wani ba yáali We kwæv-ywævæ kam. ⁶ Kv zv na yl non-dvnnv, si n kve-ba si ba di taa cv ba titi wvno maama wvni.

⁷ Kv nan na yl nmv titi, kv manj si n tvnj titv-nvna yalv na wv bri

nvona si ba di tvgi cwævæ lanyirani tin, si n daari n bri-ba We kwævæ kam lanyirani di ciga. ⁸ Pa n ni-taani taa jigi ciga, si nvon-nvovv yl wani o yáali-di. Kontv wv pa dvbam dvna na cavvra, ba daa na bá na wvno si ba maa nvovv ba cvgi dvbam tin nwaani.

⁹ N daari n kve gambe ni kv manj si ba se ba tiinæ wvno maama wvni, si kv pa ba tiinæ bam wv poli. Ba yl vtn ba tiinæ bam ni. ¹⁰ Ba nan wv manj si ba nv-ba. Ba manj si ba tvnj lanyirani di ciga mu wvno maama wvni, si kv pa nvona lwarv ni dvbam We dilv na yl dí Vvrv tin zaasim dim lamma.

¹¹ Bevwaani, We pæ dí lwarv DI sono kvsv na dagv zanzan te, si kv pa nvona maama wani ba na vrv DI tee ni. ¹² DI ma daari DI bri dvbam ni kv manj si dí yagi lwarim titvna maama di lvgv wo-yvovv tilv dí fra na zvsvrsv tin, si dí taá cv dí titi, si dí taá tvgi ciga cwævæ, si dí daari dí taá kvvri We lanyirani lvgv bava ni. ¹³ Kv nan manj si dí taá yl kontv mu, si dí taá jigi tvna di wvpolo, si dí cvgi Zezi Kri si o joori o ba di paari zulæ. Wvntv mu yl dvbam We dilv na yl kamunu yl o yl dí Vvrv tin. ¹⁴ Wvntv mu se o tv dvbam nwaani, si o ma vrv dvbam lwarim dvi maama wvni, si o daari o fvgi o kve dí bvcara si dí taá yl o titi nvona, si dí taá kvaani dí tvnj titv-nvna.

¹⁵ Nan ta n bri nvona wævnu tim kontv, si n daari n kve-ba, si n kwæri n kaani-ba, ni We na pæ nmv ni si n kv te tin. Nan yl se si nvon-nvovv gooni-m.

3

We nvona na manj si ba taa yl te tin

¹ Guli n bri nvona bam ni ba manj si ba taa nvgi ba tv kvsv yigæ tiinæ di balv na yl dvværa tin, si ba taa se ba ni. Ba nan manj si ba taa tvnj titv-nvna dvi maama mu. ² Ba nan yl zavj ba tv nvon-nvovv, naa ba

taa yi najajara. Ku maɲi si ba taa zuli noona mu, si ba daari ba taa jigi wu-bono di noona maama.

³ Benwaani dibam maama deen yi nayeri-nyina mu, yi di tusi, yi di vin We ni. Dibam fra deen mu te dibam, yi di togi wo-yooru tilu maama di wubuya na lagi tin. Di maa yani di jigi pu-siya di wu-gubu yi di culi daani. ⁴ Nan di ku di, We dilu na yi dibam Vurnu tin bri jaja ni Di soe nabiine lanyirani, yi Di vri dibam lwarim wuni Di yagi. ⁵ Ku nan dai dibam na ki kam-laarv tin hwaani, ku yi We na yi hwanja tu tin hwaani mu. Di ma pa Di Joro kum zari wo-digiru tilu na wu di bicara ni tin, yi Di daari Di pa dibam wubuy-dura, si di na hwi-duya Di tee ni. ⁶ Ku maa yi dibam Vurnu Zezi Krisi hwaani mu We tui Di Joro kum Di pa dibam zaani, ⁷ si di wani di na ciga Di tee ni Di zaani dim hwaani, si di daari di na We wo-laarv tum di na yi Di biu yi di jigi tuna ni di wu na hwa kalu na ba ti Di tee ni tin hwaani.

⁸ A na tagi taani dilu tin yi ciga mu. Kuntu, a lagi si n kwaani n bri woeni tum kuntu lanyirani, si ku pa balu na se We tin tiini ba taa ki kam-laarv. Kuntu mu lana yi ku jigi kuri ku pai noona maama. ⁹ Ku daari n maɲi si n ci n titi di kantogo dwi maama, ku na yi bitar-yooru bana ni di di kwu dwi natoga kam bana ni di Zwifé bam cullu tum bana ni, si ti ba jigi nyoori ti yi kafe mu. ¹⁰ Noonu wulu na jaani kampwara o tui noona titari ni tin, si n kaani kuntu tu ninéni kuni bile te. O ta na wu se nmu taani dim, si á ci á titi did-o. ¹¹ Benwaani nmu ye ni, noonu na yi kuntu don, o daa ba lagi si o togi cwéne. O tusim dim mu bri ni o ba na bura We tee ni.

¹² A lagi a tui Aritimas naa Tisiki mu nmu tee ni. Ba wulu na yi nmu te tin, si n kwaani n ba amu te lila Nikopolisi ni, benwaani a li wubuya si a maɲi daani mu si waarv tum maɲa ke. ¹³ Nan kwaani n weli Zenasi wulu na yi bitar-yeenu tin di

Apolosi ba cwéne kam wéne hwaani, si n pa-ba kulv maama na muri-ba tin. ¹⁴ Pa di ko-biu bam taa ye ni ku maɲi si ba tiini ba kwaani ba taa ki kam-laarv mu, si ba wani ba zani balu na maɲi zéne tin. Kuntu mu wu pa ba hwa taa jigi kuri noona maama tee ni.

¹⁵ Di ko-biu balu na wu amu tee ni tin maama jéni nmu. Jéni balu maama na se Zezi yi ba yi dibam cilon-sonnu tin n pa dibam.

We wu pa abam maama yu-yojo.

**Tɔnɔ kulɔ Pooli na
pɔpɔnɔ o pa
FILIMɔN tun
Tɔnɔ kulɔ Pooli na
pɔpɔnɔ o pa Filimɔn
tun na bri dɔbam kulɔ
tun mu tuntu**

Filimɔn deen yi non-kamunu mu, o na tu o ki o wɔ-dɔdɔba di Zezi. O yi Kolɔsi We kɔgɔ kum wɔ nɔɔnɔ dɔdɔba mu, o maa yi Pooli cilɔŋ. Ku yi Pooli deen mu bri-o We cɔga kam yi o se.

Filimɔn deen ma jigi gambaa, ka yiri mu Onisim, yi o gambaa kam duri ka viiri ka daar-o.

Pooli na wɔ pɔna digɛ ni maɲa kalɔ tun, mu Onisim ve o te. Pooli maa nɔɔnɔ We taani dɔd-o, yi o ki o wɔ-dɔdɔba di Zezi. Pooli laan ma tun-o si o joori o vu o yuutu wɔm te.

Pooli ma pɔpɔnɔ tɔnɔ kum o pa o cilɔŋ Filimɔn, o ma loor-o si o yagi kulɔ maama Onisim na ki tun o maa ce-o. Kantu maɲa kam ni, gambaa na duri ka viiri yi ka yuutu wɔm na joori o na-o, oɔ pa ka na cam zanzan mu ku ja gaali. Pooli laan ma loori Filimɔn si o daa yi jon-o ni o gambaa má te, o laan nan taa nii-o ni o yi o ko-bu mu te Zezi Krisi nwaani.

¹ Amu Pooli wɔlɔ na wɔ pɔna digɛ ni Zezi Krisi cɔga kam nwaani tun mu pɔpɔnɔ tɔnɔ kuntu, yi dí ko-bu Timoti wɔ amu tee ni. Dí pɔpɔnɔ dí pa nmu Filimɔn, n na yi dɔbam cilɔŋ-sono yi n tɔgi di dɔbam n tuni We titɔɲa tun mu. ² Dí jɔɔni-m, yi dí daari dí jɔɔni dí ko-bu-kana Apia, di Arisipi wɔlɔ na wɔli di dɔbam o na cam We titɔɲa yam nwaani tun. Dí daari dí jɔɔni Zezi kɔgɔ kulɔ na yɛni ku jeeri daani nmu sɔɲɔ ni tun maama.

³ Dí Ko We di dí Yuutu Zezi Krisi wɔ pa abam yazurɛ di yu-yoɲo.

⁴ Maɲa maama amu na yɛni a loori We, a guli nmu gulɛ Di yigɛ

ni, yi a ki Di le nmu nwaani. ⁵ Benwaani amu ni ni n jigi wɔ-dɔdɔba di dí Yuutu Zezi yi n soe We nɔɔna bam maama lanyirani. ⁶ We wɔ pa nmu na jigi wɔl-dɔnɔ kulɔ di dɔbam n na ki n wɔ-dɔdɔba di Zezi Krisi tun pa n wani n lwarɔ wo-laaru tɔlɔ maama We na ki Di pa dɔbam Zezi Krisi nwaani tun. ⁷ A ko-bu-sono, nmu na soe We nɔɔna bam te tun mu pai a wɔ poli zanzan, yi ku pa a jigi baari, benwaani n wɔli We nɔɔna bam yi n pa ba na baari di wɔpolo.

⁸ Kuntu nwaani amu lagi a loori nmu si n ki kulɔ na maɲi si n ki tun mu. Amu ya jigi cwɛɲɛ si a da Zezi Krisi nwaani a pa nmu ni, si n lwarɔ n na wɔ ki kulɔ tun. ⁹ A nan lagi si a loori-m di sono mu. Amu Pooli wɔlɔ na yi nankwian yi ba ki-ni pɔna digɛ ni lele kuntu Zezi Krisi cɔga kam nwaani tun, ¹⁰ a lagi a loori-m nmu gambaa Onisim nwaani mu. A na wɔ pɔna digɛ ni tun, o tu amu te, yi a bri-o We cɔga kam yi o se. Kuntu tun, wuntu laan nyi ni a titi bu mu te. ¹¹ O deen na tuni o pa nmu maɲa kalɔ tun, o wɔ pɛ n na nyɔɔri. Ku daari lele kuntu, o laan jigi nyɔɔri o pa amu di nmu maama.

¹² A lagi a tun-o si o joori o ba nmu te, wuntu yi a titi bicari mu. ¹³ Amu na wɔ pɔna digɛ ni We kwɛr-ywɛɲɛ kam nwaani tun, a yaá ta lagi si o maɲi a tee ni mu, si o lɛni nmu yuu ni o taa tuni o pa-ni. ¹⁴ A nan ba lagi si a ki kulɔkulɔ yi nmu na wɔ se. A na ki kuntu, kubu ta yi ni a fin nmu si n wɔli-ni, si ku dai n titi wɔbɔɲa.

¹⁵ Onisim na duri o yagi nmu tun, de don ku yi si o pɔɔri di nmu maɲa finfin yirani mu, si o laan joori o ba o taa wɔ nmu tee ni maɲa maama. ¹⁶ O na duri o yagi nmu tun, o deen yi gambaa mu. O na joori o ba, yi zanɔ n nii-o ni gambaa te, si o laan dwe gambaa o na jigi nmu ko-bu dí Yuutu wɔm nwaani tun. Amu tiini a so-o. Nmu di nan wɔ ta n tiini n so-o ku ja gaali, o na yi n gambaa yi

o kwəri o yi n ko-bu dí Yuutu wòm
 ɲwaani tɪn.

¹⁷ Nmɔ na sɛ ni dɪbam sɪni dí
 yi ciloŋo daani, si n kwaani n jeeri
 Onisim lanyirani nɪnɛɛni amɔ titi
 te. ¹⁸ O dɛɛn na maɲi o ki woŋo
 kulɔ o cogi di, naa o na jigi nmɔ
 jini, si n yagi kɔ maama di amɔ.

¹⁹ Amɔ Pooli titi mɔ mɛ a jɪɲa a
 pɔpɔni tuntɔ ni: Amɔ wó ɲwi jini
 dɪm. (Kɔ daari nmɔ nan maɲi n ye
 ni, n jigi amɔ jini zanzan, di nmɔ na
 nɛ ɲwia Wɛ tee ni amɔ na bri nmɔ
 Wɛ kwər-ywəŋə kam tɪn ɲwaani.)

²⁰ A ko-bu, kɔ yi cɪga mɔ, a lagi si
 n ki woŋo kulɔ a na loori-m tɪn mɔ
 dí Yuutu sono kɔm ɲwaani, si n pa
 a taa jigi wɔpolo Zezi Kriɪ ɲwaani.

²¹ Amɔ na pɔpɔni tɔnɔ kontɔ a pa
 nmɔ tɪn, a ye lanyirani ni nmɔ wó
 sɛ a wɔbɔɲa yam. A ta ye ni nmɔ
 wó ki ɲ dwəni a na loori kulɔ tɪn.

²² Kulɔ na wəli da tɪn, a loori-m si
 n kwaani n lagi digə, si a na tuə, si
 a taa tigi da. Bɛɲwaani a jigi tɪna
 ni Wɛ wó sɛ abam na loori-Dɪ amɔ
 ɲwaani te tɪn, yi Dɪ wó pɔri cwəŋə
 si a joori a ba abam te.

²³ Epafraɪ di jɔɔni-m. Wɔntɔ
 dɪdaani amɔ mɔ wɔ pɪna digə
 ni Zezi Kriɪ cɪga kam ɲwaani.

²⁴ Mariki di Arisariki di Demasi di
 Luki maama di jɔɔni-m. Bantu di
 amɔ mɔ togi daani dí tɔɲi Wɛ titɔɲa
 yam.

²⁵ Dí Yuutu Zezi Kriɪ wó pa abam
 yu-yoŋo.

**Tɔnɔ kɔlɔ ba na pɔpɔni
ba pa
EBRU TIINɛ tun
Tɔnɔ kɔlɔ ba na
pɔpɔni ba pa Ebru
tiinɛ tun na bri dɔbam
kɔlɔ tun mu tuntu**

Ebru tiinɛ yi Zwifɛ bam yiri didon mu. Dɛ yɛri wɔlɔ na pɔpɔni tɔnɔ kɔntɔ tun. O nan pɔpɔni o pa Zezi nɔɔna balɔ na ne yaara zanzan tun mu. O ma pɔpɔni si ba yi yagi We cwɛnɛ tɔgum. O ma pa ba na baari si ba taa zigi kɛnkɛn, di ba na lwarɔ ni dɛ Yuutu Zezi na ki kɔlɔ tun na dwe wɔnɔ maama te tun nɔwaaɔ.

Tɔnɔ kɔm de yigɛ ku bri ni We tɔgi DI Bu Zezi nɔwaaɔ mu DI bri DI titi di nabiinɛ, yi We daa bɔ wɛli kɔlɔkɔlɔ kɔntɔ baɔa ni. Zezi nan dwe We nijonɔ balɔ deen na wɔra tun, o dwe We malesi sim, o dwe Moyisi di Zozwe di (pɔɔrim 1-3).

Zezi dwe We kaanum tiinɛ balɔ deen na wɔra tun, o yi We kaanum tu wɔlɔ na wɔra maɔa maama tun mu. Zezi na dwe We kaanum tiinɛ bam maama tun mu pai nɔɔna nai vrim cigɛ cigɛ lwarɔm di tɔɔni wɔni. Yisrayeli tiinɛ deen na yɛni ba ma varum ba kaani ba pa We tun, ku yi Zezi Krisi tɔɔni dim nyinyɔgɔ mu (pɔɔrim 4-10).

Tɔnɔ kɔm tiim jɛgɛ ni ku pe nɔɔna bam baari mu, si ba taa ve yigɛ We cwɛnɛ kam wɔni. Ku bri faɔa faɔa We nɔɔna bam na ki ba wɔ-didɔa di We te tun, yi ku kwe balɔ na wɔ karɔm-ku tun si ba tɔgi Zezi yirani, si ba taa nii Zezi si ba taa tɔg-o di ba wɔ maama, si ba se cam di yaara, si ba zigi kɛnkɛn si ku vu ku yi kweelim de (pɔɔrim 10-13).

We tɔgi DI Bu Zezi nɔwaaɔ mu DI nɔɔni di dɔbam

¹ Faɔa faɔa tun, We deen nɔɔni di dɔbam nabaara bam kuni zanzan mu. DI deen yɛni DI pa DI nijonɔ

bam mu nɔɔni wɛnu dwi tɛri tɛri di ba. ² Ku daari lele kɔntɔ na yi lɔgɔ baɔa kweelim maɔa tun, We laan pe DI Bu mu ba o nɔɔni DI taani di dɔbam. We de wɔntɔ nɔwaaɔ mu DI ki lɔgɔ baɔa di weyuu wɛnu maama, yi DI pa-o ni si o ba o taa te wɛnu maama. ³ We Bu wɔm mu jigi pɔni dilɔ na bri We paari-zulɛ yam na yi te tun. O maa jigi o Ko We nyinyɔgɔ fasi. O ni-taani maa jigi dam yi di pai wɛnu maama fɔgi ti ziga.

O ma ba o saari nɔɔna lwarɔm o fɔgi-ba o pa ba ji lanyirani, yi o laan joori o di Baɔa-We te o vu o jani DI jazum ni. ⁴ Kɔntɔ tun, Baɔa-We Bu dwe We malesi sim, di We na pe-o yiri dilɔ na daga di dwe sintɔ na jigi yira yalɔ tun nɔwaaɔ.

Zezi Krisi dwe We malesi sim maama

⁵ Ku na yi malesi sim, We wɔ fɔgi DI ta di maleka DI wɔ:

«Nmu mu yi amɔ Bu, yi zim amɔ di jigi nmu Ko.»

We nan wɔ tagi maleka kalɔkalɔ taani DI wɔ:

«Amɔ wɔ ta yi ka Ko, si ka di taa yi amɔ bu.»

⁶ Ku daari maɔa kalɔ We na lagɔ DI tɔni DI Bu-dɔa kam si o ba lɔgɔ baɔa tun, DI tagi DI wɔ:

«Malesi sim maama maɔi si si kuni doonɛ mu si zul-o.»

⁷ Ku nan na yi malesi sim, We tagi si taani DI wɔ:

Si yi dintɔ tintɔnɔa mu, yi DI pa si nyi ni viu di min-vwi te, si si taa tɔni si pa-DI.

⁸ Ku daari ku na yi We Bu wɔm, DI tagi o taani DI wɔ:

«Nmu yi We mu, n paari dim wɔ ta wɔra

si ku taa ve maɔa kalɔ na ba ti tun. Nmu wɔ ta n te n nɔɔna bam di cigɛ.

⁹ Nmu soe cigɛ cwɛnɛ, yi n daari n culi balɔɔ.

Kɔntɔ nɔwaaɔ mu n Ko Baɔa-We pe nmu na wɔpolo lanyirani di zulɛ n dwani balɔ maama na wɔra di nmu tun.»

¹⁰ We ta tagi DI wɔ:

«Nmɔ wɔɔ na yi wænu maama
Yuutu tɪn mu ki lɔgɔ baŋa
pulim ni,

yi n ta kwæri n ma n jia n ki weyuu
wænu maama.

¹¹ Wænu tum kɔntɔ maama wɔ ba
ti cɔgi,

ku daari nmɔ nan wɔra mu maŋa
maama.

Wænu tum kɔntɔ maama wɔ ba ti
doori ni gɔrɔ na yæni ku doori
te tɪn.

¹² Ti wɔ ba ti lɔri, yi n kukuli-ti n
tiŋi ni n na kukuli gwar-dɔŋo
n tiŋi yi n daari n læni gwar-
dɔŋo n zɔ te tɪn.

Nmɔ nan ta wɔ ta n yi ni n na maŋi
n yi te tɪn mu.

N ŋwɔa bá fɔgi ka ti.»

¹³ Wɛ dɛɛn wɔ fɔgi DI ta di DI malesi
sɪm kalɔkalɔ DI wɔ:

«Ba n jæni a jazum ni,

sɪ a ki n dɔna maama n nɛ kuri ni
sɪ n nɔ-ba ni tɪga te.»

Ku yi DI Bu wɔm yɪrani mu DI tagi
kɔntɔ.

¹⁴ Malesi sɪm laŋa nan yi ta mu?
Sɪ nyi ni jwæru mu te, sɪ ba jigi yɪra
ni nabiinɔ te. Sɪntɔ yi sɪɔ na tɔŋi
sɪ pa Wɛ tɪn mu. Wɛ maa yæni DI
tɔŋi-sɪ, yi sɪ ve sɪ zæni balɔ na wɔ
na vrɪm tɪn.

2

Dí wɔ maŋi sɪ dí vɪn Wɛ vrɪm dɪm

¹ Kɔntɔ ŋwaani mu ku maŋi sɪ
dí kwaanɪ dí taá jigi Wɛ kwærɔ
kalɔ dí na ni tɪn lanyirani, sɪ dí yi
ywæri Wɛ cwæŋɔ kam wɔni. ² Wɛ
na tɔgi DI malesi sɪm jɪŋa DI pa
dí nabaara bam kwærɔ kalɔ tɪn jigi
kuri lanyirani. Nɔɔnɔ na wɔ sɛ-ka
yi o na cɔgi DI niɔ yam, kɔntɔ tu
maŋi sɪ o na cam mu ku maŋi di
o na ki te tɪn. ³ Ku laan nan na yi
dɪbam balɔ Wɛ na dɛ DI Bu wɔm
ŋwaani DI pa dí lwarɪ DI kwærɔ
kam tɪn, dí yigɔ na tærɔ di o vrɪm
dɪm kɔntɔ di na dwe malesi sɪm
na bri kɔɔ tɪn, dí wɔ wani dí lu
na? Dí Yuutu Zezi mu dɛ yigɔ o
ŋɔɔni Wɛ vrɪm dɪm kɔntɔ taani o
bri nɔɔna. Balɔ na ni-di kɔntɔ tɪn
laan ma daari ba ta ba bri dɪbam ni

ku yi cɪga mu. ⁴ Wɛ titi di ma bri
ni ku yi cɪga, di DI na pɛ ba ki wo-
kɪnkagɪla dwi tæri tæri di wænu tɪɔ
na bri DI dam tɪn. DI ma daari DI
pa ba maama DI Joro kɔm dam, sɪ
ba ma tɔŋi te di te DI wɔbɔŋa na
lagi tɪn.

Zezi mu yi wɔɔ na vrɪ dɪbam tɪn

⁵ Lɔ-dɔŋo kɔɔ na maa biɪni yi dí
te ku taani tɪn, ku dai ni malesi sɪm
mu Wɛ pɛ dam sɪ sɪ taa te-ku. ⁶ Wɛ
tɔŋo kɔm wɔni nɔɔnɔ wɔdɔŋ tagi o
wɔ:

«Nabiinu yi bɛɛ mu,
yi nmɔ Baŋa-Wɛ guli o gulɔ?

Nabiinu bu yi bɛɛ mu,

yi nmɔ nii o baŋa ni kɔntɔ?

⁷ Nmɔ pɛ o ba mai di malesi sɪm
maŋa finfin wɔni mu,

yi n laan pa o di paari yi o na zulɔ.

⁸ N ma n daari n ki wænu maama o
nɛ kuri ni.»

Ku na tagi ku wɔ, «Wɛ ki wænu
maama o dam kuri ni» tɪn, ku lagi
ku ta ni kɔɔkɔɔ tærɔ o na ba te-
ku. Ku nan yi cɪga mu ni, lele kɔntɔ
dí daa ta wɔ nɛ ni wænu maama
wɔ nabiinɔ dam kuri ni. ⁹ Dí nan
ye ni, ku yi Zezi mu Wɛ pɛ o tu o
titi o wɔ yi malesi sɪm maŋa finfin
wɔni mu, yi o laan ba o na paari-
zulɔ di tiɔ, o na sɛ o yaari o ti tɪn
ŋwaani. Kɔntɔ mu Wɛ tɔgi DI zaani
dɪm ŋwaani DI pa Zezi læni nabiinɔ
maama yuu ni o ti ba vrɪm ŋwaani.

¹⁰ Ku maŋi di Wɛ dɪɔ na ki wɔŋo
maama DI titi ŋwaani tɪn wɔbɔŋa
mu, sɪ DI pa Zezi na yaara, sɪ o laan
wani o vrɪ nabiinɔ zanzan sɪ ba ji
Wɛ biɔ, sɪ ba daari ba na paari-zulɔ.
Ku yi Zezi mu pai nɔɔna na vrɪm Wɛ
tee ni.

¹¹ Zezi ta mu yi wɔɔ na pai
nabiinɔ jigi wɔ-pɔŋo Wɛ yigɔ ni tɪn.
Wɔntɔ di o na pɛ balɔ maama jigi
wɔ-pɔŋo tɪn yi ko didɔa biɔ mu.
Kɔntɔ ŋwaani mu o bɛ-ba ni o ko-
biɔ, yi ku ba jigi cavɪra did-o. ¹² Mu
ku kuri o tagi di Wɛ o wɔ:

«Amɔ wɔ pa nmɔ yɪri zaŋi a ko-biɔ
bam titari ni,

yi a zigɪ ba wɔni a leeni a zuli nmɔ.»

¹³ O daa ta maa wɔ:

«Amu wó kwe a wu maama a pa We.»

O ma daa ta ta o wu:

«Nii-na amu di biə balu We na ki amu juna ni tin.»

¹⁴ Balu nan na yi We biə tin yi nabiinu mu, yi ba jigi yira di jana. Kuntu nwaani mu Zezi di deen togi o ji nabiinu, si o wani o togi o tɔni dim nwaani o cogi wulu na pai tɔni jaani nɔɔna tin. Wuntu mu yi sutaani. ¹⁵ Zezi na wani tɔni kuntu tin, ku pe o wani o vri balu na fona di tɔni tin o yagi. Bantu nwa kam maama wuni ba yi ni gambe mu te, ba na kwari tɔni tin nwaani. ¹⁶ Di laan nan lwaru ni ku dai malesi sum mu o tu si o zani. O tu si o zani Abraham dwi tiina bam mu. ¹⁷ Mu ku kuri o jigi nabiinu yi o suni o nyi di o ko-biə bam wono maama wuni. Kuntu mu pe-o cwəŋə, si o taa yi We kaanum yuutu wulu na jigi ba nwanja lanyirani yi o tɔni o pa We di ciga ba nwaani tin. Kuntu mu pe o wai o saari ba lwarim yi o pa ba fogi di We. ¹⁸ Kuntu, Zezi titi na ne manim di yaara tin, o laan wó wani o zani balu na wu yaara di manim wuni tin si ba taa jigi pu-dia.

3

Zezi dwe Moyisi

¹ A ko-biə-ba, abam yi We nɔɔna mu. Di ma bəŋi abam si á togi á na ywəni Di sɔŋo ni. Nan lwarina ni Zezi mu yi wulu We na tɔni, si o ba o ji Di kaanum yuutu dibam We cwəŋə togi dim nwaani. ² We mu pe-o titɔni dim kuntu. O maa tɔni o pa We di ciga. Ku nan yi bidwi mu di Moyisi di deen na nii We nɔɔna bam bəŋa ni di ciga te tin. ³ Zezi nan suni o manɔ si o na zulə o dwani Moyisi, bəŋwani nɔɔnu wulu na logi sɔŋo tin mu na zulə o dwe sɔŋo kum titi. ⁴ Sɔŋo nan tərə yi ku dai nɔɔnu mu logi-ku. We nan mu yi wulu na ki wono maama tin. ⁵ Moyisi deen yi tuntɔŋu mu, yi o tɔni di ciga We nɔɔna bam nwaani. O ma da yigə o bri-ba We

ciga kalu na wó ba ka lwaru jaja tin.

⁶ Ku daari Zezi Krisi mu yi sɔŋo kum titi bu ciga ciga, yi o te sɔŋo kum. Dibam mu yi sɔŋo kum kuntu, di di na zigi kəŋkəŋ di pu-dia yi di bri di wɔpolo ni di jigi tina We tee ni.

We na wó pa Di nɔɔna bam siun te tin

⁷ Kuntu nwaani se-na We Joro kum na tagi te ku wu:

«Abam zim na ni We kwərə kam,

⁸ á yi zanɔ á digili á bicara,

ni á nabaara bam deen na vin We ni,

yi ba kwəri ba manɔ-Di ba nii te manja kalu ba na wu kagua kam wuni tin.»

⁹ We maa wu:

«Abam nabaara bam deen ne amu na ki kulɔ maama di ba bina finna tin,

yi ba daa ta tiini ba kwaanɔ ba manɔ amu si ba nii.

¹⁰ Kuntu nwaani mu amu banɔ zanɔ di nɔɔna bam kuntu,

yi a ta a wu:

<Ku yi ba paali ba ywəri mu manja maama,

yi ba vin si ba togi amu cwe sum.>

¹¹ Amu ban-zɔŋo kum ma pa a ta a du di ba a wu:

<Amu bri a bá pa-ba cwəŋə si ba zu amu woro kum wu ba na siun.> »

¹² A ko-biə-ba, cu-na á titi si abam wuluwulu yi taá jigi wubɔŋ-lwaanu o bicari ni, si ku pa o yi ki o wu-didwa di Nwɔa Tu We, si o daari o yagi We cwəŋə togi. ¹³ Nan taá zani-na daani manja maama, si ku pa á taá jigi pu-dia, ni We kwərə kam ta na nɔɔni di dibam zim te tin, si abam wuluwulu yi pa lwarim gan-o si o pa o bicari digili di We.

¹⁴ Dibam nan togi di Zezi Krisi di ji We biə mu, di di na zigi kəŋkəŋ, ni di na puli di ki di wu-didwa di We te tin, si ku vu ku yi kweelim.

¹⁵ Ku yi ni We tɔno kum na tagi te ku wu:

«Abam zim na ni We kwərə kam,

á yi zanɔ á digili á bicara,

ni á nabaara bam deen na vin We ni te tin.»

¹⁶ Balu deen na ni We kwərə kam yi ba vin DI ni tin yi bra mu? Ba yi balu maama Moyisi deen na togi ba yigə o ja-ba o nuji Ezipi tiv kum wuni tin mu. ¹⁷ We banu deen zanɗi di bra mu bina finna tin? Ku yi noona balu na ki lwarim kagwa kam wuni yi We pa ba ti da tin mu. ¹⁸ We na dugi DI wi, dintu bri DI ba pa-ba cwəŋə si ba zu DI woro kum wu ba na siun tin, ku yi bra mu DI tea? Ku yi balu na wu se DI ni tin mu.

¹⁹ Kuntu mu pe di lwaru ni, We na wu pe-ba cwəŋə si ba zu DI woro kum wu tin, ku yi ba na wu ki ba wu-didwa di DI tin njwaani mu.

4

¹ We na goni DI ni si DI pa noona zu DI woro kum wu ba na siun tin daa ta wura. Dibam nan manɗi si di taá yiri di titi mu, si noon-noonu yi zanɗi o ba o dari ni o wu zu We woro kum kuntu wu. ² Dibam manɗi di ni We kwər-ywəŋə kam, nuneeni di nabaara bam deen di na ni-ka te tin. Bantu nan na ni-ka tin, ba wu pe ka ja kuri di ba, bejwaani ba wu ki ba wu-didwa si ba togi We na tagi kulɓ tin. ³ Dibam balu na ki di wu-didwa di We tin mu wu ba di na siun DI woro kum wuni. Bejwaani We tagi bantu taani DI wi:

«Amu ban-zəŋə kum pe a ta a du di ba a wi:

«Amu bri a ba pa-ba cwəŋə si ba zu amu woro kum wu ba na siun.» »

We na tagi kuntu tin, ku dai ni DI ba jigi siun jəgə mu ba njwaani. Ku zigɗi maɗa kalu We na ki lugu baya yi DI ki DI titɗa yam maama DI ti tin, mu DI daari DI sin. ⁴ We tɔŋ kum tagi da yarpe de dim taani ku wi:

«Da yarpe de ni mu We sin di DI titɗa yam maama.»

⁵ We nan tagi DI siun kum taani DI wi:

«Amu bri a ba pa-ba cwəŋə si ba zu amu woro kum wu ba sin.»

⁶ Kuntu tin, di nabaara balu na de yigə ba ni We kwər-ywəŋə kam tin wu wani ba zu DI woro kum wu

ba sin, ba na vin DI ni tin njwaani. Kuntu njwaani ku laan daari si noona badaara mu na cwəŋə ba zu. ⁷ Mu ku kuri We daa ta tinji de didon, ku na lagi ku ta ni zim, si noona wani ba zu DI woro kum wu ba sin. Kuntu, bina zanzan na ke tin, We deen ta pe Davidi mu ta kulɓ dibam na manɗi di ni tin o wi:

«Abam zim na ni We kwərə kam, á yi zanɗi á digili á bicara.»

⁸ Zozwe deen ya na siuni o ja di nabaara bam o vu o zu We woro kum wu si ba sin, We ya daa ba njooni siun de didon taani daga.

⁹ Kuntu mu di ye ni cwəŋə daa ta wura zim, si We noona na siun, ni DI titi na sin da yarpe de dim ni te tin. ¹⁰ Wulu maama na zu We woro kum wu tin, wuntu wu siuni o na siun di o titɗa yam, ni We di deen na sin di DI titɗa yam te tin.

¹¹ Kuntu njwaani kwaan-na á pa di zu We woro kum wu si di na siun. Noon-noonu yi zanɗi o vin We ni si o joori We kwaga ni, ni di nabaara bam deen na ki te tin.

¹² We taani dim jigi njwa yi di dana lanyirani. Di jigi ni di dwe su-ləŋə kulɓ na jigi niə yale tin. Di maa wai di zuri noonu wu di pɔori o joro di o bicari wəənu maama daani, yi di daari di ye o swan di o wubɗa maama na yi te tin.

¹³ Kulukulɓ ba wani ku səgi We yigə ni. Woŋo kulɓ maama na wura tin yi jaja mu DI yigə ni. Ku yi dintu mu di manɗi si di ba di zigɗi DI yigə ni di ta kulɓ maama di na ki tin.

Zezi Kriisi dwe We kaanum yuu tiinə bam maama

¹⁴ Dibam nan jigi We kaanum yuutu o na yi kamunu o diini o vu o yi We-səŋə. Wum mu yi We Bu Zezi. Kuntu njwaani, pa-na di se We cwəŋə togi lanyirani di zigɗi kəŋkəŋ. ¹⁵ We kaanum yuutu wum kuntu nan dai wulu na ba jigi dibam balu na bwənə tin njwa. O titi di nan ne yaara di manɗi woŋo maama wuni, ni dibam di na ne manɗi te tin. Nan di kuntu di, o ta

wɔ kɪ lwarɪm. ¹⁶ Kuntɔ ɲwaanɪ, pa-na dɪ taá jɪgɪ baarɪ sɪ dɪ wanɪ dɪ yi Dam-fɔrɔ Tu Wɛ jəŋə je, sɪ dɪ jonɪ Dɪ zaanɪ dɪm. Kuntɔ mu Wɛ wó duri dɪ ɲwanɪ yɪ Dɪ pa dɪbam zaanɪ, sɪ kɔ wanɪ kɔ zəni dɪbam maɲa kalɔ dɪ na lagɪ tɪn.

5

¹ Wɛ kaanɪm yuutu maama yɪ ba yəni ba lɪ-o o donnə nabiinə wɔnɪ mu, sɪ o taa tɔŋɪ o pa Wɛ ba ɲwaanɪ. O nan maɲɪ sɪ o taa maɪ pɛera dɪ vara mu o kaanɪ Baɲa-Wɛ, sɪ Dɪ yagɪ ba lwarɪm Dɪ ma ɛɛ-ba. ² O tɪtɪ dɪ nan na bwənə tɪn, o wai o jaanɪ o bɪcarɪ dɪ balɔ na yəri Wɛ ɛɪga kam lanyiranɪ yɪ ba tusi tɪn. ³ O nan na bwənə kuntɔ tɪn, kɔ fɪn mu sɪ o kaanɪ Baɲa-Wɛ o tɪtɪ lwarɪm ɲwaanɪ, dɪ nɔɔna bam dɪ lwarɪm ɲwaanɪ.

⁴ Nɔɔn-nɔɔnɔ nan bá wanɪ o lɪ o tɪtɪ sɪ o taa yɪ Wɛ kaanɪm yuutu. Kɔ yɪ Wɛ mu wó kur-o, nɪnɛɛnɪ Dɪ dɛɛn na puli Dɪ kuri Aarɔn te tɪn.

⁵ Kɔ nan yɪ bɪdwɪ mu dɪ Zezi Krisi dɪ na yɪ Wɛ kaanɪm yuutu te tɪn. Kɔ dai nɪ wɔm mu beeri zulə yam kuntɔ o pa o tɪtɪ. Wɛ nan mu tagɪ dɪd-o Dɪ wɪ:

«Nmɔ mu yɪ amɔ Bu,
yɪ zɪm amɔ dɪ jɪgɪ nmɔ Ko.»

⁶ Wɛ daa ta tagɪ Dɪ tɔnɔ kum wɔnɪ jəgə kadoŋ nɪ Dɪ wɪ:

«Nmɔ wó ta n yɪ amɔ kaanɪm tu sɪ
kɔ taa ve maɲa kalɔ na ba ti
tɪn,
nɪ Melkisedeki dɛɛn na yɪ te tɪn.»

⁷ Zezi na wɔ lɔgɔ baɲa nɪ maɲa kalɔ tɪn, o tiini o loori Wɛ dɪ baarɪ yɪ o yi-na nuŋə, o na ye nɪ Wɛ wó wanɪ Dɪ jon-o tɔvɔnɪ wɔnɪ tɪn ɲwaanɪ. Wɛ ma sɛ o loro kum, o na tu o tɪtɪ yɪ o sɛ-Dɪ lanyiranɪ tɪn ɲwaanɪ. ⁸ Nan dɪ o na maɲɪ o yɪ Wɛ Bu tɪn dɪ, o na yaarɪ te tɪn mu pɛ o lwarɪ Wɛ nɪ sɛɛm na yɪ te tɪn. ⁹ O nan na kɪ kulɔ maama Wɛ na lagɪ o ti tɪn, o laan wai o vrɪ balɔ maama na sɛ o ni tɪn o pa ba na ɲwɪa kalɔ na ba ti tɪn Wɛ tee nɪ. ¹⁰ Wɛ ma brɪ nɪ o sɪnɪ o yɪ Dɪ

kaanɪm yuutu, nɪ Melkisedeki dɛɛn na yɪ te tɪn.

Cɔ-na á tɪtɪ sɪ á yɪ yagɪ Wɛ cwəŋə tɔgɪm

¹¹ Amɔ ya jɪgɪ wəənu zanzan mu sɪ a ta a brɪ abam kuntɔ laɲa nɪ, kɔ nan tiini kɔ cana sɪ a pa á nɪ kɔ kuri, beɲwaanɪ abam laan jɪgɪ yawɔrɔ mu yɪ á bá wanɪ á nɪ kɔ kuri lɪla. ¹² Kɔ na dai kuntɔ ɲwaanɪ, kantɔ maɲa kam nɪ abam laan ya wó ta yɪ balɔ na maɲɪ sɪ á taá jɪgɪ Wɛ nɔɔna á zaasɪ tɪn mu. Kɔ nan na yɪ ɛɪga, kɔ fɪn mu sɪ nɔɔna mu joori ba brɪ abam Wɛ taanɪ dɪm dayigə wo-mwaalɔ tɪn. Abam nyɪ dɪ biə balɔ ta na wɔ yɪ sɪ ba di wɔdiu kulɔ na duunə tɪn, yɪ á maɲɪ sɪ á taá ɲɔgɪ yɪla mu nɪ bu-balɛ te. ¹³ Balɔ na jɪgɪ bu-balɛ wɔbɔɲa kuntɔ tɪn, kɔ brɪ nɪ ba ta yəri kulɔ na maɲɪ dɪ kulɔ na wɔ maɲɪ tɪn daanɪ. ¹⁴ Kɔ daari balɔ wɔbɔɲa na bɪgɪ dɪ Wɛ ɛɪga kam tɪn mu di wɔdiu kulɔ na duunə tɪn. Bantɔ mu yəni ba tɔgɪ Wɛ ɛɪga kam, yɪ ba wai ba kuri wəənu tɪlɔ na lana yɪ tɪ maɲɪ sɪ ba kɪ tɪn, ba daari tɪlɔ na wɔ maɲɪ tɪn.

6

¹ Nan pa-na dɪ kɛ wəənu tɪlɔ ba na maɲɪ ba da yigə ba brɪ abam Zezi Krisi cwəŋə kam wɔnɪ tɪn, sɪ dɪ daari dɪ zaasɪ wəənu tɪlɔ na wó pa dɪ wɔbɔɲa bɪ Wɛ ɛɪga kam wɔnɪ tɪn. Abam daa wɔ maɲɪ sɪ á joori á puli Wɛ taanɪ dɪm zaasɪm, beɲwaanɪ á maɲɪ á zaasɪ á na wó ləni á wɔ á yagɪ kəm-balwaarɔ tɪlɔ na jɪgɪ abam tɪ ve tɔvɔnɪ wɔnɪ tɪn, dɪ á na wó kɪ á wɔ-dɪdɔa dɪ Wɛ te tɪn. ² Á maɲɪ á zaasɪ ba na wó miisi nɔɔna na wɔnɪ te tɪn wɔŋo, kɔ wəli dɪ ba na wó zi ba jɪa nɔɔna baɲa nɪ ba warɪ Wɛ ba ɲwaanɪ te tɪn, yɪ á kwəri á zaasɪ twa na wó bi te tɪn, kɔ wəli dɪ Wɛ na wó ba Dɪ dɪ nabiinə sarɪya Dɪ ma kweeli te tɪn. ³ Á nan pa-na dɪ gaalɪ wəənu tɪm kuntɔ dɪ kɛ, sɪ dɪ daari dɪ kwaanɪ dɪ vu yigə, sɪ Wɛ wó zəni dɪbam yɪ dɪ wanɪ dɪ vu yigə.

⁴ Kɔ na yi balɔ na maŋi ba sɛ Wɛ cɪga kam tɪn, ba na paali ba yagi Wɛ cwəŋə tɔgɪm, nɔɔn-nɔɔnu daa bá wani o joori o dɪ-ba ka wɔni. Bantu maŋi ba na Wɛ pooni dɪm, yi ba lwarɪ ŋwi-dɔŋa kalɔ Wɛ na pɛ tɪn na yi te tɪn. Ba maŋi ba na Wɛ Joro kum dam. ⁵ Ba maŋi ba lwarɪ Wɛ taani dɪm na ywəmmə te tɪn, yi ba nɛ Wɛ paari dɪlɔ na lagi dɪ ba tɪn dam na yi te tɪn. ⁶ Nɔɔna bantu dwi na yagi Wɛ cwəŋə tɔgɪm, nɔɔn-nɔɔnu daa bá wani o pa ba ləni ba wɔ ba daa ta tɔgɪ Wɛ, bɛŋwaani kɔ nyi nɪnɛni bam titi mu joori ba pa Wɛ Bu Zezi tɔɔn-dagara kam yuu ni ba gu yi ba pai nɔɔna mwan-o te.

⁷ Kɔ nyi dɪ dɔa na nɪa lanyirani nɔɔnu kara ni te tɪn mu. Tɪga kam na nyɔgɪ dɔ-na bam yi ka daari ka kɪ wɔdiiru lanyirani ka pa balɔ na dugi ka baŋa ni tɪn, Wɛ wó kɪ tɪga kam kuntu lanyirani. ⁸ Kɔ daari tɪga kam na nuŋi sabari dɪ wo-kurru yirani mu, kɔ bri ni ka yi kafe mu, yi finfɪn na wəli da Wɛ wó cɔgɪ-ka DI yagi, yi kɔ tiim ni baá zwɛ-ka dɪ mini mu.

⁹ A badon-sonnu-ba, dɪbam na maŋi dí ŋɔɔni kuntu dɪ, dí jɪgɪ abam cɪga ni á tɔgɪ cwə-ŋɔŋa kalɔ na wó pa á na vrɪm tɪn. ¹⁰ Wɛ yi cɪga tu mu. DI nan bá swe á na maŋi á tɔŋi titɔŋ-ŋɔna yalɔ tɪn. DI ta bá swe á na soe-DI lanyirani yi á tɔŋi á wəli DI nɔɔna bam kɔ ba kɔ yi zɪm maama tɪn. ¹¹ Amɔ nan na tiini a lagi kulɔ tɪn mu yi sɪ abam maama kwaanɪ á tɔgɪ Wɛ lanyirani kɔ vu kɔ yi kweelim, sɪ á laan na kulɔ maama á na jɪgɪ tɪna sɪ á na Wɛ tee ni tɪn. ¹² Á nan yi pa yawɔɔ zɔ abam. Á lwəni-na balɔ na fɔgɪ ba zɪgɪ dɪ pu-dɪa yi ba jɪgɪ wɔ-dɪdɔa dɪ Wɛ tɪn. Bantu laan mu wó ba ba jɔŋi wo-laaru tɪlɔ Wɛ na goni ni sɪ DI pa-ba tɪn.

Wɛ bá fɔgɪ DI ləni DI na goni ni sɪ DI kɪ kulɔ tɪn

¹³ Wɛ dɛɛn na goni DI ni dɪm dɪ Abraham tɪn, kɔ yi DI dugi dɪ DI titi

mu, bɛŋwaani woŋo daa tərə kɔ na dwe-DI sɪ DI du dɪ kɔ. ¹⁴ Wɛ goni DI ni dɪm dɪd-o DI wɪ:

«Amɔ wó kɪ nmɔ lanyirani, yi aá pa n dwi puli zanzan.»

¹⁵ Wɛ na dugi kuntu tɪn, Abraham dɛɛn ma vɔ pu-dɪa o cɔgɪ taan, yi o laan ba o na Wɛ na goni DI ni dɪm sɪ DI pa-o kulɔ tɪn.

¹⁶ Kɔ na yi nabiinə na yəni ba du durə, baá ma kulɔ na dwe-ba tɪn yiri mu ba du, sɪ kɔ bri ni ba taani dɪm yi cɪga, sɪ bubwɛa daa ta tərə.

¹⁷ Kɔ nan na yi Wɛ na goni DI ni dɪm dɪ balɔ tɪn, DI dɪ lagi sɪ ba lwarɪ lanyirani ni DI bá fɔgɪ DI yiri DI ni dɪm. Kuntu ŋwaani mu DI dugi durə DI wəli dɪ DI ni-gonim dɪm.

¹⁸ Wɛ na ba fɔɛ vwan tɪn ŋwaani, wəɛnu tum kuntu tɪle bá wani tɪ ləni. Kuntu ŋwaani mu dɪbam balɔ na kɪ dí titi Wɛ jɪŋa ni tɪn wó tiini dí zɪgɪ kəŋkəŋ dɪ pu-dɪa, sɪ dí taá jɪgɪ tɪna ni dí wó na kulɔ Wɛ na tɪŋi sɪ DI pa dɪbam tɪn. ¹⁹ Tɪna yam dí na jɪgɪ Wɛ tee ni kuntu tɪn tiini ya dana, yi ya bá wani ya cɔgɪ. Ya maa pai dí wɔbɔŋa tigi jəgə dɪdɔa, yi ya pai dí yi Wɛ titi jəŋə je mɛ na cɪgɪ dɪ gɔɔ sɪ nabiinə yi zɔ tɪn. ²⁰ Zezi nan mu maŋi o da yigə o zɔ jəgə kam kuntu dɪbam ŋwaani. Wɔntu mu jɪgɪ Wɛ kaanɪm yuutu sɪ kɔ taa ve maŋa kalɔ na ba ti tɪn, ni Melikisedeki dɛɛn na yi te tɪn.

7

Melikisedeki dɛɛn yi pɛ mu yi o ta yi Wɛ kaanɪm tu

¹ A laan lagi a ŋɔɔni Melikisedeki woŋo mu a bri abam. Wɔntu dɛɛn yi Salem tiinə pɛ mu, yi o kwəri o yi Yuutu Baŋa-Wɛ kaanɪm tu. Abraham na kɪ jara o wani pwa yi o laan ma joori maŋa kalɔ tɪn, mu Melikisedeki jeer-o cwəŋə ni o soɔli Wɛ o pa-o. ² Abraham laan ma kwe wəɛnu tɪlɔ maama o na nɛ jara yam je ni tɪn o cɛ kuni fugə, o kwe kuni bɪdwɪ dɪm o pa Melikisedeki. Melikisedeki yiri dɪm kuri mu yi pɛ

wɔlb na yɪ Cɪga Tu tɪn. Kɔ wɛli da, o na yɪ Salɛm pɛ tɪn, kɔ dɪ kuri mu yɪ Yazurɛ Pɛ. ³ Dɪbam nan wɔ ni Mɛlkisɛdɛkɪ ko dɪ o nu ŋwa, yɪ dɪ yɛri o kuri na puli mɛ tɪn. Dɪ nan yɛri o lɔra dɛ dɪ o tɔbɪ maŋa. Kɔntɔ mu pɛ o nyɪ dɪ Wɛ Bu Zezi, yɪ o yɪ Wɛ kaanɪm tu sɪ kɔ taa ve maŋa kalɔ na ba ti tɪn.

⁴ Bɔŋɪ-na á nii Mɛlkisɛdɛkɪ dɛɛn na yɪ kamunu te tɪn. Dɪbam nabaarɔ Abraham dɛɛn ma cɛ wɛɛnu tɪlb o na nɛ jara yam je ni tɪn kuni fugɛ, yɪ o li kuni bɪdɔwɪ o pa-o. ⁵ Kɔ na yɪ balɔ na nuŋɪ Leevi dwi dɪm wɔnɪ yɪ ba yɪ Wɛ kaanɪm tiinɛ tɪn, Wɛ ni dɪm pɛ-ba cwɛŋɛ sɪ ba jɔŋɪ kuni kuri fugɛ wɔnɪ kuni bɪdɔwɪ dɪm ba donnɛ Yisɪrayɛli tiinɛ bam tee ni wɔŋo maama wɔnɪ, yɪ bantɔ dɪ nan yɪ Abraham dwi tiinɛ mu. ⁶ Mɛlkisɛdɛkɪ nan wɔ nuŋɪ Leevi dwi dɪm wɔnɪ. Nan dɪ kɔntɔ dɪ, o ta jɔŋɪ o wɛɛnu tɛri Abraham tee ni. O ma daari o soɔli Wɛ o pa Abraham, yɪ Abraham nan ya mu yɪ wɔlb Wɛ na goni Dɪ ni dɪd-o tɪn. ⁷ Kɔ nan ba jɪgɪ bɔbwea ni, nɔɔnɔ na soɔli Wɛ o pa o don, wɔntɔ mu yɪ kamunu o dwe o na soɔli o pa wɔlb tɪn.

⁸ Wɛ kaanɪm tiinɛ balɔ na nuŋɪ Leevi dwi dɪm wɔnɪ tɪn dɛɛn yɛni ba jɔŋɪ ba wɛɛnu tɛri mu, bantɔ nan yɪ balɔ na tɔ tɪn mu. Kɔ daari kɔ nan na yɪ Mɛlkisɛdɛkɪ, wɔntɔ ŋwɪ mu taan, ni Wɛ tɔnɔ kɔm na tagɪ te tɪn. ⁹⁻¹⁰ Abraham na cɛ o wɛɛnu yɪ o pa Mɛlkisɛdɛkɪ o tɛri tɪn, ba ta wɔ lbɪgɪ Leevi, yɪ o nan wɔ o nabaarɔ Abraham jana kam wɔnɪ. Leevi nan mu yɪ wɔlb dwi tiinɛ na jɪgɪ cwɛŋɛ sɪ ba jɔŋɪ ba wɛɛnu tɛri ba donnɛ Yisɪrayɛli tiinɛ bam tee ni tɪn. Nan dɪ kɔntɔ dɪ, kɔ nyɪ dɪ Leevi tɔgɪ Abraham ŋwaanɪ mu o pa Mɛlkisɛdɛkɪ o tɛri.

¹¹ Wɛ dɛɛn tɔgɪ Leevi dwi tiinɛ kaanɪm dɪm ŋwaanɪ mu Dɪ pa Dɪ cullu tɪm Yisɪrayɛli tiinɛ. Bantɔ nan na yɛni ba kaanɪ Baŋa-Wɛ te tɪn ya na maŋɪ fasɪ, Wɛ ya daa bá kuri kaanɪm tu wɔdon wɔlb na daɪ Leevi

dwi tu tɪn. Wɛ nan kuri wɔlb na yɪ kaanɪm tu ni Mɛlkisɛdɛkɪ dɛɛn na yɪ te tɪn, yɪ o wɔ nuŋɪ Aarɔn dwi dɪm wɔnɪ. ¹² Kɔntɔ, Wɛ na lɛni Dɪ kaanɪm tu dwi dɪdon wɔnɪ tɪn, kɔ maŋɪ sɪ Dɪ cullu tɪm dɪ tɔgɪ tɪ lɛni mu. ¹³⁻¹⁴ Taanɪ dɪntɔ maama nan brɪ dɪ Yuutu Zezi Krisi wɔŋo mu. Wɔntɔ daɪ Leevi dwi tu. Dɪ ye ni ba lbɪg-o Zuda dwi dɪm wɔnɪ mu. Dwi dɪm kɔntɔ wɔnɪ nɔɔn-nɔɔnɔ nan wɔ fɔgɪ o ji Wɛ kaanɪm tu. Kɔ na yɪ Wɛ cullu tɪlb Dɪ na kɪ Moyisi jɪŋa ni tɪn, tɪ wɔ pɛ Zuda dwi tiinɛ cwɛŋɛ sɪ ba ji Wɛ kaanɪm tiinɛ.

Wɛ lɛni kaanɪm tu wɔdon mu, sɪ o taa nyɪ ni Mɛlkisɛdɛkɪ dɛɛn na yɪ te tɪn

¹⁵ Dɪ nan sɪntɪ dɪ lwarɪ jaja ni Wɛ lɛni kaanɪm tu wɔdon mu, o na nyɪ dɪ Mɛlkisɛdɛkɪ dɛɛn na yɪ te tɪn. ¹⁶ Zezi na jɪgɪ Wɛ kaanɪm tu te tɪn wɔ tɔgɪ dwi dɪm cullu tɪm ŋwaanɪ, kɔ tɔgɪ o ŋwɪa kalɔ tɔbɪ na ba jɪgɪ dam ka baŋa ni tɪn ŋwaanɪ mu.

¹⁷ Wɛ nan tagɪ o taanɪ Dɪ wɪ:
«Nmɔ mu wɔ ta n yɪ amɔ kaanɪm tu sɪ kɔ taa ve maŋa kalɔ na ba ti tɪn,

ni Mɛlkisɛdɛkɪ dɛɛn na yɪ te tɪn.»

¹⁸ Kɔ ma brɪ ni Wɛ yagɪ cwɛ-donɔ kam mu, ka na bɔwɛnɛ yɪ ka ba zɛni nɔɔna tɪn ŋwaanɪ. ¹⁹ Cullu tɪlb Wɛ na kɪ Moyisi jɪŋa ni tɪn warɪ tɪ pa nɔɔna maŋɪ fasɪ Wɛ yigɛ ni. Kɔ daari lele kɔntɔ, dɪ laan jɪgɪ tɪna lanyɪranɪ dɪ Wɛ na tɪŋɪ cwɛ-laa kalɔ Dɪ pa dɪbam sɪ dɪ ma wanɪ dɪ tɔgɪ-ka dɪ vu dɪ yɪ Dɪ te tɪn.

²⁰ Wɛ nan dugi durɛ mu Dɪ wɛli da. Leevi dwi tiinɛ bam dɛɛn nan na jɪgɪ Wɛ kaanɪm tiinɛ tɪn, Dɪ wɔ dugi durɛ kam kɔntɔ don dɪ ba. ²¹ Kɔ daari, Zezi nan na jɪgɪ Wɛ kaanɪm tu tɪn, Wɛ dugi durɛ mu dɪd-o Dɪ wɪ:

«Amɔ Yuutu Baŋa-Wɛ mu dugi a durɛ,
yɪ a bá fɔgɪ a za a ni.

Nmɔ wɔ ta n yɪ amɔ kaanɪm tu sɪ kɔ taa ve maŋa kalɔ na ba ti tɪn.»

²² Wɛ na dugi Dɪ durɛ kam kɔntɔ tɪn, kɔ brɪ ni Zezi ŋwaanɪ mu Dɪ tɪŋɪ

cwə-laa DI pa dɪbam, yɪ kantv garɪ cwə-donjə kam.

²³ Kɔ na yɪ Leevi dwi tiinə balv dɛɛn na yɪ Wɛ kaanɪm tiinə tɪn, ba yɪ zanzan, tɔvɪnɪ na yəni dɪ jaanɪ-ba yɪ ba ləni daanɪ tɪn n̄waaɪ mɔ.

²⁴ Kɔ daari Zezi mɔ yɪ wɔlv na jɪgɪ n̄wɪa sɪ kɔ taa ve maɲa kalv na ba ti tɪn. Nɔɔn-nɔɔnv nan daa bá ləni o yuu nɪ o ji Wɛ kaanɪm tu.

²⁵ Kɔntv tɪn, o wai o vri balv na tɔgɪ o n̄waaɪ ba yɪ Wɛ te tɪn maɲa maama, o na jɪgɪ n̄wɪa kalv na ba ti yɪ o loori Wɛ o pa-ba tɪn n̄waaɪ.

²⁶ Zezi nan mɔ yɪ Wɛ kaanɪm yuutu wɔlv na maɲɪ tɪn dɪbam n̄waaɪ. O jɪgɪ wɔ-ponjɔ, o yɪ nɔn-nɔm Wɛ yigə nɪ, o ba jɪgɪ lwarɪm. Wɛ ma li-o nɔn-balwaarv titari nɪ, yɪ DI zəɲ-o DI ja DI di weyuu DI sɔɲɔ nɪ. ²⁷ Kɔ na yɪ Wɛ kaanɪm yuu tiinə bam dɛɛn na yɪ te tɪn, de maama ba yəni ba kaanɪ Baɲa-Wɛ mɔ sɪ DI yagɪ ba titɪ lwarɪm DI ma cɛ-ba, yɪ ba laan daari ba kaanɪ Wɛ ba donnə bam dɪ lwarɪm n̄waaɪ. Kɔ nan na yɪ Zezi, wɔntv kwe o titɪ mɔ o ma kaanɪ Wɛ kuni bidwɪ yɪranɪ, yɪ kɔntv jɪgɪ kuri sɪ kɔ taa ve maɲa kalv na ba ti tɪn. ²⁸ Cullu tɪlv Wɛ na kɪ Moyisi jɪɲa nɪ tɪn pa nabiinə jiri Wɛ kaanɪm yuu tiinə yɪ ba daa ta bwənə mɔ. Kɔ nan na yɪ Wɛ ni-gonim dɪlv DI na dugɪ durə dɪ n̄waaɪ tɪn, dɪntv laan mɔ ləni Moyisi cullu tɪm yuu nɪ, yɪ dɪ pa Wɛ titɪ Bu wɔm ji DI kaanɪm yuutu wɔlv na maɲɪ fasɪ sɪ kɔ taa ve maɲa kalv na ba ti tɪn.

8

Zezi Krisi mɔ yɪ Wɛ ni-dɔvri dɪm kaanɪm yuutu

¹ Taana yantv maama wɔnɪ taanɪ dɪlv na yɪ kamunu tɪn mɔ yɪ sɪ dɪbam jɪgɪ Wɛ kaanɪm yuutu wɔm kɔntv donj. Wɔntv mɔ je Wɛ-sɔɲɔ nɪ, Dam-Paɲwa Tu Wɛ paari jangɔɲɔ kɔm jazɪm nɪ. ² O maa wɔ Wɛ di-laa cɪga cɪga wɔnɪ o tɔɲɪ o pa-DI. Jəgə kam kɔntv yɪ Yuutu Baɲa-Wɛ titɪ sɔɲɔ mɔ, kɔ dai lɔgɔ baɲa

vwe dɪlv nabiinə na pugɪ sɪ ba taa zuli-DI da tɪn.

³ Wɔlv maama na yɪ Wɛ kaanɪm yuutu tɪn titɔɲɪ yɪ sɪ o taa mai pɛɛra dɪ vara mɔ o kaanɪ Baɲa-Wɛ. Dɪbam Wɛ kaanɪm yuutu Zezi dɪ nan maɲɪ sɪ o taa jɪgɪ kɔlv o na wó pa Wɛ tɪn.

⁴ Zezi nan ya ta na wɔ lɔgɔ baɲa nɪ, o bá ta yɪ Wɛ kaanɪm tu. Bɛɲwaaɪ Wɛ kaanɪm tiinə maɲɪ ba wɔ lɔgɔ baɲa nɪ, yɪ ba yəni ba mai pɛɛra ba ma kaanɪ Wɛ, kɔ maɲɪ dɪ Moyisi cullu tɪm na bri te tɪn. ⁵ Bantv na yəni ba tɔɲɪ ba pa Wɛ te tɪn yɪ wəənu tɪlv na wɔ Wɛ-sɔɲɔ nɪ tɪn nyɪnyɔgɔ dɪ tɪ lulɔɲu mɔ. Moyisi dɛɛn na lagɪ o pu vwe dɪlv nɔɔna na wó ta pai Wɛ zulə dɪ wɔnɪ tɪn, Wɛ dɛɛn bri-o o na wó kɪ te, yɪ DI ta DI wɪ: «Kwaaɪ n kɪ wəənu tɪm maama sɪ tɪ taa nyɪ nɪ amɔ na maɲɪ a bri-m piu kɔm yuu nɪ te tɪn.»

⁶ Kɔ daari lele kɔntv, Zezi na tɔɲɪ o pa Wɛ te tɪn tiini kɔ jɪgɪ kuri lanyɪranɪ kɔ dwe kaanɪm tiinə bam titɔɲa yam maama, nɪ ni-dɔvri dɪlv Wɛ na tɔgɪ Zezi n̄waaɪ DI go DI pa dɪbam tɪn na lana dɪ dwe dayigə ni-gonim dɪm na yɪ te tɪn. Bɛɲwaaɪ Wɛ na goni ni-dɔvri dɪm sɪ DI pa dɪbam kɔlv tɪn tiini kɔ lana kɔ dwe DI ni-doori dɪm. ⁷ Dayigə ni dɪlv Wɛ na goni DI pa DI nɔɔna bam tɪn ya na maɲɪ fasɪ, DI ya daa bá go ni didonj DI ləni dɪntv yuu nɪ. ⁸ Wɛ dɛɛn nan bri nɪ DI nɔɔna bam kɪ ba tusi mɔ. Kɔntv mɔ DI tagɪ DI wɪ:

«Maɲa maa bɪna, yɪ amɔ wó go ni-dɔvri a pa a nɔɔna bam, kɔ nan yɪ Yistrayɛlɪ dwi tiinə dɪ Zuda dwi tiinə bam maama mɔ.

⁹ Ni-dɔvri dɪntv bá ta nyɪ dɪ dayigə ni dɪlv amɔ na goni a pa ba nabaara bam maɲa kalv a na jaanɪ ba jɪɲa a pa ba nuɲi Ezipi tɪv kɔm wɔnɪ tɪn. Bantv dɛɛn wɔ sɛ ba tɔgɪ ni dɪlv amɔ na goni dɪ ba tɪn.

Kɔntv mɔ pa a yigə daa təri ba wɔnɪ.»

Mɔ Yuutu Baɲa-Wɛ na tagɪ kɔlv tɪn. DI daa ta ma ta DI wɪ:

10 «Kantu maɲa kam na ke,
amu wó go ni a pa Yisurayeli dwi
tiinə bam ni:

<Amu wó pa a ni-taana yam zu ba
wubɔɲa,

yɪ a pa ya pəni ba bɪcara ni.

Amu wó ta yɪ ba Tu Wɛ,

yɪ ba dɪ wó ta yɪ amu nɔɔna.

11 Bantu nabwənə dɪ ba dɪdɛera
maama wó lwarɪ amu na yɪ
wɔɔɔ tɪn.

Ba wɔɔɔwɔɔ daa wɔ maɲɪ sɪ o brɪ
o doɲ ni amu mu yɪ ba Yuutu.

12 Maɲa kam kuntu ni amu wó duri
ba ɲwaja dɪ ba lwarɪm dɪm,
yɪ a daa bá guli ba kəm-balwaaru
tɪm.> »

13 Wɛ na ɲɔɔni Dɪ ni-duɔri dɪm
taanɪ kuntu doɲ tɪn, kɔ brɪ ni Dɪ
dayigə ni dɪm laan jigi ni-doori mu.
Woɲo kulɔ nan na doori yɪ kɔ wɔra
kɔ cɔɲ tɪn lagɪ kɔ ke lele mu.

9

*Nɔɔna na zuli Wɛ te lɔɲɔ baɲa
vwe dɪm wɔni tɪn*

1 A lagɪ a ta dayigə ni-gonim dɪm
dɪ nɔɔna na tɔɲ dɪ ɲwaanɪ ba zuli
Wɛ te tɪn woɲo mu. Kɔ yɪ nabiinə
mu pugɪ vwe lɔɲɔ baɲa ni sɪ ba taa
zuli Wɛ da, yɪ cullu brɪ ba na wó ta
zuli-Dɪ te tɪn. 2 Vwe dɪm kuntu wɔ
nan cɛ di sile mu. Dɪ kwaga digə
kam yɪri mu Wɛ-di-laa, yɪ ka jigi
min-zwən-kamunu. Taabulɔ maa
zigi da, yɪ dɪpɛ dɪɔ na yɪ Wɛ nyɪm
tɪn tigi kɔ baɲa ni. 3 Yigə digə dɪ
maa wɔra, ka yɪri mu Wɛ-di-laa cɪga
cɪga, yɪ ba lə gar-jalɪ ba ma cɪ-ka.
4 Kaanɪm bimbim maa zigi da, dɪ
yɪ sɛbu-sɪɲa mu ba mɛ ba zi, dáanɪ
mu ba zwe wəɲnu tɪɔ lwəm na
ywəmmə tɪn ba pa-Dɪ. Wɛ ni-gonim
daka kam dɪ maa wɔra ba na mɛ
sɛbu-sɪɲa ba ma zi-ka. Ka wɔ kum
maa jigi sɛbu-sɪɲa zɔɲa, ka dɪ wɔ
na jigi wɔdiu kulɔ yɪri na yɪ Maanɪ
tɪn. Nacəgə kalɔ na yɪ Aarɔn nyɪm
yɪ ka dɛen pulɪ vɔɔrɔ tɪn dɪ maa wɔ
daka kam wɔni, kɔ wəli dɪ kandwa-
pɪle sile Wɛ cullu tɪm na pɔpɔni sɪ
baɲa ni tɪn. 5 Ba dɛen ma kɪ malesɪ
sile nyɪnyɔɲɔ ba zigi da, yɪ sɪ vwana

yam kwəli daka kam baɲa, mu jəgə
kalɔ Wɛ na saari nabiinə lwarɪm da
tɪn. Malesɪ sɪm nyɪnyɔɲɔ kum brɪ
ni Baɲa-Wɛ mu wɔ jəgə kam kuntu
ni dɪ Dɪ paari-zulə yam.

Kɔ nan dai lele kuntu mu a lagɪ
sɪ a ɲɔɔni wəɲnu tɪm kuntu taanɪ
zanzan a brɪ abam.

6 Vwe dɪm dɪ dɪ wɔ wəɲnu tɪm na
fɔɲ tɪ kwe kuntu tɪn, Wɛ kaanɪm
tiinə bam yəni ba zɔɔri kwaga digə
kam wɔ dɛ maama mu ba tɔɲɪ ba
pai Wɛ. 7 Kɔ nan na yɪ yigə digə
kam, Wɛ kaanɪm yuutu wɔm yɪranɪ
mu jigi cwəɲə sɪ o zɔ ka wɔ bɪdwi
bɪm maama wɔni. Wɔntɔ nan na
lagɪ o zɔ, o maɲɪ sɪ o ja varɪm jana
mu o zɔ o ma kaanɪ Baɲa-Wɛ o
tɪtɪ tusim dɪ nɔɔna bam dɪ tusim
ɲwaanɪ, sɪ Wɛ yagɪ Dɪ ma cɛ-ba.

8 Kuntu, Wɛ Joro kum laan brɪ
dɪbam ni, maɲa kalɔ dayigə vwe
dɪm ya ta na zigi tɪn, cwəɲə dɛen
ya tərə sɪ nɔɔna wanɪ ba zɔ Wɛ-di-
laa cɪga cɪga kam wɔni. 9 Kɔ maa yɪ
nyɪnyɔɲɔ mu kɔ na brɪ dɪbam zɪm
wəɲnu tɪm na yɪ te tɪn. Kɔ brɪ ni
pɛera dɪ vara balɔ maama nabiinə
na kwe ba ma kaanɪ Wɛ tɪn bá wanɪ
ya pa wɔɔ na mɛ-ya o ma zuli Wɛ
tɪn bɪcarɪ kwe fastɪ dɪ Wɛ. 10 Ba
zaasɪ-ba wəɲnu tɪɔ ba na wó dɪ yɪ
ba nyɔ tɪn, dɪ n na wó kɪ te sɪ n ta n
yɪ lanyɪranɪ tɪn cullu mu. Tɪ maama
nan yɪ lɔɲɔ baɲa wəɲnu cullu mu,
yɪ tɪ jigi kuri sɪ kɔ taa ve maɲa kam
Wɛ na wó fɔɲ Dɪ tɪɲi Dɪ cwə-duɲa
kam tɪn yɪranɪ má mu.

*Zezi Krisi na pɛ dí na cwəɲə sɪ dí
zuli Wɛ te tɪn*

11 Zezi Krisi laan mu nan tu o ji
kaanɪm yuutu dɪbam ɲwaanɪ. Kɔ
ma pa dí jonɪ o ɲwi-duɲa wo-laaru
tɪɔ na maɲɪ tɪ wɔra tɪn. Zezi na zɔ
Wɛ te dɪbam ɲwaanɪ tɪn, kɔ yɪ Wɛ-
sɔɲɔ cɪga cɪga mu o zɔa, yɪ kuntu
tiini kɔ lana kɔ dwe lɔɲɔ baɲa vwe
dɪm. O na zɔ mɛ tɪn dai vwe dɪɔ
nabiinə na pugɪ tɪn. 12 O ma vu o zɔ
Wɛ-di-laa kum wɔni. Kɔ yɪ bɪdwi
yɪranɪ mu o zɔa, maɲa kalɔ na ba
tɪ tɪn ɲwaanɪ. O nan wɔ mɛ bubalɪ

naa nabalt jana o zu o ma kaani Baŋa-We. Ku yi o titi jana mu o me o ŋwi dibam lwarim jini, yi o vri dibam lwarim wuni si ku taa ve maŋa kalu na ba ti tin. ¹³ We ni-doori dum bri ni noonu wulu na cogu culu tin, ba maŋi si ba ma buni di nabe jana mu di na-pwala kalu ba na zwe tin tintwarim ba misi noonu wum yira ni. Ba na ki kuntu mu, kubu kwe noonu wum si ku maŋi di cullu tum na bri te tin. ¹⁴ Vara jana na wai noona ka kwe tin, Zezi na tigi yi o jana kam nunji tin, ku ba tiini ku fogi noona ku kwe di We ku dwani na? Zezi tigi We Joro kulub na wura si ku taa ve maŋa kalu na ba ti tin ŋwaani o ji kaanum dilu na lana fasti tin We yige ni. O na kaani Baŋa-We dibam ŋwaani kuntu tin, ku ma pa di bicara kwe fasti di kam-balwaarub tulu ya na jigi dibam ti ve tuntu wuni tin, yi di daari di zuli Nwira Tu Baŋa-We.

¹⁵ Kuntu ŋwaani Zezi mu yi wulu We na de o ŋwaani DI tiŋi DI ni-doori dum di nabiine tin. O na se o ti o ma ŋwi ba lwarim jini tin, o wai o vri-ba di ba na ki kulub ba cogu We dayige ni-gonim dum tin. Kuntu ŋwaani balu maama We na kuri si ba taa yi DI biu tin wai ba joni DI wo-laaru tulu na ba ti tin, ni DI na goni ni si DI pa-ba te tin.

¹⁶⁻¹⁷ Ku nyi di noonu na pe ni ni, o na tiga o daari, ba na wu ce o woenute tin mu. Maŋa kalu o ta na ŋwi tin, o ni dum kuntu ba jigi kuri. Ku daari o nan na tiga, ba laan wu ce o woenute tum si ku maŋi di o ni dum na tagi te tin. ¹⁸ Kuntu, We na goni DI dayige ni dum DI pa DI noona bam tin, ba me vara jana mu ba ma bri ni DI ni-gonim dum jigi kuri. ¹⁹ Moyisi deen tooli We nie yam maama na yi te tin mu o bri Yisrayeli tiine bam. O laan ma kwe nabalt di bubalt jana o weli di na, yi o kwe daa, ka yiri mu Yisopi, o vo gungun-sube ka ni ni o lu jana kam wuni o ma misi tonu kulub We nie yam na pupuni ku wuni tin baŋa ni, yi o daari o misi

Yisrayeli tiine bam maama yira ni. ²⁰ O deen na ki kuntu tin, o ma ta di ba o wi: «Jana kuntu bri ni We ni-gonim dum jigi kuri si a taá tigi-di.»

²¹ Moyisi daa ta ma kwe jana kam o ma misi vwe dum di woenute tulu maama na wu di wuni yi ba ma zuli We tin. ²² Ku yi ciga mu, We cullu tum bri ni noona maŋi si ba ma vara jana mu ba ma fogi ba kwe woenute tulu maama na jigi digiru We yige ni tin. Woenute tulu ba na ba mai jana ba kwe tin yi finfin yirani mu. Jana nan ya na wu nunji, We ba yagi noona lwarim DI ma ce-ba.

Zezi Kriŋi kaanum dum mu saari noona lwarim

²³ Lugu baŋa vwe dum woenute yi We-sone woenute tulu na yi ciga tin nyinyugu mu, yi ti maŋi si ti fogi ti kwe di jana kuntu don mu. Ku daari We-sone woenute tum titi na wu fogi ti kwe te tin, ku fin mu si ba ki kaanum dilu na wu ta dwe faŋa nyim dum tin ba pa We. ²⁴ Zezi Kriŋi nan na zu We te tin, ku dai vwe dilu nabiine na pugi yi di lwani We-sone na yi te ciga ciga tin mu o zua. O nan suni o zu We te DI sone ni mu, yi o zigi We yige ni dibam zone ŋwaani. ²⁵ Zwifan kaanum yuutu wum deen yani o mai vara jana mu o zu We-di-laa kum wu buni maama o ma kaani Baŋa-We. Ku nan na yi Zezi, wuntu na zu We te tin, o me o titi mu o ki kaanum kuni bidwi o pa-DI. ²⁶ Ku ya na dai kuntu, Zezi ya wu ta yaari o tu kuni zanzan mu, ku na zigi lugu baŋa pulim ni si ku ba ku yi zim. Ku nan na yi te tin, o laan tu lugu baŋa kweelim maŋa ni mu. O tu bidwi mu, yi o ba o ti o kaani Baŋa-We si ku pa nabiine lwarim saari si ku taa ve maŋa kalu na ba ti tin. ²⁷ Noonu maama maŋi si o ti kuni bidwi mu, si We laan di o sariya. ²⁸ Kuntu, Zezi Kriŋi di nan tu o ti bidwi mu o ma kaani Baŋa-We, si o li noona zanzan lwarim o yagi. O nan ta wu jori o ba lugu baŋa. Ku nan daa dai noona lwarim saarim ŋwaani, ku laan yi si o joni

balu na jigi tuna si o joori o ba tin
nwaani mu.

10

¹ Ku na yi We cullu tlu DI na
ki Moyisi jina ni tin, ti lagu ti bri
wo-laaru tum di na wu ba di joni
We tee ni tin na yi te tin mu. Ti
nan yi lulunnu mu, ti dai ni We-
sonjo wænu tum titi na yi te tin. Ti
pai noona joori ba kaani Baŋa-We
mu bim maama taan taan. Kuntu
nwaani ti ba wani ti pa balu na togi
ti nwaani ba zuli We tin bicara kwe
fasi. ² We cullu tum ya na wai ti pai
balu na zuli-DI tin lwarim saari di
tiæ, ba ya daa ba buhi ni ba lwarim
ta wu ba yuu ni, yi ba ya daa ba ta
kaana. ³ Ba nan na kaani We bim
maama wuni tin, ku pai ba joori ba
guli ni ba lwarim dum ta wu ba yuu
ni mu. ⁴ Benwaani nabiine lwarim
ba wani di saari di nabali di bubali
jana.

⁵ Kuntu nwaani mu Zezi deen na
lagu o ba lugu baŋa maŋa kalu tin, o
tagi di o Ko We o wi:

«Nmɔ ba lagu nabiine na mai vara
di peera ba kaani-m te tin.

Nmɔ nan pe amɔ nabiinu yira mu,
si a ma-ya a ki nmɔ wubɔŋa lugu
baŋa ni.

⁶ Ku na yi noona na yæni ba gu vara
ba zwe ba ma kaani-m te tin,
naa ba na kaani te si ku ma saari ba
lwarim tin,

kikiæ yam kuntu maama ba poli nmɔ
wu.

⁷ Amɔ maa wi:

«A Ko We, nii amɔ da,
si a ki nmɔ wubɔŋa na lagu te tin,
ni ku na purɔni amɔ taani nmɔ
tono kum wuni faŋa faŋa te
tin.» »

⁸ Zezi maŋi o da yigæ o ta o wi:
«Nmɔ ba lagu si nabiine ma vara di
peera ba ma kaani nmɔ, naa ba gu
vara ba zwe ba ma kaani nmɔ, naa
ba kaani si ku ma saari ba lwarim.
Wænu tintu maama ba poli nmɔ
wu.» Nan di ti na maŋi ti togi We
cullu tum na bri te tin di. ⁹ O laan ma
daari o ta o wi: «Nii amɔ da, si a ki
nmɔ wubɔŋa na lagu te tin.» Kuntu

bri ni We saari DI dayigæ kaanum
ni dum DI yagi, yi DI daari DI læni
kaanum didon mu. ¹⁰ Duntu mu yi
Zezi Kresi na ki o Ko We wubɔŋa na
lagu te tin maama, yi o ma o titi yira
o ma kaani kuni bidwi, yi ku jigi
kuri si ku taa ve maŋa kalu na ba
ti tin, si ku pa di taá jigi wu-ponjo
We yigæ ni.

¹¹ Lugu baŋa kaanum tiine yæni ba
zigi weeni mu ba tɔŋi de maama, ba
gu vara ba ma kaana maŋa maama,
yi ba kaanum dum kuntu nan wari
lwarim di saara. ¹² Ku nan na yi
Zezi, wuntu kwe o titi o ma kaani
Baŋa-We bidwi yiranu ma mu, yi ku
saari nabiine lwarim si ku taa ve
maŋa kalu na ba ti tin. O na ki
kuntu o ti tin, o ma vu o jæni Baŋa-
We jazim ni, ¹³ yi o laan cægi maŋa
kalu We na wu ki o duna maama o
ne kuri ni si o no-ba ni tuga te tin.
¹⁴ Kuntu, o kaani We kuni bidwi mu,
si ku pa noona taa jigi wu-ponjo si ba
bicara kwe fasi si ku taa ve maŋa
kalu na ba ti tin.

¹⁵ We Joro kum di nan bri dibam
jaja ni wænu tum kuntu yi ciga mu.
Ku de yigæ ku ta ku wi:

¹⁶ «Amɔ Yuutu Baŋa-We tagi a wi:
«Kantu maŋa kam na ke,
amɔ wu go ni a pa a noona bam ni:
Amɔ wu pa a ni-taana yam zu ba
bicara,

yi a pa ya pæni ba wubɔŋa ni.» »

¹⁷ DI daa ta ma ta DI wi:

«Amɔ daa ba guli ba lwarim di ba
kæm-balwaarɔ tum.»

¹⁸ We nan na yagi nabiine kæm-
balwaarɔ tum DI ma ce-ba tin, ku
daa wu maŋi si ba gu vara ba ma
kaani-DI ba lwarim saarim nwaani.

*Di na maŋi si di zigi di baari We
cwæŋæ kam wuni te tin*

¹⁹ A ko-biæ-ba, di laan jigi ni si
di zu We-di-laa ciga ciga kam wuni,
Zezi Kresi na tuga yi o jana nunji tin
nwaani. ²⁰ Wuntu nan mu puri cwæ-
dɔŋa o pa dibam, yi kantu mu pai
nwa. O maa kaari gar-jali dum di
ya na wu dibam di We laŋa ni tin, di

o na kwe o yira yam o kaani Baŋa-We tun ŋwaani. ²¹ Kuntu, dɔbam jigi We kaanum tu ciga ciga o na nii We titi noona bam baŋa ni. ²² Kuntu ŋwaani, pa-na dí fɔfɔ dí twe We te di wɔbɔŋ-ŋɔna di baari dɔlɔ na bri ni dí jigi wɔ-dɔdɔa fasi di We tun. We kwe dí bicara ku pa dí daa ba bɔŋi ni dí lwarim ta wɔ dí yuu ni, yi DI zari dɔbam di na-ŋɔna. ²³ Pa-na dí bri ni dí jigi tuna We tee ni yi bobwea tərə, DI na goni ni DI pa dɔbam yi DI bá fɔgi DI kwanidi tun ŋwaani. ²⁴ Pa-na dí taá ye da-ni ni, si dí taá zəni daani, si dí taá soe daani, si dí taá kɔ kəm-laaru. ²⁵ Á yi pa dí yagi da-kikilim We zula ŋwaani ni badaara na yagi te tun. Nan kwaan-na á tiini á taá wəli daani kuntu, si ku pa á na baari, á na lwaru ni dí Yuutu wɔm de dɔm twe tun ŋwaani.

²⁶ Noonu wɔlɔ na lwaru We ciga kam tun, o ta na paali o kɔ lwarim, kaanum daa tərə di na wó pa o lwarim dɔm saari. ²⁷ Ku laan nan daari si fɔbɔni mu taa jigi kuntu tu di We na wó kɔ-o te tun. We na di o sariya, DI laan wó pa o zu min-fɔɔ kɔlɔ na wó cɔgi balɔ maama na vin We tun wɔ. ²⁸ Ku na yi We cullu tɔlɔ DI na kɔ Moyisi jɔŋa ni tun, noonu na cɔgi-ti, yi noona bale naa batɔ na yi maana tiinə, baá gu kuntu tu mu o kəm-lɔŋɔ kum ŋwaani yi ŋwaŋa bá ta wɔra. ²⁹ Ku daari noonu wɔlɔ nan na yáali We titi Bu wɔm tun, kuntu tu bá tiini o na cɔgim ku gaali We tee ni na? Kuntu tu pa Zezi jana kam We na de ka ŋwaani DI tiŋi DI ni-dɔuri dɔm tun yi kafe mu, yi ku nan yi jana kam kuntu mu We me DI fɔgi DI kwe noonu wɔm kuntu bicari. Kuntu tu daa ta twi We Joro kum ku na pa noona We zaani dɔm tun mu. Kuntu tun, o bá tiini o na cam na? ³⁰ Dɔbam nan maŋi dí ye wɔlɔ wɔm o na tagi o wi:

«Amu mu yi wɔlɔ na wó cɔgi noona di ba kəm-balwaarɔ tun.
Amu wó pa ba joori ba na kɔlɔ na maŋi di ba tun.»

Ku ta pɔpɔni ni:

«Baŋa-We wó di DI noona sariya.»

³¹ Ku nan wó ta tiini ku yi learu di wɔlɔ na kɔ o cɔgi yi Nwɔa Tu Baŋa-We jɔŋa zu-o si DI pa o na cam tun.

³² Nan guli-na abam deen na de yigə á na We pooni dɔm ciga ciga yi á yaari zanzan te tun. Cam dɔm nan wɔ wani abam á na vɔgi pu-dia tun ŋwaani. ³³ Maŋa kadoŋ ni ba yəni ba twi abam yi ba beesi abam non-kɔgɔ yigə ni. Maŋa kadoŋ ni di, á yəni á se si á tɔgi á wəli balɔ di na ne abam yaara yam doŋ tun, ³⁴ ku pe á tɔgi á na yaara di balɔ na wɔ puuna digə ni tun. Noona maa yəni ba vri abam wənu yi á cim di wɔpolo, beŋwaani á ye ni á maŋi á jigi kɔlɔ na tiini ku lana ku dwe, yi kú ta wɔ abam tee ni si ku taa ve maŋa kalɔ na ba ti tun. ³⁵ Á yi yagi á na jigi baari te tun, si kú pa á na nyɔɔri zanzan We tee ni. ³⁶ Á nan maŋi si á taá jigi pu-dia, si á taá ma kɔ We wɔbɔŋa na lagi te tun, si á daari á joni wo-laaru tɔlɔ DI na goni ni si DI pa abam tun. ³⁷ Ku nan pɔpɔni We tɔnɔ kum wɔni ku wi:

«Ku daari fiun mu si wɔlɔ na lagi o ba tun laan ba.

O bá daani.

³⁸ Wɔlɔ maama na jigi ciga amu Baŋa-We tee ni tun mu yi wɔlɔ na kɔ o wɔ-dɔdɔa di amu tun,

oó na ŋwɔa ciga ciga.

O nan na joori kwaga,

amu bá ta jigi wɔpolo did-o.»

³⁹ Dɔbam nan dai balɔ na joori kwaga yi ba ga ŋwɔa We tee ni tun. Dí yi balɔ na kɔ dí wɔ-dɔdɔa di We yi dí wó na ŋwɔa DI tee ni tun mu.

11

Wɔ-dɔdɔa kəm di We na yi te tun

¹ Nmu na jigi wɔ-dɔdɔa di We, ku kuri mu n ye lanyiranu ni nmu wó sunu n na wənu tɔlɔ n na tunu tun. Ku kuri mu n ta n jigi ciga ni wənu tɔlɔ n na ba nai di n yiə tun sunu ti wɔra. ² Noona balɔ na de We cwəŋə

fana fana tin, ku yi ba na ki ba wu-didba di We tin nwaani mu pe ba yiri zari.

³ Ku yi dibam di na ki di wu-didba di We tin nwaani mu pai di lwan ni, We me DI ni-taani mu DI ki lugu bana di weyuu maama. Kuntu mu di se ni We kwe wænu tilu na ba nai di yiæ tin mu DI ma ki tilu di na wai di nai di yiæ tin.

⁴ Abel di deen na jigi wu-didba di We tin nwaani mu pe o kaanum dum ja kuri di dwæni Kayin nyum dum. O wu-didba kam mu pe We wi, o yi cigã tu, We na se o peera yam tin nwaani. O daa tære yi o wu-didba kam nwaani nan pai o taani ta wura.

⁵ Enoki di na jigi wu-didba di We tin nwaani mu pe DI kwe-o DI ja DI di DI soho, yi tæni wu jaan-o. We na kwe-o kuntu tin, noon-noonu daa wu ne o je. Ku nan na wu loori kuntu tin, ku manj ku ta We tæno kum wuni ku wi, o poli We wu. ⁶ Noonu nan na ba jigi wu-didba di We, o ba wani o pa We wu poli. Wulu maama na twe We tin, ku fin mu si kuntu tu taa jigi wu-didba o se ni We suni DI wura yi DI ki balu na lagi si ba yi DI te tin lanyirani.

⁷ Nowe di deen na jigi wu-didba di We tin mu pe o se DI ni. We deen tagi did-o kulub na lagi ku ba ku ki yi nabiinæ yiæ ta wu ne-ku tin. O ma se We ni yi o pa naboro kamunu, yi o di o soho tiinæ zu ku wu, yi We pa ba lu na-fara bam. O kam dum kuntu ma bri ni lugu bana noona balu na wu se We ni tin ba jigi bura. We ma pa o na cigã DI tee ni o na ki o wu-didba di We tin nwaani.

⁸ Abraham deen na jigi wu-didba di We tin mu pe o nunji o titi tu kum ni, o vu jægã kalu We na goni ni ni DI wu pa-o si o dwi tiinæ taa te tin. We na bæj-o ni o nunji kuntu tin, o suni o se o maa ve, yi o manj o yæri je sum o na ve tin. ⁹ O na jigi wu-didba di We tin nwaani mu pe o vu o zuri tu kum We ya na manj DI go ni si DI wu pa-o tin wuni ni væru te. O deen zuri vwe wuni mu.

Yizaki di Zakabi balu We na goni DI ni dum kuntu di ba di tin di zuri vwæ wuni mu. ¹⁰ Ku bri ni Abraham deen cægi si o zu tu kulub kuri na fagi ku cwi lanyirani tin mu. Ku yi We titi mu bægi ku kuri, yi dintu mu yi ku lwaru.

¹¹ Abraham kaani Sara deen yi kadugu mu yi o ke lura. Di kuntu di, o na jigi wu-didba di We tin mu pe o se ni We ba kwani DI ni dum DI na goni tin yi o wani o lu bu. ¹² Kuntu, ku zigã non-dua kalu na yi Abraham yi o tiini o kwun zanzan tin yira ni mu We pe o lu dwi tiinæ kægã kægã, ni calicwi na dagi weyuu ni naa nintu ni kasulu-wia na dagi yi ku wari ku ga te tin.

¹³ Noona balu deen na ki ba wu-didba di We kuntu tin nan tigi yi ba wu ne wænu tilu We na goni ni si DI pa-ba tin. Ba deen manj ba maani ni wænu tum de wu daani yi ti laan ba, yi ba nan ya ta jigi wupolo ku nwaani. Ba ma ta jaja ni ba yi være mu, ba kugu je tæri lugu bana ni. ¹⁴ Balu maama na te kuntu donj tin bri ni ba daa ta jigi tuna, si baã na tu kulub na wu ta yi ba kugu je tin mu. ¹⁵ Ba daa ba jigi tu kulub ba na nunji ku wuni tin wubnja ba yuu ni. Ba ya na jigi ku wubnja, ba ya wu wani ba na cwæjæ si ba joori. ¹⁶ Ku nan na yi te tin, ba wubnja tiini ya zu tu kulub na lana ku ja gaali tin. Kuntu mu yi We titi soho kum. Ku ma pa Bana-We jigi wupolo di ba na bæ-DI ni ba Tu We tin. DI nan manj DI jigi tu kulub DI na ti ku yigã si DI pa-ba tin.

¹⁷⁻¹⁸ Ku yi Abraham na ki o wu-didba di We te tin mu pe o deen se o kwe o bu Yizaki si o ma kaani Bana-We manja kam DI na manj-o si DI nii tin. We nan manj DI go ni DI pa-o ni: «Kuu zigã Yizaki yira ni mu si n dwi tiinæ ma puli.» Di kuntu di, o deen ta se si o ya ma o bu-dua kam o kaani We, ni We na bri-o te tin. ¹⁹ O deen jigi cigã ni We wu wani DI bi Yizaki DI pa o yagi tæni. Ku nan na

sɔnɪ kʊ kɪ tɛ tɪn nɪt dɪ Dɪ bi-o tʊnɪ wʊnɪ mʊ.

²⁰ Yizakɪ dɪ na jɪgɪ wʊ-dɪdʊa dɪ Wɛ tɪn mʊ pɛ o sɔɔlɪ Wɛ o pa o biə Zakɔbɪ dɪ Ezayu wəənu tɪlʊ na lagɪ tɪ ba tɪ kɪ tɪn ŋwaanɪ.

²¹ Zakɔbɪ dɪ na tu o ga fɪn sɪ o tɪ tɪn, o na jɪgɪ wʊ-dɪdʊa dɪ Wɛ tɪn mʊ pɛ o sɔɔlɪ Wɛ o pa o bu Zʊzɛfʊ biə bam maama bale. O dɛɛn ma zi o nacəgə o zanɪ yɪ o zuli Wɛ.

²² Zʊzɛfʊ dɪ maɲa na twɛ sɪ o tɪ tɪn, o na jɪgɪ wʊ-dɪdʊa dɪ Wɛ tɪn mʊ pɛ o ta dɪ Yisɪrayɛlɪ tiinə bam nɪ baá nuɲi Ezipi tɪw nɪ. O ma pa-ba ni nɪ, ba na ma nuɲə, sɪ ba guri o kwi sɪm Ezipi nɪ ba ja vu ba tɪtɪ tɪw.

²³ Moyisi ko dɪ o nu dɪ dɛɛn na jɪgɪ wʊ-dɪdʊa dɪ Wɛ tɪn mʊ pɛ ba kwe-o ba səgi canɪ sɪtɔ ba na lʊg-o maɲa kalɔ tɪn. Ba ma na nɪ bu wʊm yɪ bu-laa, yɪ ba wʊ kwari fʊnɪ sɪ ba vɪn pa-farʊ wʊm ni.

²⁴ Moyisi dɛɛn na kɪ nɔɔnʊ tɪn, kʊ yɪ o na jɪgɪ wʊ-dɪdʊa dɪ Wɛ tɪn ŋwaanɪ mʊ pɛ o wʊ sɛ sɪ ba taa bə-o nɪ Pa-farʊ wʊm bukɔ bu. ²⁵ O dɛɛn maa buɲɪ nɪ, o na tɔgɪ dɪ Wɛ nɔɔna bam o na yaara, kʊ tɔ gaɪ o na yaɪ Wɛ cwəɲə yɪ o daari o di ywəəni dɪlʊ na bá daanɪ tɪn. ²⁶ O nan buɲɪ nɪ, nɔɔna na goon-o nɪ ba na wʊ gooni Krisi wʊm Wɛ na lagɪ Dɪ tʊɲɪ tɪn, kʊ gaɪ o na nɛ jɪjɪgɪrʊ zanzan Ezipi nɪ, bɛɲwaanɪ o wʊbʊɲa dɛɛn tigi pɛɛrɪ dɪlʊ o na wʊ ba o jɔɲi Wɛ tee nɪ tɪn baɲa nɪ mʊ.

²⁷ Moyisi na jɪgɪ wʊ-dɪdʊa dɪ Wɛ tɪn ŋwaanɪ mʊ pɛ o nuɲi Ezipi nɪ yɪ o wʊ kwari pa-farʊ wʊm ban-zɔɲɔ kʊm. O maa jɪgɪ baari yɪ o wʊ sɛ sɪ o joori kwaga, bɛɲwaanɪ o ye nɪ Wɛ dɪlʊ na ba nai dɪ yiə tɪn wʊ o yigə nɪ. ²⁸ O na jɪgɪ wʊ-dɪdʊa dɪ Wɛ tɪn mʊ pɛ o pa Yisɪrayɛlɪ tiinə bam di Pakɪ candiə ba sam nɪ. O ma pa ba kɪ jana ba misi ba di sɪm niə nɪ, sɪ tʊnɪ maleka kalɔ na wʊ ba sɪ ka gʊ bəkəri-kwɪn sɪm maama tɪn daa yɪ kɪ ba tɪtɪ biə bam kulʊkulʊ.

²⁹ Yisɪrayɛlɪ tiinə bam na kɪ ba wʊ-dɪdʊa dɪ Wɛ tɪn mʊ pɛ nɪnʊ kulʊ ba

na bæi nɪ Bu-sɪɲa tɪn na bam pɔɔrɪ bile ba daari tɪ-kʊra, yɪ Yisɪrayɛlɪ tiinə bam tɔgɪ da ba bɛ. Ezipi tiinə bam na kwaanɪ sɪ ba tɔgɪ ba kwaga ba bɛ tɪn, na bam ma joori ba tʊ ba naagi daanɪ, yɪ kʊ pa ba maama li na ba tɪ.

³⁰ Wɛ nɔɔna bam na jɪgɪ wʊ-dɪdʊa dɪ Wɛ tɪn mʊ pɛ ba vu ba kaagi Zeriko tɪw kʊm da yarɛ, yɪ kʊ kəbri sɪm laan tʊ tɪga nɪ. ³¹ Kʊ nan daa ta na yɪ Rahabɪ wʊlʊ ya na yɪ ka-boro yɪ o zʊʊrɪ Zeriko nɪ tɪn, o na kɪ o wʊ-dɪdʊa dɪ Wɛ tɪn mʊ pɛ o dɛɛn jeeri Yisɪrayɛlɪ nɔɔna balʊ na ve sɪ ba daanɪ tɪw kʊm ba nii tɪn lanyɪranɪ. Kʊntʊ ŋwaanɪ mʊ pɛ ba wʊ gʊ-o ba wəli dɪ balʊ na vɪn Wɛ tɪn.

³² Amʊ ya jɪgɪ taanɪ zanzan sɪ a ta a wəli da, yɪ pwələ daa tərə sɪ a ŋɔɔnɪ nɔɔna badaara taanɪ a wəli da. Amʊ ya wʊ maɲɪ Zidɪɔn dɪ Barakɪ dɪ Samson dɪ Zefite dɪ Davidi dɪ Samʊwɛlɪ dɪ faɲa faɲa Wɛ niɲɔɲnə bam maama na yɪ te tɪn.

³³ Bantʊ maama dɛɛn jɪgɪ wʊ-dɪdʊa mʊ dɪ Wɛ, yɪ ba magɪ jara ba wanɪ tɪnɪ zanzan. Ba ma kwəri ba kɪ kulʊ na yɪ cɪga tɪn, yɪ ba daari ba jɔɲi kulʊ Wɛ na goni ni sɪ Dɪ pa-ba tɪn. Ba ma pa nywəənu niə pu yɪ tɪ daa wʊ jaanɪ-ba. ³⁴ Ba ma pa min-vʊrʊ dwe yɪ tɪ daa wʊ di-ba, yɪ ba wanɪ ba lu nɔɔna jɪa nɪ kʊ pa ba daa wʊ gʊ-ba dɪ sʊ-lwaanʊ. Ba ya bwənə mʊ yɪ ba na dam. Ba ma tiini ba na baari, yɪ ba magɪ jara ba wanɪ ba zəli dwi-gɛ tiinə balʊ na yɪ ba dʊna tɪn ba pa ba viiri. ³⁵ Kaana dɪ ma na ba nɔɔna balʊ ya na tɪga tɪn na joori ba bi. Nɔɔna badonnə ma wʊ sɛ sɪ ba vri ba tɪtɪ nɔɔna balʊ na jɪgɪ-ba ba yaari tɪn jɪɲa nɪ. Ba sɛ sɪ ba tɪ, sɪ ba joori ba bi ba na ŋwɪa kalɔ na lana ka dwe tɪn Wɛ tee nɪ.

³⁶ Ba ma yáalɪ Wɛ nɔɔna badaara dɪ ba na mwani-ba yɪ ba daari ba magɪ-ba te tɪn. Ba ma vɔ nɔɔna badonnə dɪ capʊnnʊ yɪ ba kɪ-ba pɪna digə nɪ. ³⁷ Ba ma dʊlɪ ba badonnə dɪ kandwa ba gʊ. Ba ma sɪrɪ badaara yɪra kuni bile. Ba

ma kwe su-lwaanu ba ma gu ba badonnə.

We noona badonnə maa beerə jəgə maama, yi ba zu peeni di bunu tankwaalu yirani. Zuri di cam ma jigi-ba, yi noona di beesi-ba. ³⁸ We noona bam deen beeri kagva yuu ni di pweeru yum ni mu, yi ba zuri ba tigi pweeru gugwæru ni di boona wuni. Lugu bəna nan ya wu manj si ku taa jigi non-ɲuna bam kuntu dwi doŋ.

³⁹ Noona bam kuntu maama yiri deen zaŋi ba na ki ba wu-didva di We tin ɲwaani mu. Nan di kuntu di, ba wu ne We ya na goni ni si DI ki-ba lanyirani te tin. ⁴⁰ We deen nan bɲi si DI ki kulɔ na tiini ku lana tin mu dibam ɲwaani, DI na lagɔ si DI pa di maama togi daani di ji lanyirani faɔ DI yigə ni tin ɲwaani.

12

We vai di zwe di na yi DI biə tin ɲwaani mu

¹ Dibam nan lwarɔ ni faŋa faŋa We non-kogɔ kum kuntu ba na bri ni ba jigi wu-didva di We tin gilimi dibam ba bri cwəŋə. Kuntu ɲwaani, pa-na di yagi wo-yɔɔru tilu maama na cu dibam ti pa di warɔ di togi We lanyirani tin, di lwarɔm dilu na jigi dibam tin, si di daari di kwaanɔ di duri di pu-dia cwəŋə kalu We na pe dibam tin wuni. ² Pa-na di yɔɔri di taá nii Zezi. Wuntu mu pe dibam puli di ki di wu-didva di We, yi o ta wu pa di taá jigi wu-didva di We si ku vu ku yi gurim. O deen ma vo pu-dia yi o yaari o ti tɔun-dagara bəna ni. O wu kwarɔ cavura si o ti tɔuni dim kuntu dwi, beɲwaani o ne ni We tɲi ywəni mu si DI pa-o. O laan ma daari o vu o jəni Baŋa-We paari jangɔŋo kum jazim ni.

³ Nan bɲi-na á nii Zezi na tiini o vo pu-dia di non-balwaaru na cul-o yi ba jaar-o te tin. Á nan yi zaŋi á ga baari si á yagi We cwəŋə togi. ⁴ Abam na yəni á kwaanɔ si á jaŋi á cogɔ lwarɔm dam te tin, á wu noon-noonu daa ta wu tigi ku ɲwaani.

⁵ We tɔno kum nan jigi taani dilu na wu wani ku pa abam na baari tin, á na yi We biə tin ɲwaani. Nan gulina ku na bri abam te ku wi:

«Amu bu, n Yuutu We na vaŋi nmu zwe,

si n yi zaŋi n kwe-ku n ma n ji kafə.

We na kaani-m,

si n yi pa n wu cogɔ.

⁶ Beɲwaani Baŋa-We na soe balu tin mu DI yəni DI vaŋi ba zwa si DI pa ba kɔrisi.

Wulu maama We na jonɔ si o taa yi DI bu tin,

DI yəni DI ma cam mu DI kwe-o.»

⁷ Á na ne yaara, ku yi si ku ma kwe abam mu. Á na yi We biə tin mu pa DI kwe abam kuntu doŋ. Bu tərə o ko na ba vaŋi o zwe si o kɔrisi. ⁸ We nan ya na wu vaŋi abam zwa ni DI na ki DI biə bam maama te tin, ku bri ni abam dai DI biə ciga ciga mu, á yi bu-tampirə mu. ⁹ Dibam kwə bam lugu bəna ni tin yəni ba vaŋi di zwa mu, yi di nigɔ-ba. Ku nan na yi di Ko We dilu na te di jwəru tin, ku manj si di tiini di se DI ni, si di laan na ɲwia DI tee ni. ¹⁰ Di kwə bam lugu bəna ni tin yəni ba vaŋi di zwa bina finfun yirani mu, si ku manj di ba wubɲa na lagɔ te tin. Di Ko We titi nan ki kuntu si ku wəli dibam mu, si di wani di togi di na dintu wu-pono kum doŋ. ¹¹ Maŋa kalu ba na yəni ba vaŋi di zwa tin, ku yəni ku pa di wu cogɔ mu yi di ba jigi wupolo. Kuntu kwaga ni, zwa vaŋim dim laan wu zəni balu di na kwe-ba tin di pa ba na nyɔɔri, di ba ɲwia na togi ciga yi ba jigi bicari-zuru tin.

¹² Kuntu ɲwaani, na-na dam di baari si á taá togi We cwəŋə. ¹³ Á taá ve cwəŋə kalu na yɔɔri tin wuni, si balu na ve yi ba duə tin yi saari ba tu ba wəli da, si ku wani ku pa ba ne sim je.

Di wu manj si di vin We zaani dim

¹⁴ Kwaanɔ-na si á taá zura, si ywəni taa wu á di noonu maama

títari ní, sí á kwári á taá jígí wu-ponjo Wε yigə ní, beɲwaani nɔɔnu na ba jígí wu-ponjo, o bá wani o na Yuutu Baɲa-Wε. ¹⁵ Fɔgí-na á cí á títi sí nɔɔn-nɔɔnu yí ga Wε zaani dím, sí nɔɔn-nɔɔnu bícarí yí zaɲí dí jí ní vian na cana te tɪn, sí kú pa kú lonjɪ nɔɔna zanzan sí kú cɔgí-ba Wε cwəɲə kam wɔni. ¹⁶ Á yí pa á wɔlɔwɔlɔ tɔgí boorim kikiə, naa o taa gooni wəənu tɪlɔ na yí Wε nyim ní Ezayu dɛen na yí te tɪn. Wɔntu yigə tərə dɪ o na yí o ko bu-kwɪan tɪn. O kana maa wɔɛ, yí o kwe o nakwɪm dɪm o ma ləni o nyaani wɔm zɔɲa wɔdiu o dɪ. ¹⁷ Abam nan maɲí á ye kɔlɔ na kí-o kú kwaga seeni tɪn. O joori o ba o lagí sí o ko wɔm sɔɔlɪ Wε o pa-o, o na yí o bu-kwɪan tɪn ɲwaani. O ma kwaani o loori o ko wɔm dɪ yí-na. O ma wɔ nɛ cwəɲə, beɲwaani o daa warí o joori o kwani o kəm dɪm.

¹⁸ Abam na twe Wε te tɪn dai nɪɛɛni Yisɪrayelɪ tiinə bam dɛen na zɪgɪ piu kɔlɔ təɲə ní yí ba yíə na-kú yí ba kwári ba wai ba dwe-kú dɪ ba jia te tɪn. Min-fɔrɔ dɪ lim dɛen mu wɔra, dɔa ma mumunə kú yuu ní. ¹⁹ Ba ma ní nabɔnɔ wɔm dɪ kwərə na ɲɔɔni. Balɔ na ní kwərə kam kɔntu tɪn ma loori sí ka daa yí ɲɔɔni ka wəli da, ²⁰ beɲwaani ka na maɲí ka kaani-ba te tɪn tiini kú dana kú pa-ba, dɪ ka na tagí dɪ ba ka wɪ: «Wɔlɔ maama na dwe piu kɔm tɪn, kú zɪ na yí varɪm mu dɪ, sí á dɔl-o dɪ kandwa á gɔ.» ²¹ Wəənu tɪlɔ ba na nɛ tɪn ma tiini kú sɔɔrɪ ba yɪra, yí Moyisi títi ta o wɪ: «Fɔbɔni tiini dɪ zɔ-nɪ yí a yɪra sai.»

²² Kú nan dai kɔntu abam tee ní. Abam laan twe piu kɔlɔ yɪrɪ na yí Siyɔn tɪn mu. Kú maa yí Nwɪa Tu Baɲa-Wε tɔ-kamunu Zeruzalem kɔlɔ na wɔ Wε-sɔɲɔ ní tɪn. Wε malesɪ kɔgɔ kɔgɔ ma jeeri daani jəgə kam kɔntu ní. ²³ Abam nan tu á wəli Wε kɔgɔ kɔm wɔni mu. Kú yí Dɪ bu-kwɪn sɪm kɔgɔ kɔm ba yɪra na pɔpɔni ya tɪɲi Wε-sɔɲɔ tɔnɔ kɔm wɔni tɪn candiə mu. Kú yí Wε dɪlɔ

na wó di nabiinə maama sarɪya tɪn te mu á tu á yí. Kú maa yí balɔ na nɛ cíga Dɪ yigə ní yí Dɪ laan pa ba bícara fɔgɪ ya kwe fastɪ tɪn jwəəru tɪm na wɔ mɛ tɪn mu á yíə. ²⁴ Kú nan yí Zezi wɔlɔ Wε na dɛ o ɲwaani Dɪ go Dɪ ní-dɔbɪrɪ dɪm tɪn te mu á yíə. Kú yí Zezi jana kam ɲwaani mu pɛ á fɔgɪ dɪ Wε. O jana kam nan brɪ dɪbam wɔɲɔ kɔlɔ na lana kú dwe kɔlɔ Abelɪ jana kam na brɪ tɪn.

²⁵ Á taá ye sí á yí zaɲí á vɪn taani dɪm Zezi na ɲɔɔni dɪ abam tɪn. Nɔɔna balɔ dɛen na vɪn wɔlɔ na brɪ-ba Wε kwərə lɔgɔ baɲa ní tɪn, ba wɔ lugi cam wɔni. Dɪbam dɪ nan na vɪn Zezi, o na wɔ Wε-sɔɲɔ ní yí o ɲɔɔni dɪ dɪbam tɪn, dí wó wani dí lu na? ²⁶ Faɲa faɲa tɪn, Wε kwərə dɛen pɛ tɪga baɲa sɪsɪɲi, yí Dɪ laan go Dɪ ní Dɪ wɪ:

«Amu daa ta wó joori a pa tɪga baɲa sɪsɪɲi bídwɪ,
yí kú dai kantɔ yɪrani,
kú laan wó wəli dɪ weyuu maama mu.»

²⁷ Wε na tagí Dɪ wɪ, Dɪ ta wó joori Dɪ kí kɔntu don bídwɪ tɪn, kú brɪ ní wəənu tɪlɔ Dɪ na kí tɪn mu Dɪ laan lagí Dɪ sɪsɪɲi-tɪ Dɪ lí tɪ zɪga je ní, sí tɪ daa yí taa wɔra. Wəənu tɪlɔ na bá wani tɪ sɪsɪɲi tɪn yɪrani laan mu wó daari.

²⁸ Wε nan pɛ dí tɔgɪ dí dɪ paari dɪlɔ na bá wani dɪ sɪsɪɲi sí dɪ cɔgɪ tɪn mu. Kɔntu ɲwaani dí wó kí Wε le, yí dí daari dí pa-Dɪ zulə yalɔ na tɔgɪ Dɪ wɔbɔɲa tɪn, sí dí tɔɲi dí pa-Dɪ, sí dí taá kwari-Dɪ lanyɪrani, ²⁹ beɲwaani dɪbam Tu Wε nyɪ dɪ min-fɔrɔ mu, yí dɪ dɪ wəənu tɪlɔ maama na ba tɔgɪ Dɪ wɔbɔɲa tɪn.

13

Dí na wó kí te sí kú poli Wε wɔ tɪn

¹ Yí zaɲí á yagɪ da-sono á na yí da-ko-biə Zezi ɲwaani tɪn. ² Taá ye-na sí á taá kí vərə voro. Nɔɔna badonnə dɛen na kí kɔntu tɪn, kú pɛ ba jeeri Wε malesɪ mu ba sam ní, yí ba wɔ lwarɪ ba na yí balɔ tɪn.

³ Guli-na balu na wu puna dige ni tun woŋo, nuneeni abam di togi á wu puna dige ni mu te, si á zeni-ba. Guli-na balu noona na beesu-ba tun di woŋo, nuneeni abam di togi á yaari mu te.

⁴ Baaru di o kaani maama manji si ba taa zuri daani mu di sono di zula. Baru wum di kaani wum maama manji si ba taa jigi ciga mu da-tee ni. We nan wu di balu maama na ki wo-zona di boorim kikié tun sariya.

⁵ Á yi pa á nwa taa togi sabu-lagi. Taá jigi-na wupolo di á na jigi kulb tun. Benwaani We manji DI ta DI wu: «Amu bá fagi a yagi abam manja di manja.»

⁶ Kuntu nwaani dibam wu ta jigi baari si di taá wu: «Banja-We mu yi di zannu, di bá ta kwaru fubuni. Noon-noonu bá wani o ki dibam kulukulu.»

⁷ Taá guli-na noona balu na yi á yige tiine yi ba deen toli We kwere kam ba bri abam tun woŋo. Maani-na á nii ba nwa deen na yi te si ku vu ku yi ba tuntu tun, si á daari á lwani ba na ki ba wu-didwa di Zezi te tun. ⁸ Manja maama Zezi Kisi yi ni o na manji o yi te tun mu, diin di zim maama si ku taa ve manja kalu na ba ti tun. ⁹ Yi pa-na noona ma zaasim-ge ba gani abam di wænu dwi tæri tæri si ku pa á ywæri We cwæŋe ni. Ku yi We zaani dum nwaani mu pai di na baari We cwæŋe kam wuni, si ku dai wudiiru culim nwaani. Balu na togi wudiiru culim cwæŋe tun nan wu ne zæne ku nwaani.

¹⁰ Zezi Kisi na kwe o titi o ma kaani Banja-We dibam nwaani te tun dai kaanum dilu don noona na wu di di nwana yam tun. Balu na tuni We vwe dum wuni ba pa-DI tun, ba ba jigi cwæŋe si ba twæri kaanum dum kuntu wænu ba di. ¹¹ Ku na ki te tun, We kaanum yuutu wum yæni o gu vara mu, yi o ja ba jana kam o zu We-di-laa kum wu o ma saari noona bam lwarim. Ku daari vara bam titi, baá ja nunji tu kum daa mu ba zwe maama. ¹² Zezi tuntu dum di nan de

kuntu don mu. O yaari mu o ti tu kum daa ni, yi o ma o titi jana kam o saari noona bam lwarim.

¹³ Kuntu nwaani, pa-na di nunji di vu o te tu kum daa ni, si di togi di se o goone yam don. ¹⁴ Benwaani, lugu banja yo seeni dibam ba jigi tu kulb na wu ta yi di kugu je manja maama tun, di nan tuni tu kulb na lagi ku ba tun mu.

¹⁵ Pa-na di togi Zezi nwaani di taá zuli We manja maama. Kuntu mu yi kulb di na wu kwe di ma kaani-DI tun. Di ni-taani na bri We dam te tun mu yi pæra yalu di na wu pa-DI tun. ¹⁶ Á yi swe si á taá ki kam-laru, si á daari á taá zeni daani, si kuntu mu yi kaanum dilu na poli We wu tun.

¹⁷ Taá nigi-na á yige tiine, si á daari á taá se ba ni, si bant mu nii abam na wu ta nwa di We te tun banja ni, yi baá ba ba zigi We yige ni si ba bri ba na tuni kulb abam nwaani tun. Nan taá nigi-ba si ba wani ba tuni di wupolo. Ku na dai kuntu, ku pa ba wu cogi, yi ku daa bá ta jigi zæne ku pa abam.

¹⁸ Taá loori-na We á pa dibam. Dibam ye di bicara ni, ni di wu ki kulb na yi baloro tun, yi di lagi si di taá ki kulb na lana tun mu manja maama. ¹⁹ Amu nan tiini a loori abam si á taá wari We á pa-ni, si ku pa a na cwæŋe a joori abam te lele.

²⁰ Wu-zuru Tu Banja-We mu bi di Yuutu Zezi DI pa o yagi tuntu, yi DI pa o yi nayir-num ciga ciga, si o taa nii dibam balu na nyi di o peeni te tun banja ni, di o na tigi dibam nwaani tun. We ma da o jana kam nwaani DI go ni dilu na wu ta wura si ku taa ve manja kalu na ba ti tun. ²¹ We wu zeni abam si á wani á ki wo-laru tul maama na togi DI wubunja tun, yi DI wu togi Zezi Kisi nwaani DI kwe dibam ni ku na wu poli DI wu te tun.

Zezi mu manji di zula si ku taa ve manja kalu na ba ti tun. Amina.

²² A ko-biæ-ba, a loori abam si á zuri á yira á cogi amu na pupuni

kuɓu si a ma pa á na baari tin. Amu na pupuni taani dilu tin nan ba dwara.

²³ Amu lagi si a pa abam lwaru nu ba yagi di ko-bu Timoti yi o nuji purna dige nu. O nan na tu amu te lila, a laan wu pa di tugi daani di ba di na abam.

²⁴ Jooni-na á yige tiine bam di We noona bam maama á pa dibam. Yitali tiine bam di jooni abam.

²⁵ We wu pa abam maama yuyoro.

**Tɔnɔ kulu
ZAKI
na pɔpɔni tɪn
Tɔnɔ kulu Zaki na
pɔpɔni tɪn na bri
dɪbam kulu tɪn mu
tuntu**

Dí bɔɪɪ nɪ kɪ yɪ Zaki wɔlɔ na yɪ Zezi nyaani tɪn mu pɔpɔni tɔnɔ kuntu. O dɛɛn pɔpɔni o pa Wɛ nɔɔna balɔ maama na jagɪ lɔgɔ baɲa nɪ tɪn mu, o ma bri-ba ba na maɲɪ sɪ ba taa ŋwɪ te maɲa maama wɔni tɪn.

Zaki ŋɔɔni wəɛnu dwi təri təri taani mu:

kɪ na yɪ nadunni dɪ yinigə woɲo, naa kɪ na yɪ maɲɪm na yɪ dɪbam woɲo.

O bri nɪ dí na wɪ dí tɔgɪ Wɛ, kɪ maɲɪ sɪ dí kɪ Wɛ taani dɪm na bri dɪbam sɪ dí kɪ te tɪn mu (pɔɔrim 1).

O ma bri nɪ kɪ wɔ maɲɪ sɪ dí kuri nɔɔna daani, yɪ o bri nɪ wɔ-dɪdɔba dɪ kəm-laaru tɔgɪ daani mu (pɔɔrim 2).

O wɪ dí taá cɔ dí tɪtɪ dɪ dí ni-taani, yɪ o bri dɪbam swan cɪga cɪga na yɪ te tɪn (pɔɔrim 3).

O laan ma kaani balɔ na magɪ kantɔgɔ tɪn, dɪ wo-swən-nyɪna, dɪ balɔ na cɔ daani tɪn, dɪ balɔ na kɪ kamunni, dɪ balɔ na yɪ nadunə tɪn (Zaki 4:1—5:6).

Tɔnɔ kum kweelim jəgə nɪ, o kwe Wɛ nɔɔna sɪ ba taa jɪgɪ wɔ-zuru sɪ ba taa warɪ Wɛ, kɪ na yɪ cam, naa kɪ na yɪ wɔpolo, naa kɪ na yɪ yawuru maɲa nɪ dɪ (Zaki 5:7-20).

Zaki tɔnɔ kum bri nɪ, n na sɪni n kɪ n wɔ-dɪdɔba dɪ Wɛ n tɪtɔɲa maama dɪ bri kuntu mu, yɪ «nɔɔnɔ na wɪ o kɪ o wɔ-dɪdɔba dɪ Wɛ yɪ o ba kɪ kəm-laaru, kɪ yɪ kafe mu» (Zaki 2:26).

¹ Amu Zaki wɔlɔ na yɪ Wɛ tɪntɔɲɔnɔ dɪ dɪbam Yuutu Zezi Krisi tɪntɔɲɔnɔ tɪn mu pɔpɔni tɔnɔ kuntu. A jɔɔni abam balɔ maama na yɪ Wɛ

nɔɔna yɪ á jagɪ á wɔ lɔgɔ baɲa je maama nɪ tɪn.

Dí na maɲɪ sɪ dí taá jɪgɪ wɔpolo dɪ Wɛ te tɪn

²⁻³ A ko-biə-ba, maɲa kalɔ maama cam na tu abam baɲa tɪn, sɪ á taá jɪgɪ-na wɔpolo lanyɪrani, bɛɲwaani abam ye nɪ yaara dwi təri təri na tui abam te, kɪ yɪ sɪ ya maɲɪ abam mu ya nii á na kɪ á wɔ-dɪdɔba dɪ Wɛ te tɪn. Kuntu kwaga nɪ, kɪ laan wó pa á taá zɪgɪ kəɲkəɲ dɪ pu-dɪa.

⁴ Kwaani-na á tiini á zɪgɪ kəɲkəɲ dɪ pu-dɪa sɪ á yɪ joori kwaga, sɪ kɪ laan wó pa á jɪ nɔn-ŋɔna yɪ á wɔbɔɲa bɪ fasi dɪ Wɛ tɔgɪm, sɪ á yɪ ga kulukulu.

⁵ Abam wɔlɔ maama nan na yəri kulɔ na lana sɪ o kɪ tɪn, kuntu tu maɲɪ sɪ o loori swan mu Wɛ tee nɪ. Wɛ yəni Dɪ paɪ nɔɔna maama dɪ wɔpolo mu, yɪ Dɪ ba vɪn nɔɔn-nɔɔnɔ. Nmɔ na loori swan Dɪ tee nɪ, Dɪ wó pa-m. ⁶ Nmɔ nan na loori woɲo Wɛ tee nɪ, sɪ n ta n kɪ n wɔ-dɪdɔba nɪ nɪ na-kɪ. Yɪ ta n jɪgɪ bubwɛa kɪ baɲa nɪ, bɛɲwaani bubwɛa tu nyɪ nɪ vii na fuli na kɪ pa ba ve yigə dɪ kwaga te tɪn mu.

⁷⁻⁸ Kuntu tu jɪgɪ wɔru tile mu, yɪ o za o wɔbɔɲa dɪ kulɔ maama o na bɔɪɪ sɪ o kɪ tɪn. Nɔɔnɔ wɔm kuntu donɪ yɪ taa bɔɪɪ nɪ oó na woɲo dí Yuutu wɔm tee nɪ.

Yinigə tiinə dɪ nadunə na maɲɪ sɪ ba taa kɪ te tɪn

⁹ Nmɔ wɔlɔ na tɔgɪ Zezi yɪ yinigə jɪgɪ-m tɪn, sɪ n ta n jɪgɪ wɔpolo dɪ Wɛ na pɛ n jɪgɪ yɪri Dɪ tee nɪ tɪn ŋwaani.

¹⁰ Nmɔ wɔlɔ nan na yɪ nadum tɪn, sɪ n dɪ ta n jɪgɪ wɔpolo dɪ Wɛ na pɛ n tu n tɪtɪ Dɪ tee nɪ tɪn ŋwaani. Nabiinə ba daani yɪ ba tɔa, ba na maɲɪ ba yɪ nadunə te dɪ. Kɪ nyɪ nɪ gaaru na kɪ punnu yɪ tɪ lamma te tɪn mu.

¹¹ Wɪa nan na bɪga, tɪ wó kwarɪ mu tɪ siiri tɪ tɪ, yɪ tɪ lam dɪm je. Kɪ nan yɪ bɪdwɪ mu dɪ nadunə na wó ba ba tɪ ba jɪjɪguru tɪm lagɪm wɔni te tɪn.

Kulu na maɲɪ nɔɔna sɪ ba kɪ lwarim tɪn

¹² Nɔɔnɔ wɔlɔ na wɔ cam wɔni yɪ o zɪgɪ kəɲkəɲ dɪ pu-dɪa sɪ kɪ vu

ku yi kweelim tin mu jigi yu-yoŋo. Beŋwaanı, cam dım na ke, o laan wó na peeri dilu na yi ŋwia cıga cıga tin We tee ni. Nwia kam kuntu mu We goni ni si Dı pa balu maama na so-Dı tin.

¹³ Nɔɔnu na ne maŋım, o yi zaŋı o ta ni We mu maŋ-o, si kulukulu tərə ku na wó wantı ku maŋı We si Dı tusi, yi We titı bá maŋı nɔɔnu si o tusi. ¹⁴ Woŋo kulu na maŋı nɔɔnu tin yi o titı wubuŋa mu. Yantu mu pai o fra zuru wo-balwaarı, yi ya gan-o ya pai o tui cigıru wunu. ¹⁵ Nmu na se n togi n wubuŋ-balwaarı tım, ti laan wó pa n ki wo-lwaanı mu, yi wo-lwaanı tım na puli ti daga, ti laan wó ja-m ti zu tuntu wunu mu.

¹⁶ A ko-bu-sonnu-ba, á yi zaŋı á ganı á titı. ¹⁷ Peeri dilu maama na lana di wəənu tılu na maŋı faı tin nuŋı dí Ko We tee ni mu. Dıntu mu ki wəənu tılu maama na wu weyuu ni yi ti pai pooni tin. Wəənu tım kuntu mu yəni ti wai ti pipiri wıa di titı. We nan ba jigi lim di funfun di, Dı ba ləni ni tıntu wəənu tım te. ¹⁸ We titı mu li wubuŋa Dı togi Dı cıga kwər-ywəŋə kam ŋwaanı Dı pa dí na Dı ŋwi-duŋa kam, si dí taá yi balu na yi dayigə tiinə wəənu tılu maama Dı na ki tin wunu.

Dı maŋı si dí ki We kwər-ywəŋə kam na wı dí ki te tin mu

¹⁹ A ko-bu-sonnu-ba, á ye ni a na te kulı di abam tin yi cıga mu. Nɔɔnu maama maŋı si o zuri o yıra mu o taa cəgi o doŋ taanı, si o yi taa garı o lərə. O maŋı si o ja o banı mu. ²⁰ Beŋwaanı nɔɔnu wulu bam na zaŋı tin bá wantı o ki wo-laaru tılu na sui We wu tin.

²¹ Kuntu ŋwaanı, li-na wo-digıru tılu maama na wu á wunu tin á yagi, si á ci á titı di tituŋ-balwaarı dwi maama kəm. We maŋı Dı kwe Dı taanı dım Dı ki abam bıcara ni. Nan tu-na á titı á se-di lanyıranı, si di wó wantı di vri abam di yagi.

²²⁻²³ A nan taá ki-na We taanı dım na wı te tin, si ku ta dai cəgım

yıranı. Nɔɔnu na cəgi We taanı dım yi o ba ki di na brı te tin, o ganı o titı mu. O nyı ni nɔɔnu na kwe niu o ma nii o titı te tin mu. ²⁴ O na nii o yibiyə na yi te tin yi o laan viiri, o da swe o yibiyə kam na yi te tin. ²⁵ Ku nan na yi We taanı dım, dıntu lana faı yi di wai di joŋı nɔɔna di pa ba na ba titı. Nɔɔnu na zaası-di yi o jigi-di o yuu ni maŋa maama, o bá ta nyı di wulu na garı o swe cıga kalı o na lwarı tin. Kuntu tu yi wulu na sunı o ki We cıga kam na brı te tin mu, yi oó na wupolo lanyıranı o tituŋa maama baŋa ni.

²⁶ Abam wulu na buŋı ni o togi We yi o warı o ni-taanı o ja, kuntu tu ganı o titı mu yi o We togım dım yi kafe mu. ²⁷ Dı Ko We nan na lagı si dí se-Dı te tin mu yi si dí taá zəni bı tara di kadənə balu na yaarı tin, si dí kwaanı dí ci dí titı di lugu baŋa wo-yɔɔru tım. We togım dım kuntu doŋ mu tiini ku lamma yi tusım təri ku wunu.

2

Dı wu maŋı si dí taá kuri nɔɔna daanı

¹ A ko-bıə-ba, abam yi balu na sunı á se dí Yuutu Zezi Krisi wulu na jigi paarı zulu tin mu. Kuntu ŋwaanı, ku wu maŋı si á taá kuri nɔɔna daanı di á na zuli-ba te tin. ² Abam na jeeri daanı si á warı We, ku ba dwe si nɔɔna bale ba abam te. Dıdwa maa yi nadum o zu gwar-ŋunnu, yi o ki səbu-sıŋa jafulu o jıŋa ni. O doŋ wum maa yi yinigə tu, yi o zu gan-zwaanı. ³ Ku wai si á jeeri nadum wum lanyıranı yi á pa-o jəŋə je, á daarı á ta di yinigə tu wum ni, o taa zigı daa ni, naa o jəni tıga ni á ne niə ni. ⁴ A na pɔɔrı-ba daanı kuntu doŋ, ku brı ni á kuri nɔɔna daanı mu. Ku nan yi wubuŋ-lwaanı mu pai á pɔɔrı nɔɔna daanı kuntu.

⁵ A ko-bu-sonnu-ba, fıgi-na á cəgi. We mu sunı Dı kuri balu na yi yinigə tiinə nabiinə yibiyə ni tin, si ba taa yi nadunə Dı tee ni ba na ki ba wu-dıdwa di Zezi tin ŋwaanı, si

ba tɔgı ba wəli Dİ paarı dılv Dİ na maŋı Dİ go ni sı Dİ pa balv na so-Dİ tın wɔnı. ⁶ Kɔ nan na yı kuntu tın, bɛɛ mu kɪa yı á gooni yinigə tiinə bam? Kɔ dai nadunə bam mu jıgı abam ba bɛɛsı na? Bantu mu yəni ba ja abam dı dam ba ja vu ba saŋı sarıya dim je ni. ⁷ Bantu mu jıgı Zezi yıř-ŋum dılv ba na bə abam ni o biə tın ba twıa.

⁸ Abam na sɛ Baŋa-We ni dılv na pɔpɔnı We tɔnɔ kum wɔnı dı wı: «Ta n soe n donj ni n titı te» tın, á kı lanyıranı. ⁹ Kɔ daarı, á na pɔɔrı nɔɔna daanı dı á na zuli-ba te tın, kɔ brı ni á kı lwarım mu, yı We niə yam brı ni á kı á cɔgı mu. ¹⁰ Nɔɔnu na sɛ We niə yam maama yı o daarı o cɔgı ya dıdva yıranı, kɔ brı ni o cɔgı ya maama mu. ¹¹ We mu pɛ Dİ ni Dİ wı: «Yı zanı n kı boorım.» Dıntu nan ta mu wı: «Yı gı nɔɔnu.» Mu kɔ kuri, n na maŋı n wɔ kı boorım, yı n na gı nɔɔnu, kɔ brı ni n ta cɔgı We ni mu.

¹² Taá pa-na á ni-taanı dı á kikiə maama taa tɔgı We ni, sı dıntu mu wai dı vrı nɔɔna dı pa ba nai ba titı, sı We wó tɔgı Dİ ni dım kuntu ŋwaanı mu Dİ ma di dıbam sarıya. ¹³ Bɛŋwaanı, nɔɔnu na ba jıgı o donnə ŋwanja, We na wó di kuntu tu sarıya maŋa kalv tın, Dİ bá duri o dı yibwənə. Wɔlv nan na jıgı o donnə ŋwanja tın, We dı wó duri o yibwənə sı o yı na cam.

Wɔlv na jıgı wɔ-dıdva dı We tın kı kəm-laarv mu

¹⁴ A ko-biə-ba, nɔɔnu na tɛ o wı, wum kı o wɔ-dıdva dı We, yı o laan ba kı We na lagı te tın, kɔ jıgı kuri na? O We tɔgım dım kuntu wó wanı dı vrı-o dı yagı na? ¹⁵ Dɛ dılv n ko-bu dıdva na tu nmu te yı o ba jıgı gɔrɔ sı o zıv dı o ni-wɔdiu sı o dı, ¹⁶ yı nmu na tagı dıd-o n wı, o ve sı We wó zən-o Dİ pa o na gɔrɔ dı o ni-wɔdiu, yı n laan daarı n wɔ pɛ-o kulv o na lagı tın, kɔ jıgı kuri na? ¹⁷ We tɔgım dı yı kuntu mu. Nmu na tɛ ni n kı n wɔ-dıdva dı We, yı n

laan daarı n ba kı kəm-laarv, kɔ brı ni n We tɔgım dım yı kafɛ mu.

¹⁸ Nɔɔnu wai o te ni, nɔɔna babam kı ba wɔ-dıdva mu dı We, yı badaara kı kəm-laarv. Amu nan na ləri te tın mu tıntu: «Nmu na ba kı kəm-laarv tın, nı kı ta mu n brı ni n sıni n kı n wɔ-dıdva dı We? Kɔ nan na yı amu, aá ma a kəm-laarv tım mu a brı ni a sıni a kı a wɔ-dıdva dı We.»

¹⁹ Nmu sɛ ni We yı dıdva yıranı mu na? N na sɛ kuntu, kɔ lana. Ciciri titı dı ye kuntu, yı kɔ pai sı yıra sai. ²⁰ N ba jıgı wɔbɔŋa mu na? N yəri ni, n na wı n kı n wɔ-dıdva dı We yı n ba kı kəm-laarv, kɔ yı kafɛ mu na? ²¹ Nan guli-na dıbam nabaarv Abraham dɛɛn na yı te tın. Kɔ kı ta mu yı o na cıga We tee ni? Kɔ yı o titɔŋa yam ŋwaanı mu, dı o na sɛ o kwe o bu Yizakı sı o ma kaanı We ni Dİ na tag-o te tın. ²² Kɔ brı ni o na kı o wɔ-dıdva dı We te tın dıdaanı o kəm-laarv tım maama tɔgı daanı mu. O kəm-laarv tım mu pɛ o We tɔgım dım ja kuri. ²³ Kuntu mu, kulv na pɔpɔnı We tɔnɔ kum wɔnı tın sıni kɔ kı dı kɔ na wı: «Abraham kı o wɔ-dıdva dı We, yı Dİ pa o na cıga kɔ ŋwaanı». Ba maa bə-o ni «We cilonj».

²⁴ Kuntu wó pa á lwarı ni, kɔ yı nɔɔnu titɔŋa mu wəli da kɔ pai o na cıga We tee ni, sı kɔ dai o na kı o wɔ-dıdva dı We tın yıranı ŋwaanı. ²⁵ Kɔ dɛɛn nan kı kuntu dı mu dı ka-tɔla kalv yıri na yı Rahabı tın. Yısrayelı tiinə bam dɛɛn na tɔŋı ba daan-daana bam yı ba da o te tın, o jeeri-ba lanyıranı yı o brı-ba cwəŋə sı ba tɔgı da ba ma lu ba dına bam jıŋa ni. O titɔŋa yam kuntu mu pɛ o na cıga We tee ni.

²⁶ Kuntu maama brı ni, nɔɔnu na wı o kı o wɔ-dıdva dı We yı o ba kı kəm-laarv, kɔ yı kafɛ mu. Kɔ yı bıdwi mu dı nɔɔnu yıra na ba jıgı joro, wɔntu yı tv mu.

3

Dı na maŋı sı dı yıri dı titı dı dı ni-taanı te tın

1 A ko-biə-ba, abam zanzan yi zanɔ á taá kwaana si á ji karanyina tiinə. Benwaani á ye ni, We sarɔya de dim ni kúv ta tiini ku cana ku pa dibam balu na yi karanyina tiinə tin ku dwe nɔɔnu maama. 2 Dibam maama yəni dí ki dí tusə mu. Ku daari nɔɔnu wulɔ nan na ba ki o tusə o ni-taani wɔni tin yi nɔn-ɔm mu, yi o wai o titi o jaani lanyirani.

3 Nɔɔnu na yəni o lagɔ o di sisəɣə, oó kwe gara mu o ki ka ni ni, si o wani o pa ka vu me di me o na lagɔ tin. 4 Nan buɔi-na á nii, naboro na yi kamunu te yi vu-diɔ ta yəni ku jigi-ku ku maga, yi wulɔ na co-ku tin ta wai o ma nanyuɔ-balaɔa o maa pai ku ve o na lagɔ me tin. 5 Ku nan ta yi bidwi mu di nɔɔnu dindəlimi na yi te tin. Di yi balaɔ-laɔa mu, yi di wai di te wo-kamunnu di pai di titi.

Nan ta buɔi-na á nii kagva na mai te, yi min-ciɔo na tu ka wɔni, kúv di ka maama mu. 6 Nɔɔnu dindəlimi di nan nyi di mini mu, yi di su di lugu baɔa wo-lwaanu tum dwi maama. Di yi yira yam daa didva mu, yi di wo-lwaanu tum laan wai ti loɔi yira yam maama. Dindəlimi jigi mini mu di maa zwe nɔɔnu di o ɔwɔa maama di pa ka ba lana. Mini dim kuntu nan nuɔi sutaani te mu.

7 Nabiinu wai wəənu dwi maama. Ku na yi ga-vara di zunə di tiga wo-vəəlu di kale, o suni o wani ti maama. 8 Ku nan na yi dindəlimi, nɔɔn-nɔɔnu tərə o na wai o dindəlimi. Di yi wo-loɔo kulɔ na wari ku ci tin mu, yi di kwəri di jigi coɔo kulɔ na gu nɔɔna tin. 9 Dí yəni dí ma dintu mu dí maa tee We dilɔ na yi dí Yuutu didaani dí Ko tin, yi dintu mu dí ta maa soolɔ dí cogɔ dí donnə balu We na ki ni Di nyinyogu te tin. 10 Kuntu tin, tiə di cogum maama nuɔi ni dim kuntu didva wɔni mu. A ko-biə-ba, ku wu maɔi si ku taa yi kuntu. 11 Buli-yi didva bá wani di taa buri na-ywəəni di na-cɛɛra di wɔni. 12 A ko-biə-ba, kapuru bá wani ku lə swan. Kakɔɔ di nan bá wani ku lə mɔɔla. Ku nan

yi bidwi mu di n na bá wani n mo na-ɔuna bwəru wɔni te tin.

Swan yalɔ na nuɔi We te tin

13 Nɔɔnu na wu abam wɔni yi o jigi swan di yəno, kuntu tu maɔi si o taa cogɔ cwə-laa mu, si o tu o titi o ki kəm-laaru, si ku bri ni o jigi swan. 14 Abam nan na jigi wu-gub di pu-sɔɔa yi á lagɔ á yirani zənə, si á yi zanɔ á bri á titi ni á jigi swan. A na ki kuntu, á fogɔ vwan mu si ku dai ciga. 15 Swan yantu doɔ dai swan yalɔ na nuɔi We te tin. Ya yi lugu baɔa nyim mu. Ya maa yi nabiinə swan yalɔ na nuɔi sutaani te tin mu. 16 Benwaani, jəgə kalɔ maama nɔɔna na lagɔ ba titi yirani zənə yi ba jigi wu-gub di ba donnə tin, daani mu vuvugə di kəm-lwaanu dwi maama wura.

17 Ku daari nɔɔnu wulɔ na jigi swan yalɔ na nuɔi We te tin jigi wu-pono mu. O maa pai ywəəni wu nɔɔna titari ni, yi o jigi wu-bono, yi o nigɔ nɔɔna. O maa jigi o donnə ɔwara lanyirani, yi o ki kəm-laaru di o wəli da. O ba kuri nɔɔna daani, o nan dai pipiri-nyim. 18 Balu na jigi wu-zuru yi ba pai ywəəni wu nɔɔna titari ni tin wó ta yi ciga tiinə We yigə ni.

4

Dí wu maɔi si dí pa lugu baɔa wəənu fra zu dibam

1 Bɛɛ mu pai jara didaani kantogo yəni ku wu abam titari ni? Ku yi á fra na zuuri wo-balwaarɔ tum mu te ku jigi á bicara ku yaara, yi ku pai jara wu á wɔni. 2 Abam yəni á pai á fra mu zuuri wəənu yi á nan ba na-ti. Ku ma pa á lagɔ si á gu nɔɔna. Á yi tiini di su wəənu zanzan yi á wari-ti á na. Kuntu mu pai kantogo di jara tui. Á ba jigi wəənu tilɔ á na lagɔ tin, benwaani á wu loori We si Di pa abam. 3 Abam nan na maɔi á loori We di, Di bá pa abam, benwaani á ma wubɔi-lwaanu mu á loorə. Á loori si á taá ma ki á fra na zuuri wo-balwaarɔ tilɔ tin mu.

⁴ Abam ba tɔgi Wε dı cıga. A yəri nı á fra na zı lıgv baɲa wənu á yı Wε dına mu na? Wılv maama na pε o fra zı lıgv baɲa wənu tım tın jıgi Wε dım mu. ⁵ A yı taá buɲı nı kulı na pıpıni Wε tıncı kım wıni tın yı kafe mu, dı kv na wı: «Joro kulı Wε na kı dı bıcara nı tın lagı sı kv yıranı mu taa te dıbam.» ⁶ Wε nan mu kı dıbam yu-yoɲo kv ja gaalı. Kv daa ta pıpıni Wε tıncı kım wıni kv wı: «Wε vın balı na yı kamun-nyına tın, yı Dı daarı Dı zanı balı na tu ba tıti tın.»

⁷ Kuntu tın, kwe-na á tıti á kı Wε jıɲa nı, sı á daarı á vın sutaanı, sı dıntı wó duri dı viiri á tee nı. ⁸ Fıfı-na á twe Wε, sı Dı dı wó twe abam. Abam lwarım-kərə-ba, lı-na á jıa wo-lwaanı dwı maama baɲa nı. Abam pipiri-nyına-ba, zarı-na á bıcara sı á daa yı taá jıgi wırvı tıle. ⁹ A pa-na á wı cıgi á lwarım dım ɲwaanı, sı á nywanı á yıgə á taá keerə. Pa-na á mwaanı tım ləni tı jı kərə, sı á wıpolo kım ləni kv jı wı-cıgı. ¹⁰ Tu-na á tıti dı Yuutu wım yıgə nı, sı oó ja abam o pa á zanı.

A yı zanı á taá co daanı

¹¹ A ko-bıə-ba, á yı taá ɲıncı wo-balwaanı da-yıranı. Wılv maama na ɲıncı wo-balırcı o ko-bu yıra nı naa o cog-o tın, kuntu tu ɲıncı o cıgi Wε niə yam mu yı o yáalı-ya. Nmı nan na yáalı Wε niə yam, kv brı nı n daa n ba tıgi-ya mu, yı n ta kwəri n brı nı nmı mu yı sarıya-dirı. ¹² Wε yıranı mu te Dı niə yam, yı Dı tıgi-ya Dı ma dı ɲıncı taanı. Dıntı yıranı mu wı Dı vı ɲıncı Dı yaga, naa Dı cıgi-ba ba vıvı ɲwaanı. Nmı nan buɲı nı n yı wıwı mu, sı n dı n doɲ taanı?

Yı kı-na kamunni á swe Wε ni nı

¹³ Fıgı-na á cıgi, abam balı na yəni á te á wı: «Zım naa jwaanı dı wó vu tıv kıdoɲ dı kı pipıu da bım dı na səbu» tın. ¹⁴ A yəni á te kuntu doɲ yı á yəri tıga na wó pıvı sı á ɲwıa taa yı te. A ɲwıa kam nan nyı dı kunu na lı yı kv bá daanı kv ke te

tın mu. ¹⁵ Kv ya maɲı sı á taá te nı: «Dı Yuutu Wε na se yı dı jwa ta ɲwı, dı wó kı kulı dı na buɲı tın.» ¹⁶ Kv nan yı á pa á tıti kamunni mu dı á na wó kı wənu tılv tın. Kamunni dım kuntu dwı maama nan ba lana. ¹⁷ Kuntu tın, ɲıncı wılv na ye kulı na lana sı o kı tın, o na wı kı, kv tu kı lwarım mu.

5

Zakı na kaanı nadunə te tın

¹ Kv daarı abam balı na yı nadunə tın, fıgı á cıgi-na. Taá keeri-na á coosə dı lεrvı tılv na lagı tı ba abam baɲa tın. ² Abam jıgırvı tım maama wó pı, yı cambırvı dı wó dı á gwaarıv tım. ³ Abam səbu-sıɲa kam dı á səbu kım maama wó sıɲı. Sarıya de dım nı kv sıɲım dım kuntu mu wó brı nı á kı á tısi, yı dıntı ta wó dı abam yıra yam nı mini te. Lıgv baɲa tım da yam nan twe, yı abam ta fıgı á tıɲı á jıgırvı tım mu. ⁴ Abam ta pını balı na tıɲı á karı sım nı ba pa abam tın, á ba se sı á ɲwı-ba. Cıgi-na á nii ba na pıvına te tın. Balı na kı abam wıdiıru tım ba kı dıgə nı tın kərə kam tu Yuutu Baɲa-Wε zwe nı. ⁵ A ɲwı lıgv baɲa nı paarı wıni mu, yı á kı á wıvıɲa na lagı te. A dı á nuə nı ba na kıncı varım sı ba gv te tın. ⁶ A ta kwəri á paı balı na jıgi cıga tın ga bıra, yı á daarı á gv-ba, yı ba nan warı á yıgə ba cı.

Dı maɲı sı dı taá jıgi wı-zuru mu sı dı daarı dı taá warı Wε

⁷ A ko-bıə-ba, taá jıgi-na wı-zuru á maa nii maɲa kam dı Yuutu wım na wó jıori o ba tın. Taá nii-na valı na yəni o zuri o yıra te o maa cıgi maɲa kam o faa na wó ba kv bı lanyıranı tın. O yəni o zuri o yıra mu o maa cıgi duum dıa dı fa-nı dıa. ⁸ Kuntu, kv maɲı sı abam dı taá jıgi wı-zuru mu sı á vı á wı lanyıranı, sı dı Yuutu wım bá daanı yı o ba.

⁹ A ko-bıə-ba, á yı taá pıvı daanı, sı kv pa á ga bıra Wε tee nı. Nii-na,

ku twe ku ti si We di dibam taani. ¹⁰ A ko-biə-ba, guli-na We nijonə balu dɛɛn na tɔɔli DI kwərə kam tin woŋo. Ba dɛɛn nɛ yaara zanzan yi ba vɔ ba wɔru di wɔ-zuru. Kuntu tin, ku manɪ si abam di lwəni bantɔ na ki te tin mu. ¹¹ Ku na yi balu na jigi pu-dia kantɔ don tin, dı ye nı ba nɛ wɔpolo We tee nı. Abam nan manɪ á ye Zobi dɛɛn na ki pu-dia o yaara yam wɔnı te, yi á kwəri á ye We na pɛ-o kulɔ ku kweelim nı tin. A lagı a ta cıga mu di abam si, dı Yuutu We tiini DI jigi dibam ŋwanja, yi DI duri dibam yibwənə lanyıranı.

¹² A ko-biə-ba, ku na dwe didı, á yi taá te á duə. Yi du-na di We naa tıga naa di kulukulɔ di. Á pa-na á ɛɛn taa yi ɛɛn, si á awo taa yi awo, si ku yi pa We di á sarıya.

¹³ Abam wɔlu na wɔ cam wɔnı, si o loori We. Abam wɔlu nan na jigi wɔpolo, si o taa leeni o zuli We.

¹⁴ Abam wɔlu nan na ba jigi yazurə, si o bəŋi Zezi kɔgɔ kum nakwa bam, si ba ba ba ki nugə o yuu nı ba loori We ba pa-o dı Yuutu Zezi yırı ŋwaanı. ¹⁵ Ba na ki ba wɔ-dıdɔba ba loori We kuntu don, nɔɔnɔ wɔm wó sɔnı o na yazurə. Dı Yuutu wɔm wó pa o wəri, yi o na ki lwarım dilɔ maama tin, We wó yagi DI ma cɛ-o.

¹⁶ Kuntu ŋwaanı, ku manɪ si á taá vıri á te á lwarım mu á bri daanı, si á daarı á taá loori We á pa daanı, si We wó pa abam yazurə. Nɔn-ŋum We-loro tiini ku dana lanyıranı, ku wat ku pat wo-kamunə kɪa. ¹⁷ Guli-na Eli dɛɛn na ki te tin. O di yi nabiinu mu nı dibam te, yi o loori We di o wɔ maama si dɔba yi zanı ka nı, yi ka sɔnı ka wɔ nıgı bına yatɔ di canı sırdɔ. ¹⁸ O daa ma joori o loori We, yi ka laan ba ka nı, yi tıga banja wəənu maama joori tı puli tı nunji tı ki lanyıranı.

¹⁹ A ko-biə-ba, abam wɔlu na ywəri cıga cwəŋə kam wɔnı yi o don na wanı o pa o joori o ba ka wɔnı, ku lana. ²⁰ Á nan taá ye nı, wɔlu na wanı o pa lwarım kəru joori o ba cıga cwəŋə kam wɔ tin, nɔɔnɔ wɔm

kuntu vrı lwarım kəru wɔm tɔnı jıŋa nı, yi We yagi o wo-lwaanɔ tılu zanzan o na ki tin DI ma cɛ-o.

Dayigə tɔnɔ kulɔ
PIYɛɛRI
na pɔpɔni tɔn
Dayigə tɔnɔ kulɔ
Piyɛɛri na pɔpɔni tɔn
na bri dɔbam kulɔ tɔn
mɔ tɔntɔ

Piyɛɛri dɛɛn pɔpɔni tɔnɔ kɔntɔ o pa Wɛ nɔɔna balɔ na jagi ba wɔ Azi-balaɲa ni tɔn mɔ. Kɔ wai kɔ yi Pooli naa balɔ na tɔgi dɔd-o ba tɔni tɔn mɔ bri-ba Wɛ kwɛrɛ kam. Ba ma na yaara ba na kɔ ba wɔ-dɔdɔba dɔ Zezi tɔn nɔwaani.

Piyɛɛri nan pɔpɔni sɔ o pa ba na baari mɔ Zezi cwɛɲɛ kam wɔni, sɔ ba zigi kɛɲkɛɲ yaara yam maɲa ni, ni Zezi titi dɔ na yaari sɔ o pa dɔbam na vrim te tɔn.

Piyɛɛri dɛ yigɛ o guli-ba ba na jigi tɔna yalɔ Wɛ tee ni Zezi na tigi yi o joori o bi tɔn nɔwaani.

O kaani-ba sɔ ba taa nɔwɔ dɔ wɔpɔɲo ni Zezi nɔɔna na maɲi sɔ ba taa nɔwɔ te tɔn. Ba maɲi sɔ ba lwɛni Zezi na kɔ te o yaara yam wɔni tɔn. O kwe-ba kwia dwi tɛri tɛri sɔ ba lwarɔ ba na wɔ kɔ te wɔɲo maama wɔni, sɔ balɔ na yɛri Zezi tɔn na ba kɛm-laaru tɔm sɔ ba dɔ ba ba zuli Wɛ.

1 Amɔ Piyɛɛri wɔlɔ na yi Zezi Krisi tɔntɔɲɔ tɔn mɔ pɔpɔni tɔnɔ kɔntɔ, sɔ a pa abam balɔ Wɛ na kuri sɔ á taá yi Dɔ nɔɔna yi á jagi á vu á yi vɛrɛ yi á zɔvri Pɔn ti-niɔ yam wɔni, dɔ Galati dɔ Kapadɔsi dɔ Azi dɔ Bitini ti-niɔ yam maama wɔni tɔn. 2 Dɔ Ko Wɛ mɔ dɛ yigɛ Dɔ kɔ Dɔ wɔbɔɲa ni sɔ Dɔ kuri abam kɔntɔ, yi Dɔ tɔgi Dɔ Joro kɔm nɔwaani Dɔ pa á ji nɔn-ɲɔna balɔ na yi Dɔ nyim tɔn. Wɛ nan kɔ kɔntɔ sɔ kɔ pa á taá sɛ Zezi Krisi ni mɔ, sɔ Dɔ fɔgi abam Zezi jana kam na nɔni tɔn nɔwaani.

Wɛ wɔ pa abam yazurɛ dɔ yu-ɔɲo kɔ ja gaali.

Dɔ na jigi tɔna Wɛ tee ni te tɔn

3 Pa-na dɔ taá kɔ Wɛ dɔlɔ na yi dɔbam Yuutu Zezi Krisi Ko tɔn le. Dɔntɔ mɔ tiini Dɔ yi nɔwaɲa tu, yi Dɔ pa dɔ jigi nɔwɔ-dɔɲa, dɔ Dɔ na pɛ Zezi Krisi bi o yagi tɔvni tɔn, yi dɔ taá jigi tɔna Dɔ tee ni maɲa maama. 4 Kɔntɔ mɔ dɔ ye ni dɔ wɔ ba dɔ jɔni wɔ-laaru tɔlɔ Wɛ na tiɲi sɔ Dɔ pa Dɔ biɛ tɔn. Wɛɛnu tɔm kɔntɔ nan ba pɔɛ, yi ti ba cɔga, ti nan ba lɔri dɔ. Wɛ tiɲi tɔntɔ mɔ Dɔ sɔɲo ni sɔ Dɔ pa abam. 5 Dɔ maa maɲi Dɔ dam dɔm Dɔ yiri abam, á na kɔ á wɔ-dɔdɔba dɔ Dɔ tɔn nɔwaani, sɔ kɔ vu kɔ yi lɔgu baɲa tiim da yam, sɔ Dɔ laan jɔni abam jaja.

6 Kɔntɔ maa paɲi á jigi wɔpɔlo lanyirani, dɔ cam dwi tɛri tɛri ya zɔ maɲi abam zɔm yi kɔ pa á wɔ cɔgi maɲa finfin yirani dɔ. 7 Kɔ na yi cana yam kɔntɔ, kɔ yi sɔ ya maɲi abam mɔ ya nii á na kɔ á wɔ-dɔdɔba dɔ Wɛ te tɔn. Kɔ na yi sɛbu-sɔɲa, ba yɛni ba maɲi mini mɔ ba ma maɲi-ka sɔ ba nii ka lana na? Abam nan na kɔ á wɔ-dɔdɔba dɔ Wɛ te tɔn tiini kɔ dwe sɛbu-sɔɲa kalɔ na wɔ ba ka cɔgi tɔn. Kɔntɔ tɔn, cam na maɲi abam yi á ta na zigi kɛɲkɛɲ, kɔv pa á na zulɛ dɔ tiɛ Wɛ tee ni maɲa kalɔ Zezi Krisi na wɔ joori o ba tɔn. 8 Abam yi ta wɔ nɛ-o, yi á nan so-o. Á maa kɔ á wɔ-dɔdɔba dɔd-o, yi á nan daa ta ba na-o lele kɔntɔ. Kɔ ma pa á tiini á jigi wɔpɔlo zanzan yi kɔ bá wani kɔ ta dɔ nabiinɛ taani, 9 Wɛ na vri abam nɔwɔ yi kɔntɔ mɔ yi kulɔ á na maɲi á kɔ á wɔ-dɔdɔba dɔ Wɛ sɔ á na tɔn nɔwaani.

10 Faɲa faɲa Wɛ niɲɔɲnɛ bam dɛɛn tiini ba kwaani ba tɔgi kɔ nɛ lanyirani sɔ ba lwarɔ Wɛ na wɔ vri Dɔ nɔɔna bam te tɔn. Ba dɛɛn ma maɲi ba wuuri ba ta Wɛ na wɔ pa abam pɛɛri dɔlɔ tɔn. 11 Zezi Krisi Joro kɔm maa wɔ ba tee ni yi kɔ pa ba wuuri ba lwarɔ ni Krisi wɔm wɔ ba o na yaara sɔ o laan daari o na paari-zulɛ Wɛ tee ni. Ba maa tiini ba kwaani sɔ ba lwarɔ maɲa kam kɔntɔ dɔ kɔ na wɔ kɔ te tɔn. 12 Wɛ dɛɛn ma pa Dɔ niɲɔɲnɛ bam lwarɔ ni, Dɔ na pɛ-ba kwɛrɛ kalɔ tɔn, kɔ dai

ba titi ɲwaani, ku yi abam ɲwaani mu. Ba deen na bri ciga kalu tin mu yi Zezi kwɛr-ywɛnɛ kalu o tintuɲna bam laan na tɔɔli ba bri abam zum tin. Baɲa-We mu pe DI Joro kum ba bantɔ te, yi ba wani ba bri abam kwɛr-ywɛnɛ kam kuntu. We malesi sim di nan lagi si si lwarɪ ciga kam kuntu kuri na yi te tin.

We na lagi si di taá jigi wu-ponjo te tin

¹³ Abam nan fɔgi á ja á wubɔɲa, si á taá ma tuɲi á pa We. Pɔɔni-na á titi si á tiɲi á tina maama woɲo kulɔ We na wó ba DI pa abam zaani tin baɲa ni, maɲa kalu Zezi Krisi na wó joori o ba tin. ¹⁴ Taá se-na á Ko We ni. Á daa yi taá ɲwi ni á deen na wu lwarɪ We ciga kam yi á fra zɔuri wo-yɔɔru tɔlu tin. ¹⁵ Á nan taá ɲwi di wu-ponjo woɲo maama wɔni, ni á Ko We dilu na bɛɲi abam si á taá yi DI nɔɔna tin na jigi wu-ponjo te tin. ¹⁶ Ku nan maɲi ku pɔpɔni We tɔnɔ kum wɔni ku wɪ:

«Á taá yi wu-ponjo tiinɛ,
si amɔ Baɲa-We yi wu-ponjo tu mu.»

¹⁷ Abam na yɛni á loori We, á bɛ-DI ni á Ko mu, yi dintu nan mu wó di nabiinɛ maama sariya si ku maɲi di ba tituɲa na yi te tin, yi DI ba kuri nɔɔna daani. Kuntu, á ta na wu lɔgu baɲa ni maɲa kalu tin, ku maɲi si á taá kwarɪ We kulɔ maama á na ki tin wɔni. ¹⁸ Á ye ni We vri abam si á daa yi taá tɔgi cullu tɔlu na nunji á nabaara bam jɲa ni tin mu. We na li abam wo-yɔɔru tim kuntu wɔni tin, ku dai lɔgu baɲa sɛbu naa sɛbu-sɲa, wɛɛnu tɔlu na wai ti cɔgi tin, mu DI me DI ɲwi DI vri abam. ¹⁹ We nan me Zezi Krisi jana kam mu DI ma vri abam, yi kantɔ tiini ka jigi dam. Zezi na jigi kaanum kuntu tin, o nyi di pɛlbu wulu na tiini o lana fasi yi kulukulu tɛrɛ ku na yi balɔɔ o yira ni tin mu. ²⁰ We maɲi DI kuri wuntu mu ku loori lɔgu pulim, si o vri nɔɔna ba lwarum wɔni. Ku daari lɔgu baɲa kweelim maɲa kam laan nan na yi tin, We pe á lwar-o, si o

vri abam. ²¹ Á nan de Zezi ɲwaani mu á ki á wu-dɔɔba di We. Dintu mu bi-o DI pa o yagi tɔɔni, yi DI daari DI pa o na paari-zulɛ. Ku ma pai á sɔni á jigi wu-dɔɔba di tina We tee ni.

²² Abam na se We ciga kam tin mu pe á bicara fɔgi ya kwe, ku pa á jigi sono ciga ciga di á ko-biɛ balu na yi We nɔɔna tin. Kuntu tin, á taá tiini á soe daani di á bicara maama. ²³ Abam na jigi We ɲwi-dɔɔba kam tin, ka kuri wu nunji nabiinɛ balu na tu tin te, ka nan ba cɔga. Ku yi We kwɛrɛ kam na pai ɲwia yi ka wura maɲa maama tin ɲwaani mu á ne ɲwi-dɔɔba kam kuntu. ²⁴ Ku nan pɔpɔni We tɔnɔ kum wɔni ku wɪ:

«Ku na yi nabiinɛ,
bantɔ nyi di gaa mu yi ba ba daani
ba tua.

Ba nunwanja maa ba daani ka kea,
nɛɛni ga-punnu tim na yi te tin.

Gaa kum na yɛni ku kwarɪ,
ku punnu tim wó siiri mu.

²⁵ Ku nan na yi We kwɛrɛ kam,
kantɔ wó ta wura si ku taa ve maɲa
kalu na ba ti tin.»

Kwɛrɛ kam kuntu mu yi kwɛr-ywɛnɛ kalu ba na bri abam tin.

2

¹ Kuntu ɲwaani á ja á titi di pu-sɲa dwi maama di sisɔna, si á yi taá yi pipiri-nyina, naa á taá jigi wu-guu, naa á taá yi bɔbarɪ-nyina. ² Pa-na á fra taa zɔuri We kwɛrɛ kam yɪranɪ, ni bu-sisɲa fra na zɔuri o nu yili te tin. Kuntu mu wó pa á wubɔɲa bi di We ciga kam, si á na vrim fasi. ³ Ku pɔpɔni We tɔnɔ kum wɔni ku wɪ: «Abam maɲi á maani di Yuutu wɔm na tiini o yi lanyɪranɪ te tin.»

Balu na se Zezi tin mu yi We nɔɔna

⁴ Nan twe-na di Yuutu Zezi, si wɔm mu yi ɲwia tu, yi o nyi di kandwe dilu nabiinɛ na vin tin. We nan maɲi DI kuri wuntu mu, yi o jigi kuri di DI ku ja gaali. ⁵ Abam di na jigi We ɲwi-dɔɔba kam tin, yagi-na si We kwe abam nɛɛni kandwa

yalb DI na wura DI maa lo DI dige kalb DI Joro kum na wu ta zuru ka wuni tun. Kuntu, a laan wu ta yi We kaanum tiine, yi a na wu ta kaanum DI te tun mu yi si a taá zuli-DI di a bicara maama, yi ku poli DI wu a na nwi di Zezi Kresi tun nwaani.

⁶ Ku manji ku pupuni We tona kum wuni ku wi:

«Nii-na, amu We lagu a cwi kandwe dilu na tiini di lana tun, si a ma lo sone Siyon ni.

Amu kuri kandwe dum kuntu, yi duntu mu yi kandwe dilu na pai dige kam ziga lana tun.

Wulu nan na ki o wu-didua di wulu na yi kandwe dum kuntu tun, cavura ba fage ya ja kuntu tu.»

⁷ Ku na yi abam balu na ki a wu-didua did-o tun, o jigi kuri zanzan di abam. Ku daari, ku na yi balu na vi-o tun, ku nyi di ku na pupuni We tona kum wuni ku wi:

«Kandwe dilu lwara na vin tun laan mu joori di ba di ji kandwe dilu na pai dige kam dana yi ka ziga lana tun.»

⁸ Ku na yi balu na vi-o tun, ku pupuni ku wi:

«O yi kandwe dilu ba na wu magu ba titi di di ba tu tuga ni tun.»

Ku yi ba na wu se We kwere kam tun nwaani mu baá tu kuntu. Ku maa manji si ku ki-ba kuntu mu.

⁹ Ku daari ku na yi abam, abam yi dwi dilu We titi na kuri tun. DI maa pa a yi DI kaanum tiine balu na tunji DI paari dum nwaani tun.

A maa kwari a yi dwi tiine balu We titi na li si a taá yi nona balu na yi DI nyim tun.

We beji abam DI pa a nuni lim wuni, yi DI daari DI pa a nwi DI pooni dilu na lana tun wuni, si a laan wani a pa nona lwari wo-kamunə yalb DI na ki tun. ¹⁰ Abam deen ya dai We nona, yi a laan ba a ji DI nona. Abam deen ya dai balu We na jigi a nwanja tun, yi DI laan ba DI duri a nwanja.

Di na manji si di nwia taa yi te nona maama yige ni tun

¹¹ A badon-sonnu-ba, abam na yi vore lugu bana ni yi a ba jigi kugu je tun, a loori abam si a ja a titi di a fra na zuru lugu bana wo-yoru tlu tun. Tuntu mu kwanu si ti cogi a nwia. ¹² A pa-na a kikiə maama taa lana balu na ba tugi We tun titari ni. Kuntu mu, ba na yaali abam ba wi a yi wo-lwaanu kere, ba laan wu ba ba lwari a kem-laaru na yi te tun, yi ba daari ba zuli We manja kalu DI na lagu DI ba tun.

¹³⁻¹⁴ Ku na yi nona balu maama na jigi ni si ba taa te ba donnə tun, si a taá se ba ni a na tugi di Yuutu wum tun nwaani. Ku na yi Pa-faru wulu na te tu kum maama tun, di o didera balu o na pe-ba dam tun, si a taá nigi ba maama. O tiji bantu si ba taa vanji balu na ki baloru tun zwa mu, si ba daari ba taa tee balu na ki lanyirani tun. ¹⁵ We wubnja na lagu te tun mu yi si a pa a kikiə taa lana, si ku wani ku pa non-jwəru pu ba niə di ba bitar-yoru tlu ba na noni abam bana ni tun.

¹⁶ Abam yi balu na te a titi tun mu, yi a nwia kam manji si ka taa yi kuntu don mu. A nan yi tugi kuntu nwaani a buni ni a jigi cwəne si a ki kem-balwaar. A nan pa-na a kikiə taa lana, a na yi We tintuna tun nwaani.

¹⁷ A taá zuli nona maama. A taá soe balu maama na yi a ko-bie Zezi cwəne kam wuni tun.

Taa kwari-na We.
A taá zuli-na Pa-faru wum.

Dibam manji si di lwani Zezi mu di yaara wuni

¹⁸ Abam balu na yi tintuna tun manji si a taá se a yum tiine niə, si a taá nigi-ba lanyirani, ku na yi balu na jigi wu-bono yi ba ki abam lanyirani, naa ku zi yi balu kem na cana di abam tun di. ¹⁹ Ba na yaari abam vwan yaara a na se We tun nwaani yi a vo pu-dia, kuntu yi kulu na lana tun We yige ni. ²⁰ Abam nan

na ki balɔɔ yi ba vanɔ á zwe ku
 ɲwaanɔ, yi á na manɔ á vɔ á wu di
 yaara yam kuntu di, ku jigi kuri na?
 Ku daari á na ki lanyiranɔ yi ba ta
 yaari abam, yi á na vɔgi á wu, kuntu
 lana We yigə ni. ²¹ We na bəni abam
 si á taá tɔgi-DI tɔn, ku yi si á vɔ á wu
 mu yaara wɔni. Zezi Krisi titi dɛɛn
 manɔ o yaari abam ɲwaanɔ, si ku pa
 á taá tɔgi o na-bwərə mu á lwani o
 dɛɛn na ki te tɔn:

²² Wɔntu nan wu ki lwarim di
 finfin di,

yi o ni-taanɔ ba jigi vwan.

²³ Nɔɔna dɛɛn maa jig-o ba twia,

yi o wu tɔgi o twi-ba.

Ba ma kwəri ba bɛɛs-o,

yi o wu ləri-ba balɔɔ.

O nan ki o titi mu We jɔna ni,

dintu mu yi dilu na tɔgi ciga DI ma
 di nɔɔna sariya tɔn.

²⁴ Zezi Krisi mu jɔni dɔbam lwarim
 o ti tɔun-daa yuu ni dɔbam ɲwaanɔ.
 O ki kuntu si ku pa lwarim daa mu
 yi taa te dɔbam. Kuntu, ku na yi
 lwarim jəgə ni, dɔbam nyi ni twa
 mu te, yi di laan daari di taá jigi
 ɲwɔa kalu na tɔgi ciga tɔn We yigə
 ni. Ba na pogili Zezi yira yam tɔun-
 dagara banɔ ni tɔn mu pɛ abam na
 yazurə. ²⁵ Abam ya nyi di peeni silu
 na je tɔn mu. Á laan ma joori á ba
 á ki á titi Zezi jɔna ni, wulu na yi
 abam nayiru yi o nii abam banɔ ni
 tɔn.

3

*Kaana di ba banna na manɔ si ba
 taa nigɔ daani te tɔn*

¹ Abam balu na yi kaana tɔn, abam
 di manɔ si á taá se á banna ni kuntu,
 si ku pa á banna bam badaara ya
 na vin We taani dɔm, si ba laan na
 á kəm-laaru tum, si ku pa ba ba ba
 se We, di á na manɔ á wu puri á
 ni di. ² Ba nan wu maani ba lwarɔ
 ni á nigɔ-ba yi á sunɔ á tɔgi ciga
 cwəŋə. ³ Abam yi zanɔ á kwe á
 wubɔna á tɔni nɔnwana zila banɔ
 ni, ku na yi á na wu kwe á yuni te,
 di á na wu ki səbu-sɔna zwa-kwana
 di səbu-sɔna wənu á yira ni te tɔn,

di á na wu ta zɔuri gwar-laaru te
 tɔn. ⁴ Abam nan manɔ si á kwe á
 bicara mu lanyiranɔ, si á taá jigi wu-
 bono di wu-zuru. Á na fɔgi á kwe
 á bicara yi ya lamma kuntu don,
 ya lam dɔm daa bá cɔgi, yi kuu ta
 jigi kuri lanyiranɔ We tee ni. ⁵ Faɲa
 faɲa kaana balu ya na yi We nɔɔna
 yi ba jigi tɔna di We tɔn di dɛɛn kwe
 ba bicara kuntu don mu, di ba na
 se ba banna ni tɔn. ⁶ Sara dɛɛn ki
 kuntu mu, yi o se o baru Abraham
 ni, di o na bə-o ni o yuutu tɔn. Abam
 di nan yi wɔntu biə mu, di á na ki
 kəm-laaru yi á wu pɛ fɔni zu abam
 di kulukulɔ.

⁷ Abam balu di na yi kan-banna
 tɔn manɔ si á taá nigɔ á kaana bam
 kuntu don mu. Á na zɔuri di á kaana
 bam tɔn, á taá ye ni ba ba dana ni
 abam te. Ba nan wu wəli di abam
 ba na We ɲwi-dɔna kam di DI zaani
 dɔm. Kuntu tɔn, taá zuli-na-ba, si
 kulukulɔ yi cu abam We-loro.

*Di taá ki lanyiranɔ di di zɔ manɔ
 di yaari di*

⁸ A na lagɔ a ta kulɔ a ma kweeli
 tɔn mu yi si abam maama taá
 jigi wubɔn-dɔdwi, si á taá jigi da-
 ɲwana, si á taá soe daani á na yi da-
 ko-biə Zezi ɲwaanɔ tɔn. Á taá duri
 da-yibwənə, si á daari á taá tu á titi
 da tee ni. ⁹ Nɔɔnu na ki abam wo-
 lɔŋɔ, si á di daa yi joori á ki-o wo-
 lɔŋɔ á ma ɲwi. Nɔɔnu na twi abam,
 á di daa yi tɔgi á twi-o, si á daari á
 loori We á pa-o si DI ki-o lanyiranɔ,
 si ku yi kuntu ɲwaanɔ mu We bəni
 abam si á taá tɔgi-DI, yi abam di wu
 ba á jɔni lanyiranɔ We tee ni. ¹⁰ Ku
 pɔpɔni We tɔnɔ kum wɔni ku wɔ:

«Nɔɔnu wulu maama na lagɔ si o
 na o ɲwɔa ywəni di wɔpolo
 tɔn manɔ si o ja o titi di wo-
 balwaarɔ taani di vwan fɔm
 mu.

¹¹ Kuntu tu manɔ si o yagɔ kəm-
 balwaarɔ,
 si o daari o taa ki lanyiranɔ,
 si o kwaanɔ o taa jigi ywəni di
 nɔɔna maama.

12 Bɛɲwaaɲɪ dɪ Yuutu Baɲa-Wɛ nii balɔ na tɔgɪ cɪga tɪn baɲa nɪ mu, yɪ Dɪ cɛgɪ ba loro.

Kɔ nan na yɪ balɔ na kɪ kɛm-balwaaɾɔ tɪn, Dɪ yɪgɛ tɛrɛ dɪ ba.»

13 Wɔɔ mu wú wani o kɪ abam wo-lɔɲɔ dɪ á na tiini á kwaanɪ á kɪ lanyɪranɪ? 14 Abam nan na maɲɪ á na yaara á na kɪ lanyɪranɪ tɪn ɲwaaɲɪ mu dɪ, á daa ta jɪgɪ yu-yoɲɔ. Á nan yɪ taá fɔna dɪ ba, naa á pa á wɔbɔɲa vugimi. 15 Taá zuli-na á Yuutu Zezi Krisi dɪ á bɪcara maama. Nan ti-na á yɪgɛ maɲa maama, sɪ á wani á lɛri nɔɔnɔ wɔlɔ maama na wú bwe abam sɪ o lwarɪ tɪna yalɔ á na jɪgɪ dɪ Wɛ tɪn na yɪ te tɪn. 16 Á nan lɛri kɔntɔ tu dɪ wɔ-bono dɪ zulɛ. Á taá kɪ wɛɲu tɪlɔ á na ye á bɪcara nɪ nɪ ti lana tɪn, sɪ kɔ pa cavɪra ja balɔ na culi abam dɪ á kɛm-laarɔ tɪm Zezi Krisi ɲwaaɲɪ tɪn. 17 Á na kɪ lanyɪranɪ yɪ ba yaari abam kɔ ɲwaaɲɪ yɪ kɔ yɪ Wɛ wɔbɔɲa, kɔ garɪ á na kɪ kɛm-balwaaɾɔ yɪ á yaari tɪ ɲwaaɲɪ. 18 Zezi Krisi dɛɛn nan tɪgɪ bɪdwi mu o ma saari nabiinɛ lwarɪm. Kɔ maa yɪ nɔn-ɲɔm mu lɛri nɔn-balwaaɾɔ yuu nɪ o ti, yɪ o wani o kɪ-ba Wɛ jɪɲa nɪ. Ba gɔ-o mu, yɪ Wɛ Joro kɔm joori kɔ pa-o ɲwɪa. 19 O laan ma tɔgɪ Dɪ Joro kɔm kɔntɔ dam ɲwaaɲɪ o vu nɔɔna balɔ jwɛɛru ba dɛɛn na pɪ curu nɪ tɪn te, yɪ o tɔɔlɪ Wɛ kwɛrɛ kam o brɪ-ba. 20 Kɔ yɪ nɔɔna balɔ dɛɛn na vɪn Wɛ ni tɪn jwɛɛru mu kɔntɔ. Kɔ yɪ maɲa kalɔ Wɛ na pɪnɪ Dɪ banɪ yɪ Nowe wɔra o paɪ naboro kamunu kɔm sɪ o ma jɔɲɪ o ɲwɪa tɪn mu. Nɔɔna balɔ dɛɛn na zɔ naboro kɔm wɔ tɪn yɪ nana má má mu, yɪ Wɛ tɔgɪ na bam baɲa Dɪ vrɪ ba ɲwɪa. 21 Kɔntɔ yɪ nyɪnyɔgɔ mu, kɔ na mɛ kɔ brɪ nɪ abam dɪ na pɛ ba miisi abam na wɔnɪ tɪn mu pɛ Wɛ vrɪ abam Zezi Krisi na bi o yaɲɪ tɔbɔnɪ tɪn ɲwaaɲɪ. Ba na miisi abam na wɔnɪ tɪn, kɔ dai sɪ á ma swɛ á yɪra digiru. Kɔ nan yɪ á goni ni mu dɪ Wɛ, sɪ á taá tɔgɪ-Dɪ dɪ wɔ-poɲɔ. 22 Zezi Krisi mu diini Wɛ-sɔɲɔ o jɛni

Wɛ jazɪm nɪ, yɪ malesɪ dɪ dɪdɛɛra dɪ wɛɲu tɪlɔ maama na jɪgɪ dam tɪn wɔ o dam kuri nɪ.

4

Dɪ maɲɪ sɪ dɪ taá ɲwɪ nɪ Wɛ wɔbɔɲa na lagɪ te tɪn mu

1 Kɔntɔ, abam maɲɪ á lwarɪ Zezi Krisi na nɛ yaara o yɪra wɔnɪ te tɪn. Kɔ maɲɪ sɪ abam dɪ taá jɪgɪ wɔntɔ wɔbɔɲa yam don, sɪ á ma fɔgɪ á cɪ á tɪtɪ yaara wɔnɪ. Bɛɲwaaɲɪ, nɔɔnɔ wɔlɔ na nɛ yaara o yɪra wɔnɪ tɪn, lwarɪm daa ba te kɔntɔ tu. 2 Kɔntɔ, abam daa ta na jɪgɪ ɲwɪa lɔgɔ baɲa nɪ tɪn, á daa wɔ maɲɪ sɪ á taá tɔgɪ wo-yɔɔrɔ tɪlɔ nabiinɛ fra na zɔbɪ tɪn. Á maɲɪ sɪ á taá tɔgɪ Wɛ wɔbɔɲa na lagɪ kulɔ tɪn mu. 3 Abam dɛɛn cɔgɪ á ɲwɪa kam maɲa zanzan, dɪ á na yɛni á tɔgɪ cwe sɪlɔ balɔ na yɛri Wɛ tɪn na lagɪ sɪ ba taa tɔgɪ tɪn. Abam dɛɛn yɛni á kɪ wo-digiru kikiɛ dɪ wo-yɔɔrɔ tɪlɔ maama á fra na zɔbɪ tɪn. Á dɛɛn maa yɪ sa-nyɔra, yɪ á yɪ nɔn-kwɛɛlu á nyɔ sana á bugɛ. Á maa kwɛri á tɔgɪ jwɛnɛ kaanɪm, mu kulɔ Wɛ wɔbɔɲa na vai tɪn. 4 Kɔ daari lele kɔntɔ, á daa na ba tɔgɪ dɪ balɔ na yɛri Wɛ á kɪ wo-zɔɔna kikiɛ kɔntɔ don tɪn, kɔ kɪ-ba yɛɛu mu, kɔ pa ba jɪgɪ abam ba twɪa. 5 Bantɔ nan wú ba ba zɪgɪ Wɛ yɪgɛ nɪ yɪ ba tɔlɪ ba kwɛri. Dɪntɔ nan ti Dɪ yɪgɛ sɪ Dɪ dɪ nabiinɛ sarɪya, kɔ na yɪ balɔ na ɲwɪ dɪ balɔ na maɲɪ ba tɪ tɪn dɪ. 6 Kɔ yɪ kɔntɔ ɲwaaɲɪ mu ba dɛɛn tɔɔlɪ Wɛ kwɛr-ywɛɲɛ kam ba brɪ balɔ na tɪgɪ tɪn dɪ. Bantɔ yɪra yam mu tɪga, nɪnɛɛnɪ nabiinɛ maama na maɲɪ sɪ ba tɪ ba lwarɪm ɲwaaɲɪ te tɪn. Ba nan na ni Wɛ kwɛr-ywɛɲɛ kam tɪn, kɔ yɪ sɪ ba jwɛɛru tɪm laan mu na Wɛ ɲwɪ-dɔɲa kam.

7 Lɔgɔ baɲa dɪ kɔ wɛɲu maama tiim twe. Nan fɔgɪ-na á ja á wɔbɔɲa sɪ á taá jɪgɪ yawala dɪ Wɛ-loro. 8 Kulɔ na dwe maama tɪn yɪ sɪ á taá soe daanɪ dɪ á wɔ maama. Bɛɲwaaɲɪ, á na soe daanɪ, kú pa á donnɛ na kɪ kɛm-balwaaɾɔ tɪlɔ

zanzan tɪn daa bá ta wɔ á wɔbɔɔna nɪ. ⁹ Taá kɪ-na vɛrɛ voro, sɪ pɔpɔna taa tɛri á tɪtari nɪ. ¹⁰ Abam didɔba didɔba na jonɪ pɛɛri dɪlɔ Wɛ tee nɪ tɪn, á taá ma-di á tɔɔɪ á wɛli daani. Kɔntɔ, á taá yɪ tɪntɔɔ-ɔɔna balɔ na jonɪ Wɛ pɛɛra yam dwi tɛri tɛri á ma tɔɔɪ Dɪ na lagɪ te tɪn. ¹¹ Abam wɔlɔ Wɛ na pɛ-o pɛɛri sɪ o taa wai o ɔɔɔnɪ o brɪ nɔɔna tɪn maɔɪ sɪ o taa ɔɔɔnɪ Wɛ kwɛrɛ kam mɔ. Wɔlɔ Wɛ na pɛ sɪ o taa tɔɔɪ o wɛli o donnɛ tɪn dɪ maɔɪ sɪ o taa maɪ dam dɪlɔ Wɛ na pɛ-o tɪn mɔ o ma tɔɔɪ. Kɔntɔ wɔ pa nɔɔna taa zuli Wɛ wɔɔɔ maama wɔnɪ Zezi Krisi yɪrɪ ɔɔwaani. Wɔntɔ nan mɔ te zulɛ dɪ dam sɪ kɔ taa ve maɔa kalɔ na ba ti tɪn. Amina.

Wɔlɔ na yaari Zezi Krisi ɔɔwaani tɪn jɪɔɪ yu-yoɔɔ

¹² A badon-sonnu-ba, á yɪ pa kɔ sɔ abam dɪ can-kamunu na yɪ abam. Á nan yɪ pa kɔ sɔɔri abam, nɪnɛnɪ kɔ yɪ wo-kɪnkagɪlɪ mɔ te. ¹³ Taá kɪ-na wɔpɔlo dɪ abam na tɔɔɪ á na Zezi Krisi yaara yam donɪ tɪn. Kɔntɔ, Zezi Krisi na jooɪ o ba yɪ o paari zulɛ yam na wɔ ba ya brɪ jaja maɔa kalɔ tɪn, á wɔpɔlo kɔm laan wɔ tiini kɔ gaalɪ. ¹⁴ Nɔɔna nan na twɪ abam á na yɪ Zezi Krisi nɔɔna tɪn ɔɔwaani, á jɪɔɪ yu-yoɔɔ, bɛɔɔwaani Wɛ Joro kɔm na jɪɔɪ paari-zulɛ tɪn wɔ abam tee nɪ. ¹⁵ Abam wɔlɔ na nɛ yaara, sɪ kɔ yɪ zaɔɪ kɔ taa yɪ nɔn-gɔra ɔɔwaani, naa ɔɔwɔnɪ naa wɔ-balwaarɔ kɛm naa bɪbara ɔɔwaani. ¹⁶ Abam wɔlɔ nan na yaari o na yɪ Zezi Krisi nɔɔnɔ tɪn ɔɔwaani, o yɪ pa cavɪra taa jɪɔ-o kɔ ɔɔwaani. Kɔntɔ tu nan maɔɪ sɪ o pa Wɛ zulɛ dɪ nɔɔna na bɛ-o nɪ Krisi bu tɪn.

¹⁷ Maɔa kam yɪá sɪ Wɛ di nabiinɛ sariya. Kɔ nan yɪ Dɪ tɪtɪ nɔɔna bam baɔa nɪ mɔ Dɪ lagɪ Dɪ puli. Kɔ nan na wɔ puli dɪbam tee nɪ mɔ tɪn, kɔ laan na tu kɔ yɪ balɔ na vɪn Wɛ kwɛr-ywɛɔɔ kam tɪn, kɔ ta yɪ ta mɔ dɪ bantɔ? Kɔ bá tiini kɔ kɪ cam dɪ ba cɪga? ¹⁸ Kɔ pɔpɔnɪ Wɛ tɔnɔ kɔm wɔnɪ kɔ wɪ:

«Kɔ na cɛ mɔ, yɪ nɔn-ɔɔna na ɔɔwɪ Wɛ tee nɪ tɪn, balɔ laan na vɪn Wɛ yɪ ba yɪ nɔn-balwaarɔ tɪn, kɔ kɪ-ba tɛ?»

¹⁹ Kɔntɔ, balɔ na nɛ yaara nɪ Wɛ wɔbɔɔna na lagɪ te tɪn maɔɪ sɪ ba taa kɪ lanyɪranɪ mɔ, sɪ ba kɪ ba tɪtɪ ba naanɔ Wɛ jɔɔa nɪ. Dɪ bá kwanɪ Dɪ ni dɪm Dɪ na goni tɪn.

5

Wɛ nɔɔna na maɔɪ sɪ ba taa ɔɔwɪ daani te tɪn

¹ Amɔ lagɪ a ɔɔɔnɪ dɪ balɔ na yɪ Zezi kɔɔɔ kɔm nakwa abam tɪtari nɪ tɪn mɔ. Amɔ dɪ yɪ nakwɪ mɔ. Amɔ yɪ dɛɛn nɛ Zezi Krisi na yaari te o tɪ tɪn, yɪ a laan brɪ nɔɔna o cɪga kam. Amɔ nan wɔ tɔɔɪ a na o paari-zulɛ yam ya na wɔ ba ya brɪ jaja tɪn. ² A nan loori abam balɔ na yɪ nakwa tɪn, sɪ á taá nii Wɛ nɔn-kɔɔɔ kɔm Dɪ na kɪ á jɔɔa nɪ tɪn baɔa nɪ, nɪ nayɪra na nii ba peeni baɔa nɪ te tɪn. Kɔ nan dai dɪ fifɪɔn mɔ á wɔ ta maa nii-ba, kɔ yɪ sɪ á wɔbɔɔna mɔ taa lagɪ tɪtɔɔɪ dɪm nɪ Wɛ na lagɪ te tɪn. Kɔ dai sɪ á taá tɔɔɪ sɛbu-lagɪ ɔɔwaani. Á pa kɔ taa yɪ á na soe tɪtɔɔɪ dɪm tɪn ɔɔwaani. ³ Á yɪ taá kɪ dam dɪ balɔ á na nii ba baɔa nɪ tɪn, á nan taá jɪɔɪ nyɪnyɔɔɔ kɔlɔ na lana tɪn, sɪ ba wanɪ ba taa lwɛni abam na yɪ te tɪn. ⁴ Kɔntɔ tɪn, abam Nayɪrɪ-pɛ wɔm na jooɪ o ba, o laan wɔ pa abam pɛɛri dɪlɔ lam na bá fɔɔɪ dɪ ti yɪ dɪ jɪɔɪ paari-zulɛ tɪn.

⁵ Abam balɔ dɪ na yɪ nɔn-dɔnnɔ tɪn maɔɪ sɪ á taá sɛ á nakwa bam nɪ mɔ. Kɔ nan maɔɪ sɪ abam maama taá tu á tɪtɪ mɔ á pa daani, sɪ á taá tɔɔɪ á wɛli daani. Bɛɔɔwaani kɔ pɔpɔnɪ Wɛ tɔnɔ kɔm wɔnɪ kɔ wɪ: «Wɛ culi balɔ na kɪ kamunni tɪn, yɪ Dɪ daari Dɪ kɪ balɔ na tu ba tɪtɪ tɪn lanyɪranɪ.»

⁶ Kɔntɔ ɔɔwaani, taá tu-na á tɪtɪ, sɪ á daari á kɪ á tɪtɪ Dam-Paɔɔwa Tu Wɛ jɔɔa nɪ, sɪ dɪntɔ maɔa kam na tu ka yɪ, Dɪ laan wɔ zɔɔɪ abam Dɪ pa á na

zulə. ⁷ Liə yalə maama na jigi abam tın, á kwe-ya á pa Wε, si dıntu mu nii abam baŋa nı.

⁸ Nan ja-na á wɔbɔŋa lanyıranı, si á fɔgi á ci á titi, si sutaanı na yi abam dım tın kari dı kaagi mu dı lagi cwəŋə si dı cɔgi abam, nıneenı kana na jigi nyonjo yi ku kari ku kaagi ku lagi varım si ku zi te tın.

⁹ Nan zıgi-na kəŋkəŋ dı wɔ-dıdɔa si á vı-dı, si á lwarı nı á ko-biə balu na wɔ lɔgɔ baŋa je sım maama nı tın dı jigi yaara yantu don mu. ¹⁰ Abam nan na yaarı maŋa finfın, Wε dılu na zəni nabiinə dı Dı zaanı dılu na daga tın laan wó pa á bicara fɔgi ya kwe. Dı wó pa abam dam, si á taá zıgi kəŋkəŋ wɔŋo maama wɔnı. Dıntu mu bəŋi abam si á tɔgi á na Dı paarı-zulə yalə na ba ti tın, á na ŋwı dı Zezi Krisi tın ŋwaanı. ¹¹ Dıntu mu jigi dam si ku taa ve maŋa kalu na ba ti tın. Amina.

Tiim kwəra

¹² Amu pε Siliven mu pɔpɔnı tɔnɔ kɔntu, si a pa abam. Wɔntu mu yi dı ko-bu wɔlu amu na ye nı o yi cıga tu Wε cwəŋə kam wɔnı tın. A pɔpɔnı taanı dıntu finfın mu si a ma pa abam na baarı, si a daarı a pa á lwarı nı cıga kalu á na sε tın mu yi Wε zaanı dım cıga cıga. Nan fɔgi-na á taá jigi cıga kam kɔntu.

¹³ Wε kɔgɔ kulɔ na wɔ Babilɔnı nı yi Wε kuri-ba nı Dı na kuri abam dı te tın jɔɔnı abam. Marıki wɔlu na yi amu bu Wε cwəŋə kam ŋwaanı tın dı jɔɔnı abam. ¹⁴ A na jeeri daanı, si á taá jɔɔnı daanı dı sono.

Abam balu maama na yi Zezi Krisi nɔɔna tın, Wε wó pa abam yazurə.

**Tɔnɔ kulu
PIYɛɛRI
na pɔpɔni o ki bile tun
Tɔnɔ kulu Piyɛɛri na
pɔpɔni o ki bile tun
na bri dɔbam kulu tun
mu tuntu**

Piyɛɛri deen pɔpɔni tɔnɔ kuntu balu maama na togi Zezi tun ηwaaɔ mu. Vwan zaasum tiine zanzan deen tu ba zu Zezi nɔɔna bam wɔni. Ba zaasum dim ma pa nɔɔna ki wɔdigiru kikiə dwi maama.

Dí na maɔi si dí ki te si dí vin zaasum dim kuntu tun, ku yi si dí taa ve yigə Zezi cwəŋə kam wɔni si dí lwarɔ o ciga kam dí wəli da, ni balu yi na ne Zezi tun na bri dɔbam te tun.

Piyɛɛri de yigə o bri We nɔɔna ni ba maɔi si ba taa ηwi ni We na lagi te tun mu, si ba taa zigɔ kəŋkəŋ ciga kalu Zezi tuntɔŋna bam na bri-ba tun wɔni (pɔɔrum 1).

O ma daari o ci vwan zaasum tiine bam di wo-balwaarɔ tɔlɔ ba na jaani ba zu We nɔɔna bam titari tun (pɔɔrum 2).

O laan ma bri ni nɔɔna balu na te ba wi: «Zezi daa bá joori o ba» tun, ku yi vwan mu. Zezi na daani yi o ta wɔ tu tun, ku yi o ki wɔ-zuru mu di nɔɔna, si ku pa ba maama na cwəŋə ba ləni ba wɔrɔ ba yagi kəm-balwaarɔ si We vri-ba (pɔɔrum 3).

¹ Amu Simɔn Piyɛɛri mu pɔpɔni tɔnɔ kuntu. A yi Zezi Kriɔi gamba-sono mu, yi a kwəri a yi o tuntɔŋɔ wɔlɔ o na kuri tun. Amu pɔpɔni a pa abam balu We na pe á jigɔ wɔ-dɔdɔba di Zezi Kriɔi ku maɔi di dɔbam di na jigɔ wɔ-dɔdɔba did-o te tun, o na yi ciga tu tun ηwaaɔ. Wɔntu mu yi dɔbam Tu We di dí Vɔrnɔ.

² We wó pa abam yu-yoŋo di yazurə ku ja gaali, di á na tu á lwarɔ-DI yi á ta kwəri á lwarɔ dí Yuutu Zezi tun.

Dí maɔi si dí taa ηwi si ku maɔi di We na lagi te tun

³ We dam tu Zezi Kriɔi pe dɔbam woŋo kulu maama na pai dí jigɔ ηwɔa We tee ni yi dí daari dí togi DI cwəŋə lanyiranɔ tun, di o na pe dí lwarɔ Baŋa-We dɔlɔ na kuri dɔbam si dí togi dí na DI paari-zulə, si dí taa ki lanyiranɔ ni dintu na ki lanyiranɔ te tun. ⁴ Ku togi DI zənə yam kuntu ηwaaɔ mu, yi DI pa dɔbam wo-laaru tɔlɔ na tiini ti jigɔ kuri yi DI ya go ni si DI pa dɔbam tun. DI zəni abam kuntu, si DI pa á wani á lu lɔgɔ baŋa wo-yoŋɔ tɔlɔ fra na ganɔ nɔɔna ku pai ba wɔbɔŋa cɔgi tun mu, si á daari á taa jigɔ We ηwɔa kam á bicara ni.

⁵ Kuntu ηwaaɔ, á tiini á kwaanɔ si á pa lanyiranɔ kəm togi di wəli á wɔ-dɔdɔba kam á na maɔi á ki di We tun ni,

si á wəli yəno á lanyiranɔ kəm dim di wɔni,

⁶ si á daari á ja á titi á wəli á yəno kum wɔni,

si á wəli pu-dia á na jigɔ á titi te tun wɔni,

si á taa togi We cwəŋə lanyiranɔ á wəli á pu-dia kam di wɔni,

⁷ si á taa jigɔ á ko-biə ηwaaŋa á wəli á na togi We cwəŋə lanyiranɔ te tun wɔni,

si á taa soe nɔɔna á wəli á na jigɔ da-ηwaaŋa te tun di wɔni.

⁸ Abam na sɔni á jigɔ wo-laaru tim kuntu ku ja gaali, ti wó ci abam si á yi taa yi yawɔri-nyina, yi kuó pa á fɔgi á tiini á lwarɔ dí Yuutu Zezi Kriɔi á wəli da. ⁹ Nɔɔnɔ wɔlɔ nan na ba jigɔ wo-laaru tim kuntu tun, kuntu tu warɔ o lwarɔ We ciga kam, o nyi di lilwe mu te. O swe ni o deen na ki lwarma yalu tun maɔi ya saari.

¹⁰ Kuntu ηwaaɔ, a ko-biə-ba, We na bəŋi abam si á taa togi-DI yi DI kuri abam si á taa yi DI nɔɔna tun, kwaanɔ-na á pa á na togi-DI te tun tiini ku taa jigɔ kuri lanyiranɔ. Á na kwaanɔ á ki kuntu doŋ, á daa bá ywəri We cwəŋə kam wɔni.

¹¹ Kuntu, We wó yagi cwəŋə DI pa

abam faɪ, sɪ á na jəŋə je Zezi Krisi paari dɪm wɔnɪ. Wɔntu mu yɪ dɪbam Yuutu dɪ dí Vɪrnɔ, yɪ o paari dɪm ba jɪgɪ tiim maŋa dɪ maŋa.

¹² Mu kɔ kuri amɔ joori a paɪ á guli wo-laarɔ tɪm kɔntɔ woŋo maŋa maama. Abam nan maŋɪ á ye-tɪ, yɪ á sɪnɪ á tɔgɪ cɪga kalɔ á na lwarɪ tɪn. ¹³ A nan bɔŋɪ nɪ kɔ lana, sɪ amɔ ta na wɔ lɔgɔ baŋa nɪ tɪn, sɪ a taa guli abam kɔntɔ doŋ, sɪ kɔ pa á taá jɪgɪ tɪ wɔbɔŋa. ¹⁴ A ye nɪ kɔ daa bá daanɪ sɪ a tɪ, nɪ dí Yuutu Zezi na pɛ a lwarɪ te tɪn. ¹⁵ Amɔ nan wó kwaanɪ a kɪ woŋo kɔlɔ na wó pa á taá wai á guli wəənu tɪm kɔntɔ gulə maŋa maama amɔ tɔbɔnɪ kwaga nɪ tɪn.

Dí na sɪnɪ dí lwarɪ Zezi cɪga kam te tɪn

¹⁶ Dɪbam dɛɛn pɛ á lwarɪ dí Yuutu Zezi na tu dɪ dam nabiinə tɪtarɪ nɪ te tɪn. Dí na pɛ á lwarɪ o cɪga kam kɔntɔ tɪn, kɔ daɪ sɪnswalɪ mu dí mɛ dí brɪ abam nɪ nɔɔna na maɪ ba tɪtɪ swan ba brɪ te tɪn. Dɪbam tɪtɪ yɪ nan mu nɛ o na jɪgɪ Wɛ paari-zulə cɪga cɪga te tɪn. ¹⁷ Dí ma na Zezi na jɔŋɪ tɪə dɪ zulə o Ko Wɛ tee nɪ maŋa kalɔ o yɪbiyə na ləni yɪ Paŋwa Baŋa-Wɛ ŋɔɔnɪ Dɪ wɪ:

«Amɔ Bu mu tɪntɔ, a so-o dɪ a wɔ maama.

Amɔ tiini a jɪgɪ wɔpɔlo dɪd-o.»

¹⁸ Dɪbam tɪtɪ nɪ kwərə kam kɔntɔ na ŋɔɔnɪ Wɛ-səŋə nɪ maŋa kalɔ dɪbam dɪ Zezi dɛɛn na wɔ piu kɔlɔ Wɛ na ŋɔɔnɪ kɔ yuu nɪ tɪn.

¹⁹ Kɔntɔ, dí nan ta ye faɪ nɪ taanɪ dɪlɔ Wɛ nijɔŋnə bam na brɪ faŋa faŋa tɪn sɪnɪ dɪ yɪ cɪga mu. Kɔ maŋɪ sɪ á taá maanɪ á nii dɪ na yɪ te tɪn. Taanɪ dɪntɔ nyɪ dɪ ba na tarɪgɪ kanɪa ba zɪgɪ lim je nɪ yɪ ka paɪ poonɪ wɔra sɪ kɔ vu kɔ yɪ tɪ-pɔra te tɪn mu. Zezi Krisi poonɪ dɪm laan wó ba dɪ taa wɔ á bɪcara nɪ, nɪ nanɔgɔ na funɪ yɪ poonɪ wɔra te tɪn.

²⁰ Kɔlɔ na dwe dɪdɪ sɪ á lwarɪ tɪn mu tɪntɔ: Nɔɔn-nɔɔnɔ bá wanɪ o ma o tɪtɪ wɔbɔŋa yɪranɪ o brɪ Wɛ kwərə kalɔ na pɔpɔnɪ Dɪ tɔnɔ kum wɔnɪ tɪn kuri. ²¹ Bɛŋwaanɪ Wɛ kwərə

kam Dɪ nijɔŋnə bam dɛɛn na tɔɔlɪ tɪn wɔ nuŋɪ nabiinə wɔbɔŋa wɔnɪ. Kɔ nan yɪ Wɛ Joro kum mu pɛ nɔɔna jɪgɪ dam yɪ ba wai ba tɔɔlɪ Wɛ tɪtɪ kwərə kam.

2

Vwan zaasɪm tiinə na wó ba ba ganɪ nɔɔna te tɪn

(Zudi 4-13)

¹ Faŋa faŋa tɪn, nɔɔna dɛɛn mu wɔ Wɛ nɔɔna bam wɔnɪ ba na brɪ nɪ ba yɪ Wɛ nijɔŋnə yɪ ba yagɪ ba daɪ. Vwan zaasɪm tiinə dɪ wó ŋɔ ba zu abam wɔnɪ kɔntɔ, yɪ ba kɪ swan ba brɪ abam zaasɪm dɪlɔ na daɪ Wɛ nyɪm yɪ dɪ cɔgɪ nɔɔna tɪn. Bantu mu vɪn ba Yuutu Zezi wɔlɔ na ŋwɪ ba lwarɪm jɪnɪ sɪ ba taa yɪ o nɔɔna tɪn. Kɔntɔ ŋwaanɪ ba kikiə yam wó pa Wɛ cɔgɪ-ba lɪla. ² Nɔɔna zanzan nan wó sɛ ba tɔgɪ ba na brɪ kɔlɔ tɪn, yɪ ba dɪ kɪ ba wo-digiru kikiə yam kɔntɔ doŋ. Ba na kɪ wəənu tɪlɔ tɪn wó pa nɔɔna taa yáalɪ Wɛ zaasɪm dɪlɔ na yɪ cɪga tɪn. ³ Vwan zaasɪm tiinə bam kɔntɔ na yɪ wo-swən-nyɪna tɪn, baá kwaanɪ ba ma bɪtar-ywe ba ganɪ abam, sɪ ba ma na nyɔɔrɪ abam baŋa nɪ. Wɛ nan maŋɪ Dɪ tɪ Dɪ yigə faŋa faŋa sɪ Dɪ dɪ bantu sarɪya, yɪ cam wó ba ba baŋa lɪla.

⁴ Kɔ nan na yɪ malesɪ sɪlɔ dɛɛn na cɔgɪ tɪn dɪ, Wɛ wɔ yagɪ-sɪ. Dɪ dɪ-sɪ Dɪ yagɪ min-tɪv nɪ mu, mɛ ba na kwaanɪ-sɪ lim wɔnɪ, sɪ sɪ taa wɔra taan, sɪ kɔ vu kɔ yɪ Dɪ sarɪya dɛ dɪm tɪn. ⁵ Wɛ dɛɛn wɔ yagɪ faŋa faŋa nɔɔna balɔ na wɔ lɔgɔ baŋa nɪ yɪ ba kɪ lwarɪm tɪn. Nowe mu Wɛ vrɪ Dɪ wəli dɪ nɔɔna barpɛ, dɪ wɔntɔ na tɔɔlɪ Wɛ cɪga kam o brɪ nɔɔna te tɪn. Wɛ ma daari Dɪ cɔgɪ balɔ na vɪn Dɪ nɪ tɪn, Dɪ pa dɔa tiini ka nɪ yɪ na lɪ lɔgɔ baŋa, yɪ ba maama tɪ.

⁶ Kɔ daa ta na yɪ nɔɔna balɔ dɛɛn na zɔvɪ Sodɔm dɪ Gomɔɔrɪ nɪ tɪn, Wɛ pɛ mini mu dɪ ba je sɪm kɔntɔ kɔ daari tɪntwarɪm yɪranɪ, sɪ kɔ brɪ nɪ ba ba jɪgɪ bɔra. Dɪ cɔgɪ-ba kɔntɔ sɪ kɔ taa yɪ maana mu kɔ paɪ balɔ maama na bɔŋɪ sɪ ba vɪn Dɪ nɪ tɪn.

⁷ DÍ ma daari DÍ vri Loti ba wóni. Wóntu dēen mu sē Wē ciga kam, yi o wu tiini ku cōgi dī nōn-balwaarv tum na kī wo-digiru kikiā te tūn. ⁸ O na yi nōn-ḡum yi o zūuri dī ba tūn, o nai ba kām-lwaanv tum dē maama yi o ni ba niā-bitari sūm na yi te tūn. Ku maa tiini ku jigi wu-cōgō dīd-o dī ba na tūji ba cōgi Wē cullu tum te tūn.

⁹ Kóntu, dī Yuutu Baḡa-Wē wai DÍ vri balv na tōgi-DÍ tūn sī ba yi cōgi dī maḡum dīlv na yi-ba tūn. Ku nan na yi balv na vī-DÍ tūn, DÍ wai DÍ pūna yi DÍ cōgi-ba sī ku vu ku yi DÍ sariya dē dīm, sī DÍ laan pa ba na cam. ¹⁰ Ku na dwe dīdī balv na tōgi wo-digiru kikiā yalv ba fra na zūuri yi ba ba lagi sī ba sē wōlv na jigi ni ba baḡa ni tūn, Wē wó pa ba na cam ku ja gaali.

Vwan zaasum tiinē bam kóntu ba kwari cavura, ba nan ba nigi nōon-nōonv dī. Ba maa ba kwari fōoni sī ba ḡooni ba twi dīdēera balv na wu weyuu tīlampolo ni tūn. ¹¹ Nan dī Wē malesi sūm na tiini sī jigi dam sī dwe vwan zaasum tiinē bam kóntu tūn, sī ba sē sī twi dīdēera bam kóntu sī ḡooni ba wōḡo dī Yuutu wum yigē ni. ¹² Vwan zaasum tiinē bam yēni ba ḡooni ba twi wēnu tīlv ba na yēri tī kuri tūn mu. Ba ma kī yōō yōō ni ga-vara na ba jigi wubūḡa yi ba kī te tūn. Ga-vara wura sī nōona mu taa jaanī-ba ba ḡvi. Nōona bam kóntu dī nan wó cōgi ni ga-vara mu te. ¹³ Wē wó pa ba na yaara sī ku maḡi dī ba dī na pē nōona na yaara te tūn. Ba ma kī wūpolo dī wo-digiru tīlv ba fra na zūuri tūn, yi ba kī-tī jaja wīa tītari ni. Ba kām dīm yi digiru dī cavura mu abam tītari ni, maḡa kalv á na yēni á la daanī sī á dī wōdiu yi ba ta kī wūpolo dī ba lwarim dīm tūn. ¹⁴ Bantu wubūḡa zu boorim kikiā yiranī mu. Ba bri ba ba jigi siun dī wo-balwaarv kām, yi ba sugi balv wubūḡa dī na bwānē tūn ba pai ba tūsē. Ba maa tiini ba yi wōswān-nyina dī. Wē nan wó cōgi-ba. ¹⁵ Bantu ma yagi cwā-laa tōgim, yi

ba ywēri ba vu ba tōgi Bozori bu Balam cwāḡō kam. Wóntu yi dēen ma su sēbu kulv o na wó na o kām-balōrō kum ḡwaanī tūn. ¹⁶ O na vūn Wē ni tūn, DÍ ma pa varim na ba ḡooni tūn ḡooni ni nabiinu te. O tīti bīnaga mu ḡooni ka kaan-o, sī ku cī Balam na yi Wē nijōḡnu tūn dī jwērim dīlv o na lagi o kī tūn.

¹⁷ Nōona bam kóntu nyi dī buliyiā yalv na ba buri tūn mu, yi ba ta nyi dī kunkwāenu tīlv vu-fōrō na kalī ku pa tī jagi tūn. Wē nan lī jōḡō kalv na tiini ka yi lim tūn mu sī DÍ kī-ba da. ¹⁸ Ba maa tiini ba ḡooni kamunni-bitari sūlv na ba jigi kuri tūn, yi ba mai wo-yōōrv tīlv nabiinē fra na zūuri yi tī yi wo-digiru tūn ba ma ganī balv laan na pōori ba tīti dī nōona balv na yēri Wē cwāḡō tūn. ¹⁹ Ba maa te dī nōona ni, ba na dē bam cwāḡō kam, baá ta te ba tīti. Balv nan na tē kóntu tūn tīti yi gambe mu, dī ba kikiā yam na jigi-ba ya ve cōgim wóni tūn. Bēḡwaanī, wōḡo kulv maama nōonv na pai ku te-o tūn, o yi ku gambaa mu. ²⁰ Nōona balv na lwarī Zezi Krisi wōlv na yi dībam Yuutu dī dī Vīrv tūn, ba lugi lūḡv baḡa wo-digiru tum mu. Ba laan nan na joori ba pipiri ba sē ba pai tī te-ba, ba kweelim je wó tiini ku taa yi lērv dī ba ku dwāni pulim ni. ²¹ Bēḡwaanī, ba ya na wu lwarī Wē ciga cwāḡō kam, ku ya wó ta lana ku pa-ba ku dwe ba na lwarī-ka yi ba laan pipiri ba za ba wubūḡa dī Wē ni dīlv DÍ na pē-ba sī ba taa tōgi tūn. ²² Bantu na kī te tūn nyi dī bitar-dīndīa kalv na tagi ciga ka wī:

«Kakurē joori ka di ka tītwaanv.»

Bitar-dīndīa kadoḡ dī ta wī:

«Nmū na jaanī tēru n swē o yīra, o ta wó joori o bibili bwēru wóni mu.»

3

Dī Yuutu Zezi wó sūni o joori o ba ni o na tagi te tūn

¹ Amū badon-sonnu-ba, tōnō kóntu amū na pupūni a pa abam tūn

laan kɪ tɪle mʊ. Twaanʊ tɪm kʊntʊ maama wʊnɪ amʊ kwaanɪ sɪ a guli abam Wɛ ɔɪga kam na yɪ te tɪn, sɪ kʊ pa á taá jɪgɪ wʊbʊŋ-ŋʊna mʊ. ² Kʊ yɪ sɪ a ma guli abam faŋa faŋa Wɛ nijonŋə bam na maŋɪ ba brɪ kʊlʊ tɪn mʊ, sɪ á daari á guli dí Yuutu dɪ dí Vɪrnʊ Zezi ni dɪm o tɪntʊŋna bam na brɪ abam tɪn.

³ Kʊlʊ na dwe dɪdɪ tɪn, á taá ye nɪ, lʊgʊ baŋa tiim da yam na yiə, nɔɔna badonnə wʊ ta wura ba na tɔgɪ wo-yɔɔrʊ tɪlʊ ba tɪtɪ fra na zʊʊrɪ tɪn, yɪ baá ta jɪgɪ abam ba mwana ba wɪ: ⁴ «Wɛ goni ni nɪ Dɪ Bu wʊm ta wʊ joori o ba lʊgʊ baŋa. Bɛɛ mʊ nan kɪa yɪ o ta wʊ tu? Dí kwə maŋɪ ba tɪ, yɪ wəənu maama nan taa yɪ nɪ tɪ na maŋɪ tɪ yɪ te lʊgʊ baŋa pulim nɪ tɪn mʊ.»

⁵ Balʊ na ŋɔɔnɪ kʊntʊ tɪn paalɪ ba swe mʊ. Ba ba lagɪ sɪ ba se nɪ weyuu dɪ tɪga baŋa maŋɪ tɪ wura faŋa faŋa mʊ, yɪ Wɛ ni dɪm mʊ pɛ tɪ wura kʊntʊ. Wɛ dɛɛn pɛ tɪga kam nunɪ na wʊnɪ mʊ, yɪ na bam ŋwaanɪ pa lʊgʊ baŋa ta wura. ⁶ Kʊ nan ta yɪ na mʊ Wɛ dɛɛn mɛ Dɪ ɔgɪ faŋa faŋa lʊgʊ kʊm, dɪ Dɪ na pɛ dʊ-fara kam nɪ yɪ ka na bam li-kʊ tɪn. ⁷ Kʊ nan ta yɪ Wɛ ni dɪm kʊntʊ mʊ paɪ zɪm weyuu dɪ tɪga baŋa kam ta wura, sɪ kʊ taa ve maŋa kam Dɪ na wʊ pa mini ɔgɪ-tɪ tɪn. Kʊntʊ, Wɛ tɪŋɪ-tɪ sɪ kʊ vʊ kʊ yɪ dɛ dɪlʊ Dɪ na wʊ dɪ nabiinə sariya, yɪ Dɪ daari Dɪ ɔgɪ balʊ na vɪ-Dɪ tɪn mʊ.

⁸ A badon-sonnu-ba, á maŋɪ sɪ á lwarɪ wɔŋo kʊntʊ ni nɪ, kʊ na yɪ dɪ dí Yuutu Baŋa-Wɛ, dɛ dɪdɪwɪ nyɪ dɪ bɪna mʊrʊ mʊ, yɪ bɪna mʊrʊ dɪ nyɪ dɪ dɛ dɪdʊa mʊ te Wɛ tee nɪ.

⁹ Nɔɔna badaara bʊŋɪ nɪ dí Yuutu wʊm daanɪ yɪ o wʊ tu nɪ o na goni ni te tɪn. O nan kɪ wʊ-zuru mʊ dɪ abam, bɛŋwaanɪ o ba lagɪ sɪ nɔɔn-nɔɔnʊ ɔgɪ, o lagɪ sɪ nɔɔna maama mʊ na cwəŋə ba ləni ba wʊrʊ ba yagɪ kəm-balwaarʊ tɪm. ¹⁰ Dí Yuutu Zezi tum dɛ dɪm nan wʊ ba dɪ dari dɪbam nɪ ŋwɪnʊ na yəni o ba te tɪn mʊ. Dɛ dɪm kʊntʊ nɪ sɔɔ zanzan wʊ kɪ weyuu nɪ, yɪ weyuu kʊm wʊ ba

kʊ je maama. Kʊ daari mini mʊ wʊ dɪ wəənu tɪlʊ maama na wʊ weyuu nɪ, yɪ tɪga dɪ wəənu tɪlʊ maama na wʊ ka baŋa nɪ tɪn je.

¹¹ Wəənu tɪntʊ maama nan na lagɪ tɪ ba tɪ ɔgɪ kʊntʊ tɪn, á ye á laan na maŋɪ sɪ á taá yɪ te. Á maŋɪ sɪ á taá tɔgɪ Wɛ dɪ wʊ-pɔŋo mʊ, sɪ á taá kɪ Dɪ wʊbʊŋa na lagɪ te tɪn. ¹² Abam nan na ɔgɪ dɛ dɪm Wɛ na wʊ pa Zezi joori o ba tɪn, sɪ á kwaanɪ á taá kɪ te na wʊ pa o ba lɪla tɪn. Dɛ dɪm kʊntʊ na yiə, mini mʊ wʊ dɪ weyuu maama dɪ ɔgɪ, yɪ kʊʊ pa kʊ wəənu maama lʊnɪ yɪ tɪ nyɪnɪ tɪ ɔgɪ. ¹³ Wɛ nan goni ni sɪ Dɪ kɪ weyuu-dʊŋʊ dɪ tɪ-dʊŋa mʊ. Dáanɪ mʊ Dɪ wʊ pa wəənu maama taa tɔgɪ ɔɪga. Tɪntʊ wəənu tɪm mʊ dɪbam nan ɔgə yɪ dí tɪna.

¹⁴ Kʊntʊ ŋwaanɪ, a badon-sonnu-ba, á na ɔgɪ wəənu tɪm kʊntʊ sɪ tɪ ba tɪ kɪ tɪn, á kwaanɪ á pa á wʊrʊ taa lana, sɪ á yɪ taá jɪgɪ tusim Wɛ yigə nɪ, sɪ á daari á taá ŋwɪ dɪ ywəəni dɪ Wɛ. ¹⁵ Dí Yuutu wʊm nan na kɪ wʊ-zuru yɪ kʊ daanɪ tɪn, lwarɪ-na nɪ kʊ yɪ sɪ kʊ ma pa nɔɔna mʊ na cwəŋə ba na vrɪm. Dɪbam ko-bu-sono Pooli maŋɪ o pʊpʊnɪ kʊntʊ doŋ mʊ o pa abam, kʊ nan tɔgɪ dɪ Wɛ na pɛ-o swan yalʊ tɪn mʊ. ¹⁶ O na pʊpʊnɪ twaanʊ tɪlʊ maama o ma brɪ wəənu tɪm kʊntʊ ɔɪga kam tɪn, o yəni o tɛ kʊntʊ doŋ mʊ tɪ wʊnɪ. O nan pʊpʊnɪ wəənu tɪdonnə tɪ na dana sɪ nɔɔna wanɪ ba ni tɪ kuri, kʊ pa balʊ na yəri Wɛ ɔɪga kam lanyɪranɪ yɪ ba wʊbʊŋa bʊwənə tɪn jɪgɪ o zaasɪm dɪm kʊntʊ ba pipirə, nɪ ba na yəni ba pipiri Wɛ twaanʊ tɪdaara dɪ te tɪn. Kʊ nan wʊ ja ba tɪtɪ ɔgɪm mʊ kʊ ba.

¹⁷ Kʊ nan na yɪ abam, a badon-sonnu-ba, á laan ye kʊ na wʊ ba kʊ taa yɪ te tɪn. Kʊntʊ ŋwaanɪ, taá ɔvna á tɪtɪ, sɪ á yɪ pa nɔn-balwaarʊ na cwəŋə ba dɪ abam ba tusim dɪm wʊnɪ sɪ kʊ pa á ga jəgə kalʊ á ya na zɪgɪ da tɪn. ¹⁸ Á nan ta ve yigə, sɪ á taá ŋwɪ Zezi Krisi zaanɪ dɪm wʊnɪ, sɪ á ɔgɪ á lwar-o á wəli da.

Wɔntɔ mɔ yi dɔbam Yuutu dɔ dɔ
Vɔrɔ. Zulɔ yi wɔntɔ nyɔm mɔ lele
kɔntɔ sɔ kɔ taa ve maɲa kalɔ na ba
ti tɔn. Amina.

Dayigə tɔnɔ kulɔ
ZAN
na pɔpɔni tɔn
Dayigə tɔnɔ kulɔ Zan
na pɔpɔni tɔn na bri
dɔbam kulɔ tɔn mu
tuntu

Zezi kɔgɔ kum nakwi Zan deen pɔpɔni tɔnɔ kuntu o pa We nɔɔna balɔ na jigi bubwea vwan zaasum tiinɔ na zu ba kɔgɔ kum wɔni tɔn nwaani mu. Bantu vɔn ni Zezi yi Baɲa-We Bu mu, yi ba daa ta nwi lwarim wɔni.

Zan ma pɔpɔni o bri-ba ni Zezi suni o yi We Bu mu yi o ji nabiinu o ba lugu baɲa.

Baɲa-We yi pooni tu mu, yi DI yi sono tu. Dɔbam na yi DI biɛ tɔn, dɔ maɲi si dɔ taá nwi pooni wɔni mu, si dɔ taá soe daani.

Ku nan daa na yi lwarim jəgə ni, Zan bri dɔbam ni dɔ maɲi si dɔ ta dɔ lwarim dɔ We mu, si We yagi DI ma ce dɔbam Zezi na tigi dɔbam nwaani tɔn. Wɔlu nan na nwi dɔ Zezi tɔn maɲi si o yagi lwarim kəm mu.

Zezi mu yi Bitara kalɔ na pa nabiinɔ nwi tɔn

¹ Dɔbam pɔpɔni tɔnɔ kuntu si dɔ pa á lwarim wɔlu na maɲi o wɔra pulim ni tɔn mu. Dɔbam deen ni o kwərə mu, yi dɔ na-o dɔ dɔ yiə dɔ. Dɔ ma fɔgi dɔ nii-o, yi dɔ ta kwəri dɔ dwe-o dɔ dɔ ja. Ku yi Nwɔa Bitara wɔnɔ mu dɔ lagɔ dɔ nɔɔni dɔ abam. ² Nwɔa kam kuntu nan tu ka nai jaja. Dɔ ma na-ka, yi dɔ lagɔ dɔ maɲi ka na yi te tɔn dɔ bri abam. We nwi-dɔnɔ kalɔ na ba ti tɔn taani mu dɔ lagɔ dɔ ta. Nwɔa kam kuntu ya wɔ dɔbam Ko We tee ni mu, yi DI laan pa dɔ lwarim-ka. ³ Dɔ na ne kulɔ yi dɔ kwəri dɔ ni kulɔ tɔn mu dɔ lagɔ dɔ ta dɔ bri abam, si ku pa abam taá jigi wɔl-dɔnɔ dɔ dɔbam, dɔ maama na nwi dɔ dɔ Ko We dɔ DI Bu Zezi Krisi tɔn nwaani.

⁴ Dɔ pɔpɔni wənu tɔn kuntu dɔ bri abam, si ku pa dɔbam maama tiini dɔ taá jigi wɔpolo mu.

Baɲa-We mu yi pooni tu

⁵ Kwərə kalɔ dɔbam na ni We Bu Zezi tee ni yi dɔ lagɔ dɔ ta dɔ bri abam tɔn mu tuntu: Baɲa-We yi pooni tu mu, lim təri DI tee ni dɔ finfɔn dɔ. ⁶ Dɔ na te dɔ wɔ, dɔ nwi dɔ We, yi dɔ ta na wɔ lim wɔni, ku bri ni dɔ fɔ vwan mu, yi dɔ kikiə ba tɔgi cɔga cwəɲə kam. ⁷ Ku daari, dɔ nan na nwi pooni wɔni ni We na wɔ pooni wɔni te tɔn, kuntu wɔ pa dɔbam maama taá jigi wɔl-dɔnɔ daani, yi We Bu Zezi Krisi jana kam wɔ saari dɔ lwarim maama.

⁸ Dɔ nan na te dɔ wɔ, dɔ ba jigi lwarim, dɔ ganɔ dɔ titi mu, cɔga təri dɔ tee ni. ⁹ Dɔ nan na se dɔ ta dɔ lwarim dɔ We, DI laan wɔ yagi-dɔ DI ma ce dɔbam, yi DI daari DI saari dɔ wo-balwaaru tɔn maama. Benwaani We bá kwanɔ DI ni, DI yi cɔga tu mu. ¹⁰ Ku daari, dɔ na te dɔ wɔ, dɔ wɔ kɔ lwarim, dɔ pa We yi vwa-nyim mu, yi ku bri ni dɔ wɔ jonɔ DI taani dɔm mu dɔ kɔ dɔ wɔbɔnɔ ni.

2

Zezi Krisi mu fɔgi nabiinɔ dɔ We daani

¹ A bu-sonnu-ba, a pɔpɔni tɔnɔ kuntu a pa abam, si á yi kɔ lwarim mu. Dɔbam wɔlu nan na kɔ lwarim, dɔ jigi wɔlu na wɔ fɔgi dɔbam dɔ dɔ Ko We daani tɔn. Wɔntu mu yi Zezi Krisi wɔlu na ba jigi lwarim dɔ finfɔn dɔ tɔn. ² Wɔntu mu me o titi o kaani Baɲa-We, yi DI yagi dɔbam lwarim DI ma ce dɔbam. Ku nan dai dɔbam yɔranɔ lwarim má, ku yi lugu baɲa nɔɔna maama lwarim nwaani mu.

³ Dɔbam na se We niə yam mu, ku bri ni dɔ suni dɔ ye-DI. ⁴ Nɔɔnɔ nan na te o wɔ, wɔm ye We, yi o na ba se We niə yam, kuntu tu yi vwa-nyim mu, yi cɔga təri o tee ni. ⁵ Ku daari, nɔɔnɔ wɔlu nan na se We taani dɔm tɔn, kuntu tu yi wɔlu na jigi We sono

kum ciga ciga tin mu. Kuntu mu wó bri ni dí suni dí ηwi di We. ⁶ Nɔɔnu wulɔ nan na te o wi, o ηwi di We, kuntu tu maɲi si o taa ηwi ni Zezi Kriɔi deen na ηwi te tin mu.

We ni dɔm na bri te tin

⁷ A badon-sonnu-ba, ni dilɔ a na pɔpɔni a pa abam tin dai ni-dɔɔri. Di yi ni-doori mu, di maɲi di wɔra di abam mu pulim ni. Ni dɔm kuntu yi taani dilɔ abam na maɲi á ni tin mu. ⁸ Ku daari, di nan daa ta yi ni-dɔɔri mu amu na pɔpɔni a pa abam, beɲwaanɔ Zezi mu bri ni dɔm kuntu ciga kam, yi abam di bri ciga kam kuntu. Ku maa pa lim maa kea, yi pooni dilɔ na yi ciga tin laan zɛɲi.

⁹ Nɔɔnu wulɔ maama na te o wi, o ηwi pooni wɔni, yi o na culi o donnɔ, kuntu tu ta wɔ lim wɔni mu di zim maama. ¹⁰ Ku daari, nɔɔnu wulɔ nan na soe o donnɔ tin, kuntu tu mu ηwi pooni wɔni. Kulɔkulɔ tɛri o ηwɔa wɔni, ku na wó pa nɔɔnu tu lwarim wɔni. ¹¹ Nɔɔnu wulɔ nan na culi o donnɔ tin wɔ lim wɔni mu o veɔ, o yɛri o na ve mɛ tin, beɲwaanɔ lim dɔm mu pɛ o yiɔ daa ba nai.

¹² A bu-sonnu-ba, a pɔpɔni tɔnɔ kuntu a pa abam, beɲwaanɔ We yagi á lwarim Di ma ce abam Zezi yiri ηwaanɔ mu.

¹³ A pɔpɔni a pa abam balɔ na yi kwɛ tin, beɲwaanɔ á maɲi á ye wulɔ na maɲi o wɔra pulim ni tin.

A pɔpɔni a pa abam nɔn-dɔnnu tim, beɲwaanɔ á wani wo-lwaanu tu sutaani.

¹⁴ A biɔ-ba, a pɔpɔni a pa abam, beɲwaanɔ abam maɲi á ye dí Ko We.

A pɔpɔni a pa abam balɔ na yi kwɛ tin, beɲwaanɔ abam maɲi á ye wulɔ na maɲi o wɔra pulim ni tin.

Nɔn-dɔnnu tim, a pɔpɔni a pa abam, beɲwaanɔ abam dana. We taani dɔm maa wɔ á wɔni, yi á wani wo-lwaanu tu sutaani.

¹⁵ Yi zanɔ-na á taá soe lɔɔ baɲa di ku wo-yɔɔru tim. Nɔɔnu wulɔ na soe lɔɔ baɲa wo-yɔɔru tim tin, kuntu tu daa ba jigi dí Ko We sono

o bicari ni. ¹⁶ Beɲwaanɔ lɔɔ baɲa wɛnu tim maama, ku na yi nabiinɔ fra na yɛni ya zɔɔri wo-yɔɔru tilɔ tin, naa nabiinɔ yiɔ na sui wɛnu tilɔ tin, naa nabiinɔ na magi ba nyɔɔna di ba jijigiru te tin, tintu maama dai dí Ko We nyim, ti yi lɔɔ baɲa nyim mu. ¹⁷ Lɔɔ baɲa di ku wo-yɔɔru tim nabiinɔ fra na zɔɔri tin lagi ti ke mu. Ku daari wulɔ nan na ki kulɔ We wulɔba na lagi tin mu wó ta ηwi si ku taa ve maɲa kalɔ na ba ti tin.

Zezi Kriɔi Dɔm wɔm na wó ba te tin

¹⁸ A biɔ-ba, lɔɔ baɲa kweelim da yam twe ya ti. Abam nan maɲi á ni ni Zezi Kriɔi Dɔm wɔm maa bɔna. Lele kuntu, Zezi Kriɔi dɔna zanzan mu laan nan tu ba wɔra. Ku ma pa dí ye ni da yam kuntu twe ya ti. ¹⁹ Nɔɔna bam kuntu pwe ba titi mu dibam kɔɔ kum wɔni, ba nan maɲi ba dai dibam kɔɔ kum nɔɔna ciga ciga. Ba ya na yi dibam kɔɔ kum nɔɔna, ba ya bá yagi dibam te. Ba nan pwe ba titi kuntu, si ku bri lanyiranɔ ni bantu wulɔwulɔ ya maɲi o dai dibam kɔɔ kum wo nɔɔnu mu.

²⁰ Ku nan na yi abam, á maɲi á joni We Joro kum Kriɔi na pɛ abam tin, yi ku pa á maama lwarɔ We ciga kam. ²¹ Kuntu, a nan na pɔpɔni a pa abam tin, ku dai ni a wi, á yɛri ciga mu. Wɔɲo kulɔ ηwaanɔ a na pɔpɔni tin mu yi si á maɲi á ye kulɔ na yi ciga, yi á ye ni kulɔ maama na yi vwan tin bá wani ku nunɔi ciga wɔni.

²² Wɔɔn nan yi vwa-nyim tin? Ku yi wulɔ na te ni Zezi dai Kriɔi wɔm We na tɔɲi tin mu. Kuntu tu yi Zezi Kriɔi dɔm mu, yi o vin dí Ko We di Di Bu wɔm di. ²³ Wulɔ maama nan na vin We Bu wɔm tin, o vin o Ko We di mu. Ku daari, wulɔ maama na bri ni o se We Bu wɔm tin, o Ko We di wɔra di kuntu tu.

²⁴ Kuntu, á taá jigi zaasim dilɔ á na maɲi á ni pulim ni tin á bicara ni. Á na se á jigi zaasim dɔm kuntu, ku pa abam di We Bu wɔm di o

Ko We taa ηwi daani. ²⁵ Mu We Bu wum na goni ni si o pa dibam kulɔ tin, ku yi We ηwi-duɔja kalɔ na ba ti tin mu.

²⁶ Amu pupɔni wænu tum kuntu a pa abam, si á wani á lwarɔ balɔ na lagɔ ba ganɔ abam tin woɔo mu.

²⁷ Ku nan na yi abam, We Joro kum Zezi na pe abam tin wɔ á bicara ni, yi á daa wɔ maɔi si nɔɔn-nɔɔnu zaasi abam. We Joro kum bri abam woɔo maama kuri. Ku zaasim dum yi ciga mu, di dai vwan. Kuntu tin, á taá ηwi di Zezi, ninæni ku na bri abam te tin.

²⁸ A bu-sonnu-ba, pa-na dí taá ηwi did-o, si maɔa kam o na wú joori o ba tin, dí wú na baari yi cavura bá ja dibam o yigə ni. ²⁹ Abam na ye ni Zezi yi ciga tu tin, lwarɔ-na ni wɔlu maama kikiə na toɔi ciga We cwəɔə ni tin yi We bu mu.

3

Dibam yi We biə mu

¹ Nan buɔi-na á nii, dí Ko We na tiini DI soe dibam te yi DI ma dibam DI bæ ni DI biə tin. Dí nan suni dí yi kuntu mu. Kuntu mu nɔɔna balɔ na yi lugu baɔa nyim tin yigə tərə di dibam, ba na yəri We tin ηwaani.

² A badon-sonnu-ba, dibam laan yi We biə mu. Dí nan na wú ba dí taá yi te tin daa ta wɔ bri fasi. Dí nan na ye kulɔ tin mu yi: Zezi na wú joori o ba maɔa kalɔ tin, dí laan wú ta yi ni wum titi na yi te tin, beɔwaani dí wú na o na yi te tin fasi. ³ Wɔlu maama na jigɔ tina yantu di Zezi tin, kuntu tu maɔi si o taa ηwi di wɔ-poɔo, ni Zezi na yi wɔ-poɔo tu te tin mu.

⁴ Wɔlu maama na ki lwarim tin vin We ni mu. Lwarim kəm yi We ni vun mu. ⁵ Abam ye ni, Zezi Krisi na tu lugu baɔa tin, ku yi si o saari nabiinə lwarim mu o yagi. Wuntu nan ba jigɔ lwarim di finfin di.

⁶ Kuntu, wɔlu maama na ηwi did-o tin yagi lwarim kəm mu. Wɔlu maama nan ta na ki lwarim tin, ku

bri ni o ta wɔ lwarɔ Zezi mu, yi o kwəri o yəri o na yi wɔlu tin.

⁷ A bu-sonnu-ba, yi pa-na nɔɔn-nɔɔnu na cwəɔə o ganɔ abam. Wɔlu maama titɔja na toɔi ciga tin mu jigɔ ciga We tee ni, ni Zezi na jigɔ ciga te tin. ⁸ Ku daari, wɔlu maama nan ta na toɔi lwarim kəm tin, ku bri ni o yi sutaani nɔɔnu mu, beɔwaani sutaani maɔi di ki lwarim ku zigɔ pulim ni mu. We

Bu wum nan tu lugu baɔa si o cɔgi sutaani titɔja mu. ⁹ Wɔlu maama na yi We bu tin yagi lwarim kəm mu, beɔwaani We dam dilɔ na pai ηwia tin wɔ o tee ni. Kuntu tin, o

daa bá wani o ta taa ki lwarim, o na yi We bu tin ηwaani. ¹⁰ Kuntu mu yi kulɔ na pɔɔri balɔ na yi We biə di balɔ na yi sutaani biə tin daani. Wɔlu maama kikiə na ba toɔi ciga yi o ba soe o donnə tin dai We nɔɔnu.

¹¹ Ku yi ciga mu, dí maɔi si dí taá soe daani. Kuntu mu yi We kwərə kam abam na maɔi á ni pulim ni tin. ¹² Dí nan wɔ maɔi si dí ki ninæni Kayin na ki kulɔ faɔa faɔa tin. Wuntu deen yi wo-lwaanu tu sutaani jɔja nɔɔnu mu, yi o gu o nyaani. Bæe nan mu ki yi o gu-o?

Ku yi wum titi kikiə na ba lana, yi o nyaani wum kikiə toɔi ciga tin ηwaani mu.

Dí maɔi si dí taá soe daani mu

¹³ A ko-biə-ba, lugu baɔa nɔɔna bam na culi abam, á yi pa ku su abam. ¹⁴ Ku na yi dibam, dí ye

ni dí maɔi dí yagi tɔnu cwəɔə, yi dí daari dí toɔi We ηwi-duɔja kam cwəɔə mu. Dí na soe dí donnə

tin mu pai dí lwarɔ kuntu. Wɔlu maama nan na ba soe o doɔ tin ta wɔ tɔnu jɔja ni mu. ¹⁵ Wɔlu

maama na culi o donnə tin yi nɔn-guru mu. Abam nan ye ni nɔn-guru bá wani o taa jigɔ We ηwi-duɔja kam o bicari ni.

¹⁶ Zezi na tiini o soe dibam tin mu te o se si o ti dibam ηwaani. Kuntu mu pe dí lwarɔ sono ciga ciga na yi te tin. Mu ku kuri dibam di maɔi si dí se si dí ti dí donnə ηwaani.

17 Nɔɔnɔ wɔlɔ maama na yi jɔgɔtu tu tin na ne ni o donɔ ba gara, yi o na wɔ pɛ o ŋwanɔ zu-o, kɔ brɪ ni Wɛ sono kɔm tɛri kuntu tu bɪcarɪ ni mu.

18 A bu-sonnu-ba, dɪ kikiɛ mu maɲɪ sɪ ya brɪ ni dɪ sono kɔm dɪ na jɔgɪ tin dai ni-taanɪ yɪranɪ, sɪ kɔ yi sono kɔlɔ na yi sono cɪga cɪga tin mu.

19 Dɪ na jɔgɪ sono kɔm kuntu donɔ, kɔvɔ pa dɪ lwarɪ ni dɪ sunɪ dɪ tɔgɪ cɪga cwɛŋɔ kam, yi kɔvɔ pa dɪ bɪcara taa tigi jɔgɔ dɪdɔa Wɛ yigɔ ni. 20 Kuntu, dɪ bɪcara nan na pɛ dɪ lwarɪ ni dɪ kɪ dɪ tusi, dɪ ye ni Wɛ ye Dɪ dwe dɪ bɪcara yam na ye te tin, yi dɪntɔ mu ye wɛɛnu maama.

21 A badon-sonnu-ba, dɪbam bɪcara nan na bɔ wani ya cɔgɪ dɪbam tin, dɪ wɔ ta jɔgɪ baari Wɛ yigɔ ni. 22 Dɪ wɔ na wonɔ kɔlɔ maama dɪ na wɔ loori Dɪ tee ni tin, dɪ na sɛ Dɪ ni yi dɪ kɪ kɔlɔ na poli Dɪ wɔ tin ŋwaanɪ. 23 Ni dɪlɔ Wɛ na pɛ dɪbam tin mu tintɔ: Dɪ maɲɪ sɪ dɪ kɪ dɪ wɔ-dɪdɔa dɪ Dɪ Bu Zezi Krisi, sɪ dɪ kwɛri dɪ taɔ soe daanɪ, nɪnɛnɪ wɔntɔ na pɛ dɪbam ni sɪ dɪ taɔ soe da te tin. 24 Wɔlɔ maama na sɛ Wɛ niɔ yam tin ŋwɪ dɪ Dɪ mu, yi Wɛ dɪ wɔra dɪ kuntu tu. Wɛ Joro kɔm Dɪ na pɛ dɪbam tin mu pɛ dɪ lwarɪ ni Wɛ sunɪ Dɪ wɔra dɪ dɪbam.

4

Dɪ na wɔ kɪ te dɪ lwarɪ Wɛ Joro dɪ svtaanɪ joro daanɪ tin

1 A badon-sonnu-ba, yi zanɪ-na ɔ sɛ nɔɔnɔ wɔlɔ maama na te o wɪ Wɛ Joro kɔm wɔ o tee ni tin. A nan maɲɪ sɪ ɔ maasi mu ɔ nii, sɪ ɔ lwarɪ kɔ na yi Wɛ Joro kɔm naa kɔ na dai. Bɛŋwaanɪ vwa-Wɛ-nijonɔ zanzan tu ba karɪ lɔgɔ baɲa ni ba ganɪ nɔɔna. 2 A nan lagɪ a brɪ abam ɔ na wɔ kɪ te, sɪ ɔ lwarɪ kɔ na yi Wɛ Joro kɔm naa kɔ dai tin mu. Nɔɔnɔ wɔlɔ maama na sɛ o wɪ, Zezi Krisi dɛɛn jigi nabiinu o ba lɔgɔ baɲa tin, Wɛ Joro kɔm wɔ kuntu tu tee ni. 3 Kɔ daari, nɔɔnɔ wɔlɔ maama na

vɪn Zezi tin, Wɛ Joro kɔm tɛri kuntu tu tee ni, yi joro kɔlɔ na wɔ o tee ni tin yi Zezi Krisi Dɔm wɔm nyɪm mu. Abam maɲɪ ɔ lwarɪ ni Dɔm wɔm kuntu lagɪ o ba lɔgɔ baɲa. Lele kuntu o nan maɲɪ o ba o wɔra.

4 A bu-sonnu-ba, abam yi Wɛ nɔɔna mu, yi ɔ wani vwa-nyɪna bam kuntu, bɛŋwaanɪ Wɛ Joro na wɔ ɔ wɔnɪ tin, kɔ dam dwe joro kɔlɔ na wɔra dɪ lɔgɔ nɔɔna bam tin dam. 5 Vwa-nyɪna bam kuntu kugu je wɔ lɔgɔ baɲa ni mu. Kuntu ŋwaanɪ ba na yɛni ba ŋɔɔnɪ kɔlɔ tin nunɪ lɔgɔ baɲa mu, yi kɔ nɔɔna bam yɛni ba sɛ bantɔ na te kɔlɔ tin. 6 Kɔ nan na yi dɪbam, dɪ yi Wɛ nɔɔna mu. Wɔlɔ maama na ye Wɛ tin mu wɔ sɛ dɪbam na te kɔlɔ tin. Wɔlɔ nan na dai Wɛ nɔɔnɔ tin ba sɛa. Kuntu mu dɪ wɔ wani dɪ lwarɪ Joro kɔlɔ na yi cɪga dɪ vwan joro kɔm daanɪ.

Wɛ yi sono tu mu

7 A badon-sonnu-ba, pa-na dɪ taɔ soe daanɪ, bɛŋwaanɪ sono nunɪ Wɛ te mu. Wɔlɔ maama na soe o donnɔ tin, kuntu tu yi Wɛ bu mu, yi o kwɛri o ye Wɛ. 8 Wɔlɔ maama nan na ba soe o donnɔ tin ta wɔ lwarɪ Wɛ, bɛŋwaanɪ Wɛ yi sono tu mu. 9 Wɛ nan brɪ ni Dɪ soe dɪbam, dɪ Dɪ na tɔŋɪ Dɪ Bu-dɔa sɪ o ba lɔgɔ baɲa sɪ dɪ wani dɪ na Dɪ ŋwɪ-dɔŋa kam wɔm ŋwaanɪ tin. 10 Sono kɔm nan na yi te tin mu tintɔ: Kɔ dai ni dɪbam mu soe Wɛ, kɔ yi Wɛ mu soe dɪbam. Dɪntɔ sono kɔm mu pɛ Dɪ tɔŋɪ Dɪ Bu wɔm sɪ o ba o tɪ o ma o jana kam o saari dɪ lwarɪm.

11 A badon-sonnu-ba, Wɛ na tiini Dɪ soe dɪbam kuntu tin, kɔ maɲɪ sɪ dɪbam dɪ ta soe daanɪ mu. 12 Nɔɔnɔ tɛrɛ o yi na ne Baɲa-Wɛ. Nan dɪ kɔ dɪ, dɪ na soe daanɪ, Wɛ wɔ ta wɔra dɪ dɪbam, yi Dɪ sono kɔm wɔ dɪ bɪcara ni cɪga cɪga.

13 Wɛ na pɛ dɪbam Dɪ Joro kɔm tin mu pai dɪ ye ni dɪ ŋwɪ dɪ Wɛ, yi Wɛ dɪ wɔra dɪ dɪbam. 14 Dɪbam ne ni dɪ Ko Wɛ tɔŋɪ Dɪ Bu wɔm sɪ o ba lɔgɔ baɲa o ji nabiinɔ Vɪrnɔ mu. Cɪga kam kuntu mu dɪbam nan jɔgɪ dɪ brɪ

nɔɔna. ¹⁵ Wɔlɔ maama na bri jaja ni Zezi yi We Bu mu tin, We wɔra di kuntu tu, yi wɔntu di ηwi di We. ¹⁶ Dɔbam titi lwarɔ We na soe dɔbam te tin, yi dɔ se DI sono kum kuntu. We yi sono tu mu. Wɔlɔ maama na ηwi sono wɔni tin, kuntu tu ηwi di We mu, yi We di wɔra did-o.

¹⁷ We sono kum na wɔ dɔbam bicara ni ciga ciga, kubu pa di na baari de dim We na wu ba DI di nabiina sariya tin. Beηwaani dɔbam ηwi di We lɔgbu baηa ni, ni Zezi di na ηwi di DI te tin mu. ¹⁸ Fɔɔni ba wani di taa wɔ sono wɔni. Sono kulɔ na yi ciga tin mu wu zali fɔɔni ku pa di viiri. Zwe vanim mu pai fɔɔni wɔra. Kuntu tin, nɔɔnu wɔlɔ na kwari fɔɔni tin, ku bri ni We sono kum tɔri o bicari ni ciga ciga mu.

¹⁹ We na de yigə DI soe dɔbam tin mu pai dɔbam di jigɔ sono. ²⁰ Nɔɔnu na te o wi, wɔm soe We, yi o ta na culi o donnə, kuntu tu yi vwa-nyim mu. Beηwaani, nmɔ yi na nai n doη yi n ba so-o tin, n ba wani n ta n soe We yi n yi ba na-DI. ²¹ Ni dilɔ We na pe dɔbam tin mu tintu: Wɔlɔ maama na soe dintu tin maηi si o ta soe o donnə di mu.

5

Zezi na pe dɔbam wɔnɔ lɔgbu baηa ni te tin

¹ Wɔlɔ maama na ki o wɔ-didɔba o se ni Zezi yi Krisi wɔm We na tɔηi tin, kuntu tu yi We bu mu. Wɔlɔ maama nan na soe ko tin soe ko wɔm biə di mu. ² Kuntu, di na soe We yi dɔ se DI niə yam, di ye ni dɔ se DI biə di mu. ³ Di na wu ta soe We te tin mu yi si dɔ taə se DI niə yam. DI niə yam tɔgim nan ba ta cana di dɔbam, ⁴ beηwaani wɔlɔ maama na yi We bu tin wani lɔgbu baηa wo-balwaarɔ tim. Ku yi dɔbam na ki dɔ wɔ-didɔba di Zezi tin mu pe dɔ wani wo-balwaarɔ tim kuntu. ⁵ Nɔɔn-nɔɔnu tɔrə o na wu wani lɔgbu baηa wo-balwaarɔ tim, ku na dai wɔlɔ maama na se ni Zezi yi We Bu tin yiranɔ.

Baηa-We bri ni Zezi yi DI Bu mu

⁶ Zezi Krisi mu yi wɔlɔ deen na tu lɔgbu baηa, yi Baηa-We bri ni o yi dintu Bu maηa kalɔ ba na miiso na wɔni di maηa kalɔ o na tɔga yi o jana nuηi tin. Ku nan dai na yiranɔ, ku yi na di jana mu. We Joro di nan bri jaja ni wəənu tim kuntu yi ciga mu, ku na yi ciga tu tin ηwaani. ⁷ Kuntu, We de wəənu titi ηwaani mu DI pa di lwarɔ ni DI zigɔ DI Bu wɔm ciga kam kwaga ni. ⁸ Ku yi DI Joro kum di na bam di jana kam mu. Wəənu tim kuntu maama bri ciga didɔba mu. ⁹ Dɔbam yəni dɔ se nabiina na te kulɔ ni ku yi ciga tin. Ku nan na yi We na zigɔ ciga kalɔ kwaga ni tin, ka tiini ka jigɔ kuri ka dwe nabiina na te kalɔ tin. Dintu nan mu yi dilɔ na zigɔ Zezi kwaga ni yi DI bri ni o yi DI Bu tin. ¹⁰ Kuntu ηwaani, wɔlɔ maama na ki o wɔ-didɔba di We Bu wɔm tin, kuntu tu jigɔ We ciga kam kuntu o bicari ni. Ku daari, wɔlɔ maama na wɔ se We tin, kuntu tu bri ni We yi vwa-nyim mu, beηwaani o wɔ se ciga kalɔ We na tagɔ DI Bu wɔm ηwaani tin. ¹¹ Ciga kam kuntu mu yi We na pe dɔbam ηwɔa kalɔ na ba ti tin. ηwɔa kam kuntu nan yi DI Bu wɔm ηwaani mu. ¹² Wɔlɔ maama na ηwi di We Bu wɔm tin, kuntu tu mu jigɔ We ηwɔa kam kuntu. Wɔlɔ nan na ba ηwi di We Bu wɔm tin, kuntu tu ba jigɔ We ηwɔa kam kuntu.

¹³ Amɔ pɔpɔni wəənu tintu a pa abam balɔ na ki a wɔ-didɔba di We Bu wɔm tin, si a lwarɔ ni a siini a na ηwɔa kalɔ na ba ti tin We tee ni. ¹⁴ Kuntu mu dɔ ye fasi We yigə ni ni, dɔ na loori wɔηo DI tee ni yi ku tɔgi DI wɔbɔηa, DI wu cəgi dɔ loro kum. ¹⁵ Di nan na ye ni We cəgi dɔbam loro kum, dɔ ye ni dɔ wu na wɔηo kulɔ dɔ na loori DI tee ni tin.

¹⁶ Nmɔ na ne n doη wɔra o ki lwarim, yi ku dai lwarim dilɔ na jig-o di ve tɔɔni wɔ tin, ku maηi si n loori We mu n pa-o. N na loori We kuntu, DI laan wu pa n doη wɔm na ηwɔa. Ku nan yi balɔ na ki lwarim

dilɔ na ba jigi-ba di ve tɔɔni wɔ
 tin ŋwaani mu. Ku daari, lwarim
 didon wɔra di na wɔ pa tɔɔni ja
 wɔlɔ na ki-di tin. Amɔ nan wɔ tagi
 ni á loori Wɛ á pa kuntu tu. ¹⁷ Kɛm
 dilɔ maama na ba tɔgi ciga tin yi
 lwarim mu. Lwarim nan wɔra di
 na ba jaani nɔɔnɔ di ve tɔɔni wɔ.
 Ku yi dintu taani mu a tea. ¹⁸ Dí ye
 ni wɔlɔ maama na yi Wɛ bu tin daa
 ba paali o ta ki lwarim, beŋwaani
 Wɛ Bu wɔm titi mu nii wuntu baŋa
 ni, yi o baá pa wo-lwaanɔ tu sɔtaani
 wan-o. ¹⁹ Dɔbam ye ni dí yi Wɛ
 nɔɔna mu. Ku daari balɔ maama na
 jigi kugu je lɔgɔ baŋa ni tin wɔ wo-
 lwaanɔ tu sɔtaani jɔŋa ni mu. ²⁰ Dí
 ye ni Wɛ Bu wɔm mu tu lɔgɔ baŋa,
 yi o vuri dí swan yi dí wani dí lwarɔ
 Baŋa-Wɛ ciga ciga. Dí nan ŋwi di
 Ciga Tu Baŋa-Wɛ, dí na ŋwi di Dɔ Bu
 Zezi Kriɔ tin ŋwaani. Wuntu mu yi
 Wɛ ciga ciga, o yi ŋwɔa kalɔ na ba
 ti tin tu.

²¹ A bu-sonnu-ba, á taá cu á titi si
 á yi tɔgi jwɛnɛ.

Tɔnɔ kulu
ZAN
na pɔpɔni o ki bile tin
Tɔnɔ kulu Zan na
pɔpɔni o ki bile tin
na bri dibam kulu tin
mu tuntu

Zan daa ta mu pɔpɔni tɔnɔ kuntu o pa Zezi kɔgɔ kum jɔgɔ didua ni o na bɛ-ku ni nu di o biɛ tin.

O kwe-ba si ba taa ηwi ciga wɔni si ba daari ba taa soe daani mu. O ma ta kwɛri o kaani-ba si ba ci ba titi di vwan zaasim tiinɛ bam.

¹ Amu wɔlu na yi Zezi kɔgɔ kum nakwi tin mu pɔpɔni tɔnɔ kuntu a pa dibam nu wɔlu Wɛ na kuri tin, di biɛ balu na wɔ nmu kɔgɔ kum wɔni tin.

A soe abam ciga ciga. Ku nan dai amu yirani mu soe abam, ku yi di balu maama na lwarɛ Wɛ ciga kam tin di mu. ² Bɛɛwaaɛni dibam maama sɛ Wɛ ciga kam, yi ka daa bɛ fɔgi ka ti dibam tee ni.

³ Dɛ Ko Wɛ di DI Bu Zezi Krisi wɔ pa dibam yazurɛ di yu-yonɔ, yi DI daari DI duri dɛ ηwaja, dibam balu na sɛ Wɛ ciga kam yi dɛ soe daani tin.

Ciga di sono taani

⁴ Amu wɔ poli lanyirani di a na lwarɛ ni nmu biɛ bam badaara tɔgi ciga cwɛɛɛ kam, ninɛɛni dibam Ko Wɛ na pɛ dibam ni si dɛ taá ki te tin. ⁵ A nu, a lagɛ a ta di nmu si dɛ maama manɛ si dɛ taá soe daani. A na pɔpɔni kulu tin dai ni-dɔɔri, ku manɛ ku yi Wɛ ni dim dɛ na ni pulim ni tin mu. ⁶ Dɛ na wɔ ta soe daani te tin mu yi si dɛ taá ηwi ni Wɛ niɛ yam na bri te tin. Wɛ ni dim nan yi si á taá tɔgi sono cwɛɛɛ mu. Abam nan manɛ á lwarɛ DI ni dim kuntu pulim ni mu.

⁷ Vwa-nyina zanzan mu tu ba kari lɔgu baɛa ni ba ganɛ nɔɔna. Vwa-nyina bam kuntu maa ba sɛ ni Zezi Krisi jigi nabiinu mu o ba lɔgu baɛa.

Nɔɔnu wɔlu nan na tɛ kuntu tin yi vwa-nyim mu, yi o yi Zezi Krisi dum mu. ⁸ Kuntu ηwaaɛni, á fɔgi á ci á titi, si á na tɔni kulu Wɛ ηwaaɛni tin yi zanɛ ku ji kafe, si á wani á na ηwɔruɔ tɔlu maama Wɛ na wɔ pa abam tin.

⁹ Taá ye-na ni, nɔɔnu wɔlu maama na yagi Zezi Krisi zaasim dum yi o daari o bri wɛɛnu tidonnɛ o wɛli da tin, Wɛ tɛri kuntu tu tee ni. Ku daari, nɔɔnu wɔlu nan na sɛ o tɔgi Zezi zaasim dum tin, dɛ Ko Wɛ di DI Bu wum wura di kuntu tu. ¹⁰ Kuntu, nɔɔnu na tu abam te, yi o zaasim dum na dai Zezi Krisi nyim dum, á yi sɛ á pa o zu á sam. Nan bri á yi zaan-o di. ¹¹ Nɔɔnu wɔlu na zaan-o tin, kuntu tu di tɔgi o wɛli o kɛm-balwaaɛru tim wɔni mu.

¹² Amu ya jigi wɛɛnu zanzan si a ta a bri abam. A nan ba lagɛ si a pɔpɔni a ki tɔnɔ ni. A nan bɔni ni, aá ba abam te si a laan ηɔɔni didaani abam jaja, si ku pa dibam wɔpolo kum tiini ku gaali.

¹³ Dibam balu na yi nmu cɔru biɛ yi Wɛ kuri dibam di tin mu jɔɔni nmu.

Tɔnɔ kulu
ZAN
na pɔpɔni o ki bitɔ tun
Tɔnɔ kulu Zan na
pɔpɔni o ki bitɔ tun
na bri dɔbam kulu tun
mɔ tuntu

Zezi kɔgɔ kum nakwi Zan daa ta mɔ pɔpɔni tɔnɔ kuntu o pa nɔɔnɔ wɔɔɔnɔ o yiri mɔ Gayusi.

O pɔpɔni o tee Gayusi dɔ o na tɔgi We ciga kam yi o zɔni We nɔɔna badonnɔ te tun nwaani mɔ.

Zan ma daari o ta nɔɔnɔ wɔɔɔnɔ taani o yiri mɔ Diyoɔrefɔ o wi, o wɔ ki lanyirani dɔ o na wɔ jɔni wɔm taani yi o wɔ jeeri We nɔɔna bam lanyirani tun.

O daa ta ma daari o tee nɔɔnɔ wɔɔɔnɔ o yiri na yi Demetrisi, wɔntu yi nɔn-ɔm mɔ nɔɔna maama yigɔ ni.

Tɔnɔ kuntu bri dɔbam si dɔ yi lwani nɔn-balwaarɔ kikiɔ, si dɔ taá ki lanyirani dɔ tɔgi We ciga kam dɔ sono, dɔ dɔ na wɔ jeeri dɔ ko-biɔ lanyirani te tun.

¹ Amɔ wɔlɔ na yi Zezi kɔgɔ kum nakwi tun mɔ pɔpɔni tɔnɔ kuntu a pa a cilon-sono Gayusi. Amɔ soe nmɔ ciga ciga.

² A cilon-sono, We wɔ ki-m lanyirani wɔɔɔ maama wɔntu. A loori We mɔ a pa nmɔ, si n yira taa jigi yazurɔ, ni n bicari na tɔgi We cwɔɔɔ kam lanyirani te tun. ³ Dɔ ko-biɔ badaara tu ba ta nmɔ taani, yi ku pa a tiini a na wɔpolo dɔ a na lwarɔ ni n tɔgi ciga cwɔɔɔ kam lanyirani tun. A nan ye ni n sunɔ n tɔgi ciga kam kuntu mɔ. ⁴ Kulɔkulɔ tɔrɔ ku na wɔ wani ku pa a ja wɔpolo ku dwani a na lwarɔ ni a biɔ bam sunɔ ba tɔgi ciga cwɔɔɔ kam tun.

⁵ A cilon-sono, nmɔ ki lanyirani dɔ n na yɔni n zɔni dɔ ko-biɔ bam te tun, dɔ ku na maɔi ku yi vɔrɔ dɔ. ⁶ Dɔ ko-biɔ bam tagɔ Zezi kɔgɔ kum yigɔ ni nmɔ na ki-ba lanyirani te tun.

Ku lana si n ta n wɔli-ba ba cwɔɔɔ kam vɔɔɔ wɔntu, si ku maɔi dɔ We wɔbɔɔna na lagi te tun. ⁷ Bɛɔnwaani nɔɔna bam kuntu nunɔ si ba tɔɔli Zezi Krisi kwɔr-ywɔɔɔ kam mɔ. Ba nan ba jɔni kulɔkulɔ balɔ na ba tɔgi Zezi ciga kam tun jɔɔna ni. ⁸ Kuntu nwaani ku maɔi si dɔbam mɔ zɔni nɔɔna bam kuntu dwi si ba wani ba tɔɔi, si ku bri ni dɔbam dɔ tɔgi dɔ tɔɔi We ciga kam nwaani.

⁹ Amɔ dɛɛn pɔpɔni tɔnɔ a pa abam Zezi kɔgɔ kum. Diyoɔrefɔ wɔlɔ nan na lagi si o taa yi á yigɔ tu tun ba lagi si o jɔni kulɔ dɔbam na te tun. ¹⁰ Kuntu nwaani, a na tu abam te, aá ta wo-balwaarɔ tulɔ maama o na ki tun á maama yigɔ ni jaja. Wɔntu yɔni o nɔɔnɔ ta-balwaarɔ mɔ o pai dɔbam. Kuntu nan ta ba poli o wɔ. Kulɔ na wɔli da tun, o yɔni o ba se si o jeeri dɔ ko-biɔ bam lanyirani, yi o daari o cɔɔni balɔ na lagi si ba jeeri-ba lanyirani tun dɔ, yi o ta zɔli-ba Zezi kɔgɔ kum wɔntu.

¹¹ A cilon-sono, yi se n lwani nɔn-balwaarɔ kikiɔ, nmɔ za n kwaanɔ n ta n ki lanyirani. Wɔlɔ maama na ki lanyirani tun yi We nɔɔnɔ mɔ. Wɔlɔ nan na ki kɔm-balwaarɔ tun ta wɔ lwarɔ We. ¹² Ku nan na yi Demetrisi, nɔɔna maama te o na yi nɔn-ɔm te tun, yi o na tɔgi ciga kam te tun dɔ bri ni o yi nɔn-ɔm mɔ. Dɔbam dɔ nan bri ni ku yi ciga mɔ, yi abam ye ni dɔ na te kulɔ tun sunɔ ku yi ciga mɔ.

¹³ A ya jigi wɔɔnu zanzan si a ta a bri abam. A nan ba lagi si a pɔpɔni a ki tɔnɔ ni. ¹⁴ A nan bɔɔni si aá ba abam te lele, si dɔ laan nɔɔnɔ daani jaja.

¹⁵ We wɔ pa-m yazurɔ.

Nmɔ cillonɔ balɔ na wɔ yo seeni tun maama jɔɔni nmɔ. N dɔ jɔɔni dɔ cillonɔ bam dɔɔɔa dɔɔɔa ba na wɔ nmɔ tee ni tun n pa dɔbam.

**Tɔnɔ kɔlɔ
ZUDI
na pɔpɔni tɪn
Tɔnɔ kɔlɔ Zudi na
pɔpɔni tɪn na bri
dɪbam kɔlɔ tɪn mɔ
tɪntɔ**

Zudi dɛɛn pɔpɔni Zezi nɔɔna bam maama nɔɔna mɔ. O tɔnɔ kɔm bitari sɪm tiini sɪ nyɪ dɪ tɔnɔ kɔlɔ Pɪyɛɛri na pɔpɔni o kɪ bɪlɛ tɪn bitari sɪm. Twaanɔ tɪntɔ tɪlɛ maama cɔ balɔ na bri vwan zaasɪm yɪ ba kwɛri ba tɔɔɔ wo-digiru kikiɛ yalɔ ba fra na zɔɔri tɪn mɔ.

Zudi bri vwan zaasɪm tiinɛ bam na tiini ba kɪ wo-balwaarɔ te tɪn, yɪ o bri nɪ Wɛ wɔ cɔɔɔ-ba.

O ma daari o kwe Wɛ nɔɔna bam sɪ ba taa kɪ ba wɔ-dɪdɔba dɪ Zezi ba zɪɔ kɛɔkɛɔ Wɛ cwɛɔɔ kam wɔnɪ dɪ DI Joro kɔm dam, sɪ ba taa soe daani, sɪ Zezi Krisi pa-ba Wɛ nɔɔna dɔɔna kalɔ na ba ti tɪn.

¹ Amɔ Zudi wɔlɔ na yɪ Zezi Krisi tɪntɔɔnɔ yɪ a yɪ Zaki nyaani tɪn mɔ pɔpɔni tɔnɔ kɔntɔ, sɪ a pa abam balɔ Wɛ na bɛɔi sɪ á taá yɪ DI nɔɔna tɪn. Abam mɔ yɪ balɔ dɪ Ko Wɛ na soe yɪ Zezi Krisi nii á baɔa nɪ tɪn.

² Wɛ wɔ duri abam nɔɔna yɪ DI pa abam yazurɛ dɪ sono kɔ ja gaali.

*Balɔ na pipiri Wɛ cɪga kam tɪn na kɪ te tɪn
(2 Pɪyɛɛri 2:1-17)*

³ Amɔ badon-sonnu-ba, amɔ ya maɔi a tiini a lagɪ sɪ a pɔpɔni tɔnɔ mɔ a pa abam a ma nɔɔni vrɪm dɪlɔ dɪbam maama na nɛ Wɛ tee nɪ tɪn wɔɔɔ na yɪ te tɪn. Amɔ laan nan nɛ nɪ kɔ yɪ fifɪvɔn mɔ sɪ a pɔpɔni tɔnɔ a ma pa abam baari, sɪ á kwaani á zɪɔ kɛɔkɛɔ Wɛ cɪga kam nɔɔna. Kɔ yɪ cɪga kam kɔntɔ mɔ Wɛ maɔi DI kɪ DI nɔɔna bam jɪɔa nɪ, yɪ ka bá fɔɔ ka lɛni. ⁴ Bɛnɔɔni nɔɔn-balwaarɔ mɔ nɔɔɔ tɪ zɔ tɪ gwaani abam kɔɔɔ kɔm wɔnɪ. Ba maa yɛni ba pipiri Wɛ cɪga kam, sɪ kɔ pa ba

na cwɛɔɔ ba taa tɔɔɔ wo-digiru kikiɛ yalɔ ba fra na zɔɔri tɪn, yɪ ba ta bɔnɪ nɪ Wɛ wɔ duri ba nɔɔna DI na yɪ nɔɔna tu tɪn nɔɔna. Ba maa vɪn Zezi Krisi wɔlɔ yɪrani na yɪ dɪbam Pɛ dɪ dɪ Yuutu tɪn. Faɔa faɔa tɪn Wɛ tɔnɔ kɔm maɔi kɔ bri nɪ Wɛ wɔ dɪ nɔɔna bantɔ dɔi sarɪya.

⁵ Amɔ nan lagɪ a guli abam wɛɛnu tɪlɔ á na maɔi á ye tɪ ni nɪ lanyɪrani tɪn mɔ. Á ye nɪ dɪ Yuutu Baɔa-Wɛ dɛɛn vrɪ DI nɔɔna Yisɪrayɛli tiinɛ bam DI pa ba nɔɔni Ezipi tɪlɔ kɔm wɔnɪ, yɪ DI laan daari DI pa balɔ na wɔ kɪ ba wɔ-dɪdɔba dɪ DI tɪn tɪ.

⁶ Á maɔi á ye Wɛ na kɪ te dɪ malesɪ sɪlɔ na lagɪ sɪ sɪ dam taa dwe Wɛ ya na pɛ-sɪ te tɪn. Sɪ ma yagɪ jɔɔɔ kam Wɛ na pɛ-sɪ tɪn. Wɛ ma vɔ-sɪ dɪ capɔnnɔ DI dɪ je sɪlɔ na yɪ lim yɪrani tɪn wɔnɪ DI yagɪ da, sɪ sɪ taa wɔra taan, sɪ DI sarɪya dɛ kamunu kɔm na yɪ, sɪ DI laan pa sɪ na cam.

⁷ Nan guli-na nɔɔna balɔ dɛɛn na zɔɔri Sodom dɪ Gomɔɔri nɪ tɪn dɪ tɪntɔ dɪlɔ na batwarɪ da tɪn wɔɔɔ. Bantɔ dɪ dɛɛn tɔɔɔ boorim wo-digiru kikiɛ mɔ, yɪ kɔ dɪ dɪ nabiinɛ yɪrani má mɔ ba kɪa. Wɛ ma pa ba na cam dɪ mini dɪlɔ na ba dɪ dɪ dwe tɪn, sɪ kɔ taa yɪ maana kɔ bri nɔɔnɔ maama.

⁸ Vwan zaasɪm tiinɛ bam kɔntɔ na gwaani abam wɔnɪ tɪn, ba dɪ tɔɔɔ kikiɛ yantɔ dɔɔɔ mɔ. Ba maa dwe dɪndwɪa yalɔ na paɪ ba kɪ lwarɪm ba cɔɔɔ ba yɪra tɪn. Ba maa ba lagɪ sɪ ba sɛ wɔlɔ na jɪɔɔ ni ba baɔa nɪ tɪn, yɪ ba twɪ dɪdɛera balɔ na wɔ wɛyuu tɪlampolo nɪ tɪn. ⁹ Wɛ malesɪ dɪdɛerɔ Misɛɛli tɪtɪ nan wɔ sɛ o kɪ kɔntɔ. O dɛɛn na magɪ kantɔɔ dɪ sɔtaani Moyisi yɪra yam kɛm nɔɔna tɪn, o wɔ sɛ o twɪ-dɪ o nɔɔni dɪ wɔɔɔ. O nan na tagɪ kɔlɔ tɪn mɔ yɪ sɪ: «Wɛ wɔ pa n na cam.»

¹⁰ Kɔ daari vwan zaasɪm tiinɛ bam nan nɔɔni ba twɪ wɔɔɔ kɔlɔ maama ba na yɛri kɔ kuri tɪn mɔ. Ba na ye wɛɛnu tɪlɔ maama tɪn, ba yɪ nɪ ga-vara na ba jɪɔɔ wɔbɔɔa yɪ ba kɪ yɔɔ yɔɔ te tɪn mɔ. Ba nan wɔ da tɪntɔ kwaga mɔ ba na cɔɔɔm. ¹¹ Wɛ nan

wó pa ba na læerɔ, sɪ ba titɔɲa ba toɟi cwəŋə nɪ Kayin titɔɲa dɛɛn na ba toɟi cwəŋə te tɪn mu. Ba yi ma su səbu kɔlɔ ba na wó na ba kəm-balwaarɔ tɪm baɲa nɪ tɪn, nɪ Balam dɛɛn na kɪ te tɪn. Ba ma vɪn Wɛ ni yɪ ba cɔɟi, nɪ Kore dɪ dɛɛn na vɪn Wɛ ni yɪ o cɔɟi te tɪn.

¹² Abam na yəni á la daanɪ sɪ á dɪ sono wɔdiu kɔm tɪn, nɔɔna bam kɔntɔ nyɪ dɪ kandwa na wɔ soonə wɔnɪ te tɪn mu abam dim dɪm maɲa nɪ. Ba nan ba kwari cavura dɪ ba na tiini ba dɪ te tɪn. Ba nyɪ dɪ dɔba na tɪnɪ yɪ ka da vii ka saagɪ te tɪn mu. Ba ma ta nyɪ dɪ tweeru tɪlɔ na ba ləri biə tɪn mu, kɔ ya zɪ maɲɪ kɔ yi tɪ lərim maɲa dɪ. Ba nyɪ dɪ tweeru tɪlɔ ba na ɟɔɟi dɪ tɪ kurə maama tɪn mu. Ba ba ɟɪɟi ŋwɪa dɪ finfin dɪ.

¹³ Ba nyɪ dɪ na-fara na pɔɟɪlɪ te tɪn mu, yɪ ba cavura kikiə yam nyɪ dɪ na na pɔɟɪla yɪ ba zaɲɪ puɲə te tɪn. Ba ba ɟɪɟi jəŋə je, nɪ calɪcwɪ na kari sɪ beeri te tɪn. Wɛ nan lɪ jəɟə kalɔ na tiini ka yɪ lim tɪn mu, sɪ Dɪ kɪ-ba da sɪ kɔ taa ve maɲa kalɔ na ba ti tɪn.

¹⁴ Enɔkɪ wɔlɔ na kɪ Adam naaru tɪm kuni bɪrdɔ tu tɪn dɛɛn maɲɪ o ta nɔɔna bam kɔntɔ taanɪ o wɪ: «Dí Yuutu Baɲa-Wɛ wó ba dɪ Dɪ malesɪ kuni mɔrrɔ mɔrrɔ, sɪ Dɪ dɪ nabiinə maama sariya. ¹⁵ Wɛ laan wó pa balɔ maama na ba toɟi-Dɪ tɪn na cam dɪ ba kəm-balwaarɔ tɪlɔ maama ba na kɪ ba vɪn Wɛ ni dɪm tɪn, dɪ ta-balwaarɔ tɪlɔ maama lwarɪm kərə bam kɔntɔ na ŋɔɔnɪ ba gooni Wɛ tɪn.»

¹⁶ Nɔɔna bam kɔntɔ yəni ba pɔɔnɪ mu, yɪ ba ba fɔɟi ba ɟɪɟi wɔpɔlɔ dɪ ba na yɪ te tɪn. Ba maa toɟi wo-yɔɔrɔ tɪlɔ maama ba fra na zɔɔrɪ tɪn. Ba maa ŋɔɔnɪ kamunni ba pa ba titɪ, yɪ ba sɔɲɪ ni dɪ nɔɔna sɪ ba na nyɔɔrɪ ba baɲa nɪ.

Wɛ nɔɔna na maɲɪ sɪ ba yɪrɪ ba titɪ te tɪn

¹⁷ Amɔ badon-sonnu-ba, abam nan maɲɪ sɪ á guli dí Yuutu Zezi Krisi tɪntɔɲa bam dɛɛn na maɲɪ ba ta kɔlɔ dɪ abam tɪn mu. ¹⁸ Ba

dɛɛn wɪ: «Lɔɟɔ baɲa kweelim da yam na yiə, nɔɔna badonnə wó ta wɔra ba na yáalɪ Wɛ cɪga kam yɪ ba vɪn Dɪ ni, yɪ ba daari ba toɟi wo-yɔɔrɔ tɪlɔ ba titɪ fra na zɔɔrɪ tɪn.»

¹⁹ Nɔɔna bam kɔntɔ dwi mu yəni ba paɪ nɔɔna pɔɔrɪ daanɪ. Ba wɔbɔɲa toɟi lɔɟɔ baɲa wo-yɔɔrɔ mu, yɪ Wɛ Joro kɔm təri ba bicara nɪ.

²⁰ A badon-sonnu-ba, kɔ nan na yɪ abam, á kwaanɪ á taá wəli daanɪ sɪ á bɪ lanyɪranɪ dɪ Wɛ cɪga kam á na kɪ á wɔ-dɪdɔba dɪ ka tɪn. Á taá warɪ Wɛ dɪ Dɪ Joro kɔm dam. ²¹ Á taá ŋwɪ dɪ Wɛ sono kɔm Dɪ na pɛ abam tɪn, sɪ á taá cəɟi dí Yuutu Zezi Krisi na wó ba o pa á na Wɛ ŋwɪ-dɔɲa kalɔ na ba ti tɪn, o na ɟɪɟi abam ŋwanɪ tɪn ŋwaanɪ.

²² Á taá duri balɔ na ɟɪɟi bubwɛa tɪn ŋwanɪ, sɪ á taá wəli-ba.

²³ Badaara wɔra á na maɲɪ sɪ á vrɪ-ba mini dɪlɔ na lagɪ dɪ cɔɟi-ba tɪn wɔnɪ mu. Kɔ daari balɔ wo-yɔɔrɔ kikiə na pɛ ba ɟɪɟi digiru tɪn, sɪ á taá ɟɪɟi ba ŋwanɪ, á nan taá yɪrɪ á titɪ dɪ ba wo-digiru tɪm, sɪ á daari á taá culi kɔlɔ maama na yɪ lwarɪm nyɪm tɪn.

²⁴ Zuli-na Wɛ dɪlɔ na ɟɪɟi dam sɪ Dɪ taa cɔ abam sɪ á yɪ tɔ tusim wɔnɪ tɪn. Dɪ laan wó pa abam ba á zɪɟi Dɪ yigə nɪ yɪ tusim tərə, sɪ á na Dɪ paari-zulə yam dɪ wɔpɔlɔ. ²⁵ Dɪntɔ yɪranɪ mu yɪ Wɛ, Dɪ dɔɲ daa tərə. Dɪ dɛ dí Yuutu Zezi Krisi ŋwaanɪ mu Dɪ vrɪ dɪbam lwarɪm wɔnɪ. Dɪntɔ mu maɲɪ dɪ zulə dɪ yɪrɪ kamunu dɪ paari dɪ dam, kɔ na zɪɟi pulim nɪ kɔ ba kɔ yi zɪm, sɪ kɔ taa ve maɲa kalɔ na ba ti tɪn. Amina.

**WÆNU TILU WÆ NA
BRI ZAN**

DI ma guri tun

**Wænu tilu Wæ na bri
Zan DI ma guri tun na
bri dibam kulub tun
mu tuntu**

Zan deen pupuni tonɔ kuntu maɲa kalu Rom tiinə pa-faru wum na beesi Zezi noona bam zanzan, ba na wɪ Zezi yirani mu yi ba Yuutu yi ba wu zuli pa-faru wum di zulə yalu na yi Wæ nyim tun nwaani mu.

Maɲa kalu Zan na pupuni tun o wu Patimɔsi zoɲo kulub na na kaagi tun yuu ni mu. Ba deen jaan-o ba vu ba yagi jəgə kantu ni, o na tooli Wæ kwər-ywəŋə kam tun nwaani mu.

Zan nan pupuni si o pa Zezi noona bam na baari si ba ta jigi tina, Zezi na wani woɲo maama tun nwaani mu.

Tonɔ kuntu wuni nyunyuru zanzan wura ti na nunji faɲa faɲa Wæ twaanu tum wuni. Nimwæru zanzan wura ti na jigi nyunyuru. Nimoro barpe lagi ku bri ninæni Wæ yi lanyirani fasti mu.

Zan de yigə o bri ni Zezi mu vuri o titi did-o yi o pa o pupuni wænu tuntu (pɔɔrum 1).

O laan ma pupuni twaanu tirpe o pa Wæ kɔgɔ kulub na wu Azi-balana tunti tirpe dim wuni tun (pɔɔrum 2-3).

O ta ma bri o na ne Wæ-sɔɲɔ wænu te tun (pɔɔrum 4-5).

O ma daari o bri Zezi na dwani maaru tirpe tonɔ kum ni ni te tun (pɔɔrum 6-8),

di malesi na wugi nabwaanu tirpe te tun (pɔɔrum 8-11),

di o na ne nyunyuru tirpe weyuu ni te tun (pɔɔrum 12-15).

O ta ma bri Wæ ban-zɔɲɔ kum na su zwi sirpe te tun (pɔɔrum 16).

O ma na tu-kamunu Babiloni na cogi te tun, didaani ba na cogi sutaani di di kwaga noona te tun (pɔɔrum 17-20).

O ta ma daari o na Wæ lu-duɲu kum na yi te tun, yi o ta o wɪ, Zezi ma biini lele (pɔɔrum 21-22).

Wænu tilu Zan na ne tun yi dwi təri təri mu, ti maama nan zu dawuni mu. Noona nan na ni tonɔ kum kuntu wænu tum kurə te tun yi yira yira mu. Nan di kuntu di, ku kwər-yu-kamunu kum yi fasti mu: Zezi Krisi mu wani woɲo maama.

Ku nan na yi sutaani na ki wu-balwaaru tilu maama tun, ku kweelim ni Wæ wú cogi-di di di wu-balwaaru tum maama, yi balu na ki ba wu-didwa di Wæ tun wú ta di ywæni DI lu-duɲu kum wuni.

1 Tonɔ kuntu wu wænu tum yi kulub Wæ na bri Zezi Krisi si o ma bri o tintuɲna, si ba wani ba lwaru kulub na maɲi si ku ki lele tun mu. Zezi pe o maleka mu ba Zan wulu na yi o tintuɲnu tun te, yi ka bri-o wænu tum kuntu. ² Zan laan maa pupuni kulub maama o na ne tun o tiɲi, yi o bri ni ku yi Wæ kwərə mu ni Zezi Krisi na vuri-o te tun.

³ Noonu wulu na karimi tonɔ kuntu di balu na cogi tonɔ kum wu wænu tum yi ba kwəri ba seti tun jigi yu-yoɲo. Ku suni ku yi Wæ kwərə mu, yi maɲa kam yiə si wænu tum kuntu suni ti ki.

⁴ Amu Zan mu pupuni tintu a pa Zezi kɔgɔ kuni birpe kulub na wu Azi ti-niə yam wuni tun.

Wæ dilu na maɲi DI wura pulim ni yi DI ta wura zim si ku taa ve maɲa kalu na ba ti tun,

di DI didɛera barpe balu na bri DI Joro kum dam yi ba zigi DI paari yitunju kum yigə ni tun, wú pa abam yazurə di yu-yoɲo.

⁵ Zezi Krisi di wú pa abam yazurə di yu-yoɲo.

Wuntu mu yi wulu na bri Wæ kwərə kam di ciga tun.

Wum mu de yigə o bi o yagi tɔuni. Wuntu nan ta mu yi lugu baya pwa bam maama yuutu.

Zezi soe dibam yi o vri dibam di lwarim wuni, o na tiga yi o jana kam nunji tun nwaani. ⁶ O ma daari

o pa dɔbam dɔ tɔgɔ dɔ di paari, yɔ dɔ zɔgɔ o Ko We yigə nɔ dɔ zuli-DI. Zezi Kriɔ maɔi zulə dɔ dam sɔ kɔ taa ve maɔa kalɔ na ba ti tɔn. Amina.

⁷ Nii-na, o maa buɔni kunkwəənu wɔni. Nɔɔnɔ maama yɔ wɔ na-o, dɔ balɔ na zɔg-o dɔ cicwe tɔn dɔ, yɔ lɔgɔ baɔa dwi maama wɔ ta keerə o tum dɔm ɔwaaɔni.

Kɔ yɔ ciɔa mɔ. Amina.

⁸ Yuutu Baɔa-We mɔ wɔ: «Amɔ mɔ yɔ pulim dɔ gurim.» Dɔntɔ mɔ yɔ dɔlɔ na maɔi DI wɔra pulim nɔ, yɔ DI ta wɔra zɔm sɔ kɔ taa ve maɔa kalɔ na ba ti tɔn.

Zezi na vuuri o titi dɔ Zan te tɔn

⁹ Amɔ Zan yɔ abam ko-bu mɔ, yɔ a tɔgɔ a na yaara nɔnɛnɔ abam dɔ na nɛ yaara te tɔn. A nan ta tɔgɔ dɔ abam dɔ a wəli We paari dɔm wɔni, yɔ a tɔgɔ a na baari, dɔ na ɔwɔ dɔ Zezi tɔn ɔwaaɔni. A na tɔɔli We kwərə kalɔ Zezi na vuuri-nɔ tɔn ɔwaaɔni mɔ ba jaani amɔ ba vu ba yaɔi Patimɔsɔ zɔɔɔ kɔlɔ na na kaagɔ tɔn yuu nɔ. ¹⁰ De dɔlɔ na yɔ siun de tɔn nɔ mɔ We Joro kɔm tu amɔ te dɔ dam. Amɔ ma ni kwərə-dɔa na ɔɔɔni a kwaga nɔ, nɔ nɔɔnɔ na wui nabɔnɔ te tɔn. ¹¹ Kwərə kam ma ɔɔɔni ka wɔ: «Pɔpɔni kɔlɔ maama nɔmɔ na wɔ na tɔn n kɔ tɔnɔ wɔni, sɔ n tɔɔi-kɔ n pa Zezi kɔgɔ kɔlɔ na wɔ tɔni dɔrpe dɔm wɔni tɔn. Tɔni dɔm kɔntɔ yɔra mɔ yɔ:

Efɛɛzi, Simirini, Pɛɛrgam, Tiyatiiri, Sarɔdesɔ, Filadɛlfi, dɔ Lawodise.»

¹² Amɔ ma pipiri sɔ a nii wɔɔ mɔ ɔɔɔni dɔ amɔ. A ma na sɛbu-sɔɔa min-zwəənu tɔrpe, tɔ zɔga. ¹³ Wɔlɔ na zɔgɔ tɔ titari nɔ tɔn nyɔ dɔ nabiinu mɔ.

O ma zɔ gwar-dɔdɔrɔ o dɔ o napra nɔ, yɔ o daari o vɔ sɛbu-sɔɔa kilə o nyɔɔni nɔ.

¹⁴ O yuuywe maa tiini sɔ puuri cari cari nɔ lɔɔɔ te.

O yɔ maa nyɔ nɔ min-vɔgɔ te.

¹⁵ O napra maa nyɔna nɔ ba na kɔ can-na mini nɔ yɔ kɔ nyɔni te tɔn.

O kwərə maa dwana nɔ na-fara na cuuri te tɔn.

¹⁶ O maa ze calɔwɔ sɔrpe o jazɔm nɔ. Sɔ-lɔɔɔ kɔlɔ na tiini kɔ jɔgɔ ni yɔ kɔ yɔ niə yale tɔn maa nuɔi o ni nɔ.

O yibiyə maa nyɔna nɔ wɔa na tiini ka nyɔni te tɔn.

¹⁷ Amɔ na nɛ-o kɔntɔ tɔn, a ma tɔ o yigə nɔ, nɔ a tɔgɔ mɔ te. O ma kwe o jazɔm o daɔi a baɔa nɔ yɔ o wɔ: «Yɔ ta n kwari fɔbɔni, sɔ amɔ mɔ yɔ pulim dɔ gurim.

¹⁸ Amɔ yɔ ɔwɔa tu mɔ.

Amɔ ya tɔgɔ mɔ, yɔ a joori a bi a jɔgɔ ɔwɔa sɔ kɔ taa ve maɔa kalɔ na ba ti tɔn. A jɔgɔ dam tɔbɔni dɔ curu baɔa nɔ.

¹⁹ Nan pɔpɔni wəənu tɔlɔ nɔmɔ na nɛ tɔn. Kɔ na yɔ wəənu tɔlɔ na wɔra tɔ kɔ lele tɔn, dɔ tɔlɔ na lagɔ tɔ ba tɔ kɔ tɔn dɔ, pɔpɔni tɔ maama n tɔɔi.

²⁰ Amɔ wɔ bri nɔmɔ calɔwɔ sɔrpe sɔm nɔmɔ na nɛ amɔ jazɔm nɔ tɔn dɔ sɛbu-sɔɔa min-zwəənu tɔrpe tɔm kuri na yɔ te tɔn. Calɔwɔ sɔrpe sɔm bri We tɔntɔɔna balɔ na nii We-di sɔrpe sɔm nɔɔna bam baɔa nɔ tɔn mɔ. Kɔ daari min-zwəənu tɔrpe tɔm dɔ bri We-di sɔrpe sɔm nɔɔna bam titi mɔ.»

2

Kwərə kalɔ Zezi na pe Efɛɛzi tiina kɔgɔ kɔm tɔn

¹ Wɔlɔ na nyɔ dɔ nabiinu tɔn daa ma ta dɔ amɔ o wɔ: «Nan pɔpɔni tɔnɔ n pa We tɔntɔɔnɔ wɔlɔ na nii Zezi kɔgɔ kɔlɔ na wɔ Efɛɛzi nɔ tɔn. Pɔpɔni nɔ:

Taani dɔntɔ nuɔi wɔlɔ na ze calɔwɔ sɔrpe sɔm o jazɔm nɔ yɔ o kwəri o wɔ sɛbu-sɔɔa min-zwəənu tɔrpe tɔm titari nɔ o ve tɔn te mɔ.

² Amɔ ye kɔlɔ maama abam na kɔ tɔn. Amɔ ye abam na tiini á cɛ dɔ titɔɔi dɔm dɔ pu-dɔa yɔ á wɔ yaɔi te tɔn. Amɔ ta ye nɔ abam ba sɛ sɔ nɔn-balwaarɔ na laɔa ba zɔ abam titari. Kɔ na yɔ balɔ na paɔ ba yɔ

We tintuɲna yi ba yagi ba dai tin, a ye ni abam yəni á maani-ba á nii, yi á lwarɪ ni ba yi vwa-nyina mu. ³ Abam jigi pu-dia lanyiranɪ. Abam ne yaara amu nwaani, yi á tiini á vɔ á wu si á yi ga baari.

⁴ Ku daari, amu nan lagi a ta abam yira woɲo kulu na wu manɪ tin mu. Abam daa ba soe amu ni pulim ni ku na yi te tin. ⁵ Buɲi-na á nii, abam deen ya na yi te yi á daa dai kuntu tin. Ləni-na á wubuɲa, si á daari á taá kɪ lanyiranɪ ni abam na puli á kɪ te tin. Ku na dai kuntu, amu wó ba a li á min-zoɲo kum ku jəgə ni. Nan ləni-na á wu, si ku yi kɪ kuntu. ⁶ Ku daari abam kwaani di á na culi kikiə yalu nɔɔna balu ba na bæi ni Nikolayiti tin na kɪ tin. Amu titi di culi ba na kɪ te tin.

⁷ Nɔɔnu maama nan kwaani o purɪ o zwa, si o cəgi We Joro kum na te kulu di Zezi nɔɔna bam tin. Wulu maama na wani baloro tin, amu wó pa kuntu tu cwəɲə si o zɔ We-sɔɲɔ kum wu o di tiu kulu biə na pai nwa tin.»

Kwərə kalu Zezi na pe Simirini tiinə kɔgɔ kum tin

⁸ «Pupuni tɔɔɔ n pa We tintuɲnu wulu na nii Zezi kɔgɔ kulu na wu Simirini ni tin. Pupuni ni:

Taani duntu nuɲi wulu na yi pulim di gurim tin te mu. Wuntu nan ta mu yi wulu na tigi yi o joori o bi o jigi nwa tin.

⁹ Amu nan ye abam na yaari te tin. A ye ni yinigə jigi abam. Ku daari abam yi nadunə mu We yigə ni. Ku na yi balu na pai ba yi Zwifə yi ba yagi ba dai tin, amu ye ba na yaali abam te tin. Bantu nan yi sutaani nɔɔna mu. ¹⁰ Yi taá kwari fubni di abam na wó na cam te tin. Nii-na, sutaani lagi di pa ba ja abam badaara ba pi, si di manɪ abam di nii. Abam nan wó na cam si ku manɪ di da fugə. Ba na manɪ ba kɪ abam si ku yi á tɔɔni di, si á ta taá jigi wu-didua di amu. Abam na kɪ kuntu, amu wó pa abam peeri, ku

na yi nwa kalu na ba ti tin We tee ni.

¹¹ Nɔɔnu maama nan kwaani o purɪ o zwa, si o cəgi We Joro kum na te kulu di Zezi nɔɔna bam tin. Wulu maama na wani baloro tin, tɔɔni dilu na yi bile tu tin daa bá wan-o di ja.»

Kwərə kalu Zezi na pe Pɛergam tiinə kɔgɔ kum tin

¹² «Pupuni tɔɔɔ n pa We tintuɲnu wulu na nii Zezi kɔgɔ kulu na wu Pɛergam ni tin. Pupuni ni:

Taani duntu nuɲi wulu na jigi su-lɔɲɔ kulu na tiini ku jigi ni yi ku yi niə yale tin te mu.

¹³ Amu ye abam na zɔɔri me tin. Sutaani mu te je sim kuntu. Nan di kuntu di, abam ta wu yagi amu. Antipasɪ deen kwaani o bri nɔɔna amu ciga kam di o wu maama mu. Ba ma gu-o abam tee ni, sutaani na zɔɔri je silu ni tin. Nan di kuntu na manɪ ku kɪ tin di, abam daa ta wu yagi amu.

¹⁴ Amu nan lagi a ta abam yira woɲo mu. Nɔɔna mu wu abam wuni, ba na se zaasim dilu na yi Balam nyum tin. Faɲa faɲa tin wuntu mu bri Pe Balaki yi o sugɪ Yisrayelɪ tiinə o pa ba tu tusim wuni. Ba ma di jwənə wodiiru, yi ba daari ba cəgi nɔɔna kaana. ¹⁵ Nikolayiti zaasim dim di nan yi kuntu mu. Nɔɔna badaara mu wu á wuni ba di na tɔgɪ zaasim dim kuntu. ¹⁶ Nan ləni-na á wɔɔɔ. Ku na dai kuntu, amu wó ba abam te lila, yi aá li su-lɔɲɔ kulu na wu a ni ni tin a ma kɪ jara didaani ba.

¹⁷ Nɔɔnu maama nan kwaani o purɪ o zwa, si o cəgi We Joro kum na te kulu di Zezi nɔɔna bam tin. Wulu maama na wani baloro tin, amu wó pa kuntu tu We wodiuru kulu yiri na yi «Maani» yi ku səgi nabiinə yigə ni tin si o di. Ku wəli da, amu wó kwe kandwe-pono a pa kuntu tu, yiri-dɔɔri na pupuni kandwe dim kuntu baɲa ni yi nɔɔn-nɔɔnu yəri-di, ku na dai wulu na jɔɲi-di tin yiranɪ.»

Kwərə kalɔ Zezi na pɛ Tiyatiiri tiina kɔgɔ kum tin

18 «Pɔpɔni tɔnɔ n pa Wɛ tintɔŋnɔ wɔɔɔ na nii Zezi kɔgɔ kulɔ na wɔ Tiyatiiri ni tin. Pɔpɔni ni:

Taani dɪntɔ nuŋi Wɛ Bu wɔm te mu. Wɔntɔ yiə mu nyi di min-vɔgɔ, yi o napra nyina ni can-na te.

19 Amɔ ye kulɔ maama abam na ki tin. Amɔ ye abam na jigi sono yi á kwəri á jigi wɔ-dɪdɔba di Wɛ te tin. Amɔ ye abam na tɔŋi á wəli nɔɔna, di á na jigi pu-dia te tin di. A nan ta ye abam na tiini á tɔŋi te lele kuntu ku dwəni á ya na maŋi á tɔŋi tite pulim ni tin.

20 Ku daari a lagi a ta abam yira woŋo mu. Abam yəni á yagi cwəŋə á pa kaani wɔɔɔ yiri na yi Zezabeli yi o pai o yi Wɛ nijɔŋnu tin mu gani amɔ nɔɔna bam o pai ba tusə. O ma pa ba ki boorim, yi ba daari ba di jwənə wɔdiiru. 21 Amɔ nan pɛ wuntu maŋa mu si o ləni o wɔ di o kikiə yam. O ma wɔ se si o yagi o kikiə yam. 22 Nii-na, amɔ wó pa o tɔ yawɔ yi o daa bá wani o zaŋi wɛɛni. Balɔ maama na ki boorim did-o tin wó yaari si ku cɛ ba yira ni. Ba na wɔ ləni ba wɔɔ di ba kikiə yam ba na tɔgɔ did-o ba ki tin, amɔ wó cɔgɔ-ba. 23 Aá pa tɔɔni ja balɔ na se o zaasum dim tin, si Zezi nɔɔna bam maama lwarɔ ni amɔ mu yi wɔɔ na sɔni a ye nabiinə bɪcara di ba wɔɔɔŋa tin. Amɔ wó ki abam didɔba didɔba si ku maŋi di á kikiə na yi te tin.

24 Ku daari, abam badonnə balɔ na wɔ Tiyatiiri ni yi á wɔ tɔgɔ kaani wɔm kuntu zaasum dim, yi á ba lagi si á lwarɔ sɔtaani zaasum dilɔ na səgi tin, amɔ daa ba jigi kulɔkulɔ si a ta di abam ni á ki. 25 A nan taá jigi abam na maŋi á jigi te tin, si ku vu ku yi maŋa kalɔ a na wó ba tin.

26 Wɔɔɔ maama na wani balɔɔ yi o tɔgɔ amɔ cwəŋə kam yi o wɔ yagi-ka tin, amɔ wó pa kuntu tu dam si o taa te lɔgɔ baŋa dwi tiinə maama.

27 Oó ta nii ba baŋa ni, yi o jigi luu

nacəgə o jɪŋa ni si o maa cɔgɔ nɔn-balwaarɔ, nɪnɛɛni nɔɔnɔ na magi kambɪ o cɪcɔgɪ te tin. 28 Kuntu mu yi dam dilɔ amɔ Ko na maŋi o kwe o ki a jɪŋa ni tin. Amɔ wó daari a pa-o tititɪ calɪcɔba kalɔ na nyɪni tin.

29 Nɔɔnɔ maama nan kwaani o pɔri o zwa, si o cəgi Wɛ Joro kum na te kulɔ di Zezi nɔɔna bam tin.»

3

Kwərə kalɔ Zezi na pɛ Sarɪdesɪ tiina kɔgɔ kum tin

1 «Pɔpɔni tɔnɔ n pa Wɛ tintɔŋnɔ wɔɔɔ na nii Zezi kɔgɔ kulɔ na wɔ Sarɪdesɪ ni tin. Pɔpɔni ni:

Taani dɪntɔ nuŋi wɔɔɔ na te Wɛ didɛera barpɛ bam yi o kwəri o jigi calɪcwɪ sɪrpe sɪm o jɪŋa ni tin te mu.

Amɔ ye kulɔ maama abam na ki tin. Abam yiri zaŋi ku pa nɔɔna buŋi ni á jigi ŋwɪa mu Wɛ tee ni, yi abam nan nyi di twa mu te Wɛ yigə ni. 2 A nɛ ni abam na ŋwɪ te tin daa ta wɔ yi Wɛ wɔɔɔŋa. Kuntu ŋwaaɪ, kwaani-na á zaŋi si á cɪ á titɪ, si á ta na jigi kulɔ finfin tin daa yi zaŋi ku ba ku cɔgɔ ku ti.

3 Nan guli-na ba na bri abam Wɛ cwəŋə di á na ni kulɔ ka wɔni tin, si á kwaani á taá tɔgɔ-ka. Ləni-na á wɔɔ di á kəm-balwaarɔ tim. Ku na dai kuntu, amɔ wó ba a dari abam ni ŋwɪnɔ te, yi á bá lwarɔ maŋa kam amɔ na wó ba tin.

4 Ku daari abam badaara na wɔ Sarɪdesɪ kɔgɔ kum wɔni tin ki lanyɪrani. Ba cɪgɪ ba titɪ di wo-digiru. Amɔ wó pa ba zɔ gwar-pwəɛnu yi ba taa tɔgɔ di amɔ. Bantu yi balɔ na maŋi di kuntu tin mu.

5 Wɔɔɔ maama na wani balɔɔ tin wó zɔ gwar-pwəɛnu tintɔ doŋ. Amɔ daa bá saari kuntu tu yiri Wɛ-sɔŋo ŋwɪa tɔnɔ kum wɔni. Amɔ nan wó ta jaja a Ko Wɛ di DI malesɪ sɪm yigə ni, ni wɔntɔ yi amɔ nɔɔnɔ mu.

6 Nɔɔnɔ maama nan kwaani o pɔri o zwa, si o cəgi Wɛ Joro kum na te kulɔ di Zezi nɔɔna bam tin.»

Kwərə kalɔ Zezi na pɛ Filadɛlɪfi tiina kɔgɔ kum tin

⁷ «Pupuni tonɔ n pa We tintuɔnu wulu na nii Zezi kɔgɔ kulɔ na wu Filadelfi ni tin. Pupuni ni:

Taanɔ dɔntu nuɔi wulu na yi wu-ponɔ tu di ciga tu tin te mu. Wuntu mu ze borbu wulu We deen na goni ni si Di pa Pe Davidi naa tin. O na puri, nɔɔn-nɔɔnu bá wani o pi. O nan daa na pi di, nɔɔn-nɔɔnu bá wani o puri.

⁸ Amu ye kulɔ maama abam na ki tin. Nii-na, amu puri cwɛɔɔ mu abam yigə ni, yi nɔɔn-nɔɔnu bá wani-ka o ci. Amu ye ni abam dam ba daga, yi á taá kwaanɔ á ki amu zaasɔm dɔm á bicara ni, yi á wu səgi amu yiri dɔm. ⁹ Ku na yi balɔ na paɔ ba yi Zwifə yi ba yagi ba dai tin, ba wu sutaani cwɛɔɔ wuni mu yi ba fɔ vwan. Amu wú pa ba ba ba kuni doonə abam yigə ni, yi baá lwarɔ ni amu soe abam. ¹⁰ Abam na se amu ni dɔm di pu-dia á cam wuni tin nwaani, amu wú li abam yaara yalɔ na wú ba ya maɔi lɔgɔ baɔa nabiinə maama tin wuni.

¹¹ Amu ma biini lele. Á nan fɔgi á taá jigi á na maɔi á jigi te tin, si nɔɔn-nɔɔnu yi wani o ci pɛeri dilɔ á na lagi á jɔɔi We tee ni tin. ¹² Wulu maama na wani balɔɔ tin, amu wú pa kuntu tu ji nɔɔni digə wu ywe amu Ko We sɔɔɔ kum ni, yi o daa bá nuɔi da maɔa di maɔa. Amu wú daari a pupuni amu Ko We yiri dɔm di Di tiv kum yiri dɔm kuntu tu yira ni. We tiv kum kuntu mu yi Zeruzalem-duɔɔ kulɔ na lagi ku nuɔi weyuu ni amu Ko We te ku ba tin. Amu ta wú pupuni amu yiri-duuri dɔm kuntu tu yira ni.

¹³ Nɔɔnu maama nan kwaanɔ o puri o zwa, si o cəgi We Joro kum na te kulɔ di Zezi nɔɔna bam tin.»

Kwərə kalɔ Zezi na pɛ Lawodise tiina kɔgɔ kum tin

¹⁴ «Pupuni tonɔ n pa We tintuɔnu wulu na nii Zezi kɔgɔ kulɔ na wu Lawodise ni tin. Pupuni ni:

Taanɔ dɔntu nuɔi wulu yiri na yi <Amina> yi o tɔɔli We kwərə kam

di ciga tin te mu. We na ki kulɔ maama tin de wuntu jɔɔa mu.

¹⁵ Amu ye kulɔ maama abam na ki tin. Abam ba tɔgi amu di á wu maama, á nan bá yagi-ni di. Á ya na tɔgi cwɛɔɔ didua, kuɔ ta lana ku garɔ á na tɔgi si maama tin. ¹⁶ Á nan na ba jigi wubun-didwi di amu tin, a lagi a vin abam, nɔɔni nɔɔnu na twi na-bulu o ni ni o yagi te tin mu.

¹⁷ Abam yəni á te ni, á yi nadunə mu kulɔkulɔ wu muri abam. Á nan wu lwarɔ ni á yi zura mu nwaɔa yiranɔ. Á nyi di loorə mu, yi yinigə jigi abam, yi á kwəri á yi lilwə. Á maa ta yi kalambwəlu di. ¹⁸ Kuntu nwaani, ba-na amu te si á yəgi səbu-sɔɔa kalɔ ba na wɔgi mini ni yi ka nyuni tin. Kuntu mu wú pa á sɔni á taá yi nadunə ciga ciga We yigə ni.

Ba-na á yəgi gwar-pwənu di amu tee ni á zu si ti kwəli á caviira yam, di yiə tiu kulɔ á na wú di á yiə ni si ya taa nai tin. ¹⁹ Amu na soe balɔ tin, a yəni a kaani-ba mu, yi a daari a vanɔ ba zwa. Nan ləni-na á wuru á yagi kəm-balwaaru tin, si á daari á taá tɔgi We cwɛɔɔ lanyiranɔ.

²⁰ Nii-na, amu zigi digə ni ni mu a kukɔga. Wulu maama nan na ni amu kwərə yi o ba o puri cwɛɔɔ o pa-ni tin, amu wú zu kuntu tu te, yi dí jəni daani dí di wɔdiu. ²¹ Wulu maama na wani balɔɔ tin, amu wú pa kuntu tu cwɛɔɔ si o tɔgi o jəni amu paari jəɔə kam je ni, nɔɔni amu di na wani balɔɔ yi a tɔgi a jəni a Ko We paari jəɔə kam je ni te tin.

²² Nɔɔnu maama nan kwaanɔ o puri o zwa, si o cəgi We Joro kum na te kulɔ di Zezi nɔɔna bam tin.»

4

Zan yi na ne wənu tiv We-sɔɔɔ ni tin

¹ Kuntu kwaga ni amu daa na ne kulɔ a wəli da tin mu yi a ne digə ni mu na puri We-sɔɔɔ ni. A daa ma ni kwərə kalɔ ya na maɔi ka nɔɔni di amu tin, yi ka nyi di ba na tiini ba wui nabɔɔ te tin. Kwərə kam ma

ta ka wɪ: «Diini n ba yoba seeni, si a bri nmɔ wəənu tɪɔ na lagɪ tɪ ba tɪ kɪ tɪn.»

² Kwərə kam na tagɪ kɔntɔ tɪn, Wɛ Joro kɔm ma da kɔ ba amɔ te dɪ dam. Amɔ ma na paari jangɔŋɔ na zɪgɪ Wɛ-sɔŋɔ nɪ, yɪ a na wɔɔɔ na je kɔ baŋa nɪ tɪn. ³ Wɔɔɔ na je da tɪn maa tiini o nyɪna, nɪ kandwa-ŋɔna yalɔ na nyɪnɪ pɪɔ pɪɔ yɪ ya yɪrɪ yɪ Zasɪrɪ tɪn, dɪ yalɔ na sɪnɪ cwɛn cwɛn yɪ ya yɪrɪ yɪ Sardɔanɪ tɪn. Manlaa-taŋa maa kaagɪ paari jangɔŋɔ kɔm, yɪ ka nyɪna nɪnɛnɪ kandwa-ŋɔna yalɔ na nyɪnɪ yɪ ya yɪrɪ yɪ Emerɔdɪ tɪn. ⁴ Jangwaanɔ fiinle-tɪna laan maa zɪgɪ tɪ gilimi paari jangɔŋɔ kɔm kɔntɔ. Nakwa fiinle-bana maa je tɪ baŋa nɪ ba na zɔ gwar-pwəənu, yɪ ba daari ba pu sɛbu-sɪŋa yɪpwi. ⁵ Pooni dɪ sɔɔ ma nunɪ paari jangɔŋɔ kɔm na wɔ mɛ tɪn, nɪ dɔa na pɪpɪla ka baga ka wuuri te tɪn. Min-vɔrɔ tɪrɛ maa wɔ paari jangɔŋɔ kɔm yigə nɪ tɪ dɪ bilim bilim. Tɪntɔ mɔ bri Wɛ dɪdɛɛra barɛ bam na yɪ te tɪn. ⁶ Kɔ maa nyɪ dɪ nɪnɔ mɔ tigi paari jangɔŋɔ kɔm yigə nɪ, yɪ kɔ nyɪna nɪ niu na yɪ te tɪn.

Wəənu tɪna tɪ na ŋwɪ maa zɪgɪ tɪ gilimi paari jangɔŋɔ kɔm. Tɪ yigə dɪ tɪ kwaga maama maa yɪ yɪə yɪranɪ.

⁷ Dayigə wɔŋɔ kɔm ma nyɪ nɪ nyɔŋɔ te.

Kɔɔɔ na kɪ tile tɪn maa nyɪ dɪ nabala. Kɔɔɔ na kɪ tɪtɔ tɪn yigə maa nyɪ dɪ nabiinu yigə te.

Kɔɔɔ na kɪ tɪna tɪn maa nyɪ dɪ kalɔŋ-zɔŋɔ na jaanɪ te tɪn.

⁸ Wəənu tɪm kɔntɔ maama jɪgɪ vwana yardɔ yardɔ mɔ. Tɪ yɪra yam maama maa yɪ yɪə yɪranɪ, tɪ yigə dɪ tɪ kwaga maama. Wɪa dɪ tɪtɪ maama tɪ ba dɔa, yɪ tɪ zuli Wɛ tɪ wɪ: «Dam-fɔrɔ Tu Baŋa-Wɛ mɔ yɪ wɔ-pɔŋɔ tu,

wɔ-pɔŋɔ tu, wɔ-pɔŋɔ tu.

O maŋɪ o wɔra pulim nɪ mɔ, yɪ o ta wɔra zɪm

sɪ kɔ taa ve maŋa kalɔ na ba tɪ tɪn.»

⁹ Wəənu tɪna tɪɔ na ŋwɪ tɪn yəni tɪ zuli wɔɔɔ na je paari jangɔŋɔ kɔm

baŋa nɪ tɪn, yɪ tɪ tee-o, yɪ tɪ kwəri tɪ kɪ-o le. Wɔntɔ mɔ yɪ wɔɔɔ na jɪgɪ ŋwɪa sɪ kɔ taa ve maŋa kalɔ na ba tɪ tɪn. ¹⁰ Wəənu tɪm na yəni tɪ kɪ kɔntɔ, nakwa fiinle-bana bam dɪ yəni ba kuni doonə wɔɔɔ wɔm o na je paari jangɔŋɔ kɔm baŋa nɪ tɪn yigə nɪ ba zul-o. Wɔntɔ mɔ jɪgɪ ŋwɪa sɪ kɔ taa ve maŋa kalɔ na ba tɪ tɪn. Ba ma daari ba puri ba sɛbu-sɪŋa yɪpwi sɪm ba tɪŋɪ o paari jangɔŋɔ kɔm yigə nɪ ba ma zul-o, yɪ ba tɛ ba wɪ:

¹¹ «Dɪbam Yuutu Baŋa-Wɛ, nmɔ sɪnɪ n maŋɪ dɪ zulə dɪ tɪə dɪ dam.

Benwaanɪ nmɔ mɔ kɪ wəənu maama,

yɪ kɔ yɪ nmɔ wɔɔɔŋa mɔ laga yɪ n kɪ-tɪ,

yɪ n pa tɪ wɔra.»

5

Zezi Kriŋi na yɪ Wɛ Pəɔɔbu wɔm tɪn mɔ wanɪ tɔŋɔ kɔm o puri

¹ Amɔ laan ma na tɔŋɔ kɔ na pri kɔ wɔ wɔɔɔ wɔm na je paari jangɔŋɔ kɔm baŋa nɪ tɪn jazɪm nɪ. Tɔŋɔ kɔm yigə dɪ kɔ kwaga maama pɔpɔnɪ mɔ. Ba ma məəni kɔ ni dɪm dɪ maarɔ kuni bɪrɛ. ² A ma daari a na Wɛ maleka kalɔ na dana tɪn, yɪ ka tɔɔɔ dɪ kwər-dɪa ka wɪ: «Wɔɔ mɔ yɪ sɪ o wanɪ o dwanɪ maarɔ tɪɔ na məəni tɔŋɔ kɔm ni dɪm nɪ tɪn, sɪ o daari o puri-kɔ?»

³ Nɔɔn-nɔɔnɔ təri Wɛ-sɔŋɔ nɪ naa tɪga baŋa nɪ naa curu nɪ, o na wɔ wanɪ o puri tɔŋɔ kɔm sɪ o daari o karɪmɪ-kɔ. ⁴ A wɔ ma tiini kɔ cɔgɪ dɪ ba na wɔ nɛ nɔɔnɔ wɔɔɔ na yɪ sɪ o puri tɔŋɔ kɔm sɪ o daari o karɪmɪ-kɔ tɪn. ⁵ Nakwa fiinle-bana bam wɔ dɪdɔa ma ta dɪ amɔ o wɪ: «Yɪ pa n wɔ cɔgɪ. Nii, Zuda dwi tu wɔɔɔ ba na bəi nɪ Zuda nyɔŋɔ yɪ o yɪ Pɛ Davidi naa tɪn mɔ wanɪ o dɔna maama, yɪ wɔntɔ yɪ sɪ o puri tɔŋɔ kɔm ni maarɔ tɪrɛ tɪm.»

⁶ Amɔ daa ma na Pəɔɔbu, o na zɪgɪ paari jangɔŋɔ kɔm dɪ wəənu tɪna tɪɔ na ŋwɪ tɪn dɪ nakwa bam tɪtarɪ nɪ. O maa nyɪ nɪ ba ya gɔ-o mɔ

te. O jigi nya yarpe mu didaani yiə yarpe. O yiə yarpe yam mu bri We didera barpe bam, yi bantv mu We tunj lvgv banja je sum maama ni.

⁷ Pəlbv wvm laan ma vu wvsv na je paari jangvov kvm banja ni tin te, o jovi tonv kvm na wv o jazim ni tin. ⁸ O na jovi-kv kvntv tin, wənu tina tlv na hwi tin didaani nakwa finle-bana bam ma kuni doonə o yigə ni. Ba maama didva didva maa jigi kvov, yi ba ze səbu-svja zwi sv ni na su di wənu tlv ba na zve yi ti lwəm ywənə tin. Lwəm dvm kvntv mu bri We ncvna bam na wari-DI te tin.

⁹ Ba ma daari ba leeni ləv-dvja ba zuli Pəlbv wvm ba wv: «Nmυ yi sv n jovi tonv kvm, sv n daari n dvanv kv maarv tm. Bəvwaanv ba ya gv nmυ, yi nmυ jana kam na nujv tin hwaanv mu n mē n hwi nabivnə lwarim jvni,

yi n jovi-ba n kv We jvja ni. Balv nmυ na jovi tin nujv nabivnə dvi maama wvni, di taana dvi maama wvni, di tvinv dvi maama wvni, di je təri təri mv,

¹⁰ yi nmυ pa ba tvgtv ba di paari, yi ba zvgv dı Yuutu We yigə ni ba zuli-DI. Ba ma wv ta te nabivnə lvgv banja ni.»

¹¹ Amv daa ma nii a na We malesv kvgv zanzan, yi a ni sv kvəri. Sv daga lanyranv, sv yi kuni mvrrov zanzan mvrrov yirrv mv. Sv maa zvgv sv gilimi paari jangvov kvm, didaani wənu tina tlv na hwi tin di nakwa bam. ¹² Sv laan ma leeni banja banja sv wv:

«Pəlbv wvm ba na gv tin svni o manj sv o jovi paari di dam di nadunni di swan di baari, kv wəli di zvlə di tiə.»

¹³ Amv daa ma ni wənu tlv maama na wv We-svov ni di tlv maama na wv lvgv banja ni di curu ni tin, kv wəli di tlv maama na wv na-fara wvni tin di. Wənu tlv maama We na kv tin ma leeni ti wv: «Wvsv na je paari jangvov kvm banja ni tin di Pəlbv wvm

manj di paari di tiə di zvlə di dam,

sv kv taa ve manja kvsv na ba ti tin.» ¹⁴ Wənu tina tlv na hwi tin ma wv: «Amina, kv yi kvntv mv.» Kv daari nakwa bam ma kuni doonə ba zuli We.

6

Pəlbv wvm na puli sv o puri tonv kvm te tin

¹ Amv daa ma nii a na Pəlbv wvm laan na puli sv o puri tonv kvm tin. O ma dvanv dayigə maa kvsv na məni tonv kvm ni dvm tin. Amv ma ni wənu tina tlv na hwi tin didva kvərə na dwana ni dva na mumunə te tin, yi kvərə kam ta ka wv: «Ba yo.»

² Amv ma nii a na sisəv-pwəvə. Wvsv na dvgtv ka banja ni tin maa ze tanja. Ba ma pu paari yipugə o yuu ni. O ma nujv di dam, sv o vu o magv jara o wani.

³ Pəlbv wvm daa ma dvanv maa kvsv na kv tile tin. A ma ni wənu tina tlv na hwi tin tile tu wvm na tagv o wv: «Ba yo.»

⁴ Amv daa ma na sisəvə kadvov ka na nujv, yi ka yi nasvja murv murv. Wvsv na dvgtv ka banja ni tin ma jovi dam sv o ba o lv ywəni lvgv banja ni, sv ncvna bam taa magv jara ba gv daanv. Ba ma kve sv-lvov ba kv o jvja ni.

⁵ Pəlbv wvm daa ma dvanv maa kvsv na kv titv tin. A ma ni wənu tina tlv na hwi tin titv tu wvm na tagv o wv: «Ba yo.» A ma nii a na sisəv-zwənə. Wvsv na dvgtv ka banja ni tin maa ze luu kvsv ba na maa manj duuni ba nii tin. ⁶ Amv ma ni dvanvm wənu tina tlv na hwi tin titari ni ni kvərə te ka wv:

«Nı ma n de wvni hwi sv maama mv n yəgi mına zvj-biə yi didva yiranv má,

yi n ta wv daari n kve n de wvni hwi sv maama di mv n ma n yəgi kamaana zvj-bi sv sv má má.

Kv daari kv na yi nugə di sana, yi danj tintv səbu.»

7 Pəlbə wəm daa ma dwanı maa kulə na kɪ tɪna tɪn. A ma ni wəənu tɪlə na ŋwɪ tɪn tɪna tu wəm na tagɪ kʊ wɪ: «Ba yo.»

8 A ma nii a na sisəŋ-fufunu. Wulə na dɔgɪ ka baŋa nɪ tɪn yɪrɪ mʊ yɪ Tʊnɪ. Curu tɪtɪ maa toɟɪ o kwaga. Ba ma jɔŋɪ dam sɪ ba vu lɔgʊ baŋa ba gʊ nɔɔna bana maama wɔnɪ nɔɔnʊ dɪdʊa. Ba jɪgɪ dam sɪ ba pa nɔɔna kɪ jara ba gʊ daanɪ, yɪ baá pa kana dɪ gʊ badaara, sɪ yawɪrʊ dɪ gʊ badaara, yɪ ba daari ba pa jwaanʊ dɪ gʊ nɔɔna badonnə.

9 Pəlbə wəm laan daa ma dwanı maa kulə na kɪ tɪnu tɪn.

Amʊ ma na Wɛ kaanım bimbim dım, yɪ a na balʊ ba dɛen na gʊ Wɛ cwəŋə kam toɟım ŋwaanɪ tɪn jwəəru na wʊ dɪ təŋə nɪ. Ba dɛen gʊ bantʊ ba na kwaanɪ ba brɪ Wɛ cɪga kam tɪn ŋwaanɪ mʊ. 10 Ba ma ŋɔɔnɪ baŋa baŋa ba wɪ:

«Dam-fɔrɔ Tu Baŋa-Wɛ,
nmʊ yɪ wʊ-pɔŋɔ tu mʊ dɪ cɪga tu.
Nmʊ lagɪ sɪ kʊ yɪ maŋa kɔɔ mʊ,
sɪ n dɪ balʊ na wʊ lɔgʊ baŋa nɪ tɪn
taanɪ,
sɪ n daari n pa balʊ na gʊ dɪbam tɪn
na cam.»

11 Ba laan ma kwe gwar-pwən-dɪdwaarʊ ba pa ba maama. Ba ma ta-ba ba wɪ: «Á taá wʊ yo á siə, sɪ á kɔgɔ kʊm laan ba kʊ puli kʊ ti. Bɛŋwaanɪ á donnə ta daari lɔgʊ baŋa nɪ, balʊ na maŋɪ sɪ ba wəli á kɔgɔ kʊm wɔnɪ tɪn. Bantʊ yɪ balʊ dɪ na tʊŋɪ ba pa Wɛ tɪn mʊ, yɪ nɔɔna wʊ gʊ-ba nɪ ba na gʊ abam te tɪn.»

12 A ma na Pəlbə wəm daa na dwanı maa kulə na kɪ tɪrdʊ tɪn. Tɪga kam laan maa tiini ka sisinɪ. Wɪa kam ma ji nazono tim tim nɪ gwar-zono te.

Cana kam ma tiini ka ji nasɔŋʊ cwən cwən nɪ jana te.

13 Calcwɪ sım ma siiri sɪ tʊɪ tɪga nɪ, nɪ vu-dɪw na sugɪ kapɪra kʊ pa ya siiri te tɪn.

14 Weyuu kʊm ma pri kʊ kɛ, nɪ ba na pri sara te tɪn.

Kʊ daari lɔgʊ baŋa pweeru maama dɪ tɪga kalə maama na wʊ

nɪnɪw tɪtarɪ nɪ tɪn ma fɔɔrɪ tɪ tɪgə je nɪ.

15 Fʊnɪ laan ma zʊ nɔɔna maama lɔgʊ bana nɪ, kʊ na yɪ pwa dɪ dɪdɛera dɪ pamanɪna yɪgə tiinə dɪ nadunə dɪ nɔn-kamunə, kʊ wəli dɪ gambɛ dɪ balʊ na te ba tɪtɪ tɪn maama. Ba maama laan ma duri ba vu ba səgɪ ba tɪtɪ pweeru wɔnɪ dɪ kandwa-gugwəəru wɔnɪ. 16 Ba laan ma loori kandwa yam dɪ pweeru tɪm ba na səgɪ tɪ wɔnɪ tɪn, sɪ tɪ tʊ ba baŋa nɪ tɪ kwəli-ba. Ba maa wɪ: «Kwəli-na dɪbam, sɪ wulə wəm na je paari yitʊŋu kʊm baŋa nɪ tɪn daa yɪ na dɪbam, sɪ Pəlbə wəm ban-zɔŋɔ kʊm yɪ zanɪ kʊ yɪ dɪbam.

17 Bɛŋwaanɪ dɛ dım yɪə sɪ ba bantʊ zanɪ nabiinə baŋa nɪ, yɪ nɔɔn-nɔɔnʊ daa bá wanɪ o lu.»

7

Wɛ nɔɔna na jɪgɪ Dɪ nyɪnyɔgʊ te tɪn

1 Kuntʊ na kɛ tɪn, a ma na Wɛ malest sɪna na zɪgɪ tɪga baŋa sapala yana yam nɪ. Malest sım maa jɪgɪ lɔgʊ baŋa viu kʊm maama, sɪ kʊ yɪ taa fulɪ kʊ paɪ je dɪ je tɪga baŋa nɪ naa nɪnɪw wɔnɪ, dɪ tweeru dɪ lɔgʊ baŋa nɪ.

2 A daa ma na Wɛ maleka kadon na nunɪ wa-pulɪ je nɪ ka maa bɪna. Ka ma jɪgɪ Nwɪa-Tu Baŋa-Wɛ nyɪnyɔgʊ, sɪ ka pa balʊ na yɪ Dɪ nɔɔna tɪn. Ka ma tɔɔlɪ dɪ kwər-dɪa ka ta dɪ Wɛ malest sɪna sım, Wɛ na pɛ-sɪ dam sɪ sɪ wanɪ sɪ cɔgɪ tɪga baŋa dɪ nɪnɪw kʊm tɪn, ka wɪ:

3 «Zɪgɪ-na. Á ta yɪ cɔgɪ tɪga baŋa naa nɪnɪw kʊm naa tweeru tɪm dɪ. Á cəgɪ sɪ dɪ ba dɪ kɪ balʊ na toɟɪ dɪ Tu Wɛ tɪn nyɪnyɔgʊ kʊm ba trə nɪ, sɪ dɪ daari.»

4 Amʊ laan ma ni balʊ na jɪgɪ Wɛ nyɪnyɔgʊ kʊm tɪn ni na ma te. Kʊ yɪ nɔɔna murrʊ bi dɪ finna-tɪna (144.000) mʊ jɪgɪ Dɪ nyɪnyɔgʊ kʊm Yisɪrayelɪ tiinə dwi fugə-bɪle kʊm maama wɔnɪ. 5 Nɔɔna bam kuntu maa yɪ:

nɔɔna murrʊ fugə-tɪle (12.000) Zuda dwi dım wɔnɪ,

nɔɔna murrɔ fugə-tile (12.000) Ruban dwi dɪm wɔni,
 nɔɔna murrɔ fugə-tile (12.000) Gadɪ dwi dɪm wɔni,
 6 nɔɔna murrɔ fugə-tile (12.000) Aseeri dwi dɪm wɔni,
 nɔɔna murrɔ fugə-tile (12.000) Nefitali dwi dɪm wɔni,
 nɔɔna murrɔ fugə-tile (12.000) Manasi dwi dɪm wɔni,
 7 nɔɔna murrɔ fugə-tile (12.000) Simeyon dwi dɪm wɔni,
 nɔɔna murrɔ fugə-tile (12.000) Leevi dwi dɪm wɔni,
 nɔɔna murrɔ fugə-tile (12.000) Yisakaari dwi dɪm wɔni,
 8 nɔɔna murrɔ fugə-tile (12.000) Zabulon dwi dɪm wɔni,
 nɔɔna murrɔ fugə-tile (12.000) Zuzefɔ dwi dɪm wɔni,
 nɔɔna murrɔ fugə-tile (12.000) Benzamen dwi dɪm wɔni.

Zan na ne kɔ-fɔɔɔ We-sɔɔɔ ni te tin

9 Kuntu na ke tin, a ma daa na non-kɔɔɔ, ku na tiini ku daga yi nɔɔn-nɔɔnɔ bɑ wani nɔɔna bam o ga o ti.
 Nɔɔna bam kuntu nunji tɪni dwi tɔri tɔri maama wɔni, di nabiinɔ dwi maama wɔni, di je tɔri tɔri, di taana dwi maama wɔni mu. Ba maa zigɪ paari jangɔɔɔ kum di Pɔlbu wɔm yigə ni. Ba zu gwar-pwɔn-dɪdwaaru mu, yi ba daari ba ze kuru-vɔɔru ba ja ni. 10 Ba laan maa nɔɔni banya banya di kwɔr-dia ba wi:
 «Dɪbam Tu We mu je paari jangɔɔɔ kum banya ni.
 Dɪntɔ di Pɔlbu wɔm mu vri nɔɔna sutaani jɪja ni ba yagi.»
 11 We malesɪ sɪm maama maa zigɪ si gilimi paari jangɔɔɔ kum di nakwa bam, didaani wɔɔnu tina tilɔ na nɔɔni tin. Si maama laan ma kuni doonɔ si cɔɔli si yuni tɪga ni si yɔɔri paari jangɔɔɔ kum si zuli We si wi:
 12 «Ku yi cɪga mu. Dɪbam Tu We manɪ di tiɔ di zulɔ di swan di le kɔm,
 ku wɔli di paari di dam di baari,

si ku taa ve manja kalɔ na ba ti tin. Amina.»

13 Kuntu na ke tin, nakwa bam didɔba ma bwe amɔ o wi: «Nɔɔna balɔ na zu gwar-pwɔn-dɪdwaaru tim tin yi bra mu? Ba nunji yɔn mu?»

14 A ma lɔr-o a wi: «Amɔ tu, ta n bri-ni, si nmu mu ye-ba.»

O laan ma ta o bri amɔ o wi: «Nɔɔna bantu mu yi balɔ na nunji can-kamunɔ wɔni lɔgu banya ni tin. Ba zari ba gwaaru tim di Pɔlbu wɔm jana kam mu yi ti puri cari cari.

15 Kuntu nan mu pe bantu ba ba zigɪ We paari jangɔɔɔ kum yigə ni, yi ba tɔni ba pa-DI wia di titi maama DI sɔɔɔ kum ni. Wɔlɔ wɔm o na je paari jangɔɔɔ kum banya ni tin wɔ pa ba jɔni o woro ni.

16 Kana daa bɑ fɔgi ka ja bantu.

Na-nyɔm di nan bɑ ja-ba.

Wia nan daa bɑ ja-ba,

naa fɔnyɔgu.

17 Benwaani Pɔlbu wɔm o na wɔ paari jangɔɔɔ kum je sɪm titari ni tin wɔ ta nii ba banya ni ni nayiru te.

O nan wɔ tɔgi ba yigə o ja-ba o vu o pa ba nyɔ na buli-yi dilɔ na paɪ nɔɔni tin wɔni,

yi We wɔ guguni ba yi-na maama.»

8

Pɔlbu wɔm na dwani maa kulɔ o ma kweeli tin

1 Pɔlbu wɔm laan ma dwani maa kulɔ na ki tirpe tin. Ku ma ki yiritititi We-sɔɔɔ ni mɪmanja finfin nɪnɔɔni luu cicoro te.

2 A laan ma na malesɪ sirpe sɪm si na zigɪ We yigə ni tin. Ba ma kwe nabwaanɔ tirpe ba pa si maama.

3 Maleka kadoɔ laan ma ba ka zigɪ We kaanɪm bimbim dɪm tee ni, yi ka ze sɔbu-sɪja zɔɔ-tanlanja. Ba ma kwe wɔɔnu zanzan tilɔ lwɔm na ywɔnɔ tin ba ki maleka kam zɔɔna kam wɔni, si ka wɔli di We nɔɔna bam maama loro kum. Ba pe-ka kuntu, si ka kwe ka ja vu sɔbu-sɪja bimbim dɪm di na zigɪ paari jangɔɔɔ kum yigə ni tin mu ka zwe ka pa We. 4 Ka na kwe ka zwe kuntu

tin, wænu tum nyua kam maa togi di We noona bam loro kum ka nunji maleka kam jia ni ka yoori ka diini We te. ⁵ Maleka kam ma daari ka pe mini bimbim dum bana ni ka su zoha kam ni. Ka laan ma kwe ka duli ka lo lugu bana ni. Ka na logi kuntu tin, dva ma pipili yi ka бага ka wuurə. So ma tiini ku gaali, yi tiga kam di sisingi.

Malest sim na wugi si nabwaanv tum te tin

⁶ Malest sirpe sim maama laan ma ti si yigə, si si wu si nabwaanv tum. ⁷ Maleka kalu na yi dayigə tu tin ma wu ka nabono kum. Ka na wugi-ku tin, du-kambana di mini di jana na gwaanv daanv tin ma cuuri lugu bana ni. Lugu bana poorim kuni bito woni kuri bidwi ma di mini. Tweeru tum di poorim kuni bito woni kuri bidwi di ma di mini, di ga-leerə maama.

⁸ Maleka kalu na sanj tin di ma wu ka nabono kum. Ka na wugi kuntu tin, ba ma kwe wono, ku na nyi di pu-kamunu yi ku jigi mini, ba duli ba di lugu bana na-fara bam woni. Na-fara bam poorim kuni bito woni kuri bidwi ma ji jana. ⁹ Wænu tlu maama na nwi na woni tin poorim kuni bito woni kuri bidwi ma ti, yi ba nabwæru tum di poorim kuni bito woni kuri didva ma cogi.

¹⁰ Maleka kalu na ki sito tin ma wu o nabono kum. Calcu-kamunu ka na jigi mini ni mooli mini te tin laan ma nunji weyuu ni ka tu lugu bana bu-tuli sim poorim kuni bito kuri bidwi woni, di buli sim di woni. ¹¹ Calcu kam kuntu yiri mu Calcu-cia. Bwi sim kuntu na bam ma ji na-æera. Noona zanzan maa nyo-ba yi ba tua.

¹² Malest sina tu wum di laan ma wu o nabono kum. Wia kam poorim kuni bito woni kuri bidwi ma cogi. Cana kam poorim kuni bito woni kuri bidwi di ma cogi, ku wæli di calcuw sim di kuntu. Kuntu ma pa ti maama poorim kuni bito kum kuri bidwi yi lim. Kuntu nwaanv pooni ma daa tæri de woni poorim

kuni bito kuri bidwi woni, wia di titu maama.

¹³ Amv laan ma nii a na kalon-zonjo na tiini ku jaanv bana bana. A ma ni ku na tagi bana bana ku wi: «Leeru! Leeru! Leeru lagi ti ba balu na zoori lugu bana ni tin bana. Malest sito silu na daari tin na wugi si nabwaanv tum si pa ti kwæri zanj, leeru tum kuntu wó ba nabiinə bana.»

9

¹ Maleka kalu na yi banu tu tin laan ma wu ka nabono kum. Amv ma na calcu na kwæri weyuu ni ka ba ka tu lugu bana ni. Ba ma kwe borbu ba pa-ka, si ka ma puri gon-canlunu kum ni dum. ² Ka na puri gonjo kum ni dum tin, nyua maa yoori ka pi ka nunji gonjo kum woni, ni mini na daga yi di jigi nyua te tin. Nyua kam ma nunji ka li wia kam di weyuu kum maama. ³ Kayira laan ma nunji nyua kam woni ka jagi tiga bana je maama. Ka ma jonji dam si ka na dun-m, si ku taa wæ ni nojo na wæ te tin. ⁴ Ba ma kaanv kayira kam si ka yi cogi lugu bana gaaru di tweeru naa vooor dwi maama, si ka daari ka yaari noona balu na ba jigi We nyinyogu kum ba træ ni tin yiranv. ⁵ Ba nan wu pe-ka cwəŋə si ka gu noona bam kuntu. Ku yi si ka pa noona bam yira mu taa wiirə, si ku vu ku yi canv sinu. Ba yira yam wó ta wiirə ni nojo dunum na wiiri te tin mu. ⁶ Manja kam kuntu ni noona bam wó ta lagi si ba ti, yi tounv bá ja-ba. Baá ta beeri tounv, yi tounv ba lagi-ba.

⁷ Kayira kam maa nyi di ba na vogi sise si si vu jara je te tin. Ka yuni nyi di ka pugi səbu-sija yipwi mu te. Ka yibiyə maa yi nuneen nabiinə yibiyə na yi te tin. ⁸ Ka yuuywe maa nyi di kaana yuuywe te, yi ka yələ nyi di nywænu yələ te. ⁹ Kayira kam nyooona maa nyi di lu-pulwarv mu kwæli-ya te. Ka vwana yam wuurim dum maa ki soo zanzan, nuneenv sisəŋ-kəgo mu vai

trəkooru si duri si maa ve jara je te. ¹⁰ Ka maa jigi nabilə ni nwaanu nabilə te. Ka mai nabilə yam kuntu mu ka dɔni nɔɔna ni nɔɔɔ na dɔni te tin. Ka nabilə yam mu pai ka jigi dam si ka wani ka yaari nɔɔna, si ba yira taa wiirə taan, si ku vu ku yi canu sɔnu. ¹¹ Kayira kam maa jigi pe o na nii ka baɲa ni. Wuntu mu yi maleka kalu na nii goɲ-canluɲu kum baɲa ni tin. Ka yiri di Zwifə tiinə taani mu yi Abadɔn. Ka yiri dum di Greki tiinə taani maa yi Apolijon. Yiri dum kuntu kuri mu yi Cɔgɔnu.

¹² Mu dayigə leeru tum. Ku nan ta daari leeru kuni bile mu.

¹³ Maleka kalu na ki sɔrɔ tin laan ma wu ka nabɔɔ kum. Amu ma ni kwərə na nuɲi səbu-sɲa bimbim dum na zigi We yigə ni tin nyia yana yam wɔni. ¹⁴ Kwərə kam ma ta di malesi sɔrɔ tu wɔlu na ze nabɔɔ kum tin ka wɔ: «Ve, n bwəli malesi sɲa sɔm ba na ləgə ba zigi Efrati bu-kamunu kum ni ni tin n yagi.»

¹⁵ Maleka kam laan ma vu ka bwəli malesi sɲa sɔm ka yagi. Sintu ya maɲi si ti si yigə mu si ma cəgi maɲa kam kuntu nɔɔ, si ka ba ka yi. Si laan ma zaɲi si si vu si gu nabiinə pɔɔrim kuni bitɔ wɔni kuri bidwi. ¹⁶ Amu ma lwarɔ malesi sɲa sɔm jara tiinə bam kɔgɔ kum ni na mai te tin. Ku yi miliyɔɔru biə-yale mu (200.000.000), yi ba maama dɔgi sise. ¹⁷ A ma na sise sɔm di si diinə bam na yi te tin. Sise diinə bam maama jigi lu-pulwaru tɔlu ba na maa kwəli ba nyɔɔna ba ki jara tin mu. Luguru tum kuntu maa tiini ti sɔni ni mini na yi te tin. Tɔdaara maa yi nazom-pupweeru. Tɔdonnə di maa yi nasɔnnu ni sun-muni te. Sise sɔm yuni tum maa nyi ni nywəənu yuni te. Mini di nyɔa maa nuɲi si niə ni. Ciribi dɔlu lwəm na dana tin di maa nuɲə. ¹⁸ Wəənu tum kuntu tɔtu ma tu lɔgu baɲa nabiinə wɔni, yi ti gu ba pɔɔrim kuni bitɔ wɔni kuri bidwi. Ku nan yi mini dum di nyɔa kam di ciribi dum na nuɲi sise sɔm niə ni tin mu gu-ba.

¹⁹ Sise sɔm niə yam mu pai si jigi dam, di si nabilə yam di. Si nabilə yam nyi di bɔsankwi mu te, yi ya jigi yuni ya maa yaari nɔɔna.

²⁰ Nabiinə balu na daari yi wəənu tum kuntu dam wu gu-ba tin nan wu se si ba ləni ba wɔru ba yagi wɔ-balwaarɔ tɔlu ba wɔbɔɲa na lagi tin. Ba ta yɔɔri ba zuli sɔtaana mu, yi ba kwəri ba zuli wəənu tɔlu ba titi na ki di ba jia tin, ku na yi jwənə yalu ba na mɛ səbu-sɲa naa səbu-pwənə naa can-na naa kandwa naa de ba ma ki tin. Jwənə yam kuntu nan ba nai, yi ya kwəri ya ba ni, yi ya wari ya vu di. ²¹ Nɔɔna bam kuntu ma wu se si ba ləni ba wu di ba non-gura kam di ba liri kikiə yam. Ba ta ma wu yagi ba boorim kəm dum di ba ɲwɔni dum.

10

Zan na ne maleka kam na ze tɔn-balaɲa te tin

¹ Amu daa ma nii a na We maleka kalu na dana tin. Ka ma nuɲi We-sɔɲɔ ni ka maa tuə. Ka mɛ kunkwəənu mu ka ma kukwəri ka titi, yi manlaa-taɲa kɔkari ka yuu ni. Ka yibiyə nyi di wɔa mu, yi ka ne sɔm nyi di min-vɔgu na yi te tin. ² Maleka kam maa ze tɔn-balaɲa kalu na puri tin ka jɲa ni. Ka ma cwi ka jazim naga na-fara bam baɲa ni. Ka daari ka cwi ka jagwiə naga kam tɔga baɲa ni. ³ Ka laan ma daari ka bagɔ baɲa baɲa, yi ka kwərə kam ki sɔɔ ni nyonɔ na suuri te tin. Maleka kam na bagɔ kuntu tin, dɔa di ma bagɔ kuni birpe. ⁴ Dɔa kam na bagɔ kuntu tin, amu maa lagi si a pɔpɔni ka na tagɔ kulɔ tin a tinji. Amu laan ma ni kwərə na ɲɔɔni We-sɔɲɔ ni ka wɔ: «Ta n cɔm, yi zaɲi n pɔpɔni dɔa kam na bagɔ ka ta kulɔ tin.»

⁵ Maleka kalu amu ya na maɲi a na ka na kwe ka naga ka nɔ na-fara bam baɲa ni yi ka nɔ kadoɲ tɔga baɲa ni tin laan ma zəɲi ka jazim jɲa wɛəni, ⁶⁻⁷ yi ka du di We yiri ka wɔ: «Ku daa ba daani si We wɔbɔɲa

yalu ya na səgi yi DI maŋi DI ta di DI nijonɔnə bam tin laan ki, maŋa kalu maleka sɪrpe tu wum na wó wu ka nabɔnɔ kum tin.

Baŋa-We nan mu jigi ɲwɪa si ku taa ve maŋa kalu na ba ti tin.

Dintu mu ki weyuu di wəenu tilu maama na wu ku wɔni tin, yi DI kwəri DI ki tɪga baŋa di ka wəenu tim maama.

Dintu daa ta mu ki na-fara di wəenu tilu maama na wu ba wɔni tin.»

⁸ Maleka kam na tagi kuntu tin, amu daa ma joori a ni kwərə kalu ya na ɲɔɔni We-sɔɲɔ ni tin. Ka daa ma ta di amu ka wɪ: «Ve maleka kalu na zigɪ na-fara bam baŋa ni di tɪga kam baŋa ni tin te, si n jonɪ tɔn-balana kalu na puri ka wu ka jɪŋa ni tin.»

⁹ A ma vu a ta maleka kam si ka pa-ni tɔn-balana kam. Ka ma ta-ni ka wɪ: «Jonɪ tɔnɔ kum n di. Ku na wu nmu ni ni, kú ta sɔna ni tɔru te. N nan na ligi-ku, ku laan wó ta cana mu n kana ni.»

¹⁰ Amu ma jonɪ tɔn-balana kam maleka kam jɪŋa ni a di a ni ni. Ka maa sɔna ni tɔru te. Ku daari, amu na ligi-ka tin, ka ma ləni ka ji cam yiranɪ a kana ni. ¹¹ Ba laan ma ta ba bri-ni ba wɪ, amu daa ta maŋi si a tɔɔli We kwərə kam a bri wonɔ kulɔ na lagɪ ku ki lɔɔɔ baŋa dwi tiinə zanzan wɔni, didaanɪ tɪni zanzan di taana dwi zanzan tiinə di wɔni, di ba pwa di wɔni tin mu.

11

We maana tiinə bale na bri DI cɪga kam te tin

¹ Ba laan ma kwe miu kulɔ ba na maa maŋi wəenu tin ba pa-ni. Ba ma ta amu ba wɪ, a zanɪ a maŋi We-di-kamunu kum di ku kaanum bimbim dɪm a nii, si a daari a lwarɪ nɔɔna ni tite na wu We-di-kamunu kum wɔni ba zuli-DI tin.

² Ba ma daari ba ta amu, si a yi maŋi kɔnkɔlɔ kulɔ na wu pooni ni We-digə kam yigə ni tin, beɲwaanɪ ba kwe je sɪm kuntu ba ki dwi-ge tiinə bam jɪŋa ni mu. Bantu nan mu wó ba ba taa kari tɪv kulɔ na yi We

nyim tin wɔni, ba nwanɪ wəenu ba cɔɔɔ si ku vu ku yi canɪ fiinna-sule (42). ³ We daa ma ta-ni DI wɪ: «Amu lagɪ a tɔɲɪ nɔɔna bale mu si ba ba ba bri amu cɪga kam. Bantu wó tɔɔli amu kwərə kam si ku yi da mɔru di biə yale di fusrɔv (1.260), yi baá zu gwar-zɪnzwara si ku bri ba na yaari te tin.»

⁴ We maana tiinə bam kuntu mu bri Olivi tweeru tile tim, di min-zwəenu tile tilu na zigɪ dí Yuutu wulɔ na te lɔɔɔ baŋa maama tin yigə ni. ⁵ Mini mu wó nunɪ ba niə ni di cɔɔɔ ba dɔna balu na kwaanɪ si ba ki-ba balɔɔ tin. Wulɔ maama na lagɪ si o ki-ba balɔɔ tin, baá gɔ-o kuntu donɪ mu. ⁶ Bantu nan jigi dam si ba ja weyuu kum, si dɔa daa yi ta nɪa maŋa kam ba na wɔra ba tɔɔli We kwərə kam tin. Ba nan daa ta jigi dam si ba pa na ji jana. Ba ma ta jigi dam si ba pa yaara dwi maama ba nabiinə baŋa maŋa kalu maama ba na lagɪ tin.

⁷ Ba na tɔɔli We kwərə kam ba ti, varim wulɔ na zɔru gon-canluɲu kum wɔni tin laan wó nunɪ o ba o ja jara didaanɪ ba, yi o wanɪ-ba o gɔ.

⁸ O na gɔ-ba, ba yɪra yam wó ta tigi pooni yigə ni tɪv kamunu kum wɔni. Yɪra yalu na bri tɪv kum kuntu kuri cɪga cɪga tin mu yi Sodɔm di Ezipi. Ku yi dáanɪ mu ba jaanɪ ba Yuutu wum ba pa tɔɔn-dagara baŋa ni ba gɔ.

⁹ Nɔɔna laan wó nunɪ tɪni dwi maama wɔni,

di nabiinə dwi maama wɔni,

di taana dwi maama wɔni,

di je təri təri,

ba ba ba nii bantu yɪra yam na tigi da tin.

Baá ta nii ba yɪra yam si ku vu ku yi da yatɔ di cicoro, yi ba bá se si ba kwe-ba ba ki. ¹⁰ Balu na zɔru lɔɔɔ baŋa ni tin wó ta jigi wɔpolo di bantu bale tɔɔni dɪm. Ba ma wó ki kweera, yi ba daari ba paida peera. Baá ta jigi wɔpolo, We nijonɔnə bam kuntu bale ya na yaari nabiinə lɔɔɔ baŋa ni di We taanɪ dɪm ba na ɲɔɔni tin ɲwaanɪ. ¹¹ Da

yato di cicoro kum na ke, We wó pa DI siun kulb na pai njwa tin laan ba ku zu ba yira yam, yi ba joori ba bi ba zaŋi. Fubni ma wó tiini di ja balb maama na wó na-ba tin. ¹² We nijonɔnə bam bale laan ma ni kwərə na ɔɔɔni We-sɔɔɔ ni ka wi: «Diini-na á ba yo.»

Kunkoɔo ma ba ku kwe-ba ku jigi ku ma diini weyuu, yi ba dɔna bam zigi ba nii-ba. ¹³ Kantu maɔa kam ni nɔɔ, tɔga baɔa maama wó tiini ka sisiɔi. Ku ma pa tuv kum pɔɔrim kuni fugə wɔni kuri bidwi cɔgi maama. Tɔga kam sisiɔim dɔm maa gu nɔɔna mɔrr-tirpe (7.000). Fubni ma wó ja nɔɔna balb na daari tin, yi ba se ni Yuutu Baɔa-We mu tiini DI jigi dam. ¹⁴ Mu leeru tilb na ki bule tu tin. Ku nan ta daari leeru tilb na wó ki bito tu tin. Ti lagi ti ba lele mu.

Nabɔɔo kulb na wugi ku ma kweeli tin

¹⁵ Maleka kalb na yi sirpe tu tin laan ma wu ka nabɔɔo kum. Kwəri ma ɔɔɔni We-sɔɔɔ ni baɔa baɔa si wi: «Lɔgu baɔa paari dɔm laan wu di Yuutu We jɔɔa ni mu, di Krisi wum DI na tɔɔi tin jɔɔa ni. Paari dɔm kuntu wó ta wɔra si ku taa ve maɔa kalb na ba ti tin.»

¹⁶ Nakwa fiinle-bana bam ba na je We yigə ni ba paari jangwaanv tum baɔa ni tin laan ma kuni doonə ba cɔɔli ba yuni tɔga ni ba zuli We, ¹⁷ yi ba wi:

«Dam-fɔɔo Tu Baɔa-We,
nmv maɔi n wɔra mu pulim ni,
yi n daa ta wɔra maɔa maama.
Di ki nmv le,
di n laan na kwe n dam-fɔɔo kum
n ma n te lɔgu baɔa tin.»

¹⁸ Dwi-ge tiinə balb na dai nmv nɔɔna tin tiini ba jigi ban-zɔɔɔ di nmv.

Ku daari lele kuntu nmv banu nan wó zaŋi di ba.

Ku laan yi maɔa kalb nmv na wó di twa sariya tin,

yi nmv wó pa balb maama na se nmv tin na peera.

Ku na yi nmv nijonɔnə bam di balb maama na yi nmv nɔɔna yi ba kwari n yiri dɔm tin,

ku na yi nɔn-kamunə naa nabwənə di.

Ku nan na yi balb na cɔgi lɔgu baɔa tin,

maɔa yiə si nmv laan cɔgi-ba di.»

¹⁹ Ba na zuli We kuntu ba ti tin, We di-kamunu kulb na wu DI sɔɔɔ ni tin ni laan ma pɔri. We cullu tum na pɔpɔni kandwa yira ni ti tiɔi daka kalb wɔni tin ma nai jaja. Dɔa laan maa pɔpɔla, yi ka baɔi ka wuurə. Tɔga ma sisiɔi, yi dɔ-kambana tiini ya tɔi zanzan.

12

Prənyon-kinkagili na zəli kaani te tin

¹ Wo-kinkagili laan ma nuni weyuu ni. Amv ma na kaani o na me wia o kukwəri o titi ni gɔɔo te. Cana maa wu o napra kuri ni. Ku daari o ma pu yipugə kalb na jigi caliwɔ fugə-sile tin o yuu ni.

² Kaani wum yi ka-puə mu, yi o pugə kam vri si o lv. Ku na cana tin, o ma kaasi baɔi baɔi.

³ Wo-kinkagili didon daa ma nuni weyuu ni. Amv ma na prənyon-kinkagili, ku yi nasɔɔv mu yi ku jigi yuni tirpe di nyia fugə. Yipwi ma pu ku yuni tum maama baɔa ni.

⁴ Ku ma kwe ku nabili ku ma vani caliwɔ sim pɔɔrim kuni bito wɔni kuri bidwi ku kwəri weyuu ni ku di tɔga ni. Ku ma ba ku zigi kaani wɔlv na lagi o lv tin yigə ni, si o na lɔgi bu wum, si ku kwe ku di. ⁵ Kaani wum ma lv o bu wum, o yi bəkərə mu. Wuntu mu wó ta te lɔgu baɔa dwi tiinə maama di o dam. Kaani wum na lɔgi kuntu tin, ba ma kwe bu wum ba ja vu We te, DI paari yitunju kum na wu me tin. ⁶ Kaani wum laan ma duri o vu kagva yuu, jəgə kalb We na maɔi DI kwe si DI pa-o tin. DI wó ta nii o baɔa ni je sim kuntu ni da mɔrv di biə yale di fusirdv (1.260).

⁷ Jara deen ma tu We-sɔŋɔ ni. We malesi didɛerɔ wɔɔɔ yiri na yi Miseeli tun didaani o kwaga malesi tiinɛ bam mu di jara di prɛnyon-kinkagili dim di di kwaga malesi tiinɛ bam. ⁸ Prɛnyon-kinkagili dim ma wɔ wani jara yam. Ku di ku kwaga malesi tiinɛ bam ma daa wɔ ne jɔŋɔ je We-sɔŋɔ ni. ⁹ Ba ma zɛli-ku We-sɔŋɔ ni ba duli ba yagi lugu bana ni, di ku kwaga malesi tiinɛ bam maama. Prɛnyon-kinkagili dim kuntu mu yi bisankwɛa kalɔ na manɔ ka wɔra faɲa faɲa tun. Ka yiri nan mu yi Vwa-nyina pe, di Sutaani, yi ka gani lugu bana noona maama.

¹⁰ Amu laan ma ni kwɛr-dia na nooni We-sɔŋɔ ni ka wi: «Lele kuntu dibam Tu We vri DI noona sutaani juna ni. We ma bri DI dam di DI paari dim na yi te tun. Kriwi wum We na tɔŋi tun di ma bri DI dam dim. Beɲwaani wɔɔɔ na yɛni o nooni o cɔgi di ko-biɛ bam We yigɛ ni tun daa tɛrɛ. Wuntu mu yɛni o zigɛ di Tu We yigɛ ni o nooni o cɔgi ba yigɛ titi di wɛa maama. Ba laan nan di-o ba yagi. ¹¹ Di ko-biɛ bam nan wan-o Pɛɔbu wum jana kam nunim dim nwaani, di ba na bri We cɛga kam tun nwaani mu. Ba ma se si ba kwe ba nwa ba ma lani tɔɔni. ¹² Kuntu, abam balu maama na zɔɔri We-sɔŋɔ ni tun, a taá jigi wɔɔpolo. Ku daari, ku na yi lugu bana di ku na-fara bam, leeru wɔ ba abam bana, beɲwaani vwa-nyina pe wum tu abam te, yi o tiini o jigi ban-zɔŋɔ lanyirani, beɲwaani o ye ni o da yam ge fin mu.»

¹³ Prɛnyon-kinkagili dim na lwanɔ ni ba zɛli-ku ba yagi lugu bana ni tun, ku ma pe kaani wɔɔɔ na lugi bɛkɛrɛ kam tun kwaga ku pu. ¹⁴ Ba ma kwe kalon-zɔŋɔ vwana yale ba pa kaani wum, si o ma jaani weeni o vu o yi kagua kam yuu, jɛgɛ kalɔ o na manɔ si o taa wɔra tun. Daa ni mu We wɔ ta nii o bana ni bina yato di cicoro, si prɛnyon kum daa yi zanɔ ku ja-o. ¹⁵ Prɛnyon kum ma twi na zanzan si ba vu ba pe kaani

wum ba ja viiri, ni bugɛ na na duri te tun. ¹⁶ Tɛga kam ma zɛni kaani wum, yi ka purɔ ka ni ka nyɔ na balu maama prɛnyon kum na twi tun. ¹⁷ Ku ma pa ku bani tiini di zanɔ di kaani wum. Ku laan ma vu si ku ki jara di kaani wum dwi tiinɛ balu na daari tun. Bantu mu yi balu na se We niɛ yam yi ba bri ni ba tɔgi Zezi cɛga kam tun. ¹⁸ Prɛnyon-kinkagili dim laan ma vu di zigɛ na-fara bam ni ni.

13

Varim wɔɔɔ na nunɔ na-fara wɔni tin

¹ Amu daa ma na varim wɔɔɔni o na nunɔ na-fara wɔni. O jigi nyia fugɛ di yuni tirpe mu. O nyia yam maama bana maa jigi yipwi. Ba ma pɔpɔni yira yalu na twi We tun o yuni tum yira ni. ² Amu na ne varim wum tun, o nyi di gweeru mu. O ne maa nyi di faa ne, yi o ni nyi di nyonɔ ni. Prɛnyon-kinkagili dim laan ma kwe ku paari dim di ku dam-fɔrɔ kum ku ki varim wum kuntu juna ni. ³ O yuu kum didba maa tiini ku pogili ni o ya lagɛ o ti mu te, yi ku laan ba ku je. Ku maa su nabiinɛ maama, yi ba tɔgi varim wum kuntu kwaga. ⁴ Noona maama maa kuni doonɛ ba zuli prɛnyon-kinkagili dim, di ku na kwe ku dam dim ku pa varim wum kuntu tun. Ba ma daari ba zuli varim wum di, yi ba te ba wi: «Noonɔ tɛrɛ o na mai di varim wum. Noon-noonɔ nan ba wani o ki jara did-o.»

⁵ Ba ma pa varim wum cwɛŋɔ si o nooni kamunni o pa o titi, yi o daari o twi We yiri. O ma joni dam si ku vu ku yi canɔ finna-sile (42). ⁶ O ma puli o nooni o gooni We, yi o twi We yiri di DI sɔŋɔ kum, ku wɛli di balu na zɔɔri DI sɔŋɔ kum ni tun. ⁷ Varim wum ma kwɛri o joni dam si o ki jara di We noona bam, si o wani-ba. O ma joni dam si o taa te lugu bana dwi tiinɛ maama, di tuni dwi maama tiinɛ, di taana dwi maama tiinɛ, di je tɛri tɛri maama tiinɛ. ⁸ Noona balu maama na zɔɔri

lugu baɲa ni tin wó ta zuli varim wum kuntu, ku na dai balu yira na pupuni ya tini ɲwɪa tɔno kum wuni maɲa kam lugu baɲa daa ta na tɛrɛ tin yiranɪ má mu bá zul-o. Ku nan yi Pɛlbu wum ba na gu tin mu te tɔno kum kuntu.

⁹ Nan purɪ-na á zwa si á cɛgi amu taanɪ dɪm: ¹⁰ Wulɔ maama na tu si o dɔna ja-o ba ki ba na lagi te tin, baá ja kuntu tu mu, o bá lu. Wulɔ maama dɪ nan na tu si ba ma su-zɔɔ ba gu-o tin, baá ma-ku mu ba ma gu-o, o bá wanɪ o lu. Kuntu ɲwaanɪ Wɛ nɔɔna bam maɲɪ si ba ta vɔ pu-dɪa mu, si ba daari ba ki ba wu-dɪdɔba dɪ Wɛ.

Varim wulɔ na nunɪ tɪga ni tin

¹¹ Amu laan ma na varim wɔdonɔ o na nunɪ tɪga ni. O jigi nyɪa yale mu ni pibala nyɪa na yi te tin. O maa ɲɔɔni ni prɛnyon-kɪnkagɪ dɪm na ɲɔɔni te tin. ¹² Dayigɛ varim wum ma pa-o wum dam-fɔrɔ kum si o ma tunɪ, yi o daari o zigi o nii-o. O ma ma-dɪ o fin balu maama na zɔvri lugu baɲa ni tin o pa ba zuli dayigɛ varim wulɔ yuu kum ya na pogili yi ku laan je tin. ¹³ Varim bile tu wum kuntu ma tiini o ki wo-kɪnkagɪla yalɔ na dana tin. O ma pa mini nunɪ weyuu ni dɪ ba tɪga baɲa, yi nɔɔna maama na-dɪ. ¹⁴ O na nɛ cwɛɲɛ si o ki wo-kɪnkagɪla yantu donɔ dayigɛ varim wum yigɛ ni tin, ku ma pa o wanɪ o ganɪ nɔɔna balu na zɔvri lugu baɲa ni tin. O ma ta-ba si ba mɔ kamɔɔ, si ku taa nyɪ dɪ dayigɛ varim wulɔ ba na mɛ su-lɔɲɔ ba zagɪ o yuu ba pogili yi o ta ɲwɪ tin. ¹⁵ O ma daari o na cwɛɲɛ si o ki siun kamɔɔ kum kuntu wuni, si ku taa ɲwɪ. O na ki kuntu tin, kamɔɔ kum maa wai ku ɲɔɔna, yi ku jigi dam si ku pa balu maama na vɪn si ba zuli-ku tin ti. ¹⁶ O ma pa nɔɔna maama ki nyɪnyɔɔ ba jazɪna ni naa ba trɛ ni, ku na yi nabwɛnɛ dɪ nɔn-kamunɛ, naa nadunɛ dɪ yinigɛ tiinɛ, ku wɛli dɪ gambe dɪ balu na te ba titi tin dɪ. ¹⁷ Nɔɔnɔ na ba jigi nyɪnyɔɔ kum kuntu, o bá wanɪ o yɛgi wonɔ

naa o kwe wonɔ o yɛgi. Nyɪnyɔɔ kum kuntu nan mu bri varim wum yiri dɪm, naa nimoro kulɔ na bri o yiri dɪm tin.

¹⁸ Yo seeni ku maɲɪ si n ta n jigi swan mu. Wulɔ na bunɪ lanyiranɪ tin, oó wanɪ o lwarɪ varim wum nimoro kum kuri na yi te tin. Nimoro kum bri nabiinu yiri mu. Ku nan yi biɛ yardɔ dɪ fustɪrdɔ bardɔ mu (666).

14

Pɛlbu wum dɪ o nɔɔna bam

¹ Amu laan ma nii a na Pɛlbu wum o na zigi Siyɔn piu kum yuu ni. Nɔɔna murrɔ bi dɪ finna-tɪna tim (144.000) maa tɔɔɔ ba wu o tee ni, yi Pɛlbu wum yiri dɪm dɪ o ko yiri pupuni ba trɛ ni. ² A ma ni kwɛrɛ na ɲɔɔni Wɛ-sɔɲɔ ni. Ka maa dwana nunɛɛni na-fara na wuurɛ yi dɔba bagɪ te tin, yi ka nyɪ dɪ kwan-magɪna na magɪ ba kwaanɔ te tin. ³ Nɔn-kɔɔɔ kum maa zigi ku yɔɔri Wɛ paari jangɔɲɔ kum dɪ wɛɛnu tɪna tɪlɔ na ɲwɪ tin dɪ nakwa bam. Ba maa leeni lɔɲ-dɔɲa kalɔ nɔɔn-nɔɔnɔ na bá wanɪ o zaasi-ka tin, ku na dai nɔɔna murrɔ bi dɪ finna-tɪna tim yiranɪ (144.000). Bantu mu yi balu Zezi na ɲwɪ ba lwarim jɪni lugu baɲa nabiinɛ maama wuni tin. ⁴ Bantu nan mu cigɪ ba titi dɪ wo-digiru kɛm, yi ba wu ki boorim. Bantu yɛni ba tɔɔɔ Pɛlbu wum kwaga mu ba ve je silɔ maama o na wó vu tin. Zezi mu ɲwɪ ba lwarim jɪni nabiinɛ maama wuni, si bantu da yigɛ ba ji Wɛ nɔɔna dɪ Pɛlbu wum dɪ nɔɔna. ⁵ Bantu nan wu fɔɔɔ ba fɔ vwan. Ba ba jigi tusim.

Wɛ malesɪ sitɔ na tagɪ wɛɛnu tɪlɔ tin

⁶ Amu laan ma na maleka kadonɔ ka na jaanɪ weyuu ni. Ka maa jigi Wɛ kwɛr-ywɛɲɛ kalɔ na ba lɪri maɲa dɪ maɲa tin ka tɔɔli ka bri balu na zɔvri lugu baɲa ni tin, ku na yi je tɛri tɛri wuni, dɪ nabiinɛ dwi maama, dɪ taana dwi maama tiinɛ, dɪ tɪni dwi maama tiinɛ.

⁷ Ka maa ḡooni di kwər-dia ka wɪ: «Kwarɪ-na Wɛ, sɪ á daari á taá pa-DI zulə, bɛɲwaanɪ maɲa kam yiə sɪ DI di nabiinə sariya. Nan kuni-na doonə á zuli Wɛ dɪlɔ na kɪ weyuu di tɪga baɲa di na-fara dɪdaani buli tɪn.»

⁸ Maleka kadoɲ ma saɲɪ ka kwaga, yɪ ka tɛ ka wɪ: «Tɔ-kamunu kulɔ yɪrɪ na yɪ Babilonɪ tɪn tɔa. Kɔ tɔ kɔ ti. Kuntɔ dɛɛn mu yəni kɔ pa nabiinə dwi maama tɔɲɪ ba kɪ kɔ boorim kikiə yam, nɪ ba na nyɔɲɪ sa-dɛera ba su te tɪn.»

⁹ Maleka kalɔ na kɪ sɪtɔ tɪn di daa ma saɲɪ, yɪ ka tɛ di kwər-dia ka wɪ: «Nɔona balɔ maama na zuli varɪm wɔm di o kamɔɲɔ kum yɪ ba daari ba jɪɲɪ o nyɪnyɔɲɔ kum ba trə nɪ naa ba jɪɲa nɪ tɪn, ¹⁰ Wɛ ban-zɔɲɔ kum wɔ ba bantu baɲa, nɪnɛɛnɪ ba logi sa-dɛera balɔ na wɔ pugɪ tɪn mu ba su zɔɲa ba pa ba nyɔ ba su te. Balɔ maama na sɛ varɪm wɔm kuntɔ tɪn, mini di ciribi mu wɔ di-ba kɔ pa ba na cam zanzan. Baá yaari kuntɔ Wɛ malesɪ sɪm yigə nɪ di Pəlbɔ wɔm yigə nɪ mu. ¹¹ Mini dɪm wɔ ta di-ba yɪ kɔ paɪ nyɔa zaɲɪ taan, baá yaari sɪ kɔ taa ve maɲa kalɔ na ba ti tɪn. Balɔ maama na zuli varɪm wɔm di o kamɔɲɔ kum tɪn, di balɔ maama na jɪɲɪ nyɪnyɔɲɔ kulɔ na brɪ o yɪrɪ dɪm tɪn, ba bá na siun wɪa di tɪtɪ maama.»

¹² Kuntɔ ḡwaanɪ balɔ maama na yɪ Wɛ nɔona yɪ ba sɛ DI niə yam yɪ ba kɪ ba wɔ-dɪdɔa di Zezi tɪn maɲɪ sɪ ba zɪɲɪ di pu-dia mu.

¹³ Amɔ laan ma ni kwərə na ḡoonɪ Wɛ-sɔɲɔ nɪ ka wɪ: «Nan pɔpɔnɪ tɪntɔ: Kɔ na zɪɲɪ zɪm sɪ kɔ taa ve tɪn, balɔ na sɛ dí Yuutu wɔm yɪ ba ba ba ti tɪn wɔ ta jɪɲɪ yu-yoɲɔ.»

Wɛ Joro kum ma ləri kɔ wɪ: «Kɔ yɪ cɪga mu. Bantu wɔ sin di ba tɪtɔɲ-cɛera yam, bɛɲwaanɪ ba kəm-laaru mu wɔ ta tɔɲɪ-ba.»

Wɛ sariya maɲa kam na yɪ te tɪn

¹⁴ Amɔ laan ma nii a na kunkoɲɔ kɔ yɪ naponɔ, yɪ wɔlɔ na nyɪ di

nabiin-bu tɪn je kɔ baɲa nɪ. Səbu-sɪɲa yipugə ma pu o yuu nɪ, yɪ o daari o ze sukɔɔ kulɔ na jɪɲɪ ni tɪn.

¹⁵ Maleka kadoɲ daa ma nunɪ Wɛ di-kamunu kum wɔnɪ. Ka tɔɔlɪ baɲa baɲa ka ta di wɔlɔ na je kunkoɲɔ kum baɲa nɪ tɪn ka wɪ: «Lɔɲɔ baɲa faa kum laan bɪɲɪ kɔ ti. Ma n sukɔɔ kum n ma n gwe faa kum, sɪ kɔ maɲa kam yiə.» ¹⁶ Wɔlɔ na je kunkoɲɔ kum baɲa nɪ tɪn laan ma vuvugi o sukɔɔ kum lɔɲɔ baɲa nɪ o ma gwe faa kum.

¹⁷ Amɔ daa ma na maleka kadoɲ na nunɪ Wɛ-sɔɲɔ di-kamunu kum wɔnɪ, yɪ ka di jɪɲɪ sukɔɔ kulɔ na jɪɲɪ ni tɪn. ¹⁸ Maleka kalɔ di na nii mini baɲa nɪ tɪn ma nunɪ Wɛ kaanum bimbim dɪm nɪ, ka tɔɔlɪ di kwər-dia ka ta di maleka kalɔ na ze sukɔɔ kum tɪn ka wɪ: «Ma n sukɔɔ kum n ma n gwəri tiu-biə balɔ ba na maa kɪ sana tɪn, sɪ lɔɲɔ baɲa tiu-biə bam kuntɔ laan bɪɲɪ ba ti.»

¹⁹ Maleka kam laan ma ma ka sukɔɔ kum ka ba maa gwəri lɔɲɔ baɲa tiu-biə bam. Ka ma kwe-ba ka di kazɔ-zɔɲɔ wɔnɪ sɪ ka tɛ, sɪ kɔ brɪ Wɛ ban-zɔɲɔ na wɔ ba nabiinə baɲa te tɪn. ²⁰ Kazɔɲɔ kum zɪɲɪ tɪtɔ kum daa nɪ mu. Ba maa tɛ tiu-biə bam kɔ wɔnɪ sɪ ba nyɔa kam taa nunɔ. Ba nyɔa kam kuntɔ yɪ jana mu. Jana kam ma nunɪ ka pɛɛlɪ tɪga ka duri ka vu nɪnɛɛnɪ kilometra biə-yatɔ (300), yɪ ka na luunə te tɪn, sisəɲə na zɪga ka wɔnɪ, ka yuu yɪranɪ mu wɔ ta nai pooni nɪ.

15

Malesɪ sɪrɛ na jaanɪ yaara dwi təri təri sɪ ba lɔɲɔ baɲa te tɪn

¹ Amɔ laan ma na wo-kɪnkagɪlɪ dɪdoɲ weyuu nɪ, di na tiini di dana yɪ di ba jɪɲɪ doɲ. A ma na Wɛ malesɪ sɪrɛ, sɪ dɪdɔa dɪdɔa jɪɲɪ yaara dwi təri təri mu, sɪ sɪ pa ya ja nɔona. Yaara yarɛ yam kuntɔ mu lagɪ ya ma kweeli, bɛɲwaanɪ yantɔ na kɪ ya ti, Wɛ ban-zɔɲɔ kum laan wɔ ti.

² Amɔ ma daari a na woɲɔ kɔ na nyɪ di nɪnɔ. Kɔ maa nyɪna nɪ niu na

nyuni te tin, yi ku nyi ni ku gwaan
di mini mu te. Amu ta ma na balu
na wani varim wum di o kamogo
kum ku weli di o yiri dum nimoro
kum dam dum tin. Ba zigi nuni
kulu na nyuna lanyirani tin ni ni, yi
ba ze kwaanu tilu We na pe-ba tin.
³ Ba maa leeni ləhə kalu na yi We
tuntuhnu Moyisi ləhə di Pəlbu wum
ləhə tin. Ba ma leeni ba zuli We ba
wi:

«Dam-foro Tu Baŋa-We,
nmu tituha yam tiini ya yi tituh-
kamunə,
ya ba jigɔ doŋ.
Lugu maama Pe,
nmu cwe sim yoori lanyirani,
si togi ciga.

⁴ Yuutu Baŋa-We,
noon-noonu tərə o na bá kwari nmu.
Noona maama nan wó ta zuli nmu
yiri dum.

Nmu yirani mu yi wu-pono tu ciga
ciga.

Lugu baŋa dwi maama tiinə wó ba
ba kuni doonə nmu yigə ni ba
zuli-m,

benwaanu noona maama wó na
nmu tituha yam na jigɔ ciga
te tin.»

⁵ Kuntu kwaga ni amu ma na We-
soho digə kam ni na porɔ, yi ka yigə
digə kam ni di porɔ. ⁶ We malesi
sirpe sim si na jigɔ yaara dwi təri
təri kuni birpe tin ma nunji digə kam
wuni. Si ma zu gwar-pwəənu tilu na
tiini ti nyuni tin, yi si daari si vo
səbu-siŋa kili si nyoonu ni. ⁷ Wəənu
tina tilu na ŋwi tin didu laan ma
zani ku kwe səbu-siŋa zwi sirpe ku
pa malesi sirpe sim. Zwi sim kuntu
nan mu su di We ban-zoho kum.
Dintu nan mu jigɔ ŋwia si ku taa
ve maŋa kalu na ba ti tin. ⁸ We
dam dum di DI paari-zulə yam ma
pa nyua nunji ka su DI digə kam ni
maama. Nyua kam ma pa noon-
noonu wari digə kam wu o zu, si ku
taa ve maŋa kam malesi sirpe sim
na wó pa yaara kuni birpe kum na
wó ba ku ku ti tin.

16

*Baŋa-We ban-zoho kum na wó ba
te tin*

¹ Amu laan ma ni kwər-dia na
ŋoonu baŋa baŋa We digə kam wuni
ka ta di We malesi sirpe sim ka wi:
«Kwe-na zwi sirpe silu We ban-zoho
kum na wu si wuni tin á ja vu á lo á
yagi lugu baŋa ni.»

² Dayigə maleka kam ma kwe ka
zoha kam ka ja vu ka lo ka yagi lugu
baŋa ni. Ka na logi kuntu tin, ŋwan-
ceera ma ja balu na jigɔ varim wum
nyinyugu kum yi ba zuli o kamogo
kum tin.

³ Maleka kalu na saŋi tin ma lo ka
zoha kam ka yagi na-fara bam wuni.
Na bam ma ji ni tu jana na yi te tin.
Woho kulu maama na zoori na-fara
bam wuni tin ma ti.

⁴ Malesi sito tu wum ma lo o zoha
kam o yagi bu-tuli sim wuni di buli
sim di wuni. Na bam ma ji jana.

⁵ Amu ma ni We maleka kalu na nii
bwi sim baŋa ni tin na wi:

«Wu-pono Tu Baŋa-We,
nmu maŋi n wura pulim ni mu,
yi n daa n ta wura maŋa maama,
nmu ki ciga di n na vani ba zwa te
tin.

⁶ Benwaanu bantu mu gu n noona
bam di n nijohnə bam ba pa
ba jana nunji.

Kuntu mu nmu laan pe na ji jana si
ba di nyo.

Mu kulu na maŋi di ba kəm dum
tin.»

⁷ Amu ma daari a ni kwərə kadoŋ
na ŋoonu We kaanum bimbim dum
tee ni ka wi:

«Dam-foro Tu Baŋa-We,
nmu sarɔya yam yoori lanyirani,
yi ya togi ciga mu.»

⁸ Maleka kalu na ki sina tin ma
kwe ka zoha kam ka lo ka yagi wia
kam yira ni. Wia kam ma joni dam
si ka pa ka wulim dum baani noona.

⁹ Ka wulim dum na tiini di baani
noona bam kuntu tin, ba ma ŋoonu
ba twi We yiri di DI na pe yaara yam
kuntu ja-ba tin. Ba nan wu ləni ba
wu di ba kikiə yam si ba daari ba
zuli We.

¹⁰ Maleka kalu na ki sɩnu tin ma lo ka zɔŋa kam varim wɔm paari jangɔŋo kum baŋa ni. Lim ma ba di li varim wɔm paari dɩm jɛgɛ kam maama. Nɔɔna ma dɩni ba yɛlɛ di ba yaara yam. ¹¹ Ba ma ŋɔɔni ba twi Baŋa-We ba yira ŋwana yam di ba yaara yam ŋwaani. Ba nan daa ta wɔ lɛni ba wɔ di ba kikiɛ yam.

¹² Maleka kalu na ki sɩrɔv tin ma lo ka zɔŋa kam ka yagi bu-zanɔa kalu yiri na yi Efrati tin wɔni. Ka na bam ma wi, yi ku daari cwɛŋɔ ku pa pwa balu na nunji wa-puli jɛgɛ ni tin si ba wani ba be. ¹³ Amu ma daari a na ciciribiɛ batɔ, ba nyi di yoorɛ te. Ba didva ma nunji prɛnyon-kɩnkagɩ dɩm ni ni. Wɔdɔŋ di ma nunji varim wɔm ni ni, yi didva kam di nunji varim wɔlv na pa o yi We nijonnu yi o yagi o dai tin ni ni. ¹⁴ Ciciribiɛ bam kuntu yi sutaani nɔɔna mu yi ba wai ba ki wo-kɩnkagɩla. Ba ma zanɔ ba vu lɔgɔ baŋa pwa bam maama te, si ba maama la daani ba ti ba yigɛ ba ki jara di Dam-fɔrɔ Tu Baŋa-We Di de kamunu kum de ni.

¹⁵ Amu laan ma ni Zezi na ŋɔɔni o wi: «Cɛgi-na. A lagɩ a ba ni ŋwɩnu na dari o ba te tin mu. Wɔlv na fɔgɩ o ci o titi tin wɔ ta jigɩ yu-yonɔ. Wɔlv na zv o gwaaru yi o yiri tin, amu na tuɛ, cavura bá ja-o nɔɔna yigɛ ni o na bá ta yi kalambolo tin ŋwaani.»

¹⁶ Ciciribiɛ batɔ bam ma pa lɔgɔ baŋa pwa bam la daani jɛgɛ kadon ni. Ba maa bɛ jɛgɛ kam kuntu di Zwifɛ tiinɛ taani ba wi, Amagɩɔn.

¹⁷ Maleka kalu na ki sɩrpe tin laan ma lo ka zɔŋa kam vii wɔni. Kwɛrdia laan ma ŋɔɔni We digɛ kam paari jangɔŋo kum jɛgɛ kam ni ka wi: «Ku ki ku ti.» ¹⁸ Ka na tagɩ kuntu tin, dɩa maa pipɩli ka bagɩ ka wuurɛ. Sɔɔ ma tiini ku gaali, yi tɩga kam di sisinɛ. Tɩga kam na tiini ka sisinɛ te tin ba jigɩ don. Ku na puli manɔa kalu We na ki nabiinɛ tin, tɩga ta manɔa ka wɔ sisinɛ kuntu don. ¹⁹ Tu-kamunu kulɔ yiri na yi

Babilɔni tin ma yari kuni bitɔ ku cɔgɩ. Lɔgɔ baŋa dwi tiinɛ tɩni dɩm maama ma cɔgɩ. We ma wɔ swe tu-kamunu Babilɔni ni ni yi Di waari-ku. Di ban-zɔŋo kum ma tiini ku ba tu kum baŋa, nɩnɛni Di logi sadɛera mu Di su zɔŋa Di pa ku nyɔ ku su te. ²⁰ Tɩga kalu maama na wɔ nafara titari ni tin ma fɔori ka tigɛ je ni, yi pweeru tim di je, ba daa ba nati. ²¹ Du-kamban-kamunɛ na duunɛ ni luuru te tin maa nunji weyuu ni ya tɩi nɔɔna baŋa ni. Nɔɔna bam ma ŋɔɔni ba twi We, du-kambana yam na pe ba na yaara zanzan tin ŋwaani.

17

Ka-boro na dɔgɩ varim te tin

¹ Malesɩ sɩrpe silu na jigɩ zwi sɩrpe sim tin didva ma ba ka ta di amu ka wi: «Ba, si a bri-m We na lagɩ Di pa ka-bor-zɔŋo kum na cam te. Ka-boro kum kuntu mu maa bri tu kulɔ na logɩ bwi zanzan ni ni tin. ² Lɔgɔ baŋa pwa bam yɛni ba ki boorim di kuntu mu. Balu na zɔvri lɔgɔ baŋa ni tin maa tiini ba ki boorim di ku, ni nɔɔnu na nyɔgɩ sana o bugɩ te tin.»

³ We Joro kum ma ba amu te di dam, We maleka kam ma ja-ni ka vu kagɩa yuu. Je sim kuntu ni mu amu ne kaani o dɔgɩ varim na yi nasunɔ cwen cwen tin baŋa ni, yi yira yalu na twi We tin pupɩni varim wɔm yira ni. O maa jigɩ yuni tirpe di nyia fugɛ. ⁴ Kaani wɔm ma zv gwaaru tɩlv na yi nasun-pupweeru di nasunnu cwen cwen tin. O yira maa jigɩ wɛnu zanzan ti na nyuna, ti yi sɛbu-sɩŋa di kandwa-ŋɩna mu. O ma ze sɛbu-sɩŋa zɔŋa, yi ka ni su di wo-zɔɔna yalu na bri o boorim kikiɛ yam. ⁵ Ba ma pupɩni yiri dilu kuri na ba lwarɩ jaja tin o tri ni, yi di wi:

«Babilɔni kulɔ na yi tu-kamunu tin mu yi ka-bwɛeru maama nu, di lɔgɔ baŋa wo-zɔɔna maama nu.» ⁶ Amu ne ni kaani wɔm nyɔgɩ We nɔɔna balu ba na gu Zezi cɩga kam

ɲwaani tɪn jana mu o su, ni o nyɔgi sana mu o bugi te.

Amu na ne-o kuntu tɪn, ku ma tiini ku su-ni. ⁷ Maleka kam ma bwe-ni ka wɪ: «Ku su nmu si beɛ mu? Ku na yi varim wulu na jigi yuni tirpe tim di nyia fugə kam tɪn, di kaani wulu na doɔgi o baɲa ni tɪn, amu wu pa n lwarɪ ba kuri na yi te tɪn. ⁸ Varim wulu nmu na ne tɪn ya ɲwi mu, o nan daa tərə. Ku daari si o nunji goɲ-canluɲu kum wɔni mu, si o laan vu o cɔgim jəgə. Ku na yi balu na zɔuri lugu baɲa ni yi ba yira maɲi ya wu puɲuɲi ya tiɲi We ɲwia tonɔ kum wɔni maɲa kam lugu baɲa ta na tərə tɪn, ba na ne varim wum, ku su ba maama. Beɲwaani o deɛn ya ɲwi mu, o nan daa tərə. O nan wu joori o ba o nunji nabiinə yigə ni.

⁹ Nmu nan maɲi si n ta n jigi wubɔɲa mu di swan, si n wani n lwarɪ wənu tɪntu kuri. Varim wum yuni tirpe tim bri pweeru tirpe mu. Tɪntu mu yi pweeru tɪlɔ kaani wum na je ti baɲa ni tɪn. Yuni tirpe tim di bri pwa barpe woɲo mu. ¹⁰ Pwa bam kuntu banu maɲi ba tu mu. Ba didba mu wura lele. Wulu na kweeli tɪn ta wu tu. O na tuə, o paari dim bá daani zanzan. ¹¹ Varim wulu ya na ɲwi yi o laan daa tərə tɪn bri pe wulu na ki ba wɔni nana tɪn mu. Wuntu yi pwa barpe balu na de yigə tɪn wu noɔnu mu. O nan na tuə, o di laan wu vu o cɔgim jəgə.

¹² Nyia fugə yalu nmu na ne tɪn bri pwa fugə mu. Pwa bam kuntu ta wu joɲi ba paari dim. Ba nan wu ba ba joɲi dam, si ba toɔgi di varim wum ba taa te noɔna si ku maɲi di maɲa finfin yiranɪ. ¹³ Pwa fugə kam maama jigi wubɔɲi didba mu. Ba ma wu kwe ba dam maama ba ki varim wum jɲa ni. ¹⁴ Ba ma wu ki jara di Pəlbɔ wum. Pəlbɔ wum nan wu wani-ba, o na yi wulu na yi yum tiinə maama Yuutu di pwa maama Pe tɪn ɲwaani. Balu na toɔgi di wuntu yi ba wani jara yam tɪn mu yi balu o na maɲi o kuri si ba

taa yi o noɔna tɪn. Bantu mu toɔgi o di cɪga.»

¹⁵ Maleka kam daa ma ta di amu ka wɪ: «Ku na yi bwi sulu nmu na ne yi ka-boro kum je da tɪn, si bri lugu baɲa tɪni dwi maama di di non-biə bam maama, ba na zɔuri je dwi təri təri yi ba ɲoɔni taana dwi təri təri tɪn mu. ¹⁶ Nyia fugə yalu nmu na ne tɪn di varim wum tɪti wu ta culi ka-boro kum. Ba nan wu vri o wənu tim maama o tee ni ba daar-o kalambolo, yi ba di o ya-nwana yam, ba daari ba zwe-o di mini. ¹⁷ Baá cɔg-o, beɲwaani We maɲi Di pa ba wubɔɲa yi kuntu mu. Ku yi We mu lagi si ba ki ni-dɪdwɪ ba ki ba dam maama varim wum jɲa ni. Ku jigi si ku taa yi kuntu mu, si ku vu ku yi maɲa kalu We taani dim na tagi kulɔ tɪn na wu sɪni ku ba ku ki tɪn. ¹⁸ Ku daari kaani wulu nmu na ne yi o yi ka-boro tɪn mu yi tukamunu kulɔ na te lugu baɲa pwa bam maama tɪn.»

18

Tɔ-kamunu Babiloni na cɔgi te tɪn

¹ Maleka kam na tagi kuntu ka ti tɪn, amu ma na maleka kadoɲ na nunji We-sɔɲo ni ka maa biɲi lugu baɲa. Ka maa jigi dam, yi ka tiini ka nyina ka pa pooni zəɲi lugu baɲa maama ni. ² Ka ma toɔli baɲa baɲa di kwər-dia ka wɪ:

«Tɔ-kamunu kulɔ yiri na yi Babiloni tɪn tva.

Ku tu ku ti.

Tɔ kum laan jigi ciciri-balwaarɔ jəgə mu,

yi ciciri-zoɔna dwi maama zɔuri da. Zunə balu noɔna na culi yi ba ba lai tɪn dwi maama laan zɔuri dáani mu.

³ Lugu baɲa dwi maama ma tu tɔ kum kuntu boorim cwe sim wɔni,

ni ba nyɔgi ku sa-deera mu ba su te. Lugu baɲa pwa bam ma toɔgi ba ki boorim di ku.

Lugu baɲa pipimpiinə ma tiini ba ji nadunə tɔ kum kuntu ɲwaani,

beḡwaanı kú nɔɔna bam soe sı ba
taa cɔgı sɛbu zanzan.»

⁴ Amu laan ma ni kwɛrɛ kadoŋ na
ŋɔɔni Wɛ-sɔŋɔ ni ka wı:

«Amu nɔɔna-ba,
nuŋi-na tıv kum wɔni,
sı á yı tɔgı kú wo-balwaarv cwe sım,
sı á yı tɔgı á na kú cam dım.

⁵ Beḡwaanı kú wo-balwaarv tım
daga zanzan,

tı danı da-baŋa ni tı yi weyuu.
Wɛ nan ye kú kəm-lwaanv tım
maama ni ni.

⁶ Cɔgı-na tıv kum sı kú maŋı dı
kuntv na cɔgı nɔɔna badonnɛ
te tın.

Pa-na kú cɛ kú yıra ni sı kú dwɛni
kú na pɛ kú cɛ nɔɔna yıra ni
te tın.

Fı-na-kú sı kú nyo sa-dɛera balv na
tiini ba dana ba dwe kuntv
sana kam kú na paı nɔɔna nyo
tın.

⁷ Pipiri-na tıv kum ywɛni dım dı kú
wo-laarv tım,

sı tı joori tı ji cam dı yaara kú tıti
ŋwaanı.

Beḡwaanı tıv kum nyı dı kaanı
wɔlv na yɛni o tɛ o wı:

«Amu di paarı mu,
yı kulvkvlv bá yaarı-nı.

Amu dai kadəm,
yı a yigɛ bá fɔgı ka nywanı.»

⁸ Tıv kum na brı kú tıti kamunni tın
ŋwaanı,

yaara dwi maama wó da yi-kú bidwı
baŋa ni.

Yawı-balwaarv dı yi-nywana dı
kana wó ba tı ja-kú.

Mini dı ma wó di-kú.
Yuutu Baŋa-Wɛ jıgı dam-fɔrɔ,

yı dintv mu lagi Dı dı tıv kum
sarıya.»

⁹ Kú na yı lvgv baŋa pwa balv na
tɔgı ba kı tıv kum boorım kikiɛ yam
yı ba di ywɛni daanı tın, ba na nɛ
tıv kum na jıgı mini tın, baá ta keerɛ
yı ba frı ba tıti kú ŋwaanı. ¹⁰ Ba na
kwarı kú yaara tın ŋwaanı, baá ta
zıgı yigɛ yigɛ yı ba nii kú nyva kam.
Baá ta coosɛ ba wı:

«Ei. Lɛɛrv, lɛɛrv!
Babilonı yı tı-kamunu mu,
yı kú tiini kú jıgı dam.

Kú laan nan tu kú cɔgı lıla,
maŋa finfin wɔni.»

¹¹ Lvgv baŋa pipimpiinɛ bam dı
wó ta keerɛ yı ba nywanı ba yigɛ tıv
kum cɔgım dım ŋwaanı, beḡwaanı
nɔɔn-nɔɔnv daa tɛrɛ sı ba taa yɛgı
ba zıla yam. ¹² Zıla yalv ba na jıgı ba
yɛgı tın yı sɛbu-sıŋa wɛnu dı can-
na-poŋo wɛnu dı kandwa-ŋɔna, kú
wɛli dı gwaarv dwi tɛri tɛri, kú
na yı gwar-ŋɔnnv tılv na yı fıfalı,
dı gwaarv tılv na nyuna, dı gwar-
sɔnnv tılv na yı cwɛn cwɛn tın. Ba
ta maa jıgı da-ŋwı dwi maama, dı
wɛnu tılv zanzan ba na mɛ tuu yɛlɛ
dı da-laarv dı can-na dı luguru dı
kandwa yalv kaana na pui ba jıa ni
ba kı tın. ¹³ Ba ta maa kwɛri ba
jıgı tralı dwi maama, dı wɛnu tılv
ba na zwe yı tı lwɛm ywɛnɛ tın, kú
wɛli dı sana dı nugɛ dı dıpe muni dı
kamaana, kú wɛli dı naanı dı peeni
dı sise dı sı trɛkooru. Ba ta jıgı
gambe dı ba yɛgɛ da.

¹⁴ Ba laan ma wó ta dı tıv kum ba
wı: «Wo-laarv tılv maama nmv fra
na zıv tın daa tɛrɛ. Nmı jıgırv tım
dı n nınwanı kam maama laan je.
Nmı daa n bá na wɛnu tım kuntv
maŋa dı maŋa.»

¹⁵ Pipimpiinɛ balv na tiini ba na
nyɔɔri tıv kum baŋa ni tın wó ta
zıgı yigɛ yigɛ, ba na kwarı kú yaara
yam tın ŋwaanı. Ba ma wó ta keerɛ,
¹⁶ yı ba coosi ba wı:

«Ei. Lɛɛrv, lɛɛrv!
Tı-kamunu kuntv tiini kú jıgı
nınwanı.

Kú nɔɔna bam maa zıvri gwaarv
tılv na nyunı tın,

dı tılv na yı nasɔnnv cwɛn cwɛn tın,
yı ba pu sɛbu-sıŋa wɛnu dı
kandwa-ŋɔna ba yıra ni.

¹⁷ Kú jıgırv tım maama laan ma ba
tı cɔgı lıla,
maŋa finfin má wɔni.»

Kú nan na yı balv maama na co
nabwɛru tın dı ba yum tiinɛ, dı
balv na tɔgı nabwɛru tım ba pipi
tın, dı balv na zıvri nabwɛru ba ve
je tın, ba maama wó ta zıgı yigɛ yigɛ
mu ba nii tıv kum. ¹⁸ Bantv na nɛ

nyɔa kam na zaŋi tɩv kɔm baŋa ni tɩn, baá ta di kwɛr-dɩa ba wɩ: «Tɩ-kamunu kuntu ya ba jɩgi don.» ¹⁹ Ba ma wú ta pɛ puuri ba lo ba yum ni, yɩ ba keeri ba coosi ba wɩ:

«Ei. Lɛɛrɩ lɛɛrɩ!

Tɩ-kamunu kuntu jɩjɩgɩrɩ tɩm ŋwaanɩ mu pɛ balɩ maama na te nabwɛəru tɩn ji nadunə.

Kɩ nan cɔgi maŋa finfin má wɔni.»

²⁰ Abam balɩ na zɔɔrɩ Wɛ-sɔŋɔ ni tɩn taá kɩ-na wɔpolo tɩv kɔm cɔgɩm dɩm ŋwaanɩ. Abam balɩ na yɩ Wɛ nɔɔna tɩn, taá kɩ-na wɔpolo, kɩ wɛli di Wɛ tintɔŋna bam di Dɩ nijɔŋnə bam. Wɛ mu di tɩv kɔm sariya, yɩ Dɩ pa abam bura.

²¹ Wɛ malɛka kadoŋ kalɩ na tiini ka dana tɩn laan ma kwe kandwɛ kamunu ni nɔŋ-zɔŋɔ na yɩ te tɩn. Ka ma dɔli-kɩ ka yagi na-fara bam wɔni yɩ ka wɩ:

«Baá kwe tɩ-kamunu Babilɔni di ba dɔli ba yagi kuntu don mu, yɩ nɔɔn-nɔɔnɩ daa bá na kɩ je.

²² Nɔɔna daa bá ta wɩ kɩ wɔni sɩ ba taa magɩ kwaanɩ naa ba taa leenə,

naa ba taa wui wi naa nabwaanɩ. Gɔgɔ naa titɔŋi dwi maama di daa bá ta wɩ kɩ wɔni,

yɩ nɔŋɔ kwɛri di daa bá ta zaŋi kɩ wɔni.

²³ Min-zɔŋɔ mini di daa bá tarɩgi kɩ wɔni.

Kadiri sɔɔ di daa bá kɩ kɩ wɔni. Tɩ-kamunu Babilɔni pipimpiinə bam dɛɛn mu yɩ lɔgɩ baŋa di dɛɛra yigə tiinə.

Kɩ maa ma kɩ liri kikiə yam kɩ ganɩ lɔgɩ baŋa dwi tiinə maama.

²⁴ Kɩ na yɩ Wɛ nijɔŋnə di Wɛ nɔɔna balɩ maama ba na gu tɩn, ba tɔɔni dɩm zigɩ tɩv kɔm kuntu yɩra ni mu.

Balɩ maama ba na gu lɔgɩ baŋa ni tɩn caa wú jəni tɩv kɔm kuntu yuu ni mu.»

19

Nɔɔna na zuli Wɛ te Wɛ-sɔŋɔ ni tɩn

¹ Amɩ laan ma ni kwɛr-dɩa ka na nyɩ di nɔn-kɔgɔ zanzan na ŋɔɔni baŋa baŋa Wɛ-sɔŋɔ ni ba wɩ:

«Aleluya.

Vrɩm di paari-zulə di dam yɩ dɩbam Tu Wɛ nyɩm mu.

² Dɩ sariya yam yɔɔrɩ lanyɩranɩ, yɩ ya tɔgi cɩga.

Kɩ na yɩ ka-bor-zɔŋɔ kɩm,

Wɛ di kɩ sariya yɩ kɩ na cam,

di kɩ na pɛ kɩ boorim kikiə yam jagɩ je maama ya cɔgi lɔgɩ baŋa tɩn.

Wɛ ma waari-kɩ di kɩ na gu Dɩ tintɔŋna bam tɩn ŋwaanɩ.»

³ Ba daa ma ta ba wɩ:

«Aleluya.

Mini na di-kɩ tɩn,

kɩ nyɔa kam wú ta zaŋi mu taan,

sɩ kɩ taa ve maŋa kalɩ na ba ti tɩn.»

⁴ Nakwa fiinle-bana bam di wəənu tɩna tɩv na ŋwi tɩn laan ma kuni doonə Wɛ yigə ni ba zuli-Dɩ Dɩ paari jangɔŋɔ kɩm baŋa ni ba wɩ:

«Kɩ yɩ cɩga mu. Aleluya.»

⁵ Kwɛrə kadoŋ laan ma ŋɔɔni paari jangɔŋɔ kɩm jəgə kam ni ka wɩ:

«Abam balɩ maama na yɩ Wɛ tintɔŋna tɩn,

taá zuli-na dɩbam Tu Wɛ.

Abam balɩ maama na kwari-Dɩ tɩn, kɩ na yɩ nɔn-kamunə di nabwənə, á taá zuli-Dɩ.»

⁶ Amɩ laan ma ni kwɛri sɩ na nyɩ di nɔn-kɔgɔ zanzan na ŋɔɔni baŋa baŋa, yɩ kɩ dwana ni na-fara mu wuure yɩ dɩa baga te. Kɩ maa ŋɔɔni kɩ wɩ:

«Aleluya.

Dɩbam Tu, Dam-fɔrɔ Tu Baŋa-Wɛ mu te paari.

⁷ Pa-na dí taá kɩ wɔpolo dí cakɩ dí zuli Wɛ,

Pɛlbu wɔm kadiri dɩm maŋa laan na yɩ tɩn ŋwaanɩ.

O kaani wɔm ti o yigə sɩ o zɩ-o.

⁸ Ba kwe gwar-ŋɔnnɩ tɩv na ba jɩgi digiru yɩ ti tiini ti nyɩna tɩn ba pa kaani wɔm zɩ.»

Gwaaru tɩm kuntu nan mu bri Wɛ nɔɔna bam kəm-laaru tɩm na yɩ te tɩn.

⁹ Malɛka kam laan ma ta di amɩ ka wɩ: «Pɔpɔni tintɩ n tinji: Kɩ na

yɪ balu ba na bɛŋi sɪ ba tɔɔɪ ba di Pɛlbu wɔm kadiri candiə kam tɪn, bantv jɪɔ yu-yoŋo.»

Ka daa ma ta ka wɪ: «Nmɔ na ni kulv maama tɪn yɪ Wɛ kwɛrɛ mɔ, yɪ ka yɪ cɪga mɔ.»

¹⁰ Amɔ ma kuni doonə ka yigə nɪ sɪ a zuli-ka. Ka ma ta ka wɪ: «Yɪ kɪ kɔntv. Amɔ di yɪ Wɛ tintvŋnɔ mɔ, nɪ nmɔ di n ko-biə balu maama na bri nɪ ba tɔɔɪ Zezi cɪga kam tɪn di na yɪ te tɪn. N maŋɪ sɪ n zuli Wɛ mɔ.»

Kv yɪ Zezi cɪga kam kɔntv mɔ paɪ Wɛ nijonə bam tɔɔɪ DI kwɛrɛ kam.

Nɔɔnɔ na dɔɔɪ sisəŋ-pwəŋə baŋa ni te tɪn

¹¹ Amɔ laan ma nii a na Wɛ-sɔŋo ni na pɔrɪ. A ma na sisəŋ-pwəŋə. Wɔlv na dɔɔɪ ka baŋa nɪ tɪn yɪrɪ mɔ Wɔ-dɪdɔa Tu di Cɪga Tu. O na di nɔɔna sariya di o na kwɛri o jaanɪ jara te tɪn yɔɔrɪ kv tɔɔɪ cɪga mɔ. ¹² O yɪə maa sɪnɪ nɪ min-vɔɔv te. Səbu-sɪŋa yipwi zanzan ma pu o yuu nɪ. Yɪrɪ dɪdɔŋ ma pɔpɔnɪ o yɪra nɪ, yɪ nɔɔn-nɔɔnɔ yɛri-di, kv na dai o titɪ yɪranɪ. ¹³ Gwar-dɪdɔrɔ kulv o na zu tɪn ma bugi di jana. Ba maa bə-o nɪ Wɛ Bitara kam. ¹⁴ Wɛ-sɔŋo pamaŋ-kɔɔɔ kɔm ma pu o kwaga. Ba ma dɔɔɪ sise-pwəənu baŋa nɪ, yɪ ba zu gwar-pwəənu tɪlv na lana yɪ tɪ ba jɪɔ digiru tɪn. ¹⁵ Sv-lɔŋo kulv na tiini kv jɪɔ ni tɪn maa nunɪ o ni nɪ. O nan wɔ ma-kv o kɪ jara di lɔɔv baŋa dwi tiinə bam maama o wanɪ, yɪ o daari o taa te-ba di dam. O ma wɔ pa Dam-fɔrɔ Tu Baŋa-Wɛ ban-zɔŋo kɔm tiini kv ba ba baŋa, nɪnɛnɪ o kanɪ tiu-biə mɔ sɪ o ma kɪ sana te. ¹⁶ Yɪrɪ dɪdɔŋ ma pɔpɔnɪ o gwar-dɪdɔrɔ kɔm yɪra nɪ di o cwe nɪ di wɪ: Pwa maama Pɛ, di yum tiinə maama Yuutu.

¹⁷ Amɔ laan ma na maleka kadoŋ ka na zɪɔ wɪa kam titari nɪ. Ka ma tɔɔɪ di kwɛr-dɪa ka ta di duurə di kalwəənu di zunə balu maama na di nwana tɪn ka wɪ: «Ba-na á la daanɪ á di Wɛ candi-fara kam. ¹⁸ Ba-na á di pwa ya-nwana, di pamaŋ-didɛera di nɔn-biɛ kv wɛli di sise di sɪ diinə bam di nwana, di nɔɔna

dwi maama, kv na yɪ gambe di balu na te ba titɪ tɪn di, kv wɛli di nɔn-kamunə di nabwənə di nwana.»

¹⁹ Amɔ ma daari a na varɪm wɔm di lɔɔv baŋa pwa bam maama di ba pamaŋ-kɔɔɔ kɔm na lagɪ daanɪ, sɪ ba kɪ jara di wɔlv na dɔɔɪ sisəŋə kam baŋa nɪ tɪn di o pamaŋ-kɔɔɔ kɔm. ²⁰ Ba ma ja varɪm wɔm ba vɔ, di wɔlv na bri nɪ o yɪ Wɛ nijonɔ yɪ o yagɪ o dai tɪn. Wɔntv ya mɔ kɪ wɔ-kɪnkagɪla dayigə varɪm wɔm yigə nɪ o ma o ganɪ balu na jɪɔ varɪm wɔm nyɪnyɔɔv yɪ ba zuli o kamɔɔ kɔm tɪn. Ba ma kwe bantv bale ŋonnɪ ba ja vu ba di min-nɪnɪv wɔnɪ. Kv yɪ ciribi mim mɔ. ²¹ Wɔlv na dɔɔɪ sisəŋə kam yuu nɪ tɪn maa ma sv-lɔŋo kulv na nunɪ o ni nɪ tɪn o gv pamaŋ-kɔɔɔ kulv maama na daari tɪn. Zunə balu maama na di nwana tɪn ma ba ba di ba ya-nwana yam ba su.

20

Ba kɪ svtaanɪ pɪna digə ni bɪna mɔrv

¹ Amɔ laan ma na maleka kadoŋ ka na nunɪ Wɛ-sɔŋo ka maa tu lɔɔv baŋa. Ka maa ze borbu sɪ ka ma pɔrɪ goŋ-canlɔŋu kɔm ni dɪm, yɪ ka kwɛri ka ze capɔn-zɔŋo. ² Ka ma ja prɛnyon-kɪnkagɪlɪ dɪm ka vɔ, sɪ ka ja vu ka di goŋ-canlɔŋu kɔm wɔnɪ, sɪ kv taa wɔ dáanɪ bɪna mɔrv. Prɛnyonɔ kɔm kɔntv mɔ yɪ bɪsankwɪa kalv na maŋɪ ka wɔra faŋa faŋa tɪn. Kantv kam mɔ yɪ vwa-nyɪna pɛ, yɪ ka kwɛri ka yɪ svtaanɪ titɪ. ³ Maleka kam ma di-kv goŋ-canlɔŋu kɔm wɔnɪ ka pɪ. Ka ma daari ka kwəni bɔɔnɪ dɪm ni, sɪ kv yɪ wanɪ kv nunɪ kv daa ganɪ lɔɔv baŋa dwi tiinə bam, sɪ kv vu kv yɪ bɪna mɔrv kɔm na wɔ ti tɪn. Maŋa kam kɔntv na kɛ, kv maŋɪ sɪ ba bwəli-kv ba yagɪ maŋa finfin yɪranɪ.

⁴ Amɔ ma daari a na paari jang-waanɔv yɪ nɔɔna je tɪ baŋa nɪ. Wɛ ma pa-ba dam sɪ ba di nɔɔna taanɪ. A ma daari a na ba na goni balu yuni Zezi cɪga kam di Wɛ kwɛrɛ

kam tɔɔlɪm ɲwaanɪ tɪn jwæru We tee nɪ. Bantv mu yɪ balv na wv sɛ ba zuli varɪm wvm naa o kamɔɔ kvm tɪn. Ba nan wv sɛ ba kɪ varɪm wvm nyɪnyɔɔ kvm ba trə nɪ naa ba jɪa nɪ. Ba ma joori ba bi ba na ɲwɪa, yɪ ba tɔɔɪ ba di paari dɪ Zezi Krisi sɪ kv yɪ bɪna mʊrv.

⁵ Twa biim dɪm kvntv mu yɪ dɪlv na dɛ yigə dɪ kv tɪn. (Twa balv maama na daari tɪn ta wv bi maɲa kam kvntv nɪ. Bɪna mʊrv kvm na tu kv ba kv kɛ mu bantv dɪ laan wʊ bi.)
⁶ Balv maama na tɔɔɪ ba wəli dayigə twa biim dɪm wvntɪ tɪn jɪɔ yu-yoɲo, yɪ baá ta yɪ We tɪtɪ nɔɔna. Tvʊntɪ dɪlv na lagɪ dɪ kv bile tɪn daa bá ja-ba. Bantv wʊ ta zɪɔ We dɪ Zezi Krisi yigə nɪ mu ba zuli-ba, yɪ baá tɔɔɪ dɪ Zezi ba di paari sɪ kv yɪ bɪna mʊrv kvm.

Ba cɔɔɪ svtaani dam maama

⁷ Bɪna mʊrv kvm na tu kv kɛ, ba laan wʊ bwəli svtaani ba yagɪ, sɪ dɪ nuɲi goɲ-canluɲu kvm ba na pɪ-dɪ da tɪn wvntɪ. ⁸ Dɪ ma wʊ vu dɪ ganɪ dwi tiinə balv na wv lvgv baɲa je sɪm maama nɪ tɪn. Tɪntɪ dɪm kvntv yɪra mu yɪ Gɔɔɪ dɪ Magɔɔɪ. Svtaani ma wʊ pa ba la daani sɪ ba kv jara, yɪ ba kɔɔɔ kvm nɔn-biə wʊ ta dagɪ nɪ bugə ni kasullv na yɪ te tɪn. ⁹ Ba ma wʊ nuɲi lvgv baɲa je maama nɪ ba vu ba gilimi We nɔɔna bam kɔɔɔ kvm na lagɪ daani mɛ tɪn. Tɪv kvm kvntv mu yɪ kvlv We na soe zanzan tɪn. Mini laan ma nuɲi weyuu nɪ dɪ ba dɪ cɔɔɪ We dɪna bam kɔɔɔ kvm maama. ¹⁰ Ba ma daari ba dvl svtaani na ganɪ-ba tɪn ba dɪ min-nɪntv kvlv na jɪɔ ciribi tɪn wvntɪ. Kvntv mu yɪ min-nɪntv kvlv ba na maɲɪ ba dɪ varɪm wvm dɪ wvlv na brɪ nɪ o yɪ We niɔɲu yɪ o yagɪ o daɪ tɪn ba yagɪ kv wvntɪ tɪn. Ba maama wʊ ta wv mini dɪm wvntɪ ba yaari wɪa dɪ tɪtɪ maama mu, sɪ kv taa ve maɲa kalv na ba ti tɪn.

We na wʊ di nɔɔna sariya DI ma kweeli te tɪn

¹¹ Amv daa ma na paari jangɔɲo-kamunu kvlv na yɪ naponɔ tɪn dɪ

wvlv na je kv baɲa nɪ tɪn. Tɪga baɲa dɪ weyuu maama ma duri tɪ kɛ o yigə nɪ, yɪ tɪ daa tərə. ¹² Amv ma na balv na tɪɔ tɪn, didɛera dɪ nabwənə maama, ba zɪɔ paari jangɔɲo kvm yigə nɪ. Ba ma puri twaanv sɪ ba nii. Ba ma daari ba puri tɔɔɔ kvlv na yɪ We ɲwɪ-dɪɲa kam tɔɔɔ kvm tɪn. Ba ma di twa bam taani sɪ kv maɲɪ dɪ ba na kv kvlv tɪn, nɪnɛnɪ kv na pɔpɔntɪ kv tɪɲi twaanv tɪm wvntɪ te tɪn. ¹³ Curu dɪ tvʊntɪ ma yagɪ balv dɪ na jaani tɪn. Na-fara bam dɪ ma pa twa balv na maɲɪ ba wvntɪ tɪn cwəɲə sɪ ba nuɲi. Ba ma di twa bam kvntv maama sariya sɪ kv maɲɪ dɪ ba na kv kvlv tɪn. ¹⁴ Ba laan ma ja Tvʊntɪ dɪ Curu ba dvl ba dɪ min-nɪntv kvm wvntɪ. Min-nɪntv kvm kvntv yɪ tvʊntɪ bile tu mu. ¹⁵ Nɔɔntv wvlv maama yɪrɪ na maɲɪ dɪ wv pɔpɔntɪ dɪ kv We ɲwɪ-dɪɲa tɔɔɔ kvm wvntɪ tɪn, baá dvl kvntv tu ba dɪ min-nɪntv kvm kvntv wvntɪ mu.

21

Zan na nɛ lv-dvɲv te tɪn

¹ Amv laan ma na weyuu-dvɲv dɪ tɪ-dvɲa. Dayigə weyuu kvm dɪ dayigə tɪga baɲa kam ma kɛ, yɪ na-fara dɪ daa tərə. ² Amv ma daari a na We tɪtɪ tɪv kvm kv yɪrɪ na yɪ Zeruzalem nadvɲv tɪn. Kv ma nuɲi weyuu We tee nɪ kv maa tu lvgv baɲa. We ma kwe-kv lanyɪranɪ nɪ kaani na ti o yigə sɪ o zv barv te tɪn. ³ Amv ma ni kwər-dɪa na ɲɔɔntɪ paari jangɔɲo kvm seeni ka wɪ: «We tɪtɪ sɔɲo laan mu wv nabiinə tɪtari nɪ. Dɪ nan wʊ ta wɪra dɪ ba, yɪ baá ta yɪ Dɪ nɔɔna. We tɪtɪ wʊ ta wv ba tee nɪ yɪ Dɪ nii-ba. ⁴ We wʊ guguni ba yi-na maama. Tvʊntɪ dɪ wv-cɔɔɔ dɪ kərə dɪ yaara daa bá ta wɪra. Dayigə wo-dwəənu tɪm kɛ.»

⁵ Wvlv na je paari jangɔɲo kvm baɲa nɪ tɪn laan ma ta o wɪ: «Nii, amv laan pɛ wəənu maama ji wo-dvntv mu.»

O daa ma ta dɪ amv o wɪ: «Pɔpɔntɪ wəənu tɪntv n tɪɲi, bɛɲwaani taani

dintu yi ciga mu yi di manj si noona se-di.»

⁶ O ma daari o wi: «Wænu tum ki ti ti. Amu mu yi pulim di gurim. Amu nan ta mu yi dayigə tu di tiim tu. Na-nyom na jigɪ wɔlu maama, amu wɔ pa kuntu tu nyo buli-yi dilu na na pai nɔwɪa tin zaani. ⁷ Wɔlu maama na wani balɔɔ tin mu wɔ jɔŋi wo-laaru tum kuntu. Amu We wɔ ta nii-o, yi o taa yi a bu. ⁸ Ku daari, ku na yi balu na kwarɪ cam tin, di balu na pipiri ba kwaga ba ya Zezi tin, di balu na ki wo-zɔɔna, di balu na yi non-gura, di balu na boori tin, ku wɔli di liri kərə, di balu na kaani jwənə tin, ku wɔli di vwanyna dwi maama, bantɔ jəgə mu yi min-nɪnɪv kɔlu ciribi na di ku wɔni tin. Kuntu mu yi tɔni bile tu.»

Zeruzalem nadɔɔv kum na yi te tin

⁹ Maleka kadoŋ laan ma ba amu te. Ka nunjɪ malesɪ surpe sɪm wɔni mu, silu na jigɪ zwɪ surpe sɪm di si wɔ yaara yarpe yalu na lagɪ ya ba ya ki ya ma kweeli tin. Ka ma ta di amu ka wi: «Ba, si a bri-m ka-dɔvru wɔlu na yi Pɔlbu wɔm kaani tin.»

¹⁰ Maleka kam na tagɪ kuntu tin, We Joro kum ma ba amu te di dam, yi ka ja-nɪ ka vu pu-zɔŋɔ kɔlu na yi baŋa baŋa tin yuu. Ka ma bri-nɪ We titɪ tɪv kum, ku yɪri na yi Zeruzalem yi ku nunjɪ weyuu We te ku bɪni lɔgɔ baŋa tin. ¹¹ We paari-zulə yam ma pa tɪv kum nyɪni lanyɪranɪ, nɪ kandwe-ŋɔni dilu yɪri na yi Zasɪrɪ yi di nyɪni pilɪ pilɪ nɪ niu na nyɪni te tin. ¹² Kəbri-kamunu kɔlu na dwara tin ma lɔ ku kaagɪ tɪv kum. Kəbrə kam maa jigɪ niə fugə-yale. We malesɪ fugə-sɪle maa zigɪ niə yam kuntu didva didva nɪ. Yisrayelɪ tiinə dwi fugə-bile kum yɪra ma pɔpɔni niə yam baŋa nɪ. ¹³ Tɪv kum se sɪm maama jigɪ niə yatɔ yatɔ mu. Yatɔ yɔɔri wa-puli seeni. Yatɔ maa wɔ wa-puli jagwiə seeni. Yatɔ maa wɔ wa-puli jazɪm seeni. Yatɔ maa daari ya wɔ wa-zɔvru seeni. ¹⁴ Tɪv kum

kəbrə kam kuri ma cwi kandwa-pulwaaru fugə-tile baŋa nɪ. Pɔlbu wɔm tintɔŋna fugə-bale bam yɪra ma pɔpɔni pulwaaru tum kuntu yɪra nɪ.

¹⁵ Maleka kalu na ŋɔɔni di amu tin maa ze səbu-sɪŋa nacəgə si ka ma manj tɪv kum na mai te tin, di ku niə yam di ku kəbrə kam di na mai te tin. ¹⁶ Tɪv kum se sɪna sɪm maama mara si mara mu. Maleka kam ma kwe ka nacəgə kam ka ma manj tɪv kum. Ku saŋa maama dwarɪm maa yi kilometra mɔrr-tile di biə yale (2.200). Ku se sɪm di ku weyuu maama dwarɪm mai daani mu. ¹⁷ Ka ma daari ka ma ka jɪŋa ka manj tɪv kum kəbrə kam. Ka yi kantɪa kuni bi di fiinna-bɪna mu (144). Maleka kam na manj te tin yi bidwɪ mu di nabiinu na manj kantɪa te tin. ¹⁸ Ba lɔgɪ kəbrə kam di kandwa-ŋɔna yalu yɪri na yi Zasɪrɪ tin mu. Ku daari ba lɔgɪ tɪv kum titɪ di səbu-sɪŋa kalu na tiini ka lana fastɪ nɪ niu na nyɪni te tin mu. ¹⁹⁻²⁰ Kandwa-pulwaaru tɪv tɪv kum kəbrə kam na cwi ti baŋa nɪ tin, ba me kandwa-ŋɔna dwi maama mu ba ma pɔpɔri ti yɪra. Pulɔɔ maama jigɪ ku kandwe-nyɪnu mu, yi ya yɪra mu tintɔ:

1. Zasɪrɪ 2. Safiri
3. Kalɪsɪdvanɪ 4. Emerɔdi
5. Sardonisi 6. Sardvanɪ
7. Krisolidi 8. Berili
9. Topazɪ 10. Krisopasɪ
11. Yasintɪ 12. Ametisi.

²¹ Ku daari ba me kandwa-ŋɔna yalu yɪri na yi pɛerɪɪ tin mu ba ki tɪv kum niə fugə-yale yam bwəeru tum. Ku bwəeru tum maama yi pɛerɪɪ didva didva mu ba me ba ki. Tɪv kum pɪmpalɪ dum maa yi səbu-sɪŋa kalu na tiini ka lana nɪ niu na nyɪni te tin.

²² Amu ma na nɪ We-digə təri tɪv kum wɔni, beŋwaanɪ Dam-fɔɔ Tu Baŋa-We titɪ di Pɔlbu wɔm mu wɔra yi noona zuli-ba. ²³ Ba daa ba lagɪ si wɪa di cana daa ta zəŋi tɪv kum baŋa nɪ, We paari-zulə yam pai tɪv kum jigɪ pɔoni, yi Pɔlbu wɔm di pai ku jigɪ pɔoni. ²⁴ Lɔgɔ baŋa dwi tiinə

maama wó taa ηwi pooni dım kuntu wunu. Lugu baɲa pwa bam ma wó ja ba jujiguru ba ba ba ki tu kum wunu. ²⁵ De maama ba ma daa bá pi tu kum niə yam, beɲwaani tıga daa bá yi jəgə kam kuntu ni. ²⁶ Ba ma wó kwe lugu baɲa dwi tiinə zula di ba jujiguru maama ba ja ba ba ki da. ²⁷ Ku daari kulɔ maama na jıgı digiru tin bá zu ku wu. Nɔɔnu wulu maama na ki wo-zɔɔna tin di wulu maama na yi vwa-foru tin bá zu ku wu. Balu yira na pupuni ya tıɲi Pəlbı wum ηwıa tɔnɔ kum wunu tin yıranı má mu wó zu tu kum kuntu wu.

22

¹ Maleka kam ma daari ka bri-nı bu-tula kalu na na paı ηwıa tin. Na bam tiini ba lana yi ba nyıni ni niu te. Bu-tula kam na bam maa burə ba nunji We di Pəlbı wum paari jangɔɲɔ kum tee ni ba duri tu kum tıtarı ni. ² Tiu kulɔ biə na paı ηwıa tin maa zigı bu-tula kam jazım di jagwiə ni. Tiu kum kuntu maa yəni ku ləri biə kuni fugə-bile bım maama wunu. Cana maama wunu ku ləri biə mu. Ku vɔɔru tim ma mai ku sooni lugu baɲa dwi tiinə yi ba nai yazurə. ³ Woɲo kulɔ maama We na culi tin daa təri tu kum kuntu wunu. We di Pəlbı wum paari jangɔɲɔ kum mu wó ta wu tu kum wunu, yi DI tintuɲna bam zuli-DI. ⁴ Baá ta nai We yibiyə, yi DI yırı dım wó pupuni ba trə ni. ⁵ Tıga daa bá yi tu kum ni. Ba bá ta lagı kanı sı sı taa zəɲi pooni, naa wıa di. Beɲwaani Yuutu Baɲa-We titı wó ta yi pooni DI pa-ba. Baá ta tɔgı ba di paari sı ku taa ve maɲa kalu na ba ti tin.

⁶ Maleka kam daa ma ta di amu ka wı: «Taani dıntu maama yi cıga mu, di maɲı sı nɔɔna se-di. Yuutu Baɲa-We mu yi dilu na zəni DI nijɔɲnə bam di DI Joro kum yi ba tɔɔlı DI kwərə kam tin. Dıntu mu tıɲı DI maleka sı ka ba ka bri DI nɔɔna bam, sı ba lwarı kulɔ na lagı ku ki lele tin.»

Zezi ma bıni lele

⁷ Cəgi-na, Zezi tagı o wı: «Amu ma bıni lele. Balu na se We kwərə kalu na pupuni tɔnɔ kuntu wunu tin jıgı yu-yoɲo.»

⁸ Amu Zan mu sıni a ni wəənu tim kuntu, yi a kwəri a na-tı. Ku maama na tu ku ba ku ti tin, a laan ma kuni doonə maleka kalu na bri-nı wəənu tim kuntu tin yigə ni sı a zuli-ka. ⁹ Ka ma ta di amu ka wı: «Yı ki kuntu. Amu yi We tintuɲnu mu, ni nmu di n ko-biə balu na tɔɔlı We kwərə kam tin di balu maama na se kulɔ na pupuni tɔnɔ kuntu wunu tin di na yi te tin. N maɲı sı n zuli We mu.»

¹⁰ Ka daa ta ma ta di amu ka wı: «Yı zaɲı n səgi We kwərə kalu na pupuni tɔnɔ kuntu wunu tin, pa nɔɔna lwarı-ka. Beɲwaani maɲa yiə sı wəənu tim kuntu sıni ti ki.

¹¹ Kuntu, wulu maama na ki balɔɔ tin, o di nan ve yigə di o tituɲ-balwaaru. Wulu maama na ki wo-digiru tin, o di nan ve yigə di o wo-digiru kəm. Ku daari wulu na se o ki lanyıranı tin, o tiini o kwaanı o taa ki lanyıranı. Wulu na yi We nɔɔnu tin, o tiini o kwaanı sı o taa ki We wubıɲa na lagı te tin mu.»

¹² Cəgi-na, Zezi tagı o wı: «A ma bıni lele. A na tuə, a laan wó pa nɔɔnu maama ηwıuru tıɔ na maɲı di o tituɲa tin.

¹³ Amu mu yi pulim di gurim. Amu ta mu yi dayigə tu di kwaga tu, amu mu pulə yi a gurə.»

¹⁴ Balu na zarı ba gwaaru ba pa ti purı parı parı tin jıgı yu-yoɲo. Bantu jıgı cwəɲə sı ba di tiu kulɔ biə na paı ηwıa tin, yi ba kwəri ba jıgı cwəɲə sı ba zu We titı tu kum wu. ¹⁵ Ku daari, balu na wó maɲı tu kum cicwəɲə ni tin mu yi balu na ki wo-zɔɔna di liri kərə, ku wəli di balu na boori tin, di balu na yi nɔn-gura tin, di balu na kaanı jwənə tin, ku wəli di balu na soe vwa-fom yi ba ki vwan kikiə tin.

¹⁶ Zezi tagı o wı: «Amu mu tıɲı a maleka sı ka ba ka bri abam balu na yi amu kɔgɔ kum nɔɔna tin wəənu

tintu maama. Amu yi wulu kuri na nunji Pe Davidi dwi dum wuni tin. Amu yi tituti calicua kalu yiri na yi nanoggo yi ka nyuni tin.»

¹⁷ We Joro kum di Zezi non-koggo kum na nyi ni o ka-duburu te tin ma ta ba wi: «Nan ba.»

Wulu maama na ni kwərə kantu tin, si o di ta ni: «Nan ba.»

Na-nyom na jigti wulu maama tin, si o ba. Wulu maama na lagti si o nyo na balu na pai nyia tin, si o ba o joni o nyo zaani.

¹⁸ Amu Zan nan lagti a kaanu balu maama na cəgi wəənu tulu na pɔpɔni tənə kuntu wuni yi ti yi We

kwərə tin. Nəonub na wəli wonjo tənə kuntu taani dum wuni, We wu pa o na yaara yalu tənə kum na bri tin.

¹⁹ Nəonub wulu nan na li wonjo tənə kuntu wuni di o yagti tin, We wu li o di yigə Di yagti, si o yi da o di tiu kulub biə na pai nyia tin naa o togti o zu We titi tulu kum wu ni tənə kuntu na bri te tin.

²⁰ Wulu na zigti wəənu tim kuntu cigi kam kwaga ni tin mu te o wi: «Ku yi cigi mu. A ma buini lele.»

Amina. Di Yuutu Zezi, nan ba.

²¹ Dibam Yuutu Zezi yu-yonjo kum wu ta wu abam maama tee ni.